37
24 C
24

Digitized by Google

NOTITIA
VTRAQVE DIGNITATVM CVM ORIENTIS, TVM OCCIDENTIS VLTRA

Arcadij, Honorijque Tempora.

Et in eam

GVIDI PANCIROLI I. V. C. Prǣstantiss. ac in Celeberrimo Patauino Gymnasio Interpretis Legum Primarij,

COMMENTARIVM.

In quo Ciuiles Militaresque Magistratus, ac Palatinæ dignitates, cum omnium officijs explicantur: pluriumq; iurium sensus, atq; aliorum Auctorum loca illustrantur.

AD SERENISS. CAROLVM EMANVELEM SABAVDIAE DVCEM.

Item de MAGISTRATIBVS MVNICIPALIBVS eiusdem Auctoris Liber,

AD SEREN. RAINVTIVM FARNESIVM Parmæ &c. Ducem.

Cum duplici Indice, vno capitum, altero insignium rerum copiosissimo.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, M. D. XCIII.

Apud Franciscum de Franciscis Senensem.

Digitized by Google

SERENISSIMO CAROLO EMANVELI SABAVDIAE DVCI, ET SVBALPINORVM Principi Amplissimo.

MAGNA mihi semper admiratione visa sunt digna in re bellica Romanorum ingenia, Serenissime Princeps, quæ miram in instruendis aciebus artem, eligendis ad castrametandum locis, atque disponendis castris prudentiam, explorandisq. hostium consilijs industriam, ac denique in omnibus superandis difficultatibus animum, atque incredibilem solertiam ostenderunt, in aptandis testudinibus, ac vineis, erigendis turribus, atque arietibus, alijsq. innumeris tormentorum generibus parem diligentiam exhibuerunt, quibus magnam orbis terrarum partem subegerunt. Sed cùm sapientiam intueor, qua tot moribus, & linguis dissonas sub imperio gentes prudenter rexerunt, & partas opes, ac regna contra imminentes, & futuras procellas munierunt, & graui iudicio cuncta disposuerunt, non minorem hinc laudem mihi videntur promereri. Quemadmodum enim feruentes aquæ semper ebulliunt, nec vase queunt contineri, sic tot populorum æstuantia ingenia difficillimum fuit cohibere: sed quæ in domandis, eadem in continendis quoque in officio gentibus, & clarior etiam virtus enituit, quod & Poeta Romanorum proprium esse his versibus significauit.

Tu regere imperio populos Romane memento,
Hæ tibi erunt artes, paciq; imponere morem.

Digitized by Google

Singulis enim prouinciis ad efferos animos frenandos, iura & magistratus cum armatis militibus præfecerunt, in limitibus imperii Duces cum validis præsidiis locarunt; Alios exigendis vectigalibus, ac tributis præposuerunt, quibus attenuati populi viribus destituebantur, & fiscus adauctus in dies potentior fiebat. His nixum totum stetit, ac creuit imperium, quibus confirmandis, atque adeo ampliandis, omnem diligentiam & studium Romani Principes adhibuerunt. Neque hæc vigilanter exercuisse contenti, ad successorum eruditionem, & omnia in officio facilius continenda, cuncta in libro descripta habuerunt, qui prius Breuiarium, seu ratiocinarium imperii, mox Notitia est appellatus, in quo ciuiles magistratus, & militares, legiones, auxilia, cohortes, vexillationesq́, singula cum suis symbolis, & insignibus officiisq́ posita comprehendebantur. Pecuniæ etiam publicæ, ac priuatæ Principis exactores, ac cætera Palatinæ dignitates quæq; cum scriniis ac codicibus annotabantur, in quibus argentum, vestis, supellex, ac reliqua Principis eo ordine ac diligentia descripta conseruabantur, vt nihil inde posset deperire. Hæc omnia vtriusque Romani imperii tùm in duo diuisi, id est Orientis & Occidentis continet Notitia, sed ita ieiunè posita, vt indicis tantùm vice fungatur. Itaque res vetustæ, altaq́ caligine conditæ obscuræ relinquuntur, vt legentes incerti & perturbati discedere cogantur, & vt ait Poeta.

Inconsulti abeunt, sedemq́; odere sybillæ.

Opus tamen vt res excelsas, & Romani imperii magnitudinem complectens, ingens cunctis sui desiderium excitat. Id semel Celsitudo tua mihi exhibuit, & vt est rerum antiquarum studiosissima, aliquem eius interpretem postulabat, ac tandem post multos variosq́ sermones, mihi ipsius explicandi onus imposuit, quod tanquàm omnium difficillimum, humerisq́ meis impar primò recusaui. Hic enim iam antiquati magistratus, & eorum officia, quorum nullum amplius extat vestigium, & vix nomen retinetur, erant declaranda. Elucidanda dignitatum insignia, militum ordines, & symbola explicanda, quæ vt alibi nunquàm visa, ita eorum sensum exprimere, vatis potius esse videbatur quàm Iureconsulti. Vectigalium quoque & tributorum rationes immutatas, & palatina officia penitus extincta & incognita renouare immensi laboris res proponebatur, vetustos imperii limites, & loca cum præsidiis declarari posse animum despondebam. Itaque qua poteram modestia deprecabar, vt in alium me doctiorem hæc prouincia demandaretur. Sed cùm acrius ad hoc onus subeundum vrgerer, nec tanti Principis desiderio resistere auderem, omnem difficultatem

Digitized by Google

cultatem obtemperandi cupido superauit. Ausus itaque sum, quod nunquàm à me fieri posse putabam, & huius Notitiæ incognita & obscurissimà è tenebris in lucem educere sum conatus, in quibus vbi defuero, Celsitudini tuæ parendi necessitas me excusabit, cuius imperio non obsequi cùm mihi fas non esset, malui obtemperando culpæ periculum subire, quàm ea vacando contumax videri. Vt iussa igitur exequar, imperatumq; debitum soluam, in Notitiam vtriusque Romani imperii Commentarium ei meum offero; in quo Romanorũ Principum magnitudinem, opulentiam, vires, & insignem in cunctis solertem prudentiam spectabit. Hoc munus Amplitudini tuæ exiguum est, sed animi promptitudinem maiora, si posset, daturi respiciet. Interea hoc etsi Leuidense, & crasso filo contextum opus non aspernabitur. Nam.

A te principium, tibi desinet, accipe iussis
Ardua cœpta tuis, atque hanc sine tempora circum
Inter victrices hederam tibi serpere lauros.

Ac nobis Celsitudinem tuam Deus Optimus Maximus diu incolumem seruet.

Celsit. Tuæ

Deditiss. Ser.

Guidus Pancirolus.

Digitized by Google

A D

GVIDVM PANCIROLVM

VIRVM CLARISSIMVM,

Notitiam Imperij vtriusque,

QVO MODO ANTE AB VLLO nunquàm declarantem.

Franciscus Pola Iureconſ. Veronensis.

ERGO insperato tandem candore potitam
NOTITIAM GEMINI IMPERII ſpecta-
mus ouantes;
Romulidumque iuuat, nec non Byzantia regna
Partibus è cunctis manifesta in luce tueri;
Quæ fuerint vrbes olim, quæ castra, vel arces,
Quæque Magistratus ferrent insignia, nunquàm
Intellecta prius, nigrisque obducta tenebris.
O nos fœlices, præsens qui degimus æuum,
Queis nouisse datum tantæ miracula mentis:
Sed mage fœlicem, potuit qui talia nobis
Pandere, diuino iamnum quæsita labore.
Ausim quinetiam non illum corpore cretum
Dicere mortali, Diuumque accumbere mensis,
Si Cereri, & Baccho sua quondam antiqua reperta,
Aethereas habitare domos, Cœlumque dedere;
Nam quæ hæc conuincet maiestas munera rerum?
Pythia non olim tam cæcas soluere fertur
Ambages potuisse uiris, non augur Apollo:
Ille Deus, Deus ille quidem, qui commoda tanta
Legali tribuit classi; nam tempore in omni
Ille Deus mihi erit, Deus ille erit & mihi semper.
Te sequor ò, te, sancte senex; tua numina adoro
PANCIROLE ingens; ne me aspernare colentem,

Tu

Tu pietate micas, tu relligione Deorum;
Tu solus monumenta situ consumpta uetusto
Restituis; tu das doctis cognoscere chartis
Bissenis quantum libris mandauerit ortus
Iustino, Imperium qui mox, & nomina patris
Rettulit, & miro Pandectas ordine fecit:
Tu legum penitus diuina oracula noscis,
Atque ea facundo per terras ore profaris;
Tu non auditos aperis, clarissime, sensus,
Alciatis melior, Celsis & proximus ipsis:
Intereà pendent homines dicentis ab ore,
Qui ad te diuersis ueniunt regionibus orbis;
Te colit Hesperius, te Teuton, Gallus, & Indus,
Et qui extra solis cursus, atque astra vagantur;
At quas nostra tuas nunc discunt tempora laudes
Posthuma eas duplici præstabunt fœnore sæcla.

Digitized by Google

INDEX CAPITVM.

QVAE IN HOC VTRIVSQVE Imperij Notitiæ Commentario continentur.

De

Index dignitatum Occidentis.

De

INDEX CAPITVM.

FINIS.

IVRA

IVRA IN HOC OPERE ILLVSTRATA,

Et nouiter declarata,

ll. ff.

L.abesse, 32.ff.ex quib. causis maior.in præfatione.& cap.20. de præfecto legionis.
L.vlt.de conueniend.fisci debito.in præfatione.
L. 2.ff. de in ius vocand.cap.6. de cursu publico.
l.vlt.§.hi quoque ff.de mun. & hon.ibidem.
l.eos.27.§.vlt.de falsis ibidem.
l.continuus.137.§.cum ita de verbo.obliga.ibidem.
l.illicitas, §.ne tenuis.ff.de offi. præsid.cap.9. de apparitoribus.
l.vlt ff.de separatio.cap.10. de principe.
l.1.§.1.ff.de offic.proconf. capit.13. de commentariensi.
l.2.ff.ad l.Iul.maiest.cap.14.ab actis.
l.pater ff de adim.legat.cap.21. de primipilo.
l.pater.§.Iulius Agrippa.ff.de leg.3.ibidem.
l.pediculis.§.quidam ff.de aur.& arg.lega.ibidem.
l.vlt §.patrimonium.ff de mun.& bon.ibidem.
l.capitalium. §.ad statuas de pœnis. cap.22. de insignibus.& cap.24.de imaginibus.
l.41.nam & imperator.ff.de donatio. inter vir. & vxor.ibidem de insignibus.
l.5.ff.ad l.Iul.maiest.cap.24.de imaginib.
l.officium.§.vlt.ff.de milita. testa. cap.26. de præfectis legionum.
l.pen.§.vlt.de lega.3.cap.72. de officio quæstoris. & cap.93.de magistr.1111.scrinior.
l.creditor.§.inter ueaditorem.ff.de actio. empt. ibidem.de officio quæsto.
l.3.§.si quid.ff.de minor.ibidem.
l.Lucius Titius.72.ff.de leg.2.ibidem.
l.mortuo boue.§.1.ff.eo.tit ibidem.
l.fideicommissa.§.si seruo.ff.de leg.3.ibidem.
l.libertis quos.§.ab hæredibus.ff.de alim. & ciba. lega.ibidem.
l.negociatores.de excusat.muner. cap.73. de comite largitionum.
l.6.ff.de custod.reorum ibidem.
l.vlt.§.1.ff.de mun.& bono .ibidem.
l.vlt.in fi.si mens.falsum mod. dixer. cap.77.de scrinio tabular.
l.officium. §.vlt.ff.de re milit. cap.26. de præfectis legionum.
l.antepenult ff.de annu. legat. capit.93. de magistr. 1111.scrinior.
l.6.§.1.ff.de ducenar.ibidem.
l.4.§.1. ff.de sicarijs. cap.95. de magistro epistolarum.

l.5.§.vlt.ff.de pœnis.ibidem.
l.4.§.ingressum.ff.de offic. proconf. cap.96. de magistro libellorum.
l.3.de appellat.recip.ibidem.
l.Athleta.§.1.ff.ex quib. caus. infam. irrog. capit. 105.de lyciarchis.
l.37.ff.de iudicijs ibidem.
l.5.ff.ad l.Iul.de ui pub.ibidem.
l.1 §.1.ff.de appellat.ibidem.
l.6.ff.de excusat.tutor.ibidem.
l.8.de vacat.muner.ibidem.
l.17.ff.de muner.& honor.ibidem.
l.non distinguemus.§.sacerdotio. de arbitr.ibidem.
l.1.§.1.ff.ad l.Iul.de ambitu.ibidem.
l.pen.ff.de vacat.muner.ibidem.
l.3.§.si præsidis,& §.vlt.ff.de re milit.cap.117. de præfecto Augustali.
l.omne delictum,6.ff.eo.tit.ibidem.
l.officium,12.ff.de re milit.ibidem.
l.in agris.ff.de acquir.rer. domin. cap.139. de limitancis comitibus & ducibus.
l.1.§.3.& 4.ff.de flumin.ibidem.
l.Lucius,ff.de euictio.ibidem.
l.si captiuus.ff.de capti.& postlim.reuers.ibidem.
l.relegatorum,7.§.& quoddam de pœnis. ibidem.
l.cum hic status,§.si mulier.ff.de donat.inter uir. & vxor. cap.155. de palestinæ, & aliarum prouinciarum consularibus.
l.præsidis,34.ff.si cer.peta. cap.158. de differentijs inter officia magistratuum.
l.sed & si 52.§.1.ff.de iudi. cap.5.lib.2. de præfecto annonæ.
l.mortuo 49.§.1.ff. de leg.2.ibidem.
l.Titia Seio,87.in princ.ff.eod.de leg.2.ibidem.
l si maritus,15.§.1.ff.ad l.Iuliam, de adult. cap.6. lib.2.de præfecto uigilum.
l.qui mittuntur,§.1.ff.ex quib.caus.maior.ibidem.
l.verum,§.ex facto.ff.de minor. cap.8 de comite riparum,& cap.14. de curatore operum maximorum lib.2.
l.41.ff.de actio.emptio. cap.13.lib.2. de consulari aquarum.
l.cum quidam,17.§.fiscus,de usur.ibidem.
l.pen.de fugitiuis.cap.18.de centenario portus.lib.2.
l.generaliter, 3.§ spurios.ff.de decurio. cap.2. lib.3. de magistratibus municipalibus.
l.spurij.§.1.ff.de decurio. cap.3. de magistratib. municip.lib.3.
l.5.§.si mulier.ff.de dona.inter uir.& uxor.ibidem.
l.cum quidam,23.ff.de annu.lega.ibidem.

Digitized by Google

l.vlt.ff.de decret.ab ordine facien.cap.6.lib.3. de magistrat.municipa.
l.honores ff.de decurio.cap.8.lib.3.de magistra.municipa.
l.vlt.§.iudicandi.ff.de mun.& bon.ibidem.
l.pars litterarum.ff.de iudi.ibidem.
l.vlt.ff.de offi.assessor.cap.11.de magistratib.municipalib.
l.vlt.§.item rescripserunt.ff.de admin.rer.ad ciuitat.pertin.cap.12.de magistra.municip.
l.vlt §.cura quoque.ff.de muner.& honor.ibidem, & cap.12.
l.si duas, §.est autem de excusat, tutor.ibidem, & cap.19.
l.2.ff.de vacat.muner, capit.22.de magistrati.municipa.
l.vlt.§.2.ff.de muner.& honor.cap.14.de magistra, municipa.
l.vlt.ff.de pecul.ibidem.
l.eius, qui in prouincia ff.si cer.peta.ibidem.
l.uxorem, §.legauerat, ff.de leg.3.ibidem.
l.4.ff.de seruis fugit.cap.18.de magistra.municip.
l.diuus, ff.de custod reorum, ibidem.
l.vlt.§.irenarchæ ff.de muner.& honor.ibidem.
l.lectos 12.ff.de peric.& commod.rei vend.cap.19.de magistra.municip.
l.vlt.§.hi quoque de muner.& honor, cap.20. de magistra.municip,
l.1.§.iubemus, C.de offi.præf.prætor.Afr.in præfatione,
l.2.§.vlt.C.eo.tit.ibidem.
l.vlt.C.de offi.magi.officio.ibidem.
l.1.C.de offi.quæsto.ibidem.
l.2.C.eod.tit.ibidem.
l.quoniam C.de cursu publ.cap.6.de cursu publico.
l.12.l.48.C.Theo.eod.tit.ibidem.
l.23.l.26.l.pen.C.Theo, eo.de cursu pub.ibidem.
l.15.17.18.36.60.C.Theo.de cursu pub.ibidem.
l.3.C.Theo.de anno.& tribut.ibidem.
l.nemo.8.C.de anno.& tribut.ibidem.
l.2.C.de cond.in pub.hore.ibidem.
l.2.C.de lucris aduocato.ibidem.
l.119.C.Theo.de decurio.ibidem.
l.4.C.Theo.de offi.recto.prouin.ibidem.
l.2.15.C.Theo.de cursu pub.ibidem.
l.3.C.de cursu pub.ibidem.
l.4.C.eod.tit.ibidem.
l.1.C.de tractator.ibidem.
l.scriniarios 16.C.de testam.ca.9.de apparitoribus.
l.nulli.10.C.de numerar.ibidem.
l.4.C.de episco.& cleric.ibidem.
l.in his pen.& ult.C.de diuer.offi.ibidem.
l.vlt.C.de offi.præf.vrb.cap.12.de adiutore.
l.31.C.de episco.& cler.cap.14.ab actis.
l.vlt.C.de donat.caus.mort.ibidem.
l.30.in hac.C.de donat.ibidem.
l.28.nulli C.de episco.et cleric.ibidem.
l.2.l.18.C.de testamen.ibidem.
l.19.illud C.de sacr.sanct.eccle.ibidem.
l.contractus C.de fid.instrum.ibidem.
l.consulta.23.C.de testa.ibidem.
l.data.C.de donat.ibidem.
l.1.C.de exactu.tributo.cap.20.de singular.
l.2.in notitia C.de offi præf.præto Afri.ibidem.
l.ordinariorum cum ll.seqq.C.de coborta.lib.12 ibidem.
l.6.C.Theo.de cohortalib.cap.21.de primipilo.
l.3.& 4.C.de primipilo.ibidem.
l.4.C.in quib.caus.pign.vel hypot.tacitè contrah.ibidem.
l.1.C.de cond.ex lege ibidem.
l.1.C.de primipilo ibidem.
l.12.C.de dignita.lib.12.cap.22. de insignibus dignitatum.
l.quicunque.C.de procura.ibidem.
l.5.C.de offi.rector.prouin.ibidem.
l.19.C.Theo.de suariis.ibidem.
l.4.C.de iniuriis ibidem.
l.1.C.de sentent pars.& restit.ibidem.
l.de his 21.§.sin autem.C.de episco.& cler.ibidem.
l.1.C.de offi.comit.rer.priuata.cap.25.de Præfecto vrbis Constantinop.
l.1.C.de honor.vehiculis ibidem.
l.1.C.de annonis ciuilib.cap.26.de præfecto annonæ.
l.1.C.de cano.frumenta.vrb.Constant.ibidem.
l.5.C.Theo.de anno.ciuilib.ibidem.
l.2.3.4.C.Theo.eod.tit.ibidem.
l.vlt.§.preterea, C.de iur.doti.ibidem.
l.vlt.§.& nemo.C de quadr.præscrip.ibidem.
l.2.C.de anno.ciuilib.ibidem.
l.pen.C.de commerc.& mercato.cap.27.de præfecto vigilum Constantinop.
l.vlt.C.de diuers.offi.cap.31.de magistris militum in præsenti.
l.vlt.C.de re milita.ibidem.
l.4.C.de apparito.magistr.milit.ibidem.
l.restituenda.C.de aduocat.diuerso.iudic.ibidem.
l.vlt.C.de domestic.& protect.ibidem.
l.2.C.de curiosis.ibidem.
l.si Rufinus C.de milit.testa.cap. 36.de præfectis legionum.
l.5.in criminali C.de iurisd.omni.iudi.ibidem.
l.vlt.C.de commeatu ibidem.
l.vlt.græca C.de erogat.milita.anno.ibidem.
l.1.C.de comit.rei milita.ibidem.
l.1.C.de offi.vicar.ibidem.
l.nemo C.de assessor.ibidem.
l.iubemus 2.C.de eroga.milita.anno.ibidem.
l.pen.C.de metallar.ibidem.
l.scriniarios C.de milita.testam.cap.40.de officio magistri militum in præsenti.
l.1.C.de sportulis ibidem.
l.vlt.C.de diuer.offi.cap.65.de mensoribus lampadar.
l.1.C.de offi.magi.officio.cap.71.de officio magistri officiorum.
l.vlt.C.de pignor.cap.72.de officio quæstoris.
l.vlt.C.de proxim sacro.scrinior.ibidem.
l.7.& 8.C.de vectigalib.cap.73.de comite sacrar.largitionum.
l.vlt.C.de eunuchis ibidem.
l.7.C.de locato.ibidem.

l.5.7.&

l.2.C.de palati.sacr.largit.ibidem.
l.3.7.& 8.C.de palat.sacr.largit.ibidem.
l.1.C.de offi.comit.sacr.largit.ibidem.
l.vlt.C.de exacto.tributo.ibidem.
l.12.C.de cursu publ.ibidem.
l.1.C.de quæstorib.ibidem.
l.1.C.de compensatio.ibidem.
l.1.C.ne fiscus,quam rem vend.ibidem.
l.2.C.de solutio. ibidem.
l.1.C.de cano.largit.ibidem.
l.1.C.de auri public.prosecutor ibidem.
l.1.C.de irenarchis,ibidem.
l.1.& 4.C.de seruis fugiti. ibidem.
l.pen.C.de cano.sacr. largit. ibidem.
l.vlt.C.Theo.de diuers.offic. ibidem.
l.vlt.§.pen.C.eo.tit. ibidem.
l.1.l.per annos,C.de metallar.ibidem.
l.1.C.de ponderato.& auri illato. ibidem.
l.iubemus nullam, C.de sacr.sanct. eccle. ibidem.
l.vlt.græca, C. de nauicular ibidem.
l.vlt. C.de cano. largit. tit. cap. 76. de scrinio canonum.
l.1.C.eo.tit.ibidem.
l.in scrinijs,C.de palatin.sacr.larg.cap.81.de scrinio vestium sacr.cap.83.de scrinio anularensi vel miliarensi.
l.placuit. C. de palat. sacr. largit. cap.86. de scrinio mittendar.
l.4. C. de fund. rei priua. cap. 87. de illustri Comite priuatarum.
l.2.C.ne rei domi.vel templ.ibidem.
Tit.C.de locatio.præd.ciuili.ibidem.
l.1.C.de grege dominico. ibidem.
l.5.& 7.C. de iur. fisc. capitulo.88.de offi. com. priuata.
l.pen.§.vlt.C.de bonis proscrip. ibidem.
l.vlt.C.de rescind.uend. ibidem.
l.beneficiarij.C.de episco.& cler.ibidem.
l.1.C.de apochis publi.ibidem.
l.in contractibus,§.1.& 2.C.de non numera.pecuni. ibidem.
l.1.& 2.C.de decanis,cap.90.de spectabil.prim.cubiculi.
l.2.C.de priuile.eor.qui in sacr.pala.milit.ibidem.
l.1.& 2.C.de castr.& minist. cap. 91. de Comite Castrensi.
l.1.C.de mensorib. ibidem.
l.bis scholaribus,C.de erogat.milit.anno. ibidem.
l.vlt.C.de offi.magi.officior.cap.92.de primicerio notariorum.
l.1.§.hoc etiam,C.de offi.P.P.Afri.ibidem.
l.1.2.& vlt.C.de primicer. ibidem.
l.61.C.de decurio.ibidem.
l.hac lege & seq.C.de metat. ibidem.
l.5.in fin.C.qui milita.non poss. ibidem.
l.comperimus,12.C.de proxim.sacr.scrin.ibidem.
Cod. de magistr. scrinior. cap.93. de magistr. IIII. scrinior.
l.1.C.de offi.quæstor.ibidem.
l.2.C. de fid.instrum. & iure hasta fisca. cap.96. de magistro libellor.
l.3.C.de postul.ibidem.
l.sanum,C.de transf. ibidem.
l.1.C.de suffragio.ibidem.
l.1. C.de offi. comit.sacr.patr.cap.101.de proconsule Asiæ,& cap.102.& seq.
l.6.C. de off. recto.prouin.cap.102.de consulari Hellesponti.
l.2. C. de priuileg. scholar. cap. 103. de proconsule Achaiæ.
l.1.C. de offi. com.orient.cap.105.de lyciarchis.
l.1.C.de natural.lib. ibidem.
l.vlt.C.de cupress.ex luco Daph.ibidem.
l.vlt.C.Theo.de expens.ludor.ibidem.
Edictum 4.de magistro phœniciæ.ibidem.
l.1.C.de peric success.parent.ibidem.
l.103.C.Theo.de decurio.ibidem.
l.46.& 75.C.Theo.de decurio.ibidem.
l.pen.C.de pact.ibidem.
l.33.& l.51.C.de episco.& cler.ibidem.
l.4.C.de iniur.ibidem.
l.iubemus C.de sacr.san.eccles. cap.117. de præfecto Augustali.
l.vlt.C.de his, qui per met.iudi.non appell. cap.122. de Vicario Asianæ.
l.quamuis 29.C.ad l.Iuli.de adult.cap.139.de limitaneis comitibus & ducibus.
l.1.C.de offi.quæstor.ibidem.
l.1.C.de diuer.offi.ibidem.
l.vlt.C.de offi.mili.iud.ibidem.
l.2.§.hac autem C.de offi.pręf.pręto.Afr.ibidem.
l.pen.C.de appella.ibidem.
l.1.C.ne rei milit.ibidem.
l.1.& 2.C.de comit.rei milit.ibidem.
l.3.C.de offi.recto.prouin.ibidem.
l.vlt.C.de fundis limitro.ibidem.
l.2.§.pro limitaneis C. de offi. præf.præto.Afric.ibidem.
l.vlt.C.de pœnis.cap.140.de comite limitis Aegypti.
l.1.C. de cupress ex luco Daphnes. cap. 143. de duce Thebaidis.
l.28.C.de fideicommiss.cap.152.de duce mœsiæ secundæ.
l.1.C.de general.abolitio. cap.155. de palestina & aliarum prouinciar.consularib.
l.1.C.de offi.comit.rer.priuat.ibidem.
l.1.C.de aquęductu lib.11.ibidem.
l.2.C.de proxim.sacr scrinio.cap.157.de Thebaid.aliisque præsidib.
l.2.C.de offi.præfect.Augusta.ibidem.
l.4.C.de iurisdi.omni.iudi.ibidem.
l.7.C.de cohortalib.ibidem.
l.1.C.de aquaductu.cap.13.lib.2.de consulari aquarum.
l.1.C.Theo.de diuer.officijs.ibidem.
l.1.C.de irenarchis.cap.18.lib.2. de centenario portus.
l.7.C.vbi causę fiscales.cap.35.lib.2.de comite largitionum occidentis.
l.3.C.de vestib.holober.cap.39.lib.2. de procuratoribus baphiorum.
l.3.C. de cohortal. c.41. lib. de prępositis bastagarũ.

l.si quis

Digitized by Google

l.si quis 5.C.de natural.lib.de magistratib.municipalibus,cap.1.
l.ciues 7.C.de incolis.lib.de magistra. municipa.capitolo 2.
l. 2.C.de decurio.de magistrat.municip.cap.5.
l.iudæorum 17.C.de iudæis eod.lib.cap.6.
l.1.C.de offi.iuridici Alexan eod.lib.8.
l.3.C.de compensat.eod.lib.cap.12.
l.vlt.C.vt nemini liceat in coempt.specier.se excusar. ibidem.
l.1.C.de irenarchis.eo.lib.cap.18.
l.vniuersi C.de vectigal.ibidem.
l.non iccirco C.de libera.caus.ibidem.
l.hac parte C. de proxim.sacro.scrinio. eod. lib.cap. 20.
l.præcipimus. §. quod si C. de appellatio. de Duce & Præside Arabiæ cap.145.& cap.78.de Duce et præside Mauritaniæ Cæsariensis.
l.si tribunus ff de excus.tuto.in breuiario xiiij.regionum Romæ,ver.Vrbana iiij.
l.qui mittuntur §.1.ff.ex quib.ca.maio.ibidem.
l.si maritus §.1.ff.de adult.ibidem.

Iura Authen.siue Nouell.

Nouella 8.vt iudi. sine quoquo suffra. fiant. in Notitia in præfatione.
Nouella 17.§.1.ibidem.
Nouella 25.§.vlt.ibidem.
Nouella 24.§.vlt.cap. 22.de insignibus dignitatum.
Nouella 25.ibidem.
Nouella 26.ibidem.
Nouella 27.§.1.ibidem.
Nouella 28.§.vlt.ibidem.
Nouella 29.§.vlt.ibidem.
Nouella 30.§.antep.ibidem.
Nouella 70.§.1.ibidem.
Nouella 105.§.2.seu Aut.de consulibus.ibidem.
Nouella 8.§.1.seu Aut. ut indi.sine quoquo suffra. fiant.ibidem.
Nouella 22. in fin. cap.31. de magistris militum in præsenti.
§.illud Aut.de tabellio.seu nouella 44.cap.73 de comite largitionum.
Nouella 24.25. in fin. cap. 92. de primicerio notarior.
Nouella 26.ibidem.
Nouella 8.in Notitia ibidem.
Nouella 17.ibidem.
Nouella 8. vt iudi. sine quoquo suffra. fiant. cap. 100.de proconsulibus.
Nouella 89.§.vlt.cap.105.de lyciarchis.
Nouella 31.§.pen. cap. 139. de limitaneis comitibus & ducibus.
Nouella 31.§. constituimus. cap.157. de Thebaid. aliisque præsidibus.

§.Institutio.

§.cum autem.institu.de adoption.cap.14.ab actis.

AVCTO-

AVCTORVM LOCA DECLARATA.

D. Ambrosii de obitu Valentiniani. cap. 91. de comite castrensi.

Ammiani Marcellini lib. 21. cap. 3. de perfectissimis.
  Eiusdem locus lib. 20. cap. 6. de cursu publico.

Cassiodori. cap. 91. de comite castrensi.

Historia Tripertita cap. 6. de cursu publico.

Itinerarij Antonini d. cap. 91. in comite castrensi.
  Eiusdem cap. 139. de limitaneis comitibus & ducibus.

Iulij Capitolini in Maximino. ibidem.
  Eiusdem in M. Antonino. cap. 155. de Palæstinæ & aliarum prouinciarum consularibus.

Lampridij in Alexandro duo loca. cap. 91. in comite castrensi.

Marcellini locus cap. 26. lib. 2. de præposito sacri cubiculi & lib. 21. de cursu publico.

Martyrologij 7. 12. Maij, cap. 155. de palæstinæ & aliarum prouinciarum consularibus.
  16. cal. Martij. item 12. Iunij. ibidem.

Plinij lib. 2. cap. 14. in comite castrensi cap. 91.
  Eiusdem ad Traianum. cap. 101. de proconsule Asiæ.

Ptolemæi. cap. 139. de limitaneis comitibus & ducibus.

P. Victoris locus in 9. vrbis regione in præfatione.

Spartiani in Pescennio. cap. 139. de limitan. comitib. & ducibus.

Tertulliani aduersus Valentinianos. in 9. vrbis regione in præfatione.

Taciti in Agricola cap. 155. de palæstina & aliarum prouinciarum consularibus.
  Eiusdem lib. 17. ibidem.
  Eiusdem lib. 18. ibidem.
  Eiusdem locus lib 20. cap. 47. lib. 2. de proconsule Africæ.

Tranquilli in Augusto cap. 28. & vlt. in præfatione.
  Eiusdem cap. 9. in comite castrensi cap. 91.
  Eiusdem locus cap. 88. in Augusto. cap. 155. de Palæstinæ & aliarum prouinciarum consularibus.
  Eiusdem in Tiberio cap. 40. ibidem.
  Eiusdem in Vespasiano cap. 4. & cap. 8. ibidem, & c. 110.

Vopisci in Aureliano cap. 91. de comite castrensi.
  Eiusdem in eodem Aureliano, cap. 139. de limitaneis comitibus & ducibus.

Terms	Reference
Laterculum maius. Laterculum minus. Breuiarum imperij. Rationarium imperij. Breues. Commentarium Principis. Notitia.	In præfatione.
Mutationes. Mansiones. Stationes. Catabulum. Mancipes. Duploma. Euectio.	De cursu publico cap. 6.
Officium. Cohortales. Beneficiarij. Scriniarij. Probatoria.	cap. 9. de apparitoribus.
Præsentum.	cap. xxxi. de magistro militum in præsenti.

Ducianum iudicium. cap. 139. de limitaneis comitibus & ducibus.
Probatoria. ibidem.

IMPERIVM

IMPERIVM
ORIENTALE.

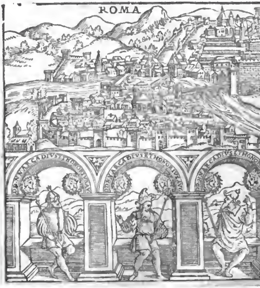
Præfectus urbis Constantinopolitanæ. Præfectus Prætorio Orientis. Præfectus Prætorio Illyrici.

Illyrici Orientalis diœceses duæ, Macedonia & Dacia, quæ erant sub dispositione illustris Præfecti Prætorio per Illyricum.

- Macedoniæ erant Prouinciæ sex.
  - ACHAIA *habebat Proconsulem.*
  - MACEDONIA *habebat Consularem.*
  - THESSALIA *habebat Præsidem.*
  - CRETA *habebat Consularem.*
  - EPIRVS *uetus, habebat Præsidem.*
  - EPIRVS *noua & pars Macedoniæ Salutaris habebat Præsidem.*
- Daciæ Prouinciæ quinque.
  - DACIA *mediterranea habebat Consularem.*
  - DACIA *ripensis, habebat Præsidem & ducem limitaneum.*
  - MOESIA *prima & secunda, habebat Præsidem.*
  - DARDANIA *habebat Præsidem.*
  - PRAEVALITANA *& pars Macedoniæ habebat Præsidem.*

I M P E R I V M

O C C I D E N T A L E.

Præfectus urbi Romanæ. | Præfectus prætorio Italiæ. | Præfectus prætorio Galliarum.

Illyrici Occidentalis prouinciæ sex, uidelicet Dalmatiæ, Pannonia prima, Pannonia secunda & Sauia, Valeria, Noricum mediterraneum, & Noricum Ripense, quæ erant sub dispositione illustris Præfecti prętorio Italiæ. Nam de his accipiendum cum legimus illum præter Italiam & Africam, etiam Illyricum sub se habuisse. Proinde uoco Occidentale, respiciendo ad supremam illam administrationem ac sedem Præfecti prætorio Italiæ ad quem prouocabatur.

Illyrici Occidentalis Prouinciæ sex, uidelicet

- PANNONIA *prima habebat Consularem.*
- PANNONIA *secunda.*
- SAVIA *siue Pannoniæ Ripariensis habebat Correctorem.*
- VALERIA *Ripensis habebat Ducem limitaneum.*
- DALMATIAE *habebant Præsidem.*
- NORICVM *mediterraneum.*
- NORICVM *Ripense, habebat Ducem limitaneum.*

Huc pertinet quod Sextus Ruffus V. C. in compendio historiarum ad Valentinianum Aug. de utroque Illyrico intelligens Orientali & Occidentali, decem & septem Illyrici prouincias enumerat, ijs uerbis, Habet, inquit, Illyricum decem & septem prouincias, Noricorum duas, Pannoniorum duas, Valeriam, Sauiam, Dalmatiam, Mœsiam, Dacias duas, Et in ditione Macedoniæ sunt septem, Macedonia, Thessalia, Achaia, Epiri duæ, Præualis, & Creta. Hæc ille. Cæterum nemo mirabitur Pannoniam siue Noricum Illyrico adscribi, qui cogitabit Illyriorum, qui & postea Dalmatæ dicti sunt, nobilitatem uetustatemque. Nam ab interiori insigniorum; populo etiam extremas ad Danubium uergentes nationes libuit antiquis Illyriorum uocabulo generatim complecti. Quam rationem secutus Iulius Cæsar scribit Rhenum flumen Sequanos, Mediomatricos, & Treuiros præterlabi, clarissimorum populorum fines tam latè extendens. Ergo prouinciæ istæ Illyrico accensebuntur propter primæuam originem, quam posteriori tempore gubernationis causa facta diuisio consecuta est. Nolo primi Illyricarum gentium conditoris Illyrij illius Polyphemi Galateæque filij genus posteritatemque

titatemque

ritatemque prolixius recensere, quod ab alijs fieri uideo. In primis meminerimus Dioeceseis Episcopales Christianę religionis multis certissimisq; indicijs Romanam antiquitatem nobis repræsentare. Notum autem est priusquam Vienna ac Noua ciuitas proprios episcopos impetrassent, quem antistitem agnouerint. Adeo omnia ad inferiores nationes propter originem nobilitatemque referuntur. Quinetiam certum nobis testimonium diligentissimus Geographorum Strabo præbet, cum libro septimo Illyricas prouincias Istro Alpibusque contiguas esse dicit, Italiamque inter & Germaniam sitas. Intelligit autem Germanorum nomine cum scribit Illyricorum loca Italiam & Alpes, Germanos & Dacos ac Getas attingere, Marcomannos pręcipue infra quos Quadi habitabant, utrique trans Danubium, ubi adhuc est Marcomannorum campus, & Vngaria transdanubiana versus Septentrionem in Quadorum regione. Subditque Strabo descriptis Illyricis Alpibus quas à Vindelicis hoc est Bauaris montanis inchoare dicit, Reliquam, inquiens, plagam Pannonij obtinent, usque ad Segesticam atque Istrum ad Septentrionem atque Orientem. Ad alias autem partes amplius etiam porriguntur. Et post multa addit sui temporis Imperatores Polam usque, oppidi in Istria nomen est, terminos Italiæ extendisse. Quid ergo mirum si illas supra nominatas prouincias Illyrico propter originis & uetustatis nobilitatem, atque Præfecturæ Prætorianæ Italię subiectas legimus? Etenim Prætorij Italici iurisdictio Pannoniam Secundam inter prouincias Occidentalis Imperij ultimam complectabatur cum Sauia atque Valeria, ad cuius finem Orientalis administrationis initium erat. Debet autem pręter omnia ista, autoritas Imperatorum nobis pro lege esse. nec obstat quod huiusmodi siue diuisiones terrarum siue coniunctiones apud autores uetustiores diserte non occurrũt. Multa namque excogitauit posteritas, dum prouincias plerasque rursum per primę & secundę nomenclaturam distinguit. Id quod apud antiquissimos scriptores non reperias. Videre uero licet Illyrici uetustam amplitudinem ex eo quod Appianus Græcus scriptor quicquid prouinciarum citra Alpes est, à Romanis Illyrico attribui scribit, etiam Rhetias ipsas, vt de inferioribus istis prouincijs, de quibus nobis disputatio est, minus sit mirandum. Atque hinc multorum auctorum loca melius intelligentur, vt cum Ausonius canit: Illyricis regnator aquis tibi Nile secundus Danubius lętum profero fonte caput, nimirum propter Sauum ex Carnicis alpibus, & Drauum è Noricis atque alios fluuios prouinciarum inferiorum in Danubium exonerantes: Et cum Herodianus tradit, Illyricas gentes solas discrimen facere inter Italiam & Germaniam, vt de Ammiano Marcellino & alijs taceam: Item quod de Occidentali Illyrico accipiendum sit, cũ codicis Theodosiani libro Nono Impp. Grat. Valent. & Theod. A. A A. ad Flauianum PF. Illyrici & Italię scribunt: vt de Orientali Illyrico, quoties simpliciter Illyricum nominant ad Thalassium & simileis Pręfectos pręrorio passim scribentes. Cęterum nihil clarius totam rem indicat quàm antiquum illud uolumen quod Notitias cum Orientis tum Occidentis continet à quo diffentire nephas, unde & pręcedens descriptio desumpta est, pauculis adiectis crassiore, quod aiunt, musa, quo uetustas illustretur.

CLARISS. IURECONS. IOANNI PELOARDÆ SENATORI CONSERVATORIQVE Biturig.

Andreas Alciatus S.

CVM primum in hanc urbem ueni, optime conseruator, propiusq; te cœpi cognoscere, nihil antiquius habui quàm ad amicitiã me tuam insinuare. Videbam enim ea te esse doctrina hominem, ijs moribus, vt mihi merito exoptandum esset quàm proxime tecum iungi. Nec tu hac in re ullam moram fecisti, quin aduenientem ultro exciperes, summaque beneuolentia complecteretis, in diesque alijs super alia beneficijs sic exornasti, vt paria tecum facere posse desperem. Quod unum superetat, ut amoris erga te mei monumentum aliquod statuerem, nuper mihi pręstita est occasio. Latebat inter scrinia mea hic libellus perpetuis ob frequentes negotios à me damnatus blattis, quem cum in manus accepissem existimaui operępretium me facturum si a situ tenebrisque redemptum perpurgarem, & tuo nomini dicatum ederem. Dubitaui (vt uerum fatear) sępius, & parum abfuit, quin supprimerem, quoniam non sat dignus uidebatur, qui doctorum oculos aures ue morari posset. Scripserunt ante me huius argumenti libros cum plerique ueteres, tum & recentiores non pauci, qui procul dubio luminibus nostris possunt obstruere. Verum cum rursus perpenderem ueteris eos Reipublicę magistratus solum explicare, nihil momenti ad legalem nostram professionem conferre: ad hęc, aliud in præsentia mihi non esse, quo animum erga te meum testarer, mutaui sententiam, & quos pręiudicio quodam ferè damnaueram, absolui. Erunt qui debuisse hęc me omnia diffusius tractare existimabunt, & quid de his apud omnes autores annotaueram, hoc libello congerere: sed aliud mihi consilium fuit. Attigeram pleraque cum tres Iustiniani Codicis libros adolescens adhuc castigaui (erantque qui iure amicitię qua τὰ τῶν κοινὰ φίλων in alios suos eiusdem argumenti libros redegerant) attigeram in Dispunctionibus, in libello De singulari certamine, alijsque in locis, quę suo loco moueri non nisi incommode poterant. Verum nec eorum sententiam unquam probaui, qui omnia quę ab alijs ubi ubi dicta sunt, eodem loco collecta para aque habere uolunt, uerbososque hac ratione commentarios fieri nihil curant: cui sententię nostrę si & tu calculum adieceris, non erit quod mei huius consilij me pęniteat. Vale.

ANDREÆ ALCIATI IVRISCONSVLTI.

DE MAGISTRATIBVS,

Ciuilibusque & militaribus officijs,

CVM multa sint in iure nostro non satis hactenus intellecta, tum is maxime tractatus expositione indiget, qui ad eos magistratus pertinet, quorum in primo Digestorum libro mentio habetur. Quamuis enim ab interpretibus multa afferantur, ad Imperatorum potestatem, & Proconsulum, præsidum. Procuratorum Cęsaris, Iuridici Alexandrię, officium spectantia, non tamen rem omnem ita explicant, vt studiosis satisfacere possint. Nam cum ea munera antiquis Iurisconsultis cognitissima essent, non existimauerunt operępretium se facturos, si longo sermone in eorum explanatione commorarentur. At in pręsentia propter Latinarum literarum diutinam calamitatem, cum ex Iurisconsultis plena cognitio haberi nequeat, vix quicquam superest vnde in certiorem semitam deducamur, nisi recentiorum coniecturas, &, vt ipsi vocant, diuinationes, pro exploratis rebus recipera velimus. Itaq; vt huic quoq; parti pro virili opem feramus, quę ad hunc tractatum pertinentia ex antiquis autoribus collegi, in medium proferre, & cum studiosis communicare constitui. SCIENDVM igitur Rom. Imperij originem à Romulo Regibusque cœpisse: ab his latę sunt leges, quas Regias uocant. Is Romulus ex antiquioribus ciuitatis centum patres elegit, qui ordo Senatorius dictus est: ad hunc decernendi ius pertinebat, quę ex toto Regno ad eum deferrentur. Sed & sacra facere, ius dicere, magistratum gerere, soli patricii poterant. Quoties vero vel leges sciscendę, vel magistratus creandi, vel bella decernenda erant, tum Populus Rom. ipse consulebatur, ad eumque huiusmodi negotiorum ius pertinebat. Idque Dionysius Halicarnasseus diffuse explicat. Exactis deinde Regibus, plebis potestas multum aucta est, cum secessione facta, à Senatoribus extorsisset, vt ex corpore suo Magistratus crearentur, qui Tribuni plebis dicti sunt. Sacrosancti hi erant, summęque autoritatis, ut qui Senatusconsultis intercedere possent. Et quamuis à principio latę ab his leges, quas plebiscita vocant, Patricios non obligarent, tamen lege Hortensia constitutum deinde est, vt eo iure quod plebs statuisset, omnes Quirites tenerentur. Sic acerrimum telum plebi aduersus nobilitatem datum est. Fuit & de eo controuersum, quod maiores Magistratus ex plebe creari Patricij prohibebant, donec & hoc obtentum fuit, ut alter Consul Plebeius esset. Cœpere deinde C. Sempronij rogationibus iudicia cognoscere. Is enim equestrem ordinem in eorum possessione locauit, unde turbulentę seditiones ortę. Constatque C. Marium, & L. Syllam, qui ea Senatui demum reddidit, uel hac de re pręcipue cõtendisse, vnde & bellorum ciuilium maxima incendia orta sunt. Cum dein pro Senatu Pompeius arma sumeret, Marianasque partes, quę plebem tuebantur Cęsar sequeretur: oppressaque per eum, & dein Triumuiros Republica, cum in C. Octauium Cęsarem omnia cessissent, nouum ipse regimen induxit. Nec enim Regem se, aut Romulum, quod odiosus superbusque is titulus esset, appellari est passus: sed Romano ueterique nomine Imperator & Augustus dici uoluit. sumpsitque censuram & Tribunitię potestatis ius, & Max. Pontificem se inscripsit, patrisque patrię titulum a Senatu populoque Romano accepit. SANE eius nominum rationem sic Dion exequitur, ut qui Imperatores appellati sunt, delectum facere, milites conscribere, pecunias colligere, hostibus bellum indicere possint. Iidem & pacem sanciendi, summum supplicium etiam de Senatoribus sumendi, ius habeant. Solitos fuisse priscos Duces sic appellari, Tacitus libro tertio autor est. Illi enim re bene gesta gaudio & impetu uictoris exercitus ea salutatione conclamabantur, erãtque plures simul Imperatores, nec super cęterorum ęqualitatem. concessum ad eam similitudinem id uocabulum est quibusdam & ab Augusto & à Tiberio alijsque successoribus. Censores autem uitam moresque nostros examinant, & de eis inquirsit, census rationem ducunt, professionem curant, & pro meritis hos de albo eximunt, illos deligunt, quod & diffusius in Valeriani uita apud Trebellium traditur. Ad Pontifices uero Max. Sacerdotiorum conferendorum ius pertinet, sacris enim omnibus auspicijsque illi pręsunt. Tribunitię ius potestatis eam ob causam sumpsit, quod sacrosancta ea dignitas neminique uiolabilis esset. Nam & si in re leuissima solo sermone, nedum facto, Tribuni maiestatem quisquam cõtempsisset, tanquam abominabilis, & sacer indicta causa ad mortem adigebatur. Et has quidem dignitates Octauius accepit, in successoresque suos transmisit, quo potentius illustriusque Imperatorium nomen faceret. Concessum præterea & illud fuit, quod ante eum antiquorum nemini, ut legibus solutus esset. Significat hoc (inquit Dion) ab omni legum necessitate liberum, nullique iuri scripto obnoxium: ut qui absque vlla disquisitione omnem Regum potestatem haberet, quamuis nomine abstineret. Patris uero Patriæ cognomentum apud antiquos, obseruationis cuiusdam paternæ significatio erat, quod hoc nomine illustrati Principes, omnes quoscunque sibi subessent, ceu filios amarent, illique eos uicissim tanquam patres uererentur. Quamuis Imperatoribus alia quoque nominis ratio reddi posset: nimirũ quod hi in nos eam potestatem exerceant, quam antiquitus parentes in filios habuerunt, hoc est uitæ & necis. Cogitauit etiam plerunque Augustus de reddenda Republica. Cumque in Senatu sententiam suam exposuisset, rationarium Imperij tanquam illud restituturus Consulibus tradidit. Sed Senatoribus siue per simulationem, siue metu, vel etiam ex composito reclamantibus, variasque rationes afferentibus, cur Reipublicæ Monarchia præstaret, in Principatu perseuerauit, Deos hominesque testatus intra decennium se omnem administrationem depositurum. Sed cum ea tempora lapsa essent, rursusque eiurare velle Imperium simularet, Senatus alios decem annos, quibus in eodem magistratu esset, decreuit: atque iterum alijs decem annis, quibus ipse dein extinctus est, prorogauit. Quamobrem inde obseruatum est, vt eius successores, quamuis donec uixerint perpetuam administrationem recipiant, tamen singulis decem annis celeberrimos ludos faciant: tanquam principatum renouent. Ea festa decenalia, uicenalia, tricenaliaque appellata fuit. Arelate Constantium tricenalia celebrasse, theatralesque & Circenses ludos ambitioso apparatu edidisse, autor est Amianus. Vouebantur autẽ hi ludi in proximos decem annos. Quapropter in antiquis nomismatis plerunque huiusmodi inscriptio cernitur: VOT. X. VOT. XX. hoc est votis decenalibus, uicenalibusque. Trebellius quoque in vita Gallieni: Conuocatus

catus

caris (inquit) patribus decenalia celebrauit, nouo genere ludorum, noua specie pomparum, exquisito genere voluptatum. Nazarius in Panegyrico: In destinatis, inquit, decennijs iam uota properantia, & spes uolucres constituerunt. Sed & Mamertinus: Reseruo orationem quam quinquennio exacto decenalibus tuis dicam. Extat Romæ in Lateranensi Basilica Senatusconsultum æreis inscriptum notis, quo potestas Vespasiano Imperatori data cognosci potest. Licere enim illi fœdus quibuscum uolet sancire, Senatum habere, remittere, Senatusconsultum per relationem, discessionemque facere. Si eius iussu uel mandato eòve præsente senatus haberetur, perinde seruari, ac si ex lege Senatus conuocatus esset. Si quos Magistratus Senatui P.Q.R. commendasset suffragationeue sua adiuuisset, eorum comitijs etiam extra ordinem rationem habendam. Fines pomerij cum è Republica censebitur, proferre ei licere. Quicquid ex vsu Reipublicæ, diuinarum, humanarum, publicarum, priuatarumque rerum esse existimabit, ei agere facere ius potestatemque esse. Quibus legibus Plebique scitis scriptum esset, ne Augustus Cæsar teneretur, eisdem & eũ solutum esse. Acta, gesta, decreta ab eo, etiam ante illud Senatusconsultum, perinde rata haberi, ac si Populi Plebisque iussu acta essent: si eius concessionis causa aliquid aduersus leges factum esset, fraudi nemini esse, neque quicquam ob eam rem Populo dari debere, nec cui de ea re actionem iudicationemque dãdam. Quæ tam ampla autoritas Vespasiano præstita, videtur mihi formula esse eius potestatis quam sibi Imperatores attribuebant. Scribunt Iureconsulti, lege Regia, quæ de Imperio Augusti lata est, Populum Rom. omne suum imperium & potestatem concessisse. Iccirco autem legem eam Regiam appellari arbitror, quod Romuli constitutione ad Populum ius Regis creãdi pertineret. Vnde a Tarquinijs Seruio Tullo obijciebatur (ut T. Liuius inquit) quòd iniussu Populi Regnum inuasisset. Cum ergo Augustus a Populo Rom. Imperator creatus est, videtur Regiæ legis obseruatio in usum reuocata, quamuis Regiam planè potestatem ille nunquã vsurpauit, sed sua Populo, sua Senatui munia obire permisit. Comitia enim Magistratuum tum quoque celebrabantur, conueniebantque. Tribus omnes, candidatosque Populi arbitrio deligi ille sinebat, si modo eos approbasset: nec enim quicquam ab his fieri permittebat, quod præter animi sui sententiam esset: curabatque id maxime, ne indigni, aut quibus ius capessendi honoris non erat, per ambitum legibus eriperentur. Quod & a Tiberio aliquoties obseruatum, donec id iuris penitus sibi vẽdicauit, tradiditque successoribus, vt necessario in vrbe Roma Lex Iulia de ambitu cessauerit. Senatoribus quoque Augustus non parum detulit, ex his enim XV. sortiri iussit, qui sibi sex mensibus in consilio essent: plerunque & ipse sententiam in Senatu dicere, unà cum amplissimo ordine decernere. Ad hæc, iudicia Senatui permisit, cuius iuris causa antea toties armis certatum fuerat: sicque publica negotia & priuatorum maxima tractabantur. Omnium præterea Prouinciarum quæ sub Imperio Rom. erant, formulam ita diuisit, vt aliæ Proconsulares, aliæ Prætoriæ, aliæ Præsidales essent. Proconsulares Senatui, Prætorias Populo demandandas tradidit. In Præsidales ipse Legatum suum, qui nunc Præses, nunc Legatus Cęsaris eam ob causam dicebatur, mittebat. Deinde factum est, vt etiam Prætoriæ in Senatu per sortes decernerentur: nimirum sublatis ab Imperatoribus comitijs, quæ conuẽtum Populi formidolosum existimabant. Scribit Strabo libro vltimo, omnes Prouincias, alias Cæsari, alias Populo attributas: ex his quæ ad Populũ pertinebant, Proconsulares & Prætorias constituras, quod uidelicet uiri consulares, vel prętorij ad eas regendas mittebantur. Erant autem huiusmodi Prouinciæ imbelles, & quæ militari præsidio non indigebant, neque proximos Barbaros habebant. Quæ enim ualidiores, & legionum ope indigentes, sibi conseruauit: eo videlicet prætextu, quod Populo pacatiora quæq; & pulchriora concederet, ipse difficiliora, periculisque & laboribus exposita retineret. Sed re uera (si Dioni credimus) ut in manu sua res omnis militaris esset, Senatus autem Populusque inermis Rempublicam repetere non auderet. Proconsulares Prouincias fuisse Libyam & Asiam citra Taurum, Strabo autor est. Prætorias uero, in Hispanijs Bæticam, in Gallijs Narbonensem, tum Sardiniam cum Corsica, Siciliam, Illyricum qua in Macedoniam uergit, Cretam, Cyrenaicam, Cyprum, Bithyniam cum Ponto. Commutabantur tamen plerunque arbitratu Principis. Hinc Lampridius in Alexandri vita, Prouinciarum alias Prætorias, Præsidales plurimas fecit, Proconsulares ex Senatus uoluntate ordinauit. Suetonius in Claudio. Prouincias Achaiam & Macedoniam, quas Tiberius ad curam suam transtulerat, Senatui reddidit. Scribit Rufus in eo quem edidit libello De Rom. Imperij accessione, omni ex Aphrica sex prouincias esse factas, quarum Carthago, Numidia, Cyrenensis, Consulares erant: Tripolis & Mauritaniæ duæ, Sityphensis, & Cęsariensis, Pręsidales. Pari quoque numero diuisas Hispanias, in quibus Bętica & Lusitania Cõsulares: Tarraconensis, Carthaginensis, Galitia, Insularis, quę & transfretum, Præsidales. Sed & quandoque Imperator Legatos suos seu Pręsides in aliquam Prouinciam missos consulari potestate ornabat, ut uidelicet eius essent autoritatis cuius Proconsules. Sic C. Plinius Cæcilius Pręses Prouincię Ponti consulari potestate fuit, vt in antiquis marmoribus annotasse me memini. Maior autem Proconsulum dignitas quàm Legatorum ideo erat, quia non nisi Senatores Consularesq; uiri Prouincias sortiebantur: cum ex Equestri ordine etiam Pręsides eligi possent. Sanè Proconsulum magistratus annuus, Pręsidum certus finis non erat, sed in officio perseuerabant, donec successor a Cęsare mittebatur. Idque in Augusti uita etiam Tranquillus attestatur. Ius autem milites decimandi, ciuicaque corona donandi Proconsulibus fuisse Tacitus libro tertio ostendit. Idem 15. autor est, Qui Senatores filijs carerent, Prouincias Præturasque inter Patres sortiri non potuisse. Senatusque consulto cautum, ne fictæ adoptiones ulla in parte publici muneris orbis prodessent. Grauiorem autem Prouincijs Proconsularem fuisse administrationem quàm Præsidum, idem ostendit; dum libro primo tradit, Achaiam & Macedoniam onera deprecãtes, Proconsulari imperio ad præsens leuatas, Cæsarique traditas esse. Cuius rei eam rõnẽ suspicor, quod Proconsularium Prouinciarũ vectigalia & tributa publica Pop. Ro. erant, & ad ærarium pertinebant, neque ea diminuendi Proconsuli ius esset. Quæ uero Præsidibus in prouincijs colligebantur, ad Principem eiusque fiscum spectabant, iusque illis remittendi erat. Hoc enim differt ærarium à fisco, quod illud publicum, hoc est Populi Romani: fiscus Principis est. Quod apertissime C. Plinius in Panegyrico ad Traianum Cæsarem ostendit: At fortasse non eadem seueritate fiscum qua ærarium cohibes? imò tanto maiore, quanto plus tibi licere de tuo quàm de publico credis. Hinc est quod maxime in Proconsularibus Prouincijs Procuratores Cæsaris erant. Qui ea procurabãt quæ ad Cęsarem ipsum seu Fiscum pertinerent, his uaria potestas attributa a Principibus fuit. Tiberius ius in seruitia familiaresque pecunias solum dedit, adeo vt Lucilium Capitonem procuratorẽ in Asia reum a Senatu damnari permiserit, quòd pręscripta mandata excessisset, vimque Pręrorum usurpasset. Amplius Claudius Cęsar concessit, effecitque ut Senatuscõsulto caueretur, parem uim rerum habendam a Procuratoribus suis iudicatarum, ac si ipse statuisset. Hinc maximam sibi uim Cumanus & Felix, eius in Iudęa Procuratores vsurparunt, de qua merito Iosippus conqueritur. Illud constat, sub Traiano aduersus inuitos iurisdictionem nullam Procuratoribus fuisse, vt disceptantibus liberum esset eos non eligere: adhiberi tamen in consilium a Pręsidibus debere, cum de causa fiscali agitur, idem Imperator Cęcilio Plinio rescripsit. At hodie dubium non est, quoties inter fiscum & priuatum quæstio vertitur, eos adeundos esse. Scribit Lam

Digitized by Google

pridius, Alexandrum Imperatorem eos sæpius mutare solitum fuisse, ne annum excederent, etiam si boni essent, sibi inuisus affirmasse, tanquam necessarium malum. Hosce Procuratores Cęsaris, & Procuratores fisci eosdem fuisse non ambigo, qui & alio nomine Rationales, & Procuratores patrimonij appellantur. Idque in Commodo Lampridius, & in Maximini uita Capitolinus ostendunt. Sed & in Pio, Procuratores, inquit, suos & modeste suscipere tributa iussit, & excedentes modum, rationem factorum suorum reddere pręcepit: nec unquam lætatus est lucro quo Prouincialis opprimeretur. Procurator uero priuatæ rationis, cuius quadam Alexandri constitutione mentio est, ut nō multum a cæteris Rationalibus differebat, ita præcipuum Aegyptij magistratus nomen erat. Deuicto enim apud Actiū Antonio, extinctaque Cleopatra, in formam Prouincię C. Octauius Cęsar Aegyptum redegit. Et quoniam seditiosissimi naturaliter erant Aegyptij, opportunaque tellus alendo bello, noluit eam per Senatores administrari, ne popularibus studijs ducti facile ad Imperium aspirarēt, idque & Dion tradidit. Corn. Tacitus lib. 2. Augustus, inquit, inter alia dominationis arcana uetitis, nisi permissu, ingredi Senatoribus aut Equitibus Romanis illustribus, seposuit Aegyptum, ne fame urgeret Italiam, quisquis eam Prouinciam claustraque terrę ac maris, quamuis leui præsidio, aduersum ingentes exercitus pręsedisset. Sed & in 12. D. Augustus apud Equestres qui Aegypto præsiderent, lege agi, decretaque eorum perinde haberi iusserat ac si magistratus Romani constituissent. Vopiscus scribit, Aurelianum Imp. Saturnino mandasse ne Aegyptum uideret. Quod præceptū cum ille spreuisset, leuissima gens, rerumque nouarum auida, eum Imperatorem salutauit, quę necis eius caussa fuit. Strabo autor est, deuicta Cleopatra in certam administrationem Aegyptum redactam, expurgatamque a Romanis, & ad eam mitti solitos moderatione & prudentia insignes viros sub Pręfecti titulo. is est pręfectus Augustalis, qui vicē regis obtinet. Est & δικαιοδότης, id est Iuridicus, in cuius potestate maxima est iudiciorum pars. Est & qui ἴδιος λόγος, quem ego Procuratorem priuatę rationis interpretor. Ad quem indagatio bonorum uacantium pertinet, earumque rerum quę Cęsari debentur. Horum comites sunt Cęsaris Liberti & Actores, quorum fidei maiora minoraq; iudicia creduntur. Ex Patrijs autem magistratibus apud eos est ἐξηγητὴς, quasi Questorem dicas, qui purpuram gestat, alijsque municipalibus honoribus est insignis, omnium que curam habet, quę ciuitati utilia sunt. Est & ὑπομνηματογράφος, id est Commentariensis, seu Scriba. Tum ἀρχιδικαστὴς, Iudicialem Pręfectum recte appellaueris. τέταρτος δὲ ὁ νυκτερινὸς στρατηγὸς, id est, Nocturnus Pretor. Sane Hypomnematographi quoque mentio est Theodosii & Valentiniani Constitutione quadam. Ea enim sancitum est, quoties Hypomnematographus aliquos qui munera subeant nominat, si sponte illi acciti sunt, Præfecti Augustalis consensum non esse expectandum, sed protinus functionem exequendam. Quā constitutionem ex doctoribus nostris nemo hactenus mihi videtur percepisse. Cęterum erant etiam Procuratores Cęsaris, nō in vniuersum alicui Prouincię dati, sed particulariter alicui negotio: quod ex antiqua inscriptione coniectari pronum est, quę Corinthi in hęc uerba adhuc legitur: Theoprepon Aug. lib. Proc. Domini N. Aur. Seueri Alexandri Pij Fel. Aug. Prouincię Achaię & Epiri & Thessalię, Rationalem purporarum, Proc. ab ephemeride, Proc. a mandatis, Proc. a pręd. Gallican. Procur. saltus Domitiani, Tricliniarcham, Prępositum a Fiblis, Prępositum a chrystallinis, hominem incomparabilem. Tixander Aug. lib. officialis. Et hi quidem sunt magistratus, qui ab Augusto constituti, diu perseuerauerunt, & tempore quo Iurisconsulti nostri florebant, maxime viguerunt. Nam posteriores deinde Imperatores, quorum princeps Constantinus, qui Romanorum Coloniam Byzantium transtulit, aliam ipsi formam commenti sunt: Tumque cœperunt alij Patritij esse, quām prius erant, aliaque Pręfectorum pretorio iurisdictio. Hinc magistri militum, Magistri officiorum Comites sacrarum largitionum, Comites rei priuatę, Comites sacri Palatij, Comites sacri patrimonij. Quorum officia quamuis in constitutionibus explicata legantur, ut tamen clarius percipiantur, aliqua adhuc dissere ab re non erit. Constantinus igitur Romanorum ciuium Coloniam cum Byzantium transtulisset, sedem quoque eam urbem Orientalis imperij esse uoluit, Prouinciasque certis limitibus designauit, quibus suos Magistratus dedit, Militiamque ordinauit: cuius rei formulam a successoribus quoque obseruatam, ex antiquo, eodemque innominato autore referemus: Is in hunc modum, ut sequitur, scriptum reliquit.

VRBS QVÆ ALIQVANDO DESOLATA, NVNC

Gloriosior, Pijssimo Imperio restaurata.

Descriptio vrbis Romæ.

Regio I.

PORTA Capena, continet ædem Honoris & Virtutis, Camęnas, & Lacum Promethei. Balneum Torquati, & Vespasiani. Thermas Seuerianas, & Commodianas. Aream Apollinis, & Spei, & Galli. Vicum vitriarium. Aream panariam. Mutatorium Cęsaris. Balneum Bolani & Mamertini. Aream Carlurę. Balneum Abascanti, & Antiochiani. Aedem Martis, & Mineruæ, & Tempellatis. Flumen Almonis. Arcum diui Veri Parthici, & D. Traiani, & Drusi. Vici. X. Aediculæ. X. Vicomagistri XLVIII. Curatores II. Insulæ triamilia. CCL. Horrea. XIII. Balnea LXXXVI. Lacus LXXXIIII. Pistrina XX. Continet pedes duodecim milia. CCXIX.

Regio II.

Cælimontium, continet Templum Claudij. Macellum magnum. Luparios. Antrum Cyclopis. Cohortes vigilum. Castra peregrina. Caput Africæ. Arborem sanctam. Domum Philippi & Vectilianam. Ludum matutinum & Gallicum. Spoliarium. Samarium. Armamentarium. Micam auream. Vici VII. Aediculæ VII. Vicomagistri XLVIII. Curatores duo. Insulæ tria milia DC. Domus CXXIIII. Horrea XIIII. Balnea LXXXII. Lacus LXII. Pistrina XII. Continet pedes duodecim milia. CC.

Regio

Regio III.

Isis & Serapis, continet Monetam. Amphitheatrum, quod capit loca octoginta septem milia. Ludum matutinum & Dacicum. Domum Brytti. Præsentissimum choragium. Lacum pastoris. Scholam Quæstorum & Capulatorum. Thermas Traianas, & Titianas. Porticum Liuij. Castra Misenatium. Vici XII. Aediculæ XII. Magistri XLIX. Curatores duo. Insulæ duo milia septingentę quinquaginta septem. Domus sexaginta. Horrea XIIII. Balnea octoginta. Lacus LXV. Pistrina XVI. Continet pedes duodecim milia trecentos quinquaginta.

Regio IIII.

Templum pacis, continet Porticum absidatã. Aream Vulcani, Aureum bucinum. Apollinem Sandaliarium. Telluris templum. Horrea chartaria. Tigillum sororiũ. Colossum altum pedes centum duos semis. Habet in capite radia numero septem, singula pedũ uiginti duorum semis. Metam sudantem. Templum Romæ & Veneris. Aedem Iouis Statoris. Viam sacram. Basilicam Cõstantinianam. Templum Faustinæ. Basilicam Pauli. Forum transitorium. Suburram. Balneum Daphnidis. Vici octo. Aediculæ octo. Vicomagistri XLVIII. Curatores duo. Insulæ II. milia, septingentæ quinquaginta septẽ. Domus octoginta octo. Horrea decem & octo. Balnea LXXV. Lacus LXXXIII. Pistrina XII. Continet pedes tredecim milia.

Regio V.

Esquiliæ, Continet Lacum Orphei. Macellum Liuianí. Nymphæum D. Alexandri. Cohortes duas vigilum. Herculem Syllanum. Hortos Pallantianos. Amphitheatrum castrense. Campum viminalem subaggere. Mineruam medicam. Isidem patriciam. Vici XV. Aediculæ XV. Vicomagistri quadraginta octo. Curatores duo. Insulæ tria milia octingentæ quinquaginta. Domus CLXXX. Horrea XXIII. Balnea LXXV. Lacus LXXIIII. Pistrina XV. Continet pedes quindecim milia. D C.

Regio VI.

Alta semita, continet Templum Salutis & Serapis. Templum Floræ. Capitolium antiquum. Statuam Mamurij plumbeam. Aedem Quirini. Malum punicum. Hortos Salustianos. Gentem flauiam. Thermas Diocletianas, & Constantianas. X. Tabernas. Gallinas albas. Aream Candidi. Cohortes III. vigilum. Vici XVII. Aediculæ XVII. Vicomagistri XVIII. Curatores duo. Insulæ tria milia quadringentę tres. Domus centum quadragintasex. Horrea X V I I. Balnea L X X X V. Lacus L X X I I. Pistrina X V I. Continet pedes quindecim milia. DCC.

Regi VII.

Via lata, cõtinet Lacum Ganymedis. Cohortes VII. vigilum, Arcum nouum. Nympheum Iouis, Aediculam Caprariam. Campum Agrippæ. Templum Solis & Castra. Porticum Gypsiani & Constantini. Templa duo noua, Spei & Fortunæ, Equum Tiridatis regis Armeniorum. Forum suarium. Hortos Largianos. Mansuetas, Lapidem pertusum. Vici XV. Aediculæ XV. Vicomagistri LXVIII. Curatores duo. Insulæ tria milia octingentæ quinq;. Domus CXX. Horrea XXV. Balnea LXXV. Laci LXXVI. Pistrina XV. Continet pedes XV. milia septingentos.

Regio VIII.

Forum Romanum & magnum, continet Rostra. Genium populi Romani aureum, & Equum Constantini. Senatulum. Atrium Mineruæ. Forum Cæsaris, Augusti, Neruæ Traiani. Templum D. Traiani, & Columnam Cochlidem altam pedes CXXVIII. semis. Gradus intus habet CLXXXV. Fenestras XLV. Cohortes VI. vigilum, Basilicam argentariam. Templum Concordię. Vmbilicum Romę. Templum Saturni & Vespasiani. Capitolium. Miliarium aureum Iulię. Templum Castorum, Vestę. Horrea Germaniciana & Agrippina. Aquam cernentem quatuor Scauros sub æde. Atrium Caci. Vicum iugarium vnguentarium. Græcostasim. Porticum margaritariam. Elephantum herbarium. Vici triginta quatuor. Aediculæ XXIX. Vicomagistri XLVI. Curatores duo. Insulę tria milia octingentæ octoginta. Domos CXXX. Horrea XVIII. Balnea LXXXIII Lacus CXX. Pistrina XX. Continet pedes tredecim milia LXVII.

Regio IX.

Circus Flaminius, continet: Stabula numero IIII. factionum. Aedem Herculis. Porticum Philippi. Minutias II. veterem, & frumentariam. Cryptam Balbi. Theatra quatuor, in primis Balbi quod capit loca triginta milia LXXXV. Campum Martium. Trigarium. Cięonias nixas. Pantheum. Basilicam Matidij, & Martiani. Templum D. Antonini, & columnam Cochlidem, altam pedes CLXXV. semis. gradus intus habet CCIII. fenestras LVI. Hadrianium. Thermas Alexandrinas, & Agrippinas. Porticum Argonautarum, & Meleagri. Iseum & Serapeum. Insulam Feliculæ. Vici XXXV. Aediculæ XXXV. Vicomagistri XLVIII. Curatores II. Insulæ duomilia septingentę LXXIIII. Domus CXL. Horrea XXII. Balnea LXIII. Lacus LXIII. Pistrina XX. Continet pedes triginta duo milia D.

Regio X.

Palatium, continet Casam Romuli. Aedem Matris Deum, & Apollinis Rhamnusij. Pentapylum. Domum Augustanam & Tiberianam. Aedem Iouis Victoris. Domum Dionis. Curiam ueterem. Fortunam respicientem. Septizonium D. Seueri. Victoriam Germanicianam. Lupercal. Vici XX. Aediculæ XX. Vicomagistri XLVIII. Curatores duo. Insulę duo milia DCXLIII. Domus LXXXVIII. Horrea XLVIII. Balnea XIIII. Laci LXXXIX. Pistrina XX. Continet pedes XI. milia sexcentos.

Regio XI.

Circus Maximus, qui capit loca quadringenta octoginta quinque milia, continet XII. portas. Templum Mercurij. Aedem Ditis patris. Cererem: Portam trigeminam. Apollinem cęlispicem. Herculem Oliuarium. Velabrum Arcum D. Constantini. Vici XVIII. Aediculæ XIX. Vicomagistri XIX. Curatores duo. Insulę duo milia sexcentę. Domus LXXXIX. Horrea XVI. Balnea XV. Laci XX. Pistrina XV. Continet pedes vndecim milia quingentos.

Regio XII.

Piscina publica, continet Aream radicariam. Viam nouam. Fortunam mammosam. Isidem Athenodoriam. Aedem Bonę deæ sub saxanę. Signum delphini. Thermas Antoninianas. Septem domos parthorum. Campum lanatarium. Domum Chilonis. Cohortes IIII. uigilum. Domum cornificij. priuatum Hadriani. Vici XIIII. Aediculę. XVII. Vicomagistri XLVIII. Curatores duo. Insulę duo milia, quadringentę octoginta septem. Domus CXIIII. Horrea XVII. Balnea LXIII. Laci LXXXI. Pistrina XX. Continet pedes duodecim milia.

Regio

Regio XIII.

Aucotinus, continet Templum Dianæ, & Mineruæ. Nymphęa tria. Thermas Varianas & Decianas. Doliolum. Mappam auream. Platanones. Horrea Galbę. Porticum fabariam. Scholam Cassij. Forum pistorium. Vici XVII. Aediculæ XVII. Vicomagistri XLVIII. Curatores duo. Insulæ duo milia quadringentæ octoginta septem. Domus CXXX. Horrea XXV. Balnea LXIIII. Lacus LXXXVIII. Pistrina XX. Continet pedes ducenta nouem milia.

Regia XIIII.

Transtyberina, continet Gaianum. Vaticanum. Frygianũ. Naumachias V. Hortos Domitios. Balneum Ampelidis & Prisci, & Dianæ molinas. Ianiculum. Statuã Valerianam, Cohortes septem vigilum, Caput Gorgonis. Fortis fortunæ templum, Aream Septimianam. Herculem cubantem. Campum Brytianum & Codetanum, Hortos Getę. Castra lecticariorũ. Vici LXXVIII. Aediculæ LXXVIII. Vicomagistri XLVIII, Curatores tres. Insulæ quatuor millia quadringẽtæ quinque. Domus CL. Horrea XXII. Balnea LXXXVI. Lacus CLXXX. Pistrina XXIII. Continet pedes triginta tria milia. quadringentos octoginta octo.

Bibliotheca XXIX.

Ea ijs præcipuæ duæ, Palatina & Vlpia.

Obelisci V.

In Circo maximo unus, altus pedes LXXXVIII. semis. In Vaticano unus, altus pedes LXXI. In Campo Martio unus, altus pedes LXXXII. semis. In Mausoleo Augusti duo, singuli pedum XLII. semis.

Pontes VII.

Aelius. Aurelius. Moluios. Sublicius. Fabricius. Cestius & Probi.

Montes VII.

Cælius. Auentinos. Tarpeius. Palatinus. Esquilinus. Vaticanus. Ianiculensis.

Campi VIII.

Viminalis. Agrippæ. Martius. Codetanus. Octauius. Pecuarius. Lanatarius, Brytianus.

Fora XI.

Romanum. Magnum. Cæsaris. Augusti. Neruæ Traiani. Aenobarbi. Forum boarium. Suarium. Pistorum. Gallorum, & Rusticorum.

Basilicæ X.

Iulia. Vlpia. Pauli. Neptuni. Matidij. Marciana. Bascellaria. Floscellaria. Sicinij. Constantiniana.

Thermæ XI.

Traianæ. Titianæ. Agrippinæ. Syræ. Commodianæ. Seuerianæ. Alexandrinæ. Antoninianæ. Decianæ. Diocletianæ. Constantinianæ.

Aquæ XIX.

Traiana. Annia. Alsia. Claudia. Martia. Herculea. Iulia. Augustea. Appia. Alsetina. Setina. Cimioia. Aurelia. Damnata. Virgo. Tepula. Seueriana. Antoniana. Alexandrina.

Viæ XXIX.

Traiana. Appia. Latina. Lauicana. Prænestina. Tiburtina. Nomentana. Salaria. Flaminia. Aemilia. Clodia. Valeria. Aurelia. Campana. Ostiensis. Portuensis. Ianiculensis. Laurentina. Ardeatina. Setina. Quintia. Cassia. Gallica. Cornelia. Triumphalis. Patinaria. Asinaria. Cimioia. Tiberina.

Rerum Breuiarium.

Capitolia II. Circi duo. Amphitheatra duo. Colossi duo. Columnæ cochlides duæ. Macella duo. Theatra III. Ludi IIII. Naumachię V. Nymphęa XV. Eq magni XXIII. Deaurati LXXX. Eburnei LXXXIIII. Arcus marmorei XXXVI. Portæ XXXVII. Vici CCCCXXIIII. Aedes CCCCXXIIII. Vicomagistri DCLXXII. Curatores XXIIII. Insulæ per totam urbem numero quadraginta sex milia sexcentę duo. Domus mille septingentę octoginta. Balnea DCCCLVI. Lacus mille CCCLII. Pistrina CCLIIII. Lupanaria XLV. Latrinę publicę XLIIII. Cohortes pretorię decem. Vrbanę quatuor. Vigilum septem: quarum excubitoria XIIII. Vexilla commonia duo. Castra equitum, salgamariorum, peregrinorum.

Descriptionis Romæ Finis.

Digitized by Google

VRBIS CONSTANTINOPOLITANAE

descriptio incerto Autore.

Descriptio vrbis Constantinopolitanæ.

Regio I.

REGIO prima, continet in se domum Placidiæ Augustæ. Domum nobilissimæ Marinæ, Thermas Archadianas. Vicos siue Angiportus viginti nouem. Domos cẽtum decem & octo. Porticus perpetuas duas. Balneas priuatas quindecim. Pistrina publica quatuor. Pistrina priuata quindecim. Gradus IIII. Curatorem vnum, qui totius regionis sollicitudinem gerat. Vernaculum vnum, uelut seruum in omnibus & internuntium regionis. Collegiatos uiginti quinque, qui è diuersis corporibus ordinati, incendiorum solent casibus subuenire. Vicomagistros quinque, quibus per noctem tuendæ urbis cura mandata est.

Regio II.

Regio secunda, ab initio Theatri minoris per æqualitatem sui latenter molli subleuata cliuo, mox ad mare præcipitijs abrupta descendit. Continet in se, Ecclesiam magnam, Ecclesiam antiquam. Senatum. Tribunal purpureis gradibus exstructum. Thermas Zeuxippi. Theatrum. Amphitheatrum. Vicos siue Angiportus triginta quatuor. Domos nonaginta & octo. Porticus magnas quatuor. Balneas priuatas tredecim. Pistrina priuata quatuor. Gradus quatuor. Curatorem unum. Vernaculum unum. Collegiatos XXXV. Vicomagistros V.

Regio III.

Regio tertia, plana quidem in superiore parte, utpote in ea Circi spatio largius explicato, sed ab eius extrema parte nimis prono cliuo, mare usque descendit. Continet in se eundem Circum maximum. Domum Pulcheriæ Augustæ. Portum nouum. Porticum semirotundam, quæ ex similitudine fabricæ sigma græco uocabulo nuncupatur. Tribunal fori Constantini. Vicos septem. Domos nonaginta quatuor. Porticus magnas quinque. Balneas priuatas vndecim. Pistrina priuata nouem. Curatorem vnum. Vernaculum unum. Collegiatos XXI. Vicomagistros V.

Regio

Regio IIII.

Regio quarta, à Miliario aureo collibus dextra lęua que ſurgentibus, ad planitiem uſque valle ducente perducitur. Continet in ſe idem Miliarium aureum. Auguſteum. Baſilicam. Nymphęum. Porticum Fanionis. Liburnam marmoream, nauális uictoriæ monimentum. Eccleſiam ſiue martyrium ſancti Mennæ. Stadium. Scalam Timaſij. Vicos XXXII. Domus trecentas ſeptuaginta quinque. Porticus magnas quatuor. Balneas priuatas ſeptem. Piſtrina priuata quinque. Gradus ſeptem. Curatorem unum. Vernaculum unum. Collegiatos XL. Vicomagiſtros quinque.

Regio V.

Regionis quintæ non modica pars, in obliquioribus poſita locis, planicie eacipiente producitur, in qua neceſſaria ciuitatis ædificia continentur. Continet in ſe Thermas Honorianas. Ciſternam Theodoſianam. Prytaneum. Thermas Eudocianas. Strategium, in quo eſt Forum Theodoſiacũ, & Obeliſcus Thebęus quadrus. Horrea holearia. Nymphęum. Horrea Troadenſia. Horrea Valentiniana. Horrea Conſtantiaca. Portum habet proſforianum. Scalam Chalcedonenſem. Vicos viginti tres. Domos centum octoginta quatuor. Porticus magnas VII. Balneas priuatas undecim. Piſtrina publica ſeptem. Piſtrina priuata duo. Gradus nouem Macellos duos. Curatorem vnum. Vernaculum unum. Collegiatos quadraginta. Vicomagiſtros quinque.

Regio VI.

Regio ſeata, breui peracta planicie, reliqua in deuexo cooſiſtit. a foro namque Conſtantini, Scalam vſque ſiue traiectum Sycænum, porrigitur ſpatijs ſuis. Continet in ſe, Columnam purpuream Conſtantini. Senatũ eiuſdem loci. Neorium porium. Scalam Sycænam. Vicos viginti duos. Domos quadringentas octoginta quatuor. Porticum magnam vnam. Balneas priuatas nouem. Piſtrinum publicum unum. Piſtrina priuata decẽ & ſeptem. Gradus decem & ſeptem. Curatorem vnum. Vernaculum unum. Collegiatos quadraginta nouem. Vicomagiſtros V.

Regio VII.

Regio ſeptima, in comparationẽ ſuperioris planior, quamuis & ipſa circa lateris ſui eatremi a em habeatur in mare decliuior. Hæc aparte dextera Columnæ Conſtantini vſque ad Forum Theodoſii, continuis extenſa porticibus, & de latere altjs quoque pari ratione porrectis, vſque ad mare uel in ſe ipſam inclinat, & ita deducitur. Habet autem in ſe Eccleſias tres. hoc eſt, Irenen, Anaſtaſiam, & Sancti Pauli. Columnam Theodoſii, intrinſecus vſque ad ſummitatem gradibus peruiam. Equites magnos duos. Partem eiuſdem fori. Thermas Caroſianas. Vicos octoginta quinque. Domus ſeptingentas undecim. Porticus magnas ſex. Balneas priuatas XI. Piſtrina priuata XII. Gradus ſexdecim. Curatorem vnum. Vernaculum unum. Collegiatos octoginta. Vicomagiſtros quinque.

Regio VIII.

Regio octaua, ex parte Tauri, nulla maris nicinitate contermina, anguſtior magis quàm lata, ſpatia ſua in longitudinem producta compenſat. Continet in ſe partem Fori Conſtantini. Porticum ſiniſtram Taurum uſque, Baſilicam Theodoſianam. Capitoliũ. Vicos XXII. Domos centum octo. Porticus maiores quinque. Balneas priuatas decem. Piſtrina priuata quinque. Gradus V. Macellos duos. Curatorem unum. Vernaculum vnum. Collegiatos XVII. Vicomagiſtros quinque.

Regio IX.

Regio nona, prona omnis, & in notum deflea, extenſi maris litoribus terminator. Continet in ſe, Eccleſias duas. Cœnopolim: & Omonœam, Horrea Aleaandrina. Domum nobiliſsimæ Arcadiæ. Thermas Anaſtaſianas. Horreum Theodoſianum. Vicos XVI. Domos centum ſeadecim. Porticus maiores duas. Balneas priuatas XV. Piſtrina priuata XV. Piſtrina publica IIII. Gradus IIII. Curatorem vnum. Vernaculum vnom. Collegiatos XXXVIII. Vicomagiſtros V.

Regio X.

Regio decima, in aliud ciuitatis latus à nona regione platea magna velut fluuio interueniente diuiditur. Eſt vero tractu planior, nec vſquam præter maritima loca inæqualis, longitudini eius latitudine non cedente. Continet in ſe Eccleſiam ſiue Martyrium Sancti Acatij. Thermas Conſtantinianas. Domum Auguſtę Placidię. Domum Auguſtę Eudocię. Domum nobiliſsimę Areadię. Nymphęum maius. Vicos viginti. Domus ſeacentas XXXVI. Porticus maiores ſex. Balneas priuatas. Piſtrina publica duo, Piſtrina priuata ſexdecim. Gradus XII. Curatorem vnum. Vernaculum vnum. Collegiatos nonaginta. Vicomagiſtros quinque.

Regio XI.

Regio vndecima, ſpatio diffuſa liberior, nulla parte mari ſociata eſt. Verum eius eatenſio, tam plana, quàm etiam collibus inæqualis. Continet in ſe Martyrium Apoſtolorum. Palatium Faccilianum. Domum Auguſtæ Pulcheriæ. Bouem æreum. Ciſternam Arcadiacam. Ciſternam Modeſtiacam. Vicos VIII. Domos quingentas tres. Porticus maiores quatuor. Balneas priuatas quatuordecim. Piſtrinum publicum vnum. Piſtrina priuata tria. Gradus ſeptem. Curatorem unum. Vernaculum vnum. Collegiatos triginta ſeptem. Vicomagiſtros V.

Regio XII.

Regio duodecima, Portam à ciuitate petentibus in longum plana omnis conſiſtit, ſed latere ſiniſtro mollioribus cliuis deducta maris cõfinio terminatur, quam mœnium ſublimior decorat ornatus. Continet in ſe Portam auream. Porticus Troadenſes. Forum Theodoſiacum. Columnam itidem intra ſe gradibus peruiam. Monetam. Portum Theodoſiacum. Vicos vndecim. Domos trecentas ſeaaginta tres, Porticus maiores tres. Balneas priuatas quinque. Piſtrina priuata quinque. Gradus IX. Curatorem vnum. Vernaculum unum. Collegiatos decem & ſeptem. Vicomagiſtros quinque.

Regio XIII.

Tertiadecima regio, Sycæna eſt, quæ ſinu maris anguſto diuiſa, ſocietatem vrbis nauigijs frequentibus promeretur. tota lateri montis affiaa, præter vnius plateæ tractum, quam ſubiacentium eidem monti litorum tantum præſtat æqualitas. Continet in ſe, Eccleſiam. Thermas Honorianas. Forum Honorianum. Theatrũ. Naualia. Domos quadringentas XXXI. Porticum maiorem vnam. Balneas priuatas quinque. Piſtrinum publicum vnum. Piſtrina priuata IIII. Gradus octo. Curatorem vnum. Vernaculum unum. Collegiatos XXXIIII. Vicomagiſtros quinque.

Regio XIIII.

Regio sanè licet in vrbis quartadecima numeretur parte, tamen quia spacio intersecto diuisum est muro proprio vallatum, alterius quodammodo speciem ciuitatis ostendit. Est vero progressis a porta modicum, situ planum, dextero autem latere in cliuum surgente vsque ad medium ferè plateę spacium, nimis pronum: vnde mare usque mediocris, hæcq; ciuitatis continet partem. explicatur æqualitas. Cootinet in se Ecclesiam, Palatium. Nymphęum. Thermas. Theatrum lusorium. Pōtem sublicium siue ligneum. Vicos XI. Domos centum sexaginta septem. Porticus maiorès duas. Balneas priuatas V. Pistrinum publicum unum. Pistrinum priuatum unum. Gradus V.

Collectio ciuitatis.

Cognita vrbe per partes, fas est etiam situm conclusæ iam uniuersitatis aperire, ut magnificentiæ unicum decus non solum videatur opere & manu confectum, sed etiam conspirantibus elementis, naturæ fælicitate munitum. Prouidentia ergo diuina tot futurorum hominum domicilijs consulente longo tractu, in promōtorij qualitatem spatiosior terra faucibus Pontici maris opposita, sinuosis portuosa lateribus, angustior latitudine, circumflui maris tutela uallatur. Hoc quoque spacium quod solum apertum maris circulus derelinquit, duplici muro acies turrium extensa custodit: intra quas septa ciuitas continet in se omnia singillatim memorata, quæ nunc ad firmioris memoriæ qualitatē summatim collecta referemus. Habet ergo vrbs Constantinopolitana, Palatia quinque. Ecclesias quatuordecim. Domos diuinas Augustarum VI. Domos nobilissimas III. Thermas VIII. Basilicas duas. Fora quatuor. Senatus II. Horrea V. Theatra II. Lusoria II Portu Is III. Circum I. Cisternas IIII. Nymphæa IIII. Vicos trecentos XXII. Domus IIII. millia trecentas octoginta octo. Porticus quinquaginta duas. Balneas priuatas centum quinquaginta tres. Pistrina publica XX. Pistrina priuata centum XX. Gradus centum decem & septē. Macellos V. Curatores XIII. Vernaculos XIIII. Collegiatos quingentos sexaginta. Vicomagistros sexaginta quinque. Colūnam purpuream. Columnas intra se per uias duas. Colossum unum. Tetrapylum aureum unum Augusteum. Capitolium. Monetam. Scalas maritimas tres. Habet sanè longitudo vrbis, a porta aurea vsque ad litus maris directa linea, pedum quatuordecim milia septuagintaquinque. Latitudo autem, pedum sex milia, centum quinquaginta.

Digitized by Google

IN NOTITIAM DIGNITATVM
VTRIVSQVE ROMANI IMPERII.

PRÆFATIO.

OMNIVM, quot multis ab hinc ſeculis in lucem prodierunt operum, ſpecioſiſſima & pretioſiſſima eſt DIGNITATVM VTRIVSQVE ROMANI IMPERII NOTITIA, in qua illius opes, præſidia, magiſtratus, ornamenta, vires, ac deniq; tota eius temporis Principum magnitudo continentur. Ipſa autem luculentam quidem in fronte tantarum rerum cognitionem promittens, ingens apud omnes ſui deſiderium excitat: ſed in receſſu recondita & obſcura paucis ſe agnoſcendam exhibet. Cùm uerò nullus etiam eius certus auctor appareat, ſunt qui non minùs de ipſius veritate dubitēt, quàm illius ſcientiæ habendę animum deſpondeant. Hic enim ignota oſtenduntur inſignia, quæ non veræ, ſed falſæ imagines, & ad oblectandum ab aliquibus excogitatæ credi poſſunt: varia præterea militum ſymbola, velut ex animi impetu inuenta nihil ſignificare, aut ſi quem fortè myſticum latentemq; ſenſum occultant, inexplicabilia infructuoſaq; ænigmata exiſtimantur. Idem de notis quorundam codicum tergo inſcriptis ſuſpicantur, quæ ob nimiam obſcuritatem Oedipos interpretes deſiderant. Multa deinde inuſitata magiſtratuum nomina ad libidinem efficta, aut ſi qua veritate nitun tur, tanquam incognita & inania relinquenda putant. Quis enim, inquiunt, conſulares nullo conſulatu functos pro rectoribus prouinciarum, qui plures hic recenſentur, apud Iurecōnſultos, alioſuè auctores legit? Quis magiſtros militum in præſenti, comites domeſticorum & protectorum, legiones comitatenſes & pſeudocomitatenſes unquam nominari audiuit? Inter magiſtratuum officia, principes, corniculārios, numerarios, ab actis, ſingularios, & alia huiuſmodi inſueta nomina intellexit? Hæc & ſimilia, quæ in hac Notitia occurrunt, non parum eius fidei detrahunt, nec paucos ab eius lectione auertunt. Sed qui Romani Imperij prouincias, ac magiſtratus, miro ordine hic digeſtos diligētiùs inſpexerit, & cum his, qui in iure Ciuili explicantur, ſtudioſè contulerit, hoc opus non ſuppoſitum, aut fictum, ſed verum legitimumq; deprehendet, & pro magno antiquitatis monumento, ac pretioſo theſauro conſeruabit. Nihil enim ferè hic reperitur, cuius ius noſtrum non meminerit, in quo non ſolū dignitates hic recitatę referuntur,[a] Sed & earum inſignia à paucis animaduerſa ponuntur.[b] Symbola quoq; militum hic repræſentata velut pugnantibus neceſſaria Vegetius[c] commendat: ſed & præſidum officia in Theodoſij ac Iuſtiniani codicibus eodem fermè, quo in Notitia ordine diſponuntur,[d] vt non modò de eius veritate non ſit hæſitandum, ſed pro magno iuris & antiquitatis lumine ſit habenda. Multarum enim legum hinc ſenſus pendent; multorum etiam auctorum, & hiſtoriographorum ignotos locos hic latuiſſe apparebit. Sed quia opus per ſe obſcurum, alia illuſtrare nequit, ipſum prius elucidandum fuit. quod cùm res cœca altaq; caligine merſas contineat, nullus adhuc facere curauit. Cùm verò Sereniſſimus Sabaudię Dux de hoc mecum aliquando contuliſſet, tandem iuſſit, vt aliquod in id commentarium ederem. Ego ingenio & doctrina me alijs longè inferiorem agnoſcens, tanti oneris prouinciā tentare non audebam. Res enim ardua eſt, inquit Plinius,[e] uetuſtis nouitatem dare, nouis auctoritatem, obſoletis nitorem, obſcuris lucem, faſtiditis gratiam, dubijs fidem. Tandem Excelſi Principis, cui pro uiribus obtemperare cupiebam, mandatis repugnare non auſus, parendum eſſe cenſui. Itaq; Diuino fretus præſidio, profundi huius Fluminis vadis exploratis, verticoſis fluctibus me commiſi; difficilemq́ue hunc nodum Gordianum non enſe recidendum, ſed magna arte & induſtria explicandum, aliqua ratione ſoluere ſum aggreſſus. in quo ſi defecero obtemperandi neceſſitate excuſabor, qua coactus A. Albinij exemplo[f] culpam deprecari,

a titu. C. de offi. præf. præt. Oriēt. vſque ad tit. C. ne rei milit. comi. & alibi.

b l. 5. C. de offic. rect. prouinc. l. 4. C. de milit. l. 12. C. de dignitatib. §. ultim. Nouella 24. §. ult. Nouella 26. §. 1. Nouella 27. & alijs in locis.

c lib. 2. c. 18.

d in rubr. C. de numerar. actuar. adiutorib. & exceptor & l. ult. C. de apparitoribus Præf prætor. Rubri C. de cohort. principib. cornicular. l. ult. C. de diuerſ. offic.

e in præfatione natur. hiſtor.

f Gelli. lib. 1 c. 8.

precari,

Digitized by Google

precari, quàm culpa carere malui, certè ardens iurium cupidos iuuandi in me laudandum erit desiderium. Nam etiam votum non assecutis, voluisse abundè pulchrum & magnificum apud graues viros [a] existimatur. Hanc igitur adhuc in accessam & præruptis rupibus asperam viam primus ingredi ausus, non paucis sentibus recisis, saltem alijs ad sequendū planiùs iter aperiam. Quare cùm in hoc satis laborauerim, ista qualiacunque commentaria in primis legum studiosis non parùm profutura spero. Hinc enim Romani Imperij magistratuum, qui nudi à Notitia recitantur, originem & historiam intelligent, Proconsulum, consularium, Correctorum, præsidumque differentias cognoscent, Palatinorum & cohortalium ordines, non paucas leges, pluraque in his obscura uocabula, & quandoque integros tractatus, anteà ignotos explicatos inuenient. Multi prætereà non solum Marcellini, sed & Tranquilli, Tacitique, & aliorum de Legionibus auxiliarijsque militibus, & Palatij dignitatibus, differentium loci illustrabuntur. Deindè plures, vt puto, oblectabit, publicorum veredorū cursum & ordinem inspicere, præsidum salaria, ministros, insignia, pompam ac maiestatem cernere, varios militum numeros & nomina, eorum digmata seu emblemata explicata inuenire; iucundum erit aurea, argēteaque Principis vasa, pretiosas vestes, gemmas, ac totam denique regiā supellectilem, eo ordine ac diligentia descripta videre, vt singula statim sciri & ad manum haberi possent; iuuabit legum ferendarum solemnitatem, salutandi Principis vsum, exigendorum tributorū ritum, aulicorum varietates, ministeria, & multa huiusmodi è tenebris in lucem emissa spectasse; certos denique dignitatum titulos, & alia, vetustate recondita, hic explicata intueri. Vt verò non solùm Legum studiosi, sed, & alij, quibus hęc placuerint, nostris qualibus qualibus laboribus commodiùs frui possint, Iura quibus res à Notitia relatæ, vel à me additæ comprobabuntur, non in contextu, sed margine, cum notis ea indicantibus apposui, ne ab occurrēribus legibus interrupta lectio cuiquam molestiam afferat. Ceterùm vt plenius cuncta cognoscantur, ac ne quid ad perficiendum hoc opus desit, Magistratus municipales, ac Decurionum ordinē, & munera proprio opusculo comprehensa, adieci, quod & ipsum Iurium studiosis aliquid profuturum, atque alijs non ingratum fore existimaui. Vt igitur hanc Notitiam è tenebris in lucem aliquam extrahere, & clarius aspiciendam exhibere incipiam, ante omnia eius originem & auctores, quouè tempore, & ordine scripta fuerit, exponam. Deinde titulum seu inscriptionem cum indice interpretatus, vt tota eius facies vno aspectu videri possit, summam ac totius operis Breuiarium subijciam.

Id opus Imperio necessariū, primùm ab Augusto inuētum, mox à sequentibus Principibus retentum, & per continuata secula conseruatum fuit; sed pro rerum ac temporum varietate in quibusdam est immutatum. Tacitus loquens de Augusto, ille, inquit, libellum composuit, quo opes publicæ continebantur, quantum ciuium sociorumque in armis, quot classes, regna prouinciæ tributa aut vectigalia, necessitates, ac largitiones, quæ cuncta sua manu perscripserat Augustus. Idem cum Dione Tranquillus [b] affirmat, qui eum librum rationarium ac breuiarium totius Imperij appellat, quod Augustum de resignando Imperio cogitantem magistratibus ac Senatoribus domum accitis tradidisse, scribit. Demum in fine complexus est inquit, breuiariū totius Imperij quātum militū sub signis vbique esset; quantum pecuniæ in ærario; & fisco, & vectigalibus residuis. Breuiarium autem, quod nūc vulgo dicitur, ait Seneca, [c] olim cùm latinè loqueremur, summarium vocabatur. Eū codicem sequentes Imperatores retinuerunt, sed prout Imperij tempora atque vsus exigebant, sub nomine Notitiæ minuerunt, ampliarunt, & immutarunt. Itaque præsens opus perpetuos certosq; prouinciarum atque alios magistratus, ac militum copias, palatinasque dignitates complectitur, quæ semper in Imperio esse consueuerant. His adduntur officia, idest apparitorum ordines, quorum aliqui ex memoriæ, epistolarum, & libellorum scrinijs prodibant. [d] Vectigalia uerò & tributa, fiscique rationes, ac diuersis faciendæ largitiones, quæ in Augusti breuiario continebantur,

[a] Vlp. in d. præfatione.

[b] Cap. 28.

[c] Li. 5. epistol. 39

[d] L. vlt. § vlt. C. de diu. offi.

tinebantur, in ſcrinijs canonum, & tabulariorum ſub Comitibus largitionum, & rerum priuatarum ſcribebantur. Quare hæc Notitia alium quàm Auguſtū & ſequētes Principes auctores non habet, in qua Imperij magiſtratus, aliæque dignitates cum ſuis inſignibus, & officia conſeruabantur. Simile opus Conſtantinus Imp. ex Leone Philoſopho genitus Romano filio, & ſucceſſori reliquit, in quo ſummā totius Imperij, ſociorum omnium fœdera, hoſtium vires, rationes & conſilia explicuit. Id, apud ſe in bibliotheca tanquàm theſaurum ſeruatum fuiſſe Egnatius ſcribit,[a] quod etſi diligenter perquiſitum nunquā potuit inueniri. Alius huic fermè ſimilis compoſitus eſt codex, in quo viri ad obeundas dignitates in Notitia comprehenſas ad tempus electi ſcribebantur, ac prout magiſtratu decedebant, in annos ſucceſſores renouabantur. Hunc Iureconſulti commentarium Principis appellarunt. Modeſtinus,[b] abeſſe, inquit, „ Reip. cauſa videntur Proconſules, legatíque eorum, & qui Prouincijs præ- „ ſunt, Procuratoreſuè Principum, qui in „ Prouincijs tenentur, & tribuni militū, „ & præfecti, & comites legatorum, qui „ ad ærarium delati, aut in commenta- „ rium Principis relati ſunt. Non ſolùm enim in commentarium, quod apud ſeſe Principes habebant, ſed & in ærarium magiſtratuum nomina referri conſueuerant, vbi rationes, & tabulæ publicæ, ſe- „ natuſque conſulta conſeruabantur. Cicero,[c] Rationes in ærarium retuli continuò. Fuerat hic locus in ęde Saturni, in qua, Regibus exactis, Valerius Publicola ærarium conſtituit. Auctores Plutarchus,[d] & Macrobius.[e] Hæc eſt prouinciarum memoria, quā in Antoniniana bibliotheca in 9. vrbis regione conſeruatam fuiſſe P. Victor ſcribit. Poſtremò hic liber laterculum eſt dictus, quòd laterculi formam haberet. Geometrę enim corpus quadrum altius ſurgens, non tamen ad cubum perueniens πλίνθιον idest, laterculum vocant. Eius forma in inſignibus Primicerij notariorum, à quo tractabatur, infra conſpicitur: illius Tertullianus aduerſus Valentinianos, & iura ſæpius meminerunt.[f] Demum Prouincijs in plures diuiſis, cùm aucti eſſent magiſtratus, nouæque Palatinæ dignitates inuentæ, ac propter hoſtes vndiq; ſurgentes, alias veteribus militum copias addi oportuiſſet, omnes vnum laterculum capere non potuit. Itaque præfecturæ ac tribunatus, caſtrorumque præpoſituræ limites Imperij tuentes in alium codicem, laterculum minus nuncupatum ſunt tranſlatæ, quod in ſcrinio memoriæ ſub Quæſtoris diſpoſitione conſeruabatur.[g]

a In Conſtantino.

b in l. abeſſe. 32. ex quib. cauſ. ma io.

c in Piſonem.

d in Publicola & problemat.

e in primo Saturnal.

f l. 1. 5. iubemus l. 1. 5. ult. C. de off. ſic. præf. præto.

A ſſl. l. ult. C. de off. magi. off. aut de mandat. Princip. ſeu Nouell. 17 §. 1. 5. ult. Nouell. 21 & in Nouella Nouella 8.

g l. 1. 2. & 3. C. de off. Quæſtor.

Sub finem verò Principatus Theodoſij iunioris hanc Notitiam ſcriptam fuiſſe cenſeo; Sub Duce enim Aegypti meminit Alæ Theodoſianæ nuper, idest, illo imperante, conſtitutæ, & limitis Saxonici per Britanniam, quod nomen eo tempore, ſcilicet anno ſalutis 440. inuentum fuit, Saxonibus tùm Britannicum littus inuadentibus,[h] & vt antiquiorem hunc librum non putem, id me etiam mouet, quòd nullus in eo legitur Illyrici Vicarius: ea enim regio tùm ab Hunnis circa annum humanæ ſalutis 445. ſub eodem Theodoſio, & Valentiniano III. fuerat deuaſtata, vt auctor eſt Zoſimus, Iornandes, D. Proſper, Paulus, Diaconus, & alij. Sed & ipſa operis inſcriptio hanc Notitiam vltra Arcadij, & Honorij tempora ſcriptam eſſe indicat, quod poſt annum ſalutis 425. quo Honorius deceſſit, fuiſſe oportet. Nec poſt annum 453. quo Auctore Caſſiodoro, & Comite Marcellino, Concordia, & Aquileia ab Attila ſunt euerſæ, ſcribi potuit; quia Concordienſis fabricæ, & theſaurorum Aquileiæ tunc extantium, monetæque ibi percuſſæ meminit. Itaque ſub finem Imperij Theodoſij iunioris eam ſcriptam fuiſſe arbitror, & Alciatus (vbi legerit, neſcio) id Breuiarium Theodoſij iunioris appellat.[i] Opus ſanè aureum, quod dilucidatum magnum iuri noſtro lumen, & perſpicuam rerum Imperij Rom. cognitionem afferet. Neque enim antea Præfectorum aut Vicariorum, non Magiſtrorum militum, aut Comitis Orientis, non Proconſulum, vel Conſularium, aliorumque iuriſdictio, aut officia plenè ſciri poterant. Laterculi, ac Magiſtri officiorum, Comitis Largitionum, aut rerumpriuatarum, Magiſtrorum ſcriniorum, aliorumuè plurium ignorabatur auctoritas. Militum etiam copiæ, claſſes, præſidia, fabricarum loca

h Pau. Diac. lib. 14. ad fin. Beda in 1. eccle. hiſto. cap. 12. 14. & ſeq. Polyd. Virgi. 3. Angl. hiſto.

i lib. 5. parerg. ca. 11.

hinc noſcuntur. Denique nō pauca oppida, in quibus Principum Romano.iura cōdita leguntur,prius incognita, & fortè nunquā audita, hic in ſuis prouincijs collocata reperiūtur,ita vt huic Notitię multarū rerū acceptā ferre cogamur notitiā.

Ante hunc Codicem vtraque Roma vetus, & noua in 14. regiones diuiſæ cū vicis,& ædificijs, operibusq́; inſigniori-bus deſcriptæ inueniuntur; Quæ huius libri partes non ſunt, ſed in officio Præfecti vrbi conſeruatas,& inde extractas fuiſſe arbitror, & pro re inſigni huic operi præpoſitas. Eandem Romæ deſcriptionem ab hac tamen in multis diuerſam P. Victor,& Sext. Rufus fecerunt. Poſt tergum huius voluminis tormenta quædam bellica,& alia ad nummos pertinentia ponuntur, quæ nec ipſa ad rem noſtram faciunt, ſed ex fabricis Magiſtri officiorum & ſcrinijs Comitis largitionum, ad quos pertinebant, excerpta, & huc tranſlata fuiſſe puto. Hæc tamen omnia, ne quid deſideretur, proprijs annotationibus pro uirium tenuitate illuſtrare conabor. Quibuſdam Notitijs etiam Itinerarium Antonini nomine editum eſt adiunctū, quod oppidorum diſtantiam,præſidia,& aliquas manſiones,ſeu ucredorum ſtationes, & loca legionum notat. Quod opus nunc adauctum, ac penè totum eſt immutatum.Conſtantinopolim enim Conſtantiam, Maximianopolim legiones Iouias, & Herculeas à Diocletiano, & Maximiano inuentas, & alia huiuſmodi nominat,quæ diu poſt Antoninum addita fuere. Id in memoriæ aut alio ſcrinio olim conſeruatum, & huic libro additum fuiſſe arbitror. Neque enim rem tam vtilem ac penè neceſſariam neglectam permanſiſſe eſt veriſimile.

Sed vt ad Notitiam noſtram reuertamur, cùm multo tempore latuiſſet, tandē quę à Mariano Scoto Monacho Fuldenſi ſcripta fuerat, in vltimis Britannijs annis ab hinc 36. inuenta, in lucem prodijt: Sed multis mendis ſcatens, & aliquot,vt puto,membris trunca,quam ex collatione duorum exemplarium manuſcriptorum in quibuſdam reſtitui, neque enim impreſſio codice multò meliora inueni. Horum alterū illius eſt exemplar, quod apud Maphæos Romę ſe legiſſe Pierius Valerianus ſcribit, ex eoque aliquot militarium ordinum ſigna recitat, quæ in nonnullis ab alijs differunt. Fuit is liber anno ſalutis 1436. ex vetuſtiſſimo codice Spirēſis bibliothecę a Petro Donato Patauij Epiſcopo extractus, cum ipſe Baſilienſi ſynodo nomine Eugenij IIII. pręſideret, vt in eius voluminis fine ipſe teſtatur,quod in prouinciarum,vt credo, magiſtratibus, & pictis imaginibus deceptus parum ſcitè Scoti coſmographiā appellat. Ex hoc aliud Fuluij Vrſini viri doctiſſimi exēplar eſt deſcriptum, quod precibus Io. Vincentij Pinelli viri nunquam ſatis laudati ad me tranſmiſit. Alterum apud Illuſtriſs.Fridericum Madrucium tum Romę Cęſareum Legatum fuit,quod mihi pro ſua, qua erga omnes vtebatur,ſingulari humanitate exhibuit. Ex his aliqua emendauimus, plura vt deprauata omiſimus. Sed iam ad huius operis tituli interpretationem accedamus.

DE NOTITIAE INSCRIPTIONE, AC DE IMPERII, EIVSQVE DIGNITATVM DIVISIONE.

LIBRI inscriptio est, NOTITIA DIGNITATVM OMNIVM TAM CIVILIVM QVAM MILITARIVM IN PARTIBVS ORIENTIS ET OCCIDENTIS. Notitiæ verbum summariam cognitionẽ Magistratuum, ac Palatinorum significat: in quo sensu hæc vox à posterioribus legum latoribus accipitur. Constantinus enim Notitiam artificum pro eorum indice ponit, [a] Theodosius [b] pro breui scriptura, quæ continet quantum quæque prouincia ex indictu auro soluere debeat. Leo [c] pro catalogo officiorum, quæ in scrinijs memoriæ epistolarum & libellorum scribenda, & à Principe probanda erant. Iustinianus pro albo, vel, vt alibi nuncupatur, matricula scholarium accipit, [d] quam aliquando notitiã, [e] quandoque catalogum appellat, [f] hæc enim vt synonyma profert; grçcè γνῶσις [g] alio nomine Breuis vocatur; [h] & ideo Tranquillus [i] nostram Notitiam breuiarium, [k] vel rationarium [l] Imperij nominat. DIGNITATVM verò nõ magistratuum dixit, quia nõ tantũ ius dicẽtes, sed & alijs honoribus præditos continet, vt primicerios sacri cubiculi, notariorũ, castrẽsem palatij, & scriniorum magistros, qui iurisdictione carent, & spectabiliũ dignitate honestantur.

Separantur autem Orientis & Occidentis dignitates, quia hoc tempore duo in his partibus singuli Principes imperabãt. Hęc diuisio à Probo & Floriano, [m] mox Maximino & Cõstante, Cõstãtino atque Galerio originem habuit, qui primi Romani Imperij prouincias sunt partiti: anteà enim etsi M. Antoninus cum fratre Vero, & Seuerus cum Antonino filio simul imperauerint, nullam tamen orbis diuisionem fecerunt. Constantini quoque Magni filij & ipsi Romanum orbem in tres partes diuiserunt. Sed breui rebus in solum Constantium translatis, totum in vnum coaluit Imperium. Posteà Valẽtinianus cum fratre Valente Oriente Occidenteque diuiso, hũc sibi retinuit, illi socio Imperij facto Orientem concessit, & militum etiam copias cum eo est partitus, vt Marcellinus [n] scribit. Sed his cum liberis extinctis, post paucos annos ad solum Theodosium vniuersum rediit Imperium, qui & ipse rursus filijs Arcadio Orientem, Honorio Occidentem reliquit. Itaque Aegypto, & vtraque Libya vsque ad syrtes maiores, & Europa vsque ad Drilonem fluuium Arcadio traditis, ibi vtriusque Imperij fines fecerunt. Reliqua in Occidente cum Africa, Hispanijs, & Britannia Honorius obtinuit: cuncta tamen communi nomine velut vnum esset Imperiũ administrabant. Cõtinuata est hæc diuisio vsque ad Valentinianum III. & Martianum, sub quibus Barbari Britannijs, Hispanijsque prius occupatis, demum Gallias, ac tandem Italiam cum Illyrico & Africa tenuerunt; Occidentisque extinctum est Imperium, solum Orientis etsi multis agitatum fluctibus, aliquot seculis incolume permansit. Huius tanquã eo tẽpore dignioris & integrioris dignitates Occidẽtalibus præmittuntur. Nũc circa indicẽ Notitię præfixum aliqua percurremus.

[a] in l. 1. C. de excus. artif.
[b] in l. vlt. C. de indictio.
[c] in l. fina. §. & est notitia. C. de diuer. offi.
[d] in l. vlt. C. de offi. magi. offi.
[e] l. 1. §. in officijs verò l. 2. §. ad hæc iubemus. C. de offi. præf. præt. Afr.
[f] §. vlt. nou. 28.
[g] post nouell. 8.
[h] l. vlt. C. de conue. fisc. debito. l. scrinijs. C. de palat. sacr. larg.
[i] in Augusto cap. 28. in fin.
[k] in Augusto. ca. vlt.
[l] in eod. Augu. c. 28.
[m] Zonaras I Probo.
[n] lib. 26.

NOTITIA.

PRAEFECTVS Pretorio Orientis.
PRAEFECTVS Pretorio Illyrici.
PRAEFECTVS vrbis Constantinopolitana.
MAGISTRI equitum, & peditum in præsenti. II. Alij III. Equitum, & peditum per Orientem. Equitum, & peditum per Thracias. Equitum, & peditum per Illyricum.
PRAEPOSITVS sacri cubiculi.
MAGISTER Officiorum.
QVAESTOR.
COMES Sacrarum largitionum.
COMES rerum priuatarum.
COMITES domesticorum duo. Equitum, & Peditum.
PRIMICERIVS sacri cubiculi.
PRIMICERIVS Notariorum: Castrensis sacri Palatii.
MAGISTRI Scriniorum. Memoriæ, Epistolarum, Libellorum Græcorum.
PROCONSVLES duo, Asiæ, Achaię.
COMES Orientis.
PRAEFECTVS Augustalis.
VICARII IIII. Asianæ diœceseos, Ponticæ, Thraciarum, Macedoniæ.
COMITES rei militaris II. Aegypti, Isauriæ.
DVCES per Aegyptum II. LIBYAE. THEBAIDOS.
PER Orientem VI. Phœnices, Euphratensis Syrię, Palestinę, Osrhoenæ, Mesopotamię, Arabię.
PER Ponticam vnus, Armeniæ.
PER Thracias II. Moesiæ secundæ, Scythiæ.
PER Illyricum II. Daciæ ripensis, Moesiæ primę.

Consulares quindecim.

PER Orientem V. Palestinæ, Phoenices, Syriæ, Ciliciæ, Cypri.
PER Asianam III. Pamphiliæ, Hellesponti, Lydiæ.
PER Ponticam II. Galatiæ, Bithyniæ.
PER Thracias II. Europæ, Thraciæ.
PER Illyricum III. Cretæ, Macedoniæ, Daciæ mediterraneæ. Aegyptus autem consularem non habet.

Præsides Prouinciarum quadraginta.

PER Aegyptum quinque, Libyæ superioris, Libyę inferioris, Thebaidos, Aegypti, Arcadiæ.
PER Orientem VIII. Palestinæ salutaris. Palestinæ secunda. Phoenices Libani, Euphratensis, Syrię salutaris. Osrhoena. Mesopotamia. Cilicia secunda.
PER Asianam VII. Pisidię, Lycaoniæ,

Phrygiæ Pacatianæ, Phrygiæ salutaris, Lyciæ, Cariç, Insularum.

PER *Ponticam VIII. Honoriados, Cappadociç primç, Cappadociç secundç, Hellenoponti, Ponti Polemoniaci, Armeniç primç, Armeniç secundæ, Galatię salutaris.*

PER *Thracias IIII. Hæmi montis, Rhodopes, Moesiæ secundæ. Scythiæ.*

PER *Illyricum VIII. Thessaliæ, Epiri ueteris, Epiri nouæ, Daciæ Ripensis, Moesiæ primæ, Præualitanç, Dardaniç, Macedoniæ salutaris.*

CORRECTORES *II. Augustanicæ, Paphlagoniç.*

COMMENTARIVM. CAP. I.

PRAEMITTITVR index Imperij Orientalis dignitatum, quę cum suis insignibus, & officiis, aliquibus exceptis, intra clarius ostendentur. Orientalis enim & vrbis Constãtinopolitanæ præfecti, primicerijque ac præpositi sacri cubiculi cum Duce Libyę prętermittũtur, plurium etiam numerorum militum symbola, & aliquorum insignia desunt. Itaque præter mendas, quæ non paucæ reperiuntur, aliquot folia hic desiderari suspicor. Milites uerò palatinosq; ciuilibus magistratibus Notitia committens, dignitates confundere uidetur: Sed hoc non temere, nec sine ratione: cum enim quinque dignitatum gradus inueniantur, Illustrium, Spectabilium, Clarissimorum, Perfectissimorum, & Egregiorum, Illustrium ordines pręmittit, mox Spectabiliũ sequuntur, prout sunt digniores, & in Laterculo descripti reperiebantur: quo ordine hinc sumpto, Iustinianus quoq; sub suis titulis digestos, in suo Codice disponit: & eadẽ fermè serie in quadam constitutione singulos Zeno recitat, [a] vt illos ex hac Notitia hausisse uideatur, quę Egregios, velut infimos, ac omni ditione carentes omittit. In quocũque verò dignitatis gradu tres classes fiunt, vna Magistratuum ciuilium, alia Militariũ, tertia Palatinorum. Inter Illustres ciuiles præcedunt Præfecti, his Magistri militum succedunt, deinde Palatini, nempè officiorum Magister, Quæstor, Præpositus Cubiculi, Comites largitionum & rerum priuatarum. Vltimum Comites domesticorum equitum & peditum locum tenent, & omnes cum suis insignibus repræsentantur: nec alij præter hos, & Senatores, seu patricios hoc titulo gaudebãt. Spectabilium similes ordinantur Classes: Sed in his primi sunt Palatini, videlicet, Castrensis, Primicerij Cubiculi, & notariorum, qui Laterculo præerant, & Magistri scriniorum. His ciuiles, idest, prouinciarum magistratus sunt proximi, nempe Proconsules, Comes Orientis, Præfectus Augustalis, & Vicarij. Postremi spectabilium sunt Comites, Ducesque rei militaris in limitibus degẽtes. Vltimus est ordo Clarissimorum, inter quos præcipui erant tres prouinciarum ciuiles magistratus, idest, Cõsulares, Correctores, & Præsides, quorum singulas prouincias, sub spectabilibus quidem magistratibus ciuilibus Notitia repræsentat. Ipsorum uerò Rectorum insignia aut officia non ostendit, sed ea in Consulari Palestinæ, & Præside Thebaidis, uelut omnium typis in Oriente demonstrantur. Cæteri, inquit Notitia, Consulares, & Pręsides ad similitudinem Consularis Palestinæ & Præsidis Thebaidis officium habẽt. Perfectissimi verò incuria, vel puro, librariorum hic sunt prætermissi.

[a] In l. vlt. scilicet C. vbi Senato. vel clariss.

Idem ordo in Occidente obseruatur, in quo nec P. P. Galliarum, nec Primicerij præpositiuè sacri cubiculi insignia apparent. Aliquid tamen ibi cernitur, quod in Oriente omissum fuerat. Correctoris enim Apuliæ & Calabriæ, item Perfectissimi Præsidis Dalmatię, velut aliorum Correctorum, & Perfectissimorum exẽplar, officia, & insignia repræsentantur, quæ in Orientis Notitia prætermittuntur, vbi Præsidem Arabiæ Perfectissimum fuisse constat. Constantino enim imperante Theodorus Præses Arabiæ vir Perfectissimus appellatur. [b] Idem arbitror, & de Isauriæ Præside, qui tempore huius Notitiæ ab earũ Ducibus, & Comitibus Præsidum vices agentibus regebantur. Et ideo hi in catalogo aliorũ Præsidum, qui erant Clarissimi, non reperiũtur. Vbique verò obseruatur, vt semper digniores in quoque ordine præmittantur, idest, vt non modo Illustres spectabilibus, & hi Clarissimis, & rursus hi Perfectissimis præferantur, sed & in quaq; horum Classe præstantiores semper præcedunt. Nam inter Illustres prius Præfecti, deinde militum Magistri, mox Palatini nominantur. Idemque in Spectabilibus obseruatur. Senatores verò Patricij Coss. Prætores, & Aediles omittuntur, nam Patricij administrationem non habebant: Consules præter inane dignitatis nomen nullam ferè auctoritatem retinebant: Prætores tunc temporis, & Aediles, nulli in prouincijs erant, & in vrbe modicum ius habentes, inter eos, qui imperio utebãtur, recensendi non erant, & ideo hic reticentur.

[b] l. 1. 18. C. de pęnis.

NOTITIA.

SVB DISPOSITIONE VIRORVM ILLVSTRIVM PRÆFECTORVM PRÆTORIO PER ORIENTEM DIOECESES INFRASCRIPTÆ.

Oriens, Aegyptus, Asiana, Pontica, Thracia.

Prouinciæ Orientis XV.

Palestina, Phœnice, Syria.
Cilicia, Cyprus, Arabia. ET DVX ET COMES REI MILITARIS.
Isauria. Palestina salutaris: Palestina secunda.
Phœnice Libani, Euphratensis, Syria salutaris.
Osrhoena, Mesopotamia, Cilicia secunda.

Aegypti VI.

Libya superior: Libya inferior.
Thebais: Aegyptus.
Arcadia: Augustanica.

Asianæ X.

Pamphylia, Hellespontus.
Lydia: Pisidia.
Lycaonia: Phrygia Pacatiana.
Phrygia salutaris.
Lycia: Caria: Insulæ.

Ponticæ XI.

Galatia: Bithinia: Honorias.
Cappadocia prima: Cappadocia secunda: Paphlagonia.
Pontus Polemoniacus: Hellenopontus: Armenia prima.
Armenia secunda: Galatia salutaris.

Thraciæ

Thraciæ. VI.

EVROPA: Thracia.
Hæmi Montis: Rhodope.
Moesia secunda: Scithya. Officium viri Illustris Præfecti Pratorio Orientis.
Princeps.
Cornicularius.
Adiutor.
Commentariensis.
Abactis.
Numerarii.
Subaudiuuæ.
Cura epistolarum.
Regerendarius.
Exceptores.
Auditores.
Singularii.
Præfect. P. euectiones annuales non habet, sed ipse emittit.

COMMENTARIVM.

ILLVSTRIVM & spectabiliũ magistratuum præmisso ordine, quo a Notitia sunt repræsentandi Coosulares, Præsidales, Correctoriæque prouiociç sigillatim recitantur; nec enim plures earum hoc tempore reperiebantur differentiæ. Hic uerò duorum Præfectorum Prætorio, Orieotis, & Illyrici dioecesescum cuiusque prouincijs & præcipuis officijs explicantur, quæ ut facilius intelligantur, ego non seruata Illustrium & Spectabilium serie, sed ciuilibus magistratibus a militaribus & palatinis distinctis, alio ordine ita vtriusque Imperij dignitates summatum colligi posse putaui.

Erant in Oriente duo Præfecti Prætorio, alter Orientis, alter Illyrici, quibus LX. prouinciarum magistratus parebant. Præfecto Orientis suberat Proconsul Asiæ cum II. Prçsidibus, Comes Orientis cum XV. Præfectus Augustalis cum VI. Tres Vicarij, videlicet Asianæ cum VIII. Ponticæ cũ XI. Thraciæ cum VI. Qui cum Asiæ Proconsule sunt XLIX. prouinciarum rectores. Præfectus verò Prætorio Illyrici Proconsuli Achaiæ imperabat, & duobus Vicarijs Macedooiç, cum VI. prouincijs, & Daciç cum alijs V. Itaque omnes Orientis erant prouinciæ LX. Porrò hic est animaduertendũ, cum inter XV. Orientis prouiocias scribitur DVX ET COMES REI MILITARIS ISAVRIAE, legendum esse PRAESES ET COMES REI MILITARIS Isauriæ, quemadmodum infra in eo Comite, & Præside habetur. Nec facile eundem Ducem & Comitẽ appellatum reperiemus, sicut nec Ducis nomen Comiti præpositum. Ideo autem hic ciuilibus magistratibus infertur, quia cùm Isauria Præsidalis esset prouincia, à Comite tamen rei militaris regebatur, qui idem officio Præsidis fuogebatur. Quoniam uerò inter Comites recensetur ea ratione supra in Indice inter XV. prouinciarum Præsides oon connumeratur.

In Occidente quoq; erant duo Præfecti Prætorio alter Italiæ alter Galliarũ; Ille prouincijs XXIX. cũ Proconsule imperabat, scilicet XVII. in Italia. VI. in Africa. VI. in Illyrico. Præfecto Galliarum suberant prouinciç XXIX. nempè Vicarij III. Hispaniarum cũ Præsidibus VII. Galliarum seu prouinciarum XVII. & Britanoiarum cum V. Quæ sunt prouinciæ Occidentis LIII. & iuncta alijs Orientis efficiunt CXVIII. prouincias. Rursus in Oriente V. Magistri equitum peditumque reperiebantur II. Præsentales, alij III. per Orientem, Thracias, & Illyricum, cum uexillationibus equitum XLI. Legionibus peditum XLI. & auxilijs item peditum LXXI. Præterea duo Comites domesticorum, alter scholæ peditum, alter equitum, qui Principem semper comitabantur. In limitibus uerò erant Comites rei militaris duo, & Duces XIII. qui plures equitum peditumquè copias ex his, quæ Magistris militum parebant, & alias secum habebant; in Occidente tres tantùm magistri reperiebantur, duo in præsenti, alter peditum, alter equitum, tertius item equitum per Gallias cum vexillatiooibus equitum XLII. & auxilijs LXV. Duo quoque ut in Oriente, Comites protectorum equitum & peditum. In limitibus Occidentis Comites. VI. & Duces XII. excubabant. In palatijs verò utriusque imperij Comes officiorũ; largitionũ, rerum priuatarum; Quæsior, Præfectus sacri cubiculi, Castrensis: Primicerius notariorum, & scriniorum magistri morabantur, de quibus suo loco differetur.

Hæ sunt Notitiæ dignitates vtriusque Romæ Imperij, quæ ex maiore laterculo prodeuotes, illius magnitudinem ac uires patefaciuot, quæ cum in Illustres, Spectabiles, Clarissimos & Perfectissimos digerantur, horum origo altius repetenda ac plenius est explicanda. Sed, ut initio totius Notitiæ apertior facies appareat, vniuersũ eius argumẽtum in quosdã ramos seu capita summatim distincta antè prçfixi.

DIGNITATES

- **Dignitates Oriẽtalis Imperij Romani.**
  - *Illustres.*
    - *Præfectus Prætorio Orientis sub quo Prouinciæ.* L.
    - *Præfectus Prætorio Illyrici sub quo Prouinciæ.* X.
    - *Præfectus vrbi Constantinopolis.*
    - *Magistri militum.* V.
      - *Præsentales.* II.
      - *Per Orientem.*
      - *Per Thracias.*
      - *Per Illyricum.*
    - *Præpositus sacri cubiculi.*
    - *Magister officiorum.*
    - *Quæstor.*
    - *Comes largitionum.*
    - *Comes rerum priuatarum.*
    - *Comes domesticorum equitum.*
    - *Comes domesticorum peditum.*
  - *Spectabiles.*
    - *Primicerius Cubiculi.*
    - *Castrensis Palatii.*
    - *Primicerius Notariorum.*
    - *Magistri Scriniorũ.* IIII.
      - *Memoriæ.*
      - *Epistolarum.*
      - *Libellorum.*
      - *Epistolarum Græcarum.*
    - *Proconsules.* II.
      - *Asiæ.*
      - *Achaiæ.*
    - *Comes Orientis.*
    - *Præfectus Augustalis.*
    - *Vicarii.* V.
      - *Asianæ.*
      - *Ponticæ.*
      - *Thraciæ.*
      - *Macedoniæ.*
      - *Daciæ.*
    - *Comites rei militaris.* II.
      - *Aegypti.*
      - *Isauriæ.*
    - *Duces.* XIII.
      - *Per Aegyptum.* II.
        - *Libyæ.*
        - *Thebaidis.*
      - *Per Orientem.* VI.
        - *Phœnices.*
        - *Euphratensis & Syriæ.*
        - *Palestinæ.*
        - *Osrhoene.*
        - *Mesopotamiæ.*
        - *Arabiæ.*
      - *Per Ponticam.* I.
        - *Armeniæ.*
      - *Per Thracias.* II.
        - *Mæsiæ secundæ.*
        - *Scythiæ.*
      - *Per Illyricum.* II.
        - *Daciæ ripensis.*
        - *Moesiæ primæ.*
  - *Clarissimi.*
    - *Consulares.* XV.
      - *Per Orientem.* V.
        - *Palestinæ.*
        - *Phœnices.*
        - *Syriæ.*
        - *Ciliciæ.*
        - *Cypri.*
      - *Per Asianam.* III
        - *Pamphiliæ.*
        - *Hellesponti.*
        - *Lydiæ.*
      - *Per Ponticam.* II.
        - *Galatiæ.*
        - *Bytiniæ.*
      - *Per Thracias.* II.
        - *Europæ.*
        - *Thraciæ.*
      - *Per Illyricum.* III.
        - *Cretæ.*
        - *Macedoniæ.*
        - *Daciæ mediterraneæ.*

Digitized by Google

- *Clarissimi.*
  - *Correctores.* II.
    - *Augustanicæ.*
    - *Paphlagoniæ.*
  - *Præsides.* XLII.
    - *Per Aegyptũ.* V.
      - *Libyæ superioris.*
      - *Libyæ inferioris.*
      - *Thebaidos.*
      - *Aegypti.*
      - *Arcadiæ.*
    - *Per Orientem.* VIII.
      - *Palestinæ salutaris.*
      - *Palestinæ secundæ.*
      - *Phœnices Libani.*
      - *Euphratensis.*
      - *Syriæ salutaris.*
      - *Osrhoenæ.*
      - *Mesopotamię.*
      - *Cilicię secundæ.*
    - *Per Asianam.* VII.
      - *Pisidiæ.*
      - *Lycaoniæ.*
      - *Phrygię Pacatianę.*
      - *Phrygiæ salutaris.*
      - *Lycię.*
      - *Cariæ.*
      - *Insularum.*
    - *Per Põticam.* VIII.
      - *Honoriados.*
      - *Cappadociæ primæ.*
      - *Cappadocię secundę.*
      - *Hellenoponti.*
      - *Ponti Polemoniaci.*
      - *Armeniæ primæ.*
      - *Armenię secundæ.*
      - *Galatię salutaris.*
    - *Per Thracias.* IIII.
      - *Hæmi montis.*
      - *Rhodopes.*
      - *Mœsię secundę.*
      - *Scythię.*
    - *Per Illyricum.* VIII.
      - *Thessalię.*
      - *Epyri ueteris.*
      - *Epyri nouę.*
      - *Daciæ ripensis.*
      - *Mœsię primę.*
      - *Prępalitanę.*
      - *Dardanię.*
      - *Macedonię salutaris.*
  - *Perfectissimi.*
    - *Pręses Arabię.*
    - *Pręses Isaurię.*

Digitized by Google

DE ILLVSTRIBVS, SPECTABILIbus, & Clarissimis. Cap. II.

QVINQVE dignitatum gradus sibi proximè succedêtes sub Principibus Rom. inuenti fuere, Illustris, Spectabilis, Clarissimi, Perfectissimi, & Egregij, cuius tanquam infimi Notitia non meminit. Hi tempore Romanæ Reipublicæ in usu non fuere, sed postea ad distinguendas sublimiores personas sunt instituti. Clarissimi nomen primum senatoribus est attributum, quod iam imperante Tyberio introductũ erat: Siquidem Caius Cassius Longinus, qui eo tempore vixit[a], claras personas senatoris uxores, aut filias uocat.[b] Aelius quoque Marcianus, qui sub Pio floruit,[c] senatores clarissimos uiros dicit,[d] Marcus Antoninus Saluium Iulianũ.[e] Seuerus & Antoninus proconsules & præsides, eodem nomine appellant.[f] Illustris uerò epitheton, quando inuentum sit, non constat: id serius institutum esse uidetur, quia neque Plinius Plutarchusue, aut alij illius seculi scriptores, huius tituli meminerunt. Quin Plin. iun. consules Clariss.[g] appellat: v[illegible] clariss. cosl. ne mihi Massa silêtio suo [illegible] ob [illegible] quos inter primos illustres fuisse c[illegible] Vlpiani legis uerba de Illustrib. tractã [illegible] cõpi[illegible] addita non e[illegible] esse credi põt. Patricios primũ illust. d[illegible] minatos fuisse Isidorus scrib.[h] [illegible] hæc sũma in Imperio dignitas, quæ a Patricijs ab Augusto inuẽtis originẽ habuit. Is iã senex, quidecim senatores singulis mẽsibus elegit, quorum consilio in expedi[illegible] nego[illegible] ijs utebatur; postea uiginti annuos à senatu accepit, & ab eo obtinuit, ut quicquid cum ijs, & Tiberio, & cum ta[illegible]ibus nepotibusq; & alijs ab eo communicandis statuisset, ratum esset, ac si a toto senatu decretum fuisset.[i] Hi postea summi senatores, & patricij fuere, q arbitrio Principis electi, soli sententiam in senatu dicebant; eos Hadrianus ex [illegible] ad hoc [illegible] eligebat. Spartian.[k] optimos, inquit, quosque de senatu in contubernium Imperatoriæ maiestatis adsciuit, quos secum habitare uoluit. Itaque in duas classes Senatus diuidi cœpit, Illustrium & Clarissimorum; propriè senatores erant patricij, qui præcipuus in Imperio gradus habebatur:[l] Vndè patriciatus dignitas à Suida, & legibus summa uocatur.[m] Hi publica negocia tractabant, et de criminibus iudicabant. Tacitus,[n] Iam primum, ait, publica negocia, et priuatorum maxima, apud patres tractabantur, dabaturq; primoribus disserere. Idem,[o] Priores senatus infimas delationes exercebant. Alexander Imp. inquit Lampridius doctissimos, et sapientissimos, iureconsultosque non minus quinquaginta in consilio habuit, quorum sententijs S.C. conficiebantur, et illud consistorium principis uocabatur[p] postea consistoriana dignitas est dicta,[q] et ipsi senatores patritij comites concistoriani,[r] quam dignitatem a Constãtino inuẽtam Zosimus autumat,[s] et lege cautum, ut supra præfectos prætorio sederent. A Principe codicillis creabantur, quod non solũ Iura,[t] sed et Tacitus[u] significant, Loquens enim de Claudio, ait, Iisdem diebus in numerum patriciorum adsciuit Cæsar uetustissimum quenque e senatu, aut quibus clari parentes fuerant, paucis iam reliquis familiarum quas Romulus maiorum, et L. Brutus minorum gentium appellauerat: Hæc ille. Quod uero Principi in arduis rebus consulerent, et ei uice parentis essent, patricij sunt nuncupati[x]. Quorum loco hodiè Cardinales Romæ successisse uidentur, qui et ipsi Summo Pontifici assistentes, magnis in negocijs consulunt. Cæteri uerò inferiores senatores Clarissimi sunt uocati, Vlpianus,[y] Clarissimarum, inquit, fœminarum nomine, senatorum filias non haberi, nisi clarissimos uiros sortitæ sunt: tam diu enim clarissima fœmina erit, quam diu senatori nupta est, uel clarissimo. Senatorem hic non patricium intelligit, sed alios inferiores in senatu clarissimos.[z] Vndè clarissimatus dignitas pro senatoria accipitur. Valẽtinianus A.[a] Equites, ait, Romanos, secundum gradum post clarissimatus dignitatem obtinere iubemus. Sed etsi hi duo tituli, initio Senatum distinxerunt, eiusq; proprij fuerunt, in alios postea transierunt, ac demum decẽ magistratuum, seu dignitatum ordines, quàquã non patricij, Illustris titulo, sunt honestati, nempe Cõsules, Præfecti Prætorio, Vrbi, Magistri militum, et officiorum, Quæstores, Præpositus sacri cubiculi, Comites largitionum, et rerum priuatarum, et domesticorum, quos eodem ferè ordine Notitia et iura[b] recensent, vt ex eodem fonte manare agnoscantur. Hi quanquã non Patricij, in Illustrium tamẽ Senatorum numero censebantur. Vlpianus[c] Senatores, inquit, accipiendos esse eos, qui a Patricijs, et consulibus, vsque ad omnes Illustres uiros descendunt, quia hi soli in Senatu sententiam dicere possunt. Significat incipiendo à Patricijs, qui sunt summi, et consulibus: descendendoq; ad Præfectos, et magistros officiorum omnes esse Illustres, et Senatores, quæ uerba ferè a cõpilatoribus addita fuere. Eas autem dignitates patricijs minores fuisse Zeno significat[d] q statuit nemině creari posse patricium, qui prius Consul, Præf. prætorio vel vrbis aut magister militum non fuisset. Illustres his notis significãtur V.I. aut INL. vir illustris, aut inlustris, ut ueteres scribebant.

Cęteri qui a Senatoribus descendebant, aut ob aliam causam Senatum ingrediebantur, omnes erant Clarissimi. Quemadmodum uero Illustris nomen à Patricijs in alios fuit propagatum, ita et de clarissimi titulo euenit, qui cum proprius minorum Senatorũ esset, in prouinciarum magistratus, et alios transijt, in primisque in cõsules,[e] mox Proconsules Clarissimi dici cœperũt, ita n. eos pius Antoninus[f] & Seuerus appellãt,[g] quod argumentũ est tũ spectabiles inuentos non fuisse, inter quos postea Proconsules primi fuere. In clarissimos quoq; recepti sunt cõsulares. i. præsides consularibus ornamentis decorati, quorum dignitas clarissimatus uocatur.[h] Eodem titulo Correctores prouinciarum,[i] et præsides[k] sunt honestati. Deniq; et Comites ordinis secundi, ueluti Primicerij scholarum[l] quæ erant numero XI.[m] Silentiarij[n] et alij. Scribebatur autem uir clarissimus his notis V.C. cuius rei multa ex legum subscriptione patẽt exẽpla.[o] Iidem speciosi uocantur. Vlpianus[p] speciosæ, inquit, personę accipiuntur clarissimæ, uel quę ornamentis senatorijs [illegible]; nobiles quoq; appellãtur[q] tanquam notabiles, et honorum luce conspicui.[r] Postremo medius et tertius ordo spectabilium, senatui est insertus, tresq; senatorum ordines, Illustrium spectabilium, et clarissimorũ, facti fuere. Isidorus[s] primi, inquit, senatorum dicuntur Illustres; secundi spectabiles, tertij clarissimi: Nam inferius quartum aliquod genus non est, scilicet senatorum; sed extra senatum alij gradus Perfectissimi, et Egregij fuere. Porrò sicut Illustrium, ita et spectabilium decẽ aliæ factæ sunt dignitates, ut Primicerius sacri cubiculi, et notariorum, Comes Castrẽsis, magistri scriniorũ, Proconsules, Comes Orientis, Præfectus Augustalis Vicarij, Comites, Ducesq; rei militaris, qui eodem quo à notitia ordine a Zenone[t] recensentur. Notarij quoq; tribuni, qui laterculum maius tractabant, a Zenone[u] spectabiles uocantur. Hisq; notis spectabilis significabatur V.S. quod nomen etiam nunc in q-busdã Germaniæ regionibus est in usu; in Italia fordescit, quo uix ultissimi hodie dignantur. Hos Græci περιβλέπτους appellant[x] Clarissimos uerò λαμπροτάτους,[y] quæ uox Latinè splendidissimum sonat. Spectabiles quandoq; clarissimi uocantur, quod indè euenire arbitror, quia in Senatum recepti duplici titulo gaudebant. Sic Duces clarissimi dicuntur[z] q sunt spectabiles.[a] & Silentiarij ab Anastasio clarissimi appellantur,[b] qui etiam spectabiles erant,[c] et tribuni notarij laterculum maius tractãtes.[d] Nomen spectabilis semel usurpatur a Paulo Iureconsulto, qui Præfectum vigilum ita uocat.[e] Sed ibi gradus qui est supra

a l. 2. § penult. de origine iuris.
b l. curator. 5. de curatorib. furio.
c l. 2. de his qui sunt sui uel alie. iur.
d l. deferre. 19 in princ. de iure fisci.
e l. Diui. 17. de iure patro.
f l. 3 C. ex quib. caus. infam. irrog. l. 1. C. si ex fals. instrum.
g Epist. ult. li. 7.
h Lul. de senat.
i li. 9. orig. ca. 4.
k Dion. li. 55.
l in Hadriano.
m l. 3. C. de consulib.
n l. ul. C. de consulib. §. filius familias. Insti. q. b. mod. ius patr. pot. solut.
o lib. 4 annal.
p lib. 5.
q l. ul. C. de off. diuer. iudic.
r l. quicunq; C. de procur.
s l. 4. C. de aduc. diuer. iudi.
t lib. 2.
t d. l. ult. & d. §. filius familias.
u in 11.
x l. ul. C. de cõs.
y l. fœminæ. 8. de senatorib.
z l. 2. C. de his q uen. ætat. per. l. ult. C. vbi senat. uel clariss.
a in l. 1 C. de equestri dignit.
b d. l. ult. C. ubi senator. uel clariss. & l. 1. & 2. C. de Præf. Præt. vrb.
c in l. ult. de senatoribus.
d in l. 3. c. de consulib.
e Plin. d. [illegible] lib. 7.
f in coll. leg. Ro.
g in l. 3. C. de his qui not. infam. l. 1. C. si ex fals. instrum.
h l. e. 2 C. de domest. & protector
i l. 1. C. ut oẽs tã ciuil. l. 11 post 4. C. de iur. & fact. ignor.
k d. l. 1. C. ut oẽs tam ciuil. l. præses. 5. C. de pign. l. 2. C. de ordine iudicior.
l l. 2. C. de priul leg. scholar.
m l. 11. C. de loc.
n l. ult. C. de silentiar.
o l. 6 C. de iur. om. iudic. l. ul. C. de fisca. usuris, & multis alijs in locis.
p l. speriosas. 100. de uerbor. significat.
q l. ult. §. fin autẽ testam. C. de cur. fur. l. omniũ. C. de testam.
r l. 3. C. de mercatoribus.
s lib. 9. etymologi. cap. 4.
t in d. l. 1. C. ut omnes tam ciuil.
u l. 2. C. de primicer.
x Nouella. 23. & seq.
y Nouella 71.
z in l. 2. § ita clarissimo Duci, & seq. C. de offic. præf. præt. Africæ.
a l. penult. C. de appellat.
b l. ult. C. de silentiar.
c l. omnimodo. 30. § fi. C. de off. testamen
d l. 2. C de primicer. l. neq; 16. C. de decurionib.
e in l. 1. in principio de offi. præf. vigil.

pra clarissimum non significatur. quicquid senserit Accursius: neq; n. præfectus vigilũ erat magistra:[a], nec pluris quam præfens ut spectabilis pulset nominari, quod & Placentinus animaduertit. præterea proconsul postea spectabilis,[b] cum clarissimus[c] fuit. Itaque constat nondum spectabilis dignitatem tum inuentam fuisse, & illud uerbum vel a compilatoribus additum, uel ad honestandum Præfectum uigilum, non denotandum honoris grad in positum.

Illustres, Spectabiles, & Clarissimi hoc priuilegio fruebantur, ut per se ipsos lites ciuiles, aut etiam talem iniuriarum actionem exercere non possent sed per procuratores id agere compellebantur. Indignũ enim uidebatur speciosas personas cum inferioribus causam dicendo ante iudices stare.[d] Postea spectabilibus & clarissimis concessum est, ut ipsi per se litigare possint.[e] Habebant & Illustres, sed non spectabiles, aut Clarissimi, hoc præcipuũ, ut rei criminum facti, a nullo quam à Principe, uel eo cui Princeps causam delegasset, possent iudicari. Quo tempore etsi præsentes, cum iudicibus tamen in inferiore auditorij parte sedebant, ne litigantium more stare cogerentur. A iudicibus quoque inconsulto Principe condemnari non poterant, sed tantum absolui:[f] nec nisi ex scripto in iudicium uocari, vocatique se iudicio staturos, aut iudicatum soluturos, satisdare non compellebantur, sed satis erat etiam criminaliter accusatos id iuramento promisisse.[g] Cum Præsidibus prouinciarum honoris gratia in tribunali sedere poterãt etiam qui honorarias has dignitates obtinuissent, nisi ipsi litigassent, nam quo tempore illorũ causæ agitabantur, ab eo loco abstinebant. Valentinianus A.[h] Sciant, inquit, princeps & corniculatij, & primates officiorum, et iudices etiam ternas libras auri a suis facultatibus eruendas, si honoratis uiris, quibus etiam consistorium nostrum ingrediendi facultas præbetur, secretarij iudicum non patuerit ingressus, aut reuerentia non fuerit in salutatione delata, aut sedendi cum iudice societas denegata: Hæc ille. ex cuius uerbis apparet eos etiam reuerenter salutatos fuisse: possunt etiam illustres quas ferunt sententias, per officiales suos recitare: ceteri ex scripto legere tenentur.[i] Alijs præterea perfectissimorum immunitatibus gaudebant, de quibus infra dicetur. Turpibus quoque lucris Illustres abstinere oportebat, nec ultra trientem usurarum capere;[k] nec uilem uxorem ducere[l] quod ultimũ postea est sublatũ.[m] Illustres etiam illustrissimi promiscuè uocabatur,[n] alijsque speciosis nominibus honestabantur, ut SVBLIMISSIMI atque EXCELLENTISSIMI.[o] sic nominatur Quæstor Palatij, quem illustrem esse constat.[p] Item EXCELSI GLORIOSISSIMIQ. ET MAGNIFICI[r] dicebantur, quo nomine et ipsi Principes gaudebant.[s] Si quis cum Illustri uiro, et præcipuè Præfecto prætorio, uel urbi loquebatur, uel ad eum etiam Princeps ipse scribebat, his uerbis appellabat, VESTRA MAGNIFICENTIA,[t] uel ILLVSTRIS MAGNIFICENTIA TVA,[u] aut CELSITVDO,[x] quo titulo hodiè Principes paulò Regibus inferiores honestantur, item SVBLIMITAS,[y] et MIRANDA SVBLIMITAS,[z] MAGNITVDO,[a] EMINENTIA,[b] Græcè ὑπεροχὴ, quod uerbum Interpres uertit EXCELLENTIA,[c] EXCELLENS AVCTORITAS TVA scripsit Iulianus.[d] SINCERITAS TVA erga P. V. Valentinianus.[e] et erga P. P. Valens[f].

Sedes quoque Præfecti prætorio AMPLISSIMA uocatur,[g] quandoque MAGNIFICA,[h] nõnunquà EXCELSA[i] et EMINENTISSIMA.[k]

Cum Spectabili loquens, dicebat, VESTRA SPECTABILITAS,[l] cum clarissimo VESTRA CLARITAS. Ita ad Agerochium clarissimum præsidem Aemimontis in Thracia Iustinianus scribit.[m] Aliquando VESTRA SINCERITAS,[n] VESTRA GRAVITAS, ut Valentinianus Honoratum consularem Byzacij appellat.[o] Diocletianus Serapionem,[p] qui ex hoc deprehenditur præses fuisse, ut uoluit Azo, non præfectus prætorio, ut credidit Accursius. Nam et ibi disertè præsidale iudicium nominatur. VESTRA REVERENTIA, et VENERATIO dixit D. Basilius Terentio Comiti scribens: et uestra potestas.[q]

Tantum verò his dignitatibus præditos honorandi studium fuit, vt tribus auri libris mulctarentur, qui eos suo titulo, vel honorifico nomine non appellassent, aut colloquendo, vel scribendo reuerenter non salutassent.[r] Valentinianus,[s] Ternas, inquit, auri libras pendent, si honoratis viris reuerentia non fuerit in salutatione delata. Sed nec inferiores magistratus maioribus se æquare poterant. Præsidibus enim prouinciarum Illustres uiros fratres appellare non licebat, mulcta in eum qui hoc ausus esset imposita.[t]

DE PERFECTISSIMIS. Cap. III.

TRES præmissi tituli ad Senatorum ordines honestandos inuenti fuere sequẽtes extra senatum ad alios exornandos sunt excogitati. Constantinus enim vt plures extolleret, inquit Eusebius,[u] multa honorum genera adinuenit. Primi ergo post clarissimos instituti sunt equitibus digniores Perfectissimi. Constantinus;[x] Senatores, ait, veniam ætatis impetrantes apud officium P. V. de suis moribus, et honestate perdoceant, perfectissimi apud vicariam præfecturam: equites Romani apud Præfectum vigilum: Hæc ille. Equites enim secundum post clarissimos locum habebant,[y] eos perfectissimi præcedebant à quibus proprio titulo distinguuntur. Et licet Macrobius;[z] M. Valerium Probum, qui diu eques militauerat, virum perfectissimũ appellet, is non ab equestri militia, sed a Principe hunc honorem obtinuerat, qui codicillis ab Imperatoribus cõcedebatur.[a] Hic est ille Probus, qui antiquorum vetustiorum notas interpretatur, et P. P. Illirici fuit,[b] ad quem iura extant, et Ausonij epigrammata. Perfectissimi etiam honore decorabantur, qui minoras prouincias regebant, vt erat Præses Arabiæ,[c] et Dalmatiæ, quem inter perfectissimos Notitia locat. Idem credo de Præside Lauriæ, qui in Præsidum Clarissimorum catalogo non legitur. Rationales etiam perfectissimi dicebantur, ita Bassianum vocat Symmachus.[d] Eodem honore ornabantur capita scriniorum, comitis largitionum,[e] et eius comites per diœceses. Constantinus enim Tertullianum Comitem largitionum diœceseos Asianæ virum perfectissimum appellat,[f] et Leo,[g] magistrum census, qui postea est factus clarissimus.[h] Perfectissimos his verbis appellabant etiam imperatores GRAVITAS TVA l. 1. C. de his qui se defer.

Quãdo inuenti fuerint perfectissimi non constat, sed vetustior eorũ videtur origo. Narrat enim Diocletianus[i] M. Antoninum disposuisse, nè eminentissimorum, et perfectissimorum liberi pœnis plebeiorum afficiantur; Nullibi tamen de his in Pandectis fit mentio. Quemadmodum vero tres Comitum ordines inuenit Constantinus, totidem credendum est ab eo perfectissimorum classes diuisas fuisse. Erant enim primi, secundi, et tertij ordinis perfectissimi; quales multi in scrinijs largitionum nominantur.[k] Hæc dignitas his notis scribebatur V. P. idest vir perfectissimus, cuius rei exemplum, est in inscriptione cuiusdam rescripti Constantini,[l] quæ est huiusmodi, Constantinus A. Theodoro V. P. Præsidi Arabiæ. perfectissimorum meminit, et Ammianus[m]. Loquens enim de Constantino ait, Nec sub eo Dux quisquam cum clarissimatu prouectus est, erant

enim

[a] l. 2. §. deindè Cornelius. de orig. iur.
[b] l. raptores. 54. C. de episc. & cle ric.
[c] l. 3. C. de his q. not. in fam.
[d] l. pe. C. de procuratorib.
[e] Authen. vt ab illustrib. & quæ supra eos sunt.
[f] l. ult. C. ubi senatores uel clarissimi.
[g] l. penult. C. de dignitatib.
[h] in l. ulti. C. de offi. diuers. iudi. & l. 1. C. de offic. ciuil. iudic.
[i] l. ul. C. de sent. ex periculo recit.
[k] l. eos. 26. §. 1. C. de usuris.
[l] l. 1. C. de naturalib. liber.
[m] §. ul. in Auth. quib. mod. nat. efficiunt. sui. §. gratia. in Authen. ut liceat matri & auiæ.
[n] d. l. fin. C. ubi senat. uel clarissimi.
[o] l. tam demẽtis 28. C. de episcop. audient.
[p] l. præcipimus. 32. & l. iubemus. 34. C. de appellationib.
[q] d. l. raptores. 54. C. de episcop. & cleric. in Nouella prima seu Authent. de her. & Falcid. Nouella s. 4. & multis alijs.
[s] §. 1. in Auth. vt iusiurandum. d. l. præcipimus. 32. l. eo casu. 33. C. de appellat. d. l. ult. C. ubi senator. vel clarissimi
[r] l. 1. C. de ueteranis. & in proœmio instit. in princip. c. venerabilẽ, 34. §. 1. de elect.
[t] l. ult. C. de off. eius qui vic. alter gerit.
[u] l. 2. C. de offic. mag. milit.
[x] l. ult. C. de numerat. §. scriptũ in Auth. ut iudices sine quoquo suffragio fiant & in Authen. ut omnj. nat. præfectur in fine quæ est Nouell. 70
[y] l. eluarios. 7. C. de numeratiis
[z] l. 9. C. Theod. de cursu publico
[a] l. penult. C. de numerar.
[b] in Authent. ut ab illustribus.
[c] in Authent. de trien. & semiss., in fin. & in Auth. ut non fiant pignorat. in fin.
[d] in l. 26. C. T. de curs. publico.
[e] in l. 88. C. T. eod. tit.
[f] in l. 35. C. T. eod. tit.
[g] l. 3. C. de numerat.
[h] d. l. fin. C. ubi senator. uel clariss. l. 19. C. T. de cursu publico.
[i] Rubr. C. de numer. Sedis excel.
[k] l. 5. C. de præpos. sacr. cubic.
[l] l. 2. C. de apoc. publ.
[m] in Authen. ne quis mutuũ dans agricolæ. quæ est Nouella 32.
[n] l. uniuer. 9 C. vbi causæ fiscales
[o] l. 1. C. de offi. comit. rerum priuatar.
[p] l. 3. C. de pedã. iudicibus.
[q] Optat.[o] ad Parmen lib. 1.
[r] l. 2. C. de offic. diuer. iudi. l. potioris. 5. C. de offic. rector. prouin.
[s] in l. ult. C. de offic. diuers. iud. & l. 2. C. de prox. sacr. scrinior.
[t] d. l. 2. C. de off. diuers. iudi. l. potioris. 5. C. de offic. rect. prouinc. C. De perfectissimatus dignitate.
[u] lib. 4. cap. 4
[x] l. 1. C. T. de his qui ven. ætat. impetra.
[y] l. 1. C. de equestr. dignit.
[z] li. 6. Saturnal.
[a] l. 1. C. de perfectiss. dignit.
[b] l. 2. C. de defens. ciuitatum.
[c] l. 18. C. de pœnis.
[d] epist 41. li. 1.
[e] l. scrinijs. 7. C. de palatin. sacr. largit.
[f] l. 3. C. fin. reg. l. 1. C. T. eod.
[g] in l. orphanotrophos. 32. C. de episcop. & cler.
[h] l. ul. A. de iur. emphyteut. l. consulta. 23. C. de testam. l. secundum 32. C. de donationib.
[i] l. Diuo. 11. De quæstionib.
[k] in l. ulti. C. de diuers. offic. d. l. scrinijs. 7. C. de palat. sacr. largit.
[l] l. cum reis 18. C. de pœnis.
[m] lib. 21

enim Perfectissimi. idest neminem copijs militum præfecit, qui esset senator: sed eos tantum, qui essent Perfectissimi. Hodie eos qui in minoribus oppidis ius dicunt, inter perfectissimos connumerari posse crediderim, cùm omne, quò ad ius dicendum, quælibet ciuitas sit instar prouinciæ. [a] Sunt enim qui olim Præsides Arabiæ, & Dalmatiæ: Maximis verò ciuitatibus, & metropolitanis præfecti uelut locum proconsulum tenentes, Spectabiles uocari possent; Qui uerò medij sunt dicuntur, Clarissimi.

a glo. in l. ult. in uerb. 1. una prouincia. C. de lõgi temp. præscipt.

Priuilegium habebant V. P. ne ipsi, vel eorum liberi, usque ad pronepotes criminis causa torqueri possent, nec plebeiorum pœnis subijci. [b] quare nec in metallum damnari, nec furcæ attingi, nec unci exuri consueuerant, [c] nec fustibus cædi. [d] Hodie hic titulus penitus in desuetudinem abijt.

b d. l. Diuo. 11. C. de quæstionib.
c .l. moris. 9. §. i. ff. de pœnis.
d gl. in d. l. Diuo.

DE EGREGIIS. Cap. IIII.

INTER ordinarias dignitates est & Egregiorum, quam, etsi a Notitia omissam, prætermittere nolui, cũ eius Iura meminerint. Hoc honore infra perfectissimos fungebantur, qui cum codicillis à Principe obtinuissent, quemadmodum in alijs dignitatibus obseruabatur. Constantius, [e] scribens ordini Cæsenatium. Si quis, inquit, clarissimæ meruerit infulas „ dignitatis, nec indulti muneris gratiam codicillorũ „ allegatione perceperit, impetratæ fructum dignitatis „ amittat: Hæc ille. Itaque sicut sine codicillis nemo se clarissimum, ita nec egregium, perfectissimumuè dicere poterat. Hæc dignitas sordidis aut uilibus non dabatur. Constantinus [f] ad Bithynios, Monetarijs, ait, nec dignitas perfectissimatus tribuitur, nec „ ducenæ, uel centenæ, uel egregiatus.

e leg. 42 C. T. de decurionib.
f l. 1. C. T. de murileg.

Egregij in primis erant Scriniarij Principis, qui postea tribuni notarij palatij creabantur. Cassiodorus, [g] ad senatum urbis loquens de patre Cassiodoro, Pater inquit, candidati, sub Valentiniano Principe gessit Tribuni & Notarij laudabiliter dignitatem. Honor qui tunc dabatur Egregijs, cum ad Imperiale secretum tales constet eligi, in quibus reprehensionis vitium nequeat inueniri; Hæc ille. Quarundam etiam prouinciarum administratores, egregij dicebantur. Constantinus. [h] enim. Eos, ait, quibus prouinciæ commissæ sunt, quique merito amplissimarum administrationum, honorem perfectissimatus, uel egregiatus adepti sunt, frui oportet dignitate indulta. Sed & hic titulus hodie ab usu recessit, ut „ vix infimæ cõditionis, & ex ima plebe homines, hoc nomine dignentur. Cum vero, a veteribus Iurisconsultis egregiæ personæ nominantur, [i] speciosas & sublimes, non autem huius gradus homines significari puto. De egregijs & alijs titulis Lactantius, qui Crispi filij Constantini præceptor fuit ità scribit. [k] „ Nemo egregius, nisi qui bonus, & innocens fuerit; „ nemo clarissimus, nisi qui opera misericordiæ largiter fecerit: nemo perfectissimus, nisi qui omnes gra„ dus uirtutis impleuerit. Ad has, & alias honestas p„ sonas scribens D. Basilius, prudentiam vestram. Dilectionem, Honestatem, Grauitatẽ, & similia dixit, cuius obseruationis Græci quam Latini studiosiores fuerunt.

g lib. 1. variar.
h l. 5. C. T. de decurionib.
i l. personas. 15. de iureiurand.
k Diui. inst. l. 15

Egregiarum personarum, eadem sunt priuilegia, quæ & perfectissimarum, nã in iure æquiparãtur, [l] & ideò sicut illi, neq; hi torqueri, nec plebeiorum supplicijs puniri possunt. Additur vulgò, ut pro dicendo testimonio, vel præstando iuramento, ad iudicem non vocentur: sed ipsi in proprijs ædibus examinentur, & iuramentum præstent. [m] Verùm id nõ de hoc gradu egregiorum, sed de omnibus eminentissimis personis puto intelligi.

l d. le. Diuo. 11. C. de quæstionib.
m d. l. ad psonas 15. de iureiuran.

Immunitatem etiam præbendi tyrones, & munerum personalium sordidorum egregij habent. [n] Inter egregias personas à nostris interpretibus recensentur sacerdotes, [o] aduocati fisci, uel reipublicæ, [p] auditores sacri palatij Romæ, Doctores, & Equites aurati. [q] His addo tribunos castrorum, qui egregijs minimas prouincias regentibus, possunt comparari. [r] Decuriones egregij non sunt, [s] eorum tamen gaudent priuilegijs. [t] Hi sunt ciuitatum curiales, consilij publici causa descripti. in quo Cynus [u] & Salicetus hallucinantur. Decuriones enim Reipub. consuluut, [x] & sunt uelut Romæ senatores, & ideo nec torquentur, nec plebeiorum pœnis subijciuntur; quamuis hoc in Aemilia seu Longobardia seruari Salicetus [y] neget.

n l. 10 C. de pala. sacr. largit.
o glos. Alberi. Aret. las. nu. 10. ad d. l. ad personas. 15. Felin. in c. si qui 8. nu. 5. & 5. de testib.
p Bart. in l. 1. C. de aduoc. diuers. iudic.
q Rota conclus. 85. in nouis. Ias. in d. l. ad egregias 15. in princ. nu. 10. Felin. in d. c. si qui. 8. nu 6
r l. 5. C. T. de decurionib.
s d. l. 5
t d. l. Diuo. 11. & l. decuriones 16. C. de quæstion.
u in d. l. diuo. 11
x l. pupillus. 239 §. decuriones. de verbor. significat
y in d. l. diuo. 11
z in 5.

Præter supradictos inuentus est, & Nobilissimi titulus omnibus antecellens, & paucis attributus, qui quodammodo imperij participem faciebat, & quasi Cæsarem. Eo honestatus uestem purpuream, auro limbo circũdatam gestabat, ut [z] auctor est Zosimus. Herodianus Commodum imp. nobilissimum appellat, sed titulum dignitatis non puto apud eum significari.

Primus circa annum salutis 269. Licinius Valerianus in marmore vindebonæ, mox Carinus & Numerianus eius filius in alijs uetustis monumentis nobilissimi Cæsares sunt appellati: Deinde Seuerus, & Maximinus [a] post hos Gratianus & Valentinianus adhuc infantes Nobiles pueri sunt nuncupati. [b] Iustinianus quoque velut imperij successor a Iustino nobilissimus est appellatus, inquit Zonaras, sed & fœminæ hoc titulo honestabantur. Nam Marina Arcadij filia, in prima regione Constantinopolis, & Arcadia, in decima regione, vbi earum erant ædes nobilissimæ uocantur. Hunc honorem a Constantino excogitatum Zosimus scribit, lege lata, vt ante præfectos prætorio sederent. Sed hæc dignitas ab eo aucta non inuenta esse potest, quam antea fuisse ostendimus. Verùm Notitia quatuor tantum dignitatum titulũ, Illustri Spectabilium, Clarissimorũ, & Perfectissimorum cum insignibus representat, ab illustribusq; exordiens, præfectos prætorio Orientis, & illyrici præmittit. Sed, ut clarius eorum origo & historia intelligatur, prius generaliter de Præfectis differam; mox sigillatim de eo, qui Orienti, & alio, qui Illyrico præerat, verba faciam.

a l. 1. C. ferijs.
b In l. 2. de magi str. municip. l. 5. C. de ferijs.

DE PRAEFECTIS PRAETORIO. Cap. V.

INTER illustres primum locũ Præfecti prætorio a prætoribus denominati obtinent: olim enim quoscunque militares magistratus prætores uocatos Asconius, Iustinianus, [c] & Festus scribunt. Ab his tentoria exercituum Ducumq; prætoria sunt nuncupata; & prætoria cohors, quæ ante eorum tentorium excubabat. Nauis quoque, qua præfectus classis vehebatur, prætoria est appellata. Qui igitur principis prætorio, seu tentorio, & militibus prætorianis illud custodientibus præerat, Præf. præto. est uocatus: illis tanquam stipatoribus Scipio Africanus sescuplum stipendij, i. integrum & dimidium eius, quod alij accipiebant, præstitit. Augustus vero Senatusconsulto duplum dedit vt Dion [d] scribit, ijsdemq; quinque Millia dragmarum, cùm annis xvj. militassent: idest fermè cc aureos donauit, alijs tria millia, seu cxx. aureos, cùm annis xx. meruissent. Eorum numerus erat x. milliũ quos in x. partes seu cohortes sub totidem Tribunis diuisos fuisse Dion scribit. [e] Hæ sunt prætorianæ cohortes x. quas in epilogo regionum vrbis P. Victor ponit, singulæ mille continẽtes milites. Erant hi maioris staturæ quam cæteri, splendidioribusq; armis ac vestibus ornati. Herodianus, [f] A Macrino, inquit, pugnabant corporis custodes, ac stipatores, quos prætorianos uocant, fortiter stantes reliquum omnem exercitum soli sustinebant, videlicet proceri homines, atque ex omni numero delecti. Idẽ [g] lo-

c Nouell. 25. & 26
d lib. 55.
e lib. 55.
f lib. 5.
g lib. 2.

quens

Digitized by Google

quens de prætorianis Didij Iuliani exauctoratis, Breues, ait, illis gladiolos detrahunt, quos auro argentoque ornatos in usum pompæ suspensos habebant: Tum zonis, vestibusque, ac ceteris militiæ insignibus per vim ablatis, nudos ad unum exauctoratosque dimiserunt. His postea successerunt 3500. præstantissimorum Armeniorum, qui in scholas IX. sunt diuisi, de quibus infra in magistro officiorum dicetur. In hos prætorianos Præfectus Prætorio summū habebat imperium, cuius consilio cuncta Princeps gubernabat. Erat enim illi, qui Romulo Tribunus celerum, consuli legatus, Quæstor Prætori, Magister militum Dictatori. [a] Tantam denique Præfecti Prætorio auctoritatem obtinuerunt, ut non modo res belli, & arma administrarent, sed & causas appellatione suspensas iudicarent, & cuncta imperij negotia tractarent.

a l. 1. de off. præf. prato.

Augustus primus huius magistratus auctor, duos ex equestri ordine Præfectos Prætorio creauit, ut sibi inuicem obstarent, siquid noui alter moliretur. [b] Tiberius verò vnum fecit Aelium Seianum, quem etiam consiliarium, atque omnibus in rebus ministrum habuit. Tantum denique ipsum extulit, ut ob nimiam potentiam suspectum coactus sit occidere. Is Tiberio suasit, vt per vrbem dispersos milites vnis in castris contineret. Tacitus, [c] vim, inquit, præfecturæ modicam antea intendit, dispersasque per vrbem cohortes vna in castra conducendo, vt simul imperia acciperent, numeroq; & robore, & uisu inter se fiducia ipsis, in ceteros metus crearetur. Prætendebat lasciuire militem diductum, si quid subitū ingruat, maiore auxilio pariter subueniri, & seuerius acturos, si vallum statuatur procul vrbis illecebris. Idem Tranquillus tradit, [d] Romæ, ait, castra constituit, quibus prætorianæ cohortes vagæ ante id tempus, & per hospitia dispersæ continerentur. Hæc castra prætoria pro prætorianis Plinius [e] appellat, quibus Præfecti initio nullas causas tractabant, sed res bellicas tantū curabant. Augustus enim, inquit Tranquillus, [f] appellationes quotannis vrbanorum litigatorum Prætori delegabat vrbano, at prouincialiū consularibus viris, quos singulos cuiusq; prouinciæ negotijs præposuisset. Idem refert Neronē statuisse, vt appellationes a iudicibus ad Senatum fierent. Spartianus quoq; imperante Hadriano, moris fuisse scribit, vt cum princeps causas cognosceret, & Senatores, & equites Romanos in consilium vocaret, & sententiam ex omnium deliberatione proferret, nulla Præfectorum mentione facta, primus Marcus Antoninus cœpit secum Præfectos habere, quorum auctoritate & periculo iura dictabat, ait Capitolinus. [g] Tandem Commodus, vt ipse delitijs vacaret, Perennio Præfecto omnes curas commisit, ut auctor est Lampridius. itaque demū iudicia, & appellationes in Præfecturam sunt translatæ. [h] Alij post Tiberium exemplo Augusti duos Præfectos prætorio creauerūt, Commodus tres, ut idem Lampridius scribit. Posteriores uerò inuadentibus fines Romani Imperij Barbaris, certis regionibus Præfectos assignarunt. Sub Decio .n. Vectium Aquilinum P.P. Orientis fuisse Metaphrastes, & Martyrologiū affirmat. Sub Valeriano Q. Vicarium, & Ragonium Clarum P.P. Illyrici, & Galliarum, Spartianus [i] nominat. Sed hi certi non erant, nec perpetui, sed pro temporum ac belli necessitate creati.

b Dion. lib. 55.

c in 4. post princ.

d in Tiberio ca. 36.

e lib. 3. c. 5.

f cap. 33.

g In M Antonino.

h l. præcipimus 32. §. huic, C. de appellat.

i in Ballista.

Constantinus uerò immensa Præfectorum potestate diuisa ac diminuta pro duobus quatuor constituit, vnumq; Orienti; alium Illyrico: tertium Italię, & Africę: quartum Gallijs, Hispanijsq; & Britānię præfecit, & ciuilia tantum negocia tractare iussit, ac militibus quibus antea imperabant, magistros militum præposuit. Zosimus, [k] Cum essent, inquit, duo Præfecti prætorio, qui hoc officium communiter gerebant: nec palatium tantum ordines eorum cura potestateque gubernabantur, sed etiam ij, quibus vrbis erat commissa custodia, & quotquot in omnibus limitibus erant collocati. Hic enim Præfectorum prætorio magistratus, qui post Imperatorem secundus existimabatur, annonas erogabat, & contra militarē disciplinam admissa conuenientibus pœnis corrigebat. Constantinus autem hunc magistratum in quatuor imperia discerpsit. Nam uni Præfecto prætorio totum Aegyptum cum Libya, Pentapoli, & Orientem ad Mesopotamiam vsque, & præterea Cilices, Cappadoces, Armenios oramque maritimam totā, a Pamphylia Trapezuntem vsque, & vsque ad Castella propter Phasidem sita, tradidit: eidem & Thracia commissa, & Mysia, Aemi ac Rhodopes ac Doberi oppidi finibus circumscripta: præterea Cyprum adiecit, & Cycladas insulas, Lemno & Imbro, & Samothracia exceptis. Alteri, Macedones attribuit, & Thessalos atque Cretenses, ac Græciam, & circumiacētes insulas, Epyrum vtranq;, Illyricos, Dacos, Triballos & Pannonios ad Valeriam vsque, & Mysiam superiorem. Tertio, totam Italiam, & Siciliam, & circumiacentes insulas, Sardiniam, Corsicam, Africam a Syrtibus Cyrenem usque. Quarto, Transalpinos, Celtas & Hispanos cum insula Britannica cōmisit. Hac ratione diuiso Præfectorum imperio, studiosē conatus est alijs quoque modis eorū potestatem imminuere. Nam cum præessent ubique locorū militibus, non modo centurionibus & tribunis, uerum etiam Ducibus, (sic enim appellabantur, qui quolibet in loco prætorum vicem obtinebant) Magistris militum institutis, altero equitum, peditum altero, & in hos translata potestate militum ordinandorum, & coercendi delinquentes, hac etiam in parte Præfectorum auctoritati detraxit; Hæc Zosimus. Sed etsi a Constantino militum cura Præfectis esset adempta, magnam tamen semper auctoritatem retinuerunt: edicta enim perpetuò obseruanda promulgabant, nisi a Principe reuocata fuissent [l] regionum sibi commissarum præsidibus imperabant [m] eos delinquentes puniebant, aut inhabiles remouebāt, [n] ipsisque salarium a Fisco debitum soluebant. [o] Quare illi magistratus codicillos io præfecti actis insinuabant, pro quibus præfecti officio plerunque aureos XL. [p] quandoque minus pendebant. [q] A præsidibus etiam ad præfectos appellabatur. [r] Spectabilium uerū sententias Præfectus prætorio, qui erat in Principis comitatu, & Quæstor palatij cognoscebat; [s] Sed posteà in milites aliquod imperium præfectū recepisse Cassiodorus [t] scribit, qui ita de eius potestate disserit: Magna quantitate mulctat errantes, fiscum pro sua deliberatione distribuit, euectiones simili potestate largitur, uacantia bona proscribit, delicta prouinciarum iudicum punit, uerbo sententiam dicit, quam ex scripto, ut alij, recitare non tenetur, [u] & paulò post. benè est ut leges possit cōdere [x] quando eius reuerentia potest negocia sine appellatione finire: [y] potestate igitur nulla dignitas alibi est æqualis: vice sacra ubiq; iudicat, nullus ei milles de foro sui auctoritate præscribit excepto officiali magistri militū. curiales etiam uerberat, qui appellari sunt legibus; minor senatus, & licet aliæ dignitates habeant titulos præfinitos, ab illa tamen penè geritur, quicquid in nostro imperio æquabili moderatione tractatur; Hæc ille: quod uero Cassiodorus scribit magna quātitate Præf. Præt. mulctare, ea est usq; ad 50. libras auri. Gratianus [z] Illustres, inquit uiros Præfectos Prætorijs, usq; ad 50. librarum auri mulctā cū peccatū grauissimū erit, peruenire sinimus. ea erat summa 3600. aureorum nostrorum fere 5500. Commeatum quoque militibus suppeditabat, uias eunti in expeditionem exercitus complanabat, & tentoria disponebat. Constantinus Porphyrogenneta, [a] Præfecti, inquit, prætorio, Principibus expeditionem facientibus commeatum exercitui promptè procurabant, tentoria componebant, & uias purgabant. Suidas [b] Præfectis prætorio summam, & imperium vectigalium fuisse cōmissum scribit. Pro quibus erigēdis forma obseruabatur, quam Iustinianus præscribit: [c] significabat Princeps Præfectis quāta sibi sequente anno pecunia opus esset, illi facta

eius

k libro secundo.

l l. formam. 2. C. de offic. P. P. Orient. & Illirici.

m l. 1. C. de offic. P. P. Africæ.

n l. 3 & 4. C. de offic. P. P. Orient. & Illyrici.

o l. 1. C. de sanct. & capitat.

p Nouella. 8. in Notitia.

q l. 1. §. vlt. l. 2 in princ. C. de offic. P. P. Africæ.

r l. præcipimus 32. C. de appella.

s §. illud. & §. illa in Auth. de appel lat. omnib. d. l. præcipimus. 32.

t lib 6. variar.

u l pen. & vlt. C. de sent. ex pericul. recit.

x l. 2. C. de offic. P. P. Orient. & Illyrici.

y l. 1. C. de sent. P. P. & l. 1. §. de offic. præf. Prætor.

z in l. 4. C. de modo mult.

a de thematib.

b l vet. ἐπαρχος πραιτωρίων.

c Nouella. 128.

eius diuisione inter populos, mense Iulio uel Augusto apud acta scribebant, quantum quæq; prouincia, vel ciuitas, pro indicto a Principe tributo, sequente anno soluere teneretur, quæ adærandæ species, quid in arcam largitionum inferendum; quantum in milites esset insumendum. Hæc descriptio initio cuiusque indictionis. i. mense Septembri ad præsidu prouincias mittebatur. [a] Leo A. [b] Delegatio, inquit, ab amplissima præfectura, in diuersas prouincias ex more quotannis emittitur. Hæc delegatio appellabat. [c] quam Præsides in singulis ciuitatibus legendam publice proponebant: ipsi verò omne damnū fisci, ob non seruatam hanc formam, si quid minus solutum fuisset, ex suo farciebant. Summa autem soluendorū tributorum hæc fuit; Tenebantur cuiusq; prouinciæ homines quotannis tributum, vestem militarem, & indictum soluere. [d] pro tributo quinquagesimam tritici, quadragesimam hordei, & vini, laridiq; qđ collegissent vicesimam. fœnum præterea ac paleas conferebant, [e] quæ omnia in horreo publico condebantur, [f] quorū præcipua erat Præfect. prætorio cura. [g] Capitolinus enim [h] scribit, Mesitheū Gordiani P.P. & socerum tam diligentem fuisse, vt in maioribus ciuitatibus tantum frumenti, aceti, hordei, laridi, ac palearum esset, quantum toto anno ad alendum exercitum sufficeret, in minoribus vrbib. XXX. aut XL. dierum, in aliquibus duorum mensium, vbi minimum XV. dierum. Hæc iussu Præfecti in oppida inferebantur: ob id pondera, & mensuras. i. modios æneos, vel lapideos, & sextarios in ciuitatibus publicè propositos habebāt. [i] Seuerus Imp. hæc ipse curabat, q. vt scribit Spartianus, moriens septem annorum canonem ita vt quotidiana LXXV. millia modiorum expēdi possent, reliquit. Olei verò tātum, vt per quinquēnium non solum vrbis vsibus, sed & totius Italiæ, quæ oleo egeret, sufficeret. Hæc ille. Traianus quoque prouiderat, vt VII. annos canon frumentarius semper Romę esset. [k] Aliquæ verò prouinciæ oleum, aliæ diuersas species soluebant. vt Leptitani in Mauritania oleum, quos Cæsar [l] scribit, centū triginta millia pondo olei Romanis pensitasse. Galli, & Hispani equos, [m] Lucani sues, Brutij boues præstabant, pro quibus postea 1200 aureos pensitarūt. [n] Siculi decimam tritici, quæ erat DCCC. millium modiorum, & si opus fuisset, aliam decimā solutis à fisco in singulos modios ternis H.S & rursus aliam, solutis quaternis H.S. in singulos modios cōferebāt. [o] AEgyptij quintam omnium fructuum. [p] Quare Constantinopolim 800. myriades medimnorū tritici mittebant. [q] Quæ omnia P. P. procurabant. Exigebant & singulas chlamydes, à prouincialibus in XX. aut XXX. iuga seu iugera pro regionis consuetudine militibus dāda, vel pro singulis vestibus aureum. [r] Indictam præter hæc à Principe prouincijs quotannis auri summam exigi curabant. [s] Capitationem quoque. i. didrachmū pro cuiusq; capite ab Augusto impositum [t] arcæ suæ inferebant, [u] quod onus postea ciuibus est remissum. [x] Omnia denique vectigalia, portoria, salinæ, [y] annonæ, ac classes ad species trāsuehendas, sub eorum erant dispositione, [z] soluebant autem negociatores pro rebus importatis, vel exportatis octauam mercium. [a] Iidem veredis currebant, & alijs currendi facultatem concedebant, quod nulli maiorum iudicum præter magistrum officiorum facere licebat. Gratianus A. [b] Ius, inquit, concedēdi euectionem. i. facultatem currendi, soli principi, magistro officiorum, & P.P. competit. Et ita interpretāda est notitia in P.P. Illyrici, dum ait vtero; P.P. euectiones annuales non habet. i. non impetrat quotannis à Principe, vt vtatur cursu publico, quemadmodum Vicarij, qui denas aut duodenas euectiones obtinebant, & Præsides binas. [c] Sed ipsi PRAEFECTI, inquit, EMITTVNT. i. suo iure currunt, & alijs etiam concedunt currendi facultatem. Legēdum est autem PRAEFECTI non PRAEFECTOS, vt in impresso, quæ vox nihil significat. In Codice Visun de P.P. Orientis, legitur PRAEFECTVRA. PRAEFECT. EVECTIONES ANNVALES NON HABET, SED IPSE EMITTIT. in fine officij P.P. Illyrici haber, PRAEFECTVS PRAETORIO ILLYRICI, IPSE EMITTIT, Vnde constat mendosū esse codicem impressum.

Creatum Præfectum prætorio, primum Princeps parazunio accingebat, (ita ensis Zona alligatus, magistratus insigne uocabatur.) Traianus. n. ut auctor est Dion, suo Præfecto prætorio nudum gladiū porrexit, dicens: accipe hunc ensem, quo si rectè imperauero, pro me uteris, sin minus; contra me uteres. Olim ex equestri tantum ordine eligebantur, Senatores enim esse non poterant, fortè ne nimia potentia extollerentur. Quare Paternum ab administratione præfecturæ per honorem laticlauij à Commodo submotum fuisse, Capitolinus scribit. Condoluit & Marcus Antoninus quòd Pertinacem, qui postea imperauit, Præfectum facere non posset, quia Senator erat. Sed hoc usq; ad Alexandrū permansit, ipse primus suis Præfectis prætorio senatoriam dignitatem addidit, ut clarissimi dicerentur, & ne non Senator senatores iudicaret. Quare postea Clarissimi, & Illustres sunt appellati, sic Constantinus, [d] Rufinum, Valentianus, [e] Cynegium P.P. vocant: quod uero legitur P.P. a Seuero clarissimos vocatos fuisse, id a cōpilatoribus additum puto. (in l. 1. C. de sent. pass.) Quadriiugo curru & aurato vecti Præfecti in publicum prodibant, faustis præconum uocibus, & acclamationibus excepti. [f] acclamabant uerò, ipsos esse patres imperij, monebanturq;, vt se tales præstarēt. Cassiodor. [g] Pater, inquit, appellatur imperij, ipsūque hodie resonat uox præconis instruens iudicem, ne se patiatur esse dissimilem. Theodosius quoque & Valentinianus Florentium Præfect. P. parentem appellant. [h] Florenti, inquiunt, parens charissime, & amantissime, illustris & magnifica auctoritas tua, quæ cōstituta sunt, edictis publicari præcipiat. Alijs quoq; titulis eos honorabant, ut MAGNITVDO TVA, CVLMEN, AMPLITVDO, [i] PRAECELSA MAGNIFICENTIA, [k] & similibus. Scribentes autem ad eos Principes plerunque ita incipiebant: HAVE HYPATI K. N. B. [l] i. charissime nobis. in fine uerò subijciebant: DIVINITAS TE SERVET PER MVLTOS ANNOS PARENS KARISSIME. [m] CELSITVDINIS quoq; titulo honorabantur, [o] & SVBLIMITATIS, [o] Græci ὑπεροχή dicūt. [p] Eius sedes, sublimissima & excelsa uocabatur, [q] quæ a curiæ fortuna liberabat, in ea enim P.P. patriæ curiales esse non cogebantur. [r] Amplum his a fisco honorarium persoluebatur, siquidē Iustinianus [s] P.P. Africæ centum libras auri assignauit, æquat ea summa undecim millia nostrorum aureorum.

In foro P. P. olim erant CL. aduocati, [t] inter quos LXIV. primates pluribus honestati priuilegijs eminebant, [u] ex his duo singulis annis aut biennio fisci patroni eligebantur, [x] qui LX. auri libras Calend. Octobris pro salario inter se diuidebant. [y] excedit ea summa 6600. nostrorum aureorum. Iidem, Calend. Ianuarij Præfect. prært. strenam tanquam comitibus consistorij soluebant. Anastasius ad Eustachium P.P. [z] Iubemus, ait, uiros clarissimos fisci pro tempore patronos fori tuæ celsitudinis solemni die festiuitatis Calendarum Ianuariarum ipsius tātummodo anni, per quem tale peragunt officium, inter spectabiles sacri nostri cōsistorij comites diuina nostræ serenitatis manu punctos consequi solatia: Hæc ille. Cum autem dicit punctos, intelligit, notis manu nostra scriptis inter comites consistorij relatos. Vnde Zosimus historiographus exaduocatus fisci comes nuncupatur.

Qui hodie Præfectis prætorio comparentur haud facilè inuenio. Apud Turcas duo Belerbei, alter Thraciæ. i. Romaniæ; alter Asiæ. i. Anatoliæ, præfectis possunt esse similes. Quos autem nos vocamus Præfectos, aut prouinciarum urbiumuè gubernatores,

[a] l. vlt. C. de can. largit. tit. l. vl. C. de indict. & trib. l. 2 C de milit. veste.
[b] d. l. vl. C. de can. non. largit.
[c] in l. 2 & 3. C. de indict. l. nulli 7. l. annonas 15. C. de erog. milit. annon. l. 1 C de annon. & capitat.
[d] l. vlt. C. si propter pub. pensit.
[e] l. modios. 9 C. de suscep. & arc.
[f] l. frumenta. 6. eum l. seq. eo tit. l. fortissimi 6 C. de ero. mil. ann.
[g] l. 2 C. de indi. l. 2. C. de superindic. Nouella 128
[h] in Gordiano maiore.
[i] d. l. modios. 9. & d. Nouella 128
[k] Lampri. in Heliogabalo.
[l] In S. de bello ciuili, sub finem
[m] Strabo l. 5 Tacit. in secundo.
[n] Cassiodorus in li. 12. ad Vitalianum.
[o] Cicer. in S. actio. in Verrem.
[p] Orosius lib. 1. cap. 8.
[q] Vt edicto Iustiniani. 13
[s] l. 2. & 3 C. de milit. ueste
[r] l. 1. C de indic. l. 2. C. de superindic. l. 3. C. de annon.
[t] D. Hieronym. in 17 Matth.
[u] l. cū aurea. 10. C. de agric. & cēsit.
[x] l. 2. C. de capitat. ciui. cēs. exime.
[y] l. inter publica. 17. in fi. de verbo. sign.
[z] l. 8 l. 10 & seq. C. de vectig. l. 1. C. de classicis. Cassiodo. in pria. lib. rer. uariar.
[a] l. vniuersi. 2. l. ex præstatione. 7 C de vectigal. & commissis.
[b] in l. iudicibus 9. C de cursu publico.
[c] l. 12. C. de cursu publico.
[d] l. 6. c. Theo. de anno. & trib.
[e] l. 19. C. Theo. de pestin.
[f] l. 1. C. de quæstorib. 4. 1 auth. ut ordinen. præf. seu nouella 70.
[g] in formula Præfec. præt.
[h] tit. 12. 29. & 29. in nouellis.
[i] l. Nouella Valen. tit. 1.
[k] tit. seq.
[l] l. 7. C de susc. & arcar. l. 2. C. de his q ex pudic. colle.
[m] Noue. Valen. ti. 2.
[n] l. vlt. C. de numeras.
[o] l. actuarios. 7. C. eo. ti. l. vlt. C. de fabricensib. l. 9. C T. de cursu publico.
[p] Nouell. 93. §. 1. seu Aut. de appel.
[q] in rubr. C. de numerar. act. l. 2. C de cursu publ.
[r] Nouel. 60. seu Auth. ut ad præf. præt. Africæ.
[s] l. 2. l. hoc etiā C. de offi. præfe. præt. Africæ.
[t] l. 8. 13 & 17. C. de aduo. diuersa. iudicior.
[u] l. post duos. 15 C. eo. l. per hanc 7 C. tit. seq.
[x] l. binos. 10. l. sacim. 12 C eo. ti. y l. restituendæ. 6 & l. seq. C. de aduoc. diuers. iudicum.
[z] l. 4. c. eo. ti.

Digitized by Google

res, minores sunt, quàm ut his possint conferri. Nostri iurium interpretes (quàm apte ipsi uiderint) illis reges æquant,[a] quos Imperatoribus antiquiores, & nemini subditos, ipsis præfectis longè digniores esse nō dubito; & alias Bartholi sententia est,[b] potius in suo regno Imperatoribus, quàm Præfectis comparandos. Cęterum, quia sicut monet notitia, P. P. auctoritas erat, ut non solum ipsi cursu publico, & ueredis uterentur, sed etiam alijs currendi facultatem concederent,[c] hoc loco de cursu publico non omnibus notu differendum esse censui.

a Barto. in l. ex populi nu. 8. ff. de iust. & iur. in l. 1. in prin. ff. qd quisq; iur. Iaf. in l. 1. nu. 8. de offi. eius cum alijs.
b in l. infamem 7 de publ. iud.
c l. iudi. 9. C. de cursu publico.
Eod. de cursu publico, angarijs & parangarijs.

DE CVRSV PVBLICO, ANGARIS, & parangarijs. Cap. VI.

Cursum publicum primū à Persis inuentum Herodotus[d] memorat, Xenophon[e] a Cyro institutum fuisse scribit; is certas stationes in uia publica dimensis itineribus statuit, ubi equi & homines collocati unius diei iter celerrime conficiebant. Cum uero ad proximam stationem peruenissent, quæ euenerant, ibi manentibus nunciabant, & illi statim alijs sequentibus, donec celeriter nuncius ad regem perueniret. Id genus currendi angariam Persę uocabant. Horum exemplo Augustus primò iuuenes, qui acta in prouincijs ad se cito perferrent, modicis interuallis per uias militares disposuit: deinde uehicula, quibus idem semper currens ad se nunc ú perferret. Tranquillus.[f] Quo, inquit, celerius ac sub manu anounciari cognoscique posset, quid in prouincia quaque gereretur, iuuenes primo modicis interuallis per militares uias, de hinc uehicula disposuit, commodius id uisum est, ut qui a loco eidem perferrent litteras interrogari quoq; si res exigeret possent: Hæc ille. Idem cęteri Principes Romani obseruarunt, ut[g] auctor est Plutarchus, singulis enim circiter L. milliarijs ueredos & rhedas ad currendum certis locis disposuerunt, ut iter diei conficerent. in Italia tamen remanserunt, qui pedibus currebant. Tranquillus[h] Classiarios, ait, qui ab Hostia & Puteolis Romam pedibus per uices commeant, petentes constitui aliquid sibi calcearij nomine, quasi parum esset sine responso abegisse, Vespasianus iussit posthæc excalceatos cursicare, & ex eo ita cursitant. Cursum uerò equorum ita instituerunt, ut prouincialium pecunia equi, cum hominibus adcurrendum destinatis alerentur. Quod Seuerus Imperator postea aboleuit, id fisci onus esse iubens: Spartianus:[i] Posthæc, inquit, cùm se uellet commendare hominibus, uehicularium munus a priuatis ad fiscum traduxit.[k] Stabula tamen, in quibus equi alebantur, prouincialium sumptibus reficiebantur.[l]

d lib. 8.
e lib. 8. Pediæ.
f cap. 49.
g in Gal. c. 8.
h in Vespasiano.
i in Seuero.
k facit l. 1. C. de lucr. aduoca.
l l. in omnibus 7. l. comperimus 6. de curs. publ.

De cursu publico Procopius in ἀνεκδότοις mihi à Io. Vincentio Pinello uiro doctissimo exhibitis, ita latinè uersis scribit: Romani Imperat. qui antea fuerunt modum excogitarunt, quo cuncta sibi quā celerrime possent nunciari, & ut scirent, quæ ubiq; inter hostes agerentur, & si qua in ciuitatibus seditio, uel quid aliud improuisum à Præsidibus, uel aliud quomodocunque oriretur, & ut annua tributa uelociter & totò transmitterentur: Publicum ergo & celerem quendam ubique cursum hoc modo instituerunt, uiro expedito ad iter diei stationes constituerunt quandoque octo, quandoque pauciores, non tamen minus quinque, quod plurimum eueniebat; quadraginta uerò equi in singula mansione stabulabatur, & ibidem hippocomi ad curandos quot poterant equos erant destinati; succedentibus uerò sibi ad stationes probatissimis equis, qui eos agebāt, decem fermè dierum iter uicissim conficiebant, agentes quo modo significauimus. Hæc ille. Nec solum equi, sed & uehicula; ac uaria animalia ad cursum publicum sunt inuenta. Primò in usu fuere rhedæ; hę erant uehicula quatuor rotarum, ut hoc à Birotis differentes, nec plus mille pondo ferebant, Birotę ducenta: Hę a tribus mulis trahebantur: illę ęstate ab octo, hyeme a decem, quod Constantinus constituit:[m] Rhedę, inquit, mille pondo tantum modò superponi iubemus, birotę ducenta, ueredo triginta, non enim ampliora onera perferri uidentur. Octo mulę iungantur ad rhedam uidelicet ęstiuo tēpore, hyemali decem, birotis trinas sufficere iudicauimus. Idem Valentinianus confirmauit,[n] qui etiam plures duobus aut tribus in his sedere prohibuit.[o] Sed etsi multæ in eodem loco rhedę essent, singulę tamùm uno die emitti poterant.[p] Hanc opinor esse rhedam currentem a qua res cadentes dominorum permanere apud Iustinianum leguntur.[q] Carpentarij uocabantur qui carpenta seu rhedas agebāt.[r] Pręter has erant & ueredi, uelocissimi cursus equi;[s] a uehēda rheda dicti, ut ait Festus. Procopius,[t] Equis, inquit, publicis uectus quos ueredos uocant. Vnde apud Arcadium Iurecons. in Pandectis Florentinis[u] legitur, VERHEDO, cum aspiratione. Sed & qui sine rheda currunt, ueredi uocantur. hinc ueredarij ueredis uecti.[x] Qui uerò hos curabant hippocomi dicebantur[y] Veredorum sella cum freno, pondus LX. librarum excedere non poterat, alias in frustra concidebatur. Auerta quoque hoc pondus excedere non debet, alioquin fisco uendicatur.[z] Auertam Budæus interpretatur lora per tergum equi excurrētia: sed uerius est, peram seu manticam fuisse ad uestes uiatorias, aliaue necessaria condenda.[a] Ita interpretatur antiquus Horatij commentator,[b] Pera, (inquit, mantica, auerta. hoc modo tūm loquebantur. Theodosius quoque auertis nos pro itineris necessitate instrui scribit:[c] Sint ait, duo palatini prosecutores singularum rhedarum, habentes quinquagenarū librarum auertas & saga, quibus par est pro itineris necessitate muniri. Hic notandum eo primum tempore sellarum equestrium à Theodosio Magno mentionem fieri: anteà enim in usu fuisse non reperiuntur.

m l. 8. C. T. eod.
n l. 17. l. 18. & 30. C. T. eod.
o in l. 10. C. T. eodem.
p l. 35. & 40. C. T. eod.
q §. ult. Instit. de rer. diuisione.
r l. 31. C. T. eod.
s l. in omnibus. 7. & l. seq. C. eod.
t lib. 2. de bello Persico.
u l. ult. §. penult. de muneribus & honor.
x l. 50. C. T. eod.
y l. non patimur 13. C. eod. l. 37. & 50. C. T. eod.
z l. quoniam. 12. C. eod.
a l. 10. 48. C. T. eodem.

Vicens circiter ueredi, in singulis stationibus fuere,[d] quorum non nisi deni singulis diebus emitti poterant,[e] ne publica necessitate superueniente equi deessent. Hi quia turmatim incedebant, agminales uocabantur,[f] nec eos fustibus, sed flagellis tantùm uerberare licebat.[g] Hos arbitror esse equos, qui publici ab Vlpiano[h] appellantur; uocari, inquit, in ius non potest, qui equo publico in causa publica transuehitur. etsi Budæus aliter interpretetur.[i]

b in 6. satyr. Horatij lib. 1.
c d l. 45. C. T. eo.
d l. 3. C. T. eod.
e l. ut agēdi. 5. C. eod.
f l. 3. tit. 6. C. T. eod.
g l. 1. C. eod.
h l. 2. de in ius uocando.

Muli quoq; & mulæ ad usum cursus publici destinabantur, quę uulgò carrucis & plaustris adiungebantur.[k] Nero enim, inquit Tranquillus, nunquam carrucis minùs mille iter fecisse traditur, soleis mularum argēteis; & Sabina Neronis uxor, mulas quibus agebatur, aureis funibus subligabat. Harum custodes muliones appellabantur.[l] Ternis uerò ueredis aut mulis, unus hippocomus seu mulio assignabatur,[m] & eorum morbis medētes, mulomedici dicti, q annonas idest cibaria, & uestes ex publico accipiebant, nec aliud nomine mercedis, petere poterant.[n]

Boues etiam cursui publico inseruiebāt,[o] plaustra sarcinis onusta uehentes, sicut & asini.[p] Iulianus uerò apostata, mulos, boues, & asinos, à uectura publica amouit, solùm equis ad currēdum usus, ut auctor est Socrates.[q] Sed eos alij Principes ad usum publicum restituerunt.

Quotannis ueredorum quarta pars reparabatur, id est senioribus uenditis, totidem iuniores substituebantur,[r] & si pecunia deerat, prouinciales supplebant, ut Pyrrhus,[s] & Antonius Augustinus[t] censent, quòd etiam aliquot iura probare uidentur.[u] Pabula quoque, fœnum, paleæ, & hordeum, à prouincialibus pretio accepto ad id exhibebantur.[x]

Cursus publicus aliquando uehicularis uocatur, nonnunquam ambularis,[y] quandoque clabularis[z] a clabulo ueluculo,[a] clauularem Marcellinus[b] appellat; Eos, inquit, ad Orientem proficisci pręcepit clauularis cursus facultate permissa.

Loca animalium cursus publici mutationes dicebantur

i & Coras. lib. 2. mi cell. c. 12.
k l. si ex plagis. 52. §. in cliuo. ad l. Aquil.
l l. 10. & l. 31. C. T. eod.
m l. 34. C. T. eod.
n d. l. 31. C. T. eo.
o l. 1. 2. & 53. C. T. eod.
p l. 28. & 53. C. T. eod.
q lib. 3. c. 1. ad fi.
r l. omnibus. 7. C. eod.
s in l. 1. C. quemadm. ciuil. mun.
t in l. 6. §. philosophos de excusat. tutor.
u l. si C. T. eodem l. maximarum 19. C. de excusat. muner.
x l. 1. C. de lucris aduocat. l. 23. C. T. eod.
y l. ult. §. 1. de muneib. & honoribus.
z l. pen. C. T. eod.
a l. 23. & 26. C. T. eod.
b lib. 20.

bantur, [a] ab equis qui mutabantur. Cassiodorus [b] scribit Iulianum Sabam cognouisse mortem Iuliani apostatę, licet, plus quam viginti mutationes ab eo loco vsque ad illius exercitum esse viderentur. Theodoretus [c] illud appellat iter viginti dierum. Itaque veredi, & rhedę, iter diei unius facere consueuerant. Marcellinus [d] ipsos veredos mutationem vocat. Pręfectus, inquit, pręterio Taurus mature discessit vectus mutatione celeri cursus publici. Quandoque ea loca stationes vocantur. Arcadius A: [e] Per stationes singulas, inquit, idoneos mancipes uolumus collocari Gręci Σταθμοὺς appellāt. Suidas, diuersoria sūt, ac currentium de ciuitate ad ciuitatem. Nonnunquam & mansiones dicuntur. Constantinus, [f] Pabula, inquit, ad mutationes mansionesque singulas animalibus cursui publico deputatis, certo & denunciato tēpore deuehantur. De his intelligit Arcadius Iureconsultus dum dicit, qui ad mansiones destinantur, muneribus personalibus astringuntur. & Valentinianus; [h] nemo, inquit, possessorum ad instruendas māsiones, vel conferendas species longius delegetur. Idem [i] Anthemio Pręfecto, cum ad aliquam, ait, vrbē, mansionemue accesseris, protinus horrea te inspicere volumus. In his enim frumenta & pabula intermilites diuidenda seruabantur. Lampridius; [k] Milites, inquit, expeditionis tempore sic dispotuit, ut mansionibus annonas acciperent, ne portarent cibaria decem & septem, vt solent, dierum; nisi in Barbarico. ob id modios ad metiendum in mansionibus ęneos vel lapideos, cum sextarijs, & ponderibus teneri, ac per singulas etiam ciuitates collocari Valentinianus iussit. [l] Ibi etiam hordeum, & laridum pro vsu militum reponebatur. Constantinus ad Eubulidem Vicarium Africę, [m] Multa ait, a prouincialibus indignē postulantur, non modo in ciuitatibus, sed etiam in māsionibus, dum animalibus alimoniæ sine pretio ministrantur. A numeris autem prima, secunda, & tertia mansio denominabatur. Tranquillus enim in Tito primam mansionem prope Romam, & Marcellinus [n] quadragesimam Argentorati fuisse scribunt. Vnde fortè quædā hodie castra Tertij, Quarti, Quinti, Sexti, Septi, Noni, Decimi, Vicesimi, Tricesimi, Quadraginta, Nonaginta, Centum, Quadringenta, Millesimi, & alia huiusmodi nomina in Italia retinent. Itinerarium Antonini Imperatoris nomine editum, itinera, & plurium regionum mansiones, tam maritimas, quam terrestres dinumerat, & Plinius [o] thuriferam regionē per mansiones metitur, quæ plurimum inter se circiter stadijs C L. seu miliarijs X X. Italicis distabant. Herodotus quoque [p] iter a mari Gręco ad Susa Persarum regiam per māsiones CXI. diuidit; Vbique, inquit, sunt regij stathemi, i. mansiones, ac diuersoria pulcherrima, idem vult esse spatium castrametationum. Hoc etiam legitimum tempus visum est prætori diurni itineris faciendi. [q] In has mansiones Imperatores diuertere consueuerant. Tranquillus [r] enim Titum ad primam mansionē febri correptum fuisse scribit. Lampridius, [s] Itinerum, ait, dies publicè proponebantur, ita vt edictum penderet ante menses duos, in quo scriptum esset, illa die, illa hora ab vrbe sum exiturus, in prima mansione mansurus: deinde per ordinem mansiones, deinde statiua, deinde vbi annona esset accipienda: Hæc ille. Vupiscus Aurelianum Imperatorem apud Zenophorium mansionem, quæ est inter Heracleam, & Byzantium, occisum fuisse scribit. Id etiam D. Ambrosius de obitu Valentiniani Imperatoris clarius explicat. Ecce, dicit, litterę de instruendis mansionibus, inuectio ornamentorum regalium, aliaque eiusmodi, quæ ingressurum iter Imperatorem significarent: Hactenus D. Ambrosius. Ex cuius verbis apparet, iter facturum Principem, aulæa, & alia ad instruendas māsiones ad quas erat diuersurus, præmisisse. Præsides quoque prouincias obeuntes, cum ad priuatos ire non possent, ad mansiones diuertebant. Valentinianus; [t] Quisquis inquit, prouinciæ præsidentem propria possessione susceperit, ager, quem diuersorium habuerit, prædictus in transitu fisci iuribus vindicetur, ita enim iudices mansiones instruere, & instaurare nitentur. Hæc ille, qui indicat præsides instruendarum, & reparandarum mansionum curam habuisse. Multa ex his loca in Italia, & Gallijs etiam hodie antiquū nomen retinent: Mansiones enim seu masones vocātur. Bona māsio quoq; olim oppidi nomē fuit, vbi Valentinianus ad Victorē magistrū militū scripsit. [u] Cursus publici exercitatio mancipiū, vel mancipatus dicebatur, [x] & mancipes qui stationibus præficiebantur: [y] Hi ex proconsulis aut alterius pſidis officio singuli, singulis cursus publici māsionibus per quinquennium præponebantur, [z] postea perfectissimatus dignitate honestati abire permittebātur. Interea 30. tantū diebus, quoq; anno, a statione seu mutatione poterāt discedere. [a] Horum cura erat euectiones inspicere, an essent legitimæ, ut alimenta animalibus necessaria subministrarentur, nec permitterе, vni rhedę destinata animalia, alij adiungi. [b] Præter hos ex Schola agentium in rebus, curiosi vocati, crebro ad inspiciendas euectiones mittebantur, ne quis earum modum excederet: [c] Erant & alij, qui animalia publica curabant, & currentia comitabantur, catabulenses vocati, quorum officium catabulū dicebatur Damasus de Marcello Papa loquens, Dānatus est, ait, in catabulum, cumque diebus multis seruiret in catabulo, iussit Maxentius plancas extrahi, vt ibidem animalia catabuli congregata starent, & ipsis Beatus Marcellus deseruiret. Hoc idē sensit Martyrologium [d] narrans Marcellum iubente Maxentio ad seruitium animalium, cum custodia publica fuisse deputatum. De his qui hoc onere adstringebantur ita Cassiodorus, [e] Marmora, inquit, ad Rauennatem vrbem per catabulenses dirigantur. Illi eum ad mansionem peruenissent, pecuniam Principis, quam ibi inueniebant, reuertentes ad suam mansionem portabant, vt ad locum thesauri, vel comitē largitionum mitteretur: Hæc in sacculis qui tot centenaria capiebant, condebatur. [f] In Codice Theodosiano. [g] Catabulenses aliud sunt.

Vsus cursus publici à Principe, vel Præfecto prætorio codicillis impetrabatur, qui, quod duplicata charta scriberentur, duplomata vocabantur. Vnde Modestinus eum, qui falso duplomate vias cōmeauit, pro facti qualitate puniri scribit [h] eodē duplomate diebus ac noctibus iter continuari dicit Venuleius. [i] Plinius quoque Bythiniæ præses Traiano scripsit, se duplomata nulli commodasse, neq; in rē alicuius, præterquam Principis, misisse; se tamen necessitate coactum vxori ad amitam ob mortem aui excurrere volenti, eorum vsum dedisse, quia hoc officij gratia in celeritate consistebat. Capitolinus, [k] a Præside, inquit, Syrię, quod sine duplomatib. cursum vsurpauerat, pedibus ab Antiochia ad legationē suā iter facere coactus est. Has indulgentias posteriores Principes, euectiones nominarunt, quibus euehendi facultas dabatur. [l] Diem certum continebant intra quem veredis vti licebat, eoq; termino elapso irrita erant, vt ad Plinium Traianus scribit. [m] D. Augustinus [n] ad docendam Rhetoricam Mediolanū conductus euectionem publicam a Symmacho P. V. obtinuit. Dioscorus epist. 55. inter D. Augustini epistolas, Zenobius, inquit, magister memoriæ factus est, & misit mihi euectionem cum annonis. Qui euectionem obtinebat, eam Præsidi prouinciæ, per quā transiturus erat ostendere tenebatur, & ille subnotabat seu subscribebat. [o] Concessa euectione, vna aut duæ angariæ. i. vnus aut alter equus permitti cēsebatur. [p] Cum verò tertius veredus indulgebatur, parhippus, aut parauередus dicebatur. [q] Comitibus quattuor veredi cum parhippo; Tribunis militum tres cōcedi consueuerant. [r] Vicarijs asini XXX. veredi X. [s] Sed si præter equos, etiā viaticū Princeps elargiebat, quod ijs fiebat, quos ipse euocabat, hęc duplomata tractatoria appellabantur, [t] quorum formulam in Marculphi monachi libro inuentam

Cuiacius

a l. si quis. 15. l. nemo, 17. & seq. C. eo. l. 36. & 60. C. T. eod.
b in 6. tripart. c. 45.
c lib. 3. cap. 19.
d lib. 21.
e in l. pen. C. T. eod.
f in l. 9. C. T. de anno. & tributis.
g l. 1. ul. 6. hi quo que. de muneríb. & honor.
h l. nemo. 5. C. de ann. & tribut.
i l. 2. C. de cond. in public. horreis.
k in Alexādro.
l l. modios 9. C. de susceptorib. & arcar.
m l. 2. C. de luct. aduocat. & l. 119. C. T. de decur.
n in fi. lib. 16.
o l. 12. c. 14.
p in sexto.
q l. 1. §. si quis cantiomb.
r in Tito. c. 9.
s in Alexandro.
t in l. 4. C. T. de extr. & sord. mun.
u l. 12. C. T. de erogat. militar. annone l. 3. C. e. ti.
x l. 3. & l. 25. C. T. h. t.
y l. 24. 26. 36. & penul. C. T. eod.
z l. 34. 46. C. T. eod.
a 36. 22. e. C. T. e.
b l. 24. C. T. eod.
c l. 2. & seq. C. de curiosis.
d 17. Cal. Febr.
e libro 3. variar. epist. 16 & lib. 4. epist. 47.
f l. quoniam. 12. C. eod.
g lib. 14. tit. 3.
h in l. eos. 27. §. vlt. ad l. Corn. de falsis.
i l. continuus. 137. §. cum ita. de verb. ob.
k in pertinace.
l l. euictiones. 5. C. eod.
m epist. 6.
n D. Aug. lib. 5. confess. c. pen.
o l. 22. C. T. eod.
p l. 45. C. T. eo. & l. vlt. C. eod.
q l. parhippū. 4. C. eod. & l. tarius in l. 14. C. T. eod.
r l. 49. C. T. eod.
s l. 38. C. T. eod.
t l. 1. C. de tract.

Digitized by Google

Cuiacius uir doctissimus recitat, [a] & est sequens.

ILLE PRINCEPS OMNIBVS AGENTIBVS IN ILLO LOCO NOS GALVM. I. V. PRATIBVS ILLIS LEGATIONIS CAVSA DIREXIMVS, IDEO IVBEMVS VT LOCIS CONVENIENTIBVS EIDEM A VOBIS EVECTIO SIMVL ET HVMANITAS MINISTRETVR, HOC EST VEREDI SIVE PARAVEREDI TOT, PANES TOT, VINI MOD. TOT, CEREVISIAE MOD. TOT, LARDI LIB. TOT, CARNIS TOT, PORCI TOT, PORCELLI TOT, VERVECES TOT, AGNI TOT ANSERES TOT, PHASIANI TOT, PVLLI TOT, OVA TOT, OLEI LIBRAS TOT, GARI LIBRAS TOT, MELLIS TOT, ACETI TOT, CVMINI TOT, PIPERIS TOT, COSTI TOT, CARYOPHYLI TOT, SPICI TOT, CINAMOMI TOT, GRANI MASTICIS TOT, DACTYLAE TOT, PISTACIAE TOT, AMYGDALAE TOT, CERAE LIB. TOT, SALIS TOT, OLERVM, LEGVMINVM CARRA TOT, FACVLAE TOT, PAEVLI EQVORVM CARRA TOT, HAEC OMNIA TAM EVNDO, QVAM REDEVNDO EIDEM MINISTRARI IN LOCIS SOLITIS, ET IMPLERI SINE MORA PROCVRATE.

Præsides prouinciarum euntes ad aliquam ciuitatem vnam tantum angariam, & duos paraueredos, & totidem officium petere poterant. [b]

Budæus [c] synthema euectionem fuisse putat: locus tamen D. Hieronymi [d] ad Iulianum aliud innuit; Iam demisso, inquit, synthemate equus publicus sternebatur, quæ verba stragulam, equis impositam, nô diploma significant. Traiano imperante, Præsides prouinciarum euectiones dabant: sed Constantinus omnibus magistratibus eas prohibuit. [e] Vnde post ipsum à solo Principe, vel P.P. aut Magistro officiorum, & non ab alijs impetrabatur. [f] Quibusdam tamen personis dabatur, vt legatis, qui ex diuersis gentibus ad Principem mittebantur. [g] Vicarijs Iulianus Apostata duodenas singulis annis euectiones, & Præsidibus prouinciarum binas, annuas verò ob publicas functiones permisit. [h] Tributa etiã, & species ex prouincijs exactæ ad aulam Principis, aut exercitum rhedis, & iumentis cursus publici transferebantur. [i] Agentes quoq; in rebus ad negotia publica, & Principis expedienda missi, veredis sed binis vehebantur. [k] Hodie cursus publici ratio aliter se habet. Caupones enim suos equos ad currendum cuicunque volenti locant, & priuatam rem potius, quam publicam curant, solam currendi facultatem à Principibus emunt, vel gratuito obtinent.

Angarias plerique cursum vehicularem esse existimant, quoniam ita cursum publicum Persæ vocabant, & id etiã Aretas tradit, [l] ἵπποις δὲ, inquit, καὶ τοῖς διὰ τούτων ὀχήμασιν, ἃ οἱ παλαιοὶ μὲν φωνῇ ἀγγάρους, οἱ δὲ τῶν Ἑλλήνων δημοσίους ἱπποκόμους, ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων ῥαίδην, ἀφ' οὗ καὶ ῥαιδάριος, hoc est, Equis autem, & his similibus, quos veteres angarios Græci equos stationarios, Romani verò rhedam appellant, à qua rhedarius deriuatur. Idem tenet Budæus, [m] Anton. Augustinus, [n] Pyrrhus, [o] Cœlius Rhodiginus, [p] & alij. Sed hæc Arcadius Iureconsul. vt diuersa ponit. [q] Cursus, ait, vehicularis sollicitudo, item angariarum præbitio, personale munus est: & infra. [r] Si immunitas aliquibus concedatur, neque ab annona, neque ab angarijs, neque à veredo excusari possunt. Et titulus de cursu publico, angarijs, & parangarijs hæc differre demonstrat. Iulianus quoque [s] non idem significare innuit; Sardiniæ, inquit, cursus publici necessitas, sed non angariarũ remittitur: & Valentinianus, [t] Lineæ, ait, vestes Principis, non rhedis, sed angarijs ad comitatum dirigantur. Angaria itaque erat transuehendarum rerũ Principis, armorum, vestium militarium, & similium necessitas, ob quas prouinciales, boues, plaustra, Nauiæ, naues præstare tenebantur, nullusque ab hoc onere, nec Ecclesia excusabatur. [u] Imperabantur enim tot iumenta, & animalia ad trahenda plaustra, quot & ad transuehendas species pro locorum situ, atque itineris qualitate erant necessaria. [x] In primis ergo rhedis publici cursus per vias militares transferebantur, sed cum hæ satis non erant: aut extra cursus publici limites eundum erat, priuatorum plaustris, & iumentis vehebantur, quæ angariæ vocabantur. Hinc naues veteranorũ angariari posse Vlpianus [y] scribit; & in sacris litteris legitur angariatum esse Simonem Cyrenæum, vt Domini crucem tolleret. At Græci angariam, quæ per viam basilicam, & cursum publicum ducitur, appellant. Perangariam quæ per alias vias, vel tramites vehitur, quæ ex Iuliani præcepto ad viam cursus publici temerè agenda non erat. [z] Ob nominis tamen similitudinem quandoque cursus publicus angaria vocatur; sed propriè aliud est. Qui veredis currebant à recta cursus publici via quingentis passibus diuertere non poterant. [a] Plaustris angariarum 1500. pondo imponebantur, equo tantum triginta. [b] Turcæ veredis non vtuntur, sed præcones habent citissimo gradu maximos cursus peragentes: hi quemcunque obuium equitantem habent, descendere iubent, eiusque equum conscendentes quantum possunt impellunt, si alium inuenerint, idem agunt, & illi fatigatum equum tradunt, ut Laonicus Chalcocondilla scribit. [c] Hæc de antiquo cursu publico breuiter percurrere uolui: Nunc ad Præfectum Prætorio Orientis est ueniendum.

a in l. 1. C. de tract. & an.

b Nouell. Maioriani tit. 1. de cur. lib.

c in d. l. eos. 57. §. vlt. de falsis.

d in epist. 34.

e l. 5. C. T. eod.

f l. ia. de ib. 9 C. eod.

g l. nis tantummo se. 16. C. eo.

h l. 12. C. T. eod.

i l. vlt. Ge. l. 13. 18. 20. & 23. C. T. eod.

k l. 7. 9. 14. 49. C. T. eod.

l in c. 58. Apoc.

m ad d. l. eos. 27. §. vlt.

n in d. l. 5. §. philosophos. de excusat. tut.

o in d. l. 1. C. quemadmo. ciuil. mun. indic.

p lib. 18. c. 8.

q in d. l. vlt. §. 1. de muneribus. & honorib.

r d. l. vlt. §. pen.

s in l. 16. C. T. e.

t l. 48. C. T. eod.

u l. Nullus. 21. C. eod. l. sub intus. nullam 10. C. de sacrosan. eccl. segenua in l. 1. C. de nauib. nõ excusan. l. vlt. C. de tab. 1. & l. Maximum 12. C. de excusat. muner.

x d. l. 16. C. T. eo.

y in l. penul. de veter.

z l. 15. C. T. eod.

a l. 25. C. T. eod.

b l. 28. & 30. C. T. eod.

c lib. 9.

DE PRAEFECTO PRAETORIO Orientis. Cap. VII.

Cod. de officio P.P. Orientis.

De Præfectis generaliter dictũ est: iam uero de singulis tractandum, & primo de Præfecto prætorio Orientis qui numero prouinciarum & auctoritate eminens primus appellatur. Marcellinus, [d] Inter ordinarios iudices, inquit. Rufinus primus Præfectus prætorio, is autem Præerat Orienti, quare plurimum in Principis comitatu residebat. [e] Nulla tamen eius insignia, aut dioeceseon prouinciarum effigies repręsentantur; unde aliquod folium deesse censeo: aut Pręfecti Illyrici insignia ad utriusque ornamenta ostendenda satis esse Notitia credidit, quemadmodum unius Consularis Palestinę, & Præsidis Thebaidis insignia, & officia demonstrantur, vt aliorum consularium, & præsidum sint exemplar. Sed magis est, vt aliqua hic decisse existimem, quia si vnus eorum alterius typus esse debuisset, eũ Pręfectum Prętorio Orientis, tanquã priorem, & digniorem esse oportuit. Nos verò quę legimus de eo exponemus. Is a Cõstantino, Auctore Zosimo, inuentus, Prouincijs Oriẽtis, a me supra memoratis prępositus fuit, & quinq; latas dioeceses. i. quinas plurium simul prouinciarum regiones regebat, videlicet, Orientem. Aegyptum, Asiam, Pontum & Thracias, quibus Pręfecti vice totidem maiores præerãt magistratus. [f] Comes enim Orientis Prouincijs XV. imperabat, Præfectus Aegypti alijs VI. Vicarius Asianæ VIII. Asiæ Proconsul alijs III. Vicarius Ponticæ XI. Thraciæ VI. quæ omnes erant Prouinciæ XLIX. & totã Notitia sub dispositione huius Præfecti recensentur: quemadmodum etiã sub P.P. quinq; Oriẽtis dioeceses recitat Leo A. ad Nicostratũ Præfectũ Oriẽtis scribẽs, [g] & Valẽs [h] ad Modestũ Zeno, [i] & alij. Sed hic nõ leue oritur dubiũ, nam in primo indice, i. catalogo sub hoc pfecto prouinciarũ XII. consulares nominantur, & XXXII. præsidum, duæ uero correctorum: nam reliquæ adscribuntur Illyrico. ergo non sunt nisi XLVI. prouinciæ: Sed indè error prouenit, quod in eo catalogo Asia particularis ut proconsularis omittitur: Arabia uerò & Isauria & si infra Asianæ attributæ hic non ut arbitror, per obliuionem, sed quia nec consulares, nec clarissimorum Præsidum, aut Correctorum, erant prouinciæ, sed perfectissimorum, qui hic reticentur & ideo in illorum numerum non sunt relatæ. De Arabia enim hoc constat ex inscriptione rescripti Valentiniani A. ad Theodorum V. P. hoc est uirum perfectissimum, Præsidem Arabiæ.

d lib. 16.

e l. raptores. 54. C. de. pis. & cle. l. præcipimus 32. C. de appellationib.

f l. 1. C. vt nemo ad suũ patrocin. suscip. rustic. l. nulli. 10. C. de numerar.

g in d. l. 1. C. vt nemo ad suũ patrocin.

h in l. 1. C. de militari veste.

i in d. l. nulli 10. C. de numerar.

bis. [a] Et idem de Isauria opinor, quod esset exigua, & tum a Barbaris oppressa, ut infra dicetur.

Itaque P. P. Orientis XLIX. prouincia numerantur. Imperabat ptrerea hic pię. XII classib. Orientis, classicorum numerum, vt Valentiniani [b] uerbis utar, ex incensitis, idest inopibus, atque accrescentibus, seu filijs remigum complebat. Inter eas insignis erat classis Seleuciæ in flumine Oronte quæ in Comitis Orientis ditio erat: [c] alia erat in Ponto Euxino nauium quadraginta, ait Hegesippus de excidio urbis Hyerosolymitanæ. [d] Tacitus. [e] classem, inquit, è Ponto Byzantium adigi iusserat. Tertia a Traiano in mari rubro fuit instituta. [f] Quarta erat Alexandrina. Quinta Carpatia per Carpatium mare excurrens. [g] Alias VI. in Danubio Noricia recenset, & unam Thesaurensium, Leo A. [h] Sed ibi forsè ita moltitudo thesauros custodientium appellatur. Iustiniano imperante in eius comitatu hic Præfectus degebat. [i] Numerus aduocatorum fori huius Præfecti erant centum, qui clarissimi & spectabilis titulo gaudebant, immunesque erant ab onere inspiciendi, perequandi, extruendi operis, & ratiocinandi. [k] PRAEFECTVS PRAETORIO, inquit Notitia in manuscriptis, EVECTIONES ANNVALES NON HABET, SED IPSE EMITTIT, idest duplomata currendi non impetrat quotannis à Principe, ut Vicarij qui denas uel duodenas euectiones singulis annis obtinebant, [l] & Præsides binas, SED IPSE EMITTIT, idest suo iure currit, & hoc alijs permittit, ut in P. P. Illyrici explicabitur. Euectiones enim esse diximus, duplomata seu codicillos, quibus cursu publico utendi facultas datur. Constantinus ad Taurum P. P. [m] Euectiones, scribit, ab omnibus postulentur, & tam iudices, quam custodes publici cursus minimè transire patiantur, antequam seriem euectionis aspexerint. Iulianus A. [n] Euectionis datæ formam & licentiam non excedat, & alibi [o] sæpè in hoc sensu accipitur. Quód igitur subijcit, EMITTIT, subauditur scilicet euectiones, quæ emitti dicuntur, cum alicui conceduntur. Valentinianus ad Constantium præsidem, [p] Euectionum, inquit, emittendarum etiam per cæteras prouincias duntaxat in translationem uestium tua sinceritas habeat facultatem.

Aliquãdo P.P. dicit facere euectiones ꝑ emittere. [q]

Notitia impressa officium huius præfecti, quemadmodum & insignia prætermisit, sed manuscripti illud recitant, ideò hic totum est explicandum, at prius aliquid de eius assessoribus est dicendum, quorum & si nulla hic fit mentio, quia extra officium erant, nec à Principe confirmabantur, nec ex laterculis, aut ex scrinijs prodibant, primi tamen apud Præfectum censebantur.

- a l. cum reis. 28. C. de pœnis.
- b l. vnic. C. de classic.
- c d. l. vnica.
- d lib. 22. cap. 19.
- e lib. 28.
- f Sex. Ruffus.
- g l. 4. C de nauicular. seu naucler.
- h l. vlt. C. de diuers. offic.
- i l. raptores 54. C. de epis. & cle.
- k Nouell. Theo. tit. 26.
- l l. 12. C. T. de cursu publico.
- m l. 5. C. de cursu publ.
- n l. 4. C. eo.
- o in l. 6. q. 10. & 21. C. eod. tit.
- p l. 33. C. T. d. t.
- q l. 56. 57. 61. C. T. eod.

DE ASSESSORIBVS. Cap. VIII.

Omnes prouinciarum magistratus unum aut plures Iureconsultos secum ducebant, [r] quorum consilio secundum iura causas definiebant: Hi assessores & consiliarij uocabantur, quia iudicanti assidebant, & consulebant. [s] Vnde Vlpianus & Paulus, in Papinianj P. P. consilio, idest eius assessores fuisse dicuntur. Quandoque iuris studiosi appellantur. [t] Eorum erat officium causas cognoscere, expostulationes audire, libellos supplices legere, & his respondere, circa edicta & epistolas scribendas, ac decreta interpretanda uertati. [u] Criminales uerò causas, audiebant quidem, sed non definiebant, uerum Præfectis decidendas remittebant. sententias tamen à Præfecto ferendas dictabant. [x] Denique quæcunque a Præfecto negocijs explicari nequibãt assessores expediebant, [y] his a Præfectis uel Præsidibus olim salarium dabatur. Papinianus, [z] Diem functo, inquit, legato Cæsaris, salarium comitibus a legatis præstitutum debetur. Pescennius uero Niger qui se in Oriente Imperatorem fecerat, & a Seuero occisus est, instituit, ve a fisco salarium assessores acciperent. Spartianus, [a] addidit, consiliarijs salaria, ne eos grauaret quibus assidebant: dicens. iudicem nec dare debere, nec accipere. Id prius pro annonis & capitationibus in speciebus præstabatur. Theodosius uerò Iunior, & Valentinianus, illud in ære dari iusserunt. [b] Idem obseruari Iustinianus in Nouellis, [c] præcepit. Festinabis, inquit, assessorem assumere uirum optimum, & purum, & his contentum quæ a fisco dantur. Sed diuersa pro assessorum qualitate constituit salaria. [d] Assessori enim P. P. Africæ uiginti libras auri præstitit, [e] efficerent fermè duo millia, & 200. nostros aureos. Alijs plus aut minus elargitus est ut infra dicetur. Pescenius Niger uoluit prætereà, ut assessores quibus in prouincijs assedissent, in ijsdem postea administrarent & præessent. Quod & Seuerus, & alij Principes obseruarũt. Assessores P. P. depusito officio, a nullo magistratu personali munere onerari poterãt. [f]

- De officio assessorum. ff. & C. de assessoribus.
- r l. 1. de offic. assessor.
- s l. penul. & vlt. eod. tit.
- t l. 4. de var. & extraord. cognit.
- u l. 1. in fi & §. 1. in auth. de iudicib.
- x l. solent. 6. de offi. proconsul.
- y d. §. 1. in auth. de iudicib.
- z l. diem functo 4. de offic. assessor. l. 4. de varijs. & extraord. cog.
- a in Pescennio Nigro.
- b l. 1. C. de annon. & capitat.
- c §. festinabis. authen. de mandat. princip. seu Nouella 17.
- d Nouella 25. & seq
- e l. 1. §. hoc etiã. C. de offic. P. P. Africæ.
- f l. nemo minus. 11. C. eod.

DE APPARITORIBVS, ET Officio P. P. Domesticis, & Cancellarys. Cap. IX.

IMPRESSAM Notitiam huius Præfecti officium non habere diximus: sed in manuscriptis reperitur, ideo hoc loco de eo prius, generaliter differetur: demum singulos eius gradus pro ingenij mei tenuitate explicabo: in re enim tàm obscura, & iam multis annis extincta, non parum laborandum erit, ut luci restituatur. Eadem ferè erant Præsidum & præfectorum officia, idcirco quæ de his dicentur omnibus erunt communia.

In officio P. Prætorio plures militabant, quorum certus numerus sciri non potest. Statuit Iustinianus ut officium P. P. Africæ esset 398. uirorum, qui in X. scrinia, & XI. scholas diuidebantur. [g] Sed aliorum numerus longè amplior fuisse credendus est, cùm Comes Orientis DC. in officio homines haberet. [h] Hi officiales seu apparitores dicebantur, & officium apparitio. [i] Hoc nomen etiam tempore Iurisconsultorum fuit: nã & tum pręcepta iudicum, & sentẽtias exequebãtur: Scæuola, [k] Missus inquit, ex officio annonæ centurio, culleos ad annonam sustulit. Hermogenianus, [l] Si iussu, ait, iudicis rei iudicatæ pignus per officium distrahatur post euincatur, ex empto contra eum qui liberatus est, actio datur. Vlpianus (in l. 1. §. siquis ultro de quæst.) potes, inquit, seruum per officium distrahi iubere. Hæc sunt officia, quæ etiam diebus feriatis admoneri posse a præside Vlpianus scripsit. [m] Idem [n] si pignora, ait, ueneant per apparitores prætoris, danda non est in eos actio re euicta. ipsi ab officio officiales, [o] uel apparitores uocabantur. Iidem cohortales dicebantur, [p] quia formam cohortis seu legionis, & priuilegia habebant. [q] Vnde nomina ordinum, & promotionum in militia ad hos sunt translata, ut Asconius monet. [r] Accensus, inquit, nomen est ordinis, & promotionis in militia, ut nunc dicitur Princeps, uel Cõmentariensis, aut Cornicularius: hæc enim nomina de legionaria militia sunt. Hæc ille. Accẽsus autem propriè scriba fuisse uidetur. Cicero, [s] Non reprehendo, ait, quod adscripsit accensus: cur. n. sibi hoc scribæ soli assumant? cohortem apparitores intelligit etiam Horatius. [t]

Persius exponit causam, ridetur ab omni
Conuentu. laudat Brutum, laudatq; cohortem.

Erat autem Brutus Asiæ prætor, cuius cohortem siue officium Persius laudabat. & Cicero [u] refert Verrem cohortem habuisse, in qua tum erant præfecti

- f l. nemo minus. 11. C. eod. Cod. de apparitorib. Præfector. Prætorio. Cod. de ass. Domesticis, & cancellarijs.
- g l. 2. §. item officiis C. de offic. P. P. Africæ.
- h l. 2. C. de
- i l. 2. C. de comi. sacr. largit. l. 2. C. de filijs offic. qui in bell. more. & plurib. in locis
- k in l. vlt. §. vlt. de pign. act.
- l l. antepenul. de euictionib.
- m l. 2. de ferijs.
- n l. si pignora. 50. de euictionib.
- o in l. præsidis. 34. de reb. credit.
- p in tit. & rubr. C de cohortalib. principib. cornic.
- q l. officia 4. C. eod. tit.
- r in 3. oration. contra Verrem.
- s in 5. Actione in Verrem.
- t Satyra 7. lib. 1.
- u in 4. actione.

fecti, scribæ, medici, aruspices, præcones. Quandoque etiam Beneficiarij appellantur, [a] quod nomen & ipsum a militibus legionarijs descendit, in quibus beneficiarij vocabantur beneficio Tribuni ad aliquod officium promoti. Vegetius, [b] Sic omnes, inquit, consequuti aliquod munus in officio præfectorum, beneficiarii, uel ordinarij vocantur. Ita emendandus, & intelligendus est Tacitus [c] loquens de proconsule Africæ, & legato legionis Æquatus est, ait, inter duos beneficiariorum numerus, sic legendum pro beneficiorum.

Ita etiam eos Tertullianus appellat. [d] Nescio, inquit, dolendum, an erubescendum sit, cum in matricibus beneficiariorum, & curiosorum inter tabernarios, & lanios, & fures, balnearios, & aleones, & lenones Christiani quoque vectigales continentur: eos intelligit, qui pecuniam dabant apparitoribus, ne tanquam Christiani apprehenderentur. In hoc quoque sensu in actis D. Fructuosi [e] accipiuntur: obseruãtibus, inquiunt, ex officio beneficiarijs.

Nonnunquam ijdem scriniarij nuncupãtur, quia chartas ad se quisque spectantes in scrinijs scribebant, & custodiebant. [f] Officiales Præfectorum prætorio, & aliorum illustrium, & spectabilium magistratuum, codicillis Principis creabantur. Hæ probatoriæ vocabantur, quæ à Principe, ac magistratu, cui inseruiebant, subscriptæ, in officio relinquebantur: Theodosius A. [g] In officijs, ait, virorum spectabilium Proconsulis Asiæ, Comitis Orientis, Præfecti Augustalis, & Vicariorum nemo admittatur, nisi eum emissa probatoria sacri scrinij consecrauerit, [h] Hæc exemplaria seu probatoriæ non ex laterculo maiore, quemadmodum magistratuum codicilli, sed ex scrinio Epistolarum prodibant, sicut & officia Vicariorum. [i] Præsidum verò cohortales perpetui erant, [k] & officio obnoxij, [l] quos satis erat in matriculis, seu albo officialium describi. [m] Die Natalis Domini quotannis Prætoriani apparitores mutabantur; ad gradum enim vel Cornicularij, vel Commentariensis, prout erat opus, promouebantur, vt auctor est Cassiodorus. [n] Horum munus erat iussa Præfecti implere, litigantes in iudicium introducere, acta scribere, recitare, & partibus edere, sententias scribere, atque exequi, & alia necessaria iudiciorum peragere. [o] Iustinianus ad Mennam P. P. [p] loquens de iudicum officijs, Si litis, inquit, introductionem, vel examinationem distulerint, pœna vicenarum librarum auri feriantur. & infra clarius patebit. Iidem infirmis mulieribus, & egregijs viris domi iuramentum deferebant. Iustinianus, [q] si aliqui litigantium nequeunt ad iudices uenire, iubemus dirigi ex officijs ministrantibus aliquos, vt eis præsentibus sacramenta præbeantur.

Cum verò in aliquem locum ob publicas, vel priuatas necessitates mittebantur, lumine, & breui, idest, necessaria supellectili instruebantur. Vlpianus, [r] Ne tenuis, inquit, vitæ homines sub prætextu aduentus officiorum lumine vnico, uel breui supellectile ad aliorum vsum transferendis iniurijs vexentur, Præses prouinciæ prouidebit. Præterea in oia præfectum antecedebant, quemadmodum Lictores Consulem: & hodie multis in locis apparitores Magistratus præcedunt. Lampridius [s] loquens de Ducibus militum, apparitores, ait, nullos esse passus est. Tribunis, & Ducibus nisi militem anteire uoluit, iussitque, ut ante Tribunum quatuor milites irent, ante Ducem sex, ante Legatum decem. Cursus quoque publici curam habebant, tributa, resque fiscales exigebant: [t] latrones sibi à stationarijs indicatos capiebant; solebant enim hoc tempore in certis vrbis, aut territorii locis milites collocare, qui ortos tumultus sedarent, factiosos vincirent, criminaque patrata Præsidi indicarent. [u] Id ab Augusto institutum fuit. Tranquillus. [x] Grassatores, ait, dispositis per opportuna loca stationibus inhibuit, eas postmodum Tiberius auxit. idem in Tiberio cap. 37. In primis, inquit, tuendæ pacis à grassaturis, & latrocinijs, seditionumque licentia curam habuit, stationes militum per Italiam solito frequentiores disposuit. Hi a statione, in qua degebant, stationarii dicebantur. [y] Tertullianus, [z] latronibus, ait, inuestigandis per vniuersas prouincias militaris statio sortitur; Item Constantius, [a] curiosi, uel stationarii, uel quicunque funguntur hoc munere, crimina iudicibus nuncianda meminerint, & sibi necessitatem probationis incumbere, nec citra periculum sui, si insontibus eos calumnias nexuisse constiterit. Cesset ergo praua consuetudo, per quam carceri aliqui immittebantur. Hactenus ille. Tantum enim indicandi, non etiam custodiæ reos tradendi facultatem habebant, in fuga tamen deprehensos in carcerem detrudebant. Paulus [b] Limenarchæ, inquit, & stationarii fugitiuos deprehensos rectè in custodia retineant. Hos postea apparitores suscipiebant aut ipsi inuentos capiebant, & carceri mancipabant; Martyrolog. [c] Dorostorus in Mysia veteranus, & emeritæ militiæ comprehensus ab officialibus Maximo Præsidi offertur, cum tormentis fontes vrgendi erãt, apparitores cruciabant. Gratianus [d] ordo curialis, ait, ab ictibus plumbatarum habeantur immunes futuro iudice, si ipse vel eius officium contra legem aliquid vsurpare tentauerit, grauissimo supplicio esse subdendum. Hæc ille. Denique quicquid illicitum publicè fieri videbant, prohibere tenebantur, veluti ne hæretici ad cœtum piorũ, Litaniasuè conuenirent, [e] ne quis alteri etiam impio iniuriam inferret, [f] ne idolis sacrificaretur, [g] & alia huiusmodi interdicta vetabant. Illud in primis in cohortalibus obseruabatur, ut gradum, quem semel obtinuissent, repetere non possent, alioquin deportabantur. Arcadius & Honorius, [h] Nullus, inquiunt, Principatum, uel numerarum, uel Commentariensis gradum, vel cætera officia repetere audeat. Officium græcè τάξις & ipsi officiales ταξεῶται vocantur. Specialiter uerò Præfectiani in Præf. Præto. officio merentes dicebantur, quibus ab intestato sine successore morientibus Præfecti prætorio area succedebat. [i] Magna uerò commoda accipiebant: nam à prouincijs annonas, idest cibaria habere consueuerant, pro quibus postea pecunia a Principe quandoque 700. & plurium aureorũ est constituta: [k] præterea pro ingressu litis ternos, quaternosuè aut plures aureos pro locorum consuetudine, aut priuilegio personarum à litigantibus exigebant, [l] pro his citandis, pro actis scribendis, edendis, recitandis, instrumentis exhibendis, ac deniq; pro singulis actibus totidem aut plures aureos, minutuè pro hominum conditione, locorumuè ubi percipiebant: similiter cum sententias exequebantur, & pignora capiebant, & uendebant, mercedè seu sporrulas accipiebant; [m] vbi uerò sine scriptis res agebatur, aureum tantum executor consequebatur. [n]

Huic officio singuli consulares Orientis pro insinuandis codicillis magistratus 40. solidos soluebant singuli. Præsides & Correctores 36. Comes Oriẽtis, & proconsul Asiæ 80. Comites Phrygiæ Pacatianæ, & Galatiæ 50. [o] cum igitur 49. prouinciarum magistratus, præter Comitem Orientis, Præfectum Augustalem, & 4. Vicarios, qui plus soluebant, pro insinuandis magistratus Codicillis præscriptam pecuniam penderent, exigebat id officium hoc nomine plus minus quatuor millibus aureorum. Nouella uerò 8. non nisi 48. Orientis, & Illyrici magistratus has sportulas pendentes recenset. Quia tum Imperio diminuto veterem formam non seruabant.

Defensores quoq; cuiusq; Metropolis officio Præfecti quaternos aureos, alij minorum ciuitatũ ternos pendebant. qui simul congesti magnam summã colligebant. Nam cũ 49. prouinciæ sub Præfecto Prætorio Orientis, & totidẽ Metropoles fuerint, ab harum defensoribus quotãnis plus minus 500. aureos capie-

a l. officiales, C. de epi. & cle. § est l. beneficiarii, 7. C. Theo. de cohortalib. & inde emendanda.
b li. 2. ca. 7.
c li. 20.
d de persecutione in fuga.
e apud Sur. 21. Ianuar.
f l. scriniarios 16 C. de test. mil. l. nulli, 10. C. de numer.
g l. in his, C. de diuer. offi.
h l. pe. & vl. C. d. 2. t.
i l. vlt. § in scriniis C. tit. de diuer. offic.
k l. præsidis 34. ff. cer. pet.
l l. antep. pen. & vl. C. de cohor.
m l. 10. C. de cohorta. d. l. 16. C. de test. mil.
n in 11. formula promotionis offi. prætoriani
o l. 1. & 2. C. de prin. agen. i reb. l. per Illyricum 9. C. de cohor. l. vl. C. de iu. dom. imp.
p l. vl. C. vt inter. cert. temp.
q Nouel. 124. § 2 & sin autem, auth. ut litigan. iurent.
r in l. illicitas, § ne tenuis, de off. præs.
s in Alexandro.
t l. 2. C. de cohortal. d. l. officiales, 4. C. de epi. & cleric.
u l. 1. de of. præf. vrb.
x in co. c. 32.
y d. l. 1. § fi.
z in apologetico.
a l. 5. C. de cur.
b in l. limenarchæ 4. q. de ser. fug.
c 27. Maii.
d in l. 80. C. The. de decur.
e l. 3. C. de hæt.
f l. 6. C. de paga.
g l. 7. C. eo. ti.
h in l. 1. C. ad l. iul. de ambit.
i l. 3. C. de app. præf. præt. li. 12.
k l. annonam, C. de erog. mili. anno.
l l. pen. § pen & ul. ff. de lega. 3. l. omnes, § executorib. C. de epi. & cler.
m l. 1. C. de spor.
n l. in sacris, C. de prox. sac. scri. l. ul. C. de Prin. agen. in reb.
o Nouel. 8. seu auth. ut iud. sine quoquo suffrag. fiant.

Digitized by Google

quebantur. Proprium hic Princeps scrinium habebat, cui plures seruiebant, qui singulis diebus ab eo acta, vt rerum gestarum veritas appareret, diligenter scribebant. Hi in officio P. P. Africæ erant numero 10. inter quos primicerius, secundo, tertio, & quartocerius præ cæteris annonarum & capitationum numero, auctoritateque eminebant. [a] Domesticum etiam cancellarium Princeps habebat, cui secretiora scribenda committebat, [b] clarissimusque vocabatur, [c] & alijs gaudebat honoribus, de quibus in Principe officiorum Comitis Orienfis dicetur. Hic hodie non est in vsu, solùm quædam eius, vt diximus, ministrorum vestigia extant. Viatores enim seu Nuncij nunc litigantes citant, sententiasque exequuntur.

a l.1.in Notitia C.de offi. præfe. præt.Afric.
b l.4.C.de princ. agent.in reb.
c l.vlt.C.eo.tit.

Cod. de cohor. princ. corniculariis.

DE CORNICVLARIO. Cap. XI.

PRINCIPEM sequitur Cornicularius, quem Accursius [d] simplicem prætorium apparitorem esse opinatur. Alciatus Principis ministrum. Sed cum inter primates officij tam Notitia quam iura collocant. Valentinianus [e] Sciant, inquit, Principes, Cornicularij, & primates officiorum, ternas libras auri è suis facultatibus eruendas, si honoratis viris secretarij iudicum non patuerit ingressus. Ego illum fuisse puto, qui iussa, sententias, & decreta Præfecti prætorio, aut Præsidis scribebat & publicabat. Cassiodorus lib. 11. variarum ad Anatolicum loquens de Corniculario; Præfuit, ait, iuribus secretarij prætoriani, ita enim legendum est, pro curribus, vt vulgo habetur. Secretarium verò pro vsu illorum temporum tribunal appellat, in quo sensu & iura posteriorum Principum accipiunt. [f]

d in l.2.C.de pro xi.sacro.scrinio.
e in d.l.2.& in l. fin.C.de offi. diuer.iudi.

Cornicularij nomen est antiquum: Tribuni enim plebis illum apud se habebant, quorum acta, plebiscita, iussaque scribebat, & seruabat. Valerius [g] nanque auctor est, Letorio Tribuno militari à Caninio Trib. plebis diem dictam, quòd Cornicularium suum stupri causa appellasset, diuque hoc nomen permansit. Cornicularius autem quòd pro insigni cornu vteretur, vel fortè ex eo silentium litigantibus indiceret, denominari potuit. Iulius Firmicus [h] eum sententias in delinquentes latas scripsisse innuere videtur. Erunt, inquit, Cornicularij aut Commentarienses, quibus damnatorum cura committebatur, seu Clauicularij vel carcerum custodes, & quibus publicarum catenarum cura mandatur. Hæc ille. Intererant & quæstionibus, quæ de reis criminum habebantur, & fortè torquebant, vt ex actis martyrum constat. [i] Maximus, inquiunt, præses dixit, tangite corpus eius. Anaxius Cornicularius dixit, consenti præsidi Hactenus acta. Maternus quoque [k] eos sententijs damnatorum exequendis præfuisse scribit. Corniculario præconem paruisse puto, per quem statuta iudicum publicabat, & in iudicijs necessarius erat, per ipsum enim absentes vocabantur. Marcellus, [l] si citatus non respondit, confestim autem iudicem pro tribunali sedentem adijt, existimari potest, parùm exaudita voce præconis defuisse. Iustinianus A. [m] iubemus, ait, ordinarios iudices non solùm uoce præconis, sed & propositis edictis absentem vocare in iudicium, quia vox præconis paucis innotescit. Edictum autem citationem appellat, quia secundum edicti ritum fiebat: & ita appellant Iureconsulti. Vlpianus, [n] Ad peremptorium, inquit, edictum hoc ordine peruenitur. Hac ratione & litteræ, quas de aduentu suo Proconsul in prouinciam per præconem mittit, edicta vocantur. Vlpianus, [o] Antequam, ait, prouinciæ sibi decretæ fines Proconsul ingrediatur, edictum debet de aduentu suo mittere, & post pauca. Rectè & ordine faciet, si edictum decessori suo miserit, significetque qua die fines suos sit ingressurus, quod per præconem quemadmodum & alia multa facta fuisse verisimile est. Asconius [p] in Verrem, apud veteres, inquit, & iudices, & reus, & accusatores, & defensores dicebantur à præcone, idest, alta voce enunciabantur. Officium præconis egregiè Apuleius in Floridis [q] describit. Præco, inquit, cum Proconsule & ipse tribunal ascendit, & togatus illic videtur, & quidem perdiu stat, aut ambulat, aut plerunque attentissime clamitat. Enimuerò ipse proconsul moderata voce rarenter, & sedens loquitur, & plerunque de tabella legit, quippe præconis vox garrula ministerium est proconsulis. Hæc Apuleius. solebat & præco tempore, quo sontes plectebantur, supplicij causam enunciare. Gordianus A. [r] Fustibus, inquit, cæsum, cui per præconem dictum est, ἐσυκοφάντησας idest, calumniatus es, vt calumniatorem videri notatum. Spartianus quoque auctor est Seuerum, cùm Africæ Proconsulis legatus esset, quendam Leptitanum olim suum contubernalem, qui se amplexus fuerat, fustibus iussisse cædi cum hoc præconis elogio. LEGATVM POP. ROM. HOMO PLEBEIVS TEMERE AMPLECTI NOLI. D. Ambrosius sermone XC. iussit, inquit, ad lupanar duci sub voce præconis dicentis Agnem sacrilegam virginem dijs blasphemiam inferentem scortum lupanaribus datum. & istud est superdicere. [s] Vlpia. si quis, inquit, peierauerit, fustibus eum castigandum, & ita ei superdici. προπετῶς μὴ ὄμνυε. Hæc de præcone latius disserui, quia ipsum Cornicularij ministrum fuisse puto.

f l.vl.C.vbi sena. vel clariss. l.2.& 5.C.de proxi.sacr.scrin. l.vlt. C. de offi. diuersor. iudic.
g lib.6.c.5.
h lib.2.mathesil. cap.6.
i Cæsar Baro.in anna.190.
k lib.2.
l in l.diuus. in prin de in integ. rest.minor.
m Nouella 112. seu §.iubemus.in auth.de litigio.
n in l.ad peremptorium cum seqq. de iudi.
o in l.obseruare, §.1.de offi.proc.
p in tertia oratione in princ.
q lib.2.in fi.
r in l.fustibus. C.ex quib. caus. infa.irrog.
s l.si duo,§.vlt.ff. de iur.iur.

Sed, vt ad Cornicularios reuertamur, Magistri militum, aut Comites vel Duces eis carebant, quòd paucis decretis, aut sententijs inter milites ferendis non essent necessarij: Sed Princeps officij eo munere facili posset fungi. Anno tantùm Cornicularius vsque ad festum Domini Natiuitatis manebat in officio, tùm pro strena VII. solidis acceptis exibat. Cassiodorus [t] Illi, inquit, qui inculpabiliter Cornicularij est perfunctus officio, VII. solidos longæua consuetudo deputauit. Emeritus etiam Comitis dignitate honestabatur, [u] & immunitatem a iudicum indictionibus habebat? [x] Hic, vt alij apparitores Præfecti Prætorio, proprium habebat scrinium, in quo plures ministrabant, qui iudicum sententias, decreta, iussa, & edicta scribebant & conseruabant. Apud P. P. Africæ. in Cornicularij scrinio erant decem, quibus ex publico annonæ dabantur. Hic ab Imperatore, vt alij huius officij homines in scrinio epistolarum probandus erat. [y]

t in 11.variar.
u l.vlt.C.de numerar.& actuar.
x l.Cornicularii, C. de apparito. præf.præto.
y Symmach.episto.42.lib.1.l.vl.

C.de diuer.offi. Cod.de numera. actua.Cart.& adiutoribus.

DE ADIVTORE. Cap. XII.

POST Cornicularium erat Adiutor, is vulgò intelligitur, qui alterius vices seu locum implet. Cassiodorus, [z] Adiutor, inquit, etiam nostris præsentatur obtutibus, vt vicaria sorte beneficij, eligamus eius præsidium, qui nobis præstat fidele solatium: Hæc ille. sic Scæuola [a] Adiutores actoris serui appellat, qui eius vice fungebantur, & illum adiuuabant. Liuius, [b] Marcus Tullius, inquit, Syllanus pro prætor ad res gerendas adiutor datus. Cæsar. [c] Huic, quòd valetudine minus

z lib.6.variar. in magisteriæ dignita.for.
a l.Sticho.§.item quæro,an ea quæ exacta sunt, ff. de statu lib.
b in 6.3. decadis
c in 3.de bello ciuili.

commoda utebantur. Fuluium Posthumium adiutorem submiserat. erat uelut qui datur coadiutor Episcopo. [a] Id clarius significat Valentinianus. [b] Ad Commentariensem, inquit, receptarum personarum custodia obseruatioque pertineat. Si Commentariensis necessitate aliqua procul ab officio egerit, adiutor eius pari cura inuigilabit: Ibi adiutor aliud quam vices Commentariensis gerentem significare non potest. In hoc sensu accipit, & Paternus, [c] Adiutores, ait Corniculariorum grauiorum munerum immunitatem habent. Sed etsi negandum non est Cornicularium adiutorem habuisse, hic tamen, ut apud alios magistratus adiutor totius officij intelligitur, cuius capita tantum in Notitia nominantur. Nec statim post Cornicularium adiutor semper ponitur; sed sæpe post Commentariensem & alios locatur. Hunc Gratianus adiutorem officij uocat, [d] Adiutores, inquit, officiorum libram auri fisci iuribus soluent, nisi statuta fuerint custodita: Theodosio [e] primicerius adiutor officij P. V. tanquam in eo præcipuus uocatur, ita enim, [f] ad Constantinum P. vrbi scribit. Primicerius, adiutor tuæ sedis officij curam personarum suscipiat, idest reorum: sic etiam Constantinus personam pro reo accipit. [g] ne quis, inquit, personam licet pro manifesto crimine apud se habeat in custodia. hic Adiutor delinquentes plerunque capiebat, & carceri demandabat, torquebat, & fortè supplicio afficiebat: Non solum enim officij sed & Commentariensis plerunque erat adiutor, [h] olim optio est dictus ab optionibus, qui erant in Legione, Vegetius, [i] optiones, inquit, ab optando appellati, quod antecedentibus ægritudine præpeditis, hi tanquam adoptati eorum, atque vicarij solent uniuersa curare, hęc ille. Adiungebantur autem centurionibus, & ordinarijs quibusque optiones in legione, ut eorum uicem subirent. Festus, optio, inquit, qui nunc dicitur, antea appellabatur accensus. his adiutor dabatur centurioni à Tribuno militum, qui ex eo tempore, quem uellent, permissum est centurionibus optare, & nomen ex facto sortitus est. Translatis uerò in officia magistratuum nominibus præcipuorum legionis, etiam commentariensis & officij adiutor, optio est nuncupatus: Vlpianus, [k] loquens de nummis & anulis, quos habent damnati ad ultimum supplicium. Nec spiculatores, inquit, ultro sibi uendicent, nec optiones ea desiderent, quibus spoliatur, quo momento quis punitus est. Hanc rationem non in compendium suum debent Præsides uertere, sed nec pati optiones, seu Commentarienses ea pecunia abuti, optiones hic Commentariensium adiutores appellat. sic optiones auxiliares milites quasi exercitus adiutores uocantur. [l] Hi à Gratiano, [m] & Theodosio, [n] adiutores primiscrinij in officiis magistrorum militum nominantur: cum uerò in torquendis reis eorum opera uersaretur, non abs re fuerit quædam circa hoc breuiter percurrere; Non enim antiquitus, ut nunc, rei olim quæstionis habendæ gratia torquebantur, cùm prohibiti essent cruciatus, quibus articuli, aut membra dissoluuntur, [o] sed unguibus ferarum reorum latera persecabant, aut laminas ferreas, ignitasque carni admouebant, [p] Quandoque neruo, fustibusuè, [q] aut plumbatis [r] cædebant: sunt autem plumbatæ uirgæ pilis plumbeis, aut Martiobarbulis, ut appellat Vegetius. [s] infixę. Zosimus, [t] plumbeis, inquit, pilis in ceruicem uerbera dari iubet. Metaphrastes. [u] iussit eum uerberari globis plumbeis: Alibi has virgas plumbeas uocat. Fidiculis quoque membra constringebant, [x] ex neruis hæ fiebant, quibus citharæ ad pulsandum instruuntur. Tranquillus in Tiberio, [y] ueretris, inquit, deligatis reos fidicularum, simul urinæque tormento distenderet; Eculeo etiam rei cruciabantur. [z] Id erat lignum in summo acutum, quo nudi insidentes distendebantur: Diuus Augustinus ad Marcellianum Comitem. [a] Tantorum, inquit, scelerum confessionem, non extento eculeo, non sulcantibus ungulis, non urentibus flammis, sed uirgarum verberibus eruisti. Hæc sunt tormenta in iure nominata. Iosephus uerò de Machabæis recitat rotas, radios, ungulas, rotabula, catapultas, lebetes, catastas, frixoria digitaria, pugillaria, manus ferreas, subulas, succenssoria, ollas æneas & sartagines. sed hæc rarò in usu fuisse conieo. Quæ uero suprà ex iure recensuimus, plurimum usitata fuisse puto. Succensorium autem Iosephus appellat quoddam ad flammam excitandam ferrum. Quandoque etiam plumbum liquefactum axillis infundebant, quod ad intestina usque perueniebat, ut in Samona Metaphrastes tradit. Impuberes uerò ad eruendam ueritatem habena uel ferula cædebantur. [b] Eodem modo in Clericos, & Doctores quæstio exercetur. [c]

a can. scribit. 7. q. 1.
b l. ad commentariensem, C. de custo. reor.
c l. fin. ad fin. ff. de iur. immunit.
d in l. 3. in fi. C. de diuer. off.
e l. ul. C. de off. Præf. urb.
f in d. l. ult.
g in l. 1. C. de cohortalib.
h d. l. ad commentariensem.
i li. 2. ca. 7.
k in l. diuus §. 5. ff. de bon. damnat.
l in l. ult. C. locatio. Nou. 116. ad medium in nomocan. tit. 13. c. 3
m in d. l. 2. C. de sportul.
n in le. 31. C. de appari. præf præ.
o §. quia ueritas, Aut ut nulli iud. seu Nouel. 134.
p l. 1. C. de emē dat. seruor. l. 7. C. de malefic.
q l. nullam, C. ex quib. caus. infam. irrog.
r l. quilibet 40. C. de decurio. l. 2. C. de ex acto. tributo.
s li. 2. ca. 17.
t in 5. post prin.
u in d. cæcilia,
x l. 4. c. ad l. Iuli. Maiest.
z cap. 62.
y l. 1. C. de num.

a C. 2. 23 q. 5.
b l. 1. §. impuberis ff. de sena. cō. Sillania.
c c. 2. §. pen. 23. q. 5. Abb. in c. in contemplatione q. 5. de reg. iur.
d cap. 7.

Inter homines Adiutoris speculatorem fuisse existimo, qui carnificis officio fungebatur, ut ex Diuo Mattheo constat. [d] Misso, ait, speculatore, iussit afferri caput ipsius, & ille abijt, & decollauit eum in carcere. Diuus Chrysostomus ibi speculator, inquit, miles est carnifex deputatus ad hoc, ut occidat, & hic gradus erat in officio. Valentinianus, [e] ordinariorum, inquit, iudicum apparitores, qui uel speculatorum, vel ordinariorum attigerint gradum, nullo annorum numero laxentur, priusquam primipili pactum compleuerint. Hæc ille. Dictus autem uidetur speculator, quia armis speculatorum utebatur, hi erant milites legionis I. & II. hastis utentes. Tranquillus in Claudio. Neque conuiuia inire ausus est, nisi & speculatores cum lanceis circumstarent. & in Galba, Descendentem Galbam speculator impulsa turbæ lancea propè uulnerauit, & Tacit. [f] loquens de Othone, tres & uiginti speculatores consalutatum imperatorem sellæ festinanter impositum, strictis mucronibus rapiunt. & in marmore antiquo legitur SCHOLA SPECVLATORVM LEGIONVM. I. & II. ADIVTRICVM PIARVM FIDELIVM.

Hic Adiutor suum habebat scrinium, in quo decem homines apud Pręfectum Prætorio Africæ militabant. [g] qui delinquentium nomina, statum, exitumque notabant, & in scrinio seruabant. Alibi Adiutores pro Quæstoris ministris accipiuntur, [h] quos ille ex diuersis scrinijs sumebat, [l] Horum exemplo inductum, ut infirmis episcopis coadiutores uocati dentur. [k]

e in l. 7. C. de cohortal.
f li. 17.
g l. 1. C. de offi. P. p. Afr. in Nett.
h in l. comperimus, C. de prox. sacr. scrinior.
l in l. nulli C. de numer. lib. 12
k c. 1. cum seq. 7. q. 1. Cod. de numara. actua. & chartul.

DE COMMENTARIENSI. Cap. XIII.

SEQVITVR in officio Commentariensis, qui carceribus præerat. [l] Vlpianus [m] de panniculariis, & vestibus damnatorum ad mortem loquens. Hanc, inquit, rationem non in compendium suum, debent Præsides uertere, sed nec pati optiones, siue Commentarienses ea pecunia abuti. Id clarius explicat Valentinianus, [n] Ad commentariensem, inquit, receptarum personarum custodia obseruatioque pertineat. Iulius Firmicus [o] erunt, inquit, Cornicularij, aut Commentarienses, quibus damnatorum cura committitur. Hi verò, quos cōmentariensis carceri includebat, si criminis qualitas vincula exigebat, latioribus catenis vt cruciatio deesset, vinciebantur. Nec manicis ferreis ossibus inhærentibus constringebantur. [p] Neruo etiam, id est vinculo ferreo, ut Festus interpretatur, pedes, & quandoque ceruicem impediebant

l l. carceri C. de custo. reor.
m in l. Diuus. §. 1 ff. de bon. damnatos.
n in l. ad cōmentarien. C. de cust. reor.
o l. 3. mathesena cap. 6.
p l. 1. C. de cust. reor.

Digitized by Google

diebant: Sed verius est hunc Neruum bubulum fuisse; siquidem Metaphrastes auctor est Diuum Chrysanthum a militibus, neruis madefactis vinctum fuisse, vt illis arescentibus, & ad ossa vsque penetrantibus angeretur. Ii vsque ad septem foramina habuisse dicuntur, & quem maxime torqueri volebunt, vsque ad septimum punctum arctabant. [a] Carceri inclusis, Commentariensis, si erant inopes duas, aut tres diurnas libellas pro alimentis dabat, ea annona, quo pauperes alebantur: [b] libella vero est argenteus nummus fermè assem æquans, & decima denarij, inquit Varro. [c] Prospicere etiam commentariensem oportebat, ne in carceribus viri cum fœminis permiscerentur; [d] Item tricesimo quoque die numerum personarum carceri inclusarum, varietatem delictorum, clausorum ordines, ætatemque vinctorum Præfecto aut iudici suggerere tenebatur, ne rei diu in carcere macerarentur, [e] Plures verò ministros sub se habebat Stratores nuncupatos, qui carceribus mancipatos custodiebant, illisque necessaria præbebant. Vlpianus, [f] In eadem causa sunt, inquit, vt restituantur, qui a militibus, stratoribusque adseruantur.

In actis quoque D. Cypriani legitur eum a Stratore, & equistratore ex custodijs officij currui impositum, & ad proconsulem Africæ Galerium Maximum perductum. Hi ea domesticis proconsulis esse non poterant, vt Vlpianus scribit. [g] Nemo, inquit, proconsulum stratores suos habere potest, id est ex suis, seu domesticos, vt ego interpretor; & hoc, ne corrupti pecunia eos dimittendi occasionem quærant, aut aliam ob causam pecuniam extorqueant. His ad comprehendendos delinquentes vtebatur; nam & quandoque hoc fuit Commentariensis officium; Iustinianus enim [h] præcipit Præfecto Augustali, ut Commentariensem ad comprehendendos delinquentes mittat, idem Metaphrastes testatur, [i] cum cognouisset, inquit, proconsul, quæ facta erant in ciuitate, misit Commentariensem cum magno auxilio, & conijcit eos in custodiam, qui gerebant res publicas, & adducit Cæsaream ad P. P. Africæ.

Cum autem examinandi erant criminum rei, Commentariensis eos ad Tribunal Præfecti, uel præsidis ducebat, vt ex actis D. Claudij Asterij, & Neonis martyrum sub Diocletiano Imperat. apparet. [k] Lysias, inquiunt, Achaiæ proconsul sedens pro tribunali dixit, adducantur examini meo Christiani, qui huius vrbis Ægeæ magistratibus traditi sunt ab officio. Eulalius Commentariensis dixit, iuxta præceptum tuum domine, quos huius Vrbis magistratus comprehendere potuit Christianos, offert tres pueros fratres, & duas fœminas atque infantulum: ex his vnus astat in conspectu claritatis tuæ, postea sequitur: cum D. Claudius interrogatus, & tortus esset, Lysias dixit, deponite, & in carcerem ducite, & alium adhibete. Eulalius Commentariensis dixit, quemadmodum præcepit potestas tua, Asterius adstat frater secundus. Et infra, perducta est à Commentariensi Domina. dixitque Eulalius Commentariensis. Adstat Domina. & paulò post. Eulalius Commentariensis ait, Theonilla adest. Acta etiam delinquentium, & eorum sponsiones scribebat, in Commentariaque referebat, & ob id Commentariensis vocabatur; Id ex epistola Asterij Amaseæ Episcopi, [l] liquet; loquens enim de D. Euphemiæ martyrio, ait, Adsunt & Commentarienses tabulas, & stilos gestantes manibus, quorum alter abducta a cera manu serio admodum Virginem aspicit, faciem ad illam inclinans, quasi iuberet, vt altius loquatur, ne auscultatione impeditus vitiosè scribat, falsaue aut dubia. Hæc ille. Hesychius Græcus iuris interpres, Commentariensis, inquit, est, qui inscriptiones seu titulos criminum recipit, & i-

a Euseb. li. 5. histo. eccl. c. 1. & in Vita S. Vectii pagani secundæ ebariæ presbyteri, & Diaconi martyris
b l. iudices. 9. C. de epis. audien.
c lib. 5. de ling. latin. de qua Cice. in 5. in Verrem. Bud. in 1. & 2. de asse.
d l. 3. C. de cust. reor.
e l. de his, S. C. de custo. reor.
f in l. 20. ex quibus cau. maio.
g in l. 4. §. 1. de offi. procons.
h Edicto 13. cap. 11. 17. & 23.
i 26. Febru. in S. Porphyrio.
k Sur. 23. Augu. Cæs. Baro. in anna. 285.
l in 7. Synodo actio. 4.

deo Paulus. [m] Quoties, ait apud fiscum agitur, actorum potestatem petendam esse, vt his vti liceat, eaque manu Commentariensis adnotanda esse. Quod si aliter proferantur, is qui ita protulit, causa cadat. Commentarium verò liber est, in quo res summatim, & quasi per capita describuntur. Cicero in Bruto, Non est oratio, sed quasi rerum & orationis Commentarium. paulò plenius Seneca, [n] Nunquam sine Commentario dixit Seuerus Cassius, nec hoc contentus erat, in quo res nudæ ponuntur. Quintilianus vix displicet mihi quæ scripserimus in summas, sine commentaria, & capita referre. Torquebat & quandoque ipse Commentariensis sontes, vt ex actis D. Guriæ, & Sonnonæ martyrum apud Metaphrastem constat. [o] damnatos quoque puniri curabat, nam astans spiculatori, iubebat, vt iudicis sententiam exequeretur, vt superiora acta ostendunt. [p] Lysias, inquiunt, introgressus obduxit velum, & post exiens ex tabella recitauit sententiam dicens, Claudius, Asterius, Neon fratres Christiani Deos blasphemantes, & sacrificare renuentes ante atrium cruci affigantur, & corpora eorum auibus laceranda relinquantur. & subijcit. curent hæc Claudius Commentariensis, & Archelaus spiculator. Is verò erat, qui criminales sententias exequebatur, & condemnatos puniebat, vt aliàs diximus. Adiutorem Commentariensis habebat, qui eius absentis officium implebat. Valentinianus, [q] si Commentariensis, inquit, procul ab officio egerit, adiutorem eius pari iubemus vigilare cura. Idem scrinium habebat, in quo erant aij. homines, qui singulas ex publico annonas percipiebant. Exceptores peracto tempore officij sui, Commentarienses fiebant. [r] Hi hodie ab aula recesserunt, solus permansit minister carcerem custodiens. Acta criminalia recitat Simeon Metaphrastes. [s]

m in l fraudem, §. quoties. ff. de iure. fisc.
n li. 3. declamatio.
o 15. Nouéb. & Surium.
p 23. Augu. apud Surium.
q in l. ad Commentariēsem. C. de custo. reor.
r l. 1. C. Theo. de numerar.
s primo Apri.

AB ACTIS. Cap. XIIII.

Cod. de nume. actua.

PRAECIPVVS ac necessarius in Præfecti aliorumq; magistratuum officijs erat actuarius, uel ab actis dictus, [t] qui non litigātium acta in iudicio scribebat, illa enim ab exceptoribus notabātur, [u] sed diuersa contrahentiū, & aliorum negocia coram iudice fidē apud oēs factura chartis mandabat. Necessarius autem fuit antiquitus horum vsus, quia & si tabelliones rerum periti contractus scribebant, [x] nondum tamen eam auctoritatem, quam nunc habent, obtinuerant, ut testibus non interrogatis, ipsorum instrumentis crederetur, quod ex nostris legum interpretibus aliqui, vt Bal. & Iason rectè senserunt, [y] id etiam a Iustiniano [z] aperiè declaratur, qui testes instrumentis à forensibus cōditis subscriptos vult de illorū ueritate interrogari, & si mortui sint, scripturā carere fide, & alios qui haberi poterūt, examinari; ac comperta veritate, rem actis insinuari, quæ perpetuam fidem facient. Inuenti ergo sunt actuarij, vt eorum scripturis publica, i. iudicis præsentia munitis, [a] firma, indubitataq; fides adhiberetur, [b] vinus enim hominis scripturæ extra iudicium factæ fidem adhibere minus tutum videbatur; Constantinus [c] denūciari, inquit, apud prouinciarū rectores, uel apud eos, quibus conficiendorum actorū ius est, decernimus, ne priuata testatio mortuorum, aut in diuersis terris absentium, aut eorum, qui nusquam gentiū sint, scripta nominibus falsam fidem rebus non gestis affigant. Hæc ille. Itaq; testamenta, contractus, aliique actus, & instrumēta ab actuarijs publicè conscripta, etiam mortuo iudice ubiq; plenam, & indubitatā fidem faciebant: [d] Honorius [e] gesta, inquit, quæ sunt trāslata in publica monumēta, habere volumus ppetuā firmitatem, neq;. n. morte cognitoris perire dēt publica fides. Hinc legimus donationes actis insertas.

t l. per hāc. §. quorum, C. de aduo. diuer. iud.
u l. in sacris scrinijs militantes, C. de prox. sacro. scrinio.
x Auth. de tabel. §. 2. seu nouel. 44.
y in l. prætor in prin. ff. de eden.
z in §. si verò nul lus, aut. de instr. caut. & fid. siue nouel. 73.
a l. 2. C. de custo. reor. l. in hac. C. de don. & l. in l. acta. C. de re iud.
b l. vl. C. de re iudica.
c in l. 2. C. Theo. de denuntia.
d l. testamēta 28 C. de testa. l. i hac in f. C. de don. l. vl. C. de re iud.
e l. vl C. de re iudic.

etiam si amplæ sint, & quingentos aureos excedant, non posse amplius, vt fictas & simulatas argui, cum firmum robur ex publicis gestis acceperint, [a] sic mul i de iniuria sibi illata, vel dolo apud acta contestabantur, [b] iudicem suspectum recusabant, [c] se falsa spe pecuniam sibi numeratam cõfessos querebantur, [d] vt perpetuum, & inconcussum rei testimoniũ permaneret. Nautæ etiam Romam frumentum vehentes, se id incorruptum accepisse in actis Præsidum testabantur, vt perpetuum facti monumentum semper appareret. [e] Episcopus quoque qui pecuniam ad redimendos captiuos relictã exigebat, id in actis manifestabat. Leo A. [f] cum Episcopus, inquit, pecunias fuerit consecutus, statim gestis intervenientibus, earum quantitatem, & tempus, quo suscepit, apud Rectorem prouinciæ publicare debebit, similiter nomina cuiusque fori aduocatorum, quorum certus erat numerus, in actis scribebantur, [g] testamenta reuocabantur, [h] leges insinuabantur, [i] & alia plurima ad æternam memoriam conseruandam in eis fiebant, quæ passim in iure occurrunt.

Hæc acta aliquando gesta, [k] quandoque publica monumenta, [l] nonnunquam instrumenta forensia, vel simpliciter publica, [m] aut publica testificatio, [n] vel publicæ chartæ tabulæue appellantur, [o] quoniam coram magistratibus, quæ publicæ erant personæ, conficiebantur: vnde & acta publicè fieri dicebantur, [p] & ob id qui acta scribebant, personæ publicæ nuncupabantur, [q] Hinc publicare erat acta scribere. Leo A. [r] Donator, inquit, habeat facultatem donationes rerum suarũ vbicunque positarum apud magistratus publicare, idest insinuare; & subdit, hæ donationes, quæ fuerint publicatæ, obtineant inconcussam, & perpetuam firmitatem: idem Nicostrato P. P. [s] scribit Episcopum pecunias pro redimendis captiuis exactas apud rectorem prouinciæ publicare, idest actis inserere teneri. In eodem sensu Arcadius [t] accipit ad Africanum P. V. testamenta, inquit, ac cetera, quæ apud officium censuale publicari solent, in eodem loco reseruentur; vnde in acta relata dicuntur publicata: Alexander A. [u] Publicati, inquit, semel testamenti fides, quamuis ipsa materia interdicit, nihilominus valet; Leo [x] quoque donationes apud magistratus publicatas incõcussam, & perpetuam firmitatem obtinere scribit, ita in actis insertas appellans. [y] Huius scripturæ solemnitas vocabatur etiam insinuatio, [z] insinuare enim est in acta referre; Leo A. [a] donationes, inquit, apud magistrum census insinuentur, id est, actis inserantur, quod & sæpe alibi reperitur, [b] idem dicebatur intimari, Leo A. Constantino P. P. [c] donanti, liceat donationem suam apud quemcunque voluerit magistratum intimare. Iustinianus, [d] & ipse scribit donationes pijs causis factas, licèt non fuerint intimatę, tamen valere. Idem [e] contractus, ait, donationum, quas intimari non est necesse, vires non habeant, nisi in mundum recepti; & alibi, [f] in eodem sensu accipit; Hinc intimatio vocatur ipsa insinuatio. [g] Acta gręcę ὑπομνήματα vocantur, [h] & actuarius Hypomnimatarius.

Forma verò in scribẽdis actis hęc obseruabatur; in primis necessaria erat scriptura, [i] in qua nomen contrahentis, vel testantis, siue aliud agentis ponendum erat, tempusque actus gesti, denique ipse actus totus, vel contractus ordine describẽdus, [k] Hęc omnia coram iudice agenda erant, aut saltem legenda: Cõstantinopoli apud magistrum census, [l] in prouincijs apud earum pręsides, vel magistratus municipales: [m] cum enim Pręfecti Pretorio, aut Pręsides, eorumque actoarij omnibus, quę in prouincia gerebantur, interesse non possent, nec facilè esset longè degentibus eos adire, data est duũviris, ac ciuitatum defensoribus actorum conficiendorum potestas, [n] quorum formatum obseruata a Venuleio traditur, [o] curent, inquit, magistratus cuiusque loci testari volentibus, & se ipsos, & alios testes, & signatores prębere, quo facilius negocia explicentur, & probatio rerum salua sit. Hęc verba innuunt, in actis testes, & signatores tum adhiberi solitos fuisse, quod postea Zeno sustulit, [p] statuens testes actis non esse necessarios, cum publica monumenta sufficiant: ob magistratuum itaq; præsentiam hęc acta quasi in forma iudicij scribi dicebantur; [q] Non tamen requiritur, ut in loco iudicij, vel pro tribunali legantur, sed quocunque in loco id fieri potest; quia hic non est actus contradictorij iudicij, qui causę cognitionẽ desiderat, ut apud iurium interpretes est receptum, [r] qui nullum etiam in hoc iudicis decretum requiri existimant, [s] consuetudineque obseruari asserunt, vt actus insinuandus in scripta redigatur: tum coram iudice palam legatur; demum tota illa scriptura rursus describatur, & alijs actis annectatur; quanquàm hoc vltimum nolunt esse necessarium, sed solam primã scripturam sufficere; idque dicunt longo vsu seruatum, & vulgò receptum esse: [t] Verius tamen esse videtur, authenticam et originalem vt vocant, contractuum scripturam monumentis esse describendam, [u] vbi uerò nulla apparet, satis est res gestas in publica gesta retulisse, sed ut hoc clarius pateat, formulam testamenti actis inserti subijciã, quã ex Marchulphi monachi libro de formulis publicorum priuatorumq; negociorum Cuiacius [x] recitat, & est sequens. Anno illo, sub die illa, ciuitate illa, adstante defensore, & omni curia illius ciuitatis, TITIVS prosecutor dixit, Peto optime defensor, vosq; laudabiles curiales atq; municipes, vt mihi codices publicos patere iubeatis. Quędam enim in manibus habeo, quæ gestorum cupio allegatione roborari. DEFENSOR & curiales dixerunt, parẽt tibi codices publici, prosequere quæ optas. PROSECVTOR dixit, Caius uir illustris mihi mandauit, testamentum, vt mos est, gestis municipalibus insinuarẽ. DEFENSOR dixit, Amanuensis mandatum accipiat, & recitet. POST recitationem mandati, Defensor dixit, Mandatum quidem recitatũ est, sed testamentum, quod prę manibus te habere dicis, etiã nobis pręsentibus recitetur, &, ut postulas, gestis publicis firmetur. POST recitationẽ testamenti, Defensor, & curiales dixerunt, Testamentum, qđ recitatum est, gestis publicis inseratur. PROSECVTOR dixit, Hoc amplius peto, optime defensor, vt mihi gesta publicè edantur. Defensor, & ordo curię dixerunt; Quia testamentum & mandatum ritè condita, & bonorum virorum subscriptionib. firmata cognouimus, ęquum est, vt gesta cum a nobis fuerint subscripta, & ab Amanuensi edita, tibi ex more tradantur, eademque in archijs publicis conseruentur. Hęc ille: pariq; modo acta in donationũ insinuatione conficiebantur. cum uerò hęc gesta omnium probationem habeant, atque apud omnes fidem faciant, testificationes appellantur; [y] & ideo qui res aliter atq; gestę sint, conscripserit, vel falsum recitando scribi fecerit, lęsæ maiestatis crimen incurrit. Vlpianus [z] qui sciens, inquit, falsum conscripsit, vel recitauerit in tabulis publicis, capite primo lęgę maiestatis enumeratur. Accursius vim publicarum tabularum non percipiens, de notario illud dici putat, qui in instrumento aliquid contra Rempublicam scripserit; quod à vero alienum esse arbitror, maius enim delictum est circa acta publica, quàm tabulariorũ instrumenta. Cum uero scribẽdis actis soli sufficere actuarij non possent, adiutores habebant, [a] quibus merces pro labore soluebatur, exceptis quibusdam pijs causis: [b] quibus operam gratuito pręstabant: inter has erant testamenta de hęreditatibus, quę centum aureorum summam non excedebant, [c] aut alia leuiora negocia [d] Iustinianus, Ne inquit, in hęreditate, cuius summa centum aureorum pretium non excedit, mercedis quicquam aut sumptuum censum administrantes, aut censualis apparitio super insinuandis elogijs audeat adsequi.

Magistri

a l. donatio in fi. l. lata, l. in hac in fi. C. de donat. b l. iubemus, C. de decenso. ciui. l. honores, §. vlt. ff. de decurio. l. 4. C. de numerar. c l. vlt. C. de ind. d l. in contractibus, l. vl. C. de nõ num. pec. e l. 1. C. de cano. frum. vrb. Rom. f in l. nulli, C. de epis. & cler.

g l. per hãc §. quorum, C. de aduo. diuer. iud. h l. sancimus, C. de testa. i l. 4. in fi. C. fini. regun. l. 23. C. de procu. k l. 27. 31. pen. C. de don. l. pen. C. de don. int. vir. & vxo. l l. vl. C. de re iud. l. 31. C. de do. l. census, ff. de probat. m l. 10. C. de fid. instrum. n l. 3. C. de bon. vacan. o l. 3. C. de tab. l. 1. ff. ad l. Iul. maiest. p l. 1. in fi. ff. de fer. fugi. l. 1. C. de his qui per met. iud. non appel. l. scripturas cũ authẽ. subseq. C. qui potior. in pign. hab. q l. 31. C. de epi. & cle. l. vl. C. de dona. ca. mor. §. cum autem. Inst. de adopt. r l. 30. in hac, C. de dona. f l. 18. nulli, C. de epi. & cler. t l. 18. testamẽta C. de testam. u l. 10. l. 2. C. de testam. x in l. 30. in hac, C. de don. y ita & in l. nulli C. de epi. & cler. z l. 32. l. pe. in fi. C. de don. §. per fi. ciuntur, inst. eo. a d. l. 30. in hac. b l. 32. C. de do. c in d. l. 30. d in l. 19. illud, C. de sac. san. ec. e in l. cõtractus, C. de fid. instru.

f in l. cõsulta 23. C. de test. g d. l. consulta. h §. si uero onli. auth. de inst. cau. nouel. 73. i §. quoniam cõtra de prob. l. cõparationes, C. de fid. instr.

K l. nulli, C. de epi. & cle. l. donatio. C. de dona. l l. testamẽta, C. de testa. l. in hac, & l. sancimus, C. de dona. m d. l. nulli, C. de epis. & cler. l. donatio, d. l. in hac l. vlt. C. de adop. §. sed & si in stit. gb. mod. ius pat. pot. solui. n l. vl. C. de mag. municip. l. 1. C. de offi. iurid. Alex. l. iubemus, C. de defen. ciuit. o in l. curent. ff. de testib. p in l. in donatio oib. C. de dona. q l. 1. §. similiq; modo, 2. C. de lati. libe. toll. r to. And. in addi. ad spec. de do nat. §. porro sub nu 4. in fi. Imol. c. cum contingat sub nu. 93. de iu. iur. Clar. in §. donatio, q. 15. versi. vlterius. f Bar. in l. Modestinus sub nu. 3. ff. de don. Coro. cõs. 30. l 3. Clar. in lo. co supracitato. t Io. And. in addi. ad spec. de do na. d. §. porro, sub nu. 4. Guid. Pap. conf. 33 sub nu. 21. Imol. in c. cũ contingat nu. 9. de iur. iur. Corn. con. 35. in 3. A nto. Cana de insinuatio. in 2. par. nu. 4. Clarus in d. §. donatio, q. 15. uer. quarto etiã. u l. 3. C. de diu. rescri. x in li. 4. sentent. Pauli t. 6.

y l. lata. C. de donat. z in l. 1. ad l. Iul. maiesta. a d. l. per hanc §. pen. C. de adu. d. ner. indi. b d. l. nulli, C. post uoius. C. de epis. & cler. c l. consulta. 23. C. de testam. d in d. l. cõsulta. C. de testa.

Magistri militum, aut Comites Ducesuè, quia iurisdictionem in populos non habebant, actuarus carebant: & ideò in eorum officiis non leguntur. Ceterum inuentis nostris tabularijs, quorum instrumentis coram duobus testibus scriptis fides adhibetur, hec acta frequentari desierunt, & loco actuariorum illi successerunt, quorum instrumenta eàdem fidem obtinent, quæ olim actis habebatur. Hi contractus quidem semper scripserunt, qui negociorum periti stationes in foro habebant, & suam postulantibus operam præstabant, sed scripturas ab illis factas una testium uoce confirmari oportebat, ex se.n. nihil probabant. [a] Actuarii P. P. Africę scrinium habebant decé hominū, quibus à fisco annonæ præstabātur. [b]

Alibi Actuarius accipitur pro eo, qui excipit, quæ ab alio proferuntur, uel dictātur. Tranquillus in Caio Iul. Cesare, Orōnes, inquit aliquot reliqt, inter quas temerè quędam fertur pro Q. Metello, quem non iniuria Augustus extenuabat, magis ab actuarijs exceptam, male subsequentibus uerba dictantis, quam ab ipso editam. Seneca multum, inquit, uiua uox facit, non quidem quæ alienis uerbis commendatur, & actuarij uice fungitur; Erant & alij actuarij, qui nomina militum in pyctacio describebāt quantum cuique annonę, quodque præmium esset, ut Vegetius scribit: [c] qui ad hunc locum non pertinent.

a Auth. de tabellio. seu Nou 44. §. 1. & 2. de inst. caut. & fid. seu Nouel. 73
b l. 1 C. de offic. P. P. Afr. in Not.
c li. 2. ca. 19
Cod. de numera.

DE NVMERARIIS. Cap. XV.

PROXIMI actuarijs fuit Numerarij, qui in Præfecti officio quatuor reperiebantur, in prouincijs bini, tabularij uocati, [d] qui cum his easdem rationes tractabāt. Eorum unus bonorum, quæ ex delictis uel successionibus, alijsque huiusmodi causis ad fiscum deferebantur, & ad Comitem rerum priuatarum spectabant, rationes tractabat. Alius res tributorum notabat quæ ad largitiones pertinebāt. [e] Duas enim Princeps arcas habebat, quibus duo Illustres Comites erant præfecti, scilicet Comes largitionum, & alter rerum priuatarū Romæ antea Pręfecti ærarij uocati. [f] Largitionibus assignata erat ex tributis & uectigalibus certa auri, argentiq; quantitas, & alię species, quę canones largitionum dicebantur. [g] Eas rationes in primis Numerarij apud Præsides in prouincijs tractabant. Orientis uero Præfecti numerarius ad se transmissas recognoscebat, & ne quid debitę summæ deesset, prospiciebat, utrique ad thesauros prouinciarum delati partem ad arcam prętorianam spectātem, reliquam ad Comitem Largitionum transmitti curabat. Alter Comes priuato Principis patrimonio. i. prædijs & domibus pręerat, & aliqua etiam pauca tributa sibi assignata exigebat, & quicquid ex causis fiscalibus & bonis publicatis percipiebatur, & si qua alio modo ad fiscum cadebant, quorum rationes alteri in prouincijs Numerarij conficiebant, scribebantque bonorum genera, & quantitates publicatas, quantū ex prædijs Principis exactum esset, quæ oia Oriētis Præf. Numerarius diligēter colligebat. Gratianus [h] In prouincijs, inquit, singulis duo numerarij, qui & tabularij collocentur; quo ad unum fiscalis arcæ ratiocinium, ad alterum largitionales pertinere tituli iubeantur. Numerarij uerò sunt appellati, quia numeros supputabāt, ut in secūdo de libero arbitrio [i] D. Augustinus significat, Multos, inquit, noui Numeratios, aut numeratores, aut si quo alio nomine, uocandi erant, qui summas mirabiliter computant: eorum enim officium erat publicas rationes scribere. [k] Isidorus uerò uult [l] Numerarios dictos, quia publicum nummum ærario inferunt. Hi duo præfecti Numerarij quemadmodum & alij prouinciarū rationes tantum & scripturas tractabant. Tertius numerarius auri nuncupatus. [m] aurum ex prouincijs exactum, & ad largitionum arcam destinatum suscipiebat. [n] uel monetam argenteam in aurum permutari curabat: item auri fodinarum rationes tractabat, à singulisque aurilegulis septenos scrupulos auri exigebat. [o] colligit hæc summa plus minus tertiā unciæ auri siquidem 24. scrupuli unciā æquāt. Legebatur uerò in Asiana, à nolētib. aurū ex Pactolo flum ne, & in Pontica sub hoc Præfecto. [p] Vltimus Numerarius erat operū publicorum, inter quæ prætoria, domus publicæ, [q] portus, aquæductus moenia, [r] thermæ [s] recensentur, ad quę extruenda tertia pars redditũum ciuitatum erat destinata, [t] si ea non sufficiebat, ciues pro modo iugerum ad opus conferebant. [u] Hæc opera ædificari, aut instaurari Pręf. Prætorio iubebat, [x] quorum impensas & rationes hic numerarius scribebat, & ita interpretatur Iustinianus [y] scriniarios operum huius P. P, ueluti inquit, aquæductus. Legendum est autē Numerarius operum, ut appellat hunc scriniarium Anastasius, [z] non operarum, ut habet Notitia in officio P. P. Illyrici, quia opera est diurnum operantis officium. [a] Posset etiam intelligi de operibus, quæ terra effossa fiebant, nam & id opus publicum uocabatur, ad quod delinquentes damnabantur; [b] diuersimodeque fiebat, Quandoque enim metalla effodiebant, & id opus metalli uocabatur, [c] & si aliquā sit inter eos, qui in metallum, & opus metalli damnātur differentia. Aliquando saxa ad coquendam calcem cædebantur, quod calcarium opus dicebatur. [d] Nōnunquam sulphur extrahebatur, quod erat sulphurarium opus. [e] Lapides etiam cædebantur, uel creta, aut arena fodiebatur. [f] Erat & opus salinarum, seu salis conficiendi, ad quod mulieres damnari consueuerant. [g] Qui marmora in priuato alterius solo cædebant, & ipsi decimam fisco soluebant, [h] quæ in huius numerarii rationes referebatur. Opus quoq; publicum erat, cum quis fabricis inseruire cogebatur, ut dendrophori, carbonarii, & similes. Valentinianus. [i] Qui, inquit, publicorum seruorum fabricis, alijsuè operibus publicis deputati. Hæc sunt opera, quorum rationes hic Numerarius scribere poterat. [k] In scrinio operum Præfecti Prætorio Aphricæ erant homines XX. qui salarium ex publico percipiebant. [l] Cum uero magnus esset numerariorum labor, nec possent tanto oneri sufficere, poterant ex alijs scriniis eiusdem officii adiutores accipere, modo ex numero XXX. primorum eos extraherent. In Asiana ex primis L. accipiebant, alibi ex toto corpore, nec nisi quaternis uicibus, in singulis intermisso biennio, adiutores esse poterant, ne longior apud numerarios mora fraudis occasionem daret. [m] Numerarii peracta militia a functionibus personalibus erant immunes. [n] & Comitum primi ordinis dignitate honestabantur, ita Præfecto prætorio pronūciante. [o] Neque hi hodie apud nostros magistratus frequentantur.

d l. 2. C. de num. li. 12. l. 1. C. Theod. eo.
e l. 1 prouin. eo. tit. & l. duos C. de suscepto. & arcar.
f l. 1. C. de quæst.
g l. 1. C de cano. largit. tit.
h l. in prouin. C. de numer.
i cap. 12
k l numerar. C. Theod. tit. de numerar.
l in 9. orig.
m l. duos C. de suscepto & arca.
n l. ult. C. de numerar.
o leg. per annos c. de metallis
p d. l. per annos
q l 3. c. de oper. publ.
r l. 6. c. eo. tit.
s l. 10. c. eo.
t d. l. 10
u l. 11. C. eo. tit.
x toto tit. C. de oper. pub. & tit. seq. in inscript.
y Noue. 128. seu auth. decollatio. §. ac cum de urbibus, §. Ad hæc.
z in l. ult. C. de numerar.
a lol. 1. ff. de oper. liber.
b l. annonam in fin. ff. de extrao. crimin. & l. ult. de estractorib. l. in seruorum. §. 5. de pœnis.
c l. quidam sunt serui l. aut damnum, §. inter eos de pœnis.
d d. l. aut damnum, §. in calcariam, l. cæsar. de publican.
e d. §. in calcariā l. si cuius, alias in cipit, si u usfru. §. inde quæsitum est, ff. de usufru. l. si quis uxori. §. si sulphurariæ, de furtis.
f d. §. inde quæsitum est.
g l. mulier. de captiui. & post lim. reuer. d. l. aut dāmnum, §. in ministerium.
h l. 3. C. de met.
i l. ult. C. de ser. fugit.
k d. l. ult. C eo. & mem. in Nou. 128. πρὸς τ ἐπαρ.
l l. 34. in scrinio operū C de offic. præf præt. Afr.
m le. nulli c. de numerar.
n l. 3. c. de appar. P. P. li. 12.
o l. ult. c. eod.

DE SVBADIVVA. Cap. XVI.

ET si Numerariis adiungatur Subadiuua, non tamen illorum in rationibus pertractandis minister erat, sed Adiutoris officii adiutor, & ob id Subadiuua est appellatus, quasi adiutorem adiuuans: in officiis magistrorum militum à Notitia primiscrinios uocatur & à Gratiano, [p] & Theodosio [q] in cuius scrinio sub adiuuam Iustinianus de officio P. P. Africæ tractās, statuit, [r] sic in officio Magistri officiorum adiutor de schola Agentiū in rebus Subadiuuas duos habebat. In singulis quoque fabricarum scriniis, quaterni Subadiuuæ reperiebantur, adiutoris Magistri officiorum locum obtinentes. Synesius etiam, [s] sub

p in leg. 5. C. de Sportulis.
q in l. 3 C. de appar. P. P.
r l. 1. §. in scrinio primi scrinij C. de off. P. P. Afr.
s Epistol. 145.

adiuuam exponit pro eo, qui adiutori opitulatur. Harpocration, inquit, quidam est, ex Heracliaoi satellitibus, ordinem habens, vt adiutori opituleiur; Nam dictio, subadiuua, hoc interpretari creditur. Hæc ille. Sed in Notitia credo legēdum, subadiuuæ, in plurali, vt habent codices manu scripti, quia cum adiutor criminosos custodire:, pluribus subadiuuis idigebat, & in Occidēte in officio P.P. Italiæ, & Galliarum, & Præfecti Vrbi legitur, subadiuuæ, & eodē modo in Ducibus tam Orientis, quā Occidentis. Adiutores adiutorū vocātur a Suida in verbo σουβαδιου-βοι quæ dictio est corruptē scripta pro σουβαδιούβα. Sic subcurator appellatur curatoris adiutor. [a] Post numerarios adiutoris subadiuuæ ponuntur, quia illi, vt puto, dignitate præcedebant. In officio P.P. Africæ subadiuua seu primi scrinius decem ministros habebat, quibus annonæ a fisco soluebantur. [b]

a in l. ex facto ff. de nego. gest.

b d. l. 1. §. in scrinio primi scrinij C. de offic. præf. præt. Afri.

DE CVRA EPISTOLARVM. Cap. XVII.

ALIVS post hos erat, cui cura epistolarum demandabatur: sæpe enim ob occurrētes necessitates, epistolas Principi, vel alijs scribere Præfecti cogebantur, aut causa euectionum, vbi alicui equis publicis currendi facultatem dabant, vel vbi quis munere officij functus cū honorarijs epistolis mittebatur, quæ testimoniales vocabantur, [c] vel vbi ad annonam, tributave publica spectantia, aut alia ad Rempublicam pertinentia ordinabant, Cassiodorus [d] epistolas canonicas nominat ad canonem tributorū pertinentes. Qui harum curam habebant, epistolares sunt vocati: Hi introducta ad Præfectum causarum appellatione, gesta coram priore iudice accipiebant, & sequentia acta scribebant. [e] Horum loco successere apud Venetos magistratuum cancellarij, qui quandoque etiam exceptoris officio funguntur.

c l. 2. C. de desertorib. l. vlt. C. de professor. & me. lib. 12.

d in 11. variar.

e l. vlt. §. in his. C. de tēp. appel.

DE REGENDARIO. Cap. XVIII.

REGERENDARIVS quoque in Præfecti officio reperiebatur, quem dubitandum non est a libellis fuisse, vt sæpe Notitia indicat, quem in officio Ducum Orientis subscribendariū appellat. Libelus enim supplicibus Præfecto porrectis subscribebat. Regerendarius dicebatur, quòd ea scripta regereret, seu in codicem referret: à regerere, quod est loco subtracti aliud reponere. Iabolenus: [f] Nec, si summa terra, inquit, sublata ex meo fundo, & alia regesta esset, idcirco meum solum esse desinit: Vnde registrum vocatur codex, in quem scripta referuntur; vt registrum D. Gregorij. Regerendarius etiam a Cassiodoro [g] appellatur, forte legendum Referendarius, quem Procopius [h] eum esse ait, qui supplicantium preces Principi explicat, & eius responsionibus præest. Ita etiam interpretatur Iustinianus. [i] Nouella XI. de referendarijs tractans.

f in l. cum vsum fructum in si ff. quib. mod. vsufruct. amitt.

g in 11. variar.

h lib. 2. de bello Persico.

i Nouell. 11. de referendarijs.

Idem apud Magistrum militum Orientis scriniarius vocatur, A Theodosio Libellensis, [k] ab alijs, à libellis: libellus verò inde dictus videtur, quia in pagellas, & parui libri formam complicabatur: Suetonius in C. Iulio Cæsare: Epistolæ, inquit, eius ad Senatum extant, quas primus videtur ad paginas, & formam materialis libelli conuertisse, cum antea Consules, & Duces, non nisi transuersa charta mitterent scriptas. Per libellum autem supplicem lites expediebantur, quæ de plano. i. extra tribunal causæ cognitionem non desiderabant, & vbi aduersarius non contendebat. Vlpianus: [l] vbi decretū, inquit, necessarium est, per libellum id Proconsul expedire non poterit, quæcunque enim causæ cognitionē desiderant, per libellum non possunt expediri: Multa verò per libellum expediebantur, vt excusatio tutoris dati: Modestinus, [m] oportet, inquit, excusari tutorem, vel ante tribunal, vel apud acta: potest autem, & libellos dare. Hæc ille. Similis excusatio ex numero liberorum in libello facta est apud Callistratum. [n] Et hæc per assessores plerunque expediebantur. Papinianus. Quoniam, inquit, [o] de plano quoque libellus dari potest: In his perpendendis studium assessorum versabatur. [p] Scrinium libellorū P.P. Africæ sex scribas habebat, quib. ex publico annonæ soluebantur. [q] His carebant Præfectus Augustalis, Vicarij, Correctores, & Præsides, qui per se libellis subscribere tenebantur. Constantinus, [r] Præsides, inquit, non per assessores, sed per se subscribant libellis: & licet. Præsidis vocabulo vtatur, illud latius intelligitur, & ad alios magistratus extenditur. Consulares tamen Orientis ministros à libellis habebant, vt aliquid ex cumulum imagine haberent; etsi aliud in Occidente obseruabatur, vbi his non vtebantur.

k in l. præcipimus. §. vlt. C. de appellat.

l in l. nec quicquam. §. 1. C. de offic. procons.

m in l. scire etiā oportet. §. oportet. de excusat. tutor.

n in l. semper. §. 1. de iure immunita.

o in l. miles. §. sexaginta, de adulter.

p l. 1. ff. de offi. assessor.

q l. 1. C. de offi. P. P. Afri.

r in l. 5. C. de assessor.

DE EXCEPTORIBVS, ET EORVM adiuturibus. Cap. XVIX.

Cod. de numera. actu. chart. & exceptoribus.

ERANT, & exceptores in P. P. officio, qui acta iudiciorum coram eo in causis appellationū scribebant. Anastasius, [s] Iubemus, inquit, pro editione actorum exceptoribus dimidiam soli partem dari: Loquitur de scriniarijs Palatinis, quos vult exceptoribus, qui acta scripserunt, tenues sportulas soluere. Alij pinguiores dabant: Nam pro actis, vel scribendis, aut edendis, recitandove instrumento sæpe solidum, quandoq; plus, aut minus pro hominum conditione, & vsu locorum [t] soluebant.

s in l. sacris. 12. §. modum insuper sportularum C. de prox. sacro. scrini. lib. 12.

t d. l. in sacris. l. vlt. C. de Castrensians l. vlt. C. de primil. schola.

Actorum formam sæpe recitant Iureconsulti, vt Scæuola, [u] inter curatorem minoris, inquit, & creditorem acta facta sunt apud procuratorem Cæsaris infrascripta. Priscus Procurator Cæsaris dixit, Facias iudicata, Nouellius curator dixit, abstineo pupillum. Priscus Procurator Cæsaris dixit, responsum habes, scis quid facere debeas. Aliaque plura huiusmodi in iure breuiter recitata reperiuntur, [x] quorum hodie immensa, & verbosa scribuntur volumina. Nec sententijs solùm acta iudiciorum coarctabantur, sed vt celerius expedirentur, notis scribebātur, Modestinus, [y] eos, inquit, qui notis scribunt acta præsidum, Reip. causa non abesse certum est. Metaphrast. [z] Cornelius, ait, Diaconus sciens notis scribere, quibus vtuntur in iudicio, notabat omnia, quæ dicebantur, & opponebantur. Cum verò causa examinabatur, exceptores acta, quæ scripserant, præfectis aut præsidibus recitabant, vt ex actis cuiusdam iudicij relatis à D. Augustino [a] apparet. Constancio Maximo Augusto, ait, & Constantino iuniore nobilissimo Cæsare Consulibus, Idibus Decembris, ea tota Meciaciensi inducto, & applicito Victore grammatico, astante etiam Nundinario Diacono, Zenophilus consularis dixit. Quis vocaris? Respondit, Victor, & Paulò post alio loco respondit, Nundinarius, legantur acta, zenophilus consularis dixit, legantur, & legit N. exceptor ea, quæ Diocletiano imperante, acta fuerant, quæ longum nimis esset referre. Hæc acta exceptores conseruabant, & tunc dicebantur in memoriam redigi, vt apparet ex actis recitatis à Surio, [b] & Cæsare Barone his verbis, Proconsul parce, eiusq; confessionem in memoriam cum cæteris confessionibus rediges. i. seruabis. Sic P. Victor memoriam prouinciarum in Basilica Antoniana in X. vrbis regione fuisse scribit. Alij volunt memoriā locum esse, vbi acta conseruabantur: Solebant & Principum edicta exceptores describere. Hi neque apud præsides erant cohortales, neque illorum cōditioni obstricti nullasq; a fisco annonas capiebāt,

u in l. penul. de aucto. tuto.

x in l. 1. ff. de his quæ in testa. de len. in l. 1. C. de veteran. in l. extat ff. de eo quod met. cau. in l. creditores. ff. ad l. Iul. de vi priua.

y in l. inter eos. §. 1. ex quib. cau. maior.

z 16. Febr. in 5. Porphyrio ep̄o.

a contra Cresconium. lib. 3. c. 29.

b 11. Februar.

Gratia

Digitized by Google

Gratianus [a] exceptores, ait, omnibus prouincialibus obsequentes, qui nec cohortalem militiam sustinere videntur, nec à fisco ullam consequuntur annonam, absque metu coeptis dare operam, etiam si Decuriones sint, minimè prohibemus, dummodo munera propriæ ciuitatis agnoscat; & peracto secundum morem exceptionis officio, ad propriam sibi curiam redeundum esse non nesciant. Verùm Iustiniano imperante, à Principe annonas perceperunt. [b] Dicti autem sunt exceptores quòd acta excipiāt. Zeno [c] gestorum, inquit, excipiendorum causa agentes in rebus duos tantùm solidos dabunt. Aliquando ab actis videntur appellari [d] Exceptores vni parebant Primicerio, ita enim Cassiodorus [e] appellat, qui adiutores habebat absentis, aut aliàs impediti vices implentes, vel ipsum etiam scribendo adiuuantes [f] græcè βοηθοί dicuntur, [g] vnde nomen traxisse Boethium Accursius opinatur. Metaphrastes in Mena martyre, Simmachus, inquit, Boethus actorum Præfectus. Quicquid ea hoc officio filijfamilias acquirebant, castrense erat peculium, perinde ac si in legione prima adiutrice militassent. [h] Quod & in omnibus apparitoribus locum habere leguin Interpretes opinantur. Schola exceptorum P. P. Africæ erat hominum sexaginta. Hi hodie ex tabularijs ciuitatum, non ex magistratuum officio eliguntur.

a in l. exceptores. C. de numer.
b l. 2. §. in schola exceptorum. C. de offi. P. P. Afri.
c in l. ulti. C. de pri. agen. in reb. lib. 12.
d l. per hanc. C. de aduocat. diuers. iudic.
e in 11. variar.
f d. l. per hanc.
g l. Boethos. C. de tabular. li. 10.
h l. ult. C. de castre. pecul. milit. lib. 12.

DE SINGVLARIIS, Ducenarijs, Centenarijs, & Sexagenarijs.
Cap. XX.

HACTENVS de scriniarijs, qui chartas tractabant, & scribebant, est dictum, nunc de cohortalibus est videndū: qui in prętoriano officio nominantur singularij, vel singulares, vtroque enim modo in Notitia legitur. Hi sunt qui à Iustiniano a scriniarijs distinguuntur [i] his verbis. Hęc statuimus pro officijs, idest, tam scriniarijs amplissimæ præfecturæ, quàm cohortalibus. Cassiodorus [k] illos militares excubias peregisse scribit: vnde milites, ac stipatores P. P. aliorumque magistratuum fuisse videntur, & fortè Præfectos ambulantes præcedebant, erantque velut milites, & illos fuisse puto, qui tribuni prætoriani partis militaris à Theodosio appellantur [l] & alio nomine frumentarij vocabantur, exemplo enim frumentariorum Principis, mandata Præfecti per prouincias nunciabant, & delinquentes inquirebant, inuentosque in carcerem ducebant. Eusebius [m] enim epistolam Dionysij Alexandriæ Episcopi recitat, qua ille narrat sub Decio Imp. à Sabino Præfecto Augustali frumentarium ad se perquirendum missum. D. quoque Cyprianus [n] scribit à Proconsule Africæ frumentarios missos, qui eum Vticam perducerent. Nomen habuerunt à frumentarijs militibus frumenta procurantibus, quorum crebra in antiquis monumentis est mentio; nam quemadmodum illi frumenta perquirebant, ita isti sontes quærebant, eosque ad carcerem comitabantur, quos Macer prosecutores vocat [o] solent, inquit, præsides prouinciarum, in quibus delictum est, scribere ad collegas suos, vbi factores agere dicuntur, vt cum prosecutoribus ad se remittantur. ita etiam Tertullianus appellat. [p] Nullus in Oriente, præter Præfectos singularios habebat. In Occidente verò omnes prouinciarum magistratus spectabiles siue ciuiles siue militares, sed non clarissimi. Ordo singulariorum Præfecti prætorio Africæ Schola vocabatur, qui erant homines L. a Principe annonas percipientes. [q] Horum caput erat Primicerius [r] eum gradu sequebatur secundo, pòst tertio, ac quarto cerius [s] qui duo Ducenarij vocabantur [s] post hos erant & centenarij, deinde sexagenarij. [u]

i l. 1. in fin. C. de offi. P. P. Afr.
k lib. 11.
l l. pen. C. de apparitor. magistr. milit.
m lib. 6. cap. 33.
n episto. 83.
o in l. solent, de custo. & reor.
p de virginibus velandis.
q l. 1. §. in schola singulariorū. C. de offi P. P. Afr.
r Cassiodor. in ult. variar.
f d. §. in schola singulariorum.
s l. scriniaris. §. 2. C. de palatin. sacr. larg.
u l. 2. C. de exacto. tributo.

Hi etiam tributa exegisse videntur, quod munus erat Ducenariorum & Centenariorum [x] Singulares verò fortè ab ala equitum singularium appellata sunt dicti. Tacitus [y] accessit, inquit, Ala Singularium excita olim à Vitellio, deinde in partes Vespasiani transgressa. hæc ille. Aliqui volunt hos singulis, seu singlis, idest, singulis literis scripsisse, veluti R. P. de quo Gellius, quod mihi non placet, quia non uideo, quem vsum genus hoc scribendi efficere posset, vt hi pars officij P. P. esse debuerint. Sed cùm non tantùm in hac schola, sed, & alijs Ducenarij, Centenarijque continerentur, de his aliquid est dicendum. Præfectorum aliorumque magistratuum officia, imaginem militaris cohortis, & nomina habuere, cuius exemplo ad gradus promouebantur. Ascon. in 3. contra Verrem. Accensus, inquit, nomen est ordinis & promotionis in militia, ut nunc dicitur Princeps vel Commentariensis, aut Cornicularius, hæc enim nomina de legionaria militia sumpta sunt. Hęc ille. Erant autem in quaque legione X. cohortes quarum prima M C V. pedites continebat, C X X X I I. loricatos equites. Aliæ D L V. pedites, equites loricatos L X V I. Vt Vegetius [z] scribit. Hinc cohortes, magistratuum officia dicta esse arbitror, quòd ad exemplum primæ cohortis, quæ in legione militabat, eosdemque habebat Præfectos, essent instituta. Illa à quinque ordinarijs regebatur. Ita appellabantur qui in prælio primos ordines ducebant. Vegetius, [a] ordinarij, inquit, dicuntur, qui in prælio præsunt, & primos ordines ducunt, & postea primus erat, qui Centurio Primipili uocabatur, is non solum Aquilę pręerat, verum etiam quatuor centurias, hoc est, quadringentos milites gubernabat in prima acie. Hic tanquam caput totius legionis merita consequebatur, & commoda. Secundus erat primus hastatus, qui duas centurias idest ducentos homines ducebat in acie secunda; quem nunc Ducenarium vocant. Tertius erat Princeps centuriam, & semis, hoc est, centum quinquaginta homines gubernans, ad quem in legione propè omnia, quę ordinanda sunt, pertinent. Post hunc secundus hastatus centuriam & semis, hoc est, centum quinquaginta homines gubernabat. Vltimus centum homines. Sic decem centuriæ cohortis primę à quinque ordinarijs regebantur, quibus magnæ vtilitates, & magnus honor est à ueteribus constitutus, ut cæteri milites ex tota legione, omni labore & deuotione contenderent ad tanta præmia peruenire; Erant & Centuriones, qui singulas curabant centurias, qui nunc centenarij nominantur. Erant Decani, qui decem militibus prępositi, nunc caput contubernij vocantur. Hęc Vegetius. Horum instar erant pręfectorū aut Pręsidum cohortes, in quibus sua capita, alij gradus sequebantur, uelut Ducenarius, mox Centenarius, & Sexagenarius. Constantinus [b] Ducenarij, inquit, & Centenarij siue Sexagenarij non prius debent aliquem ex debitoribus conuenire, quam a Tabulario ciuitatis nominatim breues accipiant debitorum. Ab eo, qui CC. militibus in prima cohorte pręerat, ducenarius est appellatus; sic exemplo Centurionis cētenarius. Hunc Scæuola [c] in officio Pręfecti annonę Centurionem vocat, missus, inquit, ex officio annonæ Centurio culleos ad annonam sustulit. Sexagenarius illum imitatur, qui sexaginta milites regebat, & hi in P. P. aut Pręsidis cohorte suis cohortalibus imperabant. Ducenarij, & Centenarij in omnibus officijs Palatinorum, & alijs repenebantur, ut & ipsi milites viderentur. A Iustiniano secundo, [d] tertio, & quarto cerij vocantur. Gratianus [e] quoque Ducenarios esse tertio cerium, & quarto cerium in officio largitionum interpretatur, nec plures tribus, aut quatuor erant, Centenarii quandoque sex vel octo. Sed plures [f] in officio Ducum Africæ. Ad primos uerò gradus promoti ordinarii nuncupabantur, [g] sicut & in cohorte militari eueniebat. Vegetius [h] sic decem, inquit, centuriæ cohortis

primæ

x d. l. 2. C. de exacto. tributo.
y lib. 20.
z in lib. 2. de re milita. cap. 7.
a eo. lib. c. 7.
b l. 2. C. de exactoribus tribu. libro 10.
c in l. ult. §. vlt. de pignor. actio.
d in lege secūda in Notitia C. de off. P. P. Afric.
e l. scriniis omnibus C. de palati. sacr. largit.
f d. l. 2. in Notitia C. de off. P. P. Afr.
g l. ordinariorum C. de cohortal. libro 12.
h cap. 8.

Google

primæ à quinque ordinarijs regebantur. Hi erant, Primipilus, Primus hastatus, Princeps, secundus hastatus, & qui magnus Prior dicebatur, eodem modo primates officiorum ordinarij nuncupabantur, à Valentiniano [a] ordinariorum, ait, iudicum apparitores, qui uel speculatorum, vel ordinariorum gradum attigerint, idest officij hominibus præfuerint, nullo annorum numero laxentur, priusquam primipili pastum digesta ratione compleuerint, quia non possunt antè ab officio liberari. Speculatores autem videntur dicti, quasi in specula ante alios positi, vel quòd aliorum gesta, tanquàm Præfecti speculentur, nisi malimus legere spiculatorum, qui ad mortem damnatos occidentes carnificis officio fungebãtur[b] spiculatorque à spiculo, quod gerebat, est dictus. Id fuit hastile pedum quinque & semis, cum ferro triangulo unciarum 9. Quod pilum ueteres appellabant, ut ait Vegetius.[c]

a l. ordinariorum C. de cohortal. li. 12.
b l. diuus. § 1. ff. de bon. damnat.
c lib. 2. c. 15.

DE PRIMIPILO. Cap. XXI.

Eod. de primipilo C. de cohor. princip. cornic. & primipilaribus.

INTER cohortales Notitia Primipilum nullibi nominat, nec Iustinianus in Africæ officijs ordinandis, [d] quia apparitor non erat, sed in prouincijs præcipuâ annonæ militaris curam habebat. Præsidum apparitores, etiam omnibus officij gradibus completis, à cohortalium necessitate, qua astringebantur, liberari non poterant, nisi Primipili officium peregissent; Præfectorum uerò, aut maiorum iudicum apparitores hoc onus subire non compellebantur. [e] Primipilus præfecti prætorio præceptis & publicis utilitatibus perpetuò obnoxium esse oportebat [f] is ab armatæ legionis primipilo nomen habet, qui primæ cohorti idest milliariæ præerat, & a pilo, idest hasta, quam manu gerebat, est dictus, id postea spiculum est vocatum: [g] Quemadmodum ergo Primipilus annonam inter milites diuidebat, ita huius erat munus, annonam ad exercitum ferre, & inter milites diuidere, Modestinus, [h] Qui Primipilum, inquit, expleuit; si cum tutelam suscepisset vnius filij, rursus in militares necessitates assumptus erit, deponet solicitudinem tutelæ; Sed clarius id explicat Constantius. [i] Primipilaribus, inquit, qui ad pascendos milites ad limitem destinantur, gratia sustinentibus detrimenta credidimus esse consulendum, ita ut species a Primipilaribus præstentur, nec in nummum aureum redigantur, actis apud Rectorem prouinciæ conficiendis, per quæ designabitur, quatenus specierum modus in usum alimoniæ militaris a Primipilaribus præbeatur, & qui ob munera Ducibus mittenda, sportulamue, cuius habet notitiam, officium Præsidale. Hactenus Constantius. Sportulæ autem, de quibus loquitur, erant argenti libræ quinquaginta, quas Ducibus dari nomine doni Iulianus Apostata permiserat, [k] aut quaternos aureos pro singula libra [l] argenti, quæ summa colligit aureos CC. Species uerò, quæ militibus exhibebantur, erant duobus diebus, bucellatus, tertio panis, alternis vinum, & acetum, uno die laridum, biduo ueruecina, sal, & oleum. [m] Hæc ex horreis publicis militibus comitatensibus in speciebus dabantur. Limitaneis in auro, nempe pro octogenis libris laridi, & olei, & duodenis modijs salis, singuli aurei. [n] Hæc annona quandoque primipilus, aliquando pastus primipili vocabatur. [o] Cùm verò omnium grauissima esset hæc causa; statutum est, vt etiam dotes coniugum primipilorum pro ea in subsidium sint obnoxiæ. [p] causa enim publica priuatæ præfertur. Debitores quoque primipili in diem ob hanc causam, eius deficientibus facultatibus statim soluere compellebantur. [q] Plures annonæ & capitationes Primipilo, & alia commoda tribuebantur, [r] Vnde Licinius Rufinus [s] proponit quendam ex commodis Primipili CCC. aureos filiæ reliquisse, quæ erat portio eius, quod ex primipilaris officij administratione debebatur. Quantum uerò id esset, sciri non potest. Primipilaris verò dicitur, primipili officio functus, sic Iulius Agrippa patruus maior Iuliæ Manneæ Augustæ a Scæuola primipilaris nominatur, [t] & alij plures. [u] Officio Præfecti prætorio Orientis explicito, nunc ad eius insignia est ueniendum: sed prius generaliter de insignibus disserendum.

d in l. 2. C. de off. P. P. Afric.
e l. ordinariorū. l. si cohortalis. l. pen. & ult. C. de cohortal. lib. 12. l. 6. C. Theo. de diuers. offic.
f l. quisquis. C. de epis. & cleric.
g Veget. li. 2. c. 25
h in l. non solum §. qui primipilū, de excusa. tutor.
i in l. 6. C. Theo. de cohortal.
k l. secundum, C. Theodo. eod. de cohortal.
l l. pro singulis. C. Theo. eod. de cohortal.
m l. 1. C. de erogat. milita. anno.
n l. 17. C Theo. eod. de cohortal.
o in l. 3. l. ordinariorum, cū seqq. C. eo. de cohort.
p in l. 3. & 4 C. de primipil. l. 4 C. in quib. cau. pign. uel hypo. tacite contrahatur.
q l. 2. C. de condict. ex lege.
r l. 1. 2. C. de primipil.
s in l. pater. de adim. legat.
t in l. pater. §. Iulius Agrippa, de leg. 3.
u in l. pediculis. §. quidam. ff de aur. & arg. leg. l. ult. §. patrimoniorum. ff. de mun. & honor.

DE INSIGNIBVS Dignitatum & Præfecti Prætorio Orientis. Cap. XXII.

PRAECIPVA Notitiæ intentio est, non solum distinctas dignitates recensere, sed & cuiusque insignia graphicè repræsentare, & ideo antequam ad eorum interpretationem accedam de his quædam generaliter sunt percurrenda. Insignia sunt propria alicuius ornamenta, quibus ab alijs distinguitur, quemadmodum definit Accursius in hoc non contemnendus: [x] contu arta, inquit, insignia sunt, quibus Consul ab alijs discernitur: ideò autem inuenta sunt, ut his honestatus, cæteris spectabilior videatur. Quare qui alijs excellit ab insignibus insignis dicitur [y] insignia Græci σύμβολα, & σημεῖα dixerut [z] Apian. in Syriaca παράσημα Dion ἐπίσημα καὶ κοσμήματα Valerianus A [a] ornamenta. Insignia vero magistratuū in primis fuere toga prætexta idest purpura circumtexta, & cū securibus fasces prælati, & sella curulis; Cicero in L. Pisonem: Tum Lictoribus in toga & prætexta consulatum esse putas, quæ ornamenta in Sex. Clodio te consule esse voluisti. Huius tu Clodiani canis insignibus consulatum declarari putas? Id & Virgil. [b] significauit, dum dixit: Et sellam regni, trabeamque insignia nostri. De his intellexit Vlpianus [c] scribens, Luminibus orbatum a postulando prætor repellit, quòd insignia magistratus uidere, & reuereri non possit. Et alibi [d] Proconsul, inquit, vbique proconsularia insignia habet; Sed de his Notitia non agit: verum de illis, quæ depicta in codicillis dignitatis à Primicerio notariorum magistratibus exhibebantur. Iustinianus enim [e] Loquens de Prætore Pisidiæ, ait, vt autem cognoscant, quomodo prouincias gubernare conueniat, utilium est nobis non tantum symbola præbere administrationis in codicillis, sed modum præscribere, quo prouincias administrent, scilicet in libro mandatorum; symbola administrationis in codicillis magistratus delineata insignia appellat. [f] Idē [g] instituens Lycaoniæ Prætorē; Nobis, inquit, studium fuit, non tantum administrationis symbola ex codicillis, & mandata Principum exhiberi. Item de Prætore Thraciæ [h] tractans symbola, ait, magistratus erunt codicilli à nobis prodeūtes more spectabiliū magistratuū. Et alibi [i] vult nouum Comitem Isauriæ ciuili ac militari potestate præditū duplicis magistratus symbolis uti, ut habeat ciuilis magistratus appellationem; sumat uerò, inquit, militaris potestatis signa: quæ ibi appellauerat symbola, mox uocat σημεῖα. itaque minus rectè uerti, qui pro symbolis codicillos, & probatorias interpretatur. De his etiam insignibus Iustinianus [k] intelligit loquens de Proconsule Cappadociæ; Dedimus inquit, illi symbola magistratus; & alibi, [l] Sancimus, ut iudices modicum dent pro symbolis, & chartis, subiecimus etiam descriptionem declarantem, quid dandum sit in sacro nostro laterculo causa codicillorum, uel symbolorum, uel mandatorum; ex quibus verbis apparet codicillos a symbolis distingui. Idem alibi, [m] Sidentur, inquit, symbola magistratus Præfectis, liberantur a curia; secus

si

x in l. 2. in princ. in vers. insignib. ff de his qui not. infam.
y l. quicunque, C. de procura.
z Nouell. 24 & seq.
a in l. 4. C. de iniurijs.
b in 11.
c in l. 1 §. casum de postulan.
d in l. 1 ff. de off. procons.
e Nouell. 24. §. ult.
f Nouell. 25.
g in d. Nouel. 25
h §. 2. Nouell. 26.
i in Nouell. 27. §. 2.
k §. ult. duarum Nouell. [illegible] & [illegible] seu c. o Nouell. 30.
l in Nouell. 72. §. pr. [illegible], & Nouell. octauo [illegible] seu Auth. ut iudic. sine quoquo suffragio fiant.
m Nouell. 70.

Digitized by Google

si nudi præbeantur codicilli honoris tantum gratia sine administratione. Nudos appellat codicillos, qui his insignibus carent; & idem ex alijs Nouellis constat. Quæ uero in codicillis depingebantur, a Gratiano [a] codicillorum insignia appellantur, Iudices, inquit, qui se furtis, & sceleribus maculasse fuerint conuicti, ablatis codicillorum insignibus, & honore exuti inter pessimos quosque plebeios habeantur. De his etiam Valentinianus intelligit, [b] quicunque ut Prætorianæ uel vrbanæ præfecturę sublime fastigium, vel magisterium militare, uel consistorianæ comitiuæ insignia meruerit dignitatis, si quod ab eo infertur iurgium, uel refertur, procuratoris personam substituat. & alter Valentinianus, [c] qui insignia dignitatis ad hoc exercet, ut iniurijs adficiat eos, qui officia cum potestate moderantur, nõ declinabit nostræ indignationis aculeos. Tria uero ut plurimum hæc insignia continebant. Nam si erãt maiores magistratus prouinciarum ut præfecti, pro consules, & uicarij, mulierũ imagines habebant, quæ prouincias ipsis subiectas insinuabãt: alij oppidorũ. præterea Codices, qui librum mandatorum repræsentabant, & uultus Principum auratæ pilæ præfixos præferebant. Alij signa rerum tenebant quas tractabant, puta magistros officiorum scuta, lanceas, gladios, & thoraces, quæ illum fabricis in quibus arma fabricabantur, præesse significabant. Magistri largitionum, & rerum priuatarum, aureos, arcas, & similia. Comes castrensis mensas, & abacos, vasis vinarijs, & panibus onustos. Primicerius Notariorum & Magistri scriniorum laterculum, codices, & codicillos, quos tractabant, pro insignibus gestabant. In codicibus uerò mandatorum, viri illustres in hoc ab alijs differebant, quod ipsi in libri dorso vultus Principum sculptos tenebant, quibus alij carebant. Eorundem codicum terga manuscriptæ Notitiæ in illustribus argento tecta aureisque fascijs cincta, aut in angulis auro ornata repræsentant; Spectabilium uero tota aurata ostendunt, exceptis Proconsulibus, Comite Orientis, & Augustali, in quibus argentata, ut Illustrium apparent. Alia, præsertim in Ducibus, sunt varia. Clarissimi plurimum auro tecta habent; Comites rei militaris, & Duces, Primicerius notariorum, Vicarius Ponticæ, & Thebaidis Præses, quasdã notas his inscriptas habent, quæ infra explicabuntur.

Magistris militum, non tantum ipsorum magistratuum insignia tradebantur, sed & legionum, cohortium, & uexillationum equitum symbola, quæ ipsi in clypeis aut uexillis depicta gerebãt, nec mutare, aut delerere poterant. A Principe enim inuenta ex laterculo mittebantur: Hæc Vegetius. [d] δίγματα uocat, quæ diuersis imaginibus descripta, ueluti ænigmata mysticum sensum continent: Hæc pro tesseris Honorius usurpat, clandestinum, inquit, ad collegas digma mittat: [e] Ab his insignibus Itali militum uexilla hodie insignia appellant. Hæc uero in codicillis magistratus depicta illos esse legitimos faciunt, ac uere a Principe prodire, probant, quemadmodum hodie plumbo, aut cera impressa signa chartis auctoritatem tribuunt.

Vultus Principum magistratibus in publicum prodeuntibus præferebantur, quemadmodum sacerdotibus prouinciarum, eorum dignitatis ornamenta prælata fuisse Valerianus A [f] scribit, & illos alijs, ut a potentum iniuria se tuerentur, præmittebant. [g] Cassiodorus, [h] vultus etiam, inquit, regnantium gemina obsequij pompa præmittit. Codices etiam mandatorum Magistratibus prælatos fuisse credendum est, certe in auditorijs iudicantium semper adstabãt, pro ut in Palestinæ & Campaniæ consularium tribunalibus cernuntur. Martyrologium [i] hęc insignia uexilla pręsidalia appellat, quę cum D. Fabius ante pręsidem gestare noluisset, tanquam christianus capite punitus fuit: illi fortè religio fuit uultus principũ consecratos, qui adorabantur, aut alias idolorum effigies gestare.

Quando inuenta fuerint hęc insignia, non constat:

a le. iudices 17. C. de digni. li. 12
b in l. quicunque C. de procur.
c in l. 5. C. de off. rector. prouin.
d lib. 2. ca. 18.
e in l. 9. C. The. de suarijs.
f in l. 4. C. de iniur.
g l. capitulũ. §. ad statuas. ff. de pœn.
h li. 6. uar. in for mul. cõsularitatis
i prid. cal. Aug.

nullibi enim eorum, quod sciam, in Pandectis fit mẽtio. Primus Gratianus illorum meminit, [k] & Vegetius, [l] symbolorum, quę in scutis depicta milites gestabant. Quare prope est, vt sub Valentiniani, & fortè Cõstantini tempora illa introducta fuisse existimem. Pręter hęc fasces cũ securibus argẽto cęlatis præfectis pręferebantur, quibus et Proconsules, & Prætores ipsis inferiores vtebãtur: [m] Sidonius Apollinaris; [n] Confestim, inquit, priuilegij geminę pręfecturę, quam per quinquennium repetitis fascibus rexerat, exauctoratus. Claudianus quoque [o] Pręfectos securib. vsos fuisse memorat, de quibus in prouinciarum magistratibus latius differetur. Trabeas etiam Præfecti gerebant, Sidonius, [p] elaboratas, inquit, curules, & gestatorias trabeas, & fastos recolis purpurissatos. Ausonius in Protreptico ad Hesperium filium.

Vt præfecturam duplicem, sellamque curulem,

Vt trabeam, pictamque togam, mea præmia consul

Indueret

Erat autem trabea toga auro purpuraque intexta, Ausonius in Panegyrico ad Gratianum, a quo Præfectus Illyrici creatus fuerat, in eius persona ita loquitur. Vt sellam, ait, curulem cuius sedem frequenter ornabis, vt prætextam meam purpuræ tuæ luce fucatam, vt trabeam non magis auro suo, quam munere tuo splendidam præstes. Hæc ille; Scipionem quoque eburneum pro sceptro, quemadmodum alij magistratus, Præfecti Prætorio gerebant. Nam consulares, & Duces apud maiores cũ sceptris curiã ingrediebãt, vt auctor est Seruius. [q] Hæc insignia Tarquinius Priscus a Tuscis sumpsit. Iornand. de regno. & tẽpor. successio; Tarquini', inquit, XII. Tusciæ populos frequentib. armis subegit: indè fasces, trabeę, curules, annuli, faleræ, paludamenta, prætextæ: Indè quòd aureo curru quatuor equis triumphator, togæ pictæ, tunicæque palmatæ, omnia denique decora, & insignia, quibus imperij dignitas eminet, sumpta sunt. Hæc Iornandes. Sed & aureo torque collis circundati, & cingulo purpureo, aureis bullis distincto Præfecti conspicui incedebant, quemadmodum in prouinciarum rectoribus dicetur. Verum hæc insignia, vt vetusta, Notitia prætermittit, sed ea tantum repræsentat, quæ in codicillis depicta, a laterculo proueniebant.

Pręfecti Prætorio Orientis apud Notitiam nulla apparent insignia; sed dubitandum non est fere eadem fuisse quæ & Præfecti Illyrici, nempe librum mandatorum, inter quatuor ardentes cereos, super abaco mappa instracto erectum, vultus Principum, & sellam curulem a quatuor albis equis tractam; Ab altera parte quinque mulierum imagines, uasa aureis plena tenentes, quæ totidem dięcesis eius nomine administratas referebant, scilicet Orientem, AEgyptũ, Asianam, Ponticam, & Thraciarum. Ipse in publico quadriga insigni, & aurato uehebatur, fausta præconibus acclamantibus, [r] Cętera magistratus insignia in eius auditorio conspiciebantur, & illi prodeunti præmittebantur. egrediens cum insignibus in publicum Præfectus dicebatur procedere, sicut & Imperator, quando pręlato igne cum pompa exibat, nam in actis Antonini legitur, cum ipse salutatus esset, & processisset, oblatus est ei Iulianus Licinius. Hinc Licinius, Ruffinus, ad processus, inquit, [s] viri vxor ei donare potest, idest ad parandam pompam in procedendo. Hę magistratuum & consulum processiones [t] etiam à Iustiniano, & Grecis προόδοι appellantur. [u] Alia vero ad pręfectorũ insignia pertinentia in sequente Præfecto cum Notitia ostendentur, De his enim, quę non apparent, hoc loco diffusius differere nolui. Nunc igitur ad Pręfectum Prętorio illyrici est ueniendum.

k in d. l. iudices. 12. C. de decur.
l lib. 2. ca. 18.
m l. saepe ff. de off. proconf.
n lib. 8. ad viuentium.
o lib. 1
p lib. 8. ad Syagrium, qui Præfectus fuerat.
q in 11. æneid. Et primus sceptris aus igta.
r Auth. ut ordo Præf. Nou. 60.
s in l. 1. C. de sẽten. pass. & rest.
t l. 42. nam & imperator de dona. inter vir. & ux. .
u in l. de his 42. §. fin autem, C. de epis. & cler. & nouel. 105. §. 1. seu aut. de consulib.

NOTI-

NOTITIA.

SVB dispositione virorum illustrium Praefectorum PRAETORIO PER ILLYRICVM DIOECESES INFRASCRIPTAE.

Macedonia, Dacia.

Prouinciæ Macedonię. VI.

Achaia, Macedonia, Creta.
Thessalia, Epyrus uetus. Epyrus noua, et pars Macedoniæ salutaris.

Prouinciæ Dacię. V.

Dacia Mediterranea. Dacia ripensis. Moesia prima.
Dardania. Praeualitana; et pars Macedonię salutaris.

C. de praefecto praetorio Ori. & Illyrici.

DE PRAEFECTO PRAETORIO Illyrici, & Iustiniana prima. Cap. XXIII.

COMMENTARIVM.

SECVNDVM in Septentrionali regione Præfectum Pratorio Constantinus instituit, Illyrici dictum. Id olim erat, quicquid est à Danubio ad Italiam, vsque ad oram Istri, nunc Sclauonia vocatur. Zonaras scribit Illyrici nomen prius alijs locis attributum post in superiorem continentem supra Macedoniam, & Thracias, intra Hemum & Rhodopen transijsse. Deinde situm fuit Illyricum inter dictos montes citra Hemum atque Istrum, vsque ad Pontum Euxinum; Tempore verò Claudij secundi, vt in eo Pollio scribit, Illyricũ, Thracias, Mysos, Dalmatas, Pannonios, & Dacos continebat. Huic Præfecto, inquit Zosimus libro secundo, Constantinus eius institutor Macedones attribuit, Thessalos, Cretenses, Græciam, & circumiacentes insulas, Epirum vtranque, Illyricos, Dacos, Triballos, & Pannonios, Valeriam vsque & Mysiam superiorem: Itaque Illyrici factæ sunt octodecim prouinciæ, ait Iornandes de regnor. & temp. successio. Norici duę, Pannonię, duę, Valeriæ, duæ, Sueuia, Dalmatia, Moesia superior, Dardania, Daciæ duæ, Macedonia, Thessalia, Achaia, Epyrus, Præualis, Creta. Sext. verò Rufus vniuersam Illyricum in septemdecim prouincias diuidit. Habet, inquit, Illyricus XVII. prouincias, Noricorum duas, Pannoniorum duas, Valeriam, Sauiam, Dalmatiam, Moesias, Daciæ duas. In ditione verò Macedoniæ sunt septem, Macedonia, Thęssalia, Achaia, & Epyri duæ, Præualis, & Creta. Ceterùm diuiso inter posteriores Principes Imperio, duplex factum est Illyricum, Orientale, quod Macedoniam, & Daciam in XI. prouincias diuisas continebat, & Occidentale, quod Italiæ Pręfecto attributum Dalmatiam, duas Pannonias, Noricum ripense, Sauiamque complectebatur. Adrius mons, mediam Illyricum diuidit, quemadmodum Apeninus Italiam; qui tamen pro varietate regionum mutat nomina, vt ait Strabo.

Illyricum inter alia pro tributo vinum in vsum militum pręstabat, & equos quos præstantissimos generabat, quòd significat Claudianus in secũdo Panegyrico in laudem Stiliconis.

> Restituit teneras, & opacum vitibus Istrum
> Conserit, & patrium vectigal soluere gaudet.

Et in laudem Serenę vxoris Stiliconis,

> Illyricis sudant & equinibus alæ.

Soluebant præterea Illyrij, pro singulis triginta iugeribus agri, solidum, ob vestem, seu clamydem militibus debitam. [a]

a l. 3. C. de milit. veste. lib. 12. in q. l. 2.

Sub hoc Præfecto duæ erant dioeceses, seu binæ plurium prouincialium administrationes, quibus duo præerant Vicarij, Macedoniæ alter, alter Daciæ, ille V I. prouincias regebat, Achaiam, Macedoniam, Cretam, Thessaliã, Epyrum ueterem, Epyrum nouam, & partem Macedoniæ salutaris. Sub Vicario Dacię erant: Dacia mediterranea, Dacia ripensis, Moesia prima, Dardania, Præualitana, & pars Macedoniæ salutaris, quæ inter ipsum, & alium Vicarium diuisa erat. Itaque hic Pręfectus, prouincias XI. regebat, & si duas partes Macedonię salutaris inter duos Vicarios diuisas coniungamus, erunt prouincię. XII. quę iunctę prouincijs Pręfecti Orientis, constituent prouincias imperij Orientalis LXI. sed ob numeri ęqualitatem, eas LX. posuimus. Cęterum Achaia, etsi Macedonię sub Illyrico attribuatur, eius tamen Proconsulem Notitia, Asię Proconsuli coniungit, non vt eam regionem Orienti adijceret, sed vt spectabilium & Proconsulum ordinem continuet. Certum enim est Achaiam ad Præfectum Illyrici, & non Orientis pertinuisse, sicut nec Cretam, quæ non longè ab ea distat. Nec poterat ea Europæ pars ab Asia distans, & à mari Mediterraneo diuisa, Orienti applicari.

Dacię & Macedonię Vicarij, insignia, aut officia à Notitia non ponuntur, sed tantum prouincię recitantur, quòd tum à Barbaris essent deuastatę, vt Illyrici Pręfectus coactus esset retrocedere. Is habebat anteà sedem Firmi vel, vt ego lego, Sirmij. Verum cum Attila Gotthus ex Gepidarum gente Numidij filius Illyricum fœdè incendisset, Pennius tum eius regionis Pręfectus Thessalonicam se recepit, quę vrbs est Mygdonię partis Macedonię, inter Etheroram & Dhabnum flumos, non longè à mari, vulgò Selonicke vocatur. Ea tum caput prouincię facta fuit; [b] prius Halis dicta, inquit Stephanus, & à Cassandro condita: Aliqui volunt à Philippo Amyntę filio ędificatam: Gręca inscriptio indicat Pennium fuisse tum Pręfectum prętorio; sed fortè legendum Leonium, qui fuit P.P. Honorio & Theodosio iuniore imperantibus, [c] quo tempore hęc clades est accepta. Multa itaque Thessalonicensi Ecclesię, tanquam omnium eius regionis Metropoli indulta fuerunt priuilegia & immunitates; [d] Prædictam Illyrici cladem D. Ambrosius deplorat, [e] Nota sunt, inquit, hæc nimis Illyrici vastitate & Thraciæ, quanti vbique venales erant toto captiui orbe, quos si reuoces, totius prouinciæ numerum explere non possint. Cùm verò Iustinianus Sclauis in Illyrico deuictis, vtranque Daciam & Pannoniam recuperasset, [f] patriam suam Metropolim totius regionis fecit, ac Iustinam primam ad alterius, quam propè extruxit, differentiam appellauit, nunc Acreda dictam, ac mirificè exornatam auxit, forma quadrangulari, mœnibus extructis, munitissimisque turribus in angulis cingens, & eam Præfecti Illyrici sedem esse voluit, ut ait Procopius. [g] Eidem Archiepiscopum dedit primatem Episcoporum Daciæ Mediterraneæ Ripensis. Præualitanæ, Dardaniæ, Mysiæ superioris, & Pannoniæ; quarum Antistites ab ipso, illum verò à proprio prouinciarum concilio ordinari iussit, ac locũ Romanæ Sedis apud illos tenere. [h] Multi verò contendunt, quęnam esset patria Iustiniani, Bartholomæus Brixiensis, [i] eam esse Sclauonicam

b Nouella 11.

c l. pen. C. de commerc. & mercat. Niceph. lib. eccle. hist. 12. c. 27. & alij.

d l. ad ab vnaquaque. C. de anno. & tribut. lib. 10. l. sacrosancto. C. de sacr. san. eccle.

e li. 2. de officijs.

f Nouella. 11.

g lib. 4. de ædifi. Iustiniani, & d. Nouella 11.

h § 1. in aut. de ecclesi. . 11. quæ est Nouella 131.

i in can. sc ipsis 7. q. 1. in glo. 1.

nicam

nicam affirmat, quæ est vrbs Dalmatiæ prope Daciam, & Pannoniam secundam quæ Bulgaria vocatur, & id ai dio ex pluribus marmoribus iui adhuc extantibus deprehendi. Verum Agathias [a] eam Bedernam Illyrici vrbem fuisse asserit, Nicephorus autem [b] Achrido: Patriæ quoque suæ, inquit, Achrido præcipuum honorem habens Iustinianus, Archiepiscopali dignitate eam decorauit, ecclesiam que ibi liberam, quę ipsa sibi caput esset, cum plena potestate constituit, & primam Iustinianam vocauit, quemadmodum & in insula Cypro postea secundam Iustinianam, eandemque Archiepiscopalem, parem ei cum Achrido honorem tribuens fecit, in côiugis suæ Theodoræ Augustę inde ortę fauorem. Porrò Achrido vrbs est in excelso tumulo constructa, prope lacum maximum, qui Lychnedus appellatur; Antiquitus autem Bassaritis vocatus est. Hæc ille. Locus, quem Nicephorus describit, Salonianę conuenit, quam varijs nominibus appellatam fuisse arbitror. Est enim prope Drinum circa Liburniam, & Dalmatiam, vbi postremò P. P. sedes fuit. Eadem Cedrenus in Basilio Romani filio, vbi hanc Bulgarię regiam vocat. Verum ipse Iustinianus [c] dicit eam esse in Pannonia secunda seu inferiore. Sed forte ita appellat Dalmatiam. Nicephorus uerò Gregora lib. secundo scribit Iustiniani patriam fuisse Bulgariam à flumine Bulga, quod totam regionem interfecat, dictam, & prouincię Bulgariæ caput constitutam. Gulielmus etiam Tyri Archiepiscopus [d] testatur eam suo tempore Acredam vocatam, & tum erat annus salutis 1167. Sophotatus quoque curopalata de officialibus palatij in patriarchæ designatione Archiepiscopum Iustinianæ primæ, idest Achridos, & totius Bulgariæ vocat, nam Iustiniana secunda, inquit, est Cyprus, & tertia Calcedon. Achridon Regiam Bulgarorum Zonaras in Basilio Porphyrogenneto appellat. Verùm Procopius [e] & Ioannes Langus interpres ad finem lib. 17. Iustinianam primam in Dardania Europea ponit; Apud Dardanos, inquit, Europeos, qui ad Epidamni fines accolunt, regio Tauresia dicta fuit, vbi Iustiniani, qui orbem terræ edificijs exornauit, patria: locum eum breui muro circumdedit, in quadranguli formam structura redacta, atque in angulo quoque turri excitata τετραπυργίαν. hoc est quatuor turres habentem effecit, & a se nominari curauit, atque hanc præclarissimam condidit, quam Iustinianeam primam vocauit, Nutritia hæc præmia altrici suæ tribuens. Ibi verò & aquæductum, vt ciuitas lymphis affatim abundaret, fieri fecit. Addidit alia insuper egregia opera, Dei templa, plurima domicilia, Principum virorum magnifica, porticus amplas, Iudicum curias pulchras, pontes, plateas, vicos, balnea, rerum uenalium fora; vrbs ipsa ingens & frequens, & tractus eius totius metropolis; ut quæ Illyrici vniuersi Archiepiscopum sit sortita, cuique oppida eius gentis, reliqua omnia pro magnitudine sua debitum exhibuerint honorem; Et auxit illa Imperatori ei gloriam, quę alumno tanto celebretur, atque ipse ambitione, & liberalitate quadam illi, qui eam ita ędificijs excoluisset, gratiam referre contendit. Erat Prætereà in Dardania oppidum vetus Vlpianum nomine. Huius mœnia, quòd nulli usui essent, demolitus ad eam, quæ nunc spectatur, pulchritudinem perduxit. Vrbem hanc secundam Iustinianam appellauit, non longè ab hac urbe aliam, ubi nulla antea fuerat, condidit; quam de auunculi nomine Iustinopolim uocauit. Hactenus Procopius. Hęc de postrema Metropoli Illyrici, & sede eius Pręfecti. Nunc reliqua Pręfecti Prętorio Illyrici prosequamur.

[a] lib. 5.

[b] lib. 16. c. 37. & lib. 17. cap. 25.

[c] in d. Nouel. 11.

[d] lib. sacr. belli 20. c. 4.

[e] lib. 4. de ædif. Iustin.

NOTITIA.

OFFICIVM virorum Illustrium, Præfectorum PRÆTORIO PER ILLYRICVM.

PRINCEPS.

Cornicularius.

Adiutor.

Commentariensis.

Ab actis.

Numerarij quatuor. In his auri unus, Operarum alter.

Subadiuua. Cura Epistolarum.

Regerendarius.

Exceptores.

Adiutores.

Singularij.

VTERQVE *Præfectus Prætorio euectiones annuales non habet; sed ipsi præfecti emittunt.*

COMMENTARIVM.

OFFICIVM habet P.P. Illyrici, Principem, Cornicularium, Adiutorem, Commentariensem, Abactis, Numerarios quatuor, Exceptores, Adiutores, Singularios, quorum septem finito officio sunt Comites ordinis primi ex Anastasij rescripto, [f] nempe Cornicularius, chartularius siue Adiutor, Primiscrinius, seu subadiuua, & quatuor Numerarij, vnus scrinij Macedonię, alter scrinij Dacię, tertius scrinij operarum, quartus scrinij auri. Illud verò rescriptum ad P.P. Illyrici missum explicat, quid sentiat Notitia, dum nominat Numerarios quatuor, inter quos auri vnum, operarum alterum: Alios uerò duos reticet, quos Anastasius aperit esse duorum Numerarios scriniorum Macedonię, & Dacię: & loco operarum legit operum, & rectius, ita enim nouella 128. [g] appellat scriniarios operum pręfecti pręctorio, veluti aquæductus, aliorum operum publicorum: Qui verò hi essent, in P.P. Orientis exposui, sicut & sequentia etiam verba Notitię, quę sunt. VTERQVE P. P. EVECTIONES ANNVALES NON HABET SED IPSI PRAEFECTI EMITTVNT. quæ significant P.P. quotannis non impetrare à Principe facultatem currendi, ut ipsorum Vicarij, qui duodenas annuas euectiones habent, [h] & præsides qui binas, sed ipsi currunt, & alijs currendi facultatem concedunt. Legendum est enim Præfecti non Præfectos Prætorio, ut antea in impresso habebatur. in manuscripto codice Vrsini, post enumeratos officiales legitur Præfectus Prætorio Illyrici ipse emittit. Eius insignia sequuntur.

[f] in l. ult. C. de Numer. actuar. & chartular. lib. 12.

[g] seu auth. de collatoribus. §. ciuitatum, & §. ad hoc iubemus.

[h] l. 12. C. Theo. de curs. public.

NOTITIA.

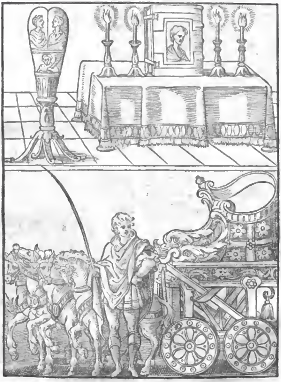
Digitized by Google

NOTITIA

INSIGNIA VIRORVM

ILLVSTRIVM PRAEFECTORVM

Prætorio per Illyricum.

Digitized by Google

COMMENTARIVM.

HVIVS Pręfecti pręcipuum insigne fuit eburnea sella curulis & deaurata, atque in Hemycyclum incurua, quæ quadriroto curru imposita a quatuor equis albis trahebatur: pedes Auriga rubētes ocreas altè indutus, coccineoq; pallio supra prasinum sagum, in sinistrū humerum reiecto, flagello equos agebat. Quemadmodū in mea Notitia impressa spectatur, in manuscriptis auriga deest. sed in his ab anteriori parte summi currus, latum lorum in dextrum equi latus descendit, & fasciæ pectus cingenti cōiungitur. Aliæ purpureæ tęniæ dorsa, ac pectora, collaque equorum cōplectuntur. In impresso pro fascijs aureæ phaleræ cernuntur; hæ sunt ouales orbiculi, & auro distincta lora. A pectore aureus nodus dēsis filis demissis pendet. Proprium aūt hoc insigne Præfectorum fuit, vt curru aurato vterentur. Alijs.n. magistratib. intra vrbem quidem carrucis vti concedebatur, sed argentatis, [a] vt Pisidiæ Prætori, qui curru argento cęlato vehebatur. [b]

Præfecti vultus ēt Imperatorū auratos præmittebant, sub quib. mulieris cornu copię sinistra gerentis imago sculpta erat. Ea est Imperij felicitas, q hac forma describebatur. Cassiodorus, [c] vultus ēt, inquit, regnantium geniata obsequij pōpa præmittit, vt nō solū summi Iudicis, sed & dñorum reuerentia cum latus orneris, Hæc ille. spectatur ēt abacus, alba mappa, aureo limbo circumdata instratus, qui librū erectū sustinet, cuius in medio Augusti imago cernitur, cum binis vtrinq; ardentib. cereis auratis cādelabris infixis. Is est mādatorum liber, quem Princeps magistratib. dare consueuerat. Ea ab Augusto inuenta fuisse Dion [d] scribit, quæ intermissa Iustinianus [e] renouauit; & sex capitibus explicata Græcè & Latinè scribi, ac laterculo inseri iussit, inde descriptus Pręfectis tradebatur, vt ab ipsis instruerentur, quid sibi in administrando officio agēdū esset, [f] Iustinianus, [g] vt aūt sciant, inquit magistratus, quomodo oporteat eos prouincias gerere, uisū est nobis nō solū illis tradere symbola, i. insignia magistratus in codicillis, ut uocant, sed ēt præscribere, quomodo magistratū administrare deberēt. Hæc anteriores legū latores mandata Principis appellabāt, ut ipsi ad hæc respicientes rectè suū administrarēt magistratū, & undiq; nostris subditis prosint. Igitur hæc sacra mādata iussimus in sacro nostro Laterculo reponi, ut vnā cū codicillis, Præsidibus exhiberētur. Idē in alijs Nouellis [h] repetit. Pars mādatorū ab Vlpiano, [i] & alijs recitatur. sed fermè uniuersa in Nouellis à Iustiniano explicātur [k] Pierius, [l] hāc aram ex ære nō abacum fuisse credidit, quo liber hic sustinetur. Pro cereis quatuor lampades suo ære idem Iustinianus Vicarijs Præfectorum & alijs exhibebat, [m] quæ pro eius insignibus recensentur, & in auditorio tempore, quo causas audiebant, ad augendam Principis & magistratuum maiestatem accendebantur. Notitia enim in consola

a l. ult. C. de honorator. uehic. l. 1. C. de quæstor.
b Nouell. 24.
c in 6 var. de formula consularis.
d lib. 53.
e in Nouell. 17. seu auth. de mandat. princip.
f d. aut. de mād. Princ. §. pen. & l. ult. C. eo.
g Nou. 24. §. 1. & Nou. 26. §. 2.
h Nou. 25. §. ult. & Nou. 26. §. 2. & 27. §. 1.
i in l. solēt. In fi. de off. procons.
k in Nou. 24 seu aut. de mād. Prin. & d. l. ult. C. eod.
l lib. 46 de igne Augustali.
m ut in edicto 8. Iustin. de Vicario Ponticæ Nou 41. Iustinianus nou. 38

Google

ri Palestinę & Campanię prope eorum tribunal codicem mandatorum alto tapeto substratum, sed sine cereis, quibus minores magistratus carebant, repręsentat. Simile est, quod iussit Iustinianus, vt ante sedem iudicialem sacrosancta deponerentur euangelia, & ibi ab initio litis in omnibus cognitionibus vsque ad terminum & definitionem sententię permanerent. [a] Duarum preterea mulierum effigies P. P. Illyrici habebat, quę vasa aureis plena in manibus, & in capite coronam seu tutulum prominentibus pinnis gerebant: earum capitibus inscriptum est, alteri MACEDONIA, alteri DACIA: illa nudis pedibus, hæc cum calceis more veterum, ligulis pedibus alligatis incedit, vtraque tunicam, illa albam, hæc purpuream aureo limbo circumtextam, & infra crura demissam, coccineo, breuique super iniecto palliolo gestat. Vrsini codex vtranque rubentibus calceis aliter indutam, cum talaribus tunicis longisq; pallijs repræsentat. Sed quia omnium præcipuum insigne Principum vultus fuerunt, proprium his caput dicandum esse censuimus.

a l. rem non nouam. in fi. princ. C. de iudic.

Cod. de statuis & imaginibus.

DE IMAGINIBVS PRINCIPVM. Cap. XXIIII.

AVRATI quoque Principum vultus auratæ pilæ impositi, quemadmodum prouinciarum magistratibus, ita & P. P. pro insignibus præferebantur. Hi in foro vel alio loco publico, ac priuatis ædib. aliàs locabantur, quod ab Augusto initium habuit; Hunc enim honorem antea in vsu positum in principio sui principatus Tiberius sibi fieri vetuit: Tranquillus, [b] prohibuit, inquit, etiam statuas, atque imagines nisi permittente se poni, permisitque ea sola conditione, nè intra simulachra Deorum, sed intra ornamentum ędium ponerentur. Iosephus [c] scribit Pilatum, cum in Iudęam venisset, circa annum nati Domini XXVII. nocte intempesta opertas Hierosolymam intulisse imagines Cęsaris, quæ res post triduum ingentem inter Iudæos excitauit tumultum; & si Philo de legatione ad Caium illos aureos clypeos nulla imagine insignes fuisse tradit, Principum imagines postea per totum imperium circumferri solenne fuit, cum quis Augustus creabatur. Zosimus, [d] Maxentius, inquit, se iam constabilitum putans hoc imperium, mittebat in Africam & Carthaginem, qui eius imaginė circumferrent: & libro 4. Theodosius dat in mādatis Cynegio, vt imaginė Maximi conspiciendā Alexandrinis exhiberet, publiceq; reponeret, & populo indicaret consortem Imperij hunc factum. Idē scribit Constātini imagines Romæ pro more exhibitas: Herodianus 8. Aquileiensium, ait, Duces proponunt Maximi & Balbini, ac Gordiani Cæs. imagines coronis & lauro redimitas, quibus ipsi acclamantes et hortabantur exercitum, vt agnoscerēt, salutarentq;, & lætis exciperent vocib. quos S.P.Q.R. Imperatores elegisset. Ide 7. ciuitates pleræq; imagines Gordiani statuasq; posuere. Similiter Capitolinus Maximini statuas atq; imagines depositas fuisse scribit. Deinde milites, inquit, recepti sunt ab oppidanis, ita vt ante imagines Maximi, Balbini, & Gordiani adorarēt. Blondus [e] quoq; auctor est, cū Imperator creatus esset Focas in Oriente, eius & vxoris Leontiæ imagines in oratorio S. Cæsarei inter alios Augustos Romę locatas fuisse, quod signū erat ipsum pro Principe recipi. Quęlibet legio etiā cum aquila pro insigni habebat, & in eo numerari prixas venerabatur. Herodianus [f] loquens de Maximino de signis militaribus, inquit, illius imagines detraxerunt, & in primo loquens de Didio Iuliano creato Imperatore signis, ait, adulatis, imposituisq; illis imaginib. deducere hominem cœperunt. Modestus de vocabulis rei militaris, Tertiis, inquit, legionis in signe sunt imagines Imperatorū, quas iam q̃ diuina & præsentia signa singuli venerantur. Vegetius in 8 [g] secunda acie, inquit, post aquilam & imagines cohors sexta cōsistit, & subijcit, imaginarij, vel imaginiferi sunt, qui imagines Imperatoris portant. Tranquillus in Tiberio, insignis est, ait, quædā munera Syriacis legionib. q̃ solæ nullā Seiani imaginem inter signa coluissent; Seianus enim pro Imperatore se iā voluerat. Idem in Caligula [h] Artabanus, ait, aquilas & signa Romana Cæsarumq; imagines adorauit. ē diuerso, qui a Principe deficiebant, primū eius imagines deijciebant, & cominuebant. Tacitus, [i] primam, inquit, quintamq; turbidi adeo, vt quidam saxa in Galbæ imagines iecerint. & paulò post. Quarta & duodeuicesima legiones ijsdem hybernis tendentes ipso cal. Ianuarij die dirūpūt imagines Galbæ. Herodianus, [k] statuæ, inquit, atq; imagines Maximini, cęterique honores statim conuulsi: vt vero honestius colerētur, velut idola alijs dicata conceptis verbis cōsecrabantur, nec eas amplius cuique vēdere licebat, qui læsæ maiestatis crimen incurrere nolebat, cū alias a statuarijs publicè venire possent. Martianus. [l] Non videtur, inquit, contra maiestatem fieri, ob imagines Cęsaris nondum consecratas venditas.

Illas aūt imagines his similes fuisse credendū est, q̃ à Notitia repræsentantur, & magistratib. pmittebantur, non secus ac hodie Archipræsules & Patriarchæ crucē aureā vel argenteam præferunt. Solebāt & priuati has imagines secum ferre, aut ad eas cōfugere, vt se ab alicuius potentis vi tuerentur, qđ in alicuius inuidiā, vel ad aliquem sugillandū fieri prohibetur. Callistratus. [m] Ad statuas, inquit, cōfugere, vel imagines Principū in inuidiā alterius prohibitū est; eumque qui imaginē Cęsaris in inuidiā alterius prætulisset, in vincula publica coercent. Nec de alijs imaginibus quā hic à Notitia repsentatis intelligit, de quib. multa Imperatorum extat rescripta. [n] Ex ære inaurato, vt Notitia ostēdit, & qñque auro & argento cōflari solebant. D. Ambrosius, [o] sola, inquit, ære sua Principū capita, & ducti vultus de ære adorātur. Lāpridius in Diadumeno, sectiq; Bassiani simulachra ex auro & argento. Hæc ille. Qñque ēt ex cera fingebantur, Nazarius in Panegyrico Constātini loquens de eius imaginibus, à Maxentio tyranno deiectis, Aboleri, inqt, hic vultus nō pt, vniuersorū pectorib. infixus est, nec cōmendatione cerę, aut pigmentorū fucis renitet. Prędictę effigies ppria fisci pecunia, nō prouincialiū fundebatur. [p] Dieb. vero festis, & Pręside pñte erigebātur, ita tñ, vt adorationis fastus abesset, quā Theodosius A. [q] ad Aetium P.P. phibuit: Quando, inquit, nostræ statuæ, vel imagines eriguntur, siue dieb. (vt adsolet) festis, siue cōibus, adsit iudex, sine adorationis ambitioso fastidio. Lego fastu. Hoc aūt statuitur, quia Iulianus Apostata eas adorari iussit, vt ait Cedrenus, & ethnici adorabāt. In Notitia ostēdūtur duorū Principū aurati vultus, se respiciētes vsq; ad Lūbos formati, quos P. P. alijq; ciuiles prouin-

b cap 26.

c lib. 2. de bello Iudaic. cap. 8.

d lib. 2.

e lib. 9. deca. 2.

f in 8.

g lib. 2. c. 6.

h cap. 14.

i lib. 17.

k in 7.

l in l. 5. ad leg. Iuliam maiesta.

m in l. capitalis. §. ad statuas. ff. de pœnis.

n toto tit. C. de statuis & imaginibus.

o lib. 6. cap. 9. in examero.

p l. pen. C. de statuis & imaginib.

q in l. 2. C. eo. ti.

prouinciarum magistratus præferebant, non militares, ut Magistri militum, Comites, Duces, & Palatini iudices, qui pro illis capita Principum dorso libri insculpta tantum habebant, columella imagines Principum sustinebat: in imo erat tripus ut solo posset consistere. Sed & porticibus aliis ædificiis publicis atque adeo priuatis eædem imagines affigi cõsueuerant. Arcadius A. [a] ad Aemilianum P. P. si quando inquit, usus exegerit, uel porticus, uel qualibet ædes ætatis senio, seu fortuitis concussas casibus reparari, liceat, etiam inconsulta clementia nostra, cum reuerentia sui imaginem deponere uel nostram, uel retro Principum, reportatamque post refecta ædificia, loco proprio denuo collocare. Has imagines transeuntes uenerabantur, honoremque exhibebant. D. Gregorius Nazianzenus in prima in Iulianum oratione. Parum, ait Imperatores sibi habent adorari, nisi idem quoque in imaginibus, picturisque præstetur, quo cumulatior & perfectior, ipsis sit ueneratio.

a in l. si quando C. de oper. pub.

Plinius minor ad Traianum scribens, cum imagini tuæ, inquit, quam propter hoc iusseram cum simulachris numinum afferri, thure ac uino supplicarent, & infra. Omnes & imaginem tuam Deorum simulachra uenerati sunt. Vnde honorem iis exhibitum fuisse constat. Hodie loco imaginum arma Principũ solent affigi. Paleologis imperantibus, magistratus, imaginem Principis in tunica ante pectus, & a tergo auro depictam gestabant, aliquando stans, quandoq; throno aut equo insidentis. Ac tum capitiis, auro, gẽmisq; ornatis, ac uarie pro dignitatum diuersitate uti cœperunt, ac sceptrum ligneum nodis aureis, & quandoq; nigris, coccineuinẽ exornatum gerere, ut Suphotatus Curopalata in officiis palatinis recitat.

Nobiles priuati & ipsi quandoq; suas, aut aliorũ imagines publice ponebant. Pomponius [b] si quis ait, iussit in municipio imagines poni, si non honoris municipii gratia id fecisset sed sua, actio eo nomine nulli competit. certe maiorum imagines muris ædium affixas nobiles habebant. Constantinus ad populum, [c] ne uero domum inquit uendere liceat, in qua pater defecit, minor creuit, in qua maiorum imagines aut non uidere fixas, aut reuulsas uidere satis lugubre est. Marcellus [d] hæredem meum nolo in patria faciat porticum publicam, in qua poni uolo imagines argenteas: item marmoreas: Plinius, [e] placuit lugere filium, luget vt nemo: Placuit statuas eius & imagines quamplurimas facere: Hoc omnibus officinis agit, illum coloribus, illum cera, illum ære, illum argento, auro, ebore, marmore effingit. Viris illustribus, & bene de Republica meritis in publico imagines poni solebant & domi priuatum conseruari. Plinius, [f] apud maiores, inquit, hæc erant, quæ spectarentur, non signa externorum artificium, nec æra aut marmorea. expressi cera vultus singulis disponebantur armariis, ut essent imagines, quæ comitarentur gentilicia funera, semperque defuncto aliquo aderat totus. familiæ eius, qui unquam fuerat, populus. Aliæ in foribus, & circa limina animorum ingentium imagines erãt, affixis hostium spoliis quæ nec emptori refringere liceret, quæ etiam domi nis mutatis domus ornamenta erant. Has in publico uiuentibus Caligula poni prohibuit. Tranquillus, [g] uetuit posthac, inquit uiuentium cuique usquam statuam, aut imaginem nisi se consulto & auctore poni.

b in l. 7. Quintus de annu. legat.
c in d. lex quæ tutores. §. ne autem & §. ne uero C. de admin. tutor.
d in l. seia §. ult. de aur. & arg. leg.
e epist. 7. li. 4.
f li. 35. ca. 2.
g ca. 34. in Caligula.

Alia præterea P. P. habebat ornamenta, quibus & Proconsules, & Præsides utebantur. Annonas, ut alii magistratus, ex publico, sed longe pinguiores, quale in Claudio Trebellius Pollio olim fuisse scribit, unde licet frumẽtũ, uinũ, oleũ, laridũ, acetũ, olera, hordeũ fœnum, ligna, paleas, cerã, aurũ, argentũ factũ uestes mulos, equos, & alia, quæ ibi referuntur. Sed pecunia postea pro his dari iussa. Iustinianus P. P. Africæ centum libras auri præstitit. [h] Nũc ad aliũ illustrẽ. i. Præfectũ urbi secundũ Notitiæ, & Codicis Iustiniani ordinem, qui eum P. P. subnectunt, est ueniendum.

h in l. 1. C. de off. P. P. Afric.

DE PRAEFECTO VRBIS Constantinopolis. Cap. XXV.

CONSTANTINOPOLIS antea Bysantium dicta, quod Pescennio Nigro [i] fuisset, a Seuero Imp. plane diruta, ac theatro, thermisque, ac omni cultu atq; honore detracto, in vici formã redacta fuerat, & Perinthiis adiudicata. Postea vero imperii sede eò trãslata, in antiquũ splendorẽ restituta, & noua Roma à Cõstantino est appellata, [k] omnibusque Romæ veteris priuilegiis est potita. [l] Id constituit secunda Synodus Constantinopolitana, [m] imperante Theodosio magno, & Chalcedonensis [n] confirmauit, quod & Suidas, Eustachiusque memorant. In omnibus igitur Romam æmulata, quemadmodum illa, & ipsa in regiones XIIII est diuisa. [o] Aureum quoque miliarium pro vrbis vmbilico habuit Capitolium, põtem sublicium, obeliscum, theatra, circum maximum, horrea, amphitheatra, pistrina, thermas, columnas intus peruias, duas Basilicas, porticus, & multa alia, quæ Romæ insignia reperiebantur. Itaque & vrbi Præfectum exemplo Romæ obtinuit, qui ciuiles, & criminales caussas in vrbe, & extra intra aliquot stadia etiam Senatorum iudicaret, [p] ex prouinciis etiam ad eum prouocabatur, quemadmodum a Præsidibus, & Proconsulibus ad Prefectum vrbis Romę appellari ex Mœcenatis sententia Augustus induxit, vt auctor est Dion, [q] & Cassiodorus: Vopiscus in Floriano, omnis prouocatio, inquit, Præfecti vrbis erit; quæ tamen a Proconsulibus, & ordinariis iudicibus emerserit: Idem paulò post. Præfecturæ vrbanæ appellatio vniuersa decreta est: & rursus. Redierunt ad præfectum vrbis appellationes omnium potestatũ & dignitatum. Verum pluribus Præfectis prætorio inuentis, ad ipsos prouinciarum caussæ sunt deuolutæ, [r] eas tantum, quæ Romæ a Prætoribus cognitæ fuerant, vrbi Prefectus retinuit. [s] At Constantinopoli, quo maiorem eius Præfecto auctoritatem adderet, Constantius statuit, vt a duobus Ponticæ diœceseos rectoribus, id est, Bithyniæ, & Paphlagoniæ, & totidem Asianæ, i. Lydiæ, & Phrygiæ salutaris, & duobus Procõsulib. Asiæ, Hellesponti, & insularum, & a tribus Thraciarum diœceseos, Europæ, Rhodope, & Hæmimonti, quę sunt notę prouinciæ, ad ipsum appellaretur. [t] Exemplo etiam Præfecti Romæ idem paucos milites in vrbis stationibus ad sedandos tumultus dispo nebat. [u] Ad eundem disciplina & editio spectaculorum pertinebat, & ideo mulctæ sępe areæ theatrali Præf. vrbi applicabantur. [x] Ad ipsum & cura carnis, vt iusto precio venderetur, & fori aialium iniecta bat. [y] Imo totius annonæ prouidentia ipsi, & Præfecto annonę erat commissa. [z] Liberalium quoque studiorum disciplinam Constantinopoli exerceri curabat, vbi tres Rhetores, decẽ vtriusque lingue Grãmatici, quinq; sophistę, vnus philosophus, & duo legum interpretes quemadmodum Romę a Præfecto conducti docebant. [a] Procurabat etiam, vt mille centum tabernę ecclesię magnę a Constantino & Anastasio donatæ sarcirentur. [b]

i Herodianus in 3.
k l. 5. C. de operib. publ. l. generaliter. in fi. C. de episc. & cler.
l l. 6. C. de sacrosan. eccle. l. 2. C. de priuileg. vrb. Constant.
m can. 3.
n can. 28.
o § antep. nouel. 43.
p l. 1. in princ. ff. de off. præf. vrb. l. 4. C. Theod. de iurisd.
q lib. 52.
r l. à Proconsulibus. l. addictos. l. præcipimus. C. de appellatio.
s l. si apud. C. de appellatio.
t l. eum appellat. C. de appellat. l. 23. C. Theod. eo l. vlt. C. de his. qui per met. iud. non appella.
u l. 1. §. vlt. ff. de off. præf. vrb & Dion.
x l. nouel. 63. in fine.
y d. l. 1. § cum carnis.
z d. l. 1.
a l. 1. C. de stud. lib. vrb. Roma. & Constant.
b nouel. 59. §. 2.

Primus Honoratus ex Prefecto Galliarũ Constantinopoli Pręfectus est, Anno salutis 362. & penultimo Cõstantii imperii, vt D. Hieronymus in chronicis, Cassiodorus, Socrates, & Sozom. tradunt. Is consularis Byzantii est appellatus, qđ nomẽ aliquot annis, vsq; ad Valentinianũ, & Valẽtis imperiũ permansit. [c] scribit n. Gregorius Presbyter D. Gregoriũ Nazianzenũ, dũ ecclesię Constantinopolitanæ præesset per calũniã accusatũ, ad consularẽ vrbis perductũ, absolutũq; fuisse: Itaq; cõstat eũ magistratũ, tũ cõsularẽ vocatũ, quare inscriptio rescripti Valẽtiniani [d] ad Honoratũ recte hẽt Consularẽ Bysantii, vt olim legebatur, non Byzatii, vt postea est mutatum, quæ vrbs Byzacenę prouincię erat caput, cuius vniuersę cõsularis nõ vnius Byzatii vrbis fuisset appellãdus.

c l. 1. C. de offic. comit. sacr. priua.
d in d. l. 1.

Vterque Prefectus vrbi P. P. dignitate æqualis

censebatur, [a] & illustris erat, [b] In senatu tamen supra illos sedebat, [c] & in vrbe omnibus antecellebat: [d] deposito vero officio ex Præfectis prior magistratu functus præcedebat. [e] Præerat senatui, in quo etiam primos sententiam dicebat iura à principe condita ibidem legi curabat. (l. 1. C. de bon. mater.) Sedebat autem Constantinopoli Senatus plerumque eo in loco, qui septimus vocabatur. Niceph. enim [f] scribit Pulcheriam Theodosio fratre defuncto, conuocatis ad septimum Senatoribus Marcianum Imperatorem creasse. Vnde plura in septimi consistorio, iura recitata dicuntur. [g] Sed vitio librariorum, sæpe scriptum est septies, pro septimi. In eo vero Præfectus vrbi Præfecto Prætorio erat inferior, quia ab [h] eo, non à prætorianis sententiis appellabatur. [i] Insignia eadem quæ Romæ Præfectus habebat, nempè vultus Principum, librum mandatorum inter quatuor ardentes cereos abaco impositum, quadriiugū currum auratum, quo per vrbem vehebatur, præconibus eum imperij partem acclamantibus. [k] Cassiodor. [l] de præf. vrbi loquens Carpento, inquit, veheris per nobilem plebem, publica te vota comitatur; fauores gratissimi, consona tecum voce præcedūt: Hæc ille. Non tantum enim præcones, sed & plebs eum faustis manibus excipiebat. Alij quoque maiores magistratus, vt Magistri militum, Magister officiorum, & alij Illustres curru intra vrbem vehebantur. Gratianus, [m] Omnes, inquit, honorati, siue ciuilium seu militarium vehiculis dignitatis suę, & carrucis intra vrbem sacratissimi nominis semper vtantur. Appellat autem vehicula dignitatis, quia ob dignitatem ita in publicum prodibant, qui mos hodie ab aula recessit; Cetera huius magistratus insignia, in Præfecto Romæ explicabuntur. Alexander A. [n] P. V. vrbi amicum vocat. Alij Imperatores hac appellatione ad eum scribebant TVA MAGNITVDO, [o] SINCERITAS, [p] ILLVSTRIS AVCTORITAS TVA, [q] SVBLIMITAS, [r] & similia quibus erga Præfectum prætorio vtebantur: Eius etiam sedes AMPLISSIMA vocabatur, quemadmodum, & Prætoriana, & ipse GLORIOSISSIMVS [s] est dictus. Eius fori aduocatorum numerus octuaginta fuisse videtur, ita enim Iustinus diffiniuit ad Theodorum P. V. scribens [t] quem alij P. P. fuisse volunt quocum. XV. eminebant, & Primates vocabantur, illorum primus fisci aduocatus cum salario publico fiebat, & hi omnes iisdem priuilegijs, quibus Fisci patroni gaudebant. [u] Clarissimique vocabantur.

Nulla huius Præfecti extant insignia, cum tamen vsq; ad tēpora Notitię, & Iustiniani & vltra hic magistratus continuauerit, Theodosius enim minor, & Valentinianus circa annū salut. ccccxxvij. Theophilo P. V. Constātinop. scribit, [x] & Iustinianus sępe eūdem Præfectum nominat, [y] forte existimauerūt ea, quæ in Occidente in Præfecto Romæ repræsentātur, pro hoc sufficere. Aut aliquod folium deest. Eiusdem officium omittitur. Idem tamē fuisse arbitror, quod erat Præfecti vrb. Romæ, nempe habuisse Principem, Cornicularium, Adiutorem, Commentariensem, & alios. Adiutor primicerij titulo honestabat, & priuilegium habebat, ut captarū personarū delinquentiū curā susciperet, biennioq; tantum in officio permanebat. Theodosius. [z] Primicerius, inquit, adiutor tuæ sedis officij curā, insuper personarū suscipiat. De alijs non pōt intelligi, q̄ de custodię traditis, & erat adiutor totius officij, & Cōmentariensis, delinquentesq; capiebat. Vult aūt Theodosius, ut non tantum sontes capiat Adiutor, sed & eorum curā habeat, ex cōsuetudine Constātinopolis, cum alias hęc cura esset Commentariensis. Præter officiū alios sub se hic Præfectus habebat, qui in Præfecto vrbi Romę a Notitia recensiti commodius explicabuntur. Duos tamen Præfectos, videlicet annonæ, & vigilum, non ociosè hic reperimus, quorum vsus ab Occidentalibus diuersus reperiebatur. Vicarium urbis Constantinopolis, q Romę erat, Notitia nullū nominat. Quod

a l. 5. C. de P. P. siue urb. lib. 12.
b l. vl. C. de apparitorib. pręf. vrb.
c l. 1. & 2. C. de P. P. siue vrb.
d l. 3. C. de offi. præf. vrb.
e d. l. 1. & 2.
f li. 14. cap. 58.
g vl l. pen. C. de sacrosan. ecclesi. l. 30 C. de iure delib. l. sanci.m⁹. C. de donat. l. 30. C. de fideicom.
h l. 1. C. de sent. Præf. Præto. l. 17. præfecti. ff de minor. l. 1. ff de off. præf. præt.
i Aemilius 38. ff. de minor. l. vl. C. de his qui p mē ti iud. non appel.
k l. 1. C. de quæstorib. nouel. 70.
l in formula præfecturæ vrbanæ.
m l. 1. C. de honora. vehic.
n in l. 1. C. si mācip.
o l. ad simili tudi nem C de aduo. diuer. iudi. in
p l. 2 C de offic. præf. urb.
q l. 3. C. de spect. & scenic. & lenonib.
r l. 1. C de stud. liber urb. Romę.
s l. 1. C. de rapto. virgin.
t in l. antepe. C. de aduoc. diuer. iud. l. 13. C. de nō num. pecu.
u ..l. ad similitu d. nem.
x in l. 1. C. de p fessō. qui in urbe const.
y in l. 1. C. de rapto. virg.
z in l. vl. C. de offi. præf. urb.

vero Valentinianus, & Valens ad Volusianum. V. C. Vicarium scripsisse leguntur, [a] suspectum est: ijs enim imperantibus Præf. vrb. nō Vicarius fuit. [b] Aut certe de vrbis Romæ Vicario est intelligendum, vbi illud [c] rescriptum est conditum, [d] quod cum Taracinenses, & Tuscos calcem in vrbe vehere iubeat ad Constantinopolim longe ab eis populus distantem non potest referri.

a l. 3. C. Theo. de calcis coctorib.
b l. 28. C. de decorionib.
c l. 2. C. Theo. de incest. nup.
d d. l. 3. C. Th. de calcis cocto.

DE PRAEFECTO ANNONAE. Cap. XXVI.

C. de offi. Præfecti annonæ Græca constitutio.

PRAECIPVA cura P. V. erat annonæ, qui cum pluribus negocijs occupatus, huic cōmode intētus esse non posset, proprius eius rei gratia creatus est magistratus, Præfectus annonæ vocatus. Is inter alia, q̄ in Præfecto Romę dicētur, panes inter pauperes diuidebat Constantinus enim, diuersis horum generib. eos est largitus. [e] Primo illis qui domos Constantinopoli habuissent, [f] & hi panes palatini dicebantur. [g] Suidas uero, [h] quemcunq; panem ex Principis palatio exeuntem, palatinum vocatum fuisse autumat. De his interpretandum est Theodosij rescriptum [i] ad Proculum P. V. Annonas, inquit, publicas, non tam titulis dignitatum, quàm singulorum meritis attributas Constātini liberalitate claruit, ideoq; nihil ex his scholarum nomine vendicetur, sed pro cuiusq; merito concessa seruentur. Merita autem eorū intelligit, qui ædificassent, & ob id ciuicæ annonæ appellant, [k] uel publicæ. Hæc enim uocabula confunduntur. [l] Alios panes Constantinus assignauit militibus, qui & ipsi vrbem ædificijs exornassent. [m] Hi in pane cocto exhibiti domibus assignabantur. [n] & panes ædificiorum dicebantur, [o] Alios præterea panes quo anno Consul fuit Constantinus, singulis diebus inter plebem diuisit, quibus ēt uinum, carnem, & oleū addidit, vt ait Suidas, [p] & id per multos annos obseruatum fuit. Octuaginta millia panum, eū quotidie pauperib. elargitū Metaphrastes [q] scribit: Socrates octuaginta millia modiorū frumēti. [r] Sordidus erat hic panis, duas vncias, & semis pēdēs. Valentinianus uero buccellas mundas sex vnciarū dedit. [s] His alios addidit Theodosius Magnus, [t] & alios Martianus, [u] Tribunalibus aūt varijs in locis ciuitatis erectis illos p gradus ascendentes pauperes accipiebāt. Cum enim vnus locus ad diuidendos inter tantam plebē panes, non sufficere, centum & decem septem per xiiii. Cōstantinopolis regiones, marmorei gradus sunt cōstructi, ut in antiqua Constantinopolis descriptione ante Notitiam legitur, vnde hic panis gradilis appellabat, quem aliunde q̄ a gradibus cuiq; assignatis populus accipere nō poterat. [x] Valentinianus: ne qd, inquit, super gradili pane fraudis oriatur, iussimus omne illud, qd populo penditur, palam in gradibus, non clā a pistorib. ministrari. Erant igitur sui cuiq; tribui gradus destinati, quos mutare nō licebat, nec alter ad alterius gradū transire poterat, idq; officiales Præfecti annonæ prohibebāt. Idem Valentin. [y] Panis, aīt, gradilis in aliū gradū translatio inhibetur, & cognoscat officiū Præfecti annonæ, seuerissima sibi imminere supplicia, si vlterius translationē per gradus permiserit commutari. Ciuiles ēt hi panes vocantur, [z] qui ciuibus dabantur, ad palatinorū differentiā, & aliorum, qui quibusdā scholarum hoibus præstabantur. [a] Hę populares ēt annonæ, & ciuicæ sunt dictæ. [b] Eādē olim Romę liberalitatē, sed nō tanta largitate Traianus exercuerat, [c] quinq; millib. n. puerorū, & puellarū inopū alimenta decreuerat. [d] Eorū numerū Aurelianus auxit, vt ait Vopiscus. Quare in pluribus numismatis Traiani, & Hadriani hi gradus visuntur, p quos populus ascendit panē accepturus. In summo est scriba, & alius cū tessera, q panes diuidit. Hi olim neq; alienari, neq; in aliū transferri poterant. [e] Sed illis a multis alienatis, Theodosius eos contractus confirmauit,

e l. 8. & 9. C. Th. de anno. ciuil.
f l. 22 & 23. C. Theo. eod.
g l. 7. C. Theo. d. tit.
h in uerb. παλάτινος.
i in l. 1. C. de annon. ciuil. li. 12.
k l. 1. & seq. C. T. de anno. ciuil.
l in l. 1 C. eo. ti. & l. 10. C. eo.
m l. 2. C. T. eo. ti.
n l. 2. C. de cano. frum. urb. Constant. li. 11.
o in l. 5. C. T. d. o de anno. ciuil.
p in d uerb. παλάτινος.
q 6. Nouemb. in Paulo Patriarcha Constantinopolitano.
r li. 2. c. 3.
s l. 15. C. Th. d. ti.
t l. pe. C. Th. eo.
u l. ul. C. eo. ti.
x l. 3. & 4. C. Th. eo. ti.
y l. 2. C. The. eo. ti.
z d. l. ul. 4. præterea, C. de io. doc. l. ul. 4. & nemo, C. de quadrien. præscrip.
a l. 2. C. de annō. ciuil.
b d. l. 2.
c Plin. in panegyrico.
d Dion & capitoli. in pertinace.
e l. 6. & 7. C. Theod. tit.

Digitized by Google

confirmauit, & distrahi permisit. [a] Quare postea
alienari, & in dotem dari potuerunt. [b] Nunc alios
sub hoc Præfecto magistratus prosequemur, qui etsi
sub Romæ Præfecto erunt explicādi, diuersam tamē
Constantinopoli formam habebant; & ideo hic de ip
sis necessariò est dicendum.

a in l. vl. C. de sa non. ciuil. lib.
b d. l. vl. §. præterea, C. de iur. do.

ff. & C. de officio Præfecti vigilum

DE PRAEFECTO VIGILVM. Cap. XXVII.

QVEMADMODVM sub Ro
mæ Præfecto erat Præfectus vi-
gilum, septem cohortibus impe-
rans, quæ incendia in vrbe orta
arcerent, ita & sub Constantino
poli Præfecto, alter vigilū, quin-
gentis sexaginta tribus collegia-
tis nuncupatis imperabat. Erant
hi ex diuersis artificum corporibus delecti, per xiiij.
vrbis regiones, ad arcenda incendia dispositi, in qui-
bus plures, vel pauciores locabantur; prout amplæ,
angustæuè regiones erāt, vt docet antiqua vrbis Cō
stantinopolitanæ descriptio, quæ collegiatos in qua-
que vrbis regione 55. 80. aut 90. pro cuiusq; latitu-
dine recenset. In vltima regione errore librarij de-
sunt 38. qui aliarum regionum collegiatis aggrega-
ti, numerum 563. constituunt, quot ab Honorio, &
Theodosio in rescripto ad Aetium. [c] P.V. recēsentur.
De his in prima Constātinopolis regione, ita legitur.
Prima regio continet collegiatos XXV. qui è diuer-
sis corporibus ordinati incendiorum solent casibus
subuenire. Secunda regio continebat collegiatos
XXXV. Aliæ plures uel pauciores alios. His ergo im
perabat Præfectus vigilum, quorum opera arceban-
tur incendia, & in defuncti locum præsentibus cor-
poratis, alium subrogabat, nec his alij addi, nec ipsi
mutari poterant Honorius, & Theodosius, [d] Ces-
sante, inquiunt, omni ambitione, omni licentia, quin
gentorum sexaginta trium collegiatorum numerus
maneat, nullisq; his addendi, mutandi, vel in defun-
cti locū substituendi pateat copia, ita, vt iudicio tuæ
sedis, sub ipsorum præsentia corporatorum in eorū
locum, quos humani subtraxerint casus, ex eodem,
quo illi fuerant corpore, subrogentur, nullis alij cor-
poratorum præter dictum numerum per patrucinia
immunitate concessa. Ad Aetium P. P. est illud re-
scriptum, sed legendum est P. V. vt habent emenda-
ti Codices, nam ipse functus est hoc magistratu Con
stantinopoli. [e] Deligebantur uero hi collegiati, ex
XXXV. corporibus artificum, qui à Constantino in
rescripto ad Maximum [f] recensentur, eosque ab a-
lijs muneribus personalibus, præterquam ab arcēdo
incendio immunes facit. [g] Corporati autem artifi-
ces sunt, architecti, [h] medici, pictores, statuarij,
marmorarij, lectarij, seu arcarij, id est, qui lectos siue
fulcra lectorum, & arcas fabricant, clauicarij, qui
ciaues, quadrigarij, qui currus, uel quadratarij, quos
græco vocabulo τέκτους appellant, vermiculatum
opus facientes, structores, idest ædificatores, scul-
ptores ligni, mutarij, deauratores, albini, quos Græ
ci κονιατὰς appellant, id est parietum dealbatores,
argentarij, barbaricarij, qui ex filis auro elaboratis
hominum, brutorumuè imagines effingunt, ait Dona
tus, [i] Diatretarij, margaritas perforantes, uel cali-
ces torno polientes, aut cælantes, [k] ærarij, fusores,
signarij, fabri, bracarii, aquæ libratores, figuli, qui
græcè χρυσοχοῖ aurifices, vitriarij, plumbarij, specu-
larij, pelliones, fullones, carpentarij, i. sculptores,
dealbatores, cusores, linarii, qui linum curant, signa-
rij, bractearij, græcè πεταλουργοί. His omnibus P.V.
imperabat, ex eorumq; corporibus 563. ad arcenda
Constantinopoli incendia eligebat. Symmachus P.
V. [l] Valentinianum A. rogat, ne noua equorum col
latione ad vsum exercitus, plebem Romanam one-
ret. Hi sunt, inquit, qui fabriles manus Augustis
operibus accommodant, per alios fortuita arcen-
tur incendia: quibus verbis motus Imperator indi-

c l. pen. C. de cōmer. & mercatu.
d in d. l. pen.
e l. vl. C. The. de calcis coctorib.
f in l. 1. C. de excus. artifi.
g l. 1. C. de priu. corp. & l. 1. C. de collig. li. 11.
h l. 1. C. de excu. artif.
i in 12. Aeneid.
k l. si seruus §. si calicem, ff. ad leg. Aquil.
l li. 1. epist.

ctum onus remisit. [m] Sed quod ad Præfectum Vi-
gilum pertinet, is magistratus vilioribus dari cœ-
ptus, conspirantibus etiam cum eo furibus, paula-
tim despectus est. Quare Iustinianus eius loco Præ
torem plebis creauit, cui etiam in eos, qui nocte mœ
chando, uel furando, uel alio modo deliquissent,
gladii ius dedit. [n] Imperabat hic Præfectus, & Vi
comagistris, quos ab Augusto inuentos Tranquil-
lus [o] scribit, spacium vrbis, inquit, in regiones,
vicosque diuisit, instituitque, vt illas annui magi-
stratus sortito tuerentur, hos magistri è plebe cuiuſ-
que viciniæ electi. Hi Cōstantinopoli numero LXX.
instituti per noctem quini xiiij. vrbis regiones custo
diebant, quemadmodum in descriptione urbis Con-
stantinopolitanæ legitur.

m l. 1. C. The. de perpet. corporato.
n in nouel. 13.
o in Augu. c. 30.

DE DECANIS SEV LECTICARIIS. Cap. XXVIII.

DEcanorum etiam, seu Lecticariorum,
qui lectis [p] impositos mortuos effere-
bant, curam Præfectus vrbi habebat.
Hi a ferendis lectis nomē traxerūt. Alio
nomine Decani sunt dicti, forté quod
in decades essent diuisi. A Constantino Pio Principe
sunt inuēti, ut gratuitā exportandis defunctis operā
præstarent, eamque ob causam maiori Ecclesiæ Cō
stantinopolis 950. ergasteria donauit, alia 150. Ana-
stasius cum quibusdam alijs redditibus addidit, quæ
numerum M C. ergasteriorum efficiebant, ex quo-
rum pensionibus sumptus funerum fiebant. [q] Ita-
que Iustinianus mandauit Præfecto vrbi, ut prælata
ergasteria ab aliquibus vsurpata Ecclesiæ memoratæ
restitueret, octingentaque eius defensoribus, trecen
ta Oeconomis assignaret, qui ex eorum redditibus
aureos CCCC. singulis mensibus religiosis darent,
videlicet decanis 182. ascetriis, idest, monialibus
VIII. quæ psallentes lectum sequebantur, aureos
XCI. Acoluthis lumina præferentibus, aureos XCI.
canonicis mulieribus, quæ seruiebant Xenodochio,
& ipsæ, quoq; psallebant, aureos 36. ascendit annua
hæc sūma ad quatuor millia, & octingentos aureos;
Qui vero volebat plures lectos, & speciosiores, plu-
raq; ascetria, pecuniam in Nouella Iustiniani definitā
soluebat: Asceterium autem vult constare ex octo
monialibus, & tribus acolythis.

Lecticarii uero seu decani à defensore Ecclesiæ ex
800. ergasteriorum pēsione alebantur. Horum nume
rus cum in immensum excreuisset; statutū est à Theo
dosio iuniore [r] ne 950. excederent, postea ad M C.
excreuerunt: & Iustinianus [s] 800. pauciores nō es-
se statuit. Hi ferebant caducer, sepulchrum extrue-
bāt, & in alijs huiusmodi laborabāt, vnde κοπιαταί.
idest laborantes vocantur, [t] a Præfecto vrbi creabā
tur. Nullum tamen ipsis certum locum Constantino
poli destinatum fuisse inuenio, sed ut facilè inueniri
posse ot, credendū eos in certo loco congregatos mā
sisse, quemadmodum Romæ, ubi in unis castris dege
bant in xiiij. urbis regione, quæ castra lecticariorum
appellabantur, sed illorum numerus non apparet.

p nouel. 59. c. 4.
q nouel. 59. §. 1. Leonis nouel. 12.
r l. 4. C. de sacro. san. eccl.
s nouel. 43. l. princip. d. nouel. 59.
t in d. nouel. 59. cap. 2.

DE CVRATORIBVS OPERVM Constantinopolis. Cap. XXIX.

QVemadmodum Romæ, ita & Constanti
nópoli credendum est curatorem ope
rum fuisse, quæ ante Notitiam in Con
stātinopolis descriptione in xiiij. regio
nes diuisæ icerto auctore recitatur, vt
Fora IIII. Theatra II. Circus I. Thermæ VIII. Basilicæ
II. Horrea V. Lusoria II. Cisternę IIII. Nymphęa IIII.
Porticus LII. Pistrina publica xx. Gradus CXVII. de
qbus supra. Colūna purpurea I. Aliæ intus peruię II.
Colossus I. & plura alia, q ꝓprio opusculo me inter-
pretaturū spero. eorumq; oīum solicitudo apud hūc
curatorē fuit. Alios quoq; magistratus, q nunc. xv.
Præfecto urbi Romæ parebāt, sub hoc Cōstantinop.
Præfecto fuisse credēdū est, vt magistrū census, q ibi

 acta

acta scribi iubebat: [a] sed & agitatores, ac scenici, omniaq; ad ludos spectantia sub hoc Præfecto fuere: [b] Denique lenones, [c] & tota ciuitatis politia ei committebatur, vt in præf. Romæ diceenr. [d] Verum quoniam aliquod ius in Prętores Constantinopolitanos eius vrbis Præfectus habebat, & eorum iura meminerunt, de his est videndum.

a l. testamenta, l. consulta, C. de te sta. l. in hac sacratissima, l. secundũ C. de dona.
b l. 1. 4. & seq. C. Theo. de scenic. l. vlt. C. Theo. de expen. lud. l. 1. & 2. C. Theo. de equis curul.
c l. 1. C. Theo. de lenon.
d l. 1. C. Theo. de vsu.
Cod. de officio prætoris, de prætoribus li. 12.
e l. si apud. C. de app.

DE PRAETORIBVS CONSTANtinopolis. Cap. XXIX.

ROMAE Constantino Imperante duo tantum Prætores erant, a quibus ad Præfectum vrbi appellabatur. [e] Bysantium vero sede Imperij translata, Constantinus nullum illi vrbi Præfectũ, sed tres prætores dedit, primum a se Flauium nuncupatum, quem in ludos, & theatra viginti quinque millia Follium, & libras argenti quinquaginta ad oblectandum populum impendere voluit: quæ summa est plus minus nostrorum 500. Aureorum. Follis autem secundum Suidam equat fermè dimidium nostrum quadrantem. Secundum Prætorem etiam a se Constantinianum appellauit, quem viginti millia follium, & quadraginta argenti libras insumere iussit. [f] hic est Prętor Constantinianus, qui alienantibus prædia minorib. decretum interponebat. [g] Tertium Prętorem vocauit triumphalem a victorijs, quas sæpius obtinuerat: & hunc xv. millia follium, & triginta argenti libras erogare præcepit. [h] Nec nisi Senatores, & a Senatoribus eligebantur, [i] Postmodum sub Constantio quinque facti sunt prætores, quorũ primus fuit Constantinianus, qui in honorem magistratus libras argẽti mille in aquæductus seu fabricas publicas impendebat. Alter erat Flauialis, qui & ipse in easdem fabricas libras 500. erogabat. [k] Alij ludos edebant. Hæc autem officium Præfecti vrbis exequebatur. [l] Deinde sub Valentiniano ad numerum quatuor redacti sunt Prætores, qui kal. Ianuarij magistratum inibant. [m] Gratianus alios quatuor addidit. Demum Valentinianus III. & Martianus tres tantum ex Senatoribus Constantinopoli habitantibus creari mandarunt, [n] qui cautas liberales, & liberorum cognoscebant, ac decreta minoribus prædia alienantibus interponebant, [o] minoresq; capios in integrum restituebant: eos fortè tum intermissos Notitia prætermittit Imperante Iustiniano vnus Cõstantinopoli Prætor plebis nuncupatus fuisse videtur quem ipse magnificentissimum appellat. & appatitorem habuisse dicit. His, quæ ad Præfectum vrbis Constantinopolis pertinent, explicatis, cum huic ordini illustrium continuato tam Notitia, quam Codex Iustiniani magistros militum subnectant, de his est videndum.

f l. 5. C. Theo. de præto.
g l. vl. C. de præ. minor.
h lib. 5.
i l. vlt. C. de offi. præ. l. l. 12. C. Th. de præto.
k l. 23. C. Theo. de præto.
l d. l. 13. & 20.
m l. 20. C. Theo. de prætor.
n l. vl. C. de offi. præto.
o l. r. C. eo. ti in prin. ff. de ventre inspiciendo.
p l. nouel. 89. c. 2 seu auth. de testibus.

C. de offic. magistrorum militũ.

DE MAGISTRIS MILITVM. Cap. XXX.

PRIMA pars Breuiarij imperij, quod Augusti manu scriptũ fuisse Tacitus, Tranquillusq; scribũt, continebat, res militum, & quot sub signis vbiq; essẽt, quotq; classes reperirentur. Hæc postmodũ per latercula diuisa rursus in Notitia sunt transcripta. cum de his igitur atq; eorum Præfectis sit dicendum illorum origo hic altius est repetẽda. Ante inuentos magistros militum, consulares vocati tanquã Imperatoris legati, ad regendum exercitum mittebantur, quibus milites tam pacis, q̃ belli tempore obtemperabant. Tranquillus in Tiberio, [q] corripuit, inquit, consulares exercitibus præpositos, q non de rebus gestis Senatui scriberent: & in Domitiano [r] Oppium Sabinum consularem à Dacis oppressum scribit. Consularem appellatum Vlpianus tradit, [s] quia consularibus insignibus vtebatur: ét is, ait, qui exercitui præest, licet consularibus insignibus vtatur, ignominiæ cã ab Imperatore missus, hac nota laborat. Vegetius uerò, qa ex cõsularibus viris exercitibus præfici solebant, cõsulares appellatos fuisse innuit. [t] Legati nomen adhuc Alexandro imperante erat in vsu, Lampridius, [u] Appatitores, inquit, nullos esse passus, iussu, vt ante tribunum milites quatuor ambularent, ante Ducem sex, ante Legatũ decem: legatis Magistri militum successerunt. Vegetius. [x] Legati, ait, Imperatoris, ex cõsularibus ad exercitum mittebãtur, quibus legiones, & auxilia vniuersa obtemperabant in ordinatione pacis, vel necessitate bellorum, quorum loco nunc illustres viros constat Magistros militum substitutos, à quibus non binæ tantũ legiones, sed & plures gubernabantur. Hæc ille. A quo, vero Magistri militũ inuenti fuerint, non constat. Certum est, post Alexandrum a posterioribus Principibus introductos. Metaphrastes Theophilum Magistrum equitum sub Decio, & Veturium sub Diocletiano nominat Magistrum peditum. Aurelianũ quoq;, qui mox imperauit, Magistrũ militum p Thracias Fl. Claudij fuisse Vopiscus scribit. Et Eusebius Cæsariensis Saturninũ vnum ex xxx. tyrannis Carino imperante. Magistri autẽ dicti sunt, quibus alicuius negocij cura præcipuè demandabatur, [y] Indeq; magisteria hæc potestas est appellata. [z] Ita ét Paulus Diaconus vocat. Cæterum cum Præfecti prætorio ubiq; ordinandi, & puniendi milites potestatem haberent, Constantinus militari imperio ipsis adempto, duos magistros militum instituit, alterũ equitum alterum peditũ, qui omne ius in milites haberent, vt auctor est Zosimus, [a] quod in Occidente semper est obseruatum. Magnus uerò Theodosius, vt oibus ex partibus hostibus occurreret, plures Magistros militum creauit, ut in 4. Zosimus scribit, q mox ad numerum quinq; in Oriente sunt redacti. In Occidente duo permanserunt, alter equitum, peditum alter; qui in Principis comitatu degebant, & tanq̃ apud eum manentes, in Præsenti sunt vocati, [b] His Iustinianus in Polemoniaco Ponto, Armenijs, alijsq; adiacentibus regionibus, Zetam magistrum militũ addidit. [c] Horum fermè eadem potestas erat in milites quæ Præfectorũ Prætorio remansit in prouinciales, [d] Ciuiles enim criminalesq; illorũ causas audiebant, [e] & terminabant, [f] Ab ipsis tamẽ prouocare licebat [g] Qui verò eorũ uice exercitibus imperabant, in caligatos tantũ, seu gregarios milites, non tribunos aut Centuriones, ius gladij exercebant. Hanc secundam post Principem dignitatem fuisse D. Hieron. [h] scribit. Tristatæ, inquit, apud Græcos nomen est, secundi gradus post regiam dignitatẽ, quos nos Magistratus vtriusq; militiæ, & Præfectos annonarij tituli vocamus. inter alia comitibus, & magistris militum indultum erat priuilegium, ut gratis in balneis publicis ciuitatum lauarẽtur, C. d. 1. c in rei mili. cani. vel trib. laua. pręf. Ad Magistrum militum scribẽs Imperator hoc titulo eum alloquebatur. INSIGNIS AVCTORITAS TVA, [i] vel PRAECLARA, vel ILLVSTRIS MAGNIFICENTIA TVA, [k] aut MAGNITVDO TVA, [l] vel GLORIA TVA, [m] vel simili appellatione.

q cap. 32.
r cap. 6.
s in l. 2. in princ. de his qui not. in fam.
t li. 2. c. 9.
u in eod.
x li. 2. de re milita. cap. 9.
y l. quibus, ff. de ver. sign.
z l. 3. C. de appa. mag. mili. l. 5. C. de offi. magi. milit.
a li. 2.
b l. pen. C. de apparitor. mag. milit.
c in l. ult. C. de offi. mag. mili.
d l. pen. C. de of. P. P. Orien. d. l. 2. & 2. C. de offic. mag. mili.
e l. 1. & 2. & toto tit. C. eo.
f l. de militib. C. de custodia, & exhib. reor.
g l. vlt. C. de his qui per metum iud. non appe.
h in 23. Ezech.

Milites antea a Magistris Ducibusq; eligebãtur, & probabantur. Postea Zeno hoc sibi reseruauit, atque oẽ militum genus a se probari noluit, [n] Magistris succes sere, qui hodie Generales exercitus vocantur: magistrorum enim nomen hodie ab vsu recessit, & ad publice docentes est translatũ, qui vulgò a Summis Pontificibus, magistri vocant, [o] sicut & Doctores. [p] Eodẽ noie, equitum religiosorũ Præfecti appellant.

Notitia quinq; Magistros militũ in Oriente recenset, qui mixtim equitibus, peditibusq; imperabant; & si secus esset in Occidente, vt dixi. Horũ duo erãt in p̃senti, vnus p Orientẽ: Quartus p Thracias; Quintus p Illyricum. Sed iuxta Notitiæ ordinem, prius de p̃sentalib. est disserendũ. Vt vero Oriẽtis collectæ uires appareãt, in fronte prius totius Oriẽtalis militiæ, numeros hoc compendio descriptos repræsentabo.

i l. 56 C. Theod. de cursu pub.
k nouel. Theo. ti. 24 l. 2. G de offi. mag. mili.
l l. ul. C de offi. mag. mil. l. 7. 5. 1. C. de offic. præf. præ. Africæ.
m d. l. 2. in fi.
n l. pen. C. de re milit.
o eo. C. de magistris. c. literis. de constitutionibus c. pen. & ul. de iudic.
p c. olim de resc.

Digitized by Google

IN ORIENTE.

Magister militum præsentalis. 1.
- *Legiones Palatinæ.* VI.
- *Vexillationes Palatinæ equitum.* V.
- *Vexillationes comitatenses equitum.* VII.
- *Auxilia Palatina.* XVIII.

Magister militum in præsenti. 2.
- *Legiones Palatinæ.* VI.
- *Vexillationes Palatinæ, equitum.* VI.
- *Vexillationes Comitatenses equitum.* VI.
- *Auxilia Palatina.* XVII.

Magister militum per Orientem.
- *Legiones Comitatenses.* IX.
- *Legiones Pseudo comitatenses.* X.
- *Vexillatiotiones comitatenses equitum.* X.
- *Classes.* VI.
  - *Seleucia hæc sub Comite Orientis.*
  - *In ponto Euxino nauium. 40.*
  - *In mari rubro.*
  - *Syriaca.*
  - *Alexandrina*
  - *Carpatia.*

Magister militum per Thracias.
- *Legiones Comitatenses.* XXI.
- *Vexillationes Palatinæ equitum.* III.
- *Vexillationes comitatenses equitum* IIII.

Magister militum per Illyricum.
- *Legiones comitatenses.* VIII.
- *Legiones Pseudo comitatenses.* IX.
- *Legio Palatina.* I.
- *Auxilia Palatina.* VI.
- *Classes.* VI.
  - *In Schytia. I. nauium 125.*
  - *In Moesia prima. II.*
  - *In Moesia secunda. I. nauium 100.*
  - *In Dacia. II.*

Sunt omnes legiones. 70.
Vexillationes equitum. 41.
Auxilia. 41.
Classes. 12.

DE PRIMO MAGISTRO *militum in præsenti.* Cap. XXXI.

EXEMPLO duorum P. P. initio duo magistri militum in præsenti creati sunt, vt si vnus noua moliretur, alter obstaret. Hi non simul, sed diuisis inter se copijs, militibus imperabant. [a] Hæc vtrãque militiam in præsenti Leo A. vocat, [b] quia in comitatu Principis degebant. Sic magistratus qui sunt in vrbe, Arcadius Iureconsultus, in præsenti esse dixit. [c] Non tantum, inquit, priuati, sed & magistratus, si sunt in præsenti testimonium dicunt. Vocabantur & præsentes. [d] Arcadius & Honorius: Nemo, inquiunt miles ex his, qui præsentes diuino obsequio nostræ clementiæ deputati sunt, & qui in hac esse vrbe, præsente comitatu sunt concessi, ad aliena obsequia sine nutu principali accedere audeat. De his intelligere Tacitus potest, cum ait [e] Lupercus, legionarios è præsentibus, Vbios è proximis. Treuirorum equites haud longè agentes, raptim transmisit. Aliquando præsentes numeri nuncupantur. [f] Hinc prætorium in quo hi Magistri militum controuersias, aut delicta cognoscebant, prætentum Iustinianus vocat. [g] Ex his domestici, qui semper Principem comitabantur, quandoq; præsentales nominabantur. [h] Hos maximos ordines appellat Nicephorus, [i] olim stipatores seu prætoriani nuncupabantur. Herodianus, [k] A Macrino, inquit, corporis custodes, ac stipatores, quos prætorianos vocant, fortiter stantes, reliquum omnem exercitum soli sustinebant, videlicet proceri homines, atque ex omni numero delecti. His duplum stipendium eius, quod alijs dabatur, a Senatu olim fuit decretum. [l] Binos enim denarios diurnos accipiebant, cum alij nec vnum quidem haberẽt, vt Tacitus [m] refert. Hos Augustus X. millium cõstitutos in x. cohortes sub totidem Tribunis diuisit, vt [n] Dion refert, quibus postea 3500. electorum Armeniorum successere, qui in scholas IX. sub totidẽ Præfectis diuisi palatium Principis custodiebant, & ob id magistrum officiorum illi præfectum iudicem habebant, in ceteris Magistris parebant, qui præter hos, plures copias infrascriptas præsentales nuncupatas habebant. Cum verò magistros præsentalibus rei bellicæ onus incumberet, ad alios magistros, &

a l. nemo. C. de re milit.
b in l. vl. C. de di. nec. offi. li. 12.
c in l. ob carmẽ de testib.
d in d. l. nemo, C. de re milit.
e li. 2.
f in l. vl. C. eo. ti. l. 4. C. de apparitorib. mag. milit.
g Nouel. 23. in fin.
h l. restituendæ, C. de aduo. diue. iud. l. vlt. C. de dom. & protect.
i l. 2 C. de uriosis (?)
i li. 17. cap. 2.
k li. 5.
l Dion. li. 53.
m lib. 1.
n lib. 55.

Duces limitaneos aliquem ex suis apparitoribus mittebant, qui a se missa mandata impleri curarent. Hęc responsa vocabantur, [a] & qui mitti: Ad responsum, vel responsalis; sic Prætores Pisidiæ, [b] Lycaoniæ, [c] Thraciæ, [d] Moderator Hellenoponti, [e] & alij copiarum duces [f] inter milites responsalem tenebant, qui à se iussa exequeretur, quæ & mandata vocabantur. [g] Hi erant, vt sunt nunc apud Principes Nuncij Summi Pontificis, Apocrisarij à Græcis dicti, [h] sic D. Gregorius Constantinopoli apud Tiberium Imper. pro Pelagio Responsalis fuit. D. Gregorius, [i] Tempore, inquit, quo pro explédis responsis ad Principem ipse transmissus; & in dialogis, [k] dum ait, iussione Pontificis mei in Cóstantinopolitanæ vrbis palatio responsis ecclesiasticis deseruirem. Idem [l] Anatolium, quem ad facienda responsa ecclesiæ in vrbem regiam transmisi, charitas vestra visitet, vt labores, quos in caussis secularibus patitur, nobiscum requiem inueniát. Hæc ille. Hi quandoque Vicarij Summi Pontificis sunt appellati. Innocentius enim III. Constantinopoli Vicarium habuit apud Balduinum, qui Romam nunciabat, quæ ibi agebantur. [m] Præsentalibus militibus Anastasius [n] priuilegium indulsit, vt litigantes pro sportulis executoribus solum aureum soluerent. Hos, vt supra diximus, per cohortes antea in vrbe diuisos Seianus Præfectus prætorio Tiberij seorsum muro inclusit. [o] Hæc castra prætoriana vocat Plinius. [p] Ad extrema, inquit, tectorum in castris prætorianis ab eodem milliario per vicos omnium viarum mensura colligit paulò plus septuaginta millia passuum.

a l. vl. C. de re mil.
b Nouel. 24. c. 4.
c Nouel. 25. §. 1.
d Nouel. 26. c. 2.
e Nouel. 28. c. 3.
f edicto 8. Insti. §. pen.
g Procop. in 3. de bello Vādalic. Zosimus in 1.
h c. eiusdem. §. 1 prima. q. 7.
i li. 14. moral. c. 32. & li. 3. dialo. 32.
k cap. 35.
l episto. 392.
m c. 4. de cōsuet.
n in d. l. vl. C. de re mil.
o Dion in li. 57. Tranq. in Tibe.
p li. 3. cap. 5.

NOTITIA
INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS MAGISTRI
Militum Præsentalis.

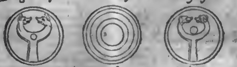
Mattiaci seniores. *Constantiani.* *Salij.*

Tertij Sagittarij Valentis. Sagit. sen. Gallica. Sagit. iuniores Gall.

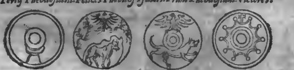
Anglevarij. *Retobarij.* *Defensores.*

Felices Honoriani iuniores. *Vrsi.* *Hiberi.*

Tertij Theodosiani. Felices Theodos. Isauri. Primi Theodosiani. Victores.

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Magistri militum PRÆSENTALES VEXILLATIONES.

Palatinæ. V.

EQVITES

promoti seniores.
COMITES *Clibanarij.*
COMITES *Sagittarij iuniores.*
COMITES *Tasfali.*
EQVITES *Arcades.*

Vexillationes Comitatenses. VII.

EQVITES *Cataphractarij Biturigenses.*
EQVITES *Armigeri seniores Gallicani.*
EQVITES *quinto Dalmatę.*
EQVITES *nono Dalmata.*
EQVITES *primi scutarii.*
EQVITES *promoti iuniores.*
EQVITES *primi clibanarij Parthi.*

Legiones Palatinæ. VI.

LANCEARII *seniores.*
IOVIANI *iuniores.*
HERCVLIANI *seniores.*
FORTENSES.
NERVII.
MARTIARII *iuniores.*

Auxilia Palatina. XVIII.

BATAVI *seniores.*
BRACCATI *iuniores,*
SALII.
CONSTANTIANI.
MATTIACI *seniores.*
SAGITTARII *seniores Gallicani.*
SAGITTARII *iuniores Gallicani.*
Tertij SAGITTARII *Valentis.*
DEFENSORES.
RETOBARII.
ANGLEVARII.
HIBERI.
VRSI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE II

Felices

FELICES HONORIANI *Iuniores.*
VICTORES.
PRIMI *Theodosiani.*
TERTII *Theodosiani.*
FELICES *Theodosiani Isauri.*
OFFICIVM *autem suprascriptæ Magisteriæ in Præsenti potestatis, in numeris militat, & in officio deputatur.*

COMMENTARIVM.

INSIGNE huius magistri fuit liber supra abacum, albo tapeto instratum erectus, cuius tegumentum ferrugineum eiusdem coloris, fascijs in capitibus, & medio cingitur. in umbilico aurea tabella, aureos duorum Principum vultus sculptos tenet. In manu scriptis longus codex, cum argenteo tegumento, & fascijs aureis cincto, super abaco coeruleo tapeto instrato visitur: in Medio Principum imagines includuntur, quibus Vrsini exemplar caret. Hic Magister vexillationes quinque equitum palatinas habebat, Comitatenses VII. Legiones verò palatinas VI. Auxilia palatina XVIII. quæ ut planius intelligantur, aliqua de uexillationibus sunt præmittenda.

DE VEXILLATIONIBVS *Magistri militum in præsenti,* Cap. XXXII.

VEXILLA iam peditum, quàm equitum fuere. [a] his enim Romani, & signis in legionibus utebantur. Romulus pro signis manipulos fœni in summitate, hastæ legatos habuit, posteà pro his Aquilam, Lupum, minotaurum, & aprum gestarunt, [b] qui in acie simul ordines præibant: Sed Marius in secundo consulatu, Aquilam uniuersæ legioni præfecit, ut Plinius, [c] & Vegetius [d] referunt. Cætera animalia cohortium signa fuere, quibus additus est Draco manus, & pila ab Augusto inuenta, ut orbem Romano imperio hoc typo subesse indicaret. [e] Aquila primo argentea, & sacello inclusa, longæ hastę est præfixa. [f] posteà aurea facta, [g] fulmen aureum pedibus, tanquam Iouis armigeræ iussu: Demum facta est imperij insigne; Vexillum uerò tàm centuriæ peditum, quàm equitum turmæ fuit, ait Vegetius. [h] Hæc tamen uexillatio pro equitum tantū turma, siue cuneo sub uno uexillo militante accipitur. Vexillum diminutiuum est, a uelo quasi paruum uelum, ut ait Festus, id erat quadratum, auro & purpura contextum, quod longo conto suspensum, circa Principem ferebatur. Georgius Cedrenus, Vexillationes, inquit, Romani equites appellantur, & uexilla, uela purpura & auro quadrata forma facta. Hæc longis hastis suspendentes, circum Principem gestant, & eum protegunt. Simile habebat Imperator exercitus, quod bandum uocabant. Procopius. [i] Bellisarius, inquit, insigne, quod Romani bandum uocant, Ioanni Armenio commisit, & si fuerit occasio, iaculari mandauit id infra uexillum appellat. Flammulæ etiam uocantur, Vegetius, [k] Equitum inquit, Alæ dicuntur ab eo, quod similitudinem alarum utraque parte protegant acies. quæ nunc uexillationes dicuntur, a uelo, quia uelis, hoc est, flammulis utuntur. Hæc ille. [l] Flammulæ autem dicuntur quia erant flammei, idest uiolacei coloris, ait Festus In his vexillis scribebatur, quæ turma, ex qua cohorte, & quota esset centuria. [m] Principis etiam nomen, & forte imago depicta spectabatur, ut auctor est Dion. [n] Tacitus [o] Laceratis, inquit, uexillis nomen Vitelli præferentibus. Tranquillus in Vespasiano. Cum Vespasianum, ait laudibus ferrent, assentire cuncti, nomenque eius uexillis omnibus sine mora inscripserunt. Lampridius in Diadumeno, Vexilla fieri Antonina iussit, feciteque Bassiani simulacra, ex auro atque argento. Stante verò Repub. in vexillis animalia pingebantur, Appianus [p] enim scribit V. Legionem Cæsaris uexillo elephantem depinxisse, quod his animantibus in prælio occisis, uictoriam retulisset. Constantinus verò signum crucis, quod in coelo uiderat, in militaria uexilla transtulit, ut ait Eutropius. Inde Ecclesia postea uenerando crucis signo uexillum appendit, duobus signis militaribus seu ceroferarijs cum ardentibus cereis mediam comitantibus. Hæc sunt signa quæ militantem ecclesiam repræsentant. Vexillatio in legione 32. equites continebat. Vegetius, [q] Quemadmodum, inquit inter pedites centuria uel manipulus appellatur, ita inter equites turma dicitur, habet equites 32. Huic qui præest, Decurio nominatur. Centum. n. pedites sub uno Centurione. seu uno uexillo gubernantur, similiter 32. equites sub uno Decurione, seu uexillo reguntur: sed Vegetius de legionarijs turmis loquitur. Vexillatio uerò extra legionem uix 300. continuisse potest: Cum enim Magister militum in præsenti 24 Legiones regeret, & 12. uexillationes, proportione peditū pauciores quatuor millibus vix credendum est habuisse, secundum quam rationem, vexillatio circiter 300. continuisset. certum tamen earum numerum non fuisse puto. Ala propriè erat in legione, quam uelut ala tuebatur, Vnde in Germania 2. itinerarium VI. VII. VIII. IX & X. legionum alas fuisse dicit; extra legionem etiam & cohortes sæpè reperiuntur. [r] Nam quæ de minore laterculo emittuntur, omnes sunt alæ sine legione, [s] sed cum plures equites cōtinebat, Liuius enim [t] alam CCC. equitum fuisse scribit. Alibi, [u] CLXXX. Zosimus. [x] Iulianum contra Germanos alam DC. equitum duxisse refert. Vnde patet eas certum numerum non habuisse.

Alā in turmas diuisam fuisse Tacitus [y] significat. Vniuersam enim Treuirorum Alam cum Iulio Classico præfecto, in Coloniarum auxilium missam fuisse scribit, & paulò post. Treuirorum, inquit, turmæ obtulere se hosti incaute. Hæc quandoq; CCCL. equites continebat. Marcelli. [z] Duarum, inquit, turmarum equites circiter. 700. ad subsidium Mesopotamiæ recens ex Illirico missi. Vexillationem cuneum Constantius appellare videtur. [a] Vexillationibus aut, comitatensibus, seu cuneis insinuare debebis: Sed ibi pro equitum numeris vtrosque promiscuè accipit. Ego tamen vexillationem in cuneos diuisam fuisse puto. Vexillatio enim Scablasianorū sub magistro militum per Orientem, in cuneos diuisa reperitur, quorum duo Ducis Scythiæ obtemperabant, & alij comiti Aegypti. Vegetius alam vexillationem suo tempore appellatam scribit: [b] cortio 10 vnum cuneus nominatus est, quasi couneus, inquit Diuus Augustinus. [c]

Equitum porrò alij Cataphracti, alij leuis armaturæ dicebantur. [d] Cataphracti erant, qui seipsos, & totos equos loricis, & squammis ferreis contegebāt. Leuis armaturæ, aut hastati, aut ferentarij, vel scutati vocabantur. Hastati seu contati sunt dicti, qui aduersis hastis cominus pugnabant, qui vero præter lanceas scuta ferebant, scutati appellabātur. Ferentarij, qui procul iaculis, sagittisue hostes feriebant. [e] Horum alij Scythæ, uel Sagittarij, alij Tarentini, nonnulli iaculatores nuncupabantur: Sagittarij vel Scythæ erāt, qui sagittis feriebant, hos Italicum vulgus Arcerios nominat; Tarentini verò qui iaculis procul dimicabant, Qui bis terue iaculari, mox cominus pugnabant, Iaculatores dicebantur. Vniuersæ Alæ præerat Tribunus, quandoque Seuir dictus. Capito. in M. Antonino, Pius, inquit, Marcū Seuirum turmis equitum Romanorum creauit. Hunc sequebatur, senator, mox Ducenarius, dein Centenarius, Biarcha

[a] Veget. lib. 2. c. 13. & seq.
[b] Plin. lib. 10. c. 14. & Isidorus, lib. 13. cap. 3.
[c] lib. 10. c. 4.
[d] lib. 16. c. 6.
[e] Isidor. lib. 17. c. 3. orig.
[f] Sallustius ICa tilina.
[g] Dion. lib.
[h] lib. 2. cap. 4.
[i] in 2. de libello Vandalico post princip.
[k] lib. 2.
[l] Idem li. 2. c. 1.
[m] Veget. lib. 2. cap. 13.
[n] lib. 40.
[o] lib. 18.
[p] in 2. de bello ciuili.
[q] lib. 2. c. 14.
[r] l. 1. in princip. ff. de his qui not. infam.
[s] Veget. lib. 2. c.
[t] l. pen C. quando prouocare nō est neces.
[t] lib. 19.
[u] lib. 8.
[x] lib. 2.
[y] lib. 18.
[z] lib. 18.
[a] lib. 1. C. de he redit. Decurio. ne ui. cohor. milita.
[b] lib. 2. cap. 2.
[c] lib. 2. de ordine cap. 18.
[d] Aelianus de instruen. aciebus.
[e] Varro in 6. de lingua latina.

Circitor,

Circitor, Eques, Tiro, vt ait D. Hieronymus, [a] quæ nomina ad gradus officiorum Ducum militariũ sunt translata; de quibus infra dicetur.

a epist. 61. ad Pammachium.

DE VEXILLATIONIBVS Palatinis. Cap. XXXIII.

INVENTIS à Cõstantino Magno Comitibus quorum tres ordines sunt facti, vt Eusebius Cæsariensis memorat, [b] tres etiam militum ordines sunt instituti, & nouis titulis insigniti. Omnes enim, tam equitum, quam peditum numeri aut palatini, aut comitatenses, vel pseudo comitatenses vocati. [c] Sed hoc nomen tantum in legionibus reperitur. Palatini sunt dicti, tanquam custodiendi palatij Principis honorem consecuti, & ideo cæteris digniores habiti. Comitatenses à comitatu. i. aula Principis, in qua degunt, sunt appellati, & in prætorianorũ, quibus successerũt, numero habiti, vt infra dicetur. Vltimi sunt pseudo Comitatenses. i. falsi comitatenses, quos imitantur. eosdem enim præfectos, ordines, & Symbola, vt illi, habebant. Sed non iisdem honoribus aut priuilegijs gaudebant. Palatini enim & Comitatenses, maius his stipendium percipiebant. Nam & eorum actuarij sex annonas. i. sex hominum cibaria, & totidem capita seu equorum pabula, a Principe consequebantur. [d] Pseudo Comitatensium verò actuarij, quaternas tantum annonas capitationesq; capiebant. Comitatensi quoq;, sine legitimo hærede, intestato defuncto, sua uexillatio, nõ fiscus succedebat; [e] quod in pseudo comitatensibus non obseruabatur. Et ne fraus committeretur, nulli ab uno ordine ad alium sine principis iussu licebat transire. [f]

b li. 4. de vit. Cõstantinop. c. 8.

c l. 20. C. Th. de numer.

d in d. l. 20. C. T. de numer.

e l. 2. C. de hær. decurion.

f l. 14. C. de re milit.

In Notitia auxilia tantum Palatina reperiuntur. Equitum vero vexillationes tam Palatinæ, quam comitatenses, legiones, palatinæ, comitatẽses, & pseudo comitatenses recensentur.

In Oriente vexillationes Palatinæ erant XIV. in Occidente IX. comitatenses Orientis XXIX. Occidentis XXXII. pluresque vtrobique suum nomen conseruasse reperiuntur. Quandoque tamen quæ in Oriente vocantur palatinæ, in Occidente inter Comitatenses sunt commixtæ. Causam vero, quòd eadem copiarum nomina in vtroque inperio inueniantur, hanc esse puto: Cum Valentinianus Valentem fratrem collegam Imperij fecisset, atque illi Orientẽ concessisset, cum ipso etiam numeros militum diuisit, vt auctor est Marcellinus. [g] In eaque partitione euenit, ut plura vexillationum corpora, & legionum separata, vtrobique pristinum nomen retinuerint: vnde equitum Symbola, quæ in Oriente desunt, ab Occidentis socijs sumi possunt. itaque plures eiusdem nominis vexillationes diuisæ, in duo imperia cũ suis nominibus transiere. Veluti comites, quorum senioribus sub secũdo magistro præsentali in Orientẽ abductis, iuniores in Occidente permanserunt. Idem Iouianis legionibus Palatinis euenit, iuniores enim Occidentis, seniores Orientis partes tenuerunt. Sic equites armigeri seniores sub primo magistro militum ꝓsentali in Orientem transierunt, armigeris iunioribus in Occidẽte relictis, idem in Herculianis, Braccarijs, Atcarijs alijsq; legionibus, & auxilijs euenit.

g li. 26.

Habebat hic Magister quinq; vexillationes Palatinas, & VII. comitatenses. A palatio, quod tuebãtur dictæ sunt Palatinæ; palatium autem primitus vocata est domus Augusti, a monte Palatino, in quo habitabat, idq; nomen postea inditum est cuicunq; loco, in quo Princeps habitasset, ut auctor est Dion. [h] Vexillationes aũt Palatinæ sub hoc Magistro erãt istæ.

h li. 13.

EQVITES PROMOTI SENIORES.
COMITES CLIBANARII.
COMITES SAGITTARII IVNIORES.
COMITES TAIFALI.
EQVITES ARCADES.

Hi & legionarij, aut ab honore in eos collato nomen habuere, ut promoti, & comites fœlices: aut ab armorum genere quo vtebantur, vt Clibanarij, sagittarij, Cataphractarij, Armigeri, Scutarij, Balistarij, Funditores, & similes, uel à loco vnde sunt desumpti; seu quem tuebantur, vt Arcades, Bataui, Armeni, Persæ, Neruij, Isauri, Transtigritani, & alij huiusmodi: uel ab ordine temporis, quo sunt electi, vt primi seu primani, Secundi, Quarti, Vndecimani; Tertio Dalmatæ, Quinto, Sexto, & Nono Dalmatæ, Tertiodecimani, Quartodecimani, seniores, iuniores, & similes. Aut ab eorum auctore, vt Augustenses, Constantini, Valentinianenses, Theodosiani, Arcadiani, Honoriani, Iouiani, Herculiani, Gratianenses & huiusmodi. Vel à virtute, vt Victores, Inuicti, Rapaces à rapiendis hostium signis, Martiarij, Vindices. Aut ab officio, ut Defensores, Propugnatores, Præuentores, Superuentores. Quandoque a moribus, ut petulantes, Legio pia, fidelis.

Promoti forte dicti, quia ad hanc vexillationem, non nisi per quosdam alios gradus promoti accedebant, quod in alijs non semper ita obseruabatur: ipsi vero inter se sibi gradatim succedebant. Vegetius [i] Legionum, inquit, nomen in exercitu manet hodie, sed per negligentiam superiorum temporum robur infractum est, cum virtutis pręmia occuparet ambitio, & per gratiam promouerentur milites, qui promoueri consueuerant per laborem. [k] Quasi enim in orbẽ quendam per diuersas cohortes, & diuersas scholas promouentur milites, ita vt ex prima cohorte ad gradum quempiam promotus, vadat ad decimam cohortem, & rursus ab ea crescentibus stipendijs, cum maiore gradu per alias recurrit ad primam. Ideoq; Primipili Centurio postquam in orbẽ omnes cohortes per diuersas administrauerit scholas; in prima cohorte ad hanc peruenit palmam, in qua ex omni legione infinita commoda cõsequitur; inde ad equestrem militiam transibat: & subijcit, Ita legionarii equites cohortes suas contubernali affectione venerãtur. Hæc ille. Promotos eos, qui aliquem gradum obtinuerunt vocat Arcadius. [l] Suidas promotum & ꝓcedentem apud Romanos idem esse scribit: sed forte a FL. Promoto. P P. & Magistro equitum Theodosij Magni, eorum auctore, nomen habuere: Is fuit consul Anno salutis CCCXCI. Promotorum Marcellinus, [m] meminit.

i li. 2. c. 3.

k & cap. 21.

l in l. 1. C. ad l. iuliam de ambitu.

m li. 31.

Seniores verò hi appellantur, quia prior hæc uexillatio, alia iuniore instituta fuit; quæ una est ex VII. Comitatensibus sequentibus. Ad altiorem gradum promotis augebatur stipendium, Lampridius, [n] Habere, inquit, commilitones ꝓ imperio aureos ternos, pro Antonini nomine aureos quinos, & solitas promotiones, sed geminatas: De Promotis ita Marcellinus. [o] Inter hos etiam Promotorum tribunus Potentius cecidit, in primæuo ætatis flore, bono cuiq; spectatis meritis Vrsicinij patris Magistri quondam ac morum, suisq; commendabilis. Hi sub Ducibus Palestinæ, & Moesiæ primæ, in limitibus earum regionum excubabant. Nulla uero huius aut sequentium uexillationum Symbola hic apparent; Sed in Occidente apud eos, qui ibi huius nominis sunt reperiuntur.

n in Diadumeno

o li. 31.

CLIBANARII apud Persas, a Latinis Cataphracti dicuntur. Hi se, & equos undique ferro tegebant, grauisq; armaturæ milites erant. Lampridius. [p] Centum viginti millia equitum fudimus, Cataphractarios quos illi, scilicet Persæ, Clibanarios vocant. Marcellinus. [q] Sparsique Cataphracti equites, quos Clibanarios dictitant Persæ; Thoracum muniti tegminibus, & limbis ferreis cincti, vt Praxitelis manu polita crederem simulachra, non uiros, quos laminarum circuli tenues, apti corporis flexui ambiebant, ꝑ omnia membra deducti, vt quocunque artus necessitas commouisset, uestibus congrueret, iunctura cohærenter aptata. Hæc ille. Vegetius. [r] Bini, inquit, Cataphracti equi iungebantur ad currum, quibus insidentes clibanarij, Sarissas. i. longissimos contos in

p in Alex.

q li. 16.

r li. 3. c. 24.

elephantos

Digitized by Google

elephantos dirigebant. Clibanus uero Latinis est uas æneum, sub quo flamma ardet. D. Hieronymus. [a] Clibanus, ait est coquendis panibus æneū uasculū deducta rotunditas, quæ sub urentibus flammis ardet intrinsecus. Comitis autem titulo tertij, ut credo, ordinis hi honestabantur. Constantinum enim Comites primi, secundi & tertij ordinis, ad plures honestandos homines inuenisse, ex Eusebio Cæsariensi. [b] diximus.

a in oratione Mitzem.
b lib. 3. de uita Constantini c. 1.

COMITES SAGITTARII IVNIORES, ita nuncupati, quia post alios seniores sagittarios inuenti.

Hi sunt schytæ, ex genere Ferentariorum, sagittis utentes: Marcellinus, [c] Aderat, inquit, comitum sagittariorum pars maior, equestres uidelicet turmæ ita cognominatæ, ubi merent omnes ingenui Barbari, armorum, uirium que firmitudine inter alios eminentes. Idem. [d] Pedestres inquit, lentis incessibus educuntur, earumque lateri equestres coniunctæ sunt turmæ, inter quas cataphracti erant, & sagittarij: formidabile genus armorum, Hypotoxotæ Græcè appellantur a Cæsare. [e] Nunc sagittarij, inquit Procopius, [f] in bellum thoracati procedunt, tibialia usque ad genu, induti. Ab uno latere pharetra, ab altero ense adcincti. sunt & qui hastam ferãt & paruum supra humerum scutum: ut ora ceruicemque tueantur. Equitant insuper peritissimè, ut uel equo currente obiter hostem & persequendo possint & fugiendo ferire. Arcum ipsum longè ualidiorem usque in dextram tendunt aurem. Hæc ille. Hi sub Ducibus in limitibus excubabant. A Cereali Magistro militum Honorij, hos equites pedites factos fuisse Synesius [g] affirmat. Reperiuntur etiam alij sagittarij sub alijs Magistris militum. Et sagittarij Parthi iuniores in Occidente.

c li. 26. & 28. sub finem.
d lib. 26.
e in 3. de bello Ciuili & alibi.
f in 1. de bello Persico.
g epistol. 130. & 133.

TAIFALI Septentrionales populi sub Fernobio Duce Thracias populati, cum Frigiderno Gothorum Principe conserta manu sunt magna ex parte trucidati, reliqui in hostis potestarem uiui peruenere: captos Valens circa Mutinam, Regiumque, & Parmam, Italica oppida, rura culturos exterminauit; quemadmodum Marcellinus, [h] scribit. Id fuit circiter anno CCCLXXIX. & subdit; Hanc Taifalorum gentem, turpem, obscoenæ vitæ, flagitijs ita accepimus mersam, ut apud eos nefandi concubitus fœdere, copulentur maribus puberes ætatis uiriditatem in eorum usibus consumpturi: porrò si quis iam adultus aprū exceperit solus, uel interemerit ursum immanem, colluuione liberatur incesti. Hæc ille. Ex his postea equites Comites factos Gratianus stipendio aluit, & Comites Taifalos uocauit. Inter uexillationes comitatenses in Occidente sunt Taifali iuniores: Hodie extare audio in Germania nobilem Taifalorum familiam, quæ etiam quibusdam in castris iurisdictionem exercet.

h lib. 31.

ARCADES, a loco unde conducti, nomen obtinuerunt: Est autem Arcadia Peloponesi regio, ex qua hi equites sunt electi, & ipsi Comites dicti, ut honestiores apparerent. Est & Arcadia Aegypti prouincia unde hi contrahi potuerunt: sub Duce Schytię in oppido Telamonij degebant. comitatenses uexillationes sequuntur.

DE VEXILLATIONIBVS VII. Comitatensibus. Cap. XXXIIII.

HAE Vexillationes a Principis comitatu, ubi degebant, & unde euocabantur dictæ sunt Comitatenses, sicut & alij milites, [i] Arcadius & Honorius [k] Comitatenses, inquiunt, ac palatini numeri, ad alios numeros transferri non possunt. Palatinos uocat, qui palatium custodiunt, Comitatenses qui in comitatu Principis, & urbe degunt: Iidem Principes. [l] Nemo, aiunt, miles ex his, qui præsentes diuino obsequio deputati sunt, & qui esse in urbe præsente comitatu concessi sunt, quiuè de alijs numeris, uel legionibus sunt, sibi uacet, uel aliena obsequia peragere audeat. Petrus quoque Alexandrinus apud Theodoretum [m] & Nicephorum [n] Magnum Comitem sagittoniuos ex comitatensibus fuisse dicit idest ex Principis comitatu. Comitatus autem est aula Principis, uel ubi ipse est. AEmilius Macer. [o] Quicunque, ignominia missus est, neque Romæ, neque in sacro comitatu agere potest. [p] Græcus interpres quem citat Alciatus. [q] Palatini inquit, communi nomine dicuntur omnes habitantes in palatio, Alij semper in domo Augusti perseuerantes, comitatenses. comitatum autem locum appellant, in quo uitam ducebat Imperator Hæc ille. Sic & Argentarij comitatenses dicti sunt, qui stant in Principis comitatu. [r] Vexillationum comitatensium meminit Constantius. [s] quæ sub magistro militum præsentali erant, VII. sequentes.

i l. 1. §. pro limitaneis. C. de offi. P.P. Africæ.
k l. contra. C. de re militari. li. 12.
l in l. nemo. C. eod. tit.
m li. 4. ca. 20.
n li. 11. cap. 18.
o in l. milites. §. ignominiosa. ff. de re militar.
p & l. 3. C. quib. non obst. long. temp. præscript.
q C. de palat. sacra. largit.
r l. scrinij. in fi. C. de palat. sacra. largit.
s in l. 2. de hære. decurion. seu l. 2. li. 5. ti. 4. C. Theodosiani.

EQVITES CATAPHRACTARII, Biturigenses, qui sunt populi Galliæ in Aquitania, non longe a Ligeri fluuio, nunc Burdegalenses appellati. Quemadmodum hodie conducuntur Heluetij pedites, Albani equites, & qui Vallones appellantur, ita & Biturigenses equites alebantur ab Imperatoribus Roma. Cataphractarij uerò sunt dicti, idest totis armis tecti cum equis, ut supra dictum fuit: Quot essent, sciri non potest. Legitur apud Vopiscum in Aureliano et Valerianum dedisse equites Cataphractarios 800.

EQVITES ARMIGERI GALLICANI seniores quos ab armis quibus utebantur, armigeros dictos fuisse arbitror, quemadmodum enim grauis armatura dicebatur peditum, qui rotundo Clypeo, Galea, & Sarissa, idest longa hasta more Macedonū pugnabant, sic auctor est Suidas, [t] ita hos equites, q. capite & Thorace ipsi, sed non equi armati essent; armigeros uocatos fuisse censeo. Gallicani uero a gallica, quod genus est calceamenti, uel a Gallijs sunt nuncupati, seniores dicti, quia ante iuniores sunt instituti. Horum aliquot cunei sub Duce Scythiæ, & Mœsiæ secundæ militabant. In Occidente reperiuntur inter uexillationes Comitatenses equites armigeri seniores. Schola armaturarum iuniorum sub est Magistro officiorum, & una est ex XI. scholis, quæ ab his differt.

t in uer. ὁπλῖται.

EQVITES QVINTO DALMATAE, & EQVITES NONO DALMATAE. Primus ex Dalmatia Marcus Antoninus milites delegit. Capitol. Dalmatiæ, inquit, atque Dardaniæ milites fecit, quos natura feroces fuisse ex Sallustij sententia Tertullianus [u] scribit. Hi uero quinto Dalmatæ sunt appellati, quia cum ex Dalmatia multoties equitum cunei essent extracti, qui tertio loco, quinto sexto, & nono collecti erant, Tertio, quinto, sexto, & nono Dalmatæ uocabantur: uel potius IX. eorum scholæ fuerunt; quæ a numero nomen habuerunt; Nam qui secundi scutarij iuniores sub magistro equitum præsentali Occidentis appellantur, apud comitem Africæ, sub quo merebant scutarij secundæ scholæ uocantur, sub Magistro militum per Orientē merebant tertio Dalmatæ, & sub alio Magistro præsentali sexto Dalmatæ, & equites octauo Dalmatæ, sub magistro equitum præsentali Occidentis.

u in li. de anima

EQVITES PRIMI SCVTATI, ordine præcedunt secundos scutatos, qui alij Magistro militum præsentali parebãt, aut quod essent primæ scholæ ut dixi. scutati autē uocantur, quod scutis grãdioribus uterentur. Sicut enim scutati nuncupabantur pedites, qui scutis tecti, plumbatis, vel gladijs & missilibus accincti pugnabant, ut [x] Vegetius memorat. Sic equites, qui thorace, ocreis, galea hastaq; armati, [y] etiam scuto se muniebant; scutati nominabantur. Scuta autem sunt oblonga, sicut clypei rotundi Virgilius. [z]

Scutis protecti corpora longis. Ouidius. [a]
Tacta super galeas, longaq; scuta sonant.

x li. 2. ca. 13.
y Suida in uetu. ὁπλῖται.
z in 8.
a in 6. fastor.

Hi

Google

Hi equites etiam sub magistro militū per Orientem reperiuntur, & in Occidente inter vexillationes comitatenses. Scutatorum schola sub magistro officiorum est ab his diuersa.

EQVITES PROMOTI IVNIORES, post promotos seniores ad militiam lecti, quos vidimus esse vnam ex V. vexillationibus palatinis. Reperiuntur equites promoti iuniores & in Occidente, cum suis insignibus.

EQVITES PRIMI CLIBANARII PARTHI, è Parthis accīti. Primi & ipsi sunt dicti, quia equites secundos clibanarios Parthos, tempore præcedebant, qui sub alio Magistro militum Præsentali merebant. Hæ sunt vexillationes V. Palatinæ, & VII. Comitatenses, quarum nulla nec in impressa, nec in manuscripta Notitia apparēt insignia, quod fortè equitibus minus essent necessaria, qui facilius conspici, & ad signa post conflictum reuerti poterant. Legiones verò & Auxilia quæ sequuntur, illis vt sibi necessarijs vtebantur, de quibus priusquam dicatur, de legionibus aliquid est disserēdum.

DE LEGIONIBVS. Cap. XXXV.

LEGIONEM ex sex millibus peditum, & DCCXXXVI. equitibus cōstare Vegetius [a] refert, & si maiorem aliquando numerum, quandoque minorem recipere. In X. autem cohortes diuidebatur, quarū prima Milliaria vocabatur, quæ censu, genere, literis, & virtute præstabat. Huic Aquila, quod præcipuum erat in exercitu signum, & Romanorum Principum vultus committebantur: pedites mille centū quinque; equites verò loricatos centum & triginta sex continebat. Reliquæ, pedites quingenos LV. & equites loricatos LXVI. habebant. Vnde quingenariæ cohortes dicebantur, præter quartam & septimam quæ 600. pedites continebant, quod & Accursius notat. [b] Ita legionem C. Marius disposuisse dicitur: ante ipsum enim erat quatuor millium, vnde quadrata vocabatur. Verum Constantinus porphyregenneta de thematibus legionem vel exercitum circa hæc tempora in præfecturas diuisum fuisse scribit, quarum singulæ ex mille, aut 500. capitibus constabant. Legio autem dicta est, quod viritim milites, & tantum ciues Romani, & Classici legerentur, vt Varro, & Nonius scribunt. Capite enim censi à militia immunes erant. Cohors a cohorte villæ est dicta, sicut enim illa ex pluribus tectis coniungitur, sic cohors ex pluribus manipulis copulatur, inquit Varro. Solebant autem Coss. vt plurimum, cum binis legionibus militare, quibus vbi opus erat, auxiliares copias addebāt. A Caio vero Iulio Cæsare legionum numerus & nomina originem traxere: Is enim functus consulatu, cum Illyricum & Galliam Cisalpinam, cum tribus legionibus, & Transalpinam cum vna in quinquennium obtinuisset, alias addidit. Auctores Dion, Appia. [c] & Plutarch. Tranquillus. Qua fiducia, inquit, ad Legiones, quas à Republica acceperat, alias priuato, alias publico sumptu addidit. Hæc ille. Sex. Ruffus cęsarem cum X. legionibus quaternorum millium italicorum Gallias, per annos IX. subegisse scribit & decimo fecisse tributarias. pro temporis vero quo legebantur ordine secundam, tertiam, & quartam legiones appellauit. Nam & Decimanos uocauit, quos post nonam legionem elegit, & cæteris semper chariores habuit, Dion, [d] præcipuam uero, inquit, Decimanam legionem fecit, quia beneuolē erga ipsum Cæsarem se habebant, ita enim ciuiles legiones, secundum delectum ordinem nominabantur. Vnde quæ nunc sunt legiones denominationem habent: Hæc Dion. Decumani non tantum apud Cæsarem, sed & alios Principes semper in præcipuo honore fuere, Vopisc. in Probo, Vt scias, inquit, quanti te faciam, Decumanos meos sume, quos Claudius mihi credidit; Illi sunt, qui quadam fœlicitatis prærogatiua præsules, nisi futuros Principes habere non norunt. Hactenus ipse. Sed & alia legionibus cognomina addita fuerunt, vt MARTIA, quam & quartam legionem a Pompei partibus ad Cęsarem transijsse Dion [e] scribit. Hæc autem, quod bellicosa videretur a Marte cognomen tum tulit. Appia. [f] Duas legiones, dicit, Martias ob audaciam dictas quæ Cęsarem tunc sequutę. Hæ, etsi magna ex parte consumptæ, postea renouatæ, antiquum nomen retinuerunt. Cęsar alij legioni, quam in Gallia Transalpina conflauit, ALAVDAE, nomen imposuit, quod galeam instar capitis illius auis erectam haberet, quam etiam olim Galeritam appellauere. Hæc enim auis in capite plumam eleuatā cristæ, galeæ similem tenet: Galli Alaudam nominant: Plinius, [g] Galerita, inquit, appellata quondam, postea Gallico vocabulo etiam Legioni nomen dederat Alauda. Tranquil. Addidit an, vnam ex Transalpinis cōsceptam vocabulo quoque Gallico, Alauda enim appellabatur, quam disciplina cultuque Romano institutam & ornatam, postea vniuersam ciuitate donauit. Cicero ad Atticum. Antonius cum legione Alaudarum ad vrbem pergit: & iterum huc accedūt Alaudæ, cęterique veterani. Et in Philippicis accusat M. Antonium, quod iudicum Decuriam ex legione Alaudarum fecisset. Antonini vero nomine consilium itinerarium, tres legiones Alaudarum recenset, videlicet, quintam, nonam & decimam; sed decima Pannonica & Germanica, Pia, Fidelis, Alauda, Prætoria & Fabiana est nominata. Sunt qui volunt Alaudam legionem vocatam fuisse, quia signum Alaudæ auis gestabat, quod non recipio: Nam Aquilam semper generale signum legionum fuisse Vegetius tradit. Cicero vero in Antonium, ab auspicio auis, eam legionē vocatam sentit.

Erat & Gemella legio, ita à Pompeio Magno nominata, quod ex duabus facta esset; auctor Cæsar. [h] Aliæ legiones, alia habuere nomina, de quibus infra dicetur.

Augustus vero rerum potitus XXIII. ciuiles legiones, vel vt alij malunt XXV. aluit: quarum nomina Dion [i] ponit. Et nunc, inquit, solæ nouendecim ex illis permanent. Earum secunda Augustalis nominata, hybernans in superiore Britannia tertia tripartita; Pars enim Gallica dicta in Phœnicia, Cyrenaica in Arabia, Augustalis in Numidia. Quarta Scythica in Syria, V. Macedonica in Dacia: VI. in duas diuiditur, quarum altera Victrix appellata est in inferiore Britannia, altera Ferrea in Iudæa. VII. in Mysia superiore: Huic Claudiana nomē est, quæ Claudium Cęsarem a coniuratione Camilli defendit. VIII. Augustalis in Germania superiore. X. in superiore Pannonia, ea Gemina appellata, quæ constat ex duobus exercitibus permixtis inter se, & confusis. XI. Claudiana in Mysia inferiore. (Habuere enim duæ legiones nomen à Claudio, propterea quod, vt dixi, illi in coniuratione Camilli affuerunt) XII. Fulminatrix in Cappadocia. (Hæc legio à Vespasiano instituta, postea Christiana facta, Fulminatrix imperante M. Antonio est cognominata. Cum enim à Quadis obsessus esset, & siti cum exercitu conficeretur, precibus a Christo pluuiam impetrauit, & vigintimillibus hostium fulmine extinctis, Fulminatrix est appellata, vt auctor est Eusebius, Nicephorus, & ipsius Antonini epistola. Inde Christianos Marcus persequi desijt.) XIII. in Dacia. Gemina XIV. in superiori Pannonia. XV. Apollonia in Cappadocia. Postrema est vicesima, quæ & Valeriana, Victrixq; appellabatur. Hæ restant ex Augusti legionibus, cęteræ dispersæ, aut omnino sublatæ, aut cum alijs, tum ab Augusto, cum alijs Principibus permixtæ sunt; quæ ob hāc causam dicuntur duplices: Hæc ille: qui XVI. tantum nominat legiones. Postea Nero primā Italicam legit: in inferiore Mysia hybernantem. & Galba primam Adiutricem in Pannonia inferiore, & secundam

in

[a] lib. 2. c. 6. gl. in l. 2. in pri. in ver. cohortis. ff. de his qui no. infam.

[b] in l. 2. in prin. ff. de his qui not. infam.

[c] in 2. de bello ciuili.

[d] lib. 38.

[e] lib. 41.

[f] lib. 4. de bello ciuili.

[g] lib. 11. cap. 36.

[h] in tertio, de bello ciuili, paulò post principium.

[i] lib. 55.

Digitized by Google

in Iberia. Vespasianus secundam adiutricem in Pannonia inferiore, & quartam Flauiam in Syria. Domitianus primam Mineruiam in Germania inferiore. Traianus secundam Aegyptiam Traianam, & Tricesimam Germanicam Vlpiam. M. Antoninus secundam in Norico, & tertiam in Rhetia, quæ Italicę cognominantur. Seuerus primam secundam & tertiam Parthicam in Mesopotamia. Hæ sunt legiones præter ciuicas & stipatrices, quæ erant cohortes Prætorianæ X. Millium. Vrbanæ IIII. sexmillium, & Vigilum VII. quæ simul excedebant numerum 20000. militũ. Præter legiones 23. aut 25. quas Augustus alebat, & auxiliares copias peditum, & equitum, ac nauium, quæ præcise dici non possunt: delecti etiam erant equites externi Bataui dicti a Batauia, quæ insula est ad exitum Rheni fluminis: nunc Hollandia vocata; hi sunt equites optimi. Hæc Dion. [a] Primæ legionis adiutricis meminit Theodosius. [b] Tacitus quoque de his latè disserit. [c]

a li. 55
b in lul. C. de Castrensi pec. & l. ul. C. de appar. torib. P. P.
c lib. 4.

Præter supradictos Iulius Capitolinus in M. Antonino, Bucolicos milites in Aegypto nominat, quos ingruente peste seruos armauit, quemadmodum inquit, bello punico factum fuerat, quos voluntarios exemplo Volonum appellauit. Armauit etiam gladiatores, quos obsequentes vocauit, & latrones. Dalmatiæ atque Dardaniæ Diocmitas emit, & Germanorũ auxilia contra Germanos. Erat & XXII. legio in Germania Primigenia appellata, cui præfuit Didius Iulianus antequam imperaret. Quartanæ etiam, & Primanæ legioni præfuit Clodius Albinus, ut Spartianus & Capitolinus referunt. Erant quoque Ostensionales milites, qui speciosis uestibus induti olim Imperatorem comitabantur. Lampridius in Alexandro, Milites inquit, quos Ostensionales uocant; non preciosis, sed speciosis clarisque uestibus ornabat: nec multum insignibus, aut apparatum regium auri & serici depinabat, dicens Imperium in uirtute esse, non in decore. Osroenorum item sagittariorum meminit Capitolinus in Maximino: & Voccuntiorum Polliò in Posthumio Tyranno. Degebant & duæ legiones senum millium in Illyrico, Martiobarbuli uocati, quod plumbatis, quos Martiobarbulos appellabunt, scienter & ferociter uterentur, auctor Vegetius, [d] Erant & Herculeani seniores, & iuniores.

d lib. 1. cap. 17.

Tertiam Legionem Felicem nuncupatam fuisse, in Probo Vopiscus tradit. Aliæ erant legiones Solenses, Cornutæ, Prætextatæ, Fortenses, alijsque nominibus appellatæ, de quibus infra dicetur. Sed hic satis est, insigniores, uetustioresque indicasse. quæ nõ omnes permansere, sed plures ex his esse desiere.

Peditum uero alij grauis armaturæ dicti, Macedonum more Clypeos rotundos, & sarissas, seu longiores lanceas gerebant. Hi erant in legione numero D. C. grandiores natu Triarij uocati. qui in ultima acie, & tertio ordine locabantur, & inde Triarij dicti. [e] Alij erant velites iuniores numero M. C. qui nec thoraces, nec arcus, nec scuta habentes, procul iaculabantur, aut lapides funda uel manu contorquebant. Hi in Legione Pilani, extra legionem Auxilia dicebantur, alias nudi, & inermes, & ob id expediti, in prima acie collocabantur; Infimæque conditionis homines primi cædebantur, ut ait Suidas. [f] Hos, inquit, Auxilia Romani uocant, a socijs & foederatis gentibus contracta, de quibus & Vegetius. [g] Eius Poeta [h] graphice describit.

e lib. 4. de lingua latina.
f in uerb. ψιλοί.
g li. 2. ca. 2.
h in 7.

Non illis omnibus arma,
Non clypei, currusue sonant, pars maxima glandes
Liuentis plumbi spargit, pars spicula gestat
Bina manu, fuluosque lupi de pelle galeros
Tegmen habent capiti, vestigia nuda sinistri
Instituere pedis, crudus tegit altera pero.

Alij erant in legione Peltati, & ipsi numero circiter M. D. CCC. adultiores, Erulos, Batauosque, & Moexicos uelites fuisse Ammianus refert, qui pelta, idest parua leuique parma, & contis, idest sarissis breuioribus pugnabant, prout tradit Aelianus, [i] & Suidas. [k] Romani hastatos uocabant. Posteriores lancearios dixerunt, de quibus infra tractabitur. Alij uocabantur Principes ætate ac robore præstantes, & ipsi numero ferè M DCCC. Horum primus Princeps, sequens secundus Princeps, & deinceps tertius & quartus nominabantur, sicut primus, secundus, & tertius hastatus. Sic centurio primi pili, & centurio primi hastati dicebatur, & in Triariis primum pilum secundum & tertium appellabant. Ab his principibus capita officiorum Præsidum, qui militum imaginem referebant, Principes sunt uocati. Hic non omittendum olim neminem in militem potuisse eligi, cuius statura quinque pedum, & septem unciarum non fuisset. [l] Valentinianus, in quinque, inquit, pedibus, & septem uncus, delectus habeatur, quod ab Vrbe condita obseruatum fuisse fertur. Vegetius, [m] dixit, X vncias. Hinc colligitur, quid sibi uelit Lãpridius scribens Alexandrum Imper. militaris staturę fuisse, intelligit enim eum quinque pedum & unciarum VII. altitudinis fuisse. Vt uero facilius legionum numerus, & nomina cognoscantur ex uetusto marmore, earum catalogum Romę inuentum subieci cui aliam ego tabulam apposui, ut quo tẽpore singulæ, & a quibus inuẽtæ fuerint clarius appareat.

i de instruendis aciebus in princ.
k in uerb. ὁπλῖται.
l l. 3. C. T. de Tironib.
m li. 1. ca. 5.

ROMAE IN AREA CAPITOLII IN MARMOREA columna legionum nomina leguntur post Diocletianum.

NOMINA LEGION.

II. AVGVSTA.
II. ADIVTRIX.
IIII. SCYTHICA.
VI. VICTRIX.
IIII. FLAVIA.
XVI. FLAVIA.
XX. VICTRIX.
VII. CLAVDIA.
VI. FERRATENSIS.
VIII. AVGVSTA.
I. ITALICA.
V. FRETENSIS.
XXII. PRIMIGENIA.
V. MACEDONICA.
XII. CYRENSIS.
I. MINERVIA.
II. ITALICA.
PRIMANA.
MATTIOBARBVLI.

VI. CLAVDIA.
II. TRAIANA.
XXX. VLPIA.
XIII. GEMINA.
III. AVGVSTA.
I. ADIVTRIX.
XII. FVLMINATRIX.
VII. GEMINA.
X. GEMINA.
XV. APOLLINEA.
III. ITALICA.
IIII. GEMINA.
III. GALLICANA.
III. PARTHICA.
I. PARTHICA.
II. PARTHICA.
CLAVDIA PIA FELIX FIDELIS.
III. FELIX.

LEGIONES XXV. A CAESARE

Augusto per Romanum orbem constitutæ.

IN Hispania legiones III.
Legio III. Gallica.
Legio VI. FERRATA.
Legio X. Fretensis,
In Germania inferiore legiones IIII.
Legio prima Iulia.
Legio V. Macedonica.
Legio XIX.
Legio XX. Valeria victrix.
IN GERMANIA SVPERIORE LEGIONES IIII.
Legio II. Augusta.
Legio XIII. Gemina, Pia, Fidelis.
Legio XIIII. Gemina. Martia. Victrix.
Legio XVI.
IN DALMATIA LEGIONES II.
Legio II. Adiutrix. Pia. Fidelis.
Legio VII. Gemina, Pia. Felix.
IN PANNONIA LEGIONES III.
Legio VIII. Augusta.
Legio IX. Hispaniensis.
Legio XV. Apollinaris.
IN MOESIA LEGIONES II.
Legio VII.
Legio XI. Claudiæ posteà dicta.

In Syria Legiones IIII.
Legio IIII. Scythica.
Legio VI. victrix.
Legio X. Gemina. Pia. Fidelis.
Legio XII. Fulminatrix.
IN ÆGIPTO LEGIONES II.
Legio III. Cyrenaica.
Legio XXII. Primigenia. Pia. Fidelis.
IN AFRICA LEGIO I.
Legio III. Augusta.

MARI SVPERO.

Classis Rauennas.

MARI INFERO.

Classis Misenas.
Classis Actiaca in Gallia Narbonensi apud forum Iulij.

ROMÆ.

Cohortes Vrbanæ IIII.
Cohortes vigilum VII.
Cohortes prætoria X.

Legiones IIII. addita à Claudio.
- Legio Claudia in Moesia.
- Legio XV. .... in Germania.
- Legio XIX. Victrix in Germania superiore. Tacit.
- Legio. XXI. Rapax in Germania superiore. Tacit.

Legiones III. addita à Nerone. Tacit.
- Legio I. Italica in Lugdunensi Dion.
- Legio. I. Classica in Gallia Narbonensi. Tacit. 17. quoq. ex remigibus iustos milites Nero fecit. Tranq. in Galba. c. 12.
- Legio. Hispanica Romæ, a Galba exauctorata. Tacit. 17.

Legiones II. à Galba institutę.
- Legio. I. Adiutrix, Victrix. Pia, Fidelis, Roma. Tacit. Dion.
- Legio. VII. Galbiana in Pannonia. Tacit. in 17. 18. & 19.

Legiones V. à Fla. Vespasiano additę
- Legio. XII. Fulminatrix.
- Legio. XV. Appollinaris Cappadocia. Tranquil. Dion.
- Legio. II. in Germania. Tacit. 20. & 21.
- Legio. IIII. Flauia Felix Fidelis in Syria.
- Legio. XVI. Flauia Fidelis in Syria.

Legio. I. addita à Domitiano.
- Legio. I. Mineruia, Pia, Fidelis in Germania. Spar. in Hadriano.

Legiones II. à Traiano addita.
- Legio. II. Traiana Fortis in Aegypto. Dion. lib. 55.
- Legio. XXX. Vlpia, Victrix, in Germania. Dion. 55. Marcell. 18.

Legiones II. à M. Antonino addita.
- Legio. II. Italica Diuit. in Norico. Dion. 55.
- Legio. III. Italica in Rhetia. Dion.

Legiones III. addita à Seuero.
- Legio. I. Parthica in Mesopotamia Dion. 55. Marcell. 20.
- Legio. II. Parthica in Italia Dion. 55.
- Legio. III. Parthica in Mesopotamia. Dion. 55.

Legio.

Legio. I. ab Alexandro addita.	*Iulia Alexandria, ex Comitatensibus X X I. sub Magistro militum per Thracias* — Cohortes vigilum VII. Pratorianæ. XII. Vrbana. XIIII.
Legiones V. additę à Diocletiano, & Maximiano.	*Ioviani seniores in Occidente ex XII. legionibus palatinis.* *III. Diocletiana Thebęorum ex XXI. Comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.* *Maximiana Thebęorum ex XXI. Comitatensibus sub magistro militum per Thracias.* *Herculiani seniores ex XII. palatinis in Occidente.* *III. Herculea ex XXXII. Comitatensibus in Occidente.*
Legiones X. additæ à Constantino.	*Constantini seniores ex X X I. comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.* *Constantini Daphneuses ex XXI. comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.* *I. Flavia Gemina ex XXI. comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.* *II. Flavia Gemina ex X X I. comitatensibus sub eodem magistro in Oriente.* *Flaviæ victricis Constantinæ, idest Constantiniani ex XXXII. comitatensibus in Occidente.* *II. Flaviæ Constantinianæ tertio, ex X X X I I. comitatensibus in Occidente.* *I. Flavia pacis ex XXXII. comitatensibus in Occidente.* *II. Flavia virtutis, ex usdem in Occidente.* *III. Flavia salutis, ex usdem in Occidente.* *I. Flavia Mitis ex iisdem in Occidente.*
Legiones V. additę à Constante.	*I. Flavia constantia ex IX. comitatensibus sub magistro militum per Orientem.* *II. Flavia Thebęorum ex iisdem, sub eodem.* *Martiarii Constantes ex VIII. Comitatensibus sub magistro militum per Illyricum in Oriente.* *I. Flavia Gallicana constantia ex XVIII. pseudo comitatensibus in Occidente.* *Constantiaci ex iisdem in Occidente.*
Legio. I. addita à Valentiniano.	*Valentinianenses ex XXI. comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.*
Legio. I. addita à Valente.	*II. Felix Valentis Thebęorum ex I X. Comitatensibus sub magistro militum per Orientem.*
Legio. I. addita à Gratiano.	*Gratianensis ex X X I. Comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.*
Legiones V. additę à Theodosio.	*I. Flavia Theodosiana ex IX. Comitatensibus sub magistro militum per Orientem.* *Balistarii Theodosiani ex X. pseudocomitatensibus sub eodem magistro.* *II. Theodosiani ex IX. pseudocomitatensibus sub magistro militum per Illyricum in Oriente.* *Felices Theodosiani iuniores, ex iisdem, sub eodem magistro in Oriente.* *Balistarii Theodosiani iuniores ex iisdem, sub eodem in Oriente.*
Legiones II. additæ ab Honorio.	*Lancearii, Gallicani, Honoriani ex XXXII. comitatensibus in Occidente.* *Honoriani, Felices, Gallicani ex iisdem in Occidente.*

DE PRAEFECTIS LEGIONVM. Cap. XXXVI.

LEGIONVM numero, ac nominibus expositis; de earum Præfectis, est dicendum, qui plures in Limitaneis Ducibus a Notitia referuntur.

Vniuersæ Legioni olim Tribunus præfuit. Alis equitum Præfectus. Augustus adolescentibus senatoribus, cum uirilem togam induerent, non modo legionum tribunatus, sed & alarum præfecturas dedit. Tranquillus, [a] liberis, inquit, Senatorum, quo celerius Reipublicæ assuescerent, protinus virilem togam, latum clauum induere, & curiæ interesse permisit: militiamque auspicantibus non tribunatum modo Legionum, sed & præfecturas alarum dedit. Ac ne quis expers castrorum esset, binos plerunque laticlauios præposuit singulis alis. Hactenus Tranquillus. Hi sont, qui tribuni lati clauij in iure appellantur, [b] & in hoc marmore Tiburi ædi Sancti Pauli affixo C. POPILIO TR. LATICLAVIO LEG. III. CYRENAICAE. ita uocabantur, quia tribuni Senatores gerebant latum clauum, idest tunicam purpuream quæ erat insigne senatoriæ dignitatis, [c] Tribunos Legionum uocat, & Marcellus, [d] Titius, inquit, priusquam Tribunus Legionis factus esset testamentum fecit. Et Vlpianus [e] Dimissum, accipere debemus tribunum, siue cohortis, siue Legionis. Papinianus, [f] Præfectus, inquit, cohortis, uel equitum, aut tribunus si contra interdictum eius prouinciæ, in qua officium gerebat, duxit vxorem, matrimonium non erit. Postea is Præfectus est dictus: Notitia enim in Ducibus limitaneis Legionum, & alarum equitum, uel earum partium, & classium præfectos appellat: Tribunos uero cohortium. Iustinianus & ipse Præfectos legionum uocat, [g] Hi ciuiles militum causas diffiniebant, & crimina etiam leuiter castigebant, flagelliſque cædi iubebant. Nam Tribunus D. Paulum flagellari iussit. [h] capitaliter uero non puniebant. Absente tamen Magistro militum, uel generaliter exercitus Præfecto, si comites primi ordinis erant, in milites animaduertebant. Vegetius: [i] Proprius autem, inquit, iudex militum erat Præfectus legionis, habens comitiuæ primi ordinis dignitatem, qui absente legato tanquam Vicarius ipsius potestatem maximam retinebat. Centuriones, ceterique milites eius præcepta seruabant. Vigiliarum seu profectionis tesseræ ab eodem petebantur, similes crimen aliquod admisisset, auctoritate Præfecti exercitus, a Tribuno deputabatur ad poenam. Arma militum, uestes, equi, annona, ad curam eius pertinebant. Disciplinæ ius, & seueritas, exercitus, non solum peditum, sed etiam equitum legionariorum præcepto eius quotidie curabatur, ipse autem custos diligens, & sobrius legionem sibi creditam, assiduis operibus, ad omnem deuotionem reformabat, & industriam, sciens ad Præfecti laudem subiectorum redundare virtutem: Hæc ille. Quia ergo uices Magistri militum gerebant Tribuni, Vicarij appellantur, ab Arcadio. [k] Constantino & Constante. [l] Præfecti itaque limitum, qui comites primi ordinis erant, ius animaduertendi in milites habebant: eo enim titulo supremam in milites potestatem nanciscebantur. Hi sunt qui Comites rei militaris appellantur, [m] uel comites militum. [n] Ceteri uero Tribuni, qui primi ordinis comites non fuissent, causas quidem ciuiles militum terminabant, & modice coercebant, sed in eorum caput ius animaduertendi non habebant. Alia præterea militiæ necessaria curabant, quæ ab AEmilio Macro [o] referuntur, officium, inquit, tribunorum est, uel eorum qui exercitui præsunt milites in castris continere, ad exercitationem perducere, claues portarum suscipere, uigilias interdum circumire, frumentationibus commilitonum interesse, frumentum probare, mensuræ fraudem coercere, delicta secundum suæ auctoritatis modum castigare, principiis frequenter interesse, querelas commilitonum audire, ualetudinarios inspicere. Hactenus ille. Quod autem dicit, principijs interesse, significat eos qui sunt in legione præcipui. Principia enim principales appellantur. Vegetius, [p] Principalium, inquit, militum, & ut proprio uerbo utar, principiorum nomina, ac dignitates secundum præsentes matriculas indicabo. Sub quibus fermè viginti quattuor militum gradus comprehendit, nempè Tribunos, Maiorem & Minorem ordinarios, qui primos ordines ducunt, Augustales, & Flauiales his adiunctos, Aquiliferos, Imaginiferos, qui imaginem Imperatoris portant, optiones, Prædictorum adiutores, Signiferos, & alios quos sub Principijs comprehendit. Ita & Principia Anastasius intelligit. [q]

Et quia de Signiferis incidit sermo, non abs re fuerit monere, eos torque ornatos solitos fuisse incidere. Marcellinus, [r] Maurus, inquit, nomine quidam, postea comes, tunc hastatus abstractum sibi torquem, quo vt draconarius vtebatur, capiti Iuliani imposuit. Hi etiam a muneribus militiæ erant immunes. Tribuni auctoritatem dimittendi ad tempus milites habebant, [s] præterquam expeditionis tempore imminente, [t] tunc enim capitis periculum subibant, si militem abire permisissent. Sed nec nisi triginta militibus, commeatum dare poterant, quibus interim stipendium debebatur. [u]

Tribuni maiores legionum præfecti vocabantur, ad minorum qui cohorti legionis idest peditibus 500. præerant differentiam; & per gradus promouebantur. Hi à scrinio epistolarum codicillos magistratus accipiebant. Vegetius, [x] Tribunus, Maior, inquit, per epistolam sacram Imperatoris iudicio destinatur. Tribunus autem vocatur à tribu, tribuendoque iure; præest enim militibus, quos ex tribu primus Romulus legit. Hæc ille. Itaque Tribuni maioris nomen, in Principis commentario, seu scrinio epistolarum scribebatur, & conseruabatur. Vlpianus, [y] Abesse, inquit, Republica causa intelligimus, & tribunos militum, & Præfectos, qui ad ærarium, aut in Commentarium Principis delati sunt. Tribuni verò minores gradum non à Principe, sed ex labore & ordine proximis succedendo acquirebant. Nam vt Vegetius [z] scribit in orbem quendam per diuersas cohortes promouentur milites, ita vt ex prima cohorte, ad gradum quempiam promotus, vadat ad decimam cohortem, & rursus, ab ea, crescentibus stipendijs, cum maiore gradu per alias recurrit ad primam, atque hoc modo per labores peruenitur ad hunc tribunatum. Decem itaque in qualibet legione erant minores Tribuni, quot erant cohortes; Vnus primæ Militiæ, inquit Vegetius, [a] Tribunus præerat, armorum scientia, virtute corporis, morum honestate præcipuus: Reliquæ cohortes prout Principi placuisset, à Tribunis vel Præpositis regebantur. Præcipua vero eorum cura erat, vt sibi creditos milites exercerent, & sub oculis suis iuberent quotidie meditari, Sed & ipsi armorum arte perfecti, ceteros ad dimicationem, proprio cohortabantur exemplo. Tribuni autem sollicitudo per hanc laudatur industriam, cum miles ueste nitidus, armis bene munitus ac fulgens, exercitij vsu, ac disciplina eruditus incedit. Hæc ille. Præ-

D erant

a in Aug. ca. 38.
b in l. si Rufinus C. de milit. testa.
c l. 42. nuper. ff. de donat. int. ui. & uxor.
d in l. Titius. ff. de milit. test.
e in l. 2 princ. ff de his qui not. in fam.
f in l. præf. ff. de ritu nuptiar.
g in l. ult. C. de inoff. testa. d. l. 1. C. de off. quæst.
h 22. act. apost.
i li. 22. cap. 9.
k in l. iniuriam. C. de iuris. om. iud.
l in l. 1. C de cōmeatu li. 12. & l. ult. Græca const. C. de erogat. milit. anno.
m in l. 1. C. de cō mit. re. milit.
n i l. 1. C. de off. uicar. l. nemo C. de assess.
o in l. offic. §. ult. de re milit.
p li. 2. ca. 9.
q in l. iubemus, 2. C. de erogat. milit. anno.
r lib. 20.
s le. nemo. C. de re milit.
t l. 1. C. de commeatu.
u le. iubemus. 2. C. de erog. milit. anno.
x d. cap. 9.
y l. abesse. ff ex quibus caus. ma. maior.
z li. 2. ca. 21.
a lib. 2. cap. 12.

Digitized by Google

pertinent: & dimidiatæ lunæ, quæ ad complendum orbem tendunt, & huiusmodi multa alia, quæ suo loco explicabuntur. Circuli vero clypeorum, marginem complexi, & ipsi perpetuitatem, unitatemque Imperij denotant. Iidem duplicati, arctam duorum Principum connexitatem, Triplicati arctissimam, ob ternarium numerum, coniunctionem insinuant. Vultus cippis præfixi, eorundem in orbem prouidentiam, quemadmodum interpretatum inuenitur in armarijs in medio Notitiæ, inter utrunque Imperium depictis. Animantia uero, fere ubique Principes Romanos repræsentant, sicut & apud Danielem Prophetam. Sed ne præcoce diligentia, quæ suis locis erunt dicenda, præuertere uidear, hæc frequentiora adumbrasse, & rudius delineasse sufficiet. ut aliquo præuio lumine sequentia clarius illustrentur. Nunc de coloribus quibus depinguntur aliqua sunt proponenda, nam etsi ad distinguenda inter se symbola adhibiti possunt uideri, id tamen non semper nec temerè, sed propriè ad aliquid significandum appositi fuisse apparebunt.

Apelles, alijque insignes pictores, ut auctor est Plinius, [a] antiquitus quatuor tantum coloribus, albo, siliceo, rubro, & nigro, nobilissima quæque opera pinxerunt, postea inuenta purpura, cinnabaro, alijsque coloribus, ars latius euagari cœpit. In hoc opere militum scuta, decem coloribus depictis reperiuntur, qui sunt aureus, argenteus seu albus, luteus, puniceus, uiridis, coeruleus, niger, purpureus; rubeus, ferrugineus; In his aurum & argentum, inter metalla potius, quam colores numerantur.

a li. 35. ca. 7.

A V R E V S fœlix seculum, aureumque repræsentat. Virgilius. [b]

b in eglo. 4.

Toto surget gens aurea mundo. [c] *&*
Aurea condet Secula.

c & in 6. Aenei.

Aurum Soli assimilatur, & gemmis Topatio & Chrysolito. Ex signis Leoni, & Iulio mensi respondet, roburque & adolescentiam denotat.

A L B V S seu argenteus, animi candorem puritatemque, uel ut alij, fidem insinuat. Virgilius enim ait cana fides. Ex planetis Lunam, ex signis Cancrũ, ex lapidibus margaritam, berillumque, ex elementis aquam flegma, infantiamque refert.

L V T E V S lætum seculum significat: est enim color uelut croceus, qui in rosarum medio micat, de quo Plinius. [d] Hic color oculorum aciem lędit ut & croceus: unde peritiores Architecti, inquit Isidorus, [e] neque aurea lacunaria ponenda in bibliothecis putant, neque pauimenta alio, quam Carystio marmore, quod auri fulgor hebetet, & carystii uiriditas reficiat oculos.

d in 10. cap.
e li. 6. orig.

P V N I C E V S honorem indicat, & uictoriam, quod & Virgilius [f] innuit.

f in 5. Aeneid.

Iamque adeò donati omnes opibusq; superbi
Ibant puniceis cincti tempora tænis. [g]

g ubi Seruius.
h Plat. in Timeo

V I R I D I S qui ex fului nigrique temperie nascitur, [h] Spem, uel, ut alij uolunt, robur & uigorem portendit. Virgilius, [i] Sed cruda deo uiridisque senectus.

i in 6. Aeneid.

Quod tractum est ab herbis, quæ dum uirent, uigent. Planetam Mercurium, signa Geminos, & Virginem refert, ac uer, iuuentutemque, & smaragdum qui plus cæteris oculorum aciem recreat, & argentũ uiuum, ex quo hic color producitur.

C O E R V L E V S ex splendido, albo, nigroque creatus [k] iustitiæ, & claritatis, famæque est symbolum, planetæ Veneris respondet, & signis coelestibus Tauro & Libræ, & elemento Aeris, item sanguini, pueritiæ, ætati, & æri, ac sapphyro, qui post smaragdum mirificè aciem oculorum recreat, & clarificat, eumque gerentem castum, fortem, mitemque efficit; & ad obtinendam ab aliquo gratiam efficax est.

k Pla. in Timeo.

N I G E R est prudentiæ firmitatisque signum, quod is color in alios amplius non uertatur: planetæ Saturno respondet, signis coelestibus, Arieti, & Aquario, & Geminis, item Adamanti, Agathę & Chelidoniæ, Elemento terræ, hyemi, melancholiæ, ætatique decrepitæ, & plumbo, ex quo fit color niger.

P V R P V R E V S ex rubro, albo, nigroque commixtis generatus [l] uim Imperij ob purpuram, quæ Principis, est propria, significat: Refert hic color Iouis planetam, Sagittarium, & Pisces, stannum, gemmam, opalum, irim florem, senectutem, & fulgur.

l Pla. in Timeo.

FERRVGINEVS roboris duritiem portendit.

R V B E V S magnanimitatem, & Marti, Arieti, & Scorpio, carbunculo & corallio, igni, autumno, bili, ætati uirili, rubentibus rosis, & ferro respondet. In symbolis amoris ardorem plerunque indicat, aliquando sanguinem, ut in Cruce rubea, Christi sanguine tincta.

Generaliter obseruandum est, animantia quæ ferè omnia Principes referunt, cum suis coloribus non repræsentantur, uel purpureo, uel aureo, luteouè, uel candido depingi. priora regium Principis habitum indicant: ultimus animi candorem. Vbi alio colore exprimuntur, quod raro euenit, aliud insinuant. Eodem modo inanimata Imperium referentia, ueluti duo funes Orbem constringentes, trabes eum munientes, aut peltæ tuentes, purpureo colore tinguntur. idem in alijs similibus plerunque accidit; Clypei, orbes, & circuli, coloribus pro arbitrio uarijs pinguntur, & fortè ut alij ab alijs differant: quandoque tamen non sine ratione, ponuntur circuli & orbes rubei sæpe connexi, ob purpureum colorem Principis proprium, utrunque Imperium perpetuo coniungi significant: Virides, illud semper uigere: Albi singulari animorum candore gubernari; Nigri stabile ac firmũ fore insinuant. Ceteri colores suam significationem retinent.

Hinc armorum, seu familiarium insignium colores, & ex metallis aureus, argenteusque emanarunt. Neque enim uera insignia pluribus depinguntur. Hinc etiam prodijt ut in scutis coeruleis, aut albis luteisue, prout Rom. milites habebant, hodie serpens aquila, equus, uel aliud animal signumuè depingatur; fortè etiam aliqui ex his militibus descendunt, qui adhuc ijsdem insignibus, & nominibus utuntur. Nunc Legiones. VI. Palatinas Magistri militum Præsentalis cum earum insignibus, pro exigui ingenij mei uiribus exponam; Deinde XVIII. eius auxilia item palatina explicabo.

DE VI. LEGIONIBVS PALATInis Magistri militum præsentalis. Cap. XXXVIII.

LANCEARII, seniores primi sub Magistro militum Præsentali in Luteo Clypeo, Luteum item globum, luteo circulo inclusum tenent: quod orbem Romanum uno Imperio cōtineri significat. Idem ubique color eiusdem imperij unitatem denotat. Manuscripti duos globos circulo cinctos tenent, & coloribus uariant. Circulum X. purpurei stipites circumfixi firmant, quod tutum esse à ui hostium Roman. orbem indicat. Purpureus color in trabibus ad Imperium, & eius robur refertur. Marginem duplex circulus cingit, quorum interior XXIIII. circum, deuias tesserulas ordine dispositas continet quę plumbatas seu Martiobarbulos referre possunt, quibus hæc legio pugnabat, & de his in Iouianis subsequentibus, & Scythis subaltero Magistro in pręsenti dixeram.

io manu scriptis plumbatæ desunt. Duorum quoque circulorum connexitas, utriusque Principis, arctam, æternamque coniunctionem indicat. Simile emblema gerunt Lancearij iuniores, & Solenses Gallicani. Lancearij dicti sunt, quia sarissis idest hastis more Macedonum lungis, ijsque leuioribus utebantur: De quibus Marcellinus [a] loquens de Valente cum Gotthis pugnante; Ad lancearios, inquit confugit & Martiarios. Erant in legione Lancearij circiter M. D. CCC. quos peltatos, uel hastatos uocatos fuisse diximus, ut ait Suidas. Appianus, [b] Numidas, ait, equites, ad uiginti millia, Lancearios quoque multos, elephantes 60. alios etiam habebat. item Marcellinus: [c] Iter suum inquit lancearijs, & Mattiarijs, & cæteris expeditorum præcepit. Alij sunt Lancearij iuniores in Thracijs.

IOVIANI iuniores post seniores qui degebant in Illyrico Occidentali, lecti a Diocletiano; qui se Iouem cognominabat, sunt appellati, Sozomenus [d] enim scribit, Iouianos & Herculianos, duas fuisse cohortes, ex primarijs militibus constitutas, a Ioue, & Hercule nominatas, quæ Imperatorem proxime a tergo, præsidij causa sequebantur. Idem. & Nicephorus, [e] Vetus inquit, consuetudo erat, ut qui Iouianæ, atque Herculianæ, ita ab Ioue, & Hercule dictis Legionibus præessent, Principem a tergo sequerentur. Zosimus & ipse, [f] de Iouianis & Herculianis hæc scribit, Sunt, inquit, à Diocletiano & Maximiano profectæ legionum appellationes, habentium cognomina Principum illorum, quorum alter Iouis, alter Herculis cognomentum usurpauit. His sub Iuliano Apostata præfuit Valentinianus, qui postea imperauit; Vegetius [g] quoque scribit, hos cunctis prælatos Martiobarbulosque uocatos, quòd plumbatis dictis Martiobarbulis telis scitè uterentur. Plumbatarum quoque, inquit, exercitatio, quos Martiobarbulos uocant, est tradenda iunioribus: Nam in in Illyrico dudum duæ Legiones fuerunt, quæ sena millia militum habuerunt, & quod his telis scienter uterentur, & fortiter, Martiobarbuli uocabantur. His longo tempore per legiones seuissime constat omnia bella confecta, usque adeo, ut Diocletianus & Maximianus cum ad imperium peruenissent, pro merito uirtutis hos Martiobarbulos Iouarios, atque Herculianus censuerint appellandos, eosque cunctis legionibus prætulisse dicuntur. Quinos autem Martiobarbulos scutis insertos portare consueuerant, quos si opportunè milites iacerent, propè sagittariorum scutati mutuari uidentur officium. Nam hostes, equosque consauciant, priusquam non modo manu ad manum, sed ad ictum missilium potuerit perueniri. Hæc ille: apud quem pro Iouarios, legendum Iouianos, quod nomen fuit uni legioni ex duabus, quæ in hoc genere pugnæ strenuè se gesserunt.

Horum insigne erat Aquilæ apotheosis redimiculo supra caput imposito. Ales ipsa natiui coloris, alij dicunt aurei, Alciatus Flaui. [h] In parma lutea, quæ rubro primum circulo claudebatur; Inde alter sapphirei coloris totam marginem complectebatur, è pectore autem aquilæ aureus extabat, umbilicus; Hæc Pierius ex Maffeorum codice, qui parùm ab impresso differt. Aquila Principem, qui orbem tuetur, denotat, ob id auro exornatur. Duo Circuli duplicis imperij coniunctionem, perpetuitatemque demonstrant. colorum significationes exposuimus, quos aliquando pro arbitrio, & ad symbola distinguenda positos fuisse non inficior, sæpè tamen appositè adhibiti, aliquid insinuant. Aurum in umbilico, aureum eius temporis seculum in orbe demonstrat. Iouianorum seniorum legio, & ipsa palatina erat in Occidentis imperio, cuius Marcellinus meminit.

HERCVLIANI iuniores à Maximiano uocati; qui se Herculem ab eius cultu nominabat. Sex. Aurelius Victor loquens de Maximiano: Huic inquit, postea cultu numinis Herculei cognomentum accessit, uti Valerio Iouij. Vnde etiam, militaribus auxilijs longe in exercitu præstantibus nomen impositum. Hæc Victor, de Cæsaribus. Herculiani luteam Aquilam, luteo item trunco insidentem gestabant in parma lutei sapphirei, cuius marginem eodem colore, sed admodum dilutiore, circulus ambibat, ita [i] Pierius: Truncus firmitatem Aquilæ, idest, imperij significat. In alijs Codicibus parma rubet, in alijs intercurrentibus lineis uiret. In meo impresso Aquila, luteo baculo pedibus nititur. Iouiani, & Herculiani sub magistro peditum in Occidente, eadem gestant Aquilæ insignia. Hi in Illyrico Occidentali prius residebant, quorum sæpè Marcellinus meminit.

FORTENSES à Fortia oppido Sarmatiæ asiaticæ denominati, alias FRETENSES sunt dicti; Quidam Comagenos Eufratenses esse putant: & prima dempta syllaba Fratenses, seu Fretenses appellatos. Sed Marcellinus Fortenses uocat, [k] Tricesimani, inquit, Decimanique Fortenses.

Fortensis etiam, est limes Mauritaniæ. ab his fortè denominatus. In coerulei clypei umbone, rubrum globum uinculo luteo cinctum gestabant, qui octo acutos mucrones coeruleos emittit. In codice impresso, subtus, plures aquæ glomerantur in orbem. Marginem luteus & uiridis circuli cingunt. Hostes in Romanum orbem duplici, uocoque imperio munitum irruentes confodiendos esse indicat. idque terra ac mari eneniurum. Duo coniuncti circulli, ferè ubique, duplicis imperij perpetuam connexitatem ostendunt. Alciatus mucrones totam interpretatur, [l] quod symbolo impressi exemplaris, & aliorum, quę uidi, non conuenit.

NERVII, propè Scythas sunt. Marcellinus [m] eos ad Tanaim locat. Inter hos, inquit, Neruij Mediterranea incolunt loca, vicini uerticibus, celsis, quos præruptos, geluque torpentes Aquilones astringunt.

Sed hic Galliæ Belgicæ populos Neruios intelligi arbitror, ex quibus delecta est hæc legio. Depictum ferè ut Fortenses habent clypeum, exceptis quibusdam coloribus, qui alterutros distinguunt; Hi enim paruum luteum umbilicum, rubro latoque circulo inclusum, quem alius luteus cingit, in coerulea parma, uel, ut apud alios, uiridi gestant. Marginem luteus circulus ambit. In impresso, sub mucronibus mare uidetur. Portendunt duo circuli duo in unum orbem Romanum imperia, quæ in terras, & mare extenduntur. Luteus color in exteriore circulo, luteo umbilico respondet. Duplex circulus luteus & uiridis, qui clypeum ambiunt, duplicis Imperij connexitatis sunt typus.

MARTIARII, iuniores, uel potius Mattiarij sequũtur quorũ etiam infra inter auxiliares fit mentio. Zosimus, [n] Mattiarios. cohortem sub Iuliano Apostata fuisse scribit. Erant ex Mattio oppido, Metropoli Cattorum, ubi hodiè est Magdeburgum, olim Hassia paucis litteris mutatis, antiquum seruans nomen. Tacitus. [o] Cattis, inquit improuisus aduenit Cæsar incenso Mattio (id gentis caput est,) aperte populatus uertit ad Rhenũ. Ita etiam Marcellinus, [p] appellat, loquens de Valente, Ad lanceareos, inquit confugit & Mattiarios. Si legamus Martiarios à Martia legione, de qua supra dixi, detruabuntur. Sed teneo legendum MATTIARII.

In horum luteo clypeo rubrum pedaneorum orbem coeruleum & decussatum, rubroque circulo; cinctum sustinent, in cuius summo, duæ dimidiæ, luteæque lunæ cornibus sursum uersis, crucẽ amplectuntur: duo utrinque ad dexteram, & sinistram erecti canes terga orbi uertunt, inuersisque capitibus se inuicem respiciunt. Hi referunt duos Principes imperium orbis tuentes, & se respiciendo mutuum sibi auxilium promittentes. Orbis cruce diuisus, &

rubro

a lib. 31.
b in 2. de l. ciui.
c li. 31.
d li. 6. ca. 6.
e li. 11. ca. 1.
f lib. 3.
g li. 1. c. 18.
h Alc. li. 5. parer. cap. 13.
i li. Hieroglyph.
k li. 18. sub fin.
l li. 5. parer. c. 13
m lib. 31.
n lib. 3.
o li. 1.
p li. 31.

rubro circulo circumductus, terrarum, marisque imperium insinuat, quod etsi diuisum, unum tamen est, & unitum, quod globum ambiens circulus rubeus innuit. Dimidiæ Lunæ, & ipsæ symbolum sunt duplicis imperij, quod etsi dimidium uidetur, integrum tamen est permansurum, quemadmodum luna primo uisa deficere in orbem completur. Crux superior, id Christi ope futurum pollicetur: Romani uero imperij stabilitatem columna significat. Alias luna cruci iuncta, Ecclesiæ Christi sponsæ est typus. Simile emblema gerunt Martij seniores. Sequuntur XVIII. auxilia Palatina.

DE XVIII. AVXILIIS PALATINIS. Cap. XXXIX.

INTER legiones & auxilia, olim hoc interfuisse Veget. [a] scribit quod legiones ex Romanis ipsis scriberentur; Auxilia uero a socijs, & fœderatis gentibus mittebantur, legionibusq; tanquam leues armaturæ adiungebantur. Sed rebus in Principem translatis, etiam ex extraneis ex gentibus Legiones fieri coeperunt, aliquando adiutrices nuncupatæ tanquam ex auxilijs conflatæ. Quid autem, inquit Vegetius, [b] inter legiones & auxilia uideatur interesse expediam. Auxiliares conducuntur ad prælium ex diuersis locis, ex diuersis moribus uenientes, nec disciplina inter se, nec notitia, nec affectione consentiunt. Suidas [c] uult, auxilia esse expeditos milites, qui nudi & inermes in prima acie collocabantur, primique cædebantur. Erat enim gregaria & ignobilis manus. Legiones uero ex X. cohortibus constabant, quæ in centurias diuisæ, singulæ sua, cum suis centurionibus, habebant uexilla. cohortes enim singulæ Dracones, uel aliud animal cum suis Tribunis præferebant; Vniuersa uero legio Aquilam, quæ à Præfecto, uel Comite regebatur. At Auxiliorum una erat multitudo, quæ soli Tribuno parebat, puta mille, uel plures. Alias inter hos differentias Dio, [d] tradit. Sunt adhuc inquit, aliquæ in auro non omittendæ differentiæ; Auxiliares quippe & externos torquibus aureis donauere, ciues non nisi argenteis; præterquam quod armillas ciuibus dedere, quas non habent externi. Iidem, quod magis miremur, coronas ex auro dedere ciuibus: Cicero cum Ciliciæ præesset, de Auxilijs ad Atticum ita scribit. Exercitum infirmum habebam, Auxilia sane bona, sed ea Gallatarum, Pisidarum, Lyciorum. Hæc enim sunt nostra robora. Probus Imperator, sexdecim millia Tyronum Germanorum, per diuersas prouincias sparsit, ita ut Numeris uel Limitaneis, sexagenos, aut quinquagenos interferret, quæ Auxilia Barbara esse appellata, Vopiscus refert. Auxilia uidentur à Iustiniano [e] nominari optiones, a quo iubentur foederati in priuatorum prædijs degentes, ad suas redire optiones, idest ordines seu auxilia. Ab optionibusque militibus denominata uidentur, quos tribuni sibi adiutores & Vicarios eligebāt, ut Vegetius (lib. 1. c. 7.) & Festus tradūt. Horū Præfectus quandoq; Tribunus, quandoque Phylarcha appellatur. [f] Procopius: [g] Nullus autem, inquit, Romanorum militum Præfectus, quos Duces uocant, nullusque Saracenis, qui Romanis foederati sunt Præpositus, qui Phylarchi uocantur. Quot milites singula continerent Auxilia non constat; Vopiscus quandoque quinquagenis, aut sexagenis, quos Probus Numeris Limitaneis inserebat, Auxilia constasse scribit. Sub Magistro in præsenti hæc merebant Auxilia.

a li. 2. ca. 2.
b d. ca. 2.
c in uce.
d li. 55. ca. 2
e in Iul. C. loc. & in Nou. 116.
f ut in Nou. 103
g lib. 1. de bello Persico.

BATAVI seniores, ex Batauia, quā nunc Hollandiam uocāt acciti, equites Batauos præstātissimos inde sumpsisse Augustū Diō scribit sed hæ fuere VIII. Cohortes, aut Auxilia legionis XIIII. quæ discordia tēporū à legione digressa, cōtra Vitellianos infœliciter pugnarunt. Posteā missa in Britāniā in itinere Augustæ Taurinorū, ob odiū antiquū rixati sunt. Legio in Britāniam est missa, Batauos agmini suo Vitellius iunxit, mox in Germaniam ire iussit. [h] Velitaria auxilia Herulos, & Batauos Marcellinus [i] uocat.

h Tacit. 16.
i lib. 20. Paulo post princip.

In parma coerulea, globum rubrū gerunt, pedamento eiusdem coloris coniunctum, quem coeruleus limbus densis orbiculis circundatus complectitur. In umbone luteus globulus, acutam cuspidem emittit ut manuscripti clarius ostendunt. Supra duplex dimidia, & lutea Luna, cornibus sursum uersis crucē lutei coloris amplectitur: Orientis Occidentisq; imperium crucis ope, instar Lunæ in plenum orbē qui dimidius uidetur, compleri insinuat: ex medio globi exiens cuspis telum principis Rom. refert, quo tātā hostibus cladem minatur, ut orbem sanguis sit inundaturus, quod forte rubeus color quo tingitur, portēdit. Coeruleum lymbum orbiculi stipantes, sunt milites undiq; orbem Rom. aduersus Barbaros defendētes, uel forte plumbatæ, quibus hæc auxilia hostes erant feritura, de his supra in lancearijs, & infra in scythis sub altero magistro præsentali dicetur. In Maduciano uidetur agger globum sepiens. Vrsini codex pro dimidijs Lunis, duos dimidios orbes luteos habet alterum alteri inclusum; Typus est duplicis, sed coniuncti & in unum coeuntis imperij. De dimidia luna in præcedenti dictum fuit.

BRACCATI iuniores. Notissimum est, olim Galliam Narbonensam Braccatam uocatam, ut auctor est Plinius, [k] quod braccis uteretur, unde Braccata hæc auxilia uidentur denominata. Braccas inter militares uestes Lampridius [l] recenset. Donauit inquit, & ocreas & braccas & calceamenta, inter militaria uestimenta. sed & ipsum Alexandrum scribit, fascijs semper usum fuisse, & braccis albis, non coccineis, ut prius solebant. Pomponius Mela Sarmatas totum corpus braccatos esse memorat. Milites Braccati ut fluxæ fidei & mercede uersabiles a Marcellino [m] notantur. Braccati inquit sollicitantur atque cornuti fluxioris fidei, & ubertate mercedis ad momentum omne uersabiles.

k li. 3. ca 4.
l in Alexand.
m lib. 19.

Clypeum coeruleum gestant, in quo duplex rubra, & lutea columella, globum luteum in summo, manu retentum sustinet; utrinque duo purpurei corui, ad crucem supra globo infixam, & nigris lineis decussatam clamare uidentur, qualem Constantino ostensam fuisse ferunt: coeruleus circulus clypei marginem circundat. Hi duo sunt Principes, qui a Christo pro Romano orbe opem implorant. Crucem autem littera X. intersecans, Christum in ea passum significat. cuius nominis Græce scripti, prima est littera X. Plerunque aūt superiorem eius crucis partē in litterā P. flectebāt, ut apertius χριστον exprimerēt, ita ut X. P. & ☧ innecterētur. Purpureæ cornices, duos Pricipes denotāt ob purpurā, & sunt cōcordiæ symbolum. Duo enim oua cornix parit, unde mas, & foemina excluduntur, quorum alter si moriatur, superstes semper cælibem uitā agit: quare hæc auis typus est concordiæ in Faustinæ nummis, in quibus huic alīti inscriptum est, CONCORDIA.

Manus autem orbem retinens, firmitatem imperij Romani portendit. At Pierius [n] loquens de spica, diuersum hoc insigne ponit: Gestamen, ait, cæruleo colore, subobscuro depictum fuisse circulo, nigro iuxta marginem circumducto, in cuius summa parte, stella depicta est, octo radijs prædita, in medio orbiculus est, cum umbilico, uterque coloris aurei, ab eo orbiculo usque ad circulum, qui iuxta marginem est, columella submissa coloris rubei: a lateribus columellæ, spicæ duæ utrinque surgunt, quas auicolæ totidem, uolatu suspensæ petunt, quæ affluentiam annonæ significant; At in manuscripto Vrsini, in summo, est crux purpurea, orbem purpureum in medio continens, quem tueri uidetur: ipsa uero, & orbis propter Christi sanguinem, ob mundum effusum rubent; corui purpurei, idest, Principes,

n lib. 56.

vtrinque ad crucem clamant, quod symbolum mihi maximè placet. In Madruciano, ex globo acuta cuspis, ut in præcedente symbolo, exit, & pedamentum eum sustinens, aggere vtrinque, munitum uidetur. Alciatus uero pro globo glandem exponit, [a] quod ab omnibus his symbolis longe distat.

SALII sunt Germaniæ populi, ubi nunc est Franconia, a Sala flumine nuncupati, ex quibus hæc Auxilia sunt contracta. Marcellinus [b] de Constantio loquens, Petit inquit, primos omnium Francos eos uidelicet, quos consuetudo Salios appellauit. Zosimus [c] Saliorum, ait nationem a Francis profectam vi Saxonum suis sedibus expulsam, in Bataujam uenisse, quæ insula cum prius Romanis in vniuersum pareret, a Salijs est possessa: Sed inde eiecti, postmodum Romanis sunt adiuncti: Iulianus enim Apostata eos legionibus Romanis adscripsit. Alij auxiliares sunt facti. Sunt, & Salij Ligurum populi, testante Plinio.

In horum parma coerulea, orbem luteum circulo rubro circundatum, luteus cippus sustinet, marginem clypei rubeus limbus claudit, unum esse orbis Romani Imperium denotat. Rubeum enim uinculum, globum cingens, purpuramque referens, imperium insinuat. Idem exterior rubeus circulus portendit. In manuscripto Vrsini, duo dimidij equi lutei hinc inde globum sustinent, qui referunt duos dimidiati imperij Principes orbem regentes. Equū uerò esse bellicæ uirtutis typum notum est Virgil. [d]

Monstrarat caput acris equi, sic nam fore bello
Egregiam, & facilem uictu per secula gentem.

& alibi [e]

Bello armantur equi.

Hi milites & in Occidente reperiuntur, cum symbolo huic simili,

CONSTANTIANI à Constantio Magni Constantini filio denominati. Marcellinus, [f] constantiacos uocat Legionarios ab eodem inuentos; Duas, inquit Constantiacas legiones, addita una sagittariorum cohorte, quas inuenerat apud Syrmium, ut spectatæ ad huc fidei per speciem necessitatum urgentium misit in Gallias.

In parma album globum gestant, supra quem coeruleos globulus fascia rubra clauditur. Is est regij diadematis typus, Orientemque, & Occidentem vno Rom. cingi imperio portendit. In manuscriptis octoni aut noueni parui orbiculi à quatuor mundi regionibus in unum glomerati exercitus, referunt a quatuor partibus orbem Romanum aduersus Barbaros ruentes, uel potius plumbeę glandes, quibus hoc auxilium pugnabat.

MATTIACI seniores ex Mattio Metropoli Cattorum ueniebant, ubi nunc est Magdeburgum Hassię, ut supra dixi de quibus Tacitus. [g] Coeruleum clypeum gestant, lutea cruce usque ad marginem diuisum, quæ coeruleum globum in medio continet, ipsa apside lutea, & alia exteriore rubra cingitur, Hinc inde supra utrunque crucis brachium, duæ auiculæ nigræ, seu corui coelum suspicientes clamare uidentur: Aliæ duæ similes infra pascuntur. Symbolum est duorum Principū, qui à Domino ob merita Christi crucifixi pro Orbe Romano opem implorant: & quasi illud inuenerint, infra per ocium pascuntur. Simile est apud Psalmistam. [h] Dat escam pullis coruorum inuocantibus eum. Per septem enim dies à matre destituti rore pascuntur, donec plumis uestiti & ab ea agniti postmodum aluntur. Coruos autem esse concordiæ typum supra exposui. S. Paulinus epist. 12. scribit olim supra crucem rubentem duas columbas in templis depingi cōsueuisse, quo symbolo significabatur simplicibus coelum patere, ut Epigramma cruci inscriptum aperit.

Ardua florifera crux cingitur orbe corona
Et domini fuso tincta cruore rubet.
Quæq; super signum resident coeleste columbæ,
Simplicibus produnt signa patere Dei.

Qui hic pinguntur nigri sunt corui non columbæ.

a li. 5. parer. c. 23
b lib. 17.
c li. 3.
d in 2.
e & in 3.
f lib. 20.
g in 2.
h Psal. 147.

In Occidente hi milites simplicem crucem gestant,

SAGITTARII Iuniores Gallicani. Sagittariorū tres hic ordines referuntur. Primi sunt sagittarij iuniores Gallicani, cassidibus, cataphractis, gladijs, sagittis, arcubusque armati, de quibus Vegetius. [i] Ex Gallijs lecti Gallicani sunt dicti, idē sunt quod Gallici, Vlpianus. [k] Institutus in rebus Gallicanis in Gallicis hęres erit. In Illyrico quandoque Gallicani resederunt. Marcellinus. [l] Ad tutelam, inquit, Illyrici Gallicani militis ualidum accesserat robur.

In clypeo coeruleo rubrum globum circulo albo contentum habent, quem vtrinq; aquilæ regunt, supra duo Imperatores visuntur: Marginem duo circuli, interior luteus, & exterior rubeus cingunt. Hęc Romanum orbem à duobus Principibus concorditer defendi monēt. Aquila imperij symbolū est, circuli cū coloribus supra sunt expositi. In manu scripto Vrsini tabella est sine Principibus, à quibus leges orbi dati portenduntur.

SAGITTARII quoq; seniores Gallicani eodem ferè modo pictum scutū gerūt. In hoc differunt, quod hi globulum luteum albo, & rubro circulis inclusum gestant, quod orbem Romanum duplici imperio regi denotat. Vtrinq; duæ aquilæ eundē a duobus Principibus gubernari demonstrant. supra tabella rubro limbo cincta in medio album nigris notis interpunctum continens, Lex est utriq; orbi à duobus Principibus concorditer data. Madrucianus duos Principes includit. In Vrsini exemplari alba est parma, aquilis carēs. Duplex circulus margini circumductus, duplicis coniuncti imperij est symbolum. In Occidente sub Magistro peditū, Gallicani tres orbes distinctos gestant, quorum medius, alijs est maior, quod idem argumentum insinuat.

TERTII SAGITTARII Valentis, ab eo inuenti, & ipsi in parma coerulea luteum orbē duplici uinculo rubro & luteo cinctum tenent: supra suspensus est alius dimidius orbis albus, rubro circulo clausus significat orbem, qui ob diuisum imperium dimidius uidetur, unum esse, duplici imperio compressum.

DEFENSORES ad oppida defendenda præcipui, ita defensores moenium Marcellinus appellat. [m] Quibus, inquit adire propius ausis, defensores moenium properarunt. Item; Defensores nisi uigilassent in audaciam, ruere præcipitem. & sæpe alibi. Constantinus uero porphyrio geneta [n] dicit defensores eos esse, qui currentes post hostes sequuntur, ipsi nō currunt, sed ordine simul progredientes, eos, qui hostes sequebantur, excipiunt, & defendūt, si forte in fugā uertantur, & inde nomen habuerunt. Hi duos angues luteos, in caducei speciem complicatos, capitibus ad osculum coeuntibus, in parma coerulea gestabant, quam ruber ambitus late circuibat; Iuxta marginem in medio est globus rubeus, columellæ luteæ præfixus, unde & ipsi angues exire uidentur, ita Pierius [o] describit. Id duorum orbis Principum concordiam significat, pro serpente enim poni imperium, idem Pierius refert, & uetus numisma duos habens similes serpētes caudis complicatis, est typus, unius duorum C o s s. potestatis uniciqué imperii, inscriptum est ΔΥΝΑΡΧ ΕΧΥΡΑΤ. Β. idest δυναρχία ἐξ ὑπάτων δυοῖν idest duplex potestas ex duobus consulibus; quasi hoc duplicatum imperium sit fortius.

RETOBARII, in coeruleo clypeo rubrum globū luteo uinculo coostrictum ferunt. Marginem duo circuli, luteus, & exterior rubeus cingunt. Orbem Romanū unico & utriusq; principis cōiuncto imperio cōtineri denotāt. RVTVBARIOS legēdū cēseo a Rutuba flumio Ligurū ppe Albiū, ut auctor est Plinius. [p]

ANGLEVARII Defensorū symbolo simile insigne gerebant, nēpe rubrū caduceū, in cuius baculi sūmitate, alba pila erat, unde angues prorumpebant, & ad osculum iuxta parmę medium deflectebantur. Parma erat sapphirei coloris, & dilutioris, quā purpureus ambitus circuibat, ut Pierius describit. Erāt Angleuarii Germaniæ populi prope Rhenum, nō lōgè a Batauia, quos Tacitus [q] Angriuarios nominat.

Metanti,

i li. 2. ca. 15
k l. si quis in fun di § ul ff. de le. 1.
l lib. 29.
m lib. 20.
n de themaib.
o li. 33. Hierog.
p li. 3. c. 5.
q li. 20.

Digitized by Google

Metanti, inquit, castra Cæsari, Angriuariorum defectio à tergo nunciatur; missus ilicò Stertinius cum equite, & armatura leui, igne & cędibus perfidiam vltus est: Degebant vltra Albim confines Cheniscis. Idem [a] Latus vnum Angriuarij, lato aggere extulerunt, quo à cheniscis dirimerentur; & postea, mox bellum in Angriuarios Stertinio mandat. Et alibi, [b] iuxta Tencteros, inquit, Bructeri olim occurrebāt, nunc Chamanos, & Angriuarios immigrasse traditur, pulsis Bructeris.

a eodem lib.

b in lib. de moribus Germanorū.

HIBERI, Armeniæ populi, nunc Georgiani vocantur; Leonem luteum in parma item lutea, dextram altè tollentem, cauda in caput sublata gestant; quem rubeus circulus ambit. Id fortitudinis est insigne, Principem hostes feriturum innuit. In manuscriptis leo duplicem luteum orbiculum dorso infixum habet, quale Thraces sub sequenti Magistro præsentali, & inuicti, robur Principum, duos orbes. i. Orientem Occideotemque sustinere vel tueri indicat, Claudianus. Nomenque probantes Inuicti clypeoque animosi teste leonis. Sunt etiam Iberi Hispaniæ populi, de quibus posset intelligi.

VRSI ab Vrsa Picenorum oppido vocati, hoe habebant insigne: In parma lutea rubrum pedamentum pilam luteam sustinet, vnde duo dimidiati canes lutei auersi, & latrantes committuntur, supra est luteum caput fœminæ. Hi sunt duo Principes, qui concordi prudentia per muliebre caput demonstrata, orbem Romanum regunt, Barbarisque eum impetentibus allatrant. In armarijs inter vtranque Notitiam positis, muliebre caput, pro prouidentia depingitur. Idē plane insigne in coerulea parma gestant TERVINGI sub sequente Magistro militum, in quibus Pierius, [c] pro canibus lepores nominat.

c lib. 15.

FELICES HONORIANI iuniores, ab Honorio vocati. Felicis titulo aliqua auxilia & legiones sunt honestatæ, vt tertia quæ Felix nuncupata, in Norico Ripensi degebat, prout in Itinerario Antonini nomine edito legitur. Vopiscus, [d] Recipe, inquit, in fidem tuam legionem tertiam felicem. Claudianus. [e] Neruius insequitur meritus vocabula felix. Ita appellata est ab Augusto hæc legio. Sed hi ab Honorio denominati, ab illa sunt diuersi. Auctor est Orosius [f] quosdam barbaros ab Honorio in foedus receptos & in militiam allectus Honoriacos fuisse vocatos, credo legendum, Honorianos.

d in Probo.

e in bello Gildonico.

f lib. 7. c. 40. Aeneas sylui. in epist. Dolondi li. j.

In horum rubro scuto, vir alatus, duas dimidias lunas lutei coloris, vtrasque manu supra caput sustinet: Victoria est Rom. imperium extollens, quod etsi propter duos Principes dimidiatum videtur, ob eorum concordiam in vnum, plerumque coalescit imperium, cuius typus est Dimidia luna quæ in orbem completur. In manuscriptis, pro viro, est mulier alata.

VICTORES, à Victoria, vt credo, oppido in Britannia appellati. Alia est in Hispania, alia in Mauritania Cęsariensi, Victrices quæ erant in Britannia legiones vocabantur, videlicet VI. XIII. XXIII. Dion, [g] etiam Victricem in Britannia legionem nominat; At hæ non sunt legiones, sed auxilia, de quibus Marcellinus: [h] agmina duo præcedebant, quibus nomina fuere Inuij atque Victores. [i] Hos alibi [k] Nicecerios græce appellat.

g in lib. 55.

h lib. 26.

i & lib. 27.

k lib. 15.

In alba parma, orbem luteum, duplici vinculo, item luteo, circundatum gestāt, quem vallum in summo prominentibus orbiculis interstinatum sepit, supra rubra crux velut sanguine Christi tincta eminet; cuius ope, Orbem Romanum vndique tutum esse significatur: prominentes enim orbiculi munitiones, orbem tuentes referunt. In Madruciano, vallum vndique acutas cuspides emittit; Feriendi hostis argumentum. Globus est mundus Rom. duplici coniunctoq; imperio rectus, qui ope Crucis sanguine Christi aspersæ, munitur. Madrucianus, duos impliciros globos coeruleo circulo, & alio maiore luteo iūctos habet, quod idē argumentum est, Orientem & Occidentem duplici, sed vno imperio contineri.

PRIMI THEODOSIANI, hi & sequentes à Theodosio eorum auctore, nomen habuere: quemadmodum & Felices Theodosiani ab eodem inuenti, qui sub alio Magistro militum Præsentali merebant.

In parma lutea, orbem luteum, duobus vinculis luteo & rubro constrictum ferunt, quem currens & latrans canis, dorso sustinet, superne rubens Aquila alas expandit. Hi duo sunt Principes orbem Roma. tenentes, quorum alter orbem sustinens hostibus allatrat; Aquila, Romani imperij symbolum, alterum refert, qui orbem tueri videtur. In manuscriptis pro aquila est alata victoria, & bos pro cane, robur imperij portendens.

FELICES THEODOSIANI ISAVRI, ex Isauria lecti. Horum in parma coerulea insigne fuit Taurus, ad coerulei collis radices incedens, cui altus lutei coloris mons imminet; In eius summo nigra aquila alas expandit. Hoc symbolum Isauros milites, radices Tauri montis, per Taurum animal significati, incolere indicat. Collis autem ab alto monte, qui Taurus est, distinguitur. Aquila typus est Romani imperij orbem protegentis. Pierius verò [l] ita hoc emblema describit; Luteus taurus, ad viridantis monticuli radices pictus; summo verò collis vertice dimidius insidet æthiops, dextra manu lorum, læua pileum prætendebat, passis hinc & indè manibus, indicabat in sua manu esse, captiuos facere, & libertatem indulgere. Hęc Pierius Ego illum non Aethiopem sed vnum ex Principibus esse puto, qui ob dimidium imperium, & ipse dimidius apparet, dextra flagellum ostendit, quo se Barbaros verberaturum minatur; Lęua pileum tenet, populos se liberaturum ab eorum tyrannide promittens.

l li. 40. in pileo.

Isauri ad montis Tauri radices, Ciliciæ finitimi, latrocinari consueuerant, vt ait Leo, [m] qui de miluibus loqui potest, etsi Accursius & alij, latrones esse arbitrentur. Nam Isauros latrocinijs infames fuisse Strabo [n] scribit; Vnde etiam diebus Paschæ supplicio affici possunt. [o] Isauros, ait Zosimus, [p] alij Pisidas, alii Solymos, alii Cilices montanos vocant, qui oppida Lyciæ Pamphyliæque, vno duce sibi constituto vastabant. Probus Imp. Isauris latronibus domitis, iuniores militię adscripsit, qui postea inter auxilia palatina à Theodosio sunt relati, indeque felices Theodosiani Isauri appellati. [q]

m in l. vlti. C. ad leg. Iuliam. de vi publ.

n lib. 12.

o l. pe. C. de fer.

p lib. 4.

q Vopiscus in Probo.

TERTII THEODOSIANI, in rubro clypeo duos dimidios, luteosque globos, duplici alboque cippo præfixos gestant, qui alium coeruleum luteo circulo vinctum sustinent. Marginem luteus ambit circulus: id, vt sæpe, terrę marisque in Oriente & Occidente, duplex denotat imperium, quod etsi dimidium videtur, ex typo dimidiorum globorum, vnum tamen manet. Cęterum Pierius, [r] aliud ipsis symbolum tradit. In parma, inquit, est margo hyacinthini coloris circulo aliquantulum lato circumductus, sub quo alter contiguus angustioris spacij, inde facies media rubra: Ab ima eius parte albus erigebatur cippus, in angustum superne desinens, qui lunæ speciem cornibus sursum versis sustentabat. In medio parmæ insidebat lunæ albus identidem circulus, cuius centrū latè fusum, nigri coloris erat; supra circulum hunc album ostentabatur, à medio sursum Aethiops eodē modo quo superior manib. exporrectis, eadem dextra loro, sinistra pileo munitus. Sed in impresso, hæc imago nō visitur, nec in manuscripto Vrsini. Madrucianus, nigrā victoriā alatam ostendit.

r li. 40. loquens de pileo.

Hi sunt milites, qui sub primo Magistro pręsentali merebāt, in quib. eadē symbola quinquies repetuntur; Aquila. n. apud Ionianos & Herculianos vtrosq; iuniores reperitur. Globus cuspidib. munitus penes Neruios & Fortenses. Lutei globi rubeis circulis inclusi; penes Cōstantianos & alios. Sagittarij seniores & iuniores, idem, & ipsi fere symbolū gestāt. Octo prætetea apud hunc Magistrū symbola sub alio Præsentali repetuntur Lancearij enim seniores sub hoc, & iuniores sub sequente eodem insigni vtuntur, &

Google

Britones seniores sub magistro per Illyricum ; Mattiaci seniores sub hoc, & Constantiniani sub sequente, Martiarij iuniores sub hoc, & seniores sub sequente. Hiberi sub hoc & Thraces sub sequenti eodem symbolo ornantur. Idem in versis Teruingis, Angleuarijs, Defensoribus, & Vindicibus Primis, & secundis Theodosianis spectatur, quorum illi sub hoc hi sub sequenti idem insigne habent. Sed & Tertia Decimani, & Diuitenses Gallicani sub Magistro militum per Thracias, Primorum, secundorum que Theodosianorum symbola ferunt. Victores sub hoc, & Felices Arcadiani iuniores sub sequenti idem insigne gerunt, quod & Martiarij, Constantes, & Arecotti per Illyricum sumpserunt. Nunc de huius Magistri Præsentalis officio est dicendum.

NOTITIA.

HABET autem dignitates infrascriptas. Principem. Numerarios duos. Commentariensem. Primiscrinios qui numerarii fiunt. Scriniarios. Exceptores, & cæteros apparitores Magistri militum in Præsenti quindecim.

Cod. de apparitoribus magistrorũ militum.

DE OFFICIO MAGISTRI MILItum in præsenti. Cap. XL.

COMMENTARIVM.

OFFICIVM habet hic Magister Principem, Numerarios duos, Commentarientem, Primiscrinios, qui Numerarij fiunt. Hi in officio Magistri per Orientem, & Magistrorum peditum, equitum que Occidentis, & Comitum, ac Ducum tam Orientis quam Occidentis adiutores uocantur. Habet & scriniarios, idest epistolarum & libellorum scriptores, & custodes, [a] qui subadiuuæ in officijs Comitum & Ducũ Occidentis appellantur. In eodem officio erant & Exceptores, qui acta militum litigantium scribebant, & officiales cæteri quindecim. In officio Ducum Africæ Iustinianus homines XI. statuit, [b] qui nullum gradum tenentes, erant simplices apparitores, forte antebulones Magistrorum, de quibus supra diximus.

a l. in scriniis & l. sequen. C. de de prox. sacr. scrinii. li. 12.

b l. 2. in Notitia. C. de off. P.P. Af.

PRINCEPS eo officio fungitur, quo alius eiusdem nominis apud Præfectos Prætorio, causas enim militum coram magistro moras instruit, & exequitur. Numerarij notabant in libro, qui singulis diebus excubassent, nocte uigilias egissent, uel alia munera obijssent, ut sciri posset, qui in muneribus debebant succedere: Vegetius. [c] in quibusdam, inquit, militibus notarũ peritia, calculandi cõputãdiq; usus exigitur. Totius enim legionis ratio siue obsequiorũ, siue militarium munerum, siue pecuniæ, quotidie adscribitur actis, maiore prope diligentia, quam res annonaria uel ciuilis libris annotatur. Quotidianas enim in pace uigilias, item excubitorum, siue angarias de omnibus centurijs, & contubernijs, quæ uicissim milites faciunt, & ne quis iniuste prægrauetur, aut alicui præstetur immunitas. Nomina eorum, qui uices suas fecerunt, breuibus inferuntur.

c li. 2. cap. 19.

Quando quis commeatum accepit uel quot dierum, annotatur in breuibus, tunc enim difficile commeatus dabatur, nisi iustissimus causis approbatis ; Hæc ille, stipendia etiam militibus soluta notabant, quemadmodum Præfectorum numerarij, uectigalium, & tributorum rationes. Rationarij à Marcellino, [d] appellantur ob prædictas rationes, quas scribebant. Interrogato, inquit Remigio etiam tum rationario apparitionis armorum Magistri: Et [e] alibi, Numerarij, ait apparitionis magistri equitum. Eorum officium idem plenius, [f] alibi describit. Antoninus quidam, inquit, ratiocinarius apparitor circa ratiocinia uersabatur, qui uel quarum uirium milites, ubi agant, uel procinctus tempore, quos intuentur, describens, itidem armorum, & comeatuum copiæ, aliaque usus bello futura, an abunde suppetant, indefessa scitatione percunctas. Hæc ille. Numerarios comitum rei militaris actuarios Gratianus [g] uocat. Numerarij, inquit, comitum illustrium uirorum, siue actuarii libram auri fisci uiribus soluant, nisi statuta fuerint custodita.

d lib. 25.

e lib. 29.

f li. 28.

g in l. 3. in fin. C. de diuer. off.

Eos numeri seu ordinis militaris ratiocinia tractare, & illis annonam erogare Valentinianus ad Probum P. P. scribit [h] Actuarij, ait, nisi ex pleto triginta dierum spacio pyttacia auctentica confestim tradiderint, species, quas ex fiscalibus conditis dissimulauerunt excludere, uel numero militum, cuius ratiocinia pertractant, supersederint erogare, de proprijs facultatibus uel militibus ipsis, uel fiscalibus horreis adigantur inferre. In publicis enim ciuitatum horreis species annonariæ, [i] militibus exhibendæ conseruabantur. [k] Duobus diebus bucellatus, ut supradiximus, tertio panis. Alternis diebus uinum, & acetum, uno laridum, duobus caro ueruecina militibus dabatur. [l] Bucellatus autem erat, quem vulgò biscoctum appellant. Marcellinus. [m] Firmato, inquit consilio uiginti dierum, frumentum ex eo, quod erat in ædibus cõditum ad usus diuturnitatem excoctum bucellatum uocant, humeris militum imposuit. Hæc ille. Horum numerarij seu actuarij rationes scribebant, & capitum, idest, pabulorum quæ pro alimentis equorum exhibebantur. [n] sed quia annonam, & stipendia, quæ tempore Romanæ Reipublicæ militibus dabantur, & à numerarijs annotabantur, egregiè Polybius explicat, eius uerba latine subieci. [o] ob. enim pedites duos obolos accipiunt singulis diebus. Ductores ordinum duplum. Equites drachmam. Tritici um datur peditibus Attici medimni. ex tribus duæ ferme partes. Equitibus hordei septem medimni singulis mensibus ; Tritici duo, socijs peditũ æqua portio, Equiti tritici medimnus & tertia pars. Hordei medimni quinque, daturque id socijs muneri. Romanis tam frumenti quam uestis, armorumque, siquis huiusmodi rerum indiguerit, horum omnium quæstor certum ordinatum precium eorum obsonijs subtrahit. Hæc ille.

h in l. actuarij C. de eroga. mil. an.

i l. 1. 2. & pe. C. de nauic. seu nau cl. pub. species transpor.

k l. nulli. C. de off. rect. prouin. l. fortissimi. C. de erog. milit. anno.

l l. 1. C. eo. tit.

m li. 17.

n d. l. fortissimi.

o li. 6. de castrametatione Rom.

Medimnus autem atticus, inquit Suidas, pendet libras CVIII. obolus fermè VIII. nostros quadrantes. Actuarijs duplex annona, & una capitatio dabatur. [p] erat autem annona quantum homini ad uictum sufficit, capitatio pabulum pro uno equo: Ammianus enim scribit [q] tonsorem Constantij Imperatoris uicenas diurnas annonas, & totidem iumentorum pabula habuisse, quæ uulgo, inquit, capita dicuntur. Præter hos erant & actuarij ciuitatum, qui eandem annonam ad milites transferendam ab horreis publicis accipiebant, [r] & hæc quoad numerarios magistri militum præsentalis, nũc Commentariensi, de quo supra dictum est, prætermisso, ad alios, idest primiscrinios est ueniendum.

p l. 3. C. Theo. de num. li. 8. tit. 1.

q li. 22.

r l. actuarios. C. de numer.

PRIMISCRINIOS supradictis addit Notitia, qui numerarij fiunt ; Hos adiutorẽ & subadiuuas Cõmentariẽsis & officij esse puto, qui delinquentes carceri mancipatos obseruabant, vt supra in adiutore P.P. orientis diximus, qui enim hic, & in aliorum magistrorum officijs primiscrinij dicũtur, in magistri militum per orientem officio adiutores vocãtur, & ita

etiam

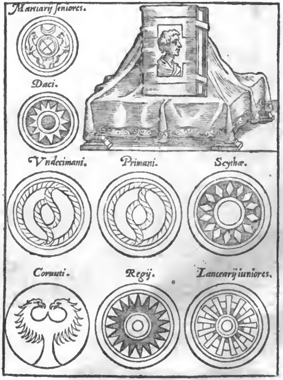
etiam in iure nominari videntur. [a] Adiutoris quoque subadiuuas Iustinianus officium Præf. Prætor. explicans, Primiscrinios appellat. [b] In scrinio, inquit, Primiscrinij, quod est subadiuuæ, hominibus x. annonæ iiij. capitationes iiij. ita etiam intelligi censeo rescriptum Gratiani ad Porvium Vicariû,[c] quod iubet reum ab eo apparitore vsque ad finem negotij obseruari, cui primum exhibitus fuit, quod si secus factû fuerit, primiscrinius in quinque libris auri mulctabitur. ita adiutorem appellat, cuius onus erat carceri traditos custodire, itaq; [d] Gratiani rescriptum de criminosis custodiendis, non autem vt vulgo, de ciuiliter litigantibus intelligo, propriè enim delinquentes exhibentur, [e] & custodiæ traditi obseruantur. [f] Primiscrinios verò dictos puto, quia præcipuo officij scrinio præerant. Quandoque tamen Primiscrinius officij princeps nuncupatur, [g] sed hic ab eo distinguuntur, vt nequeant commisceri. Aliquando & numerarij primiscrinij vocantur apud Notitiã in officio Præf. vrbis, in Occidente, ac Comitum rerum priuatarum, penes quem præter primicerios officiorum, alij omnes primiscrinij appellantur, quia erant numerarij varias rationes priuatas scribentes, HI PRIMISCRINII NVMERARII FIVNT, inquit Notitia, quoniam numerum delinquentium, varietatem delictorum, clausorum ordines, ætatem, sexum, & nomina condemnatorum, & absolutorum scribebant: quod & si onus esset commentariensis, [h] etiam adiutori incumbebat, quod præsertim Notitiæ tempore obseruari potuit. Non ergo intelligo primiscrinios numerarios factos fuisse, quia si aderant numerarij, ipsi frustra eum locum tenuissent, sed interpretor eos in delinquentium & criminum rationibus, & alijs huiusmodi annotandis numerarij officio functos fuisse.

SCRINIARII sequuntur, qui Regerendarij in officijs magistrorum peditum, & equitum Occidentis, ac Ducum vocantur. Eos Notitia in officio Ducis Arabiæ libellenses interpretatur, quos in alijs Ducibus subscribendarios appellat. Hic ergo scriniarij pro libellensibus atque etiam epistolaribus accipiuntur, vt quandoque in hoc sensu iura vsurpãt, [i] in officio quoque Proconsulis Afr æ eos Notitia pro epistolaribus sumit & à libellensib. separat. Alibi scriniarios generaliter omnes magistrorum militum apparitores Anastasius Impe. appellat, quos & si militum matriculis inscriptos militari iure testari posse negat. [k]

Ceteros vero apparitores XV. huius magistri militum singularios esse existimo, quos omnes magistri militũ habebant: Scribis vero, Ab actis, quemadmodũ comites, & Duces rei militaris carent, quia apud eos instrumẽta aut probationes rerũ actarũ robur nõ accipiebant, sed ab illis, qui populis ius dicebãt: Magistri militũ apparitores erant veri milites, nullis officiorũ cõditionibus obnoxij: [l] Quibusdam et priuilegijs, qui intra statutum numerum erant, potiebantur. [m] Inter alia expletis militiæ stipendijs Tribuni prætoriani fiebant, & ab omnium iudicum indictionibus erant immunes. [n] Principis quoque huius officij munere functus Tribunus vigilum militaris [o] creabatur. Eius Primates nomina ex militia equestri mutuabãtur, quæ D. Hieronymus [p] ordine recenset: Finge, inquit, aliquem Tribunitiæ potestatis suo vitio regradatum, per singula militiæ equestris officia, ad tyronis vocabulum deuolutum: Nunquid ea Tribuno statim fit tyro? Non, sed ante Primicerius, deinde Senator, Ducenarius, Biarchus, Circitor, eques, postea tyro. Hæc D. Hieronymus. His etiam nominibus vocantur à Iustiniano, [q] qui Primicerium pro Principe seu officij capite ponit. Is erat vt Tribunus in ala equitum. item pro Senatoribus Numerarios, pro Commẽtariensi Ducenarium, pro Primiscrinijs Centenarios, pro scriniarijs Biarchas, pro Exceptoribus Circitores nominat. Reliquos XI. vel XV. tanquam gradu carentes omittit: Erant enim simplices equites: Hi gradus in omnibus scholis reperiebantur, vt apud Constantinum, [r] & Theodosium, [s] legitur. Senatores erant, qui ceteris auctoritate præstabant, & agenda consulebant. Ducenarij & Centenarij dicti sunt, qui CC. ac C. equitibus in ala seu Cuneo imperabant, quemadmodum & in legione Biarchus annonam custodiebat: Eratque vt signifer in legione, apud quẽ donatiuũ militum pars seruabatur. Circitor circumibat vigilias. Eques gradum non habebat, tantum tyronem præcedebat, & ideo rarò nominatur. Plus autem erant Senatores, & qui Ducenariorum, Centenariorumque Biarchorum, & Circitorum nomine in officio honestabantur, quãdoque III. V. aut VIII. vt apud Iustinianum [t] legitur. Huius officij Primates codicillis à Scriniario libellorum conscriptis, ac à Principe, & demum Magistro ipso subscriptis, probari oportebat. [u] Omnium enim Magistrorum, Ducum & Comitum militarium officia a Principe pendebant, & codicillis creabantur, quæ probatoriæ vocabantur, & in scrinio libellorum cum eorum nominibus & stipendijs conseruabantur. [x] CCC. apparitores, qui magistri militũ præcepta & sententias exequebantur, coram eo tantum conueniri poterant. Ceteri apud P.P. vel P.V. vel Præsidẽ cogebantur respondere. [y] Nũc ad alium Magistrum militum in præsenti est transeundum.

[a] in l. 3. C. de appa. P.P.
[b] in l. 2. §. In scrinio primiscrinij. C. de offi. Præf. præto. Afr.
[c] in l. 2. C. de sportul.
[d] l. vlt. C. de off. Præfe. vrb. l. 4. C. de custo. reor.
[e] l. 2. C. de cust. reo. l. 1. C. de exhib. reis.
[f] l. 4. C. de custo. reor.
[g] l. 3. C. de appa. P.P. ad fi. l. 3. C. de diuer. offic.
[h] l. pen. vel vl. C. de cust. reor.
[i] l. 3. C. de appa. Præfe. pret. ad fi.
[k] l. scriniarios. C. de milit. testa.
[l] l. 1 & 2. C. de appar. mag. milit.
[m] in l. 2. & vlti. C. eo. tit.
[n] in l. pen. C. de appar. mag. milit.
[o] in d. l. pen.
[p] in epist. 61. ad Pammachium.
[q] in l. 1. in Notitia. C. de off. P.P. Afric.
[r] in l. 1. C. de of. mag. offic.
[s] l. 3. C. eo. tit. & l. 1. C. de priuile. scholar.
[t] in d. l. 2. in Notitia. C. de offi. P.P. Afric.
[u] l. vlt. C. de diuers. offi. lib. 12.
[x] d. l. vlti. & §. 1. Nouel. 25.
[y] l. vlt. ti. 34. Nouel. Theod.

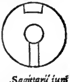
NOTITIA
INSIGNIA VIRI
ILLVSTRIS MAGISTRI
militum in præsenti.

Digitized by Google

Sagittarij seniores Orie. *Mattiaci iuniores.* *Cóstantiniani.* *Tubantes.*

Buccinobantes. *Vindices.* *Sagittarij dominici.* *Sagittarij iuniores Orient.*

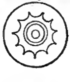

Felices Theodosiani. *Teruingi.* *Traces.* *Falconarij.*

Quarti Theodosiani. *Secundi Theodosiani.* *Felices Arcadiani iuniores.*

NOTITIA

S*ub dispositione viri illustris, Magistri militum* PRAESENTALIS, VEXILLATIONES PALATINAE SEX.

COMITES *seniores.*
EQVITES *Braccati iuniores.*
EQVITES *Bataui iuniores.*
COMITES *sagittarij Armeni.*
EQVITES *Persæ clibanarij.*
EQVITES *Theodosiani seniores.*

Vexillationes Comitatenses VI.

EQVITES *cataphractarij.*
EQVITES *cataphractarij Ambianenses.*
EQVITES *sexto Dalmatæ.*
EQVITES *secundi scutarij.*
EQVITES *scutarij.*
EQVITES *secundi clibanarij Parthi.*

Legiones Palatinæ VI.

MARTIARII *seniores.*
DACI.
SCYTHAE.
PRIMANI.
VNDECIMANI.
LANCEARII *iuniores.*

Auxilia Palatina XVII.

REGII.
CORNVTI.
TYRANTES.
CONSTANTINIANI.
MARTIARII *iuniores.*
SAGITTARII *seniores Orientales.*
SAGITTARII *iuniores Orientales.*
SAGITTARII *dominici.*
VINDICES.

BVCCINO-

BVCCINOBANTES.
FALCONARII.
THRACES.
TERVINGI.
FELICES *Theodosiani*.
FELICES *Arcadiani iuniores*.
SECVNDI *Theodosiani*.
QVARTI *Theodosiani*.
Item PSEVDO *comitatenses Auxiliarij sagittarij*.
OFFICIVM *autem supraſcriptæ Magiſteriæ in Præſenti poteſtatis, cardinale habetur*.
Habet autem dignitates infraſcriptas.
Principes duos.
Numerarios duos.
Commentarienſem.
Primiſcrinios, qui numerarij ſunt.
Scriniarios.
Exceptores, & ceteros apparitores Magiſtri militum in Præſenti quotannis.

DE ALIO MAGISTRO MILITVM in præſenti. Cap. XLI.

COMMENTARIVM.

SICVT duo præfecti prætorio initio inſtituti fuere, ita & duo magiſtri militum in præſenti, vt alter alteri poſſet reſiſtere, ſi qd contra principem auſus eſſet moliri. Hic, de quo agimus, ſex vexillationes Palatinas, totidem Comitatenſes, Legiones item ſex palatinas, & auxilia palatina XVIII. regebat, quæ palatium, & Principem tutabantur. Eadem habet inſignia, quæ alter militum Magiſter, excepto libro mandatorum, in cuius rubro dorſo vnius tantum Principis vultus exprimitur, in alterius duo. In manuſcriptis liber longus coeruleo, & ſurrecto tapeto nixus, argento tegitur; aureis faſcijs in capitibus, ac medio cinctus, vt in alio Magiſtro eſt viſum. Hic ſuperiore aliquanto maior fuiſſe videtur, cuius officium cardinale. i. principale, & præcipuum dicitur. Sic D. Gregorius [a] Diaconum cardinalem, vocat, qui eſt primus. Liberatus, inquit, quia diaconi fungi prohibetur officio, ſi à deceſſore tuo non eſt factus cardinalis, ordinatis à te Diaconibus, nulla debet ratione præponi. Et alibi [b] Martinum Salonæ Cardinalem, ſacerdotem creat, ideſt epiſcopum, vt ſupra alios ſacerdotes vocat. Plinius quoque octo vētos Cardinales appellat, qui ſunt principales.

Duos etiam ſui officij Principes hic magiſter habet: Superior vnum tantum, in ceteris conueniunt: Omnes codicillis ſcriptis a ſcriniarijs libellorum, & ab Imperatore, ac Magiſtro ſubſcriptis probabātur.[c]

[a] epiſt. 21. lib. 1.

[b] edict. 77. & 79. eod. lib.

[c] l. vlt. C. de diuerſ. offic.

DE VI. VEXILLATIONIBVS Palatinis, alterius magiſtri militum in præſenti. Cap. XLII.

HAE erant huius Magiſtri militum in præſenti vexillationes.

COMITES SENIORES eodem titulo honeſtati, quo & ipſi militum Præfecti, & Legionum. Hi etiā ſub Magiſtro equitum in Occidente intra Italiam militabant, vbi eorum ſymbola repræſentantur, quæ hic omittuntur. ad differentiam Comitum iuniorum, qui inter Occidentis Comitatenſes recenſentur, ſeniores ſunt dicti.

BRACCATI IVNIORES. Hi in Occidente non reperiuntur, ſed tātum Braccati ſeniores.

BATAVI IVNIORES. Hi in Occidente ſunt ex ix. palatinis vexillationibus, vbi cū ſuis ſymbolis viſuntur. Hi primum ſub C. Iulio Ceſare militarunt, poſtea ab Auguſto vocati ſub duobus vexillis manſerunt. Dion, [d] Delecti ſunt, inquit, equites externi nominati Batavi, à Batauia, quæ eſt inſula in Rheno flumine. Hi ſunt equites præſtātiſſimi, quorum certum numerum dicere non poſſum, quia nōdum ſtatus formam habet, ſed Auguſtus cœpit eos cenſere, & ipſorum rationem habere ab eo tempore. quo cum patre militarunt, illoſque cōtra Antonium pugnaturus vocauit & retinuit. Nunc ſunt proprius globus ſeu ordo, virgamque vt Centuriones geſtāt. Hæc Dion. Horum puto eſſe, quæ P. Victor in epilogo regionum vrbis duo vexilla communia appellat, his poſtea aliæ palatinæ vexillationes ſunt adiunctæ.

[d] lib. 55.

COMITES ſagittarij Armeni ex Armenia lecti, quorum magnus erat numerus, ſcribit Vopiſcus in Aureliano ei DC. Armenos aſſignatos fuiſſe. M. vero Antoninus CCC. Peſcennio commiſit.[e]

[e] Spartian. in Peſcennio.

EQVITES Perſæ clibanarij.

THEODOSIANI ſeniores, de quibus ſupra dictum fuit.

DE VEXILLATIONIBVS COMItatenſibus. Cap. XLIII.

SEX aliæ vexillationes Comitatēſes appellatæ eidem magiſtro parebant, videlicet.

EQVITES CATAPHRACTARII, quorum 800. Aureliano Valerianū dediſſe apud Vopiſcum legimus.

EQVITES CATAPHRACTARII AMBIANENSES, ex Galliæ populis in Belgis prope Morinos lecti. in occidente non ſunt.

EQVITES SEXTO DALMATAE.

Octauo Dalmatæ in Occidente reperiuntur inter Vexillationes Comitatenſes.

SECVNDI SCVTARII. iniores in Occidente inueniūtur. Hos à ſcutarijs differre arbitror, qui in ſcholis Magiſtro officiorum parebāt, & quos Valentinianus regebat, cum Imperator eſt creatus, vt Marcellinus [f] refert.

[f] lib. 26.

EQVITES SCVTARII. ſunt inter Comitatenſes Occidentis. Scutariorum prima & ſecunda ſchola Magiſtro officiorum parebat. Hi forte erant ex prima ſchola, quæ infra ſub Magiſtro militum per Orientem inuenitur.

EQVITES ſecundi clibanarij Parthi, de quorum nominibus ſupra dixi, in Occidente non reperiuntur. Horum ſymbola neque in impreſſo neque in manuſcriptis codicibus apparēt, ſed multa ex his, quæ ſunt in Occidente, apud eiuſdem nominis numeros accipi poſſunt. Nunc ad pedites & Legiones, Auxiliaque eſt veniendum.

DE VI. LEGIONIBVS PALATInis, ſub alio magiſtro militum in præſenti. Cap. XLIIII.

SVB eodem Magiſtro erant ſex aliæ legiones palatinæ appellatæ, videlicet.

MARTIARII ſeniores: Hi habebant ferè idem inſigne, quod Martiarij iuniores, ſub præcedente Magiſtro preſentali; In hoc tantū differebant, quod in horum clypeo orbis oblique decuſſatus duobus

coniun-

Digitized by Google

coniunctis circulis cingitur, qui duplici, iunctoque imperio regi insinuatur: colores etiam in aliquo variant, & nulla hic crux apparet: Duplexque luteus circulus clypei marginem ambit; eadem vtrumq; est significatio.

DACI, ex Dacia adducti; in rubeo clypeo rubrum globum luteo circulo inclusum tenent, quem densæ, viridesque cuspides vndique protegunt; Luteus prasinusque limbi marginem ambiunt. Id perpetuam duplicisque coniuncti imperij munitionem contra hostes & cladem per muctones indicat, quorum sanguis per rubrum significatus, campos inundat. Simile gestant Regij sub hoc Magistro; Neruij, & Fortenses, sub alio Magistro militum præsentali; nisi quod horum parma rubet, & densiores cuspides apparent.

SCYTHAE ex Scythia nūc Tartania dicta profecti erant sagittarij, (Aelian. de instr. acieb.) In parma coerulea rubrum globum luteo circulo cinctum ferunt, quos 14. acuti rhumbi circumstant, qui acuta ferri acie, hostes Rom. Orbis, vno, seu coniuncto imperio recti iugulandos minantur: ego has plumbatas seu martiobarbulos fuisse existimo, quibus hæc legio pugnabat; de hoc genere telorum late Vegetius differit.[a] Innumeræ apud Eiculū propè Truentum fluuium huiusmodi plumbatæ hac forma oblongę reperiuntur, & quandoque literis incisæ, quas apud me habeo. Extrema duplex circulus luteus & viridis circumdant. In manuscripto Vrsini duplex cuspidata corona: altera coerulea, altera alba duos orbes tuetur.

PRIMANI. ex prima legione cōtracti, de quibus ita Marcellinus,[b] loquens de Constantio, Iter sibi aperiēdo ad vsque Primanorum legionem peruenit locatam in medio; Festus ait, Primanum esse primæ legionis Tribunum, qui eius tributum describit. Quinque legiones primę sunt appellatæ, Italica, Mineruia, Adiutrix, & Parthica, ac prima classica à Claudio inuenta; Ex qua harum hi sint contracti, non constat.

In eorum luteo clypeo rubeus orbis, duobus contortis, rubētibusque funibus arcte constringitur, qui latius extensus alium exteriorem maioremque globum, partim coeruleum, partim luteum complectitur. Orientalis Occidentalisque imperij arctam coniunctionem, & vnitatem indicat, non secus ac si crasso arctoque fune colligata essent. Ex Ecclesiast.[c] id sumptum videtur; Funis, inquit, triplici nexu contextus, haud quaquam facile perfringitur. Primus globus orbem Rom. duplici connexoque imperio, non secus ac pluribus filis funis cōnectitur, regi insinuat. Alius maior orbis, coloribus distinctus & ipse portendit orbem Rom. etsi diuisum, vno arctoque imperio coniungi. Rubeus color in funibus purpuram referens, imperij est proprius. Duobus quoque circulis, luteo & rubro clypeus cinctus; duo orbis diuisa imperia in vnum coire significat.

VNDECIMANI ex vndecima legione conflati, idem tenent insigne. XI. legio, Claudia, Pia, Felix est cognominata, quia à Claudio, Camillo contra eum conspirante, non defecit. Hæc & veterana legio, pro Othone aduersus Vitellinm stetit.[d]

LANCEARII iuniores ferè idem symbolum quod seniores sub alio Magistro militum præsentali gestabant. Nempe in medio albæ parmæ, globulum luteum, rubro luteoque circulis cinctum præferebant, quem 13. stipites seu trabes rubeæ vndique firmabant: Rom. orbem duplici coniunctoque imperio administratum, aduersus vim hostium munitum esse indicant. Aquæ subtus inundant, quæ eandem in maris imperio coniunctionem esse ostenduot. Marginem cingunt circuli luteus & coeruleus, qui & ipsi, duplicis imperij perpetuitatis sunt symbolum.

DE XVIII. AVXILIIS PALATInis alterius Magistri militum præsentalis. Cap. XLV.

PRAETER sex Legiones palatinas XVIII. Auxilia hic Magister militum regebat, quæ erant.

REGII Hyperboreorum Sarmatarū, auctore Ptolomæo, sunt populi, Græcè Basiliei dicti. Rubro in clypeo, album orbem, coeruleo, alboque circulis, inclusum gestabant: Hos rubens corona, densis cuspidibus armata, vndas supernatans munit; quemadmodum in Dacis est dictum. In Codice Vrsini cuspides, & medius circulus sunt coerulei.

CORNVTI, ex oppido Illyrici Cornuto contracti. In fabricis enim Illyrici Notitia Cornutensem scutariam nominat, à loco Cornuti dictam. Horum insigne ita Pierius[e] describit: Cornutorum gestamen erat parma lutea, sed nigro circulo aliquātulum interius circumducto, in cuius medio, angues rubri duo, non è baculo, sed velut è cippo quodam identidem rubro emissi, ad osculum incuruabantur; in cippi medio ancile paruum erat colore perpictum luteo, duabus in medio lineis nigris, à dextra ad læuam in parallelum dissecantibus, in superiore eius parte T. centurionis signum notatum erat; ita Pierius. Ancile eum lineis, & T. in impresso non apparent. In manuscripto Vrsini, quod Pierius ancile esse putat, est typus pene huiusmodi

quo orbis Romani, diuisionem sed unum permansisse imperium, indicari puto, vt vbique fere significatur. In Madruciano est albus globos à duobus Principibus rectus. Literam vero T. Centurionis notam esse non arbitror, potius enim Tribunum denotaret, quem Præfectum Cornuti habebant. Marcellinus.[f] Veiites, inquit, cum Raynobaudo Cornutorum Tribuno misit: Illud itaque sanctissimę Crucis signum esse centeo, sub cuius præsidio tutum Romanum viuebat imperium, vt in Martiarijs iunioribus, & Batauis senioribus est usum. Per angues ad osculum inflexos, summa duorū Principum concordia denotatur. Nigra linea quandam quidem diuisionem, sed firmitatem Rom. imperij significat. Colores enim alij, ex vno in aliū transeunt, obscuriorisque corporis admixtione densiores fiunt, at vbi ad nigriorem peruentū est, ibi color consistit, vt Pierius[g] etiam monet. Alciatus pro anguibus duo cornua ponit.[h] Cornutorum sæpe Marcellinus meminit,[i] quos fluxioris fidei, & vbertate mercedis, ad momentum omne versabiles fuisse scribit. Idem[k] Cornuti, ait, & Braccati diuturno præliorum vsu firmati, excipiunt eos idest elephantes. In occidente seniores, & iuniores Cornuti, inter Auxilia palatina merent.

TVBANTES ex Germania collecti. Cornelius Tacit.[l] Exciuit, inquit, ea cædes Bructeros, Tubantes, Vsipetes; & alibi.[m] Chamanorum quondam, ea arua, mox Tubantum, & post Vsipiorū fuere, & postea; sola Aosibariorum gens retro ad Vsipios, & Tubantes concessit. Hi etiam in occidente militabant. In rubra parma globum luteum cippo coeruleo pręfixum gestabant, ad stabilitatem Rom. imperij denotandam. In summo vero parmæ, erat coerulea tabella, qua lex à Principe, orbi, velut eius domino data alte spectatur. In manuscriptis, pro tabella est dimidius orbis coeruleus supra luteum, qui alij iunctus, plenum orbem Romanum efficit, qui dimidiatus à duobus principibus regitur.

CONSTANTINIANI a Magno Constantino dicti, eadem habent insignia, quæ & Mattiaci seniores, sub alio Magistro præsentali, coloribus tantū differunt. Hi enim orbem album, duobus rubro luteoque vinculis constrictum tenent, forte vt alterutri distinguerentur, In manuscriptis, globus duobus

nigris

[a] lib. 1. c. 7.
[b] lib. 26.
[c] Quarto.
[d] Tacit. lib. 2.
[e] lib. 25.
[f] lib. 26.
[g] lib. 5. pareg. cap. 13.
[h] lib. 22.
[i] in lib. 25.
[k] lib. 16.
[l] lib. 1. annal.
[m] lib. 13.

nigris lineis est decussatus. In Codice Vrsini, corui sunt lutei; in Madruciano albi; in meo vtrobique nigri apparent.

MATTIACI iuniores in vmbone coerulei clypei album globum, duobus circulis, rubro & albo clausum præferunt, supra sunt duorum Principum imagines, a duobus angelis, seu genijs alte sublatæ; Typi sunt victoriæ eos extollentis, siquidem alæ gloriam, victoriamque alte volantem significant. [a] In Vrsini codice id deest, sed globulum quinque circuli, niger, albus, coeruleus, rubeus, & luteus, circumplectuntur, Romanum orbem quinquies coniunctum, munitumque portendit. codex impressus habet, Martiarij. sed alij Mattiaci, de quibus supra.

a Pierius. lib. 22.

SAGITTARII seniores Orientales, dicti ad eorum qui sunt in Occidente differentiam: sagittarios ex oriente Herodianus in 8. in prin. appellat. Horum insigne ita describit Pierius. [b] Equi duo dimidiati coloris lutei in coeruleo clypeo, quem ruber circulus ambibat, auersi prosilientes a centro, quod luteū, in medio rubræ peltæ, pro vmbilico, appositum erat, ita vt ab ipsa pelta, trames coloris eiusdem ad rubrū vsque ambitum protenderetur, eius ordinis erat insigne, qui sagittarij seniores Orientales vocabantur. Hæc ille. Duo dimidij equi, duo sunt Principes dimidium in orbe Romano, imperium tenentes. Hi velut contra diuersos hostes, alter ab Oriente, alter ab occidēte impetum faciunt; Victoriam vero auersi equi significant, vt Pierius censet. [c] Pelta autem urbem inclusam a Principibus defendi indicat. In impresso á duplici columna rubea, duplex pelta regitur, quod a duobus Principibus orbem Romanum firmo robore defendi insinuat; Marginem fascia rubens cingit.

b lib. 40.

c eod. lib.

SAGITTARII iuniores Orientales post supradictos lecti, & in Oriente degentes. In parma alba globum, vt Mattiaci iuniores, luteū, albo luteoq; circulis cinctum tenent. Superne duo viri id est Principes in tabella sunt depicti, qui se respicientes dextras, typū cōcordiæ, eleuant, velut mutuū sibi auxiliū pollicentes. Extrema albus & rubeus circuli ambiūt. Referūt duos animis vinctos Principes orbē duplici coniunctoq; imperio regētes. In Vrsini codice tabella sine Principib. in parma rubea visitur: Eā albā habet Madrucianus. De Auxilijs sagittariorum, Capitolinus [d] ita scribit: Orientalia secum trahebat auxilia, quia nulli magis contra Germanos, quam expediti sagittarij valent. Reperiuntur Armeni inter sagittarios militasse, qui & ipsi sunt Orientales, & Iturei, quorum non magnus erat numerus. Vopiscus. [e] In tua potestate erit, militiæ magisteriū, habes sagittarios. Itureos CCC. Armenios DC. de his supra dictum fuit.

d in Maximino.

e in Aureliano.

SAGITTARII Dominici, credo legendum Domnoici, á Domano oppido Armeniæ, vel Arabiæ Felicis. Vtrobiq; n. huius nominis ciuitas reperitur.

In clypeo coeruleo luteum orbem, rubro circulo inclusum gestant; superne duo genij mulieris caput sustinent, quod Principum prouidentiam referre supra dixi, ab eorum genijs rectam. Manuscripti coloribus variant.

VINDICES á C. Iulio Vindice forte dicti, qui in Gallijs Prætor primus a Nerone defecit; Gallus fuit, inquit Dion, ex regia stirpe, & patre senatore descendens, Vir magnis viribus corporis, ac multa præditus prouidentia, peritus rei militaris, & ad omne præclarum facinus audax. Hæc ille. pars eius militum Vindices appellari, diu id nomen retinuisse videntur. Puto tamen a vindicando hos dictos, sicut Defensores á defendendo. Eadem fere vtrique gestant insigne, quod ita Pierius [f] describit, Iis proximi erant, & ordine, & præfectura vocati Vindices qui coeruleas, Mauritaniar. colubres in caducei morem flexas pro insigni habebant; Parma tota lutea; vbi angues pedamento committebantur appliciti, coalitique. Aureus erat vmbilicus. Ad concordiam Principum orbis Romani, & vnitatem firmitatemque pertinebat hoc insigne, simile est Defensorum alterius Magistri militum Præsentalis: Sed horum clypeus limbo caret. In Madruciano supra anguium capita lorum nodo est cōstrictum, Quod arctā vtriusque Principis coniunctionem insinuat; elegans est ænigma, figuraque nodi est huiusmodi.

f lib. 15.

BVCCINOBANTES sunt Alemani iuxta Moguntiacum, Ammianus [g] loquens de Valentiniano; In Macrimani, inquit, locum Buccinobantibus, quæ cōtra Moguntiacum gens est, Alemanorum Fraumarium ordinauit. Horum parma rubra, globū luteum duobus circulis coeruleo & luteo circundatum præfert: Orbem Romanum duplici iunctoque imperio rectum portendit. Duplex item circulus, albus & rutilus marginem cingunt; qui idem significant.

g lib. 29.

FALCONARII á Falconara fluuio Siciliæ appellati; Horum, inquit Pierius, [h] gestamen erat, in parma tota purpurea, angues duo coerulei coloris, tamen dilutioris, binæ vtrinque aures acutæ, longeque surrectæ. Hi non baculo, sed lato cuidam pedamento committebantur, (liceat ita columellam appellare, quæ sustinebat angues, vnde mox in superiorem caducei partem curuabantur) fulcrum illud lato satis spacio binas hinc inde plicas acutis angulis porrigebat. Medium huius spacij vmbilicus aureus occupabat: Qui id præferebant, milites Falconarij vocabantur. Hactenus Pierius. Hoc signum concordiam duorum imperantium denotat, quę per angues repræsentatur: Aureus vmbilicus typus est orbis aurei seculi a Principum coniunctione producti. Meus codex coeruleam parmam ostendit, & inter medias vtriusque anguis, squammas luteus orbis, luteo circulo cinctus clauditur. Idem fere gestamē erat Cornutorum sub hoc Magistro.

h lib. 55.

THRACES in clypeo coeruleo, luteum leonem, elato sinistro pede, & cauda erecta, Principis hostes ferituri argumentum habebant, velut Iberi sub præcedente Magistro. Fortitudinem etiam hoc animal refert. In manuscriptis vtrobique Leo in dorso globum luteum gerit, orbis est, quem suis viribus Romanus Princeps sustinet.

TERVINGI, vel, vt legit Pierius, Toruingi, forte Turungi, aut Tringi, ab his Germaniæ populis collecti, quorum insigne, idem Pierius, [i] ita describit; obserues alicubi duos dimidios lepores, coloris lutei in punicea parma, cuius medium rubra occupat columella, supra quam pila lutea, faciem insignem humanam coloris identidem lutei sustinet. Lepus significat vigilantiam, siquidem hoc animal est vigilantissimum, quod oculos inter dormiendam apertos tenet, Vnde in prouerbium abijt, Leporinus somnus. Hi ergo duo Orientis, & Occidentis vigilantes Principes referunt. Caput vero humanum, eorum prudentiam cum vigilantia coniunctam. In simili Vrsorum symbolo, canes pro leporibus sunt depicti.

i lib. 59.

FELICES THEODOSIANI, in coerulea parma duplicem luteum globum rubro pedamento præfixum habent, quos Sol radijs illustrat; Orientis Occidentisque velut gemini orbis, vnum imperium repræsentatur, quem Imperatorū circumfusa virtus illustrat, per Solem significata, vt Pierius [k] explicat. Sed melius ad Diuini numinis auxilium refertur. In Vrsini Codice Luna Soli coniuncta orbem respicit; Principis prouidentiam Diuino numini afflatam insinuans. Luna pro Ecclesia solet poni, Sol pro Christo eam illustrante.

k lib. 44.

FELICES Arcadiani iuniores, post alios Arcadianos ab Arcadio inuenti, in clypeo purpureo album globum coeruleo & luteo circulis cinctum gestant. Hos vallum coeruleum turris in summo prominentibus interlunarum vndique munit; Id Roman. orbem duplici imperio rectum, ab omni parte ita munitum esse innuit, vt eadem hostibus minetur. Simile est symbolum Victorum sub præcedenti Magistro, & Martiariorum Constantium, atque

que Attecotorum sub Magistro militum per Illyricum.

SECVNDI THEODOSIANI post primos à Theodosio instituti eo insigni honestantur, quod Pierius [a] ita describit. Luteus equus erat in imo parmæ ferrugineæ coloratioris, cuius vmbilicus albus rubro continebatur circulo, quem alter coloris lutei circumibat. Hactenus ille. Hoc animal Principis ferocitatem ostendit, qui supra dorsum orbem duplici inoctoque imperio vnitum sustinet. In alijs codicibus, non equus, sed felis videtur depictus, in parma Primorum Theodosianorum, qui simili symbolo vtuntur, est canis. Primos autem & alios secundos Theodosianos, Isauros, sub alio Magistro militũ præsens Notitia recensuit.

a lib.44.

QVARTI THEODOSIANI quarto loco ab illo Principe instituti, coeruleum clypeum nigris lineis decussatum gestant, quo typo imperium, etsi ex facie diuisum, vnitum tamen intelligi volunt. Possunt & quarti Theodosiani pro quarta eorũ schola accipi, vt supra de 3. & 4. Dalmatis est dictum.

PSEVDO COMITATENSES auxiliares sagittarij prædictis adiunguntur, quos per errorem his additos fuisse existimo, essent enim XVIII. auxilia, quæ Notitia XVII. tantum proposuit. Deinde hi in manuscriptis non leguntur, nec vlla eorum apparent insignia, quare videntur expungendi. In manuscriptis vero duplicatum insigne Quartorũ Theodosianorum reperitur, quod & Felicibus Arcadianis Iunioribus adscribitur, qui & ipsi hic per errorem bis scribuntur. Porte Felices Theodosiani seniores, & Felices Honoriani seniores, qui sub sequente Magistro per Orientem inter vltimos X. vexillationum Comitatensium, cum suis symbolis recensentur, hic sunt reponendi, ibi enim vltra numerum illorũ equitum abundant, nec equites esse possunt, quorum nulla in Oriente apparent insignia, quæ ibi ipsis solis attribuuntur. Quare loco Pseudo Comitatensium si prædicti hic ponantur, XIX, huius Magistri erunt Auxilia. Pseudo comitatenses autem illos appellatos fuisse censeo, qui non veri sunt Comitatenses, sed ipsos tamen imitantur, de quibus suo loco dicetur. Hæc de Magistris militum in præsenti; Nunc ad alios per prouincias Magistros est veniendum, idest ad alium, qui orientem tuebatur.

DE MAGISTRO MILITVM PER Orientem. Cap. XLVI.

AD comprimendos hostium impetus, & subditorum tumultus, in tribus Orientalis imperij tractibus totidem cum pluribus copijs Magistri militũ locati erant, quos nunc generales exercitus vocant Vnus per Orientem, alius per Illyricum, tertius per Thracias, sed Limitaneis Ducibus, aut Comitibus castrorum etsi eorum copijs vtebantur, non imperabant. Leo, & Zeno ad Ioannem Magistrum officiorum; [b] Duces, inquiunt, eorum apparitores, nec non limitaneos, castrorumque præpositos tantummodo ex sublimis iudicij tui sententia conueniri, nec alijs subiacere iudicibus præcipimus: Noster autem Magister per Orientem in quatuor eius dioecesibus dispositas copias habebat, nempe Oriente, Asiana, Pontica & Aegypto: Nam etsi Præfectus prætorio Orientis etiam Thracijs præesset: hæ propter ingruentem hostium multitudinem proprium magistrum obtinuerunt, & pro duobus Orientalis imperij præfectis, tres in Orientis prouincijs præfati magistri sunt instituti. inter alios Magistrum militum per Orientem, tanquam ceteris digniorem Notitia præmittit. Huic alium postea Iustinianus addidit. Victo enim per Belisarium Ducem Rege Persarum, ac pace cum illo inita, in vtraque Armenia, & Ponto Polemoniaco Zetam Magistrum militum cum legionibus & auxilijs constituit, [c] quem Armeniam magnam interiorem ouocupatam, vltra Euphratem inter Taurum & Antitaurũ tueri iussit, videlicet Anzatenos, Astianeos, Amitenos, Pontum Polemoniacum, Zophauenos, seu Sophenos, Balabitenos, vt traditur. [d] In reformatione quatuor Præsidum Armeniæ, quæ erant luca propè limites, in quibus Magister excubabat.

b l.viros.C.de diuer.offic.lib.12.

c l.vlt.C.de offi.mag.milit.

d in Nouel.31.

NOTI.

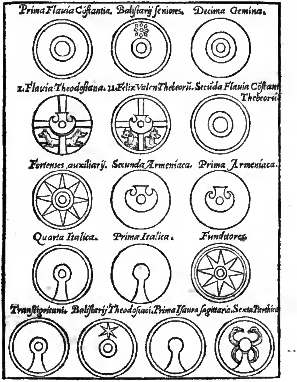
NOTITIA

INSIGNIA VIRI
ILLVSTRIS MAGISTRI
militum per Orientem.

NOTI-

Digitized by Google

NOTITIA.

SVB dispositione uiri illustris Magistri MILITVM PER ORIENTEM.

Vexillationes Comitatenses. X.

COMITES cataphractarij.
BVCCELLARII iuniores.
EQVITES armigeri seniores Orientales.
EQVITES tertio Dalmatæ.
EQVITES primi scutarij Orientales.
EQVITES secundi stablesiani.
EQVITES tertij stablesiani.
EQVITES promoti clibanarij.
EQVITES quarti clibanarij Parthi.
EQVITES primi sagittarij.
CVNEVS equitum secundorum clibanariorum Palmirenorum.
FELICES Arcbadiani seniores.
FELICES Honoriani seniores.

Legiones Comitatenses IX.

QVINTA Macedonica.
MARTENSES seniores.
SEPTIMA Gemina.
DECIMA Gemina.
BALISTARII seniores.
PRIMA Flauia Constantia.
SECVNDA Flauia Constantia Thebæorum.
SECVNDA Felix Valentis Thebæorum.
PRIMA Flauia Theodosiana.

Pseudo Comitatenses X.

PRIMA Armeniaca.
SECVNDA Armeniaca.
FORTENSES auxiliarij.
FVNDITORES.
PRIMA Italica.
QVARTA Italica.

SEXTA Parthica.
PRIMA Isaura sagittaria.
BALISTARII Theodosiaci.
TRANSTIGRITANI.
OFFICIVM autem Magisteriæ per Orientem potestatis cardinale habetur.
Habet autem dignitates infrascriptas.
PRINCIPEM.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Adiutorem.
Scriniarios.
Mensores.
Exceptores, & ceteros apparitores (postea sequitur)

Magistri militum per Orientem.
XXV.

COMMENTARIVM.

MAGISTER militum per Orientem in insignia habet, vt secundus Magister Præsentalis, & fere idē officium, quod & ipsum Cardinale, idest præcipuum vocatur, videlicer, Principem, Numerarios duos, Commentariensem. Adiutorem, Scriniarios, Mensores, Exceptores, & ceteros apparitores XXV. Mensores seu Metatores, inquit, Vegetius [a] in castris ad Podismum dimetiuntur loca, in quibus tentoria milites figant, vel hospitia in ciuitatibus præstant, venientem enim exercitum præcedebāt, & in vrbibus, oppidis, ac villis domos notabant, in quibus quique milites hospitarentur. Vulgus Italicum Forerios appellat. Valentinianus, [b] siquis inquit, metatorum nostrorum manum, qua deputatas singulis domos notant, & postibus hospitaturi nomen adscribunt, delere non dubitauerit, ad instar falsi reus tenetur. Hactenus ille. Tertia verò ædium pars militibus dabatur, duas sibi dominus retinebat. Sed illustribus personis, veluti ipsi Magistro dimidia assignabatur. Arcadius & Honorius, [c] In tres, inquiunt, domo diuisa partes, primam eligendi dominus habeat facultatem, secundam hospes, qua voluerit, exequatur, tertia domino relinquenda. Ergasteria ab hoc onere erant immunia: [d] Nihil vero ipsis præter solum hospitium quicquam aliud præstabatur: [e] Vegetius [f] tamen à mensoribus metatores separat, sunt, ait metatores, qui præcedentes locum eligunt in castris. Hi sub alijs militum Magistris neque in Oriente neque in Occidente reperiuntur. Habebat Magister militum per Orientem & alios apparitores XXV. Alij vero XV. forte stipatores, aut ad diuersa munera obeunda paratos: In Notitia legitur exceptores, & alios apparitores, Magistri militum XXV. sed hæc verba præcedentibus sunt coniungenda hoc modo: & alios Apparitores Magistri militum XXV. Principatus munere in hoc officio functi, Tribuni militum fiebāt. Numerarij & ipsi inter Tribunos Pretorianos, seu Principis stipatores recipiebantur: [g] Nullusque eorum ad personalia munera a magistratu adstringi poterat. Omnes codicillis a scriniarijs libellorum scriptis, & ab ipso Principe, & Magistro subscriptis probari oportebat. [h] sub hoc Magistro militum erant Vexillationes Comitatenses X. Legiones Comitatenses I X. Pseudo Comitatenses X.

a lib. 2. cap. 7.
b in l. 1. C. de metat. lib. 12.
c in l. 2. C. eo. tit.
d d. l. 2. 3. & 4. C. eo. tit.
e l. deuotum. C. eod. tit.
f lib. 2. c. 3.
g l. pen. C. de apparit. magist. mil.
h l. vlt. C. de diuer. offic. lib. 12.

DE VEXILLATIONIBVS *Comitatensibus X. sub Magistro militum per Orientem.* *Cap. XLVII.*

VEXILLATIONES Comitatenses sub Magistro militum per Orientem hæ recensentur.

COMITES cataphractarij. Hi equites forte erant tertij ordinis, Comites & perfectissimi.

BVCCELLARII iuniores, idest post seniores creati: Erāt, ait Suidas, Gallogræci siue Galatæ, Buccellarij, inquit, Gallogræci nominantur. & eorum regio Gallogræcia, vnde hi equites erant contracti. Leo & Anthemius [i] præcipiunt, ne quis Buccellarios in suis alat prædijs, neque Isauros, vel ad perterrefaciendos alios, vel ne a militia quemquā auocent; Quid simile constituit Iustinianus de militibus, [k] ne quis eos in suis teneat prædijs vel ædibus, ex quo a munere militiæ auocetur. Ethymologia Buccellarij data ab Accursio [l] est ridicula, Cedrenus, [m] Buccellarium regionem sæpe nominat. Prusianus, inquit, pro monachō traditur, eiusque mater ex Mantinæ monasterio, quod est in Buccellario, in Thraciam transfertur. Idem, [n] Hiatus, ait, in Buccellarijs terræmotum subsecutus est, & quinque integra absorpsit oppidula. & alibi [o] Manem Præfectum in Buccellarium missum ab eo fuisse scribit. Constantinus Porphyrogenneta [p] inter Isauriam & Cappadociam Buccellarium locat; Describens enim Anatoliam, habet, inquit, a sinistra partes quasdam Buccellarij; & initium Cappadociæ: Ad dextram autem Isauriam: vnde vero locus Buccellarium sit vocatus, idem infra aperit, [q] Thema, inquit, Buccellariorum non à loco aliquo appellationem accipit, neque a gente aliqua, quæ ita vocaretur, sed quod militum asseclæ essent, & commeatum eius veherent; Buccellarius enim Latina lingua vocatur is, qui rei panariæ custodiam gerit, vt milites expediti, & ab omni onere liberi ad bellum essent. Buccellus enim vocatur cibarium circularem figuram præ se ferens, cellarius autem custos panis: proprio vero & græcanico nomine hi Maryandeni vocantur, cognominati etiam Galatæ. Hæc ille.

EQVITES ARMIGERI seniores Orientales, ad differentiam Armigerorum seniorum Comitatensium, qui sunt in Occidente: Quemadmodum Ferentarij armaturæ pedites vocantur, vt ait Vegetius, [r] ita hi a grauibus armis armigeri sunt dicti; sub Comite Aegypti & Duce Scythiæ in limitibus excubabant, vt infra dicetur.

EQVITES TERTIO DALMATAE, Iustiniano imperante in Phoenicia Libani degebant, quos ipse eius prouinciæ Moderatori commisit. [s] Dalmatæ etiam sunt in Occidente. de his supra.

EQVITES PRIMI SCVTARII Orientales sub Comite Aegypti, & Duce Moesiæ primę militabant, forte erat vna ex XI. scholis sub Magistro officiorū, & schola prima.

EQVITES SECVNDI STABLESIANI: horum pars Pelusium incolebat, sub Comite rei militaris per Aegyptum, & Duci Moesiæ parebant.

EQVITES TERTII STABLESIANI, stablesiani Africani, & Italiciani in Occidente sub Magistro equitum reperiuntur, qui horum pars esse possent.

EQVITES PROMOTI CLIBANARII.

EQVITES QVARTI CLIBANARII PARTHI.

EQVITES PRIMI SAGITTARII, hi sunt etiam in Occidente.

i in l. vlt. C. de vi publ.
k in Nouel. 116.
l in d. l. vlt.
m in Romano Argyro.
n in Michaele Paphlagone.
o in Cōstantino Copronymo.
p de thematibus.
q themat. 6.
r lib. 2. cap. 15.
s § 1. & 2. edicto 8.

CVNEVS

CVNEVS EQVITVM SECVNDORVM CLIBANARIORVM PALMIRENORVM: Non longè ab Euphrate distat Palmyra, vastasque circum habet solitudines, vt ait Plinius, [a] sed ipsa nobilis situ, & diuitijs soli, & aquis amoenis. Fatalis vrbs Romanis, vltra eam enim nunquam imperium proferre potuerunt, Hebraice Tamor dicta, & a Salomone Rege condita, colonia Romanorum fuit. [b] Ab Hadriano instaurata, & ob id Hadrianopolis vocata, ait Stephanus de Vrbibus. Hic Cuneus extra numerum est Vexillationum Comitatensium, quæ sunt X. & cum hoc essent XI. Sed neque sequentes duo numeri,

a lib. 5. cap. 25.

b l. 1. ff. de censi.

FELICES ARCADIANI, ET HONORIANI cum his possunt commisceri, quia non X. verum XIII. essent Vexillationes: Deinde habent symbola, quæ in equitum Vexillationibus in Oriente, nulla apparent. Vnde credo eos præcedentis Magistri auxilijs adscribendos, quorum numeros, & digmata turbata fuisse vidimus. Eorum tamen insignia hic interpretabimur, ne à vestigijs huius Notitiæ discedamus. Ergo,

FELICES ARCADIANI Seniores in albo clypeo, globum luteum habent, cippo coeruleo præfixum, quem latus coeruleus circulus claudit, à rubro fune circumflexo arctè constrictus; Extrema rubeus circulus ambit; funis color Principis purpuræ respondens, Orientis, Occidentisque imperia, arctè perpetuoque connexa esse significat. Manuscripti coloribus variant: De hoc symbolo in Vndecimanorum & Primanorum insigni, sub præcedente Magistro præsentali est dictum. Hi ab Arcadio sunt instituti, Cedrenus [c] de eo loquens, Proprium, inquit, numerum Constantinopoli instituit, quos Arcadianos appellauit.

c in eod.

FELICES HONORIANI Seniores in albo scuto gestabant luteam tabulam quadratam, lateribus introrsus curuatis, quam supra & infra in medio singuli lutei globi comprimunt: Hos columella inferiori globo suffixa sustinet: Extrema limbus luteus cingit: Orbi Rom. in duos diuiso per tabellam leges à Principibus dari significatur: Equites Felices Honoriani sub Duce Thebaidis militabant. Sed hos, vt dixi, equites non esse puto, qui in Occidente reperiuntur. Hactenus de Vexillationibus Magistri militum per Orientem, atque earum equitibus; Nunc ad eius pedites est veniendum.

DE IX. LEGIONIBVS COMItatensibus per Orientem. Cap. XLVIII.

HABEBAT idem Magister per Orientem IX. legiones Comitatenses per orientis regiones dispositas, & ex Principis Comitatu accitas: Harum prima erat.

QVINTA MACEDONICA, quam Notitia etiam sub Comite rei militaris per Aegyptum in Memphi locat, eius pars sub Duce Daciæ illius limites tuebatur. Hæc enim instituta imperante Augusto degebat in Dacia, [d] In parma alba, album globum luteo circulo inclusum gestabat: Hunc rubra circundat moles, octo acutas cuspides emittens, quæ munitionis typum præ se fert: scilicet Romanum orbem vndique tutum & cladem hostibus minantem. Marginem rubeus circulus cingit; Sanguinis effusionem rubens color insinuat, aut Principum splendorem. Simile gestamen erat Felicium Arcadianorum iuniorum sub præcedenti Magistro præsentali.

d Dion. lib. 55.

MARTENSES SENIORES, à Martenis dicti, quos prope Babyloniã in Arabia Felici, Ptolomęus locat; Alij à Martia legione deriuant, qui Martij, non Martenses nuncuparentur. Horũ Marcellinus [e] meminit; Petronius, inquit, ex præposito Martensium militum promotus, repentino saltu patricius. In prima Armenia degebant; Ex his fuit D. Mercurius Martyr, vt ait Metaphrastes. [f] Habent in clypeo partim coeruleo, partim albo, luteum orbem inflexis lignis luteis vtrinque firmatum. Hæc sunt duo vnum orbẽ regentia imperia, aut duo mundi gubernacula: Diuersitas colorum orbis diuisionem ostendit.

e lib. 26.

f 25. Nouemb. in eo.

SEPTIMA GEMINA; Hanc in Gallijs C. Cæsar habuit, cuius sæpe meminit, & Gemina dicta, quod ex duabus exhaustis, vna legio esset conflata; Alia fuit Septima Claudia Pia Fidelis, cognominata, quia Claudium a Camilli insidijs seruauit. [g]

g Tacit. lib. 18. Dion lib. 55.

In scuti lutei vmbone album orbem latum, duob. circulis, rubro & coeruleo, cinctum gestant, vnde octo virentes rami querni emanant; qui beneficio duorum coniunctorum Principum Orbis vtriusque ciues seruatos esse denotant. Octonarius numerus apud Notitiam frequens, forte octo orbis partes, vnde octo venti Cardinales spirant, insinuat. Notum vero est apud Plinium & alios Quernam coronam his dari solitam, qui ciues seruassent. Duo circuli duos portendunt connexos Principatus, vni orbi imperantes. Madrucianus Codex, pro ramis radices habet; ita hæc coniuncta imperia radices egisse significans, vt nequeant conuelli. Huius legionis sępe in vetustis monumentis fit mentio. Itinerarium nominat Septimam Gallicam Geminam, quæ in Belgis degebat.

DECIMA GEMINA, Pia, Fidelis dicta, ab Augusto est inuenta. Aliam habuit C. Cæsar Decimam præ cæteris dilectam, cuius supra memini.

Geminæ & hi in parma coerulea, luteum orbem, duobus latis circulis, albo & luteo circundatũ, quod duorum Principum in orbem Romanum connexitatem, vnumque esse imperiũ significat. In manuscriptis octo ramosa cerui cornua, nigri coloris ab exteriore circulo exeunt, huius enim animãtis cornibus singulis annis ramus adijcitur, quib. post sex annos decidentibus, alia reuiuiscũt, id fit per multos annos, vnde diuturnæ viuacitatis sunt symbola; Idem imperio Romano euenturum insinuatur, quod etsi in aliqua parte reciditur, reuiuiscet, diuque viuet: Elegãs ingeniosumque est symbolum. Suffitus etiam Ceruini cornu, serpentes abigit: sic fugandos Rom. imperij hostes, potest innuere.

BALISTARII SENIORES, ex balistæ tormento tela longe iaculabantur: Balistam ita Marcellinus [h] describit. Ferrum, inquit, inter axiculos duos firmũ compaginatur, & vastum; in modum regulæ maioris extentum, cuius ex volumine tereti, quod in medio ars polita componit, quadratus eminet stylus extensius recto canalis angusti meatu cauatus, & hoc multiplici chorda neruorũ tortilium illigatur, eique cochleæ duæ ligneæ coniunguntur aptissime; quarum prope vnam assistit artifex contemplabilis, & subtiliter apponit in temonis cauamine, sagittam ligneã, spiculo maiore conglutinatam. Hocque facto hinc inde validi iuuenes versant agiliter rotabilem flexũ, cum ad extremitatem neruorũ acumen venerit summum, percita interno pulsu à balista ex oculis auolat, interdum nimio ardore scintillans, & euenit sæpius, vt antequam telum cernatur, dolor lethale vulnus agnoscat. Hæc ille. Machinam quadriroti currus, vehebant duo equi, vndique armis contecti, qualis visitur in fine libri Notitiæ; Vegetius; [i] Balista, inquit, funibus, neruis, chordisque tenditur, quæ quam prolixiora brachia habuerit, hoc est, quanto maior fuerit, tanto spicula longius emittit, quæ si iuxta artem machina temperetur, & ab exercitatis militibus, qui ante mensuram eius collegerint, dirigatur, penetrat quodcunque percusserit. Postea loquens de Onagro, subijcit: His duobus generibus nulla tormentorum species vehementior inuenitur. Describit & manubalistas, & scorpiones, & archubalistas. Hic de Balistarijs intelligitur, qui prædictam machinam tractabant.

h lib. 23.

i in 4o. cap. 24.

In parma alba, aureũ orbẽ, coeruleo circulo cinctũ gestant, supra quẽ sex tesserulę rubẽtes vmbilicũ circũstant. Marginem clypei circulus itẽ rubeus ambit;

Orbem Romanum vnico einctum imperio vndique munitum esse insinuat; quod sex tesserulæ pro munitionibus vmbilico adiacentes possunt portendere. Thaanni sub Magistro militum per Thracias sex globulos supra Lunam habent, idem indicantes. Sed possent his plumbatæ significari, quibus hæc legio pugnabat, quemadmodum scythæ sub proxime præcedente Magistro, vbi de his differui.

PRIMA FLAVIA CONSTANTIA, à Constantio Constantini filio est cognominata; plures autem legiones Flauiæ sunt appellatæ, forte à Constantino, qui hoc prænomen sumpsit, à quo sequentes Principes, & Iustinianus se Flauios dixerunt. De hac legione ita Marcellinus, [a] Constantianorum, inquit, peditum partem Tigauias venire iusserat cum Tribunis, & hanc ante primam legionem vocauerat. & alibi [b] Tuebantur hanc ciuitatem legiones duæ, prima Flauia, primaque Parthica. Globum luteum alio coeruleo contentum ferût, ad duplicis imperij coniunctionem denotandam. Marginem rubeus circulus ambit; Puniceam parmam Madruetanus ostendit.

a lib. 20.
b eo. lib.

SECVNDA FLAVIA CONSTANTIA THEBAEORVM, à Constantio post primâ instituta, a quo ad defendendum Bezabden prope Tigrim primo posita fuit. Ammianus [c] de ea vrbe loquens. Ad cuius, inquit, tutelam tres legiones sunt deputatæ: Secunda Flauia, Secunda Armenica, & Parthica item secunda. Hæc ille. postea hoc loco amisso, Cussam, quod oppidum Thebaidis est in limitibus imperij sub Comite Thebaidis defendit, & ob id Thebæorum est nominata: Hęc successit secundæ Thebæorum Christianæ, quæ apud Treuiros à Rictiouario Maximiani Præfecto martyrio est coronata. Idem fermè symbolum, quod præcedens gestat, exceptis coloribus ad alterutros dignoscendos positis. Duas has legiones Constantiacas Marcellinus [d] vocat; Duas, inquit, legiones Constantiacas misit in Gallias.

c in 20.
d lib. 22.

SECVNDA FELIX VALENTIS THEBAEORVM, a Valente post primam introducta, quæ Hermunthi in Thebaide degebat, sub Comite illius limitis, vt infra videbitur. Hæc alij successit, quæ & ipsa propter Christum, in subalpinis Italiæ apud Albingaunos à Maximiano est trucidata; quod sacramentum ritu Gentilium sibi præstare noluisset. Ego in villa Chrysolæ Sallutiorum D. Gottifredi huius legionis ordinarij corpus, eiusque purpureum Baltheum auro intextum vidi. Totius legionis Præfectus D. Mauritius fuisse dicitur, Alij Primicerium vocant, signifer Exuperius, Candidus senator; ordinarius D. Secundus. Mittebatur in Gallias ab Imperatoribus, vt Amandum & Aelianum Rocandatque opprimerent, qui seruilibus armis confisi, ibi tumultû exciuerant. scribit Gulielmus Baldesanus se in Thebæorum historia legisse ipsorum insigne vellus aureum fuisse, quod pro suo symbolo carolus Burgundiæ dux erga eos martyres affectus accepit. Hæc legio in clypeo albo rubram crucem gestabat, in cuius medio pelta item rubea, aureum orbiculû includit; In imo ab vtraque parte crucis duo dimidij tauri recumbunt. Elegans & pium insigne, crucem sanguine Christi rubentem orbem Romanum pro pila positû tueri innuit; siquidem pelta hostium ictus repellit, & duo Principes, quorum typus sunt Tauri, sub hac cruce tuti requiescunt. Clypei marginem rubeus circulus cingens, perpetuum ab eiusdem sanguine præsidium promittit. Est autem pelta scutum breuissimû instar Lunæ dimidiæ, qualem ostendit Pierius, [e] & ego in eodem vetusto monumento Venetijs vidi, quod ipse citat. Vergilius [f]

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis,
Pantasilea furens, & ibi Seruius.

e lib. 42.
f in 1. Aeneid.

PRIMA FLAVIA THEODOSIANA, idem habet insigne eum superiori, nisi quod in ima parte non tauri, sed duo dimidiati canes auersi, & à posterioribus partibus cruci iuncti, cum impetu latrantes ferri videntur. Hi duo sunt Principes dimidium quisque imperium tenentes, qui præsidio crucis tuti, hostes impetunt. Pierius [g] id aliter explicat; sed quam recte alij viderint. Atque fascia, inquit, canis copula tamen religa us non incongruum est sacramento addicti militis Hierogylphicum; copula scilicet obedientiæ sacramentum præ se fert. Canis vero ipse militis officium, quod præcipuum est intentum esse Ducis imperio, siue iter arripiendum, siue pugna ineunda sit, siue vbi receptui cani coeptum ad signa redire, quæ quidem obsequia, à canibus obseruari quotidie videmus. Fidelitatem etiã, & in hostes impetum significat. Crux vero Christianam pietatem, & pelta pugnandi officium denotat, ita Pierius. Hæc de nouem legionibus Comitatensibus Magistri militum per Orientem. Nunc ad reliquas est transeundum.

g lib. Hieroglyphicorum.

DE LEGIONIBVS. X. PSEVDO Comitatensibus, Magistri militum per Orientem, Cap. XLIX.

PSEVDO Comitatêses legiones, ad Comitatensium exemplû sunt institutæ. Præfectus enim symbola que vt illæ habent, & in omnibus earum imaginem referunt. cum tamen in Comitatu Principis, nunquam steterint, minus etiam stipendium quam Comitatenses accepisse uidentur: Nam horum actuarij senas annonas & totidem capita accipiebant: illorum quaternas, [h] id erat tertium genus militum sub posterioribus Principibus. Legiones autem Pseudo comitatenses sunt, quæ sequuntur.

h l. 10. C. Theo. de Numer.

PRIMA ARMENIACA, ante Secundam eiusdem nominis legionem ex Armenia extracta; In alba parma coeruleam peltam gestabat, cuius incisura erat rectangularis, quale huius & sequentis legionis insigne Pierius [i] describit. In peltæ medio est aureus vmbilicus, qui aureo seculo vnum orbem Rom. ab hostibus defendi insinuat. In meo Codice luteam habet parmam: In Vrsiniano supra pilam rubram in imo clipei positam duæ clauæ rubræ suspensæ cernuntur, quæ duorum Principum robore, Rom. orbem ab hoste defensum iri pollicentur: color rubeus Principum proprius est: Rubra etiam fascia clipeus cingitur.

i eod. lib. 42.

SECVNDA ARMENIACA, idem insigne, coloribus tantum a præcedente differens habebat, scilicet in coerulea parma purpuream peltam. Hæc legio erat Constantio imperante, in quo Marcellinus scribens. [k] Ad cuius, inquit oppidi tutelam duæ legiones sunt deputatæ, Secunda Flauia, Secundaque Armeniaca.

k lib. 20.

FORTENSES AVXILIARES, dicti, quia ex foederatis populis sunt contracti: Pro insigni habent vt alij Fortenses sub primo Magistro militum in præsenti, Orbem luteum viridi & luteo circulis clausum, qui octo coeruleos acutosque mucrones emittunt, hostes confodiendos minantes. Luteus circulus globo concolor, marginem clypei cingit. Hoc symbolum in alijs Fortensibus latius est explicatum.

FVNDITORES, funda saxa emittebant, Vegetius. [l] Erant Funditores, qui ad fundas, vel fustibulos lapides iaciebant, & tertium locum in acie tenebant. Hæc ille. Exceptis coloribus & circulorum numero, simile superiori symbolum gestant: Nempe in alba parma globum aureum, luteo circulo inclusum, a quo octo cuspides rubræ exeunt. Marginem albus, & alter exterior rubeus circulus ambit. In manuscripto Vrsini, dentarum cuspidum est corona, vt habent Regij sub præcedente Magistro militum.

l lib. 2. c. 15.

PRIMA ITALICA, ex Italica Hispaniæ

oppido

Digitized by Google

oppidn collecta de qua ita Tacitus. [a] Vicesima, Rapax,& prima Italica, incessere cum Vexillarijs, triũ Britannicarum legionum,& electis auxilijs. Loquitur autem de bello inter Vitellium, & Othonem. Et alibi. [b] Inde Cremonam petunt, vt legionibus Primæ Italicæ, & Vndeuicesimæ Rapaci iungerentur. Hanc Ptolomæus imperante Traiano in Moesia inferiore, vbi nunc est Bulgaria ad Durostorum æstiua habuisse memorat: Notitia,& ipsa sub Duce Moesiæ secundæ. Nouis fuisse scribit: Sæpe in vetustis monumentis eius fit mentio.

a lib. 18. b lib. 19.

In coeruleo clypeo, luteam pilam, cippo eiusdem coloris præfixam gestat; quæ vnius orbis Romani imperij firmitatem portendit.

QVARTA ITALICA, & ipsa simile præcedenti insigne tenet: In lutea parma coeruleum cippum, vel, vt in Vrsini Codice, rubrum, qui in summo, eiusdem coloris circulum, luteam pilam claudentem sustinet; Coeruleus circulus, vel, vt in Madruciano duplex marginem ambit: In eodẽ Codice, duplex etiã pedamentũ apparet, quod duas pilas regit. Erat & Cohors Italica dicta, degens in Syria, in qua Cornelius centurio, primus, ex Gentilibus Christianus factus fuit. D. Lucas, [c] Vir, inquit, quidam erat, in Cæsarea nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica.

c actu. 10.

SEXTA PARTHICA, ex Parthis contracta in parma lutea geminos orbes luteos, cippo item luteo præfixos gestat, inter quos duo angues lutei, vel, vt in Madruciano albi, caudis in medio connexi, supra ad osculum coire videntur instar caducei. Marginem purpureus circulus cingit. Duorum in Oriente & Occidente Imperatorum conspirantium concordiam ostendit, quod caudæ colligatæ portendunt. Id vero Pierius [d] ita describit. Integer, inquit, caduceus, hoc est, totis expressis anguibus, ijsque vna cum baculo luteis, in parma coerulea, cuius marginem purpureus circulus ambibat. insigne erat legionis eius, quæ Sexta Parthica vocabatur: Quid vero significet, non exprimit.

d lib. 15.

PRIMA ISAVRA SAGITTARIA, à sagittis quibus feriebat hostem, cognominata, luteam pilam eiusdem coloris cippo præfixam, in coerulea parma, quemadmodum Prima Italica præfert. Clypei margo fascia rubra cingitur. De alijs militibus Isauris supra disserui, in auxilijs primi magistri militum præsentalis.

BALISTARII THEODOSIACI, à Theodosio inuenti, Rubrum astrum, sex radios emittens, supra album orbem rubeo circulo inclusum, in albo clypeo habere videntur, sed sunt acutæ cuspides cladem hostibus minantes. Marginem circulus rubeus complectitur. Vrsinianus codex illis caret. Madrucianus supra orbem tesserulas, vt Balistarij seniores sub hoc Magistro, ostendit.

TRANSTIGRITANI, vltra Tigrim degentes, de quibus Marcellinus. [e] Protectores, inquit, post terga vinctis manibus, à Persis ducebantur, Transtigritanis ad vnum omnibus contruncatis. Idem insigne, quod Quarta legio Italica, gestant. Hi sunt milites Magistri militum per Orientem, in quibus VI. symbola duplicantur, videlicet.

e lib. 19

PRIMAE CONSTANTIAE, & SECVNDAE FLAVIAE CONSTANTIAE THEBAEORVM.

PRIMAE & SECVNDAE ARMENIACAE.

PRIMAE FLAVIAE THEODOSIANAE, & SECVNDAE FLAVIAE VALENTIS THEBAEORVM.

PRIMAE ITALICAE, &, SECVNDAE ISAVRAE SAGITTARIAE.

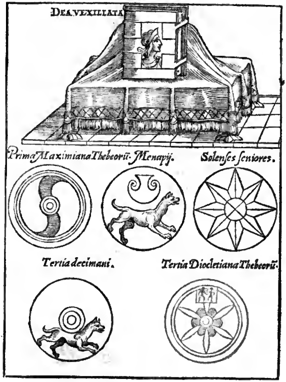
QVARTAE ITALICAE, &, TRANSTIGRITANAE.

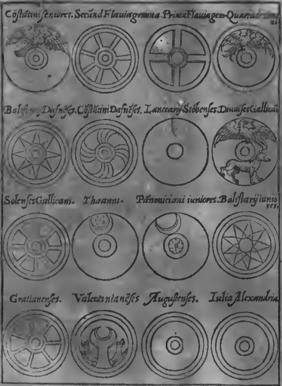
FORTENSIVM AVXILIARIVM & FVNDITORVM.

MARTENSES quoque seniores symbolũ habent simile insigni Primæ Maximianæ Thebæorum sub sequente Magistro per Thracias, de quo nunc est dicendum.

Digitized by Google

NOTITIA
INSIGNIA VIRI
ILLVSTRIS MAGISTRI
militum per Thracias.

NOTITIA.

SVB diſpoſitione viri illuſtris Magiſtri militum PER THRACIAS VEXILLATIONES.

PALATINÆ III.

COMITES Arcadiaci.
COMITES Honoriaci.
EQVITES Theodoſiaci iuniores.

Vexillationes Comitatenſes. IIII.

EQVITES cataphracti ... albigenſes.
EQVITES ſagittar... ſeniores.
EQVITES ſagittarij iuniores.
EQVITES primi Theodoſiani

Legiones Comitatenſes. XXI.

SOLENSES ſeniores
MENAPII.
PRIMA Maximiana Thebæorum.
TERTIA Diocletiana Thebæorum.
TIERTIADECIMANI.
QVARTADECIMANI.
PRIMA Flauia gemina.
SECVNDA Flauia gemina.
CONSTANTINI ſeniores.
DIVITENSES Galliani.
LANCEARII Stobenſes.
CONSTANTINI Daſnenſes.
BALISTARII Daſnenſes.
BALISTARII iuniores.
PANNONICIANI iuniores.
THANNI.
SOLENSES Gallicani.
IVLIA Alexandria.
AVGVSTENSES.
VALENTINIANENSES.
GRATIANENSES.

OFFICIVM autem Magiſteria per Thracias poteſtatis, in numeris militum, & in officio deputatur.

Habet autem dignitates infraſcriptas.

PRINCIPEM.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Primiscrinios, qui numerarij fiunt.
Scriniarios.
Exceptores, & ceteros apparitores Magistri militum per Thracias quindecim.

DE MAGISTRO MILITVM per Thracias. Cap. L.

COMMENTARIVM.

MAGISTER militum per Thracias eadem insignia, quę Magister militum per Orientem præfert. excepto capite mulieris quod libro super abacum erecto insculptum habet, a cuius dextro latere [illegible] est DEA VEXILLATA, quod à Principibus paganis, vt credo, institutum, a[illegible] Christianos permansisse miror; nisi fortè in D. Virginis illud caput est versum, quæ antesignana in Dei Ecclesia vexillum gerit. In manuscriptis liber albus, & aureis falcijs cinctus, vt in alijs Magistri militum, principis caput includit. Huius officium constat ex oumeris militum, quemadmodum in alijs Magistris est dictum, videlicet Principe, Numerarijs duobus. Commentariensi. Primiscrinijs, qui Numerarij fiunt, scriniarijs, Exceptoribus, & ceteris apparitoribus Magistri militum XV. quorum præcipua cura erat vt CCXXV. nauium classes Mysiaca & Scythica per Danubium nauigantes repararentur. [a] Hic Magister tres vexillationes palatinas, & quatuor Comitatenses, Legiones item Comitatenses XXI. regebat.

a l. 1. C. Theo. de lusorijs Danubij.

DE III. VEXILLATIONIBVS Palatinis sub Magistro militum per Thracias. Cap. LI.

PALATINOS milites prætorianos fuisse diximus, qui Principem & eius palatium tuebantur, quorum pars in prouincias missa palatini nomen aut stipendium nō amittebat, priuilegiumque retinebat, ne sub alio quam Magistro præsentali conueniretur; qui ob id apud alios Magistros vel Duces, Legatos habebat, Responsales vocatos, vt suo nomine illorum causas iudicarent: quales hodie sunt Nuncij Summi Pontificis. [b] Tres vero hic Magister palatinas vexillationes ducebat; Quarum prima erat Comitum Arcadiacorum ab Arcadio institutorum. Secunda Comitum Honoriacorum, qui ab Honorio eius fratre in Occidente imperante, in foedus accepti non habuere. Paulus Orosius, [c] Constantinus, inquit Constantem filium cum Barbaris quibusdam, qui quondam in foedus recepti atque in militiam allecti Honoriaci vocabantur, in Hispanias misit, & subdit, eos prodita Pyrenei custodia Barbaros in Hispanias immisisse, quas postea tenuerunt. Tertia vexillatio erat equitum Theodosiacorum iuniorum, qui a Theodosio iuniore Arcadij filio instituti fuere.

b l. vlt. C. de re milit. lib. 12.

c lib. 7. c. 40.

DE IIII. VEXILLATIONIBVS Comitatensibus sub Magistro militum per Thracias. Cap. LII.

QVATVOR aliæ vexillationes eidem Magistro parebant, Comitatēses dictę, videlicet EQVITES cataphractarij Albigentes, ex Albinga sumpti, quod est Liguriæ oppidum.

EQVITES sagittarij seniores.

EQVITES Sagittarij iuniores, qui Duci Arabiæ inseruiebant.

EQVITES Primi Theodosiani, de quibus supra dictum fuit: De equitibus sagittarijs ita Synesius, [d] scribit; adsunt milites ordinis Balagritarum; hi priusquam Cerealis magistratum obtineret, erant equites sagittarij. Hoc autem magistro constituto, diuenditis equis facti sunt solum sagittarij: mihi sufficerit etiam sine equis.

d epist. 131.

Sed hi erant in Occidente. Horum nullum apparet insigne. itaque ad Legiones est transeundum.

DE LEGIONIBVS COMITATENsibus XXI. sub Magistro militum per Thracias. Cap. LIII.

PRIMA sub Magistro militū per Thracias erat Legio, SOLENSIVM seniorum, a Sole Ciliciæ oppido nomen habens. In rubro horum clypeo, ceruleus globus, octo cuspides totum clypeum occupantes emittit, in quatuor æquales partes decussatas, nigris lineis mucrones intersecantibus. Decussatio æqualem quatuor urbis partium diuisionem inter Principes significat. Mucrones hostes feriendos esse minantur. Madrucianus globum tantum habet decussatum. In Vrsini Codice nulla est decussatio. Erant & Solenses equites sub Duce Moesiæ secundæ.

MENAPII populi sunt Germanię, nunc Geldrenses dicti. Canem luteum in alba parma, sub pelta rubra latrantem habebant: Is est Princeps hostibus minitans: Pelta, imperij defensionem portendit. In Pierij vero Codice, canis, pedibus sursum versis, iacet: quemadmodum ipse [e] describit. Portendit Principem Rom. vehementem, tutum ab impetu hostiū iacere. Manuscripti concordant impresso nisi quod Madrucianus puniceum clypeum ostendit.

e lib. 9. Hieroglyphicorum. & lib. 42.

PRIMA MAXIMIANA THEBAEORVM, à Maximiano eius auctore cognominata in Thebaidis munitione Filis dicta, ad Nilum sub Duce Thebaidis excubabat, vt infra videbitur, ob id Thebæorum est appellata. Gestant insigne simile Martensium seniorum sub Magistro militum per Orientem, nempe in alba parma luteum orbem, duobus circulis item luteis cinctum. In Vrsini Codice, alter est rubeus. His vtrinque duo coerulea gubernacula iunguntur, quę duorum Principum in orbem coniunctis animis regimen insinuant. Gubernaculis coeruleus mari concolor conuenit. Marginem tres circuli, duo lutei, & exterior rubeus cingunt, qui ter idest arctissime coniunctos Principes esse portendunt.

TERTIA DIOCLETIANA THEBAEORVM, à Diocletiano tertio loco lecta, Thebis sub Duce Thebaidis merebat, cuius pars inde in Thracias est deducta. In horum albo clypeo, sex orbes purpurei, [illegible] luteum, circulo luteo inclusum, circumstant, inter hos eminent sex oblongæ, & luteæ cuspides. Hæ, [illegible] Martiobarbulis similes videntur esse, quibus hęc legio pugnabat, de quibus in Scythis sub altero magistro militum in præsenti disserui: superne in tabella duo viri, manib. in altū elatis se respiciūt: Sunt Romani Principes foedere iuncti.

Extrema,

Extrema, duo ambiunt circuli, interior luteus, alter rubeus qui idem indicant. In Madruciano pro cuspidibus, clauæ utuntur.

TERTIADECIMANI, Vetus codex legit Quartadecimani. à XIII. legione in Dacia olim degente dicti. [a] Hanc, & sequentem Tacitus. [b] Veteranas appellat. Veteranæ, inquit, Vndecima, ac Decimatertia, & præcipui fama Quartadecimani rebellione Britanniæ compressa. Hæc ille. In sex præsidia erat dispertita, una sub comite Aegypti, merebat, aliæ quinque per totidem Daciæ præsidia erant dispertitę Suetonius Lenis pater Tranquilli legionis XIII. Tribun[9] Augusti laticlauius fuit. Tranquil. in Othone cap. 10.

a Dion li. 55.
b lib. 18.

In alba parma, canem luteum latrantem gerunt, qui dorso sustinere uidetur globum aureum duobus rubro, & luteo circulis cinctum. Canem inuersum Pierius [c] describit. Is est Princeps orbem Rom. sustinens, & hostibus allatrans; sed inuersus deuictis hostibus ocium agens, ludit uelut ab illis tutus. Similem clypeum habent primi, & secundi Theodosiani. Alciatus pro cane leporem interpretatur, [d] quę uigilantiæ est typus.

c li. 5.
d l. 5. parer. c. 13.

QVARTADECIMANI, in ueteri codice legitur, Quartodecimani a XIIII. legione cognominati, quæ in Pannonia superiore olim degebat, ut ait Dion, [e] postea rebellione Britanniæ compressa magnam gloriam est adepta, ut dixi,

e lib. 55.

Gestabant in alba parma, Aquilam coerulei coloris aliquantum diluti, orbi item coeruleo, sed densioris lutei insidētē, intra quem alius circulus ruber erat, in cuius medio aureus extabat umbilicus; ita Pierius [f] explicat. Impressus, unum orbem aureum, rubro circulo inclusum tenet, ut meus habet codex. Marginem albus circulus cingit. Romanum orbem, unico imperio contineri insinuat. Aquila coerulei coloris, est Romani imperij symbolum, color rubeus & ipse imperium, aureus, aureum seculum portendit. De quartodecimanis ita Tacitus, [g] Quartodecimani, paululum dubitauerant, pecunia & missio quamuis non flagitantibus oblata est. Idem alibi. [h] Præcipua Quartadecimanorum ferocia, qui se uictos abnuebant, quippe Bebriacensi acie Vexillarijs tantum pulsi, uires legionis non affuisse, deinde conclamatum repente Decimamquartam legionem, uerso itinere ad prælium uenire.

f li. Hieroglyphicorum. 19.
g lib. 7
h li. 14. & 18.

PRIMA FLAVIA GEMINA, a Flauio, ut credo Constantino cognominata, & Gemina, quod ex duabus legionibus esset conflata; Flauiales à Vespasiano dictos Vegetius [i] scribit. Rubram crucem, rubeum item limbum, albi clypei extrema pertingentē gerebat, atque utrinque aureum globum, duobus luteis circulis arctioribus cinctum. A cruce sanguine Domini rubente utruuque orbem Rom. duobus imperijs munitum protegi significat: rubeus circulus clypeum ambit.

i li. 2. ca. 8.

SECVNDA FLAVIA GEMINA eiusdem cognominis. In parma lutea aureum umbilicum, duobus circulis, uiridi luteoque cinctum habet, quem septem uirides aggeres firmant: orbem Roman. duobus, rectum imperijs, ab hostibus munitum, demonstrat. Manuscripti tredecim ponunt aggeres.

CONSTANTINI SENIORES, ab eodem Constantino ante Iuniores lecti. Idem fere insigne, quod Quartadecimani, tenent: Scilicet aureum globum, duobus circulis rubro & luteo circundatum. Illorū orbis, uno circulo continetur.

DIVITENSES GALLICANI. à Dertero mediterraneo Siciliæ oppido nuncupati, Gallicani uero dicti, quod in Gallia primo excubauerint, sicut infra Dalmatæ Diuitenses appellantur, quia primum in Dalmatiam sunt missi. Horum. Marcellinus [k] meminit; Diuitenses, inquit, Tungricanique iuniores ad procinctum urgentem per Thracias inter alios celerare dispositos sollicitauit: & infra. cum Diuitensibus adcelerauit. Et alibi. [l] Seuerianus, ait, apud Chalcidona, Diuitensibus præerat & Tungricanis. In imo parmæ albæ, coeruleum taurum gestant, qui aureum orbem, rubro circulo clausum, tergo sustinet, cui insidet rubeus accipiter, colore tamen diluciore, ut Pierius [m] describit. Orbem Romanum robore, uictoris Principis, regi significat; Accipiter enim uictoriæ est typus: sed in impresso pro Accipitre Aquila, & pro Tauro Canis, depictus uidetur. Verum omnes manuscripti Taurum ostendunt. Hoc symbolum est simile præcedenti.

k lib. 26.
l lib. 27.
m lib. 21.

LANCEARII STOBENSES, à Stobio Macedoniæ oppido appellati; Aureum globum, in medio clypei rubri habent. Id quoque unū esse in orbe Rom. imperium aureo seculo denotat. Lancearij a lancea qua utūtur sunt nominati, est gen[9] hastilis Hispanici.

CONSTANTINI DAPHNENSES, Daphne est est Græcię oppidum: Et Syriæ ciuitas Laurens nominata. Sed hos à Daphne, quam Marcellinus [n] munitionem Thraciæ, propè Danubium, esse dicit, vocatos esse credendum est. Idem Marcellinus [o] loquēs de Valente: Quæsito, inquit, in unum exercitu, prope Daphnē nomine munimentum est castra metatus ponteque contabulato, supra nauium fores, flumen transgressus est Istrum.

n lib. 27.
o lib. 29.

In lutea parma globum aureum, duobus circulis, coeruleo luteoque cinctum gerunt, quem à quatuor partibus, terna coerulea flagella circumstant. Flagellandos hostes indicat, qui Romanum orbem, duobus unctis imperijs, munitum impetierint. In aureis nummis Iustiniani, & ipse flagellum manu tenens, Barbaris minatur. Marginem duo circuli, alter coeruleus, alter luteus cingunt, perpetuam duorum Principum connexitatem indicantes.

BALISTARII DAPHNENSES, in parma rubra habent, aureum globum, duobus circulis, coeruleo, & luteo cinctum, qui octo acutas cuspides emittunt, quemadmodum Fortenses auxiliarij sub Magistro militum per Orientem. Margo duplici limbo circundatur, luteo & uiridi: ob perpetuam duorum Principum coniunctionem.

BALISTARII IVNIORES, in coerulea parma globum aureum, duplici corona, densis cuspidibus armata, munitum gestant: Cuspides aliæ albæ, aliæ rubræ apparent. In manuscriptis, pro cuspidibus octo rhumbi coerulei globum circundant: Quod orbem Rom. aduersus hostes mucronibus feriendos undique armatum esse insinuat. Marginem duo circuli, coeruleus & luteus cingunt.

PANNONICIANI IVNIORES, ex Pannonia, post seniores contracti Pannonios Herodotus uocat in 7. & 8. Pannonicam legionem Marcellinus: [p] obuiam, inquit, legiones motæ sunt duæ, Pannonica & Moesia ualida prælijs manus. Forte à pileis ex pelle, quos pannonicos uocabant, sunt denominati. Vegetius, [q] usque ad præsentem, inquit, prope ætatem consuetudo permansit, ut omnes milites pileis, quos pannonicos uocabant, ex pellibus uterentur, quod propterea seruabatur, ne grauis esset galea in prælio homini, qui gestabat aliquid semper in capite: Quod & Virgilius. [r] expressit, Fuluosque lupi de pelle galeros Tegmen habent capiti. Hi hoc pileo insignes inde nomen habere potuerunt.

p lib. 29.
q li. 1. c. 20.
r in settimo.

In parma alba gestant orbem aureum nigris & curtis lineis in partes, & dimidios orbes sectum, paruū que umbilicum in medio tenentem. Hos uiride uinculum ambit: supra est duplex, dimidiaq; & coerulea luna, cornibus sursum uersis. Orbis est Romanus, qui usus scissus unus manet, & plenus. Duplex quoque dimidia luna, duplex dimidiatum imperium portendit, quod in unum instar lunæ complet. In manuscriptis, in lunam aliquot coeruleæ roris guttæ defluere uidētur. quæ cęlestem gratiam in Orbē Rom. promittunt; Sed forte sunt saxa aut plumbatæ, quibus legio pugnabat.

THAAN-

THAANNI sunt Hispaniæ populi; unde hæc legio nomen sumpsit: in antiquo codico leg[illegible] Tyanni: populi sunt in Oriente, qu[illegible] primum [illegible] Romano imperio subiecisse Iustinia[illegible] scribit C[illegible] Nouel. [illegible] in [illegible]. Horum insigne est, in albo cl[illegible] a[illegible] o[illegible] circulo rubro clausus, supra quem dimidia luna, cornibus sursum [illegible], sex globulos purpureos complectitur, quorum quinque medium circumstãt qui forte saxa fundis in hostem iacta referunt.

Balistarij seniores [illegible] sub Magistro militum per Orientem septem globulos n[illegible] l[illegible] esserulas supra orbem habent: ide significãtes Balistarij Theodosiaci sub eodẽ acutos mucrones: sed hos martiobarbulos seu plũbatas fuisse dici pote[illegible], [illegible] mbus hæc legio pugnabat quemadmodum Scyt[illegible] [illegible] altero magistro militum præsentali, apu[illegible] quem de his disserui.

SOLENSES GALLICANI, à Sole Ciliciæ urbe oriundi in Gall[illegible] morari [illegible]. Orbem rubrum limbo coeruleo circundatum gerunt, quos octo quadrilateres, & in obtusum angulum fastigiatæ, rubræ que muniniones circumstant. Orbem duobus utri[illegible]que imperijs undique munitum esse insinuant. Marginem uiridis circulus circumplectitur. Simile huic est insigne Lancieriorum sub primo Magistro militum præsentali.

IVLIA ALEXANDRIA, forte a C. Iulio Cæsare ex Alexandrinis conflata, aut ab Alexandro Imperatore instituta. In clypeo luteo orbem aureum fascia lutea cinctum tenent. Marginem duo circuli coeruleus & rubeus ambiunt. Vno Rom. orbem imperio cir[illegible] minuit. Fascia enim diadema insigne regium [illegible] fert. In manuscriptis sex lutei trunci, seu stipites, orbem undique firmant, quemadmodum habet Septima Gemina legio, sub Magistro militum per Ori[illegible].

AVGVSTENSES idem insigne coloribus tantum differens præferunt, scilicet in rubræ parmæ umbone c[illegible]ruleum orbem luteo circulo circundactum. Marg[illegible]em duo circuli, coeruleus uiridisque ambiũt: Augustenses ab Augusto eorum auctore sunt appellati, quemadmodum Augustales Vegetius. [a] scribit dictos, qui ab Au[illegible]sto ordinarij[illegible] sunt additi.

VAL[illegible]NTINIA[illegible]ES, a Valentiniano Principe, [illegible], ut ait Pierius. [b] Valentiniaoentes a Valente sunt nominati. Eorum insignia ita ipse describit: Lutea erat parma, uiridi circulo circumscripta, in cuius medio colum[illegible] punicea ab imo margine ad centrum usque porr[illegible]gebatur. Inde duæ lunæ coloris eiusdem sese in aduersum incuruabant, inferiori columellæ parti implicitæ, superiore aliquantulum dissidentes. A medio uero columnæ, lepores duo dimidij colore & ipsi puniceo, sed densiure, in diuersa prosiliebant. Hæc ille. Duorum Principum, dimidiatum imperium tenentium & uigilantium, est typus. Lepus enim uigilantissimum animal etiam apertis oculis dormire dicitur. Duplex dimidia luna, duo dimidiata imperia in orbem complenda demõstrat. Puniceus uero color honorem denotat, est enim rosidus, extrema duo connexi circuli coeruleus & uiridis circundant.

GRATIANENSES, à Gratiano, uel Gratiana Mœsiæ primæ oppido cognominati, idem plane insigne sumpserunt, quod Solenses Gallicani, nisi quod [illegible] c septem tantum muniniones alternatim rubræ uiridesque luteum orbem circumstant; Hæ in Madruciano duplices sunt.

Quinque [illegible]ymbola sub hoc Magistro repetuntur, eadem enim hi ferme gestant.

CONSTANTINI SENIORES, & QVARTADECIMANI.

AVGVSTENSIS, & IVLIA ALEXANDRIA.

SOLENSES GALLICANI, & GRATIANENSES,

SAGITTARIIQVE, lecti sub Magistro militum per Illyricum.

THAANNI, & PANNONICIANI IVNIORES.

TERTIADECIMANI, & DIVITENSES GALLICANI.

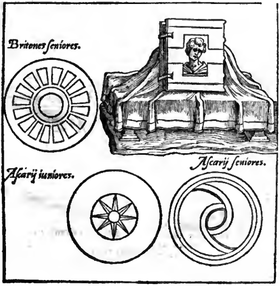
Nunc ad Magistrum militum per Illyricum transeamus.

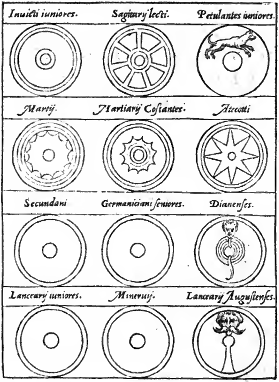
[a] lib. 2. cap. 3.

[b] lib. 15.

NOTI-

NOTITIA
INSIGNIA VIRI
ILLVSTRIS MAGISTRI
militum per Illyricum.

NOTITIA.

SVB dispositione uiri illustris Magistri MILITVM PER ILLYRICVM VEXILLATIONES COMITATENSES II.

EQVITES *sagittarij seniores.*
EQVITES *Germaniciani seniores.*

Legio Palatina. I.

BRITONES *seniores.*

Auxilia Palatina. VI.

ASCARII *seniores.*
ASCARII *iuniores.*
PETVLANTES *iuniores.*
SAGITTARII *lecti.*
INVICTI *iuniores.*
ATECOTTI.

Legiones Comitatenses. VIII.

MARTIARII *constantes.*
MARTII.
DIANENSES.
GERMANICIANI *seniores.*
SECVNDANI.
LANCEARII *Augustenses.*
MINERVII.
LANCEARII *iuniores.*

Item Pseudocomitatenses. IX.

Timacenses Auxiliarij.
Felices Theodosiani iuniores.
Bugaracenses.
Scupenses.
Vlpianenses.

Metenses.

Metenses.
Secundi Theodosiani.
Balistarij Theodosiani iuniores.
Scampenses.
OFFICIVM *autem Magisteriæ per Illyricum potestatis, in numeris militat, & in officio deputatur. Habet autem dignitates infrascriptas.*
PRINCIPEM.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Primiscrinios, qui Numerarij fiunt.
Scriniarios.
Exceptores, & ceteros apparitores Magistri militum per Illyricum.

COMMENTARIVM. Cap. LIIII.

MAGISTER militum per Illyricum eadem habebat insignia, idẽque officium, quod Magister militum per Thracias, nisi quod hic vultum Principis, libro insculptum habet, non Deæ Vexillatæ, ut ille. Eius officium codicillis à Libellensibus scriptis, & a Principe Magistroque officiorum subscriptis probandũ erat. [a] Duas Vexillationes Comitatenses regebat; unam legionem palatinam: Auxilia item sex palatina. Legiones Comitatenses octo; & Pseudo comitatenses nouem.

[a] l.ul. C. de diu. off. lib. 12.

DE II. VEXILLATIONIBVS Comitatensibus, Magistri militum per Illyricum, & Legione Palatina, Cap. LV.

DVARVM Vexillationum comitatensium sub hoc Magistro, altera erat EQVITVM sagittariorum seniorum, qui etiam in Occidente reperiuntur; altera EQVITVM Germanicianorum seniorum, ex Germanicia Syriæ oppido contracti. in Occidente Germaniciani iuniores sũt una ex legionib'. XXXII. comitatensibus Occidentis: seniores sub hoc magistro una ex VIII. legionibus commitatensibus. Alij erant Germanici ex Germania delecti, uel qui limites Germaniæ tuebantur. Legionum enim Germanicarum, ad Germaniæ limites excubantium, meminit Tacitus, [b] Legionum, inquit, Germanicarum, motu audito, trepida ciuitas incusare Tiberium: & alibi [c] tradit, Germanicum exercitum Vitellio affuisse: Hæ a Germanico ex Antonia nepte Octauiæ, sororis Augusti, nato, & adoptato à Tiberio rectæ erant. Velleius Paterculus, Exercitus, inquit, qui in Germania militabat, præsentis Germanici imperio regebatur. Alij fuere equites Germanici ad Germanici defuncti memoriã instituti iuniores nuncupati. Tacitus [d] Equester ordo ait cuneum Germanici, appellauit, qui iuniorum dicebatur, instituitque uti turmæ idibus iulijs imaginem eius sequerentur.

[b] lib. 2.
[c] li. 18.
[d] lib. 2.

Legionem uero palatinam unam hic Magister habebat, ex Prætorianis in Illyricum accitam, qui erant BRITONES SENIORES, ex Britannia delecti. In parma rubra, album globum, lutea fascia cinctum gestabant, quem densæ trabes coeruleæ fulciebant. Hoc symbolo orbem Romanum uno imperio contineri, atque undique aduersus hostes munitum esse, insinuatur. Trabes enim munitionem significant, sicut in alijs similibus est dictum. Fascia regis diadematis est typus.

DE VI. AVXILIIS PALATINIS. Cap. LVI.

SEX auxiliorum palatinorum, primi erant.

SCARII SENIORES, fortè legendum Ascurij ab Ascura, Armeniæ maioris oppido, uel, Ascenij ab Ascenis, Hispaniæ Tarraconẽsis ciuitate, nunc Ceruera dicta.

Hi, in parma dimidia alba, & reliqua ferruginea, duos purpureos hemicyclos, in medio cõiunctos gestant. Duo dimidij circuli, si coniungantur, orbẽ cõplẽt; Sic & duo dimidia orbis Rom. imperia cõiũcta unum plenum efficiunt: Arguta symboli inuentio. Purpureus color imperij proprius est. Extrema clypei, duo circuli, luteus, rubeusque ambiunt. In Madruciano, duo sunt gubernacula, orbiculum album in medio arctius claudentia. Hi & sequentes, inter Auxilia palatina Occidentis reperiuntur.

ASCARII IVNIORES, in luteo clypeo, quem latus limbus rubeus circumscribit, orbem aureum ferunt: vnde octo luteæ cuspides acutæ exeunt. In Madruciano, globus, nigris lineis in septem partes diuiditur, quæ fortè septem terræ habitatæ climata referunt, eaque imperio Rom. subesse.

PETVLANTES IVNIORES, fortè à loco, ut Tubantes, dicti: Sed Pierius, [e] à petulantia uocatos affirmat. In rubra, inquit parma, orbem coloris lutei præferebant, superne, canis item luteus, pedibus quo ad fieri potuit exporrectis. Idque petulantiæ militum esse symbolum putat. Ego Principem, pro suo orbe hostes impetentem, indicari arbitror. Petulantes seniores in Occidente permanserunt, diuisis inter Valentinianum, & Valentem auxilijs. [f] Sed illi diuersa ab his gestant insignia. Hos auxiliares fuisse, Idem, [g] affirmat: Decentium, inquit, tribunum, & notarium misit, auxiliares exinde abstracturum, Herulos & Batauos, cumque Petulantibus Celtas.

[e] lib. 5.
[f] Marcel. li. 26.
[g] lib. 26.

SAGITTARII LECTI, in sagittis emittendis pręcipui, & ob hanc artem, ità cognominati. Idem insignie habebant, quod Gratianenses, sub Magistro militum per Thracias.

INVICTI IVNIORES, idem fere symbolum tenent quod Augustenses, & legio Iulia Alexandria sub eodem Magistro militum per Thracias. Hi etiã in Occidente, sed cum diuerso insigni militabant.

ATECOTTI, ab eius nominis oppido uocati, Germaniæ populi. Attacottos Marcellinus appellat. [h] Picti, inquit, Saxones, & Scoti, & Attacotti, Britannos ærumnis uexauere continuis: Et alibi. [i] Attacotti bellicosa hominum natio. Aliqui Atecottos, idest seueros dictos putant. In coeruleo scuto, uallum rubrum habent, circum prominentibus rostris coeruleum orbem undique sepientibus, quæ eum, ab hostibus tutum reddunt, & illis cladem minantur. Quid simile habent sub Magistro militum præsentali, Felices Arcadiani iuniores. Honoriani Atecotti iuniores ẽt inter auxilia palatina Occidẽtis reperiũtur.

[h] lib. 26.
[i] lib. 27.

De VIII. Legionibus comitatensibus Magistri militum per Illyricum. Cap. LVII.

PRAETER auxilia prædicta, idem Magister octo legiones comitatenses gubernabat, quorum nomina, & insignia hæc sunt. Primi erant,

MARTIARII CONSTANTES, a Constante, Constantini Magni filio uocati, idem ferè insigne habent, quod ATECOTTI, nisi quod in puniceа parma luteum, breuiusque uallum undecim acutis mucronibus horridum gestant, & in umbone luteum orbem, luteo item circulo inclusum.

Digitized by Google

clusum. Simile præferunt Felices Arcadiani iuniores, sub Magistro militum præsentali. Manuscripti coloribus uariant.

MARTII, fortè loco duarum Martiarum legionũ suffecti, quas periisse, & ob audaciam Martias uocatas fuisse, Appianus [a] scribit, In parma rubra aureum orbem, octo albos mucrones emittentem gestant. Marginem tres circuli, uiridis, luteus, & rubeus cingunt: qui Rom. Principes ter, idest arctissime coniunctos esse significant. Sanguinolentam uerò cladem rubeus clypeus, per cuspides hostibus minatur. Quarta legio Martia nuncupata ad Octauianum defecit. [b]

[a] lib. 4. de bello ciuili.

[b] Dion. li. 45.

BIANENSES, ita omnes manuscripti: impressus codex habet Dianenses: sed legendum esset Dinienses, à Dina oppido, quod in alpibus maritimis Itinerarium ponit. Bianenses uero à Biana Hispaniæ oppido nuncupantur. In coerulea parma, albi serpentis effigiem præferunt, qua humanum caput supernè arrectum, & in auersum respicit: ipse est uoicolor, & spiris duabus circum umbilicum aureum datis, caudam aliquantulum infernè propendẽtem submittit, quemadmodum Pierius [c] describit. Marginem rubeus circulus ambit. Symbolum, Dei aut Principis sapientia orbem Rom. regi denotat. Hominis enim caput diuinitatem, aut Principis prudentiam portendit: Sapientiam serpens; Sed mihi hic non serpens, sed lorum uidetur, ab humano capite ortum, quod duos orbes circumplectitur, eosque ter circumcinctos in summo, & imo arctè constringit: Orientem Occidentemque arctè coniunctos, à Diuina prouidentia gubernari indicat. In manuscriptis, duo orbes clarius, quam in impresso apparent.

[c] lib 15.

GERMANICIANI SENIORES, à Germanicia Syriæ urbe denominati, In parma lutea, orbem rubrum gestabant, cum rubro circulo marginem ambiente. Quod orbem Rom. unico imperio arguit cõtineri. Germaniciani iuniores, inter legiones comitatenses Occidentis permanserunt. & supra sub hoc magistro equites Germaniciani seniores.

SECVNDANI, Plinio, Galliæ Narbonensis populi, idem planè insigne habent, nisi quod horum in clypeo coeruleo albus est orbis: originem, ut puto habent a secundæ legionis militibus; sicut sextani, & septimani, qui oppidis, in quæ coloni deducti sunt, nomen dederunt. Plinius. [d] In medio, inquit, Coloniæ Arelatæ Sextanorum, Bliteræ Septimanorum. Arausio Secundanorum. Liuius, [e] Dũ repetunt enixè signum priores Secundani se porta eiecere; & paulò post: Secundani terga hostium cædunt, ceteri castra diripiunt.

[d] li. 3. ca. 4.

[e] lib. 4. de bello Maced.

LANCEARII AVGVSTENSES: In parma coerulea, luteo cippo impositum orbem luteum tenent cui rubrum humanum caput insidet: Dei prouidentia, aut Principis a Deo inspirata, orbem prudenter regi indicant. in armarijs enim post Orientis Notitiam humanum caput, pro Diuina prouidentia exponitur, quam etiam de sua quandoque Principes intelligunt. Ab Augusto Augustales nominatos fuisse Vegetius, [f] memorat, eodemque modo dicti sunt Augustenses.

[f] lib. 2. cap. 7.

MINERVII, à Mineruio prouinciæ oppido dicti. Mineruiam legionem apud Bononiam, propè Caletes Ptolomæus collocat. Spartianus, Adrianum Primæ legioni Mineruiæ in expeditione Dacica, a Traiano præfectum fuisse scribit. Idem gestant insigne, quod secundani, & Germaniciani seniores, nisi quod hi, in parma uiridi rubro circulo circumscripta aureum orbem tenent.

LANCEARII IVNIORES, & ipsi idem habent symbolum, sed horum parma est alba, & orbis rubeus. Madrucianus codex, his coeruleum clypeum tribuit, & Mineruijs luteum. Sub hoc Magistro, ter symbola duplicantur: Eadem enim fermè sunt MARTIARIORVM CONSTANTIVM, & ATECOTTORVM,

SECVNDANORVM, & GERMANICIANORVM, SENIORVM:

LANCEARIORVM IVNIORVM, & MINERVIORVM.

Omnium uero Magistrorum militum, simul sunt centum quatuor symbola. Nunc ad Legiones Pseudo comitatenses est ueniendum, quorum nullum insigne inuenitur, nisi codex est diminutus, & sunt sequentes.

DE IX. LEGIONIBVS PSEVDO Comitatensibus, Magistri militum per Illyricum. Cap. LVIII.

TIMACENSES AVXILIARII, ex Timaco Moesiæ superioris oppido delecti, qui, cum ex foederatis Principis essent, Auxiliarij sunt uocati: Sed legionis Romanæ formam habuerunt.

FELICES THEODOSIANI IVNIORES, sub eodem merebant, posterius à Theodosio inuenti, Felicesque cognominati.

BVRGARACENSES, à Burgo Araeç, quæ Ptolomæo est urbs Syriæ, dicti.

SCVPENSES a Scope Marmaricæ Libyę oppido.

VLPIANENSES, ab Vlpiano Moesiæ superioris oppido uocati, id ab Vlpio Traiano est conditum & nominatum.

METENSES, Metis oppidum est Galliæ Belgicæ, olim Diuodunum dictum, unde Metenses populi, & Metensis legio, uidetur deducta. Sed uerius puto, Mediomarices, postea Metenses appellatos, hic intelligi.

SECVNDI THEODOSIANI, inter Auxilia palatina, sub altero Magistro militum præsentali recensentur, haud dubiè a Theodosio delecti, post alios qui primi uocantur. Hæc uerò secunda legio fuit, cui Theodosij nomen inditum.

BALISTARII THEODOSIANI IVNIORES, ab eodem Theodosio instituti, post alios, qui seniores dicebantur, & sub Magistro militum per Orientem inter IX. legiones comitatenses militabant, reponuntur. Alij sub eodem, inter IX. Pseudocomitatenses legiones erant Balistarij Theodosiaci:

SCAMPENSES, à Scampes Macedoniæ oppido denominati, nunc Vdagradum uocant. Hi sunt milites, qui sub Magistri militum, imperij Orientis merebant, quorum summa est colligenda.

EPILOGVS COPIARVM Orientis. Cap. LIX.

MILITABANT sub Magistro militum Orientis legiones palatinæ decima tertia, Comitatenses XXXVIII. Pseudocomitatenses XIX., quæ simul iunctæ efficiunt legiones LXX.. quarũ singulis si uiros tribuerim quot Præfecturas eo tẽpore constitisse Constantinus Porphyrogenneta [g] scribit, septuaginta millia efficient. His accedebant auxilia palatina XLI. quæ arbitror quatuormillia excessisse; tribuendo singulis Auxilijs centum, & si aliquando fuerint L. aut LX. ut Vopiscus [h] scribit. Præter hos ex minore Laterculo emittebantur cohortes LIX. quæ ex prædictis non erant, nec alicui Magistrorum parebant: quæ si habuissent D. pedites, ut singulæ continebant cohortes, effecissent uiginti nouem millia, & D. pedites. omnes simul iuncti essent centum tria millia peditũ, & D. Pedites imperij orientalis CMMM,

EQVITVM uero erant uexillationes. XLIII, Alæ minoris laterculi LXVI. quæ uix pauciores quindecim millibus esse poterant, sed plures fuisse

existimo

[g] de thematibus

[h] in Probo.

Digitized by Google

existimo. Vexillationem enim C C. alam, minus C. equitibus continuisse non puto, sed aliàs vexillatio 500. equites capiebat. unde imperij iam tum inclinantis magnitudinem cognoscere licet. Accedebant & uires imperij Occidentis non minores. Nauigabant præter hæc multæ classes, quarum VI. tantum in Illirico Notitia nominat. Sed alia Seleucia dicta in Orunte fluuio fuisse legitur. [a] Et alia nauium XL. in Ponto Euxino. [b] Septionam in mari rubro à Traiano institutam Sex. Rufus scribit. Reperiebantur & aliæ duæ in mari Mediterraneo, una Alexandrina nuncupata ad Aegyptum pertinens. Altera Carpatia uocata, mare Carpatium protegens, quę, & aduehendis speciebus fiscalibus & frumento addicta erat. [c] Itaque classes numero XI. in Oriente fuisse leguntur. & si Notitia VI. tantum meminerit. Nunc de præposito sacri cubiculi, & Principis ministris est dicendum, qui ut clarius appareât, hic summatim colligentur.

a l. 1 C. de class.
b Aegesipp. de excid. vrb. Hierosolym. li. 2. ca. 9.
c l. 4. C. de naui & naucler. li. 11.

ILLVSTRES PRAEPOSITI
SACRI CVBICVLI.

Curabant personam Principis et cubiculum. — *Primicerius sacri cubiculi sub quo* —— *Decani plures.*

Principi in mensa et palatio seruiebant. — *Comes castrensis sub quo* ——
- *Primicerius mensorum.*
- *Primicerius cellariorum.*
- *Primicerius pædagogiorum.*
- *Primicerius lampadariorum* ——
  - *Forma 1.*
  - *Forma 2.*
  - *Forma 3.*

Præposito sacri cubiculi parebant.

Comes Sacræ uestis.

Scribebant arcana Principis. — *Chartularij sacri cubiculi* —— *III.*

Palatium custodiebant. — *Decuriones III. Silentiariorum.*

Comes domorum per Cappadociam.

N O T I T I A.

Sub dispositione uiri illustris sacri cubiculi Comes domus diuinæ per Cappadociam.

Cod. de præpositis sacri cubiculi & de omnibus cubicularijs, & priuilegijs eorũ.

DE PRAEPOSITO SACRI Cubiculi. Cap. LX.

IN tertia classe illustrium sunt Palatini, quorum primus censetur Prępositus sacri cubiculi. Impressa Notitia in indice, eum Post Magistros militum locat, postea in repręsentãdis illustriũ insignibus eius non meminit. In manuscriptis uero legitur, SVB DISPOSITIONE VIRI ILLVSTRIS PRAEPOSITI SACRI CVBICVLI DOMVS DIVINAE PER CAPPADOCIAM. Hic deest dictio, COMES, ante uerba Domus Diuinę per Cappadociam, aliàs nullus eorum esset sensus cum non recè feretur, qui sub huius Pręfecti dispositione esset. Deinde ineptè appellaretur prępositus sacri cubiculi domus diuinę per Cappadociam: Nam si erat prępositus sacri cubiculi, non erat eius officium ad domum diuinam per Cappadociam referendum aut restringendum, unde addendum est uerbum, comes, domus diuinę per Cappadociam, qui erat sub huius Comitis dispositione, & celebratur in iure. [d] cum enim multa essent in Cappadocia Principis prędia, his proprius Comes datus fuit. Hic uero solus sub Prępositi dispositione nominatur, & non alij Principis ministri, quia de eo magis quam de ceteris dubitabatur, uel quod & si quo ad obsequia illi prępositio parebant, submagistri tamen officiorum ditione erant; [e] quod forte in comite domus per Cappadociam

d l. 3. C. de palat. sacr. larg. Nouel. 30. §. 1.
e l. 3. & ult. C. de præpos. sacr. cub.

dociam fecus obferuabatur . Alij domorum comites rerum priuatarum comiti parebant. [a] Hic præpofitus quartus inter illuftrium dignitates fequentes illuftres præcedebat. [b] quibus etiam in zenonis cóftitutione præponitur . [c] Nulla tamen infignia, aut officium eius apparent, quibus forte carebat.

Cubicularij erant, qui perfonam Principis curabant, & ipfi inferuiebant, [d] ac Minifteriani appellabantur: [e] Inter hos erant Decani, qui forte numero X. Decanos enim inquit D. Auguftinus, [f] vocant, eo quod fint denis præpofiti, quos miniftros thori Marcellinus appellat. [g] Hi Principem veftibus induebant,& cubicula,& lectos parabant, quorum Præfectus Primicerius dicebatur: [h] ijdem portas cubiculorum principis cuftodiebant: Metaphrafios. [i] Amantius inquit præpofitus per duos decanos uocauit epifcopos qui magnam pecuniæ partem, quam ab Eudoxia pro uictu acceperant inter decanos, qui præerant portis, diftribuerunt. Decanus is forte eft, qui olim Decurio uocabatur. Tranquillus enim fcribit Domitianum à Saturio Decurione cubiculariorum trucidatum; Erant & Caftrenfiani, qui mentam Principis parabant; Pedagogia, Cellarij, Menfures, Lampadarij, & Sacras uettes tractantes, quibus Comes caftrenfis præerat. [k] fub hoc Præpofito cenfebatur & Comes domorum Principis, [l] & tres Chartularij fpectabiles uiri, qui inftrumenta cótractuum Principis, & alia fcribebant. Præcipuè uero ad Magiftratum ab eo promotos chirographo notabant, & ad Primicerium Notariorum tranfmittebant, ut illis codicillus cum fimbolis,& infignibus obtentæ dignitatis, libroque mandatorum traderet. [m] Hanc ob caufam finguli magiftratus nouem aureos inter hos tres cubicularios diuidendos foluebant. [n] Comes uero Orientis, & Afiæ Proconful finguli his LXIII. folidos pendebant: [o] Summa pecuniæ, quam ab Orientis Magiftratibus accipiebant, ad aureos. 549. Iuftiniano imperante, afcendebat: Cum nondum Italiam, nec Illyricum recepiffet, nec Africam ordinaffet. Præcipue uerò, vt exprimit Notitia, Præpofitus imperabat Comiti diuinæ domus per Cappadociam, ad quem reditus fundorum Tamiacorum in Cappadocia fpectabant. Hi erant pafcua, arua, campi uitebus confiti, domus & nemora: [p] ad quorum prouentus procurandos, & exigendos, ex fchola palatina quofdam Canonicarios nuncupatos dirigebat, qui exactam pecuniã Conftantinopolim in Principis domum impendendam ferebant; [q] & ideo Tamiaca prædia ideft ad familiæ alimenta deftinata uocabantur. [r] His & colonis prædiorum præerat Comes domorum per Cappadociam dictus, tantæ dignitatis, ut apud multos pluris prælide fieret. [s] Officium etiam tanquam Magiftratus habebat, cuius Princeps erat, unus mittendariorum ex officio Comitis largitionum. Gratianus A. [t] De palatino loquit, officio ad gerendum Principatum comitis domorum per Cappadociam emittantur, quales, Comes etiam domorum, fi inhoneftum aliquid gefferit, uereatur. Præpofitus cubiculi cum hoc comite, inquilinis, colonis, fernifque ius dicebat. [u] uidetur etiam Silentiarijs imperaffe, cum iura ad ipfos fpectantia ad Præpofitum cubiculi dirigantur. [x] & uerifimile eft illos fub eius cura fuiffe, qui profpicere debebat, ne ftrepitus in palatio audiretur. Eodem modo Augufta, fuos cubicularios, & Præpofitum illis imperantem habebat. [y] Sed Magifter officiorum, tàm Principis, quã Auguftæ, aulicorum fupremus iudex erat. [z] Pluribus uerò Præpofitus cubiculi gaudebat priuilegijs. In primis Præfectis & Magiftris militum æquabatur. [a] Immunis præterea erat à foluendo tyronum uel equorum precio, quo prouinciæ onerabantur; uicenos & tricenos folidos pro equo foluentes. [b] Deinde neque ipfi, neque cubicularij angarijs, aut præftandorum ueredorum, recipiendorumuè hofpitum onere arctabantur. [c] Ab omnibus denique fordidis præftationibus ipfi & eorum uxores erant immunes, [d] fcilicet à piftrinis, aut excoquendo pane calceuè, exhibendis operis à parauedorum preftatione, impenfa ad publicas ædes, pontes, uiafuè reparandas facienda, & fimilibus. [e] Olim præpofitus facri cubiculi Illuftris non erat; fed cum Macrobius cubiculi Honorij Principis Præfectus doctrina ac prudentia excelleret, in eius gratiam omnes Præpofiti facri cubiculi, Magiftris militum æquati illuftres funt declarati. [f] Nefcio, an is Macrobius fit, qui Scipionis fomnium interpretatus, Saturnalia celebrauit, & illuftris cognominatur. Hos præpofitos Paracoemenos pofteriores Græci uocauerunt, & caniclion cubiculum, auctore Volaterano, Auguftæ cubiculi Præpofitus, & ipfe illuftris ijfdem cum præpofito cubiculi Principis priuilegijs gaudebat. [g] Temporibus Paleologorum capitium phrygiatum Præpofitus cubiculi geftabat, pallium purpureum, tunicam ex cocco & auro phrygiatam in anteriori parte cum imagine Imperatoris ftantis, in pofteriore uero throno infidentis: fceptrum quoque ligneum, cuius primus nodus erat aureus, alij auro, argentoque conuoluti, quemadmodum fophoiatus Curopalata in officijs palatinis defcribit; fed quoniam hûc Præpofitum filentiarijs præfuiffe diximus, & eorum in iure fit mentio, [h] de his eft uidendum.

DE SCHOLA SILENTIARIORVM.
Cap. LXI.

ERANT Silentiarij non a fecretis Principis, ut Accurfius credidit, [i] fed qui curam habebant, ne quis in Principis palatio ftrepitus excitaretur, & ut filentium feruaretur. Procopius, [k] Romani, inquit, ad ea quæ quietis funt in palatio, miniftrum filentiarium uocant. Hi plures erant, fed XXX. ordinarij, & digniores in tres decurias diuifi, quorum fingulis decem unus Decurio præerat, [l] Hunc Palatij Decurionem Marcellinus [m] uocat: Aliquis, inquit palatij Decurio, qui ordo eft dignitatis, figna Petulantium ingreffus & Celtarum. Ita etiam Honorius A. appellat. [n] Decuriones, ait, palatij noftri, poft emenfum fideliter obfequium, electionem habeant, fiue ex Magiftris officiorum, uelut agentes dignitatem confequi maluerint, fiue inter uiros illuftres comites domefticorum. Omnes uero Magiftrum officiorum iam in ciuilibus quam criminalibus caufis, iudicem habebant: [o] Sed ubi annis XIII. inculpatas excubias peregiffent, à præftandis equis, & tyronibus, onereque excoquendæ calcis ad fabricas, & recipiendorum in ædibus hofpitum erant immunes. [p] Præterea quod acquirebant filii familias Silentiarii, ex Principis ftipendio, Anaftafij conftitutione in caftrenfe peculium referebatur. [q] Ex quo apparet, illos uere milites non fuiffe, quia de hoc dubitandum non erat, neque lege cauẽdum. Præterea fi parentes hanc palatinam militiam pro filio emiffent, pretium ipfis in legitimam non computabatur; [r] Vnde uendi potuiffe huiufmodi officium deprehenditur. A tutela etiam & cura, erant immunes, aliufque eorum liberi priuilegiis honeftabantur. [s] Hi prius fuere clarifsimi, [t] poftea fpectabiles funt facti. [u] Depofito uero poft annos XIII. officio erãt illuftres. Inter eos enim, qui Magiftri, uel Comitis domefticorum, officio functi erant, connumerabantur. [x] Hæc de Silentiarijs, qui etfi à Magiftro officiorum iudicabantur, cum tamen fub Præpofiti facri cubiculi obfequio eos fuiffe conftet, [y] de ipfis hoc loco differui,

a l. 5. C. ad l. Iul. repet.
b l. vlt. C. de præpo. facr. cub.
c l. vlt. C. vbi fenato. vel clariffi.
d l. pe. C. de præpo. fact. cub. l. legatis. in princ. de leg. 3.
e l. vlti. C. de caftren. minift.
f lib. 1 de moribus ecclefiæ catholicæ cap. 31.
g lib. 14.
h l. 1. & 5. C. de c. n.
i 26. febru. in 5. porphyrion.
k l. 7. C. The. qui à præbit. Tyro. l. 5. C. de præp. fac. cubic. l. vlt. C. de diuer. offic.
l d. l. 2.
m l. vl C. de off. mag. offic. §. vlti. Nouel. 24. §. vlti. Nouel 25.
n Nouel. 24. in fi. cum tribus Nouel. feq.
o Auth. vt ind. fine quoquo fuffr. fiant. Authen in Notitie feu Nouel. 8.
Comes diuinæ domus per Cappadociam.
p ca. 7. Non. 30.
q ca. 7. d. Nouel. 30.
r l. 1. & 2. C. de præd. Tam. li. 11.
ſ d. Nou. 30. §. e.
t l. 3 C. de palat. facr. larg.
u l. vl. C. vbi cau. fif.
x l. pen & vlt. C. de filen.
y l. 3. & vlt. C. de præpo. facr. cubi.
z d. l. 3. & vlt. C. eod. tit.
a l. 1. C. eo. tit.
b d. l. 1. C. Theo. qui à præbit. Tyron.
c l. 2. C. eo. tit.
d l. 15. & 18. C. Theo. de extraor. & fordid. mune.
e d. l. 15. & 18.
f l. 1. C. de præpo. facr. cubic.
g l. vlt. C. de præpo. fact. cubic.
h in l. omnimodo. ad fin. C. de inoff. teftam. tit. C. de filẽtiarijs. Cod. de filentia. & decurionibus eorum.
i in l. omnimod. ad fi. ver. filentiarijs Rub. C. de filentiar.
k lib. 10. de bello Perfico.
l l. 3. in fi. C. de filentiar. lib. 12.
m lib. 20.
n in l. 2. C. de filentiar.
o l. ne ad diuerfa. C. de filent.
p l. 2. & 3. C. eo. tit.
q l. ul. C. eod.
r d. l. ul. & l. omnimo. §. ult. C. de inoff. teft.
ſ d. l. ult.
t d. l. ul. C. eod.
u d l. omnimod. §. ulti.
x l. 1. C. eod. tit.
y l. pen. & ulti. C. eod.

Digitized by Google

DE MAGISTRO OFFICIORVM, Orientis, & eius insignibus, Cap. LXII.

PRAEPOSITVM sacri cubiculi, sequitur Magister officiorum, quem Ducem ordinum palatinorum Zosimus [a] & Procopius [b] appellant; Non tantum enim palatinis, & Principis ministris, ac scholis palatij arma tractantibus imperabat, sed, & fabricis, & limitaneis Ducibus, uel Comitibus, [c] à quibus, ad Magistrum officiorum, & Quæstorem appellabatur. [d] Hanc Magisteriam dignitatem uocant iura, [e] & Cassiodorus, [f] cuius præcipuum munus fuisse dicit, ut Principi senatores offerret. Ad ipsum, inquit, palatij pertinet disciplina, ipse insolentiam scholarum, mores procellosos moderationis suæ terminis differenat. Tum multi ordines sine confusione aliqua componuntur: Et paulò post: Per eum senator ueniens, nostris præsentatur obtutibus, admonet trepidum, componit loquentem: sua quin etiam soler uerba inserere, ut nos decenter omnia debeamus audire. Aspectus regij haud irritus promissor, collocutionis nostræ gloriosus donator, aulici consistorij, quasi quidam Lucifer. Nam sicut ille uenturum diem promittit, sic iste desiderantibus uultum serenitatis nostræ attribuit; cautarum præterea maximum pondus in eius audaciæ finibus, optima securitate reponimus? Et paulo post: ueredorum quinetiam opportunam uelocitatem, quorum, status semper in cursu est, diligentiæ suæ districtione custodit, ut sollicitudines nostras, quas consilio iuuat, beneficio celeritatis expediat. Per eum nobis legatorum, quamuis festinantium prænunciatur aduentus, per eum nominis nostri destinatur erectio, & illi principaliter creditur, quod tam necessarium esse sentitur. His etiam laboribus æstimatis, potestatem magnam huic decreuit antiquitas, ut nemo iudicum per prouincias fascem assumeret nisi hoc & ipse fieri decreuisset. Peræquatores etiam victualium rerum in hac vrbe regia, propria uoluntate constituit, & tam necessariæ rei iudicem fecit. Hæc ille.

Officiorum autem Magister dicebatur, quod officiis, idest Ministerijs, seu Principi ministrantibus præerat; nomen enim officij, & si multa significat, hic pro ministerio accipitur, ut apud Marcianum. [g] si ex officio, inquit, quis ad artificium transierit, officium artificio mutatur; Et in eodem sensu sæpe apud alios sumitur. [h] Adaucus martyr Diocletiani Imper. Magister officiorum, & Quæstor fuit. [i]

C. de off. magistri officiorum.

a in secundo.
b in 1. de bello Persico.
c l. pen. C. de off. Mag. off.
d l. pe. C. de app.
e §. 1. in procem. ff. c. 1. in prima.
f lib. 6.
g l. legatis. § siex off. ff. de lega. 3.
h in l. seruos ff. de manum. testa. l. si nõ sortem. §. libertus. ff. de cond. indeb. cum similibus.
i Eusebius li. 8. cap. 13.

NOTITIA

INSIGNIA VIRI

ILLVSTRIS MAGISTRI

Officiorum.

COMMENTARIVM.

MAGISTER officiorum Orientis insignia hæc habebat: Abacum tapeto in medio surrecto instratum, quo nititur erectus liber, argento tectus, aureis uirgulis in rhumbum ornatus, in medio uerò duorum Principum uultus aureos continet, in frascriptum est, FABRICAE, quæ sub huius cura erant, & in quibus uaria armorum genera hic depicta fiebant.

In primis spectantur, cum suis symbolis septem clypei. Sex in manuscriptis. Hos Pierius.[a] uult fuisse proprios Præfectorum fabricarum: Ego scutorum militum exemplaria fuisse puto, quæ & si non in omnibus, certè in pluribus illis conueniunt. Itaq; fabricas scutarias nuncupatas referunt, in quibus scuta militibus tradenda fabricabantur.

> a li. Hieroglyphi co. 15.

In horū uno coerulo est dimidiatus serpēs luteus aureus umbilicus, margo rubens, intrà quem a læua parte est onyx paruus cum Aethiopis sigillo, ut Pierius depingit: Sed in Codice impresso imago est togati Principis orbem tuentis; In umbone aureus orbis decussatus, anguis dimidia parte est truncus, qualem in alio fabricæ clypeo idem Pierius describit, quod symbolum in Marcomanis, Honorianis, & Ceratis sub Magistro equitum præsentali Occidentis sum interpretatus. In Oriente enim non reperitur.

Alius clypeus rubeus in medio aureum orbem luteas, acutasque cuspides emittentem, & cladem hostibus minantem habet. Marginem coeruleus limbus cingit, prout gerunt Aicarij iuniores, sub Magistro militum per Illyricum, in quibus hoc insigne exposui.

Tertius, & ipse rubeus, aureum globum in umbone tenet, septem paruis cuspidibus armatum, & alijs septem orbiculis circundatum, quos maior luteus orbis sustinet, octo longis luteisque trabibus circum munitus. Simile symbolum in Oriente sub Magistro militum Thraciæ Flauia Gemina, in Occidente Lancearij ferunt: exceptis orbiculis. Vnum significat esse & magnum orbis Rom. imperium, atque undiq; munitum, etsi ob diuisionem minus uideatur, ut alias dictum. In manuscriptis, est geminus orbis luteus, senis & duplicibus trabibus munitus.

Est & alia parma rubra, continens globum luteum acutos mucrones emittentem, qui marginem pertingunt, medio, aureus umbilicus includitur, unde aliæ, sed breuiores luteæque cuspides exeunt. Nigræ lineæ, totam clypei faciem inumbrant. Paruus vmbilicus, imperium etsi ob diuisionem comminutum, aduersus hostes, armatum esse ostendit, & utrumque, eius orbem unitum, in maiusque auctum, maiorem illis cladem allaturum. Id uero tectum & latēs esse, ex adumbratione significatur, nisi per eas mare malimus significari. Simile insigne est Balistarijs iunioribus, sub Magistro militum per Thracias. In manuscriptis hic clypeus deest.

Aliam parmam coeruleam, nigræ lineæ ad medium occupant, ubi orbis aureus splendet, qualem Lancearij iuniores, Mitterij, & alij sub Magistro militum per Illyricum gestant. Etiam id terras mareque uni imperio Rom. subesse insinuat. Rubeus circulus marginem ambit.

In alterius paruæ coeruleæ umbone, luteus orbis & nigris lineis decussatim diuisus, duplici luteoque uinculo cingitur: Dimidium uerò clypeum, nigrę lineę percurrunt, quæ maris sunt typus: Duplex circulus rubeus marginem ambit; Simile insigne ferunt Quarti Sagittarij, sub Magistro equitum præsentali Occidentis. Diuisum orbem Rom. uno contineri imperio insinuat.

In ultimæ parmæ uiridis umbone, globus luteus, in medio quadram tabellam & ipsam luteam sustinet. Illum octo lutei orbiculi, in medio clauis confixi, & luteo circulo cincti, circumdant. Nigræ lineæ, tertiam ferè clypei partem occupant, quem rubeus limbus circumplectitur. Idem est argumentum, quod superioris symboli. Tabula legem orbi a Principe datam refert. Orbiculi clauis confixi, orbem Romanum firmiter & undique munitum esse denotant. Manuscriptis pro hoc symbolo est orbis luteus, duobus circulis item luteis cinctus, & rostris circum armatus, qualis est clypeus Comitis domesticorum peditum. Vrsini codex argenteum globum albo circulo cinctū, & undique rostris munitum repræsentat: Madrucianus, in coeruleæ parmæ umbone, album umbilicum, coeruleo luteoque circulo inclusum refert, alba tabella supra eminet. In alijs quoque symbolis in paucis quibusdam, manuscripti uariant.

A clypeorum lateribus bina utrinque stant spicula, quæ indicant in fabricis lanceas & arma fuisse fabricata; propeteres cuspides ussuntur, quibus signa militaria infigebantur. Quatuor aut quinque galeę cum cristis, duæ loricæ, & totidem thoraces, duo enses, & totidem spatæ, ocreæ, secures bipennes, plumbatæ seu plumbeæ pilæ; Manuscripti addunt arcum, & duas pharetras. Hæc fabrica armorum loricatas, spatarias, arcuariasque nuncupatas referunt. Et licet nulla hoc nomine appelletur in Oriente, dubitandum non est huiusmodi arma ibi fabricata fuisse, præsertim illis in locis, quibus nullum armorum genus inscribitur. Sed in Occidente suæ armorum species singulis fabricis applicantur. Nulli uero licebat hæc arma facere,[b] nisi fabris, qui in certis imperij locis iussu Principis ea fabricabant, & Fabricenses appellabantur,[c] quibus salarium ex publico dabatur, neque ipsis hæc alijs uendere licebat. In tractu Orientis quinque tantum fabricæ, idest armorum officinæ erant, tres in Ponto, una in Asia, duæ in Thracijs, quatuor in Illyrico. Hæc insignia in huius magistri auditorio spectabantur, & forte eo procedente pręferebantur, cum præconum acclamationibus, qui eum imperij patrem prædicabāt, Gratianus[d] Qui inquit ex officiali magisterio attonito splendore uiguerunt, acclamatione excipiantur solita, nec prætereantur ut incogniti. officiale autem magisterium uocat Magistrum officiorum. Illustris est hic Magister,[e] & Magnificus,[f] & quandoque comes uocatur,[g] Magister palatij a Calsiodoro, quo nomine etiam appellatur Tribonianus.[h] Præerat scholis, Mensoribus, Lampadarijs, quatuor scrinijs, officio admissionum, & fabricis, quæ ordine explicabuntur, & in tabula summatim repræsentabūtur. cubicularijs etiam alijsque ministris Principis, ius dicebat. Sed & Duces, ac comites limitanei, eorumque officia, & castrorum præpositi illius suberant ditioni,[i] & ob id pedaneum iudicem ipsorum causas cognoscentem habebat.[k] Omnes summatim post Notitiæ contextum repræsentabo.

> b l.ul.§ magnus, ff de publica.
> c l.1.C. de Fabricen.li.12 & in.§.s in auth. de armis.
> d in l.1 Cod. de Quæsto. & mag. offic.
> e l.3.C. de curs. pub. l.eos Co de princ.age.in reb. lib.12.
> f in l.4 C. de ag. in reb. lib. 12.
> g l.iudicib eod. ti.C l pen & ul. C de castrēsia & ministeria.li.12. & d.l.3.
> h in §. ad istum, C. de iustin. Co. confir.
> i l.viros C. de diuers. offi.
> k §.1. Nouel 82. seu auth. de iud.

NOTITIA.

SVB DISPOSITIONE VIRI *Illustris Magistri officiorum.*

SCHOLA *scutariorum prima.*

SCHOLA *scutariorum secunda.*

SCHOLA *gentiliū seniorum.*

SCHOLA *scutariorum sagittariorum:*

SCHOLA *scutariorum clibanariorum.*

SCHOLA *armaturarum iuniorum.*

SCHOLA *gentilium iuniorum.*
SCHOLA *agentum in rebus, & deputati eiusdem scholæ.*
MENSORES, & LAMPADARII.
Scrinium Memoriæ.
Scrinium Epistolarum.
Scrinium libellorum.
Scrinium dispositionum.
Officium admissionum.

Fabricæ infrascriptæ Orientis. V.

SCVTARIA *& armorum Damasci.*
SCVTARIA, *& armorum Antiochiæ.*
CLIBANARIA *Antiochiæ.*
SCVTARIA *& armamentaria Aedessæ.*
HASTARIA *Irenopolitana Ciliciæ.*

Ponticæ. III.

CLIBANARIA *Cæsareæ Cappadociæ.*
SCVTARIA *& armorum Nicomediæ.*
CLIBANARIA *Nicomediæ.*

Asiana. I.

SCVTARIA *& armorum Sardis Lydiæ.*

Thraciarum. II.

SCVTARIA *& armorum Hadrianopoli, Hæmimontis.*
SCVTARIA, *& armorum Martianopoli.*

Illyrici. IIII.

THESSALONICENSIS.
NAISSATENSIS.
RATIARENSIS.
SCVTARIA *Horreomargensis.*
OFFICIVM *autem supraſcripti uiri illuſtris Magiſtri officiorũ de ſchola agentiũ in rebus eſt ita*
Adiutor.
Subadiuua adiutores duo.
Fabricarum tres.
Barbariorum tres.
Orientis unus.
Asianæ unus.
Ponticæ unus.
Thraciarum, & Illyrici unus.
Curiosus cursus publici præsentalis unus.
Curiosi per omnes prouincias.
Interpretes diuersarum gentium.
Magister officiorum ipse emittit.

NOS IN TABELLA OSTENDIMVS QVIBVS PRAEEST MAGISTER OFFICIORVM.

Magister officiorum præest.
- *Scholis VIII.*
  - *Scutariorum 1.*
  - *Scutariorum 2.*
  - *Gentilium Seniorum.*
  - *Scutariorum Sagittariorum.*
  - *Scutariorum Clibanariorum.*
  - *Armaturarum iuniorum.*
  - *Gentilium iuniorum.*
  - *Agentium in rebus, & deputatorum schola.*
- *Mensoribus.*
- *Lampadarijs.*
- *Scrinijs IIII.*
  - *Memoriæ, in quo viri 62 ex quibus*
    - *Antiquarum VII.*
      - *Græci IIII.*
      - *Latini III.*
    - *Adiutores Quæstoris XII.*
  - *Epistolarum, uiri 34.*
  - *Libellorum, viri 34*
  - *Dispositionum.*
- *Officio admissionũ.*
- *Fabricis XV.*
  - *Orientis V.*
    - *Scutaria, & armorum Damasci.*
    - *Scutaria, & armorum Antiochiæ.*
    - *Clibanaria Antiochiæ.*
    - *Scutaria & armamentaria Aedessæ.*
    - *Hastaria Irenopolitana Ciliciæ.*
  - *Ponticæ III.*
    - *Clibanaria Cæsareæ Cappadociæ.*
    - *Scutaria, & armorum Nicomediæ.*
    - *Clibanaria Nicomediæ.*
  - *Asianæ I.*
    - *Scutaria, & armorum Sardis Lydiæ*
  - *Thraciarum II.*
    - *Scutaria, & armorum Hadrianopoli Hemimonti.*
    - *Scutaria, & armorum Martianopoli.*
  - *Illyrici IIII.*
    - *Thessalonicensis.*
    - *Naissatensis.*
    - *Ratiarensis.*
    - *Scutaria Horreomargensis.*

Limitaneis — *Comitibus II.* / *Ducibus XIII.*

Digitized by Google

DE SCHOLIS QVIBVS PRAEERAT Magister officiorum. Cap. LXIII.

C. de priuilegijs scholarum. C. de comitibus & tribunis scholarum

a lib. 14.

IN primis scholis octo Magistrum officiorum imperasse Notitia, scribit: Quatuor scutariorum, duabus Gentilium, uni armaturarum, & alij Agentium in rebus, quæ scholę palatinæ a Marcellino [a] appellantur, quia tuebantur palatium. Solis, inquit, scholis Constantius iussit Gallum esse contentum, palatinis, & protectorum cum scutarijs, & gentilibus. & infra. Aduocatos palatinarum primos scholarum allocutus est. Scholam, non locum ubi uirtuti datur opera, neque ipsam uirtutis exercitationem, sed tempus opportunum, quo uirtuti uacatur, significare Suidas memorat: in quo sensu [b] Cicero accepisse uidetur. Dierum, inquit, quinque scholas, ut Græci appellant, in totidem libros contuli: Sed hic schola pro ordine militantium accipitur. Vegetius [c] pro centuria sumere uidetur. Per diuersas, ait, cohortes, & diuersas scholas promouentur milites, & subdit, Primi pili, Centurio postquam in orbem in omnes cohortes per diuersas administrauerit scholas, in prima cohorte ad hanc peruenit palmam. Hæ nõ legiones, non cohortes, non uexillationes erant, sed corpora militum, vulgus Italicum societates appellat. Scholas in plurali tantum Festus ponit. Præter has octo tres aliæ scholæ fuerunt silentiariorum, & equitum, peditumque domesticorum; Itaque undecim, in toto Orientis imperio, scholę repetiuntur, & ita à Iustiniano [d] numerantur. Duæ inermes Agentium in rebus, & Silentiariorum, & nouem armatæ militiæ; qui erant milites Armeni, omnium præstantissimi numero 3500. computatis duabus domesticorum scholis. His duo millia militum addidit Iustinianus, qui super numerarij sunt uocati Suidas. [e] Erant, inquit, 3500. ex præstantissimis Armenis in scholas diuisi, & Principis palatium custodiebant, & ideo huic Magistro parebant, ac uberius cæteris militibus salarium percipiebant. Hæc à Procopio ἀνεκδότοις mutuatus uidetur, ubi idem forme scribit. Alij inquit milites non pauciores tribus millibus quingentis ad custodiam Palatij sunt constituti quos scholares uocant, quibus longe maius stipendium, quam ceteris dari consueuit, initio ex præstantissimis Armenis delecti hunc honorem promeruerunt; Postquam uero Zeno imperium adeptus est, inter eos etiam molles & imbelles sunt recepti, donec progressu temporis etiam seruilis conditionis homines hunc honorem emerunt, verum Iustinianus Princeps factus plures magna pecunia ab eis recepta ad hunc honorem promouit. Et cum numerũ complesset, alia duo millia addidit, quos supranumerarios uocauit, nullamque pecuniam illis dedit. Scholis nouem tantum Magister officiorum imperabat; Domesticorum, enim equitum peditumque scholæ à suis Comitibus Magistrorum militum uices agentibus iudicabantur. [f] Notitia uero VIII. tantum scholas, ut dictum est, sub Magistro officiorũ ponit, Silentiariorum omittens, quos Primicerio cobiculi paruisse tradidimus. Hi tamen postea à Magistro officiorum sunt iudicati. Zeno, [g] Iubemus inquit, qui quemlibet deuotissimorum silentiariorum scholæ ciuiliter uel criminaliter pulsare maluerint, ex iudicio tantummodo Magistri officiorum cõuenire. Nullus uero has scholas ingredi poterat, qui a Principe probatus non esset, & ideo ipsorum nomina in scrinijs maioris laterculi à Notarijs tribunis scribebantur, ac singulo quadrimestri multis quotidie decedentibus uel abeuntibus, eorum album, uel matriculæ renouabantur. [h] In primis scholaribus omnibus interdicebatur, ne cuiusquam prædia conducerent, ne ab armorum exercitatione auocarentur. [i] Aliæ sub P. P. erant scholæ, [k] quibuscum hæ undecim nihil commune habent. Cuique scholæ suus præerat Comes, uir spectabilis. [l] Ita enim scholarum capita Theodosius & Honorius A A. uocant. [m] Comitem sequebatur Primicerius, qui idem Tribunus uocabatur, & ipse spectabilis. [n] Post hunc X. primi sequentes erant clarissimi. [o] Quorum primus Secundocerius est dictus, postea hi ad Primicerij gradum promouebantur. [p] Decem istis primi scholarum ad exemplum Decurionum Ciuitatum sunt inuenti, qui & ipsi decem primos habebant, [q] post hos erant Ducenarij, deinde Centenarij, mox Biarchæ postea circitores, ex inde equites, ultimi tyrones, qui erant plures, quemadmodum in schola Agentium in rebus. [r] Hos deponendi, corrigendiuè facultatem, eorum Comes non habebat: sed hoc ad Magistrum officiorum spectabat. [s] Ducenarij. CC. militibus præesse consueuerant. Centenarij. C. [t] Biarcha uero erat comeatus Præfectus, nam Bios uictum significat: similis erat Præfecto contubernij. X. militum. [u] Circitor, publicus urbis custos, aliàs circitores sunt, qui res uenales per urbem circumferunt. [x] Apud milites pro eo, qui uigilias circuit, accipitur. Eques uerò plus erat, quam simplex miles. Pedes dicebatur, qui nullum ad huc gradum habebat. Primoribus ampliora, ceteris stipendia dabantur, ut ait Suidas. Nam, prout gradu excellebant, plus habebant: Nemini uero licebat, scholarem fieri, aut ad eorum gradum promoueri sine Principis consensu, & nisi id codicillis à Notarijs laterculensibus scriptis, & à Principe subscriptis, creabantur: & eorum nomina in laterculo maiore conseruabantur. Cum uero tria millia & quingenti Armeni, in IX. scholas diuiderentur, inter hos Agentes in rebus, & Silentiarij inermes, non connumerabantur: singula schola si æqualem facimus diuisionem, minus 400. militibus continebat. Sub Magistro officiorum sequentes scholæ à Notitia recensentur.

b li. 5. Tusculan.

c li. 2. ca. 75.

d in l. ul. C. loca.

e in uerbo. ὑπεράριθμος, & in uerb. σχολάριοι.

f l. 5. C. de uenatione fera. li. 15. in inscriptione.

g in l. 4. C. de silentiar.

h 8. ul. C. de off. Mag. offic.

i d. l. ul. C. loca.

k l. 2. C. de offi. P. P. Afric.

l l. 1. C. de priu. scholar. l. 3. C. de off. Mag. off.

m d l 3 Cod. de off. Mag. offi. l. Co. de com. & tribun. scolar.

n l. 2. C. de domest. & protect. seu l. ul. C. T. eo.

o d. l. 2.

p d. l. 2.

q l. 2. in princ. L. 3. §. Decaprotos. l. ul. §. muneta. ff. de munerib. & honor.

r l. 3 C. de Agẽt. in reb.

s l. 3. C. de offic. Mag. offic.

t Veget. li. 2. c. 8.

u Veget. d. c. 8.

x l. quicũque. §. sed & eos. ff. de instit.

SCHOLA SCVTARIORVM PRIMA Hi & sequentes Principem comitari consueuerãt. Zosimus [y] Recedentibus, inquit duobus ordinibus qui Principem stipare solebant Scutarij dicuntur. scutis enim potissimum utentes, totum etiam corpus, armis tegebant. non tamen equos, ut Clibanarij. ita armis tectos pedites, Scutatos uocatos fuisse, auctor est Veget. [z] Hi à Constantino instituti uidentur, quibus, & schola Clybanariorum panes quosdam assignauit. [a] Huius scholæ meminit Marcellinus. [b] obscuris, inquit paucorum susurris nomen perstringebatur Equitij scholæ primæ Scutariorum, etiam rum Tribuni: idem. [c] De Scutarijs autem, ait, & Gentilibus excepere quemque promptissimum. & alibi. Primi Scutarij sub Magistro militum præsentali primo, & Magistro per Orientem, merebant inter uexillationes Comitatenses: sed an sint ex his subsisto. Armis utebantur, qualia in officiorum Magistri insignibus ostenduntur: Hi & sequentes etiam in occidente reperiuntur.

y in uerso

z li. 3. cap. 20.

a l. 9. C. T. de an. con. ciu. lib.

b lib. 26.

c lib. 30.

SCVTARIORVM SCHOLA II. dicta ad primæ differentiam, cuius idem Marcellinus. [d] meminit, Quibus, inquit, compertis, Valẽtiniano, qui cum his redierat regenda Scutariorum secunda schola cõmittitur: Is est Valentinianus qui mox imperauit. Secundi Scutarij, equo sub Magistro præsentali, inter vexillationes Comitatenses militabant.

d l. 55. ad finem.

SCHOLA GENTILIVM seniorum, Hi erant idololatræ ex Barbaris Rom. imperio minime subditis, varijsque gentibus collecti, vt ait Zonaras [e] Modestinus quoque [f] appellat Gentilium sacerdotia Idololatrarum. Procopius [g] Romanis foederatos gentiles Phylarchus fuisse dicit. De his ita Marcellinus, [h] Prõpte præire ante alias duo iuuenes lecti in principijs adeundi discriminis Saluius Vlpicinus scutarius vnus, alter scholę Gẽtiliũ. Et alibi. [i] Malaricus Gẽtiliũ rector. Hi in occidẽte quoq; militabãt,

e in Madrucian.

f in l. A chlate. §. 1. de excus. tuto.

g lib. 5. de bello Persico.

h lib. 27.

i lib. 25. & li. 30.

SCVTARIORVM SAGITTARIORVM. Hi armis undique tecti sagittis utebantur in prælio. Eiusdem nominis cuneus sub Duce Mœsiæ secundæ merebat, & alios sub duce Daciæ, nisi fuerint sequentis scholæ.

SCVTARIORVM CLIBANARIORVM, idest, Cataphractorum, ipsi, & equi, toti erant armis contecti, quemadmodum supra exposui, & hi a Constantino inuenti fuisse uidentur, quibus certos panes, quemadmodũ & alijs Scutarijs esse elargitus. [a] Eorum arma in Magistri officiorum insignibus, spectantur.

> a d.l.9 C.Te.de anno.ciuilib.

ARMATVRARVM IVNIORVM schola est dicta, quia non loricis, sed solidis armis supra ostensis, quas armaturas uocabant, utebantur, ut ait Aelianus, [b] qui pedestrem ordinem in tres partes diuidit, Armaturam, Velites & Peltatos. Grauissimis armis more Macedonum munitos, grauem armaturam uocat, qui etiam armati nominabantur, quod & de equitibus est dicendum: Nam Scutum grandius, & hastam longiorem gestant. Cuneus Secundorum Armigerorum erat sub Duce Mœsiæ secundę. Armaturarum seniorum schola, in Occidente merebat. Harum & Marcellinus, [c] meminit Balcobaudes, inquit, armaturarum tribunus. Ordinem scholarum iuniorum a Gordiano iuniore restitutu, & iuniorum ab eo uocatum Cedrenus scribit.

> b in libello de instruendis acieb.
>
> c ll.14.15. & 17.

GENTILIVM IVNIORVM ad differentiam seniorum nuncupatorum, In Occidente sex tantum scholæ nominantur.

DE SCHOLA AGENTIVM IN rebus. Cap. LXIIII.

> Co.de agentibus in rebus.

OCTAVA Magistro officiorum, parebat schola Agẽtium in reb. quam uelut præcipuam, & officio a ceteris diuisam proprio capite tractandam esse censui. Hi erant Principis nuncij in prouincias, & alia loca ob diuersa negocia missi. D. Hieronymus, [d] quos inquit, nunc Agentes in rebus, uel Veredarios appellant, ueteres Frumentarios nominabant. Sextus Aurelius Victor. [e] Nec minore, inquit, studio pacis officia uincta legibus equissimis, ac remoto pestilenti Frumentariorum genere, quorum nunc Agentes rerum simillimi sunt, qui cum ad explorandũ annunciandumque, qui fortè in prouincijs motus existerent, instituti uiderentur, compositis nefariè criminationibus, iniecto passim metu præcipuè remotissimo cuique cuncta fœdè diripiebant. Hactenus Victor. Frumentariorum nomen antiquitus institutum, usque ad Constantinum permansit. Ante Hadrianum enim & postea sub multis Principibus, Frumentarij appellabantur. Spartianus loquens de Hadriano, [f] erat inquit, curiosus non solum domus suæ, sed etiam amicorum, ita ut per frumentarios occulta omnia explorarer. Lampridius in Commodo, Præfecti prætorio, ait, Anterum eductum è palatio sacrorum causa, & redeuntem in hortos suos per frumentarios occiderunt. Item Capitolinus ita de Macrino, [g] cum quidam milites ancillæ hospitis pudorem deprauasse sui pecti essent, atq; per quẽdam Frumentarium ille didicisset, adduci eos iussit, & pena affecit. Idem in Maximo & Albino scriptum est, præterea ad omnes prouincias missis frumẽtarijs iussumque, ut quicunq; Maximinum iuuissent, in hostium numero ducerentur. Item Trebellius Pollio in Claudio, cum nunciatum esset Gallieno per frumentarios Claudium irasci, quod ille mollius uiueret, nihil eum grauius accepit. Frumentarij fortè a militibus frumentarijs legionum sunt dicti, quorũ crebra in antiquis monumentis fit mẽtio. Sicut enim illi frumenta perquirebant, ita illi inuestigabãt, quæ in prouincijs fierent, & Principi nunciabant, eiusque mandata ad quoscunque perferebant. Postea agentes in rebus sunt uocati, qui iussa Imperatoris exequebantur. Constantinus enim ad Agentes in rebus ita scribit. [h] Ad curas agendas, & cursum illi excant, quos ordo militiæ uocat & laborum: curas enim uel res agendas pro negocijs Principis ponit. Item Constantinus, [i] Agentes inquit, in rebus ad mouendum militem mitti consueuerunt. Arcadius, & Honorius, [k] Quicunque, aiunt, e palatio nostro ad prouinciasĩ cõmeauerit, compulsor, exactor, Admonitor, Portitor uè præcepti, Agens in rebus hoc tantum potestatis arripiat, quantum est mandatum. Vt plurimum autem erant Veredarij, qui literas & mandata Principis celeriter ferebant, qualem fuisse Zenonem Anachoretam Theodoretus Theophiles scribit. [l] cum prænũciat, Imperator Valens fuisset de medio sublatus militare deposuit cingulum. Erat autem adscriptus in numerum eorum, qui literas Imperatoris ferebant celeriter. Honorius A. [m] Agentes, inquit, in rebus, quibus iniuncti negocij tempus emensum est, ad comitatum reuersi probent causas necessariæ tarditatis. Varia enim iis a Princ pe negocia committebantur, quæ intra præfinitum tempus exequi tenebantur. Et quoniam semper in itinere uersabantur, eos sæua pericula adire, & uitæ renunciare Theodosius scribit. [n] ex his aliqui ad mansiones mittebantur, ut inspicerent, ne quis sine diplomate, aut supra modum euectionis curreret. Constantius, [o] agentes in rebus in curis agendis, & euectionibus publici cursus inspiciendis, prouidebunt, ne quis citra euectionis auctoritatem moueat cursum, uel amplius postulet, quam concessa euectio. Hæc ille. Ad hoc munus singuli in singulas prouincias mittebantur, ut Arcadius, & Honorius, [p] sanxerunt. Agentes, inquiunt, in rebus singulos in singulas prouincias, mittendos esse censemus, quibus inspiciendarum euectionum tantum debeat cura mandari: Nec uero ex omni numero mittebantur, sed qui gradum in schola meruissent. [q] Hi curiosi dicebantur. [r] Primicerius Secaturque, qui alios in scholis esse consueuerant, in hac non reperiuntur, sed tantum Ducenarij, qui plus. 48. esse non poterant, & centenarij qui numerum 200. non excedebant: Biarchæ 250. circitores 300. Equites. 450. qui simul cuncti gradu fungentes. 1248. numerum, implebant. [s] Alij præter hos priuati nuncios per diuersa loca perferendis uacabant. Instar primę cohortis Milliariæ dictæ, erant ordinati. Quemadmodum enim illa Primipilum. 400. militibus pręfectum habebat, & primum hastatum, qui. 200. regebat, & Ducenarius uocabatur: Principem & Secundum hastatum, qui singuli. CL. militibus præerant, & Vltimum, qui centum uiris imperabat. [t] Sic iisdem ferè gradus in schola Agentium in rebus inueniebantur.

> d in 1.ca.Abdię.
>
> e de Cæsaribus in Diocletiano.
>
> f in eo.
>
> g in eo.
>
> h in l.1.C.de offi. Mag.off.
>
> i in l.7. C. T.de cu s publ.
>
> k in l.1. C.de execut.& exactor.
>
> l in relig. histor.
>
> m in l.15.Co.T.eo.
>
> n l.principes.C. d. princip. agen. in r.b.
>
> o in l.2.C.de curiosis.
>
> p in l.ult. C. de curios.
>
> q l.1.C de offic. Mag.officio.
>
> r in l.1.& seq.C. de curios.
>
> s l.3.C. de agentib. in reb.
>
> t Vege.li.2.ca.8.

In hanc enim scholam recepti, primo Equites, mox Circitores, Biarchi, Centenarij, Ducenarijque gradatim fiebant, donec ad Principis gradum ascenderent, idest primi officiorum magistratuum crearentur: [u] Cum enim a laboribus itinerum quiescebant, tum Ducenarij, & Centenarij facti, in prouincias mittebantur, ut magistratuum officijs præessent, & tunc Principes uocabantur, quo munere functi, Proconsulis, aut Vicarij dignitatem assequebantur. [x] Inuenio autem in Orientis prouincias XIIII. Principes officiorum ex schola Agentium in rebus exisse. In Occidentis Sexta. In Scrinijs etiam memoriæ epistolarum, & libellorum, Adiutorum officio fungebantur. [y] In Fabricarum quoque scrinio quatuor ex his qui Principes fuissent, pro Subadiuuis seruiebant. [z] Stipendium a Principe percipiebant, leg. ultim. ad medium. Cod. de inoffic. testam. & ideo sine scriptura probatoria ab eo, subscripta eligi non poterant, quæ in scrinio memoriæ, ubi illi Subadiuuæ erant, reponebantur. [a]

> u l.1.C de offic. Mag.offic.
>
> x l.3.l.105.& le. seq C. de princi. agen. in reb.
>
> y l.agentes in rebus.C.eod.
>
> z d.l.agent. l. ex eo.C.de agentib. in reb.
>
> a l.2.3.in fi C. eo. & l.ult.C.de diu. off.4. & est notit.

Aliæ

Digitized by Google

Aliæ uero scholæ à Primicerio notariorum tractabantur : Hanc scholam esse opinor, quæ palatina uocatur, & lites coram Principe agitatas exequebatur, [a] officia palatina a D. Ambrosio appellantur, [b] palatina, inquit, omnia officia, hoc est memoriales, agentes in rebus tem perant à processu. Priuilegium habebant huius scholæ Centenarij, Ducenarij, & Adiutæ, ne sub alio Romæ aut Constantinopoli quam Magistro officiorum conuenirentur; alibi uero iure communi utebantur. [c] & ideo magistriani diuinorum officiorum à Metaphraste appellantur. [d] Idem eorum matribus, uxoribus, liberis, seruisque priuilegium tribuitur. [e] Hos Gotthi Saiones appellabant, ut ex pluribus Cassiodori locis deprehenditur.

a l. properandũ. §. fin autem utraque parte. C. de iuri.
b epistol. 25. ad Marcel. foror.
c l. ex. eo. C. eo. de iud.
d 22 Octob.
e l. vl. C. eod. h. nostro tit.

In schola Agentium in rebus erant quidam Deputati dicti, quos eos fuisse opinor, qui ipsis Agentibus ueluti ministri inseruiebant, & eos currentes, comitabantur, quemadmodum apud Valentinianum legimus. [f] seruos publicos armorum fabricæ deputatos fuisse, qui carbones accendendo, aut ligna ferendo, uel huiusmodi alia agendo, armis fabricandis inseruiebant, ut Dendrophori, & similes, quorum etiam Nouella 85. meminit, [g] Sic deputati sacræ uestis erant, qui eas manibus componebant & aptabant: [h] Reliqua agentium in rebus ex officio huius Magistri sunt petenda, quod totum ex his constabat. Hæ sunt octo scholæ, quibus Magister officiorum imperabat. Nunc ad alios palatij ministros illis subiectos est transeundum.

f in l. ulti. C. de fer. fug.
g seu Authe. de armis §. 1.
h l. si inijs §. deputati C. de pala tin. sacr. larg.

DE MENSORIBVS, LAMPADARIIS, admissionalibus : & inuitatorijs. Cap. LXV.

i de mensorib.

MENSORIBVS etiam Magister officiorum imperabat, qui Principem in aliquam ciuitatē, iturum præibant, & domos, in quibus quisque hospitaturus esset, signo denotabant, ut ad Theodosium Magistrum officiorum Valentinianus A. scribit, [i] apud quem vulgo legitur Metatores : Sed in Codice Theodosiano est Mensores, & ita appellat Vegetius: [k] Mensores, inquit, sunt, qui in castris ad Podismum dimetiuntur loca, in quibus milites tentoria figunt, uel hospitia in ciuitatibus præstant. Metatores uero appellat, qui præcedentes locum eligũt castris. Plerunque tamen promiscuè Metatores & Mensores vocantur, qui ante exercitum uias complanabant. D. Ambrosius, [l] metatores, inquit itinera disponunt: id clarius in psalm. 118. sermo. 5. uerbis explicat: . miles, qui ingreditur iter, uiandi ordinem non ipse disponit sibi, nec pro suo arbitrio viam carpit, nec uoluptaria captat compendia, ne recedat a signis, sed itinerarium ab Imperatore accipit, & custodit illud, præscripto incedit ordine, cũ armis suis ambulat, rectaque uia conficit iter; ut inueniat commeantium parata sibi subsidia. Si alio ambulauerit itinere annonam non accipit, mansionem paratam non inuenit, quia Imperator ijs iubet hæc præparari omnia, qui sequuntur, nec dextra nec sinistra à præscripto itinere declinant, meritoque non deficit qui Imperatorem sequitur suum. Moderatè enim ambulat, quia Imperator non quod sibi vtile, sed quod omnibus possibile, considerat : ideo & statuas ordinat, triduo ambulat exercitus, quarto requiescit die. Eliguntur ciuitates, in quibus triduum, quatriduum, & plures interponantur dies, si aquis abundāt commercijs frequentantur. & ita sine labore conficitur iter, donec ad eam vrbem perueniatur, quæ quasi regalis eligitur, in qua fessis exercitibus requies ministretur. Hactenus D. Ambrosius. His concinit, quod Lampridius in Alexandro scribit itinerum, aiet dies publicè proponebantur, ita ut edictum penderet ante menses duos, in quo scriptum esset: illa die, illa hora ab urbe sum exiturus, & in prima mãsione mansurus : Deinde per ordinem mansiones, deinde statiuæ, deinde ubi annona esset accipienda: idem fermè tradit Constantinus Porphyrogenneta de thematibus mensores, inquit, sunt, qui Fossatum metiuntur & constituunt; Fossatum autem castra appellat, in quo sensu hoc uocabulum ab Honorio [m] & Zosimo [n] vsurpatur. Sed à Leone A. [o] mensores inter eos ponuntur, qui in Principis palatio alio officio fungebantur, & fortè aulicis annonam, & equis pabula metiebantur, Hi quoque a Principe in scrinio libellorum probabantur. [p] Eorum Primicerius, idest primi cum biennio in eo gradu permansisset, ultimi agentium in rebus locum consequebatur, id est eius scholæ tyro fiebat, ut Honorius [q] ad Aemilianum Magistrum officiorum scribit. Alij erant mensores apud magistros militum, qui & ipsi domos signabat in quibus milites erant hospitaturi, qui ad hunc locum non pertinent.

k li. 24. ca. 7.
l in * amero l. 5. cap. 10.
m in l. 1. C. T. de terris limit.
n lib. 5
o in l. ulti. C. de diuer. off.
p l. ul. ad fi. C. d.
q in l. unica, Co. de mensor.

LAMPADARIIS quoque Magister officiorum præerat non solum his, qui lampadum palatij curam habebant; vt accenderentur & niterent, sed, & alijs quos ad illius scrinij deputatos fuisse Leo [r] scribit. Ea erant scrinia memoriæ, libellorum, epistolarum & admissionum, quorum scribis in multam noctem vigilantibus, & scribentibus, cum Lampadibus opus esset, his accendendis & curandis Lampadarij præficiebantur, qui in scrinio libellorum, & ipsi a Principe erant probandi. [s] Auctor est in Commodo & Pertinace Herodianus principi ignem prælatum fuisse, de cuius ministris uereor hic non intelligi, cũ Leo A. de his notitiæ aulicis loquens eos mensores, & lãpadarios suæ dispositioni referuet qui scrinijs inseruiunt. Habebant lampadarij primicerium, qui triennio tantum ea dignitate fungebatur, ut et sequẽtes illum gradum possent adipisci. [t] Alij erant lampadarij in officio Præfectorum Præto. de quibus Iulianus Patritius. [u] Legimus, & lampades Vicario Ponticæ & alijs prælatas fuisse, in edictis [x] Iustiniani de quibus infra dicetur. Sed etsi quatuor prædicta scrinia sub Magistri officiorum dispositione fuerint: quoniam eorum Magistri inter spectabiles à Notitia recensetur, de his & ipsorum insignibus suo loco dicendum seruabo.

r in d. l. ul. ad f.
s d l. ult.
t Nouc. Theod. tit. 34.
u in epitom. Nouel. 38.
x in dicto 8. Nouel 41. Iulian. d. Nouel. 38.

PAREBANT & Magistro officiorum ADMISSIONALES uocati. [y] Horum munus erat, uolentes adire Principem intromittere, unde ab admittendo admissionales sunt nuncupati; cui muneri hunc Magistrum præfuisse ex Cassiodoro supra diximus. Lampridius in Alexandro, Cum amicis tam familiariter uixit, ut communis esset ei sæpè consessus, iret & ad conuiuia eorum, aliquos autem haberet quotidianos, etiam non uocatos, salutaretur uero quasi unus de senatoribus, patente uelo, admissionalibus remotis, aut solis his, qui ministri ad fores erant. Horũ primus, Magister uocabatur. Vopiscus. [z] Arrogationem, inquit, inferendam credidi ex libris Acoly qui Magister admissionum Valeriani Principis fuit, Marcellinus. [a] Per admissionum Magistrum, qui mos est honoratior, accitu, eodem ingresso consistorium offertur purpura. Hunc sequebatur proximus uocatus. idem Marcellinus, [b] manumittendis, ait ex more inductis per admissionum proximum, Iulianus leges agi dixerat. Hæc ille. Horum corpus officium uocatur, quia officium habebant Principem allocuturos intromittendi. Imperante Caio Caligula in usu erat admissionalis, qui legatos ad Principem introducebat. Philo de legatione ad Caium, misso, inquit, ad nos caio, qui legationibus admittendis præerat, pollicitus est se cogniturum causam nostram per ocium. Hæc ille. Is etiam acta principis seu annales scripsisse uidetur. Vopiscus, enim in Aureliano narrat Acoliũ magistrũ admissionũ Valeriani plures libros illius actorũ fecisse. In Occidente

y l. 2. C. de priu. eor. qui in sacr. palat. milit. & in l. ult. C. de diuer. off.
z l. in Aurelian.
a lib. 5.
b lib. 27.

præter admiſsionales, inter palatij officia recenſen tur cancellarij, qui hic omittuntur.

Erant & INVITATORES ſub eodem Magiſtro officiorum, qui diuerſos ad coenam Principis inuitabant, aut alias uocabant, ut ad eum uenirent. [a] Hos uocatores appellat Tranquillus in Caligula, [b] comperetat, inquit, prouincialem locupletem ducenta ſeſtertia numeraſſe uocatoribus. ut per fallaciam conuiuio interponeretur. Nec tulerat moleſte tam magno æſtimari honorem cenæ ſuæ: Idem Seneca de tranquillitate uitæ Caligula, inquit, gauiſus eſt, quod ille prouincialis tanti fecerit ſecum coenare, ut ob id magnam pecuniam erogauerit uocatoribus, à quibus fuerat inuitatus: ita etiam nominat Martialis, iam dices mihi uapulet uocator: & Catullus in hendeca ſyllabo, quærunt in triuio uocationes. Plinius, [c] Ptolomæo regnante, inquit, Apelles Alexandriam ui tempeſtatis expulſus ſubornato fraude æmulorum Plano regio, inuitatus ad Regis coenam uenit, indignantique Ptolomæo, & uocatores ſuos oſtendenti, ut diceret, à quo eorum inuitatus eſſet, arrepto carbone extincto e foculo, imaginem in pariete delineauit, agnoſcente uultum Plani Rege ex inchoato protinus. Hæc ille. ex quibus conſtat non modo Reges, ſed & Principes Romanos inuitatores, ſeu uocatores habuiſſe, qui conuiuas ad Principis menſam inuitarent: Tunc enim amicos frequenter ad ſe uocare conſueuerant, ut ex Tranquillo & alijs liquet. De his intelligit corippus lib. 3. dum ait, iuſſuque regentis acciti proceres oës.

a d.l.ul. C. de di uei. off.
b cap. 99.
c li. 35. ca. 10.

Inuitatores ſicut præcedentes probandi erant à Principe, codicillis in ſcrinio libellorum conſcriptis. Horum Notitia non meminit: Sed quia cum Admiſſionalibus à Leone A. recenſentur, & huic Magiſtro paruiſſe creduntur, eos hic locandos cenſui.

Cod. de Fabricēſibus.

DE V. FABRICIS IN DIOECESI Comitis Orientis, & Fabricenſibus. Cap. LXVI.

QVINDECIM in Orientali imperio fabricæ erant institutę, ideſt loca in quibus arma fabricabantur, uidelicet quinque in Oriente, tres in Pōto, una in Aſia, duæ in Thracijs, & quatuor in Illyrico, omnes in oppidis locatæ, quæ non longè a limitibus imperij militibuſuè eſſent. Neque uero omnia armorum genera in ſingulis fabricis, paucis exceptis fiebant, ſed certa in diuerſis. Fabricæ græcè ὀπλοποιία dicebantur. [d] & fabricenſes arma ipſa fabricantes. [e] Quæ fabricata & perfecta in publicum armamentarium deferebant. [f] Nulli autem ea uendere aut emere, ſicut nec alibi facere licebat. [g] Creabantur Fabricenſes idonei uiri, & probati, qui curiales non fuiſſent, nec ulli oneri ciuitatis obnoxij. Quare prius teſtibus de hac re examinatis, & actis apud Præſidem prouinciæ, uel ciuitatis defenſorem conſcriptis, qui a curia liberi apparebant, in Fabricenſium collegium cooptabantur, & ex publico ſalarium accipiebant. [h] Formulam de armorum factoribus creandis Caſsiodorus [i] recitat, ſemel uero Fabricenſes facti donec Primicerij muno re functi fuiſſent, nec ipſi, nec eorum liberi, fabricam armorum deſerere poterant, ſed inuiti, cui ſemel erant adſcripti, fabricæ obnoxij permanebant: Et ideo ut ubique dignoſci poſſent, nota ſeu ſtigma eorum, brachijs, quemadmodum & tyronibus imprimebatur. [k] Arcadius A. ſtigmata inquit, hoc eſt nota publica, fabricenſium brachiis ad imitationem, tyronum infligantur, ut hoc ſaltem modo poſsint latitantes agnoſci: Hæc ille. Ob fabricanda uero arma compellebantur prouinciales carbones con ferre, exceptis palatinis, qui a ſordido hoc munere erant immunes. [l] Habebant ſingulæ fabricæ ſuum collegium, in quo exemplo ſcriniorum quinque primi eminebant. [m] qui ampliora ſequentibus

d Nouell. 85. ſeu Aut. de armis. c. 2
e l. 2. & toto tit. C de Fabricēſib. lib. 11.
f d.l. f.
g §. 1. auth. de armis, l. eorem. ff. de publica.
h l. 4. C. de Fabricen. lib. 11.
i lib. ſeptimo.
k l. 3. l. iure l. ul. C. eo. ti. de Fabricenſibus.
l l. maximarum, C. de excu. mun. & d. l. 2. in auth. eparim.

ſtipendia conſequebantur. Horum primus Primicerius fabricæ uocabatur. [n] gradatimque proximi in locum decedentium ſuccedebant. Tribunum fabricarium primicerium Marcellinus [o] appellat; Ad Tribunum, inquit, miſerat fabricæ Cremonenſis. Primicerij facti poſt biennium a fabricandi laboribus immunes tanquam protectores, ad ſalutandum Principem ſeu exoſculandum ſacram purpuram admittebantur. [p] Valentinianus A. Primicerium inquit, fabricæ poſt biennium non ſolum uacatione, uerumetiam honore donari præcipimus, ita ut inter protectores, (eiuſdem fabricæ) per biennium, adoraturus æternitatem noſtram ſuo quiſque tempore dirigatur. Intelligit autem, ut Primicerius cũ protectoribus corporis Principis, ad eũ ſalutandũ admittatur, non fabricæ protectores. Mendoſum enim eſt, & ex Codice Theodoſiano delenda ſunt illa uerba, EIVSDEM FABRICAE. Immunes etiam ab hoſpitibus recipiendis erant fabricenſes, [q] iudicemque ſolum Magiſtrum officiorum habebant; [r] Eius enim cura arma fabricabantur, & ad diuerſa loca transferebantur [s] prout opportunum uidebatur, aliquo ex fabricenſibus decoquente aut fugiente pro eo ceteri tenebantur, & ideo bona ſine legitimo herede defuncti ad corpus fabricenſium pertinebant (Nouel. Theo. 13.)

n l. 2. C. de Fabricenſibus.
o li. 15.
p d. l. 2.
q l. Fabricēſium C. de metat.
r l. pen. C. de Fabricenſ.
ſ l. ult. C. eo. tit.

Fabricæ uero Orientis ſuo Magiſtro officiorum erant, Prima DAMASCI SCVTARIA armorum dicta, quia in ea ſcuta & arma protegendi corporis gratia, ut thoraces, ocreæ, caſsides & ſimilia fabricabantur. Scutaria clypeos Iuſtinianus uocat. [t] Horum forma in Magiſtri officiorum inſignibus ſpectatur. Damaſcum totius Orientis oculum appellabāt: Numus Voluſiani Coloniam appellat hac inſcriptione ΚΟΛ. ΔΑΜΑΣ. ΜΕΤΡΟ. ΙΕΡΑ. ΚΟΛ. itē in alio Numo ΚΟΛ. ΔΑΜΑΣΚΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΑ. ΚΟΛ.

t in d. Noue. 85. §. penult.

Alia ſcutorum & armorum fabrica erat Antiochię quæ eſt urbs omnium clariſsima ad flumē Orontem, Syriæ Comagenæ metropolis, ubi ſæpè Orientales, Principes degebant, ut conſtat ex plurimis iuribus ibi ſcriptis, [u] Epidaphne Plinio, Reblata in ſacris literis uocatur. Antiochenos maximam felicisſimamque urbem inhabitantes totum formè annum ludos, & feſta concelebrare Herodotus [x] ſcribit.

Tertia clibanaria item Antiochiæ, in qua arma pro tegendis cataphractis parabantur, Clibanaria uoce Perſica dicta. Huius fabricæ iura meminerunt. [y] Hæc credo erat Barbaricaria, in qua ſinguli Barbaricarij ſenas caſsides, & buculas per dies triginta fabricabant, & octonas argento decorabant: [z] quales, [a] Poeta deſcripſit; Alij thoracas ahenos, aut leues ocreas lento ducunt argento.

u l. 7. C. de muro. l. 4 C. de metat. l. 21 l. 24. c. de decu rib. l. 2. c. de pala. ſacr. larg. & alijs.
x li. 2. de hac ciuitate ſtrabo li. 16. Marce. li. 14. Gul. Tyri epiſcop. de bello ſacro lib. 4. cap. 9.
y l. Fabricenſium c. de metatis
z l. 2. c. T. de Fabricenſ.
a in 7.

Quarta erat Fabrica ſcutaria & armamētaria AEdeſſæ, in qua item ſcuta fiebant, & arma fabricata reponebantur. AEdeſſa uero urbs erat, metropolis Oſroenæ in Meſopotamia, in læua ad Euphratem, [b] vbi Augarus Rex imperauit, qui ad Dominum epiſtolam ſcripſiſſe dicitur, eumque D. Thadęus cum populo ad chriſtianam pietatem perduxit, auctor Nicephor. [c] ordini ciuitatis AEdeſſenæ Conſtantius ſcribit. [d] aliquot alia iura ibi ſunt condita. [e] Imperante Iuſtino à Scirto flumine, qui eam interfluebat, eſt ſubmerſa, ut auctor eſt Zonaras; qui, aqua ad ſuum alueum reuerſa, in fluuij ripa lapidem inuētum fuiſſe ſcribit, cui notis hieroglyphicis inſculptum erat.

b l. quicunq; per Oſroenam co. de cohortal.
c li. 2. ca. 7.
d l. 20. c. de decu.
e l. 2. c. de eroga. milit. anno.

FLVVIUS MALE SALTABIT CIVIBVS. Græci enim σκιρτᾶν ſaltare dicunt Callirhoe a fonte cognominatam Plin. [f] ſcribit. Legendum eſt autem Ediſſa pro AEdeſſa. Hanc Hebræi Harac uocant, Strabo [g] urbē ſacram quod inter aquarum impetus ſita, immobilis maneat.

f li. 5. ca. 24.
g lib. 16.

Vltima erat Haſtaria Irenopolitana. Hæc Ciliciæ vrbs eſt ad Cydnum flumen poſita, & interpretatur ciuitas pacis; hic haſtæ fiebant.

DE

Digitized by Google

DE FABRICIS PONTICAE. Cap. LXVII.

IN Pontica erant fabricæ tres, Clibanaria Cæfarex Cappadociæ. Hęc vrbs Mozaca appellabatur, quam vt ait Eufebius Cæfarienfis, pulfo Archelao, Tiberius Cęfaream vocauit; Illi præful præfuit Bafilius Magnus, & Eufebius Cæfarieofis.

Altera Scutaria & armorũ Nicomediæ: Hæc vrbs dicta eft à Nicomede Bithyniæ rege, quam in finu Aftaceno condidit, multique in ea fuere nomine Nicomedes; Comedia vulgo dicitur: Turcæ Nichor appellant. Hic aliquot fcripta funt iura. [a] Ibi Diocletianum imperium depofuiffe, ait Eutropius. Olim Aftacus eft dicta, Paufania, Marcellino, Cedreno, & Pollione auctoribus: Olbiam vocatam Stephanus tradit.

a ut l. 8. C. de decurionib. l. 4. C. de poft-lim.l.i.6. C. de duce: offic. l. vlt. C. ex quib. cauf. ... erog. l. 9. C. de legi. hæred.

Tertia Clibanaria Nicomediæ; Duæ in hac vrbe erant fabricæ: altera, in qua fcuta & arma ad protegenda corpora, altera vbi Clibanaria fabricabantur.

DE FABRICA ASIANAE. Cap. LXVIII.

VNA tantum in Afia erat fabrica, Scutaria & armorum Sardis Lydiæ, vbi olim Croefi, & aliorum Regũ fuit regia. Hinc ortus eft Chryfanthus philofophus, qui vt auctor eft Suidas, omnia fe diuino monitu facere profitebatur, & accerfitus à Didio Iuliano, ad eum accedere recufauit, quafi Deo nolente, nec multò poft ille trucidatus eft: In huius honorẽ, Sardis fingulo quadriennio fiebat certamen, Chryfanthiaoum vocatum. [b]

b l. pe. ff. de ann. leg.

DE FABRICIS THRACIARVM. Cap. LXIX.

IN Thracijs duæ fuere fabricæ, Scutaria & armorum Hadrianopoli Hęmimonti: Ea vrbs Ycodoma olim vocabatur, vt ait Marcellinus vel Orefta vt Lampridius, Oreftiam vocat Zonat. quam cum tota regione Lucullus fubegit, eam a fe poftea Hadrianopolim Hadrianus appellauit. Deciorum Principum patria fuit, quibus extinctis a Seythis eft capta. Hic fcripta aliquot fuere iura. [c] Altera fabrica Scutaria & armorum fuit Martianopoli: quam in Martiæ fororis honorem Traianus cognominauit, vt auctor eft Marcellinus. [d] Eius originis hiftoriam Iornandes [e] latius explicat; Martionopolim, inquit, vrbem famofam & metropolim Traianus Imperator hanc ob caufam ædificauit, vt fertur, eo quod Martiæ fororis fuæ puella, dum lauat in flumine illo, quod nimiæ limpiditatis faporifq; in media vrbe oritur, Potami cognomento, exindeque vellet aquam haurire, cafu vas aureum quod ferebatur, in profundum cecidit, metalli pondere grauatum, & longe poft emerfit, quod certe nõ erat vfitatum, fed vacuum forberi, aut certe femel votatum vndis refpuentibus renatare. His Traianus fub admiratione compertis, fontiq; numinis quiddam ineffe credens, conditam ciuitatem Germanæ fuæ nomine Martionopolim nominauit. Hanc vrbem ad Pontum Euxinum inter Odyffum, & Anchialum Itinerarium ponit. Zofimus [f] vrbium maximam Thraciæ appellat. Multa ibi prælia Claudium fecũdum Imperatorem commififfe auctor eft Pollio. De hac plura Suidas. [g] Valentem toto fermè anno Martionopoli moratum fuiffe, iura ab eo ibi condita indicant. [h]

c l. 1. C. de fuis & legit.

d lib. 27.

e de reb. Gothicis.

f lib. 4.

g in voce ...

h l. 1. C. de veftibus holofer. l. 6. C. de fid. & iur. haft. fif. l. 4. C. de mutile. l. 4. C. de erog. milit. anno. l. 1. C. de milit. vefte. & alijs.

DE IIII. FABRICIS ILLYRICI. Cap. LXX.

QVATVOR in Illyrico fabricæ exercebantur; Vna Theffalonicæ vrbis Macedoniæ, in Amphaxitide, ait Ptolomæus. Hæc Halis prius dicta; Stephanus a Caffandro Rege conditã, fcribit, quam Philippus Amyntæ filius, Theffalonicam appellauit, quia eo in loco Theffalos vicit: Sed Strabo ait, ab eius vxore ita nuncupatam. Iulius vero Tatreus, qui de ea librum compofuit, a Theffalonica illius filia appellatam affirmat: Emathiam Zonaras vocat. Nunc Salonich dicitur. Nobilis eft Pauli epiftola. ibi Reſp. Romana quæftorium habuit, & pecuniam vectigalium tributorumque aggregabat, Cicer. pro Gn. Plancio, loquens de eo, Theffalonicam me, inquit, in Quæftoriumque perducit. Duodecim millia eius ciuiũ Theodofius Imper. occidit, quod populari tumultu fuos magiftratus, & milites oppreffiffent. Vnde a D. Ambrofio Mediolani templum ingredi prohibitus eft. [i] Hic erat armorum fabrica, vbi etiam plura repertuntur fcripta iura. [k]

Alia eft fabrica NAISSATENSIS, in Naiffitate oppido. Naiffo fcripta eft a Conftantio ordini Decurionum Aedeffenorum epiftola, [l] quod oppidum idem cum hoc effe puto.

Tertia RATIARENSIS, fabrica erat in Ratiaria oppido. Rhetiatiam legit Ptolomæus, quam in Myfia fuperiore locat: Sed in iure [m] appellatur Retiatia, vbi quandoque Diocletianus ius condidit. Ratiaria, legio XIIII. GG. ideft Gemina, hic ab Itinerario collocatur.

i Rufin. lib. 11. c. 18. hiftor. ædes. c. cum apud. 11. q. 3.

k vt l. 1. C. de pe tit. bon. fubl. l. 2. C. de cap. & dift. fifci debit. l. 32. C. de decurionibus. l. 2. C. de omni agro defer.

l l. 20. C. de decurionib.

m l. 8. C. comm. de fucceſ. l. 21. C. de pignorib.

Quarta erat Scutaria Horreomargenfis. Margum eft oppidum Moefiæ primæ prout in eius Duce videbitur, Horreomargum vero nouiter ædificatum arbitror.

Alia, Valentiniano & Valente imperantibus, fabrica Conftantinopoli fuit, [n] cuius Notitia non meminit, quod forte hoc tempore effe defijffet. Numerus armorum fciri non poteft. Appianus in proęmio primi libri libycæ hiftoriæ tempore Hadriani, fub quo vixit, fcribit Rom. imperium curruum ad prælia inftructorum duo millia habuiffe, & armorum in fupplementum trecenta millia.

n l. 1. C. Theo. de fabricen.

Reperiebantur apud fingulas fabricas quidam, Deputati dicti, qui erant ferui, aut ad illud opus publicum damnati, vel mercede conducti, vt Dendrophori, aut Carbonarij. [o] Valentinianus; Si qui, inquit, publicorum feruorum fabricis, feu alijs operibus publicis deputati, domibus fe alienis & priuatarum ancillarum confortijs adiunxerint, conditioni priftinæ, laborique reftituantur. At Leo Imp. in libello quem de bellico apparatu infcripfit, eos fcribas fuiffe, velle videtur, cui concinit, quod Bafilidi magiftro officiorum Iuftinianus mandat, vt aliquot ex chartularijs in fcrinio fabricentium conftitutis deputet, qui priuatos arma facientes inquirant, & ea in armamentarium deferant, aliofque ad fabricanda arma idoneos quærant, qui inter fabricentes referantur de his deputatis forte intelligitur. Nuoc ad huius magiftri officium eft veniendum.

o l. vlt. C. de fer. fugit.

DE OFFICIO MAGISTSI officiorum. Cap. LXXI.

AD obeunda imperij negocia pluribus miniftris & præfertim Curforib. Magifter officiorum egebat: Ideo eius officium ex agentibus in rebus ipfi fubiectis conftabat. [p] Quare iura, [q] quæ de illis agunt, plurimum ad Magiftros officiorum funt confcripta. Primus ergo huius officij ex agentibus

p l. . C. de offic. Mag. offic. or.

q C. de agentib. in reb.

tibus

Digitized by Google

tibus in rebus erat Adiutor, qui eius vice in gerendis negocijs fungebatur. [a] Cassiodorus. [b] Adiutor etiam Magistri nostris præsentatur obtutibus, vt Vicaria sorte beneficij eligamus eius præsidium, qui nobis præstat fidele solatiũ: Hæc ille. is a Magistro Principi oblatus, eius verbo sine scriptura creabatur. Constantinus ad agentes in rebus. [c] Adiutor præterea inquit, in quo totius scholæ status, & securitas Magistri constituta est, idoneus probitate morum, & bonis artibus preditus, nostris per Magistrum obtutibus offeratur, vt nostro ordinetur arbitrio: Ita enim legendum, & dictio adiutor, sequentibus est connungenda. Hic præerat etiam iudicijs, quæ coram Magistro officiorum agitabantur: [d] & quandoque Spectabilis, [e] quandoque clarissimus tanquam senator vocatur. [f] Depositoque officio, Vicaria dignitate gaudebat. [g] Duos quoque habebat ex ijsdem agentibus in rebus Subadiuuas, seu coadiutores, vt significat Notitia, quæ est mendosa: apud quam legẽdum est, subadiuuæ adiutoris duo, sic enim infra in eodẽ Occidentis officio scriptum est, subadiuuæ adiutoris: Id etiam Leo Imp. significat, [h] Patritio Magistro officiorum scribens, sub quo, & non alio, subadiuuas vult conueniri. Ex eadem schola, tres agentes, fabricarum rationes scribebant, totidem Barbariorum, lego Barbaricorum idest eorum, qui cassides, buccul asque, auro & argẽto, expressis hominum brutorumque imaginibus exornabant; Alij quinque singuli in sua dioecesi, Orientis, Asianæ, Ponticæ, Thraciarum & Illyrici fabricas curabant.

> a d. l. 1. C. de offi. mag. offic.
> b in 6.
> c in d. l. 3.
> d in sacris 3. C. de prox. sacro. scrin.
> e d. l. in sacris.
> f in l. vl. in fi. C. de castrensian. & minister.
> g l. eos. C. de princip. agent. in reb.
> h in l. ex eo. & l. q. C. de agent. in reb.

Eorum erat officium scribere numerum armorũ, quot hastæ, scuta, cassides, & id genus alia, singulis diebus ad vsum militum fabricarentur, quot armarijs inferrentur, impensas in eis factas, & ferri fabricis illati quantitatem, & similia. [i] Hæc erant tempore Notitiæ. Leo vero Imper. numerum subadiuuarũ adauxit, [k] iussitque vt qui ex agentibus in rebus, in prouinciarum officijs Principes fuissent, eorum quaterni subadiuuæ singula fabricarum scrinia quæ erant xv. per annum tractarent, & totidem Barbaricorum: Vnde sexaginta quotannis subadiuuæ scriniorum fiebant, præter eos, qui Barbaricos curabant. Ex ijsdem agentibus alij subadiuuæ scrinijs vtriusque laterculi interuiebant, & omnes salarium ex publico percipiebant. [l] Vnus etiam curiosus cursus publici, Præsentalis dictus ex ipsis agentibus constituebatur, qui prospiciebat, ne quis sine iussu Principis, equis publicis curreret: neue euectionibus, vltra statutum tempus, vel modum vteretur. [m] Hic degebat Constantinopoli, & ideo Præsentalis vocatur: Sed & alij in prouincijs singuli curiosi eodem officio fungebantur. Arcadius, [n] ad Marcellum Magistrum officiorum; Agẽtes, inquit, in rebus, singulos, in singulas prouincias mittendos esse censemus, quibus inspiciendarum euectionum tantum debet cura mandari. Erant in hoc officio & Barbarij dicti, qui in scrinio, scholarium nomina scripta seruabant. [o]

> i l. 1. & vlt. C. de fabricensib.
> k in l. agentes in rebus. C. de agen. rebus.
> l d. l. agentes.
> m l. 2. C. de cur.
> n in l. vlt. C. eo. de curios.
> o Nouel. Theo. tit. 27 ad Florentium mag. offic.

Alij ex agentibus in rebus variarum linguarum periti, diuersarum gentium postulata interpretabãtur, & omnium idiomatum legatis respondebant. Interpretum dignitas, etsi magna fuit, ipsis tamen cũ Imperatore epulari non licebat. Procopius: [p] Iustinianus Bradunam interpretem mensæ adhibuit, quod nunquam prius consuetum. Non enim interpretem quanquam nullo magistratu inferiorem, simul cum Imperatore epulari fas esse omnes norunt: Hæc ille. qui etsi loquuntur de interpretibus legatorum, qui ad Principem mittebantur: minus tamen alij hoc honore dignabantur. Magister ipse emittit, inquit Notitia, scilicet euectiones & veredos, datque facultatẽ cui voluerit, cum equis publicis currendi, quod præter P. P. nullus alius facit. Gratianus. [q] Iudicibus, inquit, faciendæ euectionis copiam denegamus, cum tantum nostro muneri, & tuæ sedi idest P. P. nec non viro illustri Magistro officiorum sit reseruatũ, cum neque Præfecto vrbi, nec Magistris militum, nec Ducibus, nec Vicarijs, nec cuiquam alij, præter memoratas duas potestates a nobis hoc concessum sit. Hactenus Gratianus. Idem Cassiodorus in formula magisteriæ dignitatis. Sunt autem euectiones, codicilli, quibus facultas equis publicis currendi conceditur. [r] Hæc de magistro officiorum. Nunc ad proximum illustrem, idest Quæstorem est veniendum.

> p lib. 2. de bello Persic.
> q In l. iudicibus. C. de cursu publ.
> r l. euectiones l. iudicibus. C. de curs. publ.

DE QVAESTORE, ET EIVS insignibus. Cap. LXXII.

> Cod. De officio Quæstoris.

PRAETER Quæstores à Regib. & populo Romano creatos, alij inuenti sunt tempore Cæsarum, Candidati Principis vocati, qui illius epistolas, decreta, constitutionesque in Senatu recitabant, quæ dignitas primordiũ erat honorum & sententiæ in Senatu dicendæ: [s] Ex his enim Prætores prouincias recturi creabantur. Lampridius. [t] Quæstores candidatos ex sua pecunia iussit munera populo dare, sed vt post Quæsturam, Præturam acciperent, & inde prouincias regerent. Candidati vero à cãdida veste, qua induebantur, sunt appellati; quemadmodum Regum Babyloniæ, & Aegypti familiares a purpurea veste, qua gerebant, purpurati sunt vocati. Tertullianus. [u] Qui, inquit, familiaritate Regum vtebantur, purpurati Regum vocabantur; sicut apud nos a toga candida, candidati: Hæc ille. Mox tribuni, candidati sunt dicti, qui a secretis Principum, Egregiorum titulo honestabantur; Cassiodorus enim refert [x] suum patrem tribunum candidatum, & Notarium Valentiniano Augusto à secretis extitisse. Hi Quæstores primũ ab Augusto introducti: vt senatus decreta custodirent, quæ prius tribunis plebis & Aedilibus committebantur, quemadmodum Dion. lib. 54. sub finem refert; mox epistolas Principis & acta in senatu recitarunt, (l. 1. ff. de offi. quæstor.) demum sub posterioribus Principibus plurimum creuerunt, cum eorum vice iudicare coeperunt; Augustus enim appellationes vrbanorum litigatorum Prætori delegabat Vrbano; prouincialiũ cõsularibus viris, quos singulos cuique prouinciæ negocijs præposuisset. [y] Nero ad Senatum detulit, sequentes Imperatores ad Præfectum Prætorio. Demum causæ omnes ad Principem deuolutæ Quæstori cum præfecto prætorio sunt commissæ: [z] quandoque soli Quæstori demandatæ. Itaque Quæstores candidati ad maximam dignitatem prouecti, illustresque facti, omnia Principis nomine peragebant, Quæstores sacri palatij appellati; quod nomen sub Constantini imperio ipsis inditum fuit. Zosimus. [a] secundum hos, inquit, est Salutius, cuius officium erat dictare, quæ Principi viderentur; Quæstorem à Constantini temporibus appellant: Hæc ille. Denique cum eorum nutu Princeps omnia faceret, non multo minorem P. P. auctoritatem habuerint. Principis enim assessores creati eius vice iudicabãt. Procopius. [b] Tribonianus, inquit, Pamphylius Imperatoris Paredrus idest assessor, quem magistratũ Romani Quæstorem, latini iureconsultum vocant. Idem. [c] Proculus, ait tunc Imper. Paredrus erat, magistratum Quæstoris appellati gerens. Vnde nemo qui Iuris peritus ea dignitate fungi poterat, leges, a Principe promulgãdas, & edicta componebat, [d] Mandata, Præsidibus danda formabat, quæ maiori laterculo inseri præcipiebat. [e] Rescripta etiam quib. causæ a Principe delegabãtur, ipse dictabat, [f] quæ nõ nisi ab eo subscripta, robur habere poterant: Nã in Nouella lege Valentiniani, [g] a Quæstore dictata in fine legit. r. Subscripsi; scilicet Quæstor; Id etiam in rescriptis obseruari Iustinianus præcipit. [h] Debet, inquit, subscriptio Quæstoris continere nomen iudicis, litigantium, & rescriptum ferentis. Metaphrastes, [i] Quæstor, ait, accepta carta diuinum rescriptum dictauit & subscripsit. Hodie quoque magni Cancellarij Galliarum, & Sabaudiæ, ac Neapoli,

> s l. 1. ad fi. ff. de offic. quæstor.
> t in Alexandro.
> u In lib. de Idololatria.
> x lib. 1. variar. in 4. epist.
> y Tranquillus in Augusto. c. 33.
> z l. præcipimus. C. de appellat.
> a in 5.
> b lib. 1. de bello persico.
> c eod lib.
> d in Authent. de manda. princ. §. 1. & edicto 13. Iustiniani. §. 1.
> e d. §. 1. in Auth. de mand. princi. seu l. vlt. C. eod. tit. Græcè & Latinè edita.
> f l. pen. C. de diuer. rescrip.
> g de homicid. casu fact. & l. vlt. tit. 10. [illegible]
> h in Nouel. 114. seu auth. vt diuinæ. subscriptionem habeant gloriosi Quæstor. & in Auth. gloriosis. C. de diuer. rescrip.
> i 36 febr. in 5. Porphyrio.

Regiæ

Regiæ Cancellariæ Regentes, proprio nomine scripto, addunt, Vidi, vel, Legi. Imperator verò prius ipse hoc modo subscribebat, AA. manu diuina. [a] Aliquando apponunt literam, S, quæ significat subscripta: [b] Ceterum Leges & edicta ita firmata, & subscripta ad Comitem dispositionum describenda mittebantur, vt in eius scrinio conseruarentur, mox edicto Præfecti Prætorio in aliquo foro publicabãtur, aliàs nemini erogabantur: [c] & ideo in plurimum Codicis Iustiniani, & Theodosiani subscriptionibus legitur PP. idest publicata. In Nouella vero Valentiniani, [d] scribitur. Data VIII. Cal. Ianuarij Romæ. Accepta VI. Cal. Ianuarij Romæ a principe alibi degente. [e] Publicata V. Cal. Ianuarij, in foro Traiani, subscripsi, scilicet Quæstor. Idem etiam apparet in præcedentibus, & sequentibus, & plerisque Valentiniani, aliorumque iuribus. [f] Aliquãdo legitur emissa scilicet in publicum [g] Publicari etiam leges dicebantur, cum apud acta legebantur. Quemadmodum instrumenta actis inserta, publicabantur, & ideo in iure, non semel inuenitur in legum subscriptionib. Lecta apud acta. [h] Quandoque recitabantur in senatu per Primicerium Notariorum, [i] & tunc addebatur, Recitata in Senatu apud P. V. [k] Constantinopoli, plurimum legebantur in loco qui Septimus nuncupabatur, vbi senatus haberi consueuerat, idq; ex pluribus Iustiniani iuribus constat. [l] & ideo iura, in quibus reperitur, Recitata septies, sunt emendanda, & reponendum Septimo: [m] quo in loco solitum fuisse cogi senatum auctor est Nicephorus, [n] qui scribit Senatum ad septimum vocatum, & Martianum à Pulcheria ibi Imperatorẽ declaratum. Hic locus alio nomine Secundianus vocatur in quadam præfatione seu epistola D. Gregorij. [o] XXIIII inquit, Nouemb. tẽporibus D. & beatissimi Papę Gregorij coronatus est Phocas, & Leontia Augusta septimo palatio, quod dicitur Secundianus, & occisus est Mauritius Imper. cum omnibus filijs masculis: Erat id suburbium Cõstantinopolis, vt Procopius [p] memorat. Alterum, ait, templum D. Theodoræ ædificauit in suburbio, quod Hebdomon id est septimum appellatur. Zonaras etiam Phocam prope Constantinopolim in septimo insulis imperij ornatum fuisse scribit. Cedrenus quoque cum de eijciendo D. Chrysostomo ageretur, Epiphanium Cypri Episcopum in Septimum venisse, & ibi synodum factam, memorat. Idem est auctor imperante Iustino, ieiunum populum supplicandi causa per septem dies ad septimum exiuisse, ob Antiochiam terræ motu absorptam. Prope septimum Samuelis prophetæ ossa ab Arcadio Augusto translata & cõdita fuisse D. Hieronymus, [q] Martyrologium, [r] & alij [s] testantur: Ibidem. i. septimo ab vrbe lapide Theodosius Magnus in basilica magnifice extructa D. Ioan. Baptistæ caput condidit, vt D. Prosper, [t] Nicephorus, [u] & alij tradũt. Ibidem vestes Principis conseruatæ fuisse videntur: orto enim incendio septimi in Vestiario coronam Iustiniani Impe. amissam fuisse, Cedrenus tradit, quæ post menses VIII. cum paruo vnione, & omnibus gemmis inuenta fuit.

Romæ vero aliquãdo in Pantheo iura publicabantur, seu recitabãtur, [x] aut in foro Traiani, [y] in atrio Mineruæ, [z] aut in Aproniani foro, [a] q̃d ab Aproniano P.V. conditũ fuit. suum forũ Traianus an. CVI. dedicauit, cum ingentẽ columnam cochlidẽ altã pedes CXXVIII. semis, gradus CLXXXV. intus habẽtem, & fenestras XLV. [b] erexit, quam Constantinus Romam profectus, teste Marcellino, [c] est admiratus. Aliquando inuenitur scriptum, lex antelata edicto Albini P. P. idest, coram omnibus posita; Quandoque prolata litteris, sub die XII. Cal. Mar. Romę, Aut accepta, 4. cal. April. [d] Venabri consulatu Valentiniani & Valentis AA. vel Missa sub die 8. Cal. Februarij Romæ. [e] Sed hic credo legendum Roma, & intellige inde missam Constantinopolim, quia nulla lex, nisi vtroque Principe consentiente, condebatur. Extat præclarum exemplum legis conditæ a Gratiano Thessalonicæ XV. Cal. Iulij. Item rursus publicatæ Constantinopoli 13. Cal. Ianuarij, [f] & alterius a Constantino duobus in locis latæ. [g] In Codice vero Iustiniani hæc, vt hodie superflua, vulgo a librarijs omittuntur, in quo tantum legitur D. & PP. idest, data & publicata, [h] vel subscripta. Hæc autẽ verba, Dat. III. Cal. Mar. Romæ, vel PP. & similia, in margine ad latus scribebantur. [i] vt ex Valentiniani nouella deprehenditur. Multi vero adhibebantur iureconsulti, cum lex condebatur. Imperator Alexander, inquit Lampridius, nullam constitutionem sacrauit sine XX. iurisperitis, & doctissimis ac sapientibus viris, ijs demum disertissimis non minus L. vt non minus in consilio essent sententiæ, quam S. C. conficerent; & id quidem vt iretur per sententias singulorum, ac scriberetur quid quisque dixisset, dato tamen spatio ad disquirendum, cogitandũque prius quam dicerent, ne incogitati dicere cogerentur de rebus ingentibus. Leges vel ære incidebantur, aut in cerussatis linteis vel mappis scribebantur. Venuleius, [k] qui tabulam, inquit, æream legis refixerit, vel quid inde immutauerit, lege Iulia peculatus tenetur. Hinc Poeta dixit, [l] fixit precio leges atque refixit, quia, inquit Seruius, incisę in æreis tabulis affigebantur parietibus. Vnde Plinius. [m] vsus æris, ait, ad perpetuitatem monumentorum iam pridem translatus est, in quibus publicæ constitutiones inciduntur. Orationes etiam principũ in senatu habitas ære incisas fuisse in panegyrico Plinius scribit. Quod vero leges etiam in linteis aut mappis describerentur, probat Constantinus. [n] Aereis, inquit, tabulis, vel cerussatis, aut linteis mappis scripta proponatur lex. Idem, [o] vt perpetua obseruatione firmetur, legem hanc incisam æneis tabulis iussimus publicari. Hic non omittam legem quandoque in iure partem appellari. Leo A. [p] Hac parte, inquit, præcipimus esse memoriales in scrinio memoriæ LXII. Constantinus, [q] nemo ad hanc partem idest legẽ moliatur. Edicta quoque a Principe proponenda Quæstor dictabat. Vocabantur edicta, quæ non ære incisa, sed Prætorum exemplo in albo scribebantur. Erat hic murus gypso dealbatus, vt ait Suidas, [r] vel vt Theophilus [s] tabella dealbata, In vniuersas vero ciuitates edictum mittebatur, ac diebus XXX. legendũ proponebatur, quemadmodum in Claudij Cęsaris edicto obseruatum fuisse Iosephus [t] scribit. Hoc meũ dictum, inquit, ciuitatibus per magistratus publicari volo non minus XXX. diebus ita proponendum, vt ab omnibus humi stantibus possit perlegi. Hęc ille. Denique omnium rerum publicarum, populorumque imperij Rom. curam Quæstor habebat. [u] Hunc, inquit, Cassiodorus, Princeps cogitationum & curarũ suarum participem faciebat, & eiusdem linguæ vox erat; Deliberanteque Imperatore de aliqua re, ipse suam animi sententiam depromebat, & quod Principi placuisset, palam enunciabat. Deinde in persona Principis loquens, ait, si quid dubitamus, à Quæstore requirimus, qui est thesaurus famæ publicæ, armarium legum, paratus semper ad subitum. Et postea: Adesse in eo debet scientia iuris, cautela sermonis, vt nemo debeat reprehendere, quod Principem constiterit censuisse: Hęc ille. Pęerat etiam laterculo minori, in quo tribunatus, & pręfecturę castrorum limitumque continebantur. [x] Causas appellationũ a spectabilibus Iudicibus ad Principem deuolutas ipse vna cum Pręfecto Pretorio, qui erat in Comitatu, iudicabat. [y]

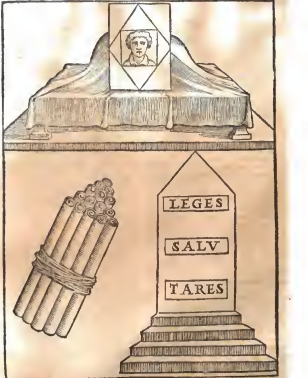
[a] vt in d. Nouel. Valentini. de homicid. casu fac. & id erat punctare. l.4. C. de aduoca. diuersor. iud.
[b] vt in l. 21. & pluribus seq. C. de transa. l. 20. C. ex quib. cau. infam. irrog.
[c] Auth. vt factæ nouæ constitutiones, seu Nouella 66. Abb. la c. 2. & Fel. ibi num. 7. ex tra de constitut.
[d] tit. 4. l. 2.
[e] l. 1. C. de P. P. si tue vrb. l. 2. C. de cursor. l. 4. C. de primi. eorum qui in sac. palat. mili. l. 2. C. de appelle. Mæ. mili. l. 2. C. de cohortalib. l. 2. C. de locr. aduoca. l. 16. C. de quæstion. h.
[f] vt in l. 1. C. de vest. h. holob. l. 7. C. de profess. vrb. & in d. l. 20. C. de appella. l. 1. C. de bo. [illegible] pat. vel fil. [illegible]
[g] l. 2. C. de quæstion. h.
[h] l. 4. C. si reque. dos. l. 23. C. de procuratorib. [illegible] C. Theod. de nau frag.
[i] l. oblationem. C. Theo. lib. 8. tit. 8.
[k] vt in l. 21. C. Theod. de cursu publ. l. 2. C. de bonis mater. l. 1. C. eod. tit.
[l] l. 1 pen. C. de sacros. eccles. l. 20. C. de iure delib. l. 30. C. de fideic. l. 34. C. de dona.
[m] vt l. 30. C. de iure dot. l. pe. C. de reb. cred. l. vlt. C. de [illegible] l. 3. C. de bon. lib. l. li tibus C. de agri. & cens. si.
[n] lib. 14. c. 10. & 18.
[o] lib. episto. 12. cap. 1.
[p] lib. 1. de ędificijs Iustin.
[q] aduersus Vigilantium.
[r] in Augusti
[s] Niceph. lib. 14. cap. 10.
[t] in chronicis.
[u] lib. 12. cap. 49.
[x] l. 2. C. Theo. de professorib.
[y] Nouella Valentiniani tit. 4. l. 2.
[z] tit. 5. de collat. leg. Romana. & Mosai.
[a] l. 3. C. de nauic. seu naucler.
[b] Dion in Traiano.
[c] lib. 6.
[d] l. 22. C. Theo. de cursu pub. l. 2. C. de magist. conuenti. l. 1. C. de testam. mili. l. 2. C. de necess. ser. her. insti. l. 1. C. si omissa causa.

[e] l. 9. C. Theo. de tract. & statutis.
[f] in l. 3. C. de litigiosis.
[g] in l. 20. & in maioribus. C. de appellat.
[h] in tit. de summa Tri. l. 3. & seq. C. quom. & quando iudex & alijs.
[i] Nouel. Valenti. tit. 7. de indulgẽ. reliquor.
[k] in l. 8. qui tabulam. ad l. Iul. pec.
[l] in 6. Aeneid.
[m] in lib. 34. cap. 9.
[n] in l. 8. C. The. de alim. quo. inop. par.
[o] l. 8. C. Theod. quemadm. ciuil. mun. ind.
[p] in l. hac parte. C. de prox. sacr. scrin.
[q] in l. nemo. de malefic.
[r] In voce λεύκωμα.
[s] in 1. pœnales. instit. de actio.
[t] lib. 19. antiq. cap. 5.
[u] edicto 13. in prin.
[x] l. 1. & 2. C. de offic. Quæstor.
[y] l. præcipimus. §. 1. C. de appell.

NOTI-

NOTITIA

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS QVÆSTORIS.

COMMENTARIVM.

QVAESTORIS inſignia erãt. Abacus tapeto ad terram demiſſo,& ſurrecto inſtratus,quo erectus liber oitirur, auro tectus, & imaginem Principis in medio quadri interſecantibus lineis incluſam habens: infra ad læuam chartarum conuolutarum faſciculus viſitur, quæ ſunt edicta, & leges nomine Principis Quæſtoris conſilio conditæ. Ad dextram ſtat armarium inſtar turris in ſummo faſtigiatum, ad quod per quatuor gradus aſcenditur: illi inſcriptum eſt; LEGES SALVTARES. In eo enim, leges, edicta, & ſanctiones a Principe promulgatæ conſeruabantur. Hæc in auditorio, ipſo cauſas cognoſcẽte aſtabant,& forte illi in publicũ exeũti, quemadmodũ Aſiarchis, pro inſignib. depicta præferebantur. [a] Tum ẽt a præcone clamabatur eũ eſſe imperij patrem, quemadmodũ de P. P. & alijs dictũ eſt. Gratianus. [b] Qui ex Quæſtore, inquit, honore attonito ſplendore viguerunt, acclamatione excipiãtur ſolita, nec prætereatur vt incogniti. Hæc ille. Magnificus appellabatur & Illuſtris, [c] ac Glorioſiſſimus, [d] Hoc titulo eum Princeps,& alij honorabãt, SVBLIMITAS TVA. [e] & alijs nominibus, quibus Illuſtres & PP. appellabantur.

a l.9.C. de iniur.

b in l. 2. C. de quæſtor.

c l. pe. C. de prox. ſacr. ſcrin. l. vlt. C. eo. l. 2. C. de offic. Quæſto.

d Auth. vt diui. iuſſio. ſubſcrip. ha. glorioſſ. quæſto. ſeu Nou. 114.

e l. 1. C. de offic. Quæſtor.

NOTITIA.

SVB diſpoſitione viri illuſtris Quæſtoris. LEGES DICTANDÆ PRECES.

OFFICIVM *non habet, ſed adiutores de ſcrinijs quos voluerit.*

COMMENTARIVM.

OFFICIVM Quæſtor nõ habebat, ſed duodecim Notarios adiutores de ſcrinio memoriæ, ſeptem de epiſtolarum, & totidem de ſcrinio libellorum accipiebat. Itaque omnes erant numero XXVI. quorũ opa ad ſcribẽda reſcripta, acta, & leges vteba-

vtebatur. [a] Iudicante quoque Principe, vel eius vice Quæstore cognoscente, ijdem iudicij necessaria exequebantur. [b] Hæc militia seu officiũ volente Quæstore, precio centum aureorum reliquis adiutoribus soluto vendi poterat, vel in extraneos hæredes transferri, qui & ipsi centum aureos pro introitu collegis soluere tenebantur. Hic est militiæ introitus, de quo Scæuola loquitur. [c] Aliũno, inquit, præcepit militiam his verbis. Sempronio militiam illam cum introitu comparari volo, quæsitum est, si Sempronius eam militiam sibi comparauerit, an precium eius, sed & id, quod pro introitu erogari solet, ab hæredibus, consequi possit: respondi posse: idem testator militiam his verbis legauit, scio liberto meo militam do, lego illam, quam militiam & testator habuit, quæsitum est, an onera omnia, & introitus militiæ ab hærede sint danda, respondi danda. Hæc ille. Io liberos vero, si habiles ad militiam fuissent eam adiutores sine onere immunem transmittebant, quibus alius in militia succedens eosdem centum solidos pendebat. [d] Idem ferè in alijs Notarijs obseruabatur. Hæ sunt militiæ, quæ apud Iureconsultos leguntur vendi, & pro ipsis salaria præstari. [e] vel testamento cum cõmodis relinqui. [f] Demũ Iustinianus præcipuis tantum adiutorum, & casu necessario, vt infirmitatis hanc militiam vendi permisit. [g] Adiutores ex prædictis scrinijs accepti, etsi Quæstori inseruiebãt sub Magistri tamen officiorum ditione permanebant. [h] Viri deuoti hi nuncupabantur; [i] & his notis scribebantur V. D. vt apparet ex subscriptione Theodori adiutoris Quæstoris, quam Cuiacius vir doctissimus se inuenisse dicit, quæ est sequẽs. FLAVIVS THEODORVS V. D. [k] MEMORIALIS SACRI SCRINII EPISTOLARVM, ET ADIVTORVM [l] QVAESTORIS SACRI PALATII, SCRIPSI MANV MEA IN VRBE ROMA CONSTANTINOPOLITANA III. CAL. IVNII. MAVORTIO V. C. COS. IVSTINO ET IVSTINIANO IMPP. Hic, vt credo est Theodorus, qui postea Pandectas concionauit, & P.P. fuit. [m]

Postremo nouum, & ab hoc diuersum Quæstorẽ Iustinianus instituit. [n] Cum enim plurimi Constantinopolim confluerent, propriasque ciuitates, præsertim agricolæ desererent, Quæstorem, ab inquirendo appellatum, creauit, qui peregrinorum aduentus causam inquireret, & litigantes in causas cito expediri curaret, eosque demum remitteret. Vniuersitatum vero lites, duo tantum, aut tres, ceteris in patriam dimissis procurarent; alios, qui negocium ibi non haberent, excedere compelleret: serui dominis remitterentur, ciues inertes, aut pistoribus, aut hortulanis, vel artificibus operarentur, vel vrbe expellerentur. De executoribus etiam litiũ, qui immoderatas sportulas accepissent, hic Quæstor cognoscebat, & ob id officium, & apparitores assessoresque habebat. Ipsi pro annonis fiscus annuas auri libras. X. i. plus mille centum ex nostris aureis soluebat. Assessori vero solidos, seu aureos centum. Apparitoribus CXXX. Ipse nihil nomine codicillorum pendebar. Id anno imperij Iustiniani XII. constitutum fuit. Hunc magistratum olim introductum, sed intermissum ipse renouauit.

a l. comperimus. C. de prox. sacr. scrin.
b Nouel. 25. quæ Græce non reperitur, sed eius extat argumentum.
c in l. pen. §. vlti. ff. de leg. 3.
d d. Nouel. 35.
e l. creditor. §. inter venditorem. ff de act. empt. l. vlt. C. de pign.
f l. 3. §. si quid. ff. de min. l. Lucius Titius 23. ff. de lega 2. l. mortuo 10 ue. §. 1. eo. tit. l. fideicommissa. §. si seruo. de leg. 3. l. libertis quos. §. ab heredibus. de alim. & cib. leg.
g in l. vlti. C. de prox. sacr. scrin.
h l. hac lege. C. de prox. sacr. scrin.
i l. comperimus. in princ. C. d. tit.
k vir deuotus.
l Magnifici.
m l. antep. C. de aduoc. diu. iudic. Nou. 112. & seq.
n Nouel 80. seu Auth. de Quæstoribus.

DE ILLVSTRI COMITE SACRArum largitionum Orientis, & eius insignibus. Cap. LXXIII.

Cod. de officio comitis sacrarũ largitionum.

HAEC alia est pars, quam ab Augusto in rationario Imperij scriptam fuisse, Tacitus, [o] Tranquillusque [p] sunt auctores: præter numeros enim militum, & prouincias, tributa, vectigaliaque, & necessitates, id est necessarias impensas, et largitiones eodem libello est complexus, quæ a posterioribus Principibus Comiti largitionum commissæ, & ab eius scriniarijs exceptæ, Notitiæ, ordine dignitatum seruato insertæ fuerunt.

o lib. 1. annal.
p in August. c. 28.

Reditus Imperij sciri nequeunt: Ante Pompeium census Romanæ Reip. fuit quinquagies decies centenum millium, interpretor aureorum: Pompeius vero vt auctor est Plutarchus eum auxit, vt esset octoagies decies cẽtenũm millium scilicet, aureorum. De his enim intelligendum puto, nõ sestertijs, quia hęc modica summa fuisset, & plerunque Græci de pecunia loquentes, si aliud non addebant, aureos intelligebant, quos numismata appellabant. Romani de Sextertijs paruis sentiebant. Collegisset summam reditus Pop. Rom. post Pompeium, vt vulgus Italicum vocat, 85. miliones auri. His, inquit Eutropius, C. Iulius Cæsar ex Gallijs quadringenties centena millia sextertium addidit, quæ summa quadringenta aureorum millia efficeret, ponendo centum sextertios pro aureo, vt vult Budæus. Onuphrius vero Panuinius [q] computat, reditus Imperij Rom. ante bellum Mithridaticum sex millionum auri fuisse. Põpeium 4. alijs adiectis fecisse, vt essent x. milliones & CC. millia aureorum. Adiunctis postea Gallijs & Aegypto aucta sunt vectigalia ad xv. milliones, in quo eum decipi puto. Plutarchus enim 25. miriadas dracimatũ [r] Romanis decies sestertium appellari dicit, a ede quinque millia miriadum quas Romani ante bellum Mithridaticum capiebant. duos milliones non excessissent, & ita hanc summam in Nerone Xiphilinus interpretatur, quæ modica tanto imperio fuisset. Dion quoq; 25. drachmas p C sestertijs seu aureo vbiq; ponit. Quare Plutarchum de aureis non drachmis intellexisse verisimilius est. Aegyptus, Britannia, Mesopotamia, Dacia, aliæque prouinciæ postea Rom. Imperio adiectæ censum auxerunt: sed aureorum numerus sciri nequit: certe centum milliones videtur excessisse; cum ex sola Aegypto quindecim nostros milliones Romani perciperent. [s] Budæus [t] ipse vult Plutarchum loqui de drachmis, qui esset exiguus tanto Imperio reditus: certe Vespasianus Cęsar professus [u] est, quadringenties millies opus esse, vt Respub. stare posset: colligit hæc summa XL. auri, vt vocant, milliones, qui quotannis in imperium impendebantur; faciunt ex nostris aureis LX. milliones, ponendo mille sextertios pro aureo, vt Paulus & Iustinianus computant; [x] secundum Budæum ascenderent ad quadringentos nostros milliones, sed forte pro quadringenties, quadragies legendum. Hos reditus Comites largitionum tractabant, qui cum antiquis Quæstoribus successerint, de his est dicendum, eorumque origo altius repetenda.

Iunius Gracchus, qui C. Graccho valde familiaris Gracchani cognomentum habuit, [y] Romulum & Numã binos Quęstores habuisse scripsit, vt auctor est Vlpianus: [z] sed sicut, inquit, hoc incertum est, ita constat eos Tullum Hostilium habuisse: Plutarchus vero [a] vult ipsum populo permisisse, vt duos Quæstores crearet, ac primos Publi. Veturium, & M. Minutium factos, qui pecuniam ad bellum necessariam, ciues pro modo facultatum conferre, compellerent: & tum coacta fuisse centum viginti millia scilicet æris, quæ in ædem Saturni, vbi ærarium erat, delata, & à Quæstoribus custodita fuere. His enim pecuniæ publicæ administratio est concessa, ne per eam nimis Consulum potestas augeretur, vt Zonaras scribit. Pomponius vero Iureconsultus ait, [b] eos aucto ærario inuentos fuisse, & ab inquirenda & cõseruanda pecunia Quæstores appellatos. Hi primo a Consulibus, deinde a populo electi fuere. Tacit. [c] Quæstores, inquit, Regibus, iam rum imperantibus, instituti sunt, quod lex Curiata ostendit à L. Bruto, repetita, mansitque Consulum potestas eligendi donec eum quoque honorem populus mandaret: Creatique primum Valerius Posthumius, Aemilius Mamercus sexagesimo anno post Tarquinios exactos, vt rem militarem comitarentur: Denique glíscentibus negocijs, duo additi, qui Romę curarent. Mox dupli

catus

q in Impe Rom. de eius vectig.
r in M. Antonino paulo post princ.
s strabo. lib. 17.
t in 3. & 4. de asse.
u Tranquil. in Vespas. c. 16.
x in l. Mænia. in prin. fol. mar. 4. sed nostrã instit. de succes. lib.
y Plin. li. 33. c. 2.
z in l. 1. ff de of. Quæstor.
a in Valerio Publicola.
b in l. 2. §. deinde cum ærarium. de orig. iur.
c lib. 11.

Digitized by Google

earus numerus stipendiaria iam Italia, & accedentibus prouincialium vectigalibus, post legem Syllæ XX. creati, supplendo senatui, cui iudicia tradiderat. Hæc ille.

Iulius quoque Cæsar, numerum Quæstorum auxit, au Tranquil. Ex his duo tantum manebant in vrbe, Vrbani Quæstores appellati, qui pecunias publicas expensas & acceptas in tabulas referebant. Ceteri in prouincias missi prouinciales dicti, vectigalium publicorum, & redituũ populi Rom manubiarumq; belli tempore curam habebant, & scribam sorte datum, cui ex publico salarium dabatur, & vectigaliũ tributorumque rationes, scribebat, secum ducebat, Plinius lib. 4. epist. ad Arrianum: Ignatius, inquit, Marcellinus cum in prouinciam Quæstor exijsset, scribamque, qui sorte obtigerat, ante legitimum salarij tempus amisisset, quod acceperat scribę daturus, intellexit & statuit subsidere apud se non oportere Coecilius strabo ærario censuit inferendum, obtinuit. Hæc ille.

Senatus vero decernabat, quæ prouinciæ essent Quæstoriæ, sed eorum vsus non permansit, nam loco ipsorum Pręfecti ærarij sunt creati, qui Romæ tributa, & res fisci curarent. Mox Quæstores introducti, deinde rursus a Nerone pręfecti restituti. Tacit.[a] Nero, inquit, curam tabularum publicarum a Quæstoribus ad Præfectos transtulit, varie habita, ac sępe immutata eius rei forma: Nam Augustus permisit senatum deligere Pręfectos: dein ambitu suffragiorum suscepto, sorte ducebantur ex numero Prætorum, neque id diu mansit, quia sors deerrabat ad parum idoneos. Tum Claudius rursum Quæstores imposuit, ijsque, ne metu offensionum tardius consulerent, extra ordinem honores permisit, sed deerat robur ætatis, eum primum magistratum capescentibus. Igitur Nero prefectura perfunctos, & experientia probatos delegit. Hæc ille. & hoc diu permansit. Traianus enim, vt auctor est Paulus, de his edixit, qui cautas ad ærarium detulissent.[b] & Plinius iunior præfectos ærarij salarium scribæ ante legitimum tempus defuncti populo vendicasse scribit.[c] Papinianus quoque auctor est, Marcum Antoninũ[d] causas fiscales ad præfectos ærarij misisse; & Vlpianus[e] bona ad fiscum spectantia præfectis ærario denuncianda, de quibus etiam cognoscunt & iudicant.[f] idem tradit[g] de alimentis a fisco præstandis apud procuratorem Cæsaris scilicet in prouincijs, & præfectos ærarij posse transigi, scilicet Romæ, vbi hi præfecti causas fiscales tractabant. Perseuerasse autem hos præfectos etiam Aureliano imperante, eius ad Senatum epistolæ verba sequentia apud Vopiscum indicant,[h] si quid est sumptum, datis ad præfectos ærarij literis decerni iussi. Est præterea nostrę auctoritatis arca publica, quam magis refertam esse reperio, quam cupio. Hæc ille qui de pręfectis Romę degentibus loquitur. Singulas vero in prouincias, inquit Dion,[i] Augustus Quęstorum loco procuratores ex libertinis vel equitibus lectos misit, qui reditus publicos, idest tributa, & res fiscales exigerent, hisq; ex publico salarium, & mandata dedit. Hi in marmoribus vulgo procuratores Augustales vocabantur, causasque etiam fiscales decidebant,[k] & quandoque prouincias, quę admodum magnę non fuissent, administrabant. Antoninus A.[l] Procurator meus, ait, qui vice Pręsidis prouincię non fungitur, exigere poenam de sorte accusationis non potest. Huiusmodi in Iudęa Pilatus fuit, cui vice Pręsidis procurator præfuit. Constantino vero imperante, rerum fiscalium mutata est forma. Duo enim ab eo inuenti magistratus fuere, qui vniuersam Principis pecuniam tractarent, alter Comes largitionum, alter rerum priuatarum dictus. Ille & si a muneribus nomen habebat, vniuersam tamen pecuniam publicam administrabat. Verum quod ad munera attinet, hęc ampla & frequenter Principes Romani dare cogebantur, quę sub nomine largitionum Augustus in rationario imperij est complexus, & inde huic Comiti inditum nomen. Tacitus[m] libellum, inquit, cõposuit, in quo opes publicę continebantur, quot classes, regna, prouincię, tributa, ac vectigalia, necessitates, ac largitiones, quę cuncta sua manu perscripserat Augustus: Necessitates, necessarias impensas intelligit, largitiones voluntarias, & dona, a quibus hic Comes est appellatus, ita ut in illis etiam necessariæ impensę, & stipendia contineantur. Cum aliquid donarent Principes Quęstoris candidati ministerio, vel alterius aulici vtebantur, qui acceptam ex arca Principis pecuniã elargiebantur, donec ab Alexandro inuenti sunt Aerarij, qui hoc munere fungerentur. Lampridius,[n] Aerarios uero, inquit, instituit, qui de arca fisci ederent munera, eademque parciora. Habuit in animo, vt munera per totum annũ dispergeret, vt per XXX. dies munus populo daretur. Hęc ille. Hæc munera precipue ob lętitiã publicã fiebant, & Congiaria vocabantur, forte quod in congijs donanda pecunia in forum deferretur. Id genus liberalitatis Augustus vt sibi populũ conciliaret, frequenter exercuit. Tranquill. Congiarium, inquit, populo frequenter dedit, sed diuersa fere summa, modo quadringenos, modo trecenos, nonnunquam ducenos, quinquagenosque numos, ac ne minores quidem pueris pretoris, quã uis non nisi ab vndecimo ętatis anno accipere consueuissent; Idem & Tiberius, aliique obseruarunt. Tranquillus, Prãdium, inquit, de hinc populo mille mensis, & congiarium trecenos numos viritim dedit. Tacitus.[o] Tiberius nomine Germanici, trecenos populo sextertios viritim diuisit. De Calligula Tranquillus.[p] Congiarium, ait, populo bis dedit, trecenos sextertios. Toties abundantissimum epulum senatui. De Nerone Tacit.[q] Congiarium quadrageni numi viritim dati. Herodianus;[r] Congiarium duplex populo presens dedit, ternos singulis aureos se absente diuisit. Idem de Seuero; Magno congiario populum Rom. victorię nomine prosecutus est, ac munus militibus largitus. Liberalitatis ergo nomine Comes largitionum á Constantino inuentus, in primis munera pręstabat; inter quę erat auri libra Alitarchę ex sacris largitionibus donata, ne cupressos ex Luco Daphnes, vt consueuerat, excinderet;[s] pro munere erant & decem auri librę, quę ex canone Phoenicię quotannis Primicerio Notariorum a Iustiniano pendebantur.[t] Alia quoque plurima Principes per hunc Comitem elargiebantur. Cassiodorus.[u] Donis, inquit, pręsidere regalibus Comitiuam sacrarum largitionum indicia rerum verba testantur. Decorum sui alterius honorem dicere, dum nos constat dona conferre, supplicum fortunas per te erigimus. Cal. Ianuarij, affatim dona largimur, & lętitia publica, lætitia tua est. Hęc ille.

Inter alia munera. Comitibus consistorii, & alijs quotannis Cal. Ianuarij strenam Princeps elargiebatur,[x] sed & festo Paschatis posteriores Principes Senatui, & Ducibus militum donare solebant. Cedrenus,[y] Tempus, inquit, appetiit Imperatorię largitatis, quam exercere in Senatum Imperatores quotannis festo Paschatis consueuerant, ingressi sunt ad eũ omnes exercituum Duces. Hactenus cedrenus. stipẽdia quoque militibus & alijs hic Comes soluebat, quę & ipsa sub munerum nomine continẽtur. Vopiscus in Probo, Quę foelicitas, ait, emicuisset, si sub illo Principe milites non fuissent: stipendia de largitionibus nulla erogarentur: Thesauros ęternos haberet Respublica. Marcellinus.[z] Venustus, inquit, largitionum Apparitor, sub valente multo ante Nicomediam missus, ut aurum susceptum stipendii nomine militibus per Orientem diffusis, viritim distribueret. Hęc ille. Itaque hic Comes largitionum, & remunerationum est dictus,[a] quandoque thesaurorum curator,[b] aut Præfectus, uel imperialium pecuniarum Quæstor, ut Nicephorus[c] & Theodoretus[d] Felicem appellant. D. Hieronymus[e] præfectum annonarii muli uocat, credo legendum, canonicarii. totius enim publicę pecuniæ ex tributis & uectigalibus exigendę & conseruandę illi cura erat deman-

a lib. 13.
b in l. edicto. in prin. de iu. fisci.
c epist. 12. lib 4
d in l. cum quidam. de his quib. vt indig.
e in l. 4 §. plane. de fideic. liber.
f l. senatus. l. Arrianus. Seuerus. in prin. de iu fisc.
g in l. 8. cum hi, §. 11. trãsactiones de trans.
h in Aureliano.
i lib. 13.
k l. 1. 2. & 5. C. vbi cau. fisc.
l in l. 3. C. de iur.
m lib 1. annal.
n in Alexandro.
o in 3.
p cap. 17.
q lib. 13.
r in Adriano.
s l. 1. C. de cupr. ex luco Daph. nõ excid.
t Edicto 4. Iustiniani. §. 1.
u lib. 6.
x l. 4. C. de aduo. diuer. iud.
y in Michaele Stratiotico.
z lib. 26.
a l. palatinos. C. de palat. sac. larg.
l. 2. C. de comeat.
b l. 2. C. de palat. sac. larg.
c lib. 10. c. 29. histo. eccle.
d l. 3 c. 11.
e in 23. Ezechie.

demandata; pro vectigalibus secundum iussa Principum varia facta est exactio: Imperante Heliogaballo decima precij mercium soluebatur, quam Alexander ad tricesimam redegit, vt paulo plus tribus pro centum penderentur. Lampridius. [a] vectigalia, inquit, publica in id contraxit, vt qui x. aureos sub Heliogabalo præstiterant, tertiam partem auri præstarent, hoc est tricesimam partem. Tuncque primum semisisses aureorum formati sunt: Tunc etiam cum ad tertiam partem auri vectigal decidisset, tremisses; dicente Alexandro etiam quartarios futuros, quod minus non posset. Hęc ille. Formauit autem semisses Alexander, & tremisses, quia in auro tantum pendebatur vectigal, & cum tricesima solueretur, pendebantur tres pro centum, & tertia aurei, ob id tremisses fuerunt necessarij, sic & semisses, cum pro mercibus quibusdam precij 50. aureorum pendendum esset vectigal, paulo plus vno cum dimidio soluendum erat, & ideo semissib. aureis opus erat, qui dimidiam aurei valebant. Sed posteriores Principes octauam precij mercium pendi voluerunt, idest paulo plus duodecim pro centum, [b] vnde octauarij vectigalium publicani vocabantur. [c] Pro tributo populi soluebant quantum Princeps vel P. P. indixisset: [d] & quinquagesimam tritici, vini, hordei, laridique quadragesimam, vt alias est dictum: [e] sed hæc in horreis pro militum necessitate & pauperum condebantur: pecunia vero vectigalium, & pro tributis indicta ad Comitem Largitionum spectabat; Soluebant & Hebræi didrachma pro singulo capite, quod loco eius subrogatum est, quod templo pendere consueuerant, vt auctor est Iosephus, [f] id Theodosius ad arcam huius Comitis referri iussit; [g] quęadmodum & rusticorum capitatio vocata deferebatur, [h] vt vero suo muneri posset satisfacere, ex suo officio notarios palatinos, qui mittendarij vocabantur, [i] in singulas prouincias hic comes destinabat, qui Præsides ad exigenda mature tributa & fiscalem pecuniam repræsentandam compellerent, debitumque ad largitionum arcam canonem mitterēt. [k]

a in Alexandro.

b l. ex præstatione 7. & seq. C. de vectig. l. vlt. C. de eunuchis, l. 7. C. de loc.

c l. à legatis 8. C. de vectig.

d vlt. C. de can. larg. l. vlt. C. de anno. & tribu.

e l. medios. C. de suscep. & arcar.

f lib. 7. de bello iud. c. 26. in fi.

g l. iudæorum. C. de iudæis.

h l. 1. C. de capit. ciui. cens. exim.

i l. 3. l. 7. l. 8. C. de palat. sac. larg.

k l. 5. C. de offic. com. sacr. largit.

Ita enim appellabatur pecuniæ quantitas ex tributis Principi debitā, [l] & exactor canonicarius, qui canonem debitum largitionibus procurabat. Vnus vero vel duo in singulis prouincijs susceptores, seu exactores canonis Largitionalis a Præsidibus ex eorum officijs nominabantur, qui tributa largitionibus inferenda exigerent. Eligebantur & Tractatores, id est, Rationarij, qui illorum rationes scriberent, & hi singulo quadrimestri ratiocinia ad Comitem largitionum cum pecunia transmittere tenebantur. [m] Solebat vero Præfectus Prætorio quotannis pecuniam, qua Principi opus erat, eius iussu populis indicere, & ob id literas, quæ delegatoriæ vocabantur, in prouincias mittere, quibus continebatur, quāium ratione canonis largitionalis, & quantum sibi soluendum esset. [n] sub nomine Comitis largitionum & charta fiebat: Eius enim nomen in summa folij parte prominente scribebatur, quæ protocolum uocabatur, id est, primum illius membrum. Cassiodorus proceres chartarum uocat, in quo etiam annus, quo facta erat charta, & quædam alia notabantur. [o] & id ipse alias obscurius in formula Comitis largitionum significat, dum ait; Per te damus honores, per quem & nostræ pecuniæ conferimus largitates: parum est autem, quod prouinciarum iudices tuæ subiaceant dignitati. Ipsis quoque proceribus chartarum confirma, dum perfectum non creditur, nisi fuerit a te pro solemnitate completum; id interpretor, quia in chartis nomen huius Comitis in protocolo habentibus codicilli magistratibus dabantur. Is est illustris, [p] & D. Hieronymus [q] hanc secundam dignitatem post regiam fuisse scribit, aliorumque illustrium appellationibus honorabatur. Inuento hoc Comite, Procuratores Cęsaris in prouincias mitti desierunt, quorum hodie in Codice Iustiniano nullus tractatus inuenitur. Assessorem hic Comes habuisse uidetur: nam D. Augustinus in confessionibus scribit, [r] Alypium Thagastensem suum municipalem Com. Largitionum assessorem fuisse.

l l. vlt C. de exacto. tribu.

m d. l. 5. C de offic. comit. sac. lar. & l. 3. C. de cano. sacr. largit.

n l. vlt. C. eo. tit.

o §. illud. in Authen. de tabellio. seu Nouel. 44.

p l. viros. C. de palatin. sacr. largit.

q in 23. Ezechiel.

r lib. 6. cap. 10. confession.

NOTI.

NOTITIA INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS COMITIS Largitionum.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA huius Comitis hęc sunt. Viridi corio tectus liber, rubro tapeto alteque supra abacum surrecto impositus. In tergo libri est aureum Principis caput, in medio aureis intercurrentibus lineis inclusum. In manuscriptis Codex argento tegitur, in cornibus auro tantum ornatus; infra scriptum est, LARGITIONES, subtus variarum rerum opera, eorumque rationes ostenduntur, quæ in quinque scrinijs sub hoc Comite scribebantur, plures iacent sculptæ ex auro cælatæque species: Aurum signatum: Aliud in massa pecuniæ, & texta ex serico byssoque & auro opera. Quæ enim ouali forma fusæ uisuntur auri, argentique massæ, quandoque singulæ, binæ, ternæ, quaternæuè, & interdum simul plures in aceruos congestę, hę aureæ massæ scrinium repræsentāt.

Primum Scriniū.

Item uasa aureis plena, & in medio quatuor sacculi in summo ligati, tanq̄ numis referti, auream, argenteamq; monetā ab hoc Comite percussam aut seruatā insinuant. In Vrsini Codice quædā sacculis inscriptæ notæ numerū aureorum indicare uidentur, ut B. quę Gręcè duo millia, T. decē millia significat. Ego uero hic cētenaria significari puto. Ad Comitē enim largitionum pecunia sacculis cōdita mittebatur, qui tot cētenaria capiebant. Erat hæc quātitas auri, inq̄t Suidas. Nicephorus, [a] & Cedrenus [b] Centenarium auri pōdus fuisse scribunt. Hippocomiq; cū equos currētes reducebāt, reuertentes hæc auri publici cētenaria in sacculis cōdita reportabant. Theodosius, [c] auri, inquit, centenaria necesse est ab Hippocomis in solitis sacculis reportari: quę hic repręsentari existimo. Prope lutea & quadrata, claustrisq; obserata arca ad dextram conspicitur, quæ thesaurensiū arcas auro plenas, uel scrinia officij insinuat. Ad sinistrā cista radios sursū erectos cōtinet. Hęc textrinę & gynæcij insignia indicat, uel metaxę serici, quorū Procuratores

Alia Tria Scrinia.

a lib. 15. cap. 27.
b in Michaele cæsaro. & alibi.
c in l. 12. C. de curs. publ.

Quintum Scrinium.

tatores Comiti parebant. Hæc iuxta quædam aureorum monilium effigiem habentia iacent, cum paruis in summo, & imo catenis, quibus suspendi possunt: Horum vnum cordis formam habet: Ad abaci sinistram sex velut oleæ aurea folia uisuntur, quæ Augustæ ornamenta referunt, quorum proprium erat scrinium sculptorum & aurificum. [a] Aurei quoq; & in manuscriptis argenteæ monetæ spectantur, quæ pecuniam huius Comitis auctoritate percussam, & uniuersum Principis thesaurum significant, ex prouentibus publicis congestum, qui in huius Comitis manu erat. In thesauris Hadriani Imperatoris Appianus in proœmio Libycæ historiæ Aegyptiorum talentorum septuaginta quatuor millia fuisse scribit; valet autem talentum Aegyptium pondo 80. itaq; statuendo L. aureos eius temporis pro libra, colligeret hæc summa fermè 30. ut uocant, milliones. Ex spolijs Daciæ, Mesopotamiæ, Armeniæq; huius quantitatis partem a Traiano contractam fuisse existimo. Hæc insignia Comite causas cognoscente astitisse puto, & fortè illi in publicum prodeunti prælata, quemadmodum sacerdotibus gentium eius dignitatis ornamenta præmissa fuisse Valerianus A. scribit. [b] Tùm etiam à præcone, imperij pater esse acclamabatur. Gratianus, [c] Qui, inquit, ex comitiua utriusq; ærarij attonito spleodore uiguerunt, acclamatione excipiantur solita, nec præterreantur, ut incogniti. Intelligit autem Comitem largitionum, & priuatarũ, quos sub nomine utriusq; ærarij comprehendit. Hic Comes sub Paleologis Imperatoribus, Logotheta generalis est uocatus: Gerebatq; capitiũ albo, purpuraq; & margaritis distinctum; & pallium blatteum, seu purpureum, sine alijs ornamentis. Tunicã auro, purpuraq; & albo phrygiatam habentem ante, & à tergo Imperatoris imaginem arridentem. Sceptro iudiciali non utebatur, ut Sophotatus Curopalata refert: Simili habitu Magistri militum, & alij maiores Magistratus tùm utebantur. Nunc de his, qui Comiti largitionum parebant, est dicendum.

[a] l. 7. C. de palat. sacr. larg.

[b] in l. 4. C. de iniur.

[c] l. 1. C. de quæstor.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri illustris Comitis sacrarum Largitionum.

COMITES LARGITIONVM *per omnes diæceses.*
Comites commerciorum per Orientem, & Aegyptum, Per Mæsiam Scythiam, & Pontum. Per Illyricum.
Præfecti thesaurorum.
Comes metallorum per Illyricum.
Comes & Rationalis summarum Aegypti.
Magistri lineæ uestis. Magistri priuatæ.
Procuratores Gynaciorum.
Procuratores Baphiorum.
Procuratores Monetarum.
Præpositi Bastagarum.
Procuratores Linificiorum.
OFFICIVM *autem suprascripti viri illustris Comitis sacrarum largitionum habet.*
Primicerium totius officij.
Primicerium scrinij Canonum.
Primicerium scrinij Tabulariorum.
Primicerium scrinij Numerariorum.
Primicerium scrinij Aureæ massæ.
Primicerium scrinij Auri ad responsum.
Primicerium scrinij Vestiarij sacri.
Primicerium scrinij Argenti.
Primicerium scrinij Annularensis.
Primicerium scrinij A pecuniis, & cæteros scriniarios suprascriptorum scriniorum.
Secũdocceriũ officij, qui primicerius est Exceptorũ.
Tertiocerium officij, qui tractat Bastagas. Quarto loco libellos tractat, & cæteros Palatinos officij suprascripti Comitis Largitionum, quoties usus exegerit.

Qui parerent Comiti largitionum in Tabulam hanc etiam redegimus.

- *Comiti largitionum parebant.*
  - *Comites XII.*
    - *Largitionum VI. per VI. diæceses.*
      - *Orientis,*
      - *Aegypti;*
      - *Asianæ.*
      - *Ponticæ.*
      - *Thraciarum.*
      - *Illyrici.*
    - *Commerciorum IIII. per IIII. regiones.*
      - *Orientem & Aegyptum.*
      - *Mæsiam.*
      - *Scythiam & Pontum.*
      - *Illyricum.*
    - *Comes metallorum I. per*
      - *Illyricum.*
    - *Comes & Rationalis summarum Aegypti.*
  - *Præfecti thesaurorum ferè in singulis prouincijs I.*
  - *Magistri plures.*
    - *Lineæ uestis.*
    - *Priuatæ.*
  - *Procuratores plures.*
    - *Gynaceorum.*
    - *Baphiorum.*
    - *Monetarum.*
    - *Linificiorum.*
  - *Præpositi Bastagarum plures.*

DE HIS QVI ERANT SVB DIspositione Comitis sacrarum largitionum, Cap. LXXIIII.

COMMENTARIVM.

PLures in prouincijs Comitis sacrarum largitionum mandata exequebantur Palatini vocati. [a] In primis singuli Comites in sex Orientis diœcesibus, Oriente, Aegypto, Asiana, Pontica, Thracijs, & Macedonia, illustris Comitis nomine Magistris, Ducibus, militibusque atque alijs, stipendia, dona ve soluebant, [b] & vectigalium exactionem procurabant, qui & ipsi COMITES LARGITIONVM, sed tertij ordinis vocabantur: erant enim perfectissimi. Nam Constantinus Tertullianum virum perfectissimum Comitem diœceseos Asianæ appellat; [c] qui erat inferior Comes largitionum. Secundi verò ordinis Comites erant clarissimi. [d] Hos Comites largitionum cùm per omnes diœceses dispositos fuisse Notitia scribat, sex fuisse significat. Nam etsi supra à quatuor Vicarijs, i. Præfectorum nomine totidem diœceses rectas nominat, Orientis tamen & Aegypti dioque tractus vocati [e] pro Orientalis imperij diœcesibus a Leone, & alijs ponuntur. [f] Sub valente Saliam thesaurorum Comitem per Thracias fuisse Marcellinus [g] scribit. His Comitibus liber mandatorum tradebatur, quemadmodum & olim procuratoribus, qui in prouincias mittebantur Augustum dedisse Dion. [h] scribit. In libri dorso, vt ex codicibus post Notitiam Orientalem in armarijs dispositis apparet, inscriptum erat. F.L.V.A.L.CO.S.T.R.L.IVSSI.D. quas notas ita interpretor. Fœlix liber vindicandus à Laterculo continens sacros titulos rerum largitionum iussione diuina. Hi enim in prouincijs ad largitiones pertinentia procurabant: Valentinianum verò, qui tum in Occidente, non in Oriente imperabat per notam, V, non intelligi arbitror. Tres tātū Vicarij Comites largitionum in Occidēte fuisse reperiūtur.

COMITES COMMERCIORVM III. fuere, scilicet per Orientem, & Aegyptum vnus, per Moesiā, Scythiam, & Pontum secundus, per Illyricum tertius. Hi sunt negociatores, quorum Constantinus meminit, [i] cuius verba vicissim hinc lucem accipiūt, in prouincijs necessaria ad parandas Principis vestes emebant, veluti sericum, lanam, linum, purpuram, pelles, & similia, ob quorum remunerationem ab omni onere erant immunes. Negociatores, inquit, vestiarios, linteones, purpurarios, & parthicarios, qui deuotioni nostræ deseruiunt, visum est ab omni onere immunes esse. Parthicarios autem appellat, qui pelles Parthicas mercabantur, vt Cuiacius rectè exponit. De ijsdem negociatoribus intelligit Valentinianus ad Iulianum Comitem Orientis, [k] quos ad domum Principis pertinere scribit. Nec tantùm prędicta ad parandas vestes pcurabant, sed qui in Oriēte erant præcipuè margaritas, gemmas, & sericum pro Principis & Augustę vsu conquirebant, & lanā, quam in Metaxalotam ad Gynæcia Principis mittebant. [l] Gratianus, [m] Toriabando Duci Mesopotamiæ, comparandi, inquit, serici à Barbaris facultatē omnibus, præter Comitem commerciorum iubemus auferri. Nec de alio quàm hoc Comite commerciorum per Orientem intelligit, & explicat, quid mercaretur. sericum Aureliano imperante, cum auro cōpensabatur, &, vt credo, tempore Notitiæ. Vopisc. in Aureliano, cùm ab eo, inquit, vxor peteret, vt vnico pallio blatteo serico vteretur, ille respondit, absit, vt auro fila pęnsentur: libra enim auri tunc serici libra fuit. Hæc ille: ea Aegypto verò vnguenta conquirebant; Nam, vt Plinius, [n] scribit, terrarū omnium Aegyptus accommodatissima est vnguētis. Argentum quoque Aegyptium, quod magno in pretio ad vasa cœlanda habebatur, & alia huiusmodi, hunc

a l. 1. C. de off. cō. sacr. largi. l. 3. C. de diuer. offic. rubric. C. de palatin. sacr. largit.
b l. 3. C. de mili. veste.
c in l. 3. C. fini. regund.
d l. 2. C. de prim. pil. schol.
e in l. 1. C. vt omnes, tam ciuil. q̄ milit. iud.
f in l. 5. C vt nemo ad suum patrocinium.
g lib. 29.
h lib. 53.
i in l. negociatores. C. de excus. muner.
k in l. 5. C. de epi sco. audi. quæ est pars. l. 1. C. de merca. & cōmer.
l l. lotas. C. de murileg.
m in l. 2. C. q̄ res vendi. non poss.
n lib. 13. c. 1.

Comitem mercatum fuisse credendum est, & ad Comitatum misisse: sic adamantes, Thracias gemmas, & similia ex Scythia, Ponto, & Illyrico alij duo Comites transmittebant. Ne cui etiam purpura venderetur, aut lana, sericum ve fucaretur, obseruabant. [o] Præterea operam dabant, vt à negociatoribus iusta vectigalia soluerentur: [p] & ob id in limitibus, & locis, vbi soluendum erat vectigal, stationarios tenebant. [q] Largitiones enim & stipendia ex vectigalibus soluebantur. [r] Ijdemq; prouidebant, ne aurum, aut vetitæ merces, vt ferrum, cotes ad id subigendū, arma, sales, frumentum, vinum, oleum, aliudve liquamen ad Barbaros deferretur. [s] Neminem deniq; Barbarorum in Romano imperio, aut Rom. subditos in illorum solo mundinari permittebant. [t] Itaq; omnibus negociatoribus Comes largitionum imperasse videtur, quorum opera peregrinas merces in Romanum solum afferri curabat. Cassiodorus. [u] Negociatores, inquit, huic largitionum potestati manifestū est esse subiectos; nam quicquid in vestibus, quicquid in ære, quicquid in argento, quicquid in gemmis ambitio humana potest habere pretiosum, tuis ordinationib. obsecundat, & ad iudiciū tuum cōfluunt, qui de extremis mundi partibus aduenere. Hæc ille.

His Comitibus salarium ex publico pro annonis, & capitatione ealubebatur; [x] In Occidente vnus tātum erat Comes commerciorum per Illyricum.

PRAEFECTI quoq; thesaurorum eidem Comiti parebant, qui ea singulis prouincijs exactam pecuniam separatim conseruabant, donec ad largitionum Comitem mitteretur; neque cum aliarum regionum tributis eam commiscebant; quod & Tiberius Cęsar obseruari voluit, qui defuncto sine liberis Philippo Trachonitidis tetrarcha, eam regionem Syriæ adiecit; sed quæcunque tributa in ea tetrarchia collecta intra illius terminos seruari iussit, vt auctor est Iosephus, [y] Vnde tot factæ sunt fisci stationes, in quot prouincijs separatim tributa exigebantur, & vectigalia. Hæc erant loca in quibus pecuniæ fiscalis rationes tractabantur. Antoninus A. [z] compensationi, inquit, in causa fiscali, ita demum locum esse, si eadē statio quid debeat quę petit. Item Alexander A. [a] cuius ait rei precium cum bona fide esset addicta, semel fiscus acceperit, non solum emptorem ab eadem statione, sed nec ab alia quæstionem pati debere æquū est. Idem Bassæ. [b] liberantur, inquit, fideiussores, quoties fiscus tam debitori, quam creditori, licet diuersis stationibus, succedit, vbi male à nouis impressoribus scriptum est rationibus pro stationib. Hęc statio olim Quęstorium a Quæstoribus appellabatur. Cic. pro Gn. Plancio se Thessalonicā in Quęstorium, dū exularet, ab eo perductum fuisse memorat. Itaq; hi Præfecti exactam ex vectigalibus, & tributis pecuniam ad unum ex insignioribus. prouinciarū oppidis mittebant, vbi tam diu conseruabatur, donec ad Comitatum Principis transmitteretur. Gratianus, [c] omnem, inquit, pecuniam auri, vel argenti, & reliquarū specierum, quæ sacris largitionibus ex more penduntur, statim, vt exactio fuerit celebrata, ad thesauros vniuscuiusq; prouincię, vel ad proximos referri, sub obsignatione tabularij, cęterorumq;, quos sollicitos esse debere pręcedentia iussa decreuerunt, & thesaurorū prępositis consignari pręcipimus, vt exinde ad sacrū comitatum integer oīum titulorū numerus dirigatur. Hæc ille. Tabularius autē, cuius meminit, erat Numerarius, qui sub Præside rationes vectigaliū ad largitiones pertinentium scribebat. [d] In exigendis vero tributis hæc forma obseruabatur. In singulis ciuitatib. ex ordine Decurionum vnus eligebatur, susceptor vocatus, qui indictum cuiq; aurū susciperet, [e] & ille thesaurorū Præfecto statim mittere tenebat. Gratianus A. [f] Diu, inquit, minimè penes ipsos susceptores maneat facta collatio; sed statim quodcunq; à pvincialibus fuerit easolutū sacris thesauris inferatur. Hæc ille. Hæc largitionum pecunia rhedis cursus publici ad Comitatum mittebatur 50p. auri libris, mille uerò argēti rhedæ impositis, [g] quam duo palatini

cum

o l. 1. & 5. C. quę res vēd. non poss.
p l. solum. l. ex prēstatione. cū duob. seqq. C. de vectigal. & cōmiss.
q l. vniuersi. C. eo. tit.
r l. pen. C. eo. ti. de vectig. cōmis.
s l. cotē. in prin. ff de publ. & vectig. l. 2 & vlt. C. de commerc. & mercatorib. l. 1. & 2. C. quæ res expor. non deb.
t d l. 2. & vlt. C. de commerc. & mercat.
u de comite largitionum.
x l. vnic. C. de anno. & capitat.
y lib. antiq. 18. cap. 9.
z in l. 2. C. de cōpensationibus.
a in l. 1. C. ne fiscus quam rē uēdidit euincat.
b in l. 2. C. de solutionibus.
c in l. 1. C. de cōno. largit. tit.
d l. 2. C. de numerar.
e l. 4. C. de suscepto. & arcar.
f in l. diu. C eo. tit.
g l. 49. si aurum. C. Theo. de cursu publ.

Digitized by Google

cum tribus seruis sequebantur, neque hi cum auertis, seu peris, vel manticis onus plus quingentarum librarum habere poterant. [a] Qui exactam ad locũ thesaurorum pecuniam comitabantur, prosecutores auri publici vocabantur, qđ non nisi iussione Com. largi. prosecutoria dicta facere poterant, [b] Ne vero confusio nasceretur, tabularius ciuitatis, omniũ, qui tributum vel canonem soluere debebant, nomina scribebat, & Ducenarijs, sexagenarijsque appar toribus exigenda tradebat, [c] illi exacta susceptori dabant. [d] Is soluenti, vt tutus esset, apocham faciebat, in qua nomen soluentis, summa, causa solutionis, dies, consul, & mensis com...abatur, [e] & statim ad locum thesauri exactam pecuniam mittebat. Vectigalia vero pro mercib. aduectis stationarij milites opportunis locis dispositi exigebant, eodem modo apocham scribebant, exactamque pecuniam ad Præsidem mittebant, inde ad Thesaurensem dirigebatur. Cõstantinus Iunio Rufo consulari Aemiliç, [f] prouinciales, inquit, pro rebus, quas ad vsum proprium, vel exercendi ruris gratia reuehunt, nullum vectigal à stationarijs exigant. Quæ vero negociationis gratia portantur, solitæ præstationi subiugamus, capitali poena proposita stationarijs & vrbanis militibus, quorum auaritia id tentari firmatur. Hi milites antiquitus nõ modo per Italiã, sed & per prouincias ad arcẽda latrocinia erant dispositi. Tranquil. [g] tuendæ, inquit, pacis a grassaturis, ac latrocinijs, seditionumque licẽtia curam habuit, stationes militum per Italiam solito frequẽtiores disposuit. Hæc ille. idem & Iurecons. [h] Græci irenarchas vocant. [i] & a singularum ciuitatum decurionibus ad suæ vrbis territoria custodienda eligebantur. Honorius. [k] Irenarchæ, inquit, qui ad prouinciarum tutelam per singula territoria faciunt stare concordiam, a decurionib. iudicio præsidum nominentur. Præfectus Prætorio & ipse in prouincijs suos thesaurorum Præfectos habebat: [l] qui pecuniam a se impendendam susciperent, & ad suam arcam transmitterent. Eodem modo in Occidente XII. in diuersis prouincijs thesaurorum Præfecti recensentur, præpositi appellati, prout etiam vocantur in iure; [m] qui verò prætaiam pecuniam thesaurum dictam custodiebant, Thesaurẽses sunt appellati, [n] Leo A. arcarios vocat; [o] Vulgus Italicum Thesaurarios. Earum Præfecti quandoque Comites appellantur. Gratianus A. ad Titianum Comitem s. Largitionum: [p] Nullus, inquit, Thesaurensis, uel officialis Comitis thesaurorum semel deprehensus euersor militiam repetat; cui cõsonat & Marcellin. [q] Salia, ait, thesaurorũ, paulo ante per Thracias Comes. Cum vero pecuniam Principis hi Præfecti tractarent, eam attingere non poterant, nisi prius de Principis indemnitate satisdedissent. Theodosius A. [r] Thesaurorum, inquit, Præpositi non ante ad rẽ sacri ærarij procurandam permittantur accedere, quam satisdationibus dignis eorum administratio roboretur. In scrinio epistolarũ, literis a Principe subscriptis tam ipsi quàm ceteri Thesaurenses probandi erant. Idem Theodosius ad Archatium Comitem s. Largit. [s] Comitum, inquit, thesaurorum dioeceseos prouectiones, & ipsos Thesaurenses, vetus obseruatio dexteræ principali reseruauit. Quib. verbis subscriptionem dextera Principis faciendam intelligit. Nec aliud Leo A. sensit. [t] cum thesaurensium classis meminit, quẽ & ipse a Principe in scrinio epistolarum comprobari præcipit: classem enim forte non nauium, vt vulgo putant, sed Thesaurensium multitudinem appellat.

COMES METALLORVM, per Illyricum eidem largitioonum comiti suberat, qui ex auro in metallis inuento portionem Principi debitam exigebat, in fluminibus enim uel fodinis aurum legentes, singuli octo, uel septenos auri scrupulos pro locorum consuetudine largitionibus inferebant, quemadmodum Valentinianus A. ad Cresconium comitem metallorum scribens definiuit. [u] Est autem scrupulus uicesima quarta pars unciæ uulgo caratum appellant,

a d. l. 48.
b l. 1. C. de auri publ. prosecu.
c l. 1. C. de exact. tribut.
d l. apparitores, C. d. titu.
e l. 1. C. de spo. publ.
f in l. vniuersi, C. de vectigalib.
g in Tiberio ca. 19.
h in l. 1. & l. 4. C. de fugit.
i l. 6. ff. de custo. reor. l. vlt. §. 1. ff. de mun. & hono.
k in l. 1. C. de irenarchis.
l l. duos. C. de suscep. & arcar.
m in l. 1. C. de susep. præpo. & arcar.
n l. 14. C. Theo. de diuer. offic.
o l. pe. C. de can. largit. tit.
p in l. 2. C. de palat. sacr. largit.
q lib. 29.
r In l. priuatę. C. murileg.
s in l. vlt. C. The. de diuer. offic.
t in l. vlt. §. pe. C. de diuer. offic.
Cod. de metallarijs & metallis & procuratorib. metallarum.
u in l. 2. & l. per annos. C. de metallar.

seu tertia pars dragmæ, idest duo oboli. Hoc uero aurum non obryzum aurilegúli pendebant, sed in balluca, quæ est arena aurea & eius qualitatis, ut non coquatur. Græcè χρύταμμος dicta. [x] Sunt autem aurilegúli non qui terram effodiunt, sed qui aurum inuentum manu legunt, quod cuique facere concedebatur, modo tertiam vt dixi dragmæ partem largitionibus quotannis inferret; aliqui enim aurum inueniunt in massa, aliqui arenam, quæ balluca uocatur. Plinius. [y] Aurum arrugia quæsitum non coquitur, sed statim suum est. Inueniuntur ita massæ, nec non in puteis, etiam denas excedentes libras, palacas in Hispania, alij palacrinas, idem quod minutum est, balucem uocant. Hæc ille. Est autem arrugia, quasi auri rugia, idest scalptura, ubi aurũ scalpitur non effoditur. Habebat & sua in prouincijs metalla Princeps, ex quibus aurum & argentum Comes colligebat: Vlpianus. [z] Si quis inquit, ex metallis Cæsarianis aurum, argentumue furatus fuerit, exilio uel metallo, prout dignitas est personæ, punitur. Creabatur hic Comes per Illyricum, vbi magna metallorum copia effodiebatur, Anno enim ab urbe condita. DXCVII. M. Aemilio. & C. Popilio Cos. metalla in Macedonia instituta fuisse Cassiodorus scribit, & Liuius [a] metalli Macedonici ingens uectigal fuisse refert: auctor est Plinius, [b] in superficie terræ in Dalmatia aurum abundasse. Inuenitur, ait, aliquando in summa tellure rara felicitate, ut nuper in Dalmatia Principatu Neronis singulis diebus etiã quinquagenas libras fundens. Hæc ille. Sub eo climate, est Dacia mediterranea, Macedonia, Moesia, seu Dardania, [c] quibus in locis ex ciuitatum curialibus, metallorum procuratores creabantur, qui effodiendis metallis præerant, quibus hic Comes imperabat. Cum uero multi in Illyricum, & Macedoniã ad quærendum aurum uenissent, Valentinianus edicto eos abire iussit. [d] Hic comes, & alia metalla procurasse uidetur, cum generaliter metallorum Comes uocetur, & si in Occidente hic Comes auri appellatur. Celebrantur in Oriente Docimenum, & Troadense metalla in Phrygia, & Proconense in Propontide. [e] Hunc Comitem Valentinianus hac uoce compellat. [f] LAVDABILITAS TVA.

COMES ITEM RATIONALIS SVMMARVM AEGYPTI, eidem Comiti largitionum obtemperabat. Is mittebatur in Aegyptum, ut bona caduca, vel alio modo ad fiscum deuoluta inquireret, ἴδιος λόγος. i. priuata rõ appellatus, quemadmodum Strabo refert. [g] Nullã ab initio iurisdictionem habuit, sed postea dignitate auctus, & Comes, ac Rationalis summarũ dictus, ampliorẽ administrationem obtinuit, cum. n. sericum, byssus, margaritę, gemmę, ac diuersi generis aromata ex India, Arabiaq; in Aegyptũ quotannis veherentur, quæ millies centena millia sextertiũ absumebant, ut ait Plinius, [h] ob idque maxima ibi essent uectigalia secundũ Strabonẽ, centies quinquagies centenũ millium nostrorum aureorũ prouentum Romanis Aegyptius dabat. Itaque propriũ ibi Rõnalem poni oportuit, quem Comitis titulo honestarũ, summarum Aegypti uocarunt; ita pecuniæ quantitatẽ appellabant. [i] Constantinus. [k] summę rei Rõnalem, Bulephorũ uocat: quandoque absolute Rõnalis dr: [l] aut procurator. Lampridius in Alexandro, ubi aliquos uoluisset, uel rectores prouinciarũ dare, uel prępositos facere, uel procuratores id est rõnales ordinare, nomina eorum proponebat. Capitolinus in Clodio Albino: Ad procuratores meos literas misi, quas ipse signatas accipies signis Amazoniæ, & cum opus fuerit rationalib. dabis, ubi rõnales uocantur procuratores. Hi splendidis uestibus induebãtur. Marcellin. [m] Euenerat his diebus, inquit, ut ad demendũ Imperatoris capillũ tõsor uenire præceptus introiret, quidam ambitiose uestitus, quo viso Iulianus obstupuit, ego, inquit, nõ Rõnalẽ iussi, sed tonsorẽ acciri. In Occidente XI. rõnales diuersarũ prouinciarũ erant instituti: In Oriẽte hic solus nominatur, cum tñ eos multos esse oportuerit.

x d. l. 1. C. de metallar. & Pollux.
y lib. 33. cap. 4.
z in l. sacrilegij. §. vlt. ad l. Iul. peculat.
a in 5. deca. 5.
b lib. 33. cap. 4.
c l. procuratores, C. de metallar.
d l. 7. C. Theo. de metalla.
e l. 9. & 11. C. Theo. de indulg. debitor.
f l. 1. C. de metallar.
g lib. 17.
h lib. 12. cap. 18.
i l. scire debemus. ff. de verbo. obli. l. in fraudẽ. §. fiscalib. ff. de iure fisc.
k l. 7. C. vbi cau. fiscal.
l l. 3. C. de mod. mulct. l. 2. C. de mancip. & colon. l. vniuersi. C. de fun. rei priual. l. placuit. C. de coll. lat. fun. patrimo.
m lib. 22.

Vnde aliqua deesse existimo. aut Comites largitionũ qui erant in prouincijs, eorũ fungebãtur officio. Tacitus n. Lucilliũ Capitonẽ sub Tiberio Asiæ procuratorẽ fuisse scribit, Carũ Decianũ Britanniæ. [a] sub Claudio Cappadociæ Iuliũ Pelignum, & Iuliũ Colonũ Ponti. [b] sub Nerone Mauritaniæ Luceium Albinũ, [c] Dalmatiæ Corneliũ Fusum. [d] Pollio [e] Zosimionẽ imperante Valeriano Syriæ procuratorem nominat. [f] Alexander imperator, inquit Lampridius, rõnales cito mutabat, ita vt nemo nisi annum cõpleret, eosq;, si boni essent, oderat, malũ necessariũ vocans.

MAGISTRI præterea LINEAE alias Linteæ vestis sub eodẽ Comite erant, qui Lintearijs seu linifarijs, [g] lintea, mappas, mantilia, indusia, & huiusmodi vestes lineas facientib. præerant. Hi opifices cõditionales erant. i. cõficiendis, & texẽdis linteis, seu vestib. lineis, ipsi & eorũ liberi perpetuo manebant obnoxij. Lineę vestis magistri à Theodosio A. vocãtur quos iubet cauere [h] rem sacri ærarij saluam fore. Vestes aũt appellantur quæcunq; induendi, præcingendi, amiciẽdi, insterniẽdi, iniiciendi, accubandivè causa parata sunt, inquit Vlpianus. [i] Quia vero hæc ex pecunia vectigaliũ cõparabantur, sub dispositione Comitis largitionũ erant. Huiũ magna fuit administratio, cũ non modo lineas vestes ad induendũ, sed & lintea, mantilia, papiliones, pro aula & mansionibus, & similib. pararent. Linteariũ artifices à Valentiniano linteones, [k] a Theodosio lintearij appellãtur. [l] Lineas vel amictoria antea rhedis cursus publici ad Comitatũ vehebant, postea statutũ est, vt angarijs, vel nauib. dirigerentur: solæ delicatæ vestes, & linteamen amictorum ad vsum Principis sub mille librarum põdere rhedis mittebãtur; [m] Magistri lineas vestes fieri procurabant, & factas custodiebant, quarum numerus in scrinio sacri vestiarij scribebatur sub eius primicerio; procuratores etiam gyneciorũ texendis vestibus studebant.

In Occidente pro Magistris lineæ vestis scribitur Comes vestiarij, qui has vestes lineas procurabat, aut conseruabat, & inter Cubicularios ab Honorio Augusto connumeratur. [n] Vestiarium autẽ, inquit Suidas, locus est, in quo vestes reponuntur.

PRIVATAE MAGISTRI, à Notitia appellati sub eodẽ Comite prædictis annectebantur, qui alias species ad Principis vestes conficiendas, præterquam lineas curabant. Lanã .n. & sericũ, ad tapeta, vestes, aulęa, lectos, stragulas, & papiliones, pecti, & ad opus perduci, vniuersamq; vestem confici studebãt. Hos procuratores Cõstantinus A. appellat, [o] Procuratores, inquit, rei priuatæ, per quos priuata nostra substãtia tenuatur, & species gynecij confectę corrumpuntur, suffragijs abstineãt, i. precio hoc officiũ non emãt. Quia vero & ipsi res Principis tractabãt, priusquam hoc munus exercerent, satisdare tenebantur, sicut & præcedẽtes. Theodosius ad Comitem sac. largit. [p] Priuatæ, ait, vel linteæ vestis Magistri nõ ante ad rẽ sacri ærarij procurandã permittantur accedere, quam satisdationib. dignis eorum administratio roboretur. Nunc ad procuratores est veniendum.

PROCVRATORES GYNAECIORVM eiusdẽ iuris erãt, qui textorib. vestiũ Principis præerãt. Valentinianus A. [q] Auratas, inquit, ac sericas paragaudas auro intextas viriles, priuatis vsib. cõtexere, cõficereq; prohibemus, & a gynęciarijs tantũ nostris fieri præcipimus. A Theodosio procuratores textrinorũ vocantur. [r] Gynecium Cõstantinus [s] & Notitia appellant cõclaue, idest locũ interiorẽ ædiũ, in quo mulieres degere solent, & opera textoria, & muliebria exercere vt apud Procopiũ [t] & Vitruuiũ legitur. Id & textrinũ vocabatur. [u] Vnde gyneciarij dicti, qui hæc muliebria opa cõficiunt. [x] i. aulea, stragulas, tapeta, vestesq, auro depingentes texebant; inter has erãt holoberæ. i. totæ bolosericæ, seu totæ ex serico constantes, beros. n. sericũ Balsamon [y] interpretatur. Erãt & auratæ. i. auri subtegmine intextæ, Virgil. [z] Fert picturatas auri subtegmine vestes. Et paragaudę seu sericeæ auro intextæ, forte a parando

a lib. 14.
b lib. 12.
c lib. 18.
d eod. lib.
e in Claudio.
f l. priuatæ. C. de murileg.
g l. si quis corpore. C. d. tit.
h in d. l. priuatę. C. de murilegul.
i in d. l. vestia. §. s. de au. & arg. le.
k l. 8. C. The. de murileg.
l in dic. l. si quis corpore. C. eod.
m l. 48. §. si aurũ. C Theo. de cursu publi.
n l. 2. C. The. qui a præb. tyron.
o in l. 2. C. de murileg.
p d. l. priuatæ.
C. de murileg. & gynęciarijs, & procuratoribus gynæcij.
q in l. 2. C. de vest. holober.
r in l. pen. C. de murileg.
s in d. l. 2. C. de murileg.
t lib. 1. de bello Vandalico.
u l. 6. C. de murileg.
x l. 2. & 3. l. si qs ex corpore. C. de murileg. l. vnusquisque princ. C. ad l. Iul. repetun. l. 1. C. de vestib. holober. l. vlt. C. de re milit.
y in 11. canone cõcilij cãgiẽsis.
z in 3.

gaudio dictæ, [a] quæ ad priuatorũ vsum fieri nõ poterãt. [b] Primus huiusmodi vestes Aurelianus induit, ut auctor est Eutropius. Hi a Gratiano, [c] aurifices specierũ vocantur: (species. n. pro vestibus sępe in iure accipiuntur.) quas illi tyronib. dadas texebãt. [d] Militib. vero solidus pro chlamyde a prouincijs conferebatur. [e] Aliqui ex his aurificib. serui erãt. [f] Sed liberi nec ipsi, nec eorũ posteri a seruitute texẽdi eximi poterant. [g] Ex fundis Tamacis, qui a Comite domorũ in Cappadocia administrabantur, impensæ in gynæcia factę fuisse uidentur, cum ab eo qñque eorum custionem paterentur. [h] Textrinorũ procuratores pecuniã Principis ad emendã & texendam materiã tractabãt, & ideo antequam eis hoc officiũ cõmitteretur, ut alij, satisdare tenebãtur. [i] Pro Gynæcijs Gynegia, duabus transpositis literis, in Occidente mendose scribitur, vbi erant in diuersis prouincijs gynecia numero quindecim, quæ hic non distinguuntur.

PROCVRATORES BAPHIORVM eidẽ Comiti parebant; Est autem Baphium officina in qua lana, aut sericũ murice tinguntur. [k] Lampridius, [l] Purpuræ, inquit, clarissimę nõ ad vsum suũ, sed ad matronarũ, si quę aut possent aut vellẽt; certe ad vẽdendũ grauissimus exactor fuit, ita vt Alexãdrina purpura hodie quoq; dicatur, quæ vulgo probiana dr̃. Iccirco ꝙ Aurelius Probus baphijs præpositus, id genus muricis reperisset. Hæc ille. Plura erãt in Oriẽte baphia, quib. singuli pręerant procuratores, [m] sed celebriora fuere in Phoenicia, ad quę certis tpib. quintũ de scrinio tabulariorũ, sextũ de scrinio cattonũ, & septimũ de scrinio exceptorũ Theodosio mitti iubet, vt nundinas purpurę prohibeãt, [n] Ab alio. n. q̃ Principe emi non poterat. Hic procurator Tyri degebat. Eusebius. n. Cęsariensis [o] scribit Dorotheum Eunuchũ, qui postea Antiochię presbyter fuit, purpuræ apud Tyrũ tingendę pręfuisse. Is a Iuliano apostata martyrio est coronatus. [p] Horũ procuratorũ præcipuũ erat officium curare, ut recte sericũ aut lana tingeretur, mox scite in fila redacta texerentur: [q] neq;. n. ex folliculis aqua calida immersis serici fila co tpe in rhumbũ euoluebantur, sed depecti folliculi in metaxã redigebantur, mox nebantur; & ideo metaxam a nemate serico Martianus [r] distinguit. Id & poeta significat. Velleraq; ut folijs depectãt tenuia Seres. Baphiarij seu tinctores, & ipsi cõditionales, nõ poterãt ab ea arte, aut eorũ liberi discedere. [s] Procuratores baphiorum quemadmodum & superiores satisdare tenebantur se fideliter officio functuros. [t] In Occidente nouem diuersorum baphiorum in IX. prouincijs ꝑcuratores numerãtur, qui hic nñ distinguũtur.

PROCVRATORES etiam MONETARVM eiusdẽ Comitis auctoritate pecuniã cudi curabant. Cassiodorus [u] vt figura, inquit, vultus nostri metallis vsualibus imprimatur, monetã facis de nostris tpib. futura secula commonere. Hęc ille. Sex tantum in locis moneta cudebatur in Occidẽte, vbi quot in vrbibus pecunia percutiebatur, totidẽ monetarum procuratores creabantur. Hic vero, vbi vel quot essent monetarię officinæ, non apparet. Marcellinus [x] & ipse hos procuratores appellat. Pari sorte, inquit, procurator monetę extinctus est: Sed alibi [y] monetę prępositum vocat. Theodosius [z] magistratum æris, cui annuũ stipendium in ære solui pro annonis & capitatione iubet. Solidos aũt cudebãt, quorũ sex faciebãt vnciã auri, & 72. libram. [a] Sed hic no ab re fuerit aliquã aurei argenteiq; nummatis percutiendi rõnem aperuisse. Et vt ab auro incipiamus, cõstat eius librã in vncias XII. diuisam fuisse, & aureos pondo sextæ partis vnciæ auri Valẽtiniano imperante percussos. Itaq; sex solidi seu aurei unciã auri faciebãt. & 72. librã. [b] & ob id aureus qñque sextula uocatur a Gręcis nummisma dicta: Cõstantinus uero septem solidos quaternorũ scrupulorum uncię põdo esse iussit. Inuentũ postea est nummisma duorũ, quatuor, sex, & decem aureorum, & Heliogabalus bilibres centum aureos pendẽtes numos percussit, quos Alexander conflauit. Lãpridius. [d] Formas binarias, ternarias, quaterna-

a l. 1. & 4. C. de vestib. holo. l. 1.
b in d. l. 1. C. de vestib. holober.
c in l. 7. C. de palat. sacr. larg.
d l. vlt. C. de milit. veste.
e l. pen. C. d. tit.
f l. qui textrinl. C. de murileg.
g l. 1. & l. si quis corpore. C. de murilegul.
h l. 5. C ad l. Iul. repetund.
i d. l. priuatæ. C. de murileg.
Cod. de vestibus holob. extinctione serici muricis.
k l. 3. & l. purpuræ. C. de murileg.
l in Alexandro.
m d. l. 2. C. de murilegul.
n l. vlti. C de vestib. holober.
o lib. eccles. hist. 7. cap. vlt.
p Martyrol. 5. Iunij Anstist biblio thecæ in chione.
q l. totas. C. de murileg. l. tempe rent C. de vestib. holober.
r in l vlti. §. species. de publ. e.
s l. murileguli. l. si quis. C. de murileg.
t d. l. priuatæ. C. de murileg.
Cod. de murilegulis & monetarijs.
u in formula comit. largit.
x lib. 28.
y lib. 22.
z in l. 1. C. de anno. & capita.
a l. quories. C. de suscep. & arcar.
b l. quoties. C. de suscep. & arca.
c d. l. 1. C. Theo. de ponde. & auri illatio.
d in Alexandro.

Digitized by Google

ternarias,& denarias ẽt,atq; amplius vſque ad bilibres,& centenarias,quas Heliogabalus inuenerat,reſolui præcepit,neq; in vſu cuiuſquã verſari,atq; ex eo his materiæ nomen inditum eſt. ita etiã appellant Conſtãtinus. [a] & Valentinianus. [b] Addit Lampridius Alexandrum ſemiſſes,& tremiſſes inueniſſe,i.dimidium aurei,& trientẽ propter eos,qui pro vectigalt eas aurei partes ſoluere cogebãtur. Hi poſtea ſemp percuſsi & in vſu fuere Arcadius. [c] Fortiſsimis,inquit,militibus non binos tremiſſes pro ſingulis chlamydibus, ſed ſolidos aureos præſtari præcipimus. Eiuſdem tremiſsis & Anaſtaſius meminit. [d]

Libraquoque argenti eſt pondus minæ continens drachmas cẽtũ,denarios 84. [e] quæ & ipſa in vncias 12. diuiditur,vncia in duos ſtateres,ſeu duas ſemiuncias, ſtater in duos ſiclos, vt ſiclus ſit quarta vnciæ, qui duas drachmas cõtinet, itaq; drachma eſt octaua vnciæ, nam octo drachmæ faciunt vnciam. [f] Quare ſinguli aurei duas argenti vncias æquabant, & ſex aurei ſeu uncia aurei librã argẽti, quod & Plato in Hipparcho in fine tradit: & id Valentiniano Imperante, obſeruabatur. [g] Arcadius verò aurũ coarctauit, voluitq; quinq; ſolidos argenti librã æquare, [h] ſi codex non eſt mendoſus, & pro quinq; nõ eſt legendũ ſex,plerunque. n. in notis numerorum error committitur: Vncia verò argenti reſpondet 10. libris æris,& 80. libræ ęris aureo. [i] Hęc ratio olim in officinis monetarijs obſeruabatur,quæ & hodię eſt in vſu. Quot verò formæ monetæ cuderentur,nimis longum eſſet referre, eum pro temporũ varietate diuerſas formas acceperint. Antiquitus nota aſsis ęrei fuit ab vna parte Ianus geminus,ab altera roſtrum nauis. [k] Denarius argenteus ab vno latere caput mulieris armatæ habebat,cum hac nota 10. quæ ſignificabat illum eſſe denarium, qui olim decem aſſes ualebat, & ſi poſtea auctus eſt ad 16. Ab aduerſa parte plurimũ biga, aut quadriga erat impreſſa. Sextertius,paruus numus his literis imprimebatur IIS. quę denotabãt eum aſsibus duobus cum dimidio permutari. Victoriatus habebat uictoriam impreſſam mulierem alatam manibus coronam tollẽtẽ cum litera V. quæ ſignificabat quinque aſsibus eum olim æſtimatum fuiſſe. Hæ florente Republica Romana monetę percutiebãtur. ſub Imperatoribus,eorũ vultus ab una parte imprimebãtur. [l] Cõſtantinus in auerſa parte crucẽ percuſsit. [m] quæ illi ab Angelo demonſtrata uictoriã cõtra Maxentiũ dedit. eadem in aureis numis Valentiniani, qui ſunt apud me, cernitur querna corona redimita, cui pila eſt infixa. Id ciuicam coronã ſanctiſsimę cruci conuenire ſignificat, quæ non unum ciuem ſed totum orbẽ ſeruauit. idem ſignum percuſsit Arcadius cum litteris A. & ω. quæ principium omnium, & finem eſſe illum,qui crucifixus eſt,portendit. Poſt Notitiam ubi de numiſmatis agitur,quædam notæ impreſſæ apparent,quæ ibi declarabuntur. Hic pauca attigiſſe ſit ſatis. Monetas cudentes & ipſi erant huic arti cum uxoribus & liberis obnoxij. [n] Nec illis quiſquã ſine probatoria,h. Principis comprobatione poterat aggregari. [o] Auctor eſt Suidas, Aureliano imperante à monetarijs monetas adulterãtibus, Fœliciſsimum monetarum procuratorẽ occiſum, & graue bellum motũ, quod uix extingui potuit. Idẽ Aurel. Victor. Vopus, & Entropius, [p] Ad fabricandam monetam prouinciales carbones conferre cogebamur. [q]

PROCVRATOR VICESIMAE Hæreditatum olim in omnibus prouincijs fuit, undemagnus fiſco reditus prouenieba,& pluribus in marmoribus legitur, procurator XX. H i. procurator uiceſimæ hæreditatis, & in hac T. CLAVDIO T. F. GERMANO CVRATORI TRIVMPHI FELICISSIMI GERMANICI SECVNDI IMP CAES. FL. DOMITIANI AVGVSTI EXORNATO SACERDOTI SPLENDIDISSIMO PONT. MINOR. PROC. EX HAER. VMBRIAE, TVSCIAE, PICENI, BRVT. CALABR. ET APVLIAE HOM. M. F. CL. PRISCO SACERDOTI TITIALI. PR. INTER CIVES ET PEREGRINOS TR. PL. QVAESTORI PR OC. AVG. XX. NARBRD. & in alio marmore Firmi in Piceno,& Sæpe alibi. Aliquãdo hi procuratores hæreditatum uocabantur, ad quos Antoninus

a l.1.C. de ponderato. & auri illat.
b l.ul.C.T.cod. titu.
c l.3.C.de milita.ueſte.
d in l. iubemus a. Co. de erogat. milita. anno.
e Pli.li.33.ca.9.
f Epiph. de pond & menſ. D. Hier. in c. 4. Ezechiel. Ioſeph. de lib. anti. 3. ca. 9.
g l. quoties. Co. de ſuſ epto.
h l.1.C.de argenti pret.
i l.1.C.de collatione.
k Pli.li.33.ca.4.
l l.1.C.T.de pond.& aur. illat. l. 2.& ul.C.de vet. numis. poteſt.
m Euſeb.li.1.c.9
n d.l.1. l. edicimus. l.ult. C. de muril eg.
o l.ul. Græca.C. eo. tit.
p in Aureliano.
q l. inter ceteram,c. de excuſ. munet.

Caracala ſcribit,[r] ut harum hæreditatum,uſuras debitas exigant,ſolebãt uerò uiceſimæ reditus plurimũ locari publicanis Plinius, [s] a publicanis partẽ uigeſimã emiſti, Hoc uectigal Auguſtus ad alẽdas XXV. legiones inſtituit,tanquã hoc faciẽdũ inueniſſet in cõmẽtarijs C.Iulij Cæſaris, quo quiſquã hæres,qui defuncto ualdẽ propinquus nõ fuiſſet, & hæreditas nimis tenuis nõ eſſet,uiceſimam ſoluere cogebatur,ut auctor eſt Diõ, [t] & id lege Papia introduxit. Tãtũq; hic prouẽtus eſt habitus,ut duos libros ad legẽ uiceſimam hæreditatis AEmilius Macer compoſuerit, quemadmodum ex diuerſis Pandectarũ locis in eius legum inſcriptionibus apparet. [u] Antea ẽt primus A. Oſilius in hanc legem ſcripſerat,ut Pomponius refert. [x] Nerua & Traianus in quibuſdã hoc onus arctarunt,quod in Panegyrico Plinius commendat, & alias de ea leges M. Antoninus tulit, ut auctor eſt Capitolinus. Demum Gratianus hãc uiceſimam penitus ſuſtulit,quemadmodũ Auſonius in gratiarum actione ad eum refert. Quare Iuſtinianus eam ante ſublatam fuiſſe tradit. [y] itaque nulla huius procuratoris hic mẽtio habetur,cum iñ hæc ſcire ad aliquarum legum notitiã conducat,pręternittenda non eſſe duxi.

PRAEPOSITI BASTAGARVM eidẽ comiti parebãt. Baſtaga eſt onus transferendi res publicas aut Principis, [z] à quo nemo tempore expeditionis,nec domus Imperialis, nec eccleſia excuſari poterat. [a] Pro modo uerò iugerum,quæ habebat quiſque onerabatur. [b] Onus publicum uocatur, [c] quod Phauorinus βάρος interpretatur. Vndẽ baſtagarij erant, qui equis aut mulis res publicas ad præſcripta cuiuſque prouinciæ loca deducebant, [d] nec id munus niſi elapſo tempore ſibi definito deſerere poterant. [e] Erant & milites qui eas præſidij cauſa comitabantur. Nam in Occidente legio III. Italica, ſub Duce Rhetiæ tranſuectioni ſpecierum erat deputata, ut in eo Notitia refert,quę baſtagam,tranſuectionem ſpecierum appellat. In primis uerò nauicularij frumentum quotannis Alexandriam,& Conſtantinopolim deferre tenebantur, [f] quod erat 800. miriadum artabarum, ſeu medimnorum Atticorum: ita interpretor Edictum [g] Iuſtiniani. Hæc tranſuectio pia embola uocabatur. [h] Deferebant & ueſtes Principis, ſericum,purpuram, byſſum, margaritas, lapillos, gemmas,& alias ſpecies Indicas,uel Arabicas,[i] arma,annonam,& cætera militibus neceſſaria, [k] quę baſtagæ Prępoſitus ad loca pręſcripta deſerri curabat. Aliqui,priuilegio ab hac functione erant immunes, prout Syrię cohortales. [l] Dicta eſt autem baſtaga à βαστάζω quod eſt porto. Alij baſtagma rectius dici putant: Neceſsitas tranſuehendi angaria dicebatur, de qua ſupra in curſu publico eſt dictum. Baſtagas indicebat Tertiocerius officij Comitis largitionum, & ſingulę ſingulos habebant Prępoſitos. In Occidente quatuor recenſentur ſingulis annis baſtagę: quę in Orientem tendebant. Alię quatuor,quę in Occidentem:& ſi ibi codex eſt mendoſus.

Vltimi ſub eodem recenſentur PROCVRATORES LINIFICIORVM, lympharij, [m] uel linifices uocati, & differunt à Magiſtris lineæ ueſtis,q linũ ipſum pecti,mũdari,excoliq; & in ueſtes cõuerti faciebãt. Hi rude linũ procurabãt,&potius;linteę nõ lineę veſtis magiſtri ſunt appellãdi,ut uocat Theodoſius. [n] Quę hãc artẽ exercebãt ab ea,neq; ipſi, neq; uxores, neque liberi poterant eximi:cõditionales.n.erant. [o]

Quot eſſent hi procuratores nun exprimitur. In Occidente duo erant; unus Viennæ in Gallijs, alius Rauennæ in Italia. Erant igitur Comites VI. largitionum per dioeceſes: Alij V. iiſdem in prouincijs ob diuerſas merces emendas & metalla. Plures theſaurorum præfecti. Rationalis unus Aegypti. Plures lineæ ueſtis,& priuatæ procuratores Magiſtri plures & procuratores,qui operibus faciendis inſtabant,& plures diuerſis baſtagis præpoſiti,qui omnes comiti Largitionum parebant. Nunc eius officium,quod ex ſcriniaris conſtabat,eſt explicandum. Hi prędictorũ rationes;& acta ſcribebant.

r in l. 5. C. de uſur. rei iudica.
s li.17.epi.14.
t lib.55.
u in lib.19.nulli de manſ. in l.37. ſuoeria,de relig. l.65. computatio ni ad l. falc. l. 154 milte paſſus de ver. ſign.
x in l.2. §. ex his auditoribus de orig. iur.
y in l.vl. in prin.
z C.de edict. Diu. Hadr. tol. li.3. diſpunt.c.6.
Co. de murilegulis & baſtagarius
s l.3.C de cohortalib.
a l.1.C.quib. muneribus uel præſtatio. nem. li.ſe excuſare. l. antepenul. Co. de curſu public.
b l.1.C.quib muneribus uel præſtat nem.ſe lic. excu
c l.1. C. nè quid oneri pub. impo.
d l.4. l æternam C. de murilegul.
e d.l. æternam.
f l.4.C. de nauic.
g 13.14.ca.8.
h l.iubemus.nullam C.de ſacroſ. eccleſ. qua eadd eſt l.ul. Græca.c. de nauicular.
i vel l.vl.6.ſpecies ff de publ.
k l ul.§.tyronũ, ff. de mune ab. & honorib.
l d.l. de cohorta. Co. de murilegulis,& gynæciarius lib.11.
m l.ſi quis.C.de murileg.
n in d.l. priuileg.
o d.l. ſi quis.

OFFICIVM SCRINIORVM XI.
COMITIS LARGITIONVM.

- *Primicerius totius officij.*
  - *Secundo cerius officij, & Primicerius exceptorum perfectissimus ordinis secundi, sub quo*
    - *Ducenarij secundi.*
      - *Tertiocerius officij bastagias tradit.*
      - *Quartocerius officij libellos tractat.*
    - *Centenarius, Primicerius instrumentorum perfec. ordin. secundi.*
    - *Epistolares perfectiss.* II.
    - *Formæ primæ perfect.* XXXVI.
    - *Formæ secundę perfect.* IIII.
    - *Formę tertię perfect.* III.
  - *Primicerius Numerariorum perfectis. ordin. tertij sub quo*
    - *Ducenarius perfectiss. ord. tertij.* I.
    - *Centenarij perfectiss.* II.
    - *Epistolares perfectis.* II.
    - *Formæ primæ perfectis.* III.
    - *Formæ secũda perfectis.* I.
    - *Formæ tertię perfectis.* II.
  - *Primicerius tabulariorum perfect. or tertij idem Centenarius exceptor.*
    - *Ducenarius perfectiss.* I.
    - *Centenarius perfectis.* I.
    - *Epistolares perfectis.* I.
    - *Formæ primę perfectiss.* III.
    - *Formæ secundæ perfect.* V.
  - *Primicerius canonũ perfectis. or. tertij.*
    - *Ducenarius perfectis.* I.
    - *Centenarius perfectis.* I.
    - *Epistolares perfectiss.* II.
    - *Formæ primæ perfectiss.* IIII.
    - *Formæ secundæ perfectis.* IIII.
  - *Ducenarius Mittendariorum perfectissi. ord. tertij.*
    - *Centenarij perfectiss.* II.
    - *Epistolares perfectiss.* VIII.
    - *Formæ primę perfectiss.* VI.
    - *Formæ secundæ perfectiss.* XXXIII.
  - *Primicerius perfect. ord. tertij,*
    - *Aureæ massæ in qua*
      - *Secundo cerius perfectis.* I.
      - *Ducenarij perfectis.* II.
      - *Centenarij perfectis.* VI.
      - *Epistolares perfectis.* IIII.
    - *Præfecti aurificum specierum.*
      - *Præfectus perfectiss.* I.
      - *Ducenarij perfectis.* IIII.
      - *Centenarij perfectiss.* VI.
      - *Epistolares perfectis.* VIII.
      - *Formæ primæ perfectis.* XVII.
      - *Formę secundę perfectis.* IIII.
    - *Aurificum solidorum.*
      - *Ducenarius perfectis.* I.
      - *Centenarii perfectiss.* VIII.
      - *Epistolares perfectis.* VI.
      - *Formę primę perfectiss.* IX.
      - *Formæ secundæ perfect.* XXX.
    - *Sculptorum, & aliorum aurificum perfectissimus.*
      - *Centenarius perfectis.* I.
      - *Epistolares perfectis.* V.
      - *Formæ primæ perfectis.* VI.
      - *Formæ secundæ perfect.* XXIII.

Digitized by Google

- *Primicerius totius officij.*
  - *Primicerius scrinij auri ad responsum perfect. or. primi.*
    - *Secundo & tertio, cerij perfectiss. ordinis 2.* — II.
    - *Ducenarius perfectiß.* — I.
    - *Centenarij perfectiß.* — II.
    - *Epistolares perfectiss.* — III.
    - *Formæ primæ perfect.* — IIII.
    - *Formæ secũdę perfect.* — II.
    - *Formę tertię perfectis.* — I.
  - *Primicerius scrinij a Miliarensibus perfectissimus.*
    - *Ducenarius perfectiss.* — I.
    - *Formæ primæ perfect.* — I.
    - *Formæ secũdæ perfect.* — II.
    - *Formæ tertię perfectis.* — III.
  - *Primicerius scrinij perfectissim. ordinis tertij.*
    - *Vestis.*
      - *Secundo cerius perfectiss. ordinis secundi.* — I.
      - *Ducenarij perfectis.* — II.
      - *Centenarius perfectiss.* — I.
      - *Epistolares perfectiss.* — II.
      - *Formæ primæ perfectis.* — VII.
      - *Formæ secundę perfect.* — X.
      - *Formæ tertiæ perfectis.* — IIII.
    - *Officialium sacrarũ vestiũ.*
      - *Ducenarij perfectiss.* — III.
      - *Centenarij perfectis.* — III.
      - *Epistolares perfectiss.* — I.
      - *Formæ primæ perfectis.* — XII.
      - *Formæ secundæ perfect.* — X.
      - *Formæ tertiæ perfectis.* — VIII.
    - *Deputatorum sacræ vestis.*
      - *Perfectis. ord. secundi.* — II.
      - *Ducenarij perfectis.* — II.
      - *Centenarij perfectis.* — II.
      - *Epistolares perfectiss.* — II.
      - *Formæ primæ perfect.* — II.
  - *Primicerius scrinij ab argento perfectiss. ord. secundi.*
    - *Epistolaris perfectis.* — I.
    - *Formæ primę perfectis.* — VI.
    - *Formæ secũdæ perfect.* — III.
    - *Formæ tertię perfectis.* — I.
  - *Primicerius scrinij perfectissim. ord. secundi.*
    - *A pecunijs.*
      - *Formæ primæ perfect.* — I.
      - *Formę secundę perfect.* — II.
      - *Formæ tertiæ perfectis.* — V.
    - *Argentariorum Comitatensium.*
      - *Ducenarius perfectiss.* — I.
      - *Centenarij perfectis.* — II.
      - *Epistolares perfectis.* — III.
      - *Formę primę perfectis.* — VIII.
      - *Formę secundę perfect.* — XXV.
    - *Barbaricariorum.*
      - *Centenarij.* — II.
      - *Epistolares.* — V.
      - *Formę primę perfectis.* — VIII.
      - *Formę secundæ perfect.* — I.

DE OFFICIO COMITIS *sacrarum largitionum orientis.* Cap. LXXV.

DECEM scrinia Comes largitionum in officio habebat, quorum scribæ, militia literata vocabatur.[a] Nihil enim aliud erant scrinia, quam pluteі in quibus libri condebantur.[b] inquit Suidas;[c] & Scriniarij sunt chartularij, chartas tractantes. Vniuerso officio Primicerius præerat, hunc sequebantur alij tres, eiusdem officij præcipui, Secundocerius, idemque scrinij exceptorum Primicerius, & Tertiocerius qui bastagas, & Quartocerius qui libellos tractabat.[d] Singula quoque X. scrinia suos Primicerios habebant. Primus erat scrinij canonum, qui chartas ad illud scrinium pertinentes curabat. Alij erant Tabulariorum, Numerariorum, aureæ massę, auri ad responsum, Vestiarij sacri, Scrinij argenti, Anularensis, quem Gratianus[e] ad Trifulinum Comitem Largitionum, huius officij scriniorum primates recensens omittit, & pro eo Miliarensium ponit. Erat & scrinium pecuniarum, & exceptorum, cuius Primicerius, vt dixi, erat officij secundocerius, Primicerius totius officij: & tres X. scriniorum primi tribunorum prætorianorum militum dignitate honestabantur, vt Principem salutare & sacram eius purpuram adorare possent,[f] ita statuit Theodosius,[g] apud quem mendose legitur, tres primicerij scriniorum, proi... tres pruoi. Emendanda quoque est Notitia, dum addit, Habet quarto loco libellos tractat... & cete... os palatinos officij supra scripti, Comes largition... m, quoties vsus exegerit. quæ verba nihil significant: Legendum est itaque, Habet quartocerium officij, qui libellos ..., & ceteros palatinos officij suprascripti Comitis sacrarum Largitionum, quoties vsus exegerit. Sæpe etenim preces porrigebantur ob stipen...a, vel munificentiam Principis executioni mandandam, quibus interuenire Comitem oportebat. Aliud ... rinium, huic officio, Gratianus A. addidit,[h] Mittendariorum, quibus pro Primicerio ... præficit Ducenarium, sed forte apud eum huius officij scrinia sunt diminuta, Aurificum quoque, Sculptorum, & aliorum aurificum, Officialium sacrarum vestium, argetariorum, & Barbaricariorum scrinia in eodem officio, cum suis præfectis reperiebantur. Hi palatini vocantur, quia in Principis palatio degebant.[i] Vnde & hoc officium palatinum Honorius appellat,[k] a sordidisque muneribus & tyronum præstatione immunes plus minus 450. huius officij viros facit, ac perfectissimi dignitate honestat.[l] De singulis ergo huius officij scriniis est dicendum, ac primum de scrinio Canonum, vt ordinem Notitię sequar, etsi Gratianus A. aliū seruet.[m]

a l. proximus C. de prox. sac. scri.
b l. omnium. C. de test. l. 2. & 3. C. de proxi. sacr. scri.
c in verb. σκρινιάριοι.
d l. 7. de pala. sac. largit.
e in d. l. 7.
f l. pen. & vlt. C. de pal. sac. larg.
g d. l. penult.
h in d. l. 7.
i C. de palat. sac. lar. l. 1 & fere toto tit.
k in l. 1. C. de canon. largit. tit. & l. 3. C. de palatin. sacr. largit.
l in d. l. 7.
m in d. l. 7.

DE SCRINIO CANONVM. Cap. LXXVI.

Codex de canone largitionalium titulorum.

CANONEM regulam dici notissimum est, inde effectum, vt certa pensio alicui prædio imposita canon vocetur,[n] quemadmodum id quod ab emphyteuta domino soluitur.[o] Et canonicum dicitur, quod solitū est fieri, qua ratione & canonica illatio tributum vocatur, quæ quotannis pendi consueuit,[p] sic & canon largitionum est auri quantitas, quæ earum arcæ singulis annis ex prouinciis inferri solet, quam postea ad varios vsus Princeps destinabat. Quælibet vero prouincia suum canonem idest indictam a principe pecuniam pendebat. sic Iustinianus,[q] ex canone Phoeniciæ X. libras auri singulis annis Primicerio notariorum solui iubet. Exactæ.n. ex vectigalib. & tributis pecuniæ, Præfectus Prætorio partem ipse in prouinciis retinebat, vt magistratib. eorumque officialibus & alijs salaria penderet.[r] Arcæ quoque largitionum, certam auri quantitatē inferri curabat, quæ canon vocabatur, quia ex more a prouinciis exigi & ad largitionum arcā mitti consueuerat, Leo A.[s] Si delegatio, inquit, quæ ab amplissima præfectura in diuersas prouincias ex more quotannis emittitur, minus contineat omnes largitionales titulos, nihilominus competentem exactionem procurari præcipimus. Hæc ille. Vocat delegationem scripturam Pręf. Pręt. quæ etsi minus contineat, quam largitionalibus titulis debeatur, nihilominus consuetam quantitatē vult solui: Largitionibus enim destinata, vniformis fuisse videtur; quæ vero in prouinciis a P.P. impendebantur, vix certa esse poterant. Iustinianus A.[t] Sancimus, ait, dispositiones functionum in adiutorio cuiusque dioeceseos Præfectorum actis interuenientibus manifestari, & quid ex his in arcam infer... & quid in vnaquaque prouincia expendi opor... Hæc ille. Forma autem hæc obseruabatur. Præsides prouinciarum singulo quadrim... stri, exactam ex subditis sibi ciuitatibus pecuniam, largitionibus destinatam, in tutum prouinciæ oppid... ad hoc electum, ad Thesaurensium Præfectum mittebant, ac Numerarii seu tabularij, & alij exactores obsignatis literis, missam quantitatem notabant. Inde a Pręfectis thesaurorum ad Comitem Largitionum mittebatur, & Principi tradebatur. Gratianus ...[u] Omnem, inquit, summam auri, vel argenti, & reliquarum specierum quæ sacris largitionibus ex more penduntur, statim vt exactio fuerit celebrata, ad thesauros vniuscuiusque prouinciæ referri, sub obligatione tabularij, & thesaurensium prępositis consignari pręcipimus, vt exinde ad sacrum Comitatum integer omnium titulorum numerus dirigatur: Hęc ille. Tabularius vero cuius memini, est Numerarius, qui tributorum ac vectigalium ad largitiones spectantium rationes scribebat.[x] Huius scrinij homines canonicarij vocabantur, qui in codicibus pensiones ex prouinciis largitionibus debitas notabant, an integre essent solutæ, quæ ex indictionibus, superindictis, vectigalibus tributis, ac militari veste debebantur; Hi sunt, qui tituli appellantur. Canonem quoque vestium, ad largitiones spectasse Valentinianus indicat.[y] Omnē inquit, canonem vestium ex Calendis Septembris vsque ad Calendas Aprilis nostris largitionibus tradi præcipimus. Conte...batur autem pro singulis XXX. iugeribus aut XX. pro locorum consuetudine, singula vestis,[z] aut pro singula veste, aureus militibus soluendus.[a] Ex sex enim partibus vestium, quæ a gynæciariis texebantur, quinque dignioribus militibus in auro dabantur, idest singulis singuli aurei; Sexta pars in specie idest ipsæ vestes gregariis, seu tyronibus tradebantur:[b] quorum ... Comitem largitionum habuisse, iura ad eum scripta, indicant.[c]

Ex mittendariorum vero scrinio, vnus in singulas prouincias mittebatur, qui vestes & alia debita, largitionibus solui compelleret.[d]

Huius scrinij Primicerius erat perfectissimus tertij ordinis: Ducenarius item vnus, ciusque dignitatē habebat, qui CC. militibus præfuisset. Centenarius item vnus, qui Cent...rium honore æquabatur. Epistolares duo formę primæ seu primi gradus quatuor, formæ secundæ item quatuor, quibus omnibus annonæ ex publico dabantur.[e] Credo hos post Centenarios fuisse loco Biarchorum, Circitorum, & eorum qui equites in alijs officiis vocabantur. Sextus huius scrinij ad baphia Phoeniciæ nundinas purpuræ prohibiturus mittebatur.[f] Epistulares vero erāt, qui ob exigendum canonem, iussu Comitis, in diuersas prouincias, ad Præsides, Pręfectos, Vicariosque scribebant.

n l. 1. C. de præd. tamiac.
o l. vl. §. fin auté. C. de iure emphyteutico. & in Authen. qui rem. C. de sacros. eccle.
p l. placet. C. de sacrosan. eccle.
q in edict. 4. §. 1.
r Nouel. 128. c. 1.
s in l. vlti. C. de can. largit. tit.
t in Nouel. 128.
u in l. 1. C. de canone largit. tit.
x l. 1. C. de num.
y in l. 1. C. de mil. veste.
z l. 2. C. de mill. veste.
a l. 3. C. eod. tit.
b l. vlt. C. eo. tit.
c d. l. 3. C. de mil. veste.
d l. vlt. C. de exactorib. tribut.
e d. l. 7. C. de pal. sacr. largit.
f l. vlti. C. de vestib. holoser.

DE

C. de tabularijs.

DE SCRINIO TABVLARIORVM. Cap. LXXVII.

SECVNDVM, eiusdem officij scrinium erat Tabulariorum, id est, eorum, qui instrumenta, seu cautiones, receptæ solutæuè pecuniæ scribebant. Tabularius, enim is dicitur, [a] & tabulariũ locus, in quo tabulæ conseruantur. [b] In scrinio exceptorum centenarius dictus huius scrinij erat Primicerius, [c] quod tabulariorum seu instrumentorum appellabatur. Alias tabularij sunt, qui rationes scribunt. Vlpianus, [d] Ego, inquit aduersus tabularium puto actiones dandas, qui in computatione fefellit: & alibi, [e] calculatoribus siue tabularijs, ius dicere Præses debebit. Tabularios uerò huius officij, eos fuisse puto; qui solutæ pecuniæ instrumenta scribebant, apochasque accipientium in scrinio seruabant, quod idem erat scrinium [illegible] apud Comitem rerum priuatarum. Po[illegible], multi scrinio tabulariorum inseruiebãt, qui[illegible] præ[illegible]a. Primicerius ordinis tertij perfectissimus, post quem centenarius similiter perfectissimi titul[o] gaudeoat. Item epistolaris unus nempe ex illorum [nu]mero, qui epistolas ob causas prædictas scrib[eb]ant. Formæ item primi uiri tres, & secundæ [uiri qu]a[tuor] qui eiusdem ordinis erant perfectissimi, [f] & [illegible] digniores erant, plures annonas habebant.

a l. 3. C. de tabu.
b l. si mini. 92. ff. de legat. 3
c l. scrinija. §. 3. C. de palat. sacr. largit.
d l. [illegible] ubi n ff. [illegible] sor [illegible] mod. dat. erat.
e in l. 1. §. lud. ff de uar. & extraor. cog. nitionib.
f l. 7. C de palat. sacr. largi.

Co. de numerar. lib. 12.

DE SCRINIO NVMERARIORVM. Cap. LXXVIII.

NVMERARIOS eos esse diximus, qui rationes numerando [su]pputant: D. Augustinus. [g] Multos, inquit, noui numerarios, aut numeratores, uel, si quo alio nomine uocandi sunt, qui bene, & mirabiliter computant. Bini in singulis prouincijs numerarij esse consueuerunt, tabularij dicti, [h] quorum alter largitionum ratiocinia, alter ad arcam [fis]calem pertinentia tractabat. [i] Alij fuere apud comitem largitionalio Numerarij, qui [pe]cuniæ uectigalium, & tributorum ex prouincijs missæ, & impensæ, rationes scribebant. Multa.n. hic Comes, Principis iussu elargiebatur, plura in emendis speciebus, ut serico, purpura, bysso, gemmis, lana lino, & similibus impendebat, alijs stipendia, aut mercedes soluebat, & alias huiusmodi impensas faciebat: vt ergo [sci]re[t]ur, an reliquator, an creditor permaneret, numerarij acceptorum, expensorumque rationes tractabant: [H]i, & præcedentes, cum Primicerij munus expleuissent. à præbendis, tyronibus, & equis immunes erant. [k]

In hoc scrinio, primus est perfectissimus tertij ordinis, & ex Ducenarijs unus, & Centenarijs duo: Epistolares item duo, & pauci alij, qui epistolas ob prædictas causas scribebant, aut etiam perferebant. Salmanus, [l] Veniunt, inquit plerunque noui nuncij, & noui epistolarij à summis potestatibus missi: Hi annonas à Principe pro dignitatis gradu habebant. [m]

g ll. 2. de li. arbi.
h le. duos. C. de susceptorib & arcar l. 2. & 4. C. de Numerarijs.
i d. le. 4. & d. lg. duos.
k l palatia. C. de palat. sacr. larg.
l in 5. de prouidentia
m [illegible] C. de palat. sacr. lar.

DE SCRINIO AVREAE MASSAE. Cap. LXXIX.

PRAETER memorata scrinia, erat & aliud Aureæ massæ, in quo scribebatur, quantum auri esset in massam conflatum. Est autem in massa aurum quod neque factum, aut cęlatum, neque signatum est. Vlpianus. [n] Argentum factum, inquit, rectè quis ita definirit, quod neque in massa, neque in lamina, neque in signato, neque in supellectili, neque in mundo, neque in ornamentis insit. Est enim aurum infectũ idem Vlpianus. [o] Infecti, aut, argenti appellatio rudem materiam continet, idest non factam, qualis in comitis largitionum insignibus repræsentatur. In massam autem aurum conflabant, ut minus dissipari posset, & inde aurei cuderentur, uasa aurea, torques, monilia, & similia, ad usum Augustæ & Principis fierent. In hoc ergo scrinio scribebatur, quantum auri in massam esset conuersum, quantum inde ad species aureas fabricandas, & cudendos aureos exemptum. Itaque Gratianus huius officij scrinia recensens, [p] quatuor hominum ordines in hoc scrinio statuit. Primum illorum, qui auri in massam redacti rationes scribebant, quorum Primicerius massæ erat perfectissimus tertii ordinis; Eiusdem dignitatis erat, & Secundocerius. Ex Ducenarijs uero duo, idest Tertiocerius & Quartocerius. Ex Centenariis sex. Ex Epistolaribus quatuor, qui ob prædictas causas epistolas ad Præsides scribebant, quantum auri in prouinciis in massam redactum, quantum in ballucis à metallariis penitum esset, & ad largitiones missum. [q]

n in l. qu[illegible] §. ult. de auro & argent. leg.
o in l. cum aur. §. infecti. ff eodē titul.
p in d. l. 7. C. de pala. sac. lar.
q l. 1. C. de met.

Secundus huius scrinij ordo erat Aurificum specierum, qui ex massa aurum in fila deducebant, uel alio modo elaborabant, ad uestes Principi, & Augustæ texendas, murenulasuè, aut reticula, conficienda, & similia, quorum rationes in hoc scrinio notabantur, in quo nullus ex his erat Primicerius, sicut nec in duobus sequentibus ordinibus: omnes enim suberant Primicerio scrinij massæ, ex quorum antiquioribus unus tertij ordinis erat perfectissimus & Ducenarij quatuor, Centenarij sex, Epistulares octo, formæ primæ septendecim, formæ secundæ quatuor.

Tertius huius scrinij ordo à Gratiano statuitur solidorum aurificum, qui ex massa aureos solidos, signatos scribebant, quot aurei, & cuius formæ quouidie percuterentur. Hi quoque cum Primicerio carerent, ex eorum Ducenariis primus erat tertij ordinis perfectissimus, Centenarij octo, Epistolares sex formæ primæ nouem, formæ secundæ triginta.

Quartus ordo huius scrinij erat sculptorum, & ceterorum aurificum, idest eorum, qui uasa aurea ex solido auro cælabant, torques, anulos, armillas, clauos & similia fabricabant, in quibus ars sculpendi uersabatur, quorum rationes in hoc scrinio scribebantur; videlicet singulorum numerorum forma & pondus. Hinc ostenditur usus auri in massam versi. Hi quoque Primicerio carebant, sed primus ex eorum centenariis erat perfectissimus ordinis tertij. Epistolares quinq; formæ 1. sex, formæ 2. decem & octo. [r]

r l scrinija. C. de palat. sacr. larg.

DE SCRINIO AVRI AD RESPONSVM. Cap. LXXX.

RESPONSA tempore posteriorum Principum tam eorum, quã Præfectorum mandata dicebantur. Procopius, [s] Belisarius, inquit, quendam ex his, qui equo celeriter inuecti regia perferunt responsa, quosque ueredarios appellant, cepit, qui eum locum latinè interpretatus est, uertit litteras: sed græcè scriptum est ἀποκρίσεις idest responsa. Zosimus, [t] erat, inquit, quidam in aula nomine Eros ab Imperatore ad efferenda foras responsa destinatus. Hinc ad responsum vocabantur, qui ad milites destinabantur, ut magistrorum iussa exequerentur. [u] Hic quoq; aurum ad responsum dicitur, quod destinatũ est ad perferenda in prouincias per ueredos mãdata Principis. Pōt etiam hic aurũ intelligi, quod ad respōsũ pro annonis dabatur, i. respōsalibus, q à præfectus militũ ad exercit[us] mittebatur, ut eorũ iniurias audiret,

s lib. 1. de bello vandalico.
t lib. 5.
u l. ulti. C. de re milit. nou. 24. c. 4. nou. 25. c. 2. nouel. 26. c. 2. 3. nouel. 28. c. 3.

a d. l. ul.
b in ed. d. 8. §. 3.

audiret, & magistrorum iussa exequerentur. [a] erāt enim uelut eorum uicarij. Sic Iustinianus [b] Vicarium Ponticæ prius abolitum ita restituit; ut militibus præesset, & eos tanquam vices magistrorum gerens, etiam ipsis incoosultis puniret, & apud illos locum magistrorum ad respoosum teneret, per quos milites compescerentur; & in officio continerentur. Eodem modo Gregorius narrat se ad responsum seruiuisse Constantinopoli pro Pontifice Romano. & ipse factus Summus Pontifex Responsales Constantinopoli apud Imperatorem habuit. Græci apocrisarios vocant, vulgo nuncij dicuntur. In hoc ergo scrinio rationes auri, quod dabatur his Responsalibus pro annonis scribebantur. Exemplum Maffæorum habet primicerium aureæ ad responsum, subaudiendum esset, massæ. Huius scrinij Primicerius, secundocerius, & Tertiocerius erant perfectißimi ordinis primi. Item Ducenarius vnus, centenarij duo, epistolares tres. Formæ primæ quatuor, secundæ duo, tertiæ formæ unus, qui omnes annonis a Principe datis fruebantur. [c]

c d. l. in scrinijs. C de palat. sac. larg. lt.

DE SCRINIO VESTIARII Sacri. Cap. LXXXI.

Cod. de vestibus holoser. & auratis lib 11.
d in d. l. 7. Co. de palat. sacr. larg.

IN hoc scrinio tres ordines scribarum Gratianus statuit. [d] Primum eorum, qui vestium curam habebant, quod generaliter de omnibus vestibus potest intelligi etiam de his; quæ pro militibus aulicis, & alijs parabantur. Inter alia enim, quæ pluribus Princeps elargiebatur, erat uestis, quam militibus dabat.

Harum uestium rationes proprium scrinium habebat, quot scilicet vestes essent à subditis co[illegible]tæ, quot ad comitis manus peruenissent, quot militibus traditæ, uel solidi pro ipsis erogati, & quot in specie ipsa militibus Gregarijs exhibitæ essent, & quantum vestium in Principis vsum paratum, quid pro ipsis impensum. Huius scrinij Primicerius perfectissimos ordinis secundi appellabatur, similiter Secundocerius: ita enim credo emendandam legem Gratiani, [e] quæ uelle videbatur Primicerium esse perfectißimum ordinis tertij. & Secundocerium secundi, quod esset absurdum. Ducenarius similiter unus erat ordinis tertij perfectißimus, & centenarius unus: Epistolares duo. Formæ primæ scriniarij septē. Formæ secundæ scriniarij decem. Formæ tertiæ quatuor. Huius ordinis Notitia non meminit, quem sub canonum scrinio contineri puto.

e in d. l. scrinijs. C de pal. sac. lar.

Alter ordo; in hoc scrinio a Gratiano statuitur, officialium sacrarum vestium, id est, eorum qui sacras uestes Principis, & Augustæ tractabant, eas videlicet, quæ quotidie vestiario inferebantur, quot togæ, pallia, tunicæ, & aliæ huiusmodi, cuius materiæ, an holosericæ, subsericæ, auratæ, uel paragandæ, uel purpureæ, ianthinæ, coccineæ, hisginę, melinęę, ceraciorxuè essent. [f]

f l. si cui lana. §. quæsitum ff. de leg. 3.

Vestes, quibus Princeps induebatur, graphice Corippus Africanus describit sequenti carmine loquēs de inauguratione Iustini minoris.

Egreditur, tunicaque prius induitur artus
Aurata se ueste te[illegible].
Purpureæ pura resonant fulgente cothurno,
Cruraq; puniceis induxit regia vinclis,
Parthica campaso dederant quæ tergora fuco,
Sanguineus prælata rosis, la[illegible] rubore,
Lectaq; pro sacris tactu mollissima plantis,
Augustis solis hoc cultu comp[illegible] uti.
Nobilibus gemmis, & cocto lucidus auro
Balth[illegible] effulgens, lumbos præcinxit heriles,
Substrictoq; sinu vestis diuina pependit.
Poplite fusa tenus, pretioso candida limbo,
Cæsareos humeros ardenti murice texit
Circumfusa chlamys, rutilo quæ ornata metallo
Principis exerta vincebat lumina dextra,
Aurea iuncturas morsu perstrinxit adunco
Fibula, & à summis gemmæ nituere catenis.

Hæ uestes, Augusto imperante, ab uno ex seruis aut libertis tractabantur, quemadmodum & argentum, ut monet hæc inscriptio.

OSSA VIBIÆ SVCCESSÆ LIVIÆ AVG. SER. AB ARGENTO POTORIO ITEM A VESTE L. VIRIVS ARG. SER. PAMPHILVS SCRIBA LIB. ET A BIBLIOTHECA LATINA APOLLINIS CONIVGI FIDELISSIMÆ ET PIISSIMÆ B. D. S. M.

idest bene de se meritæ. Vibia serua Liuię prefecta erat argento potorio & uesti. uir seruus & ipse scriba erat librorum. Tempore uero posteriorum Principum uestes Comiti sacri uestiarij (ita in Occidente appellatur) sunt commissæ. In scrinio vero earum numerus, qualitas, & species notabantur, & quæ consumerentur, aut douarentur.

Ex officio discedens comes vestiarii vel sacræ vestis [g] successori, uel hominibus scrinii uestes earumque numerum eodem modo assignare tenebatur. & eas scrinoarij iterum in codicem referre.

g d. l. C. T. qui a prob. tyron.

Huius tantum ordinis Notitia [illegible] meminit non superioris, quem sub canonum [illegible] supra posui.

Ex his Ducenarii tres sunt [illegible]fectißimi ordinis secundi, & tres centenarii: Ep[illegible]olares duo. Formę primę duodecim, formę secundę decem, formę tertię octo.

Terti[illegible]s ordo in hoc scrinio a Gratiano ponitur, sacrę uestis deputator[illegible]m, q[illegible] [illegible]iniatorum ministros fui[illegible]e puto, excipi[illegible]ntes [illegible] [illegible]b[illegible]llis dictabantur a[illegible] in chartas rela[illegible]a de c[illegible] [illegible], & codicibus inserebāt. Leo enim A. [h] Q[illegible] i[illegible]tur apud ueteres deputati dicebantur, nunc [illegible] appellantur. Horum Prim[illegible] & sec[illegible] [illegible]ce[illegible]s erant perfectißimi ordinis secu[illegible] [illegible] Ducenarii, totidem centenarii, & e[illegible] [illegible] numer[illegible]: his omn[illegible] ann[illegible] a [illegible] In sc[illegible]imo quod [illegible] erat, ve[illegible] P[illegible] p[illegible] [illegible] C[illegible] [illegible] cu[illegible] in [illegible]imo [illegible] nam Iu[illegible] [illegible]ę post men[illegible] a & [illegible]ibus gemmis [illegible] & d[illegible] custodi[illegible] [illegible]s enim l[illegible]phyrogé[illegible] [illegible] Arcadii Imperato[illegible] sculpta asseruata fu[illegible] non satis constat. Fortè co[illegible]x e[illegible] [illegible]ptus.

h in libello de bellico apparatu

DE SCRINIO AB ARGENTO. C[illegible]. L[illegible]XXII.

ARGENTI nomine omne aurum [illegible] factum [illegible] quam infectum, [illegible] massa continetur, sed signatum [illegible] seu [illegible]ecunia numerata non comprehenditur. Vlpianus [i] cum argentum inquit legatum est, quicquid argenti relictum sit legato continetur siue factū siue infectum, pecuniam autem signatā placet eo legato nō contineri. hic uero omnia uasa argentea, quæ in Principis usu erant, significari puto, quę Comitis largitionum studio comparata, sub eius cura erant, proptereaque in scrinio singula uasa potoria, escaria, coquinatoria, & alia scribebantur, quę ad usum Principis quotidie fiebant, uel alienabantur, aut collidebantur. Quæ vero in Principis ministerio erāt Castrensi assignabantur, & ille officio decedens,

i in l. cum aurū & in l. Quintus, & in prin. de au. & arg. legat.

huius

Google

huius ſcrinij Primicerio, quæ acceperat, ſingula repræſentabat: Mirumque erat cernere, quo ordine auri, ueſtium, ſupellectilis, argenti, & pecuniæ in diuerſis ſcrinijs diſtinctæ, rationes tenerentur, ut in promptu omnium numerus poſſet inueniri.

Alexander Imperator, inquit Lampridius, duecentarum librarum argenti pondus in miniſterio nunquam exceſsit: alij uerò Principes longe pretioſiorem habuere ſupellectilem. Nam Heliogabalus onus uentris auro excepit, in myrrhinis, & onychinis minxit, ait idem Lampridius.

Huius ſcrinij Primicerius erat perfectiſsimus ſecundi ordinis, Epiſtolaris item unus, qui in prouincijs uaſa cęlari, & ad aulã perferri curabant, formæ primæ ſex, formæ ſecundæ tres, formę tertię unus.

DE SCRINIO ANVLARENSI uel Miliarenſi. Cap. LXXXIII.

MAGNAM anulorum copiam Principem habuiſſe oportebat, cui proprium dicatum erat anulorum ſcrinium, in quo eorum numerus, ſpecies & qualitates ſcriberentur; ſed mendoſum eſſe codicem opinor, & pro ſcrinio anularenſi: reponendum miliarenſi, quemadmodum legitur in officio Comitis largitionum Occidentis, Gratianus quoque, A. [a] ad Trifolium Com. Larg. ſcribens, inter huius comitis officia quæ ordine recenſet, ſcrinium miliarenſium ſeu miliareſiorum ponit, nullam anulorum mentionem faciens. Erat autem miliareſium, inquit Suidas, monera argentea ualens decimam partem aurei. Cedrenus uero [b] miliareſium duo ceracia ſiue folles 24. ualuiſſe innuit, quæ eſſet sũma unius oboli, ſeu duorum ſolidorum Italiæ: Hunc argenteũ, & minutum nummum fuiſſe Nouella Iuſtiniani [c] teſtatur. Metaphraſtes [d] ſcribit, reliquias ſeu oſſa D. Barachiſij, 500. miliareſiis Daricis, & tribus ueſtibus ſericis redempta fuiſſe. Vnde & Perſicus numus eſſe uidetur & à Dariu Daricus dict⁹. Eius Aethius, Epiphanius [e] & alij meminerunt qui à militia miliareſium dictũ putant, quaſi militare donatiuum. Cum uero frequentiſsimus huius monetę uſus eſſet, plurima in officinis monetarijs cudebatur, & ob id proprium eius ſcrinium fuit inſtitutum, in quo notabatur huius percuſſæ pecuniæ quantitas, quæ præcipuæ militibus ſoluebatur. Cedrenus, Miliareſia, inquit, à militia ſunt dicta. Scipio enim imminente Annibale ob auri penuriam miliareſia fabricauit, & militibus ſoluit; Hæc ille, cuius auctoritati etſi non ſemper defero, quæ tamen de his ſcribit omittere nolui. Cum igitur id genus pecuniæ in primis, militibus daretur, præcipuam eius ſignandæ curam Comes largitionũ habuit, cuius rei gratia monetæ procuratores in diuerſis prouincijs tenuit. Maphæorum codex legit Primicerium ſcrinij antiliatenſis, quem mendoſum eſſe non dubito, cum nullum ſenſum hæc dictio poſſet habere. Huius ſcrinij Primicerius, erat ordinis primi perſectiſsimus. Ducenarius item unus, formæ primæ unus, formæ ſecũdæ duo, formæ tertiæ un⁹ [f] ſequitur ſcrinium aliarum pecuniarum.

[a] in d.l. ſcrinijs. C. de palat. ſacr. larg.
[b] in Leone Comone, ſeu Iconomacho.
[c] 105. §. penul.
[d] in D. Iona.
[e] de menſuris atque ponderib.
[f] d.l. ſcriniis, 7. C. de palati. ſacr. largit.

DE SCRINIO A PECVNIIS. Cap. LXXXIIII.

DIVERSIS in locis hic Comes aliam pecuniam percuti curabat cuius gratia plures monetarum procuratores inſtituebat, & proprium a pecunijs ſcrinium habebat, in quo pecuniarum diuerſis in officinis monetarijs percuſſarum, rationes ſcribebantur, quantum auri, & argenti ſingulis locis illatum. & quantum ſignatum fuiſſet. Quot in locis in Oriente pecunia cuderetur non apparet, in Occidente tantum Romæ, & quinque alijs in locis percutiebatur. Gratianus [g] in Notitia ubi huius officij ſcrinia recenſet ei comitatenſes, Argentarios & Barbaricarios aggregat; intelligi poſſunt argentarij qui pecuniam permutant, aut Vaſcularij qui uaſa argentea in Comitatu, ideſt aula Principis fabricabant: Hi enim ita in iure appellantur. Iabolenus, [h] Vaſcularius inquit aut faber argentarius uxori legauit. Scæuola. [i] Procurator Seij miſit ſubſcriptionem ad argentariũ uaſcularium. Quemadmodum enim in ſcrinio aureæ maſſæ erant aurifices, ſic in hoc argentarij uaſa argentea fabricantes reperiebantur.

Barbaricarij uero ſunt, qui argentea uaſa auro exornant, inquit Donatus, [k] & illi barbarica ornamenta addunt, hanc interpretationem confirmat Notitia in Occidente tres Argentariorum ſeu Barbaricorum in Gallijs præfectos ſtatuens, quos quaſi pro iiſdem ponit. Vnde hos uaſcularios, non numularios fuiſſe crediderim. Ex argentariorum Ducenarijs, unus erat perfectiſsimus ordinis ſecundi. Ex centenarijs duo, epiſtolares tres, formæ primæ octo, formæ ſecundæ XXV. Ex barbaricarijs centenarii duo, epiſtolares quinque, formæ primæ octo, formæ ſecundæ unus. [l] In hoc ſcrinio Primicerius ordinis ſecundi perfectiſsimi titulo honeſtabatur, poſt quem formæ primæ unus, formæ ſecundæ duo, formæ tertiæ quinque, omnes à Principe annonas percipiebant. [m]

[g] d.l. ſcriniis.
[h] in l. pe. de aur. & arg. legat.
[i] in l. ul. de obli. & actionib.
[k] in 12. aeneid.
[l] d.l. ſcriniis.
[m] d.l. ſcriniis. §. ſcrinij à pecun.

DE SCRINIO EXCEPTORVM. Cap. LXXXV.

HVIVS ſcrinii Primicerius, totius officii erat Secũdocerius, inquit Notitia. exceptores acta cauſarum ſcribebant, quas Comes iudicabat. [n] Primicerium Ducenarii duo ſequebantur, quorum primus huius ſcrinii Tertiocerius; ſecundus erat Quartocerius, nullus enim in eo ſecundocerius reperiebatur, ne ſuo Primicerio, qui totius officii ſecundocerius erat, æquari uideretur. Tertium locum habebant Cẽtenarii; quorum primus Primicerius inſtrumentorũ dicebatur, cum enim hoc ſcrinium litigantium acta exciperet, erant in eo qui tranſactiones & conuentiones inter eos factas inſtrumentis demandabant, & contractus cum Comite, largitionum cauſa, initos ſcribebant.

Erant & Epiſtolares, qui epiſtolas ad hoc ſcriniũ pertinentes in prouincias ad Magiſtratus dirigebant ut dicta teſtium mitterent, uel acta, aut inſtrumenta ſi quæ deſiderabantur.

Ex prædictis Primicerius. Tertio & Quartocerius item Primicerius inſtrumentorum, duo Epiſtolares erant perfectiſsimi ordinis ſecundi. Formæ primæ uiri XXXVI. formæ ſecundæ quatuor, formæ tertiæ tres. [o] Septimus ex hoc ſcrinio mittebatur ad baphia Phoeniciæ prouiſurus, ne purpura in nũdinis uenderetur, & ad priuatos transferretur. [p]

C. de num. & exceptorib. li. 12.
[n] l. in fac. Co. de proxi. ſacr. ſcrin.
[o] d.l. ſcriniis.
[p] l. ul. C. de ue. ſtib. holob.

DE SCRINIO MITTENDARIOrum Tertiocerio, & Quartocerio largitionum. Ca. LXXXVI.

ALIVD huius officij ſcrinium Mittendariorum, hic à Notitia, & in Occidente omiſſum, Gratianus A. in ſua Notitia recenſet. [q] Ex palatinorum numero, alii in palatio res largitionum curabant inquit Gloſſarum, multi in prouincias mittebantur, ut integra tributa, & quæ reliqua erant ex uectigalibus exigerent;

[q] in d.l. ſcrin. 7.

gerent: Honorius A. [a] Neque sacrarum, inquit uel priuatarum largitionum palatina officia, ex quacunque causa fiscalis debiti, cum ad prouinciam mittuntur, possessores per se audeant conuenire, siue id ex præterito reliquum trahatur, seu præsentis temporis tributa solui conueniat: sed rectores prouinciarũ frequenter adeundo commoneant, eorumque officijs incumbant; Hæc ille. Cum uero plures ob hãc causam mitterentur, statuit Anastasius unum tantum in singulas prouincias mittendum. [b] Ne exactorũ, inquit, multitudo, cum fisci rationibus, tum collaturibus damnum afferat, unus tantum in singulas prouincias ex competenti scrinio canonicarius mittatur, qui eorum, quæ proprio scrinio debentur exactionem urgeat. Hæc ille. Nullus in hoc scrinio à Gratiano Primicerius nominatur. [c] Sed ex Ducenarijs prouectior erat pro primicerio; Cingulum ut milites gerebant, ternique quotannis Ducenarij dimittebantur, & centenarij, quot dimitti expedire uidebatur. Gratianus A. [d] Placuit, inquit, iusta & omnibus mittendarijs palatinis profutura suggestio, ut ex ijsdem singulis annis Ducenarij terni, & Centenarij habito prouisionis intuitu, cingulo liberentur. De mittendarijs aliter scribit Græcus Interpres, quem citat Alciatus. [e] Palatini, inquit, communi nomine dicuntur omnes habitantes in palatio. Alij quidem in domu semper Augusti perseuerantes, qui Comitatenses dicuntur. Comitatum autem appellant locum, in quo uitam ducebat Imperator: Qui uero in prouincias mittebantur, dicuntur Mittendarii à mittendo nuncia; Hæc ille. Ex prædictis Ducenarij unus erat perfectissimus, ut credo tertij ordinis licet uitio scriptoris in lege Gratiani hoc non exprimatur, [f] sed in proximè præcedentibus, ita erat statutum. Eundem gradum habebant Centenarii duo, Epistolares octo, qui per Mittendarios epistolas pro tributis exigendis scribebant. Primæ formæ VII. Formæ secundæ. XXXIII. Hoc scrinium, forte cum canonum scrinio Notitiæ tempore continebatur, quæ huius officii tantum scrinia. X. recenset. Gratianus uero XI.

Præter supra memoratos, Tertiocerius totius officii bastagas tractabat, idest eas ad futura itinera indicebat, res transuehendas & transuectas, earumq; species, quantitatem & qualitatem, ut frumenti Constantinopolim deuehendi, & publicas species transuehendas in actis scribebat; In diuersis enim Orientis regionibus erant corpora seu collegia nautarum. [g] quorum quique per uices onera publica ferre cogebantur, [h] qui nauem duorum millium modiorum capacem habuissent, propter quod incommodum à muneribus ciuilibus immunes erant, & à tributis liberi. [i] & quandoque mercedulam philici nomine accipiebant, [k] In mediterraneis quoque iumenta & plaustra habentes eidem oneri erant obnoxii, [l] quæ angaria uocabatur, de qua supra dixi. Hæ erant Bastagæ, quas tertiocerius huius officii indicebat, earumque rationes notabat. Euntes autem Bastagas, ut tutiores essent, pars alicuius legionis solebat comitari, quemadmodum in Occidente in Duce Rhetiæ dicetur.

Quartocerius vero officii libellos tractabat, qui comiti largitionum porrigebãtur, puta illorum, qui salaria, uel donata à Principe petebant, responsa quoque notabat, & cum oblatis Principi precibus in scrinio seruabat. Itaque puto emendandam Notitiã quæ habet Quartoloco, puto legendum Quartocerius, libellos tractat suprascripti officii comitis largitionum, quoties usus exegerit. Omnes tamen codices, ut credo deprauati legunt, comes largitionum, quæ uerba cum sequentibus codex Masseorum scripta tenet litteris rubris: sed ineptus huius lectionis est sensus. In Occidente tota deest hæc claulula, ubi nulla fit mentio Quartocerii.

[a] in l. 2. C. de sa. larg. tit.
[b] Iul. Græca. C. de exaction. trib.
[c] in d. l. scrin. 7.
[d] in l. placuit. C. eod. tit. de palat. sacr. larg.
[e] in tit. de palat. sacr. largitio.
[f] in d. l. in scrinio 7.
[g] l. 1. §. 1 ff. quod cuius uniu. no. l. pe. §. 2. §. & ult. ff. de iur. immun.
[h] l. 1. 2. & 4. C. de nauicul.
[i] l. pe. §. negociatores, & seq. & ult. ff. de iur. immun.
[k] l. 4. C. de naui.
[l] l. nemo. & seq. C. de curs. pub.

DE ILLVSTRI COMITE PRIVAtarum diuinæ domus in Oriente, & eius insignibus. Cap. LXXXVII.

PRIMVM procurator rerum priuatarum Cæsaris à Seuero est inuentus. Plurimis enim amicorum Albini, & Pescennii, Nigri, qui imperium sibi uendicauerant, pro scriptis, mirum in modum ditatus, eorum bonis procuratores præfecit. Spartianus Interfectis, inquit, innumeris Albini partium uiris, inter quos multi Principes ciuitatis, multæque illustres fœminæ fuerunt, omnium bona publicata sunt, ærariumque auxerunt. Tum Hispanorum, & Gallorum proceres multi occisi sunt: Tumque primum priuatarum rerum procuratio constituta est. Hæc ille. Prius tamen Alexãdriæ rationalis fueras, vbi plures priuatas rationes Princeps habebat; & auctor est Tacitus Iulium Agricolã, qui Neronis tempore vixit, vtrunq; auum procuratores Cæsarum habuisse: sed hi vicesimas hæreditatum ac bona caduca exigebant. Seuerus verò patrimonii procuratorem inuenit, qui post^a hæc omnia administrauit. Is diuersis titulis est appellatus; primò Cæsaris procurator, [m] aut curator, [n] vel Rationalis, [o] aliquando procurator priuatæ rationis, [p] quę nomina etiam imperante Alexandro in vsu erant. [q] Sunt etiam qui eum dispensatorem a Seuero appellari putent, ita enim ipse Rufinum uocat. [r] Sed præfectum domus ab eo significari existimo, quem uulgo maiorem domus dicunt. Magister quoque rei priuatæ à Diocletiano nominatur, [s] causæ, inquit, liberinitatis & seruitutis in prouinciis inter fiscum, & priuatos exortæ, ad rationalem uel Magistrum rei priuatæ remittantur. Græci Logistam appellarunt, Latini Rationalem summæ rei: [t] aut domus procuratorem, [u] Arcadius A. comitem rei dominicæ uocat. [x] Nicephorus: Imperatoris domus Præfectum, & Comitem rerum priuatarum, [y] Præterea, inquit, Felix Imperialium thesaurorum curator, & Elpidius. Imperialium pecuniarum Quęstores, publicarum alter, priuatarum alter. Is postea comes etiam ærarii priuati nuncupatus [z] est illustris, [a] uniuersumque patrimonium Principis, præsertim agros in Asia, Pontica, Cappadocia, Mesopotamia, Osrohena, & per totum tractum Orientis, alibique existentes curabat: [b] saltus etiam, emphyteuticaque prædia, colonos, greges, armenta, & huiusmodi alia priuati patrimonii Principis administrabat; cuius rei gratia prouinciarum Præsidibus imperabat: [c] omnes denique priuatas rationes in prouinciis disponebat. [d] Hoc munus solebat equestris ordinis uiris demandari: Tacitus, [e] Gneus, inquit, Iulius Agricola uetere, & illustri Foroliuiensium colonia ortus utrunque auum procuratorem Cęsarum habuit, quæ equestris nobilitas est, Sed, & liberti principum hoc officio functi fuisse inueniuntur. Olim priuatarum procuratores antè hunc Comitem, inter seruos tantum, colonosque, & adscriptitios prædiorum Principis, deque bonis eius emphyteuticis, aut ad fiscum delatis, [f] ac iuris sui officii ius dicebant, [g] quorum sententias Claudius Imperator eandem uim, habere uoluit ac si ipse statuisset, id que senatus consulto caueri plenius quam antea, & uberius iussit, ut Tacitus. [h] scribit. Tiberius uero suum procuratorem in Asia deportauit, quia milites, se comitari iubebat, & præsidis auctoritatem sibi usurpabat. Neque enim, tunc procuratori Cæsaris, aliud, licebat, inquit Dion, [i] quam

Prin-

C. de offic. comitis rerum priuatarum.
[m] l. 1. ff. de offic. procur. Cæs.
[n] l. ul. eo. tit.
[o] l. ad fiscum. l. cũ aliquid l. nullum, C. ubi cau. fiscales & in Rub. ff. de off. procur. Cæs. uel rationalis.
[p] l. procurat. C. de eden.
[q] l. 2. C. ne fiscus rem quam uend. & l. 2 C. de mod. multar. quæ à iudic.
[r] in l. e. 1. C. si ad neri fiscum.
[s] in l. pen. C. ubi cau. stat. agi deb.
[t] l. dominicis C. ubi cau. fiscal.
[u] d. l. cũ aliquid. C. eo. tit.
[x] in l. ult. C. de fund. & saltib. rei domin.
[y] li. 10. ca. 29.
[z] l. ult. C. de loc. prædior. ciuil. uel fisc. l. 3. C. de bõ. uacan. l. ult. C. de petit. bonor. sublat. l. 1. C. de quæstorib. Nou. 7.
[a] l. si quis C. ubi caus. fiscal. d. l. ul. C. de loca. prædi. ciuil. & d. l. ul. C. de petit. bon. sublat.
[b] l. hi quib. l. oēs l. pe. C. de fund. patrimo. & toto illo tit. & seqq. usq; ad finem li. Noue. 20 & 30.
[c] l. ul. C. de colla. fund. patrim.
[d] l. placuit. C. eod. tit.
[e] in uita Agricolæ.
[f] l. ul. ff. de offic. procu. Cæs. d. l. si quis & l. ul. Cod. ubi cau. fisc.
[g] l. nullum, l. dominici. C. eod.
[h] in 12. annal.
[i] li. 57.

Principis reditus exigere, in ceteris erat,[f] tanquam priuatus. Postquam vero dignitate Comitis hi procuratores sunt adaucti, etiam causas incestus & sepulchrorum cognouerunt. Cassiodorus, [a] Comitiua, inquit, priuatarum sicut nominis ipsius sentitur insonare uocabulum, per Rationales quondam Principum priuatam fertur gubernasse substantiam, & quia iudicis fastigium exercere non poterat, inter homines extremis conditionibus inclinatos, alios quoque titulos prouida deliberatione suscepit, ne dignitas latialis causam tantum uideretur habere cum famulis, sed actibus urbanis tunc se fœliciter occupauit. Postquam agrestium causas decenter amisit, utitur nunc dignitas liberorum causis, & legitimus Præsul ueraciter habetur, quando de ingenuorum fortunis disceptare posse sentitur, primum tibi contra nefarias libidines, & humani generis improbos appetitus, quasi parenti publico decreta custodia est, ne quis probrosa commixtione pollueretur, dum uicino sanguini reuerentiam non haberet. Contra hos eligeris unicus, & continens inquisitor, ut dum talia probra persequeris, cõsequaris præmia castitatis. Defunctorum quin etiã sacram quietem æquabilia iura tuæ conscientiæ commiserunt, ne quis uestita marmoribus sepulchra nudaret, ne quis columnarum decorem irreligiosa temeritate præsumeret, ne quis cineres alienos, aut longinquitate temporis, aut uoraci flamma absumptos scelerata perscrutatione detegeret, unde quæ tibi commissa sunt, castitas uiuẽtium, & securitas mortuorum. Habes quoq; per prouincias de perpetuo iure tributorum non minimam quantitatem; canonicarios dirigis, possessores admones, & cum alijs iudicibus non modica iura partiris, caduca bona non sinis esse uacantia, proximos defunctorum nobis legaliter anteponis, quia in hoc casu Principis persona post omnes est. Depositiuæ quoq; pecuniæ, quæ longa uetustate, competẽtes dominos amiserunt, inquisitione tua nostris applicantur ærarijs: Hæc ille. Causas incestus ad hunc comitem pertinere innuit & Valentinianus [b] ad Andromachum comitem priuatarum scribens ubi de puniendis incestuosis agit. Sed & pœnam a corruptis pecunia iudicibus exigebat, nempè triplum eius quod acceperant in causis pecuniarijs, in criminalibus uero omnia bona quæ ob hoc crimen publicabantur. [c] Quadruplum quoque aufert cohortalibus, qui immoderatas à litigantibus sportulas extorquent. [d] Flumina item publica, quæ nauigantur, sub eius cura cẽseri possent, quia in Principis patrimonio a nostris interpretibus ponuntur. [e] Artificibus etiam Principi operantibus stipendia soluebat, ut [f] de Aproniano comite rerum priuatarum Cassiodorus scribit, Denique familiæ Principis & Augustæ alimenta, eorumque equis pabula subministrabat. Cum uero bonis in diuersis regionibus sitis sufficere non posset, plures in prouincijs instituebat Rationales & procuratores rei dominicæ uel priuatæ dictos, [g] qui reditus prædiorum, & alia ad suam arcam pertinentia exigerent, ac publicata bona alienarent: aut conseruarent ipsorumque procuratorum periculo susceptores creabantur, quibus hæc bona aut pecunia committebatur. Honorius A. [h] ad Patricium comitem rerum priuatarum, super creandis, inquit susceptoribus periculo procuratorum rei dominicæ, dispositionem tuæ sublimitatis firmam esse præcipimus, ut quæ statuta sunt in pabulis uel sumptu familiæ ministrando, intemerata permaneant Rationalibus. Hæc ille. Quod Comes largitionum tractabat, propriè ærarium dicebatur, Comitis uerò priuatarum arca fiscus uocabatur; Plinius [i] ad Traianum, Fortasse non eadem seueritate fiscum, qua ærarium cohibes? imo tanto maiore, quanto plus tibi licere de tuo, quam de publico credis. Dicitur actori atque etiam procuratori tuo in ius ueni. Hæc ille. Vlpianus, [k] Res fiscales, inquit, quasi propriæ & priuatæ Principis sunt. Itaque priuatæ rationis causæ sunt, quæ fiscales & iuris fisci appellantur, [l] quæ a nostris cum tributis, & uectigalibus confunduntur. [m] Alexander quoq; Imperator priuatam rationem fiscum uocat, [n] & Dion est auctor M. Antoniũ omnibus remisisse, quod fisco æraríoue publico debebant. & cum aduersus Scythas iturus esset, eum pecuniam ex ærario à Senatu petijsse, non quod, inquit, ea non esset in Principis potestate, sed quod diceret illam, ceteraque omnia esse Senatus populique Romani. Hactenus Dion. Gratianus [o] etiam duos in prouincijs Tabularios, alterum fisci alterum largitionum constituit. Quandoque tamen ærarium pro fisco accipitur, [p] & magistratus, de quo agimus, Comes ærarij priuati nuncupatur, [q] sicut, & fiscus quandoque pro arca largitionum capitur, [r] propriè tamen fiscus pro priuata Principis ratione intelligitur, & iura, quæ de fisci aduocatis, & cõtrouersijs fiscalib⁹ statuta sunt, [s] præcipuè de rebus priuatis Principis loquuntur, in quibus plus de his quam de tributis & uectigalibus disceptari contingit. Fiscus tamen non omnes res Principis priuatas significat, neque enim ad eius fundos extenditur, sed causas bonorum publicatorum, caducorum, ac quorundam uectigalium complectitur. Iustinianus, [t] scimus, inquit, quæ in alienandis rebus fiscalibus obseruata sunt, non simili modo obseruari circa res, quæ à sacratissimis Imperatoribus non fiscalibus rebus, sed ex priuata eorum substantia procedunt, quod satis irrationabile est. Quæ enim differentia introducitur, cum omnia Principis esse intelligantur, ex sua substantia, siue ex fiscali aliquid fuerit alienatum? Hæc ille. In eo enim tantum differebant, quod diuersos administratores habebãt, sicut & fiscus ab ærario in alio non distabat nisi quia in diuisis arcis sub diuersis comitibus tractabant? sed re uera omnia Principis erant; Quare etiam si uaria ponantur, eadem tamen lance trutinantur.

Certum uero aduocatorum numerum in suo foro hic Comes habebat, qui ab Anastasio impetrauerunt ut deposito patrocinandi munere, Clarissimi essent, & Comites ordinis primi. [u]

a in sexto.

b in l. qui contra C. de incest. nup.

c § 1. Noue. 124. seu Auth. de iud.

d §. antepen. di. Nouel. 124.

e Ang. in l. flumi num in princip. uers. in tex. publ. de damno infect. Iacob. de S. Georgio de feudis in uersic. fluminib. in princip. Cepolla, titul. de fluminibus nu. 4 ver. dicamus 1. & nu. 5.

f in 4. uariar.

g l. e. procurator, C. de edendo.

h In l. super creandis C. de iur. fisc.

i in Panegyrico.

k In l. 2. §. hoc interdictum, ne q d in loco public.

l c. ubi causæ fiscales, de iur. fisc. & ff. de aduocat. fisc. si aduers. fiscum.

m l. Bar. in Rub. C. de iur. fisc. ubi Alex. & l. ulti. C. de quadrien. præscript.

n in l. procurat. C. de eden.

o in l. 4 Cod. de nume.

p in l. ul. & pen. C. de quadr. præscript.

q in l. ulti. C. de loca prædio ciu. & in l. 1. Cod. de Quæstor.

r l. 5. C. de fid. & iur. hast. fiscal.

s C. de aduocat. fisc. ubi caut. fisc. si aduers. fisc. de priuil. fisc. & alijs iuribus.

t in d. l. ul. C. de quadr. præscript.

u l. 1. C. de aduocat. diuers. iudi.

Digitized by Google

NOTITIA
INSIGNIA VIRI
ILLVSTRIS COMITIS
Priuatarum.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA habebat hic Magistratus, quemadmodum ſacrarũ largitionum Comes, nempe erectum librum mandatorum, abaco ſubſtrato tapeto impoſitum. ad ſiniſtram eſt ſacri ærarij pluteus lutei coloris, clauſtris ferreis firmatus, quem officij ſcrinia repræſentare puto, duo lutei ſacculi, ſiue fiſci, fibulis in ſummo transfixi, & alij duo coerulei, ſine fibulis quadrati, in anguſtius collum exeuntes, qui in uentre tumentes, intus auro pleni uidentur: id ex fundis priuatis; & canonibus, ſeu conductorum penſionibus, ac bonis publicatis uẽditis colligebatur. [a] prope aliquot aurei iacent, infra luteus pluteus quadratus laminis ferreis obſeratus, & ſupra clauſtris confixus uiſitur, qui et ipſe ſcrinia officij repræſentat, aut pecuniam in arca cuſtoditam; Hunc iuxta duo argentea uaſa aureis plena, aurum ex bonis publicatis, aut quibuſdam uectigalibus huic comiti adſignatis exactum indicant. ſupra a dextro latere ſunt duo aurea oliuę folia, quę coronas exaureis oleæ frondibus, militibus, qui aliquid egregium feciſſent, donandas referre poſſunt. Conſtat autem Romæ ouantes & Athenis uictores ea cinctos fuiſſe. [b] Hæc enim arbor nunquam folia demitiens ſemper uiret, neque eius lignum uetuſtatem ſentit, aut cariem: Pluteo duo adiacent codices coerulei, quorũ alter quinque bullis argenteis exornatur, alter lamina fimbriata munitus, latiore limbo circundatur. Hi codices rationum officij repræſentant. Alia tria oliuæ folia ſuperioribus ſimilia ſpectantur. Plures quoque aurei ex ſex aureis ſacculis effundi uidentur, qui aureos a Principe ex priuata crumena donatos

a l.pe.§.ul. C.de quad.pręſcrip.

b Plinius. li. 15. ca. 14.

eos insinuant. In imo clypeorum argenteorum acer uus in fastigium surgit, quorum supremus sculptā in umbone bullam ostendit, hos virtutis meritò, fortissimus militibus Princeps elargiebatur. Veteresq; in his ex argento maiorum vultus, ad eorum memoriam conseruandam exprimebant, vt auctor est Plinius.[a] Hæc insignia in Comitis auditorio depicta astitisse puto, & in publicum exeunti fausta acclamantibus præconibus,[b] prælata. Hunc ita Princeps appellaba: SVBLIMITAS,[c] AVCTORITAS TVA.[d] DIGNATIO,[e] SYNCERITAS.[f]

Alius erat Comes diuinæ domus spectabilis, qui prædia in Cappadocia administrabat,[g] de quo in Præposito sacri cubiculi est dictum. Logotheta priuatarum imperantibus Palæologis hic Comes est appellatus, vt auctor est Sophotatus Curopalata nuper excussus; is tiaram lineam gestabat phaceolim nuncupatam, vt scribit Suidas. Phacellum seu Phaceolium ex carbaso interpretatur Niceta, quod simile est turbantibus Turcarum.

a Lib. 36. c. 2.
b L. unica C. de quæstor.
c l. super C. de 10. fisc.
d In l. ult. C. ne rei domin. uel templo.
e l. 2. C. de fun. rei priua.
f l. 2. C. de priui. domus Augu.
g l. ul. C. ubi cau. fiscal.

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Comitis rerum priuatarum domus diuinæ.

RATIONALES *rerum priuatarum.*

BASTAGA *priuata.*

PRAEPOSITI *gregum & stabulorum.*

PROCVRATORES *saltuū.*

OFFICIVM *autem suprascripti uiri illustris Comitis rerum priuatarum habet.*

PRIMICERIVM *totius officij.*

Primiscrinium beneficiorum.

Primiscrinium canonum.

Primiscrinium securitatum.

Primicerium scrinij largitionum priuatarum, & cæteros scriniarios suprascriptorum scriniorū.

Secundocerium totius officij, qui tractat chartas ipsius Officij, & cæteros Palatinos. Vetus codex addit, Quoties usus exegerit, utsupra in Comite largitionum in fine.

COMMENTARIVM.

HIC Comes Rationales seu procuratores in singulis prouincijs, quemadmodum & Comes largitionum habebat, qui bona publicata, aut alia ratione ad fiscum pertinentia hoc ordine accipiebant.

Inprimis ea tenens citabatur, qui si intra xxx. dies venisset, audiebatur, cum Primicerio officij rerum priuatarum, fisciq; patronis solidos quatuor soluisset; nemine uerò intra hoc tempus comparente, bona occupabant; saluo tamen iure possidentis, vt ueniens adhuc audiretur.[h] Comes prius bona se fisco inferre scribebat: Deinde Rationales in prouincijs ea singula describebant, & rebus Cæsaris aggregabant: hæc incorporatio vocabatur: Postremò titulos seu inscriptiones id significantes, uel insignia Principis prædijs imponebant. Valentinianus A.[i] ad Florentium Comitem rerum priuatarum: Si quando, inquit, alicuius publicatione, aut ratione iuris, aliquid rei nostræ addendum est; ritè atque solemniter per Comitem rerum priuatarum, deinde per Rationales in singulis quibusque prouincijs commorantes incorporatio impleatur, & diligens stylus sigillatim omnia adscribat; tituli uerò quorū adiectione prædia nostris sunt consecranda substantijs, non nisi publica testificatione proponantur. Hæc ille. Grauis uerò pœna erat his, qui ea à Principe sibi donari petijssent.[k] Tantum denique his rationalibus attributum est, ut causas fisci ciuiles dirimerent. Constantinus.[l] Ad fiscum, ait, pertinentes causas Rationalis decidat.[m] Præsens tamen fisci aduocatus esse debebat.[n] Criminales uero causas hominum, & colonorum domus Augustæ Rector prouinciæ coram Rationali tractabat.[o] Cùm igitur hic ius redderet, officium, id est, Apparitores, & Exceptores habebat, qui acta litigantium scribebant: quod rationale uocabatur officium.[p] Alij chartas, i. fiscales rationes tractabant. Gratianus.[q] Nullum inquit, ex officio Rationalis, qui exactioni vel chartis inseruiat, in aliud iudicium adduci oportet. i. à nemine eius officiales, quàm a Rationali sunt iudicandi. His annonæ ex Principis ærario in pecunia soluebantur.[r] In Occidentis Notitia prouinciæ distinguuntur, in quibus rerum priuatarum Rationales residebant. In Oriente reticentur. Verùm Theodosius priuatæ rei Rationales per Ponticam & Asianam diœceses nominat[s] in quibus plura prædia Principes possidere consueuerant.[t]

h l. ult. Græca C. de delatorib.
i in l. si quando C. de bon. vacāt.
k l ult. C. de petitori bon. subla.
l in d. l. ad fiscū. C. ubi cauf. fisca.
m l. ult. C. si aduers. fisc.
n l. ult. C. de adu. fisc.
o l. cum aliquid C. ubi caus. fisca.
p l. in fiscalibus C. de exac. tribu. l. officiales rationales C. de epis. & cler.
q in l. pen. C ubi caus. fiscal.
r l. 5. C. de anno. & capita.
s in d. l. 1. C. de anno. & capita.
t l. 6. C. de fun. patrimo.

Rationales prædia quoque templorum tuebātur. Gratianus A.[u] Vniuersi, inquit, fundi templorum ad Rationalium rei priuatæ solicitudinem curamque pertineant: atque ab his anniuersarijs solutionibus postulatis, peculiari (ut semper fuit) studio defendantur: sed loquitur, credo, de reditibus templorum Deorum Gentilium, qui iam a Christianis Principibus in fiscum fuerant delata. D. Ambrosius episto. 30. ad Valentinianum secundum, miror, inquit, quomodo aliquibus in spem venerit, quòd debeas aras dijs gentium instaurare præcepto, ad vsus quoque sacrificiorum prophanorū præbere sumptum; quod enim iandudum uel fisco uel arcæ est usu dicatum, de tuo magis auferre videbere, quàm de suo reddere. Id Gratianum prius statuisse innuit Symachus inter epistolas D. Ambrosij episto. 31. id[x] postea Honorius confirmauit templorum bona ecclesijs, aut alijs pijs locis applicans. & ob id iura de illis disponentia ad hunc Comitem diriguntur,[y] qui res fiscales, & quæ tēplorum fuerant, locasse uidetur;[z] non autem ecclesiæ reditus ipse administrabat.

u in l. 4. C. de fu. rei priua.
x in l. 5. C. de paganis.
y l. 2. C ne rei domin. uel templ.
z C. de locatio. prædior. ciuiliū uel fiscal. siue templor.

Ad eundem Comitem Bastaga priuata spectabat, illis. n. qui res priuatas Principis transuehebant, imperabat, quibus duos præfuisse puto. Quemadmodum. n. in Occidente duo erant duarum bastagarum rei priuatæ præpositi; sic in Oriente credendum est fuisse. Præerat & hic Comes, Præpositis stabulorum, gregum, & armentorum, quæ plura ad sobolem procreandam Princeps habebat:[a] inter alia sua armenta Arcadius,[b] celebrat equarum Hermogeniarum, & Palmatiarum subolem, quam ab Olybrio Hermogene Cos. P. V. & P. P. Orientis & Illyrici, & Palmatia P. V. circa annum 414.[c] inducta fuisse puto.

Erant & procuratores saltuum, in quos greges ad pascendum mittebantur.[d] Nobilis inter alios fuit Gonaticus saltus, quem postea Zeno vendi iussit,[e] Sub hoc comite fuit & comes sacri patrimonij, quē ab Anastasio inuentum Græci in Basilicis tradunt, is peculiarem prædiorum Principis curam habebat, nec alia tangebat. Alius sub hoc comite, comes stabuli dictus, equos Principis curabat, quorum plures ex Africa, cæterisque prouincijs ad usum militum adduci iubebat; sed & hi præstari desierunt, & pro illis exhausti ærarij necessitate flagitante, pecunia ab Africanis exigi cœpit, ac primò terni uiceni, mox uiceni, deinde avi 11. & xv. pro singulis equis aurei sunt extorti. Alios binus Comes stabuli nomine sportularum accipiebat: Ex prioribus septeni singulis equitum contubernijs dabantur. Hi equi Canonicarij, aut curaticij uocabantur.[f] Comes stabuli hodie ab aliquibus is esse creditur, quem Galli Connestabilem appellant; sed uerius is est, quem magnum

a l. unic. C. de grege domin.
b in d. l. unicæ.
c l. ul. C. Theo. de priuileg. corporat. Vrb. Rom.
d l. 1. C. de pascu. pub. l. 1. C. de fun. & saltib. rei dominic.
e in l. ul. C. de ꝑdi. tamiac.
De Comite sacri patrimonij.
f l. 1. 2. 21. C. Theod. de equor. collat. l. 10. C. Theod. de annon. & tribut.

gnum

gnum scutarium uocant, alibi magister stabulli dicitur.

DE OFFICIO COMITIS RERVM priuatarum. Cap. LXXXVIII.

APPARITORES tam Comitis rerum priuatarum, quam largitionum, non solum palatini, quia in palatio scribebant; [a] sed, & Cæsariani, [b] & priuatiani seu priuati, [c] & Catholiciani. [d] uocabantur: ad quorum curam patrimonium Principis, & bona ad fiscum delata spectabant. [e] Itaque reditus ex eius prædijs perceptos, sumptusque in ea factos, cum distractorum pretio notabant, idé de bonis publicatis, & alijs ad fiscum pertinentibus agebant. Et ideo si uestes, aurum, uel argentum, uel mancipia ex re Principis priuata uenibant, palam ea emere non poterant, ne ob familiaritatem, quam inter se habebant, rebus uilius distractis fiscus deciperetur. Arcadius, & Honorius Nestorio comiti rerum priuatarum [f] uestium, inquiunt, auri, & argenti seu mancipiorum coemendorum, si quando a priuatis nostris ea contigerit uenundari, palatini sciant sibi copiam denegatam, poena in eos amissionis precij exercenda. Minus rectè nostri ibi interpretantur priuatos pro subditis imperij, cùm ministros priuatarum lex significet, & palatinos pro Principis proceribus exponunt, qui sunt ipsi res publicas, uel priuatas administrantes.

Eorum uero officium ita se habebat. Primus omnium erat: Primicerius totius officij. Deinde Secundocerius, qui eiusdem officij chartas, & ceteros palatinos tractabat, idest scripturas & rationes, earumque curam habebat. Quatuor vero scrinia in hoc officio fuere, beneficiorum, canonum, securitatum, & largitionum priuatarum. Primis tribus, totidem præerant primiscrinij, ultimo Primicerius. Primiscrinius alibi uocatur adiutor, aliquanto minoris dignitatis, quam primicerius. Sed aliquando his quatuor scrinijs præfecti, omnes primicerij uocantur. Theodosius A. [g] Priuatiani, inquit, priuilegia largitionalis officij consequantur, hoc est, ut tam Primiceri' officij priuatarum, quam alij quatuor reliquorum primicerij scriniorum ex consularibus inter allectos esse mereantur. Hactenus ille. Quodlibet uero scrinium post primiscrinium tres primates habebat. Theodosius. [h] Primicerios, ait officij, tresque primates scriniorum rerum priuatarum, finito tempore militiæ, inter tribunos militares prætorianos, saluis iisdem præstitis priuilegijs sacris constitutionibus, nostram clementiam adorare decernimus.

Anno uero tantum Primicerius, aut Primiscrinij, eo officio fungi poterant. [i] Mox in aliud transferebantur.

Primiscrinius beneficiorum, scribebat res mobiles aut immobiles ex substantia Principis alicui donatas. Hæc enim nuncupabantur beneficia, qualia multa se ecclesiis, xenonibus, ptochotrophiis, episcopis, monachis, & alijs innumerabilib' psonis donasse Iustinianus A. ad Florum Comitem rerum priuatarum scribit. [k] Idem ex scrinio canonis Phoeniciæ decem libras auri annuas, primicerio tribunorum notariorum dari iusserat loco alterius doni prius ipsi facti, quod, inquit, beneficium nuncupatur. [l] Sed hic de beneficiis immobilium, aut etiam mobilium specierum, non etiam pecuniæ numeratæ intelligi eo loco, hæc enim ad primicerium largitionum spectabant: Sic beneficium postea appellatum est feudum alicui à Principe concessum. Beneficia etiam priuilegia uocantur, [m] ueluti aquæ ducendæ, alicuius immunitatis, uel alterius rei; quorum rationes ad hoc scrinium spectabant. Hi uero quibus Princeps aliquid elargiebatur, certam auri summam pro rerum donatarum quantitate soluere cogebatur, [n] & qui prædia accipiebant egenti Principi redituum partem pendere, [o] quæ omnia beneficiorum scriniarii notabant.

Beneficiarii itaque uocabantur, scrinium beneficiorum tractantes, & eorum instrumenta conficientes, sed hoc nomen latius accipit Constantinus ad Taurum P.P. scribens, [p] Beneficiarii, inquit, uel officiales rationales, si interuentu ratione fiscali ad ecclesias putauerint transeundum, curialium retrahantur exemplo: Sic est emendanda illa lex, ex Codice Theodos. [q] Sed & qui tributa, aut census fisco debitos exigebant, Beneficiarii appellabantur. Tertullianus: [r] Nescio, ait, dolendum an erubescendum sit, cum in matricibus beneficiariorum, & curiosorum, inter tabernarios, & lanios, & fures balnearum, & aleones, & Lenones, christiani quoque uectigales continentur. Intelligit christianos pensitasse pecuniam beneficiariis, ne accusarentur quod essent christiani, quemadmodum pensitabant flagitiosæ & uiles personæ, ob artem quam exercebant.

Primiscrinius canonum, curam habebat pensionũ quæ pro prædiis per Ponticam & Asianam diœcesin & in Mesopotamia, Osrhœnaque a Principe ad longum tempus conductis, uel in emphyteusim acceptis soluebantur. Hæc enim pensio cum certa esset canon uocabatur, [s] qui plerunque in auro, quandoque frumento, uino, aut oleo, pendebatur. Vnde auraria & frumentaria pensio uocatur a Cõstantino. [t] Harum rationes in hoc scrinio notabantur, quantum exactum, quantum ex his impensum, quantum ad comitem missum esset. Frumentum & aliæ species singulis quatuor mensibus præstabantur, aurum toto anno prout erat commodum, soluebatur. [u]

Primiscrinius securitatum, pecuniarum solutarũ chirographa seruabat: Securitates enim nihil aliud sunt, quam apochæ, quibus creditores, debitam sibi pecuniam solutam fuisse confitentur. [x] Honorius, [y] sed & aurum, inquit, quod ex huiusmodi contributione redigitur, ita debet susceptori aurario consignari, ut securitatibus nomen inferentis, dies, consul, mensis, causa, & summa comprehendatur. Intelligit autem chirographum, quod suscipiens aurum cõscribit, & soluenti pro eius cautione tradit. Id etiam [z] Cassiodorus declarat. Merito, ait, testimonium solutionis, securitas dicitur. In hoc ergo scrinio reponebantur securitates, seu apochæ illorum, qui a Rationalibus pecuniam accepissent, uel illis soluissent, & eorum qui bona publicata a fisco emissent. Zeno huius scrinij & eius securitatum ad Aeneam comitem rerum priuatarum scribens, meminit. [a] Iubemus inquit, quoties competens scriniõ gestis interuenientibus, distractarum rerum pretia sese deposuerit suscepisse: minime post huiusmodi solutæ pecuniæ depositionem, emptores quasi non numeratis pecuniis molestari: Hæc ille. Vult his securitatibus ita demum fidem haberi oportere, ac si gesta interuenissent, idest apud acta factæ fuissent.

Primicerius scrinij largitionum priuatarum pecuniarum, quas Princeps amicis donabat, rationes scribi curabat, & stipendiorum, quæ ministris & familię Principis, uel Augustæ pendebantur, siquidem largitiones pro remuneratione & stipendiis accipi, supra ostendimus. [b] Sicut ergo alter Comes publicarum erat largitionum, idest stipendiorum militibus & publicis personis soluendorum: ita hic Comes priuatarum largitionũ, dona priuatis a Principe data tractabat. [c] Forte etiã manu huius comitis, quotannis Cal. Ianuarii comitibus cõsistorialibus. & aduocatis fisci prætorianis, strenam Princeps largiebatur. Anastasius A. [d] ad Eustachium P.P. Iubemus inquit, uiros clarissimos fisci pro tempore patronos fori tuæ celsitudinis, solemni die festiuitatis Calendarum Ianuariarum, inter spectabiles sacri nostri consistorij comites diuina nostræ serenitatis manu punctos consequi solatia. Hæc ille. Nullus ex hoc officio esse poterat, quem Princeps propria adnotatione non probat-

---

a In rubrica l. 1. & ult. C. de pala. sacr. larg. & rei. priuatar & le. 1. C. de offic. com. sacr. patrim. proscripto.

b l. 5. & 7. C. de iure fisci. l. pe. C. de bon.

c l. ult. C. Theo. de palat. sacr. lar. l. ul. C. de rescin. uend.

d l. pen. & ult. C. de bon proscrip.

e l. 1. C. de offic. cõ. sacr. patrim. l. si heredum. C. de inoffi. testam.

f in l. ulti. C. de resci. uen.

g In l. ulti. Cod. Theod. de palati. sacr. largit.

h in l. ult. C de pala. sacr. largit.

i l. ad similitudinem, C. eo. tit.

k l. ul. §. quia igitur multa. C. de quadrien. præsc.

l F dicto. 4. ca. 1.

m in l 9. ff. de cõstit. princ.

n l. 1. & 2. C. The. de collat. donat. siue releuator.

o l. 3. & 4. Cod. Theod. eod.

p in l. beneficiarij uel offi. iales, 4. C. de epis. op. & eleric.

q l. 7. C. T. de cohor.

r in lib. de fuga, & persecutione.

s l. 9. 10. & pen. C. de fund. patrimonialib. & saltuens.

t in l. 2. Cod. de fund. patrim.

u l. 3. C. Theod. de collat. fund. pa trim.

x leg. in contractib. §. sed quoniam securitatib. & §. seq. C. de nõ numerat. pecun. & in l. 1. 2. 3. & 4. C. de apoch. pub.

y in d. l. 1.

z li. 11. uariar.

a in l. 2. §. ult. C. d quadriẽnij præscript.

b l. palatinos. C. de palat. sact. larg.

c l. nõ aliter, l. ad similitudinem, C. de pala. sacr. larg.

d l. 4 C de aduo. diuers. iudicum.

[a] d. l. one alter. [b] l. fcrinijs. C. de diuerf. offic.

probaffet: [a] Hoc in fcrinio memoriæ expediebatur. [b] Nunc de alijs, qui poftremi erant in ordine illuftrium, eft uidendum.

DE COMITE DOMESTICORVM equitum, & domefticorum peditum eorumque infignibus. Cap. LXXXIX.

PRAETER vexillationes equitum, legionefque & auxilia peditum palatinorum, quæ olim prætoriana uocabantur, erant & quidam equites, pedıtefque & ipfi palatini, prætorianique dicti; fed nominatim Protectores domeftici nuncupati, & à Gordiano iuniore inftituti, quos pofteriores Principes Græci Spatarios uocauerunt, inquit Cedrenus: De his ita Procopius ἀνεκδότοις. funt, inquit, & alij in Palatio longe præftantiorea, quoniam maius ipfis ftipendium folui confueuit, ac dignıore militiæ nomine honeftantur. Hi domeftici, & protectores uocantur, & a cura rerum bellicarum longè abfunt. In palatio enim confcribi folent, ut fit urdo, qui tantum perfonæ operam præftet. Horum aliqui Byzantij, alij in Galatia, non nulli alijs in locis ftatuuntur. Hactenus Procopius. Qui erant præfentes, femper Principem palatio eaeuntem comitabantur, & eius palatium cuftodiebant, quod & fi ipfum nomen fatis indicat, clarius tamen explicat Honorius A. [c] Deuotiffimos, inquit, Protectores, qui armatam militiam fubeuntes, non folum defendendi corporis fui, uerum etiam protegendi lateris noftri folicitudinem patiuntur; vnde etiam protectorum nomen fortiti funt, ingloríos effe non patimur, fed ut deuotifsimis nuper protectoribus domefticis, ita his quoque honorem congruum condonamus, ut præter Primicerium, decem primi eorum clariffimatus dignitate fruantur. Hæc ille. Ita etiam protectores accipit & Socrates,[d] & Spartianus in Caracala, quem fcribit in fcapham cum protectoribus fe recepiffe, & uefice leuandæ gratia inter protectores fuos equo defcendiffe, & occifum fuiffe. Capitolinus quoque, [e] ait Gordianum A. uocatum, cum protectoribus, & fafcibus laureatis Carthaginem iuiffe. D. Hieronymus fcribit militum uotum fuiffe, ut demum protectores fierent. Suidas & Zonaras, [f] equites proprie domefticos, protectores uerò pedites dictos fuiffe innuunt. Sed Iuftinianus domefticos tam in equitum, quam in peditum fcholis collocat, [g] ac Præfentales tanquam Principi aftantes uocat. Caffiodorus quoque [h] eos commifcet. Domefticæ, inquit, partis equitum & peditum, qui noftræ aulæ videntur iugiter excubare. Nec Notitia eos diftinguit. Hi ex feptem fcholis Armeniorum præftantifsimorum numero M M M D. electi palatium cuftodiebant, ut ait Suidas. [i] fcholarij, inquit, erant ter mille quingenti ad palatij cuftodiam deputati omnium præftantiffimi ex Armenijs electi, quibus maius ftipendium ceteris tribuebatur. His duo millia Iuftinianus addidit, qui fupernumerarij funt appellati. [k] Non tamen prædicti omnes erant domeftici, fed ex his eligebantur.

[c] in le. deuotiffimos. C. Th. de domefti. & protect.
[d] lib. 2. cap. 23.
[e] in Maximino.
[f] in Diocletiano.
[g] l. reftituendæ. C. de aduocat. diuerf. iudic.
[h] lib. 1.
[i] in uer. χιλιάρχος.
[k] in uerb. ὑπεράριθμοι Suidas.

Aliæ duæ Scutariorum fcholæ Diocletiano imperante, inuentæ fuerunt, altera Iouiana à Ioue, altera Herculiana ab Hercule appellata, ut auctores funt Sozomenus [l] & Nicephorus, [m] quæ Imperatorem egredientem femper fequebantur, fuoa que tribunos habebant. Marcellinus, [n] infamabat, inquit hæc fufpitio Latinum domefticorum comitem, & Agilonem tribunum ftabuli, atque Studilonem fcutariorum rectorem. Hunc poftea tribunum appellat; Aduenit, ait, Studilo fcutariorum tribunus. Sed has fcholas duas, quæ Principem protegebant, & fub Magiftro officiorum erant, ab illis diuerfas fuiffe puto, quæ domefticorum, non Iouiorum dicebantur, [o] nam ita etiam eas Zonaras [p] uocat. Erat uir quidam, inquit fcholarum domefticorum notus. Harum fingula 50. milites continebat, quibus fanæ capitationes, I. VI. equorum pabula, & plures annonæ dabantur. Iulianus A. [q] fcias, ait, fenum capitum domefticis per fingulas quafque fcholas quinquagenas effe iufsis in præfenti uiata morem debere præftari. Scholæ uero funt appellatæ, quia cum non legiones, non cohortes, nec legionum auxilia effent, hoc nomen meruere. Hi armis ceteris fplendidioribus utebantur. Si quidem Philo [r] de ftipatoribus Agrippę regis loquens, ait, omnes in fe conuertit fpectantes fatellitium argenteis clypeis & inauratis armis nitidum. Idem refert Corippus, [s] qui etiam explicat, quo modo palatium cuftodiretur, hoc carmine.

[l] lib. 6.
[m] li. 1. cap. 1.
[n] lib. 14.
[o] l. 1. & ul. C. eo. tit. & l. ul. C. ubi fenato. uel clariffimi.
[p] in Theophilo.
[q] in l. 1. C. Theod.
[r] in Flacco.
[s] li. 3. in laudem Iuftini m nores.

Ingens excubitus diuina palatia feruans,
Porticibus longis, porta condenfus ab ipfa
Murorum in morem læuam dextramq; tegebat
Scuta fub erectis coniungens aurea pilis
Enfe latus ftrictis, perftrictis crura cothurnis
Aftabant celfi pariter, pariterq; nitebant
Extantes latis humeris durisq; lacertis
Et dextra læuaq; acies adftare uidores.
Multaq; ancipites fplendefcere luce bipennes.
Terribiles, ætate pares & infra, *Miratur barbara pubes*
Ingreffus primos, immenfaq; atria luftrans,
Ingentes aftare viros, fcuta aurea cernunt,
Pilaq; fufpiciunt alto fplendentia ferro.
Aurea, & auratos conos, criftafq; rubentes:
Horrefcunt lanceas, fæuafq; aftare fecures.
Cæteraq; egregia fpectant miracula pompa.
Et credunt aliud Romana palatia cælum.

Idem [t] explicat, quo modo procedentem Principem ftiparent, his uerfibus.

[t] lib. 4.

Incedunt denfa mixto lictore cohortes
Hinc armata manus dextram læuamq; tuetur
Cæfarei lateris, clypeis pia terga tegebat
Ingentis excubitus, protectorumq; phalanges,
Fulgebant rutilo pilis fplendentibus auro.

Quidam dixerunt Diocletianum, quando Imperator creatus eft, comitem domefticorum fuiffe. certè Ammianus Marcellinus hiftoriarum fui temporis fcriptor, fuit Protector domefticus Conftantij Principis, quemadmodum ipfe fcribit, [u] Iubetur, inquit, exire tribunus, & protectores domefticos X. ut poftularat, ad iuuandas neceffitates publicas fecũ duxit, inter quos ego quoque eram cum Vereniano collega, refidui oẽs propinqui & familiares. Hęc ille.

[u] lib. 15.

Inter domefticos X. primi eminebant dignitate, & ftipendio ceteris præftantes, clariffimique vocabantur.[x] Poft Comitem primus tribunus nuncupabatur & erat fpectabilis, hũc fequebatur Primicerius. Marcellinus. [y] Valẽtinus, ait ex primicerio protectorũ tribunus is duci militũ limitaneorũ honore ęquabat.[z]

[x] in l. 1. C. Theo de præpofitis laborum.
[y] li. 23.
[z] l. 3. C. de offic. magi. offic. l. 1. C. de domeft. & protecto. quæ eft le. ult. C. Theo. eod.

Primus poft Primicerium erat Secũdocerius, quo intra annum mortuo, hęredes nõ folum illius anni falarium percipiebant, fed & fequentis, quo Primicerij loco defunctus fucceffiffet. [a]

[a] l. ult. C. eo. tit.

Defunctorum quoq; parentũ domefticorum filij locum fubibant, & fi ob teneram ætatẽ armis apti nõ erant, nihilominus protectorum matriculis infcripti quaternas annonas, i. victum quatuor hominum accipiebant. [b] Præter 2. primos fequentes L. robore ac pietate præftantes, vexillum faluatoris tuebantur, quod finguli ordine humeris portabant. [c] & clariffimi dignitate X. primis æquabantur. [d] Hi funt, qui Præpofiti laborum vocantur. [e]

[b] l. 3. C. The. eo. tit.
[c] Eufebius lib. 2. de vita Conftantini cap. 8.
[d] l. 1. C. Theo. de præpof. labor.
[e] l. 3. C. de præpo. labor. & l. 1. C. de excuf. muner.

H Fifci

NOTITIA
COMES DOMESTICORVM
EQVITVM. COMES DOMESTICORVM
peditum. & eorum insignia.

NOTITIA.

Sub Dispositione uirorum illustrium COMITVM DOMESTICORVM EQVITVM, ET DOMESTICORVM PEDITVM.

DOMESTICI *equites.*

DOMESTICI *pedites, & Deputati (uetus codex habet Deputati eorum.)*

Comitis [a] *Domesticorum equitum, & Comitis* [b] *Domesticorum peditum.*

a Comes.
b Comes uetustius codex.

COMMENTARIVM.

DOMESTICORVM COMITES abacum auleo instratum, & surrectum pro insigni gestabant, quo erectus liber sustinebatur, uultum Principis in medio sculptum more Magistrorum militum habens. Illustres erant. [c] & Magnifici. [d] uicesque Magistri militum in suos domesticos agebant, & eos iudicabant. [e]

Domestici uero equites, in cęruleo clypeo ferrugineum globum sune circumligatum pręferebant quem sex lutea corda circumstabant: superne uero duo angeli seu genij, Augusti & Augustæ capita se inuicem respicientia, & circulo ouato inclusa, sustinebant. In manuscriptis rectius sunt duorum Principum capita, quæ a Genijs gubernata unum orbis imperium, arcta utriusque coniunctione, constrictum prudenter regunt. Cor enim animæ sedes prudentiam significat: unde cordati homines prudentes uocantur.

Cod. de domesticis, & protector.
c l. 1. C. de silentiar.
d l. 1. restituendæ C. de adaoc. diuers. iudic.
e ut in inscript. C. de nat. fecal.

Pedites autem domestici in umbone cerulei clypei orbem luteum, corona item lutea, sexdecim acutissimas cuspides emittente, circundatum ferebant; supernè lutea tabella humanum caput eiusdem coloris continet, quod utrinque singuli angeli, siue genij sustinent. Marginem tres cingunt circuli, duo lutei, & medius cœruleus, ultimus introrsus, in superiore & inferiore parte est tesserulis eque distantibus distinctus, quarum interstitia tanta sunt, quanta eorum est latitudo. Orbem ab hoste tutum, armatumq; cuspidibus contra hostes, & Dei prouidentia à duorum Principum angelis regi significat. Caput enim Deum, & quandoque Principẽ insinuat, tesserulæ firmitatem significare possunt. Alij duo circuli & ipsi Orientis Occidentisque connexitatem portendunt. In Madruciano nouem corde globum cœruleum, quemadmodum in equitum insigni, cingunt.

Hæc de illustribus, inter quos sunt tres Præfecti, duo Prætorio, & unus urbi, sex Magistri, quinque militum, & unus officiorum, quatuor Comites largitionum, priuatarũ, equitum, & peditum domesticorũ: unus cubiculi Præpositus, & Quæstor: Omnes sunt quindecim personæ in ordine illustrium.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Primicerij SACRI CUBICULI.

COMMENTARIUM.

DE SPECTABILI PRIMICERIO Cubiculi. Cap. XC.

EXPLICATO ordine Illustriũ ad spectabiles his proximos est ueniendum; inter quos primum locum Primicerio cubiculi in indice Notitia tribuit, & si codex impressus contentus illum semel in dignitatum albo indicasse, amplius eius non meminerit. Manuscripti in Occidente hæc uerba tantũ habent. Sub dispositione uiri spectabilis Primicerij sacri cubiculi. nec aliud scriptum apparet: postea castrensis sequitur; unde illi obsequentes palatini, & forte aliqua insignia desiderantur.

Is primus post præpositum cubicularijs præerat, qui Decani uocabantur, & Principis personam curabant, eum uestiẽtes, lectos, & cubile parabant. Theodosius, [a] Nostræ, inquit, pietatis famulationibus adhærentes decanos magistri officiorum obseruare oportet examen. Decani olim Decuriones sunt dicti. Tranquillus. [b] Saucium, ait, Domitianum ac repugnantem adorti sunt Clodius Cornicularius, & Saturius Decurio cubiculariorum, uulneribus septem trucidarunt. Is Postea Primicerius est uocatus, quem Secundocerius, Tertiocerius, & Quartocerius sequebantur, qui & ipsi Decani ordine ad Primicerij gradum succedebant, duobusque annis tantum in eo officio morabantur, nec ultra ad illud poterant reuerti. Honorius, [c] Quatuor, inquit (secundocerium autem, & proximos sequentes intelligit) qui ex corpore decanorum ad primum militiæ gradum peruenerunt, biennij spacio primiceriatus gerant officium; neque ulterius cuiquam liceat in hoc immorari, omni gratia, & ambitione cessante, post duorum annorum curricula succedant prioribus subsequentes.

Decani hi uocabantur, quod fortè decem uiri essent, uel officij nomen fuit: Nam, & 950. decani ecclesiæ Constantinopolitanæ fuerunt, [d] qui curam humandorum defunctorum habuere. Alias decani sunt, qui decem viris præsunt, ait Vegetius. [e] Primicerius autem, inquit Suidas uocatur ordinis primus, additio illa cerius, nominis est productio nihil significans. Hic primicerius priuilegio gaudebat, nè ad tyronum uel equorum pretia teneretur. [f] Cogebatur enim quælibet prouincia tot tyrones & equos Principi tradere, sed propter exhausti ærarij necessitatem, horum pretium exigebatur, uidelicet viceni, & alicubi triceni solidi pro equo: Alij aurei pro singulis tyronibus pendebantur, à quo onere immunis erat Primicerius, & ceterij cubicularij. [g] Hic & Decani sub magistro officiorum conueniebantur, nec quũm litigabant fideiussorem iudicio sisti dabant, sed primicerij fidei committebantur, ut eos sisteret. [h] Horum exemplo in ecclesijs, instituti sunt decani, qui ceteros clericos præcedunt, [i] Primicerius quoque in hisdem ecclesiis est institutus, qui est caput acolytharum, lectorum, & psalmistarum. [k] Alicubi est dignitas inter canonicos.

Cod. de Decanis.

a in l. 3. C. de decanis.

b in Domitiano.

c in l. 1. C de decanis.

d l 4. & 9. C. de sacr. sanct. eccles. Nouell. 43 & 59.

e li. 2. cap. 7.

f l. 1. C. Theod. q a præbit. tyrõ. uel equor. excus.

g l. 2. C. de primileg. cor. qui in sacr. palat.

h d l. 2. C. de decanis.

i c. in capite 50. distinct. c. ad hoc §. ultimo. de off. archidiac.

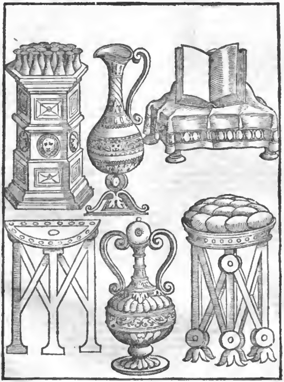
k c. perlectis. §. ad Primicerium. 25. distinct.

NOTITIA

Digitized by Google

NOTITIA SVB DISPOSITIONE VIRI SPECTABILIS CASTRENSIS

cum inſignibus.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione uiri ſpectabilis caſtrenſis.

PEDAGOGIORVM.
Miniſteriales dominici.
Curæ Palatinorum.
OFFICIVM *autem uir ſupra ſcriptus ſpectabilis caſtrenſis habet.*

TABVLARIVM *Dominicum.*
Tabularium Dominarum Auguſtarum.
Adiutorem.
Chartularium, & Scrinium ipſius, & Cæteros Palatinos officij ſuprafcripti.

Digitized by Google

COMMENTARIVM.

IMPERANTE Alexandro, & ante, vnus ex libertis Augusti cius mensæ præerat Tricliniarcha uocatus, ut indicat saxum Corinthi ab Alciato in opusculo de magistratibus citato, quod est sequens. Theoprepon Augu. lib. Proc. Domini N. Aur. Seueri Alexandri Pij Fel. Aug. Prouinciæ Achajæ, & Epiri, & Thessaliæ, Rationalem purpurarum, Proc. ab ephemeride, Proc. á mandatis, Proc. á præd. Gallicanis. Procur. Saltus Domitiani, Tricliniarcham, Præpositum á Fiblis, Præpositum a Cristallinis, hominem incóparabilem. Tixander Aug. li. officialis. Postea inuentus est comes castrésis, qué Primicerio notariorũ index Notitię postponit; cũ uero eorũ insignia repræsentat, inter spectabiles secúdũ facit: núc ordinem ego sum secutus, quem etiam Honorius A. obseruat. [a] Hic comes Principi ministrantibus extra cubiculum in palatio præerat, qui plurimi fuere, ut pincernæ, cellarij, Lapadarij, & qui in mẽsa seruiebát, quos eos esse, puto qui mensores ab Honorio & mensæ ministri á Marcellino appellantur: [b] Iidem Castrensiani, & Ministeriani sunt dicti. [c] quorum nomen imperante Alexandro, in usu fuit; Lampridius enim [d] ita aul ca ministeria appellat. Constantinus quoque Mygdonium, eodem modo honestare uolens, Comitem castrensem palatij uocat. [e] Castrensiani uerò sunt dicti, uel quod in castris degere plurimum cum Principe solebant, uel quod exemplo Castrensium, quemadmodum illi in Castris Principi ministrabant: [f] ita hi in palatio ipsi inseruiebant. Habent enim aulici militiæ imaginẽ Tertull. [g] est etiam, inquit alia militia regiarum familiarum, nam, & castrenses appellantur. Hæc ille. Ab his erant seiuncti, qui cubiculo seruiebant, Decani uocati, [h] quibus primicerius cubiculariorum præerat. [i] Comes uero castrensis ceteris.

a in l. 1. C. Theo. quia præsta. tyro. excusan.
b in l. 2. C. de mẽsor.
c l. 1. & 2. C. de castrens. & minister.
d in eod. Alexandro.
e in l. 1. C. Theo. si pet. fori. sine hæred. dec.
f l. contra. C. de re milit.
g de corona milit.
h l. 1. C. de decanis.
i l. 2. C. d. tit.

Paucos Alexander Seuerus ministros habuit, & tantum necessarios, quibus singulas olim annonas dedit, aut summum binas. Lampridius, [k] Aulicũ, inquit, ministerium in id contraxit, ut essent tot homines in singulis officijs, quot necessitas postularet ita ut annonas, non dignitatem acciperent, fullones, uestitores, pictores, pincernæ, omnes castrenses ministri, quemadmodum pestis illa instituerat: Sed annonas singulas, uix binas. Hæc ille: apud quem pro, pictoribus, puto legendum pistores. Hæ annonæ postea in pecunia, ipsis, & alijs palatinis sunt solutæ, [l] & ob id æraria annona dici cœpit, quia in ære dabatur. [m] Theodosius uero magnus, inuenta epularum multitudine, horum ministrorum numerum adauxit, si Zosimo Christianis infesto, credim⁹. Hic Princeps, inquit, auctor extitit, ut tantus sumptus in mensam Imperatoris fieret, ut propter ciborum multitudinem, & in his apparandis magnificentiam, populosæ coquorum, & pocillatorum, & aliorum cohortes instituerentur. Hæc ille. Imperabat igitur hic comes, inquit Notitia, Pędagogijs, Ministerialibus dominicis, & curæ palatiorum. Pædagogia erant pueri, qui caligis purpureis induebantur, hodie paggios uocant. Marcellinus [n] de Procopio tyrannidem affectante loquens, Nusquam, ait, reperto paludamento, tunica auro distincta, ut regius minister indutus á calce in pubem in pædagogiani pueri speciem purpureis opertus tegminibus pedum.

k in eod.
l l. annonas, C. de erog. mili. anno.
m l. his scholaribus, C. eo. tit.
n lib. 26.

Ministeriales uero erant uarij ministri, ut Pincernæ, Discerptores, Cellarij, & huiusmodi, qui omnes in scrinio libellorum erant probandi. [o]

o l. in scrinijs, C. de diuers. offic.

Cura, fabricæ palatij præerant, marmoraque sculpi, æris statuas fundi, uel ex gypso formari, aliaque ornamenta fieri curabat, inquit Cassiodorus. [p] eiusdem consilio moenia ciuitatum reficiebantur, castella fundabantur, Prætoriaque Principis fabricabantur, virgamque auream gestans Imperatorem in publicum prodeuntem præcedebat, [q] & epulis cænatis Imperatoris adesse poterat, & eum adorare, quod non omnibus permittebatur. [r] Posteriores Græci hunc Curopalatam appellauere. His præfectus erat comes castrensis a Cassiodoro [s] comes patrimonij appellatus, ab Honorio A. Castrensis sacri palatij, tanquam castrorum instar esset Principis palatium, ita Narsis & Scholasticus ab eodem A. uocantur. [t] curabat enim, ut palatium instructum esset, & Principi opportune, splendideque ministraretur, cuius locum hodie tenent, qui Magistri, aut Maiores dom⁹ uocátur. Principis etiam epulas ordinabat. Cassiod. [u] & si, inquit, epulas nostras solus ordinatione disponas, non solum nostro palatio clarus, sed & gentibus necesse est tradaris eximi⁹. Legati pene ea tota orbis parte uenientes, cũ nostris cęperint interesse cõuiuijs admirátur copiose repertũ, quod in patria sua norũt esse rarissimũ, stupent ẽt abundantiam unius mensæ, tantas seruientium turbas posse satiare, ut iudicent consumpta recrescere, unde tan æ quæ probátur exige. Hĩt nimirum in patria sua quod loquantur, dũ parentibus dicere gestiunt, quæ uiderint: Sic propemodum in toto mundo celeberrimus redditur, qui prouidus nostris apparatibus inuenitur. Adde quod tempora nostr æ lętitiæ secretaria tua sunt, cũ pectus redditur curis alienum, tunc tibi tribuitur suggerendi locus quando cunctis adimitur: Merito ut qui es iudex tanti apparatus, & epularum delinitus cibis tibi animus concedatur: Hæc ille. Ex his apparet uniuersã Principis familiam ex cibis, qui eius mensę superfuerant, nutritã fuisse. Hic luxus posterioribus principib⁹ cępit introduci. Augu. n. nõ nisi terna, aut sũmũ sena fercula exhibebat, Tranquill. [x] cœnam, inquit ternis ferculis, aut cum abundantissimè senis præbebat, ut non nimio sumptu ita summa comitate. Nam aut acromata & histriones, aut etiam triuiales ex circo ludos interponebat, ac frequẽtissimè aretalogos: ipse cibi vulgaris fuit, secundarium panem, pisciculos minutos, caseum, bubulũ manu pressum, & ficos uirides biferas maximè appetebat. Alexander quoq; parciores coenas faciebat. Lampridius. [y] usus, inquit, conuiuij diurni hic fuit, uini ad totum diem sextarij 30. panis mundi põdo 30. panis sequẽtis ad donadũ põdo 150. carnis diuersæ põdo 30. Erãt & gallinæ oua, adhibebatur & anser dieb. festis, Cal. Ian. & maiorib⁹ festis phasianus, aliquando duo, additis gallinaceis duobus, leporẽ quotidie habuit: uenationẽ frequẽtẽ, sed eã cũ amicis diuidebat: pomis i secũda mẽsa uehementer indulsit. Carinus uero uir nequissimus, cẽtũ libras auiũ, cẽtũ pisciũ, mille diuersę carnis, in cõuiuio suo frequẽter exhibuit, uini plurimũ effudit, ait Vopiscus. Sic & Heliogabalus viginti & duo fercula ingẽtiũ epularũ exhibebat in cõuiuio, & nũquã cęnauit minus cẽtũ sestertijs, i. argenti li. 30. aliquãdo tribus millibus sestertijs, ut cęnas Vitellij, & Apicij vicerit: Hæc Lãpridius. De ministerianis seu castrensianis ita Corippus. [z]

p li. 7. uariar.
q Cassiod. li. 7. in formula curiæ palatij.
r l. 1. C. de comi. scholar.
s in 6. uariar.
t in l. 1. & 5. C de castren. & minister.
u in 6. uariar. in formul. comitis patrimonij.
x in Augusto ca. 74.
y in eod. Alexandro.
z li. 3. in laudem Iustini minoris, in carmine.

Adfuit obsequio castrorum turba uirorum,
Illis summa fides, & plena licentia sacris,
Deseruire locis, atq. aurea fulcra parare,
Regales mensas epulis onerare superbis,
Conseruare domum, sanctumq. intrare cubile,
Internas munire fores, uestesq. parare.

Quidam horũ ministeriorũ erãt gradus 1. 2. & 3. formæ dicti, [a] prout disponebatur á Principe, & ab eodẽ codicillis impetrabatur. Honorius A. [b] nonnulli, inquit impetratis apicibus 1. uel 2. formæ sacri ministerij supernumerarij ordinari sunt. & pauló infra. in 1. uel 2. forma diuino beneficio supernumerarij reperiũtur. Hæc ille. Credẽdũ aũt est primæ formæ viros sequentibus plures annonas habuisse, quæ nomina & differentiæ ẽt in scrinijs palatinorũ reperiũtur. [c] Hi oẽs cũ matribus & uxoribus sub Magistri officiorum ditione erant. [d] Migdonius an. salu. 315. castrensis palatij Constantini [e] fuit, & Valentiniani 2. Seuerus. [f]

a l. 2. C. de castrẽsiã. & ministeriã.
b in l. 2. C. Theo. de castrensia.
c l. scrinijs, C. de palatin. sacr. larg.
d l. pen. & ult. C. de castrensia.
e l. 1. C. Theo. si pet. fori. sine hered. decess.
f l. 12. C. The. de palati. sacra. larg.

Officium

Officium habebat Comes, & castrensis palatij Tabularium dominicum, idest eũ, qui rationes sumptuũ quotidianorum in epulas Principis, & aulicos factas conscribebat. Alius sub eodem comite erat Tabularius Augustæ, qui pro ea idem curabat, adiutor uerò ipsius comitis uices gerebat, & pro eo imperabat, ut supra in Magistro officiorum est dictum. Habebat & chartulariorum scrinio præfectum, qui erat loco primicerij. Hunc credo habuisse inuentariũ aureorum, argenteorumque uasorum, quæ erant in quotidiano vsu Principis, & Augustæ: mantilium, aulæorum, stragularum, linteorum, huiusmodique aulicæ supellectilis, quorum proprium erat hoc scrinium. Ceteros quoque palatinos, quibus opus erat in suo officio, hic comes habebat.

Symbola horum Comitum insignia non appellãtur, sicut nec sequentium spectabilium aut clarissimorum, siue in Oriente, siue in Occidente, sed tantum præcedentium illustrium, fortè quod ea sicut illi, in publicum prodeuntes non præferrent, sed in ipsorum codicillis tantum depingerentur, aut in adiutorio detinerentur, ut quid esset sui officij, admonerentur, prout erat mandatorum liber, quem semper prope tribunal fuisse diximus. Hæc tamen quod saltem eorum uice fungerentur insignia ubique appello.

Insignia ergo comitis castrensis palatij erant illa, quæ ad eius spectabant officium, quemadmodum omnium aliorum magistratuum, nempè abacus cum trapezophoris purpureo tapeto instratus, qui librum erectum apertumque sustinet. In manuscriptis tapetum est coeruleum, & liber auro tectus, semi apertus: prope alter codex luteus spectatur, qui tabularij aut chartularij codicem referre potest. Ad sinistram est altum armarium seu repositorium coeruleum imagunculis elaboratum, supra basim tribus trigestis extructum, totidemque coronis cingitur, personis signisque ac emblematibus undique exornatum. In summo armarij plures lagenæ lata corona continentur: Id cylibanthum esse uidentur. Varro enim [a] est auctor Romanos mensam uinariam rotundam habuisse, quam cylibanthum nominabant, ut etiam, inquit, nunc est in castris, id uidetur declinatum, ἀπὸ τοῦ κάλυκος, idest à calice, Hęc ille. In medio uero est aureum uas magnum, gutturnio, uel aquiminario simile, id supra fundum duplicem, ac perforatum orbiculum habet in uentre tumens, in longum angustum que collum desinit, labro prominente, quale est, quo nos ad lauandas manus utimur, egregiè cęlatam, & signis ornatam ansam habent. Infra aliud simile aureum uas cum duabus ansis cernitur, ore angustiore, sed rotundo, orbiculatoque operculo obturatum. In imo orbiculus inter pedem, & uasis uentrem intercedit, phialam esse arbitror, in qua uinum in scyphum fundendum seruabatur. Ad dextram aurata rotundaque mensa, sex rectis lignis, aliisque transuersis à summo ad imum perductis, & latis clauis stat confixa, superne corona plures panes circundat. Altera ad sinistram mensa, in hemicyclum fabricata, tribis lignis erectis, & aliis oblique compactis sustinetur: in summo lata corona insertis ex testudine uel argento orbiculis mensam exornat. Ad hanc cœnantes, tribus in hemicyclum, stratis lectis discumbebant, &, ut ait Martialis. C. Græcam literam formabant, in toroque contractis tibiis sedentes, latera aduersum mensam habentes cibos sumebant, prout multa Venetiis, & alibi, triclinia conspiciuntur, mantilibus mensas non sternebant, sed nudis patinis implebant, indeque cibos sumebant; Qui mos etiam tempore Notitiæ ex hoc insigni retentus fuisse uidetur. Nos in Domini cœnam imitemur more Hebræorum sedentes comedimus. Codices manuscripti armario carent, sed duas phialas utrinque ansatas, alteram maiorem, minorem alteram repræsentant. Sub postremis Principibus Orientis, castrenses, præfecti mensæ sunt appellati, capitioque & uestibus, ut logotheta generalis, qui comiti largitionum successit, utebantur. Sceptri ipsius primus condilus seu nodus erat aureus: sequentes alternatim nigri & aurei, ut Sophotatus Curopalata, est auctor.

a li. 4. de lingua latina.

DE PRIMICERIO NOTARIORVM eiusque insignibus, & laterculo maiore. Cap. XCII.

Cod. de Primicerio. & Secundocerio, & notarijs.

NVNC de eo, qui dignitates in hoc uolumine descriptas tractabat, est uidendum. Olim magistratuum, & omnium in Imperio Romano militantium, Præfectorumque catalogum unus ex libertis Cæsaris præcurator ab ephemeride & mandatis nuncupatus scribere, & apud se conseruare, illisque mandata tradere consueuerat, quemadmodum ex marmore corinthi ab Alciato in opusculo de magistratibus, & à nobis supra in Comite castrensi repræsentato indicauimus. Postea uero notarus tribuni titulo honestatis id negocium est commissum, qui cunctos à Rom. Principe ad dignitatem prouectos laterculo maiori inserebant; erat hic codex, qui ipsos dignitates tam ciuiles, quam militares administrantes eorũque insignia, & stipendia cum magistratus codicillis, & Principis mandatis continebat. [b] Scholarum etiam ordines, & in numeris, militantes cum eorũ symbolis comprehendebat; Iureconsulti id commẽtarium Principis nominant. Herennius Modestinus. [c] Abesse, inquit, Reipublicæ causa intelligimus Tribunos militum, præfectos, & Comites legatorum, qui ad ærarium, aut in commentarium Principis delati sunt. Erat autem ærarium in æde Saturni, ubi plebiscita, & Senatusconsulta reponebantur. Id postea laterculum dictum, Notariorum Primicerio est commissum. Mathematici enim quadratam figuram & ad aliquam latitudinem instar lateris surgentem, πλινθίον, idest laterculum uocant, cui hic codex similis, laterculum est appellatus, sic & lapidem quadratum architecti, & agmen Aelianus nuncupant, à quo laterculum hoc deriuari Cedrenus automat, qui inquit later coctus est seu πλινθίον Græcis Laterculum a Romanis dicitur. Est aũt hic later publicus, in quo Senatorum, & legionum nomina scribebãtur. Hæc ille. [d] Huic codici Laterculi nomen iam Antoninis imperantibus inditum fuit. Tertullianus enim, qui eo tempore uixit, aduersus Valentinianos, loquẽs de animabus natura bonis, quas Valẽtinianus beatas esse uolebat, ait, Ex cãũ ergo Laterculo, & in Reges, & in sacerdotes allegare consueueras. Notitia hunc librũ pelle inuolutum ostendit, qui in scrinio Laterculi nuncupato, in palatio Principis cõseruabatur. [e] Iustinus A. Tatiano Magistro officiorum scribens: Quadrimenstruos, inquit, breues scholarium conscribi uolumus, & eos sacro scrinio Laterculi præstari, ibi deponendos. Eius alia plura iura meminerunt. [f] Complectitur autem cum minore Laterculo omnes ferè Notitiæ dignitates administrantes, exceptis palatinis largitionũ, & priuatorũ, officiisq; magistratuũ, quæ ex tribus scriniis, Memoriæ, Epistolarum, & Libellorum prodibant. Hunc Codicem Primicerius Notariorum tractabat cum suis scribis, qui Tribuni notarij, quòd Tribunis dignitate æquarentur, sunt appellati. [g] Zosimus, [h] Ioannes, inquit, præpositus aliquando notariis Principis, quos tribunos uocant. A laterculo uero Laterculenses, [i] & à notis quibus plurimum scribebant, Notarij sunt uocati. Candidatos etiam dictos fuisse Cassiodorus [k] innuit. Pater meus, ait, candidati sub Valentiniano Principe gessit Tribuni & notarij laudabiliter dignitatem, idem significat carmen corippi lib. 3. dum ait. Turba decanorum cursorum, in reb. agentũ cumq; palatinis stãs cãdida turba tribunis. Eos primũ a Gordiano iuniore

b §. vl. nouell. 24. §. ult. Nouell. 25.

c In l. abesse in fin. ff. ex quibus caus. maior.

d l. ul. C de primicer. l. 61. C. de decurionib. l. hac leg & l. seq. C. de metat.

e in C. Iulio Cæsare.

f l. ult. C. de offi. mag. offic. Noue. 8. in Notitia.

g l. 2. §. hoc etiã C. de off. P. P. Afric. Nouell. 17. seu in Authen. de mand. Princ. in princ. d. Nou. 8. §. 1. seu auth. ut ind. sine quoquo suffra fiant.

h lib. 5.

i d. Nouell. 8 & Nouell. 24. & 25. in fin. l. 5. in fin. C. qui milit. poss. funt. l. cõperim⁹. 13. C. de prox. sacra. scrin.

k in 3. ad senatũ epistola.

inuentos fuisse Cedrenus scribit. Hi ergo prouinciarum, & urbis Magistratus, cum annonis, & capitationibus ipsis debitis, Magistros militum, Legiones, cohortes, Auxilia, Vexillationes cum earum Præfectis, & stipendiis notabant, exceptis Præpositis castrorum, & limitaneorum militum, qui ad minus laterculum, & Memoriales pertinebant. Eorum etiam qui in decem scholis militabant, nomina in laterculo reponebant: quorum multis quotidie decedentibus, aut discedentibus, singulis quatuor mensibus album, seu matriculas renouabant. [a] Vndecima uero agentium in rebus schola a Scriniariis memoriæ tractabatur. [b] Præter hæc dignitatis codicillos cũ suis insignibus dipictos, & mandatorum codices cuique magistratui exhibebant. [c] Ceterum nouis quotidie creatis magistratibus, plures libros mandatorũ cum codicillis in armario paratos conseruabant, ut quibus opus esset e, orum tantum nominibus additis, traderent. Hic sunt codices armariis inserti, quæ in medio Notitiæ inter Orientis & Occidentis dignitates spectantur, in quibus officium suum hic primicerius repræsentare uoluit. Et quia in his ex laterculo describendis plurimum laborabat, illi quisque magistratus 40. uel 50. aureos, uel minus pro dignitatis magnitudine soluebat. [d] Imperante Iustiniano Comes Orientis, & Proconsul Asiæ pro codicillis aureos 50. pendebãt, reliqui spectabiles, & consulares aureos 24. Correctores & Præsides 15. Adiutori Primicerii tres soluebant ut ex nouella Iustiniani VIII. constat, ubi magistratus 48. numerantur, sed plures desunt, ut comes Isauriæ, Prætor Paphlagoniæ, Moderator Phoeniciæ Libanensis, Prætor Siciliæ; [e] & alii. Desiderantur & Præsides VII. Africæ postea receptæ, restituti: [f] Italiæ etiam tum à Gotthis occupatæ magistratus omittuntur, sed summa, quæ ex Nouella. 8. & aliis colligitur, prope ad solidos. 1000. accedit. Hæc pecunia inter primicerium, & quatuor primos laterculi scriniarios diuidebatur. [g] Adiutori alij tres aurei pendebantur, quod forte ipsi in primis describendorum codicillorum cura demandaretur. [h] Soluet, inquit Iustinianus, Prætor Pisidiæ, Primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, & laterculensibus, solid. 55. eius adiutori solid. 3. [i] Demum ipse, [k] decem libras auri Primicerio notariorum ex canone Phoeniciæ quotannis solui iussit, ne quid illi in posterum magistratus soluere cogerentur: summa hæc colligit, circiter mille quadringentos nostros aureos, quod salarium ipsi beneficii nomine erat concessum.

Hic Primicerius spectabilis erat, Protonotarius, idest primus notariorum à Socrate, [l] & Marcellino [m] uocatus: biennio manebat in officio, cui succedebat adiutor, seu Secundocerius, huic Tertiocerius, tum Quartocerius, qui secundum, tertium, & quartum in laterculo locum obtinebant. [n]

a l.vlt. C.de offi. Mag. officior.
b l.ultim. & est Notitia. C.de diuers. offic.
c d.6. ul. Nouell. 24 & 6.ulti. Nouell. 25. §.2, Nouell. 27.
d ut in Nouell. 8. seu auth. ut iudic. sine quoquo suffrag. fiant. l.1. §. hoc etiam. & l. 1. in fin. C. de off. P.P. Aphric.
e Nouell. 23. 29. 104. edict. 4.
f l.1.6.2. C. de uffic. P.P. Afric.
g d. Nouel. 8. in Notitis post principium, ubi pro scrinariis Græc codex. mendosè legit. scrinijs.
h d. Nouell. 24. in fin.
i & §.ult. Nouel. seq.
k in edict. 4. §. 5.
l li. 7. ca. 23.
m lib. 55.
n l. 1. & 2. C. de primicer.

Primicerius etiam iura a Principibus condita in senatu recitabat, ut ex lege Theodosij constat, [o] Data VI. Calend. M. Recitata in senatu per Theodosium primicerium notariorum. DD. NN. THEOD. XII. & VALENTINIANO. II. AA. CONSS.

Notariorum tres erant ordines, alij Tribuni, & Notarij, ut sæpe apud Marcellinum appellabantur, honore Tribunis prætorianis æquati; alij domestici vocabantur, quòd Imperatori essent à secretis, cuius arcana scribebant. Gratianus A. eos familiares suos vocat. [p] Cassiodorus [q] ad Imperiale secretum dicit eligi. Vltimus ordo erat inferiorum tribunorum notariorum. Decem primi post Primicerium immunitatem ædium Constantinopoli habebant, ne hospites recipere tenerentur. [r] Vicarijque dignitate splendebant. [s] Domestici id est familiares Principis, & à secretis facti consularibus æquiparabantur, [t] omnes à discussorum, & peræquatorum onere liberabantur. i. ne censum scribere, vel alicuius prædia inspicere tenerentur. [u] Inter tribunos notarios nemo recipiebatur, qui prius egregij titulum non obtinuisset; Cassiodorus enim Senatoris pater, prius egregius factus est, quàm candidatus Tribunus, Notariusque Valentiniani Imperatoris crearetur. Cassiodorus. [x] Pater, inquit, candidati sub Valentiniano Principe gessit Tribuni, notarij q; laudabiliter dignitatem, qui honor tùm dabatur egregijs, cùm ad Imperiale secretum tales constet eligi, in quibus reprehensionis vitium nequeat inueniri. Hæc ille. Factus est autem ex illis Notarijs, quos domesticos diximus vocari, & erãt à secretis Principis. Cassiodorus [y] ex primi scrinijs notarios tribunos factos fuisse scribit. Notarij cingulo, more militum utebantur: Suidas enim scribit Auxentium Licinij Imperatoris Notarium ab eo iussum insignem uuæ racemum incidere, & pedibus Bacchi apponere, illum, quòd Christianus esset, id facere recusasse: Quare cingulo exutus, iussus est aula excedere; Is postea Mopsuestiæ episcopus est factus.

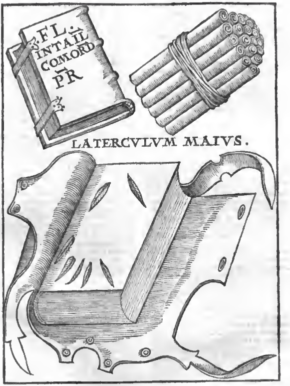
Primicerius officio functus, senatoria. & Magistri officiorum dignitate honestabatur, [z] proconsuliq; æquabatur. [a] Huic hodie comparari potest magnus Venetæ Reip. Cancellarius. Reliqui à secretis amplissimi eius Senatus alijs Tribunis notarijs; Qui uerò sunt a secretis excelsi Consilij X. Secundo, Tertio, & Quartocerio.

o li.6.tit. 2.l. oblationem.in C. Theod.
p in l.penult. C. Theod. de primicer.
q in 4. epist.
r l. pen. C. de metat.
s l. pen. C. Theo. de primicer. & notar.
t l. 2. & 3. C. Th. d. tit.
u d. le. 1. & 2. C. de primicer.
x in 4. epistolar.
y li. 11. ca. 10.
z d. l. 2. C. de primicer. Cassiodo. in formula notariorum.
a l. placet. C. Th. de primic.

Digitized by Google

NOTITIA PRIMICERIVS NOTARIORVM

Cum Insignibus.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Primicerij Notariorum.

OMNIS *dignitatum & administrationum notitia, tàm militarium quam ciuilium.*

Scholas etiam & numeros tractat.

OFFICIVM *autem non habet, sed adiutorem de schola Notariorum habet.*

COMMENTARIVM.

OFFICIVM hic Primicerius non habet, sed adiutorem de schola suorũ Notariorum accipit; cui cùm quilibet magistratus pro codicillis ternos aureos solueret, præter eos, qui Primicerio pẽdebantur hoc nomine plus minus 300. aureis capiebat.

Pro insignibus habet librum clausum, dorso inscriptum, eumq; repræsentare arbitror, quem ipse Comitibus, Ducibus, alijsq; magistratibus exhibebat. Habet & fasciculum chartarum conuolutarum loris constrictum, qui codicillos magistratibus ab eo tradendos refert: infra est laterculum maius omnes imperij dignitates ab eo tractatas cootinens. Is est grandior codex pelle tectus, lorisque per foramina

traductis

traductis constrictus. Hæc sunt Primicerij Notariorum insignia, quæ ad eum spectantia munera indicabant. Notæ dorso libri inscriptæ sunt. F. L. I. N. T. ALL. CO. M. ORD. PR. quæ ut sunt obscuræ, me diu solicitum tenuerunt; tandem ita puto posse interpretari. Felix liber iniunctus Notarijs Tribunis à laterculo continens mandata ordine Principis, vel Primicerij. Exponitur quid sit, à quo expediatur, quid contineat, & vnde edatur, nempè à laterculo. Hic autem non codex, qui ab aliquo ipsi detur primicerio, sed liber est mandatorum, quem ipse magistratibus tradit, & ob id pro eius insigni ponitur, vt quid ad ipsum præcipue spectet, indicetur. Iustinianus A. [a] ad Tribunianum quæstorem palatij. Illustris, inquit, auctoritas tua, eadem mandata, & in libris legũ trãscribi, & in sacro laterculo deponi præcipiat; quatenus ea his una cum codicillis suscipiendis, administratores, quemadmodum possint Reipub. subuenire, non ignorent. Rursus, [b] deponi in nostro sacro laterculo diuina mandata iussimus. Et alibi. [c]

a in Auth. de mãdatis princip. ¶. j. seu Nouel. 17. in princip.
b Nouella 24. §. vlt.
c Nouel. 25. §. 2. 26. §. 1.

Nunc ad alios spectabiles scrinij præfectos accedamus.

¶. de magistris scriniorum.

DE MAGISTRIS IIII. SCRINIOrum, & eorum insignibus. Cap. XCIII.

QVATVOR sacris palatij scrinijs Præpositi, vt a laterculi præfecto discernerentur, non primicerij, sed magistri sunt appellati, & ideo nec secundo, nec Tertiocerios, vt ille; sed loco eorum Proximos habebant: & si posteriore tempore quandoque Primicerij sunt dicti. [d] Scrinia diximus uocari pluteos, vel armaria, in quibus commentarij, breues, edicta, epistolæ, libelli, aliave literaria monumenta claudebantur: Suidas scriniarium esse dicit eum, qui scrinium siue arculam tractat, itaque cum in chartis, & scripturis hoc officium versaretur, militia literata vocabatur. [e]

d l. ult. C. de diuer. rescrip.

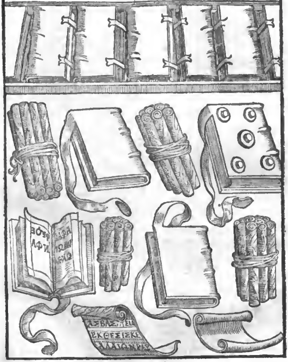
Quatuor fuerunt palatij scrinia, Memoriæ, Epistolarum, libellorum, & Dispositionum, [f] quibus singulis suus magister præerat. [g] Ab Augusto originem trahunt, qui suggerente Mœcenate propter frequentia iudicia, epistolas, decreta vrbium, priuatorum libellos, ex equitibus ministros ad hæc munera obeunda elegit. [h] Hi postea Præfectos habuerunt, qui dignitate aucti, scriniorum magistri sunt appellati, & spectabiles dicti, Vicarijsque honore æquari, [i] & ab omni onere ciuili seu personali cum Proximis, qui eos sequebantur, immunes facti: [k] & ferè omnes erant iurisperiti, vt Lampridius, [l] significat; negocia, inquit, & causas prius à scriniorum principibus, & doctissimis iurisperitis, & sibi fidelibus, quorum primos tunc Vlpianus fuit, tractari, ordinariq;, atq; ita referri ad se præcepit. Hæc ille. Primi post magistros eorum erant adiutores, [m] quibus ipsi rescripta dictabant: Zeno ad Sebastianum P. P. [n] viri, inquit, spectabiles magistri scriniorum, qui sine hac adiectione, si preces veritate nitantur, qualecunque diuinum responsum dictauerint, & iudices, qui susceperint, reprehensionem subibunt; & qui illicitè dictata scribere ausi fuerint, cuiuscunque scrinij memoriales, seu pragmaticarij, uel adiutores primicerij, amissione cinguli feriantur; ijdem Proximi sunt appellati, quòd proximum magistro scriniorum locum tenerent: olim biennio, postea vno tantum anno in officio permanserunt, & inde exeuntes, Comites cõsistorij fiebant. [o] Id verò in omnibus ferè gradibus obseruabatur, ne diu in officio morarentur, tum ut alijs ascendendi facultas daretur, tum ne in gradu aliquo consenescens tutius in eo delinqueret. Hos sequuntur in scrinio, Melloproximi, idest futuri proximi, qui exeunte proximo, eius locum subibant, & clarissimi cum sequentibus usque ad Exceptores uocabantur. [p] Proximi adiutoris uice fungebantur, & erant loco Tertiocerij. [q] cuius sequens adiutor dicebatur. [r] Scriniariorum numerus erat præfixus: Nam in scrinio memoriæ LII. uiri, in alijs XXXIIII. militabant: [s] Ex his aliqui erant Exceptores, qui acta iudiciorum, coram Principe, aut P. P. uel Quæstore scribebant. [t] Præter hos & alij scrinia tractabant, supernumerarij dicti, qui cum locum alicuius defuncti ordinarij subibant, ducentos quinquaginta solidos pro ingressu nomine sportularum proximo soluebant, & alios XX. aut XV. melloproximo: [u] qui postea ex Anastasij constitutione, in hæredes defuncti transfari fuere. [x] Id autem generaliter obseruabatur, ut pro ingressu cuiusque militiæ aliquid præscrium primis solueretur: [y] XV. cuiusque scrinij primates cæteris excellentes, plures annonas alijs percipiebant: [z] quas prius in speciebus, seu cibarijs acceperunt, postea pro his pecunia à Principe est cõstituta: [a] Scriniarij in prouincijs cuncti liberas ab hospitandi onere ædes habebant: [b] & pro dignitatis insigni, cingulo tanquam milites vtebantur. [c] Vo de Iustina Valentiniani secundi mater cum Beniuolo scrinij memoriæ Magistro iussisset, ut legem scriberet, qua Arrianum dogma confirmaretur, altioremq; illi gradum polliceretur; ille ad Augustæ pedes cingulo proiecto, nullum se pro impietatis mercede honorem accepturum respondit. [d] sed etsi propriè memoriales erant, qui scrinium memoriæ tractabant, [e] alij tamen scriniarii quandoque & ipsi memoriales sunt appellati, Hos officia palatina D. Ambrosius uocat. [f] Palatina, inquit, omnia officia, hoc est memoriales, agentes in rebus temperare à processu iubeotor. Tantum uerò eos, qui primum gradum in scrinijs obtinuissent, lucratos fuisse Procopius [g] scribit, ut centum centenaria auri quotannis excesserint. In scrinio Dispositionũ nullus Magister reperitur, sed pro eo est comes, [h] & ob id ubique in tractatu scriniorum, [i] tria, Memoriæ, Epistolarum, & Libellorum à scrinio Dispositionum, propter diuersam in his militantium formam, segregantur, [k] Scriniarii sub Magistro officiorum in causis ciuilibus & criminalibus, eorumque parentes, liberi, & uxores, serui, adscriptitiique conueniebantur, & cùm litigabant, minores cæteris sportulas soluebant. Magistrum scriniorum Alexandri Vlpianum fuisse Lampridius scribit. [l]

e l. proximos. C. de proxim. sacr. scrinior.
f l. 3. & sequ. C. eod.
g l. vnic. C. de magist. scrinio. & l. vlt. C. de diuers. rescr.
h vt lib. 52. sub finem Dion. memorat.
i l. 1. C. de prox. sacr. scrinior.
k l. 1. C. de magi. scrin. l. eos. C. de excus. mun. l. iubemus. C. de prox. sacr. scrin. l. maximorum C. de vacat. muner.
l in Alexandro.
m in l. vlt. C. de diuer. rescript.
n in d. l. vlt.
o l. pro biennio, l. proximos. C. eod. tit.
p l. peculiari, C. eod.
q l. vnicuique & l. pen. C. eo. tit.
r d. l. vnicuiq; l. cõperimus. l. pe. C. eo. tit.
s l. hac parte. C. eod.
t d. l. peculiari.
u d. l. vnicuique.
x l. si quis in sacris. C. eo.
y l. pen. §. vlt. de leg. 3. l. antepe. ff. de annu. leg. l. 6. §. 1. ff. de decurionib.
z d. l. vnicuique.
a l. annonas. C. de erog. milita. ann. l. vlt. C. de inoff. testam.
b l. in sacris. C. de prox. sacr. scrin.
c l. vlt. C. de diuers. rescrip.
d Sozom. li. 7. c. 13. Tripart. li. 9. c. 20. Rufin. in d. Ambr.
e d. l. vlt. C. de diuer. rescr. l. vlt. C. de inoff. testa. l. 2. C. de priuil. eor. qui in sacro. palat. milita.
f epist. 33.
g ἀνέκδοτα.
h l. proximos. C. de prox. sacr. scrin.
i vt C. de proxi. sacr. scrinio.
k vt in d. l. peculiari, & seq. & l. comperimus. C. eod. tit.
l in Alexandro.

NO-

NOTITIA
MAGISTER
SCRINIORVM
Cum Insignibus.

Memoriæ epistolarum & libellorum Græcorum.

COMMENTARIVM.

PRO insignibus habent Magistri scriniorum septem recta linea dispositos, & fibulis constrictos codices, quorum alij viridi, alij rubro corio in mea Notitia teguntur. Madrucian[a] codices sex, tres cęruleo, totidem luteo coloribus depictos, & omnes notis inscriptos demonstrat. Referunt codices mãdatorum, qui Magistris memoriæ, libellorum, & dispositionum tradebantur, habent has notas FL. INTALL. COM. ORD. PR. quas supra exposui.

Lucei verò Magistris epistolarum traditi, his notis inscribuntur F L. VALE. MAG. EP. IVSSI. DD. id est, Felix liber uindicandus à latercolo Magistro epistolarum, iussione diuina; Valentiniani, qui tum in Occidente imperabat, hic nomen non conuenit in Vrsini exemplari hæ notæ non apparent; sed tantũ in Notitia Occidentis. Plures spectantur mandatorũ libri, quàm sint Magistri, sed tot dicis gratia ostendũtur. Sub prædictis sex ordine dispositis codicibus, alij quatuor uidentur, quorum vnus apertus Græcas quasdam litteras, sed obscuras continet. Hunc Codicem referre arbitror, cui exempla Græcarum epistolarum erant inserta. Alij tres Codices in manuscriptis rubro tecti eos indicant, in quibus latinæ epistolæ, rescripta, edicta, & dispositiones Principis conseruabantur. Meus impressus vnum ex his codicem prasino tectum ostendit; alterum rubro; in angulis & vmbilico aureis bullis exornatum, quem, Latercu lum minus in scrinio memoriæ referre puto.[a] His quatuor inuolutarum chartarum fasces intermiscentur, qui

a l. 1. C. de offic. Quæsto.

tur, qui

tur, qui libellos supplices, rescripta, epistolas Græcas, latinaque edicta, seu leges significant. In imo duæ chartæ apertæ spectantur, altera pura, altera his Græcis literis scripta, ΑΣΒΑΣΙΛΕΙΑ ΕΚΘΕΣΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΠΑΡ. idest Imperium, expositio capitū, quæ sine adiunctis nullum sensum habent, forte aliquam epistolam Græcam repræsentat. Manuscripti duas & ipsi chartas, vnam puram, & apertam demōstrant, aliam inuolutā, quæ facilè vel codicillos Præfecturæ scriniorum, aut aliqua ex supradictis referunt. Sed vt dilucidius hæc scrinia noscantur, de singulis sigillatim, ac primo de Memoriæ tanquam nobiliori tractabimus.

N O T I T I A.

Magister Memoriæ.

ADNOTATIONES *omnes dictat, & emittit, & precibus respondet.*

Magister Epistolarum.

LEGATIONES *ciuitatum, consultationes, & preces tractat.*

Magister Libellorum.

COGNITIONES *& preces tractat.*

Magister epistolarum Græcarum.

EAS *Epistolas, quæ Græcè solent emitti, aut ipse dictat, aut Latinè dictatas transfert in Græcū.*

OFFICIVM *autem de ipsis nemo habet, sed adiutores electos de Scrinijs.*

COMMENTARIVM.

De Magistro Memoriæ. *Cap. XCIIII.*

MEMORIALIVM hanc originem Volaterranus [a] tradit, quam & ego in uetusto codice Græco legi. Eos, ait, olim militum, aut aliorum nomina scripsisse, qui in bello, aut alibi, aliquid laude dignum egissent, eorumque facta Principi suggessisse, vt pro meritis præmia acciperent, & inde a rerum gestarum memoria, quam conseruabant, Memoriales appellatos: sed hoc in vsu esse desijt, alijq; horum loco sunt substituti, qui in primis laterculi minoris curam habuerunt, in quo præfecturæ, Tribunatus, & Præposituræ castrorum quæ erant in limitibus Imperij continebantur. [b] Eaque in scrinio memoriæ vocato reponebantur, in quo præter laterculum in alijs quoque voluminibus plurium memoria conseruabatur. Theodosius. [c] Ex scrinio, inquit, memoriæ totius minoris laterculi dignitates mittantur. Qui laterculum tractabant, laterculenses sunt dicti, [d] cæteris memoriæ scriniarijs digniores. [e] Alij scrinio memoriæ præfecti Memoriales appellabantur, etsi quandoque etiam epistolarum, libellorum, & dispositionum scriniarij, vt dixi, memoriales sunt nuncupati. [f] Zeno A. [g] Qui, inquit, illicitè scribere ausi fuerint, cuiuscunq; scrinij memoriales, seu pragmaticarij, vel adiutores primicerij, amissione cinguli feriantur. Omnes enim quia suarum scripturarum memoriam conseruabant, memoriales sunt vocati. [h] sic Massurius Sabinus memorialium librum scripsit, in quo res memoria dignæ continebantur: Nostri interpretes singularia appellare maluerunt.

Prædictum laterculum, ad curam & solicitudinem Quæstoris palatij pertinebat, cuius arbitratu præcedente Principis auctoritate, Præfecti & Tribuni limitaneorum militum, & Præpositi castrorum emittebantur. [i] Cum verò Magistri militum id sibi vsurparent, Theodosius Iunior, duabus epistolis, altera ad Salustium Quæstorem, altera ad Helionem Comitem, & Magistrum officiorum, missis id prohibuit: in priore ita scribit. [k] Totius minoris laterculi curam, scias ad tuæ sublimitatis solicitudinem pertinere, ita ut tuo arbitratu, e scrinio memoriæ totius minoris laterculi dignitates, hoc est præfecturæ, omnes tribunatus, & præposituræ castrorum, iuxta consuetudinem priscam clementiæ meæ auctoritate deinceps mittantur. Hæc ille. Ducum verò & Comitū rei militaris dignitates, legionum, auxiliorum, & equitum nomina, sicut & Magistratuum ciuilium sub Primicerio notariorum in maiore laterculo tractabantur.

Præter curam laterculi minoris Magister memoriæ, inquit Notitia, adnotationes omnes dictat, & emittit. Adnotatio erat, breuis scriptura continēs, quæ Principis nomine statuebantur, aut confirmabantur. Arcadius A. [l] Non aliter, inquit, quilibet in officio sacrarum largitionum, vel priuatarum rerum cingulum militiæ sibi sumendum existimet, nisi nostræ mansuetudinis adnotationem meruerit: Hæc ille. Quod ergo Princeps verbo respondebat, Magister proximo breuiter dictabat, & ille vel memoriales adnotabant, & ab his quæ dictabantur excipiendis, exceptores vocabantur, cæteris aliquanto digniores.

Hic Magister etiam emittit, inquit Notitia, interpretor diplomata ad currendum equis publicis nomine Principis, vel Magistri officiorum, [m] quem emittendi facultatem habuisse, supra est declaratum. Precibus etiam respondebat, (subijcit Notitia,) id est, dictabat responsa, quæ Princeps libellis supplicibus dabat. Zeno. [n] Vniuersa, ait, rescripta: siue in personam precantium, siue ad quemlibet iudicē manauerint: quæ vel adnotatio, vel quæuis pragmatica sanctio nominentur: sub ea conditione proferri præcipimus si preces veritate nitātur. Theodosius, [o] Memoriales, inquit, qui excipienda huiusmodi rescripta vel implenda curauerint, bonorum proscriptione puniri decernimus. Implebāt autem, qui excepta rescripta latius extendebant. Hanc subalpini decretationem vocabant, quæ primò breuiter adnotata, tū latius extenditur, dicitur impleri. [p]

In eodem memoriæ scrinio probatoriæ scribebātur, id est, scripturæ, seu breues à Principe subscriptæ, quibus probabat personas Agentium in rebus, & palatinorum, qui Comitibus largitionum, & rerum priuatarum obsequebantur, ut Leo A. declarat. [q] Loca etiam cursus publici à Memorialibus descripta fuisse existimo, quale est itinerarium, quod sub Antonini nomine mansiones, seu oppida, aut vicos, in quib. equi cursus publici alebantur, recenset, quæ verisimile est in memorialium scrinio conseruata fuisse: vnde euectiones à Principe uel Magistro officiorum, qui huic scrinio imperabat, indultæ prodibant. Quare non sine ratione ante Madracij Notitiam id itinerarium scriptum reperitur; & cum miro ordine cætera imperij, & Principis scripta magna diligentia cōseruarentur, rem tanti momenti, & tanto studiō comparatam, in principes scrinijs conseruatam fuisse credendum est. Instrumentorum quoq; bellicorum, ac liburnarum typos, & limitum extruendorum rationem, & alia huiusmodi, post Notitiam descripta, ijsdem commissa fuisse puto, apud quos perpetuò, & ad æternam memoriam tenebantur: quorum scriniarij non immeritò Memoriales sunt appellati. Hos Imperator Alexander apud se frequenter habebat. Lāpridius. [r] Pomeridianis, inquit, horis subscriptioni, & lectioni epistolarum semper dedit operam, ita ut ab epistolis a libellis, a memoria semper assisterent; nonnunquam si stare per ualetudinem non possent, sederent, relegentibus cuncta librarijs, & ijs, qui scrinium gerebant, ita ut Alexander sua manu adderet,

si quid

[a] lib. 19. de Magistratibus Græcorum. C. de proximis sacrorum scriniorum.

[b] l. 1. & 2. C. de offic. quæstor.

[c] in d. l. 2. C. de offic. quæstor.

[d] l. cōperimus. l. vlt. C. de px. sa cro. scrin.

[e] d. l. vlt. C. de p xim. sacr. scrin.

[f] l. 2. C. de priuil. eor. qui in sacro. palat. milit.

[g] in l. vlt. C. de diuers. rescrip.

[h] d. l. 1. & 2. C. de offic. quæstor.

[i] d. l. 1. & 2.

[k] in d. l. 2. C. de offic. Quæstor.

[l] in l. 9. C. de palat. sacr. largit.

[m] l. in sacris. C. eod.

[n] in d. l. vlt. C. de diuer. rescrip.

[o] in l. vlt. §. memoriales. C. de petitionib. bonor. sublat.

[p] d. l. vlt.

[q] l. vlti. §. & est notitia. C. de diuers. offic.

[r] in Alexandro.

Digitized by Google

ſi quid eſſet addendum; ſed ex eius ſententia, qui diſertior habebatur: Hæc ille. In memoriæ ſcrinio erãt 65. ſcriniarij, [a] ex quibus 12. erant adiutores Quæſtoris palatij: [b] Septem Antiquarij, videlicet quatuor Græci, & tres Latini, [c] qui libros conſeruabant, & vetuſtate corruptos deſcribebant. Valentinianus. [d] Antiquarios, ait, ad bibliothecæ codices componendos, & pro vetuſtate reparandos, quatuor Græcos, & tres Latinos ſcribendi peritos legi iubemus: & D. Gregorius, [e] cum ad monaſterium veniſſet, antiquarios ſcribentes reperit, id eſt librarios. A Græcis archeotæ appellantur. Arcadius I C tus. [f] Hi quoque inquit, qui cuſtodes ædium, vel archeothæ, vel logographi, vel tabularij, muneribus perſonalib. adſtringuntur. Auguſtus vni ſeruorum hoc munus demandabat, vt docet inſcriptio ſupra ſub ſcrinio veſtiarij recitata; & alia. SVLPICIAE THALVSSAE ANTIOCHVS TI. CLAVDII CAESARIS A BIBLIOTHECA LATINA APOLLINIS CONIVGI SVAE BENEMERITAE. item C. IVLIVS FELIX A BIBLIOTHECA GRAECA P. LAT. Itaque in hoc ſcrinio erant adiutores Quæſtoris 12. Laterculenſes, antiquarij VII. Reliqui Exceptores, & reſcripta implentes. Digniores verò cęteris erant Laterculenſes; ad hunc enim locum ex adiutoribus Quæſtores tranſibant, [g] & minoris Laterculi curam habebant; Nec alijs poterant ſcrinijs ſe immiſcere: [h] cingulo ſicut & Magiſter utebantur, [i] ſtipẽdiumque a Principe Calend. Ianuarij percipiebant, cum eius res curarent. [k] Officium Magiſter memoriæ non habet, ſed adiutores ex ſcrinijs accipit. Magiſtrum ſequebatur Adiutor Proximus dictus, quòd illum prope accederet, eratque loco Secundocerij. Hunc melloproximus pro Tertiocerio [l] ſequebatur.

a l. hac parte. C. de prox. ſacr. ſcrin.
b l. comperimus. C. eo.
c d. l. hac parte.
d l. 2. C Theo. de ſtud. liber. urb. Rom.
e lib. 2. Dialog. cap. 4.
f in l. munerũ. 18. § hi quoq; ff. de mun. & hon.
g l. cõperimus & l. ult. C. de prim. ſacr. ſcrin.
h d. l. hac parte. C eod.
i d. l. ult. C. de diuerſ. reſcrip.
k l. 14. & l. pen. C de pri. ſacro. ſcrin. l. laudabile C. de aduo diuer. iud.
l l. prohibemo. C. de prox. ſacr. ſcrin.

DE MAGISTRIS EPISTOLArum. Cap. XCV.

AVGVSTO imperante nondum Magiſtri epiſtolarum inuẽti fuiſſe videntur; ſiquidem ſuas ipſe epiſtolas ſcribebat, aut dictabat, quas poſtea M. Agrippę, aut Męcenati emendandas, vel eorum arbitrio mutãdas tradebat. Dion. [m] Agrippæ, inquit, & Mæcenati tã tam poteſtatem detulit Cæſar in rebus omnibus, vt litteras quaſcunque ad Senatum, vel alios mitteret, ipſi prius legere poſſent, & in eis, q̃ vellent, immutare: cuius rei gratia anulum ab eo acceperant, quo literas obſignarent: Duplex enim ſignum, quo tũ maximè utebatur, fieri iuſſerat, quorum in utroque ſimilis ſphinx impreſſa erat. Poſtea uerò ſui imagine ſignauit, qua omnia deinceps imprimebat. Eaque reliqui poſt eum Imperatores, præter Galbam, ſunt uſi. Nam is ſigno à maioribus ſuis accepto imprimebat, nempe cane ex prora nauis cadente. Hæc ille. idem Tranquillus, [n] in duplomatibus, libellisq; & epiſtolis ſignandis, initio ſphinge vſus eſt, mox imagine magni Alexandri, nouiſsimè ſua Dioſcoridis manu ſculpta, qua ſignare inſecuti quoque Principes pſeuerarunt. Ad epiſtolas omnes horarum quoq; momenta, nec diei modo, ſed & noctis, quibus datæ ſignarentur, addebat. Hactenus Tranquillus. Proximi Auguſto ſucceſſores, & ipſi epiſtolas per ſe ſcribebant, aut dictabant. Philo enim in legatione ad Caiũ de eo loquens, Tu breui, inquit, mora interiecta cuidam ab epiſtolis dicta: reſponſum ad Petronium; idẽ de ipſo Tranquillus, [o] pari, ait, arrogantia, cum procuratorum ſuorum nomine formalem dictaret epiſtolam, ſic cœpit; Dominus & Deus noſter ſic fieri iubet. Non multò poſt inuentus eſt magiſter epiſtolarũ, quem, vt infra dicetur, Nero habuit, & penes ſequẽtes Principes perſeuerauit. Nam Hadrianus Suetonium Tranquillum 12. Cæſarum hiſtoriæ ſcriptorem nobiliſsimum, magiſtrum epiſtolarum habuit, [p] & alij Imperatores poſtea iiſdem vſi ſunt magiſtris. Ht accepto à Principe rerum argumento, alijs ſcribentibus dictabant. Zeno A. [q] ſpectabiles, inquit, magiſtri ſcriniorum, qui ſine præfata adiectione qualecunque diuinum reſcriptum dictauerint, reprehẽſionem ſubibunt. Hæc ille. Epiſtolares primò minus nobilis fuiſſe uidentur, ſiquidem auctor eſt Spartianus Hadrianum primum ab epiſtolis & libellis equites Romanos habuiſſe. Arcana verò Principes nulli committentes, manu propria ſcribebant, vt Capitoli. Commodum erga Clodium Albinum, quem ſucceſſorem ſibi deſignabat, egiſſe memorat his verbis: Imperator Commodus Clodio Albino. Alias ad te publicè de ſucceſſore atque honore tuo miſi, ſed hãc familiarem & domeſticam omnem, vt vides, manu mea ſcriptam epiſtolam dirigo, qua tibi do facultatẽ, vt ſi neceſsitas fuerit, ad milites prodeas, & tibi Cæſaris nomen aſſumas. Hactenus Capitolinus: cęteris verò epiſtolis cum alij principes ſubſcriberent, Commodus ſæpe hoc omiſit. Lampridius [r] de eo loquens in ſubſcribendo, inquit, tardus ac negligens, ita, ut libellis vna forma multis ſubſcriberet. in epiſtolis autem plurimis, Vale tantum ſcriberet. Alexander ſua manu addebat, ſi quid addendum eſſet, inquit idem Lampridius, ſed ex eius ſnia, qui diſertior habebatur.

m lib. 55.
n in Auguſto ca. 50.
o in Caio Caligula. cap. 18.
p Spart. in Hadr.
q in l. ulti. C. ſi contr. ius uel util. publ.
r in Commodo.

Hic magiſter legationes ciuitatum, cõſultationes, & preces tractat, ait Notitia. Legationibus enim Regum aut ciuitatum intererat, ut poſtulata intelligeret & reſponſa ſcriberet. Prius tamen in auditorio Præfecti Pretorio deſideria Legatorum nulla facta determinatione examinabantur, poſtea in Principis conſiſtorio ab epiſtolaribus recitabantur, qui demum ex ſententia Principis reſponſum acceptum ſcribebãt. [s] Præſidibus quoque de facti ſpecie dubia conſulentibus ex Principis ſententia reſcribebat. hæc conſultatio uocabatur. Vlpianus, [t] ſi pręſes, inquit, prouinciæ conſuluerit, & ad conſultationem eius eſt reſcriptum, appellandi ius ſupereſt: [u] Præclarum conſultationis & reſcripti Principis exemplum extat in libro de collatione legum Romanarum, cum Moyſis legibus, ex quo Vlpiani locus illuſtratur: [x] Verba, inquit, conſultationis & reſcripti, ita ſe habent. Inter Clodium optime Imperator, & Euariſtum cognoui, quòd Clodius Lupi filius in conuiuio, dum ſago iactatur culpa, manu Marij Euariſti, ita male acceptus fuerit, ut poſt diem quintum moreretur: atque apparebat nullam inimicitiam cum Euariſto fuiſſe, & cupiditatis culpam coercendam eſſe credidi, ut cæteri eiuſdem ætatis iuuenes emendarentur. Ideoque Mario Euariſto Vrbe, Italia, prouincia Bætica in quinquennium interdixi. Decreui & impendij cauſa duo millia patri eius perſolueret Euariſtus, quòd manifeſta eius fuerat paupertas. Velis reſcribere. Verba reſcripti. Pœnam Marij Euariſti rectè Egn. Taurine moderatus es ad modum culpæ; Refert enim & in maioribus delictis conſulto aliquid admittatur, an caſu: & ſanè in omnibus criminibus diſtinctio hæc pęnarum, aut iuſtitiam prouocare debet, aut temperamentum adhibere. Ex his uerbis alius Vlpiani locus. [y] hinc deſumptus, eſt emendandus, Vbi dum legitur pœnam aut iuſtam eligere debet, ſubſtituendũ eſt, aut iuſtitiam prouocare debet, aut temperamentum adhibere.

s l. quotieſcunq; to. C. Theo. eo.
t in l. 1. §. 1. ff. appellatio.
u l. antep. pen. & ult. C de appell. & conſultat. l. 3. C. de legib.
x in l. 4. §. 1. de ſicar.
y §. ult. d. l. 5. de pœnis.

Laſciuia verò ſago iactandi antiquitus erat in vſu, & hodie aliquando exercetur. Tranquillus, [a] ſerebatur, inquit, & uagari noctibus ſolus, atque inualidum quenquã obuiorum, vel potulentũ corripere, ac diſtento ſago impoſitũ in ſublime iactare. Martialis. [a]

Ibis ab excuſſo miſſus in aſtra ſago.

Conſultatio etiam erat, cum in conſiſtorio cum Proceribus cauſas Princeps examinabat, aut aliàs ſtatuebat. Theodoſius. [b] Quæ ex conſultatione, inquit, procerum ſtatuimus, non ſemper iura ſint generalia. eadem conſulta uocantur. [c]

Vbi ab illuſtri perſona ad Principem prouocabatur, Epiſtolares acta ſcribebant, vel ſi ſpectabilis iudicis ſententia appellatione ſuſpenſa fuiſſet quam Pręfectus, Prætorio cum Quæſtore cognoſcebat; [d] Theodoſius A. [e] In his, ait, iudicijs, quæ conſultationum introduximus loco, vel apoſtolos, vel ea q̃ apud eum geſta ſunt, cõtra eius ſniam dicitur appellatum, ſuſcipere

a in Othone. c. 2.
a lib. 1.
b in d. l. 2. C eo. tit.
c l. Conſulta. C. & reſtam. neq. C. de offic. recto. prouin.
d l. in oſtered. ille. & l. ſeq. C de appellat. Nouel. eo.
e in l. præcipimus. C. eo. tit.

pere ab appellatoribus, & cognitiones inducere apud viros illustres prædictos iudices, & ea, quæ geruntur, excipere, scribere, scriptaq; litigatorib. edere nostros epistolares præcipimus: sic significat Iustinianus, [a] Qui, inquit, ex sacro quidé epistolarum scrinio, sunt spectabilium Iudicũ, vindicabunt sibi appellationis ministeriũ. Hanc ob caussam & cũ a Ducibus appellabatur, acta scribebant: [b] ob id pragmaticarij a monumentis, q scribebant, sunt appellati, [c] & hæ sunt consultationes, quas ab epistolarib. tractari Notitia indicat. Precibus et ciuitatum hic Magister respondebat, priuatorũ verò petitionib. libellorũ magister. Tribunatus quoq; legionũ per epistolam dari solitos expediebat. Vegetius, [d] Tribunus, inquit, maior, p epistolã sacram Imperatoris iudicio destinatur. Officiorũ preterea illustriũ & spectabilium magistratuum codicillos scribebat. Leo A. [e] Scrinij, ait, sacrarũ epistolarũ Notitia sic: in officijs virorũ illustrium præfectorum prætorij Orientis & Illyrici, & vrbi, officij proconsulis Asiæ, & Africæ, Comitis Orientis, præfecti Augustalis, comitũ diuinarũ domorum, vicariorũ Thraciæ, Ponti, & Asiæ, & Macedoniæ, & thesaurensium classis: Hactenus Leo. Classem verò hic, non nauiũ puto, appellat, sed curũ multitudinem, qui comitib. thesaurorũ inseruiebant, quos Thesaurenses Valentinianus A. appellat. [f] Nullus, inquit, thesaurensis, vel officialis comitis thesaurorũ, semel deprehensus euersor repetat militiã. Hi in hoc scrinio pbabant: Theodosius ad Achatium Comité largitionũ. [g] Comitum, inquit, thesaurorũ diœceseon prouectiones, & ipsos thesaurẽtes ueteris obseruatio principali dexteræ reseruauit, nec aliter voluit eos in cõmittendis publicis necessitatib. habere progressũ, nisi militiã ex emissa à sacris scrinijs probatoria cõdonasset: Hæc ille. Intelligit autẽ scrinium epistolarum: itaq; ex tot officiorũ codicillis, quos scribebant, non modicũ lucrũ faciebant. Deniq; oẽs Principis epistolas hic magister expediebat; earũq; exemplum in suo scrinio reponebat. Hunc pximus loco Secundocerij, deinde meloproximus Tertiocerij loco, sicut & ipse Magistrũ memoriæ sequebatur. Triginta quatuor in hoc scrinio militabant, [h] quorum septẽ Quæstori adiutoris titulo inseruiebãt, inde ad laterculensis gradũ, in scrinio memoriæ transeuntes locũ adiutoris vendebant. Iustinianus, [i] Deuotis, inquit, viris adiutoribus, desistentibus ab eodẽ officio non prohibendis, cũ uel ad laterculensis gradum in scrinio sacræ memoriæ prouecti fuerint, uel secundũ locũ obtinuerint, in duob. alijs scrinijs, i. sacrarũ epistolarũ, sacrorumq; libellorum & cognitionũ, post quẽ proximi creabantur, alios pro se, quos elegerint, surrogãdos adiutores petere: qui posteriores erunt cęteris. His verbis constat secundũ locũ in scrinijs appellari, qui erat meloproximi, & primũ proximi post Magistrũ; adiutoresq; ad eos gradus post laterculensis officiũ, tanquã digniores ascendisse. Non omitto vsum epistolarũ fuisse, ut prius scriberetur nomen eorũ, ad quos litteræ destinabãtur, nisi maior minori scripsisset: Vnde Præsides suum nomen inferioribus præmittebant, quemadmodum D. Ambrosius memorat. [k]

Alium ponit Notitia Magistrum epistolarum Gręcarũ, qui epistolas Gręcé scribebat, aut Latine dictatas in græcum uertebat, cũ Græci essent edẽdę. Hic, Nerone imperãte, institutus erat. Iosephus. n. scribit [l] Beryllum, qui Neronis pædagogus fuerat, scribendis eius Græcis epistolis præfectum.

Officium neque hic Magister habebat, sed ex scrinijs adiutores accipiebat. Epistolares cingulo ornabantur, ut alij scriniarij. [m] Theodori epistolarum Memorialis se hoc epigramma inuenisse C[illegible]cius refert. [n] FLAVIVS THEODORVS V. D. MEMORIALIS SACRI SCRINII EPISTOLARVM ET ADIVTOR V. M. QVAESTORIS SACRI PALATII SCRIPSI MANV MEA IN VRBE ROMA CONSTANTINOPOLITANA III. CAL. IVNII MAVORTIO V. C. COS. IVSTINO ET IVSTINIANO IMP. Notæ illæ V. D. significant Vir deuotus, vt sępe appellatur in iure, [o] & V. M. Viri Magnifici.

a in d. Nouel. 20. sub auth. de administrant. offi. in sacr. appell. in princ.
b l. pen. C. de appellat.
c l. vlt. C. de diuer. rescri. l. 5. C. qui milita. poss.
d lib. 22. c. 7.
e l. vlti. §. pen. C. de diuer. offic.
f in l. 2. C. de pal. sacr. largit.
g l. vlt. C. Theo. de diuer. offic.
h l. hac parte C. de px. sacr. scrin.
i in l. cõperimus. & l. vlt. C. de pro xi. sacr. scrini.
k in 2. ad Cotin. [illegible]
l lib. antiq. 20. c. 14.
m l. vlt. C. de diuers. rescr.
n in l. 13 C. de px. sacr. scrin.
o in l. cõperimus. C. [illegible] sacro. [illegible] C. [illegible] senato. vel clariss.

DE MAGISTRO LIBELLORVM. Cap. CXVI.

LIBELLVS hic pro scriptura pces Principi oblatas cõmmode accipitur: P cum. n. non oẽs possent Principe alloqui, aut rẽs singula explicandi tẽ habere, expediens visum [illegible] scripto [illegible] libello desideria sua [illegible] exponere: ita. n. supplicũ preces vocabant. Gordianus, [q] errores, inq, eorũ, q desideria s. pces scri[illegible] iudiciũ afferre nõ pñt. & ita alibi sæpe accipit. [r] Opilius Macrinus libellis rescripta facta [illegible] nũq id Traianus fecisset. Capitolinus, [s] statuerat, inquit, oia rescripta veterũ Principũ tollere, vt iure [illegible] rescriptis ageret. Nefas esse dicẽs leges videri Cõmodi & Caracalli, & hominum imperitorũ uoluntates, cum Traianus nunq libellis rñderit, ne ad alias caussas facta præferrentur q ad gratiã cõposita viderẽtur. Hęc Capitolinus. vnde diuersa Traiani refer[illegible] [t] ad magistratus non libellos edita sunt cẽsenda. Libellus dictus est, q cum aliæ chartæ olim con[illegible]terẽtur, hic in formam libelli plicabatur: Tranq[illegible] [u] epistolæ, inquit, eius ad Senatũ ex[illegible] quas prim[illegible] videtur ad paginas & formam memorialis libelli [illegible] ste, cum antea Consules & Duces [illegible] nisi trã[illegible] a c[illegible] ta mitterent scriptas Hactenus Tranquillus. vt libelli Principi darentur, a Cæsare initium habuit, in quo ita idem scribit. libellum, inquit, insidiarum indicem ab obuio quodam porrectum, libellis cęteris, quos sinistra manu tenebat, quasi mox lecturus cõmiscuit. Hæc ille. eos ipse & Augustus p se expediebat, & signabat, quemadmodum de epistolis [illegible]. Tranquillus [x] in diplomatib. inq, libellisq; & epistolis signandis initio sphinge vsus, mox imagine magni Alexandri, nouissimè sua, q sua signare [illegible]quentes quoque Principes perseuerarunt. Hactenus Tranquillus. Posteriores Imperatores ut se hoc [illegible]ere sublearẽt, magistros libellorum inuenerũt, quemadmodũ & epistolarũ, quod sub Nerone factum diximus. Diu tamen Principes ipsi libellis supscripserũt. Lãpridius [y] Commodus in subscribendo tardus ac negligens, ita ut libellis una forma multis subscriberet. Hæc ille. Sed cũ hoc opus Principes fastidire cępissent, hic magister plures scriniarios habuit, q rñsa á Pricipe accepta scribebãt. Sub tp. Notitiæ 34. erãt sub hoc magistro libellẽtes uocati, [z] q libellos supplices priuatorũ nõ ciuitatũ accipiebãt, magister eos Principi oblatos legebat, & ipse adnotabat, [a] a[illegible] libellẽ [illegible] dictabat. [b] Cognitiones, inquit No[illegible], & preces hic magister tractat: Cognitio est caussæ discussio, & examinatio, cum litigantes audiuntur. Vlpianus, [c] solent, ait, proconsules custodiarũ cognitionẽ mãdare legatis i. vt præauditas custodias ad se remittãt. Cũm ergo ad Principem ab eius delegato appella[illegible] ca[illegible] cognoscebat pro Principe Quęstor & Pręf[illegible]. qui erat in comitatu: cognitione verò [illegible] Magister tractabat, & acta libellenses [illegible] Theodosius A. [d] si priuato, inquit, non illustri [illegible] uel huiusmodi [illegible] assoler, nostra serenitas ad [illegible] delegauerit causam, & eius definitio fuer[illegible] appel[illegible] [illegible], vir quidem magnificus præf[illegible] [illegible] est comitatu, cum [illegible] quæstore [illegible] iudicet: dic. Nostri vero libellenses quæ apud arbitros, idest delegatos gesta sunt, suscipiant, cognitiones inducant, & ea quæ ge[illegible]tur, excipiant, scribant, [illegible] ptaq; litigatori[illegible] edant: qui etiam apud arbitros [illegible] cet illustres sint) ex delegatione nostra cogn[illegible] excipiunt, si in sacratissimo nostri numinis comitatu caussæ dicantur. His uerbis declaratur Notitia, dum ait, hunc Magistrum cognitiones tractare: acta [illegible] caussarum, [illegible] a Principis delegato appellatur [illegible] cognosce[illegible] P.P. & Quæstore, hi libel[illegible]: ubi uerò inter spectabiliũ iudicũ appellatione [illegible] pendebantur; tũ epistolares acta conficiebant. I[illegible] & Iustinianus cõprubat. [e] Super illis, au[illegible] illius, [illegible] spectabiles iudices iudicant sed adiu[illegible] ratur negotiũ, tã ad P.P. q a[illegible] glo[illegible] Quæ[illegible] rẽ deuotissimis libellensibus ministrantibus [illegible] scribentibus. Vbi quoq; de uiro illu[illegible] Princeps [illegible] dicabat, acta ijdem libellenses scribebant. Zeno A. [f]

p [illegible] C. [illegible] Prim[illegible]
q l. 2. C. de error. aduo[illegible]
r [illegible] C. de fid. instru. & [illegible] hast. fisca. [illegible] C. de po[illegible] C. [illegible] l. 2. C. [illegible] in [illegible] ff. de off. procons. & alibi.
s in Opilio Macrino
t [illegible] de interdi. [illegible] l. 2. Diuus Traianus. de [illegible] l. 2. §. [illegible] de pg. [illegible] uero 6. sub[illegible] ff. de [illegible]
u in C. Cæsare.
x in Augusto ca. 50
y in Cõmodo.
z l. hac parte. C. de px sacr. scrin.
a l. vlt. C. de diu. rescrip.
b d. l. vlt.
c in l. solent, in pr. ff. de off. proconsul
d in l. properandum. C. de appellat.
e in d. Nouel. 20. in fin.
f in l. vlti. C. vbi [illegible] vel [illegible]

Quoties

Quoties, inquit, uiro illustri crimē ingeritur, nullius alterius iudicis, nisi nostræ pietatis huiusmodi volumus esse cognitionem, viris deuotissimis sacri nostri scrinij libellensibus solemnia implentibus audiātur. Causarum quoq; in vrbe a Principe delegarū acta notabant, & ideo hoc scrinium libellorum, & cognitionum à Iustiniano appellatur. [a] Codicillos etiam officiorum, Magistrorum militum, comitum, & Ducum limitum, & plurium palatinorum, seu probatorias edebant. Leo A. [b] explicans ea quibus scrinijs officiorum accipiendæ sint probatoriæ, ait. Item Notitia scrinij sacrorum libellorum sic se habet: officij virorum magistrorum militum vtriusq; præfecti Orientis & Illyrici, inuitatorum, admissionalium, memorialium, omniumq; pædagogorum, cellariorum, mensorum, lampadariorum eorum qui in sacris scrinijs deputati sunt, decanorum partis Augusti, & cursorum partis Augustæ, officij virorum spectabilium, ducum Palæstinæ & Mesopotamiæ, nobilis Comitis Phœniceleos, Corsenæ, Syriæ, & Augustæ Euphratensis, Arabiæ, & Thebaidis, Libyæ, Pentapoleos, vtriusq; Armeniæ, vtriusque Ponti, Scythię, Mysiæ primæ. Secundæ Daciæ, Pannoniæ, officij virorum spectabilium comitis Aegypti, Pamphyliæ, Isauriæ, Lycaoniæ, & Pisidiæ. Id etiam clarius explicat Iustinianus: [c] loquens enim de Prætore Lycaoniæ ait: Vtrāque cohortem in vnam contrahimus constituendam ex probatorijs, more solito ex sacro libellorum scrinio, ex quo antea duciani apparitores eas accipiebāt. Probatoriæ codicilli vocabantur, quibus personæ cohortalium primum ab ipso Principe, deinde à Magistro literis subscribente probabantur: [d] quare plurimum libellenses ex tot officiorum scripturis lucrabantur. Ex triginta quatuor viris huius scrinij VII. adiutores Quæstor eligebat, quot & ex scrinio epistolarum. [e] Inde ad secundum locum scrinij aspirabant, id est, ad melloproximum, inde ad proximum. [f] Magistri libellorum erant plerunq; Iureconsulti, qui postmodum Præfecti prætorio fiebant. Nam & Papinianus libellos egisse dicitur, antequam ad præfecturam perueniret, [g] & Aurelius Arcadius Charisius, se magistrum libellorum appellat. [h] Carini puto & Numeriani, ad quem ipsi scribunt. [i] Paulus quoque & Vlpianus hoc officio functi fuere. Spartianus: [k] Intimauit, inquit, etiam assessores, in quibus prouincijs assedissent, in his administrarent, quod Seuerus, & multi deinceps tenuerunt, vt probant Pauli & Vlpiani præfecturæ, qui Alexandro in consilio fuerunt, ac postea cum vnus ad memoriam, alter ad libellos paruissent, statim Præfecti facti sunt. Hæc ille. Imperante Iustiniano Constantinus fuit Magister scrinij libellorum sacrarumque cognitionum, [l] qui fuerat aduocatus in foro P.P. [m] Is est Constantinus qui pandectarum compilator, & magister largitionum fuit. [n]

Libellenses cingulo honestabantur, quemadmodum & cęteri scriniarij, [o] & à Magistro officiorum iudicabantur. [p]

Neque hic Magister officium habebat, sed adiutores ex scrinijs accipiebat, qui negocia ad libellos spectantia expediebant. Formam libelli supplicis inuentam Romæ apud Alberinos ponit Rutilius in Celso, quæ est sequens.

Velius Fidus Iubentio Celso collegę suo salutem: Arrij Alphij, Arriæ Fadillæ Domini N. Imperatoris Antonini Augusti matris liberti, libellum tibi misi cogniti mihi ex longo tempore primæ iuuentutis, etiam miratus cum ab ædibus essem quod eo loci te contulisset, à quo didici causa se requietionis, sed & religionis magnopere a Domino N. Imperatore impetrasse, ita ne qua mora videatur, et per nos fieri libellum subscriptum per eundem publicū, mihi sine mora remittas. Opto te saluum, & fœlicem esse.

EXEMPLVM LIBELLI DATI.

Cum ante hos dies coniugem, & filium amiserim, & pressus necessitate corpora eorum fictili sarcophago commendauerim, donec quietis locus, quem emeram, ædificaretur, via Flaminia inter miliar: 2. & 3. euntibus ab vrbe parte læua custodia monumenti Fla. Thumeles Amesolæ M. Sini Orgili, rogo Domine permittas mihi in eodem loco in marmoreo sarcophago, quem mihi modo comparaui, ea corpora colligere, vt quando & ego esse desier, pariter cum eis ponar. Decretum fieri placet. Iubentius Celsus promagister subscripsi, III. Non. Nouembr. Antio Pollione, & Opiniano Cos. ordinarijs, Seuero & Sabiniano Coss. Fuit is annus salutis 156. Antonino Pio imperante.

a in l. vlt. C. de prox. sacr. scrin.
b in l. ult. §. vlti. C. de diuer. offic.
c §. 1. Nouell. 25.
d l. penul. & vlt. C. de diuer. offic. l. 2. C. de cohort. princip.
e d. l. cōperim⁹. C. de proxi. sacr. scrinio.
f d. l. cōperimus, C. eod. tit.
g l. rescriptum, in prin. ff de distract. pign.
h in l. 1. ff. de offic. P. P.
i l. 4. C. de calumniat.
k in Pescennio.
l §. ł. in 2. cōstit. C. §. ad istum in 2. constit. cod.
m §. 2. C. de emēdat. C. Iustin.
n l. 1. §. quæ omnia. C. de veter. iur. enucleando.
o l. vlt. C. de diuers. rescrip.
p l. 1. ī sacris. C. de ꝓx. sacr. scrin.

De Comite Dispositionum. Cap. XCVII.

SCRINIVM Dispositionum Notitia prætermittit, sed in pluribus iuribus eius mentio fit; [q] Vnde forte Notitiæ tempore eius vices Magister epistolarum implebat, per quem plura Princeps disponebat, inde Magister dispositionum est appellatus. Inter se verò differebant, cum hoc scriniū, nec Magistros, nec Proximos haberet, sed pro his comitem. [r] Qui scriniū dispositionum tractabant, Referendarij vocabantur. Hi supplicum desideria, aut iudicum consultationes Principi insinuabant, & responsa data consulentibus mittebant, quę etiam mandata dicebantur. Legitur .n. apud Theodosium. [s] Mandata Imp. Theod. & Valent. A.A. missa Antiocho cæterisque Præfectis Prętorio per Referendarium Procopius αἰτεκδόταις, Referendarij, inquit, erant, qui preces supplicum referebant Principi. Hi antea pauci erant, postmodum à Iustiniano vsque ad numerum XVIII. excrescere permissi, demum ad octo sunt redacti. [t] Nos, inquit, vt multis opitularemur, per referendarios singulorum petitiones discentes plures fecimus, quàm antea esse consueuerant, qui multos nobis introducentes supplicantes, multis etiam petitionibus sunt vsi. Et postquā VIII. esse statuit, sub finem addit. Referendarios in petitionibus indigentium, & Principis in eos auxilium, vitam suam impendere. Hæc principis responsa, quæ super litibus emanabant, dispositiones vocabantur. Iustinianus: [u] Aliqui iudicum, ait, dicunt, quòd dispositiones spectabilium nostrorum referendariorum insinuatæ eis sunt, tanquam disponentes, quemadmodum oporteat negotium examinari aut iudicari. & propterea sancimus, ut dum lis examinatur, nullam dispositionem spectabilium referēdariorum disponentem quomodo oportet inceptum examinare negotium valere. Et idem infra sæpius repetit, ex quibus quid sit dispositio, & referendariorum officium satis apparet. Sed id clariùs etiam alibi [x] ex eodem liquet: Spectabiles, inquit, referendarij nostras iussiones faciant manifestas, & in causis quas docēt, seu referunt ad nostram tranquillitatem, neque ipsi, neq; adiutores eorum quemquā teneant, neq; sub fideiussoribus constituant, vel pactis cogant, aut causis se immisceant, sed solas nostras iussiones, aut scripto, aut verbo prolatas, iudicibus insinuent. Idē Procopius probat, [y] Theodorus, ait, responsionibus Imperatorijs præerat, continuò eidem supplicantium preces nuncians, Referendarium Latini hoc munus appellant: Hæc ille. Expositio verò quam Principi faciebant referendarij, relatio appellabatur: [z] Hęc iussa quæ pro lege seruari Princeps uolebat, Quęstor in prouincijs publicari iubebat. [a] Referendarijs ergo præfectus erat Comes, qui adiutores habebat; [b] omnesq; tenebantur sicut & alij scriniarij uiginti annis militare. [c] Completo uerò militiæ tempore referendarij consulari honore decorabantur: [d] Comes cōsistorianus fiebat. [e] Erat autem consistorium sessio uirorum, inter quos, Princeps legatos causasque audiebat, & definiebat, sedens inter eos, qui appellabātur comites consistoriales. [f] Referendarij spectabiles dicebantur. [g] Hæc quo ad palatinos sufficiant. Nunc ad ciuiles prouinciarum magistratus est ueniendum,

q ut in l. 1. 3. 4 & l. ꝓximos. C. de sacr. scrini. in l. ult. C. de decurionibus.
r d. l. proximos
s in l. s. C. de offic. eius qui uic. alter. iud. uel ꝑſ.
t Nouell. 10. seu auth. de referendarijs.
u Nouel. 113. in princ. seu auth. in med. lit. non fier. sacr. formas.
x ex Nouel. 124. seu authen. vt litigātes iur. in exord. lit.
y lib. 2. de bello Persico.
z l. 2. & 3. C. de legib.
a d. l. 3.
b d. Nouel. 124. §. antepen.
c l. 3. C. de ꝓxi. sacr. scrinio.
d Nouell. 113. & 114.
e l. proximos. C. de ꝓx. sacr. scrin.
f l. vlt. C. de comit. consistor.
g l. 1. C. eo. tit.

Digitized by Google

niendum, qui magnam huius operis partem continebunt.

DE MAGISTRATIBVS PROuinciarum. Cap. XCVIII.

PRAETER Palatinos supra explicatos, erant & aliquot prouinciarum Magistratus spectabiles, vt Proconsules, Comes Orientis, Præfectus Augustalis, & Vicarij, qui plures sub se consulares, correctores, præsidesq; habebãt: Ideo prius de eorum origine, auctoritate, ac differentijs aliqua sunt præmittenda: Demum secundum Notitiæ ordinem singulos suo loco prouinciarum rectores explicabimus. Hæc quoque est pars breuiarij, quam sub nomine prouinciarum, & regnorum ab Augusto scriptam fuisse Tacitus scribit,[a] quæ nunc est altius repetenda. Cum extra Italiam arma proferre, & prouincias subigere Romani cœperunt, primum Sardiniã Corsicamq; & Siciliam, deinde Hispaniam & Galliã Narbonensem in suam potestatẽ redegerunt, in quas totidem Prætores, quot prouinciæ in ditionem venerant, miserunt. Victis itaque duabus Hispanijs, quatuor circa annũ 520. ab Vrbe cond. ad regendas prouincias Prætores creati erunt.[b] Liuius;[c] Biduo post, inquit, prætorum comitia habita; prætores illo anno primum sex crescentibus iam prouincijs, & latius patescente Imperio creati sunt, prouincias autem sorte inter se diuidebant. Idem[d] Prætores prouincias sortiti C. Fabricius Licinius Vrbanam, Catinius Labeo Peregrinam. C. Manlius Vollo Siciliam, Appius Claud. Nero Hispaniam interiorem, M. Portius Leua Pisas. P. Manlius in Hispaniam citeriorem adiutor consuli datur. Prima Sardinia inter primum & secundum bellum Punicum, ductu Tit. Manlij Cos. Romani imperij iugum accepit. Appius Claudius Cos. primus in Siciliam exercitum traiecit, quàm post annos 52. captis Syracusis M. Leuinus Cos. prouinciã fecit. Caius verò Flaminius prætor primus rexit, ut Cicero, Liuius, & Paterculus scribunt. Hispaniam primi omnium Gn. & Publ. Scipiones initio belli secundi Punici, cum exercitu sunt ingressi, inde uariè possessa, & sæpè amissa, tandem uniuersa ductu Augusti facta est stipendiaria. Cum verò Prætores tantum prouincias regerent, capta Africa, & propagato latiùs imperio, placuit, ut qui priore anno Coss. fuissent, sequenti Proconsules prouincias administrarent,[e] illam autem P. Scipio Aemilianus diruta Carthagine in formam prouinciæ redegit. Macedoniam Paulus Aemilius, Lucius Mummius Achaiam, Fuluius Nobilior Aetoliam; Asiam L. Scipio, Aphricam frater Antiocho eripuit, sed beneficio senatus populiq; Romani à Regibus possessam, M. Perpenna, capto Aristonico tributariam fecit, Cyprum Cato uita Rege defuncto. Cretam Metellus; Syriam, Pontumque cum adiacentibus prouincijs Gn. Pompeius. Gallias magna cum clade Romanorum sæpius afflictas, & amissas C. Cæsar recepit, Idem Numantiam perdomuit. Volso Manlius Gallogræciam; Bithinia testamento Nicomedis Romanis relicta est hæreditaria. Aegyptum Augustus stipendiariam fecit, in ærarium quantum pater eius ex Gallia reditus habebat, conferens. Eam prouinciam tempore Ptolomæi Auletæ decem millia, & quingenta talenta pro tributo soluisse, Strabo[f] refert quæ summa efficit, septies centena, & quingentena millia aureorum, seu septẽ milliones cum dimidio: Sed duplum huius summæ Romani auxerunt: Nec mirum cum Alexandriam orbis emporium fuisse Plinius dicat. Omnes enim Indiæ, marisque rubri gemmæ, purpura ac byssus, aliæque opes eo deferebantur. Tiberius uerò Cæsar Illyrijs, Dalmatisq; subactis, Vindelicos, Noricos, Pannonians, ut Cordiscos, deniq; & Cappadociam, nouas Imperio prouincias adiecit, vt Tranquillus & Paterculus[g] referunt. Claudius Cæsar Britannos, & Orchadas insulas subegit, ut Tacitus & Tranquill. memorant. Pontus Polemoniacus Rege Polemone concedente, & Alpes Cottiæ, Cottio Rege defuncto, à Nerone Rom. Imperij prouinciæ sunt factæ, ut Eutropius & alij scribunt. Iudæa antea a Pompeio domita, primo Herodi, deinde Archelao, Philippo & alteri Herodi est concessa, & illis extinctis prouincia facta, sed eam rebellantem cum Lycia, Rhodo, Byzantio, & Samo, quæ liberæ fuerant, præterea Thraciam, & Ciliciam Comagenem Vespasianus imperio Romano adiecit.[h] Daciam, Thaiphalos, Vectabulos, Terguntos, Armeniam, Mesopotamiam, Traianus subegit; Arabum & Azabenorum regionem Pertinax: Nonnullæ minores regiones à posterioribus Principibus domitæ, postea amissæ fuerunt. Hæ a proconsulibus, prætoribus, Quæstoribusque sunt administratæ, donec Augustus rerum potitus, Reipub. formam mutauit: Prouincijs enim inter se, & popu. Rom. diuisis, illi pacatas regendas concessit: Suspectas uero, & hostibus confines sibi retinuit, veritus, ne si earum administrationem populo tradidisset, arma in se quandoque conuerterent. Illorum igitur Magistratus, etiãsi consules non fuissent, quod eorum loco imperarent, Proconsules appellauit; qui ex senatoribus, etiam non consularibus sorte lecti, anno tantum in Imperio manebant, & sex fascibus, consularibusq; insignibus pomerio vrbis egressi, donec reuersi fuissent, vtebantur, sed nullum in milites ius habentes, nec ensem, nec clamydem gestabant. Quos verò ipse in prouincias a se retentas misisset, legatos uocauit, etiam si consulares viri essent, & proprætores, quòd Prætoris officio fungerentur. Sed hi postmodum Præsides, & omnes legati Cæsaris sunt appellati.[i] Quinque fasces, inquit Dion.[k] prænitebant, vnumq; tantum secum assessorem ducebant, militibusque imperantes, & ense accincti, clamydem induebant, & quantum Cæsari placuisset in magistratu manebant. Italiæ uerò Præsidibus, qui militibus imperabant, ideo Prætoris nomẽ imposuit, quia ueteres exercitus Imperatores, Prætores nominabant.[l] Hi postea prætoris nomine abolito Correctores sunt dicti. Itaque prætoris nomen, & Consulis, inquit Dion, tantum in Italia permansit, cuius rectores, prætores & consulares appellabantur.

Duas verò prouincias his tantũ, qui consules fuissent permisit, Asiam & Aphricam, quibus tres assessores, & ipsos consulares, quos ipse probasset, dedit. Mittebantur & Quæstores in prouincias inferiores, qui postea Procuratores Cæsaris sunt appellati, vt Pilatus qui Iudæam procurauit: Verùm Strabo in calce operis, decem senatui, ab Augusto prætorias prouincias concessas fuisse ait, in quas Prætores mittebãtur, & duas consulares, quæ à Proconsulibus administrabantur. Itaque populo XI. uel ut alij XII. prouincias concessit, cæteras sibi retinuit.[m] Augusto uero defuncto Tiberius populo concessos magistratus, nõ ab eo, sed à senatu eligi iussit. Sic omnia paulatim in Principem sunt translata. Tacitus.[n] Tum primum, inquit, è campo comitia ad patres translata sunt, Nã ad eam diem etsi potissima arbitrio Principis, quædã tamen studijs Tribunorum fiebant, neq; populus ademptum ius questus est, nisi inani rumore, & senatus largitionibus, ac precibus sordidis exsolutus, libens tenuit moderante Tiberio, ne plures quàm quatuor candidatos commendaret sine repulsa, & ambitu designandos: Hæc ille. Demum imperio Constantinopolim translato, posteriores Principes aliud magistratuum genus, vt Vicarios & Comites creauerunt. Sed quoniam prouinciarum magnitudo earum Præfectos distinguit, prius aliqua de ipsis, earumque diuersitate sunt dicenda.

Prouincia est, quæ non à Regibus, sed Magistratibus regitur; Strabo,[o] vniuersæ, inquit, terræ pars, quæ sub Romanis est, aliam partem Reges tenent, aliam ipsi habent, quam prouinciam uocant: Præfectos & Quæstores, seu tributorum exactores in eam mittunt: Hæc ille. Prouinciæ, vt plurimum fluminib.

montibus-

a in 1. annalium.

b l. 2. §. capta deinde Sardinia. ff. de orig. iur. & in 2. epitome L. Florus.

c in 2. de bello Macedon.

d in 3. de bello Macedon.

e de offic. proconsulis Fenestella, & alij.

f lib. 17.

g in 2. Histor. Rom.

h Dion. Eutropius, & alij.

i l. pen. ff. de off. Præsid.

k lib. 53.

l Ascon. 3. in Verrem.

m Dion. lib 53.

n in 1. annaliũ.

o lib. 17.

montibusque terminantur, Pelagius Pontifex, [a] eam esse vult prouinciam, quæ undecim, vel decem minimum ciuitates habet: tot enim regnum constituunt. [b] Scitote, inquit, certam prouinciam esse, quæ habet decem seu vndecim ciuitates, & vnum regem. Iustinianus quoque [c] absonum esse dicit, vt Hellenopontus octo, & Polemoniacus quinque tantum ciuitates habeat, quæ simul iunctæ sunt tredecim vrbes, & uix unam constituunt prouinciam. Quare unicum ipse utriusque Ponti Moderatorem creauit. Vrbes autem olim erant, quæ forum causarum, & Duumuiros, seu ius dicentes magistratus habebant: Modestinus, [d] non solum metropoles, sed & minora oppida ciuitates appellat, in quibus erat forum causarum. Pausanias verò [e] ciuitates nominat, quæ prætorium, Gymnasium, Theatrum, forum, & Balneum habebant: loquens enim de Panapeo; Vrbs, inquit, ea est Phocensium, si modo vrbem eam appellare par erit, in qua ciues nun prætorium, non Gymnasium, non theatrum, non forum vllum habent, non denique vllum perennis aquæ conceptaculum. Herodianus quoque libro tertio scribit Bysantium, quia Nigro fauerat à Seuero dirutum, & theatro thermisque, & omni cultu atque honore detracto in vici formam redactum. Hæc & Iureconsulti pro ciuitatum insignibus recensent, Paulus, [f] ciuitatibus, inquit, legari potest etiam, quod ad honorem, ornatumve ciuitatis pertinet; Ad ornatum, quod ad instruendum forum, theatrum, stadium legatum fuerit. Martianus. [g] Vniuersitatis, ait, sunt, non singulorum, veluti quæ in ciuitatibus sunt, Theatra, & stadia, & similia ciuitatum. Procopius [h] addit Basilicam, quam porticum appellat, quòd columnis sustentetur. De Melitenis enim sermonem faciens, ait, Domos ædificarunt, templaque fecerunt, Præfectorumque diuersoria, ac forum, & alia, quæ sunt vrbium insignia, plateas, porticus, balnea, theatra, & si quid aliud ad magnæ vrbis ornatum pertinet. Simile Diuus Gregorius Nazianzenus [i] narrat. Parua tibi, inquit, est ciuitas, ac ne ciuitas quidem, sed aridus locus, & inamœnus, atque infrequens: nobis mœnia sunt & theatra, ac equestres cursus, & palatia, & pulchræ atque ingentes porticus, & illustris hæc, ac uisenda columna, forum frequens, nobiliumque virorum præclarum concilium, num propterea, ait, morte mulctandi sumus, quòd nec ciuitatem ereximus, nec muris cincti sumus, nec equorum cursibus, nec stadijs, & venationibus, nec balneorum suauitate, ac splendore gloriamur? Hæc ille. sed declaranda sunt prędicta ciuitatum insignia. Prætorium est domus, ubi ius Præses reddebat. Iustinianus, [k] loca, inquit, in quibus publicè magistratus ius reddere, uel habitare solebant, prætoria appellarunt; ita etiam Leo uocat, [l] temporibus, ait, quibus religiosos viros à turbulenta obseruatione prætorij uacare contigerit, precatione solita sacrosanctis altaribus obsecundent. Gymnasium erat palestra, idest locus quadratus, peryslilio, seu quatuor porticibus clausus; quale est, quod vulgo claustrum monachorum dicitur, cuius porticus ad meridiem posita, erat duplex, & exhedram cum sedibus habebat, in qua sedentes philosophi disputabant, quale hodie est, capitulum monachorum dictum. Prope erant lauacra, ut Vitruuius [m] describit: istud est, quod latinè in iure stadium appellatur. [n] Palæstræ similis est Pisis campus sanctus uocatus. Theatrum est, vbi fabulæ recitabantur. Forum, vbi de exigua summa Defensores ciuitatum, aut Duumviri ius dicebant. Porticus uocabantur Basilicæ, latinè Regiæ dictæ, quæ testudinatæ, columnis sulciebantur. ubi negocia tractabantur, & circùm, tabernas rerum uenalium habebant, de quibus in iure frequens est mentio: [o] sacræ Christianorum ædes ad eã similitudinem fabricatę, Basilicę sunt appellatæ. [p] cũ vero insignioribus oppidis episcopi fuerint prefecti, [q] hodie apud Italos ciuitas non censetur, quæ illis caret, [r] quod in alijs prouincijs non obseruatur, nec id necessarium esse, legum interpretes fatentur. [s]

a epistola prima.
b Scitote. 6. q. 3.
c in Nouel. 28. & moderatore Hellenuponti.
d in l. si duas. §. decet. ff. de excus. tutor
e lib. 10.
f in l. ciuitatib[us]. §22. de leg. 1.
g in l. tantum. 6. de rer. diuis.
h lib. 3. de ædif. Iustin.
i in oratione ad Arrianos, & de se ipso.
k Nouell. 24. in princ.
l in Lo[ca] §. 1. C. de episc. & cler.
m In quinto.
n in d. l. non tantum, 6. §. 1. d. l. ciuitatib[us]. de leg. 1.
o ut in l. pediam §. pen. ff de auro & arg leg. l. inter stipulantẽ. §. sacrã. l. continu[us]. §. cũ quis, de uer. oblig.
p c. plectis. §. ad episcopũ. 23. dist.
q c. quarto, d off. ord. & c. 4. de priuileg.

Prouinciæ uero pro diuersitate tẽporũ variæ fuere. Initio omnes erant prætoriæ; Pomponius. [t] capta, inquit, Sardinia, mox Sicilia, & Hispania, deinde Narbonensi prouincia, totidem Prætores, quot prouinciæ in ditionem uenerant, creati sunt, qui prouincialibus præessent; Hæc ille. postea uero capta Africa, primum in eam missus est proconsul, [u] deinde in Asiam, & Achaiam; itaque duæ factæ sunt prouinciarum species, Prætoriæ, & Consulares, in quas qui Consules fuerant, mittebantur, & proconsules uocabantur: sub Prætoribus Quæstores continebantur. Primus P. Philo anno ab urbe condita CCCCXXVIII. cum Palepolim in Græcia obsideret, prorogato sibi imperio, donec cum Græcis debellatum esset, Proconsul est creatus. [x] Postea anno DCV. actum est; ut qui priore anno consules fuissent, in prouincias cum potestate consulari irent, proconsulesque dicerentur. Augusto imperante in Italia tantum prætorij magistratus, & Consulares erant, in prouinciis proconsulares, & pro prætorij. Sola Aegyptus præfectum Augustalem ex ordine equestri habuit. [y] Vndecim prouinciæ ab Augusto populo traditæ proconsulares fuere, Aphrica, Numidia, Asia, Achaia cum Epiro, Dalmatia, Macedonia, Sicilia, Creta cum Libya Cyrenaica, Bithynia cum adiacente Ponto, Sardinia, & Betica. Sed Achaiam & Macedoniam, posteà Tiberius, Præsidibus subiecit. Tacitus, [z] Achaiam, inquit, & Macedoniam onera deprecantes leuari in pręsens proconsulari imperio, tradique Cæsari placuit. Aliæ vndecim à Cæsare retentæ, pro prętoriæ fuere. Iberia Tarraconensis, & Lusitania; vniuersa Gallia cum Narbonensi, Aquitanica, Lugdunensi & Celtica, Syria Coele, Phœnicia, Cilicia, Cyprus & Aegyptus. Tranquillus tamen [a] Ciliciam proconsularem uocat, & Cappadociæ consularem Rectorem pro equite Romano impositum scribit, quę postea sub Pręside fuit. Itaque apparet quare Bithyniam Plinius iunior proconsul rexerit, & cur in marmoribus prouinciarum Rectores, modo proconsules, modo proprętores nominentur: sed hęc postea sunt mutata. Constantinus. n. nouam magistratuum formam inuenit. In primis quatuor Pręfectos prętorio instituit unum Orientis, cui diœceses quinque sunt tributę, Oriens, Asia, Pontus, Aegyptus. & Thracia: Alium Illyrici, cui duæ Macedonia & Dacia sunt datę. Tertium Italię, qui etiam Africam, & Illyricum Occidentale regebat. Quartũ Galliarum, qui etiam Hispanię & Britannię imperabat. Hi in quatuor orbis partibus constituti, quia ubique esse non poterant, plures in singulis sibi commissis diœcesibus Vicarios posuerunt, qui pluribus pręsidibus imperabant. Vnde Gratianus A. Vicarios pro pręfectis diœceses sibi creditas temperare scribit. [b] Singulis uerò prouinciis, proconsules, aut consulares, uel correctores, aut pręsides pręerant. Orientem uni comiti cum XV. prouincijs commisit, pręfectum Augustalem in Aegypto reliquit: Neque tum alius pręter hos reperiebatur ciuilis prouinciarum magistratus, nec plures Notitia, nec Zeno [c] nominant.

Prętoribus sex fasces, & totidem proconsulibus pręferebãtur. [d] Appianus: [e] Pręrores, inquit, ad exercitum Romani miserunt, quos ἑξαπελέκεις, hoc est, sex securium uocant: quia consules duodecim securibus & totidem fascibus Regum more utebantur. Pręrores autem quia dimidium dignitatis habebant, etiam dimidium insignium sunt consecuti. Plutarchus: [f] Pręrot, ait, in Hispaniam missus est, non cum sex securibus, tot enim pręrores habent, sed totidem alijs assumptis, ut imperij consularis dignitatem haberet. Cicero de Verre pretore Sicilię loquens, ait. Sex lictores circumsistunt exercitatissimi, & ad pulsandos uerberandosve homines valentissimi: Fasces ex uirgis betulę, fiebant.

r Bar. in l vrbis, [?] si. ff de uerb sig. & l. ult ff de col. leg illicit.
s c. 1. d priuileg. vbi Abbas.
t in l. 2. §. capta. ff de orig. iur.
u Nouell. 30.
x Liuius lib. 8.
y Strab. lib 17. & Dion. lib. 53.
z in primo.
a in Vespasiano
b l l. 1. C. de pr. sacr. scrin.
c in l. 1. C. uti ciuiles quàm militar. iud.
d l. proconsules ff. de offic. procons.
e in Syria historia.
f In Paulo Aemilio.

Plinius: [a] Betula, inquit, arbor est Gallica, mirabili candore atque tenuitate, terribilis Magistratuum virgis, eadem circulis flexilis, item corbium sponis: Hæc ille. Lictores, taurina pelle indutos fuisse Palladius [b] scribit, quod an sit uerum subsisto. Demum propretoris nomine abolito, in prouincijs Proconsules, Præsidesque fuerunt. In Italia verò prætoribus, Correctores successerunt, ut in Apulia, Calabriaque, Lucania, & Brutijs, [c] quod nomen & in aliquas prouincias, ut Augustanicam, Paphlagoniam, & Sauiam est propagatum. Olim erant & prouinciæ Quæstoriæ, ut Cyprus, [d] ad quas ibant nomine exigendorum tributorum hi, qui Quæstores dicebantur, & ius populis Prætoris vice dicebant; verum ius gladij non habebant, ut ait Dion. [e] Hi prius Proconsules comitabantur, & tributa exigebant: [f] postea per se ipsi ignobiliores prouincias administrarunt. Eorum loco, Imperatores suos procuratores crearunt, qui Proconsules, Præsidesve in prouinciam scenis, aliquod imperium habebant: [g] caulas enim fiscales tantum iudicabant. [h] cum vero Præsidis loco regionem aliquam administrabant, imperium quidem habebant: sed maiorum Magistratuum insignibus vti non poterant. Quare Capitonem in Asia procurantem Tiberius deportauit, quòd satellitibus vsus, præfecturæ sibi auctoritatem vsurpasset. [i] Hi quandoque ex equitibus, quandoque ex libertinis Cæsaris creabantur: Quare prouinciarum tres ordines, vt & magistratuum facti sunt, quædam maiores, quædam mediæ seu consulares, quædam minores, idest præsidum sunt appellatæ. Iustinianus; Veneranda, inquit, vetustatis auctoritas, ita magistratus digessit, vt alij maiores, alij medij, alij minores essent. Idem ad Archelaum P.P. Africæ. [l] Carthago, ait, Byzantium, & Tripolis, Rectores habeant consulares, reliquæ Præsidibus gubernentur. Zeno A. ad Sebastianum P. P. [m] Nemo, inquit, ex Præsidibus clarissimis, vel Consularibus, aut Correctoribus, uel qui administrationis maioris infulas meruerint, idest viri spectabiles, proconsules, aut præfectus Augustalis, aut comes Orientis audeat excedere de locis, quos rexisse noscitur, antequam quinquaginta dierum constitutus numerus finiatur. Hæc ille. Maioribus prouincijs maiores magistratus, idest spectabiles, quales sunt proconsules, Medijs consulares & Correctores, Minoribus præsides sunt præfecti. [n] Proconsulares prouinciæ, antea vndecim fuere, postea ad tres redactæ sunt, Asiam, Achaiam, & Africam, qua amissa priores duæ tantum proconsulares permanserunt. [o] Zeno enim utrunque Proconsulem imperij nominat, cum hi duo soli tum reperirentur: Sed Africa à Barbaris recepta, eius Proconsulem Iustinianus renouauit, idem Cappadociam, Armeniam primam, & Palæstinam proconsulares fecit, [p] quas in numero maiorum esse uoluit, sicut & illas, quibus Comites, Prætores, & Moderatores dedit, qui ius etiam in milites habebant, [q] erantque spectabiles.

Mediæ uerò erant prouinciæ consulares, non Consulum aut Proconsulum, sed in quas senatores cum Consularibus ornamentis mittebantur. Minoris enim sunt administrationis, quàm proconsulares. [r] Mediis prouincijs & Correctores imperabant, qui Consularibus in hoc inferiores erant, quòd ornamentis consularibus non utebantur, sed militibus imperantes, ensem & chlamydem gestabant, quibus Proconsules carebant.

Minores prouinciæ a Præsidibus regebantur, [s] qui propriè ordinarij uocantur. [t] Ita hos Præsides interpretatur Iustinianus: [u] Palæstinam, inquit, quondam Proconsul tenuit, sed eo amisso ad magistratum, quem uocant ordinarium deuenit, idest præsidem: Ordinario enim iure is prouincias regere dicitur. [x] Sed & Consulares erant ordinariæ. Idem A. [y] loquens de quarta Armenia: consistat,

a lib. 16. c. 18.
b in Nathanaele Abbate.
c l. de omnibus. l. penul. ff. de offi. præsid.
d Cicero in epistola ad C. Sextilium Rufum.
e lib. 53.
f l. 1. ff. de offic. Quæstor.
g l. vlt. ff. de procurat. Cæsar.
h l. nec quicquã, in princ. ff. de offic. procons.
i Dion. lib. 57.
k in § illud. Authen. de appellat.
l in l. 1. § Deo nobis C. de offi. P.P. Africæ.
m in l. 1. in prin. C. ut oẽs iudi. tã ciuiles q̃ milit.
n d. § illud. Auth. de appell. seu Nouell. 20.
o l. 1. C. de rõn. oper. public.
p Nouel. 30. 31.
q edicto 4. de § fide Phœnic. &c. Libani, & Nouel. 26.
r d. l. 1. C. ut om iudi. tam ciuil. q̃ milit.
s d. l. 1. § Deo, nobis. C. de offic. P.P. Africæ.
t l. ordinariorũ. C. de cohortalib. l. 3. C. de collat. fundor. fiscal. l. 1. C. si quacunque prædit. pot. l. 2. C. de prox. sacro. scrin.
u Nouel. 103.
x l. ult. C. de mod. mulct.
y Iustinian. Nouel. 31. § pen.

ait, ipsa in forma ordinariorum Magistratuum, Consularis à nobis facta. Itaque prouinciarum magistratus, aut Proconsules erant, aut consulares, vel Correctores, aut Præsides: plura enim Notitiæ tempore nomina non inueniuntur, de quibus singulis cum sit differendum prius, quæ omnibus sunt communia, deinde in quo discrepent, dicemus.

COMMVNIA MAGISTRATVVM Prouinciarum. Cap. CXIX.

ETSI speciali uocabulo, qui minores prouincias regunt, Præsides appellentur, omnes tamen sub generali Præsidis nomine, Proconsules aliiq; prouincijs Præfecti continentur: Aemilius Macer. [a] Præsidis, inquit, nomen generale est, eosque Proconsules, & Legati Cæsaris, & omnes prouincias regentes, licet senatores sint, Præsides appellantur; Nec sola hac uoce, sed & re in multis conueniebant: In primis, quia omnes cunctis in prouincia maius imperium habebant, in sontesque animaduertebant: [a] Omnes senatorem in prouincia morantem iudicabant; [b] Vniuersis in prouincias uenientibus, per aliquot stadia Decuriones occurrebant, exceptis aduocatis, qui portas exire non cogebantur. [c] Id à Postumio Albino Cos. anno ab Vrbe cond. DCXXXI. originem habuisse uf, qui iratus Prænestinis, q apud eos sacrificans non esset honoratus, iussit, ut ipsorum magistratus sibi obuiam exirent: [d] quod postea in exemplum transiit: is enim honos alijs quoque magistratibus est habitus. Nullus rectorum cum prouincias circumibant, ad priuatos diuertere poterat, sed in mansionibus cursus publici hospitabantur; Aliæ domus, ad quas declinassent, publicabantur. Valentinianus, [e] Quisquis, inquit, prouinciæ Præsidentem propria possessione susceperit, ager, quem diuersorium habuerit, prædictus in transitu, fisci iuribus vindicetur; Ita enim iudices mansiones instruere, & instaurare nitentur. Hæc ille. Omnes officia cohortalium habebant: Sed minor erat Præsidum numerus, in quorum officio circiter quinquaginta apparitores fuere, cum totidem Africæ Præsidibus Iustinianus constituat. [f] Quandoque tamen plures pro locorum, siue regionum consuetudine habuerunt. Hæc dicebatur cohors prætoria, quæ olim præter paucos, Præsidis arbitrio eligebatur. [g] Cicero. [h] Atq; inter hos, inquit, quos sibi comites, & adiutores negociorum publicorum dedit Respublica, duntaxat his finibus præstabis, quod ante præscripsi. Quos vero ex domesticis coniunctionibus, aut ex necessarijs apparitoribus tecum esse uoluisti, qui quasi ex cohorte prætoria appellari solent, horum non modo facta, sed dicta præstanda sunt; Hæc ille. Tempore posteriorum Principum, & Notitiæ, hæc aliam formam habuerunt, ut infra dicetur.

Omnium prouincias regentium præcipua erat cura tributa exigere, [i] & ob id singuli in officio Numerarios habebant, idest arithmeticæ, & numerorum peritos, qui quandoque Tabularij uocantur, quod ex acta tributa, indictiones, & capitũ cẽsus scriberẽt. [k] Omnibus etiam mandatorum Principis codices, & codicillos magistratus cum insignibus depictos, Notarii maioris Laterculi exhibebant, [l] pro quibus aliquot aureos soluebant. Cohortales generaliter magistratus in publicum prodeuntes præcedebant. Lampridius. [m] Apparitores, inquit, nullos passus est, Tribunis, aut Ducibus, nisi milites anteire, iussitque ut ante Tribunum quatuor milites ambularent, ante Ducem sex, ante legatum decem. Hæc ille. Id autem quod Ducibus prohibuit, ciuilibus magistratibus concessit, qui apparitores præmittebant. Nicephorus enim, [n] ait Iulianum Apostatam

prohibuisse,

a in l. 1. ff. de off. præsid.
a l. illicitas. § qui vniuersas ff. de offic. præsid.
b l. 1. C. vbi Senato. vel clariss.
c l. 1. C. quib. muner. excus. q̃ port. implet. milit.
d Liuius lib. 22.
e in l. 4. C. Theo. de offi. rect. pro.
f in d. l. 1. § Deo nobis. C. de offic. P.P. Afric.
g l. quicunq. C. de cohortalib.
h ad Q. fratrem Asiæ pro prætore.
i § 1. Authen. de mandat. Princip. seu Nouell. 17. & l. ult. C. eo. tit.
k l. 1. C. de numerar. l. 1 prouincias. C. eod. l. duos. C. de susceptorib.
l Auth. de mãda. Princip. Nouell. 24. ad fin.
m in Alexãdro.
n lib. 10. c. 32.

Digitized by Google

prohibuisse, ne apparitores Præsides antecederent, quando delubrum ingrederentur Deorum honoris gratia; alias uero permisit, ut lictores cum fascibus & securibus præirent. [a] D. etiam Basilius [b] scribit præconem & ferigerulos præsides præire cõsueuisse. Nec verò gregatim, aut bini, uel terni, sed singuli ordine unus post alium magistratum præcedebant, quemadmodum in nummis antiquis spectantur, & Liuius [c] scribit, patrem Fabium cum uenisset ad filium Cos. equo insidentem, undecim fasces prætermissum non descendisse, nec Lictores uerecundia maiestatis eius quicquam dixisse. Tum filius proximo lictori iussit, ut patrem officij sui moneret. Proximus autem magistratui lictor dignior erat, inter quem & Præsidem nemini se interponere licebat ut Valerius [d] scribit: Vnde in antiquo marmore legitur. M. VLPIO. AVG. LIB. PHOEBIMO LICTORI PROXIMO. Primus submouebat plebem, & ob id præter fasces urgam manu gerebat. Proximus mandata magistratus exequebatur, neq; adeo uile erat hoc officium, nam serui Lictores esse non poterant. [e] Eadem etiam omnes ferme prouinciarum Rectores insignia gerebant, scilicet librum mandatorum in abaco impositum, cui tapetum uenerationis gratia substernebatur. Hic in auditorio, ubi lites dirimebantur, retinebatur, ut in consularibus Palæstinæ & campaniæ Notitia ostendit. Iisdem præter codicem præfatum & uultus Principum in summo aureæ pilæ expressi præferebantur: Cassiodorus. [f] Vultus etiam, inquit, gemata obsequij pompa præmittit. Sic hodie ante Archipræsules, & Patriarchas crux argentea, cum Domini effigie hastæ altæ præfixa præmittitur. [g] Hunc enim usum ab antiquis præsidibus sumptum puto. Iidem purpura, & torque aureo ornabantur. Tertullianus [h] loquens de Præfectis prouinciarum, ait, Igitur purpura illa, & aurum ceruicis ornamẽtum eodem more apud Aegyptios, & Babylonios, insignia erant dignitatis, quo more nunc prætextæ, uel trabeę, uel palmatæ, & coronæ aureæ sacerdotum prouincialium. Hæc ille. Erat autẽ torques aurum ductum implexum ex tribus quasi funiculis, quod de collo gestabant, inquit Sophotatus Curopalata. [i] Hic antiquitus victoriæ insigne fuit, qui uictoribus donabatur. D. Ambrosius de obitu Valentiniani Imperat. Torques, inquit, insignia esse victoriæ dubitari non potest, cum hi, qui in bello fortiter fecerint, torquibus honorentur. Tales magistratus videri uolebant, & ideo his ornabantur. Omnium uero magistratuum pręcipuum insigne fuit cingulum, sine quo Principem adire non licebat, ut ait D. Chrysostomus: [k] & ideo in cingulo esse dicebantur, qui actu prouincias administrabant, ad aliorum differentiam, qui honoraria dignitate fungebantur, quæ cingulo carebat. [l] Quare ex auctoritate magistratus cingulo exuebantur. [m] Habebant & singuli prouinciarum rectores suos assessores, quibus Pescennius Niger salaria ex publico constituit, ne eos grauaret, quibus assidebant, dicens, iudicem, nec dare, nec accipere debere, vt Spartianus scribit. idem & Alexand. Imperat. statuit, quamuis dicebat eos ad magistratum promouendos esse, qui per se sine assessore possent administrare, vt auctor est Lampridius. Annonas etiam, idest alimenta, & pabula equorum singuli Magistratus prouinciarum accipiebant. Constantinus A. Cyndino P.P. [n] Respublica, inquit, Præsidibus annonas, & alimenta eorum pecoribus subministrat; quod uetus institutum fuit: Ex l. enim Iulia prouinciæ Proconsulibus, aut Prætoribus fœnum, ligna, lectos, supellectilem, & tectum dabant. Cicero. [o] Nos Asia accepit mirabiliter, aduentus noster ne minimo quidem fuit sumptui, scito non modo nos fœnum, aut quod de lege Iulia dari solet, non accipere, sed ne ligna quidem, nec præter quatuor lectos, & tectum quicquam. Multis locis ne tectũ quidem, & in tabernaculo plerunque manere. Hæc ille. qui significat, magistratus in itinere sub tentorijs pernoctare solitos. Ex publico etiam his argentum dabatur. Cicero, [p] Hominẽ, inquit, qui cum potestate ex legatione in prouinciã esset profecturus, iam amentem esse putauerunt, ut emeret argentum, dabatur enim ex publico, ut nostis. Et alibi, [q] ubi ternis denarijs æstimatum frumentum? ubi tabernacula? ubi muli? ubi tot, tantaque ornamenta magistratibus, & Legatis à Senatu populoque Rom. permissa & data? Liuius quoq; [r] Magistratus, inquit, exeuntes mulis, tabernaculisq;, & omni instrumento instruebantur: Ad eos hospites uero diuertebant, qui & Romæ apud ipsos priuatos hospitabantur, socios nunquam onerabant: Id & Plutarchus [s] confirmat. Legati tamen si repente aliquo mitterentur, singula iumenta per oppida, qua iter faciendum erat, imperabant, aliud onus non iniungebant. Hinc dicta est supellex, quia pecunia à Republica alicui dabatur, qui suo sumptu instrueret legatos, sub pellibus, seu tentorijs habituros. [t] Verum L. Posthumius Albinus consul Anno ab Vrbe condita. D LXXXI. Prænestinis iratus, iumenta, & locum ad quem diuerteret, cum illac transiret, imperauit. Augustus verò magistratibus prouinciarum pro supellectili, ac cæteris necessarijs, certam pecuniam numerauit, vnde utensilia locari desierunt. [u] Tranquillus. [x] Auctor, inquit, fuit, ne magistratus posito honore statim in prouincias mitterentur, ut proconsulibus ad tabernacula, quæ publicè locari solebant, certa pecunia constitueretur. Verum Alexander Imperator morem antiquum renouauit. Lampridius: Cum iudices, ait, promoueret, exemplo veterum argento, & necessarijs instruxit, ita ut Præsides prouinciarum acciperent argentum pondo uicena, phialas senas, mulos binos, uestes forenses binas, domesticas binas, balneares singulas, coquos singulos, aureos centenos, & si uxores non haberent, singulas concubinas, quòd sine his esse non possint, reddituri posita administratione, mulos, equos, muliones, coquos: Cætera sibi habituri, si benè se gesserint: si malè præter condemnationem, aut peculatus, aut repetundarum in quadruplo reddituri. Hæc ille. Constantinus quoque ijs alimenta præstitisse uidetur. [y] Sed certam magistratibus pecuniam numerari Theodosius minor præcepit, [z] quem Iustinianus sequutus, pro singula annona, idest uictu unius hominis solidos quinque taxauit, pro capitatione, idest pabulo unius equi, solidos quatuor. [a] Andronicus Commenus Imper. minoribus magistratibus 40. minas; maioribus 80. id est, 400. & 800. nostros aureos dedit, arctissimè præcipiens, ne quid aliud acciperent: [b] antea enim ciuitas, in quam Præses ibat, eum per triduum alebat, & P.P. præstanda alimenta præscribebat. [c] Vbi successor in prouinciam uenisset, statim decessor discedere tenebatur, nec ultra tres menses in itinere poterant morari. [d] Augustus constituit, ne ullus magistratus, nisi iubente Principe, pecuniam prouincię imperaret, qui hoc fecisset, crimen læsæ maiestatis incurreret: Idem statuit, neminem ante tricesimum annum prętorem creari, & qui non prius Aedilis, & Quæstor, uel Tribunus plebis fuisset. [e] Sed hæc, ne alia multa postea Principum arbitrio sunt immutata: Nam etsi annuus Romanis magistratus esset institutus, manebat tamen in prouincijs quamdiu Principi placebat: Tiberius eos diu imperare permisit, ut ait Tranquillus. Antoninus Pius septenis, & nouenis annis bonos Præsides in prouincijs detinuit, ut auctor est Capitolinus. Romam reuersuri ex prouincia, prius ad senatum scribebant. Cicero, [f] occultus, inquit, aduentus, nullæ ad senatum ex prouincia literæ. Regressi, cum ad portam Vrbis uenissent, insignia magistratus deponebant. [g] Quod Cicero Pisonem ex Macedonia Proconsulem redeuntem fecisse dicit: togulæ eum eius lictoribus præstò ad portam fuere, quibus illi acceptis, saga reiecerunt, militariq; veste abiecta, ciuicam induerunt. Sed id Proconsules tantũ fecisse credo: Præsides vero egressos prouincia, insignia statim deposuisse. Om-

I a

a Cassiodorus in formulis consularitat.
b in Exaemero, homil. 5.
c lib. 24.
d lib. 1. de institutis antiquitatũ.
e Dion. lib. 48.
f in forma consularitatis.
g c. antiqua. de priuileg.
h de Idololatria.
i de officialibus palatij, ubi de eorum seriis tractat.
k 1. ad Corint. c. 6. sermone 20.
l l. 2. C. vt dignit. ordo seruet. l. omnes. C. de metat. & § 1. 10 Auth. de incest. nupt. seu Nouell. 22.
n in l. 1. C. de cursu publ.
o ad Atticum.
p in 5. actione, in Verrem.
q in 7. actione.
r lib. 52. in prin.
s in M. Catone.
t l. Labeo. in pri. de suppel. lege.
u Dion lib. 55.
x in Augusto. ca. 36.
y l. 2. C. de cursu publico.
z l. 1. C. de anno. & capit.
a l. 1. & 2. C. de P.P.
b Niceta lib. 2.
c Nouel. maiora. tit. 1. de curialib.
d l. 6 ad l. Iuliam maiest. Dion. lib. 53.
e Dion. d. lib. 55.
f in L. Pisonem.
g l. ult. ff. de offi. procons.

se. Omnes in publicis ædibus habitabant. Erant.n.in maioribus vrbibus præter palatia Principis, prætoria, idest ædes in quibus iudicabatur. [a] Anastasius, non Leo, vt vulgo impressum est, [b] præcepit ne Præsides aliique maiores magistratus, nisi in palatijs, aut prætorijs habitarent, vel in illis, quas speciebus, idest rebus ad annonam pertinētibus uacuas inuenissent. [c] Hæc prætoria ab hospitibus, vel metatibus recipiendis erant immunia. [d] Quæ si defuissent, Ciuitas domum Magistratui inuenire tenebatur: in priuatis enim ædibus habitare non debet, vt censent Iurium Interpretes. [e]

In prætorijs vbi ius dicebatur, altius tribunal ad hunc vsum erectum erat, illi credo simile, quale Vitruuius [f] dicit, se in Iulia Basilica fecisse: Tribunal, inquit, est in ea æde hemicycli schœmatis minore formatum curuatura, idest non erat circuum, quemadmodum fornix formarum aquæductuum, ut faceret semicirculum rotundum, sed uelut arcum formabat, ita vt Cornua distarent, pedibus quadraginta sex. A medio curuaturæ, vsque ad lineam cornuum, intercedebant pedes quindecim. Sed hæc forma non semper obseruata fuit. Cœpit enim tribunal, vt ait Isidorus, esse locus editus, ad quem per gradus ascendebatur, ubi in sublimi sedens Magistratus ius dicebat, inferius in subsellus scribæ degebāt: In imo verò solo stabant litigantes, quemadmodum Zeno [g] describit, qui loquens de illustri reo criminis facto: sedendi, inquit, in aliqua parte secretarij, quæ iudicibus inferior, altercantibus verò superior esse videatur, licentiam habebit. Præclaram tribunalis formam Notitia in consulari Campaniæ representat, locus aliquot gradibus eminens, in medio solium ius dicentis habet, supra purpureæ cortinæ annulis suspensæ ad latera deducuntur, quæ complicatæ faciem tribunalis aperiunt, id tum velum senatum vocabatur. [h] Obducebatur verò, cum de condemnando, vel absoluendo deliberabant: vnde secretarium vocabatur. [i] In medio verò sedens ius dicturus librum mandatorum alto tapeto impositum habebat, quemadmodum ibi spectatur: Locus hic à Iureconsult. Auditorium appellatur. [k] Magistratus iure alibi quam pro tribunali iudicare non possunt; [l] vnde tribunali præesse, & pro tribunali cognoscere dicuntur. [m]

Sed etsi summam in prouinciam Præsides, aut Proconsules auctoritatem haberent, [n] ante Diocletianum tamen, non omnes causas ipsi iudicabant, sed litigantibus iudices dabant: id disertè aperit Seuerus, [o] negans super causa status posse, Præsidem cognoscere: & Antoninus, [p] adito, inquit, Præside prouinciæ, & accepto familiæ erciscundæ iudicio experire. Quare edictis Prætores, vel Proconsules se iudicium, vel actionem daturos pollicebantur, non iudicaturos. [q] Cicero: [r] Quid? Prætor solet indicare deberi? Gellius, [s] Prætores, inquit, pro miniis æstimandis recuperatores se daturos edixerunt. Plautus. [t] Postquam quidem, ait, prætor recuperatores dedit damnatus, demum vi coactus reddidit D.& M. Philippum. Id & Suidas affirmat. [u] Aliquando tamē causarum & personarum fauore ipsimet cognoscebant, ueluti causas liberales, idest libertatis, ingenuitatisque, [x] & quasdam alias pecuniarias, [y] quæ à Iureconsultis pro extraordinarijs recensentur. [z] Verum Diocletianus sanxit, ut Præsides omnia per se ipsos negocia definire possent, non cogerētur. [a] Causas verò criminales semper cognouerunt & terminarunt. [b] Magistratus extra fines suæ prouinciæ esse non poterant, nec bellum sine senatus, vel Principis decreto gerere. [c] Quamobrem Dion [d] M. Crassum notat, qui sine senatus decreto bellum Parthis intulit. A defensoribus ciuitatum, Duumuiris, pedaneisque iudicibus ad Præsides appellabatur. [e] ab ipsis uerò ad spectabiles, veluti Proconsules, uel Moderatores, si causa decem libras non excedebat, [f] aliàs ad Præfectum prætorio ibatur. [g] Maiorano imperante, ciuitates Præsidem ad se uenientem per triduum alebant, & Præf. Præto. diurna alimenta ipsi præstanda præscribebat. [h]

a Nouell. 24. in princip. l. omnes §. 1. C. de epis. & cler. l. ſtoria. C. de oper. publ. l. ult. C. de offic. rec. pro.
b in l. nulli. quæ est l. ul. C. de off. arēt prouinc.
c l. 1 2. & pen. C. de nauicular. & nauclar. species transformandis.
d l. cūctos. C. de metatis.
e Alb. r. in l. obseruare, in princ. ff. de offi procōs. & legat.
f lib. 5, cap. 1.
g in l. ult. C. obi senator. uel clariss.
h vt in l. de sub. mersis. C. de nau frag.
i d l. ult. C. ubi senat. uel clariss. l. 2. C. de prim. scr. scrin. l. ult. C. de offi. diuers iudic.
k ut in l. lecta ff. si cer. pet. & l. pen ff. de offic. assessor. in l. 22. ff. ad Trebellian.
l l. pen ff de inst. & iur. l. cum sententiam. ubi Bart. C. de feor. & interlocu. om. iud. l. 2. §. dies ff quis ord. in bon. possess. seruet.
m l. 1. ff. de ind. l. 1. ff. de re iudic.
n l. 4 ff. de offic. præsid.
o in l. 1. C. de ord. cognit.
p in l. 2. C eo ti.
q l. 3. §. 1 ff. de dolo l. si id quod ff de iurisd. om. iudic l. Lucius. ff. mandati.
r ad Q. Fratrem. lib. 2.
s lib. 2.
t in Bacchide, scena quinta.
u in uerbo ὑγιμονία.
x l. 1. antepen. & pen. C de ord. cognit. l. si pater. C. ne de statu defunc. l. pen. & vlt. C. vbi an. stat.
y l. 1 ff. de uariis & extraor. cognit. dic. l. minor ff. de euictionib.
z in tit. ff. de var. & extraor cogni.
a l. 2. C. de pedan. iudicibus.
b l. 1 ff de off eius cui manda. est iurisdict.
c l. 3 ff. ad le. Iul. maiestat.
d lib 39. & 40.
e l. Imperatori. ff de appellat.
f §. pen. & ult. Authen. de appellat.
g l. 27. C. de appellationib.
h Nouella Maiorani. de curialib.

DE PROCONSVLIBVS, ET differentia inter eos, & alios Prouinciarum Magistratus. Cap. C.

Cod. de offic. proconsulis.

MAGISTRATIBVS generaliter explicatis, nunc Proconsul à cæteris est distinguendus: Is sex fasces, cum totidem securibus præmittebat, [i] Præsides quinque, ut auctor est Dion. [k] Iustinianus [l] loquens de proconsule Cappadociæ, Ciuilis, inquit, officij utetur insignibus, curru ex argento, securi & fascibus; Hæc ille. Eadem fortè & Consularis gestabat insignia, qui consularibus insulis ornatus incedebat, sed non Correctores, sicut nec Præsides. Proconsul etiam vrbem egressus, in itinere, & reuersus, donec portam vrbis ingrederetur, ornamentis proconsularibus utebatur. Vlpianus. [m] Proconsul, inquit, ubique proconsularia insignia habet, statim atque urbem egressus est, quod & Dion [n] refert. Voluntariam præterea, ut appellant iurisdictionem, vbique extra urbem exercebat. [o] Martianus, [p] omnes, ait, proconsules statim, quam urbem egressi fuerint, habent iurisdictionem: sed non contentiosam, sed uoluntariam: ut ecce manumitti apud eos possunt, tàm liberi, quàm serui, & adoptiones fieri; Hactenus Martianus, vnde Plinius Fabato prosocero pollicetur se curaturum, ut Calestrius Tyro in Bęticam proconsul proficiscens in itinere prope Ticinum eius seruos vindicta manumittat: [q] & illos cum multis alijs liberauit. Hæc alijs magistratibus non concedebantur, qui dignitatis insignia, non nisi cum in prouinciam uenissent assumebant, & decedentes statim deponebāt, [r] Sic & Pręfectus Aegypti, cū successor Alexandriam ingrediebatur insignia deponebat. [s] In modo quoq; multandi differebant: Procōsules n. in sex auri vncijs, ut & Comes Orientis, & Pręfectus Augustalis multabat. Cæteri Præsides tantum in duab. [t] Item proconsul legatū secum ducebat, cui vniuersam iurisdictionem demandabat. [u] Præses solo assessore contentus, pedaneis iudicib. causas delegabat; [x] vnde legati tantū procōsulis iura meminerunt. [y] Splendidiore quoq; titulo, i. spectabili, Proconsul gaudebat. [z] Præsides erant clarissimi, [a] quod fuit post inuentū spectabilis titulum. Ante Constantinū. n. Proconsules clarissimi vocabātur, [b] ut & Claudium Maximum Africæ proconsulē, Apuleius vocat, qui Marci Antonini temporib. uixit, & Galerium Maximū sub Valeriano acta D. Cypriani appellāt. CLARITATIS quoq; NOBILITATIS, POTESTATIS, vel SVBLIMITATIS, [c] titulo, etiam à Principe proconsul honestabatur. [d] Præses uerò, prudentię, aut verbo grauitatis. [e] Pręterea ordinarię erant clarissimorū prouinciæ, non proconsulum, aut spectabilium. [f] Itē anno tantum proconsul in prouincia morabatur [g] qui tamen in aduētū successoris ius dicebat. [h] Pręses, quantū Cęsari libuisset. [i] Olim quoq; à se uel ab alijs relegatos procōsules restituebant, quod postea fieri Traianus mandatis Plinio secundo traditis phibuit. [k] Sunt qui volunt solū Proconsulē deportare potuisse, non præsidem, [l] ut Budæus, [m] maius. o. inquit, est Proconsulis imperium quàm Pręsidis, qui iurisdictionem tantum cum imperio habebat. Procōsul uerò omne tenebat imperium, & iura, quæ Romę prætori data fuerant: [o] quare edicta contra legē promulgabat. [o] & hoc ius pūinciale uocabatur, [p] qđ Pręsidib. alijsq; clarissimis magistratib. antea negabatur, sed ipsis postea a Probo est concessum. [q] Vopiscus, patrib. ait, permisit, ut pconsules crearēt legatos, Cōsules ius ptorū Pręsidib. darent, qđ aliàs habituri nō erant, nec ante ipsum habuerūt. Itaq; Procōsules, qui iure ptorio, seu ptoris auctoritate ipsis attributa edicebant,

i l. pconsules ff. de offic. procons.
k lib. 53.
l Nouel. 30. §. 6.
m in l. 1 ff de offic proconſ.
n lib. 53.
o l. 1 2 & vlt ff. de offic. procons.
p in d. l. 2. ff. eod.
q Plin. epist. 26. lib. 7.
r Plin. epist. pen. lib. 7.
s l. 3 l si fortè ff de offi. præsidis. Dion. lib. 53.
t l. 1. ff. de offic. præf. August.
u l vlt. C. à mod. multar.
x ut in l. obseruare §. post hæc. ff. de off. pcons & leg.
y §. 1. Instit. de suspect. tutorib.
z l. 46. l. ult. cum seq. l. legat², cum seq. l. pen. ff. de offic. procōs. & leg.
a l. 1. C. ut oēs iudi. tā ciuiles q̄ criminal. §. ult. in Auth. de nō alienād reb. eccl. seu Nouell. 7.
b d. l. 1. in princ. l. si pręses, uir clarissimus. C. de pignoribus.
c l. 3. C. ex quib. cau. infam. irrog. irrogat. & l. 1. C si ex falsis instr.
d l. 1. C. de offi. com. sacr. palat. apud Sueto. 23 August & 30. octob. in actis martyr. & D Marcelli.
e l. 1. C. de offic. comit. sacr. patr.
f l. 4 C Theod. de decurionib.
g Nouel. 31. §. pe. l. oēs. in prin. C. de episc. & cler.
h l. meminisse. de off proconſ.
i Dion. lib. 53.
k Plin. epist. 26. ad Traianum.
l l. 1. §. ij quibus ff de leg. 3. l. lice pœnas. ff. de interd. & releg. l. 2. §. 1. ff de pœnis.
m in §. de asses.
n l. si in a iam. §. vlt. & l. seq ff de offi. procons.
o §. 1. Institu. de bon. poss.
p l. in hæredē ff. de dolo. & Nouel. 24. in princ. l. quod usu. ff de eo qđ met. cau. l. necessarijs. ff. de acq. hered. l. 2. ff. vn cogna. l. 1. de alien. iudi. mut. caus. fact. l. 1. qđ cū eo qui in alie. pot. l. 2 ff. de mil itar. test. l. 7. ff. quē ad. test. aper.
q in Probo.

Digitized by Google

cebant. aliquãdo pretores vocãtur, vt appellat Caius edicti prouincialis interpres, [a] vnde olim proconsules in prouincia, vt prætores, de liberalibus & ingenuitatis causis non præsides cognoscebant. Plinius Traiano, [b] postulantibus, inquit, quibusdam, vt de cognoscendis libertis, restituendisq; natalibus secundum exempla proconsulum ipse cognoscerem, respexi ad senatusconsultum, quod de ijs tantum prouincijs loquitur, quibus Proconsules præsunt. Hoc idem significauit Paulus: cum liberalem caussam maiores iudices habere dixit. [c] Seuerus quoque Præsidem de caussa status cognoscere nõ posse rescripsit. [d] nisi in aliam causam incidat, [e] post Probum verò etiam Præsidibus hæc facultas data fuit. [f]

> a in l. 1. & l. 7. quẽad. testa. aper. in l. vlt. quod q̃squeor.
> b epist. 36.
> c in l. non distinguemus 32. §. de liberali. de arbit.
> d in l. 1. C. de ordin. iudi.
> e d. l. 1. 13. C. de ord. cogn.
> f l. 2. C. de pedã. iudi. l. iamdudũ. C. vbi cau. stat. l. cum status. C. de ord. cogn.

Plus etiã pro codicillis magistratus soluebat Proconsul, quam Præses, vt Iustinianus tradit, [g] cuius argumentum fortè non ab omnibus animaduersum loci ratio postulat, vt explicem. Disponit eã Notitia quantum quisque magistratus pro codicillis administrationis soluere debeat, tresque illorum classes facit; primam Comitum, quibus Asiæ Proconsulem & Thraciæ, seu longi muri Vicarium addit. Hi sacro cubiculo, seu tribus eius chartularijs, solidos 63. soluebant. Primicerio notariorum solidos 40. eius adiutori solidos 3. officio præfecti præto. solidos 40. & si minores comites aliquantò minus soluerent, scilicet quantum consulares, excepto officio P. P. cui solid. 50. pendebant: ita enim ex varijs exemplaribus ille locus est emendandus. Secundus ordo consularium chartularijs tribus sacri cubiculi solid. 9. pendebat, Primicerio notariorum solid. 24. eius adiutori tres. officio P. P. 40. Tertia classis præsidum, chartularijs tribus cubiculi pendebat solid. 9. Primicerio notariorum solid. 15. eius adiutori 3. offic. PP. 36. Ex his patet in redimendis magistratus codicillis inter Proconsules, Consulares, Correctores, seu Præsides differentiam fuisse. Præsides etiam, aut Comiti Orientis, aut Vicarijs parebant, Proconsul autem soli Præfecto Prætorio. [h] A Præside etiam Principis delegato in causa X. libras auri non excedente ad finitimum Proconsulem appellabatur. A Proconsule verò ad Præfectum prætorio, qui erat in comitatu, & Quæstorẽ palatij. Sed vbi causa 10. libras auri excedebat, à Præside ad Præfectum Præto. regionis prouocabatur. [i] Præterea nullus in officio Præsidum a libellis nominatur, quod illi per se non per alios rescribere tenerentur. [k] Idem erat in Consularibus Occidentis, & Correctoribus. Sed proconsul per Libellenses preces expediebat. [l] Solus Præses Arabiæ, adiutorem à libellis habuisse reperitur, quem Notitia post officium Ducis Arabiæ, in eius Præsidis officio recenset, quia idem etiam Dux erat. Apparitores quoque proconsulum, & aliorum spectabilium, codicillis à Principe & Proconsule subscriptis creabantur, sicut & Illustrium. Theodosius & Valentinianus: [m] In his, inquiunt, officijs, id est, virorum spectabilium proconsulis Asiæ, Comitis Orientis, præfecti Augustalis, & Vicariorum, nemo aliter admittatur, nisi eum emissa sacri scrinij probatoria consecrauerit. ita uocabantur codicilli quibus officiales probabantur, & ex scrinio epistolarum accipiebantur. [n] Officiales verò præsidum, in albo tantum, vel apparitorum matriculis scribebantur. [o] Horum etiam cohortales ex eodem officio Principem habebant; Spectabilium verò apparitores ex schola agentium in rebus accipiebant, excepto solo proconsulis Asiæ officio, cuius Princeps ex eodem corpore creabatur.

> g §. Notitia, in Auth. vt iud. sine quoquo suffr. fiãt seu Nouel. 8.
> h l. 1. C. de offic. com. sacr. patr.
> i Nouell. 23. seu §. illud, in auth. d appell. & instr. q̃ temp. Nouel. 27. & 30. edit. 4. Post Nouel. de Præside Phœniciæ Libani.
> k l. 1. C. de assessoribus.
> l l. 2. C. eod. titu.
> m in l. in his. C. de diuer. offic.
> n vt in l. vlt. §. itẽ scrinij factas epistolas. C. eo titu. de diuer. offic.
> o l. quicquam. 2. C. de cohort. princip.

Argentato quoque curru, & biiugo Proconsul vehebatur, [p] quem Præsidibus concessum non fuisse puto. Chlamyde verò indui, aut cingulo, enseve accingi olim proconsul non poterat, quia militibus nõ imperabat. [q] Et hæc secundum aliquos est ratio, quare stratores reorum custodes habere non poterat: [r] Hi enim milites erant, qui Prætoribus, & alijs nonnullis prouincias moderantibus permittebãtur: sed ego interpretor eum stratores nõ posse suos. i. domesticos habere. In insignibus etiam Proconsules ab alijs Rectoribus differebant, ut infra dicetur.

> p nouel. 30. §. 6.
> q Dion. lib. 53.
> r l. obseruare. §. 1. ff. de off. procõs.

Legatus præterea proconsulis maiorem quàm assessor Præsidis auctoritatem habebat: vniuersa enim illi mandata iurisdictione, subdelegare, & tutores dare poterat, [s] quod Præsidum, aliorumque magistratuum assessoribus, etiam mandata iurisdictione non licebat. [t] Vlpianus, [u] Nec mandante, inquit, præside, alius tutorem dare poterat, præter municipales magistratus, qui iussu Præsidis tutores dabant. [x] Ratio differentiæ est illa, quia legatos à Principe auctoritatem ius dicendi habebat nõ assessor. [y] Curru etiã cum Proconsule vehebatur legatus, quod post Seuerum fieri cœpit, cum antea pedibus irent. [z] Hæc de proconsulibus, & eorum inter alios differentijs. Consulares, correctores, ac præsides, infra, post spectabiles explicabimus. Nunc singulos prouinciarum magistratus, vt omnes uno intuitu cerni possint, sigillatim collectos, in sequenti indice repræsentabo.

> s l. legatus. l. pe. ff. de off. procons. & leg.
> t l. 2. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict.
> u in l. nec mãdãte. ff. de tutorib. & curatorib. dat. ab his.
> x l. Lucius. 2. §. cũ testamento. ff. de admini. tutor. §. sed hoc iure. Institu. de atilian. tutore.
> y l. solet. §. t. d. l. legatus & l. pe. 1. ff. de off. procõs. & leg.
> z Spartian. in Seuero.

Google

Sequitur summarium Magistratuum ciuilium Orientis.

- *P.P. Orientis suberāt. V. diœceses, prouinciæ. XLIX.*
  - *Proconsul Asiæ sub quo prouinciæ III.*
    - *Proconsularis.* — *Asia.*
    - *Consularis.* — *Hellespontus.*
    - *Præses.* — *Insularum.*
  - *Comes diœceseos Orientis, sub quo prouinciæ XV.*
    - *Consulares V.*
      - *Palæstina.*
      - *Phœnices.*
      - *Syria.*
      - *Cilicia.*
      - *Cyprus.*
    - *Præsides VIII. Clarissi.*
      - *Palæstina salutaris.*
      - *Palæstina secunda.*
      - *Phœnices Libani.*
      - *Euphratensis.*
      - *Syria salutaris.*
      - *Osrhoena.*
      - *Mesopotamia.*
      - *Cilicia secunda.*
    - *Præsides II. perfectissimi.*
      - *Arabia.*
      - *Isauria.*
    - *Classis Seleucia.*
  - *Præfectus diœceseos Aegypti, sub quo prouinciæ VI.*
    - *Præsidum V.*
      - *Libya superior.*
      - *Libya inferior.*
      - *Thebais.*
      - *Aegyptus.*
      - *Arcadia.*
    - *Correctoris I.* — *Augustanica.*
  - *Vicarij III.*
    - *Vicarius diœceseos Asianæ sub quo prouinciæ VIII.*
      - *Consulares II.*
        - *Pamphylia.*
        - *Lydia.*
      - *Præsidum. VI.*
        - *Pisidia.*
        - *Lycaonia.*
        - *Phrygia Pacatiana.*
        - *Phrygia salutaris.*
        - *Lycia.*
        - *Caria.*
    - *Vicarius diœceseos Ponticæ sub quo prouinciæ XI.*
      - *Consulares II.*
        - *Galatia.*
        - *Bithynia.*
      - *Præsidum VIII.*
        - *Honorias.*
        - *Cappadocia prima.*
        - *Cappadocia secunda.*
        - *Hellenopontus.*
        - *Pōtus Polemoniac*.*
        - *Armenia prima.*
        - *Armenia secunda.*
        - *Galatia salutaris.*
      - *Correctoris I.* — *Paphlagonia.*
    - *Vicarius diœceseos Thraciæ, sub quo prouinciæ VI.*
      - *Consulares II.*
        - *Europa.*
        - *Thracia.*
      - *Præsidum IIII.*
        - *Hæmimons.*
        - *Rhodopes.*
        - *Mœsia seconda.*
        - *Scythia.*

DE PROCONSVLE ASIAE, ET *eius insignibus.* Cap. CI.

MAGISTRATIBVS prouinciarum, ita distinctis, nunc eos secundum Notitiæ ordinem sigillatim declaraturi, ab Asiæ Proconsule auspicabimur, qui alios spectabiles prouinciarum magistratus præcedebat, & Præfecti Prætorio Orientis imperio suberat, sed non eius Vicario, sicut nec Comes Orientis, & ideo in Notitia a Vicarijs separatur, quibus auctoritate inferior non erat, & si angustior imperio inueniebatur. Neque enim totam Asiam minorem administrabat, quæ partim Comiti Orientis, partim duobus Vicarijs parebat; sed eam tantum oram, quæ mare Myrtoum respicit. Subacta primum fuit Asia, à L. Scipione, qui ob id Asiaticus est cognominatus: & prius consules, mox proconsules [illegible] cepit, vt Gn. Manlium, quem Liuius primum in A[illegible] Consulem fuisse scribit. Augustus quoque [illegible] uincias ordinaret, duas solas consulares, [illegible] qui Consules fuissent, administrandas [illegible] & Asiam; nec eam totam, sed illam tantum pa[illegible] quæ cis Halim Tauro includitur, exceptis eti[illegible] latis, Bithynia, Propontide, & gentibus, [illegible] mynta fuerant, quemadmodum in calce op[illegible] bo recitat. Nam & si Asia minor tota dicitur, quæ [illegible] ter Pontum euxinum, & Carpathium mare continetur, in ea tamen regione, vbi est Lydia, propriè & strictè Asia uocatur, Ponto, & Bithynia ad septentrionem, Galatia, Lycaonia, & Pisidia ad auroram, exclusis, ut auctor est Ptolemæus. Aeneas Syluius, [a] eam quinque prouincias continuisse scribit, Phrygiã maiorem, Mysiam, Troadem cum Aeolide, Ioniam, & Cariam, quæ omnia vsq; ad mare Icarium & Myrtoum, insulasque Aegei maris, Asiæ adiacentes Proconsul habuisse videtur: quod etiam imperantibus posterioribus Principibus diu est obseruatum. Cæteras verò Asiæ partes Prætores, aut Præsides regebant. Verum post Constantinum Vicarijs latè imperantibus, Proconsul eam tantum partem cum insulis retinuit, quæ inter Cariam & Lydiam nominatim Asia dicitur, prope Sardos & Caistrum, ubi est Ephesus, ut auctor est D. Hieronymus, [b] Asiæ, inquit, regio, quæ cognominatur minor, vndique circundata est mari, sed specialiter vbi Ephesus ciuitas est, Asia vocatur, quod & Homerus [c] sentit: quem Virgilius, [d] ita uertit.

> *Et quæ Asia circum,*
> *Dulcibus in stagnis rimantur prata Caistri.* [e] item
> *Sonat amnis & Asia longè pulsa palus.*

Asia, ciuitas Lydiæ, ait Stephanus, vniuersæ Asiæ nomen dedit: Lydia verò Caria & Lycia à Vicario Asianæ regebantur. Postremò adiectus est [illegible] Theodosio Magno, [illegible] [illegible] per [illegible] Asia, [illegible] Antonius [illegible] Procon[illegible] per mare Asiam appli[illegible], & inter ma[illegible] primam attingere. Post hæc [illegible] prouinciam, mandare iurisdictionem legato [illegible]debet; nec hoc ante facere, quam fuerit prouinciam ingressus: Est enim per quam absurdum, antequam ipse iurisdictionem nanciscatur (nec enim prius ei competit, quam in eam prouinciam venerit) alij eam mandare. Hæc ille. Imperante & Consule Tiberio cum Druso, quassata terræ motu Asia prętorio viro, cum quinque fascibus regenda est commissa. [h] Ab hoc Proconsule ad Prętectum vrbi Constantinopolitanæ appellabatur. [i] Et illius fori aduocati ab Anastasio obtinuere, ut deposito patrocinandi officio essent clarissimi, & Comites ordinis primi, [k] Antoninus Pius, antequam imperaret, Asię proconsul fuit. [l]

a de Asia minore cap. 60.

b de locis Hebraicis, in actis apostolorum.

c in 2. Iliadis.

d in 2. Georgicorum.

e & in 7.

f l. r. C. de offic. consul. [illegible] patrimon

g in l. obseruare, §. quædam ff. de off. procons.

h Dion lib. 57

i l. ad appellatio. C. de appellatio.

k l. 1. C de aduoca. diuers. iudic.

l l. 6. §. 1 ff. de susped. teor.

NOTITIA.

PROCONSVL ASIAE,

Cum Insignibus.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Proconsulis Asiæ Prouinciæ infrascriptæ.

ASIA.
INSVLAE.
HELLESPONTVS.
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de eodem officio.*
Cornicularium.
Adiutorem.
Commentariensem.
Ab actis.
Numerarios.
Scriniarios.
A libellis.
Exceptores, & cæteros Officiales.

COM-

Digitized by Google

COMMENTARIVM.

PROCONSVLIS insignia erant sex fasces, [a] totidem secures, & toga purpurea: præferebat & vultus Principũ quemadmodum Præfectus Prætorio, & alij maiores magistratus, & abacum alba mappa instratum, librũ mandatorum sustinentem, is in meo codice rubro corio tegitur, in manuscriptis argenteo, quorum capita, & medium fascia aurea cõplectitur, qualem tam in Oriente quam in Occidente Proconsulum, Præfectorum, & Magistrorum fuisse cernimus. Tapetum in Vrsini codice est cęruleũ & uirgis in cancellos dispositis munitum, in quarũ medio bullæ item cęruleæ apparent. Mandatorum proconsulis, aut consularium præsidum codex, quid continere, non exprimitur, exceptis his, quæ à Iustiniano renouata, aliquot capitibus explicantur. [b] Ne quid tamen desideretur, aliquot eorum capita in diuersis pandectarum locis disposita colligam, quæ omnia fere circa iudicantis integritatem, expurganda crimina, & exigenda uectigalia uersabantur. In primis, ait Vlpianus, [c] Mandatis continetur, ne donum uel munus ipse proconsul, uel qui in alio officio erit, accipiat, ematuè quid, nisi uictus cottidiani causa. Item [d] magistratus solos, & præsides prouinciarum posse multam dicere, mandatis permissum est. Sed & caput mandatorum extat, inquit Marcianus, [e] ut irenarchæ, cum apprehenderint latrones, interrogent eos de socijs & receptatoribus, & interrogationes literis inclusas, atque obsignatas ad cognitionem magistratus mittant. Præterea in mandatis principum est, ait Paulus, [f] ut curet is, qui prouinciæ præest, malis hominibus prouinciam purgare. Et, [g] nequis perpetuis uinculis damnetur. Idem [h] de decurionibus & principalibus ciuitatum qui capitale admiserunt, mandatis cauetur, ut siquis it admisisse uideatur, propter quod relegãdus extra prouinciam in insulam sit, Imperatori scribatur, adiecta sententia à Præside, & paulò infra, [i] alio quoq; capite mandatorum in hæc uerba cauetur. si qui ex principalibus ciuitatis latrocinium fecerint, aliuduè quod facinus, ut capitalem pęnam meruisse uideantur, commiserint, uinctos eos custodies, & mihi scribes, & adijcies quid quisque commiserit. Mandatis etiam cauetur. [k] intra annum requirendorum bona obsignari, ut si redierint, & se purgauerint, integram rem suam habeant. Si neque responderint, neque qui se defendant, habuerint, tunc post annum bona in fiscum cogantur. Aliam mandatorum particulam Vlpianus lib. VIII. de officio proconsulis his uerbis recitat. [l] Mandatis denique ita cauetur. debetis custodire, ne dardanarij ullius mercis sint, ne aut ab his, qui coëptas merces supprimunt, aut a locupletioribus, qui fructus suos æquis precijs uendere nolunt, dum minus uberes prouentus expectant, annona oneretur. Mandatis quoque Imperatorum continetur, [m] ut in prouincijs Præsides de querelis patronorum ius dicentes secũdum delictum admissum libertis poenas irrogent. Item [n] ut Præsides attendant, ne patroni in causa, cui patrocinium præstiterunt, testimonium dicant, & non patiantur esse collegia sodalicia. [o] Plinius ad Traianum, secundum mandata tua, inquit, ἑταιρίας esse uetueram. Mandatis & illud adijcitur, [p] ne præsides prouinciarũ in ulteriorem familiaritatem prouinciales admittant nam ex conuersatione æquali contemptio dignitatis nascitur. Et [q] ne prius deponat imperium decessor, quam successor in metropolim uenerit, licet prouinciam attigerit. Item [r] qui ob collatam in opus publicum pecuniam, nomen suum inscribit, quantitatem pecuniæ exprimat. Alia huiusmodi mandata Principum ex uetibus colligi possunt, quę non solũ proconsulibus, sed omnibus prouinciarum magistratibus promiscuè dabantur. Postremò totum volumẽ mandatorum, quæ dari consueuerant, Iustinianus XVII. capitibus explicat. [s]

Sed, ut ad alia insignia reuertamur: infra librum mandatorum habet hic proconsul, imagines trium mulierum, quæ prouincias ipsi commissas referunt, scilicet Asiam, Insulas, & Hellespontum, ut nomina ipsis inscripta indicant. Hæ insigne quoddam regiũ in capite, & uasa aureis plena manibus gerunt, quæ exactionem tributorum ex tribus dictis regionibus faciendam, ad proconsulem pertinere significabant. Longis aureisque tunicis indutę sunt, in manuscriptis, albas aut cęruleas habent. Asia calceis, coeruleoque pallio utitur: Asiæ calceis carent. Quæ insulas refert purpureum pallium; quæ Hellespontum, viride gestat. Sed in codice Vrsini omnes rubris cothurnis altè calciatę habitu non differunt. In Maduciano longis uestibus demissis uix pedes ostendunt. præter hæc ceterorum quoque magistratuum insignia Asiæ proconsul habebat.

Officium Proconsulis Asiæ constat ex 400. apparitoribus, ut aliorum Proconsulum, [t] quod probabatur codicillis a scriniarijs sacrarum epistolarum scriptis, & primum à Principe, mox ab ipso proconsule subscriptis. [u] Officiales fermè habebat, quemadmodum Vicarij. Principem de eodem met officio, & ceteros, quos alij magistratus inter eos Notitia scriniarios recenset, quos ego interpretor subadiuuas, ut in officio comitis Orientis, & proconsulis Aphricæ, ac Vicariorum Occidentis nominantur, & Iustinianus primiscrinij subadiuuas interpretatur. [x] Hi rationes numerariorum scribebant, & in scrinijs conseruabant. [y] Primiscrinius autem Numerarius uocatur, quia tenet præcipuum scrinium, in quo sũt rationes uectigalium & tributorum, ut exponit Notitia in officio P.V. Romæ, [z] ubi qui numerarij sub adiuuæ dicuntur hic scriniarij appellantur. [a] Alij quoque officiales omnes scrinia habebãt, & scriniarij uocabantur: [b] sed hoc in loco ab illis separantur. Proconsul Asiæ pro codicillis proconsulatus soluit sacro cubiculo solidos 53. Primicerio Tribunorum notariorum, & quatuor scriniarijs laterculi solidos. 40. eius adiutori tres, officio Præfectorum quibus suberat, 80. [c]

a in l. proconsules ff de offi. procon. & lega.
b in l. ult. C. de mandat. princip. & auth. eo.
c in l. solẽt in fi. ff de offi. procõs.
d in l. aliud fraus in fin. ff. de uer. sign.
e in l. 6 ff. de custo. reor.
f in l. 3. ff. de off. præsid.
g Castratus in l. 35. ff de pęn.
h in l. Diui §. 1. ff. eod.
i d. l. diui. §. ult.
k in l. fin. ff. de requiren. reis.
l in l. 4. de extra ord. crim. in princip.
m l. Diuus Vespasianus §. 1. ff. de iure patron.
n in l. fina. ff. de testib.
o le. 1. ff. de col leg. & corpor.
p l. obseruandũ, ff. de off. præsi.
q l. 1. ff. de offi. præfect. Aug.
r l. ul. ff. de oper. publ.
s in Authen. de manda. Princi. q̃ seu Nouella. 17. quæ est l. ult. C. eod. ti. sed antè, cum ipsa Nouel. sit post editionẽ Cod. emiss. Belisario consule.
t C. de apparitoribus proconsul. & legati.
u l. 1. C. de apparitorib. proconsul. & leg.
u l. ult. C. de diuers. offic.
x in l. 1. C. in serinio pri[illegible] C. de off. præf. præt. Aphricæ.
y d. §. in l. un. o.
z & in l. 3. C. de appar[illegible] P. P.
a l. scriniarios c. de testam. milit.
b d. l. scriniarios.
c Nouell. 8.

DE CONSVLARI HELLESPONTI, & præside insularum. Cap. CII.

ANGVSTVM Fretum citra Propontidem Hellespontus vocatur vulgo arctum Gallipolis nuncupant: sed hoc in loco regio Asiæ ad Hellesponti oram sita significatur: Ab Oriente Pontum & Bithyniam, à Meridie Lydiã habet, à Septentrione Propontidem, ab Occasu Hellespontum fretum: Phrygia minor seu Hellespontia & Troas, à Ptolomęo nuncupatur, ubi metalla in primis fodiebantur; quandoque Troadensia, & Docimana, à Docima oppido dicta, & Proconnesia à Proconneso Propontidis insula. [d] Huic prouinciæ præerat consularis, olim Vicario Asianæ subditus, cuius officium cum ab apparitoribus Vicarij Asianæ uexaretur, Theodosius Magnus Asiæ proconsuli Hellespontum adiecit; quo defuncto, cum rursus ab eodem Vicario repeteretur, Honorius, & Theodosius Minor, Simplicio Asiæ Proconsuli, illam prouinciam confirmarunt: [e] officiũ inquiunt, Hellesponti consularis æternæ recordationis, patrem serenitatis nostræ adijt, & expositis suis incommodis, quibus à Vicarianis apparitoribus urgebatur, orauit sub tuæ sublimitatis agere potestate, cuius allegationes humanæ proclinius pium Principem commouerunt: quod & nos obtinere censemus Is est Simplicius, qui antea Tripolis Præses fuerat. [f] Illud uero rescriptum, expuncta. Comitis

d l. 6 e. o & 11. C. Theo. de indulg. debit.
e l. 1. C de offic. com. sac. pa[illegible].
f l. 10. C. Theo. de appellat.

patrimonij

patrimonij rubrica, sub titulo, de officio proconsulis & legati, proxime præcedenti, ad quem pertinet, locandum puto. Itaque Notitiæ tempore hic consularis Asiæ proconsuli paruit. Is pro magistratus codicillis soluit, quantum alij consulares. Abydũ eius metropolim fuisse arbitror, uulgò Amò dictam Ab hoc consulari, non ad Proconsulem, aut Præfectum prætorio, sed ad urbis Constantinopolitanæ Præfectum appellari Constantinus iussit, [a] quod locum habebat ubi causæ decem libras auri excedebant, alias ad Proconsulem prouocabatur. [b] Hæc Notitiæ tempore obtinebant. Iustinianus uero Hellespõtum Ponto Polemoniaco coniunxit, eique moderatorem dedit spectabilem creatum, unde sub eo, proconsul iterum hanc prouinciam amisit. [c]

Præsidi uerò insularum Asiæ adiacentium semper imperauit. Nam &si Præsides proximis suæ prouinciæ insulis ius dicunt, [d] ubi ultra centum miliaria non distant, ut Iurium censent interpretes, [e] Insulis tamen Asiam circumiacẽtibus, proprius datus est Præses, insularum appellatus. Has Ptolomęus fermè numero. XVII. recenset, insulæ, inquit, adiacent Asiæ apud Hellespontum. Tenedos: in Aegeo autem pelago Lesbos, seu Mytilene, in Icario, Icaria, Posidium, Samus, in Myrtoo Arcesine, Begialis, Minya. Astipalea una ex Cycladibus insulis: in Rhodiaco & Capathio, Syme, Cesi, Coos, Coij, inquit Strabo soluebant quotannis pro annuo tributo Romanis C. talenta, quæ Augustus remisit pro Veneris statua, quã illis abstulit, & Romę C. Iulio Cęsari dedicauit: Rhodus, etiam paucæque aliæ Insulæ huic Præsidi paruerunt. Rhodus, & insulæ, inquit Sext. Rufus, primum Romanis infestissimæ. postea fidelissimæ liberæ sunt relictæ, sed Vespasianus eas dato præside prouincias fecit, quod & Tranquillus refert. Tenedos statione Græcorum nobilis à Virgilio celebratur, LXXX. ambiu stadia. Lesbos Troadis, & Aeolicarum urbium altera metropolis, circuitus est stadiorum mille centum. Vrbes in ea celebres fuere, Mytilene, quæ adhuc extat, & ab ea, insula nunc Midalina uocatur, & pyrrha. Hęc quoque à uinorum generositate à poeta laudatur. [f] Samum, ubi natus est Pythagoras, 600. stadia, Icariam 300. circumire ferunt. Diocletianus ad Diogenem Præsidem insularum scribit, [g] quem sub imperio P.P. Orientis fuisse, aliquot iura significant. [h] Cum plurimum uero insularum præses Rhodi moraretur, eius ciues apud Valẽtinianum, & Gratianum Principes conquesti, obtinuerunt, ut per hyemem, quo tempore difficilis & periculosa est nauigatio, in una ex quinq; illius insulæ urbibus degeret, postea ad alias transiret. [i] Erat autem Rhodus omnium totius Asiæ insularum metropolis opulentissima, inquit Iornandes, ubi plurimum Præses morabatur; à rosarum copia est denominata, quas suis nummis imprimebant, cum inscriptione ΡΟΔΙΩΝ. infra legitur, ΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΟΣ, qui fuit primus eorum magistratus: litteræ Δ. speciem præ se fert, ait Constantinus Porphyrogenneta, triangulari uidelicet figura. Doriensiũ colonia est, qui ex Peloponneso Argiuis & Lacedemonijs ab Hercule genus ducũt: quemadmodum in catalogo nauiom Homerus scribit. eã triquetro ordine a Lindo Ialysso, & camiro insulis cingi dicit. Pro codicillis administrationis quã tum alij Præsides hic soluebat. [k] Ab eo quemadmodum & à Præside Hellesponti ad Præfectum urbi Constantinopolitanæ appellabatur. [l]

a l. cum appellatio C. de appellationib.
b § illud. in Authẽt. de appellat. & intra quæ tẽp. seu Nouell. 23.
c Nouell. 20. seu Authent. de adminis. offic. in fact. appellat.
d l. insulæ. ff. de audit.
e Paul. Castr. in d. l. insulæ. & Barthol. in tractatu da insula.
f in 3. Georgicorum.
g in l. pen. C. ubi caus. status.
h ut l. 4. C. de nauicul seu naucle. & Nouell. 8.
i l. 6. C. de off. rector. prouinc.
k ex forma Notitiæ Nou. 8.
l d. l. cum appell. C. de appellatio.

DE PROCONSVLE ACHAIAE & eius insignibus. Cap. CIII.

NOTITIA impressa in indice Achaiam tãquam partem Macedoniæ sub Præfecto Illyrici statuit: Cum uero eius Proconsulis insignia, & officium repræsentat, spectabilium seriem secuta. Asiæ proconsuli subnectit, & à suo Prefecto longe separat. Ego quoque eius uestigijs inhærens, eundem ordinem seruabo. Manuscriptus Vrsini codex indicis parte, quæ P.P. Illyrici respicit, prætermissa, eius tantum insignia, cum Macedoniæ, & Dacię imaginibus depingit, cetera omittit: quod argumentum est eã regionem tum a Barbaris occupatam, non totam Imperio Romano paruisse auctor. n. est Paulus Diaconus, Attilam Hunnorum Regem, Martiano, & Valentiniano III. imperantibus, cũ Pannonias, Daciãq; teneret, Macedoniam, Mysiam, & Achaiam cum utriq; Thracijs deuastasse. Achaia uocatur Græcia, ab Achæis, quia quo tempore a Mummio subacta est, in ea Principatũ Achæi tenebant. [m] & iden Achaia Græcia est uocata. In ea est Athenarũ ciuitas cuius Pyræus portus, inquit. D. Hieronymus, [n] septemplici muro erat communitus. Achaia Gręcię nobilis regio, ac pene insula Aegeo, & Ionio mari cincta, ab Occidẽte Macedonia & parte Aegei pelagi circundatur, contingitq; Isthmum corinthiacum, olim XII. urbibus clara, [o] A Nerone immunis facta, postea a Vespasiano rursus tributis fuit subiecta. [p] Huius metropolis erat Corinthus in Isthmo, ubi Proconsul degebat, & eo ad L. Iuniũ Gallionem Achaiæ proconsulem D. Paulum adductũ fuisse D. Lucas scribit. [q] Hic proconsul etiam Peloponesum nunc Moream uocatum rexit, quam Achaiæ partẽ Ptolomęus esse uoluit, [r] eius Præsidis a Notitia nulla mentio fit, & Plinius [s] ad Maximum Achaie Proconsulem scribens auctor est Athenas, & Lacedæmonem Peloponesi metropolim sub Achaiæ proconsulatu contineri: ita. n. scribit, cogita te missum in prouinciam Achaiam illam ueram & meram Græciã in qua primum humanitatis litteræ & fruges inuentæ esse creduntur. Deinde Hanc esse terram, quæ nobis miserit iura, quę leges non inuitis, sed petentibus dederit. Athenas esse, quas adeas, lacædemonem esse quam regas. Hæc ille. qui literas primum ibi inuentas, & frumenti semina a Cerere Triptolemo in Attica tradita significat, quod & Pausanias, Diodorus, Iustinus, Ouidius, & alij prodiderunt. Achaia cum esset prætoria, lege clodia proconsularis est facta, [t] & sub Romanis Principibus postea Proconsulem semper habuit, ut sub Traiano Maximũ. [u] Apud Vlpianũ quoq; [x] Hadrianus Calphurnium Rufum Proconsulem Achaiæ monet, nè legatum ante se e prouincia dimittat. & Paulus Iureconsultus Valerij Proculi Achaiæ Proconsulis meminit, [y] eandem sub Gallienis à Valente proconsulari imperio gubernatam fuisse Capitolinus, & Spartianus [z] scribunt: Sed & Constãtino Seueriano eiusdem procõsuli scribit. [a] Raphael quoq; volaterranus [b] recitat inscriptione, quæ uidebatur in columna in arce Athenarum Græce scripta, & latina est huiusmodi. Clarissimo Proconsuli Græciæ Rufo Festo, & Areopagitæ Areopagi senatus trecentorum, & populus Atheniensis beneuolentiæ, & beneficentiæ gratia. Is forte est Festus. qui sub Valentiniano, consularis Syriam, & proconsul Africam rexit. [c] Denique Iulianus Apostata Vectium prætextatum Achaiæ proconsulem fecit, ut auctor est Marcellinus. [d] Decius tamen apud Trebellium Pollionem, [e] Messalam Achaiæ præsidem appellat. Imperante uero Iustiniano, desijsse in Græciam Proconsules mitti suspicor, quia in Notitia octauæ Nouellę, in qua omnes prouinciarum Oriẽtis magistratus recensentur nullus nominatur Achaiæ, aut Græciæ Præses, quæ fortè tum à Barbaris tenebatur.

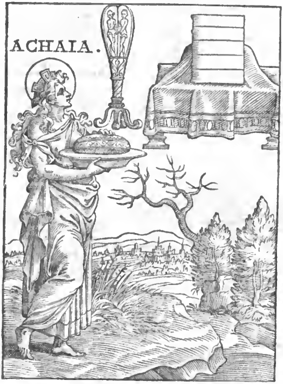
m Pausan lib 7
n in act. b. apostol.
o ut scribit Polybius.
p auctore Pausania.
q actu apost. 18.
r Aeneas Syluius in Eu opa. ca. 12.
s epistol. ul. li 9.
t Cicero in Pisõ.
u Plinius d. epistol. ult.
x in l. meminisse ff. de offic. procons. & lega.
y in l. ult. ff. ad trebell.
z in Valente.
a in l. 9. C Theo. de episco. & clericis.
b in fin. 8. libri Geographiæ.
c l. 1. C. ubi de posses. oport. l. 3. C. de cohorta
d lib. 21.
e in claudio.

Digitized by Google

NOTITIA

PROCONSVL ACHAIAE

CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub Dispositione uiri spectabilis PROCONSVLIS ACHAIAE, PROVINCIA INFRASCRIPTA.

ACHAIA.

OFFICIVM autem habet ita.

PRINCIPEM de schola Agentium in rebus ducenariorum, qui adorata clementia principali cum insignibus exit transacto biennio.

Cornicularium.

Commentariensem.

Quæstorem.

Adiutorem.

Ab actis.

Numerarios.

A libellis.

Exceptores, & ceteros apparitores.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA proconsulis Achaiæ sunt, liber rubro corio tectus, aureisque fascijs in summo, & medio cinctus, is supra abacum albo tapeto, quem aureus limbus ornat, eminet, quemadmodum in proconsule Asiæ visitur. Manuscripti argento opertum, & aureis fascijs cinctum ostendunt, ut in aliis Proconsulibus. Duo quoque

Principes

Principes in aurata columna alte spectantur, & ipsius Achaię imago uas aureis plenum dextra tenens, quod sinistra aperire uidetur Tutulum seu petasum in capite gestat, purpuream togam humero dextro connexam super auream talaremque tunicam induta, nudis pedibus incedit In manuscriptis tunica purpurea auroque & albo distincta, sub uiridi pallio, & aureis cothurnis induta spectatur, reliqua sunt sicut in Proconsule Asiæ cuius omnia habet insignia.

In officio etiam exemplo aliorum Proconsulum, hunc CCCC. apparitores habuisse uerisimile est, [a] quorum primus erat Princeps, ex Ducenarijs scholę agentium in rebus, qui clarissimus uocabatur, [b] & adorata clementia principali, cum insignibus tranlatio biennio exibat, id est eo munere liberatus ad adorandum, seu exosculandum reuerenter purpuram Principis admittebatur, [c] ita enim salutabatur. Notum est autem ex D. Hieronymo & alijs deosculationem pro adoratione accipi, is enim [d] scribit se in secundo psalmo, καταφιλήσατε, idest deosculamini uertisse, adorate: quia, inquit, qui adorant, solent deosculari manum & capita submittere, quod beatus Iob se elementis fecisse negabat, dicens, si uidi Solē, cum fulgeret, & osculatus sum manum meam ore meo: Et Hebræi iuxta linguæ suæ proprietatem deosculationem pro ueneratione ponunt: Hæc D. Hieronymus. Photius; [e] in adorando, inquit, dextram ad osculum referimus. de quo plura Coelius Rhodiginus. [f] Princeps ergo huius officij, osculando Principis purpuram eam adorare dicebatur. Hic autem ritus in adorando Principe ita obseruabatur, duo uestem eius purpuream extollebant, quam adorans osculabatur Procopius, Gilimer inquit, [g] & Bellisarius iussi ab his, qui Imperatoriam purpuram sustinebant Iustinianum supplices adorauerunt. Hæc ille. Id ergo huius Principi officij indulgebatur, quod alijs Præsidum officialibus nō licebat, ut Principem scilicet officio liberatus, adoraret. [h] Tumque Vicarij dignitatem consecutus, Comes primi ordinis fiebat. [i] Hic primus proconsulem salutabat, & apud eum sedebat, [k] si cohortalis fuisset ab eo onere, princeps officij factus, liberabatur: & qui post eius principatum nati erant ex illo liberi, [l] minores etiam sportulas ipse, uxores, liberi, & coloni, cum litigabant executoribus soluebant. [m]

Insigne autem cum quo hic Princeps exibat, erat cingulum, quo ipse & pauci alij apparitores utebantur, [n] functique officio illud deponebant, nisi maiorem dignitatem essent assecuti, ut iste, qui comes primi ordinis creabatur.

Non omnes uerò agentes in rebus ad Principis gradum promouebantur, sed illi tantum, qui ducenarij dignitatem attigissent, & hoc sentit Constantinus ad agentes in rebus scribens: [o] ad ducenariā, inquit, centenariam, & biarchiam, nemo suffragio sed labore uniusquisque perueniat: principatum uero adipiscatur matricula decurrente: ita ut ad curas agendas & cursum illi exeant, quos ordo militiæ uocat, & eius laborum adiutor: Hæc ille.

Habebat Proconsul Achaiæ in officio, & Cornicularium, Commentariensem, Quæstorem, adiutorē, ab actis, Numerarios a libellis, Exceptores, & ceteros apparitores. In huius officio, & aliorum Proconsulum, omittitur, cura epistolarum, quam alij magistratus habebāt, & pro ea substituitur Quæstor qui in aliorum officijs non nominatur. Is erat, quem uulgo cancellarium uocant, uel a secretis. Nicetas [p] ait, Domesticum a Latinis seu cancellarium, a Græcis Logothetam uocari. Id etiam significat Cassiodorus, [q] & si loquitur de Quæstore Principis. Asiæ proconsul habebat Scriniarios qui hic omittuntur, Proconsul Africæ in Occidente Primiscrinium. Hi omnes probabantur à Principe, codicillis scriptis à scriniarijs sacrarum epistolarum, & ab ipso Principe, ac demum Vicario subscriptis. [r]

a l. 2. C. de appatitorib. proconf. C. de principibus agentiū in rebus
b ut in l. fin. C. de princip. ag. in reb.
c l. 2. C. de priui leg. scholar.
d ad Pāmachium in Apologia aduersus Rufinum.
e li. 28. ca. 2.
f li. 20. cap. 8. in fin.
g lib. 2. de bello Vandalico.
h l. 1 C. de appatitorib. Præfect. urb.
i l. eos. & l. seq. C. de princip. ag. in reb.
k l. 4 C. eod. tit.
l l. pen. C. d. t.
m l. fi. C. eo.
n l. 3. C. de numerat. l. pricipes C. de princip. ag. in reb. l. ul. C. de apparitorib. magist. milit.
o in l. 2. C. de offic. mag. offic.
p lib 7.
q in 6. in formula Quæsturæ.
r l. ult. C. de dinersis offic.

DE COMITE ORIENTIS, EIVS que insignibus, & officio.
Cap. CIIII.

SEPTEM totius imperij Orientalis erāt diœceses, idest plurium simul prouinciarum administrationes, quarum quinque Præfecto Prætorio Orientali parebant, scilicet Orientis, Aegypti, Asianæ, Pōticæ, & Thraciarum. Aliæ duæ, Macedoniæ & Daciæ Præfecto Illyrici iuberant, prout iurā, [s] & Notitia in indice distinguunt, singulæque suos prouinciarū Rectores habebant. Prima ergo sub memorato Præfecto Prætorio erat Orientis diœcesis comiti commissa.

Orientem ueteres plagam uocabant, ubi sol oritur, à Tigri fluuio usque ad Cyprum, & Thracias uersus Occidentem, & à Ponto Septentrionali usq; ad Arabiam uersus Meridiem, totamque eam regionem olim Syriam dictam, auctor est Plinius, [t] quā terrarum maximam appellat. Vniuersæque huic regioni Præfectus Prætorio Orientis imperabat. Ammianus uero, [u] ita de Oriente scribit. Orientis limes in longum porrectus, & rectum ab Euphratis fluminis ripis ad usque supercilia porrigitur Nili, Læua Saracenis conterminatus gentibus, dextra pelagi fragoribus patens, quam plagam Nicanor Seleucus occupatam auxit mirum in modum; cum post Alexandri Macedonis obitum successorio iure teneret regna Persidis: Hæc ille. Guilielmus Tiri Episcopus, [x] totam Syriam Orientem fuisse scribit: Syria, inquit, aliquando largius accipitur, ut sit nomen totius Orientis; Aliquando strictius, ut partē tantum contineat: Syria maior, multas prouincias intra suum cōtinet ambitum; à Tygridi enim habens initium, usque in Aegyptum protenditur, & à Cilicia usque in mare Rubrum, cuius ab inferiore parte, quæ est inter Tygridem, & Euphratem, prima eius partium Mesopotamia est; post hanc uero eiusdem Syriæ Coelesyria maxima portio est, in qua Antiochia ciuitas illa nobilis cum suis suffraganeis urbibus sita est, cui quasi à Septentrione utraque Cilicia contermina est, quæ eiusdem Syriæ sunt partes. Ab Austro uero Phœnicia statim coniungitur. Inter partes eius præcipuas sunt etiam Syriæ partes, utraque Arabia, prima cuius metropolis est Bostrū: Secunda metropolis est Petra deserti; sed & Syria Sobal eius Syriæ maioris pars est nouissima ad Aegyptum respiciens. Hæc ille. Nos quoque Orientem hic intelligimus totam eam regionem; quæ à Cilicia, Cypro, & Arabia, usque ad Tigrim extenditur: Ea est tota plaga Orientalis, excepta Asia minore. Cum igitur Persę Armeniam, & Mesopotamia, aliasque uicinas regiones deuastarent, opus erat maiore magistratu, qui eorum conatus frangeret. Itaque inuentus est Comes, ut spectabilis, qui Orienti cum militum robore præesset; sed eum Præfecti Prætorio Orientis Vicarium fuisse puto, qui Comitis titulo est insignitus, uarijsque nominibus appellatus. sub Decio enim & Fl. Claudio Metaphrastes Eumolpium Comitem Orientis nominat: sub Diocletiano Bibianum Pręfectum Orientis, & Domitianum Licaoniæ Comitem. Alij Præsidem, ut Vopiscus, [y] cum, inquit, consedisset Valerianus Augustus in Thermis apud Byzantium præsente exercitu, assidentibus Bebio Marco P. P. Q. Vicario, Præside Orientis: Hæc ille: Is est Vicarius proprio nomine ita appellatus, ad quem Diocletianus, & Maximianus scribunt. [z] Constantinus & ipse quandoque Vicarium Orientis nominat, [a] quandoque Comitem, sicut & Constantius, Gratianus, & alij. [b] Auctor est Marcellinus libr. quarto. imperante Constantio post Marcellinum, [c] Honuratam

Cod. de offic. comitis Orientis.
s l. e. nulli. C. de numerat. l. unic. C ut nemo ad suum patroc.
t li. 5. ca. 12.
u lib. 14
x lib. 4. de bello facr. cap. 9. & li. 13. cap. 2.
y in Aureliano.
z l. 14. C. de pœnis.
a in d. l. 2. C. in qb. cauf. colom. l. 12. C. Theo. de Decurion.
b l. 2. C. de op. pub. l. 4. C. de aquæd. l. 2. C. de præb. falario. quā quam alij. C. pro comite correctorem nomin. in l. 6 C. Th. de oper. pub. l. 33 & 90. C. Theo. de decurio l. 1. C. Th. de fil. deb. l. ulti. in t. xi. C. de l. 2, q. per imer iud. non appell. l. 1. C. de comer. & merca. l. 36 C. T de one. P. Publ. l. 26. C. The. de epifc. & cler. l. 8. C. Theo. de heret.
c l. 4 C. de oper. publ.

Digitized by Google

noratum postea Nebridium Comites Oriẽtis fuisse, quibus Modestus, [a] mox Phalagrius successit, Hunc Iulianus Apostatæ auunculus, deinde Rufinus Arabianus. [b] Quis uero hunc magistratum inuenerit, non constat, certe uniuerso imperabat Orienti, Zosimus. [c] Comitis inquit, Orientis magistratus ea potestas est, ut qui eum gerit, omnibus prouincias Orientis administrantibus præsit, & quæcunque non aguntur, ut par est, corrigat. XV. enim prouincijs imperabat, quinque consularibus, & octo præsidialibus, duabusque perfectissimorum. Quinque consulares sunt Palestina, Phœnicia, Syria, Cilicia, & Cyprus. Initio hæ proprætoriæ fuerunt, postea factæ consulares: Aliæ octo præsidum manserunt, nempe, Palestina salutaris, Palestina secunda, Phœnicia libani, Euphratensis, Syria salutaris, Osrhoena, Mesopotamia, & Cilicia secunda. Iis additæ sunt Arabia, & Isauria, quæ perfectissimos iudices habuerunt. Itaque. XV. prouinciæ Comiti Orientis paruerunt, quarum appellationes ipse cognoscebat, [d] & Rectores corrigebat. [e] Classi quoque Seleuciæ dictæ imperabat, quæ ad purgandum latronibus Orientem, aliasque necessitates obeundas, per Orontem flumen nauigabat, [f] Antiochiæ, quæ Syriæ est metropolis, residebat. Vbi Strabo, [g] Orientis Præfectos prætorium habuisse scribit, eamque esse tetrapolim: ex quatuor enim contiguis urbibus constabat, quarum quælibet proprio muro cingebatur, sed omnes simul communibus mœnibus claudebantur: Daphnes lucus omnium amœnissimus, in eius erat suburbio, cuius nullam arborem excindere, uel distrahere licebat. [h] D. Hieronymus, [i] hanc urbem, totius Orientis metropolim appellat, ubi primum Christianorum nomen est inuentum, qui prius homines uiæ uocabantur, [k] ibi & D. Petrus primo sedit: Constantinopolitana synodus, [l] Orientis, inquit, episcopi, solum Orientem administrent, seruato honore primatus Ecclesiæ Antiochenæ. Eam incendio hostili exustam Iustinianus restituit, ac mirifice ædificijs exornatam, Theopolim uocauit, [m] & ita eam Procopius appellat. [n]

Verum amplam huius Comitis potestatem Iustinianus ualde coarctauit, [o] cui solam Syriam primam, & illi contiguam Cyrrhesticam reliquit.

Appellabatur à Comite Orientis ad P P. qui erat in comitatu, & Quæstorem palatij: causis interuiebant, officium Præfecti, & scrinium epistolarum: Hoc enim erat generaliter statutum, ubicunque à spectabili appellabatur. [p] Multat Comes Orientis tantum in VI. auri uncijs, [q] quæ est fere summa 55. nostrorum aureorum: alij spectabiles in tribus tantum uncijs.

Soluit Comes Orientis pro codicillis suæ administrationis sacro cubiculo solidos. 63. Primicerio Tribunorum notariorum, cum quatuor scriniarijs sacri laterculi solidos 50. eius adiutori, tres, officio Præfectorum prætorio. 80. tota hæc summa est solidorum 196. [r] In foro comitis Orientis. 40. tantum aduocati orabant, qui non minus quinquennio iuri operam dedissent: Horum primus per biennium fisci patronus creatus, [s] ex publico salarium fermè aureorum. 600. percipiebat, quod Cal. Octob. soluebatur, quemadmodũ & aduocatis P P. [t] Incipiebat fisco Calend. Aprilis patrocinari, [u] & finito biennio, nullius, nisi propinquorũ causas tuebatur. Priuilegium habebat, ne milites, aut alios hospitari teneretur. [x]

a Marcellin. lib. 19
b Marcellin. lib. 21.
c in 5. post princip.
d l. nemo. C. de iurisdic. omni. iudic.
e l. 51. C The. de offic. rector. prouinc.
f li. 1. C de classi.
g lib. 16.
h l. 1. & 2. C de cupress. ex luco Daphnensi nõ excidend.
i epistol. 61. ad Pammachium.
k §. actuum apostolo ubi oecumenius.
l canone 2.
m l. 6. in fin. C. de summa trinit. Nouell. 7 capi. 8. Nouell. 123. §. 3. Nouella. 42. §. 1. Nou. 109 in principio.
n lib. 2. de ædifici. Iustinian. & Cedren. 2. anno Imperij Iustiniani.
o Noue 8. §. hoc aũt ipsũ dicimus
p §. qa uero due in Authen. de administ. off. i sacr. appell. seu Nou. 30. l. præcipimus §. 3. C de appellation. b.
q l. fin. §. 2. C. de mod. multar.
r in §. quantam. Nouell. 8.
s l. iubemus. C. de aduoca. diuer. iudic.
t l. per han. C. d. tit.
u d. l. per hãc ti.
x d. l. iubemus.

NOTITIA

N O T I T I A

COMES ORIENTIS

CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub Dispositione uiri spectabilis COMITIS ORIENTIS, PROVINCIAE INFRASCRIPTAE.

PALESTINA.
PHOENICE.
SYRIA.
CYPRVS.
CILICIA.
PALESTINA *secunda.*
PALESTINA *salutaris.*
PHOENICE *Libani.*
EVFRATENSIS.
SYRIA *salutaris.*
OSRHOENA.
MESOPOTAMIA.
CILICIA *secunda.*
ISAVRIA.
ARABIA.

OFFICIVM *autem uiri spectabilis, Comitis Orientis habet ita.*

PRINCIPEM *de schola Agentium in rebus ducenariorum, qui adorata clementia principali, cum insignibus exit.*
Cornicularium.
Commentariensem.
Adiutorem.
Ab actis.
Numerarios.
A libellis.
Subadiuuas.
Exceptores, & ceteros officiales.

Digitized by Google

COMMENTARIVM.

COMES Orientis pro insignibus, duorum Principum effigies in summo auratæ columnæ præferebat, & librum purpura tectum atque, (ut in Proconsule Asiæ dictum est.) abaco impositum: Manuscripti codices argēteū ei tegumen ostendunt, cuius summum aurea fascia cingit. In umbilico aureæ tabellæ aureus item Principis uultus includitur. Abaci tapetum est, ut Proconsulum, cęruleum. Infra uerò depictæ sunt XV. imagines mulierum, uario uestiū habitu amictarum, quæ totidem prouincias Comiti parentes referunt, sola Palæstina purpuream togam gestat: Aliæ, pallium, aut pallam auream, uel uiridē aut purpuream: Omnes auream coronam in capite pro more prouinciæ compię, & ante pectus uas aureis plenum, tributorum exigendorum à Comite typum manibus gestant. Aliquæ collo monile baccatū tenēt, sola Isauria uelo caput tegit. In Vrsini codice omnes pallijs partim ceruleis, partim uiridibus, aut purpureis indutę, capillis per humeros sparsi, aureū folium supra frontem gestant. In Madruciano cęruleis pallijs uelatæ spectantur. Tres uero harum prouinciarum facti sunt ordines, & quinę in singulis ordinibus recta linea collocatæ. Quinque superiores sunt consulares, uidelicet Palæstina, Phœnice, Syria Cyprus, & Cilicia. Reliquæ. X. sunt Præsidum, & omnes clarissimorum, exceptis ultimis Isauria & Arabia, quæ sunt perfectissimorum, & ideo in indice præsidales non connumerantur. Hæc in magistratus codicillis depingebantur, & forte ante comitem progredientem præferebantur, [a] certe in auditorio coram populo pro tribunali retinebantur.

Aliud insigne Comitis præcipuum erat ensis, quo accinctus ibat, sed eo Proconsules carebant. [b] Imperabat enim nō tantum populis, sed & militibus. [c] Cassiodorus. [d] Quamuis inquit, omnium dignitatum officia à manu secludantur armata, & ciuilibus uestibus uideantur induti, qui districtionem publicā dicentur operari, tua tamen dignitas, & terroribus ornatur, quæ gladio bellico, rebus etiam pacatis accingitur: Vide quo iudicio fueris euectus, quando alijs uigorem fascium uideamus esse creditum, tibi autem ab ipsis legibus ferrum constat esse porrectū: Rem cruentam dederunt animo pacato, ut & noxij nimium metuerent, & læsi de optata ultione gauderent. Hæc ille. Alia præterea præsidum ornamenta, nempe fasces cum argentata securi, uehiculum item argentatum, & alia huiusmodi habebat.

Sexcentos uero apparitores tenebat, [e] qui sine sacra probatoria creari non poterant, sicut nec alij illustrium & spectabilium magistratuum cohortales, [f] Probatoriæ sunt litteræ a Notarijs scrinij epistolarū scriptæ, & manu Principis subscriptæ, quibus apparitores officio Comitis Orientis aggregandos comprobabat. [g] Hæc subscriptio encausto tantum fiebat: Is erat liquor cocto murice, & trito conchylio constans, qui uicem atramēti, cum tamen purpureus esset, exhibebat. [h] Hoc forte fiebat encaustica pictura, cuius Plinius [i] meminit, non igne, ut aliqui existimant, tabula inusta. Habet hic comes in officio Principem, inquit Notitia: de schola agentium in rebus ducenarium, qui adorata Clementia principali, cum insignibus exit; Hæc in officio proconsulis Achaiæ sum interpretatus: sed hic fortè addendum, exit (translacto biennio) quemadmodum ibi legitur, & infra in officio Vicarij Ponticæ: Hunc sequebantur Cornicularius, Commentariensis, Adiutor, Ab actis, Numerarij, A libellis, Subadiuuæ, Exceptores, & ceteri officiales. Hic etiam, ut in Proconsulibus cura epistolarum omittitur, cuius loco, Subadiuuæ positi uidentur. Ad hoc officium Alytarchiæ, uel secundum aliquos Lyciarchiæ munera spectabāt: ideo que horum occasione aliqua de his, & de Syriarchis sunt dicenda; quorum iura non semel meminerunt. [k]

a l.4. C. de iniurijs.

b Dion. li. 55.

c Nouell. 27. de comite Isauriæ.

d li. 7. in formula comitiuę prouinciæ.

e l. unic. C. de apparitor. com. Orient. Cod. de apparitoribus comitis Orientis.

f l. pen. & fin. C. de diuers. offic.

g l. probatorias. C. d. ti. de diuer. offic.

h ut in l. pen. C. de diuer. rescrip.

i li. 35. ca. 11.

k l. 1. C. de offi. Comit. Orient. l. 1. C. de naturalibus liber. l. athletæ. 4. 1. ff. de excusationib.

DE LYCIARCHI, ET SYLIARchi muneribus & ludis. Cap. CV.

LYCIARCHVS, Syriarchusq; suarum prouinciarum sacerdotes, pro illarum, ut opinabantur, salute, sacra procurabant. Ideoque initio magistratus munera edere consueuerant, idest gladiatores inter se, & cum feris in amphitheatro committere, ut Tertullianus de spectaculis refert. [l] In actis procōsularibus martyrum, [m] legitur Numerium Maximum proconsulem Ciliciæ iussisse Terentiano Ciliciæ sacerdoti, ut munera ederet, & illum plures emisisse feras, quæ multorum corpora deuorarunt: cum uero martyres non tangerent, pręses iussit Terentiano, ut munus gladiatorium ederet, à quibus martyres sunt confossi. Ludos etiam Circenses, equorum cursus, & theatrales in scenis, exercebant. Qui a Lyciarcho editi, sub Comitis eiusq; officij cura ordinabantur: Syriarchi uero ludi à Syriæ Rectore procurabantur. [n] De Lyciarchis hæc Strabo; [o] Lycij, inquit, adeo ciuiliter & continenter vixerunt, ut fœliciter usque ad Italiam in mari imperauerint, & in nullo turpi lucro se extulerunt; sed in patrio more Lyciaci conuentus permanserunt. Sunt quatuordecim urbes, quæ in eo suffragium ferunt, & in commune comitium ex quaque ciuitate conueniunt, & quod maior pars comprobarit, decernunt; Maximæ ciuitates tria habent suffragia: Mediæ duo: Alię unum. Eadem pro portione tributa pendunt, aliaque munera subeunt. & paulò post. In conuentu primū eligitur Lyciarchus, idest Lyciæ præfectus: post, alij urbium magistratus, iudicia in communi fiunt, prius de bello, & pace, & socijs belli consultabant: nunc id eis non licet, sed in Romanorum est potestate: sub quibus positi imaginem antiqui magistratus retinuerunt creandi Lyciarchi, qui non amplius, ut olim imperat, sed sacerdotio fungens ludis publicis præest: Hæc ille. idem in pluribus alijs prouincijs fiebat, in quibus negocia publica legati ciuitatū tractabant, ad quorum conuentus plura Principum rescripta extant, ut Adriani, [p] siue Pij Antonini, [q] τῷ κοινῷ τῶν Θεσσαλῶν, πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Θρᾳκῶν· [r] τῷ κοινῷ τῆς Ἀσίας, [s] Alexandri, τῷ κοινῷ ἐν Βιθυνίᾳ Ἑλλήνων [t] idest communi seu uniuersitati Thessalorum, Thracum, Asiæ, & qui in Bithynia sunt Græcorum; ita eorum comitia appellant, in his etiam causæ tractabantur, & sacra a Lyciarcha & Syriarcha fiebant. Tertullianus, [u] Quid ergo, inquit, mirum si apparatus agonum Idolatria conspurcat, de coronis profanis, de sacerdotalibus Præsidibus, de collegiarijs ministris. Sic Pausanias, [x] Sacra, ait, Ioui Nemęo Argiui in Nemęa faciunt, eique certum sacerdotem deligunt, & armatis uiris cursus certamina, proponunt in ipso Nemęorum conuentu. Hæc ille. Dubium uero est, quomodo Lyciarchi sacerdotis munera, & ludos, officium Comitis Orientis, Leonis A. iussu, [y] curaret, cum Lycia non ad Orientis Comitem, sed Vicarium Asiæ spectet: Cuiacius uir doctissimus, [z] Leonis illud rescriptum, [a] deprauatum esse ait, & ex uetustis codicibus, pro Lyciarchiæ legendum Alytarchiæ. Fuit autem, inquit, Alytarcha sacerdos Antiochiæ in Syria: ita dictus, quod in ludis, qui in honorem deorum fiebant τοῖς ἀλύταις, idest mastigophoris præesset; eius fit mentio in Legibus. [b] & auctor est Phauorinus, ipsum qui olympica certamina ordinabat, Alitarcham dictum. Similia sacerdotia Modestinus recenset, [c] scilicet Asiarchiam, & Bithiniarchiā, & Cappadocarchiam, prout in Gręco archetypo legitur, quæ sacerdotia gentium esse dicit, seu gentilium; & ita etiam appellat Strabo

l lib. de munere.

m apud Cæsarē Baron. an. 290.

n l. 18. C. de off. Comit. Orientis.

o lib. 14. Geograph.

p in l. 37. ff. de iudic.

q in l. 5. ff. ad L. Iuliā de ui. publ.

r & in l. 1. 1. 1. ff. de appellation.

s l. 6. ff. de excusationib. tut.

t l. 25. ff. de appellationib.

u li. de spectaculis.

x lib. 2.

y in l. unic. C. de off. Com. Orient.

z li. 8. obser. 13.

a d. l. unica.

b in l. vl. C. Theo. de expens. ludor. l. 12. C. Theo. de iure fisci, & l. vlt. C. de cupressis ex luc. Daph. secundum correctiorē lectionem.

c in l. Athletæ. par. 1. de excus. tutor.

bo in calce sui operis, *εἰσι δὲ καὶ δυνάσται τινὲς, καὶ φυλάρχοι, καὶ ἱερεῖς ὑπ' αὐτοῖς*, idest sunt autem Principes quidam sub ipsis, & phylarchi, & sacerdotes. Horum & Phoeniciarchorum Constantinus Iustinianusque meminerunt. [a] Asiæ quoque sacerdotium nominatur à Papiniano, [b] & Hermogeniano, [c] Eusebius porro Cæsariensis [d] narrat, rogatum fuisse Philippum asiarcham; ut leonem emitteret in Polycarpum, & ille negauit sibi licere, quod munus suæ editionis eaijsset. Ruffinus asiarcham munerarium uertit: sumptus enim in edenda munera ipsi Phoeniciarchi faciebant. Alexander A: [e] Si de proprio suo, inquit, patrimonio muneris editionem tuo nomine pater tuus repromisit, ideoque etiã sacerdotem te creari impetrauit: onus erogationis commune omnium hæredum eius esse præses prouinciæ non ignorabit. Idem Honorius A. [f] Iudices, inquit, in ludis duos aureos non excedant, exceptis Alytarchis, Syriarchis, itemque Asiarchis, quorum nomen uotiuæ festiuitatis solemnitas dedicabat. [g] Constantius uero, & Gratianus A A. [h] nec non alij [i] hæc simpliciter sacerdotia uocant. Coronam auream in capite, togam auro purpuraque intextam hi sacerdotes gestabant. Tertullianus: [k] Eodem more, ait apud Aegyptios & Babylonios insignia erant dignitatis, quo more nunc prætextæ, uel trabeæ, uel palmatæ, & coronæ aureæ sacerdotum prouincialium.

De ijs ornamentis intelligit Valerianus A. [l] ad Vindium prouinciæ cuiusdam sacerdotem factum scribens Atrocem, inquit, sine dubio iniuriam esse factam manifestum est, si tibi illata est, cum esses in sacerdotio, & dignitatis habitum, & ornamenta præferres. Hactenus de Comite Orientis, Lyciarchis & Syriarchis: nũc de prouinciarum Rectoribus qui ipsi parebant, est differendum; & iuxta Notitiæ ordinem, à Consularibus ut dignioribus auspicati, ab eo qui Palęstinam regebat incipiemus: deinde ad Præsidales perfectissimorum prouincias ueniemus.

a in l. 1. C. de naturalib. lib. Edicto. 4. de magistratu. Phoeniciæ Liban. Nouell. 89. §. ult.
b in l. 8. de uacation. muner.
c in l. 17 de munerib. & honoribus prouinciæ sacerdotium uocatur.
d lib. 4. ecclesiastic. histor ca. 15.
e in l. unic. C. de periculo successi. patent. li. 10.
f in d. l. fin. C. Theo. de expens. ludor.
g l. 103 C Theo. de Decurionib.
h in l. 46. 75. C. Theo. d. tit.
i in l. non distinguemus. §. sacerdotio. ff de arbitr. l. r. 4. r ff. ad l. Iuliã de ambit. l. pe. C. de pactis. l. 33 & 51. C. de episcop. & cleric. l. pe. ff de uacat. muner.
k de idolatria.
l in l. 4. C. de iniurijs.

DE CONSVLARI, & postea PROconsule Palæstinæ, eiusque insignibus.
Cap. CVI.

PRIMVS inter Orientis Rectores qui comiti parebant, consularis Palæstinæ recensetur, eadem Iudæa dicta ab Oriente, & Septentrione Libano, & Antilibano: Ab Occidente parte Phoeniciæ terminatur: & a Sidone usque in Gazam, & Arabiam secundum Syriaci littus maris extenditur: A meridie Arabia Petræa cingitur. Latitudo eius à Ioppe oppido ad Thracones montes, siue Antilibanum, est circiter millium passuum LX. quam mediam fere Iordanes fluuius diuidit. Longitudo à fontibus Iordanis, & monte Libano, usque ad Bersabeam urbem atque initium Aegypti, est millium passuum. CLX. Plinius ait CLXXXVIII. Clauditur undique montibus hinc abruptis rupibus, & profundis uallibus concursu torrentium, inde alijs, & implexis anfractibus sic contractis, ut per angustos colles uia pateat transitus uiatori. Appellata est Palæstina à Philistin, quem nos corruptè Palestinum dicimus. Is descendit à Cham filio Noe, ait D. Hieronymus. [m] Dirutis Hierosolymis, caput Palæstinæ fuit Cęsarea, ad littus maris Syriaci, cis Iordanem sita, prius turris Stratonis à Stratone Sidonis Rege ædificata, postea Cæsarea à Vespasiano uocata, inquit, Iustinianus, [n] quod in eius obsidione is Cæsar sit appellatus. Plinius ait Vespasianum eo coloniam deduxisse, unde togatus eius populus incedebat, & Palæstinæ imago togata in Comitis Orientis insignibus conspicitur. Ioseph[o] uero, [o] & Ammianus. [p] ac D. Hieronymus, [q] in honorem Octauiani Principis eam urbem ædificatam, & Cæsaream ab Herode seniore uocatam uoluit; quam ampliatam mirificè ædificauit, ac templũ ibi albo marmore Augusto construxit, & Palæstinæ primæ, [r] uel ut ait Gulielmus Tyri Episcopus [s] secundæ metropolim esse uoluit. D. quoque Hieronymus [t] Cæsaream Palæstinæ caput appellat, ubi Herodes primi nepos ab Angelo percussus, Cornelius Cẽturio baptizatus, & Agabus Propheta, [u] Zona D. Paulum ligauit, ibidem & milites ad utrasque Iordanis ripas sub duce Palæstinæ stationem habebant, Ea demum iuris Italici, idest immunis facta fuit. [x] Cum uero populo opibusque abundaret, prius sub Iuliano Apostata consularem habuit, [y] deinde sub Gratiano Proconsulem, [z] quo tempore in duas prouincias diuisa fuit, siquidem Theodosius in utraque Palæstina iudæorum Synedria, seu seniorum, ac magistrorum collegia fuisse scribit: [a] postmodum in tres partes est diuisa: Primam idest maiorem, cuius metropolis fuit Cęsarea, seu turris Stratonis, & Secundam, cuius caput fuit Samaria, Sebaste, ab Herode Rege dicta, quæ fuit colonia, [b] alij dicunt Scythopolim, [c] & Tertiam Salutarem, cuius metropolis erat Hierosolyma. Prima tantum Consularis fuit, reliquæ a Præsidibus regebãtur. Hæc prouincia celebris erat Rhetorum atque artium academijs, in quibus se institutum fuisse D. Gregorius Nazianzenus in oratione funebri Cæsarei fratris memorat. Iustinianus uero [d] Palæstinam primam proconsularem fecit, ut prætexta, idest ueste purpura circũtexta, quali & alij Proconsules, & aureo torque, curruque argentato publice uteretur, & more aliorum Proconsulum sex fasces præmitteret. [e] Viginti duas libras auri, quæ efficiunt fere 2400. nostros aureos a Principe percipiebat, quibus ipse, & assessor, officiumque alebantur; ac stationariorum militum manu & aliorum opera quietam pacatamque regionem tenebat. Ab eo quemadmodum & ab alijs spectabilibus ad P. P. qui erat in comitatu, & Quæstorem sacri palatij, administrante officio P. Prætorio appellabatur. [f] Pro codicillis magistratus soluebat hic cõsularis tribus chartularijs sacri cubiculi solidos nouem. Primicerio Tribunorum notariorum 24. Eius adiutori tres; officio Præfectorum 40. Hæc colligebant summam solidorum 76. [g] Proconsul uero ultimo creatus, soluebat quantum alij proconsules. [h]

Sub finem Notitię Orientalis, spectatur consularis Palæstinæ, habens a dextra abacum purpureo tapeto surrectoque instratum, cui liber mandatorum uiridi corio tectus inhæret, propè aurei Principum uultus, aureæ item columnæ, prætor i ailant. quæ sunt eius insignia. ipse in solio ense aurata uagina condito, balteoque item aurato, accinctus sedet, sinistra hastam tenens, in cuius summo, tabula nomen prouinciæ Palęstinę scriptã ostendit, dextra auratum cornu aureis plenum gerit: quod tributum in primis ex prouincia ab ipso exigendum refert. [i] In capite galerum cum aureis pinnis phrygiatum præfert. A pede sursum ad poplitem purpureis ocreis per medium auro diuisis indutus, uiridi pallio dextrum humerũ tegit: In manuscriptis tunicam cęruleam pallio purpureo amictus, in solio aurato alte sedet. Mandatorumque liber argento tectus, quatuor auratis loris constringitur. Alios consulares ijsdem usos insignibus Notitia monet.

Officium consularis Palestinæ hoc habebat, nempè Principem de eodem officio, Cornicularium, Cõmentariensem, Adiutorem, Numerarium, Ab actis, A libellis, Exceptores, & ceteros cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam, sine annotatione clementiæ Principalis: Hæc Notitia. Eadem ferme uerba sunt Theodosij A. ad Florentium P. p. [k] Nullum, inquit, ex principe cohortalis officij, uel ad aliam posse militiam adspirare, uel ministerijs sibi contra publicam utilitatem blandiri, uel ad quamlibet aliam dignitatem ad præiudicium præteriti status accedere concedimus. Hæc ille. Ita enim cohorti erant obnoxij apparitores, ut eam non possent deserere.

m in quæst. in Genes. cap. 10.
n Nouell. 103. de Proconſ. Palæstinæ.
o lib. 15. Antiq. iudaica ca. 30. & li. 16. c 5.
p lib. 14
q in act. apostol.
r d. Nouell. 103. in prin.
s l. 10 belli sacri cap. 15.
t in epist. ad pammachium.
u in act. aposto. ubi D. Hieronymus.
x l. 1. & ult. ff. de censib.
y l. si quis decurio. 24. C. de decurio. l. 55. C T. eo. tit.
z l. 42. C. Theo. de appel. l. 18. C. Th. quor. appell. non recip. & d. Nouell 103. in prin.
a in l. iudæorum C. de iudæis.
b d. l. 1. ff. de censib.
c Pratum spirituale, cap. 50.
d d. Nouel. 103.
e l. antepe. ff. de offi. proconſ.
f l. præcipimus. §. 1. C. de appella. §. 1. in Authent. de administ. offi. in sacr. appel. seu Nouell. 20.
g Nouell. 8.
h d. Nouell. 8.
i Nouell. 103.
k in l. pen. C. de cohortalib.

Digitized by Google

ſerere. [a] Hæc officia militiæ vocabãtur, [b] & ideo Notitia dixit, hos non poſſe ad aliam tranſire militiam, SINE ANNOTATIONE CLEMENTIAE PRINCIPALIS. Annotatio erat ſubſcriptio Principis. Leo enim A. [c] iubet his qui militiæ, officijs maiorum iudicum incumbunt, edi authenticas ſcripturas, quæ diuinam, inquit, noſtræ pietatis continent adnotationem, id eſt, ſubſcriptionem, & ita in præcedente reſcripto idem Leo de officijs loquens, interpretatur. [d] Militiam, ait, ſortiantur ex authenticis ſacris probatorijs manu noſtra ſubſcriptis. Ita verò Princeps ſubſcribebat A. M. D. id eſt, Auguſti manu diuina, vt apparet in nouella lege Valẽtiniani. [e] Et quia notis ſubſcribebat, punctæ diuina manu dicebantur illi, quorum litteris Imperator ſubſcribebat. [f] Hanc diuinam ſubnotationem appellauit Iuſtinianus. [g] Præfata clauſula, vt apparitores ad aliam non tranſeant militiam, in illuſtrium, aut ſpectabilium officijs non reperitur, quia illi cohorti non erant obnoxij. [h] alij conſulares, ſubiecti Notitia, ad ſimilitudinem Conſularis Palæſtinæ officium habent: hunc enim conſularem tãquam digniorem, aliorum exemplar eſſe voluit. Cæteras Palęſtinas infrà inter pręſidales proſequemur. Nunc alias conſulares continuabimus.

a l. 7. & vl. C. eo.
b d. l. 7.
c in l. vlt. C. de diuerſ. offic.
d vt in l. pen. C. eod.
e de homicidio caſu facto.
f l. 4. C. de aduocat. diuerſor. iudicum.
g l. prima in fin. C. de Iuſtin. C. confirmand.
h l. 2. C. de apparitorib. P. P.

DE CONSVLARI PHOENICIAE. Cap. CVII.

MARCELLINVS, [i] de Phœnicia hæc ſcribit. Accliuis Libano monti Phœnice regio plena gratiarum, & venuſtatis, vrbibus decorata magnis, & pulchris, in quibus amœnitate celebritateq; nominum Tyrus excellit, Sidon & Berythus, ijs denique pares Emiſſa & Damaſcus, ſeculis conditæ priſcis. Hæc ille. A palmarum copia, quas Græci phœnices appellant, dictam eſſe Phęniciam Procopius [k] ſcribit. Gulielmus Tyri Epiſcopus, [l] ita diuidit; Olim, per multa tempora Phœnicia ſimpla fuit, & vniformis, nunc autem in duas diuiſa eſt, quarum prima maritima dicitur, cuius metropolis eſt Tyrus, vrbs habẽs XIIII. ſuffraganeos: altera verò dicitur Phœnicia Libanenſis, cuius metropolis eſt Damaſcus, quæ etiã aliquando dicitur Syria. Hæc iterum Phœnicia poſtea diuiſa eſt in duas partes, quarum altera dicitur Damaſcena; altera Emiſſena: Hæc ille. D. Hieronymus [m] Phœnicia, ait, prouincia Syriæ eſt, cuius partes ſunt, Samaria, Gallilæa, & aliæ plurimæ regiones. Gallileæ quoque duę ſunt, vna gentium vicina finibus Tyriorum in tribu Neptalim, vbi & Solomon vigintiquinque ciuitates donauit Hiram Regi Tyri; altera circa Tyberiadem, & ſtagnũ Genezaret in tribu Zabulon: Hæc D. Hieron. Tota regio inter Palęſtinam & Syriã Palmirenam trianguli ſpeciem præbet. Ab Oriente habet fontem Eleutheri, & Chryſorhoæ caput, à Meridie montem Libani: ab Occidente mare Aegyptiũ, vbi in latum extenditur, Phœnicia maritima, à Corſæo fluuio cincta, vbi Biblus, & Tripolis, Berythus, ac Sidon. Conſularem habuit, qui Tyri reſidebat: altera Phœnicia Libani præſidem; itaque Diocletianus ad Criſpinum, [n] & Conſtantinus ad Marcellinum [o] Phœniciæ Præſides ſcribentes, de hac intelligunt. Iulianus verò Apoſtata, Iulianum; [p] & Valentinianus, Leontium, [q] Phœniciæ conſulares vocantes, de maritima loquuntur, quam & Iuſtinianus inter conſulares recenſet, [r] in ea etiam Dux cum pluribus equitum peditumque copijs caſtrametabant, vt Phęnicię maritimæ Tyrus metropolis eſſet: ab Hadriano Paulus Tyrius rhetor ad eum legatus profectus impetrauit. [s] Poſtea Theodoſius Iunior Berythum eiuſdem prouinciæ metropolim fecit. [t] Itaque duas metropoles habuit, ſicut Pontica Amaſiam & Neoceſaream. [u] ſequitur Syrię conſularis, & ipſe Comiti Orientis ſubiectus.

i lib. 14.
k in primo de bello Perſico.
l lib. 13. ſacri belli. cap. 2.
m in eſt. Apoſtolor.
n l. 3. C. de diuerſ. reſcript.
o in l. vnic. C. de form. & imp. ſublat.
p l. 52. C. Theod. de decurionib.
q l. 9. C. T. de inſtra. collat.
r Nouel. 8. in Notitia.
s Suidas in ver. παῦλος Τύριος Alciat. lib. 14. parerg. c. 15.
t l. 1. C. de metropo. Berytho.
u Nouell. 28.

DE CONSVLARI SYRIAE PRIMAE. Cap. CVIII.

SYRIA Septentrionẽ verſus, Cilicia, & Amano monte terminatur: ad Orientem Euphrate, ab Occaſu Syrio & Aegyptio pelago; à Meridie Arabia Felici, & Aegypto. Plinius terrarum maximam appellat. Sub ea Palæſtinam, Phœniciam, & Meſopotamiam complexus, Marcellinus verò [x] ſub Syria Comagenam ſeu Euphrateſem Phœnicem, & Palæſtinam compræhendit. Eius latitudo inter Ciliciam & Arabiam eſt 470. millium paſſuum. Longitudo 525. Antea Aſſyria dicta, ab Aſſur, cuius metropolis eſt Damaſcus, inquit D. Hieronymus, [y] vbi Syriæ præſes degebat. Antè Hadrianum hæc vna prouincia fuit, cui Auguſtus Saturninum mox Cirinum, Quintilium, Varrum, & alios legatos præfecit, [z] ſub Claudio Cæſare, defuncto Rege ſobemo Ituræ, & mortuo Agrippa Iudæa Syriæ ſunt additæ, vt auctor eſt Tacit. [a] & Ioſeph [b] Imperante Nerone conſularem habuit. vt auctor eſt Tranquillus, Iudæi, inquit, cæſo præpoſito inſuper Syriæ conſularem ſuppetias ferentem, rapta aquila fugauerunt. Hæc ille. Eodem titulo hanc prouinciam Catilium Seuerum ſub Hadriano adminiſtraſſe puto; [c] qui, inquit Spartianus, eam à Phœnicia ſeparare voluit, nè Antiochia, quam odio proſequebatur, ciuitatum metropolis diceretur. Ea regio Libano monte interſecta, in duas prouincias ſcinditur Pheniciam, & Syriam coelem, id eſt cauam Syriam, ſic dictam, quia inter duos montes clauditur. Demùm excluſis Iudæa, & Phoenicia tres prouinciæ factæ; Syriæ in plurali ſunt appellatæ, [d] & in tres diuiſæ; Syriam coelem, quæ prima nuncupatur, & Conſularem habebat, Palmyrenam ſeu ſalutarem ſecundamque Syriam dictam; & Comagenam ſeu Euphrateſem propè Amanum montem. Ammian. [e] Poſt Oſrhoenam, inquit, Comagena, nunc Euphratenſis aſſurgit Hierapoli vetere, Nino, & Samoata ciuitatibus amplis, & illuſtribus. Deinde Syria per ſpacioſam inter patet diffuſa planiciem. Hanc nobilitat Antiochia mundo cognita ciuitas, Laodicea, Apamea, & Seleucia: poſt hanc accliuis Libano monti Phoenice regio. Vltima terrarum eſt Palæſtina, per interualla magna patentia, cultis abundans terris, & nitidis. Quibus verbis, quatuor Syrias deſcribit, Phœnicia, & Iudęa incluſis, ſed excluſa Palmyrena. Notitia Syriam coelem ſiue primam conſularem ponit, Euphratenſem ſeu Comagenam, & Syriam ſalutarem, ſeu ſecundam, Præſidales: Iuſtinianus verò, [f] primam & ſecundam Syriam conſulares ſtatuit, Euphratenſem Præſidalem. Quæ ergo à Notitia ſimpliciter Syria vocatur, eſt coeles, quæ prima à Leone Imperatore nuncupatur, [g] & hæc diuiſis Syrijs conſularem habuit. Conſtantius enim Hieroclem, & Theodorum Syriæ conſulares appellat. [h] Marcellinus, [i] Theophilum, Valentinianus Feſtum. [k] Huic ſub Antonino Caracalla Claudius Triphoninus Iureconſultus præfuiſſe creditur, [l] ſub Diocletiano Arcadius Charitius, & ipſe Iureconſultus illi iris dixit. [m] Sub Conſtantino Dalmatius eius fratris filius. [n] Poſtremò Iuſtinianus hanc prouinciam cum Cyrrheſtica regione Comiti Orientis regendam commiſit. [o] Huius metropolis erat Antiochia, omnium totius Orientis ciuitatum nobiliſſima. Tacitus. [p] Diſceſſere, inquit, Mutianus Antiochiam, Veſpaſianus Cæſaream; illa Syriæ, hæc Iudeæ caput eſt. Herodianus libro ſecundo ſcribit S. riorum gentem eſſe leuiſſimam, pronamque ad res nouandas, ac ludis oblectari. Hactenus, de conſulari Syriæ primæ. Nunc vt Notitiæ ordinem ſeruemus, alijs

x lib. 14.
y in quæſtio. ad 10. cap. Geneſ.
z Lucas 2 Ioſeph & Aegeſipp. de excid. vrb. Hieroſolymit.
a lib. 12.
b in 19. antiq. C. vit.
c l. 1. C. de teſta. Spartia. in Hadriano.
d l. 7. § quibuſdam ff de interd. & relega. l. 3. ff. de cenſib.
e lib. 14.
f in Nouella. 8 in Notitia.
g in l. vnic. C. de offi. com. Orien.
h l. 6. C. Th. de luſ. ſiſc. & l. 78. C. eo quor. appel. 12. non recipiant.
i lib. 14. & 15. ad fin.
k l. 3. C. de cohortalib.
l l. 1. C. de iudęis.
m l. 9. C. de quęſtionib.
n Eutrop. & Nicephor. lib. 8. c. 47.
o Shoc autem ipſius Nouell. 8 §. q. à verò dux. Nouell. 20.
p lib. 18.

Syrijs Præsidialibus intermissis, ceteros Orientis cõsulares prosequemur: & Cypri consularem continuabimus.

DE CONSVLARI CYPRI. Cap. CIX.

CYPRVS insula in Pamphilio mari sita, a Cypro Cyniri, & Veneris filio est appellata, ut Stephanus de urbibus & insulis, & de colonijs Aegyptiorum Constantinus Porphyrogenneta tradit. Addit eam XIII. urbes habuisse, Constantiam metropolim, Citium, Amathum, Cyreneam, Paphum, Arsinoem, Solos, Lapithum, Cerbeam, Tamasiam, Trymithum, ex qua S. Spiridon & Carpasius prodiere. Diuersis Regibus paruit, inter quos fuit Demonicus, ad quem Isocrates orationes scripsit, donec ad Reges Aegypti, & inde ad Romanos peruenit, ut infra dicetur. De hac ita Marcellin. [a] Cyprum insulam, inquit, procul à continenti discretam, & portuosam, inter municipia crebra, urbes duę faciunt claram, Salamis & Paphus altera Iouis delubris, altera Veneris insignis. Tanta autem tamq; multiplici fertilitate abũdat rerum omnium, ut nullius externi indigens adminiculi, indigenis uiribus à fundamento ipso carinæ ad supremos usq; carbasos ędificet onerariam nauem, omnibusq; armamentis instructam mari committat. Nec pudet dicere auide magis hanc insulam Populum Romanum inuasisse, quam iuste. Ptolomęo enim Rege fœderato nobis, & socio ob ærarij nostri angustias iussu sine ulla culpa proscribi, ideoque hausto ueneno uoluntaria morte deleto, & tributaria facta est, & uelut hostiles eius exuuiæ classi impositæ in urbem adductæ sunt per Catonem. Hæc ille. Ob penuriam ergo ęrarij Rom. à Pub. Clod. Trib. Pleb. lege lata est publicata, & mortuo Ptolomæo eius & Aegypti Rege, à M. Catone in prouinciæ formam redacta, primusque eam C. Sextilius Rufus Quæstor iure prætorio administrauit; Deinde Ciliciæ attributa a Procõsule est administrata, Strabo [b] eam prætoriam fuisse scribit, aliquando tamen à Proconsulibus rectam ex marmoribus constat, & D. Lucas [c] a Sergio Paulo proconsule eam sub Claudio administratam fuisse refert. Demum consularem habuit, qui pro codicillis magistratus pendebat quantum alij consulares. [d] In sacris litteris chetim uocatur, quia is primus ibi urbes condidit, à quo Cithium oppidum tempore D. Hieronymi extabat, ut ipse in locis Hebraicis narrat. Appellabatur olim à Consulari Cypri ad Quæstorem exercitus Iustiniani; Deinde cautum est, ut ad eum & Quęstorem palatij prouocaretur. [e]

Auctor est Nicephorus, [f] imperante Anastasio corpus D. Barnabæ Apostoli in Cypro sub arbore siliqua inuentum, super cuius pectore Matthæi Euangelium ipsius D. Barnabæ manu scriptum iacebat, hac de causa Cyprij ab Antiochiæ Archiepiscopo, cui suberant, fuere liberati, itaque tum Metropolitanum habere cœperunt. Id Iustinianus in gratiam Theodoræ coniugis Cypriæ confirmauit. [g]

[a] lib. 14.
[b] li. 14 in fin. & 17. in fin.
[c] actu. 13.
[d] Notitia Nouel. 8.
[e] Nouell. 41.
[f] li. 16. cap. 37.
[g] d. cap. 37.

DE CONSVLARI CILICIAE PRIMAE, & præside secunda. Cap. CX.

VLTIMVS sub Comite Orientis Consularis est Ciliciæ: hæc ab Oriente Amano monte à Syria cęle separatur, à Septentrione parte Armeniæ & Cappadociæ, ab Occidente Pamphylia, a Meridie Isico sinu terminatur. Eam Marcellinus [h] ita describit: Superatis Tauri montis uerticibus, qui ad Solis ortum sublimius attolluntur, Cilicia spacijs porrigitur latè distentis, diues bonis omnibus terra, eiusque lateri dextro adnexa Isauria: & infrà. Hæ duæ prouinciæ bello quondam Pyratico catervis mixtæ prædonum a Seruilio proconsule missæ sub iugum, factæ sunt uectigales: Hæc ille. Idem Sext. Ruffus; Cilicia, & si pars Asiæ minoris, Orienti tamen attribuitur, nõ Asianæ. Eius metropolis est Tharsus D. Pauli Apostoli patria, & Proconsulis sedes, quæ Cidno fluuio intersecta, uulgo Terassa nuncupatur. Prouincia Carmania dicitur, à Carmanis Turcis qui eam an. 250. tenuere donec a suæ sectæ hominibus expulsi fuere. Huic olim Proconsul imperabat: Nam Cicero, Plinius, & alij Ciliciæ proconsules, aut eorum loco fuere. Hadriano imperante Vinium Varum legatum habuit, [i] deinde Benidium Rufum. [k] sed dubium an tum esset cõsularis, an postea a M. Antonino sit facta: Is enim prouincias inquit Capitolinus, ex proconsularibus consulares, aut ex consularibus proconsulares, aut prætorias, pro belli necessitate fecit. Certè sub Antonino Caracalla Rutilianus Ciliciam Consularis regebat. [l] Vopiscus Aurelianum, Constantino imperãte proconsulem Ciliciam rexisse scribit. Duplex uero Cilicia fuit, [m] Campestris Cilicia prima dicta, & Thrachęa Cilicia secunda. Prima à Consulari regebatur, [n] cuius metropolim Tharsum fuisse diximus. Secunda à Pręside, [o] cuius metropolis Amauarza urbs antiquissima fuit. Strabo, [p] Cilicia, inquit, quæ extra Taurum est, diuiditur in Ciliciam Thrachęam, idest asperam, & Campestrem. Thrachęa oram maritimam perangustam habet, & nullum, uel raro locum planum, ei Taurus imminet, parum frequens incolis usque ad latera Borealia, quæ circa Isauriam sunt, & Homonades usque in Pisidiam: Eadem Thrachiotis dicitur, & incolæ Thrachyotę. Campestris uero, à Solis, & Tarso Issum usq; pertendit. Hæc ille. [q] Hanc inter consulares, & aliam inter præsidales etiam Iustinianus recenset. [r] Ciliciam Thrachęam ante Regibus concessam in prouincię formam Vespasianus conuertit. Tranquillus. [s] Thrachęam, inquit, Ciliciam & Comagenam ditionis Regiæ usque ad id tempus, in prouincię formam redegit, uulgo codices sunt corrupti, pro Thracheam enim legunt Thraciam, quę longè ante Romanis paruerat, id & Pub. victor [t] comprobat Syria ait Palęstina, nec non Cilicia Thrachęa, & Comagene, quam Augustophratensem nominamus, prouincijs accessere, additique sunt Iudęi. Hanc Ciliciam Dario Persarum Regi 500 talenta olim pro tributo soluisse, Herodotus [u] est auctor. Cilices insignes nautę & piratæ fuere, ac nauibus plus MD. cum socijs mare uexarunt, donec a Gn. pompeio fuerunt capti, [x] eorum mores in prouerbia abierunt [y] Ciliciæ primæ Rector pro codicillis magistratus soluebat, quantum alij consulares: Secundæ quantum præsides. [z] Hi sunt consulares, qui Comit. Orientis suberant: nunc de alijs eius præsidibus est dicendum, & à reliquarum palæstinarum rectoribus auspicabimur.

[h] lib. 14.
[i] l. 3. §. 1. ff. de testib.
[k] l. 8. in fin. ff. de iure immuni.
[l] l. 1. C. de generali abolitio.
[m] l. 5. C. de tempor. appellat.
[n] Nouell. 8. in Notitia.
[o] l. 24. C. T. de appellat. l. 1. de inoffic. dotib. d. Nouell. 8.
[p] lib. 14.
[q] Ptolem. lib. 5. cap. 8. Plin. lib. 5. cap. 27.
[r] in d Nou. 8. in Notitia.
[s] c. 8. in Vespasiano.
[t] in Vespasiano.
[u] in quinto.
[x] Plutarcheos in Pompeio.
[y] Cilix haud facile uerum dicit, cilicij sermones, cilicium extum cilicij imperatores.
[z] d Nouell. 8. in Notitia.

DE PRAESIDIBVS, II, ET III. Palæstinæ salutaris. Cap. CXI.

SVB eodem Comite præsidem habuit secunda Palæstina, cuius metropolis fuit Samaria, postea ab Herode Rege, Sebaste appellata, idest Augusta. Hæc regio inter Galilæam, & Iudæam sita à Iosepho Samarites, ab alijs prima Palęstina uocatur. Tertia uero Palęstina sub eiusdem Comitis imperio ab alio præside regebatur, quę à salubribus aquis, salutaria est dicta. Hę reperitur propè oppidũ Emaus postmodũ Nicopolim à Romanis uocatũ ob uictoriã cõ

ua

tra Iudęos obtentam. Sozomenus, [a] Ante hanc urbem, inquit, in triuio, ubi Christus cum Cleopha post resurrectionem incedens, simulabat se ad alterum pagum contendere; Fons est quidem salutaris, in quo non homines modo, qui ægrotant loti curantur, sed & alia pariter animalia diuersis detenta languoribus emundantur, quod ex eo contigisse traditur, quia Christus ad fontem cum discipulis pedes lauauit, Vnde aqua facta est diuersarum medicamen passionum. Iosephus uero [b] id naturali aquæ uirtuti non miraculo tribuit. D. Hieronymus, [c] est ait, in tribu Aser, uilla quædam nomine Betoænea, in quinto decimo lapide in Cæsarea sita in monte contra Orientalem plagam, in qua & lauacra dicuntur esse salubria. Marcellinus, [d] loquens de Palæstina. In his, inquit tractibus nauigerum nusquam uisitur flumen, at in locis plurimis aquæ suapte natura calentes, emergunt ad usus aptæ multiplicium medelarum. Hæc ille. Idem tradit Guilielmus Tiri Episcopus. [e] Iosephus quoque [f] scribit aquas calidas apud Callirroen vltra Iordanem fluuium, præter uim medicam potu quoque iucundas fuisse. Epiphanius contra Ebionitas. [g] proficiscuntur, inquit, ad Gadara ad aquas calidas, quo loco singulis annis conuentus celebratur. Accedunt enim undequaque, qui lauare uolunt ad dies aliquot, morborum uidelicet deponendorum gratia. Hæc ille. Huius prouinciæ metropolis fuit Aelia Capitolina, ita ab Aelio Hadriano, qui eam restituit, appellata, prius Hierusalem dicta: His tanquam minoribus regionibus Præsides imperabant, quorum officia & insignia erant ut aliorum Præsidum. Vnde Pilatus, quandoque præses, quandoque Procurator Iudeæ uocatur. Primam & Secundam Palestinam inter consulares Nouella 8. recenset. Tertiam uero, quæ salutaris a Notitia nuncupatur inter præsidales: unde apparet Iustiniano imperante prouinciarum formã mutatã fuisse, quemadmodũ & in secũda Syria est dictũ.

a li. 5. ca. 20.
b li. 4. belli. iuda. 2.
c de locis Hebra.
d lib. 24.
e li. sacri bell. 7. ca. 24. & lib. 13. cap. 2.
f lib. 17. antiq. iud ca. 8.
g heres. 30.

DE PRAESIDE PHOENICES libani. Cap. CXII.

ALTERA est Phœnicia libani dicta, quæ ab eo monte incipit, Libanensis ab Honorio uocatur. [h] Libanus a libano, idest thure, quod producit, est appellatus, Arabiam contingit, ait Ptolomeus. Ad eius radices & Iordanis fontes est Cæsarea Philippi, ab eo in honorem Tiberij Cæsaris condita, & cognominata. Totius prouinciæ metropolis erat Damascus, vrbs nobilis, ut refert D. Hieronymus, quæ quondam ait in omni Syria tenuit principatũ, ut nũc Saracenorũ metropolis perhibetur, unde & Rex eorum Nauuias famosam in ea sibi, geniique suæ basilicam dedicauit, Christianis in circuitu ciuibus Baptistæ Ioannis ecclesiam frequentantibus. Hæc D. Hieronymus. [i] Hæc prouincia præsides habuit, Crispinum sub Diocletiano, [k] & Marcellinum sub Constãtino, [l] Verum Iustinianus illi Moderatorem spectabilem uirum dedit, qui decem libras annuas pro annonis ex scrinio Phœniciæ percipiebat, [m] Ea summa efficit ferme nostros 1100. aureos. Præterea milites Tertiodalmatas dictos, cũ onere exigendorũ tributorum habuit, nihilq; pro codicillis magistratus Primicerio notariorũ soluebat. Degebat in hac prouincia & Dux cum militibus. sequuntur Syriarũ prę sides eidem comiti parentes.

h in li. 10. C. de ædific. priuat.
i de locis Hebr. in act. aposto.
k l. 3. C. de diue. rescrip.
l l vnic. C. de for mu. & impet. sub lat.
m Edicto. 4. Iustinia. de magistratu Phœniciæ Libanicæ.

De præsidibus euphratensis Syriæ, & salutaris. Cap. CXIII.

SYRIA olim Comagena, postea Euphratensis nuncupata, ad Euphratem porrigitur: ut ait Ammianus. [n] Procopius, [o] Regio, inquit, Samosatis iuxta Euphraté est iam dudum Comagena, nunc autem ex fluuij nomine Euphratisia uocata: Hæc ille. Antiocho Comagenorum Rege defuncto, eam Tiberius Cæsar Rom. imperio adiecit, & illi Q. Seruæum Prætorem dedit, sicut Tacitus [p] refert. Sed Tranquillus Vespasianum, eam, in prouinciam redegisse scribit. Huius metropolis est Samozata, Luciani patria, ubi Euphratis pons. Euphratensem hanc regioné Notitia, & Honorius [q] uocant. Augustæ Euphratensem Leo Imperator. [r] De hac ita Aurelius Victor, [s] Comagena, inquit, quam hodie Augusta Euphratensem uocant; ab Euphrate fluuio, cui adiacet, est appellata, sicut Libanensis: Hæc illo. Augustus suum illi nomen addidit quando Armeniam cum signis M. Crassi ademptis recuperauit. pręsides Euphratensis, & Syriæ salutaris, soluebant pro codicillis magistratus ut alij præsides: nempe Chartularijs cubiculi solid. 9. primicerio Tribunorum notariorum. XV. eius adiutori tres officio. P.P. Orientis XXXVI.

Vltima est Syria salutaris à salubribus aquis in ea scaturientibus appellata: Ammianus, [t] In his, inquit, tractibus nauigerum nusquam uisitur flumen; at in locis plurimis aquæ suapte natura calentes emergunt, ad vsus aptæ multiplicium medelarum. Hæc est Palmyrena, Syria secunda ab Anastasio uocata. [u] In huius Præsidis foro 30. aduocati patrocinabantur, quorum primus per biennium fisci aduocati officio fungebatur, eo tempore exacto, amplius non patrocinabatur, ab onereque hospitandi immunis, alijs etiam gaudebat priuilegijs. [x] Iustiniano imperante, secundæ Syriæ rector Consularis fuit. [y] Tres enim & ipse Syrias recenset: primam quæ est caua, & consularis; secundam Palmyrenam, quæ ante ipsum a Præside regebatur; & Euphratensem quę semper Præsidum fuit. In his limite imperij Roma. posito dux statiua habebat, ut infra dicetur. Nunc alij huius diœceseos præsides sunt continuandi.

n li. 14.
o lib. 1. de bello Persico.
p in secunda.
q l. per prouinc. 10 C. de ædific. priuat.
r in l. ulti. C. de diuers. offic.
s in Vespasiano.
t lib. 14.
u in l. petitionis C. de duo. diuer. iudic.
x d. l. petition.
y d. Nouc. 18. in Notitia.

DE OSRHOENAE, ET Mesopotamiæ Præsidibus. Cap. CXIV.

OSRHOENA ciuitas regioni proximæ Mesopotamiæ nomen dedit, ut sentit Suidas: Procopius [z] ab Osrhoo qui ibi regnauit, dictam putat: Aedessa, inquit, cum ipsis, circa, locis Osrhoinę uocatur. Est enim Osrhoes uiri nomé qui hic regnauit, superioribus tẽporibus, quando hi coloni Persis fęderati erant. Hęc ille. Osdroena ab Honorio uocatur: [a] Ea pars est Mesopotamiæ, inter Amanum & Masium montes: à Septentrione habens Armeniam maiorem: ab Occasu Euphratem, quo à Comagena diuiditur: ab Ortu ad Nisibim extenditur, cuius caput est Aedessa, Valentinianus: [b] Quicunque, inquit, per Osrhoenam primipilarius maiore lætatur numero filiorum, vnũ loco suo uelut hæreditario iure substituat, alterum pro amore patriæ, Aedessenæ curiæ tradat obsequijs: Hæc urbs imperante Iustino a flumine Scirto est submersa. Zonaras, [c] Aedessa, inquit, urbs illustris Osrhoenæ prouinciæ submersa est, cum Scirtus fluuius, qui eam mediam perfluit, exundasset, & vrbis ædificia deiecisset, atque auexisset, & ciues partim ruina, partim undis oppressisset. Aliquot diebus elapsis aqua imminuta, lapidea tabula in ripa fluminis est reperta, cui notis hieroglyphicis insculptum erat, Scirtus fluuius malé saltabit ciuibus: σκιρτᾶν enim saltare Græci dicunt: Eadem Cedrenus.

Iustinianus [d] Osrhoenam inter consulares recẽset cum ante semper præsidem habuisset. Pro singulis XXX. iugeris agri, Osrhoeni uesté in ipsa specie militibus soluebant. Osrhoenæ nomen antiquitus nõ inuenitur, Adiabena. n. uocabatur: primum a Gn. Pompeio, postea a Traiano, Romano Imperio adiecta, uerũ amissa ab Alexandro Seuero, deinde ab Aureliano recuperata fuit. Hic contra persas erectum limitem imperij Dux cum militaribus copijs tuebatur.

z lib. 1. de bello Persico.
a in lib. 10. C. de ædific. priuatis.
b in l. 5 C de cohortalib.
c in Iustino
d in d. Nouel. 8.

Digitized by Google

Mesopotamia μεσὴ τῶν ποταμῶν à Stephano & Iustiniano, [a] uocatur, idest inter Tygrim & Euphratem flumina media: Carrham insignem ciuitatem habebat Crassi clade; inquit D. Hieronymus, [b] apud Christianos hospitio Abraham patriarchæ, & parentis eius morte nobilem. Hanc cum Osrhoena Gn. Pompeius subegit, & amissam Traianus, Alexander, & Aurelianus recuperarunt. Iustinianus & ipse inter præsidales recenset. [c]

a in Nouel. 154.

b de locis Hebraicis in act. apost.

c in Noue. 8.

In his duabus prouincijs, Princeps Constantinopolitanus plura prædia ad alendos milites destinata habebat, quæ nec alienari, nec locari, nec in emphyteusin dari poterant, [d] & limitotropha, idest limitaneos milites alentia uocabantur, qui sub duce ultra Tigrim, & citra Eufratem, & in ipsa Mesopotamia plurimi castrametabantur. Hi erant sub Comite Orientis Præsides clarissimi: nunc ad reliquos duos Isauriæ & Arabiæ est ueniendum, qui perfectissimi nuncupabantur.

d l. omnes. l. nulli. C. de fund. patrimon. facit. Nouell. 187.

DE ISAVRIAE PRAESIDE, & postea comite. Cap. CXV.

ISAVRIA Ciliciæ ad Taurum montem proxima, Lycaonibusque finitima, a Publio Seruilio Isaurico subacta fuit. De hac ita Marcellinus, Ciliciæ lateri dextro adnexa Isauria uberi palmite uiret, & frugibus multis, quam mediam, flumen nauigabile Calicadnus interscindit: Et hanc quidem præter oppida multa duę ciuitates exornant, Seleucia, opus Seleuci Regis: & Claudiopolis, quam deduxit coloniam Claudius Cæsar: Isauria enim ante hac mœnium potens olim subuersa, ut rebellatrix internicina, ægre uestigia claritudinis pristinæ monstrat admodum pauca. Hæc Marcellinus. A Præside, ut puto uiro perfectissimo regebatur, neque enim hic pręses, neque Arabiæ, quem perfectissimum fuisse constat, in Notitię indice inter consulares, aut Præsides inuenitur, unde eos tanquam perfectissimos à clarissimorum catalogo, exclusos fuisse existimo. Ceterum Iustinianus illi primò Prætorem militibus præfectum, postea Comitem uirum spectabilem, dedit, [e] qui populis & militibus imperaret. [f] Exigebat is prouinciæ tributa, & pro annona 300. solidos à fisco percipiebat, ita enim credo legendum in nouella 27. cum tantum etiam Præsidibus Pisidiæ, Licaoniæ, & Thraciæ daretur, [g] Ad quorum exemplum hic Comes est creatus, [h] Ea summa excedit nostros 420. aureos, uirio uero librariorum tantum 500. aurei ibi sunt scripti; Similiter dum legitur assessori dari aureos 12. reponendum est 72. quot prętori Pisidiæ, & pluribus dabantur. Officiales duas libras auri, idest aureos nostros 220. Percipiebant, & a Principe in scrinio libellorum probabantur, inde enim codicillos officij accipiebant. In causis 700. aureos non excedentibus in Isauria motis, uel à Principe delegatis, ad hunc comitem prouocabatur. qui pro codicillis administrationis, tribus tabularijs sacri cubiculi solidos XI. soluebat. Primicerio Tribunorum notariorum, & laterculensibus 24. eius adiutori 3. officio Præfectorum prætorio pro iussionibus, & quacunque alia causa solidos 13. [i] Isauri pro insignibus latronibus in iure notantur. [k] quos collecta iuuenum manu prædari solitos Zosimus scribit. Isauros chlamydes rubro circumtextas gestasse auctor est Cedrenus. Hanc prouinciam cum duabus legionibus Dux custodiebat.

e in Nou. 20.
f Nouell. 27.

g Nou. 24. 25. 26. in fin.
h Nou. 27. §. 2.

Nouell. 29.
i & k l. pen. C. de feriis. l. ult. C. ad l. Iuliã de ui pub.

DE PRAESIDE, ET MODERATORE Arabiæ. Cap. CXVI.

ARABIA à Septentrione Euphratem habet: ab Oriente montes Babiloniæ, á Meridie Arabiam fœlicem, ab Occidēte Iudęam. Hanc primus Romanorum Aelius Gallus ab Augusto missus armis subegit. Rebellantem Traianus in prouinciæ formam redegit. [l] Seuerus rursus ipsos domuit, etsi aliud Dion refert. Triplex est Arabia Felix, quam nunquam ingressi sunt Romani, nec de illa hic sermo habetur: Alia est Arabia deserta, quæ nec ad nos pertinet: Tertia Petrea dicta, cuius metropolis erat Bostra, vulgo Bussereth dicta, ubi legionem fuisse Ptolomæus scribit, quæ erat tertia Cyrrhenaica. Alij uolunt Petram prouinciæ caput fuisse, unde petrensis Arabia, uel Petręa uocatur, sed id antea fuerat. Bostram enim Iustinianus [m] postea eius metropolim fuisse innuit. Huic pręerat Pręses, qui etiam ducis officio fungebatur perfectissimus nuncupatus, ut infra in Duce Arabiæ legitur, [n] & ideo neque hic, nec præcedens in Notitiæ indice, aut inter consulares, aut Pręsides clarissimos reperitur: A Iustiniano uero inter præsides recensetur. [o] præcipua eius cura erat, ut scopelismum prohiberet, Vlpianus. [p] In prouincia Arabia, inquit; σκοπελισμὸν idest lapidum positionem, crimen appellant: cuius rei admissum tale est: Plerique inimicorum solent prædium inimici σκοπελίζειν, idest lapides ponere indicio futuros, quod si quis eum agrum coluisset malo leto periturus esset insidijs eorum, qui scopulos posuissent; quæ res tantum timorē habet, ut nemo ad eum agrum accedere audeat, crudelitatem timens eorum qui scopelismon fecerunt. hanc rem prælides exequi solent grauiter usque ad pœnam capitis; quia & ipsa res mortem comminatur; Hæc Vlpianus.

l Sex. Ruffus.

m Nou. 102.

n l. 18. C. de pęn. l. 4. C. Th. eo. tit.

o Nouell. 8. in Notitia.
p in l. 9. ff de extraordin. crimin.

Huius præsidis cohortales post officium Ducis Arabiæ Notitia recitat: scilicet Principem ex eodem officio Cornicularium. Ordinarios, Commentariensem, Numerarios, & adiutores eorum, Adiutorem, A libellis, siue Regerendarium, Exceptores, & ceteros officiales. Ordinarios autem interpretor ab epistolis, & ab actis, alij enim significari non possunt: Quod autem scriptum est adiutorem, intelligo totius officij succurrētem, ubi opus est, & præsidis uices agentem: erant & a libellis qui alio nomine Regerendarij uocabantur, quibus alij præsides carebant: Sed hic ipsis tanquam dux utebatur. Postea uero separatum est eorum officium, & diuisos Pręsidem, ac Ducem hæc prouincia habere cœpit, qui vt sæpè inter æmulos euenit, cùm inter se dissiderent, discordiasque inter populos alerent, & ideo Respublica malè administraretur, Iustinianus ei Moderatorem præfecit, virum spectabilem, [q] cui quindecim libras auri cōstituit, quę summa excedit 1600. nostros aureos, & assessori duas auri libras, i. fermè 220. nostros aureos. Officio verò 9. quæ efficiūt plus minus mille auris. Pro codicillis anteà soluebat vt Pręses Euphratensis, postea moderator quantum alij spectabiles dedit. A quo appellabatur quemadmodū ab alijs spectabilibus. In hac prouincia est Casiius mons sepulchro Pompei Magni nobilis, & mons Sinai, vbi Deus legem Moisi dedit, & nunc D. Catharinæ ossa iacent. Hi sunt Magistratus, qui Comiti Oriētis parebant: nunc ad secundam Imperij Orientalis diœcesim, i. ad Aegyptum, & præfectum Augustalē secundum Notitiæ & codicis Iustiniani ordinem, qui cum Comiti Orientis subnectunt, est transeundum.

q In Nou. 101. de moderatore Arabiæ.

DE

Digitized by Google

DE PRAEFECTO AEGYPTI, *eiusque insignibus, & officio.* Cap. CXVII.

ff. & C. de offic. præfecti Augustalis.

AEGYPTVS omnium regionũ fertilisisima, & opulentissima, á Septentrione Aegyptio pelago: ab Oriente mari Rubro, & Palæstina, Isthmoque terminatur: ab Occidente Catabathmo á Cyrenaica Lybia diuiditur: á Meridie ultra Thebas, & Moeroen insulam ad cataractam Aethiopiæ coniungitur. Tota regio in tres summas præfecturas diuidirur, Thebaicã, Mediam, & Inferiorem: Hæc Δ. idest deltæ figuram habens insula á Nilo efficitur, qui mediam Aegyptũ inter fluit, & multo ante quam ad mare perueniat, in duas partes diuisus uno alueo Africam uersus Canopum petit: altero Pelusium ad Asiam, quæ duo ostia inter se distant millibus passuum, 161. inquit, D. Hieronymus; [a] alij dicunt 120. Ex his alia orta flumina in mare currunt. A. summo Δ. & Memphi Thebas usque uocatur Media; postea Thebaica, aut Aegyptus superior usque Sienem. Hæc olim in decẽ præfecturas, seu nomos diuidebatur: inferior in totidem: Media in XVI. itaque erant XXXVI. præfecturæ seu ꝓuinciæ Aegypti: Sed posteriores Impp. addita etiam Libya, non plures, quam sex præfecturas fecerũt, Libyæ Cyrenaicæ seu, superioris: Libyæ inferioris: Thebaidis: Aegypti: Arcadiæ, & Augustanicæ: Aegyptus enim inferior quæ Delta erat, duplex facta fuit. Augustanica uersus Pelusium, & quę specialiter Aegyptus uocatur, sed & hæ duæ, eodem nomine Aegypti sunt dictæ: Et ideo Gratianus uectigal Arabarchiæ per Augustanicam, & Aegyptum tã quam contiguas confirmat. [b] Ammianus quoq; [c] ferme similem ponit diuisionem, Tres, inquit prouincias Aegyptus fertur habuisse temporibus priscis Aegyptum ipsam, Thebaidem, & Libyam, quibus duas adiecit posteritas: Ab Aegypto Augustanicam & Pentapolim à Libya sicciore disparatam: Hęc ille. Vniuersa hæc regio Aegyptiaca diœcesis appellatur. [d] cuius quælibet prouincia suum habebat Præsidem, inter quos nullus est consularis. Absurdum enim uisum est consularem, non consulari, sed equestris ordinis uiro (qui est Præfectus Augustalis) subesse. Cum enim Augustus prouincias inter se, & populum diuideret, nouam imperij formam constituens, in alias quidem senatores, in Aegyptum uero, quam sibi præcipuam reseruauit, equestris ordinis uirum misit, & à se Præfectum Augustalem uocauit. [e] Primus eam prouinciam Aeli. Cornelius Gallus rexit, ut Strabo, Sext. Ruffus, & Eutropius scribunt, eum postea de coniuratione in se suspectũ Augustus occidit: Is est, quem Virgilius in Ecloga ultima decantat. Postea Seuerus concessit, ut Aegyptij non amplius equitem Rom. sed Senatorem pręfectum haberent, [f] unde hic nec fasces, nec secures præmittebat, quemadmodum proconsul. Trebellius enim Pollio [g] Proconsulem in Aegyptum mitti non potuisse dicit, quia apud Memphim in ærea columna scriptum erat, Aegyptum liberam fore, cum in eam Romani fasces, & prætexta peruenissent, & ob id antea nec senator, nec consularis mittebatur, quem decorum non erat sine prætexta aut fascibus esse: id olim fuit, sed postea, hic Præfectus insignibus proconsularibus est exornatus. [h] Alij causam reddunt, quia cum primum sub Regibus Aegyptus esse desijt, Augustus nouitate fascium, & securium eum populum perterrefacere noluit. Quidam, [i] ne propter maximum eius prouinciæ prouentum, opibus potentes facti senatores imperio Romano negocium facerent. Duodenum. n. millium, & quingentorum talentorum censum Auletes Cleopatræ pater ex Aegypto percipiebat, quæ est summa septuagies quinquies centenum, millium nostrorum aureorum, uulgus Italicum septem milliones cum dimidio appellat, quã summã ea prouincia potitus Augustus duplicauit. [k] At D. Hieronymus [l] ait, Ptolomæum Philadelphũ, ex Aegypto quinquies tricies centena millia modiorum frumenti exegisse, & talentorum quatuordecim millia & octingenta, quæ summa efficit ferme nouem, ut vulgus loquitur milliones, & quindecim modiorum frumenti.

a de locis Hebr. in act. Apostolo.
b in l. usurpationem C. de vectigal. & commiss.
c lib. 22.
d in l. 2. C. ut nemo ad suum patroc. l. 2. C. de militari. ueste.
e Dion. li. 53.
f Dion. li. 52.
g in Aemilio Tyrannos.
h l. 1. ff. eod. de off. praef. Aug.
i Tacit. li. 6. 12. & 17.
k Strabo. li. 16.
l in 9. Danielis.

Ceterũ Seuerus Imp. Aegytijs Senatores dedit, [m] & Antoninus eius filius Aegyptios in Senatum adiecit. Præfectus Augustalis erat spectabilis, Proconsuli comparatus, cuius insignia, & titulos gestabat, [n] locumq; Regum tenere dicebatur. Tacitus. [o] Aegyptum, inquit, iam inde à D. Augusto equites Romani obtinent loco regum, idẽ Strabo. [p] erat. n. aut hæc prouincia uelut regnum peculiare Imperatoris. Vnde Nero ab omnibus destitutus, Aegypti præfecturã concedi sibi orare cogitauit, ut auctor est Sueton. [q] Hic Præfectus ut alij magistratus tributa prouinciarum suarum exigebat. [r]

m Dion. li. 52.
n li. 1 ff eo.
o in sectimo.
p lib. 17.
q cap. 47.
r ut in l. 2. C. eo.

Primum uero omnium ipsum curare oportuit fęlicem embolã, i. frumenti ex Aegypto transuectionẽ ut Cõstãtinopolim intra præstitutum diẽ ueheretur, & alius Alexandriam intra mẽsem Septembrem pro alendis eius urbis pauperibus cõduceretur pœna indicta solidi in ternas artabas, i. ternos medimnos Atticos, nisi id esset executus: [s] Nullaq; nauis, quæ plus duobus millibus modiorum caperet, ab hac embola etiam religionis prætextu excusari poterat. [t] Augusto imperãte, inquit Aurelius victor, ex Aegypto vrbi ducenties centena millia frumenti inferebantur, scilicet modiorũ. Itali viginti milliones uocant; pendebat modius circiter libras XX. unde excesisset, hæc summa decies centena millia ex nostris saccis. Hegesippus quoq; scribit, [u] Aegyptum quatuor mẽsibus anni Romanos aluisse. Verum translato Constãtinopolim imperio, hoc triticum eo conductum populo uẽdi cœpit, inopibusq; donari, inter quos Pius Constantinus octuaginta millia panum quotidie distribuebat, ut Metaphrastes [x] narrat. Iustiniano uero imperante tritici 800. myriades artabarum seu medimnorum Atticorum Constantinopolim mittebatur, i. octo. ut uulgus loquitur, milliones, pro quorũ naulo Princeps nautis octuaginta millia solidorum soluebat, quæ summa efficeret plusquam centũ millia nostrorum aureorum, [y] capiebat autem medimnus modios sex seu libras 120. Hoc modo emebatur. Erat apud vrbis Præfectum, uel annonæ liberalitate Senatus & aliorum seposita summa sexcentarum undecim librarum auri, i. ferme 62. millium nostrorũ aureorum ad hoc triticum coemendum. [z] Hac pecunia in Aegypto triticum emptum Constantinopolim tranmittebatur.

s edict. 13. Iustl.
t l. iubemus. 10. C. de sacros. eccl. quæ est l. ult. C. de naug. non excusand.
u li. 5. ca 9. de excid. vrb. Hyerosolymitanæ.
x in Paulo constantinopolis patriarcha.
y d. edicto. 13.
z l. 1. C. Tho. de frum. urb. constantin.

Cõmissorũ sibi Pręsidũ hic Pręfectus crimina inquirebat, & delictis ipsorũ prius Principi denũciatis eos puniebat uel remouebat. [a] ipse Alexandriæ degebat, quæ primũ totius imp. Rom. emporiũ a Plinio, [b] Strabone, & alijs appellatur. Eo. n. Indiæ ac totius Orientis merces cõfluebãt, quæ nũc in Lusitaniã cõuertũtur. Iustinianus uero [c] huius Præfecti imperiũ coarctauit, quẽ Alexãdriæ tãtũ, & utriq; Aegypto, i. uniuersæ Deltæ, ac militibus præsẽtalibus ibi degẽtibus præfecit. Excepta tñ Mareotide, & Menelai urbe, quã Libyæ adscripsit, duos harũ prouinciarum Præsides solos illi parere uoluit, eiusq; officiũ 600. apparitorũ statuit, inter quos 100. primates præcellebãt quorũ 50. augustaliani, alij quinquaginta Duciani appellabantur. Tenebatur hic Præfectus quotannis cursũ 36. equorũ populo exhibere, iccirco Iustinianus illi aureos 1520. ad hunc usũ præstituit, quorum 320. in cursu equorum impendebãtur, reliqui in annonas ipsius. [d] Is olim 100. quinquaginta Philippeos quotãnis pro salario à Valeriano Principe, & alios 160. trientes aureorum percipiebat, & in strenis aureos 47. quot Cal. Ianuarij aduocatis fisci, ac Comitibus consistorij, alijsq; dabantur [e] & hæc præter frumẽtũ uinum. oleum, uestes, argentum, laridum, foenum, paleam,

a li. 2. C. eo
b li. 5. ca. 10.
c edicto. 13.
d Edict. 13. c. 16.
e l. 4. C. de aduo. diuers. iudic.

Digitized by Google

paleam, hordeum, equos, & alia. [a] Verum Iustinianus suo Prçfecto Augustali annonas quinquaginta, idest cibaria, pro uiris totidem, & quinquaginta capita, idest totidem equorum pabula dedit; prçterea libras auri 40. annuas, quç possunt efficere nostrorum aureorum 4350. Assessori uero libras auri quinque, idest aureos nostros ferme 550. & mille solidos apparitoribus, qui à Vindice soluebantur. [b] Is erat Quçstor ad exigenda tributa a Principe Alexandriæ constitutus, quem Anastasius inuenit. [c] Præter hæc quandringentos nonaginta duos aureos ex fisci crumena in accendẽdis balneis publicis Præfectus Augustalis impendebat, & alios ob quasdam alias causas publicas. [d] Præfectus Aegypti, inquit Vlpianus, [e] non prius deponit præfecturam, uel imperium, quam Alexandriam ingressus sit successor eius, licet in prouinciam uenerit, & ita mandatis eius continetur.

a de quibus Trebellius Pollio in Claudio.

b d. Edicto. 13.

c Euagr. li. 3. cap. 42. Niceph. li. 6. cap. 44. de quo in edicto. 8. ca. 3. & edicto. 13. ca. 14. & 15.

d ut in d. edict. 13 cap. 15. & 16.

e in l. uni. de off. præfect. August.

N O T I T I A
P R AE F E C T V S
AVGVSTALIS CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis, Præfecti AVGVSTALIS PROVINCIAE INFRASCRIPTAE.

LYBIA *superior.*
LYBIA *inferior.*
THEBAIS.
AEGYPTVS.
ARCADIA AVGVSTAMNICA.
OFFICIVM *autem habet ita.*

PRINCIPEM *de Schola Agentium in rebus, ducenarium, qui adorata clementia principali cum insignibus exit.*
Cornicularium.
Adiutorem.
Commentariensem.
Ab actis.
Numerarios.
Curam Epistolarum.
Exceptores, & ceteros Officiales.

COMMENTARIVM.

EADEM gestabat insignia Præfectus Augustalis, quæ Comes Orientis, nempe Augustorum uultus in summo auratę columnæ, abacum albo tapeto intratum, qui librū tegmine argēteo tectum sustinebat: Infra effigies sex prouinciarum ipsi subiectarum, uasa aureis plena tenent, id erat tributum, quod Aegyptus pendere tenebatur, & Præfectus exigere, Auro baccatis monilibus colla, circundatæ, aureas in capite coronas gestant, aliquæ pallia ex humeris abiecerunt: In manuscriptis, his humeros tegunt, & Libya inferior læuam manum, Arcadia dextram eleuant, quod adorationis fidelitatisque signum esse creditur. Liber est qualis Magistrorum militum In ijsdem codicibus abaci aulęum, ut superiorum, est cœruleum.

Officium habebat ut Vicarij, & ferè ut Præfectus Orientis, exceptis his qui a libellis erant, & singularijs, quibus carebat, ipse enim per se libellis subscribebat, ut Præsides, [a] Singulariorum uero officio alij cohortales fungebantur. Princeps officij adorata clementia principali, cum insignibus exibat, intelligo, transacto biennio, ut in proconsule Achaiæ, & Vicario Ponticæ. Et hæc uerba Notitiæ addenda censeo. Officiales à Principe probabantur codicillis, à notarijs scrinij epistolarum conscriptis, prout & in alijs spectabiliū magistratuū officijs obseruabatur. [b]

a l. 1. C. de adsessoribus.

b l. ult. C. de diuers. offic.

Totius Aegypti populus Nerone imperante, erat, decies septingentorum quinquaginta millium hominum, præter Alexandriæ incolas. In Aegypto ciuitates, & oppida insignia fuisse ultra 18. millia Diodor. Sicul. tradit. Plinius ultra uiginti millia. Hic limes Imperij erat constitutus, quem Dux cum pluribus militum copijs tuebatur.

DE PRAESIDIBVS VTRIVSQVE *Libyæ.* *Cap.* CXVIII.

AVGVSTALI Præfecto, inter alios duo utriusq; Libyæ Præsides parebant superioris, & inferioris: Superior seu prima ab Orobo Cyrenaica appellatur: Hanc, ait Strabo [c] Alexandriæ & Mareotidi regionem proximam Libyam uocari, quæ post Aegyptum in parte Africæ prima incipit à ciuitate Paretonio, & montibus catabathmi; Inde secundum mare ad aras Philenorum extenditur, ubi Orientis terminabatur imperium, eadem Pentapolis est dicta a Plinio, & Ptolomæo, ob numerū quinq; clarorū ciuitatū, quas cōtinet, scilicet Cyrenean, Apolloniā, Barcen, Arsinoe, Berenicen. Sed Ammian. [d] pro Apollonia Ptolemaidem ponit. In pentapoli Libya, inquit Cyrene posita est urbs antiqua, sed deserta, quam Spartanus condidit, Battus, & Ptolemais, & Arsinoe, eadem quæ Teuchira & Darius & Berenice quas Hesperidas appellant. In sicciore uero Libya Paretonion, & Cherecla, & Neapolis inter municipia pauca & breuia: Hæc ille Cyrene patria fuit Callimachi, prius Callisto, deinde Thera, post Cyrene dicta. Ptolomaidis Episcopus fuit Synesius inde oriundus, qui multa sub Arcadio scripsit. Ptolomæus antiquior Cyrenarum Rex populum Romanum heredem reliquit, cuius urbes senatus liberas esse iussit, ut Sext. Ruff. scribit. Augustus uero eā regionē in prouinciæ formā redactā Crętę administrationi coniunxit, ut Dion, & Strabo memorāt. Sed posteriores Principes proprium Cyrenensi Præsidē dederunt, Iustinian. [e] unum utriusq; Libyæ Præsidem constituit, à præfecto Augustali separatum, cui Mareotidē, & Menelaitum urbes addidit, in quas uoluit ab eo Vicarium mitti, qui eius uice ciuiles criminalesque causas cognosceret: Habebat is uiginti apparitores ex officialibus præsidis, & quinquaginta illius regionis milites, & pro honorario aureos centum, [f] si codex non est mēdosus. Hic præter pro codicillis dignitatis obtentæ, soluebat quantum alij Præsides. [g]

c lib. 17.

d lib. 22.

e in Edicto 13.

f d. Edicto 13. cap. 11 & 15.

g d. Nouell. 8.

Ab alio Præside Libya interior regebatur, quæ longe uersus Oceanū Meridianum extenditur: à Septentrione habet Cyrenaicam: ab occasu Syrtes maiores, & Trogloditas; à Meridie Aethiopiam. Hanc quoq; Appion Rex Romanis testamēto reliquit. Sext. Ruff. Cyrenas, inquit cum ceteris ciuitatibus Lybiæ, Pentapolis, Ptolomæi antiquioris liberalitate suscepimus. Libiam supremo Appionis Regis arbitrio sumus assecuti: Hunc genere nothum Regem Lagionorum fuisse Appianus [h] scribit, & Cyrenaicam foedere Romanis concessisse. Sed Marcellinus [i] Ruffo adhęret, cuius uerba tacito Auctore recitat. Huius Iustinianus neq, alibi, neq; in catalogo magistratuum Orientalium [k] meminit in utraq; Libya alius limes erat imperij Rom. ubi Dux cum multis equitū alis, & peditū cohortibus degebat Libya alias tota ora Africæ dicebatur, quam Augustus cōsularem fecit. [l] de qua hic non agimus.

h in fine belli. Mithridatici.

i l. 22. in fin.

k ut in d. Nou. 8. neq; in d. Edicto 13. quod forte eā in potestate non habe[r]et.

l ut Strabo in fine operis memorat.

DE PRAESIDE THEBAIDIS, *& eius insignibus.* *Cap.* CXIX.

THEBAIS tertia pars Aegipti à Thebis usque ad Syenem uersus Meridiem porrigitur; à Thebis regionis metropoli est dicta. Ea magna fuit ciuitas ambitu. 17. millium passuum, magnis ædificiis, quæ ad quintam contignationem surgebant, magnificisq; templis exornabatur. Centum portas ab Homero habuisse dicitur, quas aliqui tum mœnium, tum templorum, atque aliorum publicorum operum, fuisse interpretantur. Sed Marcellinus [m] murorum ciuitatis uult fuisse. Extra urbem ad Nilum Memphim uersus centum stabula habuisse fertur, singula. 200. equorum capacia, olim Busiris à conditore est nominata. Alij Diospolim appellant, nunc paruus est 300. domorum pagus. Hic, inquit Marcellinus, obeliscos uidimus plures, aliosq; iacentes & cōminutos, quos antiqui Reges bello domitis gētibus, aut psperitati b[us] sūmarū rerū elati, mōtiū uenis excisos erectosq; dijs superis in religione dicarūt, & alia quę sequuntur. Stephanus hanc tredecim millia uillarum & 30. habuisse scribit, & hominum myriades. 700. & in

m lib. 13.

longum per 400. stadia extensam fuisse.

Cum uero tota Aegiptus olim Heptapolis a septē primis urbibus diceretur; ex his quatuor Thebaidis fuerunt, Panopolis, Antinous, Lycopolis, & Hermopolis; aliæ tres Arcadiæ sunt tributæ. Ammian.[a] Thebais, inquit multas inter urbes clariores, alijs, Hermopolim habet, & Copton, Aminam, quam Adrianus in hoocrem Antinoi condidit sui: Hæc ille. D. Hieronymus[b] hanc putat esse regionem, quæ olim dicta est Gessen, in qua Patriarcha Iacob cum filijs habitauit, cum uenisset in Aegyptum.[c]

Iustiniano imperante duæ fuere Thebaides, ab uno Præside rectæ,[d] quibus Ducem, eundemque Præsidem præfecit. Strabo[e] scribit tres Romanorum cohortes in Thebaide circa Syenem excubasse, & alias in proxima regione, præter tres legiones in Aegypto commorantes: sed in Notitia, sub Duce Thebaidis, octo legiones fuisse leguntur.

Huius Præsidis insignia, pro aliorum exemplari à Notitia ostenduntur, uidelicet liber uiridi corio tectus, quem sustinet abacus, albo surrectoque tapeto, & ad terram usque demisso instratus, illum in ima parte aureus limbus circundat. Is codex est mandatorum Imperatoris, in cuius dorso scriptæ sunt hæ notæ. FL. VAL. PNEN. IVSSVAV. quas possumus ita interpretari. Fœlix liber, ueniens à laterculo Principis nostri eius numinis iussu Augustali, uel primicerij notariorum, & numinis iussu augustalis. In manu scripta Vrsini Notitia pro PNEN. est PNEVZ, quæ tres ultimæ notę significant, eius ut Paulus Diaconus interpretatur, & hanc lectionem emēdatiorem puto: illas uero notas. VAL. non sum ausus pro Valentiniano exponere, qui tempure huius Notitiæ Romæ, non in Oriente imperabat. Tegumētum libri in manuscripto est auratum. Infrà uero oppidi est effigies, quod metropolim & sedem Præsidis significare censeo scilicet Thebas. Aliorum præterea habebat insignia Præsidum de quibus supra dictum fuit. Principium simulachris caret quæ consulares, & omnes spectabiles præmittebant: In Occidente uero omnibus Præsidibus, etiam perfectissimis tradebantur. Thebaidis Præses apparitores habebat non pauciores quinquaginta, quemadmodum, & alij præsides, scilicet Principem de eodem officio, Cornicularium, Commentariensem, Adiutorem, Numerarium; Ab actis, Exceptores, & ceteros cohortalinos, quibus tanquam cohorti obnoxijs, non licet inquit Notitia, ad aliam transire militiam sine auctoritate Clementiæ Principalis: Hanc clausulam supra in consulari Palæstinæ recitatam explicui: Cum uero dicit hos cohortales ad aliam militiam transire non posse, intelligit, ad alterius prouinciæ officia, aut scrinia notariorum, uel largitionum, rerum priuatarum, quorum exercitatio militia appellabatur.[f] subdit Notitia ceteros omnes Præsides ad similitudinem Præsidis Thebaidis officium habere, hunc enim tanquam digniorem aliorum exemplar esse uoluit. In hac prouincia limite imperij Rom. constituto, Dux cum multis equitum peditumque numeris excubabat.

a lib. 22.
b in lib. Hebraicar. quæstion.
c Geoes. 45. 46.
d et in d. Edicto 13. cap. 22. §. sequitur.
e lib. 17.
f l. 7. pen. & ult. C. de cohortal. l. ult. C. de inoffic. testam. l. ulti. C. de pignorib.

DE PRAESIDIBVS ARCADIAE & Aegypti augustanicaque correctore. Cap. CXX.

ARCADIA ab Arcadio Imperatore nominata, pars est Aegypti, quæ antea Heptanomus a septē nomis, idest præfecturis uocabatur seu Heptapolis à septem primis urbibus, quarum quatuor Thebaidis, tres Arcadiæ fuere,[g] Heraclea, Memphis, & Oxyrinchus. Ea regio extra Deltam, Libyam uersus, Nilo adhęret, Ptolomęus in Marmarico collocat. Huic præerat suus Pręses sicut & Thebaidi.

g ut ait Stephanus, & Raphael Volater. lib. Geograph. 12. & Eustathius.

Tres uero pręcipuas Aegypti partes Ammianus[h] facit Aegyptum, Thebaidem, & Libyam, quam priscorum temporum partitionem fuisse memorat: Sed duas, inquit adiecit posteritas, ab Aegypto Augustanicam, & Pentapolim à Libya ficciore disparatam: Est autem propriè Aegyptus. Delta. Hęc ille. Eodē modo Gratianus A.[i] ab Aegypto Augustanicam diuidit, quam aliqui quasi Augustamnicam, idest fluuialem prouinciam interpretantur: alij Augustancā legunt. In ea, ait Ammianus, est Peleusium nobile oppidum, quod Peleus Achillis pater dicitur condidisse lustrari Deorum monitu iussus in lacu, qui eiusdem ciuitatis alluit moenia, cum post interfectū patrem nomine Phocum horrendis furiarum imaginibus raptaretur, & Casius mons ubi Pompei sepulchrum est Magni, & Ostracinæ, & Rhinocurula: Hactenus ille. Hæc regio extra Deltam, inter Nilum & Arabiam petream iacet, Imperante Constantio Præsidem habuit Auxentium.[k] Notitiæ uero tempore sub correctore fuit. Iustinianus duas Augustanicas ponit, primam quæ consularem habebat, secundam quæ correctorem.[l] Reliquum uero quod intra Deltam continetur, specialiter Aegyptus uocatur, olim à Præside administrata. Demum, & ipsa in duas prouincias est diuisa primam & secundam, quę singulæ a suo Præside regebantur,[m] & utraque Aegyptus nominatur,[n] quibus Iustinianus unum Præfectum Augustalem præfecit, nec ultra eum imperare uoluit, cum olim uniuersæ Aegypto & Thebaidi unus ius diceret, & Alexandriam, omnesque Deltæ maiores urbes administraret: minores uero à Præsidibus regerentur: Ammianus enim scribit: Aegyptus ipsa, quæ iam inde ut Romano imperio iuncta est regitur a Præfectis, exceptis minoribus multis Athribi, Oxyrincho, Thmui, & Memphi maximis urbibus nitet; quibus Augustalis Præfectus imperauit. Hæc ille. Per totam Aegyptum & Augustanicam uectigal Alabarchię pro traducēdis animalibus erat constitutum.[o] Nunc de Iuridico Alexandrię, est dicendum, quem etsi ut minorem Magistratum Notitia omittit, eius tamen faciendam esse mentionem censui, cum Pręfecto Aegypti subsit, & sępe iura de eo loquantur.[p]

h lib. 22.
i in l. 9. C. de uectigalib. & commiss.
k in l. 34. C. Th. de Decurionib.
l Nou. 8. in Notitia.
m in Notitia d. Nou. 8. & Edicto 14.
n d. Edicto 13. cap. 6.
o d. l. 9. C. de uectigal. & cōm. ff.
p ff. & C. de offi. iurid. Alexand. l. 41. §. Lucius Titius ff. de fideicomm. libert. §. nos aūt Instit. de Atiliā. tutore.

DE IVRIDICO ET ALIIS ALEXANDRIÆ Magistratibus. Cap. CXXI.

AEgypti totius metropolis est Alexandria inclyta ciuitas, ab Alexandro Macedonum Rege eius conditore appellata prius No dictam ait D. Hieronymus.[q] Hęc diuitijs, aeris temperie, mercium negocijs, studijs & pulchritudine ceteras antecellabat, ut Strabo[r] refert: pręter amplas enim & latas uias, quibus tota distinguebatur, duabus latissimis patebat, quę plus iugere expandebantur, & se se medias ad rectos angulos secabant, pręter fana pulcherrima, pręclaras regias, seu Basilicas habebat, earum pars erat Musęum, quod ambulacrum, exędram, & maximam domum continebat, in qua erat cœnaculum, ubi studijs operam dantes degebant: Horum cœtus communes pecunias tenebat, & sacerdotem Musęo pręfectum, olim a Regibus, nunc à Cęsare constitutum, cui ciuitatis cura incumbebat, ibi omnium liberalium studiorum scholę florebant, quarum tantam dignitatem, & existimationem fuisse Ammianus[s] narrat, ut medicis ad commendandam artis scientiam sufficeret, si se Alexandrię eruditos fuisse dixissent. D. Gregorius Nazianzenus,[t] hanc urbēm doctrinarum omnium officinam, omniumq; ciuitatum uerticem appellat: Strabo uero ob mercium frequentiam, maximum

orbis

C. de officio de iuridic. Alexandriæ.
q de locis Hebraicis in act. apost.
r li. 17. Geoglop.
s li. 22.
t in oratione funebri, Cæsaris fratris.

orbis terrarum emporium: Procopius Sophista mundi barathrum: Stephanus per excellentiam, inquit, πόλις uocabatur, sicut Athenæ ἄστυ, & Roma, vrbs nuncupatur: In ea quotidie pauperibus frumentum dabatur, quemadmodum Romæ & Constantinopoli; Nam Theodosius Valentinianusque, præter alios consuetos, ibi centum decem modios diurnos inter plebem distribui iusserunt. [a] In purgandum Nilum quotannis 400. solidi impendebantur, ex dinummio huius ciuitatis uectigali præcepti. [b] Viri quoque sexcenti sub Patriarcha ægrotos curabant, parabolani dicti. [c] Quædam etiam priuilegia eius aduocati, & primates habebant. [d] In hac splendidissima ciuitate Iuridicus degebat, qui erat ut in alijs ciuitatibus defensor, aut duum uiri: hos enim in dandis tutoribus Iustinianus comparat, [e] ac sicut coram ciuitatum defensoribus, donationes insinuabantur, id est actis inserebantur, idem & coram Alexandriæ Iuridico fiebat. [f] Maiore tamen is, quàm illi, potestate præditus erat. Strabo enim inquit, sub Præfecto Augustali est δικαιοδότης Iuridicus, qui maximam in iudicijs potestatem habet: Nam uelut is, qui à Cæsare creabatur, de omnibus ciuilibus cognoscebat; sicut autem proprium Augustalem Præfectum tota Aegypti prouincia ab alijs differentem habebat, dignum quoque fuit tam inclytæ ciuitati, ut erat Alexandria, iudicem dari, quem non ciuitatis defensorem, ut aliarum iudices urbium dicebant, sed præcipuo nomine Alexandriæ Iuridicum: Hæc Strabo. Itaque de quacunque pecuniæ quantitate iudicabat, quod ciuitatum defensoribus non licebat: hi enim olim quinquaginta tantum aureorum causas cognouerunt, [g] postea 300. [h] Verum Alexandria Iuridicum, & non Duumuiros habebat, quoniam hi ex Decurionibus tantum creabantur qui Alexandriæ non erant: Paulus, [i] Is, inquit, qui non sit decurio, duumuiratu, vel alijs honoribus fungi non potest: quia decurionum honoribus plebeij fungi prohibentur. Hactenus Paulus.

Alexandrini autem uelut sub Regibus uiuere soliti, decurionibus carebant, & ideo duumuiros non creabant, sed à Cæsare Iuridicum accipiebant. Seuerus vero Imperator, illis decuriones concessit: Spartianus, Deinde Alexandrinis, inquit, ius βουλευτῶν, idest curialium dedit, qui sine publico consilio, ita vt sub Regibus ante uiuebant, uno iudice contenti, quem Cæsar dedisset.

Erat & Alexandriæ sacerdos, qui sacra curabat, sicut de Lyciarchis, Asiarchis, Phœniciarchis, & alijs huiusmodi diximus, qui indutus purpura, patriæ honore gaudebat, ait Strabo. [k] Tertius erat scriba actorum, qui iudicijs præerat: Quartus Prætor nocturnus, ut Præfectus vigilum Romæ, qui obseruabat, ne quid criminis nocte committeretur, & delinquentes corrigebat. Huiusmodi magistratum Constantinopoli Iustinianus creauit, ac Prætorem plebis dictum dignitate auxit. [l] Quintus fuit uindex, qui rebus publicis Alexandriæ præerat, ab Anastasio inuentus; [m] Balnea etiam iuridicus incendi curabat, in quæ ex redditibus urbis 492. aurei impendebantur, & 419. in id, quod uocabatur Anticantarum, & 558. cum dimidio receptori naulorum, quæ summa est aureorum 1469. In cursum quoque equorum, & equos 36. ut supra diximus, fiscus aureos 320. soluebat, & alios 500. pexagogin, ex quib. colligitur summa aureorum 1889. quos fiscus Alexandriæ impendebat. Iustinianus uero superfluis amputatis præcipit ex hac summa 320. in cursum equorum ab Augustali exhiberi, reliquos 1200. ipsi pro annonis solui. [n] Alexandriam quoque unus ex palatinis mittebatur, qui præpositi cubiculi locum tenebat, ad quem certa tributa deferri curabat. [o] Hæc sunt quæ ad secundam præfecti Orientis diœcesim pertinent: nunc ad tertiam, idest Asianam, & eius Vicarium, est accedendum secundum Notitiæ & codicis Iustiniani ordinẽ, à quibus Præfecto Augustali subnectitur.

a in l. vlti. C. de frumento Alexandrino.
b l. vnica. C. de Alexan. prim.
c l. placet. 17. cũ seq. C. de episco. & cleric.
d l. Alexãdrinis, cũ s. seqq. C. de decurionib. l. vlt. C. de legationib.
e in §. pen. Instit. de Atilian. tu tor.
f d. l. 1. C. eod.
g l. 1. C. de defensorib. ciuitat.
h §. 2. in Auth. de defensorib. ciuit.
i in l. honores. §. 2. ff. de decurionibus.
k lib. 17.
l in Nouell. 13. Edictu. 8. & Edicto. 23.
m Euagr. lib. 3. c. 42. Nicephor. li. 16. c. 44.
n d. Edicto 13. c. 16.
o in c. 20. Edict. 13.

DE VICARIO ASIANAE, ET *eius insignibus. Cap. CXXII.*

QVATVOR erant in Oriente Vicarij, Asianæ diœceseos, Ponti, Thraciarum & Macedoniæ, quot etiam Leo recenset. [p] Primus, tertiæ Præfecti Prætorio Orientis diœcesi, Asianæ dictæ, Vicarius præerat, octo prouincijs imperans. Gratianus A, [q] ad Cynegium PP, scribens: Proximos, inquit, memoriæ, epistolarum ac libellorum, atque dispositionum, ita Vicariorum honore cumulamus, ut inter eos metito dignitatis habeantur, qui pro Præfectis diœceses sibi creditas temperarunt: Hæc ille. Asiana diœcesis erat tota illa Asiæ minoris pars, quæ mare Icarium, & Carpathium respicit, cuius, & eius Vicarij, iura sæpe meminerunt. [r] Vicarij autem sunt dicti, quòd vices ipsius Præfecti Prætorio gererent, Vlpianus; [s] A Præfectis, inquit, prætorio, uel eo, qui uice præfecti, ex mandatis Principis cognoscit, deportatus statim amittit ciuitatem; & Valentinianus A. [t] præcipit Vicarios in ciuilibus causis Comitibus anteferri: Siquidem, inquit, præfecturæ meritum cęteris dignitatibus antestat; & Vicariæ dignitas ipso nomine eius se trahere indicat portionem. Constantinus quoq; [u] Vicarios vice Præfecti cognoscere dicit, quum ad Valerianum agentem vicariam præfecturam scribit, [x] & Nicephorus [y] Patricium, Metaphrast. [z] Eliodorum Vicarios P. Prætorio appellat. Ammianus uẽ, [a] Fidustium pro Præfecto Asiam rexisse scribit. Eodẽ modo Cassiodorus; [b] Vices, ait, agentium mos est, sic iudicum uoluntatibus obedire, ut suas non habeant dignitates; splendent mutuo lumine, nituntur uiribus alienis, & quędam imago in illis uidetur esse ueritatis, qui proprij non habent iura fulgoris, Tu autem Vicarius diceris, & tua priuilegia non relinquis, quando propria est iurisdictio, quæ datur à Principe: Habes enim cum Præfectis aliquam portionem; partes apud te sub Pręторiana aduocatione confligunt; Vice sacra sententiam dicis: & subdit, additur, quòd nec salutari te sine chlamyde iura uoluerunt, scilicet, ut sub ueste militari semper uiuus, nunquam credaris esse priuatus; sed hæc omnia ad Pręfecturę gloriam iudicamus esse concessa, ut qui tantæ sedis Vicarium diceret, umbratile nil uideret: Hęc ille, qui licet loquatur de Vicario Pręfecti vrbis Romę, idem tamen de alijs est dicendum; & ideo Vicarij sępe his notis significantur [c] V. P. idest Vicarij Pręfecti. Cum itaq; a pręfectis Vicarij penderent, illis præsentibus priuati erant. D. Ambrosius, [d] pręfectorũ, inquit, Vicarij pręsentibus eis, priuati sunt. Tempore Iureconsultorum Vicarij Pręfectorum fuere, quos ex mandatis Principis uice Pręfecti cognouisse Vlpianus scribit. [e] Sed hi certas prouincias nõ regebant: Diocletianus quoque & Gordianus Vicarijs scripsisse inueniuntur, [f] a quibus ego pedaneos iudices significari suspicor: Verum alibi legitur Diocletianum in Hispanijs Viatorem Vicarium habuisse; [g] Constantinus Vicarijs Comitis titulum addidit: Octauianum enim Hispaniarum Comitem creauit; [h] mox Tiberianum, quem aliquando Vicarium, [i] quãdoque Comitem appellat: [k] Eo imperante, Tertullianus Asię Vicarius fuit, quem ipse V. P. Comitem diœceseos Asianę uocat; [l] ei Veronicianus successit, [m] mox clearchus, [n] deinde Ausonius Gallus poeta, [o] & sub Theodosio Euthymius. [p] Vicarij sub Constantino erant Perfectissimi: nam ipse & Tertullianum, de quo supra, & rerum Vicarium virum perfectissimum in epistola ad Probianum Africæ pcõsulem appellat; [q] postea spectabiles sunt facti: sub eodem Aristęneum Asiæ Vicariũ fuisse Marcellinus scribit, [r] qui ab Eusebia uxore Eusebis, idest pius cognominabatur: Vicarij a Principe creabãtur, & si PP. vices agebant; vnde Vicarij Augustales uocantur à

C. de offic. Vicarij.
p in l. fi. C. de diuers. offic.
q in l. 1. C. de proxi. sacro. scrin.
r l. 5. C. de tpib. appellat. l. antep. C. de Numer. l. 1. C. de mutat. veste. l. 1. C. ut nemo. ad suũ patrocin. l. ult. C. de diuers. offic. l. 8. C. de cohortal. l. 1. C. de palat. sacr. largit. & alia.
s in l. 1. §. 4. de legat. 3.
t in l. 1. C. de officio Vicarij.
u in l. 2. pconsulib. 19. C. de appellationib.
x in l. quis. C. de iur. & fact. igno.
y lib. 7. c. 42.
z 10. Septem.
a lib. 20.
b lib. 6. variar. de Vicario Præfecti vrbi.
c l. 3. C. fin. regũ. l. 2. C. Theod. l. 1. C. Theo. de extraord. & sord. munet.
d in epist. ad Colossen. c. 2.
e in d. l. 1. §. 4. de leg. 3.
f in l. 1. & 2. C. de pedan. iudic.
g Martyrolog. 23. Octob.
h l. cũ seruũ. C. de seru. fugit.
i l. si à spõso. C. de don. ante nup.
k d. l. cũ seruum. C. de ser. fugit.
l in l. 3. C. fin. regundo.
m l. 4. C. Theo. de numera. l. 2. C. eod. l. 2. C. de palat. sacr. largit. l. 6. C. Th. de extraord. siue sord. num.
n l. 1. C. The. ne colon. inscio dom.
o l. 69. C. Th. de decurion.
p l. 10. C. Th. de cohortalib. princip. & cornicular.
q epistol. 68. D. Augustin. & contra Donatistas post collatio. ca. 53.
r lib. 18.

Iuliano

Iuliano A. [a] & inter senatores censebantur, chlamyde militari induti, carpento uehebantur, vt auctor est Cassiodorus. [b] Quæ à Præfectis imperabantur, & præsertim ad tributa spectantia exequebātur; obseruabantque Præsides prouinciarum nequid iniquum committerent. Asianæ Vicarius cis Taurum in Asia minore octo prouincias regebat, quarum duæ erant consulares Pamphylia, & Lydia, aliæ Præsidū, Pisidia, Lycaonia, Phrygia Pacatiana, Phrygia salutaris, Lycia, Caria. Hellespontus verò consularis, & insulæ sub Præside Proconsulem Asiæ sequebantur, & ideo Nicephorus [c] Asiam suo tempore ab vndecim Præsidibus rectam fuisse testatur, [d] quod uerum est, his duobus, & Asiæ proconsule computatis. Vicarius Asianæ idem Præses erat Phrygiæ Pacatianæ, [e] quæ illi committebatur, ut propriam haberet administrationem. Verum Iustinianus [f] sublato nomine Vicarij, & potestate, vnum Phrygiæ Pacatianæ præfecit, Comitem appellatum, qui vtriusque salarium, & apparitorum officia in unum conflata habebat, & illius prouinciæ militibus imperabat, [g] hic Vicarius in vsum quatuor lampadum oleum a Principe accipiebat, quemadmodum infra in Vicario Ponticæ dicetur, cuius ferè omnia habebat iura, & insignia. Appellabatur ab eo ad P.P. qui est in comitatu, & Quæstorem sacri palatij, [h] quemadmodum & in alijs spectabilibus obseruabatur.

a In l. vlti. C. de his qui per met. iud. non appell.
b lib. 6. variar.
c lib. 13. c. 3.
d & Tripart. lib. 10. c. 4.
e Nouell. 8. §. 3. Nouel. 27.
f Nouel 8. §. illud tamen.
g Nouel. 20. §. ga uero duæ. d. Nouel 8. §. illud tamē. d. Nouel. 27. §. 2. & Nouel. 24. §. quæcunq; igitur.
h l. præcipimus. C. de appella.

N O T I T I A.

VICARIVS DIOECESEOS
A S I A N AE

Cum Insignibus.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Vicarij Dioeceseos Asianæ, Prouinciæ infrascriptæ.

PAMPHYLIA.
LYDIA.
CARIA.
LYCIA.
LYCAONIA.
PISIDIA.
PHRYGIA *Pacatiana.*
PHRYGIA *salutaris.*

OFFICIVM *autem uiri spectabilis Vicarij dioeceseos Asianæ habet ita.*

PRINCIPEM *de schola Agentium in rebus Ducenarium, qui adorata Clementia principali cum insignibus exit.*

Cornicularium.
Commentariensem,
Adiutorem.
Ab actis.
Numerarios,
Curam Epistolarum,
Exceptores, & cæteros officiales,

COMMENTARIVM.

INSIGNIA Vicarij Asianæ sūt purpurea chlamys, quę est uestis militaris, nos cappam uocamus: vultus Principum in summo auratæ columnæ, abacus albo tapeto instratus, qui librum viridi corio tectum sustinet, in eo mandata Principis continebantur, quibus Vicario iurisdictio demandabatur, & ut vice Prę fecti cognosceret. Vlpianus, [a] A Præfecto Prætorio, inquit, vel eo qui uice Præfecti ea mandatis Principis cognouit; Item a Præfecto vrbis deportatos statim amittere ciuitatem constat. Hæc ille. Insita imagines octo mulierum, totidem illi subiectas prouincias significantes, coronam in capite gestant, collaq; monilibus, ac torquibus circumdata, & uasa aureis plena tenent: Ex illis Phrygia Pacatiana, & Pisidia sunt velatæ: sola Lycia pallio puniceo humeros tegit, Phrygia Pacatiana dextram manum extollit, salutaris, & Caria indicem eleuant, quod fidei & adorationis signum esse diximus: Hellespontus & insulę desunt, quia Proconsuli Asiæ parebant: In manu scriptis omnes palliatæ, sparsos post terga capillos habent. Codicilli magistratus, & auro tectus codex mandatorum, cœruleo abaco inhærent, codici hę notæ sunt inscriptæ. FL. INTAL. COM. ORD. PR. quas notas ita sum interpretatus; Foelix liber iniunctus notarijs tribunis à Laterculo continens mandata ordine Primicerij. In manuscriptis easdem notas, & codicillos, omnes Vicarij habent tam in Oriente quam in Occidente: In impresso nec notæ, nec codicilli apparent, præterquam in Vicario Britanniæ, Comites vero & Duces in codicibus & notas, & prope codicillos præferunt. Illustres pro notis vultum Principis libri dorso insculptum tenent.

Officium habebat ferè ut Comites & Proconsules, videlicet Principem de schola agentium in rebus Ducenarium, qui adorata clementia principali, cum insignibus exit, inquit Notitia, idest cum cingulo, quod erat insigne huius Principis, & illud ex officio exiens retinebat, quod aliis non concedebatur. Neque hic, neque cæteri officiales poterant creari, nisi a Principe, mox à Vicario, litteris probatorijs in scrinio epistolarum scriptis comprobati fuissent, sicut in maiorum Magistratuum officijs obseruabatur. [b] Iis, qui à libellis erant, Vicarij carebant, quia per se illis subscribebant, [c] ut Præsides, & Correctores, nec singularios officiales habebant. Asiani pro tricenis iugeribus agri singulam uestem, idest chlamydem militibus soluebāt, quæ solido seu aureo æstimabatur. [d] Nunc de magistratibus Asianæ Vicario parentibus, ac primò de Consularibus Pamphyliæ, & Lyciæ est videndum, postea de Præsidibus tractabimus.

[a] in l. 1. §. deportatos, de leg. 3.

[b] l. ult. C. de diuers. offic.

[c] l. 1. C. de assessor.

[d] l. 2. C. de milit. veste.

DE CONSVLARIBVS Pamphyliæ, & Lydiæ. Cap. CXXIII.

PAMPHYLIA olim Mopsia cognominata, nunc vulgo Sattalia, corrupto uocabulo, ab Attalia eius metropoli, ciuitate maxima dicitur. Ab Oriente habet Ciliciam, ab Occasu Lyciam; à Septentrione Galatiam; à Meridie mare Pamphylium. Dicta est Pāphylia, inquit, Metaphrastes, [e] quod ex omnibus gentibus esset conflata; Id enim sonat Græca hæc dictio. Stephanus uero deriuat a Pamphylia Rhacij & Mantus filia: eius metropolis est Aspendus, olim Clara dicta. Vulgatum est prouerbium, [f] Aspendius Cytharista, quod furem significat, quia Aspendij intus sinistra tantum manu chordas carpunt, nec dextra plectro utuntur.

Imperante Constantino, Lycia, & Pamphylia ab uno Præside regebantur: ad Eusebium enim Lyciæ, & Pamphyliæ Præsidem scribit, [g] quem virum perfectissimum appellat; vnde cum hæ prouinciæ, tum nec consulares essent, nec Præsidem clarissimum haberent, inter minores prouincias censebantur. Pamphylia postea Consularis facta est, & a Lycia diuisa, & a Iustiniano [h] inter consulares recensetur. Pamphyliæ ciuitatibus Iulianus Apostata concessit, ut quicquid acquisiuissent, earum esset, [i] cum de hoc controuersiam paterentur.

Lydia inter Cariam, & Hellespontum iacet, cuius metropolis Sardis fuit, sub Crœso Rege insignis: Lydia, ait Sext. Ruffus, sedes antiqua regnorum Antiocho a L. Scipione adempta fuit. Prius Proprætorem, mox Consularem habuit, Gratiano imperāte, qui ad Pallium Lydiæ Consularem scribit, [k] & inter Consulares recensetur à Iustiniano in Notitia, [l] & si generali nomine ἄρχων uocatur. Itaque tantum pro codicillis magistratus soluebat, quantum alij consulares. Ab eo ad Præfectum urbi Constantinopolis appellabatur, [m] quod in alijs erat secus. Consularibus Asianæ explicatis, ad eius Pręsides accedamus.

[e] in S. Matrona.

[f] in 3. in Verrem Ciceronis.

[g] in l. 1. C. de capit. ciuit. censibus eximend. & l. 2. C. Theo de censu siue adscriptitija.

[h] in Nouel. 8.

[i] l. 1. C. 8 diuers. pręd. vrb.

[k] in l. 6. C. de dilatorib.

[l] d. Nouel. 8.

[m] l. cum appellatio. C. de appellatio.

DE PRAESIDIBVS LYCIAE, & Cariæ, Lycaoniæ, & postea Prætore Iustiniano. Cap. CXXIIII.

LYCIA inter Pamphyliam, & Cariam media à Septentrione, confinis est Phrygię, olim LX. oppidis clara, ex quibus ętate D. Pauli 36 tantum permanserant; Earum opulentissima metropolis fuit Myra, [n] ad quam ipse in Italiam nauigans appulit; [o] Ex his initio quatuordecim ferebant suffragium de reb. belli & pacis, ac Lyciarchum creabant, qui uniuersę prouincię ius dicebat. Olim maris usque ad Italiā imperarunt, ut ait Strabo. [p] Lycia à Lyco Pandionis filio nomen habuit: Hęc & sequentes tempore No-

titię

[n] Martyrolo. 6. decem.

[o] actu. apost. 23.

[p] lib. 3.

titiæ Præsides habebant. At Iustinianus Lyciam inter consulares recenset. [a] Caria verò ab Oriente habet Lyciam, A Septentrione Lydiam, ab occidente mare Icarium, vel Aegeum; a Meridie Carpathium. A Care Phoronei filio dicto est Caria, ait Stephanus: quam inter Consulares Iustinianus connumerat. [b] Ad lutus promontorium instar peninsulæ habebat, Doris dictum, in quo Gnidus insignis ciuitas sita erat, [c] vbi Veneris templum, & simulachrum à Praxitele mira arte fabricatum spectabatur. Lycaonia mediterranea ab Oriente Tauro, à Cilicia Thrachæa diuiditur; a Septentrione contermina est Cappadociæ: ab occasu Pisidiæ; a meridie Isauriæ. Huic Licaon Arcadiæ Rex nomen dedit, quem in eã profectum, & à Ioue, cui membra humana comedenda apposuerat, in lupum conuersum, poetæ fabulantur. Is ante Aeneam Oenotrios in agrum Romanum deduxit, ut Iustinianus narrat: [d] eius prouinciæ insignes vrbes erant Lystia, & Derbe, in quibus D. Paulus versatus est, [e] & Iconium [f] metropolis, vbi Præses & Dux limitaneus sus dicebant, sed ibi Præses tãtum ciuilia tractabat, & si postea imperante Iustiniano is inter Consulares est connumeratus. [g] Militum Dux crimina cognoscebat. Iustinianus uerò duos eos magistratus in unum contraxit, & pro his Prætorem Iustinianum virum spectabilem constituit, qui iàm populo quam militibus præesset. [h] Veteres enim militum magistratus Prætores nominabãt. [i] Fasces ante cum securi argento celata præmittebat, & apud se ad tribunal retinebat. Argentato etiam curru utebatur, quæ eius erant insignia; pro annona & capite siue alimentis & equorum pabulis aureos 300. percipiebat, eius assessor 72. officiũ libras duas auri, idest nostros aureos 220. [k] Pro codicillis iussus est soluere quantum consulares, idest tribus chartularijs sacri cubiculi solidos octo. Primicerio notariorum, & Laterculensibus 24. eius adiutori 3. Officio Præfectorum, cui parebat, solidos 40. [l] Prius soluebat quantum alij Præsides. Appellationis causas in sua prouincia à Principe, uel alio delegatas, nisi quingentos aureos excederent, ipse cognoscebat. nec ad delegantem deuoluebantur, ne dispendiũ in re parua litigantes sentirent; [m] In primis mœnia, & publica opera, aquæductus, pontes, vias, & similia, curare debebat. [n] Eius officium erat centum apparitorum, in quo eminebat Princeps Cornicularius, cæterique primates. [o] Iconi, quæ prouinciæ erat metropolis, hic Prætor residebat.

a Nouel. 8.
b in d. Nouel. 8.
c & qua 27. actu. apostolor.
d in Nouel. 25. & Prætor. Lycaoniæ
e actu. apost. 14.
f Ptolemæus.
g d. Nouel. 8.
h Nouel. 25.
i §. 1. d. Nouell. 25.
k §. pe. d. Nouel. 25.
l §. ult. d. Nouel. 25.
m §. pen. d. Nouel. 25.
n 4. antep. d. Nouell.
o §. 2. d. Nouel.

DE PRAESIDIBVS PISIDIAE, Phrygiæ Pacatianæ, & Salutaris. Cap. CXXV.

INTER Lycaoniam ab Ortu, & Pamphyliam ab Occasu est Pisidia; Isauriam habet a Meridie, Galatiam à Septentrione. huius Præses cum Duce militibus imperante continuas rixas exercens vilescebat. [p] Quare Iustinianus eum [q] de Præside Prætorem fecit, & ciuilem militaremq; administrationem illi cõmisit, & centum apparitores ex publico seu fisco alẽdos dedit. In primis uero mandauit, vt prouinciam delinquentibus purgaret, 'uem annonam, publicaq; opera curaret. Inter spectabiles censebatur, & Prætor Iustinianus nominabatur.

Insignia habebat argentatum currum, & fasces cũ securibus argento celatis. [r] Causas appellationum intra 500. aureos in sua prouincia, etiam a Principe delegatas cognoscebat; quemadmodum Prætor Lycaoniæ. pro annonis & capitibus solidos 300. percipiebat. Assessor 72. Officium libras auri duas, seu nostros aureos 220 pro codicillis soluebat chartularijs sacri cubiculi solidos 9 Primicerio Notariorum, & Laterculensibus 24. eius adiutori tres. Officio Præfecti Prætorio 40. Illi præter codicillos insignia magistratus cõtinentes, mandata Principis ex sacro laterculo tradi iubentur, [s] Appellatur ab hoc, quemadmodum ab alijs spectabilibus. [t] Phrygia Asiæ minoris regio, quam Suidas Achrilim credit nominatam, in maiorem & minorem à Xenophonte, Ptolemæo, & Strabone diuiditur, qui minorem Epictetũ, & Hellespontiacum uocat, Hellesponto etiam à Diodoro [u] attribuitur; eadem Troas dicitur. Maior ab Aristide superior, a Strabone Paroria appellatur, quæ olympo & Hellesponto adiacet: in ea Colossæ, vnde Colossenses, ad quos D. Paulus scribit. Laodicęa metropolis, & Hierapolis [x] claræ urbes habebantur, quæ Nerone imperante, terremotu periere, [y] sed Laodicea a locupletibus ciuibus est restituta. Minor Phrygia postea Pacatiana fortè, ab Onimio Pacatiano est dicta, qui sub Constantino P. P. Orientis, in ea diu resedit, ac Consul & P. V. fuit. [z] Ab Oriente habet Cappadociam, ab occasu Phrygiam maiorem, seu salutarem vocatam; à Septentrione Galatiam; Ab Austro lydiam. Olim singulæ singulos habuere Præsides, postea Asianæ Vicarius hanc prouinciam, ut Præses administrauit. [a] Iustinianus uero sublato Vicario Phrygiæ Pacatianæ Comitem præfecit, qui nulli alij Asianæ Præsidi imperabat, illi tamen totum, quod pro utroque magistratu Vicarius habebat, cũ vtriusq; officij cohortibus salarium reliquit. [b] Is omnia Comitum insignia gestans, curru & ipse argentato uehebatur, aureoq; torque ornatus, fasces cum argentatis securibus præmittebat. Soluebat pro codicillis promotionis quantum Consulares. [c] Prior pręses officium habebat, ut alij prouinciarum Rectores.

Maior Phrygia, quæ ad oram Aegei maris, prope Hellespontum, ubi Troas, seu minor Phrygia extenditur, Caico flumine intersecatur, à Galatia Iero fluuio disterminatur, inquit D. Hieronymus; [d] Salutaris ob plurimos ibi a Michaele Archangelo sanitati restitutos est uocata. Nicephorus, [e] Memoriæ, inquit, proditum est, Argonautas Græcorum, cum ad eum quoque locum peruenissent prædari, atq; diripere regionem eam cœpisse, & ab Amyco, qui tum ibi rerum potiebatur, in fugam uersos, & palantes in quendam nemorosum, & incultum propter densitatem arborum locum profugisse, ibiq; eis latitantibus virtutem cœlitus aduenisse, viri specie, alas ueluti Aquilæ in humeris habentem, uictoriamq; aduersus Amycum Oraculo denunciasse, illos porrò id secutos cum illo conflixisse, & victoriam reportasse, & ipsum vna cum copijs suis concidisse, atque ut gratiam visioni ei referrent, fanum illi & statuam, ea, quæ illis apparuerat forma, in loco eo excitasse, nomenque ei regioni Sostenium indidisse, quòd scilicet robore ibi accepto salui euasissent. Eam statuam laudatissimus princeps Cõstantinus, cum in eam oram necessaria de causa diuertens uidisset, familiaribus comitibusque suis rem talem exposuit, regionemque eam cum stupore admiratus ibi mansit: Somni porro capiendi tempore assistens illi uisio statuæ eius similitudine; Ego, inquit, Michael Archidux Domini Sabaoth virtutum, Christianorum fidei tutor, qui tibi contra impios tyrannos belligeranti auxiliaria arma contuli: Itaque ex somno excitatus regionem illam pulcherrimè excoluit, & ara imperiali, magnificaque manu, & liberalitate in parte Orientali constituta, celeberrimum id templũ ciuibus simul, & aduenis reddidit: Maximè tamen eam sacram ædem illustrauit Archangelus: Nullus enim graui quopiam casu, aut ineluctabili periculo, aut ægritudine incognita, morbo denique incurabili circumuenitur, qui ibi Deum orans implorauerit non facilè opem, & auxilium inuenerit. Et certo satis creditur D. Michaelem Archãgelum apparere ibi solitum, salutiferum eum efficere locum, cuius rei gratia ab antiquis etiam Michaelium est uocatus. Eadem Nicephorus, [f] alibi repetit. Alia mira de aquis salubribus ope D. Michaelis facta recitat Simeon Metaphrastes, qui precibus D. Alberij aquas etiam in Phrygia minore scaturijsse scri

p Nouel. 20. c. 4.
q Nouel. 24.
r §. 4. Nouel. 24.
s §. pen. & ult. d. Nouel. 24.
t d. §. pen. & ult. Nouel. 24. & l. præcipimus. C. de appellatio.
u lib. 28.
x de quib. in 2. & ad Colossẽses.
y Euseb. in Chronicis. Tacit. 14.
z l. 4. C. Theo. de sponsal. l. 2. C. Theo. de aduoca. fisc.
a Nouel. 8. c. 2.
b §. illud tamen. Nouel. 8. Nouel. 20. c. 6.
c d. Nouell. 8 in Notitia. in prin.
d in act. apostol.
e lib. 7. c. 50.
f lib. 8. c. 4.

Digitized by Google

bit, Pytea ciuitas in Phrygia ad mare sita, ob aquarũ calidarum ibi scaturientium salubritatem, Sotoropolis, idest salutaris ciuitas est appellata, à qua prouinciæ nomen inditum, & ibi Constantino Magno uenenum datum Zonaras scribit. Alios, qui hoc in loco curati sunt, recenset Sozomenus. [a] In Phrygia Docimia vicus est, vnde Docimus lapis, aliàs Symandius effoditur, ex quo integræ columnæ uarietate alabastro persimiles fiebant. [b]

Præsidem Notitiæ tempore Phrygia salutaris habebat. Iustinianus verò illum inter Consulares recenset, quem pro codicillis magistratus tantum soluere uoluit, quantum alij consulares. [c] Ab eo ad Præfectum urbi Constantinopolitanæ appellabatur. [d] Hęc de Asianæ diœcesi dicta sufficiant: Nunc ad Ponticam ueniamus.

DE VICARIO PONTICAE, & eius insignibus, Cap. CXXVI.

QVARTA Orientis diœcesis Pōtica fuit, cuius Vicarius XI. prouincijs præerat, duabus consularibus Galatiæ, & Bithyniæ, & IX. præsidalibus, Honoriadi, Cappadociæ primæ, Cappadociæ secundæ, Hellenoponto, Pōto Polemoniaco, Armeniæ primæ, Armeniæ secundæ, & Galatiæ salutari, & Paphlagoniæ, quòd & Tripart. [e] refert. Pontum Pompeius in prouinciæ formam redegit; sed eam Cęsar Mithridati Pergameno concessit: deinde ad Polemonem peruenit, quo extincto, cum Pythodoris eius uxor nomine duorum filiorum illud regnum administraret, à Nerone imperio Romano est adiectum, concedente Rege Polemone, inquit Europius; quòd de filio dictum puto. Idem Eusebius refert, & Tranquill. Ponti, ait, regnum concedente Polemone, in prouinciæ formam redegit: Sed Sext. Aurelius, Regia stirpe deficiente, Neronis tempore, inquit, Pontus prouincia facta est: Tota ea regio à Bosphoro Thracio usque ad Colchidem, & Orientem uersus, & Armeniam, Pontus dicebatur, Paphlagoniamq;, Galatiam, & Cappadociam continebat: Sed propriè à Bosphoro Thracio, vsque ad Bithyniam & Sangariũ fluuium perueniebat; vnde duplex Pontus fuit; [f] sed vsque ad Eufratem tota diœcesis Pōtica uocabatur. [g] Theodosius imperium adeptus Pontum in VIII. regiones diuisam uni Vicario commisit, videlicet Pontum Polemoniacum, Amasiam, Honoriadem, Bithyniam, Paphlagoniam, Armenias duas, & Cappadociam, quemadmodum Stephanus & Volaterranus [h] scribunt. Huic tractui Præfectus sępe Vicarius Ponticæ dicitur, [i] quandoque Comes diœceseos Ponticę, [k] Marcellinus [l] refert Constantium in honorem uxoris Eusebiæ, hunc Vicarium pietatis cognominasse, qui Præses etiam Galatiæ primæ erat; [m] duplex officium & salarium, alterum tanquam Vicarius, alterum tanquam Consularis habebat. Iustinianus uero abolito Vicario, pro Præside primæ Galatiæ Comitem dedit, quem etiam militibus præfecit, [n] pristinoque illi utriusque magistratus stipendio relicto, duorum officiorum cohortes in unum contraxit: cũ uero is tollendis latronibus non sufficeret; Vicarium rursus restituit, [o] quem etiam militibus, & uniuersę regionis Pretoribus preesse iussit, & Magistri officiorum in Ponticę fabricis, & Comitis patrimonij, in prędijs Principis, quę plurima ibi erant, locum tenere uoluit, & Phylatcho prouincię sacerdoti, alijsque omnibus imperare. Denique in Pontica causas delegatas, & appellatione suspesas, quæ 500. aureos non excedebant, ad eum remota appellatione deuolui, & ipsum, in qua uellit prouinciæ parte morari, & à Bithynia usque ad Armeniam, Trapezuntum, & fines Persarum delinquentes punire iussit. Septuaginta in eius officio Vicarianos apparitores à Principe codicillis in scrinio epistolarum probandos constituit, [p] quod & in alijs maiorum magistratuum officijs obseruabatur. Mulos eidem, tanquam circumire coacto ex publico dedit, assessoremque & pręconem addidit, ac quatuor lampades seu candelas sumptu Principis ardentes concessit, eas illis similes esse puto, quas ad dextram, & sinistram libri mandatorũ, in Præfectorum insignibus pręlucere uidimus. Responsales quoque Magistrorum pręsentalium, apud eum esse iussit, qui illorum nomine militum palatinorum causas iudicabant. Grȩci apocrisarios nominant. [q] Galatię uero suus Pręses est restitutus.

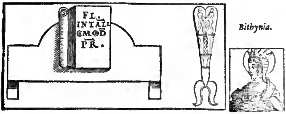
a lib. tripart. 9. cap. 19.
b Aeneas Syluius de Asia minore.
c in Nootia Nouel. 8.
d l. cum appellatio. C. de appel.
e lib. 10. c. 4.
f Nouell. 29. c. 2. in fi. l. ulti. ad fi. C. de diu. offic. Nouel. 17. in pri.
g l. 5. C. de tępo. appella. l. antep. C. de Numera. l. 2. C. de militar. vest. l. 2. C. vt nemo ad suum patroc.
h lib. 19. Geographiæ.
i lo l. fi. & pen. C. de diuers. offic. & in l. 10. C. Theo. de hæret. l. 7. C. Th. de deserto. l. 12. C. Theo. de exac.
k l. vnic. C. de comit. & tribun. scholar.
l lib. 27
m § 3. Nouel. 8.
n §. hoc autẽ ipsum. Nouel. 8. & Nouel. 27.
o Edicto 8. de Pōtici tractus Vicario.
p l. ult. C. de diuers. offic.
q in Nouell. 55. cap. 1. ad fin.

NOTI-

NOTITIA.

VICARIVS DIOECESEOS PONTICAE

Cum Infignibus.

Bithynia.

Galatia *Taphlagonia* *Honorias* *Galatia falutaris* *Cappadocia prima*

Cappadocia fecũda *Hellenopontus* *Pontus Polemoniacus* *Armenia prima* *Armenia fecũda*

NOTITIA.

Sub difpofitione viri Spectabilis Vicarij Dioecefeos Ponticæ, Prouinciæ infrafcriptæ.

BITHYNIA.
GALATIA.
PAPHLAGONIA.
HONORIAS.
GALATIA *falutaris.*
CAPPADOCIA *prima.*
CAPPADOCIA *fecunda.*
HELLENOPONTVS.
PONTVS *polemoniacus.*
ARMENIA *prima.*
ARMENIA *fecunda.*
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de fchola Agentium in rebus ducenarium, qui adorata clementia principali, cùm infignibus exit tranfacto biennio.*
Cornicularium.
Commentarienfem.
Adiutorem.
Ab actis.
Numerarios.
Curam Epiftolarum.
Exceptores, & cæteros officiales.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA Vicarij Ponticæ funt, duo Principes in fummo aureę pilę, quifq; in fua cella, id eft proprio imperio, dextras coniungentes, ac codicilli, liberque uiridi corio tectus, rubroque ac furrecto tapeto inhęrens, cum notis, quas in Vicario Afianę manufcripti oftendunt, in quibus huius Vicarij codex auro tectus fpectatur. Notę in impreffo ita fe habent FL. IN TALL. COM. ORD. PR.

quas

quas per errorem in alijs Vicarijs sicut, & codicillos omissas fuisse arbitror: Infra XI. mulierum uisuntur effigies, eodem habitu ornatuque, quo alias sub Vicario Asianæ descripsimus, quæ XI. prouincias huic Vicario parentes denotant: Sola Cappadocia prima uiridem togam sinistro humero connexam geru; Armenia prima uelatum caput habet; Reliquæ præter Galatiam, & Hellenopontum pallio carent: Manuscripti omnes eodem habitu referunt, quo alias sub Vicario Asianæ repræsentarunt, aliquas scilicet cũ pallio coeruleo, alias albo uel aureo, sparsisque in humeros capillis. In Madruciano uasa aurea in manibus tecta tenent, in quibus intus aurum contineri significatur. Hic Officium habebat, ut alij Vicarii, caret his, qui erant ab actis, & Singularijs.

Soluebant Pontici pro singulis triginta iugeribus agri, solidum nomine singulæ chlamydis militibus dandæ. [a] Rectores Ponticæ diœceseos sunt sequentes.

a l. 2. & 3. C. de milit. uest.

DE CONSVLARIBVS Galatiæ, & Bithyniæ. Cap. CXXVII.

CONSVLARIVM prouinciarum, quæ duæ Vicario Ponticæ suberant, prima fuit Galatia, a Gallis dicta, qui olim in auxiliũ à Rege Bithyniæ uocati, in Asiam traiecerunt, & victoria potiti, regnum cum eo diuiserunt, sicque Græcis admixti, primo Gallogręci. postea Galatæ sunt appellati, [b] Sext. Ruffus: Gallogræciam, inquit, id est, Galatiam. (sunt enim, vt nomen resonat ex Gallis Galatæ) quòd Antiocho contra Romanos auxilium præbuissent, inuasimus. Gn. Manlius: (ita enim ex Liuio Floro, & Appiano, legendum est, non Mummius,) proconsul Galatas prosecutus est, & confugientes partim in Olympũ, partim in Ancyram (ita legendum pro Megaram) de arduis eos in plana detrusit, & uictos in perpetuam pacem redegit. Postea Galatiam Diotarus Tetrarches, nobis permittentibus tenuit. ad extremum sub Octauiano Cæsare Galatia in formam prouincię redacta est; Eam primus M. Lollius Paulinus administrauit: Hactenus Ruffus. [c] Ad hunc extat Horatij epistola. Hæc prouincia ab ortu Cappadociam; ab occasu Sangarim fluuium, & Bithyniam: à Meridie Pamphyliam, a Septentrione Pontum habet. Gomoritas à Gomor prius dictos, auctor est Iosephus.[d] Cæterum Theodosius duas Galatias fecit, primam & secundam salutarem dictam, ut auctor est Stephanus de vrbibus & Volaterranus. Prima consularem habebat, secunda Præsidem, quod confirmat Notitia. [e] Sed primam Vicarius postea administrauit, quem Iustinianus depositum, ut dixi, restituit.[f] Huius metropolis Ancyra fuit. Synodo ibi habita celebris, quæ ab anchoris nauibus ereptis nomen habuit, inquit Apollonius. Comes Galatiæ primæ pro codicillis magistratus soluebat, quantum maiores Rectores prouinciarum. Præses autem secundæ Galatiæ, quantum alij Præsides.

b D. Hierony. in eſt. apoſt. ad eos quos Paulus scribit, Iornandes & alij.

c & Dion. lib. 54. & Eutrop.

d lib. 5. antiq. iudaica.

e Nouell. 8.

f Nouell. 8. & edict. 8.

Bithynia ab Oriente Sangari fluuio, a Galatia diuiditur ab occasu, & Septentrione Ponto: a Meridie Epicteto, & Asia minore à Proconsule recta. Hæc prius Bebricia deinde Mygdonia, postremo à Rege eius nominis Bithynia est uocata, [g] Herodotus, & Strabo à Thracibus Bithynijs, dictam uolunt: cuius Rex Nicomedes Philopater liberis carens, Augusto imperante, eam prouinciam populo Romano testamento reliquit, [h] quæ postea cum Ponti parte, in qua Mithridates regnauerat, una prouincia facta est, & tota Bithyniæ nomine appellata. eius metropolis Nicœa, uel ut Leo Imp. uult, Nicomedia fuit. primo proconsularis in eo gradu diu mansit. Nerone eam imperante, C. Petronius eam Proconsul rexit,[i] sub Hadriano Seuerus, qui postea imperauit, [k] sub Traiano Seruilius Caluus, Iulius Bassus, Velius Paulus & Cœlius clemens, [l] quibus Plinius iunior. [m] extra ordinem successit. [n] Post Traianum M. Antoninus, quem plurium prouinciarum formam mutasse Capitolinus scribit, Lollianum Auitum Bithyniæ Præsidem fecit, [o] uirum consularem, & patris Aelij Pertinacis patronum; Sed Maximus, qui cum Balbino imperauit, ibi Proconsul fuit. [p] Demum Bithynia cum Galatia consularis facta, in eo statu usq; ad Iustinianum permansit. [q] ab eius Rectore ad Constantinopoli Præfectum appellabatur, [r] quod Constantius instituit, cum illi urbi Præfectum dedit. Hic Consularis pro codicillis magistratus, quantum alij Consulares soluebat. [s] Ad Bithynos extat Constantini rescriptum. [t] Nunc ad Præsides Ponticæ diœceseos est ueniendum,

g D. Hierony. de locis hebraicis. in act. apostol. & solinus.

h Dion Iornandes, Ruffus, Linius, lib. 93 Appianus in Mithridatico.

i Tacit. lib. 16.

k Dion. in Seuero.

l Plin. epist. 11. & 16. & 18. ad Traianum.

m Epist. 7. ad Traianum.

n Epist. 36. ad Traianum.

o l. 3. § 5. ff. de decurio.

p Capitolin. in Maximo.

q Nouel. 8. & Notitia.

r l. eũ appellatio. C. de appellatio.

s d. Nouell. 8. in Notitia.

t in l. 1. C. de sacrilegul.

DE PRAESIDIBVS Honoriadis, seu Paphlagoniæ. Cap. CXXVIII.

PAPHLAGONIA Haly ab ortu, ab occasu Billæo fluuijs clauditur: Pylemeniam prius dictam fuisse scribit Plinius, [u] postea Phinius Aegyptius eam inuasit, qui filium Paphlagonem reliquit, a quo Paphlagonia regio est cognominata, ut Stephanus & Constantinus Porphyrogennata referunt: sex habet urbes, Gangram, metropolim, Amastram, Sorã, Dadubtam, Ionopolim, & Pampeiopolim. Gens, inquit Constantinus Porphyrogenneta, stolidissima, & contemptissima impudentia, & nequitia famosa, cuius in catalogo nauium Homerus meminit, & inde mulas prouenisse dicit. Philomenes eius Rex amicus populi Rom. inquit Ruffus, eam tenuit; sæpe à Mithridate pulsus regno, a nobis est restitutus, quo mortuo prouincia eius Paphlagonibus imposita est; Romanos enim testamento hæredes reliquit. Hæc ille. Cum uero posteriori ætate Paphlagonia urbibus esset destituta, Ponto adscripta, proprium Præsidem habere desijt, eiusque partem in Honorij filij honorem Honoriadem Theodosius uocauit; Ea regio ad oram Ponti Euxini exposita, ab ortu habet Amasiam, ab occasu Pontum: a Meridie Bithyniam. Illius sex erãt urbes, Prusias, Cratia, Adrianopolis, Tiras, Claudiopolis, & Heraclea; sed hæ duæ cum Prusia Bithyniæ ademptæ Honoriadi sunt attributæ, cuius claudiopolis facta est metropolis, Paphlagoniæ uerò cũ Ponto aliæ VI. remanserunt, Germanocopolis, Gangra, Pompeiopolis, Dadybrus. Tumulus Amastridis, Ionopolis: & hæc prouincia à Correctore regebatur. Itaque duo tantum in Orientis imperio erant Correctores, alter Augustanicæ in Aegypto, alter Paphlagoniæ Ponticæ in Asia. Honorias à Præside administrabatur. [x] Verum Iustinianus antiquato Honoriadis nomine, vniuersam eam regionem, ut prius Paphlagoniam esse uoluit, [y] siquidem magna olim ea gens fuerat, quæ Venetos, & Aquileiam Italiæ urbem quondam maximam condiderat, eique Prætorẽ Iustinianum præfecit, qui XII. urbes prædictas regeret, manentibus metropolitis, qui prius fuerant: Centum illi parebant apparitores, sub Principe, Cornicular, & cęteris officij primatibus. Ipse pro annonis percipiebat aureos 525. qui efficiũt plus mille nostrorum aureorum, assessor aureos 72. apparitores uero 447. & tertiam aurei partem, qui a P.P. Orientis soluebantur. Spectabilis erat, & militibus in sua prouincia degentibus, ut alij prætores, imperabat, Cognoscebat causas appellationum in Paphlagonia delegatas, quæ aureos 500. non excedebant. Ab eo uero ad P.P. & Quęstorem palam appellabatur, quemadmodum ab alijs spectabilibus, [z] sed antea ab eo ad Pręfectum vrbis Constantinopolitanę prouocabatur. [s]

u lib. 6. c. 2.

x Nouel. 8. & Notitia.

y Nouell. 29.

z d. Nouell. 29.

a l. eũ appellat. C. de appellatio.

Pro

Pro codicillis magistratus Honoriadis Præses soluebat, quantum alij Præsides.

DE PRAESIDE CAPPADOCIAE Cap. CXXIX.

CAPPADOCIA ab Oriẽte Armeniæ magnæ finitima est; ab occasu Galatiæ, & parti Pamphyliæ; à Meridie Ciliciæ, a Septentrione habet Pontum Euxinum, nunc mare maius dictum. Olim adeò magna fuit, ut fermè totam Pontum occuparet, Cappadoces olim Leucosyri dicti, nam etsi qui extra Taurũ sunt, syri uocantur, cum tamen colore sint adulto, ad horũ comparationem Cappadoces leucosyri sunt appellati, ut Strabo scribit. [a] Herodotus & Plutarchus a Syro Apollinis & Sinopes filio eos Syros dictos fuisse traduot. Ibi Sinope Diogenis Cynici, & Marcionis hęretici patria. Cappadociam uerò à flumine inter eam & Galatiam defluente Plinius scribit denominari. Eius magnitudo à Persis originem traxit, nam Cappadocia nomen est Persicum, ut auctor est Constantinus Porphyrogenneta de thematibus, in themate Armeniaco, cum, inquit, Artaxerxi Regi, 'am nescio an alteri cuidam Leo inter uenandũ occurrisset, eiusque equum inuasisset, oblatus casu Persa quidam in hoc Leonis occursu, stricto acinace Regem de uita periclitantem liberauit, & Leonem interfecit. Hic itaque Persa cum altissimum quendam montem conscendisset, vniuersamque regionem, quoad longissimè humani oculi acies pertingere posset, circumspiciens tam Orientem, & Occidentem, quam meridiẽ, & Septentrionem uersus, omnem eam a Rege dono accepit. Hæc porrò (ait) narrat Polybius, cuius multa sunt deperdita.

a lib. 12.

¶ Cappadociæ metropolis Cæsarea à Tiberio Cęsare, extincto Archelao eius Rege, ita est appellata, [b] Sext. Aurelius, & Iornandes, prius Mazacham dictã, & in honorem Augusti Cęsaream uocatam fuisse scribunt. Quomodo autem in Romanorum potestatem uenerit, historiam ita Tacitus [c] explicat. Rex Archelaus quinquagesimum annum Cappadocia potiebatur, inuisus Tiberio, quòd eum Rhodi agentem nullo officio coluisset: Nec id Archelaus per superbiã omiserat, sed ab intimis Augusti monitus, quia florente C. Cæsare, missoque ad res Orientis intuta Tiberij amicitia credebatur: vt versa Cæsarum sobole imperium adeptus est, elicit Archelaum litteris matris, quæ non dissimulans filij offensionibus, clementiam offerebat, si ad precandum ueniret; ille ignarus doli, uel si intelligere crederetur, uim metuens, in urbem properat, exceptusq; immiti à Principe, & mox accusatus in senatum, non ob crimina, quæ fingebantur, sed angore simul fessus senio; & quia Regibus æqua, nedum infima insolita sunt, finem uitæ sponte an fato, impleuit: Regnum in prouinciam redactum est. De hoc aliter Dion; [d] Archelaum, inquit, Regem Cappadociæ, cui iratus erat, accersitum, quasi res nouas moliretur, tradidit senatui, vt de eo cognosceret, hominem nõ solum senectute, sed etiam podagræ doloribus confectum, fuisset que Archelaus affectus ultimo supplicio, nisi testis, qui contra ipsum productus fuerat, asseruisset eum dixisse, se Tiberio ostensurum postquam domum redijsset, quales sibi nerui essent. Qua ea re risus tam magnus excitatus est, propterea, quod ille non solum stare non poterat, sed nec sedere quidem, ut eum Tiberius amplius occidi noluerit. Itaque Archelaus tunc saluus euasit, qui tamen non multo post mortuus est: post cuius mortem, Cappadocia uenit in potestatem populi Romani, illiq; Q. Veranium legatum acceperunt: & quædam ex Regijs tributis diminuta, quo mitius Romanorum Imperium speraretur: Hæc ille. Sext. uerò Ruffus; Archelaus, inquit, fauente Antonio, Rex factus est, quem sub Augusto, Tiberius oratione defendit, imperio deinde succedens, eundem blande Romam accersitum non remisit, ibique diu detentus, cũ occubuisset, testamento Romanis Cappadociam reliquit, & sic in prouinciæ speciem migrauit, uel, ut alias legitur in prouinciam per Germanicum redegit. His concinnit & Tranquillus; [e] Germanicus, inquit, ad componendum Orientis statum expulsus, cũ Armeniæ Regem deuicisset, & Cappadociam in prouinciæ formam redegisset, annum agens ætatis 34. diutino morbo Antiochiæ obijt, non sine ueneni suspitione. Eutropius, Tacito, & Dioni, cõsentit. Prius ex ordine equestri Rectorem habuit, Mox Vespasianus ei consularem dedit: Tranquillus, [f] Cappadociæ, ait, propter assiduos Barbarorum incursus, Legiones addidit, consularemque Rectorem imposuit, pro equite Romano. Hactenus Tranquillus. sed rursus ad Præsidem redijt; Sub Constantino enim Eutychius Præses Cappadociæ fuisse legitur. [g] Verum pluribus Cappadocijs factis, Iustiniano imperante, Cappadocia prima Consularem habuit, [h] Valens namque Imperator secta Arrianus, in odium D. Basilij, ut eius auctoritatem minueret, & ne uniuersę prouinciæ Archiprę sul esset, duas fecit Cappadocias, primam seu maiorem, & secundam seu minorem, inquit Stephanus: primæ Cęsarea metropolis est relicta; secundę Tyana facta, ut auctor est D. Gregorius Nazianzenus. [i] Maior, ait Constantinus Porphyrogenneta, a Cęsarea & Tauro ad Ponticum mare extenditur, quam terminat Haly fluuius ab occasu, Melitene ab Oriente, ut etiam testatur Polybius. Minor Cappadocia finitima Lycaoniæ, Cęsaream usque pertingit, extenditurque ad initium Bucellariorum. vlteriora sunt Ciliciæ. Temporibus uero Iustiniani, siue aliorum quorundam Principum Cappadocia in tres partes est secta, Catoniam, qua a Melitea incipit, & eam, quæ à Tauro monte Taurilea appellatur, ac tertio in mediterraneam, quæ Charsianum à Charsio quodam Præside uocatur, qui bello aduersus Persas prospere gesto celebris regioni nomen dedit. Primę Cappadocię urbes sunt Cęsarea metropolis, Nyssa, Therma, Rhege podautus. Secũdę, urbes sunt Thyana metropolis, Faustinopolis, Cybistra, Nazianzum, Erusima, Parnatum, Rhegedora, Mocissum, & corus propugnaculum. Tertię urbes sunt septem, Amasea, Ibora, Zalichus, Antrapa, Aminsus, Neocęsarea, Synope. Hęc Constantinus, Addit Nicera, [k] Musicyssum metropolim. Notitia tertię non meminit, quòd tum non esset ab alijs distincta. Prima, ut dixi, Consularem habuit; alię Pręsidem. Verum Iustinianus vniuersę Cappadocię in pristinum statum restitutę, Proconsulem triplici dignitate auctum dedit. Cum enim plurima ibi haberet prędia, quib. prius Comes domus sacrę pręerat, Proconsule non minor auctoritate; in duas partes scindebantur ciuitates; alij fiscales, alij liberi uocabantur quare ad tollendam rixam, abolito Comite, unum Proconsulem Iustinianum nominatum, popul[illegible], & milit[illegible]us, qui ante Comiti parebant, imperare iussit, cui etiam utriusq; officij apparitores, patrimoniumque Principis curandum dedit. Ipse inter Prefectos Pretorianos positus, & curru uectus ar[illegible]entaro, securim, fasces, & alia proconsularia insignia pręferebat. Pro annonis uiginti libras auri, idest aureorum nostrorum ferme. 2160. percipiebat. Assessor auri libras duas. Officiũ sa[illegible]arium, quod illi antea soluebatur, retinoit. Codicilli huius magistratus gratis expediebantur, quia ex redditibus prędictorum prędiorum, prẹter uestes, quinquaginta libras auri Augustæ pẽdebat, quę summa facit nostrorum aureorum 5500. Appellationum quoque causas in utraque Cappadocia a Principe, uel alio delegatas, quæ quingentos aureos non excedebant, diffiniebat. Ab eo ad P.P. qui erat in Comitatu Principis, sacrique palatij Quæstorem appellabatur; [l] sublatis tractatoribus, XIII. ciues ab officij primatibus ad exigendã tributa eligebantur, & pro nominatione 50. aureos accipiebant. [m] Strabo [n] memorat,

b Nouell. 30. de Proconsule Cappado.

c in secundo.

d lib. 57.

e in Caligula.

f in Vespasiano. c. 8.

g in l. pen. C. de liberis caus.

h in Nouel. 8. in Notitia.

i in oratione habita in funere patris, ubi hæc Nicera.

k in oratio. D. Gregor.

l Nouell. 20. & 30.

m d Nouel. 30.

n lib. 12.

memorat, Cappadoces quotannis præter argentum, mille & quingentos equos, mulorum duo millia, ouium quinquaginta millia Persis pendere solitos, & duplum eorum Medos: in Morimena Cappadociæ regione Iouis templum fuit, cuius sacerdos ex sacra regione XV. talenta annua percipiebat, & usque ad mortem sacerdotio fungebatur, diadema gerebat, & primus dignitate post regem erat; vt auctor est Strabo lib. xij. in Cappadocia terni uiri, & quaternæ mulieres pro vna persona, in soluendo censu capitis cõputabantur.[a] Commodo imperante, Claudius Hieronianus huic prouinciæ Præfectus,[b] ob vxorem Christianam in reos sæuijt, & morbo pediculari cõsumptus est, ut[c] Tertullianus scribit, qui eum Herminianũ appellat. Possumus, inquit, æquè & exitum quorundam præsidum tibi proponere, qui in fine vitæ suæ recordati sunt deliquisse, quòd uexassent Christianos, Claudius Herminianus in Cappadocia: cùm indignè ferens uxorem suam ad hanc sectam transijsse, Christianos crudeliter tractasset: solusque in Prætorio suo uastatus peste, cùm viuus vermibus ebullisset: Nemo sciat, aiebat, ne gaudeant Christiani. Hæc Tertullianus. Cappadoces ob nequitiam famosi fuere, vnde abijt in prouerbium tria K. K. K. pessima, Cappadocia, cilicia, creta.[d] Cappadocum verò solum a Iustiniano mirificè commendatur.[e]

a l. 10. C. de agricol. & censit.
b de quo in l. quæsitum. 12. §. 1. cum respondit. ff. de fundo instructo.
c ad Scapulam.
d constanti. porphyroge. de Thematibus, in Hiema. Armeniaco ad fin.
e in Nouel. 30.

DE PRAESIDIBVS PONTI Polemoniaci, & Helenoponti. Cap. CXXX.

PRIVS à Bosphoro ad Sangarim fluuium vna fuit Pontus, postea in duas est diuisa,[f] Polemoniacũ, ac Helenopontum, quæ vix octo vrbes continebat, Amasiam, Iboram, Euchaitam, Zelam, Andrapam, Aegeum ad climacas, idest gradus situm, Sinopam & Amisum, postea addita est Leontopolis. Quinque verò in Polemoniaco erant, Neocæsarea, Commana, Trapezus, Cerasus, & Polemonium, quibus addita est Petræorum ciuitas Iustinianea appellata. Item duo castra Pitius, & Sebastopolis præter alia, infra sub Armeniæ Duce recensita. Vtraque olim ab uno Præside regebatur,[g] postea duplex facta;[h] duos Rectores habuit;[i] Helenopontus Consularem, Polemoniacus Præsidem.[k] Pontus Polemoniacus ab ortu habet Armeniam minorem, à Meridie Cappadociam, à Septentrione Pontum euxinum, per cuius oram vsque ad Paphlagoniam occasum versus extenditur. Pontus Polemoniacus, à Polemonio vrbe à Polemone tyranno condita nuncupabatur, ait Strabo.[l] Hæc sub Nerone, Polemone Ponti Rege mortuo, in Romanorum potestatem venit.[m] Iornandes eam cum Paphlagonia testamento Romanis relictam scribit. Helenopontum verò in Helenæ matris honorem Constantinus appellauit.[n] Hanc C. Plinius consulari potestate rexit, vt testatur inscriptio Mediolani in basilica D. Ambrosij. Verùm Iustinianus vtranq; regionem tenuem, & angustam in unam contraxit. XIII. Vrbibus constantem, & nomine Polemonis abolito, totam prouinciam Helenopontum esse voluit, satius esse existimans, eam ab Helena Christiana & pia fœmina, quàm ab impio tyranno denominari. Cum verò duæ essent metropoles, Amasia, & Neocæsarea, vtranque metropolim permanere voluit, sed vnum vtrique prouinciæ, & militibus Moderatorem Iustinianum dictum, virum spectabilem præfecit; quo nomine suos prouinciarum Præfectos Lacedæmonij nuncupabant, eumque Responsalem habere permisit, qui criminales, ciuilesque causas, nomine Magistrorum militum cognoscebat, minimas gratis, maiores cum moderatis sportulis. Pro annonis 725. solidos percipiebat, assessor 72. apparitores aureos 447. & tertiam partem aurei, abolitisque locorum seruatoribus, ipse prouinciam circum ire tenebatur. Causas appellationum in prouincia delegatas, infra aureos 500. audiebat, quemadmodum & alij spectabiles. Ab eo vt ab alijs spectabilibus appellabatur.[o] Inter Consulares à Iustiniano connumeratur,[p] & ideo pro codicillis magistratus, quantum alij consulares soluebat. Verùm Iustinianus receptis Armenijs, & Ponto, his Zetam Magistrum militum præfecit.[q] Terni huius prouinciæ viri, & quaternæ mulieres vnam capitationem pendebant.[r]

f Nouella. 28.
g d. Nouel. 28.
h l. vlt. in fin. C. de diuers. offic.
i Nouella 28.
k d. Nouel.
l lib. 12.
m Tranquill. Eutrop. Sext. Aurelius, Eusebius in Chronicis, vopiscus in Aureliano.
n d. Nouel. 28.
o d. Nouel. 28.
p Nouella 8.
q in l. fin. C de offic. magistr. milit.
r l. 10. C. de agrico. & censit.

DE PRAESIDIBVS ARMENIArum. Cap. CXXXI.

DVAS notum est olim Armenias fuisse, maiorem, & minorem; Maior prima dicta,[s] nunc Turcomania vocatur, ac versus Septentrionem Cyro fluuio a Colchide, Albania, & Iberia diuiditur. Ad ortum habet mare Hircanũ, à Meridie Taurum, quo à Mesopotamia secernitur. Ad Occasum ab Armenia minore Euphrate flumine separatur. Minor verò secunda nuncupata[t] ad Meridiem vsque ad Taurum mõtem Ciliciæ extenditur. Ad Occasum, & Septentrionem Cordiseo monte clauditur. Prius L. Lucullus, mox Gn. Pompeius, deinde Augustus, vsque ad Euphratensem eam subegit.[u] Traianus maiorem dumum, & Tygrim Romani & Parthici imperij limitem posuit.[x] Diuque duæ vsque ad Iustinianum sub Præsidibus, & Ducibus stetere Armeniæ. Nam Leo & Zeno Erythrio P.P. scribentes, vtriusque Armeniæ Duces nominant. Armeniæ primæ vrbes erant VII. metropolis Bazanis seu Leontopolis, Theodosiopolis, Sataia, Nicopolis, Sebastea, Sebastopolis, & Colonia. est hoc, inquit Constantinus Porphyrogenneta, munitissimum, & præceps castrum, Græci enim κολωνὰς ardua, editissimaque iuga vocant.

Armeniæ secundæ vrbes septem fuere, Metropolis Melitena, Arca, Arabissus, Ariarathea, Comana altera, seu chrusa, Cucusum, Petræ. Cucusum & Arabyssus nobiles exilio D. Io. Chrysostomi fuere, qui demum Comanæ decedens, ibi sepultus est.[y] Iustinianus uerò subactis finitimis Barbaris, magnã, & interiorem Armeniam dictam, nouam prouinciam creauit,[z] quam Zetæ Magistro militum commisit. Magnam, inquit, Armeniam, quæ interior dicebatur, & gentes, Antizenam videlicet, Ingilenam, Astyanenam, Sophenam, Sophonenam, in qua est Martyropolis, Belabitenam, & primam, & secundam Armeniam, & Pontum Polemoniacum tuæ curæ cum suis Ducibus commisimus. Tum[a] magna Armenia, item secunda inter Consulares censebantur, prima inter præsidales. Demum ipse & non Iustinus (vt Eustachius,[b] & Raphael Volaterranus crediderunt) Armenias in quatuor diuisit, in magnam, seu interiorem; ueniam alam, quæ antea prima, seu maior dicebatur; & tertiam, quæ prius minor, seu secũda vocabatur, & quartam, quæ prius formam prouinciæ non habebat, sed ex Barbaris cõstabat.[c] Primam cõstituit Heptapolim, idest septem vrbium prouinciam, ubi Armenia minor incipit prope Euphratem, cuius metropolis erat, ut dictum est, Bazanis seu Leontopolis, quam à se Iustinianeam uocauit, cui Satalam, Nicopolim, & Coloniam, primæ & maiori Armeniæ ademptas addidit. His præterea ex Ponto Polemoniaco Trapezuntẽ, nunc Terbizundam appellatam adiecit, & Cerasuntẽ, unde primùm Lucullus cerasa in Italiam attulit, ut auctores sunt D. Hieronymus,[d] & Plinius.[e] Eidẽ Pro-

L consulem

s in l. vlt. C. de offic. magist. milit.
t in d. l. ult.
u Sex. Ruffus.
x Dion. Ruff. Eutrop. Oros.
y Niceph. lib. 14. cap. 37.
z l. ult. C. de offi. magi. militum.
a in Nouella 8. in Notitia.
b in Dionysium.
c Nouell. 31.
d in epistola. 19.
e lib. 15. c. 25.

consulem spectabilem præfecit, ad quem causas appellationum, etiam secundæ Armeniæ, a Principe vel alijs delegatas deuolui iussit, modò 500. aureos non excederent, aliaque omnia proconsulum insignia ei tradidit.

Secundam verò Armeniam Pentapolim.i.quinq; tantùm vrbes habentem in Armenia maiore fecit, quæ antea prima dicebatur, cuius metropolis erat Sebastea idest Augusta: huic vrbes Sebastopolis, Cõmana ex Polemoniaco Ponto, & Zela ex Helenoponto, & Brisa sunt adiectæ: eique reliquit Præsidem, qui prius erat.

Tertiam quoque fecit Armeniam, eam, quæ minor & secunda vocabatur, cuius erat metropolis Meliteна, vrbs antiqua, Euphrati fluuio propinqua, cui Arca Arabissus, Ariarathea, altera Cumana, seu Chrusa, & Cucusum parebant, quæ vrbes sex Hexapolim constituunt. His Comitem Iustinianum præfecit, qui populis militibusque imperabat. Pro annonisque solidos 700. percipiebat. assessor 72. apparitores. 360. Spectabilis erat, ad quem causæ appellationum, ex tertia & quarta Armenia, à quocunque delegatę deuoluebantur modo aureos 500. non excederent, quemadmodum sæpè in alijs spectabilibus est dictũ. Huic Armeniæ Thomas est præfectus, qui prius eam etiam rexerat. Is est Thomas, qui Cos. & Quæstor palatij Principis fuit, vnus ex illis, qui Codicem compilarunt.[a]

[a] §.1.C. de nouo Codice faciendo. & §. ad istum. C. de Iustin. Cod. confirmando.

Quartã prætereà Armeniam constituit, quæ priùs prouincia non erat, sed ex varijs gentibus, & Barbaris constabat, nempè, ex Trophæna, Anzethena, Ophena, Asteana, & Balabithena, quibus Martyropolitanorum ciuitatem, & Citharizam præsidium addidit, quæ loca sunt vltrà Euphratem, inter Taurum & Antitaurum, anteà à magistratibus Satrapis, seu Phylarchis Saracenorum, inquit Ruffus, administrata. Hanc ergò prouinciam ordinariam factam à Præside regi voluit. Vndè ex quatuor Armenijs duæ erant spectabilium, magna Proconsulis, & tertia quę prius secunda fuerat, Comitis. Duæ aliæ secũda quæ prima dicebatur, & quarta ordinariæ.i.sub clarissimis Pręsidibus sunt relictæ. hic limitem imperij Romani aduersus Persas erectum Dux cũ magna equitum peditumque manu defendebat. Olim in Armenia secunda terni viri, & quaternæ fœminæ, vnius capitis tributum soluebant.[b] Hæc sunt, quæ ad Ponticam administrationem pertinent. Nunc ad Vicarium Thraciarum est transeundum.

[b] l.10. C. de agricol. & censit.

DE VICARIO THRACIAE ET eius insignibus. Cap. CXXXII.

VLTIMVS Præfecti Prætorio Orientis vices agens, est diœceseos Thracię Vicarius, quam inter validissimas Europæ gentes in strategeas, idest, pręfecturas 50. diuisam fuisse Plinius scribit, sed propriè, inquit, Thracia dicitur, quę a septentrione Hemo monte clauditur, ab Oriente propontide, à meridie mari ægęo, ab Occidente Nesso flumine. Gulielmus verò Tyri episcopus tres Thracias ponit, Ptolomęus ferme xiij. eius pręfecturas statuit, posteriores Principes sex sub vno Vicario Thracię prouincias fecerunt, duas consulares; nempè Europam, & Thraciam, & quatuor Pręsidum, Hęmimontis, Rhodopes Mœsię secundę seu inferioris, & Scythiæ, quę sub generali nomine Thracię continentur. Eam quoque Sext. Ruffus, & Tripertita[c] in totidem prouincias diuidunt: Europam regionem appellant, in qua est Cõstantinopolis, & eius arces, vel pręsidia. Eandem diuisionem Ammianus,[d] sequitur. Sext. Lucullus, ait, omnes Thracias in ditionem redegit, hocque modo Reipublicę sex prouincię sunt quęsitę, inter quas prima, quę ex fronte Illyrijs est confinis, Thracia speciali nomine est vocata, quam Philippopolis, Eumolpiasuetus, & Beroea, amplę ciuitates exornant: post has Hęmimontus Hadrianopolim habet, quę dicebatur Vscudama, & Anchialon ciuitates magnas. Dein Mysia, vbi Marianopolis est à sorore Traiani Principis ità cognominata, & Dorostorus, Nicopolis, & Odyssus, iuataque Scythia, in qua celebriora sunt oppida, Dionysiopolis, & Zami, & Calatis. Europa omnium vltima, pręter municipia, vrbibus nitet duabus, Ayris, & Perinthus, quam Heracleam posteritas dixit, Rhodope huic annexa Maximianopolim habet, Maroneam, & Aruum post quam conditam, & relictam, Aeneas Italiam, auspiciorũ prosperitate, post diuturnos occupauit errores. Hactenus Marcellinus. His prouincijs vnus pręfuit Vicarius, qui sub Valentiniano 11. Filoxenus fuit.[e] Hunnis verò Thracias vastantibus, pro uno, duo minoris Thracię Vicarij sunt facti, & vterq; in ciuitate Longi muri degebat, quę maxima à sinu Melanę in propontidem extensa Chersonessum excludebat, Milciadisque opus fuit, & ideò Longimuri Vicarii dicebantur, sed alter populis, vice Pręfecti Oriẽtis, alter militibus, loco Magistri militum, ius dicebat. Itaque Iustinianus,[f] in quadam magistratuum notitia de industria Vicarium Longimuri repetit; quia duo erant: quod aliqui non intelligentes, & per errorem duplicatum eorum numerum existimantes, vnum deleuerunt: cum verò in Reip. perniciem hi odia inter se exercerent, Iustinianus bono publico cõsulẽs, utroque sublato, vnum tantùm utrique Thraciæ præesse voluit, quem Prætorem Iustinianum vocauit, ac militibus, & more veterum Prætorum iuri dicendo pręfecit. Hic uir spectabilis codicillos à Principe ut alij spectabiles accipiebat. Responsalem & ipse habebat, ac tributorum exigendorum, militumque in armis exercendorum curam: opera etiam omnia publica, pontes, mœnia, vias, aquæductus, & similia, fisci pecunia farciebat. Delegatas in prouincia appellationũ causas, vt alij Prætores cognoscebat. Pro annonis, & capitatione solidos trecentos percipiebat, si codex non est mendosus: assessor 72. eius centum apparitores libras auri duas, quæ efficiunt fermè 220. nostros aureos; ita ex præcedentibus[g] legendum conijcio. Ipse pro codicillis magistratus tribus chartularijs sacri cubiculi, solidos nouem soluebat. Primicerio clarissimorum Tribunorum, & Laterculensibus solidos 24. eius adiutori tres, officio Pręfectorum Prætorio, pro imperio, quod in ipsum exercebat. & quacunq; alia causa solidos 40.[h] Præter hunc & Ponticæ Vicarium, nullus Iustiniano imperante, in Oriente Vicarius fuisse legitur.

[c] lib. 10. c. 4.

[d] lib. 27.

[e] l. 124. C. Theo. de decurio.

[f] in Notitia Nouel. 8.

[g] in Nouella 26.

[h] Nouella 26. de Pętore Thracię.

Digitized by Google

NOTITIA

VICARIVS DIOECESEOS
THRACIARVM

cum insignibus.

Europa. *Thracia.* *Hæmimontis.*

Rhodopa. *Mœsia secunda.* *Scythia.*

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Vicarij Diœceseos Thraciarum Prouinciæ infrascriptæ.

EVROPA.
THRACIA.
HAEMIMONTVS.
RHODOPA.
MOESIA SECVNDA.
SCYTHIA.

OFFICIVM autem habet.
PRINCIPEM de schola Agentum in rebus.
Cornicularium.
Commentariensem.
Adiutorem.
Abactis.
Numerarios.
Curam epistolarum.
Exceptores, & ceteros Officiales.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA Vicarij Thraciarum erant, abacus alto & surrecto tapeto, quod aureus limbus circumibat, instratus, cui liber rubro corio tectus inhærebat, & aurata columella duorum vultus Principum in summo præferens, quemadmodum in alijs Vicarijs est dictum. Infra sex mulierum imagines, subiectas prouincias referentes, visuntur, eodem habitu & ornatu, qui sub alijs Vicarijs est descriptus. Manuscripti Codices, & ipsi easdem, & codicillos magistratus, librumq; mandatorum cum ijsdem notis, eodemque modo, vt sub alijs Vicarijs repræsentant: vnius verò tantùm Principis vultum auratę pilę prę fixum referunt. In Vrsini Codice effigies apparet, qualis Termini depingi solet, quòd fortè immobiles imperij Romani fines esse denotabat.

Officium quoque habebat, quemadmodum alij Vicarij & Proconsules, quod probabatur codicillis a scriniarijs sacrarum epistolarum scriptis, & ab ipso Principe, mox à Vicario subscriptis. [a] Soluebant inter alia tributa Thraces pro singulis viginti iugeribus agri vestem militarem. [b] Postmodum ea dięcesi primò ab Hunnis, postea a Gothis fœde vastata, tributa remitti oportuit, [c] vt quædam lex Græca ex 57. basilicon. libro desumpta explicat. In Thracia, inquit, tributa fiscalia insolidum non inferantur, Barbarorum incursionibus colonis attritis, nec sufficiente specierum collatione ad alendos milites in ea consistentes.

a l. vlt. C. de diuers. offic.
b l. 2. C. de milit. veste.
c l. pen. gręca. C. vt nemini liceat in coempt. specier. se excusat.

DE CONSVLARIBVS EVROPAE & Thraciæ. Cap. CXXXIII.

DVAE sub Vicario Thraciæ sunt prouinciæ consulares, Europa, quæ est Constantinopolis regio, & ita vocatur, quòd prima sit eius pars supra Athum fluuium in mare porrecta. Quod vero est citra Athum vsque ad mare Aegeum, propriè Thracia vocatur, vbi erat murus, quem ad excludendum Chersonesum à Gordia ad Pactiam Miltiades duxit, vt auctor est Herodotus, ibique erat vrbs Longus murus dicta. Plinius; [d] Oppida, inquit, Cipsella, Byzante, Macrothycos dictum, quod a Propōtide ad Meltam sinum, inter duo maria porrectis muris procurrentē excludit Chersonessum. Hæc ille. De hoc ita Euagrius [e] Anastasius opus planè amplissimum, & cum primis memorabile ædificauit, quod longus murus vocatur: in Thracia loco commodo situm. Abest Cōstantinopoli summùm CCLXXX. stadijs. Mare vtrūque complectitur ad CCCCXX. stadia instar freti cuiusdam, & vrbem fermè insulam pro peninsula efficit, transportatque eos, quibus libitum est nauigare à Ponto ad Propontidem & mare Thracium cū summa securitate: Barbaros denique, qui ex Ponto Euxino & Chulchide & Meotide palude excursiones faciunt, quique ex locis vltra Caucasum, & qui ex Europa erumpunt, arcet repellitque. idem tradūt. Suidas, Zonar. & Nicephorus, [f] erat longitudinis millium passuum quingenturum, & latitudinis pedū viginti, opus memorabile ex silicibus torrentium extructum inquit Cyrus Manuel, in mēcoio vtriusq; Romę, vt potius mons, quam murus videretur, quod Barbaros excludebat, à quibus captum & ruptum postmodum Iustinianus restituit, turribusque muniuit, inquit, Procopius. [g] Hæ duæ prouinciæ sub Galba a procuratoribus regebantur. Tacitus [h] duæ, inquit, Mauritaniæ, Rhetia, Noricum Thraciæ, & quæ aliæ procuratoribus cohibentur. Hæ postea consulares factæ Vicario paruerunt, sub eo Præsidales sunt sequentes.

d lib. 4. cap. 11.
e lib. 3. cap. 38.
f lib. 16. c. 39.
g in quarto de ædif. Iustin.
h lib. 27.

DE PRAESIDIBVS HAEMIMONTIS, Rhodopes, Mysiæ inferioris, & Scythiæ. Cap. CXXXIV.

ALIAE quatuor sub eodem Vicario prouinciæ erant Præsidum, Hæmi mons, inter Mysiam, vel vt alij vocāt, Mœsiam, & Thraciam posita, ubi Hadrianopolis, Vicudoma, & Anchialon fuit.

Secunda erat Rhodopes, ab eius nominis monte ità appellata, & in mare Aegeum propensa. ab Oriente flumine Nigro continetur; ab Occidente Nesso. Ab hoc etiā Præside, & Hæmimontis, ad Præfectum vrbis Constantinopolis, non Prætorio appellari Constantius iussit. [i]

Tertia à Præsidibus inferior Mysia regebatur. Hęc duplex fuit; [k] superior, quæ Vicario Daciæ, & inferior, quæ Thraciæ suberat, inter Danubium & Hæmi montem, supra Thraciam ad septentrionem. Mœsiā Augustus per L. Pisonem eorum vnum, ad quos Horatius poeticam scripsit, in potestatem redegit, inquit Volaterranus; mansitque sub Romano Imperio, vsque ad Notitiæ tempora. Seuero imperāte Ouinium Tertullum Mysiæ inferiori præfuisse Vlpianus scripsit, [l] ad quem etiam eo magistratu fungentē, illius Principis rescriptum reperitur. [m] In Mysia vitium incisores grauius, quàm alibi plectuntur, [n] quòd hoc crimen ibi magis frequentaretur, aut propter vini inopiam.

Vltima est Scythia, quam alij Scythicam vocant, quæ per oram Ponti Euxini a flumine Phanysso ad Istrum, septentrionem versus extenditur. Hæc dicta est Scythia, quia Scythæ Aroteres solùm eum tractū tenuere, vt ait Plinius; [o] Sed cum Martianus, & Leo hanc partem cum Mysia, Hunnis, & Zabergano eorū Duci sub tributo concessissent, ibi termini finium Roma. imperij sunt positi, [p] quos Dux Scythiæ cum multis militum numeris tuebatur, & alios limites proximos Duces Mœsiæ primæ, & secundæ, defendebant. Alij volunt Mysiam cum Pannonia Ostrogotis, qui Hunnos eiecerāt, à Leone cōcessam, & Theodoricum obsidem acceptū. [q] Constat tamen Mysiam inferiorem postea Iustiniano paruisse, [r] & à Correctore administratam fuisse.

Quare illi citra Hæmimontem, Thraciam, Romaniam, tanquàm ad Romanos pertinentem appellauerunt, quod nomen & hodiè retinet. [s] Mysia inter alia tributa pro singulis 30. iugeribus, & tondem capitibus, quotannis vnam veste militibus pēdebat. [t] Hæc de quinque Orientis diœcesibus; nunc ad reliquas duas imperij Orientalis pręfecto Illyrici subiecto est veniendum, quæ ex adscripto summario clarius cernentur.

i l. cum appellatio, C. de appellatio.
k l. 3. ff. de off. assessor. & Ptolomæus.
l in l. 9. 24. ff. de captiu. & postlimi & in l. 1. §. interdum. ff ad Senat. cons. Tertyllia.
m in l. 2. C. de postlim. reuers.
n l. aut facta. §. vlt. ff de pęn.
o lib. 4. c. 11.
p Iornandes.
q Blond. lib. 2. decad. prima.
r Nouell. 8. In Notitia, seu Aut vt iudic. quod præstatur iud.
s Lazius. lib. 2.
t l. 2. C. de milit. veste.

Pro-

Digitized by Google

- *Præfectus P. Illyrici imperat.*
  - *Proconsuli Achaiæ.*
  - *Vicario Macedoniæ quæ habet prouincias. V.*
    - *Consulares. II.*
      - *Macedoniam paruam.*
      - *Cretam.*
    - *Præsidales. III.*
      - *Thessaliam.*
      - *Epirum veterem.*
      - *Epirum nouam, & partem Macedoniæ salutaris.*
  - *Vicario Daciæ, quæ habet prouincias. V.*
    - *Consularem. I.*
      - *Daciam Mediterraneam.*
    - *Præsidales IIII.*
      - *Daciam Ripensem.*
      - *Mœsiam primam.*
      - *Dardaniam.*
      - *Praualitanam, & Partem Macedoniæ salutaris.*

DE VICARIO MACEDONIAE. Cap. CXXXV.

ILLYRICVM in XVII. prouincias a Sext. Ruffo, diuidi diximus, cuius VII. ad Occidentale imperium pertinent, uidelicet Noricorum dux, Pannoniorum dux Valeria, Suauia, & Dalmatia. Reliquæ X. Orientali relictæ sunt imperio, Mœsia, Daciæ dux, & Macedonia, & septem continens prouincias Macedoniam, Thessaloniam, Achaiam, Epiros duas Præualitanam, quæ Daciæ est attributa, & Cretam. Præfectus Illyrici, secundo loco inter Illustres, à Notitia collocatur, duos Vicarios, totidem diœceses regentes habebat, quos infra inter spectabiles prosequemur, Macedoniæ scilicet, & Daciæ, quæ sub mulierum imagine a Notitia sui Præfecti insignibus annectuntur, & in indice cum suis prouincijs explicantur: Ceterum omisso Daciæ Vicario, unus Macedoniæ, in indice nominatur: Sed nulla eius insignia uel officium ostenditur, qui tamen diu usque ad Zenonem permansisse inuenitur; [a] inter alios sub Valentiniano Felix; [b] sub Gratiano Lucianus, [c] Vicarij Macedoniæ fuisse leguntur. Sed ea regione Notitię tempore à Barbaris deuastata, nudum huius Vicarij nomen sine administratione relinquebatur. Dacia quoque, altera Illyrici diœcesis, Gallieni ignauia amissa, nunquam recepta fuit; ut Capitolinus Eutropiusque referunt, & alia Dacia cis Danubium translata ab Hunnis detinebatur. [d] Macedonia, inquit Sext. Ruffus, ter rebellauit, sub Philippo, sub Perseo, sub Pseudo Philippo. Philippum Flaminius, Perseum Paulus, Pseudo Philippum Metellus, oppressit. Sub eius diœceseos Vicario VI. erant prouinciæ, & pars Macedoniæ salutaris, ex quibus Achaia habebat Proconsulem. Duæ erant consulares Macedonia parua, & Creta, Reliquæ Præsidum, uidelicet, Thessalia, Epirus uetus, Epirus noua, & pars Macedoniæ salutaris. Olim Macedonia ad Thraciam, Dalmatiam, & Misiam, extensa, Proconsulem habuit, mox prætoria facta, ut Cicero, [e] & Florus referunt: rursus ad Proconsulem redijt: Imperante enim Hadriano, Iunium Rufinum Proconsulem habuit. [f] & Tacitus [g] Pompei Sabini Macedoniæ, & Achaiæ Proconsulis meminit. postea mutata prouinciarum forma Vicario paruit, qui à Constantino Comes Macedoniæ uocatur, ita ipse Acatium et regionis Præfectum appellat: [h] Sed plurimum Vicarius nuncupatur. [i] Et quia hæc prouincia erat præcipua, eius exemplum aliæ Illyrici regiones sequebantur. [k] Ferax erat metallorum, Anno enim ab urbe condita 595. in Macedonia metalla instituta fuisse, auctor est Cassiodorus, & eorum Iura sæpè meminerunt. [l] Gratiano imperante à Barbaris uexata, & à Theodosio Magno liberata fuit. mox penitus amissa, & ideo nulla huius Vicarij apparent insignia aut officium, quod, Notitiæ tempore à Barbaris hęc regio deuastata, egrè sub Imperio Romano retineretur, ut auctor est Paulus Diaconus. Hic officium habebat, ut alij Vicarij, quod codicillis, a Notarijs sacrarum epistolarum conscriptis, & a Principe, ac denique Vicario subscriptis, approbari oportebat: [m] Huius diœcesis prouinciarum Rectores sequuntur.

a l. vl. §. item scrinij sacrarum epistolar. C. de diuers. offi.
b i l. 5. C. Theod. de iurisd.
c in l. 6. C. de feriis.
d Cassiodor. comes Marcell. Iornandes.
e in I. Pisonem, & in Oratione de prouin. cõsul.
f l. 3. §. id Diuus ff de testib.
g in quarto.
h l. 2. C. T. Si cen su. uel reliq.
i in l. 1. C. T. de Iuri . l. 6. C. de feriis.
k in l. id ab una quaque. 12. C. de annon. & tribut.
l ut l 4 C. de metallis
m l. ul. C. de diuers. offic.

DE CONSVLARIBVS MACEDOniæ, & Cretæ. Cap. CXXXVI.

MACEDONIA strictè sumpta una ex VII. lætioris Macedoniæ prouincijs, ab Oriente Strymone in Aegeum mare fluente, à Thracia diuidebatur. Alij eam usque ad Nessum extendebant; ab Occidente Ionium pelagus habebat, a Meridie Peneum amnem, quo à Thessalia distinguebatur, & montibus ab Epiro ad Calidnum fluuium; a Septentrione monte Orbelo, à Dacia, & Mysia separabatur. In duas partes à Pausania, Plinio, & Strabone diuiditur, superiorem ultra Candauios montes, Liberam nūcupatam; & primam qua Ionium pelagus contingit, unde legitur in numo Macedonum argenteo ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ. vbi in prima Macedonia eam monetam percussam fuisse significatur. Altera erat Macedonia inferior & salutaris dicta, de qua infra dicetur. Tiberio imperante à Popeo Sabino Macedonia cum Achaia & Moesia est administrata, ultra annos XVI. [a] proconsularisque fuisse ex marmoribus apparet, postea consularis est facta, cuius nullibi inter prouinciarum Rectores a Iustiniano fit mentio, quia tū, ut credo, à Barbaris occupata, Rom. imp. non parebat.

a Tacit. li. 1. & 5.

Nulla huius consularis, aut aliorum Macedoniæ magistratuum conspiciuntur insignia, aut officia Dubitandum tamen non est id aliorum prouinciarum Rectorum instar fuisse hoc excepto, quod Illyrici magistratuum officia centenos homines continebant. Arcadius A. [b] per Illyricum inquit, in quo plurima ac maxima publicarum necessitatum emolumenta officijs consta: prælidalibus expediri, centeni numero singulis iudicibus obsecundent. Publicas autem has necessitates credo fuisse metallorum, quæ ibi erant plurima, [c] & eorum, qui in metalla damnabantur.

b in l. per Illyricum, C. de cohortalib.

c l. 4. C. de metallarijs.

Sub Vicario Macedoniæ fuit & Creta, à Consulari, inclinante iam Imperio, administrata; centum quōdam oppidis insignis, inquit D. Hieronymus, [d] & Poeta, centum vrbes habitant magnas, ditissima regna, famosaque diuitijs, maximè æris, ubi prima huius metalli inuentio, & vtilitas fuit. Olim Cureta à Curetibus, qui primo eam insulam inhabitauerunt, & inde per Syncopen Creta dicta. Secundum Stephanum à Crete Iouis, & Ideæ nymphæ filia; secundum Plinium, à Creta nympha Hesperidis filia, nomen suscepit. Macarin aliqui, idest beatam, à coeli temperie appellauerunt. Ab occasu Hadriatico, à Septentrione cretico, à Meridie Punico, ab Ortu Carpathio maribus terminatur, ut auctor est Ptolomæus. Eam Metellus Proconsul cognomento Creticus, in Romanorum potestatem redegit, [e] quam postea Augustus cum Cyrenaica unam prouinciam fecit, & ei Proconsulem dedit, qui diu permansit. Tiberio enim imperāte eius insulæ Proconsul fuit Cæsius Cordus repetundarum & maiestatis accusatus, inquit Tacitus, [f] qui sub Nerone quoque illam a Proconsule rectam fuisse scribit: sub Hadriano Saluius Carus illi Proconsul ius dixit: [g] Sed a posterioribus Principibus à Cyrenaica separata, Consularem habuit. Constantino imperante 36. annis, quibus nunquam in ea insula pluit, incolis destituta fuisse dicitur: postmodum reuertens Hierosolymis Helena Constantini mater, cum eo applicuisset, & loci calamitatem uidisset, precibus pluuiam a Deo impetrauit. Quare ex Aegypto, Syria, Cilicia, & proximis regionibus accolis accitis, insulam habitari fecit, ac Græcis impleuit. [h] Præstantes cotes ibi inueniebantur, quas Imperatores locare consueuerant. [i] Hæc insula a Iustiniano inter magistratus Imperij Orientalis omittitur: [k] unde à Barbaris eam tum detentam fuisse suspicor, vel codex deficit: constat enim eum urbem ibi ædificasse Iustinianam secundam à se uocatam, quam in honorem Theodoræ coniugis eius insulæ indigenæ creait, ut auctor est Nicephorus (lib. hist. eccles. 16. c. 37. & lib. 17. c. 28.) Hi sunt Macedoniæ diœceseos consulares, sequuntur Præsides.

d in ep. ad Tit. apostol.

e Sext. Ruffus, Liuius lib 98. & seq Florus li 3. Plutarc. in Pompeio.

f in terap.

g l. Diuus. 24. ff. ad senatusconsul. Turpillian.

h cedere.

i l. Cæsar. ff. de publican.

k ut in 8. Nouella edicto.

DE PRAESIDIBVS THESSALIAE vtriusque Epiri, & partis salutaris Macedoniæ. Ca. CXXXVII,

THESSALIA, inquit Eustrathius, [l] est campus maximus, ac undique montibus cinctus, ab Oriente Ossa, & Pelio, ab Occasu Pindo, unde Peneus defluens Orientem uersus eam à Macedonia diuidit; ab Aquilone Olympum; a Meridie Oetam montes habet, omnes coniuncti, & theatri instar inflexi, in cauea. LXXV. urbes claudunt. Plinius auctor est XXIV. nobilissimos amnes hanc regionem interfluere. Pelasgia olim est dicta, inquit Stephanus, & proprium habebat Præsidem, Vicario Macedoniæ subiectum.

l in Homerum.

Epirus secunda Macedoniæ prouincia præsidalis olim regnum Pyrrhi, ab Oriente Thessaliam, & Acheloum fluuium ab Arcto Macedoniam: ab Occasu Ionicum: à Meridie Hadriaticum mare habet, cuius metropolis erat Dyrrachium. Hæc est prima Epirus usque ad montem Dagularium cognominatum, itinere dierum quatuor protensa, ut ait Gulielmus Tyri Archiepiscopus. [m]

m lib. sacri belli 2. cap. 4.

Alia addita est huic Epirus noua dicta, quam ultrà Acheloum Locros esse arbitror, & Phocenses Orientem uersus; sub Valentiniano, & Valente Zosimus hanc prouinciam Preses administrauit, [n] cui Paulinus successit. [o] Parebat huic Vicario, & pars Macedoniæ salutaris, quam fuisse existimo iuxta Epirum, & Dalmatas, ubi est Apollonia. Hæc regio ob aquarum salubritatem, salutaris est appellata. Totius Macedoniæ salutaris in duas diuisæ, unum Præsidem Notitia ponit, qui pro partibus quas regebat, duobus Macedoniæ, & Daciæ Vicarijs respondebat, & iussa exequebatur. Hi sunt Præsides, qui Vicario Macedoniæ parebant, quorum nulla ut dixi, mentio est apud Iustinianum. [p] Nunc de Vicario Daciæ est dicendum quæ etsi nullibi a Notitia nominetur, neque aliquod eius officium, aut insignia extant quod tum à Barbaris ea regio detineretur, à me tamen pro uirium tenuitate restituetur.

n l. unic. C. de stratorib. l. 2. C. de apparitorib. P. P.

o l. 23. C. T. de episc.

p in Nouel. 8. in Notitia.

DE VICARIO DACIAE, ET REctoribus, qui sub eo erant. Cap. CXXXVIII.

VETVS Dacia ultra Danubium ab hac, de qua agimus, differt: à Septentrione enim a Sarmatis monte Carpato: ab Occasu Iazigibus, & amne Tibisso diuidebatur: à Meridie, & Oriente Danubium habebat: Ea regio nunc Valachia & Transiluania uocatur. eam tres gentes hodie incolunt, ait Aeneas, Syluius, (de Europa, ca. 2. in princ.) Teutones, Siculi & Valachi. Hi Flacci prius dicti à Flacco, qui eo coloniam deduxit, postea corrupto uocabulo Valachi pro Flaccis nuncupati. Dacos primum ultra Danubiū per Lētulū Augustus repulit. Traianus uero Decebalo eorū Rege deuicto, Daciā prouinciā fecit, & in eam colonias iuris Italici deduxit, ab Vlpiano [q] relatas, apud quē mēdose legitur Indicia pro in dacia. [r] Iulius Cæsar [s] scribit Daciā Romanis, in tributum, aurum & argētū soluisse, quod fodinis abundaret, etsi nondum in prouinciæ formam redacta esset: In circuitu habebat decies centena millia passuum; [t]

q in l. 1. §. ult. ff. de censibus.

r Auctores Dion Sext. Ruffus, Eutropius, & Orosius.

s in 5. de bello ciuili.

t Sext. Ruffus.

sub

sub Gallieno Principe amissa, per Aurelianum est recepta, sed destituta, translatisque inde in mediam Mœsiam illius incolis, & Romanorum colonijs, eam regionem Daciam appellauit, quæ duas Mœsias diuidit, & est in dextra Danubio, mare influenti, cum antea fuerit in læua, inquit Paulus Diaconus. Idem affirmat Sext. Ruffus, loquens de Dacia sub Gallieno amissa; Per Aurelianum, ait, translatis ex inde Romanis, duæ Daciæ in Mœsiæ regionibus Dardaniæ factæ sunt. Vopiscus quoque, [a] de Aureliano loquens eum uastatam, inquit, Illyricum, & Mœsiam deperditam uideret, prouinciam trans Danubium Daciam à Traiano constitutum sublato exercitu, ac prouincialibus reliquit, desperans eam posse retineri, abductosq; ex ea populos in Mœsia collocauit, appellauitque suam Daciam, quæ nũc duas Mœsias diuidit. Hactenus ille. De hac Dacia intelligit Notitia: prior enim nunquam amplius est recepta, ut etiã Orosius testatur [b] vniuersæ huic diœcesi P. P. Illyrici Vicarius præerat, cuius officium, uel insignia non apparent, nec Iustinianus in Orientalium Præsidum catalogo eius meminit, quod tum ab hostibus hæc regio teneretur. Attila enim Hunnorum Rex, cum fratre Bleda, Martiano & Valentiniano imperantibus totam eam regionem deuastauerat, [c] Leonis tamen tempore in Imperij Romani potestatem redijsse uidetur, nam de eius Ducis officio disponit. [d] Demum Iustinianus populis omnibus cis Danubium Romano adiectis imperio, pristinos magistratus renouauit.

a in Aureliano.
b li.7.c.22.
c Paulus Diaconus.li.15.
d in l.vlt. ad fin. C.de diuers.offi.

Daciæ itaque posterioris diœcesis, in V. prouincias diuidebatur, Duas Dacias, Mediterraneam & Ripensem, Mœsiam primam, Dardaniam, Præualitanam, & partem Macedoniæ salutaris. Sola Dacia mediterranea erat Consularis, reliquæ Præsidum: Hæc Dacia dicta inferior, Hæmo monti adiacebat, celebrisque aurarijs erat, in quas mittebantur procuratores, aurariarum uocati, non Proconsules, ut aliqui interpretantur. Hi a Decurionibus creabantur, nec prius in patria dignitatem assequi poterant, quam hoc munus impleuissent. [e] Dacia Ripensis ad Danubij ripas sita à Præside regebatur, idque etiam Constantino imperante fuit, qui ad Claudium prouinciæ Daciæ Præsidem scribit. [f] Hunc imperij nouum limitem factum, Dux. IX. cuneis equitum, & aliquot legionibus tuebatur. [g]

e l.4.C.de metallarijs.
f in l.18.C.de in offi.testam.
g l.13.C. Th. de operib. public.

Mysia, uel, ut alij scribunt, Mœsia superior, seu prima, inter Danubium, & montes claudebatur, idest ab Occidente, monte Sardonio a Dalmatia diuidebatur: à Meridie, monte Orbelo à Macedonia, ab ortu uero Thraciam, & Hemum montem habebat: Hic præter Præsidem degebat Dux cum octo cuneis equitum, & aliquot legionibus; nunc paret Turcæ, Bosina dicta; Pontanus uult esse partem Hungariæ: Hæc etiam metallorum ferax erat: Moesia uero inferior seu secunda sub Præside, Thracijs erat adiecta. [h]

Dardania alia prouincia Mœsiæ superiori contigua est, [i] ad Meridiem inter Sardonium & Orbelum montes uelut hemicyclo inclusa, nunc Rassia, & Seruia, seu Segoria dicitur, & ipsa hodiè Turcæ subiecta, quæ proprium habebat Præsidem & ipsa metallis fertilis. [k] Erat & sub eodem Vicario Daciæ Præualitanæ Præses, cuius metropolis facta est Iustiniana patria Iustiniani, [l] de qua supra latius dictum fuit. [m] Hi Triballi appellantur, quos Raphael Volaterranus Bulgaros esse existimat & in extrema Mœsia superiore, inter Danubium, & montem Hæmum sitos, Ego populos illis uicinos esse puto.

h l.1.C. de postlim.reuers. l.1.1. interdum. ff. ad S.C. Tertu lia.l. apud host.1.ff de captiuis &.
i l.4. C. de metallar.
k d.l.4.
l Nou.11.& 131. §.1.in Græco con textu.
m c.23.de præf. præto.illyrici.

Pars quoque Macedoniæ salutaris Vicario Daciæ parebat: Ea Scando monte, propè Dardaniam, versus Septentrionem claudebatur. Vnus, totius Macedoniæ salutaris in duas diuisæ, Rector in indice Notitiæ inter Præsides nominatur, cum tamen eius prouinciæ pars, Vicario Macedoniæ, pars Vicario Daciæ subesset, unde idem Præses pro una parte uni, pro alia alij paruisse uidetur. Hi sunt sub Daciæ Vicario Præsides, qui officium, & eius insignia, ut alij supra memorati, habebant, etsi eorum aut Vicarij aliud vestigium non extet. Explicitis igitur quæ ad Orientis prouinciarum magistratus pertinent: Nunc ad alios spectabiles, idest rei militaris Comites, & Duces limitaneos est ueniendum, qui ut facilius intelligantur, limitum origo, altius est repetenda.

DE LIMITANEIS COMITIBVS, & Ducibus. Cap. CXXXIX.

AVGVSTVS rerum potitus, cum prouincias inter se, & populum Romanum diuideret, illi pacatas tradidit: Barbaras uero gentes, & quæ præsidio, militarique cura indigebant, sibi retinuit. Itaque militibus in finibus Rom. imperij locatis, nouem limites a legionibus defendendos constituit. [a] Vnum, in Hispania cum tribus legionibus. Secundum, in Germania inferiore super Rhenum cum quatuor. Tertium in superiore super Danubium, cum alijs quatuor. Quartum in Dalmatia cum duabus. Quintum in Pannonia cum tribus. Sextum in Syria cum quatuor. Septimum in Aegypto cum duabus. Octauum in Aphrica cum una. Nonum in Mœsia super Danubium cum duabus, quæ omnes erant legiones 25.

C. de Comitibus rei militaris.
C. de offi. militarium iudicum.
a Dion.li. 55.

Decimum limitem Claudius in Britannia, cum legionibus tribus, addidit. Vndecimum Vespasianus in Cappadocia, cum legionibus duabus. Duodecimum, Traianus in Dacia cum duabus, & decimum tertium in Armenia, & Mesopotamia super Tygrim cum legionibus item duabus. Decimumquartum in Arabia cum legione una: quæ omnes fuere legiones 35. Ceterum nouis hostibus quotidie in orbem Romanum ingruentibus, antiquis limitibus alij quandoque additi quandoq; ueteres minuti fuere. Dio enim [o] tredecim limites Alexandro imperante nominat: Notitia, in sol Oriente 25. uidelicet in Aegypto, & Isauria, ubi duo Comites degebant: Item in Libya, Thebaide, Phœnicia, Euphratensi, Palæstina, Osrhoena, Mesopotamia, Arabia, Armenia, Mœsia secunda, Scythia, Dacia Ripensi, Moesia prima, quas XIII. Duces cum legionibus quadraginta octo, cuneis equitum una. alis equorum 105. cohortibus peditum 53. auxilijs militum 32. classibus fluuialibus VI, & una in Ponto Euxino, tuebantur; Aliæ quatuor maritimæ classes species, & annonas transuehebant. Zosimus [p] auctor est Diocletianum extremis in limitibus ubique imperium Romanum, oppidis, castellis, & burgis muniuisse; omnesque copias militares in his domicilium habuisse, ne barbaricos fines transire possent, Constantinum uero amotis præsidiorum munitionibus, maiorem militum partem à limitibus abstractam, in oppidis præsidio minime egentibus collocasse, qui Theatris & uoluptatibus emolliti, urbes onerabant, quę desertæ manserunt; unde hostes fines denudatos irrupisse. Ceterum post huius Notitiæ tempus, euerso Occidentis imperio: Leo tres Orienti, cum totidem Comitibus, limites addidit, nempe Pamphyliæ, Lycaoniæ, & Pisidiæ, quibus & Pannoniæ Occidentali Ducem adiecit: Itaque tum quinque Orientis Comites sunt facti, & alijs intactis manentibus pro duobus unus Palæstinæ, & Mesopotamiæ Dux creatus. [q] In ijs limitibus munitiones extruebant, quæ castella, aut clisuræ, seu clausuræ appellabantur. Paulus Orosius, [r] Crebra, inquit, habitacula, per limitem constituta, burgos uulgo uocant, quorum situs, formas, & militum numeros, Magister officiorum, illi curæ præfectus, quotannis

o lib.55.
p lib.2.
q l.ult.in fin.C. de diuers.offic.
r li.7.ca.32.

Principi insinuare tenebatur. Theodosius A. ad Nomum Magistrum officiorum: [a] Quemadmodum, ait, se militum numerus habeat, castrorumque, ac clausurarum cura procedat, quotannis significare nobis propria suggestione procures.

Idem in alio rescripto, eodem die, ad eundem missum, fieri iubet. [b] Iustinianus quoque Duci Sardiniæ mandat, ut clausuras, & castra bene muniat. [c] Qui librum de rebus bellicis, post Notitiam locauit, de limitum munitionibus, ita differit; Est inter commoda Reipublicæ, utilis limitum cura ambientium ubiq; latus Imperij, quorum tutelæ, assidua castella melius prospicient, ita ut millenis intersectis passibus stabili muro, & firmissimis turribus erigantur, quas quidem munitiones possessorum distributa sollicitudo, sine publico sumptu constituat, vigilijs in his & agrarijs exercendis: Hæc ille. Vult igitur ut castella per circuitum mille passibus distantia, rusticorum opera erigantur. Maiores munitiones castra à castris militum. Minores castella nuncupabantur, [d] aut burgi. [e] Vegetius; [f] Castellum, inquit, paruum, quod burgum uocant, inter ciuitatem & pontem conuenit fabricari. Instar castrorum militum, castra & castella appellata esse [g] Vergilius significat.

Ipse humili designat mœnia fossa
Castrorum in morem pinnis atque aggere cingit.

Hinc hodie plures in Italia pagi burgorum, castrorum & castellorum nomen retinuere, in quibus olim pro Ducibus castrorum Præpositi excubabant, cuiusmodi est castellum Bononiense, & S Petri in agro Bononiensi; castellum uetus Rangonum in Mutinensi agro. Castellum nouum in Regiensi, & alijs in locis. Burgus nouus in Placentino S. Donnini, Vallis Tarri. Burgus fortis in Mantuano, & plures alij simili nomine appellati. Clausuræ dicebantur ipsæ munitiones, quæ fossis, murisque & aggeribus altè extructis cingebantur. [h]

Aliqui has lustrationes appellari crediderunt, ita interpretantes Theodosij rescriptum, [i] quod iubet, Duces militum castrorum, reiectionis, lustrationisque curam habere; Sed ego ijs committi puto, ut lustrent, idest castra circumeant. Cassiodorus quoq; [k] & Suidas κλεισούρας, limitum munitiones uocant. Qualia uero essent hæc castella, aut clausuræ Procopius [l] explicat; Romani, inquit, olim Imperatores, ut Barbaris ultra fluuium Istrum habitantibus, transitum præcluderent, uniuersam ripam huius fluminis propugnaculis uallarunt, non ea quidem ratione extructis, ut ab irruentibus expugnari nequirent, & forent inaccessa: Sed ut ripa fluminis, virorum custodia non uacaret, quod tum satis erat ad deterrendos Barbaros, ut cauerent ab incursu in Romanos. Posteriore seculo Attila cum ingenti exercitu ingressus, nullo fermè labore propugnacula euertit, quæ deinde Iustinianus reparauit; non quidem qualia prius erant, sed ualidissima: Hæc ille. Hæc castra fluminum ripis plerunque imponebantur. Herodianus. [m] Romanorum castra, inquit, imposita fluminum ripis, imperij limites tuentur.

In Oriente ultra 300. præsidia fuere: sed q̃ fuerant in Isauria & Libya Notitia pretermittit, q forte ea loca tum ab hostibus essent occupata. Verum in his nõ minus quindenis præsidijs credendum est fuisse. Nulla enim prouincia ferè pauciora habuit.

a in l. 4. C. de off. mag. offic.
b in l. fi. C. de offic. milita. iudi.
c in l. 2. C. de offic. PP. Africæ.
d l. 5. C. de fundis limitotrophis.
e d. l. 2. §. in Sardinia C. de offi. PP. Africæ. l. pen. C. de fundis rei priuatæ.
f lib. 4. cap. 10.
g in 7 Aeneidos.
h d. l. 4. C. de off. mag. offic. d. l. 2. §. in Sardinia. C. de offic. P. P. Africæ.
k in l. fin. C. de offi. militar. iud.
l ad Faustum.
m in quarta de ædificijs Iustiniani oratione.

HÆC AVTEM IN TOTO ORIENTE

Præsidia fuere.

In Aegypto.	31	*Equit.*	1700	*Pedit.*	6500
Isauria.	8			*Pedit.*	2000
Libya.					
Thebaide.	40	*Equit.*	2500	*Pedit.*	13500
Palæstina.	30	*Equit.*	1700	*Pedit.*	6000
Arabia.	21	*Equit.*	1400	*Pedit.*	4000
Phœnicia.	26	*Equit.*	2000	*Pedit.*	4000
Syria & Euphratensi.	18	*Equit.*	1200	*Pedit.*	4000
Osrhoena.	18	*Equit.*	1500	*Pedit.*	2000
Mesopotamia.	15	*Equit.*	1000	*Pedit.*	3000
Armenia.	25	*Equit.*	1200	*Pedit.*	8000
Scythia.	22	*Equit.*	700	*Pedit.*	9000
Moesia secunda.	22	*Equit.*	700	*Pedit.*	8000 *Classis* 1.
Moesia prima.	15	*Equites.*	800	*Pedit.*	7000 *Classes* 2.
Dacia Ripensi.	23	*Equit.*	900	*Pedit.*	10900
Quæ omnia sunt	314	*Equit.*	16600	*Ped.*	78500

HAEC sunt, quæ præsidia in iure appellantur, [n] in quorum interpretatione Glossa errat. ita etiam D. Hieronymus uocat. [o] Ptolomęus præfecturas, ubi plerunq; legiones statuit. Singuli Comites, aut Duces diuersos prouinciarum limites tuebantur. Singulis verò oppidis unus præficiebatur, Præpositus appellatus. Valentinianus ad Seuerum Magistrum militum, [p] Si P. P. inquit, significauerit ratiocinijs publicis obnoxium, ad præposituram castri, aut limitũ, (ita lego pro militum) transisse retractus adsignetur officio ratiocinij. Et Leo A. ad Ioannem Magistrum officiorum, [q] ut limitaneos, castrorumque præpositos tantummodo ex sublimis tui iudicii sententia cõueniri, nec alijs subiacere iudicibus præcipimus. Theodosius ad Salustium Quæstorem, [r] Minoris, inquit,

n vt in l. in bello, §. manumittẽdo. ff. de captiu. l. non omnes §. qui captiue. ff. de re milita.
o de locis hebraicis.
p in l. prima. C. de diuer. offic.
q in l. 8. C. eo.
r in l. 1. C. de offi. quæstor.

inquit, Laterculi curam scias ad tuæ sublimitatis sollicitudinem pertinere; i. præfecturæ tribunatus, & præpositurę castrorum. Quare emendandum est Diocletiani escriptum ad Pompeianum P.P. [a] vbi pro proposito legendum est Præpositum. Is Viator vocabatur, cuius vxor nomine Materia adulterij accusata, vi ri pręsentiam tempore ferendę sententię postulabat. Non putauimus, inquit Diocletianus, præpositum ab excubijs limitis reuocandum. De his Præpositis intelligit Modestinus, [b] qui, inquit, præpositum suum protegere noluerunt, vel deseruerunt: occiso eo, capite puniuntur. Idem & Arrius Menander dicit. [c] Hinc castrorum præpositurę apud Theodosium, [d] & Valentinianum, [e] quæ à minore laterculo ex scrinio memoriæ prodibant. Quare præpositi, & Tribuni Codicillos suæ dignitatis inde accipiebant. [f] Horũ, & Tribunorum munus erat milites in officio continere, vt supra ex Aemilio Macro retuli. [g] Theodosius [h] quoque & Iustinianus [i] magistratibus militaribus mandant vt milites nominatim vocent, inquirant, de ipsorum annonis dispiciant, si quid iniustè egerint, supplicio afficiant. Horum exemplo, qui in aliqua ecclesia clericis præsunt præpositi sunt nominati. [k] Singuli verò Duces vnius prouinciæ limites tuebantur, quo nomine appellabantur olim vniuerso exercitui Præfecti. Vlpianus. [l] Publica, inquit, conuentio est, quæ fit per pacem, quotiens inter se Duces belli quædam paciscuntur. Idem ait, [m] si Dux cùm exercitui præest, dimissus erit, notatur. Modestinus; [n] Desertorem inquit, auditum, ad suum Ducem cum elogio præses mittet. Postmodum hoc nomen ad limitum præfectos transijt. Duces enim appellati sunt Mysiæ, vel Galliarum vbi copijs militum præerant, quod etiam Vitellio imperante fuisse inuenio. Tacitus, [o] peruntur, ait, ad supplicium Asiaticus, Flauius, & Rufinus Duces Galliarum, quòd pro vindice bellassent. De Ducibus verò limitum ita Lampridius, in Alexandro. Quæ de hostibus capta sunt, limitaneis Ducibus, & militibus donauit. Item Tribunis, & Ducibus nisi milites anteire voluit, iussitque, vt antè Tribunum quatuor milites ambularent, antè Ducem ses. Vopiscus, [p] Assidentibus, inquit, Aemilio Saturnino Scythici limitis Duce, Murentio ad Aegyptum destinato, Iulio Triphone Orientalis limitis Duce, Vlpio Crinito Duce Illyriciani limitis, & Thracij, & Fuluio Boio Duce Rhetici limitis. Hactenus ille. Hæ præfecturæ Ducatus appellabantur. Spartianus [q] Commodi Imp. epistolam his verbis recitat. Pescennium fortem virum noui, ei etiam tribunatus duos dedi, Ducatum mox dabo. Capitolinus. [r] Quid, inquit, tantum laboras, cum eius loci iam sis, vt Ducatum possis accipere. Loquitur autem de Maximino, qui Tribunus legionis ab Alexandro factus fuerat. Hos fuisse etiam Nerone imperante Tranquillus insinuat. Priuignum, inquit, Rufum Crispinum Poppæa natum impuberem adhuc, quia ferebatur, ducatus, & imperia ludere, mergendum mari, dum piscaretur, seruis ipsius demandauit. Vopiscus in Aureliano. Habuit, ait, multos ducatus, multos tribunatus. Hinc Ducianum iudicium, ipsius Ducis sententia vocatur. [s] Itaque Ducum limitaneorum origo vetusta, ab antiquioribus Principibus initium trahit. Hi verò limitum Ducatus à Ptolomæo præfecturæ appellabantur, de quibus intelligit cum prouinciarum præfecturas nominat, vt in Cappadocia, Armenia, & alijs: & ita etiam in iure vocantur. [t]

Comitis verò titulo aliqui Duces à Constantino Magno honestati fuere. Nam vt Eusebius [u] scribit. Comitum, alios in primo ordine collocauit, alios in secundo, alios item in tertio. Atque ista ratione alij propè innumeri clarissimos honores sunt adepti. Nã vt plurimos honoribus afficeret, diuersos dignitatũ gradus excogitauit. Quos igitur ex limitaneis Ducibus, Comites ordinis primi creauit, [x] Comites per prouincias appellat. [y] Eratque hic gradus, ait Cassiodorus, [z] aliquando altior spectabili, sed inferior illustri: & ideo ij vt Ducibus digniores, ante ipsos collocabantur, qui nunc propter temporum abusum postponuntur.

Comites verò à Principis Comitatu, à quo prodeunt, sunt nominati, quod ipsum soleant comitari. Lampridius, [a] purgauit & palatium suum, Comitatumque omnem, abiectis ex aulico ministerio cũctis obscænis, & infamibus, & infra: dicebat grauem esse prouincialibus Principis Comitatum. Marcellinus, [b] hortatur, vt ad Comitatum dignitate afficiẽdus properaret, item, & ad Comitatum reuersus irati Principis sacramento exutus abijt ad lares, & iterum, ad Comitatum misere legatos. Symmachus ad Theodosium. A. Comitatum, inquit, sacrum vestri numinis adire iussus est: Diocletianus Aurelio Archiatro, [c] cùm te ob medendi curam à Comitatu nostro discedere non posse palàm sit, Præf. præt. noster inter eos cognoscet, & sæpe alibi, quorum exemplo Legati à latere nunc summi Pontificis vocantur, sic olim assessores, Præsidum Comites dicebantur. [d] Huius Notitię tempore in Oriente, duo tantùm rei militaris Comites fuere; Aegypti, & Isaurię. Reliqui Duces sunt dicti, qui erant XIII. Vtrique causas militum cognoscebant, & decidebant, [e] idemque imperium, eandemque per totum prouincię limitem, dicionem, quam & Tribuni legionum in milites sibi commissos habebant. Qui si Comitis titulo honestabantur, [f] vice Magistri militum in eos animaduertebant, vt Vegetius [g] de legionis Præfecto loquens tradit. A Ducum sententijs ad magistrum officiorum, & Quæstorem palatij appellabatur. [h] Notitiæ tempore Duces [illegible] milites legebant, quos postea Zeno [illegible] Principis auctoritate creari voluit, [i] Neminem, [illegible] in vllo numero equitum, vel peditum, vel [illegible] limite, sine nostri numinis sacra probatoria in [illegible] sociari concedimus, consuetudine, quę hactenus tenuit, antiquata, quæ magisteriæ p[illegible] bus probatorias militum facere, vel m[illegible]ibus adiungere licentiam tribuebat: vt hi tantùm in numeris, vel limitibus militent, qui à nostra diuinitate probatorias consequuntur. Hactenus ille.

Ducibus, & limitaneis militibus, vt alacrius pugnarent, & quæ tuebantur loca, libentius amarẽt: captos ex hostibus agros, vnde alerentur, primus Alexander Imperator assignauit. Lampridius, quæ de hostibus, inquit, capta sunt, limitaneis Ducibus, & militibus donauit, ita vt eorum essent, si hæredes eorum militassent, ne vnquam ad priuatos pertinerent, dicens attentius eos militaturos, si etiam sua rura defenderent. Addidit his, & animalia, & seruos, vt possent colere, quod acceperant, ne per inopiam hominum, vel senectutem possidentium desererentur rura vicina Barbariæ, quod turpissimum esse dicebat. Hæc Lampridius. Hoc institutum Theodosius [k] secutus cauit, ne hi agri à priuatis teneri, neve pręscribi possint, vel vllo tributo onerari, qualia sunt hodie feuda. Idem Gratianus, & Theodosius iunior, [l] in fundis per Mesopotamiam, & Osrhoenam, & tractum Orientis, limitaneis militibus assignatis statuere. Itaque hi fundi Limitotrophis ab alendis militibus sunt appellati, aliquando limitanei, tanquàm in limitibus, & finibus imperij siti. [m] Antè Alexandrum verò agri ex hostibus capti sæpè publicabantur, inquit Pomponius, [n] & distrahebantur, quandoque etiam in præmium veteranis adsignabantur, vt in prædijs in Germania trans Rhenum captis factum fuisse, Paulus Iureconsultus scribit, [o] in quibus quia certi limites statuebantur, limitati agri appellabantur. [p] Ideo autem ager manucaptus, inquit Florentinus, [q] limitatus fuit, vt sciretur, quid cuique datum esset, quantum venisset, quid in publico relictum. [r] Hi Duces non, vt alij magistratus ad tempus, sed in perpetuum creabantur: Procopius, [s] locum, inquit, nomine Artales muro munitissimo cingens, præsidium inexpugnabile ibi ordinauit, militaresque constituit cohortes, quibus Principem perpetuò futurum definiunt, quẽ Romani, Ducem latina voce appellant. Sed & prædia illis in limitibus in perpetuum colenda tradita,

eos

a in l. quamuis 19 C. ad l. Iul. de adult.
b in l. 3. §. si prædis, & §. vlt. ff. de re milit.
c in l. omne delictum. 6. ff eod.
d in l. 1. C. de offic. Quæstor.
e in l. 1 C. de diuers. offic.
f 1. l. 1 C. de offic. Quæstor.
g in l. officium 12. §. vlt. ff. de re militari.
h in l. vlt. C. de offic. milit. iud.
i in l. 2. §. hæc autem. C. de offic. P. P. Afric. & Nouell. 31. §. penul.
k c quamuis. 9. de verb signif. c. innouamus. 60. distinctione.
l in l. 5. ff. de pactis.
m in l. 2. in princip. de his, qui not. infam.
n in l. 3. in princ. ff. de re militar.
o lib. 18.
p Aureliano.
q in Pescennio.
r in Maximino.
s in l. penul. C. de appellationib.
t in d. l. 1. C. de offi. Quæstor.
u lib. 4. c. 1. de vita Constantini.
x l. vnic. C. ne rei milit. l. 1. & 2. C. de Comitib. rei milit.
y in l. 3. C. de offic. rectur prouin.
z in 6. variarum.

a in Alexandro.
b lib. 17.
& lib. 25.
c in l. 2. C. quib. non obijci. long. temp. præs.
d l. 4. ff de offi assess. & alibi.
e d l. pen. C. de appell.
f l. 1. de offi[illegible]. Vi[illegible] l. nemo. C. de assessor. & tit. C. de Comit. rei militar.
g lib. 2. cap. 9
h l. pen. C. de appel.
i l. pen. C. de re militar.
C. de fundis limitotrophis.
k in l. fin. C. de limitrofis.
l in l. omnes, & l. nulli, C. de fund. patrimon.
m l. si C. de fun. limitrot. l. 3. pro limitaneis, C. de offi. P. P. Afric.
n in l. si captiuus. ff. de captiu. & postlimin.
o in l. l. Lucius, ff. de euiction.
p in l. agro. ff. de acq. rer. domin. l. 1. §. 3. & 4. ff. de flumin.
q in d. l. in agris.
r Aggenus Vrbicus Frontinus de limitibus Alcia. lib. 1. parer c. 18. lib. prætermiss. in ver. limitati.
s lib. 3. de ædif. Iustinia

eos perpetuos fuisse arguuot. Rufas tunicas, & alia ornamenta à Vopisco [a] descripta gestabant: Cape, ait, tunicas Ducales rufas quatuor, item balteum argenteum, aut inauratem, anulum bigemmem, brachialem torquem, cassidem inauratam, scutum auro illitum, fibulam auream, latum clauum, tunicam purpuream. [b]

a in Aureliano.
b & Pollio in Claudio.
c lib. 2. de bello Vandal. ad fin.

Illis discumbentibus retro consistere equites mos erat, inquit Procopius, [c] nec ullis quam Ducibus secum armatos ducere fas erat. Amplæ iidem annonæ dabantur, quæ in epistola Valeriani à Pollione in Claudio referuntur, cui Valerianus iubet tantum dari quantum Ducibus: Huic, inquit, salarium de nostro priuato ærario dabis.

Frumenti annuos modios	*3000.*
Laridi libras	*200.*
Vini ueteris sextarios	*3600.*
Olei boni sextarios	*150.*
Olei secundi sextarios	*600.*
Salis modios	*20.*
Ceræ pondo	*150.*
Argenti in opere annua pondo	*50.*
Philippeos annuos	*150.*
In strenas	*47.*
Trientes	*160.*
Tunicas rufas militares annuas	*2.*
Sagochlamydes annuas	*2.*
Fibulas argenteas inauratas	*0.*
Fibulam Cypriam auream	*1.*
Baltheum argenteum inauratum	*1.*
Cassidem inauratam	*1.*
Scuta chrysographata	*2.*
Loricam quam refundat	*1.*
Albam subsericam cum purpura succubatana	*1.*
Subarmalem cum purpurà maura	*1.*
Ligni quotidiani pondo	*100.*
Accubitalium Cypriorum paria	*2.*
Pellium tentoriorum decurias	*30.*
Mulos annuos	*8.*
Equos annuos	*3.*
Camelos annuos	*10.*
Mulas annuas	*9.*

Vestes, seruos. & alia quæ non recenseo.
Fœni, paleæ, olerum, herbarum, quantum satis est.

BALTHEO præcipuè siue cingulo Duces conspicui erant, id enim eorum erat, & militum insigne: D. Ambrosius [d] Duces, inquit, & Principes omnes etiã militantes accurate sericis uestibus accincti, operosis cingulis, auro fulgente preciosis ambiunt solito nitidius in conspectu Regis incedere. Hæc ille. Demum Iulianus apostata his quinquaginta libras argenti, seu quaternos aureos pro singula libra addidit; [e] quæ summa 200. solidos colligebat. Sed his Duces non contenti, etiam militum annonas usurpabant. Quare Theodosius iunior earum duodecimam inter ipsos, & præpositos castrorum diuidendam cum abusum tollere non posset illis coactus est relinquere. [f] Ceterum Ducibus pro prælatis annonis annua pecunia est constituta. [g]

d Sermone 14.
e l. secundum, l. p singulis C. T. de cohortal.
f l. ul. C. de offi. milit. ind.
g l. 1. C. de annonis & capitatio.
h l. uenio. C. de curs. publ.

In prouinciam sibi decretam proficiscentes Duces ueredis cursus publici uti poterant. [h] postea cum iter faciebant, suis iumentis utebantur. Iustinianus 190. annonas, & 158. capitationes, idest impensas pro 158. equis, ut Marcellinus interpretatur, singulis quinque Ducibus Africæ assignauit, ac solidos quinque pro singula annona, & quattuor pro capitatione taxauit. [i] colligebat ea sũma solidos 1582. monetæ eius temporis, nostræ essent plus minus aurei 2200. pro codicillis magistratus Duces in Laterculo maiore primicerio notariorum soluebant solidos VI. Magistro militum pro insinuandis literis magistratus solidos XII. officio P. P. Africæ ob eandem causam solidos XII. [k] Eodem Iustiniano imperante, duces quoddam uexillum gestabant, quo ab alijs dignoscerentur, Procopius. [l] Argan inquit, omnium animosissimus inter ordines Ducis ferre signum consueuit, quem bandophorum Romani uocant.

i l. 2. § & hæc Notitia. C. de offic. P. p. Afr.
k l. 2. C. de offi. p. p. Afr. in Notitia.
l lib. 2. de bello Vandali.
m l pen. C. de appella. l. uiros C. de diu. offi. l. 2. § ea uero C. de off. p. p. Afric.
n in d. l. 2. C. de off. p. p. Afric.
o l. 3. C. de priui. leg. schol. l. fina. C. de silentiar. l. 3. C. de off. magi. offic.
p d. l. uiros, C. de dIuer. off.
q l. cura, & l. ul. C. de off. Magist. officio.

Duces spectabiles erant, [m] & licet Iustinianus quandoque eos clarissimos uocet, [n] ipsos dignitate senatoria cumulat, quo & si inferiore titulo magis honestabantur: Comites quoque spectabiles dicebantur, [o] & si aliquanto Ducibus digniores.

Hi eorumque officia, & castrorum Præpositi, non à Magistris militum, sed officiorum iudicabantur, [p] nisi consuetudo aliter se habuisset, ut in Orientis, Illyrici, Thraciarumque limitibus, ubi sub Magistris militum conueniebantur. [q] At in Occidente Limitanei Duces, Comitesque Magistro militum præsentali paruerunt, quod & in Italia post euersum Occidentis Romanum imperium à Iustiniano recepta, usque ad Longinum Iustini secundi Præfectum est obseruatum. Is Exarchatus sede Rauennæ posita, non prouincijs, ut antea, sed singulis oppidis Duces præfecit, quod per multos annos obtinuit, inquit Blondus, [r] Vnde Narniensis, Spoletanus, atque adeo Romanus, dicti sunt Ducatus. Huius exemplo Longobardi Clephis Regis tyrannidem exosi, eo extincto, triginta Duces creauerunt, qui in singulis urbibus imperabant: Sed & Germani Principes oppidorum, quę in feudum concedebant, comites dixerunt: In limitibus uero constitutos Marchiones. Hæc uox eorum lingua limitum Præfectos significat: march enim ipsi limitem uocant: quibus uero XII. Comitatus subijciebant, Duces appellarunt, ut ex Gregorio Turone, & Aimone colligitur. Itaque minores Ducibus facti sunt Comites, qui prius pręcellebãt, Hinc hodierni Duces, & Comites descẽdunt. At plerisq; in locis hodie singulæ ciuitates suos Duces habuere.

r li. 2. 1. decad.

Ad Ducem ita Princeps scribebat, EXPERIENTIA TVA, aut LAVDABILITAS. Sic Arcadius & Honorius Aristheum Arabiæ Ducem appellant. [s] uel GRAVITAS VESTRA [t] Innocentius III. Duci Carinthiæ scribens ait, NOBILITAS TVA [u] Officiales Comitum & Ducum iudicio Principis creabantur, officij enim codicillos ex scrinio libellorum accipiebant. Hæc exemplaria, & probatoriæ appellabantur. quoniam primo à Principe, deinde Comite aut Duce, cui inseruiebant, subscribebantur, & in officio conseruabantur. [x] Nos de his dicturi Notitiæ ordine obseruato, prius de Comitibus, deinde Ducibus dicemus, in quibus etiam loca præsidiorum quanquam plurimum obscura, pro uiribus explicare conabimur. A Comite igitur Aegypti auspicabimur.

s in l. 57. C. Th. de curs. publ.
t § 4. C. Th. de cohortalib.
u C. uenerabilẽ de electio.
x d. l. ul. § fin. C. de diuers. offi.

DE COMITE LIMITIS Aegypti. Cap. CXL.

NONDVM inuentis Comitibus in limitibus Aegypti, prius Dux fuit, Vopiscus enim Morentium, ad limitem Aegyptium Ducem à Valeriano destinatum fuisse [y] memorat, nec inter multos Duces, quorum meminit, unquam Comitem nominat. Spartianus quoque sub Galieno Aemilianum Aegypti Ducem fuisse scribit. [z] Pollio Probatum sub Claudio, [a] & Ammianus imperante Constantio Artemium Ducem Aegypti extitisse dicit [b] item Valentinianus Victor Duci Aegypti scribit, [c] eumeodem titulo Pyseu[illegible] præfuit, ut auctor est Marcellin. [d] Verum hic Dux Comitis quidem dignitate est auctus, sed potestate diminutus. Cum enim uniuersis Aegypti militibus præesset, alijs duobus Libyę & Thebaidis Ducibus factis earum [illegible]iones amisit. Id [illegible] imperante factum fuisse uidetur, sub quo [illegible] manus Comes Aegypti fuisse inuenitur [e] et po[illegible] sub Arcadio

y in Aureliano.
z in Aemiliano.
a in Claudio.
b li. 22.
c in l. 5. C. Th. de legat.
d lib. 24.
e in l. [illegible] C. Th. [illegible] pagan.

a l. 5. C. de praepos. sacri cubic. — b in l. ult. ad fin. C. de diuers. offi. — c lib. 17.

cadio Heraclion. [a] Duo uero tantum in Oriente Comites rei militaris fuere: alter Aegypti, alter Isauriæ, quod usque ad Notitiæ tempus permansit. Post modum Leo Imp. tres alios Comites addidit, [b] Pamphyliæ, Lycaoniæ, & Pisidiæ. Cum iam Occidentis imperium cecidisset. Limitis Aegypti comes supra Libyam, ubi est Memphis, & Oasis minor, militum copijs imperabat. Augustus tres legiones ibi, quasque suis locis collocauit: Strabo enim qui tum scripsit, [c] loquens de Aegypto. Sunt, inquit, tres militum legiones, quarum una circa vrbem Alexandriæ, sedet, aliæ in reliqua sunt regione. Præter has nouem cohortes Romanorum, tres in eadem vrbe, tres in finibus Aethiopiæ præsidio circa Sienem, reliquæ in cetera regione sunt collocatæ.

Erant, & tres equitum turmæ, per loca opportuna eodem modo dispositæ. Sed tempore huius Notitiæ quatuor legiones, alæ equitum XVI. Cunei I I. cohortes peditum IX. Aegyptum tuebantur, de quibus infra dicetur.

NOTITIA
COMES LIMITIS
AEGIPTICVM
insignibus.

NOTITIA

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Comitis REI MILITARIS PER AEGYPTVM.

LEGIO quinta Macedonica Memphi.
LEGIO tertiadecima gemina Babylonia.
EQVITES Stablesiani Pelusio.
EQVITES Saraceni Thamudeni Scenis ueteranorum.
LEGIO tertia Diocletiana Thebaidos Andro.
LEGIO secunda Traiana Parembole.
ALA Theodosiana nuper constituta.
ALA Arcadiana nuper constituta.
ALA secunda Armeniorum Oasi minore.

Et quę de minore Laterculo emittuntur.

ALA tertia Arabum Thenenuti.
ALA octaua Vandilorum Nea.
ALA septima Sarmatarum, Scenis Mădrorum.
ALA prima Aegyptiorum Sella.
ALA veterana rasa Gallorum Rinocorurae.
ALA prima Herculia scenis extrage rasa.
ALA quint. Retorum scenis ueteranorum.
ALA prima Tingitana Thimunepsi.
ALA Apriana Hippone.
ALA secunda Assyriorum Sosteos.
ALA quinta praelectorum Dionysiade.
COHORS tertia Galatarum Cefro.
COHORS secunda Astarum Busiri.

Prouinciæ Augustanicæ.

ALA secunda Vlpia Afrorum Thaubasteos.
ALA secunda Aegyptiorum Tacasiri.
COHORS prima Sagittariorum Naithu.
COHORS prima Augusta Pannoniorum Tohu.
COHORS prima Epireorum Castris Iudæorum.
COHORS quarta Iuthungorum Aphrodito.
COHORS secunda Itureorum Aiy.
COHORS secunda Thracum Muson.
COHORS quarta Numidarum Narmunthi.

OFFICIVM autem habet ita.
PRINCIPEM de schola Agentū in rebus ducenarium, qui adorata clementia principali cum insignibus exit.
Numerarios.
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis, siue Subscribendarium.
Exceptores, & ceteros Officiales.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA habebat abacum rubro tapeto, & surrecto instratum, quo liber nitebatur; in cuius viridi tegumento, sequentes notæ scriptæ erant, F.L. INTALL COMORD. P. R. quas ita interpretor: Foelix liber iniunctus notarijs Tribunis à Laterculo continens mandata ordine Primicerij. Hæ notæ in tergo mandatorum aliorum comitū, & Ducum cernuntur. In manuscriptis, libro aurorecto, apud hunc Comitē, & sequentes limitaneos Duces inhærent codicilli, qui in impresso hic, ut puto, per errorem desunt. Huius Comitis & sequentis purpureum est tapetum, qui color comitum dignitati tribuitur. Duces Orientis, librum sine abaco, & tapeto præferunt, & in hoc à Comitibus differunt.

Nouem huius Comitis munitiones ostenduntur, cum duabus piramidibus, quæ à Numeris à maiore. Laterculo prodeuntibus defendebantur, eas interfluit Nilus: in una parte ambulat Pardus, aut Panthera, in ea regione frequens. Alia XXII. oppida ex minores Laterculo emissæ copiæ tuebantur, quorum nulla apparent uestigia, uel imago, quod fortè breui charta nequiuerunt comprehendi. Vniuersa hæc defendebant equitum turmæ duæ, alæ XVI. legiones II. cohortes IX. poterant omnes esse equites circiter 1700. pedites 6500. Nam, ut ait Constantinus Porphirogenneta, agmina in præfecturas diuidebantur, quarum aliæ mille, aliæ quingentis capitibus constabant. Officium hic comes habebat Principem de schola agentium in rebus Ducenarium, qui adorata clementia principali cum insignibus exibat: interpretor transacto biennio, imò hæc uerba addenda censeo, ex officio Proconsulis Achaiæ, & Vicarij Ponticæ. Huius officij Principis insigne erat cingulum, quod etiam apparitoribus Magistrorum militum tanquam militibus & quibusdam alijs dabatur. [a] Hic causas militum ad Comitem introducebat, & ut alij Principes officiorum exequebatur.

Præsidia XXXI. Equites 1700. Pedites 6500.

a l. ult. C. de apparitor. Magist. milit.

Habebat præterea Aegipti Comes, Numerarios, Commentariensem, Adiutorem, A libellis seu subscribēdarium, Exceptores, & ceteros officiales, quē admodum Magistri militum, quos apud eos fumus interpretati, ubi monuimus numerarios comitum actuarios à Gratiano appellari, [b] Scribis ab actis carebat, quibus nullus militum Præfectus utebatur: Qui enim instrumentis, aut alijs actibus, auctoritatem addere nolebant, prouinciarum Rectores non militares iudices adibant. Prædicti apparitores codicillis à Libellensibus Principis scriptis, & ab eo, comiteque subscriptis probabantur. [c]

b in l. 5. in fin. C. de diuers. offi.

c l. ult. C. de diuers. offi.

Legiones, cohortesque, & equitum, quas hic comes regebat, alæ erant sequentes.

LEGIO QVINTA MACEDONICA Memphi locata, quam olim in Macedonia ab Augusto constitutam fuisse Dion [d] testatur. Hæc postea fuit una ex IX. legionibus comitatensibus Magistri militum per Orientem. Vnde constat Comites, & Duces limitum, militibus Magistrorum usos, sed & alios ex minore laterculo Magistris minimè subditos habuere. Hæc legio per plura oppida dispersa fuit: Pars enim Comiti Aegypti, pars Duci Daciæ Ripensis obtemperabat, & quinque in locis excubabat, ut infra dicetur.

d lib. 15.

Memphis Regum Aegypti regia fuerat, ubi nunc creditur esse Cairum, Moph, & Migdol Hebræis dicitur caput, est Heptapolis Arcadiæ. Quadraginta stadijs ab hac urbe est collis, in quo multæ pyramides, & regum sepulturæ erant: Earum tres eximiæ magnitudinis, sed duæ præcipue inter orbis spectacula numerabantur, singulæ altitudine stadij, figura quadrata, & latitudine paulo minore: In summo

erat

erat insignis & turbinatus lapis: unde per cochleares scalas ad regis sepulchrum ibatur, quemadmodum Strabo, Diodorus, & alij tradunt: Hæ sunt duæ pyramides, quæ in Conutis insignibus, sub Memphi describuntur. Ipsum oppidum supra tectum purpureũ statuam dextra hastam tenentem, & læuam lateri admotam habet. Quem Principem Martis habitu esse credo. In codice Vrsini, in summo hastæ, præfixa tabella, uiri imaginem continet.

LEGIO XIII. GEMINA BABYLONIAE insidet; hanc olim in Dacia fuisse Dion scribit, quæ inter hunc Comitem, & Ducem Daciæ Ripensis diuisa, partim in Aegypto, partim in Dacia meditabat. Babylonia autem oppidum erat Aegypti, quod Cambyses in Aegyptum proficiscens condidit: alij Babylum uocant, ubi legio degebat. Iosephus Letuspolim antea dictum affirmat; [a] supra huius turrim ab alto stipite, pro insigni crux cordi infixa exibat: significabat, eam cordi militibus, & Principi inhærere. In manuscripto Vrsini, loco cordis pila uidetur, orbis typus, & portendit, crucem orbi dominari.

[a] l. 2. antiq. c. 13.

EQVITES STABLASIANI Pelusij degebant, erat hoc unum ex septem ostijs Nili, cum oppido munitissimo, ubi nunc est Damiata, clauem Aegypti uocat Suidas. D. Hieronymus; [b] Robur, inquit, appellatur Aegypti Pelusium, quia portum habet munitissimum, negotiationes maris maxime ibi exercebantur: & subdit Vergilium [c] dixisse.

[b] in 30. Ezech.
[c] in 1. Georgicorum.

Nec Pelusiacæ curam aspernabere lentis.

Non quod ibi præcipue lens nasceretur; sed quia ex Thebaide & alijs locis Aegypti per Nilũ eò plurima deferebatur. Septuaginta uero interpretes, eo in loco Diospolim, & Memphim pro Pelusio posuisse: Hæc D. Hieronimus. Olim Aeliopolim ab Aelio Principe, qui eam triplici muro circundedit, dictam putat Sabellicus; Hanc urbem in Augustanica Marcellinus [d] locat: In Augustanica, ait Pelusium oppidum est nobile, quod Pelleus Achillis pater dicitur condidisse, lustrari Deorũ monitu iussus, in lacu, qui eiusdem ciuitatis alluit mœnia, cum post interfectũ fratrem, nomine Phocum, horrendis furiarum imaginibus raptaretur; & Casium, ubi sepulchrũ Pompei est magni, & Ostracinæ, & Rhinocoriora: Hæc ille. In hoc oppido pro insigni stat longo stipite præfixũ caput albæ aquilæ, cum pectore implumi sine alis: per eam forte Nilus significatur, qui etiam uocatur aquila, ut tradit Pierius. [e] In manuscriptis aquila est cœrulei coloris, qui aquæ conuenit, sine alis est, & implumis, ne Imperij aquila crederetur, uel ad denotandam Aegypti antiquitatem: Aquila enim cum ualde senuerit, plumas ac pennas toto corpore amittit, ut aiunt D. Ambrosius, [f] & D. Gregorius. [g] Aegyptij uero, se omnium populorum uetustiores, asserebant, ut refert ex Trogo Iustinus, & in primis Pelusium omnium se prætendebat antiquissimum. Possumus etiam interpretari Imperium à Barbaris deuastatum, esse renouandum: Legitur enim in Psalmo renouabitur ut aquila iuuentus tua. D. Hieronymus ait, aquilam senio confectam, pennis ualde grauari, quas, aqua aspersas reijcit, tum calore intra se collecto, primum oculos sanari, mox in iuuentam redire. Eucherius quid simile narrat. STABLASIANI à loco unde orti, sunt dicti; forte legendum STABALIANI, qui fuere Galliæ populi: Hi erant ex X. Vexillationibus Comitatensibus Magistri militum per Orientem.

[d] lib. 22.
[e] li. 10. Hieroglyphicorum.
[f] sermo. 54.
[g] Homel. 18. in Ezechiel.

EQVITES SARACENI Thamudeni Scenis ueteranorum morabantur. Hi equites sunt ex Arabia Fœlici: unde ortus est impius Mahumetus. Ab Ismaele & Agar descendunt, & ideo proprie Agareni nocantur: Sed à Sara se Saracenos uocant, à qua uolunt uideri uenire, ut ait D. Hieronymus. [h] Thamudæni, à Thamuda Nabatheorum, sunt dicti, quã Arabiæ proximam fuisse Stephanus scribit: inter eos Saraceni habitabant, unde hi equites sunt delecti, sub duce Palestinę alij equites Thamudeni militabãt. Scena uero est oppidum Arabię Ptolomęo, inter Pelusium & Memphim, auctore Itinerario: a quo uocata est Scenitis regio, cuius incolæ erant Saraceni. Marcellinus [i] scribit Scenitas Arabes, Saracenos à posteritate appellatos. Scenæ autem Latinè sunt tentoria, inquit D. Hieronymus. [k] Et Scenitas Arabes ab usu tentoriorum dictos Zosimus [l] memorat. Veteranis autem ibi degentibus, hoc oppidum ueteranorum est nuncupatum, qui fortè a uetera oppido apud Rhenum, [m] sunt appellati. Erant, & castra, quibus Veterum nomen erat, ut Tacitus refert, [n] à quibus ueterani nominari potuerunt. Thamuda est locus, in quo Iacob regressus de Mesopotamia, habitauit, & lingua Hebraica appellatur Sichor. Hic etiam ala equitum quinta Retorum dicta degebat, ut infra dicetur. Supra hoc oppidum pro insigni erat aurea aquila, hastæ alte præfixa, & tabulæ inclusa, alas expandens: Hoc legionis signum imperium Romanu. referebat. In manuscripto, uiridis aquila tabulæ insidet: Hi equites sub aliquo Magistro militum non leguntur.

[h] in 25. Ezech.
[i] lib. 22.
[k] de locis Hebreicis.
[l] lib. 2.
[m] Tacitus lib. 1. annal.
[n] lib. 20.

LEGIO TERTIA DIOCLETIANA THEBAIDOS in Andro oppido commorabatur, quod est in ea Aegypti parte, quæ Delta uocatur. & dicitur Androo, quasi uirorum ciuitas, ut Ptolomæus interpres autumat. Huius loci & Itinerarium meminit, in quo erat mansio. Supra supercilium templi pro insigni huius loci stat statua dextra hastam tenens, quemadmodum erat & Memphi. Hæc uero est una ex legionibus XXI. Magistri militum per Thracias, quæ Tertia Diocletiana Thebæorum uocatur, seu Thebaidis; unde à Diocletiano est conscripta. Hanc legionem diuisam fuisse oportet, quia etiam sub Duce Thebaidis reperitur.

LEGIO SECVNDA PAREMBOLAE insidebat. huius meminit etiam Itinerarium, Latinè dicitur castrametatio, aut castra seu tentoria. est fortè locus Aendor, ubi D. Hieronymus [o] ait, filios Israhel se ad prælium præparantes castra posuisse, Est hodie, inquit, grandis uicus Aendor iuxta montem Tabor, ad Meridiẽ in quarto milliario. Iosephus in Galaditide ponit. Supra huius munitionis pinnaculum, stant duo uiri, sese inuicem complectentes; Hi suot utriusque Romani imperij Principes inter se concordes. In Vrsini codice, capita tollunt extra tabulam, cui sunt infixi. Hanc legionem secundam Traianam esse puto, a Traiano institutam, quam in Aegypto collocatam Dion [p] scribit. Hæc etiam sub Duce Thebaidis reperitur: unde eam diuisam necesse est fuisse. & raro hic legiones integrę reperiuntur. Plures secundę legiones sub Magistro militum per Orientem sine cognomine merebant, sed nõ apparet quæ fuerint.

[o] de locis Hebraicis.
[p] lib. 55.

ALA THEODOSIANA, nuper constituta, una ex quatuor uexillationibus Comitatensibus Magistri militum per Thracias, cui tanquam nouæ forte certus locus nondum erat assignatus; Theodosiana, à Theodosio iuniore eius auctore est denominata. Vnde arguitur hanc Notitiam eo imperante scriptam fuisse, quia alæ nuper ab ipso constitutę meminit: sequens quoque Arcadiana nuper constituta fuisse dicitur, non ab Arcadio, sed in Arcadia contracta, aut in memoriam Arcadij denominata. Hic in alta colũna pro insigni est, uir dextra hastã tenens, & ipsum Theodosium Principem referri puto. In Vrsini codice uir extra tabulam cui inhæret, caput emittit. In Madruciano dextra clypeum tenet, læua hasta oritur.

ALA ARCADIANA nuper constituta, una uexillationum Comitatensium Magistri militum per Oriẽtẽ. Arcadiana dicta est, ab Arcadia Aegypti oppido, quod tuebatur. Est autem Arcadia, inquit Stephanus ciuitas Aegypti, una ex tribus, quę sunt in Amorgo insula, quę olim erant Melania, Minoe, Artemce. Hic oportet fuisse Nili insulam, non eam, quæ est una huius nominis ex Sporadibus. Supra oppidum ubi

hęc

hæc ala morabatur est inscriptum, ARCADIANI. In uertice tecti purpurei est, uir indicem sinistræ manus attollens, qui est princeps Orientalis hostibus minitans, prout etiam alibi reperitur.

ALA SECVNDA ARMENIORVM, in Oasi minore degebat non longe à Mareotide palude, Marmaricam uersus; Auasim Stephanus appellat similem esse dicens Pardi pelli, maculosam enim uideri ob raras ædes in deserto & in aquoso sitas; ita huiusmodi loca Aegyptij Auases uocant. Duæ uero vrbes Oases uocantur, quarum altera magna Oasis dicitur, non longe ab Abydo, in quam deportabantur delinquentes. [a] Huc in exilium à Constantio missus est magnus Athanasius, & a Theodosio Nestorius, & ab Arcadio Timasius magister militum, Zosimus. [b] Timasius, inquit, relegatus in Oasim cum publico satellitio deducebatur. Is erat locus insigniter sterilis, è quo nemo posset euadere, qui eo deportaretur: Nam terra in medio arenosa uasta prorsus & inhabitata, notitiam tendentibus huc omnem adimit, partim quod uenti arena uestigia compleant, & aboleãt partim quod nec arbor vlla, nec domicilium sit, quæ iudicium aliquod iter facientibus ad coniecturam relinquere possint. Hæc ille Zonaras quoq; [c] hoc oppidum a uentis agitari scribit. Alij à culicibus & muscis nimium infestari. Quare olim prohibitum fuit, [d] nequis, præter Præfectum Augustalem, uel Ducem Aegypti reos in Gypsum, uel Oasim deportaret, nec ultra sex menses uel annum ibi esse possent deportati. Hoc oppidum cum præsidio munitum fuit. Alia Oasis minor a Ptolomæo uocatur, de qua hic intelligitur, [e] super cuius supercilio sedet Aquila signum imperij; alas in Vrsini codice supra tabulam extendit; Hæc ala est una Vexillationum palatinarũ Magistri militum præsentalis, qui comites sagittarij Armeni uocabantur. Omnes autem supradictæ, tam equitum, quam peditum copiæ, ex maiore laterculo prodeuntes Magistris militum parebant, & in præscriptis nouem oppidis excubabant: Sequentes uero, quæ de minore Laterculo proueniębant, eorum imperio non subetant. Oppida, in quibus degebant neque sub hoc, neque alijs Ducibus exceptis paucis Mesopotamiæ, depicta apparent. Quæ uel ad euitandum laborem tot munitiones describendi, prætermissa fuere, uel quod plura oppida simul una charta non possent comprehendi, satisque uisum fuit ad præsidiorum cognitionem, eorum partem ostendisse.

a l. relegatorum 7. & quoddam. ff. de interd. & releg. l. fina. C. de pœn. l. 1. C. T. de Nili. aget. non rump.
b in quinto.
c in Theodosio.
d in d. l. fio. græcè scripta. C. de pœnis.
e Nicepho. l. 14. ca. 35. 36. & li. 9. ca. 19.

DE ALIS, QVAE DE MINORE laterculo emittuntur.

DVPLEX fuisse laterculum, supra diximus; maius & minus, illud omnes magistratus ciuiles & militares cum eorum copijs, præter limitancos continebat, hoc uero præfectos, Tribunos, & Præpositos castrorum limitum, [f] à Notarijsque in scrinio memoriæ sub Quæstoris dispositione tractabatur. [g] qui laterculenses uocabantur, [h] is gradus antiquioribus illius scrinij tantum dabatur; Itaque non uexillationes, aut cunei equitum, uel legiones, aut auxilia, sed alæ tantum equitum, & cohortes ad limites Imperij destinatæ, ex illo prodibant, nec à magistris militum, sed à Principe probabantur, solumque Magistrum officiorum iudicem habebant. [i] In Occidente uero omnes hæ alæ, & cohortes ex maiore laterculo emittũtur. Dictæ autem sunt alæ, quia instar auium alarum peditum legiones tegebant, continebantque equites 686. secundum alios 732. [k] Itaq; suis legionibus, cũ opus erat, adiungebantur. vnde Itinerarium in Germania secunda alas legionum VI. VII. VIII. IX. & X. locatas fuisse scribit. Cunei uero equites absque legione intelliguntur. In minore ergo laterculo alæ quæ suas cohortes tuebantur, singulæ erant equitũ numero 56. aut summum 66. ut Vegetius tradit. [l] Harum Duces præfecti uocabantur, ad quod munus Augustus adolescentes Senatorum filios eligebat. Tranquillus, [m] liberis; inquit, Senatorum, quo celerius Reipub. assuescerent, protinus uirilem togam, latum clauum induere, & curiæ interesse permisit; militiamque auspicantibus, non tribunatum modo legionum, sed, & præfecturas alarum dedit. At nequis expers castrorum esset, binos plerunque laticlauios præposuit singulis alis. ex his uerbis constat pluris fuisse alæ quam legioni tribunum præfici.

f l. 1. C. de offic. Quæstor.
g toto tit. C. de offic. Quæsto. l. 3. in fin. C. de agen. in reb.
h l. 5. in fio. C. q milit. poss. l. comperimus l. ult. C. de proxim. sacr. scrin.
i l. uiros C. de diuers. offic.
k Veget. li. 2. c. 6.
l li. 2. cap. 8.
m in Augusto c. 38.

In totius uero Oriẽtis minore laterculo, sũmatim continebatur alæ 66. cohortes 59. hoc modo.

In Aegypto	*alæ*	13.
Thebaide	*alæ*	15.
Palestina	*alæ*	6.
Arabia	*alæ*	6.
Phœnicia	*alæ*	7.
Syria	*alæ*	2.
Osrhoena	*alæ*	6.
Mesopotamia	*alæ*	3.
Armenia.	*alæ*	8.
Omnes	*alæ*	66.
Cohortes		9.
Cohortes		10.
Cohortes		11.
Cohortes		5.
Cohortes		5.
Cohortes		4.
Cohortes		2.
Cohortes		3.
Cohortes		10.
Cohortes		59

Alæ Comitis Aegypti, quæ de minore laterculo emittebantur, erant sequentes.

1 ALA TERTIA ARABVM degebat Thenenuthi.

2 ALA OCTAVA VANDALORVM, habitabat Neæ. Hæc vrbs est Aegypti in Thebaide prope Chemnim oppidum, ait Herodotus. [n] Iornandes Deuxippi historiographi auctoritate scribit. Vandalos ab Oceano ad limites Danubij uix anni spacio peruenisse; prænimia terrarum immensitate: Eos uero Geberichus Rex Gottorum profligauit; Quare reliqui pauci Vandali superstites Pannoniam à Constantino Imp. obtinuerunt, ubi per annos plus minus 40. ut incolæ quieuerunt. longo uero post tẽpore à Stilicone inuitati, Gallias, mox Hispaniam, ac demum Africam occuparunt. Ex his hæc ala est collecta.

3 ALA SEPTIMA SARMATORVM, morabatur Scenis Mandrorum, Scenas Mandras appellat Itinerarium, Latinè tentorium est. [o] Id oppidum est Aegypti inter Babylonem & Aphroditopolim. Mons etiam fuit Antiochiæ Syriæ à ciuitate 30. stadijs distans; in cuius summo Simeon Stelites templum in crucis formam ædificauit. Mandra significat speluncam. Sarmatæ à Vespasiano contra Vitellium fuerunt acciti. Tacitus, [p] At, ne inquit, inermes prouinciæ Barbaris nationibus exponerentur, Principes Sarmatarum Iazigum, penes quos ciuitatis regimen, in comilitium acciti.

4 ALA AEGYPTIORVM excubabat Sellæ, forsasse legendum Syllæ, quæ distat Pelusio millibus passuum 24.

5 ALA VETERANA RASA. Gallorum Rinocorurre Itinerarium, Iosephus, Epiphanius. [q] Martirologium, [r] Rinocorulam appellant; olim Neclectam dictam fuisse testatur Epiphanius à Sortibus, quibus

n in Euterpe.
o D. Hieronym. de locis hebraicis.
p in 19.
q in Panaret. hæres. 66. cõtra Manicheos.
r 17. Cal. Febr.

quibus Noe terram in tres filios diuisit. Marcellinus, [a] eam cum Pelusio in Augustanica locat. Alia est eiusdem nominis, in Syria, de qua Strabo, [b] & Iosephus. [c] Hæc est ultra montem Casium ab Ostracins distans millibus passuum XXIIII. olim ab equitibus Aegypti condita, quos Rex naribus truncauerat, unde nomen urbi inditum; Ρίνας, enim Græci nares vocant, Κόψουρας truncationem. Diodorus, [d] Actisanus inquit, Aethiopum Rex occupata Aegypto, latrocinia nouo more compescuit, fontes neque morte plectens, neque linquens impunitos, eorumq; iudicio constituto, cõuictos omnes in unum coactos miti supplicio affecit; Amputatis enim naribus in vltima deserta ire compulit, ibique ciuitatem condidit, ab excisis naribus Rhino coruram appellatam: ea in Aegypti, Arabiæque finibus haud à procul mari sita, omnibus uitæ commodis caret; Nam omnis uicina regio salsa est, & intra mœnia unicus puteus, atq; is inutilis, ut pote aqua gustu amara. Hæc Diodorus. Stephanus uero ait, quod eius loci homines summas nares sibi amputare consueuissent. D. Hieronymus, [e] Rhinocosura, inquit, ciuitas est Aegypti, cuius meminit Esaias. [f] Sciendum autem, quod hoc uocabulũ in libris hebraicis non habetur, sed à septuaginta interpretibus propter notitiam loci additum est. Hæc ille. Madrucianus codex habet Rhinocorina mendose. Veterana hæc ala est appellata a veterum castris de quibus supra in equitibus saracenis, Aliam in Gallia Belgica Tacitus [g] ponit, Rasa uerò in Mesopotamia est oppidum, unde hæc ala posset esse deducta, uel à loco, ubi diu steterat, est appellata, sed in manuscriptis deest Rasa, ut puto recte, quia hinc longe distat; unde per errorem hic transpositam fuisse suspicor, & hanc dictionem adiungendam syllabæ, Ge, loci sequentis; ubi legendum, Gerasa.

6 ALA PRIMA HERCVLEA habitabat Scenis extra Ge. Prima tantum huius uocis dictio apparet in Codice impresso, sed manuscriptus Vrsini habet GERASA, Madrucianus, EXTRA GERASA, alter vetustus, SEXTA GERASA, quæ ciuitas est Syriæ curuæ Ptolomęo; Iosephus Gesaram uocat, Plinius Gelasam. Stephanus, Gerasa, inquit, Syriæ cœles ciuitas, una ex 14. unde Ariston Rhetor, & Cerxicus Sophista, & Plato nomicus Rhetor. D. Hieronymus. [h] Gerasa, ait, vrbs insignis Arabiæ: Quidã ipsam esse Gadaram existimant. aliqui codices habent, Scenis sexta Gerasa, ut scribit Ortelius. Epiphanius, [i] memorat in Gerasis Arabiæ aquæ fontem in uinum uersum ea hora, qua Dominus in cana Gallilex aquam in uinum uertit: sed & Plinium, [k] in Andro insula fontem nonis Ianuarijs semper uini sapore fluere ex Mutiano. ter Cos. tradit, is vno die aberrat, quo Dominus id miraculum edidit. Gerasæ Dominus à demonio retentum curauit. eam D. Lucas [l] esse contra Gallileam scribit, D. Marcus [m] dicit esse trans mare in Decapoli; unde aut hæc Gerasa est diuersa à nostra, aut hic comes longiorem tractum habuit.

7 ALA QVINTA RHETORVM Scenis ueteranorum, hæc ex Rhetijs erat contracta; unde lego Rhetiorum; Inter Pelusium & Memphim, Scenas Veteranorum Itinerarium ponit, de quo supra.

8 ALA PRIMA TINGITANA in Thinunepsi, oppido Aegypti morabatur. Thimonepsi legit Itinerarium.

9 ALA APRIANA ex Apris colonia Thraciæ degebat Hippone, huius nominis oppidum in Cœlesyria Plinius & Ptolomæus locant. Itinerarium uero in Marmarica.

10 ALA SECVNDA ASSYRIORVM SOSTEOS præsidio erat. si legamus Sostheos, saluum à Deo significat.

11 ALA V. PRAELECTORVM, idest ante lectorum, uel præ ceteris electorum: Lecti enim milites uocabantur, qui uelut præstantes eligebantur. Marcellinus, [n] Triginta, inquit, milia lectorum militũ commisit Procopio. Dionysiade morabantur. Hic

a li. 21.
b li. 16.
c li. antiq. iudai 13. ca. 21.
d lib. 2.
e de locis hebraicis.
f 19.
g li. 20.
h de locis hebr.
i hæres. 51.
k li. 2. ca. 106.
l cap. 8.
m cap. 5.
n lib. 23.

locus est inter Moeridiem Paludem, & Oasim Ptolomæo à Dionysio, idest Baccho dictus. Duæ cohortes sequuntur, alis pro locorum diuersitate intermixtæ.

1 COHORS TERTIA GALATARVM, quæ ex Galatia contracta erat, Cefro degebat, quod erat Aegypti oppidum. Cephro Eusebio est regionis nomen.

2 COHORS SECVNDA ASTARVM, Itinerario Hasta est Tudertanorum urbs in Hispania, alia est in Liguris, unde forte hæc cohors est collecta, degebat Busiri: Hic locus non longè est à Diospoli; In media Aegypto, idest in Delta Busirin conditam esse Stephanus ait, Osirimque ab Iside in ligneo boue sepultum Busiri nomen dedisse, quasi bouis Osiri. Alij à Busiri loci præfecto denominatam uolunt.

DE ALIIS NVMERIS PROVINcia Augustanica.

AVGVSTANICAM illam regionẽ dici, quæ est ultra Pelusium usq; ad Arabiam, supra in eius Præside ex Ammiano est dictum, quĩ Pelusium, Casium, Ostracinam & Rhinocoruram in ea locat. [o] Sed Notitia aliam diuisionem facit. Hanc Augustanesm Gratianus uocat. [p] in qua erant infrascripti numeri.

12 ALA II. VLPIA AFRORVM, in Thaubasteos oppido degebat: Ptolomęo Thaube est oppidum Arabiæ desertæ. Thebeste publicata est quædã lex à Constantino [q] quod forte idem est oppidum. Thaubasium legit Itinerarium. Ala uerò Vlpia ab Vlpio Traiano est dicta.

13 ALA II. AEGYPTIORVM TACASYRI excubabat. Tacassum Ptolomæo ciuitas est Assyriæ, nunc Ressa dicta. Itinerario Tacasta urbs est Aegypti inter Memphim & Pelusium. Hæ sunt alæ XIII. Laterculi minoris cohortes reliquæ sequuntur,

3 COHORS PRIMA SAGITTARIORVM, in Naithu Aegypti ciuitate residebat. Cohortis Sagittariorum meminit Marcellinus. [s]

4 COHORS I. AVGVSTA Pannoniorum Thou inhabitabat, est locus propè Heliopolitas, quem inter Pelusium & Memphim Itinerarium collocat.

5 COHORS I. EPIREORVM castris Iudæorũ immorabatur: vicum Iudæorum legit Itinerarium: locus est Ramessæ, ubi primo fugientes ex Aegypto Iudæi castrametati sunt, inde castra Iudæorum sunt uocata. hoc oppidum Sucho, idest Castra Iosephus [t] appellat, ubi postea Babylis constructa est à Cambyse, dum Aegyptum inuaderet. D. Hieronymus [r] Aelim castra Iudæorum interpretatur, qui, inquit, locus est in deserto, in quo XII. fontes, & LXX. palmarum arbores Moyses de mari Rubro exiens reperit. [u] Aliqui Bubastum appellant. Ex Epiro si equites erant contracti, cuius equos [x] Virgilius celebrat. Epiroticos pro Epireis Cicero, [y] & Varro, [z] appellant.

6 COHORS IIII. IVTHVNGORVM Aphrodito insidebat, quod oppidum nominat etiam Plini[a] & Itinerarium. Iuxta Aethiopiam Stephanus locat. A Venere deriuatur. Aphroditopolim Strabo appellat. Aphrodite est etiam insula maris Rubri. Iuthungos Marcellinus [a] Alemanorum partem uocat, ex quibus infra sub Duce Syriæ ala meret.

7 COHORS II. ITVREORVM degebat Aiy, Alri in Itinerario legitur. D. Hieronymus [b] uocat Ai uel Ain. Alij Agai, cuius, inquit, uix paruæ ruinæ residen. Strabo, muotanos Arabes esse Itureos dicit. Plinius Assyrios. Seruius Parthos ita interpretatus illud: [c] Ityreos taxi curuantur in arcus.

D. Lucas Philippum fratrem Herodis Antipæ tetrarcham Itureæ, & Trachonitidis fuisse scribit. continebat Auranitidem, quam D. Lucas, & Dion [d] Ituream

o li. 22.
p l. 9. C. de vectigalibus.
q l. 1. C. ut lite pẽdente, & l. 23. C. de appellat.
s lib. 22.
t li. 24. antiquit.
r de locis Hebr.
u Exod. 15. Nu. 33.
x in 3. Georgico.
y in 12. ad Atticum.
z li. 2. ca. 5. de re rustica.
a lib. 17.
b de locis Hebr.
c in 2. Georgico.
d lib. 49.

Digitized by Google

Ituream vocat. Erant hi milites sagittarij: Vopiscus, enim scribit Valerianum CCC. sagittarios Itureos Aureliano obtulisse.

8 COHORS II. THRACVM MVSON, incolebat, Musæ est apud Itinerarium, hæc fortè est, quam Constantius ad Martinianum Vicarium Africæ scribens, Murtam appellat.[a]

[a] l.46. C. T. de decur.

9 COHORS QVARTA NARMVNTHI excubat: Legendum est COHORS QVARTA NVMIDARVM NARMVNTHI, ut in manuscriptis: Hęc de Comite Aegypti, sequitur alius Isauriæ Comes.

De Comite Isauriæ, et Præside. *Cap. CXLI.*

ISAVRIA inter Lycaoniam & Ciliciam ad radices Tauri montis sita longe ab Aegypto distat: Sed ne Comites separentur, hoc loco is Comes statuitur, qui etiam Isauriæ, ut supra expositi populis ius dicebat, & duabus legionibus, f. 2. & 3. Isauriæ, a loco ubi degebant appellatæ, præerat. Itaq; Comes rei militaris per Isauriam etiã Præses erat. Postmodum Iustinianus,[b] antiquato nomine Præsidis, illum tantum Comitem dici voluit.

[b] Nouell. 27. de comit. Isauriæ.

NOTITIA
COMES ISAVRIAE
CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Comitis militaris per Isauriam. Et præsidis.

LEGIO secūda Isauria.
LEGIO tertia Isauria.
OFFICIVM autē habet ita.
PRINCIPEM de eodem Officio.
Cornicularium.
Commentariensem.
Numerarios.
Adiutorem.
Ab actis.
A libellis.
Exceptores, & cateros Officiales.

Dux Isauriæ, Libyæ.

Numerarios & Adiutores eorum.
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis siue Subscribendarium.
Exceptores, & cateros Officiales.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA habebat, librum viridi corio tectū, & super abaco purpureo tapeto instrato erectum, vt alij Comites, & oppidum ad mare Cilicium, cui inscriptum est, THARSVS MARE. Hæc est metropolis Ciliciæ maritima à Sardanapalo condita, prout eius monumēto litteris Assyrijs inscriptū epitaphium sequens indicat. Sardanapalus Anacyndaraxis filius Anchialem & Tharsum una die condidit, & tu hospes uale, ede, bibe, lude. Hæc Strabo.[a] Dignum, Cicero inquit, epitaphium, quod non in hominis sed in bouis sepulchro inscriberetur. Hanc vrbem præ ceteris D. Pauli natales nobilitarunt.

[a] lib. 14.

In Vrsini exemplari inscriptum est, THARSVM MARE: vt non ciuitas, sed mare ab ea denominatū significetur. Tarsos sine aspiratione Stephanus legit. Ad radices montis Tauri fermè VIII. oppida uel castra uisuntur, & ceruus herbam depascens, quo animali fortè ea regio abundat, suprà scriptum est, MONS TAVRVS. In Tharsi metropoli proximè Isauriam, præsidium tenebat Comes cum duabus legionibus sine equitatu, qui in mōtibus nō erat vsui, poterant esse duo millia peditū, tribuendo hoc tempore mille pedites legioni secūdum Constantinum Porphyrogennetam. Officium habebat Principē de eodē officio, non ex schola agentium in rebus, ut alius Comes, quia hic Præsidis uice fungebatur; item Cornicularium, Commentariensem, Numerarios, Adiutorem, Ab actis, a libellis, Exceptores, & ceteros officiales, quos codicillis, à scrinia ijs libellorū scriptis, & à Principe, ac demū Comite subscriptis probari oportebat, ut tradit Leo A.[b] qui huius Comitis, eiusq; officij mentionem facit. Scribas verò ab actis habebat, quibus alii Comites & Duces rei militaris carebant, quia etiam Præsidis officio fungebatur, apud quem robur cōtractibus, & negocijs dabatur, quod in militarium tribunalibus nō fiebat.

Præsidia 8.

Peditum 2000.

[b] in l. ult. C. de diuers. offic.

Sequitur in Notitia Dux Isauriæ Libyæ mendosè, cui subnectitur officium, quod posset illud esse, quo Comes Isauriæ utebatur, quemadmodum duplex officium Dux & Præses Arabiæ habebat: sed quia errore librarii totus hic contextus est confusus, hoc potius ad sequentem Ducem Libyæ pertinere putauimus, & ideo in eo interpretandum reseruauimus.

DE DVCE LIBYAE. CAP. CXLII.

IN Notitia pro Duce Libyæ mendosè scriptum est, Dux Isauriæ, qui nullus per eam prouinciam fuit, sed tantum Comes: Nam eo tempore in Oriente duo duntaxat Aegypti & Isauriæ Comites fuerunt: Duo item per Aegyptū Duces, unus Libyę, alter Thebaidis, in Notitiæ indice recēsentur:[c] vnde necesse est Ducem Libyę scribi: In codice manuscripto est idem error, sed in fine notatum est, Dux Libyarum iij. idest tertius numero Præfectus rei militaris, & hęc uerba litteris rubeis in suo codice scripta esse Benedictus Mapheus uir nunquam satis laudatus, mihi pro sua singulari humanitate significauit. Huius uerò Ducis uix nomen apparet, quòd sub hęc tempora, Theodosio iuniore, & Valentiniano imperantibus, a Genserico Vandalorum, Alanorumq; Rege, Africa occuparetur,[d] ubi nullus amplius Libyę Dux esse poterat: Itaq; in primo indice, & hoc loco in manuscriptis solum eius nomen scriptum reperitur: Nulla uerò eius insignia, aut præsidia, numeriuè militum apparent.

[c] & in l. ult. C. de diuers. offic.

[d] Paulus Diaconus lib. 14. D. Prosper in chronicis.

Olim unum in uniuersa Aegypto & Libya Ducē fuisse[e] dixi, quo postea Comite facto,[f] duo Duces, alter Libyę, alter Thebaidis sunt creati: Spartianus in celso tyranno scribit Fabium Pompeianum sub Gallieno Ducem limitis Libyci fuisse. Hic Dux Libyę ad Paratonium, & adiacentia oppida statiua habebat.[g] Vocatur hęc regio Libya Marmarica, incipiens à Catabathmo usq; ad Cyrenem urbē, quod iter esse stadiorum 900. ait Strabo.[h] Huic Mareota, & Menelaita urbes a Iustiniano sunt adiectę. Duci Libyę à Iustiniano constituti sunt aurei MV. & quadrans pro XC. annonis, & CXX. capitationibus, quę illi antea in speciebus dabantur. Pro annonis verò L. quę in auro debebātur, & capitationibus L. aurei CCCC. Item eius cohorti aurei illius tēporis 187.[i] Taxati uidētur circiter aurei 7. pro annona, & 6. pro capite. Hic Dux regionis sibi cōmissę tributa exigere, & ad Palatinum exigendis uectigalibus pręfectū Alexandriam mittere tenebatur. Nulla huius Ducis insignia, aut militum ordines spectantur, nullúque ostenditur officium, solum scriptum reperitur: Numerarios, & adiutores eorum: Commentariensem, adiutorem, à libellis, siue subscribendarium: In manuscripto legitur Rescribendarium: Exceptores & cęteros officiales, subaudiēdum est habet. Qui erat a libellis alio nomine uocatur subscribēdarius, quia rescriptis ad libellos subscribebat, vel si legimus Rescribendarium, intelligemus, qui rescribit iussu Ducis, sed legendum est subscribendarium, ut in aliis sequentibus.

[e] l. S. C. Th. de legat.

[f] l. ult. C. de diuers. offic.

[g] Edicto 13. cap. 18. & seq post Nouellas Iust. n. De Paretonio, Ptolomæ* & Plinius lib. 5. cap. 6. Ammian. lib. 22.

[h] lib. 17.

[i] d. Edicto 13. cap. 18.

Hic Dux, ut alii, spectabilis fuit.[k] Ab eo ad Magistrum officiorū & Quęstorē palatij appellabatur.[l] Ducibus enim in oriente magister officiorum præerat.[m] Leone, & Anthemio imperantibus Pręfectus Augustalis, Dux etiam Aegypti fuit,[n] quòd nō diu permansit: Libyæ enim & Thebaidi sui Duces non multò post sunt restituti.[o]

Hic insignia, ut alii Duces habet, etsi non appareant. Generale uerò est omnium Ducum, & Comitum, ut easdem notas dorso codicis inscriptas gerant, quibus significatur illum esse librum mandatorum Principis.

[k] l. pen. C. de appellat. l. uiros, & ita Leo hunc appellat in l. ult. C. de diuers. offi.

[l] d. l. pen. C. de appe...

[m] l. pen. C. de officio mag. offic.

[n] ut in l. 13. C. de aduocat. diuers. iudicior. l. uni. C. de offi. iurid. Alexand.

[o] d. l. fin. C. de diuersis offic.

DE DVCE THEBAIDIS ET EIVS militibus. Cap. CXLIII.

THEBAIDEM tertiam partem Aegypti fuisse in eius Prȩside dixi, quȩ à Thebis usque ad Sienem porrigitur, in qua 40. prȩsidia erant, quȩ Dux cum equitum Cuneis 9. & alis equorum 16. legionibus 7. & cohortibus 11. tuebatur, poterant hi esse fermè equites 2500. pedites 15500. Hȩc de Siene D. Hieronymus, [a] Turris Sienis usq; hodie permanet, castrum ditioni Romanȩ subditum, ubi sunt Nili Cataractȩ, & usque ad quem locum de mari nostro Nilus est nauigabilis. Eiusdem meminit & in Ezechielé. [b] Est, ait, in extremis finibus Aegipti, Aethiopiæ & Blenniarum, ubi Nilus innauigabilis, & Cataractarum fragor, & omnia inuia, pleoaque serpentum, & uenenatorum animãtium. Est autem Cataracta petrosum quoddam supercilium in medio fluminis, superiore parte planũ, ut recipere flumen possit, desinitque in præceps, ex eo flumen cadit in inferiorem alueũ, quo facile nauigari potest: Itaque Scapharij spectaculum exhibere Principibus uolentes, huc adnauigabant, & defluunt in Cataractam, in præcipitiumque detruduntur scaphis & illis illȩsis: Hæc ille. Duplex imperante Iustiniano erat Thebais, a Nilo diuisa, cui ipse vnum præfecit Ducem, qui eandem quam Præfectus Aegypti potestatem haberet, & prouinciarum magistratibus imperaret. Ipse verò P. P. Orientis parebat. Eius præcipua cura erat, ut limites Imperij tueretur, & 800. myriades artabarum, seu medimnorum atticorum tritici antè nouam diem Augusti ratibus imponi, & Constantinopolim deuehi curaret: antè decimum uerò Septembris Alexandriam ad Præfectum Augustalem perueniret; aliud quoque ad alendos Alexandrioos destinatum, iotra Idus Octobris transmittere tenebatur, quod nisi effecisset, in ternas artabas tritici non deuecti singulos aureos pendebat. [c] Est autem artaba medimnus atticus, ait Suidas. [d]

Præsidia 40.

Equites 2500. Pedites 15500.

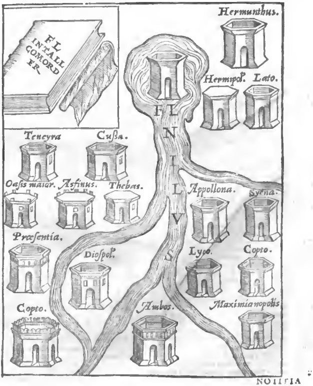
a in 29. Ezechiel

b in c. 30. D. Hieronymus.

c vt in edicto 13. Iustiniani c. 22.

d in uerb. ἀρτάβη.

NOTITIA
DVX THEBAIDOS
CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis, Ducis Thebaidos.

CVNEVS *equitum Maurorum scutariorum.*
LYCO.
CVNEVS *equitum Scutariorum Hermopoli.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Tentyræ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Copto.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Diospoli.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Lato.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Maximianopoli.*
EQVITES *Promoti indigenæ Legionis tertiæ Diocletianæ Ambo.*
LEGIO *secunda Flauia Constantia Thebæorum Cusæ.*
LEGIO *tertia Diocletiana Præsentia.*
LEGIO *secunda Traiana, Apollonos superioris.*
MILITES *miliarenses Syenæ.*
LEGIO *prima Valentiniana Copto.*
LEGIO *prima Maximiana Filis.*
LEGIO *tertia Diocletiana Thebis.*
LEGIO *secunda Valentiniana Hermunthi.*
EQVITES *Felices honoriani Asphynis.*
ALA *prima Abasgorum Hibe Oaseos maioris.*
Et quæ de minore Laterculo emittuntur.
ALA *secunda Hispanorum Poisartemidos.*
ALA *Germanorum Pescla.*
ALA *quarta Britonum Isui.*
ALA *prima Hiberorum Thmoi.*
ALA *Neptunia ChenobosCio.*
ALA *tertia Dromedariorum Maximianopoli.*
ALA *octaua Palmyrenorum Phoenicone.*
ALA *septima Herculia uoluntaria contra Lato.*
ALA *prima Francorum Apollonos.*
ALA *prima Iouia catafracta Ripampane.*
ALA *octaua Abydum Abocedo.*
ALA *secunda Herculia Dromedariorum Psinaula.*
ALA *prima Abasgorum Oasi maiore.*
ALA *prima Quadorum Oasi minore Trinytheos.*
ALA *prima Valeria Dromedariorum Precteos.*
COHORS *prima Lusitanorum Theraco.*
COHORS *scutata ciuium Romanorum Mutheos.*
COHORS *prima Apamenorum Silili.*
COHORS *undecima Chamauorum Peamu.*
COHORS *nona Thanorum Nitriæ.*
COHORS *nona Alamannorum Burgoseueri.*
COHORS *prima Fælix Theodosiana apud Elefantinen.*
COHORS *quinta Suentium Suene.*
COHORS *sexta saginarum in Castris Lapidariorum.*
COHORS *septima Francorum Diospoli.*

OFFICIVM *autem uiri spectabilis ducis Thebaidæ habet ita.*
PRINCIPEM *de Schola Agentum in rebus.*
Numerarios, & Adiutores eorum.
Adiutorem.
Commentariensem.
A libellis siue subscribendarium.
Exceptores, & ceteros Officiales.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA habebat hic Dux librum purpureo tegumento inscriptum, quemadmodum Comes limitis Aegypti. In manuscriptis, est coloris aurei. Prope librum est charta cõuoluta, qui sunt dignitatis codicilli; quandoque chartæ appellati. [a] Habet & Nili imaginem depictam: in cuius superioris partis medio est insula munita, cui in manuscriptis inscriptum est FILARI. flumen paululùm infrà sinistrorium ramum emittit, mox in duos diuiditur, ex quibus dexter insulam efficit, ubi est Diospolis: In medio currentis fluuij inscriptum est FL. NILVS. Præterea XVIII. castra repræsentantur, quorum vnum idest FILARI, est in ipso flumine, aliud in insula Diospolis: In his excubabant a maiore Laterculo prodeuntes milites: Quæ uerò de minore Laterculo copiæ emittebantur, in quædam ex his & XX. alia præsidia [b] diuidebantur, quæ à Notitia sicut & in alijs non repræsentantur.

[a] l. 1. §. hoc etiã præsenti, l. 2. §. pen. & ult. C. de offic. P. P. Afric.

[b] Præsidia XL.

Officium hoc modo habebat, Principem de schola agentium in rebus, Numerarios, & adiutores eorum, Adiutorem, Commentariẽsem, quæ uerba forte sunt transferenda, & post Commentariensem ponendus adiutor, ut ferè in omnibus sequentibus. Habet quoque à libellis, siue subscribendarium, Exceptores, & ceteros Officiales, qui à Principe, ut de alijs dictum est, erant probandi. [c] Huic Duci sequentes ordines militum parebant.

[c] l. ult. C. de diu. offic.

CVNEVS EQVITVM MAVRORVM SCVTARIORVM in oppido *Lyco* degens; quod Cassianus [d] in extrema Thebaide esse scribit, ubi Ioannes Abbas cõmorabatur, quẽ Theodosius Magnus contrà Eugenium tyrannum pugnaturus, de uictoria consuluit, & eam uir spiritu diuino afflatus prædixit, quod & Paulus Diaconus recitat. Hic mansionẽ Itinerariũ ponit. Duas vrbes huius nominis in Nomis Aegypti fuisse Strabo & Stephanus memorant; quarum altera erat maritima; altera in nomolycopolitano, de qua hic arbitror intelligi, cùm animalia bruta Aegyptij pro dijs colerent; ab eorum etiã nominibus urbes aliquot nominarunt, inter quas à lupo lyco seu Lycopolim dixerunt. Magistris hos equites paruisse non apparet.

[d] lib. 4. de institutis renunciantium.

a CVNEVS EQVITVM SCVTARIORVM Hermopoli statiua habebat. Hæc latine ciuitas Mercurij dicitur; in qua Hermes maior, Mercurij trismegisti auus est sepultus. D. Augustinus. [e] Hic, inquit, Hermes maior idest Mercurius, quem dicit auum suum fuisse in Hermopoli, hoc est sui nominis ciuitate perhibetur esse sepultus. Hactenus D. Augustinus. Hermopolis magna est in Aegypto ciuitas, & nomus Hermopolitana, inquit Ptolomæus, ab occasu fluuij mediterranea euntibus ad mare nostrum, superior est Crocodilopoli, in septimo parallelo climatis tertij. Persicam arborem hic fuisse Sozomenes & Cedrenus scribunt, cuius folium uel cortex cuiuis morbo medebatur: Eam ferunt fugiente in Aegyptũ Christo, sese inclinasse, & ipsum adorasse, atq; umbram præbuisse. Iulianus Apostata ad inuidiam nominis Christiani hanc arborem excidit; Iura Perseum uocant, quam cædi, aut uendi prohibent. [f] De Hermopoli & aliquot sequẽtib. ità

[e] lib. 8. c. 26. de ciuit. Dei.

[f] l. 1. C. de express. ex luco Daphnensi uel Perseis per Aegypt. non excidend. uel uendend.

a Lib. 25.

Marcellinus.[a] Thebais multas inter vrbes clariores alijs, Hermopolim habet & Copton, & Antinoon. Septem Hermopoles Stephanus enumerat, quarum tres statuit in Aegypto, Magnam, Paruam, & Tertiã dictam. De Hermopoli Ptolomæus & Strabo. Scutarij erant ex sex uexillationibus Comitatensibus Magistri militum Præsentalis.

1 EQVITES SAGITTARII INDIGENAE. i. nati in Thebaide, Tentyræ residebant: ita etiã Strabo, Ptolomæus, & Itinerarium appellant. Est contrà Vacuam ex parte Africæ distans Diospoli 27. millibus passuum. Hic trucidant Crocodilos, nihil eos timentes. Stephanus Tentyrin, & Tentyrum appellat. Diuersi equites Sagittarij sub pluribus Magistris merebant, cum quo uerò hi aut sequentes fuerint, non apparet.

2 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Copto insidebant. Copton uocat Itinerarium, quod & sequentium meminit. Nomi Aegyptij insignis ciuitas fuit, quã Strabo, Plutarch[b], Ptolomæus, Statius, [b] & Marcellinus inter clarissimas Thebaidis vrbes recẽsent.

b Lib. 5. Thebaidis.

3 EQVITES SAGITTARII Indigenæ statiua habebant Diospoli; non est hæc Diospolis olim Thebę dicta, de qua infrà dicetur; sed illa, quam diuisus, & postea vnitus Nilus insulam facit. Iouis ciuitaté latinè Plinius uocat. Duas Paruã, & Magnam Diospoles Aegypti superioris vrbes Ptolomæus, Strabo, & Stephanus, Aliam in Busiride Strabo & Suidas [c] collocant.

c in ver. Demetrius.

4 EQVITES SAGITTARII Indigenę Lato immorabãtur, aliàs Latopolis, uel Latonæ ciuitas, iuxtà Androna uocatur. A Latonæ tẽplo propè ædificato Lato dictam esse Stephanus testatur, Sed à Lato pisce in Nilo copiosissimo deriuati puto; cùm enim bruta Aegyptij colerent, ab ijs vrbes aliquot nominarunt, ut Leontopolim, Crocodilopolim, lycopolim; & similes; Hunc autem piscem ad CC. librarũ, & plurimũ pondus in Nilo nasci Athenæus.[d] memorat, quem dicit esse candidissimum, optimumq; & suauissimum, quacunque ratione condiatur. Latopolis est Ptolomęo, & Straboni. Latum Itinerario.

d lib. 9. c. 29.

5 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Maximianopolim incolebant, quæ à Maximiano nomẽ habuit.

6 EQVITES PROMOTI Indignæ Legionis tertiæ Diocletianæ, tuebantur Ambos. Hoc oppidũ est insula inter duo brachia Nili, cuius Itinerarium meminit. Ombos legit Ptolomæi interpres: Ombitẽ Nomum vocat Plinius, vnde Ombitæ populi sunt apud Aelianum.[e] Ex diuersis vexillationibus sub Magistris militum Promoti merebant. Hi sunt ex corpore legionis tertiæ Diocletianæ, quæ statiua Thebis habebat, vt infrà dicetur.

e lib. 10 animal. cap. 25. & 26.

LEGIO II. FLAVIA CONSTANTIA Thebeorum residebat Cussę, qui est locus Aegypti, apud D. Athanasium.[f] Alij Thebæi, idest ex Thebis lecti, aut qui Thebis excubabant, sub Diocletiano & Maximiano apud Agaunum martyrio sunt coronati, quorum Primicerius magnus fuit D. Mauritius, ut refert Guilielmus Tyri Episcopus,[g] pro Agunium verò, lego Ingaunium, aut Ingaunos, qui sunt subalpini, apud quos sunt occisi. Hæc legio una est ex IX. Comitatensibus Magistri militum per Orientem.

f tom. 2.

g lib. 3 scribelli 19. cap. 24.

LEGIO III. DIOCLETIANA morabatur Prę sentiæ: Hæc vna est ex Comitatensibus Magistri militum per Thracias, quæ sub Comite Aegypti militabat; & sub hoc quoque Duce ter recensetur, vnde in partes diuisa fuit. Præsentia locus est Thebaidis.

LEGIO II. TRAIANA erat in loco Apollinis Soperioris: Apollino superiore legit Itinerarium: Duplex enim in Aegypto erat Apollinis, ciuitas Ptolomæo, Magna, quæ & superior, & Parua, quæ inferior dicebatur. Hæc non procul à Copto sita, Hydræum Apollinis à Plinio nuncupatur ob cisternas aquarum in itinere ad eam factas, de qua etiam Strabo. Itinerarium Apollinos. minores appellat. Hic de Magna propè Latopolim, superiore vocata intelligitur. Stephanus tres Apollinis ciuitates ponit: Paruam Libyam uersus; Magnam in Aegypto; Tertiam in Aethiopia secũdùm mare Rubrum. Hanc quoque legionem puto diuisam fuisse: nam & sub Comite Aegypti militabat.

MILITES MILIARENSES Syenę degebãt: Hoc oppidum est sub æquinoctiali, vbi in puteum sol radios meridie immittens vmbram non facit: vt inter alios auctor est Strabo,[h] qui tres cohortes hic præsidij causâ à Romanis locatas fuisse scribit. ciuitas est, inquit Stephanus, Aegypti, & Aethiopiæ ad Nilum sita, à Syeno Daeti filio uocata; Eustathius Sirim ab Aethiopibus nominari dicit, & hodiè funditus euersam. Miliarenses fortè à Miliaria aue sunt dicti, quòd eius instar galeas gestarent: sicut Alaudam legionem eodem modo Cæsar vocauit; vel fortè à Miliarensi loco in hortis Salustij. Vopiscus,[i] Miliarentem, inquit, porticum in hortis Salustij ornauit, in qua quotidiè, & equos, & se fatigabat. Miliare etiam flumen Daciæ fuisse Iornandes scribit, Gepidæ, ait, sedent iuxta flumina Marisia & Miliare; à quo hi possent deriuari. Mihi non displicet dici Miliarenses, quòd à prima alicuius legionis cohorte sint contracti, illa uerò miliaria uocabatur, quia ex MCV. peditibus constabat.[k]

h lib. 17.

i in Aureliano.

K Veget. lib. 2. cap. 6. glo. in l. 2. in prin. in uer. co hortis. ff. de his q. not. in fam.

LEGIO I. VALENTINIANA residebat Copto: de hoc suprà. Ammianus.[l] Thebais, inquit, multas inter vrbes clariores alijs Hermopolim habet, & Copton. Hæc legio sub Magistris militum non reperitur.

l lib. 22.

LEGIO I. MAXIMIANA, Filis statiua habebat. Philas vocat Ptolemæus. Insula est Aegypti, inquit Stephanus, in magno flumine Tritone, quod in magnam Tritonidem paludem fluit. Alia Fila est in Macedonia: intelligit Filarim insulam Aegypti, de qua suprà in huius Ducis insignibus. Hæc vna est ex XXI. Legionibus Comitatensibus Magistri militum per Thracias, prima Maximiana Thebæorum nuncupata, quod in Thebaide à Maximiano esset instituta.

TERTIA LEGIO DIOCLETIANA Thebis manebat: Nouem huius nominis vrbis recenset Stephanus, una est in Aegypto, propè speluncam omnibus diebus uento plena, præterquàm triceno quo nunquam spirat. Hic puto intelligi magnam Thebaidis ciuitatem, ab Osiride & Iside conditam, centum portis nobilem, quam Stephanus scribit tredecim millia uillarum, & triginta habuisse: hominum uerò myriades septingentas, seu septies decies centena millia; & in longum per 400. stadia porrectam fuisse. Hæc etiam Diospolis est uocata. D. Hieronymus[m] suo tempore Thebistim appellatam scribit. Tertia legio Thebæorum inter Comitatenses Magistri militum per Thracias nominatur, quia Thebis statiua habere consueuerat, cuius partes indè extractæ sunt, vt alijs in locis seruirent.

m in epistol. ad Galatas.

LEGIO II. VALENTINIANA Hermũthi morabatur quæ, inquit Stephanus, est vrbs Aegypti. Hæc legio una est, ex nouem Comitatensibus Magistri militum per Orientem, quæ secunda Fœlix Valentis Thebæorum nocabatur, quia Thebis anteà erat collocata.

7 EQVITES FELICES HONORIANI Aphynis statiua habebant, una est ex Vexillationibus Comitatensibus Magistri militum per Orientem.

ALA I. ABASGORVM Hibe Oaseos maioris in præsidio erat. Codex Vrsini legit Hipus Oaseos maioris, de qua in Comite Aegypti: nomen est oppidi propè Oasim maiorem. Abasgiam propè Iberiam & Tzanos suprà Pontum Iustinianus[n] & Cedrenus[o] locant, indè hæc ala extracta. Hi de maiore Laterculo emissi XVIII. oppida hic repræsentata incolebant.

n Nouella 28. c. 1.

o in Basilio.

DE MINORE VERO LATERCVLO emittebantur sequentes, qui XXV. oppida tuebantur.

1 ALA II. Hispanorum Poisartemidos oppidum incolebat: credo legendum Polis Artemidos, idest ciuitas Dianæ. Pessatenudos mendosè habet Itinerarium.

2 ALA GERMANORVM PESCLAE manebat. Passalum uocat Ptolomæus. Pessla Itinerarium.

3 ALA IIII. BRITONVM Isui morabatur. Isin est apud Itinerarium, Stephanum & Madrucianum: Alij habent visu: sed legendum Isiu: quod oppidum esse Aegypti, ait Stephanus, ab Iside dictũ, in quo degũt mercatores, qui ab artificibus necessaria emunt, & populis uicinis uendunt.

4 ALA I. HIBERORVM Thmoi degebat. Thmuim appellãt Ptolomęus Itinerarium, Stephanus, & Ammianus, ciuitatem Aegypti, & inter maximas eius vrbes, Marcellinus recenset, [a] Aegyptus, inquit, Athtobi. & Oayrincho, & Thmui, & Memphi, maximis vrbibus nitet.

a lib. 22.

5 ALA NEPTVNIA Chenoboscio insidebat, Ptolomęus, Chenobosciam uocant. Itinerarium Cenobosio, Chenobasciam legit Stephanus; Latinè sonat anserum pascuum, quod ad loci deriuationem non attinet, cum nulla ibi sint anserum pascua, sed incolæ solis studeant necãdis crocodilis, inquit Stephanus. Ala est ea Neptuoio oppido Italiæ, olim Antium dicto.

6 ALA III. DROMEDARIORVM Maximianopoli statiua habebat, de hac ala supra. a Camelis est uocata, quos Dromedarios uocant, à δρομάς quod est curro. Hi enim cursu Dromedarijs erant similes, D. Hieronymus, [b] Vidimus, inquit, Camelos, quos ob nimiam uelocitatem Dromedarios uocant, qui prateritos cibos in ore uoluere, & in aluum missos, iterum retrahere consueuerunt.

b de uita Malchi ad finem.

7 ALA VIII. PALMYRENORVM Phœnicone excubabat. Palmyrena est regio exposita ad Euphratem, cuius caput est Palmyra urbs maxima, fatalis Rom. imperij, & finis, ubi eius erat pręsidium. Phœnicon, uero una est ex ciuitatibus Syriæ, inquit Stephanus. Phœnicoo; Niconon est apud Itinerarium corruptè, ut puto. Vetus codex habet, Fenitionis.

8 ALA VII. HERCVLIA uoluntaria, quæ sponte se militiæ obrulit; ita uoluntarios milites appellat Cæsar. [c] Statiua habebat, contra oppidum Lato, de quo supra. Herculeam ab Hercule Maximianus appellauit, ut alibi dictum.

c lib. 5. de bello Gallico.

9 ALA I. FRANCORVM, Apollonos incolebat. Hoc alterum est ex duobus Apollinis oppidis, de quibus supra. Codices manuscripti habent, contra Apollonos. Franci prius Sicambri uocabantur: sed cum Valentinianus edicto immunes eos per decennium fecisset, qui Alanos fregissent: Sicambri, illis profligatis, immunitatem tributorũ adepti Franci sunt appellati, qui postea Gallias occuparunt, & à se Franciam denominarunt. [d] ut infra in Duce Phęnices latius dicetur.

d Zosimus li. 3. Iornãdes de reb. Goticis. Sabellicus. lib. 3. ennea. 80.

10 ALA I. IOVIA CATAPHRACTA, Ripampanæ morabatur: Manuscripti legunt Pampanæ, ut apud Ptolomæum, quam lectionem probo.

11 ALA VIII. ABYDVM, Abocedo incolebat, fortè Abocenæ, quæ est ciuitas Aethiopiæ; Ptolomæus Abuncim Plinius Aboccim uocat. Abydus uero est oppidum ad Hellespontum, nunc strictum Gallipolis dicitur. Sed hic credo, aliud Abydum Aegypti oppidum intelligi, de quo apud Ptolomęum, Plinium & Strabonem: unde hæc ala uidetur contracta.

12 ALA II. HERCVLIA DROMEDARIORVM residebat Psinaulę, fortè Psinaphę, quam paruam Aegypti ciuitatem fuisse Stephanus asserit. Psinablam D. Athanasius appellat.

13 ALA I. ABASGORVM, statiua habebat in Oasi maiori de quibus supra.

14 ALA I. QVADORVM, in Oasi minore Trinytheos morabatur. Trinytheos interpretatur trinus Deus nomen a Christianis impositum, locus propè Oasin minorem; quem hæc ala incolebat. Quadi sũt Germaniæ populi.

15 ALA I. VALERIA DROMEDARIORVM Præcteos manebat. Est ea Valeria propè Pannoniam. Hæ sunt alæ. sequuntur cohortes.

1 COHORS I. LVSITANORVM Theraco excubabat, interpretatur locus ferarum. In iure legitur Terico, unde Valentinianus ad Senecam defensorem patriæ suæ scribit. [e]

e l. 1 C de defensorib. ciuitat.

2 COHORS SCVTATA ciuium Romanorum Mutheos morabatur. Muthi legit Itinerarium.

3 COHORS I. APAMENORVM Sildi degebat Selinum uocat Itinerarium. Apameni dicti sunt ab Apamea urbe Syriæ, à Seleuco in Apameæ vxoris honorem condita.

4 COHORS XI. CHAMAVORVM uetustus cod. chamanorum gentilium; ita uocantur Christianæ religionis expertes, & extra Romanũ imperium siti. [f] Hæc Peamu inhabitabat. Sunt qui Panopolim hanc esse putant, Pano uocatur ab Itinerario.

f l. ul. C. de offic. milit. iudic. l. 8. C. de vectigal. li. 5. C de tẽporib. appellat.

5 COHORS IX. THANORVM; sunt populi Aegypti. Tanicum enim sine aspiratione unum est ex ostijs Nili. Ezechiel, [g] Dabo ignem super Tanim quam Taphun D. Hieronymus interpretatur, urbem Aegypti. vetus codex legit Rannorum, de quibus supra. Hæc cohors statiua habebat Nitriæ, Nitræas uocat Stephanus, Locus est, inquit Aegypti. Strabo, [h] Nicephorus, Calistus, [i] & Socrates ita montem in Aegypto circa Scetim fortè à Nitro nominãt: Plinius Nitrarias prope eum collocat. vetustus codex habet Nitnu.

g cap. 30.

h lib. 17.

i li. 11. ca. 30.

6 COHORS IX. ALAMANNORVM, morabatur in Burgoseueri, idest in uico Seueri, qui ab eo Principe nomen habuit.

7 COHORS I. FOELIX THEODOSIANA apud Elephantinen custodiebat, uel Elephantinem, vt legit antiquus codex. Insula est Nili, propè Syenem ubi olim præsidij causa locatæ erant tres Romanorũ cohortes. de hac Herodotus, & alij.

8 COHORS V. SVENTIVM Suenę excubabat, unde nomen hæc cohors sumpsit: huius & Itinerarium meminit.

COHORS VI. Saginarum in castris Lapidariorum statiua habebat, forte legendum saganeorum, a Saganeo oppido Achaię, vel sagittariorum; Hi castra muniabantur in loco, ubi lapides cædebãtur. cohortis VI. Plinius ad Traianum [k] meminit, cuius tum P. Auius Aquila centurio fuit.

k epist. 72.

COHORS VII. FRANCORVM Diospoli, de qua supra. Hæ sunt decem cohortes Thebaidis, cuius Dux est spectabilis. [l] ut alij.

l l. 3. C. ut omnes iud. tã ciuil. quã milita.

Digitized by Google

Ala Constantiana Tolobæ.
Ala secunda Felix Valentiana apud Præsidium.
Ala prima miliaria Hastæ.
Ala Idiota Constitutæ.
Cohors duodecima Valeria Afro.
Cohors decima Carthaginensis Carthæ.
Cohors prima Centenaria Tarbæ.
Cohors quarta Phrygum Præsidio.
Cohors secunda Gratiana Iebybo.
Cohors prima equitata Calamonæ.
Cohors secunda Galatarum Arieldelæ.
Cohors prima Flauia Moleabæ.
Cohors secunda Cretensis iuxta Iordanem Fluuium.
Cohors prima Salutaria inter Aeliam, & Hierichunta.
Officium autem habet ita.
Principem de schola Agentum in rebus.
Numerarios & adiutores eorum.
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis, siue subscribendarium.
Exceptores, & ceteros Officiales.

COMMENTARIVM.

PRAETER duos per Aegyptū, alij sex Duces Orientem tuebantur, scilicet Palestinæ, Arabiæ, Phœniciæ, Syriæ Euphratensis, Osrhoenæ, & Mesopotamiæ. Hic non seruatur ordo indicis, vbi Dux Phœnices alijs Orientis præponitur. Palæstina eadem Indæa, & cœlosyria dicebatur, cuius Dux eadem gerebat insignia, quæ Dux Thebaidis, uidelicet librum clausum, & viridi corio tectum; Sed in manuscriptis omnes Duces codices auro tectos habent. Astat & Chartæ uolumen, & Iordanis fluens inter 13. munitiones, quibus presidio erant milites a maiore laterculo prodeuntes: inter has Robothę nulli milites adscribuntur, ubitamen constat presidium fuisse. Alterius uero laterculi copię, alia XVII. oppida hic non descripra tuebantur; Vnde omnia Palęstinę presidia erant XXX. Iordanis nomen in ipso flumine est scriptum, D. Hieronymus [a] Iordanis, inquit, fluuius diuidens Iudæam, Arabiam, & Aulonem, & usque ad mare mortuum fluens post multos circuitus circum iuxta Hierichn mortuo commixtus mari nomen amittit. Hęc ille. Infra vidētur esse duo Onagri. Pręfatas munitiones equitum turmę XI. alę VI. Legio I. Cohortes XI. tuebantur, quę esse poterant equitum circiter 1700. & peditum 6000. Hic Dux eodem modo habebat officium, quo Dux Thebaidis, quod a Principe probabatur. [b] Vrsini codex eum, qui erat à libellis, Rescribendarium pro subscribendario uocat: Milites sub eius cura ex maiore laterculo sequentes emittebantur.

a de loc. Hebr.

Præsidia 30. Equites 1700. Pedites 6000.

b l. ul. C. de diuers. offi.

EQVITES DALMATAE ILLYRICIANI Berosabę morabantur. Bersabea ab alijs dicta à matre Salomonis, alias Bezaman. In Madruciano legitur Benosabe, credo legendum Bersabee, quę, ut ait D. Hieronymus, [c] erat in Tribu Iuda, siue Simeonis, est usq; hodie uicus grandis in vicesimo Achelron milliario, vergens ad Austrum, in quo & Romanorum militum præsidium positum est, à quo loco termini Iudææ incipientes, extendebantur usque ad Dan, quæ iuxta Paneadem cernitur. Interpretatur uero Bersabee puteus iuramēti, eo qđ ibi Abraham & Isaach fędus cū Abimelech sociauerūt iuramēto: Hæc D. Hieronym⁹

c de loc. Hebr.

2 EQVITES PROMOTI Illyriciani degebant Menoidæ, Manuscripti Menochiæ, & male. D. Hieronymus, [d] Medemana, ait, in Tribu Iudæ, cuius meminit Esaias, nunc est Menois oppidum iuxta ciuitatem Gazam.

d de loc. Heb.

3 EQVITES SCVTARII Illyriciani. Chermulæ seu Carmelo residebant, quem asperum montem esse Stephanus testatur. D. Hieronymus, [e] Carmelus inquit, ubi quondam Nabal Carmelus fuit, & nunc uilla est Carmelia nomine, decimo lapide oppidi Chebron uergens ad Orientalem plagam, ubi & Romanorum præsidium est positum: & ad finem subdit Chermula, ait in scripturis sanctis Carmelus uocat; vicus hodie Iudęorum, unde fuit Nabal Carmelius.

e loco citato.

4 EQVITES MAVRI Illyriciani Aeliæ excubabant, Hæc est Hierusalem, quam dirutam Aelius Hadrianus restaurauit, & à se Aeliam Capitolinam appellauit, quia Ioui ibi sacra fieri uoluit: ob quam rē Iudæi à Cæsare deficientes, bello, & fame consumpti sunt ultra hominum 500. millia. [f] D. Hieronymus, [g] Hierusalem, inquit metropolis quondam totius Iudęę, quæ nunc ab Aelio Hadriano Cæsare, quod eam a Tito destructam latiore situ instaurauerit, Aelia cognominata est, cuius ope factum est, ut loca sancta, idest Dominicę passionis, & resurrectionis, sed & inuentionis S. Crucis quondam extra urbem iacentia, nunc eiusdem urbis muro septentrionali circundentur. idem ad Paulinum de institutione monachi, Ab Hadriani, ait temporibus usque ad Imperium Constantini per annos circiter CLXXX. in loco resurrectionis simulacrum Iouis, in crucis rupe statua ex marmore Veneris a gentibus posita colebatur, existimātibus persecutionis auctoribus quod tollerent nobis fidem resurrectionis & crucis, si loca sancta polluissent.

f Dion & Steph.

g in ep. ad Paulin. aposto.

5 EQVITES THAMVDENI Illyriciani Birsamę residebāt. Thamydeni sunt Arabes, ut ait Ptolomęus à Thamuda Nabatheorum oppido nuncupati, qui in Illyrico diu permansere, & inde nomen traxerunt: sub Comitę Aegypti alij Saraceni Thamudeni merebant. Bethlamis autem, inquit D. Hieronymus, [h] est ciuitas sacerdotalis in Tribu Beniamin, quę usq; hodie demoustratur de Eleutheropoli pergentibus Nicopolim, in decimo milliario contra Orientalem plagam. Huius fit mentio primo Regum. Ibant, inquit uaccę per viam, quę ducit Bethlamis, loquitur de arca Domini reportata ad Israhelitas. Bethlamis altera est, in Tribu Neptalim, in qua etiam pristini cultores permanserunt.

h de loc. Hebr.

6 EQVITES PROMOTI Indigenę Salaicę morabantur, fortè legendum Sabaiæ, quod est oppidū prope Apameam. Stephanus Sabaiam magnam, maris Rubri præsidium esse dicit.

7 EQVITES PROMOTI Indigenæ statiua Zodocathæ habebant: Hi erant sub Magistro militum Præsentali.

8 EQVITES SAGITTARII Indigenæ degebant Hauanæ, una est ex quatuor Vexillationibus Comitatensibus sub Magistro militum per Thracias: alij erāt Comites Sagittarij Iuniores sub Magistro militum præsentali.

9 EQVITES SAGITTARII Indigenæ manebant Zoaræ quod est oppidum Arabiæ, Ptolomæo: sed Stephanus Magna uilla est, inquit, Zoara in Palæstina apud mare Asphaltiten, ubi seruatus est Lot fugiens ignem Sodomiticum, uox est Hebraica paruū significans: Hæc Stephanus. D. Hieronymus uero, [i] de hoc ita scribit. Bala est Segor, nunc Zoara nuncupatur; sola de quinque Sodomorum urbibus Lot precibus reseruata; Imminet autem mari mortuo, & præsidium in ea positum, est militum Romanorum: habitatoribus quoque proprijs frequentatur, & apud eam gignitur balsamum, & poma palmarum, antiquæ ubertatis indicia: Nullum autem moueat, quod Segor eadem Zoara dicitur, cum idem sit uomen paruulę, uel minoris: sed Segor Hebraicē, Zoara Syriace nuncupatur: Hæc D. Hieronymus. [k]

i de loc. Hebr.

k De eadem Iosephus lib. 5 bell. Iudaic. c. 5. Egesippus 4.

10 EQVITES I. FOELICES Sagittarij Indigenæ, Paleitioæ, Saburæ siuè Verero cariæ morabantur: forte legendum Sabariæ; unde a Constantio, & Valentiniano Valenteq; aliquot Iura scripta fuere. [a] Præsidium in impresso pro Veterocamæ, inscriptum habet Aeterocamæ, sed legēdū Veterocariæ, ut in manuscriptis, qui habent Sagittarij Indigenæ Palęstini.

a ut l. 6. C. T. de pert. & ul. dat. l. 15. C. T. de susceptio. & arcar. l. 3. C. T. de aur. corona.

11 EQVITES SAGITTARII Indigenę tuebantur Mohaılam: Aila est oppidum maris Rubri, de quo in sequētibus, cui addita syllaba, Mo, efficitur Moaıla, sine aspiratione. Vetustus codex legit Muhalulæ.

12 PRAEFECTVS LEGIONIS X. Fretensis, Ailæ residebat, hæc sub Magistris militum non reperitur; forte à freto aliquo unde extracta est, Fretēsis dicitur: Fretanam etiam legionem esse Apuliæ Plinius scribit, unde forte Fretentes. Vna est ea tribus ab Augusto in Hispania constitutis; Alia est legio Forteusis dicta, a Fortensi oppido Mauritaniæ, de quo Marcellinus. Ailam in littore maris Rubri positam fuisse D. Hieronymus [b] ita scribit: lingua, maris Rubri in cuius littore Aila posita est, ubi nunc moratur legio, & Pręsidium Romanorum. Idem. [c] Ailat, inquit, in extremis finibus Palæstinæ, iuncta Meridianæ solitudini, & mari Rubro, unde ex Aegypto in Indiam, & inde ad Aegyptum nauigatur: sed & ibi legio Romana, cognomento Decima; & olim quidem Ailat a ueteribus dicebatur, nūc uero appellatur Aila, quæ uerba Notitiæ conueniunt. [d] legionem VI. Ferream nominatam olim in Iudæa collocatam, Dion [e] scribit, cui postmodum decima successit. Hi de maiore Laterculo emissi Numeri in XII. oppidis supralcriptis morabantur: Robathum etiam oppidum XIII. depictum ostenditur, sed qui illud incolerent, non apparet. constat tamen ibi pręsidium fuisse. Rohoboth D. Hieronymus appellat [f] vrbs inquit iuxta Fluuium, ubi erat Rex Edom, & usq; hodie est præsidium in regione Gabalena.

b in 47. Ezech.
c de locis Hebr.
d de hac habetur Iosue 22.
e lib. 55.
f de locis Hebr.

QVARE VERO DE MINORE LAterculo emittuntur, sunt sequentes Alæ & cohortes

1 ALA I. MILIARIA SEBASTENA, Asuadæ manebat. Sebastena latinè est Augustana seu Cæsarea forte ex Cæsarea Iudęæ dilecta: Miliaria dicta est, quia forte ex mille equitibus constabat, sicut prima legionis cohors uocata est Milliaria, quia mille viros continebat, ut ait Vegetius [g] aut quia XXXII. duos equites loricatos continebat prædicta cohors, ex quibus hæc ala contrahi potuit, & inde miliaria appellari, uel ab aue miliaria est denominata, ut dictum est de militibus Miliarensibus, & Mauda. Sed mihi placet a mille equitibus quos continebat, milliariam dictam. Nam & Trāquillus triplices porticus vestibuli domus Neronis miliarias a longitudine mille passuum appellat.

g li. 2. cap. 6.

2 ALA ANTANA Dromedariorum, ea Anthana Achaiæ oppido Plinio, erat ex corpore Drumedariorum, de quibus supra: Admathæ excubabat. Ammatā uocat D. Hieronymus, [h] quæ erat in Tribu Iuda.

h de locis Hebr.

3 ALA CONSTANTIANA, à Constantio eius auctore, statiua Tolohæ habebat.

4 ALA II. FOELIX VALENTINIANA, apud præsidium, credo præsidium in regione Gabalena in relligi, hoc nomine appellatum à D. Hieronymo. [i] Hodie, inquit, est præsidium in regione Gabalena, & Vicos grandis, qui hoc nomine nūcupatur. Aliud est in Thracio Ptolomęo Præsidium oppidū. Est & Præsidiū Iuliū in Hispania, quæ ad hūc locū nō pertinēt.

i de locis Hebr.

5 ALA I. MILIARIA Hastæ degebat, Astaol a D. Hieronymo [k] appellatur. Astaol, ait, in Tribu Iuda, & usq; hodie uillula uocabulo Astæ inter Azotū, & Asialonem permanet.

k dicto loco.

6 ALA IDIOTA Constitutæ, Constituta legitur in manuscriptis, ut Idiota sit nomen loci: fortè legendum Ideæ constituta, quod est oppidum Tyri, inquit Plinius: infra in Duce Osrhoenæ, & alijs constituta pro locata accipitur. Posset etiam legi Constantiæ, quam ciuitatem in Palęstina à Constantino Magno conditam, & a nomine ConstantiæSororis dictam, Socrates scribit. [l] Cohortes sequuntur.

l li. 1. ca. 14.

1 COHORS XII. VALERIA residebat Afro, Effrem uocat D. Hieronymus, [m] Est, inquit, in Tribu Beniamin, & hodie uicus Effrem, in quinto milliariu Bethelis ad Oriētē respiciens. A Valeria filia Diocletiani hæc cohors est denomina, uel a valeria prouincia, quæ ab eadē nomē habuit, ut Marcellinus tradit.

m supra citato loco.

2 COHORS X. Carthaginensis, Carthe statiua habebat. Locus est inter Tyrum & Berythim, inquit Seruius; [n] de quo Iosue, [o] unde ita legendum, nō Carræ, ut aliqui putant, qui locus nobilis est morte Crassi, & hospitio Abraham, & morte eius patris, inquit D. Hieronymus. Ciuitas est ad mare Rubrum ut Stephanus est auctor.

n in 4. Aeneid.
o 21.

3 COHORS I. CENTENARIA, quia ex centū militibus constabat, sicut milliaria ex mille, Tarbæ morabatur; Id oppidum est Cretæ, sed aliud omonymon fuit in finibus Arabiæ, & Palæstinæ. Hoc præsidium & cohors deest in manuscripto Vrsini.

4 COHORS IIII. Phrygū, Præsidio præerat, de quo supra.

5 COHORS II. GRATIANA excubabat Iehyho forte est, quæ Ieba a Plinio dicitur. D. Hieronymus [p] Tabim appellat, Ciuitas est, inquit, trans Iordanem, nunc uilla prægrandis à ciuitate Pella sex millibus distans pergentibus Gerasam.

p de loc. Hebr.

6 COHORS I. EQVITATA Calamonæ degebat. Calamintham Phœniciæ ciuitatem fuisse Stephanus tradit. Equitata hæc cohors, a loco, ut puto, est denominata. Similis denominationis Equestrem coloniam in Heluetijs, Plinius ponit.

7 COHORS II. GALATARVM manebat Arieldelæ. Arindelam in tertia Palæstina Stephanus locat Glaucus, inquit, eam uillam appellat. Vnde credo legendum Arindelæ.

8 COHORS I. FLAVIA habitabat Moleahæ, locus est Palæstinæ. Vetustus codex legit, Moleathiæ. FLAVIA cohors à Flauio Constantino dicta.

9 COHORS IIII. Palæstinorum, statiua habebat Thamanæ. Thamna est Ptolomęo, Stephano, & Iosepho, [q] D. Hieronymo, [r] Thamna, inquit uilla Themnitieæ regionis nomen dedit in finibus Diospoleos, locus est ubi oues suas totondit Iudas. Alia Thāna est ciuitas principum Edom forte a Thamna concubina Elipham filij Elau dicta. Sed legendum Themana quia ibi in Palæstina erat præsidium. D. Hieronymus [s] Themana, ait, est uilla distans à Petra quinque millibus passuum ubi & Romanorum pręsidium sedet; Hæc ille. Vrsini codex habet cohors tertia.

q in 5. iudaic. histor.
r de loc. Hebrai.
s de loc. Hebr.

10 COHORS II. CRETENSIS degebat iuxta Iordanem flumum.

11 COHORS I. SALVTARIA residebat inter Aebā & Hierichūta; castellum intelligit, ubi erāt milites, qui uiatoribus contra Latrocinantes auxilium ferebant. D. Hieronymus. [t] Abdomin, ait quondam uillula, nūc ruina in sorte Tribus Iudę, q locus usq; hodie uocatur Maledomin, & Grece dicit *ἀνάβασις Πύῤῥων* latine appellari potest, assensus russorū seu rubentium propter sanguinem, qui illic crebrò à latronibus funditur. Est autē cōfinium Tribus Iudæ, & Beniamin descendentibus ab Aelia Hierichū, ubi & castellum militum situm est ob auxilia viatorum. Huius sanguinarij, & cruenti luci Dominus quoq; in parabola descēdētis Hierichum de Hierosolyma recordatur. [u] Hæc D. Hieronymus. Hiericō vallis celebrata est à Iosepho ubi balsamum nascebatur, & est inter Hierosolymā & Iordanem. D. Hieronymus. [x] aliū locum in Palæstina ponit trans Iordanem Mephaat, vbi erat pręsidium Romanorū militū propter vicinā solitudinē, cuius Notitia nō meminit. Salutaria oppidū sub Duce Syriæ nominatur, vnde hæc cohors contracta salutaria est dicta, & ala salutaria sub Duce Osrhoenæ.

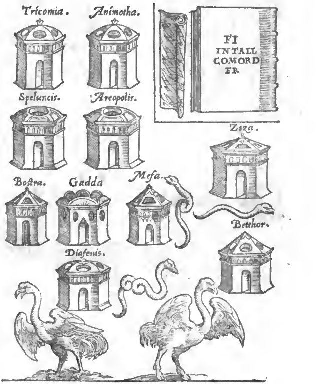
t de loc. Hebrai.
u Luc. 10.
x de loc. Hebr.

Digitized by Google

NOTITIA

DVX ARABIAE

CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Arabiæ.

EQVITES *Scutarij Illyrici Animotha.*
EQVITES *promoti Illyriciani Tricomia.*
EQVITES *Dalmatæ Illyriciani ziza.*
EQVITES *Mauri Illyriciani Areopoli.*
EQVITES *promoti indigenæ Speluncis.*
EQVITES *promoti indigenæ Mæsia.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Gaddæ.*
PRAEFECTVS *Legionis tertiæ Cyrenaicæ Bostra.*
PRAEFECTVRE *Legionis quartæ Martiæ Betthora.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Diaphenis.*

Et quę de minore Laterculo emittuntur.

ALA *nona miliaria Auatha.*
ALA *sexta Hispanorum Gomoha.*
ALA *secunda Constantiana Libona.*
ALA *secunda miliarensis Naarsafari.*
ALA *prima Valentiniana Thamatha.*
ALA *secunda fœlix Valentiniana apud Aditth a.*

COHORS

COHORS *prima miliaria Thracum ad Titha.*
COHORS *prima Thracum Asabaiæ.*
COHORS *octaua uoluntaria Valthæ.*
COHORS *tertia Fœlix Arabum in Ripæ uadi Apharis fluuij in castris Arnonensibus.*
COHORS *tertia Alpinorum apud Arnona.*
OFFICIVM *autem uiri spectabilis, Ducis Arabiæ & Præsidis ita habet.*
PRINCIPEM *de schola Agentum in rebus. Numerarios, & adiutores eorum. Commentariensem. Adiutorem. A libellis, siue subscribendarium. Exceptores, & cæteros Officiales.*
ITEM OFFICIVM *præsidis eiusdem prouinciæ.*
PRINCIPEM *de eodem officio. Cornicularium. Ordinarios. Commentariensem. Numerarios, et adiutores eorum Adiutorem. A libellis siue Regerendarium. Exceptores, et cæteros officiales.*

COMMENTARIVM.

DE DVCE ARABIAE. Cap. CXLV.

ARABIA Ducem, eundemque Præsidem, vt clarius manuscripti Codices indicant, habuit, & si eorum officia Notitia impressa distinguat. Idem enim duplex officium, alterum vt Dux, alterum vt Præses tenuit. De hoc intelligit Theodosius, disponens a duce, si idem sit præses, ad P.P. prouocari (in l. præcipimus. §. quod si C. de appellatio.) Eadē gestabat insignia, quæ & superiores Duces; nempè librum eodem modo inscriptum, cum codicillis magistratus, & X. munitiones, in quibus ex maiore Latereculo emissi milites excubabant, & alias XI. à copijs minoris Latereculi defensas, quæ hic non apparent, & rarò in alijs viSuntur. Igitur [a] XXI. præsidia erant in hac prouincia. Equitum turmæ VIII. ALAE. VI. Legiones II. cohortes V. quæ poterāt esse equitū circiter MCCC. [b] peditum quatuor millia. [c] Infra spectantur duæ aues, quæ sunt Ibis, & Struthio camelus, & tres serpentes, quibus abundat Arabia, & ab his auibus occiduntur. Officiumque eodem fermè modo habebat, quo supradicti Duces, videlicet Principem de schola agentium in rebus, numerarios & adiutores eorum, Commentariensem, adiutorem, a libellis siue scribendiarium, Exceptores, & ceteros officialis, qui probabantur codicillis à libellensibus palatij scriptis, & a Principe ac Duce subscriptis. [d] Aliud officium, quod tanquam Præses tenebat, erat quemadmodū & aliorum Præsidum. Post Notitiā suus Præses Arabiæ est restitutus; sed cùm armis Ducis opprimeretur, commodè ciuilia administrare non poterat. Quare Iustinianus vtroq; abolito, vnum Arabiæ Moderatorem, virum spectabilem, etiam militibus imperantem instituit, [e] quemadmodum in Præside Arabiæ dixi. Duci, milites de maiore Laterculo emissi parebant infrascripti.

a Præsidia XXI.
b Equites 1400.
c Pedites 4000.
d l. vlt. C. de diuers. offic.
e in Nouel. 102.

1 EQVITES SCVTARII Illyrici statiua Animothæ habebant, quod erat oppidum Arabiæ. A grandioribus scutis, quibus vtebātur dicti sunt Scutarij.
2 EQVITES PROMOTI Illyriciani manebant Tricomiæ, Latinè sunt tres vici, sicut Tripolis tres vrbes. Aliqui legunt Triconia, vnde Triconiensis Episcopus, apud Gulielmum Tyri Episcopum.
3 EQVITES DALMATAE Illyriciani incolebant Ziza oppidum. Ex Dalmatia contracti habitarunt in Illyrico, vnde Illyriciani sunt vocati.
4 EQVITES MAVRI Illyriciani morabantur Areopoli, vrbs Martis Latinè dicitur, olim Moab ab vno filiorum Lot, qui ita vocabatur, denominata, vt ait D. Hieronymus. [f] Appellatur autē, inquit, Moab, ex nomine vrbis, ut regio, porrò ipsa ciuitas quasi proprium vocabulum possidet. Equites ex Mauritania contracti Mauri sunt dicti, & Illyriciani, quòd diu in Illyrico hyberna habuerunt, vel quòd ea vtrisque sint contracti.
5 EQVITES PROMOTI Indigenæ Speluncis excubabant, speculam vocat Ptolomæus, est urbs Syriæ, vbi Herculis, Mercurij, & Apollinis Idola erant erecta, ait Stephanus. de promotis supra est dictum.
6 EQVITES PROMOTI Indigenæ, residebant Mesæ. Hæc quoque est urbs Syriæ, unde orta est Iulia Domna, Seueri Imperatoris uxor, & Mesa eius soror, auiaque materna Heliogabali, & Alexandri Imperatorum. Emissam seu Emesam, Stephanus uocat, quam dicit in Phœnicia fuisse, ita etiam appellat Constantius, qui ibi Iura condidit. [g] Massam uertunt 70. Interpretes. [h]
7 EQVITES SAGITTARII Indigenæ morabantur Gaddæ. Hanc Plinius [i] inter Essenos ponit, qui tertiam sectam Iudæorum fecerunt, infra hos, inquit, Gadda oppidum fuit secundum ab Hierosolymis fertilitate, palmarumque nemoribus, nunc alterum bustum. Stephanus, Gadda, ait, est locus in Arabia.
8 PRAEFECTVS LEGIONIS TERTIAE CYRENAICAE Bostræ statiua habebat, hic legionem fuisse Ptolomæus scribit; Dion; [k] Tertia, inquit, legio tripartita est, Gallica in Phœnicia, Cyrenaica in Arabia, Augustalis in Numidia. Hæc sub Magistro militum non reperitur, nec sequens. Qui præerant legionibus præfecti uocabantur, & infra sæpe Præfecturæ legionum nominantur, & ita Ptolomæus appellat: alias Tribuni dicebantur. Bostra locus est Arabiæ, inquit Stephanus, unde Bostreni. Marcellinus [l] loquēs de Arabia: Hæc, ait, ciuitates hēt inter oppida quædā ingentes, Bostrā, & Geratam, atque Philadelphiā murorum firmitate cautissimas. Bostram ab Augusto conditam in Græco codice auctoris incerti inueni, cum Augustus inquit, urbes condidisset, unam in Pōto, aliam in Arabia, & tertiam in Syria collapsam nomine Salaminam restituisset, primam Ancyram, idest Ancoram appellauit, quod medio sita loco inter duo maria esset, Ponticum & Asiaticum. alteram Bostram, quam structuræ præfecerat, Tertiam in Diospolim mutauit. Bostra Philippi Imperatoris patria vulgo Bussereth dicitur, quam a se Philippum nominauit, ut Zonaras ait, coloniam eo Alexander deduxisse uidetur ex numo Iuliæ Mammeæ ubi est hæc inscripio COL. BOSTRA N.T.R. ALEXANDRIANAE Hanc prouinciam Traianus Imperator fecit.

PRAEFECTVS LEGIONIS. IIII. MARTIAE habitabat Betthoræ: hanc legionem in Syria fuisse Dion memorat. [m] Ob audaciam fuisse uocatam MARTIAM Appianus tradit: Impressa Notitia legit PRAEFECTVRAE legionis, sed manuscripta PRAEFECTVS, utraque lectio stare potest. Nam & in iure nostro quandoque præfecturæ, [n] quandoque præfecti uocantur, uarieque apud Duces Orientis legitur. Ptolomæus quoque, cum in prouincijs præfecturas fuisse scribit, legionum intelligit; & quandoque loca illa legiones uocat. Hic uero ubi habemus Præfecturæ, subaudiemus scilicet Tribunos, aut milites. uetustus codex legit, præfectus.

EQVITES SAGITTARII Indigenæ, morabātur Diaphenis; Plinius, [o] Diaphenem ait esse flumen in ora Sitiæ, à quo id oppidum uidetur denominatum: Hæc sunt præsidia X. oppidorum quæ pro Ducis insignibus depicta repræsentantur.

f de locis Hebraicis.
g l. 25. C. Th. de decurionib.
h Genes. cap. 10.
i lib. 5. c. 17.
k lib. 55.
l lib. 14.
m lib. 55.
n ut in l. 3. C. de offic. Quæstor. l. abesse, ex quib. caus. maior.
o lib. 5. c. 27.

DE MINORE VERO LATERCVLO hi emittebantur.

ALA IX. MILIARIA Auathæ degebat.
Ptolomæus, & Stephanus legunt Auaræ, cur hæc

ala

ala Miliaria vocetur, dictum est supra in Duce Palestinæ & Thebaidis.

ALA VI. HISPANORVM habitabat Gomohæ.

ALA II. CONSTANTIANA statiua habebat Libonæ. Hic decimam septimam mansionem in deserto Hebræi habuere [a] D.Hieron.mãsione XVII.legit, Libna profecti, inquit, de Romon Pharis Hebræi castrametati sunt in Libna; Decima septima mãsio est, quã in laterem possumus vertere, licet quidam Leb bona transferentes malè candorem interpretati sint. Hæc D.Hieronymus.

ALA II. MILIARENSIS residebat Naarsafari. De Miliarensi supra est dictum.

ALA I. VALENTINIANA à Valente instituta manebat Thamathæ. Themma oppidum Arabiæ desertæ Ptolomæus vocat. Themnata vertunt 70.interpretes, [b] de qua Iosephus. [c]

ALA II. FOELIX VALENTINIANA morabatur apud Adittha. Audattha Ptolomæus appellat locũ Arabiæ desertę, Adauta verò oppidũ est Palmyrenę.

COHORS I. MILIARIA Thracum degebat ad Titha.

COHORS I. THRACVM habitabat Asabaiæ, quod erat oppidum Arabiæ.

COHORS VIII. VOLVNTARIA Valthæ statiua habebat. Voluntarij milites à Cæsare, & Plinio [d] appellantur, qui sponte se offerunt, non à prouincialibus inuitis exhibentur.

COHORS III. FOELIX Arabum, stabat in Ripa vadi Apharis fluuij in castris Arnonensibus. 150. Arabas, & legionem tertiam fœlicem, ex qua fortè hæc cohors fuit, Valerianum obtulisse Aureliano, Vopiscus scribit. [e] Ex Arabia erat extracta hæc legio, nec nisi probatissimis Ducibus committi consueuerat, ut ex epistola Valeriani apud eundem Vobiscum [f] constat. Res gestæ tuæ Probe charissime faciunt, vt & serius tibi tradere maiores exercitus videar, & citò tamen tradam; recipe in fidem tuam legionem tertiam Fœlicem, quam ego adhuc nulli, nisi prouecto iam credidi. Mihi autem eo tempore credita est, quo & me canosum, qui credebat, cum gratulatione vidit. Sed ego in te non expecto ætatem, cum & virtutibus fulgeas, & moribus polleas. Notitia in castris Arnonensibus hanc cohortem locat, quia non in certis oppidis, sed diuersis in campis castrametabatur. D.Hieronymus, [g] Arnon, inquit, rupes quædam est in sublime porrecta, in finibus Amorræorum, inter Moab, & Ammorræos: Moab verò Arabiæ ciuitas est, quæ nunc Areopolis nominatur. Ostendunt regionis illius accolæ locum vallis in prærupta demersę, satis horribilem, & periculosum, qui à plerisque vique nunc Arnonas appellatur, extenditurque ad septentrionem Areopoleos, in quo & militum ex omni parte præsidia distributa, plenum sanguinis, & formidinis testantur ingressum. Hic quondam Moabitarum Rex fuit, & postea Seon Rex Amorręorum, iure belli eum obtinuit. Sed & terra filiorum Israhel trans Iordanem incipiens ab Arnone usque ad mõtes Hermon, & Libanum extenditur. At, locus vel oppidum Arnonis, quod à 70. Interpretibus per extentam uocalem Aρ dicitur: Hęc D.Hieronymus. Arnon erat etiam fluuius, de quo mox dicetur.

COHORS III. ALPINORVM morabatur apud Arnona. Is est fluuius currẽs cum Iordane in Lacum Asphaltitem, Moabitas ab Amorthæis distinguit, vt legitur in sacris literis, [h] Seuero imperante, cohortis XII. Alpinorum Centurio fuit Valerianus. [i] Præter memoratas, imperauit hic Dux olim & classi, quam in mari rubro à Traiano institutam fuisse Sext. Rufus memorat; cuius Notitia non meminit, quod fortè eo tempore esse desierat. Nunc ad Ducem Phœnicis est veniendum.

[a] Epi. 127. ad Fabiolam.

[b] iudic. 14. & Machabeor. 1.

[c] lib. 13. antiquit.

[d] de uiris illustribus.

[e] in Aureliano.

[f] in Probo.

[g] de locis Hebraicis.

[h] Numer. 21. & iudic. 11. de hoc & Ioseph.

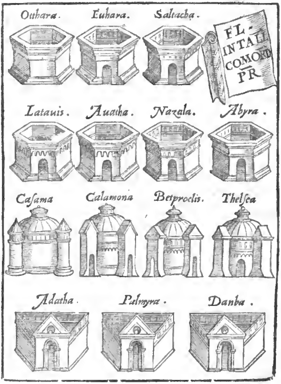
[i] l. 1. C. de test. milit. de quo in l. 3. C. de test. milit.

Digitized by Google

NOTITIA

DVX PHOENICES

CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Phœnices.

EQVITES *Mauri Illyriciani Otthara.*
EQVITES *Scutarij Illyriciani Euharæ.*
EQVITES *promoti indigenæ Saltachæ.*
EQVITES *Dalmatæ Illyricani Latavi.*
EQVITES *promoti indigenæ Auathæ.*
EQVITES *promoti indigenæ Nazalæ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Abiræ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Casamæ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Calamonæ.*
EQVITES *Saraceni indigenæ Bet proclis.*
EQVITES *Saraceni Thalseæ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Adathæ.*
PRAEFECTVRAE *Legionis primæ Illyricio-rum Palmiræ.*
PRAEFECTVRAE *Legionis tertiæ Gallicæ Danabæ.*

Et quę de minore Laterculo emittuntur.

ALA *prima Domascena monte Iouis.*
ALA *nona Diocletiana Variarachæ.*

ALA

ALA prima Francorum Cuma.
ALA prima Alamannorum Neia.
ALA prima Saxonum Verosabula.
ALA prima Phœnicum Rena.
ALA secunda salutis Aresa.
COHORS tertia Herculia Veraneca.
COHORS quinta pacata Alamannorum Oneuathæ.
COHORS prima Iulia lectorum Valle alba.
COHORS secunda Aegyptiorum Valle Diocletiana.
COHORS prima Orientalis Thama.
OFFICIVM autem habet ita.
PRINCIPEM de Schola agentum in rebus.
Numerarios, & adiutores eorum.
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis siue subscribendarium.
Exceptores, & cæteros officiales.

COMMENTARIVM.

DE SPECTABILI DVCE Phœnices. Cap. CXLVI.

PHOENICIAE Dux in Indice alijs Orientis Ducibus præponitur. Hic uerò inter eos medius locatur: sub Constantio phœniciæ Dux Serenianus fuit[a] postea Vadomarius: [b] Hic dux idem officium, eademque habet insignia, quæ superiores, cum XIIII. oppidis, in quibus præsidia[c] ex maiore Laterculo emissa tenebat. Alia XII. à copijs Laterculi minoris defendebãtur. Vniuersa hæc à XII. equitum turmis, & VII. alis, Legionibus duabus, & cohortibus V. inhabitabãtur, quæ summam fermè duorum millum equitũ,[d] & quatuor millium peditum colligere poterant; constituendo turmam, & alam 100. equitum, legionem 4. millium, & cohortem 400. peditum. Huic prouinciæ postmodùm nouum limitem Zeno & Leo imposuerunt. [e] Phoeniciæ Ducis milites ex maiore Laterculo hi emittebantur.

a Marcellin. lib. 24.
b Marcellin. lib. 21.
c Præsidia. 26.
d equites 2000. pedites 4000.
e l. vlt. C. de diuers. offic.

1 EQVITES MAVRI Illyriciani Otthara morabantur, fortè Legendum Ottanæ, quam Armeniæ Vrbem esse Stephanus memorat, propè cyrum fluuiũ.

2 EQVITES SCVTARII Illyriciani Euharæ residebant.

3 EQVITES PROMOTI Indigenæ Saltachæ degebant; hi erant ex Phoeniciæ incolis.

4 EQVITES DALMATAE Illyriciani, Lataui habitabant; Hinc Latauienses appellati sunt milites in Occidente sub Duce Sequanici.

5 EQVITES PROMOTI Indigenæ Auathæ residebant; Auara Ptolomæo & Stephano. Vetustus Codex hic & in Duce Arabię Anathæ.

6 EQVITES PROMOTI Indigenę, Nazalę statiua habebant.

7 EQVITES SAGITTARII Indigenæ, Abyræ manebant. fortè Abilæ, quam Phęniciæ ciuitatem fuisse Stephanus tradit; patriam Diogenis Sophistę credo esse, quam D. Hieronymus [f] Dabiram uocat; Dabira, inquit ciuitas in tribu Dan, cuius regẽ interfecit Iesus: Est aũt & alia Villula Iudęorũ in mõte Tabor regionis ad Diocæsareã pertinentis. De Abila Ptolomæus, Polybius, Stephanus. Plinius, & Iosephus, [g] Lysaniã Abilinæ Tetrarchã fuisse D. Lucas [h] scribit.

f de locis Hebr.
g antiq. lib. 4. c. 7. & lib. 5. c. 1.
h cap. 3.

8 EQVITES SAGITTARII Indigenæ, Casamę hospitabantur. Hanc in Palmyrena collocat Ptolomæus.

9 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Calamonæ sedem habebant: Calamintham Phœniciæ ciuitatem Stephanus ponit, Calamæ uerò Peloponessi.

10 EQVITES SARACENI Indigenæ, in Phœnicia nati, sed ex Saracenis parentibus orti, in Betprocli præsidio erant. His caret Madrucianus codex.

11 EQVITES SARACENI, Thalsęę oppidum incolebant; Saracenos CC. Aureliano obtulisse Valerianum Vopiscus scribit.

12 EQVITES SAGITTARII Indigenę Adathæ locati erant, fortè Adanæ, quæ ciuitas est ad Euphratem. Alia est in Arabia Fœlici, inquit Stephanus, de qua supra.

1 PRAEFECTVRAE LEGIONIS I. Illyriciorum sedes erat Palmyræ; in manuscriptis hic, & in sequenti legitur Præfectus, non Præfecturæ. A Solomone condita est Palmyra, postea Hadrianopolis, Thamor hebraicè dicta: D. Hieronymus, [i] vrbs, inquit, in solitudine est, quam & Solomon miris operibus extruxit, & hodie Palmyra nuncupatur, quòd ibi palmeta sint plurima. Idem alibi repetit. [k] Restituta ab Hadriano ea vrbe, ciues Hadrianopolitæ sunt dicti, ait Stephanus. Plures huius legionis, & sequentis Præfecti fuisse uidentur. Vnde apparet has legiones in plures diuisas fuisse. Neque hæc, neque sequens sub Magistris militum fuit.

i in 57. Ezechiel.
k in 8. Ezechiel.

2 PRAEFECTVRAE LEGIONIS III. Gallicæ constitutæ Danabæ. Hanc urbem non longe à Palmyra collocat Ptolomæus. Aliam ponit in Mesopotamia. De hac legione ita Dion.[l] Tertia legio tripartita est, Gallica in Phœnicia, Cyrenaica in Arabia, Augustalis in Numidia. Hi sunt numeri ex maiore Laterculo profecti, qui in XIIII. oppidis Ducis Phœnices hybernabant. Alias munitiones minoris Laterculi sequentes copiæ tuebantur.

l lib. 55.

QVI VERO DE MINORE Laterculo emittebantur.

1 ALA I. DAMASCENA, ex Damascenis conflata, in monte Iouis degebat. Damascum à Damasco seruo Abrahæ conditam, & olim Aram dictam D. Hieronymus testatur,[m] ibique primus parens Adam creatus dicitur.

m 17. Esaiæ & in 2. Sophon.

2 ALA IX. DIOCLETIANA Veriaracæ oppidũ tuebatur. Vrsini codex habet Inuarca: Madrucianus Noua Diocletiana; pro Nona.

3 ALA I. FRANCORVM, morabatur Cumæ, Cuniam vocat Ptolomæus, Cyne dicitur à Plinio, Mela, & Tacito. Franci à Troianis descendere feruntur, qui deleto Ilio, duce Priamo Priami regis sororis filio per pontum Euxinum in Moeotidem paludem, & Scythiam venerunt, [n] demum Romano imperio subiecti, ipsi tributa vsque ad Valentinianum penderunt. Eo imperante, cùm Alani limites Romani imperij turbarent, immunitas per decennium edicto est illis promissa, qui Alanos fudissent. Eo præmio allecti Sicambri, qui tum ita vocabãtur, sumptis armis pręlio Alanos deleuerunt. Quare immunitate in decennium accepta, mutato nomine Franci. idest immunes sunt appellati. Exacto decennio cùm Imperator solita tributa repeteret, Franci libertate effrenes facti parere detrectarunt. Commisso ob id pręlio Franci profligati in Germaniam se receperũt, ac propè Turingiam consederunt. Sed hoc vanum esse non dubito, nam Gallieno & Probo imperantibus, vt in illis auctor est Pollio, Franci vocabantur. Nazarius quoque in Constantini Panegyrico ita eos appellat, vnde sub Valentiniano hoc nomen accipere non potuerunt. His addendum Sicambros nunquàm Valentiniano paruisse, vt eos immunes facere debuerit. Quare Francos ipsorum lingua uelut libere agentes dictos fuisse existimo. Franci Feramunda rege creato, & transmisso Rheno, tandem Galliam occuparunt, & à se Franciam nominarunt. Ex his tùm Germaniam incolentibus, hęc ala erat contracta.

n Aeneas Syluius de Europa. c. 38. et Sabellico lib. 3. Ennead. 10.

Digitized by Google

4 ALA I. ALAMANNORVM, Neiæ residebat; Neam Plinius uocat, & Herodotus, [a] qui in Thebaide eam collocat. legendum Alemanorum, forte ab Alemano Fluuio.

5 ALA I. SAXONVM manebat Verofabulæ, locus à uero, falso commixto est appellatus. Aliqui legunt, Vesabula. [b] Saxonia, unde hęc ala est collecta, regio Germaniæ est notissima.

6 ALA I. PHOENICVM Renæ habitabat: De hac in sacris [c] literis.

7 ALA II. SALVTIS, Arefæ statioa habebat: Arphas Iosephus & Isidorus. Ex oppido Salutis Hispaniæ hęc ala est extracta. Cohors Salutaria suprà sub Duce Palæstinæ, fortè & ipsa hinc nomen habet; & ala Salutaria, infrà sub Duce Syriæ.

1 COHORS III. HERCVLIA, Veranocæ morabatur, fortè Beronicę, quę sex fuere, una quarum est in Syria, ait Stephanus.

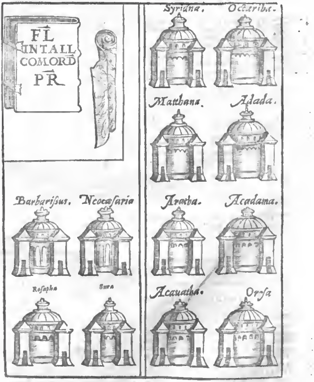
2 COHORS V. PACATA Alamannorum Oneuathæ degebat. Onabatē ciuitatem fuisse Aegypti, Stephanus scribit, de qua forte hic intelligit, cum prope phœniciam esse.

3 COHORS I. IVLIA Lectorum, Vallem albam tenebat. Alba, inquit Stephanus, ciuitas est Phoenuciæ, de qua hic forte sentit. Lectum uero est promontorium Phrygię, unde hæc Cohors lectorum potuit extrahi; uel ita uocatur, tanquam cęteris prętantior selecta, quem a modum dictum est supra de V. ala prælectorum sub Comite Aegypti.

4 COHORS II AEGYPTIORVM, Vallē Diocletianam tenebatur.

5 COHORS I. ORIENTALIS, manebat Thamæ. Eam Arabiæ ciuitatem fuisse, Stephanus tradit, de qua sub Duce Palestinæ est dictum. Hi fuere numeri Ducis Phoeniciæ; Nunc ad Ducem Syriæ & Euphratensis est transeundum.

NOTITIA DVX SYRIÆ CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Syriæ, & Eufratensis.

EQVITES *Scutarij Illyrici Syrianæ.*
EQVITES *promoti Illyriciani Octaribæ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Matthanæ.*
EQVITES *promoti indigenæ Adadæ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Arathæ.*
EQVITES *Sagittarij Acadamæ.*
EQVITES *Sagittarij Acauathæ.*
PRÆFECTVRÆ *Legionis quartæ Scythicæ Oresæ.*

In Augusto Eufratensi.

EQVITES *Dalmatæ Illyriciani Barbarisso.*
EQVITES *Mauri Illyriciani Neocæsareæ.*
EQVITES *promoti indigenæ Rosaphæ.*
PRÆFECTVRÆ *Legionis sextædecimæ Flauiæ, Firmæ, Suræ.*
Et quæ de minore Laterculo emittuntur.
ALA *prima noua Herculia Amudæ.*
ALA *prima Iuthungorum Salutariæ.*
COHORS *prima Gotthorum Helelæ.*
COHORS *prima Vlpia Dacorum Claudianæ.*
COHORS *tertia Valeria Marmaræ.*
COHORS *prima Victorum Ammaithæ.*
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *vnum.*
Numerarios, & Adiutores eorum.
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis, siue Subscribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.

COMMENTARIVM.

DE SPECTABILI DVCE SYRIAE, & Euphratensis, seu Augusteuphratensis. Cap. CXLVII.

PLVRES Syriæ fuere, Comagena in Euphratem extensa, Euphratensis, Palmyrena, seu Emesena dicta, Augusteuphratensis: & coele. Quarum Dux eadem habebat insignia, & officium, quæ & alij Duces. [a] Duodecim depicta tenet oppida, á militibus maioris laterculi inhabitata: Alia sex á minoris laterculi copijs defendebantur. Omnes erant equitum turmæ X. alæ II. legiones II. cohortes IIII. quæ poterãt efficere equites circiter 1200. peditum quatuor millia. Numeri maioris laterculi Syriæ erant sequentes.

a l. ult. C. de diuers.

Præsidia 18.

Equites 1200.

Pedites 4000.

1 EQVITES SCVTARII ILLYRICI, Syrianæ degebant, Syrienos nominat Plinius inter Indos, de quibus hic non intelligitur.

2 EQVITES PROMOTI Illyriciani, Octaribæ statiua habebant; Madrucianus Occariba legit. & uetustus codex.

3 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Matthanã inhabitabant: Manthanam uertũt 70. Interpretes. [b]

b Numeri 21.

4 EQVITES PROMOTI Indigenæ, Adadæ morabantur, forté Adanæ, quam ad Euphratem locat Stephanus; apud Ptolomæũ Adada est Palmyrenæ oppidum.

5 EQVITES SAGITTARII Indigenæ, Arathæ residebant. D. Hieronymus, [c] Arith, inquit, ubi sedit Dauid, est uilla Arath nomine, ad Occidenté Aeliæ.

c de locis Hebraicis.

6 EQVITES SAGITTARII Acadamæ manebãt.

7 EQVITES SAGITTARII, statiua habebant Acauathæ.

1 PRAEFECTVRAE LEGIONIS IIII. SCYTHICAE, Oresæ excubabãt: De hac legione ita Dion [d] scribit: Quarta, legio Scythica in Syria supra sub Magistro secundo. Præsentali recensetur, una ex sex legionibus palatinis Scythæ dicta.

d lib. 55.

AVGVSTO EVPHRATENSIS copiæ.

A CILICIA, & Amano monte, incipit Syria Comagena, & usque ad Euphraté extenditur, á quo Euphratensis uocatur; [e] Augusteuphratẽsis a Leone A. & alijs dicta. [f] Euphratisiam appellat Procopius, [g] Constat quatuor prçclaris urbibus, quas Seleucus Nicanor condidit, Primã nomine patris Antiochia dixit; Secundam a se Seleuciam; Tertiã ab uxore Apameam; Quartã á matre Leodiceam. Aurelius Victor, [h] Comagenam, inquit, hodie Auguphratensem uocant: In hac regione sub Duce Syriæ erant hi Numeri.

e l. 10 C. de ædific. priuatis.

f l. ult. C. de diuers. offic.

g in primo de bello Parthico.

h in Vespasiano.

8 EQVITES DALMATAE Illyriciani in oppido Barbarisso morabantur: Barbarissam Ptolomæus appellat oppidum apud Euphratem. Barbalisson Stephanos; præsidium est, inquit, in oriente muro munitum.

9 EQVITES MAVRI ILLYRICIANI Neocçsareæ manebant: Ita etiam Plinius, Solinus, & Ptolomæus nominant, urbem Cappadociæ in Ponto; quam postea Hadrianopolim uocatam, Suidas, & Stephanus uolunt.

10 EQVITES PROMOTI Indigenę, Rosaphę residebant, cis Euphraté. uetustus codex legit, Rosafa.

2 PRAEFECTVRAE LEGIONIS XVI. Flauiæ Firmæ, Suræ hybernabãt; penes Euphraté, Surã collocat Ptolomæus, Stephanus in Phoenicia, quã etiã Soram appellat. Sur legitur in sacris litteris. [i] Hæc legio non recensetur sub Magistris militum. XVI. Legio ab Augusto in Germania superiore fuerat instituta, quæ nõ est hęc. Alia sextadecima a Vespasiano fuerat Flauia fidelis cognominata, de qua hic arbitror intelligi. Alia ciuitas Firma uocata est, á Firma metropoli in Illyrico, in qua residebat P.P. Sed ea regione a Barbaris deuastata, coactus est sedé Thessalonicam transferre: [k] Vrsini codex pro XVI. legione, XVII. legit.

i Genes. 25. 26.

k Nouella 11.

HAE VERO DE MINORE LAterculo emittebantur.

1 ALA I. noua Herculia, statiua habebat Amudæ: infra sub Duce Mesopotamiæ legitur Amudæ, quam ab hac diuersam esse opinor. Amudi munitionis, Ammianus meminit. [l] Hæc ala instituta fuit a Maximiano, qui se Herculé uocabat, atque illum præ cæteris Dijs colebat, ut aliás est dictum.

l lib. 18

1 ALA I. IVTHVNGORVM, manebat Salutariæ, undè cohors prima sub Duce Palæstinæ, & ala secunda sub Duce Phoenices, salutariæ sunt dictæ. Manuscriptus Vrsini legit Viturgorum, sed prior lectio est uerior. Erant Iuthungi Germaniæ populi, quos Istrum traiecisse, Suidas scribit. Marcellinus,[a] Iuthungos Alemãnorum partem uocat Italicis conterminantem tractibus, & Iuthiuntugos appellat. Aliqui in Tyrolensi comitatu eos locant: Horum cohors quarta merebat sub comite Aegypti.

a lib. 27.

2 COHORS I. GOTTHORVM, Helelæ morabatur.

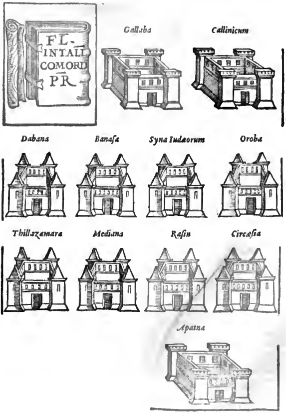
3 COHORS I. VLPIA Dacorum, ab Vlpio Traiano, qui Dacos subegit instituta, uel potius ab Vlpio oppido Daciæ, ab ipso condito extracta Claudianæ residebat.

3 COHORS III. Valeria, à Valeria prouincia, à Valeria Diocletiani filia dicta, Marmaræ degebat. Marmem urbem Phoeniciæ, Stephanus ponit. Manuscripti habent Marmataium.

4 COHORS I. Victorum, residebat Ammaitlæ: D. Hieronymus.[b] Aemath, inquit, urbs est, quæ cecidit in sortẽ Ruben; sed & nunc Amathus uilla dr, trans Iordanem, in uicesimo primo milliario, Pellæ ad Meridiem est & alia uilla in uicinia Gadaræ, nomine Amatha, ubi calidæ aquæ erumpunt. In regnorum quoque libris scribitur: ab introitu Emath usque ad mare Araba; idest deserti, quod est mare mortuum. Hæc ille. Ego autẽ intelligo Emath urbẽ coeles Syriæ appellari, quæ nunc Græco sermone Epiphania dicitur. Hæc quoad Ducem Syriæ: Nunc de Duce Osrhoeoæ est uidendum.

b de locis hebraicis.

NOTITIA
DVX OSRHOENÆ
CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.
Sub dispositione viri spectabilis Ducis Osrhoenæ.

EQVITES *Dalmatæ Illyriciani Gallabæ.*
EQVITES *Promoti Illyriciani Callinico.*
EQVITES *Mauri Illyriciani Dabanæ, aliàs Danabæ.*
EQVITES *promoti indigenæ Banasæ.*
EQVITES *promoti indigenæ Synæ Iudæorum.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Orabæ, alias Arabæ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Thillazamarę.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Medianenses, Medianæ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ primi Osrhoeni Rasin.*
PRAEFECTVRAE *Legionis quartæ Parthicæ Circesio.*

Et quę de minore Laterculo emittuntur.

ALA *septima Valeria prælectorum Thillacamæ.*
ALA *prima Victoriatorum contra Bintha.*
ALA *secunda Paphlagonum Thillaficæ.*
ALA *prima Parthorum Resaia.*
ALA *prima noua Diocletiana inter Thannurin & Orobam.*
COHORS *prima Getulorum Thillaamanæ.*
COHORS *Prima Eufratensis Marathæ.*
ALA *prima Salutaria duodecimo constituta.*
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de Schola Agentum in rebus.*
Numerarios, & Adiutores eorum.
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis siue Subscribendarium.
Exceptores, & ceteros officiales.

COMMENTARIVM.
DE SPECTABILI DVCE Osrhœnæ. Cap. CXLVIII.

OSRHOENAM esse Mesopotamiæ partem inter Tigrim & Euphratẽ ab Osrhœna vrbe nominatam ex Suida supra retuli; Osdroenã appellat Honorius,[a] Osdruenam Marcellinus.[b] Vltimus, inquit, omnium Osdruenę Dux Secundinus. Eius Ducis,[c] eadem sunt insignia, quæ & aliorum, & idem officium eodem modo probatum.[d] decem munitiones ostenduntur, in quibus ex maiore Laterculo emissi milites excubabãt. Aliæ octo à Numeris minoris Laterculi custodiebantur. Omnes erant turmæ equitũ IX. Alæ VI. Legio 1. Cohortes II. quæ poterant efficere equitum circiter 1500. peditum 2000. & sunt sequentes.

a in l. per prouincias. 20. C. de ædific. priua.
b lib. 24.
c li. 5. C. Thc. de pagan.
d d l. vlti. C. de diuer. rescrip.
Præsidia 15.
Equites 1500.
Pedites 2000.

1 EQVITES DALMATAE Illyriciani excubabant Gallabæ. Gallabain oppidũ Arabiæ Stephanus ponit, fortè legendum, Gabalæ, quæ vrbs est Syriæ Vetustus codex habet Ganaba. Sub Magistris militũ reperiuntur Tertio dalmatæ, Quintodalmatæ, Sextodalmatæ, Nonodalmatæ equites, ex quorum numero hi esse possunt, in tot scholas diuisi, ita sunt appellari, vt aliás est dictum.

2 EQVITES PROMOTI Illyriciani, insidebant Callinico, Latinè sonat pulchra victoria, olim Hieropolis dicta, nũc Hepo. Erat in finibus Imperij Rom. prope Persas, quod Iustinianus, dirutis vetustis muris, inexpugnabile fecit, vt ait Procopius.[e] Inter Callinicũ & Carras, Galerium Maximinũ a Narsen prælio fusum Eutropius scribit: Vltra hanc ciuitatẽ Gratianus prohibuit cum Persis cõtrahi,[f] auctor est Procopius,[g] Iustinianum, ingruente bello Callinicum, tanquam victorẽ solitum cognominari. Hoc oppidũ Callinisum Marcellinus appellat,[h] ventum est, inquit, ad Callinisum munimentum robustum, commercandi opimitate gratissimum.

e lib. 2 de ædifi. Iustinia.
f l. 4. C. de commerc. & mercat.
g lib. 1. & 2. de bello Persico.
h lib. 23.

3 EQVITES MAVRI Illyriciani Dabanæ degebant: Rectius in Vrsini Codice legitur Danabæ, quæ Ptolomæo est in Mesopotamia, ita & Zosimus[i] appellat: Inter Danaban, inquit, & Synã Persæ multos interemerunt. Alia est in Syria; Dauanam Marcellinus,[k] appellat: Dauanam, inquit, venit, castra præsidiaria, vnde ortus Belias fluuius funditur in Euphratem: Dabanæ, etiam Suidas meminit.[l]

i lib. 3.
k lib. 23.
l in uoce Tamagenes.

4 EQVITES PROMOTI indigenæ Banasæ statiua habebant.

5 EQVITES PROMOTI Indigenæ Synæ Iudæorum residebant. Zosimus.[m] Syneam uocat prope Danabã. Syna est mons non longe à fonte Euphratis, & diuersus à monte Syna, ubi datã fuit lex Moysi, ppe casiũ, & ubi sepultus est Põpeius Magnus: Sin, est desertum inter Elim & Syna, quod cades vocatur.[n]

m in 3.
n Exod 16. Numer. 33 Ezech. 30. Sais uertunt 70. interpret.

6 EQVITES SAGITTARII Indigenę, Orabę manebãt: Vrsini codex legit Arabę, q̃ est ciuitas Arabiæ fęlicis, apud Ptolomęũ. Orobe uero ẽ oppidũ Assyrię.

7 EQVITES SAGITTARII Indigenæ, 1. Osrhoeni Thillazamaræ morabantur. Hos Alexander Imp. aduersus Persas profectus transfugas suos milites fecit. Herodianus[o] Alexander, inquit, uim ingentẽ Sagittariorum, quos secum ex oriẽte adduxerat, partim ex agro Osrhoenorũ, partim e parthia transfugas, pecunia illectos aduersus Germanos instruebat. eos ob amorem in Alexandrum à Maximino defecisse capitolinus scribit.[p]

o in 6
p in Maximinis.

8 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Medianenses, Medianæ locati erant, unde nomẽ habent. Medenem Ptolomæus uocat: Ruffus iuxta Euphratem in Mesopotamia statuit: Suburbium est Nisi vrbis, tertio lapide ab ea distans, ait Marcellinus.

9 EQVITES SAGITTARII Indigenæ, primi Osrhoeni Rasim tuebantur. Rasam uocat Ptolomæus, quã in Mesopotamia collocat: olim Rages in sacris litteris dicta, ubi Tobit decem talenta argenti Gabaelo mutuo dedit, & Tobiã filium eò ad recipiendam pecuniam misit:[q] & si dicatur esse in Media.

q Tobit. 3. & 9

1 PRAEFECTVRAE Legionis IIII. Parthicæ Tribunus Circesio insidebat. Castelli nomen est, inquit Zosimus,[r] quod Abora fluuius & Euphrates circũfluunt, vbi erat præsidiũ Romanorũ prope flumen Euphratẽ in extremis Mesopotamiæ, quod Diocletianus ædificauit, & tẽporis iniuria labefactatũ Iustinianus muniuit, insigneq; ciuitatẽ fecit. Procopius.[s] Est, inquit, in altera fluminis ripa Romanorũ oppidũ munitũ, quod Circesiũ uocatur, præruptum ex magna parte, ubi Abora fluuius ingens hic ostia emittens Euphrati miscet. Cingulũ iuxta oppidũ facit, ac murus extra castellũ in longum regionẽ utriusq; fluminis mediã complectens, triangularem efficit loci formã. Ammianus,[t] Cercusiũ appellat: Tendens, inquit, Imperator Iulianus agili gradu Cercusiũ ingressus munimentũ tutissimũ, & fabrè politũ, cuius mœnia Abora & Euphrates ambiunt flumina, uelut spaciũ insulare fingentes, quod Diocletianus exiguũ ante hac, & suspectũ, muris, turribusq; circundedit celsis, cũ ipsis Barbarorũ cõfinijs, interiores limites ordinaret, ne uagarent per Syriam Persæ. Hactenus Marcellinus. auctor est Capitolinus ibi esse tumulũ Gordiani Imp. quod circelum appellat: postea Constãtina Circesiũ est nuncupata, q; a Constãtino sit instaurata Circeusiũ Cõstantius uocat. ad eius oppidi ordinẽ scribẽs.[u] Hæc legio sub Magistris non legitur,

r in 3.
s lib 2. de ædifi. Iustin. idem in 2. de bello Persico.
t lib. 23.
u lib. 29 C. Thc. de de atio.

rur, sed tantum sexta Parthica sub Magistro militum per Orientem. Parthos diximus ab Alexandro Imp. in Rom. militiam traductos.

QVAE VERO DE MINORE Laterculo emittebantur, sunt hæ.

1 ALA VII. VALERIA prælectorũ Thillacamæ morabatur. Thillacame, Thillamanç, & Thillazamene, atque Thillasece, oppida erant Euphrati imminentia. A Valeria filia Diocletiani hæc ala nomen habuit, sicut & cohors tertia Valeria sub Duce Syriæ; uel à Veleria prouincia in Pannonia, quæ ab eadem filia est denominata.

2 ALA I. VICTORIATORVM, contra Bintha statiua habebat; forte illa, quam Birtham Ptolomæus in Mesopotamia statuit. Hæc ala à Victoria Mauritaniæ Cæsariensis, uel Hispaniæ dicta, unde est desumpta.

3 ALA II. Paphlagonum Thillasice degebat. Euphrati hoc oppidum imminebat, ut supra est dictũ.

4 ALA I. Parthorum Resaiæ morabatur Resainã Marcellinus [a] uocat, ubi Gordianus, ait, Regem Persarum profligauit; uerum ipse insidijs Philippi P. P. occubuit, ibique est sepultus. sed ab eo alij dissentire uidentur. [b]

5 ALA I. noua Diocletiana, inter Thannurin & Orobam Assyriæ montes sedem habebat. Ho pro-pe Ninum seu Ninuẽ Ptolomæus ponit in Assyria.

2 COHRS I. Euphratensis Marathæ [c] morabatur.

6 ALA I. SALVTARIA Duodecimo constituta. Duodecimum loci nomen esse puto, posset intelligi post alias XI. alas, hanc duodecimo loco institutam nisi ipsa prima nũcuparetur, & nomen oppidi, ubi degebat, non deesset. Salutariam urbem esse in Syria supra uidimus. Demonstratur in Notitia sub hoc Duce sine ala aut cohorte locus præsidij Aparna nuncupatus, sed sub sequenti quoque Duce est Apadna; cum militum præsidio hic ponendo, quod errore librariorum transpositum puto. Hæc forte est Aphadoma Ptolomęi.

a lib. 23.

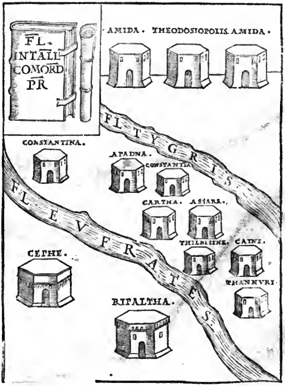
b Vt Eutropi. Sex. Ruffus & Capitolinus.

c De hoc loco Metaphra. in S. Daniele Stylite.

N O T I T I A

D V X MESOPOTAMIÆ

C V M I N S I G N I B V S.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis, Ducis Mesopotamiæ.

EQVITES Scutarij Illyriciani Amidæ.
EQVITES Promoti Illyriciani Resaui, Theodosiopoli.
EQVITES Ducatores Illyriciani primi Ducatores Amidæ.
EQVITES Felices Honoriani Illyriciani Constantinæ.
EQVITES Sagittarij indigenæ Arabanenses Chartæ.
EQVITES Scutarij indigenæ Pafenses Assaræ.
EQVITES Sagittarij indigenæ Thibithenses Thilbisinæ.
EQVITES Sagittarij indigenæ Thanuri.
PRÆFECTVRA Legionis primæ Parthicæ, Nisibenæ Constantinæ.
PRÆFECTVRA Legionis secundæ Parthicæ Cephæ.

Et quę de minore Laterculo emittuntur.

ALA secunda noua Aegyptiorum Chartæ.
ALA Octaua Flauia Francorum Ripaltæ.
ALA quintadecima Flauia Carduenorum Caini.
COHORS quinquagenaria Arabum Bethallabæ.
COHORS quarta decima Valeriæ Zabdenorum Maiocariri.
OFFICIVM autem habet ita.
PRINCIPEM de Schola Agentum in rebus.
Numerarios, & Adiutores eorum.
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis siue Subscribendarium.
Exceptores, & ceteros officiales.

COMMENTARIVM.

DE DVCE MESOPOTAMIAE viro Spectabili. Cap. CXLIX.

MESOPOTAMIAM inter Tigrim & Euphratem iacere notissimũ est, vnde nomen obtinuit; olim Adiabene dicta, vt ait Stephanus. Constantino imperante Aurelius Dux Mesopotamiæ fuit,[a] mox Cassianus,[b] deinde Vitritius:[c] Sub Gratiano Toriobandus,[d] Hic Dux librum, & codicillos, vt alij pro insignibus gestabat. Idemq; habebat officium, quod à Principe & Duce, vt aliorum Ducum, in sermo li bellorum probabatur.[e] sed propria eius insignia sunt, regio inter Tigrim, & Euphratem flumina iacens, & XIII. oppidorum imagines, quorum octo intra Mesopotamiam clauduntur, tria vltra Tigrim, & duo citra Euphratem visuntur: alia duo forte ob breuitatem prætermittuntur. Itaq; XV. erant huius Ducis præsidia, quæ VIII. equitum turmis constabant, alis III. Legionibus II. cohortibus item II. quæ efficere poterant circiter mille equites, & peditum 3000. Militum vero copiæ ex maiore Laterculo per illa dispositæ sunt istæ.

1 EQVITES SCVTARII Illyriciani Amidæ degebant, vltra Tygrim. Amidam a Iustiniano nouo muro munitam fuisse Procopius[f] scribit. De hac, ita Ammianus Marcellinus[g] in ipso Amidæ meditullio sub arce Fons diues exundat, potabilis quidẽ, sed vaporatis ęstibus nonnunquã tętens, cuius oppidi præsidio erat semper quinta Parthica legio destinata cum indigenarum turma non contemnenda, eius & Procopius[h] alibi meminit. Supra sub Duce Syriæ legitur Amidæ, quam dirutam Constantius ampliauit, ac Constantiam vocauit, eam etiam Emetam nuncupari Zonaras scribit.[i]

2 EQVITES PROMOTI Illyriciani Resaui Theodosiopoli excubabant; Ressu ciuitatem Mediæ ponit Ptolomæus, quæ postea a Theodosio, qui eam instaurauit, nomen habuit. Hanc prope flumen Aborram vltra Tygrim a Theodosio extructam, & Anastasio instauratam fuisse Procopius[k] ait, & semidirutam a Iustiniano restitutam, ipse in Armenia collocat.[l] Resam, legit uetustus codex.

3 EQVITES DVCATORES Illyriciani primi, Ducatores dicti, à Ducatu, sub quo forte erant educati, aut illi diu seruierant. Ducatus enim est ipsius Ducis dignitas: Tranquillus,[m] Priuignum, inquit, Ruffum Crispinum Poppea natum, impuberem adhuc, quia ferebatur Ducatus, & imperia ludere, mergẽdum mari, dum piscaretur, seruis ipsius demandauit. Vopiscus in Aureliano, Habuit multos Ducatus, multos Tribunatus: & Lampridius Heliogabalum præposituras, ducatus, officiaque palatina vendidisse scribit. Sed generaliter pro qualibet militum præfectura ponitur, & præfecti Ductores uocantur. Hi primi sunt vocati, quia ante alios, & ipsos Ducatores appellatos sunt instituti. Amidæ excubabant, quam a superiore diuersam Notitia repręsentat; duplicem in Mesopotamia Amidam statuens.

4 EQVITES FOELICES Honoriani Illyriciani degebant Constantinæ a Constantino dictæ, quæ in ipsa est Mesopotamia. Ammianus[n] Constantiam appellat; quam, inquit, olim perquam breuem Cęsar etiam tum Constantius turribus circumdedit, amplis & mœnibus, locatoque ibi conditorio muralium tormentorum fecit hostibus formidatam, suoque nomine voluit appellari. Mesopotamiæ plana despectat, Nymphæo amni vicina. Hæc ille. Procopius[o] corrupte Constantianam pro Constantina legit. Alia est Constantina a Constantino condita, vbi Constantinus,[p] & Valentinianus,[q] ac Gratianus,[r] iura condiderunt. Hanc etiam Iustinianus muro, turribusque muniuit, & aquis instruxit.[s] Aliæ fuere Constantinæ, vna Circesium appellata, ad quorum ordinem seu curiam Constantius A. scribit,[t] ita sub præcedenti Duce Circesium vocatur; alia Nisibena nuncupatur, de qua infra: Alia in Phęnicia, quam Christianam pietatem secutam a se Cõstantinam Constantinus denominauit.[u]

5 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Arabanenses populi Arabiæ fœlicis, qui Ptolomæo sunt Arabanitæ, Chartæ residebant: ita etiam appellat Marcellinus,[x] Egressi, inquit, exinde proxima nocte Charram occupauimus, Zosimus Carras nominat, quod oppidum, ait, Romanos ab Assyrijs discerminare, vrbs est, in quam sacræ literæ narrant Tharam cum Abraam filio ex Chaldæa profectum, & inde a Dño iussum Abraam exire.[y] D. Hieronymus,[z] ciuitas est, inquit, Mesopotamię trans Edessã

a l. 1. C. de eunucho.
b Marcellin. lib. 16. 18. 25.
c Marcellin. lib. 30.
d li. 1. C. quę res vendi. non poss.
e d. l. vlti. C. de dignit. offic.

Præsidia 15.
Equites 1000.
Pedites 3000.
f lib. 2. de ædif. Iustin.
g lib. 18. & 19.
h lib. 2. belli Persici.
i in Basilio porphyrogeneti.
k lib. 2. de ædif. Iustin.
l Nouel 31. §. 1.
m in Nerone.
n lib. 18.
o lib. 2. de bello Persic.
p in l. 1. C. The. si quis pecun. cõflau.
q in l. 9. C. The. de suscep. & arcar.
r in l. 15. C. The. de naucul.
s Procop. libr. 2. de ædific. Iustin.
t in l. 29. C. The. de decurio.
u Sozome. li. 2. c. 4. ad fi.
x lib. 18.
y Genes. 11. & 12.
z de locis hebraic.

quæ vsque hodie Charra dicitur, vbi Romanus cæsus est exercitus, & Crassus Dux captus, vt testis est Lucanus,[a] illo carmine, Assyrios lætio maculauit sanguine Charras. Vnde falsum est, quod Cedrenus a Caro Imperatore eam conditam, & ab ipso appellatam fuisse scribit. Stephanus refert Charras vrbem Mesopotamiæ, à Charra fluuio Syriæ vocari. Eius etiam meminit Marcellinus.[b] Hoc oppidum Iustinianus muniuit, vt ait Procopius,[c] Auctor est Eutropius Galerium Maximianum a Narsæo inter Callinicum & Carrhas prælio fusum. In Manuscriptis est Mephana Cartha. Mepha est metropolis in Arabia fœlici.

6 EQVITES SCVTARII Indigenæ Paphenses à Papho Cypri oppido, vbi diu morati fuerant; sed scribendum esset, Paphenses. Assaræ statiua habebant. Stephanus Asseram vrbem Chalcidæorum esse scribit.

7 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Thilbithenses, Thilbisinæ habitabant. Thilbin in Albania collocat Ptolomæus: sed hi a loco Mesopotamiæ, vbi morabantur, sunt nominati.

8 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Thannuri manebant. ea fortè est, quam Zosimus[d] Tumaram appellat. Hæc omnia sunt Mesopotamiæ loca, quorum plura a Posterioribus Principibus sunt ædificata.

1 PRAEFECTVS LEGIONIS PRIMAE PARTHICAE, incolebat Nisibenam Constantinam, prope Nisibin, quæ in sacris litteris Ninиue appellatur, est vltra Tygrim, ait Stephanus, significat lingua Phœnicia lapides congestos, secundum alios columnas. D. Hieronymus[e] dicit hanc fuisse vrbem regni Nemrod in Babylone Achad dictam, postea Nisibi vocatam, & a Lucullo quondam Romano consule obsessam, captamque, & ante paucos, inquit, annos, a Iouiano Imperatore Persis traditam. Eius meminit Honorius A.[f] dum vltra Nisibim merces ad Barbaros portari prohiberet. Hæc Constantina non longè à superiore ponitur: In alijs codicibus legitur Constantiæ, & ita oppidi imagini inscriptum habent omnes codices. Constantinus portum Gazæ in Palæstina ob desertam superstitionẽ, & pietatem Christianam apprehensam à Constantio filio Constantiam vocauit:[g] idem fortè huic euenit. Legio prima Parthica, & sequens, sub Magistris militũ non reperiuntur; Inuentas a Seuero Dion[h] scribit, & primam ac tertiam Parthicam, & in Mesopotamia constitutas; Marcellinus li. 20. primam Parthicam, & primam Flauiam in Mesopotamia fuisse scribit.

2 PRAEFECTVS LEGIONIS SECVNDAE Parthicæ, excubabat Cephæ, qui locus est cis Euphratem. Hanc legionem cum duabus alijs ad Bezabdẽ muniendum locatas fuisse Marcellinus[i] scribit: ad cuius, inquit, tutelam tres legiones sunt deputatæ, secunda Flauia, secunda Armeniaca, & Parthica item secunda, cum sagittarijs multis Zabdicenis, in quorum solo, tunc nobis obtemperantibus, hoc municipium est positum.

a in Crasso.
b lib. 18.
c lib. 2. de ædifi. Iustin.
d lib. 3.
e de locis Hebraicis.
f in l. 4. C. de cõmer. & mercat.
g Sozome. lib. 2. c. 4. ad fin.
h lib. 55.
i lib. 20.

QVAE VERO DE MINORE LAterculo emittebantur, ita disposita erant.

1 ALA SECVNDA noua Aegyptiorum manebat Carthæ, de qua supra.

2 ALA VIII. FLAVIA Francorum, morabatur Ripaltæ cis Euphratem. De Francis supra dictum fuit.

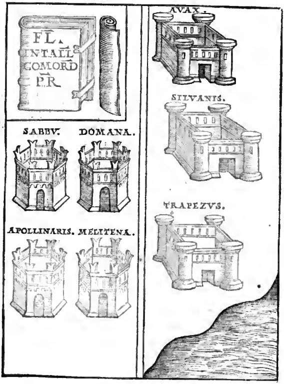
3 ALA XV. FLAVIA Carduenorum, populi sunt Mesopotamiæ, quos cum alijs tribus, & quindecim castellis à Iouiano Persis turpiter traditos Zosimus,[k] scribit, ex quibus hæc ala est desumpta. Alij sunt Cardueni Thraciæ populi in Chersonesso. Hęc ala degebat Caini in ipsa Mesopotamia.

2 COHORS XIIII. Valeriæ Zabdenorum, Maiocariri residebat Marcellinus Mesocarire libro 18. ad fin. uocat. Zabidam in Arabia fœlici Stephanus ponit, vnde hi sunt contracti, quare legendum esset Zabidinorum. Marcellinus,[l] Zabdicenos quosdam milites sagittarios appellat ex Zabdicenis populis contractos, quos & ipsos Zosimus[m] a Iouiano, Regi Persarum pace turpiter facta traditos memorat. Neque hoc, neque proximè præcedens oppidum est depictum, cetera vero representantur: inter quæ Apadna, nullum militem habet, quod sub Ducis superioris tutela esset, vt supra est visum. Hi sunt VI. Duces Orientis, nunc sequitur Dux Armeniæ.

k lib. 3.
l lib. 20.
m in 3.

Digitized by Google

NOTITIA
DVX ARMENIÆ
CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione uiri ſpectabilis, Ducis Armeniæ.

EQVITES *Sagittarij Sabu.*
EQVITES *Sagittarij Domanæ.*
PRÆFECTVRÆ *Legionis quintædecimæ Apollinaris, Satalæ.*
PRÆFECTVRÆ *Legionis duodecimæ Fulminea, Melitenæ.*

In Ponto.

PRAEFECTVRAE *Legionis primæ Ponticæ, Trapezunte.*
ALA *Rizena, Dalearizæ.*
ALA *Theodoſiana apud Auaxam.*
ALA *Felix Theodoſiana, Syluanis.*

Et quę de minore Laterculo emittuntur.

ALA *prima Auguſta Colonorum, Chiacæ*
ALA *Auriana, Daſcuſæ.*

ALA prima Vlpia Dacorum Suissæ.
ALA secunda Gallorum Aelianæ.
ALA Castello Tablariensi constituta.
ALA prima Prætorica nuper constituta.
COHORS tertia Vlpia miliaria Petræorum Metitæ.
COHORS quarta Retorum Analibæ.
COHORS miliaria Bosporiana Arauracæ.
COHORS miliaria Germanorum Sisilæ.
ALA prima Iouia Felix Chaszanenicæ.
ALA prima Felix Theodosiana Tithiæ.
COHORS prima Theodosiana Valentiæ.
COHORS Apuleia ciuium Romanorum Ysiporto.
COHORS prima Lepidiana Cænæ Parembolæ.
COHORS prima Claudia Equitata Sebastopoli.
COHORS secunda Valentiniana Zigannæ.
COHORS Mochoræ.
OFFICIVM autem habet ita.
PRINCIPEM de Schola Agentum in rebus.
Numerarios, & Adiutores eorum.
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis siue subscribendarium.
Exceptores, & ceteros officiales.

COMMENTARIVM.

DE DVCE ARMENIAE. Cap. CL.

IN vtraque Armenia Ponto attributa vnum Ducē militibus præfuisse præter Notitiam Leo A. ad Erithraum P.P. [a] & Arcadius ad Rimilleum, [b] scribunt. Is Comes postea est dictus. [c] Iustinianus Maiorem Armeniam, interiorem vocat, quæ & prima dicitur. Minorem verò, secundam, ab Armeno Rhodio dictam, Stephanus scribit. Hic eadem quæ alij Duces, officium, & insignia, librum, & codicillos habebat, præterea septem castrorum typos, præter alia XVIII. qui hic non delineantur. Itaque Armenia XXV præsidia continebat, a duabus equitum turmis, alis X. legionibus tribus, & cohortibus X. defensa, quæ poterant efficere circiter equitū 1200. peditum fermè octo millia. Ptolomæus & ipse tres legionum præfecturas in limitibus Armeniæ statuit, sed in locis ab his, qui hic nominantur, diuersis. Ex munitionibus hic descriptis, tres sunt quadratę cum rotundis turribus in angulis, quæ supra murum eminent; vnde formam veterum munitionum hic spectare licet. Cum vero Persæ fines Romani imperij ingressi, veteres limites turbassent; Iustinianus, per Belisarium strenuum Ducem, illis, magnis prælijs, fusis, non solum pristinos Imperij fines recepit, sed etiam protulit, & nouos in finibus Barbarorum statuit, ac proprium Magistrum militum Ponto Polemoniaco, & vtrique Armeniæ, alijsq; gentibus subactis præfecit. [d] Mox quatuor Armenijs constitutis, [e] tertiæ Comitem imposuit, qui non tantum populis, sed etiam militibus imperaret. Noster hic Dux Armeniæ in Ponto, quatuor præsidijs præerat: sub quo sequentes de maiore Laterculo emissi milites Armeniam tuebantur.

[a] l. vlt. C. de diuer. offic.
[b] in l. 57 C Th. de cursu publico.
[c] l. vlt. C. de off. Mag. milit.
Præsidia 25.
Equites 1200. Pedites 8000.
[d] l. vl C. de offic. Mag. milit.
[e] Nouel 31.

1 EQVITES SAGITTARII excubabant Sabu. Sabus Itinerarium appellat.

2 EQVITES SAGITTARII degebant Domanæ: hanc in Armenia minore collocat Ptolomæus: huius etiam & sequentium Itinerarium meminit. Marcellinus [f] Dauanā appellat, vbi castra præsidiaria fuisse scribit.

[f] lib. 33.

1 PRAEFECTVRAE Legionis XV. Apollinaris tribunus Satalæ manebat: Hæc est vrbs Armeniæ ait Stephanus, cuius & Iustinianus meminit. [g] Duæ in Marmaria fuerāt Apollinis ciuitates, Magna, & Parua: ex quarum altera hanc legionem contractā fuisse credo, & Apollinarem vocatam. Apolloniam vocat Dion, [h] quam, ait, in Cappadocia excubasse, & a Vespasiano institutā, & inde in Pannoniam, ac demum Satalā traductam; eam in prima Armenia Iustinianus statuit. [i] Nulla legionum huius Ducis apud Magistros militum fuisse reperitur.

[g] in d. Nouel. 31.
[h] lib. 55.
[i] d. Nouel. 31.

2 PRAEFECTVRAE Legionis XII. Fulmineæ tribunus Melitenæ statiua habebat. Hanc quoq; ab Augusto institutam, & a Vespasiano in Cappadocia locatam Dion [k] memorat. quæ etsi Fulminatrix est, vocata, iustius tamen hoc nomine M. Antonino imperante est appellata, vt alias explicui. Ex qua quatuor milites martyrio coronatos Procopius [l] scribit, loquens. n. de Irenæi martyris templo ab eodem Iustiniano condito, ait; Ibi reconditæ sunt reliquiæ iam olim virorum sanctorum quatuor, qui Romani milites in XII. legione erant descripti; quæ in vrbe secundæ Armeniæ metropoli Melitenæ quondā fuerat constituta. Hæc ille. Eam vrbem antiquā insignēque in fœlici solo, & cęlo, non longè a flumine Euphrate in tertia Armenia, seu minore Iustinianus [m] ponit, Marcellinus, [n] Melitenam, inquit, minoris Armeniæ oppidum venimus. De hac ita Procopius, [o] Erat locus in Armenia non longè ab Euphrate, in quo præsidium Romanorum militum constitutum fuerat: locus is Melitenæ: Præsidium vero illud legio uocabatur. Illic forte munitionem quadratā in terra plana Romani quondam ædificarunt. At cum Traiano Romano Imperatori commodū videretur, in vrbem munitam locus cessit; fuitq; ea metropolis genti constituta. Procedēte vero tempore creuit vrbs Melitenorum; ac ciuium multitudine abundauit, itaq; cum intra murū habitare non possent, quia breuiore spacio conclusa erat, in campo illi proximo domos ædificarunt, templaq; sibiipsis fecerunt, Præfectorumq; diuersoria, ac forū aliaq; quæ sunt vrbium insignia, plateas, porticus, balneas, ac theatra, & si quid aliud, ad magnæ vrbis ornatum, pertinet: atq; hoc pacto contigit Melitenem muris, munitionibus, turribusq; carere. Verum Anastasius Imperator, eam totam męnibus circundare cœpit, sed voluntate nondum perfecta, in fata concessit. Imperator autem Iustinianus illam ex omni parte muro cinxit, effecitque vt Melitene, magnum esset Armeniæ munimentum, simul & ornamentum: Hæc ille. Aliā Melitenem in Cappadocia, Stephanus ponit.

[k] lib. 55.
[l] Orosius lib. 6. ca. 15. Tertull. ad Scapul. & in Apologetico, Eusebius in Chron & lib. 5. ca 5. Metaphra 9 Ianu.
[m] in d. Nouel. 31
[n] lib. 19. & 20.
[o] li 3. de ædific. Iustiniani.

QVAE VERO SEQVVNTVR COPIAE IN PONTO DEGEBANT.

Notitia sub Duce Armeniæ Pontum ponit, sed Leo A. vtrique Armeniæ, & vtriq; Ponto, proprios Duces postea dedit. [p] antea ergo hi ex maiore laterculo emissi in Ponto excubabant.

[p] l. vlt. §. vlt. C. de diuer. offic.

3 PRAEFECTVRAE LEGIONIS Primæ Ponticæ, statio erat Trapezunti; Hanc Ponti Polemoniaci vrbem fuisse, Iustinianus memorat, sed ipse quatuor constituens Armenias, hanc primam fecit: [q] fuit insignis ciuitas, ac eruditos viros edidit inter quos Georgium Trapezuntium. Stephanus eam in Ponto Euxino. Sinopensium coloniam esse tradit: ibi ex buxo mel graue olens fluere, Aristoteles scribit, [r] quod comedentes in furorem agit; epilepticos uero sanat.

[q] d. Nouel. 31.
[r] de admirabilibus audit.

1 ALA RIZENA, Dalcarizæ habitabat; ex Rilana Illyridis oppido, nunc Rudine dicto hæc ala est contracta, vel potius ex Rizen loco, post Trapezuntiorum fines, vt ait Procopius, [s] quem Iustinianus muniuit. Dalcariza ignobile oppidum fuisse puto, quia inter vrbes Ponti a

[s] lib. 3. de ædific. Iustiniani.

Digitized by Google

Iustiniano [a] recensitas omittitur. In manuscriptis, quos mẽdosos puto, pro una, duæ alæ ponuntur, uidelicet ala Rizena, & ala Dalcariza. uetustius codex legit, Alcadeariza.

a Nouell. 28.

2 ALA THEODOSIANA, Auaxam tuebatur.

3 ALA FOELIX THEODOSIANA, Syluanis residebat. In recensendis Ponti ciuitatibus, hæ a Iustiniano prætermittuntur, uel tanquam castra ignobilia, uel quia tunc erant deleta.

QVAE DE MINORE VERO LATERCVLO EMITTEBANTVR ALAE, ET COHORTES SEQVVNTVR. Hę tam in ponto quàm Armenia residebant.

ALA I. AVGVSTA Colonorum Chiacę statiua habebat; Huius meminit Itinerariũ, & sequentium. Aliud huius nominis oppidum, est in Sicilia Ptolomæo. Hæc ala ex oppido Colonia est desumpta, qđ in prima Armenia fuisse, Iustinianus memorat.[b]

b in d. Nouell. 31.

4 ALA AVRIANA, Auria oppidum est Hispaniæ, undè hæc ala est collecta, Dascusæ morabatur; Dascusam Ptolomæus uocat, in Armenia minore. Orosius [c] nõ longè à fonte Euphratis in finibus Cappadociæ & Armeniæ ponit.

c lib. primo.

5 ALA I. VLPIA Dacorum, ex Dacis ab Vlpio oppido contracta, Suissæ excubabat; Soissam Itinerarium appellat.

6 ALA II. Gallorum, Aelianæ habitabat.

7 ALA Castello Tablariensi constituta; Hæc ala nomine caret, nisi Tablariensis uocetur.

8 ALA I. PRAETORICA nuper constituta; fortè legendũ Prætoria, ab Augusta Prætoria, Huic oppidi nomen deest, quòd nuper constituta nondùm ad certũ locum esset destinata; uel Prætorica locus præsidij uocatur.

1 COHORS III. VLPIA Milliaria Petræorum, statiua habebat Metitæ. Petræorum ciuitas fuit Lazicæ regionis, propè Polemoniacum Pontum, posteà à Iustiniano urbs facta, & ab eo Iustinianea appellata, quã ipse in Põto ponit.[d] Ptolomæus in Armenia minore, sub Lauiniensi præfectura locat, quæ diuersitas, ea uarijs prouinciarum diuisionibus per tẽpora factis prouenit. cur Milliaria cohors uocetur, supra est dictum. Vetustus codex hic & infra legit, Militaria.

d Nouella 28. §. 2.

2 COHORS IIII. RETORVM morabatur Analibæ; Analiblam uocat Ptolomæus, est & ipsa in Armenia minore. Ex Retijs sumpta est hæc cohors.

3 COHORS MILLIARIA Bosporiana; lego Bosphorana, ex populis Bosphoranis, suprà Bosphorũ Cimerium lecta; excubabat Arauracæ, in Armenia minore. Præfecturas limitum Arauenæ, seu iuxtà Euphratem, Ptolomæus recenset, quę fortè sunt istæ; sed mutata sunt nomina.

4 COHORS MILLIARIA Germanorum, residẽbat Sisilæ: Sisilisas uocat Procopius.[e]

e lib. 3. de ædific. Iustiniani.

9 ALA I. IOVIA Foelix Chaszanicæ morabatur.

10 ALA I. Foelix Theodosiana, degebat Pithiæ. Pitium Iustinianus Polemoniaci Ponti castrum, non ciuitatem fuisse dicit.[f] In Caria ponit Stephanus Pitium.

f in Nouella 28.

5 COHORS I. Theodosiana, manebat Valentię, à Valente dictæ, qui eam ædificauit.

6 COHORS APVLEIA Ciuium Romanorum, Ysiporto morabatur: Hanc cohortem ex Apulo Daciæ oppido contractam puto, quæ colonia ciuium Romanorum fuit, à Traiano deducta:[g] & ideo ciues Romanos se vocant: In manuscriptis est Apuleta.

g l. 1. ad fin. ff. de censib.

7 COHORS I. LEPIDIANA, incolebat locum Cænæ Parembolæ dictum: fortè à Regio Lepidi extracta. Cœna Parembola est communis tentoriorum ordo confertus, & continuata series, ex metatione castrensi constans, de quo Suidas; κοίνην enim Græci communem uocant.

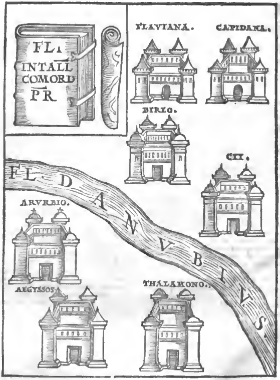
8 COHORS I. Claudia Equitata, habitabat Sebastopoli, idem est quod Augusta ciuitas. Polemoniaci Ponti castrum, quondam fuisse Iustinianus refert.[h] Postea mutata prouinciarum forma Armeniæ secundæ urbem fuisse memorat:[i] Stephanus olim Dioscuriam appellatam esse scribit, à Castore & Polluce, qui Dioscuri idest Iouis filij dicebantur, & simul cum Iasone Pontũ sunt ingressi, teste Trogo.[k] Nunc, inquit, Sebastiam appellant in Armenia oppidum. Procopius,[l] antea castellum cum præsidio fuisse dicit, quod Iustinianus muro circundatũ inexpugnabile, & ædificiis exornatum urbem pulchritudine & magnitudine fecit.

h Nouella 28.
i Nouella 31.
k lib. 1.
l lib. 3. de ædif. Iustin.

9 COHORS II. Valentiniana, Zigannæ excubabat, Ziganæ, per simplex n, Itinerarium scribit; in Ponto est sita.

10 COHORS Mochoræ statiua habebat, qui locus est Armeniæ. Mochuram Arabiæ Felicis urbem esse Ptolomæus scribit, unde Mochuritæ. Cohortis nomen deest. Hæc loca & plura ex superioribus, Iustinianus in recensendis Armeniæ urbibus prætermittit; unde aut ignobilia castra erant, aut tunc diruta. Hæc de Duce Ponti, Nunc duo Thraciarum sequuntur.

NOTITIA
DVX SCYTHIÆ
CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione uiri ſpectabilis, Ducis Scythiæ.

CVNEVS *equitum Scutariorũ Sacidauæ.*
CVNEVS *equitum Solẽſium Capidauæ.*
CVNEVS *equitum Stableſianorum Cij.*
CVNEVS *equitum Stableſianorum Bireo.*
CVNEVS *equitum Catafractariorum Arubio.*
CVNEVS *equitum Armigerorum Aegyſſo.*
CVNEVS *equitum Arcadum Talamonio.*

Auxiliares.

MILITES *Nauclarij Flauianæ.*
MILITES *Superuentores Axiupoli.*
MILITES *Scythici Carſo.*
MILITES *ſecundi Conſtantini Troſmis.*
MILITES *Scythici Dirigothia.*
MILITES *primi Conſtantiani Nouiodumo.*
MILITES *quinti Conſtantini Salſouia.*
MILITES *primi Gratianenſes Gratiana.*

Item Legiones Riparienſes.

PRÆFECTVRÆ *Legionis ſecundæ Herculianæ Troſmis.*

PRÆFE-

PRÆFECTVRA Ripæ Legionis secundæ Herculiæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris Axiupoli.

PRAEFECTVRAE Legionis Herculię, Cohortis quintæ Pedaturæ inferioris Trosmis.

PRAEFECTVRAE Legionis primæ Ioniæ Nouioduno.

PRAEFECTVRAE Ripæ Legionis primæ Ioniæ; Cohortis quintæ Pedaturæ superioris Nouioduno.

PRAEFCTVRAE Ripæ Legionis primæ Ioniæ, Cohortis quintæ Pedaturæ inferioris Accisso.

PRAEFECTVRAE Ripæ Legionis primæ Ioniæ, Cohortis secundæ Herculiæ, Musculorum Scythicorum & Classis, in Platypegys.

OFFICIVM autem habet ita.

PRINCIPEM de eodem Officio, qui completa militia adorat Protectorem.

Numerarios, & Adiutores eorum.

Commentariensem.

Adiutorem.

A libellis, siue Subscribendarium.

Exceptores, & cæteros Officiales.

COMMENTARIVM.

DE SPECTABILI DVCE SCYthiæ. Cap. CLI.

SCYTHIA ab ortu habet Seres, & Sarmatiam Asiaticam; ab Occasu alios Sarmatas Europęos: à Meridie Sacos, & Sogdianos; à Septentrione, terram incognitam, vulgò Tartariam vocatam. Secatur per medium, ab Imauo mõte, & Tanai fluuio: Sed hic Scythia accipitur, quæ est vltra Danubium, supra Mysiam inferiorem, & extenditur per oram maris Euxini, circa paludem Meotidem, qua Danubius Pontum Euxinum ingreditur, vt dictum est in Vicario Thraciæ. Imperante Valeriano Vopiscus [a] Amulium Saturninum Scythici limitis Ducem fuisse scribit. Is eadem, quæ alij Duces, habet insignia; Librum scilicet, & codicillos cõuolutos, cum septẽ munitionibus, suæ prouinciæ, omnibus quadratis, & turribus in angulis, trà quadratis, quas Danubius interfluit. Præter hæc alia quindecim erãt oppida, quorum imago non cernitur: Itaque fuere huius limitis XXII. præsidia, à septem equitum cuneis, & VIII. numeris militum, & VIII. legionibus, aut partibus legionum defensa: omnes simul ad 700. equites, & nouem millia peditum efficere poterant.

[a] in Aureliano.

Præsidia 22.

Equites 700.
Pedites 9000.

Officium habet ita; Principem de eodem officio, qui completa militia adorabat, idest salutabat Protectorem; sed fortè legendum Principem, vel, Purpuram inter Protectores, quia solus Princeps non alij adorabantur. [b] Præterea cum plures essent protectores, non diceret Protectorem in singulari, quia de quo loqueretur, non constaret. Simile priuilegium datur Apparitoribus P. Vrb. vt singulis annis adorent sacram purpuram. [c] & cornicularijs P. Prætorio, non alijs. [d] Habet Dux Scythiæ & Numerarios ac adiutores eorum, Commentariensem, adiutorem, à libellis, siue subscribendarium, Exceptorẽ, & cęteros officiales, quemadmodum & alij Duces, qui omnes sunt probandi codicillis a scriniarijs libellorum conscriptis, & à Principe, mox Duce subscriptis. [e] Ad hos inter cętera spectabat onus exornandæ classis Istricæ, nauium 125. vt quotannis pro septima parte renouaretur. [f] Quod etiam Magistri militum per Thracias, qui hanc regionem tuebatur, munus erat. Hæ Ducis Scythiæ copiæ, in prædictis castris excubabant.

[b] l. 2. C. de fabricens. l. 3. C. de silentiar. l. 1. C. de Comitib. & tribun. scholar.
[c] l. 1. C. de apparito. præf. vrb.
[d] d. l. 1.
[e] d. l. vlt. C. de diuers. officijs.
[f] l. 1. C. Th. de lusorio Danubij.

1 CVNEVS EQVITVM Scutariorum, statiua habebant Sacidauæ, quam citra ripam Danubij, in Mysia inferiore Ptolomæus collocat Huius, & sequentium, Itinerarium meminit. Hoc oppidum depictũ non reperitur, subsequente enim Duce Moesiæ secũdæ in alio cuneo equitum rectius repræsentatur.

2 CVNEVS EQVITVM Solensium, Capidauæ morabatur: Mysiæ inferioris vrbs est Itinerario. Solentes à Sole Ciliciæ oppido dicti, quod Solon, inquit Suidas, ædificauit: postea Pompeiopolis est uocatum, quia Pompeius, Piratas quas seruauerat, eò transtulit: Alius Cuneus equitum Solensium militabat cum Duce Moesiæ secundæ. Hi sub nullo Magistro reperiuntur.

3 CVNEVS EQVITVM Stablesianorum, degebat Cij: in Mysia inferiore; ad Danubium hoc oppidum ponit Itinerarium. Hic Cuneus est unus ex X. vexillationibus Comitatẽsibus Magistri militum per Orientem, qui Equites secundi Stablesiani dicebantur, quorum pars Comiti Aegypti inseruiebat, & duo Cunei huic Duci: vnde Vexillationes in Cuneos diuisas fuisse apparet.

4 CVNEVS EQVITVM Stablesianorum præerat Bireo. Hæc omnia sunt loca ultra Danubium; Biroè legitur in Itinerario, apud quod hæc oppida nominantur.

5 CVNEVS EQVITVM Cataphractariorũ, Arubio insidebat, citra Danubium: Arrubio, scribit Itinerarium. Hic, & sequentes erant ex X. Vexillationibus Comitatensibus Magistri militum per Orientem, aut ex V. palatinis Magistri præsentalis: quorũ Cunei etiam Duci Moesiæ inseruiebant.

6 CVNEVS EQVITVM Armigerorum, habitabat in Aegysso: Aegyso apud Itinerarium.

7 CVNEVS EQVITVM Arcadum, manebat in Talamonio, qui locus est citra Danubium. Telamonem urbem, in Tyrrhenia fuisse Stephanus scribit: Hic etiam erat pars vnius ex V. Vexillationibus palatinis Magistri militum præsentalis.

AVXILIARES VERO HI ERANT.

1 MILITES Nauclarij, degebant Flauianæ trans Danubium, forte, quòd naues 125. classis Danubii sequerentur, & tuerentur, nauclarij sunt uocati: Erant & milites tertij Nauclarij, sub sequenti Duce Moesiæ secundę.

2 MILITES Superuentores, habitabant Axiupoli, urbs in Troglodytis secundùm Danubium, citra Asium Macedoniæ fluuium, in sinum Thermaicum erumpentem, inquit Ptolomæus; unde Axiupolis. i. Axij ciuitas. Axium olim Bardariũ dictũ uult zonaras in Basilio porphyrogenito Repentinum uerò hostis aduẽtum, uocat superuentum Vegetius; [g] & subiungit. Globus autem dicitur, qui a sua acie separatus uagos superueniens incursat hostes. Hi ergò ab alijs separati, quòd repẽtina incursione hostes inuaderent, Superuentores potuerunt appellari; sicut & Præuentores, quorum infra fiet mentio, qui hostes præueniebant, & eos turbabant, uel ante ipsos locũ castris oportunum præoccupabant. Horũ meminit Marcellinus, [g] Tricesimani, inquit, Decimique Fortenses, Supernẽtores, & Præuentores, cum Aemiliano iam Comite, quos Tyrones, tùm etiam Nouellos, hortante adhuc memorato protectore erupisse Singara, Persasque fusos in Samnium retulimus trucidasse quam plures. Manuscriptus legit, Milites superuentorum, auxiliares erant, nec cohortis, uel legionis formam habentes, quorum numerus sciri nequit.

[g] lib. 19.

3 MILITES Scythici in Carsis morabantur, Carseum uocat Itinerarium, Ptolomæus citrà Danubiũ

ad

Digitized by Google

ad ripam ponit. Horum auxiliariorum meminit Marcellinus [a] loquens de Constantio, Auxilia, inquit, Scytharum poscebat mercede uel gratia.

a lib. 20.

4 MILITES Secundi Constantini statiua habebant Trosmis; Trismas habet Ptolemęus, citra Danubiū ad eius ripam. Legionem primam Iouianam Scythicam Itinerarium hic collocat, quæ legio Antoninis imperantibus noodum erat: quare aut Itinerariū non est Antonini, aut plura illi uolumini à posterioribus addita fuere.

5 MILITES Scythici incolebant Dirigothiam, Dimiguthia est apud Itinerarium, Dinogetia apud Ptolemæum.

6 MILITES Primi Constantiani, insidebāt Nouioduno; id ponit Ptolomæus citrà Danubium, secundum eius ripam. Nouiodunum etiam est in Pannonia in Occidente, quod ab hoc diuersum esse uidetur nisi utriusque Imperij Duces, ad hoc oppidum castra coniunxissent: propè enim eius fines erant. Dunum est Moesiæ secūdæ ciuitas hoc uero Nouiodunum; alibi Nebiodunum uocatur, [b] sed Nouiodunum Marcellinus appellat, [c] Per Nouiodunum, ait, nauibus ad transmittēdum amnem connexis, Greutungos bellicosam gentem aggressus est: Ibi Valens aliqua iura condidit. [d] Itinerariū Nouioduni legionem II. Herculeam locat. est & aliud Nouiodunum in Heluetijs, quod ab ipsis in Iulij Cæsaris inuidiam incensum fuisse Dion memorat. [e]

b l. 1. C. de uestibus holober.
c lib. 27.
d l. 4. C. de conueniend. fisci debitorib.
e lib. 40.

7 MILITES Quinti Constantiani, Salsouiæ manebant, cuius Itinerarium meminit: Erant ex XVIII. Auxilijs palatinis Magistri militum in præsenti.

8 MILITES Primi Gratianenses, Gratianam tenebant, unde sunt appellati: Vrbs est in Illyricorum finibus, ait Procopius. [f] Aliqui putant esse Gradiscā.

f lib. 3. de bello Goth.

ITEM LEGIONES RIPARIENSES.

RIPARIENSES dicti sunt, qui ad fluminum ripas castra habebant, quòd ut plurimum in limitibus Imperij eueniebat. Gratianus A. [g] Cùm supra uirentes fluminum ripas ait omnis legionum multitudo consistit: nullus omnioò immundo fimo sordidatis fluentis commune poculum polluat. Herodianus in 6. Romanorum castra, inquit, imposita fluminum ripis imperij limites tuentur. Hinc castra riparensia castrensiana, ab Arcadio sunt dicta. [h] Inde etiam Pannonia secunda & Dacia riparienses sunt dictæ a ripis fluminum, ubi milites castrametabātur; sic Castrensiani milites dicti, qui in castris ripariensibus perpetuo excubabant. Quæ hac in regione Danubij ripam tuebantur, legiones erant numero septem.

g in l. eum supra 31. C. de re milit.
h in l. contra 14. C. eod. tit.

1 PRAEFECTVRAE Legionis secundæ Herculianæ, habitātis Trosmis, seu Trismis, de quibus supra: Eundem enim locum auxilia secunda Constantiana incolebant. Hic tota legio non mansit, ut ex sequentibus constat, unde fortè cohortis numerus, aut nomen hic deest, uel pars legionis pro tota nominatur. Nulla legio huius Ducis, sub Magistris militum reperitur: in uetusto codice hic & in sequentibus legitur, pręfectus.

2 PRAEFECTVRAE RIPAE Legionis secundæ Herculiæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris, manentis Axiupoli: de qua supra. Pedaturam uocat pedationem seù municionem ex aggeribus, & pedamētis factam ad ripam. Pedationem enim Columella [i] pro fulcimento, quo pedamentis uinea sustinetur, accipit: Pedaturam ergo inferiorem intelligit, ubi stabat quinta cohors secundę legionis Herculiæ, nō tota legio, cuius pars erat etiam Trosmis, ut in sequenti.

i lib. 4. c. 12.

3 PRAEFECTVRAE Legionis Herculiæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris Trosmis commorantis, de qua in proxime præcedenti.

4 PRAEFECTVRA Legionis primæ Ioniæ Nouioduno insidebat, de quo supra; & hic puto deficere cohortis numerum, quia tota hæc legio hic non residebat, sed per plura oppida sequentia erat diuisa, & forte prima cohors, vel alia huius legionis hic statiua habuit.

5 PRAEFECTVRAE Ripæ Legionis primæ Iouiæ cohortis quintæ Pedaturæ superioris Nouioduno castra habentis. Hanc præfecturam uitio scriptoris duplicatam, & pręcedentem, apud quam cohors deest, ex hac supplendam esse puto.

6 PRAEFECTVRAE RIPAE Legionis primę Iouiæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris Accisso. oportuit hanc quintam cohortem legionis primę Iouiæ diuisam fuisse, quia duobus in locis statuitur, aut alter numerus pro quinta substituendus.

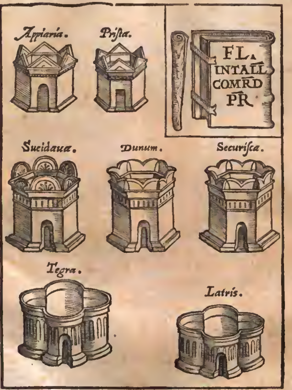
7 PRAEFECTVRAE RIPAE Legionis primę Iouiæ, Cohortis secundæ Herculię Musculorum Scythicorum & classis in Platypegijs; quæ uox latinè sonat, latam plagam. Huius legionis Cohors secunda Herculia est dicta, cum legio Iouia cognominaretur, & præerat Musculis, idest minoribus machinis, quibus tecti milites fossas complanabant: Horū meminit Cæsar, [k] Classis quoque stationem habebat Platypegiis, qui locus erat ad Pōtum Euxinum, vbi stabat Classis 125. nauium, quæ hoc ordine cura Ducis, & eius officiū reparabatur. XVII. quotannis nouæ fabricabantur, ita vt per septennium compleretur numerus nauium CXIX. Ex illis XVII. quoque Iudiciariæ, decem Agrarienses appellabantur, fortè quòd Iudices & Domini pro numero agrorū ad eas construendas stipem conferrent. Lusoriæ hę naues, seu rates vocabantur, [l] ita etiam appellat Marcellinus & Vegetius, [m] Classium, inquit, duo sunt genera, vnum liburnarum, aliud Lusoriarum; Classibus enim maria vel flumina; peditibus colles, vrbes, plana, & arbusta seruantur; & in fine operis eas, per Danubium excurrisse dicit: Itaque naues illæ annis septem durabant, & quotannis pars renouata, Classem perpetuò integram conseruabat. In Vrsini Codice mendosè legitur, Xyplateypegijs.

k lib. 7. belli Gallici, & 8. belli ciuilis.
l l. 1. C. T. de lusor. Danub.
m lib. 2. c. 5.

NOTITIA

Digitized by Google

NOTITIA
DVX MOESIÆ SECVNDÆ
CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Moesiæ secundæ.

CVNEVS *equitum Scutariorum, Securiscæ.*
CVNEVS *equitum Solensium, Duno.*
CVNEVS *equitum Scutariorum, Latris.*
CVNEVS *equitũ Armigerorũ Sexagintapristę.*
CVNEVS *equitũ secundorũ Armigerorũ Tegrę.*
CVNEVS *equitum Scutariorum Appiariæ.*
CVNEVS *equitum Stablesianorum Sucidauæ.*

Auxiliares.

MILITES *Prauentores, Ansamo.*
MILITES *Constantini, Trimammio.*
MILITES *Dacisci, Mediolano.*
MILITES *tertij Nauclarij, Appiaria.*
MILITES *Nouenses, Transmariscæ.*
MILITES *primi Moesiaci, Candidianæ.*
MILITES *Moesiaci, Teglicio.*
MILITES *quarti Constantiani Durostoro.*

MILITES

MILITES *Cimbriani, Cimbrianis.*

MILITES *Nauclarij Altinenses, Altino.*

Item Legiones Riparienses,

PRÆFECTVRÆ *Legionis primæ Italicæ Nouis.*

PRAEFECTVRAE *Ripæ Legionis primæ Italicæ, cohortis quintæ Pedaturæ superioris Nouis.*

PRAEFECTVRAE *Ripæ Legionis primæ Italicæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris LX. pristæ.*

PRAEFECTVRAE *Legionis vndecimæ Claudiæ Durostoro.*

PRAEFECTVRAE *Legionis undecimæ Claudiæ, cohortis quintæ Pedaturæ superioris Transmariscæ.*

PRAEFECTVRAE *Ripæ Legionis undecimæ Claudiæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris Transmariscæ.*

PRÆFECTVRÆ *nauium Amnicarum & militum ibidem deputatorum.*

OFFICIVM *autem habet ita.*

PRINCIPEM *de eodem officio. qui completa militia adorat protectorem.*

Numerarios, & Adiutores eorum.

Commentariensem.

Adiutorem.

A libellis siue Subscribendarium.

Exceptores, & ceteros officiales.

Et quę de minore Laterculo emittuntur.

IN *prouincia* RHODOPA, COHORS *quarta Gallorum Vlucitræ.*

In prouincia THRACIA COHORS *prima Aureliana, sub radice Viamatæ.*

COHORS *tertia Valeria Baccarum Drasdeæ.*

COMMENTARIVM.

Cap. CLII.

DVAE sunt inter Aemum montem, & Danubium Moesiæ, seu Mysiæ. Prima quæ superior, & secunda, quæ inferior uocat, ut appellant codices manuscripti, & Iureconsulti,[a] Quælibet proprium Ducem habebat, & utrique eadem erant insignia, & officium, uidelicet liber, & codicilli magistratus, prout in alijs Ducibus est uisum. Vrsini codex, & si turbata ostendit eorum insignia, Ducem tamen Moesiæ primæ Duci Moesiæ secundæ, ut puto rectiùs præmittit. Ego uerò impressi ordinem sequor: Prius uniuersæ Illyrico, idest Moesijs, & Dacię. Thracijsque unus Dux præerat: sub Valeriano enim Vlpius crinitus Illyricū protexit; auctor est Spartianus Regillianum sub Gallieno Illyrici Ducem fuisse, & Marcellinus[b] Valentinianū sub Constantio ex primicerio protectorū tribunum ducis in Illyrico egisse: Posteà uerò separatim his prouincijs proprius dux datus fuit: Theodosium enim, qui deinde imperauit, prima lanugine iuuenem, ducem Moesiæ fuisse, idē Marcellinus[c] scribit, sed de qua Moesia loquatur, non aperit. Moesia secunda seu inferior ad Pontum Euxinum tendens Bulgaria, seu Segiria nūcupatur. Eius Dux habebat imagines septem munitionum, quarum duæ contigua rotundáque habebāt propugnacula, scilicet Tegra, & Latris. Auxiliares in alijs XV. oppidis degebant, cum Legionibus & cohortibus; Itaque omnia erant XXII. quæ a septem cuneis equitum, decem auxiliarium peditum numeris, & cohortibus tribus, alijsque sex legionibus defendebantur. Septima cohors erat Classica: Omnes poterāt esse equites 700. peditum circiter 8000. Hic Dux officium eodem modo habebat, quo Dux Scythię,[d] reparandęque classis Mysiacę centum nauiū, quę lusorię uocabantur.[e] curam habebat. Huius Ducis de maiore laterculo hę copię emittebantur.

a in l. apud hostes ff de captiu.

b lib. 18

c lib. 29. ad fin.

Præsidia 22.

Classis 1. Equites 700. Pedites 8000.

d d. l. 1. C. T. de lusor. Danub.

e d. l. 1. C. Theo. de lusor. Danub.

1 CVNEVS Equitum Scutariorum, manebat Securiscę; quam uetustate collapsam Iustinianus restituit. Procopius[f] Post regionem, inquit, quam Burgū nocāt, Securiscam castellum ędificauit Iustinianus, idque nouum fecit. Erant Scutarij ex VII. Vexillationibus Comitatensibus primi Magistri militum pręsentalis, & ex VI. alterius: Iidem sequiebant Comitis Aegypti Pelusij.

f lib. 4. de ædifi. Iustin.

2 CVNEVS equitum Solensium, Duno degebat; Alius Solensium Cuneus cum Duce Scythię merebat. Duno autem significat collem, ut ait Goropius lib. primo Gallicorum, & multa oppida in hanc Vocem desinunt. ut Singidunum infra sub sequenti duce Moesię primę, & Segedunum sub duce Britanniarum,

3 CVNEVS equitum Scutariorum Latris statiua habebat; Hi & sequētes sunt ex VII. Vexillationibus comitatēsibus primi Magistri militū pręsentalis, aut ex X. Magistri militum per orientem; quorum duo cunei, alter cum Duce Scythię, alter cum Duce Aegypti militabat. Manuscripti pro Latris, mendosè habet, latius. Latrum .n. Moesię flumen fuisse Iornandes[g] scribit: Emina, inquit, Nicopolin accedit, quę iuxta Latrū flumium est ciuitas notissima: Hinc denominatum est oppidum Latris, ubi hic Cuneus residebat, & secundum flumum latrū castrametabatur.

g de reb. Geticis.

4 CVNEVS equitum Armigerorum Sexagintapristę morabatur Hic est ex septem Vexillationibus Comitatensib. Magistri militum per Orientem, quorū Cuneus militabat sub Duce Scythię: Itinerarium pro Sesagintapristę legit, Sex tāta Pristis. Socrates[h] Τεζαντάπριστα, idest Tezantapristę. Vrsini codex habet Sexaguita, sine alia dictione: vt intelligantur hi equites LX. fuisse: Sed est nomen loci, qui uel Sextantaprista, vel Sexagintapristæ vocabatur; vtrunque enim reperitur, infra in legione, quæ ibidem habitabat. Tirista Ptolomæo est vrbs Mysiæ inferioris; Brista à Cedreno uocata.

h in Historia Ecclesiastica.

5 CVNEVS equitum secundorum Armigerorum Tegræ residebat; Tigram Itinerarium uocat.

6 CVNEVS equitum Scutariorum, manebat Appiariæ; Itinerarium huius meminit, & sequentis. Hic degebant & Tertij Nauclarij pedites, de quibus infra.

7 CVNEVS equitum Stablesianorum, hospitabatur Sucidauæ. Etiam pręcedens Dux, Sucidauæ pręerat, quæ ab hac uidetur diuersa fuisse; quia, duo Duces in diuersis prouincijs eidem oppido non pręsidebant, nisi dixerimus utrunque prope hoc oppidum castrametatum fuisse. Hic Cuneus erat ex X. vexillationibus Magistri militum per Orientem; Alter eiusdem nominis sub Comite Aegypti militabat.

AVXILIARES VERO COPIAE erant ista.

1 MILITES Præuentores Ansamo præsidebant; hi, quòd ceteros in pugna præuenirent, Præuentores sunt appellati: Superuentores verò, qui prælio superueniunt, de quibus supra.

MILITES

Digitized by Google

2 MILITES Coostantini, statiua habebant Trimã mio. Triomammium appellat Itinerarium. Trimamium Ptolomæus.

3 MILITES Dacisci, ex Daci proxima regione, in Mediolani oppido excubabant. Aliud est Mediolanum insubriũ, ubi multa Iura sunt condita. [a] multa sunt huius nominis oppida, ut apud Insubres in Gallijs & Germania; significat hæc uox secundum Goropium [b] lingua cimbrica regionem suppeditantem magnam copiam metedorum.

4 MILITES tertij Nauclarij, habitabãt Appiariæ, ubi etiam Cuneus equitum Scutariorum: Hi classem, ut puto, sequebantur, de quibus supra, in præcedente Duce Scythiæ. Appiaria, & sequentia oppida, ponuntur etiam in Itinerario.

5 MILITES Nouenses, Transmarisce morabantur, ex Nouæ oppido, ad ripam Danubij ubi excubabant, Nouenses sunt appellati. Tromariscam Ptolomæus uocat, quam secundum ripam Danubij, Põtum Euxinum uersus ponit; ubi, inquit, erat legio scilicet XI. Claudia, de qua infra. Hic quandoque iu ra Diocletianus condidit, [c] in quibus mendose legitur Trans mare pro Transmariscæ.

6 MILITES primi Moesiaci, Candidianæ statiua habebant, ita etiam Itinerarium appellat.

7 MILITES Moesiaci, in Teglicio oppido residebant, ad ripam Danubij. Teglicio legit Itinerariũ; forte hi milites secundi. Mȩsiaci appellandi, ad differentiam præcedentium.

8 MILITES quarti Constantiani Durostoro; Dorosdoro in Itinerario, ubi, inquit, legio XXI. Claudia. Durostro uero apud Marcellinum [d] Mysia, ait, ubi Marcionopolis, à sorore Traiani Principis ita cognominata, & Durostrus, & Nicopolis, & Odyssus. Ptolomæus Durostorum appellat, ubi, inquit, est legio prima Italica. Durostolam alij legunt quȩ & Dristra uocatur, à Zonara, ubi semper fuit præsidium Rom. etsi numeri militum mutati [e]

9 MILITES Cimbriani, Cimbrianis excubabant, unde nomen habuere. Ciabrum fluuium in Mȩsia prima Ptolomæus ponit; unde forte hi, paucis mutatis litteris sunt denominati. Cimbrianam appellat Itinerarium.

10 MILITES Nauclerij Altinenses, Altino præsidebant, unde denominatur. Hæ sunt copiæ mediterraneȩ. Nunc ad riparenses est transeundum.

ITEM LEGIONES Riparenses.

Apud Notitiam, & Ptolomæum, Prȩfecturæ proprie sunt legionum, que hic Riparenses uocantur, quia ripam Danubij tuebantur: Hæ erant duȩ; prima Italica, & XI. Claudia, neque hæ integræ, quia earum pars etiam alibi militabat, vt infra dicetur. ita vero erant dispositæ.

1 PRAEFECTVRAE Legionis primæ Italicæ Nouis: Nouæ aliâs, vel Theodosiopolis, cuius meminit Chalcedonense concilium. Iornandes Eustesium alio nomine dictum affirmat, Ciuua, inquit, nonnullos ad vastandam Mœsiam dirigit, ipse cum septuaginta millibus ad Eustesium, id est, Nouas conscendit. Hanc legionem Durostori collocatam fuisse Ptolomæus scribit, quæ postea diuisa, huc translata fuit. Est vna ex V. Legionibus Pseudo comitatensibus Magistri militum per Orientem, quæ á Nerone instituta, & à Vespasiano victa, per Illyricum dispersa fuit, postmodum a posterioribus Principibus est restitura. In manuscripto Vrsini legitur. Præfect. Legionis primæ Italicæ, cohortis quintæ Pedaturæ superioris Nouas; quod est idem cum sequenti: Vnde per errorem in eo codice hanc præfecturam repetitam existimo. Vetus codex pro præfecturæ vbique legit, præfectus.

2 PRAEFECTVRAE Ripæ Legionis primæ Italicæ, cohortis quintæ Pedaturæ superioris, degebat Nouis. Hic erat tantum pars cohortis quintæ eius legionis, quia eadem infra reperitur: Additur Ripæ, quia secundum ripas Danubij excubabat hæc legio: nam & Riparenses uocantur hæ legiones.

3 PRAEFECTVRAE Ripæ Legionis primæ Italicæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris, seu tales, morabatur Sexagintaprista, de qua supra. longa erant hæc castra, quæ plures capiebant.

4 PRAEFECTVRAE Legionis XI. Claudiæ, Durostoro inhabitãtis, vbi et Itinerarium hanc legionẽ statuit; sed hic, primam Italicam fuisse, Ptolomæus scribit, quæ Nouas est translata, & loco eius, Claudia XI. posita, quæ tamen non tota hic degebat, cum pars esset Transmariscæ. Dion [f] refert, Vndecimam Claudianam Legionem in Mysia inferiore fuisse, quam a se Claudius cognominauit: Furium enim Camillum Scribonianum Dalmatiæ legatum, Imperatorem appellatum, cum neque aquilæ conuelli, signaue moueri potuissent, miraculo moti milites occiderunt, & ad Claudij fidé reuerterunt. [g] Quintam quoque legionem, quæ cum Camillo conspirauerat, ad sacramentum reuocatam, Claudiam, Claudius nominauit. [h]

5 PRAEFECTVRAE Legionis XI. Claudiæ, cohortis quintæ Pedaturæ superioris, degebat Transmariscæ: de qua supra. Et hæc cohors diuisa, duobus tribusve in locis excubabat, ut ex sequentibus liquet. Pars etiam in Occidente, sub Comite Hispaniarum merebat: Legiones enim Valentinianus cum Valente diuisit, ut auctor est Marcellinus. [k] & sæpe dixi.

6 PRAEFECTVRAE Ripæ Leginnis XI. Claudiȩ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris, Transmariscæ manebat. Hæc cohors superiorem & inferiorem Ripam tuebatur Transmariscæ: aut per errorem, quòd suspicor, est duplicata. Sub Magistris militum hæc legio fuisse non legitur, nisi sunt Vndecimani VI. Legionis palatinæ sub Magistro militum in præsenti.

PRAEFECTVRAE nauium Amnicarum, & militum ibidem deputatorum. Intelligit autem amnem Danubium & quatuor valida eius ostia a Ptolomȩo descripta, & Hierasum Fluuium, in quibus nauigabatur.

QVAE DE MINORE LATERCVLO emittuntur, sunt sequentes.

Prouincia RHODOPA, à monte Rhodope dicta, in mare Aegeum porrigitur, & ab Oriente Nigrum, ab Occidente Nessum flumina habet; ut in eius Prȩside est dictum: In hac prouincia erat COHORS IIII. Gallorum, quȩ Vlucitræ excubabat.

In prouincia vero THRACIA, quæ à Septentrione Aemo monte; ab Oriente Propontide; à Meridie Aegeo mari; ab Occidente Nesso flumine cingitur, ut Ruffus, & Ammianus [l] referunt; erant duæ sequentes cohortes.

COHORS prima Aureliana sub radice Viamatæ montis. Ab Aureliano Imperatore eius auctore hȩc cohors est appellata. Vetustus codes habet Mamarȩ.

COHORS III. Valetia Baccarum Draldeȩ: In Pannonia inferiore Ptolomȩus Bachiam ponit, ubi erat pars Valeriȩ: inter Dauum, & Danubium; alij dicunt Sauum; unde delecti erant huius cohortis milites. Hactenus de ducibus Thracias tuentibus: Nunc de duobus alijs Illyrici est dicendum.

a l. 2. C. de bonis vacantib. li. 6. C. de annon. & tribut. lib 6. & 7. C. de exactorib. tribut. l. vnic. C. de superindicto. l. fin. C. ne de statu defunc. l. 6. C. qui test. fac. pos. l. pe. C. de excusa. tut. cum multis alijs.

b lib 1. Gallico rum, in fi.

c lib. 28. C de fideicommissis.

d lib. 27.

e in Ioanne Zimisca.

f lib. 55.

g Orosius & Tranquill.

h Dion lib. 55.

i lib. 26

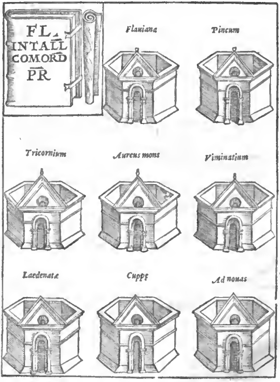
Classis.

k lib. 27.

N O T I T I A

DVX MOESIAE PRIMAE

C V M I N S I G N I B V S.

N O T I T I A.

Sub diſpoſitione viri ſpectabilis Ducis Mœſiæ primæ.

CVNEVS *equitum Conſtantiacorum Pinco.*
CVNEVS *equitũ Promotorum Flauiana.*
CVNEVS *equitum Promotorum Flauiana.*
CVNEVS *equitum ſagittariorum Tricornio,*
CVNEVS *equitum Dalmatarum Aureomonte.*
CVNEVS *equitum Promotorum Viminacio.*
CVNEVS *equitum ſaggittariorum Laedenatæ.*
CVNEVS *equitum Dalmatarum Pinco.*
CVNEVS *equitum Dalmatarum Cuppis.*

Auxiliares,

AVXILIARES *Reginenſes contra Reginam,*
AVXILIARES *Tricornienſes Tricornio.*
AVXILIARES *Nouenſes ad Nouas.*
AVXILIVM *Margenſæ Margo.*
AVXILIVM *Cuppenſe, Cuppis.*
AVXILIVM *Gratianenſe, Gratiana,*
AVXILIVM *Taliatenſe, Taliata.*

AVXI-

AVXILIVM Aureomontanum Tricornio.

Item Legiones.

PRAEFECTVRAE *Legionis quartæ Flauiæ Singiduno.*

PRAEFECTVRAE *Legionis Septimæ Claudiæ Viminacio.*

PRAEFECTVRAE *Legionis septimæ Claudiæ Cuppis.*

PRAEFECTVRAE *Militum cõtra Margum in castris Augusto flauianensibus.*

PRAEFECTVRAE *Militum exploratorum Nouis.*

PRAEFECTVRAE *Militum exploratorum Taliatæ.*

PRAEFECTVRAE *Militum Vincentiensium Laedenatæ.*

PRAEFECTVRAE *Militum exploratorum Zmirnæ.*

PRAEFECTVRAE *Classis Histriæ Viminacio.*

PRAEFECTVRAE *Classis Stradensis, & Germensis Margo.*

OFFICIVM *autem habet ita.*

PRINCIPEM *de eodem Officio, qui completa militia adorat Protectorem.*

Numerarios, & Adiutores eorum,

Commentariensem.

A iutorem.

A libellis siue subscribendarium,

Exceptores, & ceteros officiales.

COMMENTARIVM.

DE DVCE MOESIAE PRIMAE. Cap. CLIII.

ETSI prima in primis sunt præmittenda, vt ait Aristoteles, [a] & hic debuisset secundæ Mœsiæ Duci anteponi, quem ordinem etiam in prouincijs Ptolomæus obseruat: Notitia tamen impressa primum secundo postponit, cuius ordiné secutus hic, de primæ Mœsiæ Duce tractabo, quæ in codicibus manuscriptis prima & superior Mœsia uocatur, cui Dardaniam Ptolomæus addit; eas etiam Gratianus A. ad Eusinium P.P. scribens coniungit [b] & hanc prouinciam iam tum a Barbaris uexatam fuisse significat. XV. loca hic Dux, octo cuneis equitum, nouem auxilijs, & sub octo Præfectis, sex legionibus, & duobus classibus tuebatur: poterant esse equites 800. peditum septem millia, tribuendo mille pedites legioni, secundum Constantinum Porphyrogennetam. Is eadem habet insignia, cum octo typis munitionum; & idem officium, quod Dux Mœsiæ secũdæ: octo tantum oppida hic repræsentantur, sed alia septem desiderantur. sequentes Cunei equitum illi parent.

a in 1. Rhetor.

b in l. 4. C. de metallar.

Præsidia 15.

Classes 2. Equites 800. Pedites 7000.

1 CVNEVS equitum Constantiacorum, excubabat Pinco, á quo Pincensios Ptolomæus uocat. Hic alius cuneus Dalmatarum sub hoc Duce residebat. Alij Constantiani equites limites Daciæ Ripensis sub eorum Duce tuebantur.

2 CVNEVS equitum Promotorum Flauianæ degebat. Sabellicus uult esse Viẽnam. Hic cuneus erat unus ex quinque uexillationibus palatinis Magistri militum Præsentalis.

3 CVNEVS equitum Sagittariorum manebat Tricornio; unde Tricornesios deducit Ptolomæus: Oppidum est ad ripam Danubij prope Sigidunum. Hi sub Magistris militum per Thracias constituti, plures limites sub diuersis Ducibus tuebantur. Hoc in loco erant etiam auxiliares Tricornienses nuncupati.

4 CVNEVS equitum Dalmatarum degebat in oppido Aureomonte; Huius meminit Itinerarium, & sequentis. Aureum montem Aurelius uictor á Probo uineis consitum fuisse memorat.

5 CVNEVS equitum Promotorum habitabat in oppido Viminacio: est secundum Danubium, ubi legionem fuisse Ptolomæus scribit: Hanc urbem uetustate dirutam, Iustinianus reędificãs nouam effecit, inquit, Procopius. [c] Ibidem á Seuero Antoninum caracallam filium Cæsarem dictum auctor est Spartianus Circiter annum 194. Diocletianum Viminacij diu degisse, plura ab eo condita iura ostendũt, [d] sed, & alia ibi á Constantio scripta fuere.

c lib. 4. de ędifi. Iustin.

d l. 4. C. de his q vel met. cau. l. 21. C. de neg. gest. l. vlt. C. de errore aduoca. l. 23. C. & iure dotiũ l. 10. & seq. C. de don. inter vir. & vxo. l. vnic. C. de alien. mut. iudic. mut. cau. facta. & aliq.

6 CVNEVS equitum Sagittariorum, Laedenatæ residebat; ubi erant & milites Vincẽtienses, de quibus infra sub hoc Duce.

7 CVNEVS equitum Dalmatarum, Pinco præsidebat; ubi etiam erant Constantiaci supradicti. Hic cuneus in manuscripto Vrsini deest.

8 CVNEVS equitum Dalmatarum, Cuppis morabatur: ubi quoque auxilium Cuppense, & pars legionis 7. Claudiæ residebat. Ex diuersis Vexillationibus Magistrorum militum in præsenti, & per Thracias sub pluribus Ducibus limitum earundem uexillationum cunei merebant.

AVXILIARES.

1 AVXILIARES Regionenses, statiua contra Reginam habebãt. Reginam Ptolomæus nominat, secundum Danubium in Moesia inferiore: forte illud est, quod Procopius [f] Regium appellat.

f lib 4. de ędifi. Iustiniani.

2 AVXILIARES Tricornienses, in oppido Tricornio habitabant; ubi etiam equites Sagittarij supra dicti sub hoc Duce degebant.

3 AVXILIARES Nouenses morabãtur ad Nouas. Hæ forte erãt diuersæ a Nouis, quæ supra sub Duce Moesiæ secundæ sunt positæ, ne iura duorum Ducum, in eodem loco confunderentur, sed forte castra utriusque ad Nouas coniuncta fuere. Hi milites, & sequentes, a loco ubi residebant sunt denominati.

4 AVXILIVM Margense, á Margo loco ubi excubabat nomen habuit. Meargum legit Eutropius, Moesiæ oppidum inter Viminacium & Aureum mõtem, ubi Carinus occubuit. [g] Marcellinus comes, Margum planum appellat, inter Danubium & Martianum flumina.

g Auctores Cassiodor. Iornand. & Eutropius.

5 AVXILIVM Cuppense, Cuppis statiua habebat.

6 AVXILIVM Gratianense, Gratianæ á Gratiano nuncupatæ degebat.

7 AVXILIVM Taliatense, Taliatæ morabatur. Taliam Itinerarium uocat. Hic erant & milites exploratores.

8 AVXILIVM Aureomontanum, pręsidebat Tricornio. Hi ex Aureomonte erant contracti.

ITEM LEGIONES SEQVENTES.

Limitaneis Mœsiæ primæ equitibus, & auxilijs præmissis, nunc præfecturæ, quæ propriæ legionũ erant subijciuntur: & ideo omnes sequentes milites legionum fuere, quod etiam inscriptio ostendit, & minimum quatuor legiones fuisse uidẽtur: Quarta Fla

ta Flauia; septima Claudia; alia Exploratorum; Vltima Vincentiensium, quæ per uaria castra, & classes duas hoc ordine erant dispositæ.

PRAEFECTVRAE Legionis quartæ Flauiæ, Singiduno tribunus præerat Singidonum appellat Ptolomæus alij. [a] Singidonium. Sigindunum vocat Constantius, vbi aliquot iura condidit. [b] Est secundum Danubium initio Mysiæ. Hanc legionem a Flau. Vespasiano institutam Dion [c] scribit, & ab eo Flauiam nuncupatam, in Syriaque locatam, quæ postea in Mœsiam primam traducta sunt; Hæc, & sequentes sub Magistris militum reperiuntur.

a ut Iornandes, Tripartit. Aurelius Victor in Ioniann.
b l.28. C. The. de appell.
c lib. 55.

PRAEFECTVRAE Legionis VII. Claudiæ, Viminacio præsidebat, ubi etiã erat cuneus equitum Promotorum. Ptolomæs de hac legione intelligit, cum Viminacij legionem fuisse scribit. Dion quoque [d] dicit eam in Mœsia superiore ab Augusto locatam, cui Claudianæ postea nomen fuit, ob causam in XI. Claudia, sub præcedente Duce adductã. Tota uno in loco non erat hæc legio, sed per plura dispersa, ut patet ex sequentibus.

d d. lib. 55.

PRAEFECTVRAE Legionis VII. Claudię, statĩa habebat Cuppis; ubi quoque cuneus equitum Dalmatarum, & Auxilium Cuppense erat. Diuisa hęc legio duobus in locis residebat.

PRAEFECTVRAE militum contra Margũ, in castris Augusto flauianẽsibus: ita á Fla. Vespasiano hęc castra sunt appellat, qui etiam Flauiam legionem instituit. Horum militum nomen deest. forte Exploratores, ut sequẽtes uocabant, & in quatuor prefecturas diuidebantur: præfecturæ. n. oẽs legionũ fiere.

PRAEFECTVRAE militum Exploratorũ, Nouis ubi etiam degebant auxiliares Nouenses. Exploratores sunt milites in exercitu, qui consilia, & actiones hostium inuestigant, quod onus his iniunctum fuisse uidetur, Herodianus 8. speculatores, inquit, atque exploratores exercitus narrant Maximino uacua relicta urbe, aufugisse omnes incolas. Et paulo post, nunciant exploratores maximam Italiæ urbẽ Aquileiam portas occlusisse. Plinius [e] loquẽs de corticæ fagi, & quarundam arborum, ita scribit: In recenti cortice, ad Duces Exploratores incidunt literas a succo. Hos ex publico nutritos fuisse Procopius. [f] refert, Exploratores, inquit, antiquitus, tam apud Romanos, quam Persas, lex est publice ali, qui clam aduersus hostes ire consueuerunt, ut illorum facta diligenter uestigata, Ducibus renuncient. Constantinus porphyrogenneta. [g] exploratores, inquit, sunt, qui ea quæ de hostibus intellexerint, renunciant.

e lib. 16. c. 9.
f in 1. de bello Persico.
g de thematibus ad fin.

PRAEFECTVRAE militum Exploratorum degentium Taliatæ; ubi quoque erat auxilium Taliatense.

PRAEFECTVRAE militum Vincentiensium, excubantium Laedenatæ; vbi etiam degebat cuneus equitum sagittariorum, de quibus supra sub hoc Duce, forte a Vincentia vrbe Valeriæ Vincentienses sunt denominati; alia est Vincentia Venetorum ciuitas clarissima.

PRAEFECTVRAE militum Exploratorũ Zmirnę commorantium; sunt qui Syrnam scribendum putant.

PRAEFECTVRAE Classis Histrię, ab Histro; per quem uehebatur, dictę; Viminacio stationem habebat.

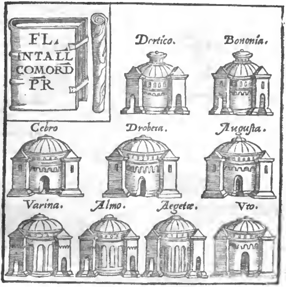
Classis.

PRAEFECTVRAE Classis Stradensis, & Germensis, in Margo oppido stationem habebat: Marco legit Itinerarium; sed credo legendum Margo á Marge, quem Mœsię clarum fluuium fuisse Plinius scribit, per quem hęc classis nauigabat. Stradensis, vero & Germensis, classes, á locis, ad quę applicabant, nomen habuere. In Mœsiaco limite centum naues lusorię appellatę fluuios permeabant; quemadmodum Honorius, & Theodosius scribunt. [h] & supra in Duce Scythię est dictum. Tempore vero Notitię in hac Mœsia prima duę fuere classes Stradensis & Germensis, quę per Danubium, aut Margum flumen excurrebant aduersus hostes, & species, armaue militum, vel res Principis transuehebant. Hactenus de Duce Mœsię primę.

Classis.
h in l. 1. C. The. de lusor. Danub.

NOTITIA

NOTITIA
DVX DACIÆ RIPENSIS
CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Daciæ Ripensis.

CVNEVS *equitum Dalmatarum Forensium Bononiæ.*

CVNEVS *equitum Dalmatarum Diuitensium Dortico.*

CVNEVS *equitum Scutariorum Cebro.*

CVNEVS *equitum Dalmatarum Diuitensium Augustæ.*

CVNEVS *equitum Dalmatarum Augustæ.*

CVNEVS *equitum Dalmatarum Varinæ.*

CVNEVS *equitum Stablesianorum Almo.*

CVNEVS *equitum Scutariorum Aegetæ.*

CVNEVS *equitum Constantinianorum Vto.*

Auxiliares.

AVXILIVM *Miliarensium Transalba Daciæ.*

AVXILIVM *primorum Daciscorum Drobetæ.*

AVXILIVM *Crispitiense Crispitiæ.*

AVXILIVM *Mariensium Oesco.*

AVXILIVM *Claustrinorum Transluco.*

AVXILIVM *Secundorum Daciscorum Eurgo Zono.*

PRAEFECTVRAE *militum exploratorum Transdiernis.*

Item Legiones.

PRAEFECTVRAE *Legionis quintæ Macedonicæ Variniana.*

PRAEFECTVRAE *Legionis quintæ Macedonicæ Crebro.*

PRAEFECTVRAE *Legionis quintæ Macedonicæ Oesco.*

PRAEFECTVRAE *Legionis decimæ tertiæ Geminiæ Aegetæ.*

O PRAE-

PRAEFECTVRAE *Legionis tertiadecimæ Geminiæ Transdrobeta.*

PRAEFECTVRAE *Legionis tertiadecimæ Geminæ Burgonono.*

PRAEFECTVRAE *Legionis tertiædecimæ Geminiæ Zernis.*

PRAEFECTVRAE *Legionis tertiadecimæ Geminiæ Ratiariæ.*

PRAEFECTVRAE *Legionis quintæ Macedonicæ Sucidauæ.*

TRIBVNVS *Cohortis secundorum reducum Siostæ.*

TRIBVNVS *Cohortis nonæ, Sostiaca.*

PRAEFECTVRAE *Classis Histricæ Agetæ.*

PRAEFECTVRAE *Classis Ratiariensis.*

OFFICIVM *autem habet ita.*

PRINCIPEM *de eodem Officio, qui completa militia adorat Protectorem.*

Numerarios, & Adiutores eorum.

Commentariensem.

Adiutorem.

A libellis siue Subscribendarium.

Exceptores, & ceteros officiales.

COMMENTARIVM.

DE DVCE DACIAE RIPENSIS. Cap. CLIIII.

OLIM Dacia vltra Danubium vsque ad Sarmatas ad septentrionem per ambitum mille milliariorum extendebatur; a Traiano in prouinciæ formam est redacta, deinde sub Gallieno amissa, cùm in ea Ceronius, vel vt alij, Cecropius Dux esset; [a] demum cùm illam ægrè Aurelianus recuperasset, ipsius populos trans Istrum duxit; liminibusque ad flumen transpositis, Daciam Ripensem citra Danubium vsque ad Saucum appellauit, & ita Valentinianus vocat Tautomedi Daciæ Ripensis Duci scribens. [b] Interiorem verò Daciam mediterraneam, dixit. [c] Auctor est Iornandes, [d] Dacos, inquit, sub imperio suo Traianus, Decebalo eorum Rege deuicto adiecit, ac terras vltra Danubium, quæ habent mille millia passuum, in prouinciam redegit. Sed Gallienus eos, dum regnaret, amisit. Aurelianusque Imperator euocatis inde legionibus in Mœsia collocauit, ibique aliquam partem Daciam mediterraneam, Daciamque ripensem constituit, & Dardaniam iunxit. Hæc ille. Eadem habebat insignia hic Dux, idemq; officium, quæ superiores Duces, & nouem oppidorum imagines, præter alia XIIII. hic non repræsentata. Itaque omnia erant præsidia XXIII. defensa cuneis equitum 9. Auxilijs 6. legionibus 10. & alijs numeris idest cohortibus 2. & Classibus 2. poterat esse equites 900. peditum 10000. Verum tempore Notitiæ, Dacia, ab Attila Hunnorum Rege, Martiano, & Valentiniano imperantibus, deuastata fuit, inquiunt Paulus Diaconus, & Iustinianus. [e] Sed à Leone recepta fuisse videtur, cum de eius Ducis, & vtriusque Mœsiæ, ac Scythiæ officijs disponat. [f] Iustinianus certè omnibus cis Danubium Romano imperio adiectis pristinos limites restituit. [g] Ducis Daciæ Numeri sequuntur.

a Pollio in Gallienis.

b in l. 13. C. Thec. de op. publi.
c l. 4. C. de metat. Nouel. 11.
d de regnor. & temp. succ.

Præsidia 23.

Equites 900.
Pedites 10000.
Classes 2.

e Nouella. 11.

f in l. ult. ad fin. C. de diuers. officijs
g d. Nouell. 11.

1 CVNEVS equitum Dalmatarum Forensium, excubabat Bononiæ: est inter Drauum, & Sauum fluuios in Pannonia superiore. Marcellinus lib. 31. ad Ripam Danubij locat; Gratianus, inquit, permeato Danubio delatus Bononiam, Sirmium introijt, & quatriduum ibi moratus, per idem flumen ad Martis castra descendit. Huius, & sequentium, itinerarium meminit; vbi Constantinus iura condidit. [h] Forenses autem à loco Forum dicto sunt nuncupati; nisi legamus Fortensium. Hos, & sequentes cuneos Dalmatarum, ea vexillationibus Comitatensibus Magistrorum militum præsentalium, & Magistri per Orientem esse puto.

h l. 5. C. de priuil. leg. dom. Augu.

2 CVNEVS equitum Dalmatarum Diuitensium, Dortico præsidebat, de quo Itinerarium, & Ptolomæus; sunt ex oppido ad Rhenum sito è regione Agrippinæ, quod munimentum Diuitense, & vulgo Deutsch, appellatur. Diuitensium meminit, & Marcellinus. [i]

i lib. 26. & 27.

3 CVNEVS equitum Scutariorum, Cebro præerat: à Ciambro Daciæ fluuio, aliqui hunc locum deriuant. Hic etiam erat pars legionis primæ Macedonicæ sub hoc Duce.

4 CVNEVS equitum Dalmatarum Diuitensium, Augustæ degebat. Pretoriam Augustam, Ptolomæus vocat, in Dacia. Itinerarium legit Augustis.

5 CVNEVS equitum Dalmatarum, & ipse Augustæ morabatur: nisi fortè vitio librarij, bis idem præsidium sit repetitum: vel Augustiam oppidum intelligit, de quo Ptolomæus.

6 CVNEVS equitum Dalmatarum habitabat Varinæ, Varianæ Itinerarium, quod & sequentium præsidiorum meminit. Credo legendum Varinianæ, de qua infra, ubi pars legionis V. Macedonicæ, sub hoc Duce excubabat.

7 CVNEVS equitum Stablesianorum, præsidebat Almo. Mons est Pannoniæ, quem Probus allatis ex Italia vitibus conseuit. [k] Hi erant ex X. Vexillationibus Magistri militum per Orientem, per plura loca dispertiti.

k Aurel. Auctor.

8 CVNEVS equitum Scutariorum, manebat Agetæ legit itinerarium. Hic morabatur & pars legionis XIII. Geminæ, sub hoc Duce, & Classis Histrica appellata. Scutarij erant ex Vexillationibus vtriusq; Magistri militum præsentalis in Oriente.

9 CVNEVS equitum Constantinianorum, in Vto oppido degebat. Vrsini codex habet, Lito: sed prior lectio placet, ab Vto enim fluuio Daciæ Ripensis, [l] dictum puto, quem Plinius, e a monte Hemo in Mœsia manare tradit. Alter horum cuneus fines Mœsiæ defendebat. Hi erant equites, qui Daciam tuebatur: sequuntur pedites, & primo.

l vt ponit Comes Marcellin.

AVXILIARES.

1 AVXILIVM Miliarensium Transalbam Daciæ incolebat. Dicit Daciæ, quia alia oppida Transalbæ extra Daciam reperiebantur. Miliarensis, locus est Romæ in hortis Salustianis, unde fortè hi nomen habuere, Vopiscus. [m] Miliarensem, inquit, porticum in hortis Salustij ornauit, in qua quotidie & se, & equos fatigabat.

m in Aureliano.

2 AVXILIVM primorum Daciscorum, Drobetæ præsidebat. Ea Dacia primi erant lecti, & ad differentiam secundorum, de quibus infra, primi appellati; sed legendum, Dacicorum.

3 AVXILIVM Crispitiense, Crispitiæ excubabat, à loco nomen traxit.

4 AVXILIVM Mariensium, Oesco insidebat. Oescum Triballorum propè Danubium Ptolomæus collocat; vbi etiam erat pars legionis quintæ Macedonicæ, sub hoc Duce. ab Oesco fluuio, quem ex Rhodope manare Plinius scribit, est dictum. Apud Itinerarium legitur, OESCO LEG. MAC. idest legio Macedonica, quam hic resedisse significat. Maria est oppidum Peloponesi Ptolomæo, unde hoc auxilium extrahi potuit; fortè legendum, Martensium.

5 AVXILIVM Claustrinorum, Transluco præerat, idest vltra Lucum oppidum, sic infra Transdiernis, & Transdrobeta, nomen tamen est loci ita

dicti

dicti Clostra oppidum est in Latio Italiæ: sed à loco apud Barbaros Claustra nonunato, aut a claustris, quæ sunt limitum municiones, [a] hos Claustrinos vocatos puto.

a l. cum. 4. C. de offic. mag. offic.

6 AVXILIVM Secuodorum Daciscorum, ex Dacia secudo lectorum, manebat in Burgo Zono.

TEGIONES.

1 PRAEFECTVRAE militum Exploratorum, Transdiernis habitantium. Diernam oppidum Ptolomæus statuit in Dacia propè Tubitcum. Hæc verò præfectura, erat Transdiernis, oppido ita uocato. Hæc præfectura per errorem auxilijs est adiuncta, cum sub legionibus sequentibus, inter præfecturas legionum esset collocanda. Exploratores legionarii milites sunt quoque sub Duce Mœsiæ primæ.

ITEM LEGIONES.

1 PRAEFECTVRAE Legionis quintæ Macedonicæ, Varinianæ, pars legiouis, habitauit. Quintam Legionem Macedunicam, sub Augusto, in Dacia mansisse, Dion [b] memorat, quæ hic in quatuor pręsidia diuidebatur. Alia pars sub Comite Aegypti merebat: Reliquum, apud Magistrum militum per Oriẽtem residebat: vnaque erat ex nouem legionibus Comitatẽsibus ipsius in plures diuisa præfecturas, quarum aliæ mille peditibus, aliquæ 500. constabant, vt auctor est Constantinus Porphyrogennéta in themate.

b lib. 55.

3 PRAEFECTVRAE Legionis quintæ Macedonicæ, Cebro, vbi etiam erat Cuneus equitum Scutariorum, sub hoc Duce: Huius loci meminit & Itinerarium.

4 PRAEFECTVRAE Legionis quintæ Macedonicæ, præsidebat Oeteo, scilicet pars legioois. Hic quoque erat auxilium Mariensium, huius Ducis.

5 PRAEFECTVRAE Legionis decimætertiæ Geminæ, morabatur Aegetæ: ubi etiam erat cuneus equitum Scutariorum, sub hoc Duce. Legendum, Geminæ, Dion [c] enim ait, Decimamtertiam legionem duplicatam siue geminam in Dacia ab Augusto locatam; Eiusdem pars militabat sub Comite Aegypti: alia hic in Dacia. Reliquæ quatuor in sequentibus locis excubabant: vnde in sex præsidia dispertita reperiebantur: et si sex millium tota legio fuisset, quodliber præsidium mille pedites habuisset.

c d. lib. 55.

6 PRAEFECTVRAE Legionis decimætertiæ Geminæ Transdrobetaio oppido, ita nuncupato ultra Drobetam; de qua supra.

7 PRAEFECTVRAE Leginnis decimætertiæ Geminæ insidebat Burgonouo; Burgos uocabant crebra habitacula p̄ limites constituta, inquit Orosius; [d] quo nomine appellatur castrum in agro Placẽtino, & alia in Italia, ubi fuere præsidia.

d lib. vlt. c. 33. l. vlt. § in Sardiuia. C. de offi. P. P. Africæ.

8 PRAEFECTVRAE Legionis decimætertiæ Geminæ Tribunus morabatur Zernis, quo iuris Italici Coloniam Traianus deduxit. [e] In quodam marmore citãto, a D. Cuiacio viro eruditissimo, de hac Colonia id legitur. I. O. M. Romulo parenti, Marti auxiliatori, fœlicibus auspicijs Cæsaris D. Neruæ Traiani Aug. condita Colonia Dacia Zernis per M. Scaurianum Proprætorem. Hæc oppida, etsi in antiqua Dacia, cum prope Danubium essent, in Romanorũ potestate permanserunt. alia semel amissa, nunquam in eorum ditionem rediere.

e l. 1. §. in Dacia quoque. ff. de cẽsibus.

9 PRAEFECTVRAE Legionis decimætertiæ Geminæ Ratiariæ, in Iure legitur Retiarię, ubi quandoque Diocletianus Iura condidit. [f] Hæc erat una ex fabricis Illyrici. Ratiaria est apud Ptolomæum, Mysiæ superioris oppidum; & RATIARIAE Legio decimaquarta GG. idest, Gemina in Itinerario fuisse legitur, pro decimatertia.

f l. 8. C. cõmunia de success.

10 PRAEFECTVRAE Legionis quintę Macedonicæ, Sucidaua excubabat. Hoc oppidum erat in Moesia secunda sub eius Duce, ubi cuneus equitũ Stablesianorum residebat: Vnde aut hoc aliud oppidum eiusdem nominis in Dacia Ripensi fuit, aut uterque castra ibi coniuncta habebat. Hæc enim pręfectura sub duobus Ducibus esse non potuit.

1 TRIBVNVS cohortis secundorum reducum, residebat Siosię. Tribuni sunt cohortium, uexillationum, numerorum, & scholarum. [g] Hi fortè reduces sunt dicti, quod ab hostibus capti reduces fuissent.

g l. 8. C. de erog. milit. annon.

2 TRIBVNVS cohortis decimęnonę Sosthacę stiua habebat. Vetustius codex habet cohortis nonę.

11 PRAEFECTVRAE classis Histricę, Agetę, vbi erat & cuneus equitum Scutariorum, & pars legionis XIII. Geminę.

12 PRAEFECTVRAE classis Ratiariensis, à Ratiaria oppido, obi manebat, nomen habuit; Hic, & pars legionis XIII. Geminæ sub hoc Duce, locata fuerat: Pręter pręsidia in Notitia recitata Zosimus [h] scribit aliud Constantinopoli fuisse, quod duobus militum numeris constabat, cuius nulla in hoc libro fit mentio.

h li. 4. post prin.

Hęc sunt Orientalis imperii pręsidia, seu equites, alę, & Cunei, auxilia, Legiones, & Cohortes, quę limites illius Imperij, & uniuersam eius ditionem tuebantur, cũ quibus & Spectabiles dignitates sunt explicitę. Nunc de Clarissimorum insignibus, & officijs, est uidendum.

DE PALAESTINAE, ET ALIARVM Prouinciarum Consularibus, eorumque insignibus, & officijs. Cap. CLV.

ILLVSTRIVM, & Spectabilium officiis, insignibusque explicatis; Notitia ad Clarissimos, prouincias administrantes transit; qui erant, Consulares, Correctores, & Pręsides ferè omnes clarissimi, pro quorum exemplaribus Consularem Palestinę, & Thebaidis Pręsidem proponit, ut quemadmodum ex Polycleti simulachro, statuarii ol martis delineamenta accipiebant: sic illi cęterorum consularium, & pręsidum imago atque exemplar essent: itaque cuiusque prouincię Pręsides cum eorum ornamentis, aut officiis à Notitia sigillatim non referuntur, quia hinc accipiuntur, illusque sub Comite Orientis, Pręfecto Augustalis, & Vicariis, cum prouinciarum imaginibus satis est demonstrasse: Pręterea cum eadem omnium sint insignia, & officia, idẽ sępius repetere non modo superfluum, sed etiam tędium legentibus erat allaturum.

Primi ergo inter Clarissimos erant Consulares prouinciarum rectores, qui non intelliguntur consulari dignitate functi, sed insulis consularibus ornati, quos primum ab Augusto inuentos fuisse puto: Cum enim prouincias cum populo diuideret, huius Proconsulares fecit; suas verò Proprętorias: Sed in Italia, inquit Dion, [i] Prætoris & Consulis nomen seruauit, prouinciis uerò Pręfectis nomina dedit, quę illorum loco esse significant; idest Proconsules, & Proprętores appellauit: pars ergo eorum, qui in Italia ius dicebant, Consulares sunt uocati, quod nomen primò in Italia introductum, postea in prouincias est extensum: De hoc Tranquillum sentire existimo, qui Augustum Legato Consulari, successorem ve rudi & indocto dedisse scribit, [k] cuius manu, IXI. pro ipsi scriptum animaduertit. Idem ait [l] Tiberium in Capream insulam regressum, prouinciarum Pręsides non mutasse; & Hispaniam, Syriamq; per aliquot annos sine cõsularibus legatis fuisse sub Claudio. Aulus Plautius Consularis legatus Britanniam administrauit. (Tranquill. in Vespasian. c. 4.) Martyrologium quoque Aurelianum Consularem circa Neronis tempora in Italia ius dixisse narrat. Et Tacitus [m] Eodem imperante Britannia, inquit Con-

i lib. 53.

k c. 88. in Augusto.

l i Tiberio c. 40.

m in Agricola.

Digitized by Google

sularem, Perilium Cerealem accepit, & sub Vitellio nullum in Hispanus Consularem fuisse lib. 18. scribit. Itaque hic honor paulatim pluribus prouinciis est concessus. Nam præter Hispaniam, & Syria consularem habuit. Tranquillus, [a] Iudęi, ait, rebellarunt, cęsoque Pręposito, Legatum insuper Syrię Consularem suppetias ferentem rapta Aquila fugauerunt, sed & Vespasianus Cappadociam consularem fecit. Tranquillus (in eo c. 8.) Cappadocię, inquit propter assiduos Barbarorum incursus, legiones addidit, Consularemque Rectoré imposuit pro equite Romano: Hęc Tranquillus. Sub Domitiano Memmius Rufus Campaniæ, Attilius Rufus Syrię Consulares fuisse legunt, vt Tacitus [b] refert. Sed & Plinius Ponto cum potestate Consulari à Traiano est pręfectus, vt in marmore Mediolani in templo D. Ambrosij legitur. C. PLINIVS L. F. O. V. F. CAECILIVS AVGVR. LEGAT. PROC. PRO. PROVINCIAE PON. CONSVLARI POTESTATE IN EAM PROVINCIAM ET IMPER. CAES. NERVA TRAIANO AVGV. GERMAN. CVRATOR ALVEI TIBERIS ET RIPARVM. Postea Hadrianus nouam magistratuum formam inuenit, ut ait Sest. Aurelius victor, officia, inquit, publica & palatina, nec non militiæ in eam formam statuit, quæ paucis per Constantinum immutatis, hodie perseuerat: Inter alia, quatuor per Italiam cõsulares instituit, ut auctor est Spartianus, inter quos Antoninum Pium, ad eam Italiæ partem regendam elegit, in qua plurimum possidebat: Sed & Liciniú sub eo, in Italia Consularem fuisse, apud Martyrologium legitur. [c] Antoninus quoque Pius Præfectos suos locopletauit, & ornamentis Consularibus donauit. Marcus item Antoninus, inquit Capitolinus, [d] prouincias ex proconsularibus, Consulares aut ex Consularibus proconsulares, aut prætorias pro belli necessitate fecit. Sub Antonino etiam Caracalla, Rutilianus Ciliciæ Consularis præfuit. [e] Capitolinus qonque Pertinacem in prouincijs, quas Consularis gessit, sordide se egisse scribit. Itaque Consulares Magistratus prouincijs Consularibus ius dixerunt, de quibus forte intelligit Vlpianus, [f] cum ait, si mulier, & maritus diu seorsum quidem habitauerint, sed honorem inuicem matrimonij habeant (quod scimus interdum, & inter consulares personas subsecutum) puto donationes non ualere, quasi durauerint nuptiæ. Consulares appellare potest prouincijs consularibus præfectos, qui domi vxores ex consilio eiusdé Vlpiani relinquebát. [g] Hi, quod consularibus ornamentis uterentur, consulares sunt vocati; Sic Socrates D. Ambrosium liguriæ, Aemiliæque Pręsidem consulari dignitate honestatum fuisse scribit, & earum prouinciarum consularem dictum. Paulinus quoque in eius uita, ipsum consularitatis insignia suscepisse refert, ut liguriam, Aemiliamque regeret. Sed & exercituum præfecti consulares vocabantur; Tacitus, [h] inferioris, inquit, Germaniæ legiones diutius sine consulari fuere, donec missu Galbæ Vitellius aderat. & infra [i] de eodem loquens. Nec enim sularis, ait, legati mensura, sed in maius omnia accipiebantur: ad imperium enim aspirabat: & iterum, [k] ipso Cal. Ianuarij die dirumpunt imagines Galbæ Spectator flagitij Hordonius Flaccus cõsularis legatus aderat. Hæc ille. Ita autem est nuncupatus, quia ex consularibus creabatur, ut vult Vegetius. [l] Sed Vlpianus quia Consularibus insignibus vtebatur, [m] qui, inquit, exercitui præest licet consularibus insignibus vtatur, ignominiæ causa ab Imperatore missus nota laborat. Huic concinnit quod Tacitus [n] scribit, legati, ait legionum coosularibus ornamentis donãtur, sic maiores prouincias administrantes, tanquam cõsularium insignibus honestati, consulares sunt appellati.

Erant insignia Consularium secures, fasces quos Proconsulum exemplo [o] ses fuisse puto, sella curulis, & uultus Principum præmissi. Eodem modo Consularis Byzantij appellatus est Honoratus, primus Constantinopolis vrbi Præfectus, [p] & Consularis aquarum sub Præfecto vrbi Romæ, [q] quem Consulari veste insignitum fuisse censeo, vt illi Magistratui maiestas adderetur.

[a] in Vespasiano. c. 4.

[b] in Agricola. Martyrolog. 7. & 22. Maij.

[c] 16. Cal. Martij. item 27. Iulij.

[d] in Marco Antonino.

[e] l. 1. C. de general abolitio.

[f] in l. cũ hic status, 6. si mulier. ff. de donat. inter vir. & vxor.

[g] in l. obseruare. 4. 6. proficisci. ff. de offic. proconsul.

[h] lib. 17.

[i] eo. lib.

[k] eo. lib.

[l] lib. 2. c. 9.

[m] in l. 2. §. 2. de his qui notan. in fam.

[n] lib. 17.

[o] l. antepe. ff. de offic. proconsul.

[p] l. 1. C. de offic. comit. rer. priua.

[q] l. 5. C. de aque duc.

NOTITIA

Digitized by Google

NOTITIA CONSVLARIS PALESTINAE,

Cum insignibus.

NOTITIA.

Sub dispositione Clarissimi Consularis Palestinæ.

PROVINCIA *Palestina.*
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de eodem Officio.*
Cornicularium.
Commentariensem.
Adiutorem.
Numerarium.
Ab actis.
A libellis.
Exceptores, & ceteros Cortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam, sine annotatione Clementiæ Principalis.
Ceteri omnes Consulares ad similitudinem CONSVLARIS Palestinæ officium habent.

COMMENTARIVM.

CONSVLARES maiores Præsidibus, minores vero Proconsulibus erant: medias enim prouincias regebant. [a] Præter insignia prædicta in alijs etiam differebant: Consulares enim mulieris imaginem habebant, quæ ipsis creditam prouinciam referebat. Item librum mandatorum nullis notis inscriptum, quæ in Correctorum, & Præsidum codicibus incisæ inueniuntur, quemadmodum in Oriente in Consulari Palæstinæ, & in Occidente in Consulari Campaniæ cernitur. PALESTINAE Cõsularis, vir, barba, & capillis demissis, pinnis aureis caput ornatus, sedensque repræsentantur, librumq; mandatorũ viridi corio tectum, ac purpureo surrectoque tapeto, abaco instrato suffultum tenet; item aureos Principes sese amplectentes, aureæ pilæ præfixos: ipse cingulo aureis bullis præfixo, & ab humero dextro in sinistrum latus demisso, ensem annectit, quem argenteo capulo prominente, aurata claudit vagina: Viridi vero pallio, dextro humero iniecto, ac genibus circumuoluto, dextra cornucopiæ aureis plenum premit, læua hastam tenet, cui tabula alic est præfixa, in qua scriptum est, PROVINCIA PALESTINA: pedes vero ac suras, purpureis ocreis infra genua est indutus, quas aurea virga a summo ad imum intercurrit. In manuscriptis purpureum palliũ gestat: prope latomias, seu carceres, præruptis saxis munitos habere videtur. Hic Cõsularis, forte in honorem. Domini, in Palæstina nati, cæterorum consularium exemplar, a Notitia positus est. In Occidente, pro viro Consulari, imago fœminæ prouinciam simulantis, cernitur, qualis in Consulari Campaniæ spectatur, & quomodo vbique prouinciarum imagines in Notitia repræsentantur: Correctores vero, & Præsides, pro mulieris imagine, effigiem oppidi tenebant, quod & ipsum prouinciam ab illis administratam referebat, vt in Thebaidis, & Dalmatiæ, Præsidibus visitur; Omnes tamen clarissimi, præter paucos Præsides, perfectissimos nuncupatos, vocabantur. Nam & Theodosius A. [b] consularem dignitatẽ clarissimatum interpretatur. Hi appellatione GRAVITATIS, [c] aut sinceritatis [d] honorabantur, etiam ab Imperatore cum ad eos scribebat, ijdem iustissimi & uigilantissimi dicebantur. [e]

Erant in Oriente Consulares XV. In Occidente XXII. qui vsque ad Iustinianum permansere, nam & ipse Consularium prouinciarum meminit, [f] quarum Cõsulares pro codicillis magistratus soluebãt tribus chartularijs cubiculi, aureos 9. Primicerio notariorum 24. eius adiutori 3. officio P. Præt. 40.

Officium habebant Consulares, vt Præsides, & alij clarissimi: & olim binos Numerarios, vt præfecti quorum alter vectigalium, tributorum, & aliorum quæ ad largitionum curam pertinebant rationes tractabat, & summas pecuniarum, ad Procõsulem, vel thesaurorum Præfectum delatas diligenter notabat. Alter vero, ea, quæ ad Comitem rerum priuatarum spectabant, in codices referebat, ut bonorum in propinqua publicatorum, vel, quæ alio modo ad fiscum deuoluebantur, & quorundam vectigalium iura illi rationi assigantorum. Gratianus A. [g] In prouincijs singulis, inquit, duo numerarij, qui & tabularij, collocentur: quo ad vnum fiscalis areæ ratiocinium, ad alterum largitionales pertinere tituli iubeantur: Hactenus ille. Verum tempore huius Notitiæ singulos tantum Numerarios Præsides, alijque clarissimi habuere. Hi etiam tabularij uocati Præsidibus tributa non soluentium nomina suggerebant. Valẽtinianus A. [h] Qui numerarij, ait, appellari consueuerant, cõsularium atque præsidum, dumtaxat tabularij post hanc nostram sanctionem, uocabuntur: scientes se tormentis esse subiectos, nisi iudicibus, vel exactoribus debitorum, aut reliquorum modum frequenter ingesserint, sub actorum testificatione. Item Arcadius Imp. [i] Tabularios, inquit, oportet fideliter prouidere nomina debitorum; Hæc ille. Consularibus vero correctoribus, ac præsidibus Orientis, uous sufficiebat numerarius, qui utroq; officio fungebatur. In Occidente, vbiq; apud omnes præsides, duo pro numerarijs erant tabularij dicti, quẽadmodum Valentinianus constituit, qui triennij tãtum spacio, officio numerarij fungi poterant. [k] Cætera, quæ de alijs Præfectorum officialibus diximus, hic repetita esse censeantur.

a l. 1. C. vt omnes iudic. tam ciuil. quàm milit. in princ.

b in l. 1. C. de domestic. & protector.

c l. 1. C. de offic. Com. rer. priuat. l. 3. C. de pedan. iudic.

d l. 9. C. vbi causæ fiscales.

e l. 3. C. de offic. rector prouinc.

f in Nouell. §. haec omnia.

g in l. 4. C. de numerarijs.

h in l. 1. C. de numerar.

i in l. missi. 9. C. de exactoribus.

k d. l. 1. in fi. C. de numerar.

DE CORRECTORIBVS *eorumque insignibus.* Cap. CLVI.

CORRECTORES medium inter Consulares, & Præsides locum tenuisse, illisque inferiores, his uero aliquanto digniores fuisse, ex ordine à Notitia obseruato liquet. Hi antiquissimi fuisse videntur, si quidem Marmor supra portam Arimini, imperante Augusto Correctores in Italia fuisse, significat, id est sequens.

IMP. CAESAR DIVI IVL. FI. AVGVSTVS PONT. MAX. COS. XXIII. TRIB. POT. XII. P.P. MVRVM DEDIT CVRANTE L. TVRNO SECVNDO APRONIANI PRAEF. VRBIS FL. ACTEIO V. C. CORRECTORE FLAM. ET PICENI. Sed hæc inscriptio uitiata est, quia nullus Augusto imperante Apronianus urbi præfuit, sed Statilius Taurus & L. Piso; ut Tacitus scribit. Quare intelligit Rufium Turcium Apronianum, quem Marcellinus sub Valentiniano vrbi præfuisse scribit. [l] Et pro Turno legendum Turcio, reponendumq. nomen Valentiniani pro Augusto. puto vetustate corruptum marmor ab aliquo qui non intellexit, malè restauratum. certe sub Seuero & Antonino Caracalla correctores fuerunt. Eorum enim Hermogenianus, [m] & Papinianus [n] meminerunt. Post ipsos vnus totius Italię Corrector fuit: Spartianus enim scribit Tetricũ Tyrannum, ab Aureliano totius Italię Correctorem factum, idest Campanię, Samnij, Lucanię, Brutiorum, Apuliæ, Calabriæ, Hetruriæ, Vmbriæ, Piceni, Flaminiæ, omnisque annonariæ regionis. Hic Magistratus per multa tempora continuauit: Nam Diocletianus Iulianæ scribens, [o] Si post diuisionẽ, inquit, factam, testamenti vitium emerserit, ostende hoc apud Correctorem virum clarissimum amicum nostrum; quem, Numidium tum Italiæ Correctorẽ significari puto. [p] Ceionius etiam Rufius Volusianus sub Constantino, totius Italiæ annis octo Corrector extitit: [q] Sed diuisa ab eo in regiones 17. Italia, duo in ea correctores sunt relicti, vnus Lucanię, & Brutiorum; [r] alter Apuliæ, & Calabriæ. Extra Italiam prouinciæ diu Consulares tãtum, aut Præsides habuerunt, non correctores. Vnde Accursius non male eos pro Italiæ præsidibus interpretatur. [s] Tandem & prouincijs Correctores sunt dati, idest Augustanicæ & Paphlagoniæ in Oriente, Et Sauiæ in Occidente. [t] Hi clarissimi erant ut Præsides; [u] sed militibus Præfecti, quos cum scientia Magistrorum puniebant.

Chlamyde purpurea induti, uultus Principũ præmittebãt, quemadmodũ in Correctore Calabriæ & Apuliæ, Notitia ostendit: Cassiodorus in formula Rectoris, quem correctorem fuisse insinuat: Te, ille inquit, prouinciæ Rectorem nostra mittit electio, ut re vera corrigere nitaris, quos tibi commissos cognoscis, chlamydis tuæ inter alia clauos intende, ut scias non inaniter positos: Hinc fit, ut cum publicum agentes purpuram cernerent, de uigore semper Principis admonerent; Tibi fiscalium tributorũ credita monstratur exactio, constat tuæ fidei esse commissum Principi renunciare, quod in prouincijs probatur

l lib. 26.

m in l. ex omnibus. 10. ff. de off. præs.

n in l. pen. ff. de off. corr.

o in l. 4. C. si iur. & fact. ignor.

p l. 3. C. quib. ut obijcit. lõg. tẽp. præscrip.

q ex marmore.

r l. 21. C. ad leg. Corn. de fals. & l. 15. C. de decurionibus.

s in l. ex o[illegible]b. 10. ff. de off. præsid.

t l. 1. C. ut oẽs iudic. tam ciuil. quam militares, & in d. §. hæc omnia. Nouella 8.

u d. l. 1. C. ut oẽs iudic. tam ciui. quã milit. & d. l. ff post diuisionem. 4. C. de iur. & facti ignor.

probatur emergere, Tu etiam senatorem ibidem residentem iuberis audire, Tu in præfectorum milité, cum illius tantum conscientia uindicare: Tuum nomen in subscriptionibus iusserunt honoratis prouincialibus anteferri: additur, quod a Principe frater uocaris: Hæc ille.

Alias Insignibus á Consularibus Correctores differebant, quorum ornamentis omnibus non utebantur, neque ut illi, mulieris imaginem, prouinciam ab ipsis administratam referentem, sed oppidi idem significantis effigiem præferebant, quemadmodum in Correctore Apuliæ, & Calabriç. in Occidente spectatur: In Oriente enim nulla Correctorum apparent insignia. Notas etiam libris mandatorum inscriptas, diuersas á Præsidibus habebant; quibus consulares carebant: Pro codicillis tamen magistratus soluebant quantum consulares.[a] Correctores á corrigẽda prouincia dictos Cassidorus autumat:[b] Sunt, qui eosdem Moderatores prouinciarum esse putant, qui & ipsi erant clarissimi:[c] sed illud generale Rectorum nomen tempore huius Notitiæ erat.[d] Verum Iustinianus nouos Moderatores, spectabiles factos, inuenit: ut Hellenoponti,[e] quos uult antiquo nomine á Græcis ἁρμοστὰς dictos. Idẽ habent officium Correctores, quod Consulares & Præsides.

a d. Nouel. 8. ad fin.
b in formula rectoris prouinciæ.
c l. vnic. C & off. iuridic Alexan.
d ut in l. vnic. C. de offic. Comit. Orientis. li. 10. C. de assessorib.
e Nouel. 28. Arabia. Nouell. 102.

DE THEBAIDIS, ALIISQVE Præsidibus, tam clarissimis quam perfectissimis, eorumque insignibus. Cap. CLVII.

C. de offi. præsid.

PLVRES prouincias prætorias, a Proprætoribus iussu Augusti, administratas fuisse diximus; Alexander uero Imperator plurimas ex his in præsidales mutauit. Lampridius, Prætorias, inquit, præsidales prouincias plurimas fecit. Denique prætoribus sublatis, quæ ab illis regebantur, factæ sunt præsidales, donec á Iustiniano renouati sunt prætores. Itaque temppre huius Notitiæ prouinciæ omnes, aut proconsulares, aut consulares, aut correctoriæ, aut præsidales fuere.

Præsides & alij clarissimi, ut dictum est, ordinarij appellantur, quo nomine a spectabilibus distinguebantur. Valentinianus A.[f] In sacris, ait, scrinijs nostris militantes in prouincijs a salutatione ordinarij, uel spectabiles iudices non arceant. Ita etiã intelligitur Theodosij rescriptum ad Rufinũ P. P.[g] Præfectus, inquit, pretorio Augustalis, ordinariorum sub se iudicum examinãdi flagitia, & super his referendi, non amouendi, uel puniendi habeat potestatem; de Præsidibus intelligit. Aegyptus enim consularem, aut maiorem Magistratum non habebat. Sic etiam ordinarias clarissimorum Rectorum prouincias Iustinianus appellat,[h] quæ non á comite aut Proconsule, sed Præsidibus regebantur: Et ordinariam sedem Præsidum Constantinus.[i] Nemo, inquit, post litem contestatam ordinariæ sedis declinet examen: nec prius Præfecti Prætorio, aut Comitis Orientis, uel alterius spectabilis iudicis imploret auxilium quã coram pręside egerit. Item Valentinianus A.[k] Ordinariorum, ait, iudicum apparitores, nullo annorum numero, nulla stipendiorum contemplatione laxentur. Itaque á spectabilibus ordinarij separantur, sub quibus Præsides, & alij prouinciarum Rectores Clarissimi titulo honestati continentur. Propriè tamen Præsides minoribus prouincijs imperabant,[l] qui & ipsi clarissimi uocabantur,[m] paucis exceptis, qui erant perfectissimi, ut sub Comite Orientis Arabiæ Præses,[n] &, vt puto, Isauriæ, quæ minime prouinciæ habebantur, & a Ducibus, qui vicem Præsidum agebant, regebantur: Præses frater á Principe appellabatũ, Cassiodorus.[o] A Principe, inquit, frater vocaris. Iustissimi etiam ac vigilantissimi titulo honestabantur,[p] Eos etiam κρατίστους, idest optimos, aut præstantissimos appellabant; ita apud acta Apostolorum,[q] Claudius Lysias Felicem, & D. Paulus Festum uocant,[r] vnde dicti optimates vrbium videntur. tanquam omnium præstantissimi.[s] A Præside ad P. P. appellabatur.

f in l. 2. C. de prim. sacr. scrin.
g in l. 2. C. de off. Pręf. august.
h Nouel. 38. §. cõstituimus autem. ibi secundæ uero & quartæ ordinarij
i in l. 4. C de iurisdic. om. iudic.
k in l. [illegible] C. de cohortal.
l [illegible] §. De [illegible] bis C. de [illegible] P. P. Afr. l. [illegible] C. [illegible] oẽs iudi[illegible] [illegible] q̃ nul [illegible] in Auth. de appellat.
m [illegible] C. de p[illegible] [illegible] l. 3 in [illegible] C. v oẽs [illegible] eiud l. 2. C. de ordin iudic.
n l cũ reis 18. C. de pœnis.
o in formula Rectoris prouinciæ.
p l. 3. C. de offic. Rect. prou.
q c. 24
r cap. 26.
s in c. fundamenta [illegible] autem, de electio. in 6
t l. [illegible] 32. §. 1. C. de appell. §. illud in auth. coll. iii.

NOTITIA
PRÆSES THEBAIDOS
CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione viri Clariſſimi Præſidis Thebaidos.

PROVINCIA THEBAIS.

OFFICIVM *autem habet ita.*

PRINCIPEM *de eodem Officio.*

Cornicularium.

Commentarienſem.

Adiutorem.

Numerarium.

Ab actis.

Exceptores, & ceteros Cortalinos, quibus non licet ad aliam tranſire militiam ſine annotatione clementiæ principalis.

Ceteri omnes præſides ad ſimilitudinem præſidis Thebaidæ, Officium habent.

COMMEN-

COMMENTARIVM.

QVINQVE fasces præmittebat,[a] cum libro mādatorum quibusdam notis inscripto, & viridi tegumento inuoluto, quem in auditorio penes se iudicans tenebat, quemadmodum in Thebaidis, & Dalmatiæ Præsidibus Notitia ostendit. Pręsides in Oriente imaginibus Principum carent, quas in Occidente præferunt: oppidique effigiem prouinciam à se rectam referentem, vt Correctores habebant. Præterea codicem mandatorum dorso his notis inscriptum, quibus Consulares carent. FL. VAL. PNEN. IVSSV AV. eas ita sum interpretatus: Fœlix liber veniens à Latereulo primicerii Notariorū, & notarijs iussu Augustali. Exemplo, Præsidis Thebaidis ceteri Præsides eadem insignia, & officium habent. Is fortè vt dignior pro aliorum exemplari est positus. Insignia Præsidibus prælata fuisse supra diximus, & hoc etiam Martyrologium significat, quod hæc uexilla appellat. Beatum enim Fabium martyrē cum ferre vexilla præsidialia recusaret, primo in carcerem trusum, mox capite punitum fuisse scribit.[b] noluit forte vultus Principum consecratos, qui adorabātur, uel alias idolorum imagines ferre. Per annū tantum prouincijs Præsides præficiebantur; sed tempus arbitrio Principis prorogabatur, inquit Cassiodorus.

a Dion. lib. 53.
b pridie Cal. Augusti.

Hi sunt tres magistratuum prouinciarum ordines clarissimi: supersunt Perfectissimorum ostendenda insignia, quæ nulla in Oriente à Notitia repręsentantur, vbi tamen consulat Arabiæ, atq; adeo Isauriæ Præsides hoc titulo honestatos.[c] Verum in Occidente in Dalmatiæ Præside, perfectissimorum insignia & officium demonstrantur, quæ fermè eadem erant, sicut correctorum, & aliorum præsidum, nempe duorum Principum in unum uirum desinens imago, aureæ columellæ præfixa, qua tamen Orientis præsides carent, item liber mandatorum uiridi tegumento tectus, & abaco purpureo, surrectoque tapeto substrato impositus. Infra est oppidi effigies prouinciam à Rectore perfectissimo administratam referens, cuius nomen supra est inscriptum. Notas tergo codicis mandatorum nullas incisas habent. Horum officia, in nullo à correctorum, aut consularium officijs discrepant: cum uerò in quibusdam à spectabilium & illustrium cohortalibus differrent, pauca de his sunt dicenda.

c In d.l. 18. C. de pœnis.

DE DIFFERENTIIS INTER OFFICIA magistratuum. Cap. CLVIII

IDEM fermè erat consularium ac correctorum Præsidumque officium, quod & Pręfectorum, exceptis singularijs, q inter clarissimorum cohortales non nominātur, nisi sub cęterorum apparitorum classe compręhēdantur, quemadmodum in Vicarijs Orientis, sub hoc nomine videntur contineri. In Occidente vero in Vicariorum officijs singularij reperiuntur. In quibusdam etiam illustrium, & clarissimorum officia differebant, nam horum apparitores conditionales censebantur, i. conditioni suæ obnoxij,[d] vt semel facti apparitores, ab officio, nisi primipili munere completo, liberari non possent: & ideo à Paulo iurecon. perpetui appellantur.[e] præsidis prouincię, inquit, officiales, quia perpetui sunt, mutuam pecuniam dare, & fœnebrem exercere possunt. Quare Notitia subnecit, his non licere ad aliam militiam seu officium transire, sine annotatione seu indulgentia clementię principalis. Idem affirmat Valentinianus.[f] Ordinariorum, inquit, iudicum apparitores, qui uel speculatorum, uel ordinariorum attigerint gradum, nullo annorum numero, nulla stipendiorum contemplatione laxentur, priusquam primipili pastum digesta ratione compleuerint. Ipsorum quoque liberi patris fortunam secuti, eodē modo cohortales esse cogebantur,[g] quod & in legionarijs militibus obseruabatur, vt patris militis in bello defuncti, filius locum subiret.[h] Sic & tabularij Reipublicę serui conditionales uocantur,[i] cęterum qui primipili munere functus erat, etsi ab officij onere liberabatur, curię tamen patrię compellebatur seruire.[k] Illustrium uerò aut spectabilium apparitores liberi nulla officii necessitate obstringebantur.[l]

d l. 8. l. 17. C. de aduocat. diuers. iudiciorum. l. 2. & 3. C. vbi quis decur. vel cohor. alia. condit. conueniat.
e in l. præsidis, 34. ff. de cert. pet.
f in l. 7. penul. & vlt. C. de cohortalib.
g l. 12. C. de cohortalib. l. 2. & seq. C. de filiis official.
h l. fin. C. eod.
i l. scripturas, 12. C. qui potiores in pign. hab. l. 7. C. de iure fisci. l. 3. 5. 7. & 8. C. Theod. de numer. actuar.
k d. l. pen & ult. C. de cohortalib.
l d. l. 7. C. de cohort. l. 2. & ult. C. de apparitor. P. P.

2 Vt igitur clarissimorum Magistratuum apparitores, ab alijs dignoscerētur, discoloribus penulis, seu pallijs tegebantur, qualibus hodie Nūcij Taurinēses utuntur: subtus uerò pro cingulo, loro, aut fascia lanea à dextro humero in sinistrum latus descendēte cingebantur. Gratianus A.[m] Officiales, inquit, per quos statuta complentur, ac necessaria peraguntur, uti quidem penulis iubemus, uerum interiorem uestem ad modum cinguli obseruare, ita tamen ut discoloribus quoque pallijs pectora contegentes conditionis suæ necessitatem ex huiusmodi agnitione testentur. Quæ uerba de Clarissimorum apparitoribus conditioni obnoxijs, non alijs intelliguntur.

m in l. 2. C. T. de habi. quo intr. vrb. uti oport.

3 Eosdem in albo cohortalium, seu matriculis satis erat scribi,[n] Spectabilium uerò & Illustrium apparitores Principis literis probatorijs uocatis comprobari oportebat.[o] In officio quoque Præsidum nullos à libellis inuenitur, qui apud alios maiores prouinciarum magistratus frequentabantur, quia Præsides ipsi per se precibus subscribere tenebantur.[p] Tot etiam ex suo officio quotannis prouinciarum Rectores ad mansiones mittebant, quot in ea prouincia cursus publici loca reperiebantur,[q] qui equis pabula exhiberi curarent, & euectiones inspicerent, Præsidique subscribendas offerrent, nè in illis abusus committeretur.

n l. 10. C. de cohorta. l. 16. C. de testa. milit.
o l. ult. ad fin. C. de diuers. offic.
p l. 2. C. de assessor.
q 34. 46. C. T. de cursu public.

In ceteris omnium officia conueniebāt, eosdemq; primates habebant, ut Principem, Cornicularium, Commentariensem, Adiutorem, Ab actis, Numerariū, Exceptores, & ceteros apparitores, quemadmodum Notitia in Præside Thebaidis ostendit. Omnium denique apparitores de suo officio cancellarium eligebant.[r] Is est, quem uulgo secretarium, Iura uero domesticum uocant.[s] Hæ sunt illustrium, spectabilium, clarissimorum, ac perfectissimorum ex laterculo maiore emissæ dignitates secundum Notitiæ ordinem explicatę.

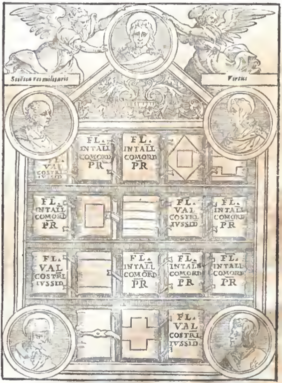
r l. nullus. 5. C. de assessor.
s l. 3. 4. 5. 6. 8. C. de assessor.

Alij quidam spectabiles reperiebantor, ut Tribuni Notarij[t] Magister census.[u] Item alij clarissimi, vt silentiarij.[x] Primicerij Scholarum, seu comites ordinis secundi,[y] & Tribuni Prætoriani, notarijque.[z] Inter perfectissimos quoque præter quosdam prouinciarum magistratus, alij plures inueniuntur, inter quos primiscrinij sub Comite largitionum eminebant.[a] Sed Notitia de maioribus tantum, qui à laterculis prodibant, non alijs tractat. Cæterum quia inter utriusque Orientis; Occidentisque dignitates, duo armaria libris referta reperiuntur, ne quid in hoc uolumine intactum relinquatur, & ipsa pro virium mearum tenuitate explicare conabor.

t l. 2. C. de primicer. & secund.
u l. orphanotrophos. 32. C. de episco. & cleric.
x l. vlt. C. de silentiar.
y l. 2. C. de primic. scholar.
z l. 6. C. de aduo. diuer. iudic.
a l. 7. C. de pala. et sacr. largit.

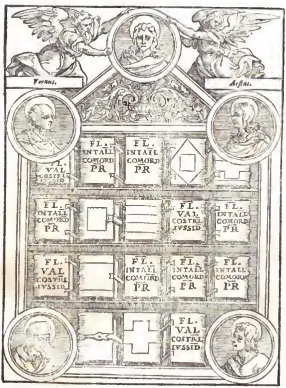
NOTITIA IMAGINES ARMARIORVM.

DIVINA PROVIDENTIA.

Auctoritas *Felicitas*

DIVINA ELECTIO.

Autumnus *Hiems*

COMMENTARIVM.

DE ARMARIIS LIBRORVM HIC *à notitia repræsentatis. Ca. CLIX.*

ARMARIA inter utriusque imperij dignitates inserta in Thebaidis Præsidis atrio depicta fuisse Pierius [a] scribit: cuius uerba ita se habent. In Theodosij & aliorũ qui eo seculo fuerunt Imperatorum insignibus, in atrio Præsidis Thebaidos nuncupati argumentũ hoc pictum spectabatur, cuius exemplum in quodã eius militię ordinum, officiorumque canone descriptum Romæ apud Maffeos inspexi: Tabula est libris quodam ordine dispositis onusta, quorum nonnulli Syllabarij, quibusdam notis inscripti sunt, quibus per compendium contentæ in eis rationes indicabantur, alij nihil præscriptum habent. Supra tabulam fastigium attollitur; in media cuius facie, genij duo, latum sustentant orbem, in quo caput instar humani, cuius itá inscriptio est DIVINA PROVIDENTIA: In angulis uero tabulæ, quæ descriptos, ut diximus, libros continet, singulis, capita singula sunt apposita, quorum superius á dextra inscriptionem circumductam ostendit VIRTVS, alterum a læua SCIENTIA, interius á dextra AVCTORITAS. Quartum á læua FOELICITAS. Quod quidem, ut puto innuit rerum omnium gerendarum summam á Deo primũ emanare, eumque conciliandum in primis ut nostra omnia fortunentur: Mox necessariam esse virtutem quippé animosum, aptum, & idoneum debere esse hominem, qui præclara sit facinora aggressurus: Verũm uirtutem solam parum prodesse, nisi accesserit disciplina, cuius scientia eruditi, & tempora, & occasiones internoscamus: sed enim & hæc, & illa ui sufficient, nisi & auctoritas adiuncta fuerit, qua milites populique sub Imperio contineantur, iussao

a lib. Hieroglyphicor. 32.

non

non cunctanter exequamur. Vndè legas de Vespasiano, cum esset iam a militibus salutatus Imperator, auctoritatem, & quasi maiestatem quandam inopinato scilicet, & adhuc nouo Principi defuisse, quæ non prius accessit, quàm è plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure sedentem pro tribunali pariter adijssent orantes, ut Tranquillus ait, opem ualetudinis demonstratam a Serapide per quietem restituturum, oculos si inspuisset, confirmaturum crus si dignaretur calce contingere: cumque uix fides esset, rem ullo modo successuram, ideoque ne experiri quidem auderet: Extremò hortantibus amicis palam pro concione utrumque tentauit, nec euentus defuit, atque ità, quod primum desiderabatur, auctoritatem indeptus est. Sed & quarta necessaria est, fœlicitas, quippè licet enim animis ualeas, experientia sis eruditus, auctoritate præstans, nisi tibi res fœliciter succedat, ruere plerunque omnia, & elabi in irritum experieris.

Addita huic & altera tabula, cum ijsdem libris, & librorum notis, & genijs in fastigio orbem caput referentem sustollentibus, sed angulares circuli affixi a stirpta habent nomina singula, singulis. VER, AESTAS, AVTVMNVS, HYEMS, ut scilicet, admoneamur diligenter nos animaduertere debere, ut suo quæque tempore agantur, procurenturue. Hæc Pierius, qui pauca ex multis explicat. Sed ego hæc aliter interpretor: Hic enim Primicerij notariorum, qui magistratuum insignia in manu habebat, atque mandatorum codices scribi curabat, & euchat, totamque ferè hanc Notitiam tractabat, officium & diligentiam repræsentari existimo. Itaque libros magistratibus tradendos in armario dispositos ostendit, qui ex notis, quibus sunt inscripti non rationum codices, ut opinatus est Pierius, sed mandatorum, magistratibus tradendi, esse dignoscuntur: In manuscriptis plures etiam dignitatum codicilli spectantur, qui a maiore laterculo, & eodem Primicerio prodibant, ad quem omnium ferè dignitatum cura spectabat. Armaria quoque illa esse in quibus hi codices reponebantur, quatuor contignationes arguunt. Hic ergò præcipua magistratuum insignia idest Principis mandata, a se accipienda Primicerius notariorum ostendit. Hæc ab Augusto inuenta fuisse Dion [a] scribit, quæ procuratoribus suis, Proconsulibus, & Proprætoribus seù Legatis dabat, & illorum particulæ ab Vlpiano, [b] & alijs recitantur. Illa diu intermissa Iustinianus renouauit, quæ mittentia prouinciarum Præsidibus XVII. capitibus explicuit; [c] & laterculo maiore, ac legibus inseri præcepit. Hæc, cùm primum in prouincias uenissent Præsides, clero, cum Episcopo, & populo metropolis conuocato, palam legi & actis inseri iussit, eorumque exemplum publicè in omnibus prouinciæ ciuitatibus legendum proponi, ut omnes ea mandata, seruarentur, scire possent. [d]

a lib 53.

b in l. 6. ff. de offi. proconsul.
c Nouella. 17.

d §. pen. d. Nouel. 17. & l. ult. C. eod scilicet de mandat. Princip.

Duplex autem armarium, duplicis prouinciarum imperij Orientis, & Occidentis typum refert, ad quorum concordiam significandam, utrorumque codicum tegumenta, coloribus & notis sibi respondentia cernuntur. In his colores quatuor exprimuntur, viridis, luteus seu aureus, purpureus, & ferrugineus huius loco manuscripti codices, album ponunt: librorum tegumenta, pro magistratuum dignitatibus, varia reperiuntur: qui Illustribus tradebantur, in umbilico uultum Principis aureum, aut eius loco notas quasdam habebant, quibus alij carebant: Codices manuscripti albos siue argenteos, & aureis fasciis in capitibus, & medio, cunctos, tam in Oriente, quàm Occidente, illustrium libros repræsentant. In meo codice, pro albo, purpureus color spectatur. Vicarij duo, & ipse Primicerius notariorum, omnesque rei militaris Comites, Ducesque notas suis libris inscriptas habebant, quarum aliæ sunt. FL. IN. TALL. COM. ORD. PR. quas ita sum interpretatus, fœlix liber inuectus notarijs laterculi continens manda a ordine primicerij. Aliæ sunt. FL. VAL. COS. TRL. IVSSI. D. quas ita exposui Fœlix liber venit à laterculo continens sacros titulos, rerum largitionalium iussione diuina. Sic in iure debita fiscalia vulgo tituli largitionales uocantur. [e] Verba quoque diuinæ iussionis reperiuntur, & apud Iustinianum. [f] Aliæ notæ codicibus horum armariorum inscriptæ in impressa Notitia non reperiuntur: at in manuscriptis hæ uisuntur. FL. VALL. P. N. EVS. IVSSV. DD. quas interpretor. Fœlix liber venit a laterculo primicerij Notariorum eius, iussu diuino. Côstat enim apud Petrum Diaconum has notas, EVS. significare eius. Hæc inscriptio in tergo Codicis mandatorum Præsidis Thebaidis inuenitur, qui in Notitia impressa loco EVS. habet E. N. IVSSV. AV. idest & Notariorum iussu Augustali. In eadem Notitia manuscripta, in unius Codicis dorso hæ notæ reperiuntur. FL. VALE. MAG. MEM. IVSS I. D. quæ sunt pro insignibus Magistri scriniorum Occidentis, & significant. Fœlix liber uenit à laterculo edendus Magistro memoriæ iussione diuina: alias uerò notas VALE. credo esse scribendas VALL. vt aliæ similes sunt in eodem armario FL. VALL. PNV. IVSS. DD. Difficile est has notas exponere, quas Iustinianus [g] signa, & compendiosa ænigmata appellat: sed quantum coniectura assequi potui, pro uirium tenuitate explicare sum conatus, si scopum non attigero, satis erit propius accessisse, aut saltem alijs acutioris ingenij verius interpretandi viam aperuisse.

e l. 2. C. de Canone largit. tit.
f Nouella. 114.

g in l. 1. §. ult. C. de vet. iure enucleando.

Armaria in summo fastigiata, binos utrinque habent genios, purpureis stolis amictos, qui muliebre caput circulo inclusum, flexis genibus sustinent, tum pta Orientale scriptum est DIVINA PROVIDENTIA; super Occidentale, DIVINA ELECTIO: sed in Vitus codice primum est uiri caput purpureo pallio humeris iniecto. Pierius ad Deum hæc refert, prout, omnia sunt referenda: sed uereor nè humanam Principis prouidentia significetur, uelut à Deo ministrantibus angelis ipsi inspirata, quam sub fœminæ effigie repræsentat; Insinuat autem Principis diuina prouidentia assiati, orbem Romanum gubernari, qui libris mandatorum traditis magistratus ad illum rectè administrandum instruit; similiter diuina eius electio esse intelligitur, cum inspirante Deo, uiros ad hoc munus idoneos, & scientia, ac rerum usu expertos legit. Actiones uerò, & res Principis, passim in iure diuinæ appellantur, ut diuina indulgentia, [h] diuina delegatio, [i] sanctio, [k] domus, [l] & alia huiusmodi. Eodem modo diuina eiusdem prouidentia, & electio est appellata.

h l. 3. ff. de constitut. Princip.
i l. pen. C. de appellat. n. b.
k l. 4. C. de temp. appell.
l l. 2. C. de sacr. sanct. eccle. l. 8. C. de exactorib. tribut. l. 13. C. de re milit.

In singulis præterea utriusque armarij angulis, singula humana capita circulis inclusa spectantur, quæ eudem oris & vestium habitu sibi respondent, primum enim idest Orientale armarium in summo a læua habet hominis effigiem tonso capite, tunica purpurea, & supra eam toga prasina induti, cuius inscriptio est, SCIENTIA REI MILITARIS; seu in manuscriptis est VIRTVS, vtrunque pro eodem Veteres habuere. Alterum quoque armarium idest Occidentale, in summo & ipsum a læua eiusdé oris, & habitus caput habet, cui inscriptum est VERNVS, hoc est primum tempus anni, adolescentiæ comparatum, quia scientiam rei militaris apprehendendam esse significatur. Hæc enim ætas apta est ad discédú, [m] & ob id scientiæ militari ver respondet. Togam viridem gestant, quòd hic color uerno tempori, quo omnia uirent in primis conueniat. Cassiodorus [n] loquens de coloribus quatuor factionum aurigarum, quarum una prasini coloris ver imitabatur. Prasinus, inquit, uirenti uerno est dicatus, unde solet esse argumentum spei, quæ ex rei militaris scientia concipitur. Toga uerò propria est Romanorum uestis, [o] indicat in ea ipsius excelluisse. Rubeus color in tunica significat partem caloris æstiui messe ueri. In manuscriptis, capita muliebria capillos in humeros spargunt.

m l. 37 ff de ædilicio edicto.

n lib. 3. variar. ad Faustum.

o l. 31. ff. de iure fisci.

A dextera summi anguli armarij Oriétalis est imago capitis muliebris cauo orbi inclusa, quæ supra

viridem

Digitized by Google

iridem tunicam, togam gesta t roseam, cui inscriptum est VIRTVS, sed manuscripri habent SCIENTIA REI MILITARIS. In eodem angulo alterius armarij, simile omnino caput huic respondet, cui inscriptum est, AESTAS, quæ cum propter ardorẽ ignem imitetur, roseam togam induit: Cassiodorus,[a] Roseus, inquit, æstati flammeæ dicatus est: Hæc virilem ætatem, robore firmatam refert, cui æstiui labores conueniunt. Robur enim pro virtute Veteres accipiebant, vt indicat Gordiani numus, in quo spectatur Hercules nudus, cum claua, & inscriptione VIRTVS AVGVSTI. significant ergo hæ imagines, ex scientia rei militaris, virtutem & robur æstati respondens oriri. Prasinus color in tunica, forte denotat virtutem virentem, rei militaris scientia produci, quemadmodum æstas veri succedens, eius viriditatem retinet: At manuscripti togã æstatis auream, tunicam vero rubram ostendunt. Toga, Romanos & eorum imperium indicat, quod virtute excelluit; sicut & Virgilius[b] significat.

a in loco supra citato.

b in 7. Aeneid.

Hinc progeniem virtute futuram
Egregiam, & totum qua viribus occupet orbem.

A læua Orientalis armarij in imo est aliud caput humanum, duplici luteo circulo inclusum, subscriptum est, AVCTORITAS. Caput purpureo pileo tegitur, tunica viridis ab humeris circa collum rubeo limbo ornata pendet; Ante pectus rubeum pallium á sinistro humero descendit.

In imo læuæ Occidentalis armarij, est omnino huic simile caput, cui subscriptum est, AVTVMNVS: Prasina tunica, indicat verni aeris temperiem, & plenum virentibus fructibus autumnum redire, Pallium rubens ante pectus eo tempore adhuc æstatem calescere ostendit; foecunditas vero fructuum in primis adscribitur autumno, quod & Vergilius[c] hoc carmine cecinit.

c In 2. Georgico.

Et varios foetus ponit autumnus, & alte
Mitis in apricis coquitur vindemia saxis.

Ob id eum Græci ὀπώραν vocant: significatur autem ex scientia rei militaris, & virtute auctoritatem, ac imperium, cum vtilitate, & commodo acquiri, quod in primis Romano contigit imperio. Pileus purpureus caput tegens sapientiæ signum est, vt Hesychius & Pierius volunt, propterea quod in capite cerebrum sapientiæ est organum: Purpura Principis propria, eius prudentiam, & imperium insinuat: autumnus & ipse capite tecto pingitur, ob ventos & aeris frigiditatem, quibus vexatur, vnde noxius ab Hipocrate prædicatur: sed in manuscriptis hæc duo capita sunt mulierum, sparsis in colla capillis cum croceis pallijs humeris iniectis.

In imo dextræ Orientalis armarij, vltimum est caput hominis, duplici & ipsum orbi caño, luteoque inclusum, cuius humeris rubens tunica volat Prasinum pallium ante pectus tegit, subscriptum est, FELICITAS, cui in Occidentalis armarij parte dextra, simile caput respondet; infra scriptum est HYEMS, quæ ex Prasino pallio superiore, Veri se obuiam ire ostendit; rubens tunica æstatem mox reuersuram indicat: Id tempus autem, quo fructibus fruimur, felicitati aptum esse constat, & genio opportunum, quod & Virgilius[d] significat.

d in 1. Georgico.

Frigoribus parto agricolæ plerunque fruuntur
Et mutuo inter se læti conuiuia curant.
Inuitat genialis hyems, curasque resoluit.

Itaque ex scientia rei militaris virtus, ex virtute auctoritas, ex auctoritate foelicitas prouenit, quæ omnia imperio Romano contigere. In manuscriptis pro hyeme est mulier, pallio purpureo caput, tergumque, & pectus tecta. Hanc ante duæ albæ corniculæ, quæ auersæ conspiciuntur, sunt Hyemis symbolum, inquit Pierius.[e] albæ propter niuem hyemalem ostenduntur. Ego eas hic concordiæ typum esse puto, ob eximiam fidem, quam inter se seruant. Principum enim concordia, & mutui amoris candor per albas aues insinuatur. Summatim vero plurimi codices ordine dispositi, rectam imperij Romani Magistratuũ administrationem repræsentant, quæ ex libris mandatorum ipsis traditis, indicatur. Explicitis Romani Orientalis Imperij dignitatibus, ad Occidentales Notitia transit, quas pro viribus interpretari conabimur.

e auctoritate Hesiodi & aliorum.

Finis Primi Libri, Et dignitatum Rom. Imperij Orientalis.

Digitized by Google

Digitized by Google

GVIDI PANCIROLI
COMMENTARIORVM
IN NOTITIAM VTRANQVE IMPERII ROMANI,
LIBER SECVNDVS.

In quo Dignitates & Administrationes, tam Ciuiles quàm Militares in partibus Occidentis exactè declarantur.

Cui adiectus etiam est eiusdem Auctoris libellus de Magistratibus Municipalibus.

VENETIIS, M.D.XCIII.
Apud Franciscum de Francisci Senensem.

DE

OCCIDENTALIS IMPERII:

Dignitatibus tam Ciuilibus, quàm Militaribus,

LIBER SECVNDVS.

NOTITIA.

NOTITIA DIGNITATVM OMNIVM Tam Ciuilium, quàm Militarium, in partibus Occidentis.

De initio, terminis, diuisione, ac dignitatibus imperij Occidentalis.

CAPVT I.

COMMENTARIVM.

IMPERIVM Roma. ab Augusto penes vnú Principem vsque ad M. Antoninum, & Verum continuauit: Hi simul primi imperare cęperunt; deinde Seuerus cum Antonino filio, & alij; sed hi nullam prouinciarum diuisioné fecerunt, cum semper apud maiorem tota auctoritas permaneret. Probus & Florianus primi [a] in diuersis partibus, sed paucis mensibus regnarunt. Cum vero Diocletianus, & Maximianus principatu se abdicassent, Orienté cum Illyrico, Gallerio Maximino; Constanti vero chloro Constantini Magni patri, cum Africa Occidentis partes assignarunt. [b] Sed is, Italia tum à Maxentio occupata, vltra alpes Cottias tantum regnauit. Post hos Magni Constantini filij aliter Imperium diuiserunt; quod fratribus extinctis, primo in Cõstantiũ, mox in Iulianum apostatam insolidum peruenit, donec Valentinianus illud denuo cum fratre est partitus; Orienteque Valenti tradito, Occidentem sibi retinuit; quorum deficientibus successoribus, solus Theodosius Magnus rerum potitus, Arcadio Orientem, Honorio Occidenté, idest Italiam, Gallias, Hispaniam, Britanniamque, & Africam dedit, [c] ac fines Meridiem versus ad Berenicen ultimam ciuitatem Cyrenaicæ seu Libyę superioris, quæ Pentapolis, à numero quinque vrbium dicebatur, sunt positi; inde Africa minor seu Tripolitana a Syrtibus, & a Boreo promontorio Occidentalis Imperij initium fuit. Ad Septentrionem vero Princeps Orientis Macedoniam, cum Mysia prima & secunda, vsque ad Scardum montem, seu Drilonem fluuium, & Danubium tenuit. Vltra Pannoniam & Dalmatiam, omnia ad Occidentale imperium spectabant, quemadmodum ex Notitia, & Procopio [d] deprehenditur, qui Honorio imperante Occidentale imperium à Gadibus meridiem versus vsq; ad fines Africanæ Tripoleos itineris dierum XC. fuisse scribit, ab altera Herculis columna secundum Europæ littus vsque ad Sinum Ionium dierum LXXV. Orientis vero imperium a finibus Cyrenes vsq; ad Epidamnum seu Dyrrachium nauigãti iter CXXII. dierum fuisse, & Byzantio ad Istri ostia dierum XXII. E Chalcedone in Phasim fluuium dierum XL. addito itinere Dyrrachio Constantinopolim vsque totum Orientale imperium ambitum dierum 347. habuisse memorat. Notitiæ tempore hęc imperij Romani diuisio fuit, quæ in pluribus milium insignibus decussatis repręsentatur, in quibus Orientis, Africæ, Illyrici, & Occidentis partitio duobus typis indicatur, Orbe scilicet hoc O linea una per medium ducta diuiso, aut cruce obliqua instar litteræ X, distincto. Relictæ autem sunt Orienti prouinciæ LX. videlicet sub P. P. Orientis L. sub P. P. Illyrici X. Occidenti LVIII. ex quibus XXI. P. P. Italiæ parebant, totidem Præfecto Galliarum. Communi tamen consensu, uterque Princeps res imperij semper administrauit, leges coniunctim promulgauit, arma coniunxit, ac simul Consules creauit; quorum alter Romæ, alter Constantinopoli residebat, ut duo dimidia coniuncta viderentur imperia. Ob duplicem verò administrationem, dignitates, & magistratus geminari oportuit, qui similes, ac ferme ijdem utrobique creabantur, & si ob regionum, & rerum diuersitatem, in quibusdam differebant. Post operis inscriptionem sequitur in Notitia index dignitatum imperij Rom. occidentalis: Quarum nomina & seriem prius uolui hac in Tabella proponere Lectori.

[a] auctore Zonara.

[b] vt Aurelius Victor de Cęsarib. & alij referunt, vt orosi. lib. 7 ca. 35. qui hanc primam imperij diuisionem fuisse dicunt.

[c] Zosimus, in li. 4.

[d] in 2. de bell. Vandalico, in pñ

- *Dignitates Occidentis.*
  - *Illustres,*
    - *Præfectus Prætorio Italiæ, sub quo Prouinciæ XXIX.*
    - *Præfectus Prætorio Galliarum, sub quo Prouinciæ XXIX.*
    - *Præfectus vrbis Romæ.*
    - *Magister equitum.*
    - *Magister peditum.*
    - *Præpositus cubiculi,*
    - *Magister officiorum.*
    - *Quæstor palatij.*
    - *Comes largitionum.*
    - *Comes priuatarum.*
    - *Comes domesticorum equitum.*
    - *Comes domesticorum peditum.*
  - *Spectabiles,*
    - *Primicerius cubiculi.*
    - *Castrensis palatij.*
    - *Primicerius notariorum.*
    - *Magistri scriniorum III.*
      - *Memoriæ.*
      - *Epistolarum,*
      - *Libellorum.*
    - *Proconsul Africæ.*
    - *Vicarij. VI.*
    - *Comites rei militaris. VI.*
    - *Duces rei militaris. XII.*
  - *Clarissimi,*
    - *Consulares prouinciarum. XXII.*
    - *Correctores prouinciarum. III.*
    - *Præsides prouinciarum. XXXI.*
  - *Perfectissimus,*
    - *Præses Dalmatiæ.*

NOTITIA.

PRÆFECTVS *Prætorio Italiæ.*
PRÆFECTVS *Prætorio Galliarum.*
PRÆFECTVS *Vrbis Romæ.*
MAGISTER *peditum in Præsenti.*
MAGISTER *equitum in Præsenti.*
MAGISTER *equitum per Gallias.*
PRÆPOSITVS *Sacri Cubiculi.*
MAGISTER *Officiorum.*
QVÆSTOR.
COMES *Sacrarum Largitionum.*
COMES *rerum priuatarum.*
COMES *Domesticorum equitum.*
COMES *Domesticorum peditum.*
PRIMICERIVS *Sacri Cubiculi.*
PRIMICERIVS *Notariorum.*
CASTRENSIS *Sacri Palatij.*
MAGISTER *Scriniorum, Memoriæ, Epistolarum, Libellorum.*

Proconsul Africæ, cuius Vicarij sex.

VRBIS *Romæ.*
Italiæ.
Africæ.
Hispaniarum.
Septem Prouinciarum.
Britanniarum.

Comites rei militaris sex.

ITALIAE.
Africæ.
Tingitaniæ.
Tractus Argentoratensis.
Britanniarum.
Littoris Saxonici per Britannias.

Duces duodecim.

Limitis Mauritaniæ Cæsariensis.
Limitis Tripolitani.
Pannoniæ primæ, & Norici Ripensis.
Pannoniæ secundæ, & Valeriæ Ripensis.
Retiæ primæ, & secundæ.
Sequanicæ.
Tractus Armonicani, Neruicani.
Belgicæ secundæ.
Germaniæ primæ.
Britanniæ.
Mogontiacensis.

Consulares viginti duo.

PANNONIÆ. PER *Italias octo.*
Venetiæ, & Istriæ.
Aemiliæ.
Liguriæ.
Flaminiæ, & Piceni.

Annonarij

Annonarij Tusciæ, & Vmbriæ.
Piceni suburbicarij.
Campaniæ.
Siciliæ.
PER *Africam duo.*
Byzantij, alias Byzatij.
Numidiæ.
PER *Hispanias tres.*
Bęticæ.
Lusitaniæ.
Galleciæ.
PER *Gallias sex.*
Viennensis.
Lugdunensis primæ.
Germaniæ primæ.
Germaniæ secundæ.
Belgicæ primæ.
Belgicæ secundæ.
PER *Britannias duo.*
Maximæ Cæsariensis.
Valentiæ.

Correctores tres.

PER *Italiam duo.*
Apuliæ & Calabriæ.
Lucaniæ, & Brutiorum.
PER *Pannoniam vnus, Saviæ.*

Præsides triginta unus.

PER *Illyricum quatuor.*
Dalmatiarum.
Pannoniæ primæ.
Norici Mediterranei.
Norici Ripensis.
PER *Italiam septem.*
Alpium Cottiarum.
Rhetiæ primę.
Rhetiæ secundæ.
Samnij.
Valeriæ.
Sardiniæ.
Corsicæ.
PER *Africam duo.*
Mauritaniæ Sitifensis.
Tripolitanæ.
PER *Hispanias quatuor.*
Tarraconensis.
Carthaginensis.
Tingitaniæ.
Insularum Balearium.
PER *Gallias vndecim.*
Alpium Maritimarum.
Alpium Poeninarum & Graiarum.
Maximæ Sequanorum.
Aquitanicæ primæ.
Aquitanicæ secundæ.
Nouem populanæ.
Narbonensis primæ.
Narbonensis secundæ.
Lugdunensis secundę.
Lugdunensis tertiæ.
Lugdunensis Senonicæ.
PER *Britannias tres.*
Britannię primę.
Britannię secundę.
Flauię Cęsariensis.

COMMENTARIVM.

NOTITIA, Orientis dignitatibus explicatis, Occidentales eodem ordine repræsentat; primo Illustres, deinde Spectabiles, postremo Clarissimos, Perfectissimosq; recenset. Inter Illustres, quemadmodum in Oriente fecerat, duos Præfectos Prætorio, Italiæ, & Galliarum, Præfectumque vrbi præmittit. Sed Gallijs hoc tempore à Barbaris magna ex parte occupatis, eius Præfecti insignia omittuntur. In numero tantum magistratuum Orientale Imperium ab Occidētali discrepasse videtur. Inter illustres enim pro quinque magistris Orientis hic tres tantum recitantur, duo in præsenti, alter peditum, equitum alter: Tertius & ipse equitum per Gallias, prout Constantinus distinxerat, qui peditum magistros, ab equitum præfectis diuiserat. In Oriente quinque magistri mixtim equitibus, peditibusque imperabant.

Inter Spectabiles quoq; Proconsules numero differebant, qui in oriente duo reperiebantur, Asiæ & Achaiæ; Hic unus tantum Africæ. Vicarij etiā quatuor totidem diœceses Orientis gubernabant, sex in Occidente. Hic autem animaduertendum est, dum legitur Proconsul Africæ, cuius Vicarij sex; intelligendum est, cuius scilicet Africæ, non Proconsulis, quia soli Pręfecti Vicarios habebant, non Proconsules: inter hos est Vicarius VII. prouinciarum, ita tū Galliæ uidentur appellatę, etsi re vera XVII. prouincias continerent, quia ad VII. redigebantur, vt infra suo loco explicabitur, Vetustus tamen codex legit, Proconsul Africæ unus. Comites etiam orientales ab occidentalibus numero differebant: nam in Oriēte duo tantum erant, sex in Occidente. Similiter Duces Orientis XIII. numerantur, Occidētis XII. Clarissimorum quoq; numerus dissidebat; Si quidem in Oriente XV. Consulares reperiebantur, in Occidente XXII. in quibus codex impressus deficit. Nā XX. solum numerat, quibus duo in fine addendi, scilicet per Britannias duo, Maximæ Cæsariensis, & Valentiæ, qui numerum XXII. complent. Correctores etiam duo erant Orientis, tres Occidentis. Item illius Præsides XL. huius XXXI. quibus Mauritanię Cęsariensis Pręses deesse videtur; sed quia eius prouincię Dux etiam Pręsidis officio fungebatur, non Pręsidibus, sed Ducibus adscribitur: Verè tamen XXXII. erant præsidales prouincię, inter quos Perfectissimus nullus in hoc indice nominatur, qualis in calce operis Præses Dalmatiæ cum suis insignib. repręsentatur. Nullus vero in Oriente perfectissimus apparet, ubi tamen duos fuisse dixi. quia in hac dignitate explicanda non multum Notitia laborauit. singuli igitur magistratus suis locis quo ordine, in Oriente cuiusq; insignia & officia sunt ostensa infra exponentur: & à P.P. Italiæ, tanquam digniori auspicabimur.

DE PRAEFECTO PRAETORIO Italiæ. Cap. II.

ANTE Valerianum duo tantum insolidum erant P.P. postea diuisas regiones habere cœperūt. Ragonius enim, vt auctor est Spartianus in Ballista Tyranno sub Valeriano Illyrico, & Gallijs præfuit: primus vero Constantinus quatuor instituit, in-

quit Zosimus,[a] unum Orienti, secundum Illyrico, tertium Italiæ, Africæque præfecit, quartum Gallijs, Hispanijs, & Britanniæ, idque obseruatum est, & sub Constantio, qui ad Taurum P.P. scribit,[b] quem Italiam rexisse Ammianus[c] affirmat. Sed idem scribit[d] Mamertinum Iuliano apostata imperante, Italiæ, Illyrici, & Africæ præfectum prætorio fuisse. itaque Illyricum non semper suum præfectum habuit. Verum diuiso inter Valentinianum, & Valentem Imperio, quem admodum auctor est Marcellinus, Præfectus Italiæ solum Illyricum Occidentale obtinuit, quod prius totum suo parebat Præfecto. Valentinianus enim Polemio,[e] item Probiano[f] P.P. Italiæ & Illyrici scribit: Galliæ Præfectus vt prius erat, permansit. Sed Præfectus Italiæ in Principis Comitatu degebat, sicut & Præfectus Orientis Constantinopoli, qui Præfecti Pretorio Comitatus uocabatur.[g] Italiæ ergo Præfecto tres nobiles, amplæque traditæ sunt diœceses. Italia, Illyricum, & Africa.[h] Quare idem P.P. Illyrici, Italiæq; appellatur:[i] Ad quem a Præsidibus prouinciarum ipsi commissarum apellabatur.[k] Constantius,[l] ad Taurum P.P. Italiæ, De Sardinia, inquit, Sicilia, Campania, Calabria, Brutijs, & Piceno, Aemilia, & Venetia & ceteris, interpositas appellationes laudabiles sublimitas tua more solemni debebit audire. A Spectabilibus quoque ad eundem, & Quæstorem palatij prouocabatur, officio tamen Præfecti litigantibus acta excipiente, & iudicata exequente.[m] In Iustiniani Codice nulla Præfectorum Italiæ, aut Galliarum fit mentio; sed tantum Orientis, & Illyrici, scilicet Orientalis, quia eo tempore extinctum erat Occidentis Imperium. Ipse vero Africa denuo recepta, illi proprium Præfectum adiecta Sardinia tradidit. Italiæ serius recuperatæ suus Prefectus redditus non inuenitur. Eam quidem a Narsete Eunucho rectam fuisse constat; sed eius magistratus titulus in iure non apparet. Qui post eum fuerunt Exarchi, idest præcipui Pręsides sunt uocati. Præfecti vero Eparchi dicebantur.

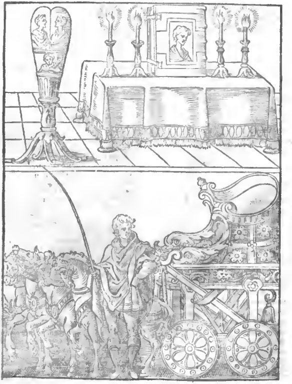
a lib. 29.
b li. 49. C. Theo. de decur.
c lib. 21.
d lib. 26.
e l. 26. C. The. de oper. pub.
f l. pen. C. de cou. temp.
g l. præcipimus. 32. C. de appella.
h l. 21. C. Th. de pascuis.
i l. 15. C. The. de appellat.
k d. l. præcipimus. 32. C. de app. §. illud, & §. 1. tlo. in auth. eo. tit.
l in l. 27. C. The. eo. titu.
m §. 1. in Auth. de adminis. offic. in sacr. app.

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI

ILLVSTRIS, PRAEFECTI

Prætorio per Italias.

ITALIA ILLYRICVM AFRICA.

COMMENTARIVM.

OMNIA Orientis Præfectorum insignia, & ornamenta officiumque, Præfectus Italiæ teouit, scilicet auratum Carpentum quatuor albis equis tractum, & vultus Principum: præterea abacum albo tapeto instratum, qui librum erectum, purpuraq; te tectum binis hinc inde Cereis accensis sustinet: Io cuius medio aureum Principis caput spectabatur. In manuscriptis argenteum tergum, aureæ fasciæ io capitibus, & medio cingunt. Præferebat quoque effigies trium mulierum, vasa aureis pleoa gestantium, quæ capita aureis pinnis ornatę, purpureo pallio auro circum texto, & in humeros, demisso uelantur. Talaribus, albisque tuoicis indutæ, nudis pedibus incedunt: Primæ inscriptum est ITALIA. Secundæ ILLYRICVM. Tertiæ AFRICA. In Vrsini codice rubris Cothurnis euinctæ, pallijs humeros tegunt. Italiæ XVII. fuere prouinciæ, Illyrici VI. Africæ VII. Harum trium dioeceseon hic P. P. totidem Vicarios habuit, uidelicet Romæ, Italiæ, & Africæ: Illyrici uero tum deuastati, nullum Notitia Vicarium ponit, eius tantum dioecesim in indice nominat; antea tamen fuit, quem iosra suo loco post alios restituere conabor. idem omnino officium hic Præfectus habet, quod alij Orientis, & latè supra est explicatum.

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Præfecti Prætorio Italiæ dioeceses infrascriptæ.

ITALIA. *Illyricum, Africa.*

Prouinciæ Italiæ decem & septem.

VENETIÆ.
Aemiliæ.
Liguriæ.
Flaminiæ, & Piceni Annonarij.
Tusciæ, & Vmbriæ.
Piceni Suburbicarij.
Campaniæ.
Siciliæ.
Apuliæ, & Calabriæ.
Lucaniæ, & Brutiorum.
Alpium Cottiarum.
Retiæ primæ.
Retiæ secundæ.
Samnij.
Valeriæ.

Sardiniæ.
Corficæ.

Illyrici Sex,

PANNONIÆ *Secunda,*
Sauiæ.
Dalmatiarum.
Pannoniæ primæ.
Norici Mediterranei,
Norici Ripenfis,

Africæ Septem,

BYZACIVM,
Numidia.
Mauritania Sitifenfis.
Mauritania Cæfarienfis.
Tripolis.
PRAEFECTVS *Annonæ Africæ.*
PRAEFECTVS *fundorum patrimonialium.*
OFFICIVM *viri illuftris Præfecti prætorio Italiæ.*
PRINCEPS,
Cornicularius.
Adiutor.
Commentarienfis,
Ab actis.
Numerarij.
Subadiuua.
Cura Epiftolarum.
Regerendarius.
Exceptores.
Adiutores Singularij,

COMMENTARIVM.

QVEMADMODVM in numero magiftratuum Orientale Imperium ab Occidentali differebat, ita in diœcefibus Vicariorum difcrepabat. Præfectus enim Orientis quinque diœcefibus præerat. Præfectus Italiæ tribus tantum, Italiæ, Illyrici, & Africæ. Italiæ prouinciæ erant XVII. Illyrici VI. Africæ VII. Vt apud Notitiam fcriptum extat, fed verè nõ erant nifi VI. computata in his etiam Mauritania Cęfarienfi a Duce adminiftrata, & fupra in indice omiffa. Et quoniam a Duce regebatur, & Africa, à Proconfule recta, ideoque omiffa, quia inter Confulares, aut præfidales non numeratur. Verum numerus augetur, quoniam inter prædictas VII. Africæ prouincias Notitia præfectum annonæ Africæ, & præfectum fundorum patrimonialium recenfet, quem eum effe puto, qui Gildonis patrimonium procurabat, & officium quemadmodum Comes rerum priuatarum habebat, & ferè illi æquabatur, vt in eo dicetur. Hi tamen prouinciarum rectores non erant, fed quia amplam habebant adminiftrationem, præfidibus comparabantur, & pars diœcefis Africanæ habebantur, de quibus infra fuo loco dicetur. His ergo duobus præfectis ademptis, prouinciæ Africæ VI. remanebant, duæ confulares, Byzatium & Numidia, tres præfidales, & fi Notitia in indice duas tantum ponat, fcilicet Mauritaniæ duæ, Sitifenfis, & Cæfarienfis. & Tripolis. His addenda eft Africa cum proconfule. itaque funt VI. prouinciæ.

Idem omnino officium hic Præfectus, quod alij P.P. Orientis habent; Quare quæ ibi dicta funt, hic repetenda non putaui. Vt autem apertius huius Pręfecti pateat imperium, eorum, quibus præerat, breuiarium appofui. Poft hunc ad alium P.P. qui fecũdum inter illuftres gradum tenet, erit tranfeundum.

Digitized by Google

Præfectus P. — **Quibus imperaret.**

- *P.P. Italiæ parebant prouinciæ XXIX. Vicarij III.*
  - *Proconsul Africæ I.* — *Africa.*
  - *Vicarius Romæ, cui prouinciæ X.*
    - *Consulares IIII.*
      - *Campania*
      - *Tuscia*
      - *Picenum Suburbicarium*
      - *Sicilia.*
    - *Correctores II.*
      - *Apulia Calabriaque*
      - *Brutij*
    - *Præsides IIII.*
      - *Samnium*
      - *Sardinia*
      - *Corsica*
      - *Valeria;*
  - *Vicarius Italiæ VII.*
    - *Consulares IIII.*
      - *Venetiæ & Histriæ*
      - *Aemiliæ*
      - *Liguriæ*
      - *Flamminiæ & Piceni annonarij.*
    - *Præsides III.*
      - *Alpes Cottiæ*
      - *Rhetia prima*
      - *Rhetia secunda.*
  - *Vicarius Africæ V.*
    - *Consulares II.*
      - *Bysantium*
      - *Numidia.*
    - *Præsidum III.*
      - *Tripolitana*
      - *Mauritania Sitifensis*
      - *Mauritania Cæsarea*
  - *Vicarius Illyrici VI.*
    - *Consularis I.*
      - *Pannonia secunda.*
    - *Corrector I.*
      - *Sauia.*
    - *Præsides IIII.*
      - *Pannonia prima*
      - *Noricum Mediterraneum*
      - *Noricum Ripense*
      - *Dalmatia.*

NOTITIA.

Sub dispositione viri Illustris Præfecti prætorio Galliarum Diœceses infrascriptæ.

HISPANIAE *septem Prouinciæ. Britanniæ,*

Prouinciæ Hispaniarum septem.

BAETICA.
Lusitania.
Callecia.
Tarraconensis.
Carthaginensis.
Tingitania.
Baleares.

Prouinciæ Galliarum decem septem.

VIENNENSIS.
Lugdunensis prima.
Germania prima.
Germania secunda.
Belgica prima.
Belgica secunda.
Alpes Maritimæ.
Alpes Penninæ, & Graiæ.
Maxima Sequanorum.
Aquitania prima.
Aquitania secunda.
Nouem populi.
Narbonensis prima.

Narbonensis

Narbonensis secunda.
Lugdunensis secunda.
Lugdunensis tertia.
Lugdunensis Senonia.

Britanniarium quinque.

MAXIMA Cæsariensis.
Valentia.
Britannia prima.
Britannia secunda.
Flauia Cæsariensis.
OFFICIVM *viri illustris præfecti prætorio Galliarum.*
PRINCEPS.
Cornicularius.
Adiutor.
Commentariensis.
Ab actis.
Numerarij.
Subadiuuæ.
Cura Epistolarum.
Regerendarius.
Exceptores.
Adiutores singularij.

COMMENTARIVM.

DE PRAEFECTO PRAETORIO Galliarum. Cap. III.

CONSTANTINVS quartu Præfecto prætorio, inquit Zosimus, [a] trans Celtas & Hispanos cum insula Britanniæ commisit; Sed & si pluribus regionibus pꝛeesset, à Gallijs Italiæ proximioribus, & opulentioribus, P.P. Galliarum est appellatus. Ita Valentinianus Viuentium, [b] Florentium, [c] & Antonium, [d] Arcadius Vincentium, [e] Honorius Dardanum [f] appellant. Itaque XXIX. prouincijs imperabat, VII. in Hispania; XVII. in Gallijs, & V. in Britannia. His omnibus in tres diœceses diuisis, totidem Vicarios præfecit. Verùm Britannia, & Hispania, Gallijsque à Barbaris captis, [g] hic P.P. esse desijt, vnde nulla eius hic repræsentantur insignia, tantùm recitantur diœceses, & officium, quod idem est cum Præfecto Prętorio Italiæ: vel fortè quia eadem, quæ & P.P. Italię gestabat insignia, frustrà visum est ea repeti. Elenchus, in quo hæ diœceses recitantur, est mendosus. Tres enim recensentur. Prima Hispaniæ. Secunda septem prouinciarum, legendum est XVII. prouinciarum, quæ erant in Gallijs. Tertia Britanniæ in quinque prouincias diuisæ. Hispania uerò VII. habebat. Fortè etiam scripta est hæc Notitia tempore, quo Aetius Galliarum P. P. VII. tantum prouincias, idest Turonios, Andegaues, Oenomanos, Venetosque, & Namnhes nondum a Visigris subactos, sub Romano Imperio continebat. [h] Nullam uerò Iustinianus in suo catalogo Præsidum [i] harum prouinciarum iam Romanum imperium non agnoscentium, mentionem facit. His summatim de præfectis prætorio occidentis degustatis ad tertium. Occidentis illustrem, idest Præfectum vrbi progrediamur.

a lib. 2.
b in l. 2. C de relatio. l. vnic. C. ne operæ à collato. exig.
c l 3. C Theo. de cens. siue adscr
d l decurionen. 16 C. de quæstio.
e l. 1. 2. & 3 C T. de his qui conditio propr. reliq.
f l 191. C. Th. de decurio.
g Nicepho. lib. 14. c. 56 Pau Diacon.
h Blond. lib. 2. deca. prime.
i in Nouel. 8. ad fin.

DE PRAEFECTO VRBI ROMAE. Cap. IIII.

PRAEFECTVS Vrbi Romæ ab Augusto potius restitutus, quam inuentus videtur Nam vt Tacitus [k] scribit. Anteà profectis domo Regibus, mox Magistratibus, ne vrbs sine imperio foret, vnus in tempus deligebatur, qui illis absentibus ius diceret, ac subditis moderetur, feruntque à Romulo Dentrē Romulium, post a Tullo Hostilio, Numam Martiū, & a Tarquinio superbo S P. Lucretium vrbi impositos. Ceterum Augustus bellis ciuilibus implicitus, Cilnicum Mœcenatem, equestris ordinis virum Romæ atque Italiæ præposuit. Mox rerum potitus, ob magnitudinem populi, ac tarda legum auxilia, sumpsit è consularibus, qui coerceret seruitia, quod ciuium audacia turbidum, nisi uim metuat. Primusq; Messala Coruinus eam potestatem, sed paucos intra dies finem accepit, quasi nescius exercendi. Tum Taurus Statilius, quanquam prouecta ætate egregiè tolerauit. Dein L. Piso per XX. annos pariter probatus, publico funere ex decreto Senatus celebratus est. Hæc Tacitus. Fuit hic vnus ex his, ad quos Horatius poeticā scripsit, & anno à Chr̃o nato XXXIII. & imperij Tiberij XVII. decessit. Pisoni Aelius Lamia successit, qui non amplius biennio superstes in magistratu obijt. Ceterum Eusebius Cæsariensis ait Messalam Coruinum, qui primus vrbi ab Augusto est præfectus, intrà sex dies se abdicasse. Inciuilem eum Magistratum esse contestatus, cui omnem imperij potestatem Augustus concesserat, non tantum in vrbe, sed & extra, intra centesimum lapidem, idest centum millia passuum. [l] Vnde rectè Paulus refert quēdam municipem Gabiorum, quæ ciuitas est Volscorum, Roma LXX. millibus passuum distās, à Præfecto vrbi relegatum fuisse. [m] Dion [n] scribit ex sententia Mœcenatis vrbi Præfectum ab Augusto creatum fuisse, qui omnes ciuiles, & criminales causas in vrbe, & extra intra 560. stadia iudicaret, & ad cū ex prouincijs appellaretur, quod postea emēdatum fuit, & actum, vt tantum ex regionibus huic Præfecto subiectis ad ipsum prouocaretur. Vopiscus. [o] Omnis prouincia, inquit, Præfecti vrbis erat, quæ tamen a Proconsulibus, & ab ordinarijs iudicibus emerserat: & paulò post, Præfecturæ Vrbanæ appellatio uniuersa decreta est, quod postea ad suburbanas prouincias est restrictum, vt ab earum Rectoribus tantum ad Præfectum vrbi prouocaretur. Valēs A. [p] Referant, ait, de suburbanis prouincijs iudices ad præfecturam sedis Vrbanæ, de cæteris ad præfecturam prætorio. Hæc ille. Suburbanæ autem uocabantur Italiæ prouinciæ quas suburbia Romæ pertingebant. Ceterum Valentinianus Placidiæ dimissis cum Genserico Vandalorum Rege Africæ prouincijs, ab illis quas sibi retinuit, nempe Numidia & vtraq; Mauritania, & Tripolitana, cum Vicarius ibi esse desijsset, ad P.V. appellari concessit. [q] A Prætoribus etiam, qui imperante Constantino dum tātum Romæ erant, ad Præf. vrbi prouocabatur, [r] Alexander verò Imperator intra vrbem Præfecti auctoritatem diminuit, quem cum viris consularibus iudicare iussit. Lampridius, [s] fecit, inquit, Romæ & curatores vrbis XIIII. Sed ex consularibus viris, quos audire vrbana negocia cum Præfecto iussit. De capite quoque Senatoris, adiunctis sibi quinque patritijs Senatoribus, vel forte eductis, & magistratu functis cognoscere cœpit. Valens A. [t] Præfecto, ait, vrbis cognoscente de capite Senatorum spectatorum maximè virorum iudicium quinque virale sociabitur, & de præsentibus, & administratorum honore functis licebit adiungere forte ductos, non sponte delectos. Hoc est quinque virale iudicium, cuius meminit

Cod. de offic. Præfect. vrbi.
k in quinto.
l l. 1. § initio. ff. de offic. Præfect. vrb.
m in l. de pollicitationibus, de pollicitatio.
n lib. 25.
o in Floriano.
p in l. 13. C. Th. de accusat.
q Nouell. Valentiniani prima titu. 22.
r l. si apud. C. de appellat.
s in eodem Alexandro.
t in d. l. 13.

Digitized by Google

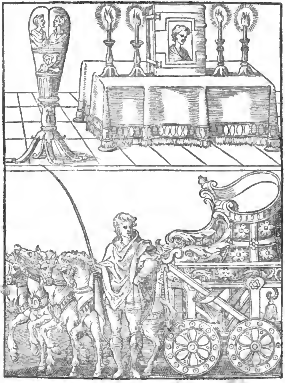
meminit Honorius. [a] Quare Basilio & Prætextato Senatoribus, coram Argolico P.V. artis magicæ accusatis Theodoricus [b] quinque patritios adiunxit: ciuiles verò caulas, cum Senatores conueniebantur, solus audiebat. [c] Ab vrbi Præfecto appellabatur, [d] quod & Constantius A. cõfirmauit, [e] qua in re P.P. inferior inueniebatur, a cuius sententia appellare nõ licebat. [f] Vtrique concessum est, vt deportare possent, quod Præsidibus non licebat. Vlpianus. [g] A præfecto prætorio, inquit, & eo qui vice Præfecti ex mandatis Principis cognoscet, item à præfecto vrbi deportatos, quia ei quoque ex epistola P. Seueri, & Imperatoris nostri ius deportandi datum est, amittere ciuitatem constat. Hæc ille. Præfectus vrbi quosdam milites in urbis stationibus dispositos habebat, ad tumultus, siqui orti essent, sedandos. [h] Ad eũdem disciplina spectaculorum, cura carnis, vt iusto precio venderetur, & fori animalium, & totius annonæ studium pertinebat. [i] Omnes denique artes sub eius imperio exercebantur. [k] Quarum tamen moderatio minoribus magistratibus à Principe eligendis demandabatur. Symmachus, [l] cum ad Præfecturam, inquit, vrbanam ciuilium rerum cura pertineat, minoribus officijs certa quædam membra creduntur, quibus agendis industrios, & priuatos oportebat adhiberi. Tales nunc de iudicio numinis tui publicus vsus expectat. scribit autem ad Theodosium imp.

Huius Præfecti curam Cassiodorus [m] paucis cõplectitur, Carpento, ait, veheris per nobilem plebẽ, publicatæ uota comitantur: habes copiosè vnde tibi gratiam tantæ ciuitatis acquiras, si merces diuersæ nulla uenalitate vendantur, si exhibitio salubriter ac censa, thermarum rapidarum arboribus non tepescat; si spectaculum, quod præbetur voluptati sic causa litigijs. Hæc ille. Itaque agitatores, scenicique, & omnia ad ludos pertinentia à Præfecto vrbi disponebantur. [n] In primis verò urbem à ciuibus & artificibus custodiri iubebat, Theodosius [o] nullus, inquit, de ciuibus Romanis, nullus de corporatis ad militiã cogendus est, sed tantum ad murorum, portarumq; custodiam, quoties vsus exegerit, i. V.P.V. dispositionibus ab omnibus obsequendum. Cuius ordinatio etiam in muris, turribus, & portis, quæ sunt labefactata restituat, ita vt reparatione murorum, vel omnium, quæ supra dicta sunt, nullus penitus excusetur. Hæc ille. Ob id hic Præfectus curabat, vt calx pro reparandis formis aquæ ductuum fieret, cuius coctoribus primo pro tribus vehis calcis singulas vini amphoras dabat, & singulas vectoribus pro binis millibus, & nongentis pondo calcis, quam Romam vehebant. [p] postea inductum est, vt vectoribus pro singulis uehis singuli solidi præstarentur, quorum tres partes possessores prædiorum, quartam Præfectus vrbi in vino pendebat. Quotannis enim terna millia minorum vehum calcis vmbri, Piceni, & Campani Romæ præstabant, Tusci 900. [q] Ex his 1500. onera aut venæ pro reparãdis formis aquæductuũ, reliquum in farcienda tecta publica vrbis insumebatur, quorum cura ad vrbis Præfectum spectabat. [e] Denique obseruare tenebatur, ne quis pistorum corpori annexus aufugeret. [s] Hic Præfectus vrbi uocatur, nulla Romæ facta mentione; quia quemadmodũ Athenas tanquam ceteris ciuitatibus præstantes peculiari verbo ἀστυ appellabant, inquit, Stephanus, sic Romam per Antonomasiam urbem uocauere. [t] Primus in Senatu sententiam P.V. dicebat, ut auctor est Cassiodorus, [u] & supra consulares sedebat. in actis D. Sebastiani & aliorum martyrum Fabianus V. P. Illustrissimus à S. Tiburtio appellatur, Diocletiano imperante, anno salut. 286. [x]

a In l. vlt. C. T. de iurisdic.
b l. apud Cassiodorum lib. 4. variar.
c l. 4. C. Th. de iurisdic.
d l. Aemilius 38. de minor.
e l. 23. C. Th. de appel. l. sin. C. de his qui per met. iudi. non appellar.
f l. unic. ff. de off. Pręf. Præto. l. præfecti. 17. ff. de minor l. unic. C. de sent. præf. præto. l. 29. l. 30 l. 35. C. de appel. l. 10 l. 8. C. de episco. audien l. 16. C. Th. de appellat. Nouell. 119. c. 5.
g in l. 1. §. 2. de leg. 3. l. 1. §. 1. de off. Præf. vrb.
h l. 1. §. quies ff. de offi. Præf. vrb. & Dion.
i d l. 1. §. cura carnis l. vlt. in fin. ff. ad l. Iul. de anno.
k l. 4. C. de off. Præf. vrb.
l epistola 16.
m lib. 6. variar. in formula præfecturæ vrbanæ.
n l. 14. & seq. C. The. de scenic. l. vl. C. T. de senon. l. 1. C. Th. de vsu sellar.
o in Nouel. li 42. de pantapolis.
p l. 1. C. The. de calc. coct.
q l. 3. C. The. de calc. coct.
e d. l. 3.
f l. 9. C. Theo. de pistorib.
t Quintilianus, lib. 8. cap. 2.
u lib. 6. in formula præfecturæ vrbanæ.
x Cæsar Baro. in annalib.

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS, PRAEFECTI Vrbis Romæ,

NOTITIA.

Sub diſpoſitione viri Illuſtris Præfecti vrbis habentur adminiſtrationes infraſcriptæ.

PRAEFECTVS *Annonæ.*
PRAEFECTVS *Vigilum.*
COMES *Formarum.*
COMES *riparum, & aluei Tiberis, & Cloacarum.*
COMES *portus.*
MAGISTER *cenſus.*
RATIONALIS *Vinorum.*
TRIBVNVS *Foriſuarij.*
CONSVLARIS *aquarum.*
CVRATOR *operum maximorum.*
CVRATOR *operum publicorum.*
CVRATOR *Statuarum.*
CVRATOR *Horreorum Galbanorum.*
CENTENARIVS *portus.*
TRIBVNVS *rerum nitentium.*
OFFICIVM *viri illuſtris præfecti vrbis eſt ita.*
PRINCEPS.
Cornicularius.
Adiutor.

Com-

Commentarienſis.
Ab actis.
Primiſcrinius, ſiue Numerarius.
Subadiuuæ.
Cura Epiſtolarum.
Regerendarius.
Exceptores.
Adiutores.
Cenſuales.
Nomenculatores.
Singularij.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA P. V. habet, vt P.P. Orientis, & Italiæ. In Vrſini Codice auriga pedes ſupra rubram tunicā, album colobium indutus vtrinque brachia exerit, peroneſque coeruleos ſupra rubras calligas calceatus, læua virgam tenet, dextera habenas, à capite quadrigæ ultimi equi pendentes regit, ceteri tres equi infrenes videntur. In Madruciano, auriga viridi colobio ſuprà fagum praſsiuum iniecto, coeruleos cothurnos altè ad genua induit, proximique equi habenas dextera tenet, læua uirgam geſtat. Currus ab equis albis auratus trahitur, quem carruchā vocabant.[a] Gratianus ad Nebridium Præfect. vrbi,[b] omnes, inquit, honorati ſeu ciuilium, ſeu militarium, vehiculis dignitatis ſuę, ideſt carruchis intra vrbem ſacratiſsimi nominis ſemper vtantur, ſuprà abacus cœruleo tapeto inſtratus, & ſurrectus librū mandatorum argenteo corio tectum ſuſtinet; cum in medio & capitibus aureę faſciæ cingunt, vt in omnium Illuſtrium inſignibus cernitur. Aurea item Principis imago medio libri tergo includitur. Illo monebatur, vt totius vrbis curam haberet, ac eius vectigalia exigeret.

a l. 1. C. de hono. vehic.
b in d. l. 2.
Cod. de apparito rib. Præfectis vrb.

Eius officium idem erat, quod Proconſulum. Hic amplius ceteris magiſtratibus, cenſuales, & Nomenclatores habebat, qui in aliorum officijs non reperiuntur, quia in priuatis ciuitatibus cenſum decurionibus præſentibus Cenſuales agebant:[c] vnde hoc ad officia Præſidum non ſpectabat. At Romæ, vbi pro curia erat Senatus, qui hæc non curabat, agendi cenſus ſollicitudo in vrbi Præfectum reiectatur, qui ob id cenſuales habuit, alijs magiſtratibus minimè neceſſarios. Hi cenſum expediebant, ideſt, cuiuſq; nomen, prædia cum numero iugerum ſcribebant, ac teſtamenta inſinuabant. Nomenclatores verò olim erant, qui candidatis nomina ciuium ſuggerebant.[d] Spartianus.[e] Nomina, ait plurimis ſine Nomenclatore reddidit, quæ ſemel & ſimul congeſta audierat. Hæc ille. Fartores Nomenclatores Feſtus appellat, qui clam velunt infarcirent nomina ſalutādorum in aurem candidati. Sed hic Nomenclatores eſſe puto, qui ciues ſe aut bona ſua non profitentes nominabant, vt cenſui adſcribi cogerentur, à nominando enim vel citandis ciuium nominibus, ſunt appellati. Hi in aliorum magiſtratuum officiis minimè neceſſarij fuere, in alijs enim vrbibus tabularij ciuitatum coram defenſoribus municipalium nomina cum eorum ſubſtantia notabant.[f] Iidem apud Præfectū tutores nominabant, qui idonei pupillis darentur,[g] & ideo nominatores uocabantur.[h] Alios etiam publica munera ſubituros ſuggerebant, & nominabant pro quibus tenebantur, ſiquid illi in demandato munere deliquiſſent.[i] In eodem officio Numerarius fuit, Primiſcrinius cognominatus, cuius officium erat, calcis Romam vectæ, impenſatumque in ædificia factarum, tritici Romam vecti, & inter populum diſtributi, & aliorum huiuſmodi rationes ſcribere. Millenos quoque denarios, quos pro larido debito populo Romano, Lucani, Brutij, & Campani pendebant in Codices referebant.[k] Erat & huius prætorianæ ſedis adiutor Primicerius uocatus,[l] qui delinquentes ligandi, & carceribus mancipandi per biennium curam habebat. Quotannis Præfecti vrbi apparitores ſacram purpuram adorabant, ideſt, purpuream veſtem exoſculantes, Principem reuerēter ſalutabant, quod alijs apparitoribus, præterquam prætorianis, non licebat.[m] Ceteri huius officij homines in P.P. ſunt declarati.

c l. ſuſceptores. 10. C. de ſuſcept. & arcar.
d Feſtus in ver. Fartores.
e in Adriano.
f d. l. ſuſceptores. 10.
g §. ſed hoc iure, Inſti. de Atil. tutor.
h rubri. ff. de fideiuſſ. & nominatorib.
i l. 2. §. 1. ff. ad municipal. l. 1. & toto tit. C. de filijs fam. & quemad. pater pro his teneatur.
k l. fin. C. T. de ſuarijs.
l in l. vlt. C. eod.
m in l. 2. C. de apparitorib. Præf. vrb.

Præter officium imperabat Præfectus vrbi XV. magiſtratibus ſeu curatoribus, ideſt Præfectis duobus, videlicet Annonæ, & Vigilum, tribus Comitibus, ſcilicet formarum, item riparum, alueique Tiberis, cloacarumque, & portus. Item Magiſtro cenſus, Rationali uinorum, Tribuno fori ſuarij. Conſulari aquarum, quatuor curatoribus operum maximorū, operum publicorum, ſtatuarum, horreorum Galbanorum, Centurioni portus & Tribuno rerum nitentium, quorum officia à Præfecto annonæ exorſi ordine explicabimus.

DE PRAEFECTO ANNONAE, Cap. V.

PRAECIPVA Romanorum cura fuit, ne plebs fame laboraret, cui etiam ad eam ſibi conciliandam frumentum, quandoque vilius dederunt, atque ēt donarunt. Mannium Marcium Aedilem plebis primum frumentum populo aſsibus in modios elargitū fuiſſe Plinius ſcribit.[n] Idē & alij quandoq; fecerunt. C. verò Gracchus Tribun. plebis, legem tulit, ut ſemiſſe, & triente frumētum populo daretur.[o] Poſt eum M. Cato, ad diminuendam. C. Iulij Cæſaris potentiam 1250. talenta, ad diuidendum plebi menſtruum frumentum quotannis impendi ſuaſit.[p] Demum P. Clodius Tribun. plebis.[q] Legem annonariam tulit, ut frumentum populo, quod ante ſemiſſe æris, ac triente, in ſingulos modios uendebatur, gratis daretur. Fuerunt viginti & trecenta millia hominum qui hoc frumentum acceperunt, quem numerum C. Iulius Cæſar ad centum quinquaginta millia retraxit.[r] poſtmodum capta Africa iuſsit viginti myriades medimnorum Atticorum frumenti, ideſt CC. millia ad alendum populum Romam aduehi, & olei librarum myriades, CCC. ideſt tricies centena millia, vt auctor eſt Plutarchus, duoſque prætores, & totidem Aediles Ceareales, à Cerere nuncupatos inſtituit, qui hoc frumentum Romam aduehendi & populo diſtribuendi curam haberent.[s]

n lib. 18. cap. 3.
o vt auctor eſt Florus.
p Plutarch. in C. Cæſare.
q auctore Aſconio.
r Tranquil. c. 41. Dion. lib. 43.
s l. 2. §. capta deinde Sardinia. ff. de orig. iur.

Auguſtus uero & ipſe rerum potitus, vnum ex ordine equeſtri annonę Pręfectum elegit, cùm enim rei frumentariæ penuria plebs premeretur. Anno ab vrbe condita DCCXXXI. illi cum faſcibus XXIIII. occurrens dictaturam, annonæque præfecturam obtulit, qui illa reiecta hanc accepit. Ex Aegyptoque ducenties centena millia modiorum frumenti Romam aduehi curauit,[t] eſſe poſſunt fermè decies ducenta quinquaginta millia ſaccorum frumenti. Eſt enim modius, quantum octo diebus ad unius hominis victum ſufficit, & pendit libras XVIII. alij dicūt XX. Medimnus eſt lib. 120. ſecundum alios 108.[u] Duos etiam uiros prætorios creauit, qui prout uſus exigebat, hoc frumentum inter plebem gratuito, aut admodum vili pretio diſtribuerent. Tranquillus;[x] Frumentum, inquit; in annonæ difficultatibus ſæpè leuiſsimo, interdum nullo pretio uiritim admenſus eſt, ac ne plebs frumentationum cauſa à negocijs auocaretur, ter in annum quaternorum menſium teſſeras dare deſtinauit. Hæc ille. Erat autem teſſera

t ut refert Sext. Aurel.
u Suid. in uer. μέδιμνος. Rhemni Palæmon. de pōderib Bud. 3. de aſſe.
x in Auguſto. c. 40. & 41.

ſignum

Digitized by Google

signum æneum, in quo nomen accipientis, & grani accipiendi quantitas continebatur. Isidorus.[a] Tesseræ, ait, sunt, quibus frumentorum numerus designatur. Hæ vendi poterant, & legari. Vlpianus.[b] Si libertis suis, inquit, tesseras frumentarias emi uoluerit: quamuis maior pars hæreditatis in prouincia sit: tamen Romæ debere fideicommissum solui, dicendū est; cum appareat id testatorem sensisse ex genere cōparationis; quia hæ tesseræ tantum Romæ emi poterant. Paulus.[c] Si Titio, ait, frumentaria tessera legata sit, & is decesserit, quidam putant extingui legatū, sed hoc non est verum; nam cui tessera legatur, æstimatio uidetur legata. Idem.[d] Titia, inquit, Seio tesseram frumentariam comparari voluit, post diem trigesimum à morte ipsius, quæro; cum Seius, viua testatrice tesseram frumentariam ex causa lucratiua habere cœpit: nec possit id, quod habet, petere: an ei actio competat. Paulus respondi, ei, de quo quæritur, pretium tesseræ præstandum, quoniam tale fideicommissum magis in quantitate, quàm in corpore consistit. Hæc Paulus. Sed cùm hoc frumentum præstari desijsset. Nerua ferme quingentis millibus aureorum agrum emit, vnde pauperes, alerentur, vt auctor est Dion. Mox, Traianus quinque millia impuberum ex publico aluit,[e] quem numerum Adrianus, & Antoninus auxerunt, ut Capitolinus memorat, & alimenta usque ad XVIII. annos pueris dederunt,[f] quod & ipsum primum à Commodo per annos IX. intermissum, à Pertinace sublatum fuit. Capitolinus,[g] Alimentaria, inquit, compendia, quæ nouem annorum ex instituto Traiani debebantur, obdurata verecundia sustulit. Sed enim Seuerus Imp. vt in Heliogabalo auctor est Lamprid. moriens VII. an. canonē Romæ reliquit, ita vt quotidiana LXXV. millia modiorum expendi possent. Itaque dederunt postea operam posteriores Principes, vt frumētum pecunia publica comparatum in urbe abundaret. panes & ipsi inter plebem diuiserunt, quibus Aurelianus, inquit Vopiscus, vnciam addidit, frumētū enim ex Africa vehebatur,[h] ac ducenta millia modiorum purgati tritici leuiore pretio pistoribus venundabantur, vt plebs vilius emeret,[i] sed eum panis sordidus, duarum unciarum, & semis, pondus non excederet, eum mundum, & sex unciarum Valentinianus, & Valēs, fieri præceperunt, & nullo pretio inter pauperes distribui, quorum nomina æneo titulo, seu tabulæ, cum modo panis, quem accipiebant inscribebantur. Valentinianus A.[k] Gradilis, inquit, titulus figendus est æneus, in quem & panis modus, & percipientis nomen debebit incidi. Hunc titulum quandoque æream tabulam appellat.[l] Panis uerò vocabatur ciuilis, quia inter ciues diuidebatur: & gradilis, quoniam à Præfecto annonæ in alto tribunali, ad quod per gradus ascendebatur distribui consueuerat; neque enim ex pistrino, aut aliundè sumi poterat.[m] Hunc credo esse panem, qui vno nūmo idest sextertio Arcadio imperante ueniebat.[n] Porrò Romæ pecunia à diuitibus ad emēdum triticum conferebatur, quemadmodum & Cōstantinopoli,[o] vbi ducenta millia modiorum empta, pistoribus leuiore pretio vendebantur, ut & ipsi vilius plebi panem distraherent,[p] ex pretioque venditi frumenti, pecunia in aliud comparandū conuertebatur.[q] Hæc omnia & panem gradilem inter plebem diuidi, annonæ Præfectus, curabat.[r] Cassiodorus.[s] Tui, inquit, studij est, vt sacratissimæ urbi præparetur annona, vbique redundet panis copia, & iam magnus populus, tanquam una mensa satietur. Per officinas pistorum, ciboſque discurris, pensum, & munditiem panis exigis, nec vile iudicas esse, vnde te Roma possit laudare: & addit. Carpentum Præfecti vrbi mixta glorificatione conscendis. Tu illi in spectaculis coniunctissimus inueniris, vt plebs, quam industria tua satiat, in suam reuerētiam te honoratum esse cognoscat. Nam si querela panis, vt assolet, concitetur, tu promissor ubertatis seditiones ciuicas momentanea satisfactione dissoluis: & subdit. Agentes res pistorum per diuersas mundi partes annonæ Præfecto subiectas esse, vt suarias. & mox. Tribunal, ait, tuum non est inter minimas dignitates, quando & Romana gratia frueris, & prouincijs iura transmittis. Triticeas quidem copias præfectura prætoriana procurat, sed non minor laus est dispensationem probabilem facere, quàm frumenta colligere: sic Ceres frumenta dicitur inuenisse, Pan primus consparsas fruges coxisse perhibetur, vnde & nomine eius panis est appellatus. Ita & illa prædicata est, quæ reperijt, & iste laudatus, qui decenter edenda humanis vsibus applicauit, panis pondera æquus examinator intende. Hæc ille. Cum verò Romæ conficiendo coquendoque pane pistores non sufficerent, singulo quinquennio ex Africa noui pistores Romam mittebantur, qui hoc officium ibi exercerent.[t] scholis, & militibus ipse P. V. officialium manu panem distribuebat.[u]

Oleum etiam ex Africa aduehebatur, quod & ipsum eo modo plebi ab hoc Præfecto vendebatur,[x] & ex pretio aliud emebatur,[y] vel publico restituebatur.[z] Ministri verò Præfecti, qui populo oleum diuidebant, capulatores vocabantur, nam capulis, quæ erant vasa vtrinque ansata, illud distribuebant; Cato de re rustica.[a] Cum præmisisset custodis olei, & capulatoris officia, subiungit, custos oleum frequenter capulet, id est transfundat, & infra,[b] capulator, inquit, concha oleum quàm diligentissimè poterit tollat. ita etiam appellat Columella,[c] quod primum, ait, oleum defluxerit, in rotundum labrum protinus capulator depleat, & in fictilia vasa huic vsui parata defundat. Hæc ille. Conueniebant autem quotidie capulatores cum Quæstoribus in locum, vbi erat oleum populo dādum, vt hi rationes, id est, olei quantitatem singulis datam, & accipientium nomina scriberent, illi diuiderent: vnde in tertia vrbis regione apud Sex. Rufum, & P. Victorem, & in alia descriptione, quæ est ante hanc Notitiam, schola Quæstorum & Capulatorū fuisse legitur. Primus oleum populo Seuerus dedisse vr̄, cuius tātam copiam Romam vehi iussit, ait Spartianus,[d] vt per quinquennium non solum vrbis vsibus, sed & totius Italiæ, quæ oleo egeret, sufficeret. Id partim ab Heliogabalo populo subtractum Alexāder Imp. restituit, Lampridius[e] oleum, inquit, quod Seuerus populo dederat, quodq; Heliogabalus imminuerat, turpissimis hominibus præfecturam annonæ tribuendo, integrum restituit. Constantinus ad Cerealem Præf. annonæ illud vicenis follibus in libras venire præcepit.[f] Est autem follis duodecima pars oboli, vt vult Hermanopulus, & est ut noster quadrans.

Vini præterea, carnis, & salis curam Præfectus annonæ habebat, & ne immodico pretio obsonia venderentur, inter quæ ne primæ qualitatis pisces plus aureo in libras vicenas vænirent, prospiciebat.[g] Posteriores Principes oleum & carnes suillas gratuito plebi dederunt, quæ a Præfecto distribuebantur. Vopiscus[h] statuerat, inquit, vinum gratuitū turcbanus populo Romano dare, vt quemadmodū oleum, panis, & porcina gratuita præberentur, sic etiam vinū daretur, quod a Præfecto Prætorio prohibitus non fecit, dicebat enim, si vinum populo Romano damus, superest vt & pullos & anseres demus. Hæc ille. & infra subiungit Alexandrum carnem populo addidisse. Vendebatur caro suilla & bubula octo minutis, quæ est quarta pars obolij, vt ait Suidas. Sed Alexander efflagitante populo Romano carnes, fœminas animantes vetuit occidi; Quare intra bienniū tanta carniū fuit copia, ut duobus aut vno minutis venderetur. Lampridius,[l] cum ædulitatem inquit, populus Roma. ab eo peteret, interrogauit per curionem, quam specem carum putarent, illi continuo exclamarunt carnem bubulam atque porcinam. Tunc ille, non quidem ędulitatem proposuit, sed iussit, nequis suminatam occideret, ne quis lactātem, ne quis vaccam, ne quis damalionem,

tan-

a lib. orig. ult. cap. 14.
b in l. sed etsi. 51. §. 5. ff. de ind
c in l. mortuo. 49. §. 1 de lega. 2.
d in l. Titia Seio 87. in princ. eod. tit. scilicet, de legat. 2.
e Plinius in panegyrico.
f l. Mela. 14. §. 1. ff. de aliment. & cibar. legat.
g in Pertinace.
h l. 3. C. The. de can. frumen. urb. Rom.
i l. 1. C. T. d. tit.
k in l. ciues. C. T. de annon. ciuil. lib. & pan. gradil.
l d. l. ciues, C. T. eod. tit.
m l. 2. C. T. eod. & ll. seq. ibid.
n l. 1. C. Thę. de pretio panis ostiensis.
o l. 1. C The. de frum. urb. Constan.
p l. 1. C. The. de can. frum. urb. Rom.
q l. ult. §. ijdem rescripserunt. 5. ff. de administr. rer. ad ciuit. pertinent l. 18. §. 5. & 6. qui annonā. z ff. de munerib. & honor. l. 1. § ad frumenti. de admin. rer. ad ciuil.
r l. 3. & 6. C. Th. de annon. ciuil.
s in 6. in formula præfecti annonæ.
t l. secundum. C. Th. de pistorib.
u l. 8. & seqq. C. The. de anno. ciuil. & pane gradili.
x l. 1. C. The. de mens. olear.
y d. l. ult. §. ijdē rescripserunt, de admin. rer. ad ciuit. pertin l. 2. §. ad frumēti. ff. eo.
z d. l. 2. §. ad frumenti.
a cap. 67.
b cap. 66.
c lib. 12. c. 50.
d in Seuero.
e in Alexandro.
f l. 1. C. T. eo. tit. de mens. olear.
g l. 1. C. T. de pretio piscium.
h in Aureliano.
l in Alexandro.

tantumque intra biennium, vel prope annum porcinæ carnis fuit & bubulæ, vt cum fuisset octominutalis libra, ad duos, vnumque vtriusque carnis libra redigeretur. Hæc ille. carnem porcinam, quæ præstari desierat, populo Roma. Aurelianus exhibuit, vt Sex. Aurelius Victor refert. Honorius quatuor millia pondo carnium diurna populo Ro. dabat. Præter carnes, quas alij Principes plebi elargiri consueuerant. Erat & uniuerso populo de obsonijs prospectum, & ob id corpus suariorum Romæ fuerat institutum, [a] qui huic arti cum bonis obnoxij, eam & posteris exercere tenebantur. His permixti erant pecuarij, qui vnum cum ipsis corpus faciebant, [b] eorum tres præcipui Comitis tertij ordinis honore fruebantur, primus etiam militiæ cingulum gerebat, vt tâquam miles maiori auctoritate animalia in vrbem transmitteret. [c] Tenebantur enim Campani, Samnites, Lucani, Brutij, & Tusci, aliqui vnam & semis, alij duas decimas pecorum quas alebant, populo Romano exhibere. Tota hæc summa ascendisse videtur ad tricies sexies centena viginti millia, idest triginta sex milliones, & viginti octo millia pondo carnis, [d] quam aut in specie animalium, aut pecunia numerata pro suo arbitrio soluebant. [e] Aestimabantur autem pecora pro anni fertilitate, & vsu temporum, [f] modo senos folles, idest dimidium obolum precium in singulas carnis libras non excederet. [g] Demum ad remouendas difficultates, quæ oriebantur, est actum, ut Lucani nomine suum, quos præstabant solidorum 6400. Campani 1950. penderent. Alij pro pecore 950. solidos soluebant. Hanc pecuniam Præfectus prætorio à populis exactam suarijs dedisse videtur, qua emptas carnes CL. anni diebus certo precio populo uendere tenebantur; exemptis enim ieiunij & abstinentiæ diebus, paulò pluribus eas comedere licebat. Suarij à personalibus muneribus erant immunes, in quos. [h] Præfectus annonæ animaduertere poterat, exceptis tribus primis patronis corporis dictis, quos capitis pœna ei plectere non licebat. [i] Hoc enim Præf. vrbi ius erat, ciuiles verò causas inter eos cognoscebat, ac pecorum, carniumque, & aliorum ad uictum ciuium spectantium arbiter erat. Suillas etiam carnes, quas plebi Princeps elargiebatur, ipse fortè distribuebat. Zosimus, [k] Maxentius, inquit, administris Marcelliano & Marcellino tribunis militum, & Luciano Suillæ carnis præbitore, quam fiscus populo Romano largiebatur, & aulicis præterea militibus, quos prætorianos vocant, in solium ab his est collocatus. Hæc ille. Valentinianus A. pretium Laridi in 80. libras militibus aureos taxauit, tantundem in 80. libras olei, & duodenos modios salis, [l] quod pretium fortè in gratiam militum vilius est constitutum. Multis curis hic Præf. districtus à tutela, & curationibus, excusabatur. [m] Olim magistratus non fuit. [n] Sed postea aucta eius auctoritate inter pistores, [o] nautas, [p] mensores, [q] & negociatores frumenti iudicauit, [r] propriumque officium, & apparitores, [s] ab officio Præfecti vrbi separatos habuit. [t] quibus Centurio præerat. Scæuola, [u] centurio, ait, ex officio annonæ missus sustulit culleos ex horreo Seij ad annonam. Hæc ille. Ob publicam enim utilitatem res priuatorum accipi poterant: præcones etiam & fortè lictores, aliosque ministros hic præfectus habuit, vt Sen. consulti à Frontino recitati uerba significant, quod præfectis aquarum binos lictores, seruos publicos ternos, scribas, & librarios, accensos, præconesque totidem decernit, quot habent ij, per quos frumentum plebi datur. Multabat etiam aut modicè castigabat eos, qui in annonam deliquissent. [x] In municipijs, eius loco creabatur curator annonæ. Huic successit, quem vulgò in Italia Iudicem victualium uocant. Antiquitus hoc munus fuit Aedilium, qui multis in locis esse desiere. Anno salut. CCXXIII. Vlpianus Iureconsl. præfectus annonæ fuit, [y] quo Alexander imperare cœpit.

a l. 1. C. Theo. de suar.
b l. ult. C. T. eod. de suar.
c Nouel. Valentiniani 37. de suar.
d d. Nouella Valentin.
e l. 1. C. Th. de suar.
f d. l. 2.
g l. 3 C. Th. eod.
h d. Nouel. Valentiniani.
i l. pen. C. T. eo. Nouell. Valentin. 36. de suar. boearijs & pecuarijs.
k lib. 2.
l l. 17. C. Th. de ephoterialib.
m l. administrantes. §. 1. de excus. tuto.
n l. 5. §. & hæc omnia. ff. de orig. iur.
o l. 25. C. The. de pistor.
p l. 5. C. The. de his, qui uen. ata. imp.
q l. mensores, ff. de excus. tutor.
r l. fin. ff. quod cum eo, qui in alien. pote, l. 1. §. est autē, de exercit.
s l. 3. C. T. de annon. l. 4. C. Th. de annon. fru. ur. Ro. l. ult. C. Th. de pistor.
t l. 1. C. de apparito. præf. anno.
u l. fi. §. Titius, ff. de pręf. anno.
x l. ult. §. ult. ad l. Iuli. de annon. l. mulierem, de accusa.
y l. 4. C. de contra. & committ. stipula.

DE PRAEFECTO VIGILVM. Cap. VI.

OLIM Triumviri [a] ad extinguenda incendia inuenti, ea cum Aedilibus, ac Tribunis plebis arcebant. Sed orto semel magno in vrbe incendio, Augustus binas vrbis regiones septem cohortibus ab igne defendendas commisit, singulis Tribunos, & omnibus Præfectum uigilum ex ordine equestri electū præficiens, [a] Paulus, [b] Augustus, pluribus vno die exortis incēdijs, septem cohortes opportunis locis constituit, ut binas regiones urbis unaquæq; cohors tueatur, præpositis eis Tribunis, & super omnes spectabili uiro, qui Præfectus uigilum appellatur. Hæc ille. Id & Tranquillus affirmat. [c] Aduersus incendia, inquit, excubias nocturnas, uigilemque commentus est. Sed etsi una cohors duas urbis regiones tuebatur, non eodem tamen in loco degebat, sed diuisa in binis castris habitabat, ita ut unaquæque regio à dimidia cohorte custodiretur. Nam P. Victor & urbis descriptio huic Notitiæ annexa VII. cohortium uigilum, XIIII. excubitoria ponit. Opinor autem has cohortes milleoos homines habuisse, quot etiā prætorianas fuisse Dion scribit. [d] Sed & quatuor ad urbis præsidium collocatæ mille quingentis continebant. Hic Præfectus etiam urbis tranquillitati studebat, prospiciens, ne tumultus nocte exorirentur. [e] Incendiarios quoque fures, latrones, receptatores, & effractores puniebat, modo in eorum caput non animaduerteret. [f] Totā nocte uigilabat, & more militum calceatus cum hamis, & dolabris obambulabat, ædium inquilinos, ut ab incendio cauerent, admonens. [g] Ob hos labores à tutela, & cura excusabatur. [h]

A Paulo spectabilis appellatur, [i] quod nomen à compilatoribus Pandectarum additum puto, nullibi enim alias apud Iureconsultos hic titulus legitur, nec ibi dignitatis gradus esse potest, quia Præfectus Vigilum pluris quam Præses, & Proconsul fuisset, qui rum erant clarissimi. [k] Hic Præfectus diu in existimatione fuit: Demum post Notitiæ tempus, conspirantibus cum eo furibus, ferè pro infami est habitus. Quare eo antiquato, Iustinianus loco illius Prætorem plebis creauit, cui etiam in eos, qui nocte deliquissent, ut fures, & moechos, ius gladij tradidit. [l]

Ad urbis quoque tutelam Augustus sex millia militum collocauerat, ut auctor est Dion, [m] quos in partes quatuor seu cohortes, sub eodem Tribunis diuisit, ita ut singula cohors 1500. haberet, & hæ sunt cohortes urbanæ quatuor, à P. Victore in urbis epilogo descriptæ, quæ in urbe castra habebant, urbana uocata. Vlpianus [n] siquis, inquit, præsens sit, uice tamē absentis habeatur, vt puta qui in vigilibus, uel urbanis castris militat, dicendum est deferri hūc posse. Et ipsi milites à Paulo urbaniciani appellantur, [o] in urbanicianis, ait, militibus idem D. Pius constituit, ut Reip. causa abesse uideantur.

Prætor uigiles erant & Lecticarij, qui mortuos lectis impositos efferebant, unde & nomen habuerūt, qui à Constantino fuere Constantinopoli instituti, ut gratuitam hanc defunctis operam præstarent: [p] ob id 950. ergasteria maiori illius urbis ecclesiæ donauit, unde alerentur. Alia CL. Anastasius addidit. Eorum exemplo & Romæ Lecticarij sunt introducti, quos Constantinopolitanis pauciores non fuisse credendum est, qui primo 950. deinde postea MC. fuerunt, cūm igitur magnus illorum esset numerus, ut facile & in promptu possent inueniri, unis in castris degebant, quæ castra Lecticariorum, uocata in XIIII. urbis regione à P. Victore, & alijs erant locata.

a l. 1. ff. de offic. præf. vigil.
a Dion lib. 55.
b in l. 1. in fin. 2. & 3. de offi. præf. vigil.
c in Augusto c. 30.
d lib. 55.
e Dion. Tranqu. & Strabo in 5.
f l. 3. §. 3. & l. ult. ff. eo. & l. 3. C. eod.
g d. l. 3. §. penul.
h l. administrantes. §. 3. de excus. tutor.
i in d. l. 3.
k l. 3. & l. 5. C. ex quib. caus. infa. irrogat. l. 5. C. & ex fals. instrum.
l in Nouel. 13.
m lib. 55.
n in l. si maritus 15. §. 1. ad l. Iul. de adulter.
o in l. qui mittātur, §. 1. ex quib. caus. maior.
p Nouell. 43. & 59.

Nunc ad Comites P. V. parentes est veniendum, inter quos primus erat Formarum Comes nuncupatus.

DE COMITE FORMARVM. Cap. VII.

FORMARVM Comes reparandis aquæductuum formis studebat, quæ erant ex firmis lateribus constructi canales. Tribus enim modis aqua in vrbem ducebatur, fistulis plumbeis, aut tubulis fictilibus, vel structilibus cana[...]s, quæ formæ appellantur, vt tradit Vitruuius. [a] Addit Palladius [b] Canales ligneos. Forma igitur erat meatus structilis, seu ex latericio opere fabricatus, per quem aqua ducebatur. [c] Hæc olim præaltis fornicibus formam sustinentibus vtrinque muro inclusa per colles Romanos discurrebat, cuius etiam nunc veteres extant reliquiæ. Palladius quam formam structilem dixerat, postea simpliciter formam vocat, itaque lapide stratu continebatur, [d] vt Pomponius his verbis insinuat. [e] Si propter tuum fundum ius est mihi aquam riuo ducere tacita hæc iura sequuntur, vt reficere mihi eum liceat vt adire, qua proximè possim ad reficiendum eum ego, fabrique mei; item vt spatium relinquat mihi dominus fundi, quo dextra & sinistra ad riuum adeam, & quò terram, limum, lapidem, arenam, calcē iacere possim. Aliæ verò priuatorum aquæ, inquit Paulus, [f] non est consuetudinis, ut per lapidem stratum ducantur, sed per fistulas, nisi aliud inter contrahentes actum fuisset. Viginti verò quatuor aquæ Romam deductæ à P. Victore nominantur, sed ob hostium incursiones & bella, aliquarum meatibus interclusis, XIX. tantum in descriptione vrbis ante Notitiam reperiuntur. Itaq; magna aquarum copia Romam per aquæductus deriuata, deinde in lacus, thermas, & priuatorum ædes diuisa, [g] magistratū creari oportuit, qui sartas, integrasque formas esse curaret; ne aqua exiret, sed pura, salubrisque curreret, & adnatas formis arbores ædificia corrumpentes excindi iuberet. Dextra enim læuaque per xv. pedes prope aquæductus arbores esse non licebat. [h] Quod Augusto imperante, an. ab V. C. 470. Senat. consulto à Frontino recitato est [...]hibitum. Quod inquit, Q. Aelius Tubero, P. Fabius Max. Cos. V. F. [i] aquarum, quæ in vrbem venirent, itinera occupari monumentis, & ædificijs, & arboribus. [k] Q. F. P. D. E. R. I. C. cū ad reficiendos riuos, specusque, per quæ & opera publica corrumpuntur, placere circa fontes, & fornices, & muros vtraque ex parte vacuos relinqui circa quinos denos pedes patere. & circa riuos, qui sub terra essent, & specus intra vrbem, & extra vrbē continentia ædificia vtraque ex parte quinos pedes vacuos relinqui, ita vt neque contererere arbores liceret, si quæ nunc essent arbores intra id spacium excinderentur, præterquam si quæ ea villa continentes, & inclusæ ædificijs essent, si quis aduersus ea commiserit, in singulas res in dena millia damnas esset, ex quibus pars dimidia præmium accusatori daretur, cuius opera maximè conuictus esset, qui aduersus hoc Sen. cons. commisisset, pars autem dimidia in ærarium redigeretur, deque ea re iudicarent, cognoscerentque curatores aquarum. De formis verò ita Cassiodorus [l] ad Comitem formarum. Formis, ait, Romanis, vtrunque præcipuum est, vt fabrica sit mirabilis, & aquarum salubritas singularis. Quod enim illuc flumina quasi constructis montibus perducuntur, naturales credas alueos, soliditate saxorum, quando tot impetus fluminis, tot seculis potuit firmiter sustinere: & paulò post. Currit aqua virgo sub delectatione purissima, quæ ideo sic appellata creditur; quod nullis sordibus polluatur. Nam cum aliæ pluuiarum nimietate terrena commixtione violentur, hæc aerem perpetuo serenum purissimè labens vnda mētitur. Quis possit talia sermonibus idoneis explicare? Claudiam per tātam fastigij molem sic ad Auentini caput esse perductam, ut cum ibi ex alto lapsa ceciderit, cacumen illud excelsum, quasi imam vallem irrigare videtur. Quanto pulchrius est Claudiam Romanam per tot montium siccas summitates lauacris, ac domibus liquores purissimos fistularum vberibus emisisse, & ita æqualiter fluere, vt nunquā se possit desiderata subducere. In primis noxias arbores, quæ inferunt fabricarum ruinam, dum sunt quidam mœnium importabiles arietes, censemus radicitus amputari: siquid autem conficiente senio fuerit demolitum, peruigili celeritate reparetur, ne crescente defectu, augeatur nobis causa dispendij. & in fine. Agat ergo peritia fidesque tua, vt & constructio fabricæ illibata permaneat, & aquæ distributio nulla se custodum venalitate subducat. Hæc ille.

a lib. 8. cap. [...]
b lib. 9. cap. 11.
c l. 1. C. de aquæ ductu.
d l. si prius 17. §. 2. ff. de aqua & aquæ pluuiæ arcendæ.
e in l. refectionis. 11. §. fin. ff. communia prædior. tam vrban.
f in d. l. 17. de aqua & aquæ pluu. arcenda.
g l. si venditor, in fi. ff. de actio. empt.
h l. 1. C. de aquæ ductu.
i verba referuntur.
k quid fieri placeret de ea re, ita censuerunt.
l lib. 7 Variar. in form. comitiuæ.

Comitis ergo formarum erat officium, ut eas reficeret, & æqualiter aquas distribueret. Vehebantur autē, vt supra diximus, quotannis tria millia vehum calcis Romam, quorum 1500. erāt pro formis aquæductuum restituendis, aliæ pro sartis tectis habēdis. Valentinianus A. ad Volusianum vrbis Vicarium. [m] De calce locutus. Non amplius, inquit, quàm terna millia calcis mitioris vehæ annuæ postulentur. Huius autem vehationis, ita ratio sit partita, ut mille quingēta onera formis, alia sartis tectis annua deputentur. Hęc ille, qui onus minorem veham appellat, eratque certum librarum pondus, velut quod pluribus in locis apud Italos XXV. libris cōstat. Hęc ad curam Comitis formarum pertinebant. Idem obseruabatur Constantinopoli. [n] Nunc ad alium Comitem Riparum sub P. V. est transeundum.

m in l. 3. C. T. de calcis coctorib.
n tit. C. de calcis coctorib. urb. Roma. uel Constantinopol.

DE COMITE RIPARVM ET ALVEI Tiberis, & Cloacarum. Cap. VIII.

AB Augusto inuentus est curator aluei, & riparum Tiberis. Tranquillus. [o] Quo plures, inquit partem administrandæ Reipub. caperent, noua officia excogitauit, curam operum publicorum, viarū, & aquarum, aluei Tiberis, frumēti populo diuidēdi, Præfecturam vrbis. Hæc ille. Vtile autem hoc officium fuit, quia ripas fluminum publicorum reficere, munireq; expedit, [p] dandaque est opera, ne in illis aliquid fiat, per quod nauigatio, aut vsus publicus impediatur, sic & alueum Tiberis purgare, vt aqua facilius curreret, Reipub. interest. Hic curator, ut nobiliore titulo splenderet, postmodum Comes riparum, atque aluei Tiberis est appellatus. Inter alias inscriptiones antiqui curatoris, vna est Ti. Iulij Ferocis, Traiano imperante huiusmodi. TI. IVLIVS FEROX CVRATOR ALVEI ET RIPARVM TIBERIS ET CLOACARVM VRBIS TERMINAVIT RIPAM P. R. PROXIMO CIPIO P. CCCLXXX. C. S. Alia similis est inscriptio Messij Rustici sub Hadriano, quæ omittitur.

o cap. 43.
p l. 1. §. 1. ff. de ripa muniend.

Cloacas quoque mundare ad salubritatem, & tutelam ciuitatis pertinet. Nam cœlum pestilens, & ruinas, inquit Vlpianus. [q] minantur immunditiæ cloacarum, nisi mundentur; est autem cloaca locus concauus, per quem colluuies quædam fluit. [r] Cloacæ appellatione, & tubus, & fistula continetur. [s] Eas Tarquinius Priscus primus Romæ inuenit, vt aquas ex collibus in conualles, & plana descendentes eueheret; quod plebis manibus fecit, cloacis è fastigio in Tiberim ductis. [t] Illarum amplitudinem, inquit Plinius. [u] eam fecisse proditur, ut vehē fœni large onustam transmitteret, vnde eas opus omnium dictu maximum appellat, per quas postea cœptum est nauigari suffossis, inquit, montibus, atque vrbe pensili, subterque nauigata ad M. Agrippa fecit

q l. 1. §. 1. ff. de cloac.
r d. l. 1. §. cloaca.
s d. l. 1. §. cloaca.
t Lucius in 2.
u lib. 36. c. 15.

fecit in ædilitate per meatus, corriuatis septem amnibus, cursu præcipiti torrentium modo rapere, atque auferre omnia coactis. Hæc Plinius. Dion [a] & ipse scribit M. Agrippam cloacas purgasse, & per ipsas in Tiberim nauigasse. Cassiodorus quoq;, [b] ad Argolicum P.V. cloacæ, ait, Romæ tãtum visentibus conferunt stuporem, vt aliarum ciuitatum possint miracula superare. Videas illic fluuios quasi montibus concauis clausos per ingentia stagna decurrere, videas structis nauibus per aquas rapidas non minima sollicitudine nauigari, ne præcipitato torrẽti marina possint naufragia sustineri. Auctor est Dionysius Halicarnas. [c] cloacas cum aquas non trãsmitterent à censoribus mille talentis purgandas locatas fuisse: efficit hæc summa aureorum sexcenta milia. Has cloacas præter Tiberis alueum, & ripas, hic curator purgare curabat. Hanc curam & sequentes procurationem vrbicam Vlpianus [d] appellat, Saluianus inquit, beneficio Principis vrbicam procurationem erat adeptus, curam riparum Tiberis, vel similem intelligens.

a lib. 49. prope finem.
b lib. 3. epist. 30.
c lib. 3.
d In l. verum. §. ex facto. ff. de minor.

DE COMITE PORTVS. Cap. IX.

ALIVS, & tertius Comes portus dictus P.V. parebat. Hũc in Etruria prope Hostiam ad læuam Tiberis Claudius fabricauit. [e] Per id tempus, inquit, ingens fames fuit, qua in re tanta fuit Claudij prudentia, ut ea nõ solùm ijs, qui tum erãt, sed etiã posteris vilem annonam fecerit. Nam cum ferè frumentum omne aliundè ad populum Romanum aduheheretur, neque regio, quæ erat ad Tiberis ostia, tutas stationes, & portus commodos haberet, foretq; propterea inutile maris imperium; cumque præter id, quod aduectum fuerat opportunis temporibus, & in horreum repositum, hyeme nihil importaretur, atque ei, qui in hac re vellet periculum suscipere, male succederet: Claudius his cognitis rebus, portum ædificare instituit. Nec eum deterruit, quod præfecti fabrum, cum interrogarentur, quantos sumptus ea res postularet, responderunt tam magnos, ut nollet eum portum facere, sperabant enim eum cognita sumptus magnitudine, si prædixissent, à proposito deterreri. Sed is nihilominus sibi faciendum putauit, induxitque in animum rem dignam gloria, atque magnificentia populi Romani, primum quod loco non paruo perfosso incontinenti, iactisque circum vndique fundamentis, eo mare intromisit. Deinde in ipso mari factis utrinque magnis aggeribus, ac multo mari concluso, in eo insulam fecit, atque in ea turrim ædificauit, ex qua lumẽ nauigantibus nocturno tempore præberetur. Is locus, vt est, patria lingua portus appellatur. Hactenus Dion, quod & Tranquillus, [f] his uerbis recitat. perfecit portum Ostiensem a Diuo Iulio sæpius destinatum, ac propter difficultatem omissum, & paulo infra. portum Ostiæ extruxit, circunducto dextra sinistraque brachio, & ad introitum profunda iam solo mole obiecta, quam quo stabilius fundaret, nauem ante demersit, qua magnus obeliscus ex Aegypto fuerat aduectus, congestisque pilis, superposuit altissimam turrim in exemplum Alexandrini Phari, vt ad nocturnos ignes cursum nauigia dirigerent. Eius meminit, & Plinius, [g] Diuus, inquit, Claudius, aliquot per annos asseruatam eam nauem, quã Caius Cæsar importauerat, omnibus, quæ unquam in mari visæ sunt, mirabiliorem, turribus, puteolis ex puluere ædificatis, perductam Ostiam portus gratia mersit, alia ex hoc cura nauium, quæ Tiberi subuehebant. Quo experimento palam fuit non minus aquarum huic amni esse quam Nilo. Hæc ille. Ibidem Aurelianus, inquit Vopiscus, [h] forum nominis sui ad mare fundare cœpit, in quo postea forum publicum est constitutum. Ad reparandum verò hunc portum, & Pharum Tarracinenses quotannis calcem eo vehere tenebantur, [i] quorum omnium curam hic Comes habuit. Portus autem generaliter est conclusus locus, quo importantur merces, & inde exportantur. Alias vocatur statio conclusa, atque munita, inde angi portum dictum ait Vlpianus. [k] Sed cum alio non addito portus nominatur, hic intelligitur, qui est apud Hostiam, quo transmittendæ Romam merces inuehebantur, distatque Romæ XII. milliarijs. Eo destinabatur hic Comes, qui etiam curam mercium Romam vehendarum haberet, prospiceretque, ne cui in portu iniuria inferreretur. Is aliquod munus a negociatoribus, quod ipsis placuisset, accipere poterat. Cassiodorus, [l] Deliciosa, inquit, magis quam laboriosa militia est in portu Romano Comitiuæ gerere dignitatem, unusquisque per solemnitatem commonitus offerat voluntarium munus, Xenia enim sunt ista non debita: sit ergo tibi cura præcipua non solum abstinere, verum etiam cohibere præsumẽtium manus. Hæc ille. curam tamen mercium portus eius Comiti in primis demandatam fuisse Cassiodorus, [m] scribit dabatque operam, ne quis aduehens grauaretur; curabat & horrea portus, in quæ aduectum frumentum condebatur, [n] & ut saccarij (ita baiulos appellabã:) soli merces in portum vectas iusto pretio comportarent. [o] Mittebat, & ex officio apparitores ad portum Præfectus vrbi, si quid noui ibi agẽdum emersisset, ut ex epistola D. Ambrosij, [p] colligitur. Apparitor, inquit, præfecturæ, qui propter operas portuenses offensam contraxerat, iam in portu nauigat; nam simul ut accepi literas tuas, vidi præfectum, rogaui pro eo, ignouit illicò, iussit retrahi epistolam, quam de facultatibus eius publicandis dictauerat. Hæc ille. Generaliter verò portibus præerant, qui a Græcis Liminarchæ vocantur, quorum erat solbcrndo, oe latrones, aut delinquentes fugerent. [q] Aristoteles. [r] λιμενοφύλακας. id est portuum custodes uocat. In in... Irenarchæ dicebantur. [s] Sed illi multum officio functi, ab hoc Comite differebant. His credo præfuisse Centenarium portus dictum, de quo infra agetur. In hoc portu Pammachius & Fabiola opulentum Xenodochium ædificarunt. [t]

e seu Xiphili. in Claudio.
f in Claudio cap. 20.
g lib. 36. c. 9. & c. 15. ad fin.
h ad finem.
i l. 3. C. T. de calcis coctorib.
k in l. portus 59. ff. de uerb. sign.
l lib. 7. in form. Comit. portus.
m lib. 7. formul. 23.
n l. 1 C. T. de pation. horreo por.
o l. 1 C. T. de saccar. port. Romæ.
p 35.
q l. 4. ff. de fera. fugit.
r in fin VI. politico.
s l. 18. ubi quoque ff de muner. & honor.
t D. Hieronym. in vita Fabiolæ ad oceanum.

DE MAGISTRO CENSVS. Cap. X.

CENSVM primus Romæ Ser. Tullius [u] inuenit, vt pro modo prædiorum quisque tributa pẽderet: mox Augustus per orbẽ ampliauit, inqt Cassiodorus, [x] Censum vero definit Theophilus [y] tabulam, seu chartam, in qua Romani suas facultates scribebant, ut tempore belli quisque secundum substantiæ suæ modum conferret. Itaque in prouincijs, ubi tributa soluebantur, cuiusque nomina cum facultatibus, idest prędijs, eorumque finibus, & qualitatibus, quæ intra X. annos arua pratauẽ essent, vineæ, oliueta cum numero uitium & oliuarum describebantur. [z] Hunc vulgo æstimum vocant. Olim in Italia immuni facta, [a] hæc descriptio non admodum frequentabatur. Dion enim [b] scribit Metellum Nepotem Prætorem rogata lege, tributis Italiã liberasse, vnde prædia, vt prouinciæ, tributaria non habuit. [c] Sed hæc immunitas non semper mãsit, ingruentib. enim bellis, primũ moderatè, mox grauiter & ipsa est onerata. Id accidit, facta inter Galeriũ,

u Dionys. Halicar lib 4. liui. in primo.
x lib. 3. uarii epi sto pen.
y in §. ult. instit. de libert.
z l. forma 4. in prin ff de censib.
a l vnic. C. de priuileg. vrb Constantinopolita.
b lib 37
c §. 1. inst. de vsucapio.

Maximianum, & Cooſtantium orbis Romani diuiſione. Aurelius Victor, Huius, inquit, parti Italiæ inſuoctum tributorum ingens malum. Nam cum omnis eadem functione moderataque ageret, quo exercitus, atque Imperator, qui ſemper, aut maxima parte aderant, ali poſſent, penſionibus inducta lex noua. Hæc ille. Quare ſub eius Præfecto Italiæ effigies & ipſa vas aureis plenum, quod penſitandi tributi indicium eſt, quemadmodum & aliæ prouinciæ geſtat. Roma tamen tum ab hoc onere illæſa permanſit, aut certè liberata fuit. [a] Vtile igitur fuit bona ciuium Romanorum deſcribi, ut cuiuſque facultates ſciri poſſent; cum pro rata bonorum ad eiuſmodi vſus neceſſarios, & prout temporum conditio ferebat, pecuniam conferre oporteret. Neceſſe præterea fuit, apud cenſuales ſcribas teſtamenta aperiri, publicari, ſeu actiſque inſeri, quod gratuito fiebat, ſi hæreditas centum aureos non excedebat. [b] Sed id munus poſtea Quæſtori eſt delatum. [c] Donationes quoque quæ aureos quingentos non excedebant, apud Magiſtrum cenſus inſinuabantur: [d] & acta, decretaque Senatus ſcribebantur [e] præmia à conſulibus, aut prætoribus in Curia certantibus proponenda, & pecunia in ſpectacula impendenda apud cenſuales deponebatur: Symmachus, [f] cum argenti, inquit, publici ratio quæreretur, quod cenſualibus editores munerum contulerunt, repertum eſt quoſdam debitum Reipub. non dediſſe. Hactenus ille. His præerat cenſus Magiſter, à Leone perfectiſsimus appellatus. [g] Sed Anaſtaſius Clariſsimum nominauit. [h] Qui Romam diſcendi cauſa veniebant, huic magiſtro litteras ſuorum Præſidum oſtendere tenebantur, quibus eorum oppida, natales, & merita exprimebantur, & ipſi profiteri debebant, quibus ſtudijs operam eſſent daturi, & officialibus cenſus ſua hoſpitia indicare, & poſt annum ætatis XXI. Roma excedere, [i] ijdem cenſuales ſingulis menſibus peregrinos, qui, vndevè eſſent, & quid agerent, inquirebant, & ocioſos in patriam remittebant.

a l. 1. C. de priuil. urb. Conſtantinop. quæ eſt pars l. 6. C. de ſacros. eccleſ.

b l. 18 & l. conſulta. 23. C. de teſta. l. repetita, 41. C. de epiſco. & clerie. quæ eſt eius pars.

c Nouella Leonis 44.

d l. in hac 30. & l. ſecundam 32. C. de donatio.

e l. omnia 2. C. de prinsip. agēt. in reb.

f Epiſtola ad Th. A. 25.

g in l. orphanotrophos. 32. C. de epiſc. & clerie.

h d. l. ſecundum 32. C. de donati.

i l. 1. C. T. de ſtudijs liberal. vrb. Rom.

DE RATIONALI VINORVM. Cap. XI.

QVEMADMODVM ex Tuſcia, Campania, & Piceno carnes præſertim ſuillæ, fructus, & alia ad annonam ſpectantia Romam perferebantur, ita & uinum ad vſum populi uehebatur. Itaque Alexander Imperator [k] prout omnium artium, ita & vinariorum corpus ſeu collegium inſtituit, qui hanc negociationem vini in vrbem vehendi exercerent. Id in proprio foro venibat, quod vinarium vocabatur, & illi Tribunus præerat, Symmachus. [l] De tribunatu vinarij fori orta contentio. Sed hoc forum in deſcriptione vrbis omittitur. Hunc tribunum eſſe puto, qui à Notitia Rationalis appellatur, & inuecti Romā uini quātitatē, & ex eius vectigali, qđ ingens erat, exactam pecuniā ſcribebat. [m] Rationalis enim dicitur, qui alicuius rei rationes tractat, ſic procurator rei priuatæ Principis. Rationalis appellatur. [n] Notabat & rationes vinorum, quæ vectoribus calcis, pro formis aquæductuum Romæ reparandis, & ſartis templorum tectis habendis, [o] data fuiſſe diximus. Non tamen negociatoribus prohibere poterat, de quibus menſuris, queve pretio vellent, vina vēderent. Papirius Iuſtus. [p] Quibus, inquit, menſuris, aut precijs negociatores vina compararent, in contrahentium eſt poteſtate. Præter hunc rationalem, erat & qui in Iure ſuſceptor vini appellabatur, is uinum vectoribus calcis aut [q] alijs ex publico dādum cuſtodiebat. A Græcis caupones ſunt dicti. i. καπηλοι. Ad Victorem Rationalem vrbis Romæ Conſtantinus ſcribit, [r] quem res fiſcales ibi tractaſſe dicit, & ab hoc diuerſum fuiſſe puto.

k auctore Lampridio.

l epiſt. 51.

m l. 4. C. Th. de ſuar. & pecuar.

n in l. fin. C. de aduo. fiſc. l. vnic. tit. 4 C. de fundis rei priua. l. 1. C. de modo mulc. l. 2. C. ne vxor pro marito l. 4. C. de epiſc. & cleric.

o l. 3. C. Theo. de calc. coctor.

p in l. imperatores C. de contra. empt.

q tit. Cod. de ſuarijs, & ſuſc. pro rib. vini & cæteris corporatis

r in l. 24. C. T. de appel. l. 18. C. eo.

DE TRIBVNO FORI SVARII. Cap. XII.

INTER XI. Romæ fora, duo animalibus vendendis erant deſtinata; quorum alterum boariū alterum forum ſuarium vocabatur, vbi tantum ſues venibant. Id erat in VII. vrbis regione, quæ uia lata nuncupabatur, ut auctor eſt P. Victor, & in vrbe ante Notitiam deſcripta conſpicitur. valde neceſſarium eſt hoc animal ad cibos condiendos, quòd & ipſum carnis copiam exhibet, vnde magna eius educandi cura veteribus fuit. Plinius. [s] Neque ex alio inquit animali numeroſior materia ganeæ, quinquaginta ferè ſapores, cum cæteris ſinguli. Hinc cenſoriarum legum paginæ, interdictaque cœnis abdomina, glandia, teſticuli, vuluæ, ſincipita verrina, ut tamen Publij Mimorum poetę cęna, poſtquam ſeruitutem exuerat, nulla memoretur ſine abdomine etiam vocabulo ſuminis ab eo impoſito. Placuere, & feri ſues. Catonis cenſoris orationes aprinum exprobrant callum. In tres tamen partes diuiſo apro media ponebant, lumbos aprinos appellata. Solidum aprum Romanorum primus in epulis appoſuit P. Seruilius Rullus, pater eius Rulli, qui Ciceronis cōſulatu legem Agrariam promulgauit. Tam propinqua origo; nunc quotidianæ rei eſt. Et hoc annales notarunt, horum ſcilicet ad emendationem morum, quibus notata eſſet quidem cœna, ſed in principio bini ternique pariter mandebantur apri. Hæc Plinius. Quare creatus eſt Tribunus fori ſuarij, qui curam habebat, vt iuſto pretio, & ſine fraude, ac morbo, ſues venderentur, forum etiam ipſum curabat. Huius Romæ eſt inſcriptio huiuſmodi. DOMINO NOSTRO FL. CLAVDIO CONSTANTINO FORTISSIMO CAESARI FL. VRSACIVS. V. P. [t] TRIBVNVS COHORTIVM VRBANARVM X. XI. ET XII. ET FORI SVARII. Hæ vero erant tres ex VII. Cohortibus Præfecti vigilum, quibus Tribunus Vrſacius præfuit, & vir perfectiſsimus appellabatur, quemadmodum & Magiſter cenſus. Hic eſt ille Vrſacius qui mox Præfectus cohortis Prætorianæ, & Magiſter officiorum fuit, ut auctor eſt Marcellinus. [u] Romæ corpus ſeu collegium erat ſuariorum, qui ex Tuſcia, Cāpania, & Piceno debitos populo Romano ſues, & aliunde adduci procurabant, & P. V. iudicem habebant; [x] à ſordidiſque muneribus immunes erant. [y]

s lib. 8. cap. 51.

t vir perfectiſſimus.

u lib. 26.

x l. vlt. C. de ſuarijs, & ſuſceptorib. vini.

y l. 5. C eod. tit.

DE CONSVLARI AQVARVM. Cap. XIII.

AB Auguſto curatorem aquarum primum inuentū fuiſſe, ex Tranquillo ſupra diximus, q poſtea conſularis eſt appellatus. Is curam habebat aquarū, quas XIX. Romam veniſſe, in vrbis deſcriptione, ante Notitiam traditur. Sed P. Victor XXIIII. recenſet, Appiam, Martiam, Virginem, Claudiam Herculeam alias Herculeanam, Tepulam, Damnatam, Traianā, Anniam alias Annam, Alſiam, ſeu Halſietinam, aut Halſienetinam, quæ & Auguſta dicitur, Cœruleam, Iuliam, Algentianam, Ciminam, Sabannam, Aureliā, Septimianam, Seuerinam, Antoninianā, Aleſādrinā, Anienem nouam, Anienem ueterem, Albudinam, Crabram. Quæ ferè omnes ab earum auctoribus, & ductoribus nomen habent. Sed in XIIII. vrbis regionibus ante Notitiam deſcriptis, Auguſtea ab Alſia diuiditur, quas P. Victor, pro ijſdem ponit. Iuſtiniano vero imperante, XIIII. aquæductus vrbem ingrediebātur. Procopius, [z] Romæ, inquit, aquæductus decem

z in primo de bello Goth.

Digitized by Google

ctus decem & quatuor numero sunt, cocto ex latere per priscos homines illos ædificati, ea latitudine ac simul profunditate, vt equester vir aliquis ipso cum equo per eos supernè euadere liberius queat. Hactenus Procopius. His in vrbē deriuandis, & diuidēdis vnus præpositus est, qui aquarum curator à Iulio Frontino appellatur, quo officio & ipse Nerua Imp. demandante, functus est; is postea consularis est dictus, ex eo arbitror, quòd consularibus ornamentis esset honestatus: ita imperante Constantino appellatus est Versennius Fortunatus circa annum salutis, 316. [a] cui successit Maximilianus quem cōsularem aquarum idem Constantinus vocat, [b] apud quem ita legendum est, non consulem, vt vulgo habetur, & dictio aquarum, à qua rescriptum incipit, referēda est ad consularem, & hoc modo scribendum, Imp. Cōstantinus August. ad Maximilianum consularē aquarum, deinde incipit lex, posteſſores Iulius Frōtinus[c] recitat quoddam Senatusconsultum, quo cautū est, vt aquarum præfectus extra vrbem lictores binos, seruos publicos ternos, architectos singulos, scribas, librarios, accensos, & præcones totidem haberet, quot habent hi, per quos frumentū plebi datur. Hoc erat eius officium. [d] Duæ præterea familiæ illi præsto erant, altera publica, altera Cæsaris nuncupata, publica antiquior CCLX. hominum fuit, ab Agrippa instituta, quam moriens Augusto commisit, & ille publicauit, vt ex publico aleretur. Cæsaris familia CCCCLX. continebat, quam Claudius Imp. cum aquas in vrbem perduceret, constituit. vtraq; familia in aliquot ministeriorum species deducitur, villicos, castellanos, curatores, silicarios, tectores, aliosque opifices: ex his aliquot extra vrbem esse oportet, ad ea, quæ non sunt magnæ molitionis, maturum tamen auxilium videntur exigere in vrbe circa castellorum & munerum stationes & opera, quæ vrgebāt, in primis ad subitos casus. Hæc Frontinus, qui curator aquarum à Nerua Imp. creatus, de se hæc subijcit, publica ministeria ita instituimus, vt pridie quid esset agendum, dictaremus, & quid quaque die egisset, actis comprehenderetur. Publicæ familiæ ex ærario impensæ dantur, quod impendium exoneratur vectigalium reditu ad ius aquarum pertinētium. Ea constat ex olivetis, quæ sunt circa ductus aut castella, aut munera, aut lacus, quem reditū prope sestertium CC. millium. i. duorum millium aureorū proximis temporibus in Domitiani loculos versum industria D. Neruæ populo restituit, nostra sedulitas ad certam regulam redegit, vt constarent, quę essent ad hoc vectigal. pertinentia loca. Cæsaris familia ex fisco accipit commoda, vnde & omne plumbum & omnes impensæ ad ductus, & castella, & lacus pertinentes erogabantur. Hæc Frontinus, qui XVI. recenset ante se aquis prefectos, inter quos fuere Atteius capito, & Coccius Nerua Iureconsulti. Mox officiū curatoris subijcit, obseruare, inquit, debebit, ne quis sine litteris Cęsaris. i. ne quis aquam publicam non impetratam, & ne quis amplius quam impetratum fuerit, ducat. Deinde ductus extra vrbem sunt circumeundi ad recognoscenda veneficia, idem in castellis salientibus publicis faciendum, vt sine intermissione diebus aqua fluat, quæ Senat. consulto curator facere iubetur, scilicet ut inspiciat aquas publicas, ineatque numerum salientium publicorum, & vt salientes publici quam assiduissime, interdum & noctu aquam in vsum populi funderent, & addit. Qui aquam in vsus priuatos ducere volet, impetrare eam debet, & à Principe epistolam ad curatorem afferre, curator deinde beneficio Cæsaris, præstare maturitatem, & procuratorem eiusdem officij libertum Cæsaris protinus scribere. Procuratorem autem primus T. Claudius videtur admonisse, postquam Anienem nouum & Claudiam induxit, is signabat calices modulorum: & infra subijcit ius impetratæ aquæ neque hæredem, neque emptorem, neq; vllum nouum dominum prædiorum sequitur. Balneis, quæ publicè lauarent priuilegium antiquitus concedebatur, vt semel data aqua perpetuo maneret. Quia verò arborum radicibus formarum concamerationes, & latera soluebātur, eas ab utraque parte xv. pedes vacuas esse Sen. con. iussit, [e] & qui intra id spacium arbores seuerit, vel ædificauerit, vel formas læserit, in dona millia 10. aureos in singulas res damnas erit ex quibus pars dimidia prēmium erit accusatori, dimidia in ęrarium redigetur: de ea re iudicabunt, cognoscentque curatores. Hæc Frontinus. illi ex hoc aliquam iurisdictionem & officium, seu apparitores [f] habuisse probantur, supradictæ enim familiæ cum lictoribus, & alijs supra nominatis in illius erāt officio. Inter consularem aquarum, & comitem formarum illud etiam interfuit, quòd hic tātum formas tuebatur, id est structiles canales aquam ferentes faciebat. Consularis verò operam dabat, vt ea debito modo in priuatas ædes deriuaretur, & publico, ac thermis, alijsque vsibus seruiret. item ne a priuatis vsurparetur, & epistomia fistulæ, salientesque integri essent, & castellū repararetur. Id Vlpia. receptaculum interpretatur, quod aquam publicam suscipit. [g] Hoc officium honorificum multorum beneuolentiam conciliabat, cum tantum totius populi commodum in manu haberet. Quantum uerò id esset, Plinius[h] docet. Quòd si quis, inquit, diligentius æstimauerit aquarum abundantiam in publico, balneis, piscinis, domibus, euripis, hortis suburbanis, villis, spacioque aduenientem, extructos arcus, mōtes perfossos, conualles æquatas, fatebitur nihilo magis mirandum fuisse in toto orbe térrarum. De Appia verò Martia, & virgine aqua ita scribit. Sed dicantur vera æstimatione inuicta miracula, quæ Q. Martius Rex fecit, is iussus a Senatu aquarum Appiæ & Aniensis tegula ductus reficere, nouam à nomine suo appellatam, cuniculis per montes actis intra præturæ suæ tempus adduxit. Agrippa vero in ædilitate sua adiecta Virgine aqua, cæterisque corriuatis atque emendatis, Lacus DCC. fecit; præterea fontes CV. castella CXXX. complura etiam cultu magnifica, & operibus. Idem [i] clarissima ait aquarum omnium in toto orbe frigoris salubritatisque palma præconio vrbis Martia est, inter reliqua Deum munera urbi tributa. Primus in vrbem ducere auspicatus, Ancus Martius vnus è Regibus, postea Q. Martius Rex in prætura rursusq; restituit: Magnus Agrippa. Idem & Virginē adduxit, ab octaui lapidis diuerticulo duo millia passuum Prænestina via, iuxta est Herculaneus riuus, quem refugiens virginis nomen obtinuit. Hæc ille. Alij Virginem appellatam volunt, quod purissima nullisq; sordibus polluta currat. [k] De Claudia aqua, à Claudio Cæsare deriuata, idem Plinius, [l] ita scribit, vicit antecedentes aquarum ductus nouissimum impendium operis inchoati a C. Cęsare, & peracti a Claudio, quippè à lapide XL. ad eam excelsitatem, vt in omnes vrbis montes leuarentur, influxere Curtius atq; Cęruleus fontes, erogata in id opus sextertia DLV. millia. De eadem Claudia, Tranquillus, [m] opera, inquit, magna, potiusq; necessaria, per multa fecit, sed vel pręcipue aquæductum a Caio inchoatum, & postea, Claudiæ aquę gelidos, & uberes fontes, quorum alteri Cęruleo, alteri Curtio, & Albudino nomē est, simulque riuum Aniensis nouo lapideo opere in urbem perduxit, diuisitque in plurimos, & ornatissimos lacus. De eadē aqua Tacitus. [n] Itē Frōtinus; Claudia, ait, aqua concipitur uia sublacensi diuerticulo sinistrorsus ex fontibus amplissimis, Ceruleo, qui a similitudine appellatus est, & Curtio. Itē duorum aquæductuum, quos Claudius consummauit. Alteri Claudiæ nomen datum est; alter Anio nouus appellari cœpit. Hæc ille. Aurelia uerò à M. Aurelio: Septimiana & Seueriana, a septimio Seuero Imperatore. Antoniniana ab Antonino sunt deriuatæ, Alexandria ab Alexādro. Per structiles formas in vrbem; mox in castellum deducebantur. Id erat amplum aquæ receptaculum instar lati cubiculi in fornicem uersum. Vitruuius. [o] Cum aqua, inquit, venerit id moenia, efficiatur castellū, & castello cōiunctū

a l. 1. C. T. de diuers. offi.
b in l. 1. C. de aquæduct.
c idem Cœlius Rhodiginus lib. 18. cap. 40. lectiu. antiqua.
d l. 1. C. de aquæduct. lib. 10.
e l. 1. C. de aquæduct.
f d. l. 1. C. de aquæduct.
g l. 1. §. hoc interdictum necessario. ff. de aqua quot. & æstiu.
h lib. 36. c. 15. ad fin.
i lib. 31. c. 3.
k Cassiodor. lib. 7. variar. in formula comitiuæ formarum.
l lib. 36. c. 15.
m in Claudio c. 20.
n in 12.
o lib. 8. c. 7.

Digitized by Google

ad recipiendam aquam triplex emissarium, collocẽturque in castello tres fistulæ æqualiter diuisæ, intra receptacula coniunctæ, unde aqua publica in tres partes deriuabatur; vna, in lacus emittebatur, in quibus plebs Romana lintea abluebat, animalia potabant, & ad fullonum, coriariorumq; atque alias necessitates inseruiebat; altera in balneas emittebatur, ob quam vectigal quotannis populo pręstabant, qui ea utebantur. Hactenus vitruuius. Hæc est pensitatio quam pro aquæductu præstari, auctor est Papinianus. [a] In venditione, ait, super annua pensitatione pro aquæductu infra domum Romæ constitutam, nihil commemoratum est, deceptus ob eam rẽ ex empto actionem habebit, Idẽ credo sentire Paulum, [b] dum ait, Fiscus vsuras accipit de fornicarijs, qui tardius pecuniam inferũt. Sunt enim fornicarij, qui fornaces in balneis curant. [c] Hanc etiam quandoque priuati excipiebant, cum in humum cadebat. Frontinus enim scribit apud antiquos omnem aquam in publicos usus erogari solitam, legeque cautum, ne priuati aliam ducerent, quam quæ ex receptaculo publico seu castello in humum recidisset, quã caducam vocabant, & hanc ipsam nõ in aliũ vsum, quam balnearum, & fullonicorum, vectigalemque esse statuta mercede, quæ in publicum penderetur: aliquid & in domos Principum dabatur sed crescente aquarum copia. Tertiam aquam Princeps in domos priuatas ex castello deduci permisit, inquiunt vitruuius & Vlpianus. [d] Hæc in plumbeum castellum deriuata per fistulas sub terram missas, non modo in ædes, sed & aena lateribus circumstructa deducabatur, cuiusmodi insigne exemplum apud Celsum reperitur. [e] Firmus, inquit, á Proculo quæsijt, si de plumbeo castello fistulæ sub terram mistæ aquam ducerent in aenum lateribus circumstructum, an hæ ædium essent, & esse existimant. Aeno verò aqua calefiebat ad bibendum, [f] vel vasa olerave lauanda. [g] Quoque etiã ad irrigandos hortos, vel prædia priuatis, aqua permittebatur, [h] & ob id Prætor edicto promittit se facturum, ne uis fiat ei, qui aquam obtinuit á Principe, quo minus eã ducat. [i] Ex flumine uerò publico aqua iure deriuabatur. Pomponius. [k] Quominus, inquit, ex flumine publico ducatur aqua, nihil impedit, si modo ea aqua in vsu publico non erit, ciuitatis vsibus, ut supra dictum est, non deseruiat. Consularis ergo aquarum illas ad destinatos vsus curabat deriuari, & debitum vectigal pro ea solui. In prouincijs aquæductus ex redditibus ciuitatum fiebant, [l] & ideo eorum cura ad decuriones spectabat. Nunc ad curatores P. V. imperio parentes est transeundum.

a in l. 41. ff. de actionib.
b in l. cum quidam. 17. 1. fiscus. ff de vsuris.
c l. 14. ff de instruc. & instrum. legat.
d in l. 2. §. permittitur. ff. de aqua quotid. & æstiua.
e in l. si venditor In fin. de actio. empt.
f l. cum de lanionis §. 2. de fund. instruct.
g l. sed addes. §. n. locati.
h in l. vsum 4 C. de aquæductu.
i d. l. 2. §. ait prætor, de aq. quot.
k in l. 2 ff. d. flumin.
l l. vnica. C de ratio. in. oper. publicis.

DE CVRATORE OPERVM MAximorum. Cap. XIIII.

OPERA appellantur magnifica ædificia, aut fabricæ, ut indicant tractatus in pandectis & Codice Iustiniano de operibus publicis, & de ratiocinijs operum publicorum. Vergilius. [m]

Adde tot egregias vrbes, operumque laborem.

Maxima verò opera in vrbe erat Circus Maximus in XI. regione urbis, qui loca trecenta octoginta millia capiebat, sed in descriptione vrbis ante Notitiam legitur. 485000 continebat, & VII. metas, quas aurigæ circi mibant, & XII. portas, per quas currebant. [n] Mœnia quoque, amphitheatrum castrense. [o] Campum Viminalem sub aggere in V. regione inter maxima opera pono. Campum Martium in IX. regione. Erant & opera magna uocata, quæ forsè huic curatori commissa non erant, ut Forum Romanum magnum in VIII. regione, & Macellum magnum in II. Circus Flaminius capiens stabula 4. factionum, multas porticus, & similia. In eadem regione P. Victor Ludum magnum statuit. Erat hæc domus, in qua olim gladiatores exercebãtur, tyrones quoque & lanistæ. Isidorus ludum inde dictum scribit, quòd in eo iuuenes vsum armorum condiscant. Tranquillus in C. Iulio Cæsare: [p] tyrones, inquit, neque in ludo, neque per Lanistas, sed in domibus per equites Roma. ac etiam per Senatores armorum peritos erudiebat. Superioribus operibus, quæ præcipua diligentia egebant, datus fuit Curator, maximorum operum dictus, qui illa munda, integraque seruari curaret. Hanc & sequentes curas, Procurationes vrbicas Vlpianus appellat. [q]

m in 2. Georgicor.
n Cassiodorus.
o l. 3. ff. de oper. publ. & l. pen. in V. vrbis regione.
p cap. 26.
q in l. verum 13. §. ex facto. ff. de minor.

DE CVRATORE OPERVM publicorum. Cap. XV.

HOC quoque officium ab Augusto primum inuentum fuit. Tranquillus. [r] Quo plures, inquit, partem administrandæ Reipub. caperent, noua officia excogitauit, curam operum publicorũ, viarum, & aquarum. Inter opera vero publica Constantius A. ad Ecdicium Præfectum Aegypti, [s] prætoria, id est ædes, in quibus Præsides degebant, & ius reddebant, & alias domus publicas recenset. Item portus, aquæductus, [t] thermas, [u] horrea, & stabula ad equos cursus publici destinata, [x] & alia plura. [y] Opera publica vocantur & illa, quæ pro admirandis Plinius [z] recitat, qualia ab Augusto, Tiberio, & alijs Principibus cõdita Tranquillus narrat. Inter hęc erat amphitheatrũ in III. regione, capiens loca octoginta septem millia, & Theatra IIII. in IX. regione, videlicet Balbi loca triginta millia, octoginta quinque continens; id Claud. Cæsar dedicauit, sed Balbi est appellatum, quòd prope eius Cryptam esset, [a] item Theatrum Marcelli loca triginta millia capiẽs, in quo erat templum Iani, & alia duo minora theatra: Inter opera publica Iustinianus [b] muros, pontes, vias, & aquæductus recenset. P. Victor, & descriptio vrbis Romæ ante Notitiam huiusmodi plura nominat, ut thermas XI. Victor XVI. Basilicas X. Victor XVIIII. pontes VII. obeliscos V. Victorias magnas VI. paruas XLII. Bibliothecas XXIX. inter quas præcipuæ erant Vlpia & Palatina. Lucos XIIII. Capitolia II. totidem amphiteatra, columnas Cochlides II. macella II. ludos VI. naumachias V. stadia II. nymphea seu lauacra XII. tabulas & signa sine numero: Arcus marmoreos XXXVI. Lupanaria XLVI. pistrina CCLIIII. fora XVI. campos VIII. Senacula III. & alia, quibus hic Curator præerat, exceptis maximis operibus, item aquæductibus & formis, quę tempore Notitiæ proprios curatores habebant; sed olim hæc distinctio non fiebat: Vnus. n. operum publicorum curator vocabatur. [c] Hic opera publica, integra conseruari curabat, & collapsa restituebat, noua redemptoribus facienda locabat. [d] Nullius uero nomen operi inscribere licebat, quam Principis, vel eius, cuius pecunia opus fiebat. [e] In prouincijs autem tertia pars redituum ciuitatis mœnibus, & balneis restituendis destinabatur. [f] Hęc cura ad Præsides pertinebat, Vlpianus, [g] ædes sacras, inquit, & opera publica circumire inspiciendi causa, an sarta tecta quæ sint, an aliqua refectione indigeant, Proconsul debet, curatoresque operum diligentes solenniter præponere.

r in Augusto.
s in l. 4. C. de op. publ.
t in l. ad portus. 7. C. eo.
u l. ne splendidissimæ. 13 C eo. l. 2. §. 1. ff de ope. publ.
x l. nemo. 13. C. eod.
y l. ædificia. 14. cũ ll. seq. C. eod. tit. l. 3. & l. 5. ibidem.
z lib. 36. c. 15.
a de quo in 5. regione.
b Nouell. 25. §. oportet.
c l. 1. ff. de oper. publ.
d l. 2. §. ult. ff. de ope. pub.
e l. 2. in prin l. 3. in fin. l. ult. ff. de op. pub. l. 4. in fi. ff. de admini. rer. ad ciuita. pertin.
f d. l. ne splendidissimæ 11 C eodem tit.
g in l. si in aliam §. 1 ff de offi. proconsul.

DE CVRATORE STATVARVM. Cap. XVI.

STATVAE plurimæ Romæ fuerunt, inter alias nominat P. Victor statuam Mercurij plumbeam, Quirini, & Fortunæ publicæ in colle VI. regionis; signum Iouis Imperatoris in IX. Erant præterea Colossi ænei XXXVII. marmorei LI. eq magni ænei XXIII. inaurati LXXXIIII.

eburnei

eburnei CXXIIII. quibus præfectus, hic curator, prospiciebat vt nitescerent, ne deuastarentur, aut forte tollerentur. Officium seu apparitores habebat, qui nocte vigilabant, & obseruabant ne statuæ aut auferrentur, aut læderentur, earumque fures, & effractores, puniebat, Hunc curatorem Cassiodorus, [a] Comitem Romæ appellat, Si clausis, inquit, domibus, ac munitis insidiari solet nequissimum votum, quanto magis in Romana ciuitate videtur illici, qui in plateis pretiosum reperit, quod possit auferri? Nam quidam populus copiosissimus statuarum, greges etiam abundantissimi equorum, tali sunt cautela seruandi, quali & cura videntur affixi, & paulo post. Quid dicamus, marmora metallis & arte pretiosa, quæ si vacet eripere, rara manus est, quę possit a talibus abstinere. Ibi sunt exposita, quæ facere potuerunt, diuitiæ generales, & labor mundi: Qua de re comitiuæ Romanę cum priuilegijs, & iustis commodis suis tibi concedimus dignitatem, vt fidelis studio, magnoque nixu, quæras improbas manus, & insidiantes aut priuatorum fortunis, aut mœnibus ad tuum facias venire iudicium, & rei veritate discussa congruam subeant de legibus vltionem. Officium tuum & milites consuetos noctibus potius inuigilare compelle. In die autem ciuitas se ipsa custodit. Statuæ nec in foro mutæ sunt, quãdo à furibus percussæ custodem videtur tinnitibus admonere. Proinde, prudẽtiam tuam deuotione laudabili sentiamus, vt cui nunc laboriosos fasces iniungimus, securos honores postea conferamos. Hęc ille. Ingentem vero Romę statuarũ multitudinem, populum appellat, & greges equorum: Non tãtum enim Principum, sed & aliorum, omnis generis statuæ, Romæ reperiebantur.

a lib. 7. vari. epist. 14.

DE CVRATORE HORREORVM Galbanorum. Cap. XVII.

HORREA Galbæ, vt præcipua inter plura alia nominantur, tam in descriptione vrbis ante Notitiam, quam a P. Victore in XIII. regione. Sed ipse legit Horrea Galbiana, quemadmodum & in hoc monumento antiquo scriptum reperitur.

NVM. DOM. AVG. SACRVM FORTVNAE CONSERVATRICI HORREORVM GALBIANORVM M. LORINVS FORTVNATVS MAGISTER S. P. DD. id est, sua pecunia dedicauit.

Dominis Augustis Theodosio iuniori & Valentiniano III. vel, ut habet inscriptio, Numini Dominorum Augustorum dicatum est hoc simulachrum Fortunæ conseruatricis, quam horrea conseruare opinabantur. Galbio vnus fuit ex Ducibus Valentiniani contra Bonifacium Africæ tyrannum missus, circa annũ 419. [b] a quo Galbiana horrea, quæ fortè ille annona impleuerat, aut ad hunc vsum Respubl. tradiderat, sunt appellata. & ita puto legendum, ut est apud Victorem. Galbana vero à Galba Principe, vel alio ex ea familia deriuantur, sed aliqua anterioribus temporibus eorum mentio fieret. Magister autem de quo in supradicto epigrammate, fuit regionis XIII. Cum enim Augustus in regiones, vicosque vrbem diuisisset, his ex plebe viros præfecit, quos Magistros appellauit, vt ait Tranquillus. [c] Plura Romæ erant horrea, in quibus non tantum frumentum, sed gemmæ, aurum, & argentum, abaque pretiosissima homines reponebant, præsertim qui hæc apud se tuta non esse timebant. [d] Ego tamen hic horrea Galbiana interpretor, in quibus frumentum populo dandum condebatur, quorum ut sarta tecta essent, hic curator prospiciebat: nam de operum & ædificiorũ curatoribus hic agitur. Alius vero huic, & omnibus horreis frumentarijs, Comes horreorũ dictus, [e] præerat, qui grana illæsa conseruari, panemque plebi, & militibus distribuendum confici prouidebat. Vetustus codex legit. Horreorum Gallorum, sed non rectè.

b ut auctor est D. Prosper.

c in Augusto c. 30.

d l. 3. §. effracturæ. ff. de off. P. ef. uigil. l. pignus 9. C. de pignoratit. actione.

e l. vnic. C. de pistorib.

DE CENTENARIO PORTVS. Cap. XVIII.

CENTENARII centum militibus præerant. Vegetius, [f] Erant, inquit, Centuriones, qui singulas centurias gubernabãt, qui centenarij nominantur. Idẽ Modestus, [g] tradit. cẽtenarium ergo portum eum fuisse existimo, qui cum centum, aut plus minus militibus, portum tuebatur. Nam & centenarij in officijs palatinorum, viris sexaginta, aut paucioribus præerant. Hunc esse credo, quem Cassiodorus [h] Vicarium portus appellat: cuius cura erat præcipua, ne peregrini cum ciuibus rixarentur, ut latrones ac delinquentes detinerẽtur. A Iurecõsultis hinc narchæ appellantur, idest portus principes. Paulus, [i] Limenarchæ, inquit, & stationarij fugitiuos deprehensos rectè in custodia retinent. Inventi sunt & ab Augusto, qui agros viasque publicas custodirent, ne cui iniuria fieret. Tranquillus, [k] Grassatorum, inquit, plurimi se ferebant succincti ferro quasi tuendi sui causa, & rapti per agros viatores sine discrimine liberi, seruique ergastulis possessorum, supprimebantur. Igitur grassatores dispositis per opportuna loca stationibus inhibuit. Has postea Tiberius crebriores fecit. Idem Tranquillus, [l] tuendæ pacis, ait, à grassaturis ac latrocinijs, seditionumque licentia curam habuit, stationes militum per Italiam solito frequentiores disposuit. Sed quod ad hunc Comitẽ pertinet, Cassiodorus [m] in comitiua portus Rauennatis eius Comitem naues priuatorum ob transuehendas species, uel res Principis, vel publicas retinuisse scribit, quod & hic forte procurabat.

f lib. 1. c. 8.

g in libello de vocabulis castrensibus.

h lib. 7. uariar.

i in l. penult. ff. de fugit.

k in Augusto c. 32.

l in Tiberio c. 36.

m eod. lib in formula comitiuæ Rauennatis.

DE TRIBVNO RERVM NITENTIVM. Cap. XIX.

VLTIMVS sub Præfecto vrbis erat Tribonus rerum nitentium, cuius erat solicitudo, vt ædes sacræ, basilicæ, fora, balnea, circi, theatra, amphiteatra, viæ, bibliothecæ, campi, & omnia denique loca publica nullis sordibus vitiarentur, sed nitescerent, tantum erat veteribus mundiciei, nitorisque studiũ; Tribunus vero hic Præfectum significat, sicut Tribuni militum, & Aerarij; alijque pro Præfectis accipiuntur. Hoc munus olim Aedilium Curulium fuit. De duobus prætoribus, qui imperante Constantino Magno duo tantum Romæ erant, [n] nihil Notitia tractat, quod forte præter insigniũ magistratus splẽdorem nullum fere tenebat Imperiũ, Tantum enim liberales causas cognoscebat, Minoribus alienantibus decreta interponebat, eos in integrũ restituebat, vindicta manumittebat, & emancipantibus liberos auctoritatem præstabat. [o] Hæc de Præfecto vrbi, eiusque magistratibus dicta sufficiant; Nunc ad alios illustres, idest Magistros militum, est transeundum, quorum copiarum breuiarium præmittemus.

n l. si apud. C. de appellat.

o l. 1. C. de off. prætorum.

Magister Peditum. — Quibus imperat.

Magister peditum in præsenti Occidentis imperat.

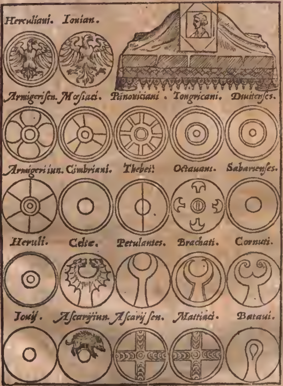
- *Comitibus VIII. limitum.*
  - *Illyrici, præest* — *Præfectis XXIIII* — *Auxiliorum palatinorum peditum XVI. Legionum Comitatensium V. Legioniũ pseudo Comitatensiũ III.*
  - *Italiæ per Alpes* — *Peditũ numeris XXXVI. Equitũ vexillationib. VII.* — *Legionibus XIII. Auxilijs XXI.*
  - *Aphricæ, qui præest* — *Præpositis limitum XVI* — *Peditum numeris XII. Vexillationibus equitum XIX.*
  - *Tingitanæ, qui præest* — *Tribunis cohortium VI. Præpositis equitum* — *Vexillationibus equitum III. Alæ equitum I.*
  - *Hispaniarum* — *Præfectis XVI.* — *Auxiliorum XI. Legionum V.*
  - *Britanniarum* — *Numeris peditum III. Vexillationib. equitũ VI.*
  - *Littoris Saxonici per Britanniam.* — *Præpositis VIII. Tribuno cohortis I.* — *Numerorum peditum V. Vexillationum equitum II. Legionis I.*
  - *Argentoratensis.*
- *Ducibus XII. limitum.*
  - *Mauritaniæ Cæsariensis.* — *Præpositis limitum VIII.*
  - *Tripolitanæ* — *Præpositis limitum XII. Numeris militum II.*
  - *Pannoniæ II.*
    - *Præfectis XXXI.* — *Cuneorum equitum VI. Numerorum aliorum equitum XI. Legionum V. Numerorum militum V. Classium IIII.*
    - *Tribunis III.* — *Cohortium III.*
  - *Valeriæ riparensis.*
    - *Præpositis XXVII.* — *Cuneorum equitum V. Numerorum equitum XVII. Auxiliorum peditum V.*
    - *Præfectis IX.* — *Legionum VIII. Classis I.*
    - *Tribunis VI.* — *Cohortium VI.*
  - *Pannoniæ primæ & Norici riparensis.*
    - *Præfectis XXVII.* — *Cuneis equitum II. Numerorum aliorum equitum XIIII. Legionum VIII. Classium III.*
    - *Tribunis V.* — *Cohortium V.*
  - *Rhetiæ primæ.* — *Præfectis XIII. Tribunis cohortiũ VIII.* — *Numerorum equitum III. Aliarum equitum III. Legionum VII.*
  - *Provinciæ sequanici.* — *Militibus Latavienfibus.* — *Cohortium VI.*
  - *Tractus Armonicani.*
    - *Præfectis IX.* — *Numerorum peditum IX.*
    - *Tribuno I.* — *Cohortis I.*
  - *Belgicæ II.* — *Præfectis II. Tribuno I.* — *Numerorum equitum II.*
  - *Germaniæ primæ.*
  - *Britanniarum.*
  - *Moguntiacensis.* — *Præfectis XI.* — *Numerorum XI.*
- *Legionib. palatinis XII.*
- *Auxilijs palatinis LXV.*
- *Legionibus Comitatensibus XXII.*
- *Legionibus Pseudo Comitatensibus XVIII.*
- *Classibus VII.*
- *Tribunis cohortium. XXIII.*

Digitized by Google

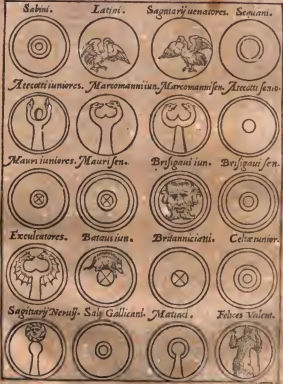
NOTITIA.

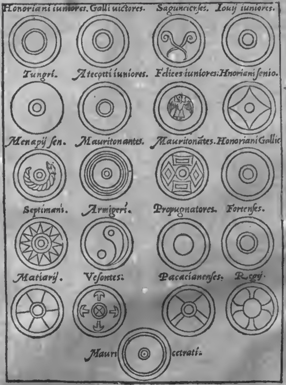
INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS MAGISTRI

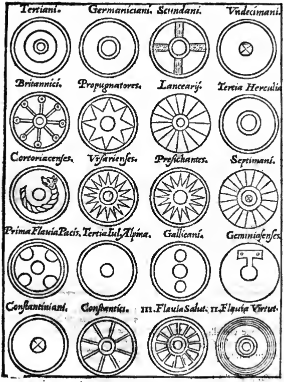
Peditum.

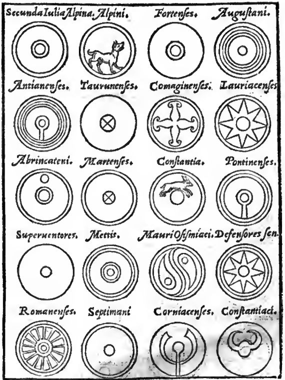

Leones iun.
Leones seniores.
Sagittarij Neruij.
Cornuti.
Felices seniores.
Grati.
Salij.
Tubantes.
Augustei.
Inuict.
Gratianenses seniores.
Felices iunio.
Bructeri.
Bataui.
Victores.
Iouij.
Reti.
Valentinianenses.
Gratianens. iun.
Ampsuarij.

Sabini.
Latini.
Sagittarij uenatores.
Sequani.
Atecotti iuniores.
Marcomanni iun.
Marcomanni sen.
Atecotti senio.
Mauri iuniores.
Mauri sen.
Brisigaui iun.
Brisigaui sen.
Exculcatores.
Bataui iun.
Britanniciani.
Celtæ iunior.
Sagittarij Neruij.
Sali Gallicani.
Matiaci.
Felices Valent.

Honoriani iuniores.
Galli uictores.
Saguncienses.
Iouij iuniores.
Tungri.
Atecotti iuniores.
Felices iuniores.
Hnoriani ſenio.
Menapij ſen.
Mauritonantes.
Mauritonãtes.
Honoriani Gallic
Septimani.
Armigeri.
Propugnatores.
Fortenſes.
Matiarij.
Veſontes.
Pacacianenſes.
Regij.
Mauri
cetrati.

Tertiani.
Germaniciani.
Secundani.
Vndecimani.
Britannici.
Propugnatores.
Lancearij.
Tertia Herculia
Cortoriacenses.
Vrsarienses.
Prefichantes.
Septimani.
Prima Flauia Pacis.
Tertia Iul. Alpina.
Gallicani.
Geminiasenses.
Constantiniani.
Constantici.
III. Flauia Salut.
II. Flauia Virtut.

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Magistri peditum præsentalis, Comites Militum infrascriptorum.

ITALIÆ.
Africæ.
Tingitaniæ.
Tractus Argentoratensis.
Britaniarum.
Litoris Saxonici per Britannias.

Duces Limitum infrascriptorum decem.

Mauritaniæ Cæsariensis.
Tripolitani.
Pannoniæ secundæ.
Valeriæ Ripensis.
Pannoniæ primæ, & Norici Ripensis.
Retiæ primæ, & secundæ.
Sequanici Armoricani.
Belgicæ secundæ.
Germaniæ primæ.
Britanniarum.
Mogonciacensis.

Legiones Palatinæ duodecim.

IOVIANI *seniores.*
HERCVLIANI *seniores.*
DIVITENSES *seniores.*
TONGRICANI *seniores.*
PANNONICIANI *seniores.*
MOESISIACI *seniores.*
ARMIGERI *propugnatores seniores.*
LANCEARII *Sabarienses.*
OCTAVANI.
THEBAEI.
CIMBRIANI.
ARMIGERI *propugnatores iuniores.*

Auxilia

Auxilia Palatina sexaginta quinque.

CORNVTI *seniores*.
BRACHATI *seniores*.
PETVLANTES *seniores*.
CELTAE *seniores*.
HERVLI *seniores*.
BATAVI *seniores*.
MATTIACI *seniores*.
ASCARII *seniores*.
ASCARII *iuniores*.
IOVII *seniores*.
CORNVTI *iuniores*.
SAGITTARII *Neruij*.
LEONES *seniores*.
LEONES *iuniores*.
EXCVLCATORES *seniores*.
SAGITTARII *Tungri*.
EXCVLCATORES *iuniores*.
TVBANTES.
SALII.
GRATI.
FELICES *seniores*.
FELICES *iuniores*.
GRATIANENSES *senior*
INVICTI *seniores*.
AVGVSTEI.
IOVII *iuniores*.
VICTORES *iuniores*.
BATAVI *iuniores*.
BRVCTERI.
AMPSIVARII.
GRATIANENSES *iuniores*.
VALENTINIANENSES *iuniores*.
RHETI.
SEQVANI.
SAGITTARII *Venatores*.
LATINI.
SABINI.
BRACHATI *iuniores*.
HONORIANI *Atecotti seniores*.
HONORIANI *Marcomanni seniores*.
HONORIANI *Marcomanni iuniores*.
HONORIANI *Atecotti iuniores*.
BRISIGAVI *seniores*.
BRISIGAVI *iuniores*.
HONORIANI *Mauri seniores*.
HONORIANI *Mauri iuniores*.
CELTAE, *iuniores*.
INVICTI *iun. Britanniciani*.
BATAVI.
EXCVLCATORES *iun. Britanniciani*.
FELICES *Valentinianenses*.
MATTIACI *iuniores Gallicani*.
SALII *Gallicani*.
SAGITTARII *Neruij Gallicani*.
IOVII *iuniores Gallicani*.
SEQVNTIENSES.
GALLI *Victores*.
HONORIANI *Victores iuniores*.
HONORIANI *Ascarij seniores*.
FELICES *iuniores Gallicani*.
ATECOTTI *iuniores*.
TVNGRI.
HONORIANI *Gallicani*.
MAVRITONANTES *iuniores*.
MAVRITONANTES *seniores*.

Legiones Comitatenses trigintaduæ.

MENAPII *eniores*.
FORTENSES.
PROPVGNATORES *seniores*.
ARMIGERI *defensores seniores*.
SEPTIMANI *seniores*.
REGII.
PACATIANENSES.
VESONTES.
MATTIARII *iuniores*.
MAVRI *cetrati*.
VNDECIMANI.
SECVNDANI *Italiciani*.
GERMANICIANI *iuniores*.
TERTIANI *siue tertia Italica*.
TERTIA *Herculea*.
LANCEARII *Gallicani Honoriani*.
PROPVGNATORES *iuniores*.
LEGIO *secunda Britannica, siue Secundani*.
SEPTIMANI *iuniores*.
PRÆSICHANTES, *aliàs* PRAESIDIANTES.
VRSARIENSES.
CORTORIACENSES.
GEMINIACENSES.
HONORIANI Felices Gallicani.
TERTIA Iulia Alpina.
PRIMA Flauia Pacis.
SECVNDA Flauia Virtutis.
TERTIA Flauia Salutis.
FLAVIAE Victrices Constantina, id est, Constantici.
SECVNDAE Flauia Constantiniani tertio.
AVGVSTANI.
FORTENSES.

Pseudo Comitatenses decem & octo.

LEGIO prima Alpina.
LEGIO secunda Iulia Alpina.
LANCEARII Comagenenses.
TAVRVNENSES.
ANTIANENSES.
PONTINENSES.
PRIMA Flauia Gallicana Constantia.
MARTENSES.
ABRIM CATENI.
DEFENSORES seniores.
MAVROSISMIACI.
PRIMA Flauia Metis.
SVPERVENTORES iuniores.
CONSTANTIACI.
CORNIACENSES.
SEPTIMANI.

ROMA-

Digitized by Google

ROMANENSES.

OFFICIVM suprascripti Magistri peditum Præsentalis.

PRINCEPS.

Numerarius.

Commentariensis.

Adiutor.

Regerendarius.

Exceptores & reliqui apparitores;

COMMENTARIVM.

DE MAGISTRO PEDITVM In præsenti Occidentis. Cap. XX.

SCISSO inter Valentinianum & Valentem fratres imperio in Thracijs in Næisi suburbio Mediana appellato, etiam exercitus, ac numerorũ Comites, Magistrosque militum inter se sunt partiti, ait Marcellinus. [a] Quare legiones & Auxilia plura eiusdem nominis, tam in Oriente quam Occidente reperiebantur, quæ pristinum nomen retinuerunt. Itaque non modo legiones palatinæ, Comitatenses, & pseudo comitatenses, auxiliaque palatina utrobique recitantur; sed plerunque ijdem numeri & cohortes eodem nomine repetuntur, aliquibus exceptis, quæ vno tantum in loco inueniuntur. Idem vexillationibus euenit, quæ sub vtriusque imperij Comitibus & Ducibus in Cuneos, & equitum numeros duplicatæ leguntur. Sed Occidentis Magistri præsentales in quibusdam ab Orientalibus variarunt; Hi.n. mixtim peditibus equitibusque præfuere. At in Occidente alter equitibus, peditibus alter imperauit, quemadmodum olim a Constantino etiam in Oriente institutũ fuisse auctor est Zosimus: Item ibi præter duos præsentales tres alij magistri instituti fuere; hic post præsentales vnus tantum per Gallias magister equitum dictus fuit. In Occidente quoque magistri tam limitaneis Comitibus, & Ducibus, quã alijs Tribunis Præfectisq; præerant; quod in Oriente non obseruabatur, cuius limites à Quæstore ordinabantur: [b] Sed & Magister equitum in Gallijs, pluribus peditumque equitumque ab vtroque præsentali copijs acceptis, Gallias sibi commissas tuebatur. Itaque præter vnam vexillationem, & decem numeros, quos proprios habebat, cęteros milites sibi à præsentalibus missos mutuabatur. Præcipuos etiam cohortales ex illorum officijs accipiebat, quis, illis subesse arguebatur. item comites & Duces, & si à Magistro & ipsi equites accipiebant, proprias tamen alas, cohortes, & numeros regebãt, qui apud Magistros fuisse non inueniuntur. Hic Magister etiam comes vocabatur. [c] Sed prior titulus plus auctoritatis habebat. Marcellinus, [d] Equitius, inquit, Illyriciano præponitur exercitui, nondum Magister, sed Comes, idest nondum erat illustris, sed spectabilis, aut paulo maior. Præter duos Præsentales, alterum Peditum, alterum equitum in Italia, & tertium equitum in Gallijs, nullus in Occidente Magister militum repericbatur, sed in Hispania vnus comes, & alter in Britannia loco Magistrorum [e] numeris imperabant, quod à Constantino vsque ad Honorium Imper. obseruatum fuit, donec illæ prouinciæ sunt amissę. Demum extincto pene Occidentali imperio, Leo Imperator. Dalmatia recepta, proprium Magistrum in ea constituit. [f] Officium Magistri peditum in præsenti Occidẽtis, continebat Principem, Numerarium, Commentariensem, Adiutorem, Regerendarium, Exceptores, ac reliquos apparitores, vt alij Orientis magistri habebat. Hic adiutor vocatus apud Magistros militũ Orientis dicitur Primiscrinius, qui deinde Numerarius fiebat: Is forte sententias Magistri scribebat, & eius tribunali præerat, cuius sententias capitales executioni mãdari curabat velut Cornicularius apud ciuiles Magistratus, quo hic Magister carebat. aliquando sedis adiutor dicitur, [g] quandoque primiscrinius, [h] quandoque subadiuua; [i] in sequente tamen Magistro equitum adiutor diuersus à primiscrinio ponitur, quo hic Magister caruisse videretur nisi codex est mendosus. Regerendarius vero apud eosdem Magistros Orientis scriniarius nuncupatur qui & epistolaris & libellensis vocatur. [k] Ab actis Magistri militum carebãt, vt Orientales, quod ipsorum tribunalia nullam instrumentis, aut alijs actibus auctoritatem tribuerent, quemadmodum apud ciuiles iudices fiebat. Ex hoc officio circiter XXX. singulis annis accipiebantur, qui in Comitum, & Ducum officijs, principes, Commentarienses, & numerarij essent. Idẽ fiebat in officio Magistri equitum, vt infra videbitur.

Insignia eadem, quæ Magistri Orientales, hic gestabat. In meo codice liber mandatorum auro tectus aureum item caput Principis in tergo continet: In manuscriptis coden modo se habent, quemadmodum in Magistris Orientis. Inperabat hic Magister legionibus palatinis VII. Auxilijs LXV. Legionibus Comitatensibus. XXXII. Pseudo comitatensibus XVIII. Itaque ponendo 1000. in singulis legionibus, quot singulas Præfecturas hoc tempore continuisse Constantinus Porphirogenneta scribit, efficiunt sexaginta duo millia virorum. Auxilia quot continerent, sciri non potest, sed vix pauciores 100. singula habuisse credendum est, quæ fuissent sex millia quingẽti, simul iuncti efficiunt peditum 68. millia 500. His accedunt XXXVI. præfecturæ, & VII. tribunatus in Italiæ, Galliarum, & Hispaniæ limitibus positi, quibus hic Magister imperabat, quæ efficiunt circiter triginta nouem millia 500. pedites, simul iuncti CVIII. millia militum constituerent, imperabat & VI. classibus, de quibus in fine operis dicetur. Appianus, [l] scribit Hadrianum, cuius tẽpore ipse vixit, ducẽta millia peditum, quadraginta millia equitum, trecentos elephantes bellicosos, curruum ad prælia instructorum duo millia, & armorum in supplementum trecenta millia habuisse. Classem vero nauium minorum duorum millium. Triremium à sesclupis in quinquiremes mille quingẽtarum. Instrumentorum naualium numerum bis totidem, & naues octoginta partim auro proris, partim puppibus exoruatas, quibus Imperatores vehi consueuerant. Et hæc erat pacis tempore Rom. imperij custodia. Verum ingruentibus in Valentinianum, sub quo hæc Notitia scripta est, hostibus, militiam augeri oportuit, sed & si plures ex stimens Appianum, loqui de Romano imperio, verendum est, ne loquatur de regibus Aegypti: nullibi enim constat Roma. Principes elephantes aluisse, aut eorum curribus ante Hadrianum pugnasse. Priusquam vero copiæ militum recenseãtur, sex comitum, & duodecim Ducum Occidentis iterum catalogus a Notitia præmittitur, q etiã indici insertus fuerat, sed vterq; est mendosus: In hoc enim sequanici & Armoricani Duces ante Belgicam secundam collocandi desiderantur, & Dux Germaniæ primæ antepenultimũ in indice locum tenet, cuius nulla infra fit mentio: ideo autem horum elenchus retexitur, quia tanquã Magistro peditũ parentes vt iubeins sunt dispositione, erant nominandi. His militum numeri annectuntur, quorum primi sunt XII. palatinæ legiones. In Oriente vero cum magistris Duces non subessent, semel in Indice recensentur.

[a] lib. 26.

[b] l. 5. & 2. C. de offic. Quæstor.

[c] l. 2. C. de offic. magi. milit.

[d] lib. 26.

[e] l. 4. C. The. de decuriis.

[f] l 5. C. de bon. quæ libet.

[g] l. vlt. C. de off. præf. urb.

[h] l. c. C. de Sportul.

[i] l. 1. 6. in scrinio primiscrinij. C. de off. P. P. A. r. l. fi. C. de agen. in reb.

[k] l. præcipimus. §. 2. & 5. pe. C. de appellat.

CVIII. pedites à Occidente.

[l] in Libyc. histo. post princ. si non est mendosus.

Duo-

XII. PALATINAE LEGIONES Magiſtri Militum præſentalis Occidentis. Cap. XXI.

EX XII. palatinis legionibus, VIII. magiſter peditum præſentalis in Italia ipſe retinebat, vnâ Magiſtro equitũ per Gallias concedebat, Comiti Africę tres; ſunt autem ſequentes.

1 IOVIANI SENIORES. Hęc legio in Oriente non reperitur: In Italia ſub eius Comite, ſicut & quinque legiones ſequentes, militabat. Purpuream geſtabat aquilam in parma cœrulea, duoque erant pro margine circuli, ruber interior, exterior luteus, prout Pierius [a] deſcribit; eodem modo ſe habent manuſcripti codices; ſed in meo exemplari parma eſt alba, nulluſq; in extremitate apparet circulus. Iouiani iuniores una ex ſex palatinis legionibus ſub Magiſtro Præſentali Orientis, eodem modo aquilam, ſed diuerſi coloris habebant, quorum clypei marginem tres circuli ambibant, cuius argumentum ibi expreſsimus. Sozomenus [b] ſcribit Iouianos, & Herculeanos duas fuiſſe cohortes ex primarijs militibus conſtitutas, quæ Imperatorem proximè a tergo pręſidij cauſa ſequebantur. Apud Comitem Italiæ forte pro Iouianis infra Iouij ſeniores ſunt ſcripti.

a in fi. lib. 19.
b lib. 6.

2 HERCVLIANI ſeniores & ipſi Aquilam ſed cęruleam, alis ſparſis in rubra parma geſtant, latus circulus lutei coloris marginem cingit, quem nigra linea circundata in partes duas æquè diſtantes diſſecabat, ita Pierius. [c] Aquila imperium Romanum refert, quod unum eſſe per circulum ſignificatur, etſi diuiſum, ut linea nigra inſinuat: interpretor enim circulos etiam cum extrema clypei cingunt, vnitatẽ & perpetuitatem denotare. In meo codice aquila eſt lutea in alba parma, & rubeus albusque circuli marginem ambiunt, vt in manuſcriptis, qui vtriuſq; Romani imperij coniunctionem, vnitatemq; portẽdũt. Herculiani Iuniores vna ex ſex palatinis legionibus Magiſtri militum præſentalis Orientis idem aquilæ inſigne habebant.

c eod. lib. 19. ad fin.

3 DIVITENSES ſeniores a Dineto Siciliæ oppido dicti. In rubeæ parmæ umbone globum luteum rubro luteoq; circulo clauſum præferunt, Marginem alius luteus ambit: Orbem Romanum duplici coniunctoq; imperio regi ſignificat. Exterior circulus, vt ſæpe vmbilico concolor maiorem indicat cõcordiam. Pierius [d] hanc legionem in Gallijs manſiſſe ſcribit, & inſigne cęrulei accipitris, colore tamen dilutiore, cum tauro geſtaſſe. Accipiter uolatu cæteras aues antecellens, gloriam victoriamq; inſinuat, & cœruleus color, altitudinem: taurus uero laborem, per quem ad gloriam, & victoriam peruenitur. Duo hæc animalia pro duobus Principibus imperij, ad gloriam laborantibus, ponuntur. Diuitenſes Gallicani inter XXI. Legiones Magiſtri militum per Thracias reperiũtur: & Dalmatæ Diuitenſes ſub Duce Daciæ Ripenſis.

d lib. 22.

4 TONGRICANI ſeniores ex Tõgris, Germaniæ ſecundæ populis lecti, idem ferè gerunt inſigne, qđ Diuitenſes, niſi quod horum clypei marginem, duo, luteus & viridis, circuli cingunt: Manuſcripti coloribus variant. Duplicis Romani imperij connexitas, ꝑpetnitasq; indicatur. Hi non ſunt in Oriente: Tungri Diuitenſibus à Marcellino [e] coniunguntur; Diuitenſes, inquit, Tungricanoſq; iuniores ad procinctũ vrgentem per Thracias inter alios celerare diſponit. Item, [f] Seuerianus, ait, Comes apud Calidona Diuitenſibus præſidebat, & Tungricanis.

e lib. 26.
f lib. 27.

5 PANNONICIANI ſeniores, geſtant idem inſigne, quod Gratianenſes, aut Secunda Flauia Gemina legio in Oriẽte, ſub Magiſtro militum per Thracias; niſi quòd hic octo trabes, duplicem orbem firmant, ibi ſeptem. Manuſcripti coloribus uarij ſunt. Vrſinianus coniunctos aggeres orbem munientes habet. Pãnoniciani vero iuniores, vna ex XXI. legionibus Comitatenſibus Magiſtri militum per Thracias in Oriẽte reperiuntur. Hi numeri utrobique duplicati, ſæpe hic ſeniores, ibi iuniores, ideſt poſteriores nominantur.

6 MOESIACI ſeniores, ex Mœſia deducti: Mœſicos Marcellinus & Tacitus appellant, [g] Fremebant, inquit, venire Mœſicas legiones, maximam exercitus partem Bebriaci remanſiſſe, qui pro Othone contra Vitellium ſtabant. Marcellinus; [h] Moto, inquit, velitari auxilio, Herculeis ſcilicet, & Battauis, Numeriſq; Mœſicorum pluribus, Conſtantius Bononiã venit. Hanc legionem alibi commendat, [i] & cum Pannonica pręcedẽte cõiungit. Obuiã, ait, motę ſunt legiones duæ, Pannonicia & Mœſiaca, valida pręlijs manus.

g lib. 18.
h lib. 20.
i lib. 29.

Geſtabant in clypeo rubro aureum orbem, alio cęruleo incluſum, quẽ a tribus lateribus, tres lutei cippi æqualiter diſtantes fulcire videntur: id tres orbis partes aduerſus hoſtem vndiq; muniri ſignificat. Cippi enim firmitatem inſinuant. Manuſcripti, cippos albos oſtendunt; Madrucianus, globum interiorem decuſſatum, quod Imperij diuiſionem, vtriuſq; Principis unione firmatam portendit. Id genus ſymboli, apud alios etiam inuenitur, ut in Armigeris ſenioribus, & iunioribus: Quid ſimile habent & Octauani, & Pannoniciani proximè explicati. Hi non ſunt in Oriente. Morſiciani, vitio typographi infra inter XII. legiones palatinas appellantur.

7 ARMIGERI propugnatores ſeniores, pro inſigni, in parma viridi, quatuor orbes luteos præferunt, qui globum aureum rubro & luteo circulo cinctum fulciunt: à quatuor partibus mundum munitum eſſe, & duo imperia, in vnum orbem Romanũ coire portẽdunt. Exterior circulus interiori globo, vt ſæpe concolor, idem eſſe imperiũ innuit. In Madruciano tres cœrulei aggeres orbes coloribus varios muniunt. Vrſinianus albam crucem duos orbes ideſt duo imperia ſuſtinentem oſtendere videtur. Hi Comiti Africæ parebant: In Oriente non leguntur.

8 SABARIENSES Lancearij, à Sabara Arabiæ Felicis regione delecti orbem rubrum in alba, vel, vt in Madruciano, in punicea parma gerunt. Marginẽ luteus ambit circulus, quod vnum & perpetuum eſſe orbis Rom. imperium denotat. Vrſinianus orbem cœruleum rubro circulo cinctum tenet. Idem inſigne habent & Secundani, Germaniciani ſeniores, Lancearij iuniores, & Mineruij in Oriente. In Gallijs ſub Magiſtro equitum merebant; in Oriente non ſunt.

9 OCTAVANI, ab octaua legione deriuantur, quæ ab Auguſto in Pannonia locata, Auguſta cognominabatur, inde a Claudio in Mœſiam abducta, poſtea in Italiam pro Vitellio uenit: Demum ſuis ſedib. eſt reſtituta. [k] In umbone luteæ parmæ orbem aureum rubra Zona in medio diuiſum, & rubro circulo cinctum geſtant. Hunc quatuor rubræ peliæ crucis inſtar, à quatuor partibus æqualiter inter ſe diſtãtes circumſtant: Id vnum eſſe Romanum imperium, etſi in Orientem, Occidentemq; diuiſum, & à quatuor mundi partibus defendi indicat: Pelta enim ſignum eſt propognantis, Ruber color imperij, Lineæ fœlicis ſeculi ſunt indices. Hi apud ipſum Magiſtrũ peditum permanſerunt. In Oriente non leguntur.

k Dion. lib. 55.

10 THEBAEI diuiſum coloribus clypeũ, a dextra luteum, à ſiniſtra rubrum geſtant. Orbis vero in vmbone conuerſis coloribus a dextra eſt rubeus, à læua luteus; Marginem rubeus circulus cingit. Madrucianus puniceum pro rubro habet: Id quoque vnũ eſſe Rom. orbis imperium ſignificat, & ſi ob duos imperantes ſciſſum videatur, qui mutuum ſibi auxilium præſtant. Hi ſub Comite Italiæ merebant: Plures in Oriente Thebæorum legiones viſuntur, omnes à Thebaide collectæ.

11 CIMBRIANI à Cimbris Germaniæ populis, qui Cimbricam Cherſoneſſum incolebant, lecti: Horum, & Sabarienſium idem fere eſt inſigne: par-

ma

Digitized by Google

ma enim rubea, luteum orbem, Sabarienses in alba rubrum tenent. Madrucianus puniceã parmam ostẽdit. Hi & sequentes sub Comite Africæ militabant.
12 ARMIGERI propugnatores iuniores, idem fere & ipsi insigne habent, quod Mœsiaci, nisi quod in istorum cœrulea parma orbis aureus, luteo, rubroque circulo clauditur; sed nullo margo parmæ cingitur. In Oriente non reperiuntur. Et hæc de duodecim legionibus palatinis: Nũc ad sexaginta quinque auxilia item palatina est veniendum.

DE AVXILIIS PALATINIS LXV. *Magistri peditum præsentalis per Occidentem.* Cap. XXII.

AVXILIA LXV. sub hoc Magistro infra in catalogo numerorũ recensentur, symbola vero tantum LXI. repræsentantur, quare aliquot insignia deesse oportet; quatuor enim scilicet Exculcatores seniores, Sagittarij, Tũgri, Exculcatores iuniores in catalogo post viginti quatuor auxilia locati, & Brachati iuniores, tricesimum octauum locum tenentes, sui symbolis destituuntur. Auxilia LXV. sequuntur.
1 CORNVTI seniores in parma lutea gestabant rubrum cippum, duo eiusdem coloris cornua emittẽtem, quæ in summo instar lunæ flectuntur: Duos Imperatores coniunctos portendunt. Sed Pierius.[a] aliud Cornutorum insigne describit, nempe parmam rotam luteam, sed nigro circulo aliquanto interius circũducto, ĩ cuius medio angues rubri duo, non è baculo, sed velut è cippo quodam identidẽ rubro emissi ad osculum incurabantur. In cippi medio ancile paruum erat colore depictum luteo, duabus in medio nigris lineis, a dextra ad læuam in parallelum dissecantibus. In superiore cuius parte T. Centurionis signum notatũ erat: Hæc Pierius. Id est duplicis Principis vnicum imperium, quod ex duobus serpentibus ab eodem cippo prodeuntibus insinuatur. Duæ paralellæ lineæ diuisum orbis imperium, vnum permansisse indicant. T. vero non Centurionis, sed crucis signum esse arbitror, quod Principes tuetur: est enim salutis signum.[b] Ancile orbem Romanum a Principibus defendi significat. Idẽ fere est insigne aliorũ Cornutorum ea XVIII. auxilijs secundi Magistri militum præsentalis in Oriẽte. A cornuto oppido cornutos vocatos fuisse diximus. Hi cum quinque sequentibus in Italia manebant.

a lib. 55.

b Ezech. 10.

2 BRACHATI seniores, à Bracha, vrbe Hispaniæ nominati Vetustus codex pro his vbique legit Brachiatos. In parma cœrulea, bina cornua lutea, vt superiores, sed duplicata ex eodem cippo luteo prodeuntia habebant; quæ sunt duplicis imperij typus. Rubeus circulus marginem complectitur. Similis est clypeus Valentinianensium sub Magistro militum per Thracias. Apud Magistrum peditum resident. Brachati iuniores in Oriente sunt ex XVIII. auxilijs palatinis Magistri militum præsentalis.
3 PETVLANTES seniores; In parma lutea idem ferme insigne habent, cornua ex luteo cippo prodeuntia, & orbem item luteum alte complectantia. Hoc solo differunt quod horũ cippus est albus, cornua item alba, sed in manuscriptis cœrulea, & quẽadmodum in Brachatis duplicia. Is duplicis imperij vnum orbem complectentis est typus. Petulãtes iuniores, sub Magistro militum Illyrici, inter sex auxilia palatina in Oriente reperiũtur, in Occidẽte suum Magistrum peditum sequuntur. Hos, & sequentes, sæpe Marcellinus coniũgit, vt mox dicetur.
4 CELTAE seniores, eodem modo in rubro clypeo, duos luteos Dracones ea eodem cippo exeuntes, & capita in summo sibi admouentes tenebant. Idem insigne gestabant Cornuti, sub Magistro militum præsentali in Oriente. De Celtis, & sequẽtibus, ita Marcellinus;[c] Misit auxiliares Herulos, & Batauos, cumque Petulantibus Celtas. Et alibi.[d] Aliquis palatij decurio signa Petulantium ingressus, atque Celtarum. Sunt Galli, quos Celticos Sozomenus[e] appellat: Cæsar, Celtas.

c lib. 20. toquẽs de Constantio.
d eod. lib.
e lib. 5.

5 HERVLI seniores, in vmbone lutei clypei, vel vt in manuscriptis albi, argẽteum vmbilicum rubro circulo inclusum habebant. Alius circulus rubeus marginem circumibat: Id vno imperio orbem Romanum contineri denotabat, quod sub diuersis typis sæpissimè significatur. Herulos fortissimam gentem in Sarmatia supra Istrum flumen habitasse Procopius[f] scribit, Cum Turingis sub Odoacre Rege, Italiam aliquot annis tenuere. Herulos, & Batauos, velitare auxilium Ammianus appellat.[g] Herulorũ, inquit, Batauorumque vexillum direptum: simul enim militabant. item[h] moro ergo velitari auxilio Herulis, scilicet & Batauis, numerisq; Mœsicorum Dux Bononiam venit.

f de bello Gothico.
g lib. 20. paulò post prin. & lib. 27.
h libro 20. post prin.

6 BATAVI seniores, in rubra parma album gestabant cippum, qui orbem rubrum, in imo turbinatum sustinebat; Vrsini codex, duplicem cuspidem, alteram alteri insitam ostendit. acutus turbo, Barbaros pungendos ab orbe Romano insinuat. Hi Comiti Italiæ obsequebãtur. In Oriente quoq; inter XVIII. auxilia palatina primi Magistri militum præsentalis militabant, sicut & sequentes.
7 MATTIACI seniores: his quatuor catenæ ex luteis orbiculis compositæ, in albo clypeo crucem formabant: Luteus item orbiculus in medio umbilicũ luteum continebat. Nobile inuentum, quo per crucem vtrinque connecti Romanum imperium, & in omnibus eius partibus charitate coniungi significatur, sicut ex connexis orbiculis catena colligitur. Totum symbolum est concolor, ad eandem vtriusque Principis ostendendam uoluntatem. Luteus color seculi fœlicitatem insinuat. Hæc VII. auxilia, cum pluribus ea sequentibus sub Comite Italiæ merebant. Reperiuntur & in Oriente Mattiaci sub primo Magistro militum præsentali.
8 ASCARII seniores, seu ASCERII, ab Ascera vrbe Hispaniæ profecti, idem omnino insigne cum præcedentibus gerebant. Hi & sequentes cum Comite Hispaniarum militabant, ex copijs Magistri militum Orientalis Illyrici, inter sex auxilia palatina censebantur.
9 ASCARII iuniores, purpureum aprum horrentibus setis supra pilam auream, in cœrulea parma præferebant: Id bellicam ferocitatem Principis orbem tuentis indicat. Ea est enim apri natura, ut prouocatus non fugiat, sed pugnam ferox ineat; vnde bellicæ ferocitatis est symbolum.[i] Purpureus pingitur, quia hic color est Principis proprius. Idem fere insigne infra tenent Bataui iuniores. In Vrsini exẽplari, pro apro canis rubeus hostibus allatrat.

i Pierius lib. 9.

10 IOVII seniores, in cœruleo clypeo aureum orbem gestabant, de quo, & horum nomine, supra dixi. Simile symbolum præferebant Sabarienses sub hoc Magistro: Hi, & sequentes, sub Comite Italiæ merebant. In Oriente non reperiuntur. De Iouijs Marcellinus,[k] Agmina, inquit, duo præcedere iussit, quibus nomina sunt Iouij atque Victores.

k lib. 26.

11 CORNVTI iuniores, hominem uiridem, & alatum, quæ victoria est, in alba parma præferebant, quemadmodum infra Bructeri. Triplici circulo, duobus rubris, & medio luteo margo circundatur: Id perpetuum est virentis victoriæ Principum symbolum. Duo rubei circuli, medium luteum tenentes, duorum Principum arctam, in vnum & idem imperium perpetuamq; coniunctionem insinuãt: medius circulus imperij diuisionem demonstrat. Verũ Pierius,[l] hos milites Asionem prasini coloris, quod est noctuæ genus, in orbiculo luteo habuisse scribit, quem cæruleus ambitus late complectebatur, à quo mox arctior, & ipse luteus, & alius circa marginem extremus ruber cingebatur. Hæc ales Mineruæ sacra victoriam, prudentiamq; significat. Cornuti Comitem

l lib. 25.

Digitized by Google

tem Italiæ sequuntur, à Cornuto Illyrici oppido dicti, vbi Cornutensis scutaria fabrica exercebatur.

12 SAGITTARII NERVII; Horum parma coloris est prasini, rubro circumducto limbo, medium occupat orbis luteus, in quo angues purpureæ, rubro coalitæ, fulcimento ad osculum in circuli formam se incuruabant, prout describit Pierius.[a] Hoc ipse habet pro dimidio caduceo pacem præ se ferente. Verum purpurei angues, sunt Romani imperij duo concordes Principes referentes. Luteus in orbe color, ut sæpe dictum seculi fœlicitatem, & imperij vigorem demonstrat. Purpureus uero est Imperatoris proprius. Hi Comiti Hispaniarum inseruiebant. In Oriente non visuntur. Neruij erant Belgicæ Galliæ populi, de quibus hæc Marcellinus;[b] Inter hos, Neruij mediterranea incolunt loca, vicini verticibus celsis, quos prærupto, geluque torpentes, aquilones astringunt.

[a] lib. 15. Hieroglyph.

[b] lib. 31.

13 LEONES seniores, à ferocitate, vel à Leone Marmaricæ oppido uocati, idem ferè habent insigne, quod legio prima Flauia Constantia sub Magistro militum per Orientem, solum coloribus differunt: Hi enim in parma viridi orbem item viridem, rubro circulo inclusum, vnionis utriusque Romani imperij typum gestant: In ceteris conueniunt. In Gallijs cum Magistro equitum merebant, in Oriente non leguntur.

14 LEONES iuniores, in cœruleo clypeo duplicem purpureum orbem, duplici cippo eiusdem coloris præfixum tenent; supra est luteum hominis caput, quod Principis, vel diuinã prouidentiam in utrumque orbis imperium demonstrat. Caput enim pro Deo poni Pierius tradit, & supra in armarijs in medio vtriusque imperij repræsentatis id exprimitur: Hi & sequentes, cum Comite Italiæ merebant. In Oriente non sunt.

15 EXCVLCATORES seniores, sagittarij Tungri, & Exculcatores iuniores infra in catalogo auxiliorum bis recensiti, hic in albo symbolorum omittuntur, nullumque insigne tenent: Infra vero alij Exculcatores iuniores Britanniciani post Batauos iuniores sua quidem symbola gestant, sed ab his differunt. Exculcatores autem dicti, quasi calcantes & atterentes hostes, aut quasi exculcantes puluerem hostibus, ut apud Plautum, in captiuis parasitus minitans, pistoribus, ait, meis pugnis exculcabo furfures. Hi saxa fundis in hostes iaculabantur, ense ac telis tantum instructi. Vegetius[c] qui Exultatores uocat; Post hos, inquit, erant ferentarij, & leuis armaturæ, quos nunc Exultatores, & Armaturas dicimus, quasi exultantes, aut hostibus insultantes.

[c] lib. 2. c. 15.

16 SAGITTARII Tungri in Germania secunda post Tabulam, seu Scaldam fluuium, nunc Brabanti dicti, contra Othonem pro Vitellio steterunt. Tacitus,[d] aderant, inquit, legati coloniarum auxilium orantes; Duas Tungrorum cohortes misit. Hi in Oriente non erant. Alij eiusdem nominis infra suum symbolum tenent.

[d] lib. 18.

17 EXCVLCATORES Iuniores, & hi symbolo carent, sed alij eiusdem nominis infra cum suo insigni referuntur post Batauos iuniores, ut supra dixi.

18 TVBANTES, idem ferè insigne, quod Leones iuniores, ferebant, in alba parma geminatum albumque orbem rubro circulo cinctum, qui cippo item rubro est præfixus, supra est luteum caput humanum, pro barba, & capillis iubas Leonis emittens, quod perpetuam Principis, vel Dei, in duplex imperium prouidentiam indicat. Leonis iubæ fortitudinem denotant, clypeum ruber circulus ambit. Hi sub Comite Hispaniarum merebant, sicut & sequentes. Alij Tubantes in Oriente inter decem septem auxilia palatina primi Magistri præsentalis militabant, de quorum nomino ibi dictum.

19 SALII sunt populi Sarmatarum, Alij sunt in Germania pars Francorum. Marcellinus loquens de Iuliano Parisijs egresso, petit, ait, omnium primos Francos, eos uidelicet, quos consuetudo Salios appellauit, ausos olim in Romano solo apud Toxandriã locum habitacula sibi figere prælicenter. Hæc ille. A Salijs Germanis hæc auxilia contracta puto. in cœruleo scuto geminum orbem, alterum cœruleum, alterum album, albo item loro, vel, ut in Vrbini exemplari, fune circundatos, & infra arcto nodo constrictos præferunt, quorum capita vtriuque pendent, rubeus circulus marginem claudit. In manuscriptis hoc symbolum clarius repræsentatur; Ingeniosum est commentum, utriusq; Romani imperij arctam in orbem Roman. coniunctionem indicans; qui unico loro aut fune, idest imperio constringitur. funis enim pluribus contortis cordulis connectitur, Eodem modo duo se imperatores complectuntur. In Gallijs Magistrum equitum sequuntur. In Oriente quoque inter XVIII. auxilia, & ipsa palatina primi Magistri præsentalis recensentur.

20 GRATI, dimidios canes erectos, pedibusque colludentes, in cœruleo clypeo gestabant. Hoc enim animal nũquam beneficij est immemor, quod & Grati nomine milites se obseruaturos hoc symbolo promittere dici posset: Sed ego, duos referri Principes puto, duo dimidia imperia tenentes, qui se complectentes amorem mutuum ostendunt. Clypei marginem albus circulus cingit. Hi & sequentes sub Comite Italiæ merebant. Non sunt in Oriente.

21 FOELICES seniores, insigne præferunt, dimidium catum rubri coloris in parma punicea, dilutiore colore, qui à margine rubro surrectus pedibus ad lusum compositis adblãdiri videtur, prout Pierius[e] describit. Per dimidium hoc animal, dimidium Occidentalis Principis imperium intelligitur, qui ex se, ut felis mures, ita ipse absque alterius auxilio sua dexteritate hostes capiet. Aliqui credunt, id animal ad vices lunæ, oculos maiores, aut minores habere, significarique idem imperio Romano euenire, quod Lunæ exemplo plenũ est, licet ob diuisionem minus uideatur; sed longè hæc interpretatio petita uidetur. In meo codice uiridis est parma, & catus ferrugineus. In Madruciano est canis albus hostibus allatrans, qui dimidius apparet. Marginem rubeus circulus ambit. A Comite Hispaniarum hi regebantur. Alij in Oriente Felices ferè omnes iuniores inter auxilia palatina inueniuntur.

[e] lib. 13.

22 FOELICES iuniores, in cœrulea parma albũ cippum iunctis in spinam piscis fascijs, tectum gestant, cui luteum humanum caput cum iubis leoninis est præfixum; quod firmam pro orbe Romano vigilantiam, prudentiamque Principis demonstrat. Leoninæ iubę robur imperij insinuãt. Iunctæ fascię, quæ Regium diadema referunt, cippo additæ, firmã ac munitam Principum coniunctionem insinuant. Cippus enim soliditatis est typus. Madrucianus idẽ alio symbolo significat: Sol cum luteam catenam ex orbiculis compositam, ab imo sursum erectam irradiat, diuinum numen Principum concordiæ, in orbem Romanum aspirare innuit: Extrema rubeus circulus claudit. Simile insigne est Victoribus, & Inuictis alijs sub hoc Magistro auxilijs. His Fęlicibus, Comes Italiæ imperabat, & sequentibus.

23 GRATIANENSES seniores, à Gratiano, vel Gratiana Mœsiæ primæ oppido appellati in clypeo albo humanam faciem lutei coloris cœruleis fascijs circumuolutis cinctam gestabant, rubeus circulus marginem claudit; quod & ipsum magnam principum in orbem Romanum prouidentiam indicat. Fasciæ uero circũligatæ, diademata & vires utriusque imperij coniunctas, insinuant. In manuscriptis à fascijs iubæ pendent, quæ sunt roboris typus. In Madruciano nigra linea circularis capiti apposita orbẽ refert, in quem inuigilatur. Hi sub Comite Italię militabant. In Oriente non uisuntur.

24 INVICTI feniores, & ipfi in rubra parma album cippum præferunt, cui humanum caput praſfini coloris, inbis leoninis, ut fupra, circundatum præfigitur, tribuſque circulis, albo, luteo, & rubro, margo eſt circumductus: Id quoque ope diuina, firmam perpetuamque in orbem Principis prudentiam portendit. Simile, eſt infigne Felicium iuniorum, & infra, Victorum. Comiti Hiſpaniarum parebant. In Oriente funt Inuicti iuniores, inter VI. auxilia palatina Illyrici.

25 AVGVSTEIS ab Auguſto cognominatis, erat Catus praſini colorit in alba parma, quem ruber circulus ambibat, late marginem circumfleaus. Geſtus felis eſt, vt currentis, reflexo in dorfum capite, quemadmodum deſcribit Pierius. [a] Viridis color, vigentem dexteritatem Principis, ad inuadendos hoſtes denotat, quòd fupra felis proprium eſſe oſtendimus: fuum Magiſtrum peditum ſequuntur. His Oriens caret. legionem Auguſtam cognominatam hoc nomine appellari Agrippa uetuit, ꝙ malè contra Hiſpanos pugnaſſet, ut libro 54. auctor eſt Dion. Hæc vero fuere auxilia Auguſtea dicta.

a li.Hieroglyph. 13.ad fin.

26 IOVII iuniores, fuem vel aprum coloris ruffi habitu quodam reſidentis in clunibus, ac reliquo corpore erecto in cœruleo clypeo habebant, cuius marginem, ruber circulus ambit; ita Pierius. [b] Setæ in dorſo horreſcunt: Hæc eſt Principis purpureo colore nitentis bellica ferocitas per aprum indicata, fedensque hoſtibus minatur, quaſi eos etiam quieſcens fit fuperaturus. Hi fub Comite Illyrici merent. In Oriente non funt.

b lib.3.Hieroglyphic.

27 VICTORES, in viridi clypeo humanum caput rufum, cippo item ruſo præfixum, vt ferè Inuicti feniores fub hoc Magiſtro geſtant. Italiam fub Comite tuebantur cum ſequentib. qui inter XVIII. auxilia palatina primi Magiſtri militum Præſentalis etiam in Oriente reperiuntur. Zoſimus, [c] fub Iuliano apoſtata Victorum hanc cohortem fuiſſe ſcribit.

c lib.8.

28 BATAVI feniores, in parma tota rubra cęruleos tenent angues, in caducei morem flexos. Anguium verò album eſt pedamentum, veluti ſquāmis acutis, quatuor altera fuper alteram ſcandentibus, quarum apices fermè ſubmittebantur, prout deſcribit Pierius. [d] Similis cippus eſt fupra in Fęlicibus iunioribus, id non tam caduceum, quàm firmam duorum Principum in eodem imperio concordiam denotare arbitror: Squammæ verò implicitę, vel faſciæ in ſpinam piſcis conuerſæ; arctam eorum coniunctionem indicant. Et per duos angues, duo Principes inſinuantur. Impreſſus codex ſquammis caret, quæ funt in Vrſiniano. Madrucianus tranſuerſas lineas cippum cingentes pro ſquammis habet.

d lib.15. Hieroglyph.

29 BRVCTERI funt Germaniæ populi, ex quibus hi milites conſtant. Tacitus, [e] Exciuit ea fedes Bructeros, Tubantes, Vſipetes. idem, [f] Illi, inquit, Bructeros, Tencteros, vlteriores etiam nationes ſocialique bello uocabant. Item, [g] Iunguntur Bructeri, Tencterique & excita nuncijs Germania ad prædam famamque. Bructeros ad Rhenum à parte ſeptētrionali Germaniæ habitare Ptolomæus ſcribit, eos eſſe Aeneas Syluius in Europæ hiſtoria putat, qui Pruteni appellātur. In parma lutea iuuenem purpureum alatum, triplici latiore circulo, medio cœruleo, alijs rubeis circumſcriptum geſtant: Id victoriam Principum Roman. alatam, alteque volantem refert. Purpura imperij Rom. Principum propria eſt. In Gallijs cum Magiſtro equitum militabant. In Oriente non reperiuntur.

e libi1.
f lib.23.
g lib.20.

30 AMPSIVARII, fortè legendum Angriuarij, vt aliqui codices legunt, de quibus ſępe Tacitus, aut Anſiuarij, quos Friſiorum agros occupaſſe Nerone imperante, idem lib.13. ſcribit. Anſuarios Marcellinus uocat, lib.20. Rheno, inquit, tranſmiſſo regionem penaſit Francorum, quos Anſuarios uocāt. ex his collecti funt hi milites. In alba parma, purpureum orbem cippo item purpureo præfixum, & albo limbo cinctum habent. alius purpureus limbus, clypei marginem circundat, quod & ipſum firmi vnitique in orbem Rom. imperij eſt typus. Magiſtrum equitum in Gallijs ſequuntur. Si pro Ampliuarijs angleuarios ſubſtituamus, ijdem erunt qui in Oriēte leguntur fub primo Magiſtro militum præſentali.

31 32 GRATIANENSES iuniores, & VALENTINIANENSES iuniores, ab eius nominis Prīcipibus, uel eius nominis oppidis cognominati.

33 RETIQVE ex Retijs collecti, oēs idem ferè gerūt infigne, nempe humanū caput pedamento præfixum, quod uigilantiam, prouidentiamque Principis in ſubiectos oſtendit. Sed ut in aliquo differant, primi cœruleam parmam, cum cippo rubro: ſecundi albam cum cippo cœruleo: tertij, cœruleam cum cippo albo tenent. Comitem Italiæ ſequebantur. In Oriente non funt.

34 SEQVANI ex Galliarum populis defumpti, orbem aureum rubeo circulo incluſum, in viridi clypeo geſtant, cuius ſenſum ſupra in Sabarienſibus, Cimbrianis, & Leonibus ſenioribus, ſub hoc Magiſtro expoſui. Cum Comite Illyrici militant. In Oriente non funt.

35 SAGITTARII Venatores, accipitrem luteum in parma item lutea tenent; ita Pierius. [h] Sed meum exemplar accipitrem ferrugineum habet. Is uolatu alias aues ſuperare fertur: ſic & Romanus Princeps alias gentes & hoſtes uincit. Sed fortè ſymbolum ad ipſos milites aucupes, aut uenatores, eſt referendum, qui hac aue uenabantur. Vnde falſa eſſet Blondi opinio, qui Fridericum Aenobarbum, dum Parmam obſideret, primum accipitre ad aucupandum vſum fuiſſe autumat. Sub Comite Italiæ militabāt, ficut ſequentes. Nulli horum funt in Oriente.

h lib.12. Hieroglyphic.

36 LATINI ex Latinis delecti, eodem modo in parma lutea accipitrem habebant, ſed hoc diſcrimine, quòd Sagittariorum accipiter in alam læuam ſpectabat, Latinorum in dextram. Pierius, [i] hos Launos, pro Latinis appellat; ſed arbitror corruptum eius codicem fuiſſe: Nam hos ſequuntur Sabini milites, natione Latinis proximi, nec Launi populi facilè inueniuntur, niſi legamus Launij, qui & ipſi funt Latinorum populi.

i in loco proximè ſupra citato.

37 SABINI, in parma uiridi, orbem album luteo, rubroque circulis cinctum tenent: Marginem alius luteus ambit: Et hoc duplicis Romani imperij arctam coniunctionem denotat. Duo enim circuli, duplex imperium coniunctum, unum orbem Romanum amplecti inſinuant. Comiti Italiæ ſuberant. Neque hi funt in Oriente.

38 BRACHATI iuniores, nullum hic inſigne oſtendunt, nec in toto albo ſymbolorum nominantur; fortè per errorem funt omiſſi. Hi & ſequentes Cum Magiſtro equitum Gallias tuentur. Inter auxilia quoque XVIII. palatina Orientalis Illyrici inueniuntur.

39 HONORIANI ATECOTTI feniores, ex gente Atecottorum Germaniæ ab Honorio cognominati, luteum orbem, in cœrulei clypei umbone geſtabant, quemadmodum Sabarienſes, & Cimbriani

40 41 HONORIANI MARCOMANNI feniores & HONORIANI MARCOMANNI iuniores, ex illis Germaniæ populis funt contracti, qui nūc Morauii uocantur: Illi in alba parma praſinas habent caducei colubres, quas luteus ambit circulus, rubra vero ſedes erat pro fulcro ſuppoſita, cui applicitæ erāt colubræ. Hi uero in rubro clypeo albas præferebant angues, cuius marginem albus circūplectebatur circulus: album quoq; erat pedamētum vſq; ad angues ſic Pierius. [k] Sed in meo codice illorū duplex eſt pedamentū, & duplicati angues cœrulei; horū eſt ſimplex cippus, luteiq; & fine circulo funt angues. In Madruciano pilā rubeā.i. orbē in medio angues ueri videntur: Hi ut ſępe dixi non caduceum, ſed duo-

k lib.25.

rum

Digitized by Google

rum Principum vnitatem præferebant & referebãt. Albus color sinceritatem, rubeus imperiũ indicat, prasinus autem uigorem, roburq;, Luteus florens ac felix imperium. Marcomanni neq; in Oriente leguntur: neq; in Occidẽte cum aliquo Comite, aut Duce merent: sed resident apud Magistrum.

42 ATECOTTI HONORIANI iuniores, ita in Comite Italiæ cui parebant, legitur. Erãt & in VI. auxilijs palatinis per Illyricum Orientis. anguesque luteos tenebant, ex caduceo cum rubro pedamento in parma cœrulea dilutiore, quam margo ruber ambibat: Intra ambitum anguium, figura cordis erat coloris purpurei: Hæc Pierius: Quod ardentem Principum inter se amorem exprimebat, vel prudentiam. In impresso duo dimidiati angues in summo cippi coniuncti sursum spectant, inter quos est lutei coloris geminus orbis ouali forma oblongus: Hic quoque duorum Principum coniunctorum, ad duplex orbis imperium defendendum, diuinamque opem implorantium, est typus: oblunga forma geminatum orientis, occidentisq; urbem, ut & alibi, insinuat. Hi Magistrum equitum per Gallias sequuntur.

43 BRISIGAVI seniores, in parma alba, luteam pilam cœruleo circulo cinctam præferunt: duplex circulus luteus & rubeus, clypei marginem cõplectitur. Idem insigne sub hoc Magistro Sequani habent, & Inuicti iuniores sub Magistro militum per Illyricum Orientis, qui Comitem Illyrici sequebantur. Brisigaui sunt Germaniæ populi, inter Heluetios & Sueuos, quorum metropolis est Friburgũ, vbi celebris academia. Hi cum Comite Hispaniarum erant.

44 BRISIGAVI iuniores, humanum caput cœruleum, in alba parma gestabant, cuius capilli quasi in duo cornua flectuntur: barba item est tripertita, ad aures quoque villi erecti, quasi cornua efficiunt. Margo clypei duobus circulis, luteo & albo cingitur, qui & ipsi unam duplicis imperij coniunctionem, & in illud prouidentiam significant. Caput humanum prudentiam, qua orbis regitur, insinuare diximus. In manuscriptis rubens caput, circum iubas emittit. Cornua duorum Principum potestatem significare possunt. Hi in Italia manebant. In Oriente non reperiuntur.

45 46 HONORIANI Mauri seniores. HONORIANIQVE Mauri iuniores, idem ferè insigne ferunt: illi in parma rubra; hi in alba, à duabus lineis nigris se intersecantibus decussatum orbem, cuius duæ partes albæ, duæ sunt cœruleæ; illum cœruleus item circulus ambit. Margo uero clypei Seniorum duplici luteo circulo, Iuniorum simplici rubro cingebatur: significat orbem diuisum, sincero tamen ardentique amore duorum Principũ vnitum manere. In Madruciano, Mauri iuniores idem ferunt insigne, quod Tubantes. Hi à Comite Illyrici regebantur. Non sunt in Oriente. Mauros iaculatores fuisse Herodianus scribit. [a] Mauri, inquit, longius iacula torquent, suntque faciles ad incursus recursusque, utpote leues atque expediti, & sagittarij.

a in prin. 8.

47 CELTAE iuniores, in alba parma orbem album rubro, & cœruleo circulis cinctum præferunt. Extremitatem clypei rubeus circulus cingit, quod & ipsum duplici imperio connexo Romanum orbem regi insinuat. His Comes Africæ præerat.

48 INVICTI iuniores Britanniciani, in parma cœrulea orbem luteum decussatim diuisum gestant, sicut & Mauri iuniores sub hoc Magistro. Manuscripti, duas globi partes albas, reliquas rubras ostendunt. Marginem latior rubeus limbus circuit. Erant cum Comite Hispaniarum in Occidente, & inter sea auxilia palatina Illyrici Orientalis.

49 BATAVORVM iuniorum insigne est in cœrulea parma setis horrescens aper purpureus, qui anterioribus, posterioribusque pedibus, luteum orbem, modo quo supra transuersis lineis decussatum arctè complectitur. Marginem rubeus circulus circundat: bellica est Principum ferocitas, vnum orbis imperium, quod diuisum videtur, tenens. Sub Magistro equitum Galliarum militabant.

50 EXCVLCATORES iuniores Britanniciani, duos instar caducei luteos angues auritos tenent, quorum terga cristis acutioribus inhorrescũt: alba est parma, quam margo ruber complectitur: sic Pierius, [b] qui pro Exculcatoribus, Exculcatores scribit: Vegetius Exultatores. sic dicti, quòd exculcent hostes. sunt, qui legunt Iculatores, pro auscultatores, quos pro exploratoribus Constantinus Porphyrogenneta ponit. Forte legendum excursatores, quos ita nominat Marcellinus li. 24. post princ. & lib. 25. post princ. Simile insigne habebant Celtæ. Meum exemplar, cœruleam habet parmam: & hic duorum Principum sincerus amor, & concordia indicatur. Comiti Hispaniarum parebant. Neque hi, nec sequentes sunt in Oriente. In catalogo auxiliariorum ter recensentur; sed hi ab illis diuersi in tabula insignium semel tantum eum symbolo reperiuntur.

b li. 9. Hieroglyphic.

51 FOELICES Valentinianenses, in luteo clypeo ipsum Principem Valentinianum, corona regia caput redimitum ostendunt; qui sinistra lassam tenet, dextra indice eleuato hostibus minari uidetur se hasta ipsos confossurum. Purpuream tunicam ante clausam, & ad media crura demissam, cum latioribus manicis induitur, qui habitus eius temporis Principum est notandus. Purpureus clypei circulus marginem cingit. In Vrsiniano auream tunicam reticulato opere elaboratam, ac dextra clauam, sinistra orbem tenet. In Madruciano totus purpureus, & lorica munitus, hastam dextra, læua orbem gerit. Cum uero ultra Arcadij & Honorij tempora, hæc Notitia sit scripta, Valentinianus hic III. esse credendus est. Secundus enim ante Arcadium decesserat. Hi milites Comiti Illyrici parent.

52 MATTIACI iuniores Callicani, in rubra parma cœruleum orbem eiusdem coloris cippo coniunctum gestabant, quem circulus albus cingit. Id orbem Romanum unico stabilique imperio contineri denotat, vt sæpe est dictum. Comitem Illyrici sequuntur. Mattiaci seniores inter XVIII. auxilia palatina, Magistri militum præsentalis in Oriente merebant, ubi eorum origo est explicata. Iuniores in Oriente non inueniuntur.

53 SALII Gallicani iuniores, & ipsi in albo clypeo album orbem rubro circulo inclusum præferunt. Extrema rubeus circulus cingit. Idem insigne habebat, Constantia Flauia Thebæorum sub Magistro militum per Orientem, & Leones seniores, & alij Salij, sub hoc Magistro. Erant cum Comite Hispaniarum, sicut & sequẽtes. Salij inter XVIII. auxilia palatina Magistri militum præsentalis in Oriente connumerabantur. Hos à Francis profectos Zosimus [c] scribit, Batauiamque occupasse, & inde eiectos Iuliano apostata, postea legionibus Romanis adscriptos.

c lib. 3.

54 SAGITTARII NERVII Gallicani, in albo clypeo purpureum globum, cippo item purpureo præfixum ferunt, supra est humanum caput, purpurea corona ea fascijs cœruleis contorta, instar funis redimitum, ut habent Gratianenses seniores sub hoc Magistro: Circum extremitatem sunt duo circuli, luteus interior, & alter purpureus: Rom. orbis imperij stabilitatẽ indicat, quod prudentia, arctaq; cõcordia Principum, instar funis, aut fasciarum complicatarum, regitur: Fasciæ n. funis instar contortæ, diademata regia referẽtes, utriusque Principis connexitatẽ significant. Madrucianus, album globũ duab. nigris lineis decussatũ ostendit,

quem circulus cœruleus claudit: Cum Magiſtro equitum Gallias tuentur. Non ſunt in Oriente; niſi hos Sagittarios ſeniores, aut iuniores Gallicanos in telligamus, qui ſub primo Magiſtro militum præſen tali merebant.

55 IOVII iuniores Gallicani, idem inſigne gerebant, quod Salij Gallicani ſub hoc Magiſtro, nẽpe in cœrulea parma rubeum orbem cippo eiuſdẽ coloris præfixum, & circulo luteo cinctum: purpureus circulus latè marginem circumplectitur. Cum Comite Illyrici militabant, ſicut ſequentes. In Oriẽte non leguntur.

56 SAGVNTIENSES à Sagunto Hiſpaniæ vrbe nota, famis toleranua dicti; in cœruleo, clypeo, duo purpurea nauium gubernacula, tranſuerſe coniuncta præferunt: marginem circulus purpureus ambit: a duobus Principibus orbem coniunctim regi inſinuat. In Vrſiniano, videntur duo angues purpurei, implicitis caudis coniuncti. Comiti Illyrici parebant. Neque hi, nec ſequentes ſunt in Oriente.

57 GALLIS VICTORIBVS in alba parma eſt orbis albus luteo circulo incluſus, quemadmodum Briſigauis ſenioribus: Manuſcripti viridem clypeum oſtendunt: Extrema rubeus circulus latè cingit. Sub Comite Italiæ merebant. In Oriente non leguntur:

58 HONORIANORVM Victorum iuniorum idem ferè inſigne erat, in lutea parma, luteus orbis, cœruleo circulo contentus, circulus rubeus marginem, latè circumplectitur. Comitem Illyrici ſequuntur. In Oriente inter XVIII. auxilia palatina Magiſtri militum præſentalis primi recenſentur.

59 HONORIANI ASCARII ſeniores, in luteo clypeo purpureum globum, ferrugineo quadrangulo, lateribus introrſus curuatis, & in acu sam cuſpidem deſinentibus, incluſum ferebant, qui externum purpureum circulum pertingunt: Roma. imperij firmum robur hoſtes confoſſurum indicat. Quadratum enim ſtabilitatis apud Pierium eſt typus. In Vrſiniano, videntur quatuor ſtipites orbem firmantes. Comiti Hiſpaniarum parent. Aſcarij iuniores; inter ſex auxilia palatina Magiſtri militum per Illyricum in Oriente merebant.

60 FOELICES iuniores Gallicani, in cœruleo clypeo purpureum iuuenem alatum, luteo globo incluſum pro orbis victoria gerebant. Marginem rubeus ambit circulus. Simile ſcutum habebant ſub eodem Magiſtro peditum Cornuti. His, & ſequentibus, Comes Italiæ præerat. In Oriente Fœlices Honoriani iuniores inter XVIII. auxilia palatina, primi Magiſtri militum præſentalis inueniuntur: ſed non Gallicani.

61 62 ATECOTTI iuniores, & TVNGRI: illi in parma cœrulea, purpureum orbem, albo circulo incluſum; hi in rubra, album globum luteo incluſum circulo habebant. Marginem circulus rubeus ambit. Idem ferè eſt inſigne Honorianis Gallicanis ſub hoc Magiſtro. In Madruciano, Tungris, in umbone praſinæ parmæ luteus anguis globũ album, luteo circulo cinctum, circundat. Prudentiam Principum, vno imperio orbem regentium indicat. Sed librarius hoc inſigne cum Menapijs ſenioribus, qui primi inter legiones Comitatenſes proximè ſequentes connumerantur, permutauit. Tungri ſunt cũ Comite Illyrici. In Oriente non reperiuntur: bis ſcribũtur in catalogo auxiliariorum: ſed hos à ſuperioribus differre puto, quorum ſemel tantum ſymbolum exprimitur. Atecotti inter ſex auxilia palatina Magiſtri militum per Illyricum militabant.

63 HONORIANI Gallicani, idem inſigne geſtant, quod Sequani, aut Salii, id eſt, orbem cœruleum purpureo circulo incluſum. In Oriente non inueniuntur.

64 MAVRITONANTES iuniores, in cœruleo clypeo album globum circulo luteo incluſum ferunt: ſupra & infra ſingulæ quadrangulares, & albæ tabulæ duplo longiores quam latæ, & utrinque aliæ duæ rhumbi formam habentes, omnes purpureis limbis cinctæ circumſtant: Margo clypei purpureo circulo cingitur: Oſtendunt leges quatuor vtriuſque orbis partibus à principibus coniunctim dari: Rubeus enim limbus album cingens duorum conſenſum inſinuat. Madrucianus, tabellas puniceas oſtendit. Globus vero circulo cinctus, orbem vnico imperio contineri indicat. Hi & ſequentes, erant cũ Comite Tingitanæ. In Oriente non ſunt. In manuſcriptis legitur Mauritoanıes, forte legendum Mauritonenſes a Mauritania. Mauritonãtes vero ſunt Mauri hoſtibus intonantes.

65 MAVRITONANTES ſeniores, aureũ orbem luteo circulo cinctum in alba parma ferebãt; Marginem quatuor circuli, alternatim lutei & rubri cingunt: Orbem Romanum connexo vnicoque imperio contineri inſinuant. In Madruciano aureus vmbilicus duplici circulo luteo, & alio lato purpureo cingitur: Duplicis ſed connexi imperij orbis Roma. typum oſtendit. Quatuor marginem ambientes circuli; quater annea a imperia eſſe indicant, ideſt quæ diſſolui nequeunt. Ea prædictis auxilijs hic magiſter XVII. magiſtro equitum per Gallias imperiebatur, Comiti Hiſpaniarum XI. Comiti Illyrici XIIII. Comiti Africæ, ideſt Comiti Tingitanæ II. Comiti Britanniæ, I. ipſe in Italia XXIII. retinebat. Quare aliquot abundare uidentur, quod inde prouenit, quia aliqua auxilia diuidebat, quorum partem alijs dabat, partem ſibi reſeruabat, aut error ſcribendo interuenit. Hæc de palatinis auxilijs; ſequuntur legiones Comitatenſes XXXII.

LEGIONES COMITATENSES XXXII. Magiſtri peditum per Occidentem. Cap. XXIII.

1 MENAPII ſeniores, anguem luteum pro inſigni habent in parma viridi, cuius marginẽ ruber ambit limb⁹ Vmbilicus eſt argenteus luteo coniũctus, hunc circa ſerpens inferne terga habebat, caput & caudam ſurſum inflectens; Hæc Pierius,[a] qui hos Menapes appellat. Anguis in meo exemplari in alba parma eſt in funem effictus, qui circũ album globum luteo circulo clauſum inflectitur: Hi ſunt duo Principes, qui funium inſtar ex pluribus funiculis complicatorum conſtricti, & ſe inuicem arcte complexi, vnum corpus efficiunt, & orbem eodem imperio prudenter adminiſtrant. Serpens enim prudentię, funis non ſolum connexionis, ſed & fortitudinis eſt typus, & globus circulo cinctus, orbem vno rectũ imperio refert; ingenioſum eſt inſigne, cui ſimile præferunt Cortorianenſes infra ſub hoc Magiſtro. Menapij vero ſunt Belgarum populi, ex quibus conſtat hæc legio, quæ in Gallijs cum Magiſtro equitum Galliarum militabat, Eſt inter legiones Comitatenſes XXI. per Thracias in Oriente, de quorum nomine ibi dictum.

[a] lib. 15. Hieroglyphic.

2 FORTENSES, inſigne gerebãt vt Atecotti iuniores ſub hoc Magiſtro. Hæc legio, & ſequẽs parebãt Comiti Hiſpaniarum. Fortenſis in Oriente vna eſt ex VI. palatinis ſub Magiſtro militum præſentali primo.

3 PROPVGNATORES ſeniores, in alba parma luteum orbem præferebant, quemadmodum Atecotti ſeniores. Rubeus circulus marginem circũdat. Merebant & ipſi cum Comite Hiſpaniarum. Non ſunt in Oriente. à propugnando & defendendo nomen habuerunt.

ARMI-

Digitized by Google

4 **ARMIGERI** Defenfores feniores, in imo cęrulex parmæ argenteum orbem geftabant:ad dextram fupra eum eminet album nauis gubernaculum : Extrema rubeus circulus late circumplectitur:a Principibus Rom.orbem regi denotat, quemadmodum nauis a temone gubernatur. Id fuit Augufti inuentum, ut ex eius numifmatis apparet . Manufcripti, coloribus tantum uariant. In Gallijs fub Magiftro equitum pugnabant.Non funt in Oriente.

5 SEPTIMANI feniores, in cœrulea parma aureum orbem duobus luteis circulis claufum pręferebant: inde circum circa XII. acutæ cufpides exeunt : Orbis Romanus & ex duobus connexis imperijs in unum conftrictus,qui acutis mucronibus munitus, cladem hoftibus minatur. Septimani à VII.legione funt dicti. Duæ uero feptimæ legiones fuerunt, altera Gemina Pia Fęlix ab Augufto in Dalmatia locata : deinde a Nerone in Syriam traducta, ut ait Tacitus. altera ab eodem Augufto in Mœfia pofita, poftea à Claudio Imperatore Claudiana Pia Fœlix Fidelis cognominata,quæ à Vefpafiani Ducibus contra Vitellium in Italiam uocata, demum in fua ftatiua difcefsit. Septimani feniores,ad iuniorum & pofteriorum differentiam uocantur. In Gallijs cum Magiftro equitum Galliarum militabant. Septima Gemina vna eft ex IX. Comitatenfibus per Orientem, quæ ex duabus dimidijs conflata, nomen habuit.

6 REGIIS eft in cœrulea parma globus purpureus, quem quatuor femiorbes albi, uelut propugnacula circumftant : Marginem latus rubeus circulus ambit: Munitum aduerfus Barbaros orbem Roman.infinuat. Idem ferè infigne habent Armigeri propugnatores feniores fub eodem Magiftro militum. Vrfinianus habet album globum circulo rubro inclufum: Madrucianus,decuffatum, & quatuor albis triangulis,hisque geminatis munitum. alijs uidetur crux cœrulea purpureum globum in medio tenens, quæ orbem Chrifti Domini fanguine tinctum tuetur. Regij, Ptolomæo funt Sarmatæ,Græcè Bafilici dicti,qui Regij Germaniciani vocari fub Comite Italiæ merebant.His Oriens caret.

7 PACATIANENSES idem ferè geftabant infigne,quod Mœfiaci,qui funt una ex XII legionibus palatinis fub hoc Magiftro: Horum ftipites aliquanto crafsiores funt, quam illorum,& rubri, orbemque aureum in umbone cœruleæ parmæ circulus albus continet, rubeus vero circulus marginem latè circundat : Manufcripti,coloribus variant. Pacatianenfes à Phrygia Pacatiana, vel potius à Paccatiana Mauritaniæ Tingitanæ ciuitate, vnde ueniunt, funt appellati. Regebantur à Comite Illyrici. In Oriente non inueniuntur.

8 VESONTES à Vifuntio Heduorum oppido, nunc Bifuntiono appellati, albam parmam habent,quatuor cœruleis peltis infignitam, quæ æqualiter inter fe diftantes, orbem rubro globo inclufum circumftant ; is nigris lineis decuffatus in quatuor partes diuiditur, quarum duæ albæ & duæ rubeæ permanent. Parmæ marginem limbus cœruleus cingit. Ita Pierius :[a] Vnicum Roman.imperium etfi diuifum, undique à quatuor orbis partibus defendi, circum difpofitæ peltæ indicant. Idem ferè infigne geftant Octauani fub hoc Magiftro. Hi apud fuum Magiftrum manebant. Non funt in Oriente.

[a] lib. Hieroglyph.40.

9 MATTIARII iuniores, ita etiam eos Zofimus[b] appellat a Mattio Germaniæ oppido dicti; fub Magiftro equitum Galliarum merebant: eiufmodi ferè infigne habent, ficut Armigeri iuniores fupra,& Pacatianenfes fub hoc Magiftro,nifi quod hi decuffatum obliquis nigrifque lineis orbem tenent, vt Vefontes: Id unum permanere imperium, quanquam diuifum,indicat,vt fæpe dixi. Alij Mattiaci iuniores Gallicani nuncupati,fub eodẽ Magiftro Galliarum militabant, alij fub Comite Illyrici; feniores Mattiaci fub Comite Italiæ: diuifæ enim erant hæ legiones.

[b] lib.5.

10 MAVRI Cetrati, qui cetra utuntur : eft hoc breue loreum fcutum, quo Aphri Hifpanique pugnabant. Hirtius,[c] Scutatæ, inquit, citerioris prouinciæ, & Cetratæ vlterioris Hifpaniæ cohortes.Horum fæpius Liuius meminit.In alba cetra purpureum vmbilicum luteo circulo claufum gerebãt. Marginem clypei, duplex latiorque ambit circulus, luteus interior,alter cœruleus. Manufcripti, coloribus variant, & tres in margine circulos ponunt. Idem infigne ferunt Brifigaui, Fortenfes, Honoriani Gallicani, & alij fub hoc Magiftro: Hoc quoque Coniunctum, & perpetuum duorum Principum in Rom.orbem imperium denotat. Sub Comite Illyrici militabant. Non funt in Oriente.

[c] in r. de bello Ciui.

11 VNDECIMANI, in parma cœrulea album globum obliquis lineis decuffatum præferebant, purpureus limbus marginem latè circumplectitur. Simile habent Britanniciani, Mauri feniores, & Iuniores fub hoc Magiftro peditũ. Madrucianus his adfcribit infigne Lanceariorum, de quo infra. Comiti Hifpaniarum parebant. Vndecimani ab XI. legione funt dicti : quæ ab Augufto in Mœfia locata, poftmodum Claudiana Pia Fidelis,à Claudio cognominata, quoniam Camillum Scribonianum noua molientem,cum feptima legione deferuit;[d] pro Othone contra Vitellium in Italiam venit, & ad fua hyberna redijt, donec in Hifpaniam eft traducta. Vna eft ex VI. palatinis Magiftri præfentalis in Oriente.

[d] Dion.lib.55.

12 SECVNDANI Italiciani,ideft fecundæ Italicæ legionis milites, luteam, & fanguine afperfam crucem geftabant, clypei extremitatem pertingentem, in cuius medio eft orbis albus circulo rubro cinctus ; Id crucem Chrifti fanguine tinctam, orbem Roman. qui vno imperio continetur, tueri fignificat. Marginem latus limbus purpureufque,cingit. His Comes Africæ præerat. Non reperiuntur in Oriente.

13 GERMANICIANI iuniores, in albo clypeo argenteum globum circulo luteo inclufum ferunt : rubeus circulus marginem ambit. Manufcripti coloribus uariant : Multis hoc infigne fub eodẽ Magiftro eft commune,ut Gallis Victoribus, Iouianis iunioribus, Honorianis Gallicanis,& alijs.Coloribus tantum differunt. Germaniciani feniores vna eft ex octo Comitatenfibus legionibus Illyrici in Oriente. Germaniacenfes uocantur fub Magiftro equitum per Gallias : fub Comite vero Italiæ Germaniciani, forte à Germanicia Syriæ ciuitate. Vel à Germanico,quo defuncto,equefter ordo,inquit Tacitus lib.2. Cuneum Germanici appellauit, qui iuniorum dicebatur. idem & ordini peditum euenire potuit.

14 TERTIANI, fiue tertia Italica legio,in alba parma vmbilicum argenteum albo circulo, & alio latiore rubro inclufum geftant : Romanum orbem duplici imperio contentum in vnum & magnũ exire latus, vltimufque circulus infinuat. Clypei marginem purpureus circulus ambit. Manufcripti, orbem prafsinum luteo limbo cinctum oftendunt. Hæc & fequens fub Comite Illyrici, & Africæ merebant. Tertia Augufta legio in Africa ab Augufto locata fuerat. Hi in Oriente non reperiuntur.

15 TERTIA HERCVLEA, à Maximiano inftituta,idem habebat fymbolum, quod Germaniciani fub hoc Magiftro, nifi quod huius lutea eft parma, & purpureus circulus luteum orbem includit. In Vrfiniano, rubeus globus luteo circulo cinctus, vndique duplicibus ftipitibus, ideft duplicis imperij uiribus munitur. Madrucianus, album globum nigris lineis in crucem difpofitis diuifum oftẽdit. Herculiani in Oriente funt vna ex VI.legionibus præfentalis.

16 LANCEARIIS Gallicanis Honorianis, in lutea parma orbem argenteum luteo limbo claufum octo albi ftipites fulciunt : quem aduerfus hoftes munitum effe fignificant, prout in Lancearijs

senioribus, Iunioribusque Magistri militum præsentalis Orientis retuli, qui simili vtuntur insigni. Madrucianus, stipites rubeos, & duplicatos habet. Hi in Gallijs sub Magistro equitum morabātur. In Oriente non apparent, vbi alij Lancearij fuisse leguntur.

17 PROPVGNATORES iuniores, sub Comite Africæ merebant, in parmaque cœrulea argenteū globum octo acutis, purpureisque cuspidibus prominentibus munitum gerebant: Romanum imperiū aduersus hostes mucronibus iugulandos armatum esse portendit: purpura verò imperiū insinuat. Manuscripti in globi colore variant. Funditores Oriētis, & Martij in Illyrico simile scutum habebāt. Nō sunt in Oriente.

18 BRITANNICI siue LEGIO SECVNDA BRITANNICA, aut SECVNDANI, in luteo clypeo album orbem rubro circulo inclusum præferebant, octo rubris trabibus fultum, in quorum summo singuli prominēt orbiculi clauis, confixi, quos rubeus circulus complectitur. Id orbem Romanum vndique aduersus hostes munitum & firmatum esse portendit, quod orbiculi in summo clauis confixi rotunda propugnacula imitantes indicant. In Vrsiniano globum album limbo rubro cinctum, albæ stipites circumfulciunt. In Gallijs sub Magistro equitum degebant, sicut sequentes. Inueniuntur sub Comite Africæ Non sunt in Oriente.

19 SEPTIMANI iuniores, eādem, quam Lancearij sub hoc Magistro parmam, ferebant: hoc tantum differunt, q̄ illa luteos octo cippos habet: hęc, purpureos nouem, & album orbem lineis obliquis decussatum, duobusque circulis albis clausum: Quod Romanum orbem, etsi diuisum, à duobus coniūctis Principibus munitum esse denotat. Quatuor partes ex decussatione factæ, Orientem, Africam, Illyricū, & Occidentem, inter diuisos Imperatores insinuāt. Magistrum equitum per Gallias sequuntur. In Oriente non sunt.

20 PRAESICHANTIVM purpurea parma globū album habet XI. cęruleis cuspidibus armatū. Marginem cęruleus ambit circulus: Hostibus Romanum orbem impetentibus cladem minatur; vt in Septimanis, & Propugnatoribus sub hoc Magistro est dictum. Horum nominis rationem non inuenio: sed Barbaros populos fuisse oportet. Ego eos esse puto, qui alibi a Notitia Præsidiantes vocantur, à Præsidio Thraciæ oppido, aut alijs, quæ Pręsidia uocantur: & ita Vrsini codex appellat. Præsidienses sub Magistro equitum in Gallijs appellantur. Præsidiarios Zosimus [a] vocat, qui extremum exercitus agmen tuebatur: Persæ, inquit, cum agminis extremi præsidiarijs congressi, multos interfecerunt, & paulo infra. Turmæ Persarum extremi agminis præsidio relictos adortæ.

a in 3.

21 VRSARIENSES ferè Præsichantium insigne tenent; sed horum luteus orbis duobus circulis, rubro & luteo includitur. Marginem alius luteus ambit. Hi, & sequentes, cum Magistro equitum in Gallijs merebant: Sed neque ipsi, neque superiores, in Oriente inueniuntur. Ab Vrso ciuitate Hispaniæ, Vrsarienses sunt dicti.

22 CORTORIACENSES vel Cortonēses ex Cortonensibus Hetruriæ populis delecti, idem fere insigne habent, quod Menapij seniores. Hi enim in rubra parma Draconem album ferebant, cuius vmbilicus erat argenteus. In margine erant duo circuli, interior prasinus, albus exterior. ita Pierius, [b] qui legit Cortonacenses, pro cortoriacensibus, & rectius. Meum exemplar interiorem circulum album, exteriorem luteū habet. Draconi pars caudæ abscissa; dimidiata imperia insinuat, quæ tamen vnum implent. Magistro equitum in Gallijs seruiebant. In Oriente non reperiuntur.

b lib. 15. Hieroglyphic.

23 GEMINIACENSES in rubra parma orbē aureum gerebant, cui infixa aurata columella, auream item tabellam in summo præfixam sustinet, eius lōgitudo triplo maior est, quàm latitudo, & vtrinque, in capitibus duobus clauis configitur: Hæc est lex communi consensu à duobus Principibus orbi data, qui per duos clauos eam configentes insinuatur; & hæc summum in orbem indicat imperium. Vel forte duo orbiculi duo Romani imperij orbes pari concordia coniuncti esse denotantur. Madrucianus, hoc insigne sequentibus attribuit, in quo & tabula alba, cum globo, & columna, velut duos codices rubros includit. A Gemina legione deduci Geminiciacenses videntur: sed forte Germaniacenses à Germanicia oppido sunt nominandi, ut leguntur sub Magistro equitum in Gallijs vbi merebant. Alij volunt a Germaniaco in Belgis oppido denominatos fuisse, ut apud itinerarium Antonini. In oriente non reperiuntur.

24 HONORIANI FOELICES Gallicani, in albo clypeo tres aureos orbes gerebant, quorum medius, magnitudine ceteros superat, purpureus circulus marginem clypei circundat; quod imperij Romani vnionem significat: Duo minores orbes, duo Orientis, Occidentisq; imperia portendunt, quæ diuisa uelut diminuta ostenduntur, sed coniuncta, in vnum magnum conflantur, quod medius magnus globus insinuat. Manuscripti, medium orbem prasinū, reliquos albos, demonstrant. Hi in Oriente non visuntur: Cum Magistro equitum in Gallijs militabant.

25 TERTIA Iulia Alpina, argenteum orbem in cœrulea parma tenet purpureo circulo in margine clausam, quemadmodum Atecotti seniores, Propugnatores, & alij. Sub Comite Italiæ circa alpes excubabat, & ideo Alpina hæc legio est vocata. Iulia vero, ab Augusto eius auctore, qui plures Tertias legiones instituit, Augustam in Africa; aliam Tertiam Cyrenaicam in Aegypto; aliam Gallicam dictam. Hæc legio in Italia retinebatur, quæ nec ipsa, neque sequētes in Oriente reperiuntur.

26 PRIMA Flauia Pacis, in huius purpurea parma, crux cœrulea, purpureum orbem medio instaus tueri videtur. Duo circuli, rubeus, albusque marginem ambiunt: color crucis aereus eum cœlestem Dominum & Deum sustinuisse insinuat. Orbis, ob sanguinē Christi pro eo effusum, purpureus depingitur. In Vrsini exēplari simile est insigne Regiorū, & armigerorum propugnatorum sub hoc Magistro peditum. Madrucianus orbe caret. Tacitus, [c] Flauium Vespasianum secundam legionem instituisse scribit, quæ Flauia creditur vocata: & Vegetius. [d] Flauiales à Vespasiano legionib. additos memorat. Sed forte hæc, & sequentes a Flauio Constantino Flauiæ sunt dictæ. Hæc Pacis est appellata, à Pace Iulia oppido Hispaniæ, vnde est contracta. Sub Magistro equitum in Gallijs degebat.

c lib. 10.

d lib. 2. c. 7.

27 SECVNDA Flauia Virtutis, in viridi parma argenteum globum, circulis rubro & albo cinctum præfert. alij quatuor, duo lutei, & totidem rubri, parmæ marginem circumscribunt, qui coniunctum in quatuor orbis partibus unum Roma. Principum imperiū significant. Medius vmbilicus duplici limbo circundatus orbis Romani duplici imperio recti est typus. Simile symbolum est Sabinis, & Celtis iunioribus sub hoc Magistro. A Virtute Hispaniæ oppido hæc legio nomen habet: quæ, & sequentes apud suum Magistrum peditum degebant. Est & Virtutis oppidum in Gallijs.

28 TERTIA Flauia Salutis, à Salute Iulia, alio Hispaniæ oppido dicta, idem ferè gestabat insigne, quod Solenses Gallicani, & Gratianenses sub Magistro militum per Thracias Orientis, nempe in lutea parma XIII. cœruleos aggeres, argenteum orbem in vmbone circulo rubro inclusum fulcientes. Extrema clypei, alij duo, luteus rubeusque circundant.

29 FLAVIAE Victrices Constantinæ, idest Cōstantici: In parma rubra cœruleam crucem gestare videntur, quæ globum album limbo luteo circūcri-

ptum

Digitized by Google

ptum in medio sustinet: Crux utrinque luteis limbis ornatur, qui duorum Principum spem in cruce sitam portendunt. Madrucianus, quatuor cippos orbem fulcientes habere videtur. In Vrsini exemplari alba est crux, luteusque limbus marginem ambit. legendum est Coustantiaca, vel Constantiani à Constantio instituti.

30 SECVNDA Flauia Constantiniani; idem insigne habent, quod Vndecimani; & Secunda Flauia Thebæorum in Oriente. Hæc est una ex IX. Comitatensibus per Orientem.

31 TERTIO AVGVSTANI. in rubra parma album globum tenēt. Marginem quatuor, vnus albus, duo lutei, rubeusque circuli cingunt; Coniunctum, vnumq; in quatuor orbis partibus imperium significant. Manuscripti tribus tantum circulis marginem claudunt. Erant sub Comite Africæ Augustani Tertii ad priorum differentiam dicti: Vel potius, quod tres essent eorum scholæ, quemadmodum equites secundi scutarii iuniores inter vexillationes XXXII. Comitatenses apud Comitem Africæ secūdæ scholæ appellantur. In manuscriptis legitur Tertio Augustani, in impresso exemplari, dictio, tertio, præcedentibus Constantinianis coniungitur, minus rectè, vt puto. Hæc una est ex XXI. legionibus Comitatēsibus per Thracias in Oriente, qui uocantur Augustenses. Nero ad V. millia equitum conscripsit, quos Augustanos uocauit, quam se plausib. sequi uoluit Tacit.[a] Tunc primum, inquit, cōscripti sunt equites Romani cognomento Augustanorum ætate ac robore conspicui. Hi dies ac noctes plausibus personare formam principis voceemq; Deum vocabulis appellantes quasi per virtutem clari honoratique agere. idem Tranquillus (cap. 26.) sequentibus currum, ait ouantium ritu plausoribus Augustanosq; se milites triumphi eius clamantibus. Dion αὐγουστείους vocat quos quinq; millia fuisse scribit. interpres Augustales vertit. Hi pedites ab illis equitibus nomen accepisse videntur.

[a] lib. 11.

32 FORTENSES, in parma lutea argenteum orbē prasino circulo inclusum gestabant: Principum vnum in orbem Rom. imperium tenentium est typus. Comiti Hispaniarū parebant. Alij Fortēses in Oriētē sub Comite Africæ merebant. Ab oppido Samaritæ Fortia Mœnia dicto, Fortenses appellatos puto. In Oriente vna est ex VI. legionibus palatinis Magistri præsentalis vetustus codex legit Fontenses. Hæc de legionibus Comitatensibus XXXII. quarum XI. hic magister alij magistro equitum per Gallias concedebat, Comiti Hispaniarum quinq;, Comiti Illyrici quinq;, Comiti Africæ VII. Tingitanæ II. In Italia sibi IIII. retinebat. Hic etiam duæ legiones vltra numerum XXXII. abundare videntur; quia propugnatores iuniores inter Comites Illyrici, & Africæ diuisi infra in Notitia reperiuntur; item Secundani partim apud Magistrum per Gallias, partim penes Comitem Africę merebant. Nunc ad XVIII. Pseudo Comitatenses legiones est veniendum.

DE XVIII. LEGIONIBVS PSEVDO Comitatensibus Magistri peditum Occidentis. Cap. XXIIII.

1 PRIMA Alpina seu Alpini, ab Alpibus Italię, quas tuebatur, dicta sub Comite Italiæ merebat, apud quē Iulia vocatur, sed hic & ibi legendū Iulia Alpina, quæ ab Augusto est instituta, ut & sequens. In parma viridi cattum coloris punicei diluti rectà facie progredientē ostēdunt. Marginem albus circulus ambibat. Sic Pierius.[b] Id symbolum in Augusteis auxiliarib. sub hoc Magistro est expositum. Hęc legio, & sequētes in Oriente, nisi admodum paucæ non inueniunt.

[b] lib. 13. Hieroglyph.

2 SECVNDA Iulia Alpina idem insigne habebat, quod Iouij iuniores, Germaniciani, Tertia Herculea & Fortenses sub hoc Magistro. s. in uiridi parma orbem argenteum limbo puniceo cinctum. albus circulus extrema[c] cingit. sub Comite Illyrici eius alpes tuebatur. Ab Augusto eius auctore Iulia hæc legio est dicta. Erat & XII. Alpinorum cohors, cuius sub Seuero Valerianus Centurio fuit.

[c] l. 1. C. de re milit.

3 LANCEARII Lauriacenses, uel Laureenses à Lauria Illyrici oppido, vbi Fabricam fuisse Notitia infra memorat: aureum globū octo ferreis cuspidib. munitū in rubro clypeo gerunt, quēadmodū Propugnatores sub hoc Magistro. Marginē albus limb. circundat. Hi & sequentes a Comite Illyrici regebant.

4 LANCEARII Comagenenses, à Syria Comagena nominati, crucem viridem in viridi clypeo ferūt, quem rubeus limbus circundat: In hoc venerabili signo salutem Rom. imperij sitam esse insinuat. Viridis color spei est index: Purpureum, imperij typū esse, sæpe diximus. Manuscripti, coloribus variant.

5 TAVRVNENSES, à Tauruno Pannoniæ interioris oppido profecti, vulgo Belgradum nomināt: In rubro clypeo orbem duabus lineis decussatum, quemadmodum Vndecimani, & Constantiani sub hoc Magistro gestabant: pars superior, inferiorque est alba, aliæ virides. Hi suum Magistrum sequebātur, sicut & infrascripti.

6 ANTIANENSES, ab Antio Thraciæ oppido postea Apollonia dicta, cognominati, in punicea parma argenteū globum albo cippo præfixū, & limbo item albo circumscriptum tenēt: Quatuor circuli, luteus, & albus, & duo rubri exteriores extrema parmæ occupant; Vnum, & firmum Rom. imperij orbem esse insinuantes. Manuscripti, cippum cum exteriore limbo rubeum habēt. Vbi nam hi degerēt, non apparet.

7 PONTINENSES, à Pontina palude Cāpaniæ, dicti, in qua XIII. urbes fuisse Plinius memorat, Idem insigne ferebant, nisi quòd duo tantum circuli, interior luteus, & albus exterior, prasini clypei marginem ambiunt, & cippum album tenent. A Comite Italiæ regebantur.

8 PRIMA FLAVIA Gallicana Constantia, à Cōstantio eius auctore, & a Gallijs vbi degebat, denominata: Huic rutilus in cęrulea parma equus, in medio viridis orbis consistebat, cui quadrupes toto innixi pectore videbatur, ut Pierius[d] describit: Principē totum orbem victoria superasse iudicat; siquidē equus victoriam denotat. Sed in meo codice, & Vrsiniano, videtur lepus currens, qui Vigilantiæ, & velocitatis est symbolum. Madrucianus aprum habere uidetur. Sub Magistro equitum in Gallijs degebat, sicut & sequentes.

[d] lib. 4.

9 MARTENSES, seu Marteni, erant populi iuxta Babyloniá, vnde hi sunt extracti. In parma cærulea orbem transuersis lineis decussatum ferunt, quēadmodū Taurunenses sub hoc Magistro: Marginē rubeus limb. ambit. Magistro eqū per Gallias parebāt.

10 ABRINCATENI, Abringatui sunt Celtogallię gentes, vnde hi nomen traxerunt. Abrincates sub duce tractus Armoricani & Neruicani infra Notitia ponit inter copias, quæ recensentur intra Gallias per Abrincatenis, Abrincateni ponuntur. In alba parma argenteū orbem circulo luteo inclusum gestabant, supra quē alius minor orbis purpureus pendet; parmæ extremum rubeus limbus circundat: Ob separationem diminutum uideri, sed integrum permanere imperium portendit. Manuscripti coloribus variant. Cum suo merebant Magistro.

11 DEFENSORES Seniores, in albo clypeo argēteum globum octo acutas cuspides emittentem, gestāt. Marginem clypei duplex albus ambit circulus. Simile habent sub hoc Magistro Lauriacenses. Merebant sub Magistro equitum in Gallis.

12 MAVRI Osismiaci, apud Osismios Celtogalliæ Lugdunensis populos morabantur, in uiridi parma duo præferebant gubernacula inuicem inuersa, luteum, & prasinum. Viridis item limbus marginem ambit: Vnum orbem a duobus Principibus uno consensu regi significant. Hi quoq; & sequentes cū Ma-

Digitized by Google

gistro equitum in Gallijs militabant, apud quem legitur Simiaci, pro Osimiaci.

13 PRIMA Flauia Metis, hoc est Belgiæ oppidũ, vulgo Metz dictum, vbi hæc legio excubabat: In rubro clypeo argẽteum orbem duobus circulis, albo, & luteo cinctum gestant; quod duplex in vnum orbem duorum Principum imperium insinuat: Id duo limbi, luteus interior, & viridis, marginẽ clypei ambientes, confirmant. Duo enim circuli, duorum Imperatorum coniunctionem denotant: In Madruciano, duo lutei circuli purpureum globum cingunt. Secunda Flauia Virtutis sub hoc Magistro simile habet symbolum.

a lib. 18.

14 SVPERVENTORES iuniores, de quib. supra, Constantio imperante, cum Præuentoribus sunt instituti, Marcellinus.[a] Vbi, inquit, Superuentores, atque Præuentores, cum Aeliano iam Comite, quos tyrones tum etiam nouellos erupisse retulimus. Erat tum annus salutis ferme CCCLXI. & XXI. imperij Constantij, cum hæc scripsit. Aureum orbem in medio rubræ parmæ gerunt, ferè vt Tertia Iulia Alpina, & aliæ. In Vrsini exemplari, idem est insigne cũ Taurunensibus sub eodem Magistro. Madrucianus, purpuream pilam in viridi clypeo ostendit. Cum equitum Magistro in Gallijs degebant.

15 CONSTANTIACI, in rubra parma duplicem orbem luteum ostendunt, ex quo duo item lutea cornua à lateribus prodeuntia, & sursum flexa sibi occurrere videntur: Ii sunt duo eiusdem orbis Principes in vnum concordes. Comiti Africæ parebant. A Constantio, vel Constantia, quæ vrbs est Mesopotamiæ, apud Marcellinum,[b] sunt appellati. Vel ab alijs constantijs, quæ erant in Palæstina,[c] Armoricanis & alibi. Duas Constantiacas in Gallias à Iuliano missas Marcellinus[d] scribit.

b lib. 18.
c Euseb. in vita Constantini. lib. 4. cap. 36. 37. Sozom. lib. 2. ca. 4. lib. 5. c. 3. Nicet. lib. 1. c. 4. lib. 8. c. 33.
d lib. 22.

16 CORNIACENSES, a Cornaco Pannoniæ inferioris oppido denominati, in rubro clypeo argenteum orbem albæ columellæ præfixum gestant, à cuius medio vtrinque album exit cornu, caprino simile, quod supra orbem inflectitur: capram autem iustitiæ symbolum esse Pierius tradit. Id eandem habet interpretationem. Hęc legio fortè ab insigni cornuũ nomen sumpsit. Apud Magistrum equitum Galliarũ, cum quo erant, legitur Cornacenses.

17 SEPTIMANI, in vmbone albæ parmæ purpureum orbem habent, quemadmodum Tertia Iulia Alpina, aut Superuentores sub hoc Magistro. Marginẽ purpureus limbus cingit. Madrucianus globum decussatum in rubro clypeo ostendit; Cum Comite Hispaniarum merebant. Septimani vero iuniores, vna ex XXXII. legionibus Comitatensibus, sub Magistro equitum in Gallijs militabant. Septima Gemina legio inter nouem Comitatenses Magistri militũ per Orientem inuenitur.

18 ROMANENSES, peditum postremi, & ex vrbe contracti, idem ferè habent insigne, quod Britones seniores in Oriente, aut Tertia Flauia *salutis* sub hoc Magistro; coloribus tantum differunt. Hi enim in cœruleo clypeo circa orbem album, lato circulo purpureo cinctum, XV. purpureos cippos præferunt, quos purpureus limbus circumplectitur. Vrsini exemplar rubeum clypeum, & trabes cœruleas, Madrucianus album, & trabes geminatas hinc rubras inde cœruleas ostẽdit. Hæc legio sub Magistro equitum Gallias tuebatur: ex his enim legionibus illi IX. Magister peditum tradiderat, Comiti Illyrici, III. Comiti Africæ I. In Italia quinque apud se retinebat, vt infra Notitia ostendit. Hæc sunt insignia militum sub Magistro peditum in præsenti Occidentis, à me pro virium tenuitate explicata. Nunc alterius Magistri equitum præsentalis copiæ sunt exponendæ.

DE COMITE ET MAGISTRO equitum præsentali Occidentis, eiusque militibus, & eorum insignibus.

Cap. XXV.

COMMENTARIVM.

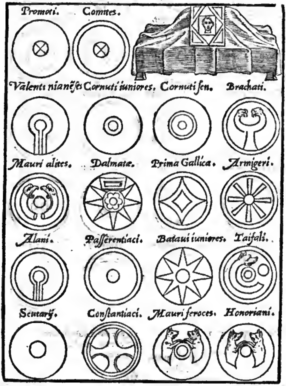
EQVITVM Magister, vexillationibus XLI. imperabat, quarũ magnam & ipse partem Comitibus limitaneis & Ducibus cõmittebat: Ex nouem enim palatinis Vexillationibus, quas habebat, VI. Comiti Italiæ, III. Magistro equitum per Gallias assignabat. Ex Comitatensibus XXXII. VI. Comiti Italiæ, XIX. Africæ, VI. Britanniæ, III. Tingitanæ, VIII. Magistro equitum per Gallias, quæ excedunt numerum XXXII. Sed aliquæ ex his dispertitæ varijs comitibus concessæ, eas plures esse videri faciunt: non enim semp integras uexillationes, sed sæpe cuneos, vel alas ipsis credebat. Præter hos alias alas, & cuneos equitum, cohortesq; & auxilia peditum in limitibus Comites & Duces apud se tenebant, quæ sub Magistro non reperiuntur. Magister quoq; per Gallias præter prædictos Brachatos iuniores & primos Gallicanos proprios milites habebat. Hic Magister XLI. Vexillationes regebat, quarum IX. palatinæ, & XXXII. Comitatẽtes dicebãtur, vt ex sequente summario clarius apparebit. Is Comes & Magister uocabatur, quas diuersas dignitates fuisse supra ostendimus. Officium habet, ut præcedens magister peditum, excepto primiscrinio, quo ille caret. Hæc nomina in officio Magistri militum præsentalis in Oriente sunt explicata: Insignia quoque eadem habet, vt superior Magister, exceptis numerorum symbolis, in quibus differunt.

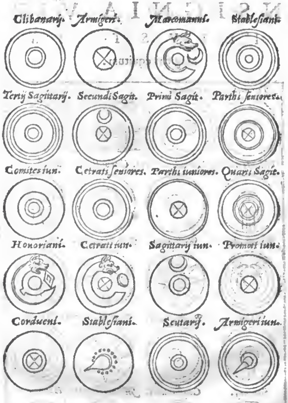
NOTITIA

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS

Magiſtri equitum.

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Comitis, & magistri equitum præsentalis.

Vexillationes Palatinæ IX.

COMITES *Seniores.*
EQVITES *Promoti Seniores.*
EQVITES *Brachati Seniores.*
EQVITES *Batani Seniores.*
EQVITES *Cornuti Seniores.*
EQVITES *Cornuti Iuniores.*
COMITES *Alani.*
EQVITES *Batani Iuniores.*
EQVITES *Constantes Valentinianenses Seniores.*

Vexillationes Comitatenses. XXXII.

EQVITES *Armigeri.*
EQVITES *Prima Gallia.*
EQVITES *octauo Dalmatæ.*
EQVITES *Dalmatæ Paßerentiaci.*
EQVITES *Mauri alites.*
TAIFALI *Iuniores.*
EQVITES *Honoriani Seniores.*
EQVITES *Mauri feroces.*
EQVITES *Constantiaci feroces.*
EQVITES *Scutarij.*
EQVITES *Stablesiani Africani.*
EQVITES *Marcomanni.*

EQVITES

EQVITES Armigeri Seniores.
EQVITES Sagittarij Clibanarij.
EQVITES Sagittarij Parthi Seniores.
EQVITES primi Sagittarij.
EQVITES secundi sagitt.
EQVITES tertij Sagittarij.
EQVITES quarti Sagittarij.
EQVITES Sagit. Parthi Iuniores.
EQVITES Cetrati Seniores.
COMITES Iuniores.
EQVITES Promoti Iun.
SAGITTARII Iuniores.
EQVITES Cetrati Iuniores.
HONORIANI Iuniores.
ARMIGERI Iuniores.
EQVITES secundi Scutarii Iuniores.
EQVITES Stablesiani Italiciani.
EQVITES Sagittarij Corduceni.
EQVITES Sagit. Seniores.
CVNEVS equitum Promotorum.
OFFICIVM suprascriptæ Magisteriæ potestatis.
PRINCEPS.
Numerarius.
Primiscrinius.
Commentariensis.
Adiutor.
Regerendarius.
Exceptores, & reliqui apparitores.

VERVM PRIVS A NOBIS IN TABELLAM IIS RElatis, quibus Magister Equitum præsentalis in Occidente, imperabat, ad singula mox pro more nostro explicanda accedemus.

Magister equitum præsentalis, in Occidente regebat.
- Vexillationes XLI.
  - Palatinas IX. quarum habebat.
    - Comes Italiæ VI.
    - Magister equitum in Gallijs. — — — III.
  - Comitatenses XXXII. dispertitas: Aliæ, præter has, erant cum Comitibus, & Ducibus. Ex prædictis habet.
    - Comes Italiæ VI.
    - Magister equitum per Gallias VIII.
    - Comes Africæ XIX.
    - Comes Britanniarum. VI.
    - Comes Tingitanæ III.
- Cuneum equitum promotorum.
  - Sub Duce Pannoniæ ripariensis.

DE IX. VEXILLATIONIBVS palatinis Magistri equitum præsentalis occidentis. Cap. XXVI.

1 COMITES Seniores, in parma cœrulea album orbem decussatum gerunt; vt Martenses, sub Magistro peditum Occidentis. Rubeus limbus marginem Clypei, circumplectitur. Merebant, & sub Magistro militum secũdo præsentali in Oriente. Hi cum duobus numeris sequentibus intra Italiam continebantur.

2 EQVITES Promoti Seniores, idem habent insigne quod Taurunenses sub Magistro peditum, nisi quod duæ partes orbis decussati à dextra, & sinistra sunt cœruleæ. Sub Magistro militum præsentali primo in Oriente reperiuntur.

3 BRACHATI Seniores, in parma prasina albas præferunt colubres, cum pedamento itidem albo, instar caducei. Marginem ruber ambit limbus. Ita [a] recitat Pierius, [a] Brachiatos pro Brachatis appellans, à Bracha enim Hispaniæ oppido deriuantur. Idem symbolum gestant Marcomanni, & Atecotti Iuniores sub Magistro peditum. Refert firmam duorum Principum in orbem Romanum sincera fide, ardentique amore coniunctionem, quod per album rubrumque colorem innuitur.

[a] li. Hieroglyph.

4 EQVITES Batani Seniores, quorum nullum in impresso Codice insigne reperitur, obliuione, vt reor, prætermissum. In manuscriptis symbolum habent, fere vt Tertiani, Mauritonames, Mauri Cetrati sub Magistro peditum: nempe in rubra parma globum album, tribus circulis, albo, cęruleoque largioribus, & luteo arctiore cinctum, sunt duo imperia in vnum coeuntia, quæ totum Rom. orbem seu tres eius partes complectuntur: cum Magistro equitum per Gallias merebant.

5 CORNVTI Seniores equites in albo Clypeo orbem argenteum, cęruleo & luteo circulis inclusum tenent fermè ut habent Celtæ Iuniores, & Sabini sub Magistro peditum. In manuscriptis hoc symbolum sequentibus vitio librariorum adscribitur. Italiam tuebantur.

6 EQVITES CORNVTI Iuniores idem ferè insigne habent, ut Fortenses sub Magistro peditum. In

alba

alba parma argenteum orbem lato circulo cœruleo circundatum. Magiſtrum equitum per Gallias ſequebâtur, apud quem per errorem legitur Seniores pro Iunioribus.

7 COMITES ALANI, & ſequentes Batavi cum ſuis inſignibus in impreſſo per errorem infra inter ſequentes Comitatenſes ſunt tranſlati, quos manuſcripti hic ponuot. Eadem hotum erant ſymbola, quæ & ſequentium Conſtantium, Valentinianenſium; exceptis coloribus, ſcilicet columellæ rubræ præfixus globus cœruleus, quem limbus albus veſtit. Marginem albus item circulus complectitur. Duplicis imperij coniunctio inſinuatur. Alani intra Italiam militabant, Batavi cum Magiſtro equitum per Gallias.

8 BATAVI Iuniores, & hi ipſorumque inſignia, vt dixi, per errorem inter ſymbola Comitatenſium equitum tranſlata inveniuntur: in palatinorum verò catalogo ſcripti leguntur. In manuſcriptis autem hic ſuo loco cum ſymbolis repræſentantur. Horum inſigne eſt in cœrulea parma pila argentea, vel ut in Madruciano, aurea, acutos mucrones emittens, vt apud Deſenſores, Propugnatores, & Lauriaceoſes ſub Magiſtro peditum. Batavi Iuniores, ſub ſecundo Magiſtro militum in præſenti in Oriente merebant. aut horum pars, uel eiuſdem nominis alij.

9 EQVITES Conſtantes, Valentinianenſes Seniores in rubra parma argenteum orbem columellæ præfixum præferebant. Hanc cum globo cœruleus limbus veſtit. Id ſupra expoſitum fuit. Hi in Italia manebant. Hæ ſunt IX. Vexillationes palatinæ, quarum tres hic Magiſter alij Magiſtro equitum per Gallias tradebat, ſibi in Italia VI. retinens, vt infra Notitia explicat. ſequuntur Comitatenſes.

VEXILLATIONES COMITATENſes XXXII. Cap. XXVII.

1 ARMIGERI equites in parma lutea octo rubeos cippos albo orbi inhærentes geſtant. Simile Pannoniciani & Septimani habebant ſub precedéte Magiſtro peditum. Hi cum duobus numeris ſequentibus erant cum Magiſtro equitum per Gallias.

2 PRIMA GALLICA in viridi Clypeo quadrangulum habet coloris lutei, aliud intra ſe album continens, acutoſq; mucrones emittit, quemadmodum in Honorianis Senioribus ſub Magiſtro peditum eſt viſum. Purpureus limbus marginem complectitur. Duplicis imperij firmum robur oſtendit. Cladem hoſtibus acutæ cuſpides minantur.

3 OCTAVO Dalmatæ, equites octaui loco ex Dalmatia electi: vel potius in octaua eorum ſchola deſcripti, in tot enim dividebantur, quemadmodum ſecundi Scutati Iuniores equites apud Comitem Africæ, ſecundæ ſcholæ appellantur: præferunt in alba parma duplicem argenteum globum, quorum primum minorem ſex virides munitiones circumſtant: alter ſeptem acutas cuſpides emittit. Supra eſt quadrata tabella, quæ unam legem duplici orbi Romano dari inſinuat: prominentes mucrones cædem hoſtibus nunciant. Tertio Dalmatæ. Quinto Dalmatæ, Sexto & Nono Dalmatæ, equites in Oriente inveniuntur. In catalogo ſequũtur equites Dalmatæ Paſſerentiaci, qui poſt tres ſequentes in tabula inſigniũ inferius ponuntur.

4 MAVRI ALITES, à velocitate cognominati, in parma viridi duos dimidios angues albi coloris ſe invicem inſpectantes gerunt, quos margo ruber ambit. Vmbilicus parmæ tranſverſis lineis eſt decuſſatus, cuius duæ oppoſitæ partes albæ aduerſæ ſunt cœruleæ, ita Pierius. [a] Sed meus codex in alba parma argenteum orbem non decuſſatum habet, quem duo lutei & dimidij angues capita ſibi admouentes circumſtaot. Suot duo Principes dimidijs imperijs vnum orbem Romanum tuentes, quem decuſſatum, inter ſeque diviſum tenent. Vrſini exemplar coloribus differt, & his Paſſerentiacos ſubiungit, qui ſecundum catalogi ordinẽ erant præmittendi. Madrucianus album orbem inter duas tabellas ponit: leges ab vtroque Principe vni orbi dari ſignificant.

a li. Hieroglyph. 55.

HONORIANOS in Vexillationum Comitatenſium catalogo impreſſus Codex per errorem Mauris Alitibus adiungit: Sed hic in inſignibus repræſentandis recte prætermittit: & ideo nullum eorum hoc in loco ſymbolum apparet, nam infra repetuntur, quatuor ſequentibus poſtpoſiti.

5 TAIFALI Iuniores in alba parma cœruleum anguem geſtabant, terga lævam verſus porrigẽtem, in dextram uero caput, & caudam abſciſſam incurvantẽ, qui geſtus in Cortonacenſibus diverſus erat. Vmbilicus, ſiue orbis, circa quem anguis vertitur, eſt argenteus, rubro circumductus circulo. Inter caput & caudam colubri alius eſt orbiculus violaceus. Hæc Pierius, [b] hos equites Taipalos appellans, credit tamen legendum Theſſalos. Sed errat, ut ſupra in Magiſtro militum præſentali Orientis oſtendi. Inſinuat Occidentis Imperatorem, etſi dimidius videtur, inſtar dimidij ſerpentis hic depicti, ſuum tamen orbem, qui Orientali coniunctus integer manet, tueri. Globus limbo cinctus vnum Romani orbis imperium eſſe indicat. Meus Codex uariat coloribus, in quo albus circulus marginem circumplectitur. Hi Comiti Britanniæ erant adiuncti, ut infrà videbitur. Sunt & in Oriente equites Taifali ſub Magiſtro militum præſentali.

b lib. 55.

BATAVI Iuniores hic per errorem in exemplari impreſſo ſunt inſerti, qoi ſupra inter Vexillationes palatinas cum ſuo inſigni erant collocandi.

6 PASSERENTIACI fortè a paſſera Syriæ vrbe dicti, aureum orbem in cœrulea parma quemadmodum Septimani ſub præcedente Magiſtro peditum, & quidam alij gerebant. Purpureus limbus marginem cingit. Vrſini Codex ſupra album globum, duplicem tabellam, leges orbi duorum Principum conſenſu datas inſinuãtem oſtendit. Madrucianus, duos angues cœruleos ex albo pedamento prodeuntes habet, qoi erecti ad oſculum penè coeunt, orbemq; album in medio decuſſatum tenent. Duo ſunt Romani Principes orbem inter ſe diviſum adminiſtrantes. In exemplari impreſſo ALANI per errorem his ſunt adiuncti, qui inter Vexillationes palatinas cum ſuo ſymbolo erant ponendi. Hi cum ſequentibus vexillationibus magiſtrum equitum per Gallias ſequebantur.

7 HONORIANI Seniores equites, album ferebant clypeum, in quo aureus vmbilicus à luteo circulo circumſcribitur. Orbiculo nituntur duo porci dimidiati praſſini coloris, pedibus anterioribus illi impoſitis, alter alterum ſpectantes, ita Pierius. [c] Sed in meo Codice in rubra parma, ſine circulo ſolus aureus viſitur orbis, quem non duo ſues, ſed dimidiati vrſi complecti videntur; facilè error impreſſoris eſſe potuit. Hi vim bellicam duorum Principum referunt, qui ob diviſum Rom. orbis imperium, dimidij ambo viſi, illum totum vlnis amplectuntur. Praſſinus color ipſorum vigorem: aureus, aureum ſub ipſis ſeculum portendit. Hi etiam ſub Magiſtro militũ per Orientem militabant.

c lib. 9. Hieroglyphic.

8 MAVRORVM Ferocium ſimile ſequitur inſigne, ſcilicet in alba parma duo rutili coloris dimidij equi ſeſe quodammodo laceſſentes, orbi viridi impoſiti, cuius luteus eſt umbilicus, vti Pierius, [d] deſcribit. Sed in meo Codice luteo vmbilico quem albus circulus includit, pedes anteriores equi imponunt. Hoc animal imperij, victoriæque, & pugnacitatis eſt ſymbolum; Sunt ergo ij duo Imperatores, qui orbem Romanum quiſque ſuam partem dimidiam pugnando fœlici victoria conſeruant, quod & viridis, luteuſque color inſinuant. Mauri verò

d in 4. Hieroglyphic.

equo

Digitized by Google

equo præcipuè bellabantur, & ideo pro ſimbolo Mauritaniæ ponitur, vt vult Pierius. Impreſſum exẽplar vrſos, non equites oſtendit. Vbique globus circulo incluſus, vnum duorum Principum in orbem imperium denotat: id enim vnicus circulus globum amplexus ſignificat. Madrucianus rubeum clypeum oſtendit. Hi Italiam tuebantur, vt infra Notitia oſtendit.

9 CONSTANCIACI Feroces in parma alba, duplicem, & purpuream, id eſt, Chriſti ſanguine tinctã crucem gerunt, vt prima Flauia Pacis, & Regij. In hac vterque Princeps ſpem ſe poſuiſſe teſtatur. Duplex limbus, interior cœruleus, & alter albus marginem cingunt. Manuſcripti velo tegere crucem videntur Barbaris ignotam, cuius vim experientur. Hi apud magiſtrum equitum, per Gallias militabant.

10 SCVTARII equites aureum orbem in vmbone rubræ parmæ tenent. Vnum orbis imperium Romanum eſſe ſignificantes, Idem planè inſigne eſt Superuentorum ſub Magiſtro peditum. Apud Comitem Africæ cum XI. ſequentibus merebant.

11 STABLESIANI Africani, idem ſymbolum habent quod Prima Flauia Metis ſub Magiſtro peditũ, nempe in rubra parma, orbem aureum, duobus luteis circulis cinctum, duo limbi, luteus interior, albuſque parmæ marginem circundant. Orientis, occidentiſque vnum eſſe Romani orbis imperium ſignificant, vt ſæpè eſt dictum. EQVITES ſecundi & tertij Stableſiani reperiuntur in Oriente, ſub Magiſtro militum per Orientem.

12 MARCOMANNI dimidium ſerpentem coloris lutei præferunt in alba parma, cuius aureus eſt vmbilicus. Inter ſegmentum ſerpentis, & caput, eſt lutea lunula dimidia; ſic Pierius. [a] Inſigne Taiſalorũ huic ſimile pro luna globum habet. Hic etiam ſerpens duplicatus videtur, qui duos dimidios refert Principes orbem Romanum tuentes. Hæc enim omnia ſigna ſunt duplicis dimidij imperij, quod à duobus velut dimidijs Principibus defenditur. Dimidia verò Luna aptius ſymbolum pingi non potuit, quæ in orbem completur; ſic imperium Romanum, quod dimidium videtur plenũ manet. Idem color luteus, in luna & ſerpente vtrobique ſeculi fœlicitatem promittit.

a lib.15.

13 ARMIGERI Seniores equites in cęruleo Clypeo duabus tranſuerſis lineis decuſſatum orbem habent quemadmodum Promoti, & Comites Seniores ſub hoc Magiſtro, ſuperior, inferiorque globi partes ſunt albæ, reliquæ rubræ. Hi equites ſunt in Oriente ſub primo Magiſtro militum præſentali.

14 SAGITTARII Clibanarij idem ferebant inſigne, quod ſecunda Iulia Alpina ſub præcedente Magiſtro peditum, ſcilicet in lutea parma orbem luteũ albo circulo cinctum. Marginem Clypei viridis limbus ambit. In Vrſini exemplari duo circuli globum cingunt, quod indicat duos vnum orbem Romanũ tueri principatus.

15 SAGITTARII Parthi Seniores equites, ſimili vtebantur ſymbolo, quo Tungricani, aut Diuitenſes, ſub præcedente Magiſtro peditum, ſcilicet in parma viridi, globum luteum obliquis lineis decuſſatum, & duobus uno lato rubroque, & alio arcto luteo circulis cinctum, quod & ipſum duplicis imperij, vt ſæpe dictum eſt, vnionem inſinuat. Circuli duo lutei marginem Clypei circundant: & ipſi duorum Principum coniunctionis indices. His militibus commodum Imp. vſum Herodianus ſcribit. [b] Erãt, inquit, cum eo aſsiduè Parthorum lectiſsimi Sagittarij, & Numidæ iaculatores, quos ille tamen omnes longè artificio ſuperabat.

b lib.2.

16 PRIMI Sagittarij equites idem ferebant inſigne quod Sagittarij Clybanarij, niſi quod horum parmæ marginem duplex ambit limbus, luteus interior, & alius rubeus. In manuſcriptis legitur. PRIMO Sagittarij, & in ſequentibus, ſecundo, tertio, & quarto loco lecti. Sed puto primo Sagittarios dictos non quod prius lecti fuerint, ſed quia in quatuor ſcholas erant diuiſi, nam & ſecundi Scutarij Iuniores vna ex vexillationibus Comitatenſibus apud Comitem Africæ ſecundæ ſcholæ appellantur. Hi etiam ſub Magiſtro militum per Orientem merebant.

17 SECVNDI Sagittarij equites, in albo Clypeo orbem decuſſatim diuiſum ferunt, pars ſuperior inferiorque globi alba, reliquæ ſunt rubræ: ſupra orbem luna cęlum cornibus ſurſum verſis ſpectat, ſimplici luteo limbo margo clypei circũdatur. Id quoque vnum duorum Principum imperium indicat, etſi diuiſum cernitur. Idem & dimidia luna portendit, quæ etſi tota non appareat, ſemper tamen ſolida integraque manet.

18 TERTII Sagittarij equites, eodem vtebantur inſigni, quo primi Sagittarij, niſi quod horum parmam triplex circumplectitur circulus, duo lutei, & medius rubeus: In umbone purpureus globus luteo circulo includitur. Vna ex vexillationibus Sagittariorum à Cereali Magiſtro militum Honorij ad pedites tranſlata fuit. Sineſius. [c] Adſunt, inquit, mihi milites ordinis Balagritarum. Hi, priuſquam Cerealis principatum obtineret, erant equites Sagittarij. Hoc autem Magiſtro conſtituto diuenditis equis facti ſunt ſolum Sagittarij. Mihi ſufficiunt etiam ſine equis.

c epiſtola 135.

19 QVARTI Sagittarij equites, eodem & ipſi erãt ſymbolo inſigniti quo Parthi Seniores, hoc excepto, quod horum clypeum ſimplex ambit lutea limbus: illorum verò duplex quorum eſt, & alba parma: horum viridis. Manuſcripti coloribus variant.

20 SAGITTARII Parthi Iuniores equites, ferè idem ferebant inſigne, quod Promoti, aut Comites Seniores ſub hoc Magiſtro; niſi quòd horum rubea eſt parma: illorum cœrulea, quam luteus limbus cingit.

21 CETRATI Seniores equites, idem ferè gerebant inſigne, quod Briſigaui, Seniores ſub præcedente Magiſtro peditum, exceptis coloribus, quos hi in globo & circulis luteos habent. Madrucianus in parma lutea album vmbilicum nigra linea per medium diuiſum, & lato cœruleo circulo incluſum habet.

22 COMITES Iuniores ſimile Stableſianorum ſymbolo inſigne tenent: videlicet in alba parma argenteum globum, duobus luteo & albo latiore circulis circumſcriptum. Manuſcripti globum pluribus lineis diuiſum tenent, & coloribus variant. Vbi hi degerent, non apparet.

23 PROMOTI Iuniores equites, idem geſtabant inſigne, quod Parthi Iuniores, niſi quod horum ſine limbo & cœruleus eſt Clypeus. Hi & tres ſequẽtes cum Comite Africæ merebant.

24 SAGITTARII Iuniores, argenteum globum albo circulo incluſum in parma rubra ferunt, ſupra quem dimidia Luna cornua ſurſum erigit: & id vtrunque imperium coniunctum inſinuat, quod etſi dimidium videtur, inſtar lunæ in orbem impletur.

25 CETRATI Iuniores equites, in nigra parma luteum ferunt ſerpentem, cauda truncum, orbi cœruleo circumuolutum, qui ad angulos rectos eſt decuſſatus, tranſuerſis lineis: partes duæ aduerſis angulis appoſitæ ſunt albæ. Alius orbiculus cœruleus, inter caput, & caudæ ſerpentis inciſionem collocatus eſt. Hæc Pierius, [d] qui hos equites Curatios appellat. Sed mendoſum habuit Codicem, legendum eſt enim Cetrati Iuniores, ad differentiam Seniorũ, de quibus paulò ante. Non multum ab hoc diſtana inſigne ferebant Taifali, ſub hoc Magiſtro. In meo Codice & manuſcriptis viridis eſt parma, & orbiculus geminatus, alius maior eſt decuſſatus, totuſque albus; id quoque ſignificat imperium Romanum, quod diuiſum, & dimidium videtur, vnum eſſe, & Principum vigilantia, cuius typus eſt ſerpens, tutum conſeruari. Geminatus orbiculus duplex id eſt Oriẽtis Occidentiſque principatus, qui in vnum

d lib.15. Hieroglyph.

magnum

magnum coit, per maiorem orbem significatus.

26 HONORIANI Iuniores, mutilati serpentis lutei frustum eodem modo ferebant, totam ferè parmam circumplexi. Inter caput & segmentum stat quadra & ipsa lutea angulis in os & exturam uersis, in qua inspicitur tessela purpurei coloris. Intra anguem parma tota est rubra, extra tergum circulus albus ducitur, & vmbilicus seu orbis in vmbone positus, est argenteus, vt Pierius, [a] describit. Meum exemplar habet parmam puniceam, & cœruleum vmbilicum, quem duo dimidij luteique serpentes amplectuntur, in medio vero semicæsi, lutea tabella aliam puniceam inter capita & segmenta serpētum includit. Hi sunt duo dimidiatorum principatuum Imperatores, qui vnum orbem Romanum magna uigilantia tuentur. In vtero semicæsi, in tergo tamen integri manent; sic eorum imperium licet videatur cæsum, integrum relinquitur. Principum verò vigilantiæ typum esse serpentem supra dixi. In manuscriptis orbis magnus paruum continet, Tessela legem orbi datam significat, quæ in tabula scribebatur. Duplex ostenditur, quia a duobus Principibus, vna vtrique orbi Romano datur. Luteus vero tabellæ & serpentum color eandem in his imperij vim indicat.

27 ARMIGERI Iuniores gerebant in vmbone albæ parmæ luteum globum, lineo item circulo inclusum, qui longum, & acutum mucronem cinit, qđ armatum esse ad feriendos hostes orbem Romanum minatur. Similis mucro visitur in insignibus Magistri Officiorum Orientis in Fabricis: Manuscripti Clypeum rubro depingunt. Hi erant cum Comite Africæ.

28 SECVNDI Scutarij Iuniores, idem planè symbolum habent, quod primi Sagittarij, exceptis coloribus. Album enim globulum rubro circulo circumscriptum, in lutea parma gestant, cœruleus interior, aliusque rubeus circulus marginē circumplectitur. Scutati, auctore Vegetio, [b] sunt qui plumbatis, vel gladijs, missilibusvè armantur. Merebant sub Comite Africæ, apud quem appellantur Scutati secundæ scholæ: erant enim in duas scholas diuisi. In Oriente militant secundi Scutati sub secundo Magistro militum præsentali. Hæc una est ex VI. eius vexillationibus Comitatensibus.

29 STABLESIANI Italiciani, equites, in vmbone rubri clypei geminatum orbem, unum rubeum, superiorem cœruleum in acutam cuspidem desinentē præferunt. Idem portendit, quod insigne Armigerorum iuniorum sub hoc Magistro: orbem circumstāt XIIII. globuli, qui propugnacula referre possunt, quibus vndique Roma. imperium munitum esse indicatur. Forte plumbatas seu martiobarbulos referūt, quibus hi equites hostes feriebant, quemadmodum in Scythis sub altero Magistro peditum præsentali est dictum: & hi sub Comite Africæ militabant, vt infra patebit.

30 SAGITTARII Cordueni equites, vel potius Cordubeni, a Corduba Hispaniæ oppido, in alba parma globum duabus lineis decussatum, & luteo circulo clausum gestabant, vt Parthi Seniores, & Promoti sub hoc Magistro, & alij. superior inferiorque globi partes sunt albæ, reliquæ rubræ. Cum Comite Tingitanæ merebant, vt & sequentes.

31 EQVITES Sagittarij Seniores in vexillationū catalogo prædictis subnectuntur, quorum hic nullū apparet insigne: Militabant, & sub Magistro militum per Illyricum in Oriente.

32 CVNEVS equitum Promotorum vltimo loco & ipse in eodem catalogo inter insignia omissus recensetur. Hæ sunt vexillationes palatinæ IX. Comitatenses XXXII. Ex quibus VIII. Magistro equitum per Gallias concedebantur, Comiti Africæ XIX. Tingitanæ III. Comiti Britanniæ II. Ex his Stablesianorum dimidiam magister sibi retinebat, alia dimidia Comiti Africæ seruiebat. Omnia verò Occidētis militum insignia sunt CLXII. Orientis CIIII. simul iuncta sunt CCLXVI. præter bina Comitis domesticorum peditum, equitumque tam Orientis, quàm Occidentis, quæ efficiunt CCLXX. symbola. Hucusque copiæ vtriusque Magistri præsentalis in Occidente sunt expositæ: nunc prouinciæ, in quibus statiua habebant, sunt declarandæ.

[a] lib. 15. Hieroglyphic.

[b] lib. 2. c. 15.

NOTITIA.

Qui numeri ex prædictis, per infrascriptas prouincias habentur.

Intra Italiam.

IOVIANI *Seniores.*
HERCVLEANI *Seniores.*
DIVITENSES *Sen.*
TVNGRIGANI *Seniores.*
PANNONICIANI *Sen.*
MOESIACI *Seniores.*
CORNVTI *Sen.*
BRACHATI *Sen.*
PETVLANTES *Seniores.*
CELTÆ *Sen.*
HERVLI *Seniores.*
BATAVI *Sen.*
MATTIACI *Seniores.*
IOVII *Sen.*
VICTORES *Seniores.*
CORNVTI *Iun.*
LEONES *Iun.*
EXCVLCATORES *Seniores.*
GRATI.
SABINI.
FELICES *Iuniores.*
ATECOTTI *Honoriani Iun.*
BRISIGAVI *Iuniores.*
MAVRI *Honoriani Iuniores.*
GALLI *Victores.*
OCTAVANI.
THEBAEI.
MATTIACI *Iuniores.*
SEPTIMANI *Iuniores.*
REGII.
GERMANICIANI.
PRIMA *Iulia.*
TERTIA *Iulia.*
PLACIDI *Valentinianici felices.*
GRATIANENSES *Iuniores.*
MARCOMANNI.
PONTINENSES.

Intra Illyricum cum viro spectabili Comite Illyrici.

SAGITTARII *Tungri.*
IOVII *Iuniores.*
SEQVANI.
RETII.
SAGITTARII *Venatores.*

LA..

Latini.
Valentinianenses felices.
Honoriani Victores.
Segvntienses.
Tvngri.
Mavri Honoriani Seniores.
Mattiaci.
Honoriani Gallicani.
Tertiani.
Tertia Herculea.
Pacatianenses.
Mavri Cetrati.
Propvgnatores Iuniores.
Lancearii Lauriacenses.
Lancearii Comagenenses.
Secvnda Iulia.
Valentinianenses.
Catarianenses.

Intra Gallias cum viro illustri Magistro equitum Galliarum.

Mattiaci Iuniores.
Leones Seniores.
Brachati Iuniores.
Salii Sen.
Gratianenses.
Brvcterii.
Ampsivarii.
Valentinianenses.
Batavi.
Batavi Iuniores.
Britones.
Atecotti Honoriani Seniores.
Sagittarii Nerui Gallicani.
Iovii Iuniores Gallicani.
Mattiaci Iuniores Gallicani.
Atecotti Iuniores Gallicani.
Ascarii Honoriani Seniores.
Armigeri defensores Seniores.
Lancearii Honoriani Gallicani.
LANCEARII Sabarienses.
MENAPII Seniores.
SECVNDANI.
BRITONES.
VRSARIENSES.
PRAESIDIENSES.
GERMANIACENSES.
CORTORIACENSES.
HONORIANI felices Gallicani.
PRIMA Flauia Gallicani.
MARIENSES.
ABRICANTENI.
DEFENSORES Seniores.
MAVRI Sismiaci.
PRIMA Flauia.
SVPERVENTORES Iuniores.
BALISTARII.
DEFENSORES Iuniores.
GARRONENSES.
ANDERENICIANI.
ACINCENSES.

CORNACENSES.
SEPTIMANI Iuniores.
CVRSARIENSES Iun.
MVSMAGENSES.
ROMANENSES.
INSIDIATORES.
TRICESIMANI.
ABVLCI.
EXPLORATORES.
OFFICIVM viri illustris Magistri equitum per Gallias.
PRINCEPS ex officiis Magistrorum militum præsentalium uno anno à parte peditum, alio à parte equitum.
Commentariensis.
Numerarij ex uiris, & officijs singularis.
Adiutor.
Regerendarius.
Exceptores, & reliqui apparitores.

Intra Hispanias cum spectabili Comite.

ASCARII Seniores.
ASCARII Iuniores.
SAGITTARII Nerui.
EXCVLCATORES Iuniores.
TVBANTES.
FELICES Seniores.
INVICTI Seniores.
VICTORES Iuniores.
INVICTI Iuniores Britones.
BRISIGAVI Seniores.
SALII Iuniores Gallicani.
FORTENSES.
PROPVGNATORES Seniores.
SEPTIMANI Seniores.
VESONTES.
VNDECIMANI.

Intra Tingitanam cum uiro spectabili Comite.

MAVRITONANTES Seniores.
MAVRITONANTES Iuniores.
CONSTANTINIANI.
SEPTIMANI Iuniores.

Intra Africam cum uiro spectabili Comite Africæ.

CELTAE Iuniores.
ARMIGERI Propugnatores seniores.
ARMIGERI Propugnatores Iuniores.
SECVNDANI Italiciani.
CIMBRIANI.
PRIMANI.
SECVNDANI.
TERTIANI.
CONSTANTINIANI.
CONSTANTIACI.
TERTIO Augustani.
FORTENSES.

Cum

Cum uiro spectabili Comite Britanniarum.

VICTORES Iuniores Britanniciani.
PRIMANI Iuniores.
SECVNDANI Iuniores.

Item uexillationes intra Italiam.

COMITES Seniores.
EQVITES Promoti Seniores.
EQVITES Brachati seniores.
EQVITES Cornuti sen.
COMITES Alani.
EQVITES Mauri Feroces.
EQVITES Constantes Valentinianenses Iuniores.

Intra Gallias cum uiro illustri Comite & magistro equitum Galliarum.

EQVITES Bataui seniores.
EQVITES Cornuti seniores.
EQVITES Bataui Iuniores.
EQVITES Brachati Iuniores.
EQVITES Honoriani sen.
EQVITES Honoriani Iuniores.
EQVITES Armigeri seniores.
EQVITES octauo Dalmatæ.
EQVITES Dalmatæ Passerentiacenses.
EQVITES Primi Gallicani.
EQVITES Mauri alites.
EQVITES Constantiaci feroces.

Intra Africam cum uiro spectabili Comite Africæ.

EQVITES Stablesiani Italiciani.
EQVITES Scutarij seniores.
EQVITES Stablesiani seniores.
EQVITES Marcomanni.
EQVITES Armigeri seniores.
EQVITES Clibanarij.
EQVITES Parthi sagittarij seniores.
EQVITES Cetrati seniores.
EQVITES primi sagittarij.
EQVITES secundi sagit.
EQVITES tertij sagittarij.
EQVITES quarti sagittarij.
EQVITES Parthi sagittarij Iuniores.
EQVITES Cetrati Iuniores.
EQVITES Promoti Iun.
EQVITES scutarij Iuniores Comitatenses.
EQVITES Honoriani Iuniores.
EQVITES scutarij Iuniores scholæ secundæ.
EQVITES Armigeri Iuniores.

Intra Britannias cum uiro spectabili Comite Britanniarum.

EQVITES Catafractarij Iuniores.
EQVITES scutarij Aureliaci.
EQVITES Honoriani sen.
EQVITES Stablesiani.
EQVITES Syri.
EQVITES Taifali.

Intra Tingitanam cum uiro spectabili Comite Tinitaniæ.

EQVITES scutarij seniores Comitatenses.
EQVITES sagittarij seniores Comitatenses.
EQVITES Cardueni Comitatenses.

COMMENTARIVM.

ENVMERATIS vtriusque Magistri militum præsentalis copijs, quia per diuersas prouincias dispersæ erant, quæ ex his in quibusque regionibus essent, explicatur: ac primo de peditibus enunciatur, qui per septem prouincias dispositi reperiebantur. Italiam, Illyricum, Gallias, Hispanias, Tingitanam, Africam, & Britannias; Equites per quinque, Italiam, Gallias, Africam, Britannias, & Tingitanam. In Hispanijs enim & Illyrico non reperiebantur. In his erant & numeri, quos Magister per Gallias habebat, à nullo prædictorum Magistrorum acceptos, ideo de eo & ipsius copijs aliquid est dicendum.

DE MAGISTRO EQVITVM PER Gallias. Cap. XXVIII.

TERTIVS in Occidente Magister, fuit equitum per Gallias, cuius nulla extant insignia, ob occupatam hoc tempore a Barbaris eam prouinciam. Tantum eius officium, & copiæ militum recensentur, quæ non solum ex equitibus, sed & ex pluribus peditibus constabant, quorum paucos ipse ex se habebat, plurimos vero à Magistris peditum, equitumque præsentalibus accipiebat. Equitum tamen Magister dicebatur, fortè quòd in his præcipuum ipsius robur consisteret. In Hispanijs, vt dixi, aut Británijs nullus Magister reperiebatur, sed duo in illis prouincijs [a] Magistrorum locum Comites implebant. Hic autē Magistris præsentalibus paruisse videtur, quia non modo militum copias, sed & aliquot cohortales ab eorum officijs assumebat, quod illorum imperij in ipsum non leue erat argumentum, officium enim hoc modo habebat Principem ex officijs Magistrorum militum præsentalium vno anno a parte peditum, alio a parte equitum, Commentariensem, duos Numerarios ex viris, & officijs singularis inquit notitia, legendum est singulis, vt in Codice vrsini, idest vnum numerarium ex officio magistri peditum, aliū ex officio equitum accipiebat: item Adiutorem, Regerendarium, Exceptores, & reliquos officiales, de quibus supra est dictum. Habet autem tam ex legionarijs, quàm auxiliarijs numeros XLIX. quorum XI. à nemine accepit ab ipso Galliarum magistro pēdēt; inter eos duas legiones fuisse puto scilicet defensores Iuniores, & Tricesimanos, cætera erant auxilia. Alias copias a Magistro peditum habebat, nempè XXI. Legiones, vnam palatinam, XI. Comitatenses, & IX. Pseudo Comitatenses, Reliquæ erant auxilia. XVII. Numeri, quos suo iure Magister per Gallias habebat, erant sequentes.

a l.4.C.T. de decur. & infra in Notitia.

Legiones magistri peditū XXI. Auxilia XVII.

1 BALISTARII, balistis vtentes, de quibus in Oriente est dictum.

2 DEFENSORES IVNIORES, hanc legionem fuisse puto; nam defensores Seniores una sunt ex

XXXII.

XXXII. legionibus palatinis, de eorum nomine tractatum fuit in Oriente, vbi hi reperiuntur sub primo Magistro præsentali.

3 GARRONENSES, fortè legendum Garumnenses, à Garumna magno Galliæ fluuio, apud quẽ castrametabantur.

4 ANDERENICIANI, ab Anderedo Aquitaniæ oppido, rectius vocarentur Anderediani.

5 ACINCENSES, ab Acinco, vnde sunt contracti, nomen habent. Acincum vero est ciuitas Valeriæ in Illyrico, vbi sub Magistro officiorum in Occidente fabricam fuisse Notitia scribit, quam Acincensem Scutariam vocat. ibidem legio secunda adiutrix excubabat.

6 CVRSARIENSES IVNIORES, lego Vrsarienses ab Vrso Hispaniæ oppido; Iuniores autem sunt appellati ad differentiam aliorum Vrsariensium inter XXXII. legiones Comitatenses: si legamus, Cursarienses, à currendo deriuabuntur, quod currendo fugientes hostes insequerentur. Constantinus Porphyrogenneta [a] cursores nominat.

a de thematib. ad fin.

7 NVSMAGENSES, Vrsini codex habet Rusmagenses, quos ex Barbaris populis fuisse arbitror.

8 INSIDIATORES. Hos Constantinus Porphyrogenneta [b] ἐνέδρους appellat, qui in locis absconditis insidias hostibus tendebant.

b de themat. ad fin.

9 TRICESIMANI, à tricesima legione dicti.

10 ABVLCI. ex gentibus ignotis deriuati.

11 EXPLORATORES, qui res hostium explorabant, & Duci exercitus renunciabant, inquit Constantinus Porphyrogenneta, [c] quos etiam Sculcatores, pro auscultatores vocant. Hi erant proprij Magistri equitum per Gallias numeri. Qui sequuntur, à Magistro peditum præsentali accipiebantur, & erant.

c de thematib. ad fin.

Ex XII. legionibus palatinis, vna scilicet.

LANCEARII SABARIENSES.

Ex XXXII. Comitatensibus XI. legiones.

ARMIGERI DEFENSORES SENIORES. LANCEARII HONORIANI GALLICANI. MENAPII SENIORES. SEPTIMANI IVNIORES. SECVNDANI. VRSARIENSES. PRAESIDIANTES, aut Præsidienses. GERMANICIACENSES. CORTORIACENSES. HONORIANI FELICES GALLICANI.

Ex XVIII. Pseudo Comitatensibus, IX. Legiones sequentes.

PRIMA FLAVIA GALLICANA. MARTENSES. ABRINCATENI. DEFENSORES SENIORES. MAVROSISMIACI. PRIMA FLAVIA METIS. SVPERVENTORES IVNIORES. CORNIACENSES. ROMANENSES. quorum nomina supra sunt exposita. Legiones tempore Notitiæ in præfecturas diuidebantur, quæ ex mille aut quingentis capitibus constabant, inquit Cõstantinus Porphyrogenneta. [d] Vnde hæ XXI. legionum præfecturæ colligerent minimum decem millia & quingentos pedites.

d de themate Anatolico.

Ex auxilijs verò LXV. ab eodem Magistro XVII. accipiebat, quæ sequuntur.

MATTIACI IVNIORES. LEONES SENIORES. BRACHATI IVNIORES. SALII SENIORES. GRATIANENSES. BRVCTERI. AMPSIVARII. VALENTINIANENSES. BATAVI. BATAVI IVNIORES. BRITONES. ATECOTTI HONORIANI SENIORES. SAGITTARII NERVII GALLICANI. IOVII IVNIORES GALLICANI. MATTIACI IVNIORES GALLICANI. ATECOTTI IVNIORES GALLICANI. ASCARII HONORIANI SENIORES. Statuendo ducẽtos pedites, pro auxilio, hi essent 3400. Alia huius Magistri auxilia XI. constituerent duo mille ducentos milites, qui simul omnes essent. 16100. sed plures fuisse existimo, quia plerunque legionis præfectura mille capiebat.

Pedites. 16100.

Vexillationes XII. habebat, duas à se, decem à Magistro equitum præsentali, videlicet tres palatinas, & septem Comitatenses. Ab ipso pendebant. BRACHATI IVNIORES, & PRIMI GALLICANI.

Ex IX. Palatinis vexillationibus accipiebat à Magistro equitum tres sequentes.

BATAVOS SENIORES. CORNVTOS SENIORES. BATAVOS IVNIORES.

Ex XXXII. Comitatensibus VII. vexillationes habebat scilicet.

HONORIANOS SENIORES. HONORIANOS IVNIORES. ARMIGEROS SENIORES. OCTAVO DALMATAS. DALMATAS PASSERENTIACOS. MAVROSALITES. CONSTANTIACOS FEROCES. Constituendo autem vexillationem CC. equitum duo millia & quadringentos equites habuisset hoc tempore, quo in angusta Galliarum parte hic Magister claudebatur. Nũc ad alios illustres, idest Palatinos est veniendum, inter quos primus est præpositus sacri cubiculi, cuius ministrorum breuiarium præfixi.

Equites 2400.

ILLVSTRIS PRAEPOSITVS SACRI Cubiculi.

Præposito sacri cubiculi parebat.

- *Primicerius, cui parebant.*
  - *Decani.*
- *Comes Castrensis mẽsam & palatium curabat, sub quo.*
  - *Primicerius mensorum.*
  - *Primicerius cellariorum.*
  - *Primicerius pædagogi.*
  - *Primicerius Lampadariorum quorum aliqui erant.*
  - *Forma prima.*
  - *Forma secunda.*
  - *Forma tertia.*
- *Decuriones III.*
  - *Silentiariorum XXX.*
- *Chartularij sacri cubiculi III. scribebant.*
- *Comes domorum.*

DE ILLVSTRI PRAEPOSITO Sacri cubiculi. Cap. XXVIIII.

TERTIAM Classem Illustrium tenent palatini, quorum præcipuus Præpositus sacri cubiculi cĕsetur. Itaque primus inter eos illustres in indice Notitiæ recensetur: verum nulla amplius eius fit mentio, sed eodem modo se habebat, quo Præpositus sacri cubiculi Orientis. Cum enim Valentinianus cum Valente fratre exercituum copias diuisisset, palatinas quoque cum eo est partitus, quarum auctus est numerum. Marcellinus.[a] Militares, inquit, partiti sunt numeri, & cum ambo fratres Sirmium introijssent, diuiso palatio Valentinianus Mediolanum, Constantinopolim Valēs discessit. Palatium pro palatinis accipit, vt & alibi. Itaque ipsorum duplicatæ dignitates, ut quæ erant apud Principem Occidentalem, eædem essent apud Orientalem, unde duo facti sunt cubiculorum præpositi: duo Magistri officiorum, totidem Comites largitionum, & priuatarum, & sic de alijs. Præpositum cubiculi sequitur Magister officiorum, cuius ministrorum summarium præmittam.

[a] lib. 26.

Magister officiorū in Occidēte præst.

- *Scholis VI.*
  - *Scutariorum primæ.*
  - *Scutariorum secundæ.*
  - *Armaturarum seniorum.*
  - *Gentilium seniorum.*
  - *Scutariorum tertiæ.*
  - *Agentium in rebus, & deputatorum eius scholæ.*
- *Admissionalibus.*
- *Cancellarijs.*
- *Fabricis XIX.*
  - *In Illyrico V.*
    - *Sirmiensi scutorum balistarum, & armorum.*
    - *Acinensi scutariæ.*
    - *Cornutensi scutariæ.*
    - *Lauriacensi scutariæ.*
    - *Salonitanæ armorum.*
  - *In Italia VI.*
    - *Concordiensi sagittariæ.*
    - *Veronensi scutorum & armorum.*
    - *Mantuanæ loricariæ.*
    - *Cremonensi scutariæ.*
    - *Ticinensi arcuariæ.*
    - *Lucensi spatariæ.*
  - *In Gallijs VIII.*
    - *Arg̃toratensi armorum omnium.*
    - *Martisconensi sagittariæ.*
    - *Augustodunensi loricariæ.*
    - *Suessionensi scutariæ balistariæ & Clibanariæ.*
    - *Remensi spatariæ.*
    - *Triberorum scutariæ.*
    - *Triberorum balistariæ.*
    - *Ambianensi spatariæ & scutarię.*
- *Scrinijs IIII.*
  - *Memoriæ.*
  - *Dispositionum.*
  - *Epistolarum.*
  - *Libellorum.*

NOTITIA.

Digitized by Google

NOTITIA:

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS

Magiſtri officiorum.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione uiri illuſtris Magiſtri Officiorum.

SCHOLA *Scutariorum prima.*
SCHOLA *Scutariorũ ſecunda.*
SCHOLA *Armaturarum Seniorum.*
SCHOLA *Gentilium Seniorum.*
SCHOLA *Scutariorum tertia.*
SCHOLA *Agentum in rebus, & deputati eiuſdem ſcholæ.*
Scrinium memoriæ.
Scrinium diſpoſitionum.
Scrinium Epiſtolarum.
Scrinium libellorum.
Admiſsionales.
Cancellarij.

Fabricæ infraſcriptæ in Illyrico.

SIRMIENSIS *Scutorum, Baliſtarum & Armorum.*
ACINCENSIS *Scutaria.*

CORNVTENSIS Scutaria.
LAVRIACENSIS Scutaria.
SALONITANA Armorum.

Italiæ.

CONCORDIENSIS Sagittaria.
VERONENSIS Scutorum, & Armorum.
MANTVANA Loricaria.
CREMONENSIS Scutaria.
TICINENSIS Arcuaria.
LVCENSIS Spataria.

In Gallijs.

ARGENTORATENSIS Armorũ omnium.
MATISCONENSIS Sagittaria.
AVGVSTODVNENSIS Loricaria.
SVESSIONENSIS Scutaria, Balistaria, & Clibanaria.
REMENSIS Spataria.
TRIBERORVM Scutaria.
TRIBERORVM Balistaria.
AMBIANENSIS Spataria & Scutaria.
OFFICIVM autem infrascripti viri illustris Magistri officiorum de Schola Agentum in rebus babetur hoc modo.
Adiutor.
Subadiuua Adiutoris.
Subadiuua Fabricarum diuersarum.
Curiosus cursus publici in præsenti.
Curiosi omnium prouinciarum.
Interpretes omnium gentium.

DE MAGISTRO OFFICIORVM Occidentis. Cap. XXX.

COMMENTARIVM.

MAGISTRI Officiorum Occidentis officium est idem, quod alterius in Oriente, & eadem ferme insignia, videlicet liber codẽ modo erectus; nisi qđ hic vnius habet Principis vultũ libri dorso insculptum, ille duorum, infra verò tres thoraces cum brachiali visuntur, quorum duo aureos habent limbos, bullis aureis distinctos, item scuta duo, quorum alterum inflexum, aureum orbem in vmbone ostendit aureis quernis frondibus circundatum, cuius marginem limbus aureus, aureis item bullis distinctus ambit. Alterum oblongum, & ipsum aureum oualem globum tenet, nigris lineis diuisum, & luteo limbo circundatum, à quo vndique acuta spicula exeunt; quernæ verò frondes id circundant, illa feriendorũ Rom. Imperij hostium, hæ conseruandorum ciuium sunt indices. Tertius est clypeus aureum orbem circulo luteo cinctum in medio continens, quem XIV. columellæ siue balaustij fulciunt. Subtus aquas simulantes nigræ apparent lineæ. Triplex circulus luteus marginem cingit. Vtriusque connexi Romani Imperij terra, mari que firmitatem, & robur insinuant. Est & cœrulea buccula, cui quadrupes serpens pro crista insidet, duo acinaces, totidem enses, spicula, hãstis præfixæ secures, fuscina ferrea ferreis thoracibus immissa, tuba, cuspis, & alia armorum genera, quæ internosci nequeunt, & pro vsu militum fabricabantur. Hæc omnia insinuant fabricis, idest fabricandis armis hunc Magistrum præfuisse, quæ præcipua eius cura erat. Manuscripti clypeos fermè eosdem ostendunt, qui in Magistro officiorum Orientis impressi reperiuntur, aut parum differentes, in quo ibi dicta sufficiant. Hic Magister ijsdem, quibus magister Orientis præerat. In primis scholaribus palatium custodientibus imperabat, sicut & ille. Sed huius tantum quinque erant scholæ, illius septem, quarum etiam nomina sunt mutata. Hic enim scholam armaturarum seniorum, & scutariorum tertiam habebat, quę apud illum nõ inueniuntur. Item hic adduntur cancellarij in Oriente omissi, ubi quæ de illis dicta sunt, hic non repetuntur.

DE FABRICIS OCCIDENTIS. Cap. XXXI.

FABRICIS quinque hic Magister in Illyrico imperabat, sex in Italia, octo in Gallijs, erantque omnes numero XIX. cum fabricæ Orientis essent tantum XV. Sirmij in Illyrico fabrica scutorum, balistarum, & armorum exercebatur. Sirmiensis nuncupata. Est hoc oppidum in Pannonia inferiore, inter Sauum & Danubium, propè Mysiam superiorem, nunc Simade vocatum, vbi etiam procurator Gynæcij degebat, & Præfectus Prætorio Illyrici, cuius erat metropolis, vt ea Synodo Aquileiensi, Gratiano imperante, celebrata constat. Eam vrbem maximam omnium eius regionis Herodianus,[a] appellat. Sed ea prouincia ab Attila Hunnorum rege deuastata, & capta, eius metropolis facta est Thessalonica, demũ prima Iustiniana. Valentinianum Sirmij palatinos, cum fratre Valente paritum fuisse Ammianus[b] scribit. Hic etiam multa iura à Diocletiano, Constantinoque, & Gratiano condita fuere.[c] Non omittam, quod Io. Baptista Fulgosius[d] scribit Sirmij in vitibus interdum capreolos verè aureos inuentos fuisse, ex quibus aurea moneta est percussa, quæ eius tẽporibus circumferebatur. In manuscriptis pro Sermiensis scutorum balistarum, est fabrica scutorum, scordiscorum, qui sunt Pannonię populi, apud quos arma fabricata fuisse innuitur. Itaque secundũ hanc lectionem VI. in Illyrico fabricæ fuissent, sed non discedo ab impresso exemplari. Erat & in eadem regione Acinensis scutaria id est scuta fabricabantur Acinci, quod est oppidum Illyrici, vbi, & excubabat legio secunda adiutrix sub Duce Valeriæ. Hinc veniunt Acincenses milites, qui in Gallijs sub Magistro equitum merebant.

Tertia erat fabrica Cornutensis scutaria: legitur oppidum Cornutum sub Duce Pannoniæ primæ, vnde milites cornuti.

Quarta Lauriacensis scutaria erat Lauriaci, ubi scuta fabricabantur, & inde ueniunt milites Lauriacenses, una ex XVIII. legionibus Pseudocomitatensibus. Ibidem Constantius aliquot condidit iura.[e] Est in Pannonia ad ostia Anasi fluminis, cuius & Itinerarium meminit.

Quinta Salonitana armorum. Ptolomęus Salonianam appellat inter flumen Briuum & montem Sardonium. Notitia infra in Comite largitionum hanc ciuitatem Dalmatiæ fuisse significat, vbi Præpositũ thesaurorum locat. Præpositus, inquit, thesaurorum Salonitarum Dalmatię, ibidem purpura tingebatur. Nam sub eodem Comite procurator Baphij Salonitani Dalmatiæ ponitur. In ea vrbe Iulianus Apostata quandoque iura condidit.[f] Hanc Iustiniani patriam fuisse multi autumant,[g] de qua supra in P.P. Illyrici. Armorum autem nomine hic non gladij vt aliàs continentur,[h] sed cassides, cataphractæ pectus tegentes, ocreæ, manicæ ferreæ, & similia.

[a] in 7.
[b] lib. 26.
[c] l. 2. C. si contr. ius vel vtil. pub. l. 19. l. 22. l. 23. & seqq. C. de pact. l. 4. C. de palatin. sacr. larg. l. 7. C. de iur. fis. l. 3. C. de vi bo. rapto. l. 7. C. de iniur. l. 22. C. de quæstio. cũ infinitis alijs, præsertim sub titulis restitutionum in c. positis.
[d] lib. 1. c. 6 de dictis. & fact. memorabil.
[e] l. 1. C. de tabular. quæ est l. 1. C. T. cod.
[f] l. 2. C. de ponderator. & aur. illat.
[g] gl. in c. scripsit in ver. primæ 7. q. 1.
[h] l. armorum. de verb. sig.

FABRI-

Digitized by Google

FABRICAE IN ITALIA VI. Cap. XXXII.

IN Italia verò hæ fabricæ exercebantur. Concordiensis Sagittaria. Concordia erat opulentum Venetiæ oppidum, vbi Valentinianus, [a] & Theodosius [b] aliquot iura scripserunt. Id postea ab Attila Hunnorum Rege circa annũ salutis 453. solo æquatum. De eo loquens Paulus Diaconus. [c] Plura, prę terea, inquit, eiusdem regionis castella, immanis hostis, vel captiuatis ciuibus succensit, ac diruit concordiam, Altinum, & Patauium vicinas Aquileiæ ciuitates, fulminis instar demolitionis solo æquauit: unde patet hanc Notitiam, ante prædictum tempus scriptam fuisse.

Secunda Italiæ fabrica erat Veronensis scutorũ & armorum. Verona opulentissima Cænomannorũ ciuitas fuit, vbi scuta, & arma fabricabantur. Eam, & Ticinum, ab igne & ferro abstinens Attila diripuit, inquit Paulus Diaconus. Hic à Constantino, & alijs Principibus plurima condita reperiuntur iura: [d] ibidem erat præsidium Sarmatarum gentilium, de quo infra post Duces. Hic arma à Scutis separantur, & sunt Casides ac cataphractæ, vt supra.

Tertia fuit fabrica Mantuana Loricaria, insignis est Italiæ ciuitas, & nobilis natalibus Virgilij.

Quarta Cremonensis scutaria, cuius meminit Ammianus. [e] Ad tribunum, inquit, miserat fabricæ Cremonensis nomine Syluani. Hic etiam stabat præsidiũ Sarmatarum gentilium.

Quinta Ticinensis arcuaria. Ticini quandoque Valentinianus iura condidit. [f]

Sexta Lucensis spataria, vbi spatę seu enses fabricabantur. Sunt omnes insignes Galliæ Cisalpinæ ciuitates, & notissimę.

a l. 11. C. T. de fid. test. & instr.
b l. 3. C. de apostat.
c lib. 55.
d l. 3. C. flui. regun. l. a C. communia de success. l. 3. C. ad l. Iul. de vi pub. & alia quamplura.
e lib. 15.
f l. 12. C. Th. de legat.

IN GALLIIS FABRICAE VIII. Cap. XXXIII.

IN Gallijs quoque erat Argentoratensis armorum omnium, nunc Argentinam vocant. Vrbs est secundum Rhenum clarissima, in Germania prima. Hic armorum nomine non tantum Cassides cataphractaq; cõ intelligũ, sed & enses, hastasque & iacta, [g] quia dicit omnium.

g l. armorum, de ver. si.

Secunda Matisconensis Sagittaria. Matiscona Cęsari Hæduorum ciuitas ad Ararim. Matisconense castrum nocatur in itinerario, vbi legio X. vulgo Mascon dicitur.

Tertia Augustodunensis Loricaria: Augustodunũ est oppidum Hæduorum celeberrimum, olim Hędua dictum in Cemenis situm montibus in prouincia Lugdunensi, nunc Augustunũ dictum. Marcellinus [h] magni ambitus ciuitatem olim fuisse scribit, loquens enim de Constantio Imperatore, comperit, inquit, Augustoduni ciuitatis antiquę muros, spaciosi quidem ambitus, sed carie vetustatis inualidos. Hęc ille. Residebat hac in vrbe etiam procurator Gynæciorum.

Quarta Suessionensis Scutaria, Balistaria & Clibanaria. Suessi sunt Heluetiorum populi, Cęsari: Augusta est Vessonum Ptolomęo, vbi legio XXV. apud Itinerarium; nunc Suisserij dicuntur.

Quinta Remensis Spataria. Remi vel Remenses sunt iuxta Sequanam fluuium in Belgica secunda. vbi Remus metropolis, ait itinerarium. Ibidem iura quędam à Valentiniano A. condita sunt. [i] Degebat ibi Prępositus argentariorum, qui auro argentoque arma ornabat.

Sexta erat Triberorum scutaria. Vrbem Triueris Transalpinarum gentium maximam Zosimus [k] appellat. Hic etiam degebant Pręposit thesaurorũ, & brambaricanorum, seu argentariorum, & procuratores Gynæciorum, ac monetarum, quę ibi cudebantur. Hic quoque multa condita sunt iura. [l]

Septima Triberorum balistaria. Itaque duę erant Triberis fabricę, altera scutorum, altera balistarum.

Octaua Ambianensis spataria, & scutaria, Ambiani & ipsi sunt in Belgica Cęsari, & Ptolomęo, vbi legio XXIII. Itinerario, vulgo Amens dicitur. Inde Valentinianus ad Pretextatum P. V. scripsit. [m] Hæ sunt Occidentis fabricæ, sub Magistri officiorum cura.

h lib. 16.
i l. 1. C. de cursum. vrb. Ro. l. 2. C. Th. de postlim.
k in 3.
l l. 5. C. de fid. & iur. h. fisc. a l. 2. C. de his, qui ex pub. ration. mi. c. per. accep. l. 9. C. de excus. mun. l. 9. C. de profess. & medic. l. 20 C. de admin. tuto. l. vnic. C. quando ciuil. act. crimi. nal. præiud. l. 2. C. T. de priuileg. eor. qui in sacr. palat. milit. l. 7. C. T. de remissi. cũ multis alijs ll.
m l. 1. C. Th. de inge. lib.

DE QVAESTORE. Cap. XXXIIII.

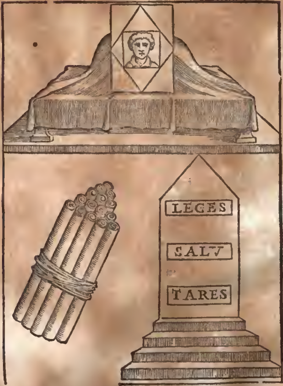
SEQVITVR Quæstor, qui & ipse eadem habet insignia, quę in Oriẽte sunt expressa, exceptis quibusdam chartis conuolotis, quas hic addunt manuscripti. Ijsdem etiam vtitur adiutoribus, quibus Quæstor Orientis, de quibus cum ibi latus dictum sit, non repetentur.

Digitized by Google

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS

Quæstoris.

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Quæstoris.

Leges dictandæ. Preces.

Habet Subadiuuantes. Adiutores, memoriales de scrinijs diuersis.

Vetus codex pro, Subadiuuantes, legit, subaudientes.

ILLVSTRIS Comitis sacrarum largitionum, prius quam narrationem ineamus, explicare breui tabella placuit, quibus ille imperaret, singula deinde etiam de nostro more prosequemur.

Comes

Comes largitionum Occidentis imperabat.

- *Comitibus VI.*
  - *Comiti largitionum per Illyricum.*
  - *Comiti vestiarij.*
  - *Comiti auri.*
  - *Comiti largitionum Italicianarum.*
  - *Comiti titulorum largitionalium per Africam.*
  - *Comiti commerciorum per Illyricum.*
- *Rationalib. XI.*
  - *Summarum Pannoniæ secundæ Dalmatiæ, & Sauiæ,*
  - *Summarum Pannoniæ primæ Valeriæ, & Norici.*
  - *Summarum Italiæ.*
  - *Summarũ vrbis Romæ.*
  - *Summarum trium prouinciarum, Siciliæ, Sardiniæ, & Corsicæ.*
  - *Summarum Africæ.*
  - *Summarum Numidiæ.*
  - *Summarum Hispaniæ.*
  - *Summarum quinq; prouinciarum.*
  - *Summarum Galliarum.*
  - *Summarum Britanniarum.*
- *Præpositis Thesaurorum XII.*
  - *Thesaurorum salonitarũ Dalmatiæ.*
  - *Thesau. Seisianorũ sauiæ*
  - *Thesaur. Sabariensium Pannoniæ primæ.*
  - *Thesau. per Italiam Aquileiæ.*
  - *Thesau. Mediolanensium Liguriæ.*
  - *Thesau. vrbis Romæ.*
  - *Thesau. Augustæ Vindelicẽsis Rhetię secũdæ.*
  - *Thesau. per Gallias Lugdunenses.*
  - *Thesau. Arelatensium.*
  - *Thesau. Hommasensiũ.*
  - *Thesau. Triberorum.*
  - *Thesau. Augustensium in Britannis.*
- *Præpositis brambaricariorum siue argentariorum. III.*
  - *Argentariorum Arelatensium.*
  - *Argẽtariorũ Rhemẽsiũ.*
  - *Argẽtariorũ Triberorũ.*
- *Præpositis Bastagarum. V.*
  - *Bastagæ primæ Orientalis, & quartæ.*
  - *Bastagæ secundæ Orientalis, & tertiæ.*
  - *Bastagæ tertiæ Oriẽtalis.*
  - *Bastagę quartę Oriẽtalis*
  - *Bastagæ primæ Gallicanorum, & quartæ.*

Comes largitionum Occidentis imperabat etiã.

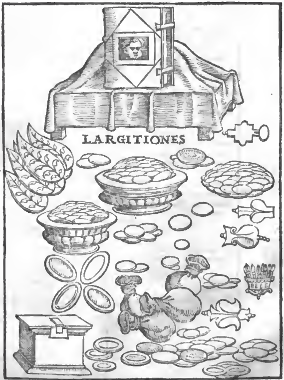
- *Procuratoribus monetarum. VI.*
  - *Monetæ Seissianæ.*
  - *Monetæ Aquileiensis.*
  - *Monetæ vrbis Romæ.*
  - *Monetæ Lugdunensis.*
  - *Monetæ Arelatensis.*
  - *Monetæ Triberorum.*
- *Procuratoribus Gynegij. XV.*
  - *Gynegij Bassianẽsis Pannoniæ secundæ.*
  - *Gynegij Sirmiensis Dalmatiæ à Spalato.*
  - *Gynegij Aquiliensis Venetiæ inferioris.*
  - *Gynegij Mediolanensis Liguriæ.*
  - *Gynegij vrbis Romæ.*
  - *Gynegij Canusiui, & Venusiui in Apulia.*
  - *Gynegij Carthaginensis Africæ.*
  - *Gynegij Arelatensis prouinciæ Viennensis.*
  - *Gynegij Lugduensis.*
  - *Gynegij Remensis Belgicæ secundæ.*
  - *Gynegij Tornacensis Belgicæ secundæ.*
  - *Gynegij Triberorum Belgicæ primæ.*
  - *Gynegij Augustoduni.*
  - *Gynegij in Britannis Bentensis.*
- *Procuratoribus linificij. II.*
  - *Linificij Bienensis Galliarum.*
  - *Linificij Rauennalium Italiæ.*
- *Procuratoribus Baphiorum. IX.*
  - *Baphij Tarentini Calabriæ.*
  - *Baphij Salonitani Dalmatiæ.*
  - *Baphij Cissensis Venetię, & Histriæ.*
  - *Baphij Siracusani Siciliæ.*
  - *Baphiorum omnium per Africam.*
  - *Baphij Girbitani prouinciæ Tripolitanæ.*
  - *Baphij insularum balearium in Hispania.*
  - *Baphij Telonensis Galliarum.*
  - *Baphij Narbonensis.*

Digitized by Google

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS

Comitis sacrarum largitionum.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri illustris Comitis Sacrarum largitionum.

COMES Largitionum per Illyricum.
COMES Vestiarij.
COMES Auri.
COMES Largitionum Italicianorum.
COMES Titulorum largitionalium per Africam.

Rationales.

RATIONALES summarum Pannoniæ secundæ, Dalmatiæ, & Sauiæ.
RATIONALIS summarum Papponiæ primæ, Valeriæ, Horici Mediterranei & Ripensis.
RATIONALIS summarum Italiæ.
RATIONALIS summarum vrbis Romæ.
RATIONALIS summarum trium Prouinciarum, idest Siciliæ, Sardiniæ, & Corsicæ.
RATIONALIS summarum Africæ.
RATION. summarum Numidiæ.
RATIONALIS summarum Hispaniæ.
RATION. summarum quinque prouinciarum.

RATIO-

Digitized by Google

RATIONALIS *summarum Galliarum.*

RATIONALIS *summarum Britanniarum.*

PRAEPOSITVS *Thesaurorum Salonitarum Dalmatiæ.*

PRAEPOSITVS *Thesaurorum Siscianorum Sauiæ.*

PRAEPOS. *Thesaurorum Sabariensium Pannoniæ primæ.*

PRAEPOSITVS *Thesaurorum per Italiam Aquileiæ.*

TRAEPOSITVS *Thesaurorum Mediolanensium Liguriæ.*

PRAEPOSITVS *Thesaurorum Vrbis Romæ.*

PRAEPOSITVS *Thesaurorum Augustæ Vindelicensis, Retiæ secundæ.*

PRAEPOS. *Thesaurorum per Gallias Lugdunenses.*

PRAEPOSITVS *Thesaurorum Arelatensium.*

PRAEPOSITVS *Thesaurorum Nemausensium.*

PRAEPOSITVS *Thesaurorum Triberorum.*

PRAEPOS. *Thesaurorum Augustensium in Britannis.*

Procuratores Monetæ.

PROCVRATOR *Monetæ Siscianæ.*

PROCVRAT. *monetæ Aquileiensis.*

PRGCVRATOR *monetæ Vrbis Romæ.*

PROCVRAT. *monetæ Lugdunensis.*

PROCVRAT. *monetæ Arelatensis.*

PROCVRAT. *monetæ Triberorum.*

Procuratores Cynegiorum.

PROCVRATOR *Cynegij Bassianensis Pannoniæ secundæ translati Salonis.*

PROCVRAT. *Cynegij Sirmiensis Pannoniæ secundæ.*

PROCVRAT. *Cynegij Iouiensis Dalmatiæ à Spalato.*

PROCVRAT. *Cynegij Aquileiensis Venetiæ inferioris.*

PROCVRATOR *Cynegij Mediolanensis Liguriæ.*

PROCVRAT. *Cynegij Vrbis Romæ.*

PROCVR. *Cynegij Canusini & Venusini in Apulia.*

PROCVRAT. *Cynegij Carthaginensis Africæ.*

PROCVRAT. *Cynegij Arelatensis Prouinciæ Viennensis.*

PROCVR. *Cynegij Lugdunensis.*

PROCVRAT. *Cynegij Remensis Belgicæ secundæ.*

PROCVRAT. *Cynegij Tornacensis Belgicæ secundæ.*

PROCVRAT. *Cynegij Triberorum Belgicæ primæ.*

PROCVRAT. *Cynegij Augustoduni translati Metis.*

PROCVR. *Cynegij in Britannis Bentensis.*

PROCVRAT. *Linificij Biennensis Galliarum.*

PROCVRAT. *Rauennatium Italiæ.*

Procuratores Baphiorum.

PROCVRATOR *Baphij Tarentini Calabriæ.*

PROCVRATOR. *Baphij Salonitani Dalmatiæ.*

PROCVRATOR *Baphij Cissensis Venetiæ & Histriæ.*

PROCVRATOR *Baphij Siracusani Siciliæ.*

PROCVRATOR *Baphiorum omnium per Africam.*

PROCVRATOR *Baphij Girbitani Prouinciæ Tripolitanæ.*

PROCVRATOR *Baphij insularum Balearium in Hispania.*

PROCVRATOR *Baphii Telonensis Galliarum.*

PROCVRAT. *Baphii Narbonensis.*

Præpositi Brambaricariorum siue Argentariorum.

PRAEPOSITVS *Branbaricariorum siue Argentariorum Arelatensium.*

PRAEPOSITVS *Brambaricariorum siue Argentariorum Rhemensium.*

PRAEPOSITVS *Brambaricarior. siue Argentariorum Triberorum.*

Præpositi Bastagarum.

PRAEPOSITVS *Bastagæ primæ Orientalis & quartæ.*

PRAEPOSITVS *Bastagæ secundæ Orientalis & tertiæ.*

PRAEPOSITVS *Bastagæ tertiæ Orientalis.*

PRAEPOSITVS *Bastagæ quartæ Orientalis.*

PRAEPOSITVS *Bastagæ primæ Gallicanorum & quartæ.*

COMES *Commerciorum per Illyricum.*

OFFICIVM *autem viri illustris suprascripti Comitis sacrarum Largitionum habet.*

PRIMICERIVM *totius Officij.*

PRIMICERIVM *Scriniorum Canonum.*

PRIMICERIVM *Scriniorum Tabulariorum.*

PRIMICERIVM *Scriniorum Numerariorum.*

PRIMICERIVM *Scriniorum Aureæ Massæ.*

PRIMICERIVM *Scriniorum Auri ad responsum.*

PRIMICERIVM *Scrinij Vestiarij Sacri.*

PRIMICERIVM *Scrinij ab Argento.*

PRIMICERIVM *Scrinii a Miliarensibus.*

PRIMICERIVM *Scrinij a pecunijs, & ceteros*

ros Scriniarios.

Secundicerium officijs, qui Primicerius est exceptorum.

TERTIOCERIVM Officij, qui tractat Bastagas.

DE ILLVSTRI COMITE SACRArum largitionum. Cap. XXXV.

COMMENTARIVM.

COMES Largitionum Occidentis ferè eodem modo se habet, quo Orientis, exceptis ministris quibus hic quandoque pluribus vtitur, & hic in Notitia latius clariusque distinguuntur, sigillatim enim inferiores Comites largitionum, Rationales, Procuratores diuersorum negociorum, Præpositosque recenset, quod in Oriente non est obseruatum.

Comites Largitionum inferiores in Oriente sex erant, quot & diœceses; hic verò quinque tantùm, ex quibus tres in totidem diœcesibus pluribus stipẽdia soluendo largitionum officium exercebant, videlicet in Illyrico, Italia, & Africa. In Gallijs, & Hispania nullus largitiones procurasse inuenitur, quod, vt puto, hoc tempore hæ diœceses à Barbaris vexarentur aut detinerentur; quidam tamen in his Præfecti & Procuratores, qui antè ibi esse consueuerant, infra referuntur. Itaque duobus largitionum Comitibus, qui in Hispanijs, & Gallijs esse solebant, prætermissis, alios referemus. Primus per Illyricum largitiones tractabat, eiusque diœceseos tributa, ac vectigalia exigi, ac militibus ibi degentibus, magistratibus, alijsque stipendia persolui procurabat. Secundus Comes Largitionum erat in Italia. Sed inter hunc & præcedentem a Notitia duo Comites interferuntur, scilicet vestiarij & auri, ille vestes Principis, lintea stragulas, mantilia, aulæa, & huiusmodi alia custodiebat. In Oriente pro hoc Magister lineæ vestis, & priuatæ ponitur, vnde vtriusque officio hic fungebatur. Ne verò vlla harum vestium subtrahi, vel perire posset, in officio Comitis largitionum scrinium sacri uestiarij erat, in quo numerus omnium vestium sub Primicerio erat descriptus.[a]

Alter Comes auri dicebatur, forsan qui argentum auro permutari, & in massam conflari curabat, vnde in officio largitionum erat scrinium aureæ massæ, in quo huius negocij rationes scribebatur. Fortè intelligitur, qui auri fodinis, & metallis præerat, aut qui tractabat aurum ad respõsum, cuius scrinij scribas Gratianus Perfectissimorum titulo honestat.[b] Quia verò vestiarij Comiti hic coniungitur, fortè is intelligitur, qui anulos aureos, coronas, torques, & alia principis ornamenta custodiebat. In Oriente hic non legitur. Sed fortè eius officio Præfectus thesaurorum, aut Comes metallorũ fungebatur in Occidente omissi, quorum vices hic auri Comes implere poterat.

Secundus Comes largitionum Italicianarum, sed quartus in numero Comitum, largitionibus in Italia faciendis præerat, vbi stipendia militibus, alijsque persolui curabat.

Vltimus sequitur Comes titulorum largitionaliũ per Africam, qui dona & salaria in ea prouincia facienda tractabat. Hi omnes locum Comitis primi largitionum tenebant, eiusque mandata exequebantur.

Rationales quoque vndecim in diuersis prouincijs canones arcæ largitionum debitos, & tributa, vectigaliaque exacta, & exigenda scribebant, eorũq; rationes quisque in sua prouincia notabat, qui Rationales summarum, idest pecuniæ vocabantur. Id enim hic summa significat, vt sępe in iure accipitur.[c] Quandoque Rationales, aut procuratores summæ rei appellantur,[d] sic Iulianus Apostata verecundum Rationalem summarum nominat,[e] idest, pecuniarũ Principis. officium seu cohortales habebant, qui bona non soluentium tributa sub hasta vendebant. Cõstantinus Faustino Præsidi Betticæ,[f] si quis, inquit, fundum, aliamvè rem ob cessationem tributorum, vel vestium, auri, argentique debitum, quæ annua exactione soluuntur, sub hasta distracta comparauerit, perpetuam emptionis obtineat firmitatem, nihil intersit, vtrum officium summæ rei procuratoris, an rectoris prouinciæ, id quod debitum fuerit, proposuerit. Hæc ille. Hi etiam officiales Rationales vocantur,[g] quod etiam de omnibus rationes tractantibus, potest intelligi. Ijdem procuratores appellabantur, Lampridius,[h] vbi aliquis, inquit, voluisset, procuratores, idest rationales ordinare, nomina eorum proponebat, & si quandoque pro diuersis ponuntur, prædicti vero Rationales erant sequentes, viri perfectissimi nũcupati,[i] ita enim Symmachus[k] ad Theodosiũ scribens Baisianũ Rationalem appellat. Hoc nomine eos, & imperator ita honestabat.[l] GRAVITAS TVA.

RATIONALIS summarum Panoniæ secundæ Dalmatiæ, & Sauiæ.

RATIONALIS summarum Pannoniæ primæ, & Valeriæ, Norici mediterranei & Ripensis.

RATIONALIS summarum Italiæ, vrbis Romæ, cuius sub Constantio Rationalis Victor fuit,[m] qui, vt alij Rationales de caussis fiscalibus cognoscebat.[n]

RATIONALIS trium prouinciarum, idest, Siciliæ, Sardiniæ, & Corsicæ, quarum Constantino imperante Eufraxius Rationalis fuit.[o] Cui Gerulus successit,[p] mox Callepius.[q] Ob vicinitatem his tribus insulis vnus sufficiebat rationalis.

RATIONALIS summarum Africæ, quo officio sub Constantino Maximus fungebatur.[r] Huius Rationalis meminit in Gordianis Capitolinus.

RATIONALIS summarum Numidiæ, cuius sub eodem Constantino Rationalis erat Iuuenalis.[s]

RATIONALIS summarum Hispaniæ, qui proprium officium, quemadmodum alij Rationales, habebat.[t] Constantinus rationali Hispaniarum, is, inquit, cuius tacitè fidei commissa est hæreditas, officio grauitatis tuæ nunciet.

RATIONALIS summarum quinque prouinciarum, videlicet Hispaniæ vlterioris, trans Iberum, scilicet Carthaginensis, Lusitaniæ, Galliciæ, Beticæ Transfretanæ seu Tingitanæ, vt diuidit Sext. Ruffus.

RATIONALIS summarum Galliarum, & RATIONALIS Britanniarum, quæ regiones, & si eo tempore magna ex parte à Barbaris occupatæ, suos tamen retinuere Rationales, qui vbi poterant, officiũ exercebant. In Oriente vnus nominatur Rationalis, & Comes summarum Aegypti. In alijs eius prouincijs Comites largitionum per omnes diœceses eorũ fungebantur officio. In Occidente verò per XI. regiones erant dispositi, de quorum auctoritate, & officio in Oriente est dictum.

DE PRAEPOSITIS THESAVRORum. Cap. XXXVI.

EXACTA ex oppidorum vectigalibus pecunia in munitũ prouinciæ locum deferebatur, inde ad Comitatum mittenda.[u] Locus ille Thesaurus vocabatur, eius custodes thesaurẽses, & qui præcipuam eorum curam habebãt, Thesaurorũ præpositi, qui XII. hic recitantur, quot erant thesauri, seu loca, in quibus summa pecuniæ ex prouincia exactæ conseruabatur. Nullus verò Africæ aut Hispaniarum thesaurus nominatur, etsi supra earum Rationales sint descripti. Quod occupatis tum his prouincijs à Barbaris, sola prioris status vestigia permanebãt. Præpositi igitur in prouincijs thesaurorum erant sequentes.

PRAE-

[a] l. 2. C. de milita. ueste.

[b] in l. scrinijs, C. de palatin. sacra. largit.

[c] l. scire debemus 39. ff. de ver. obli.

[d] l. 7. C. vbi cau. fiscal.

[e] in l. 7. C. T. de iur. fisc.

[f] in l. ulti. C. si propt. publ. pẽs.

[g] l. officiales rationales, C. de episco. & cler.

[h] in Alexandro.

[i] l. 2. C. de bon. vacan.

[k] lib. 1. epistola.

[l] l. 1. C. de his, qui se defer.

[m] in l. 14. C. T. de appella.

[n] d. l. 14.

[o] l. 1. C. de susce. & arcar. l. 2. C. T.

[p] eo. l. 1. C. de põd. & auri illat.

[q] l. 1. C. T. com. diuidund.

[r] l. 5. C. T. de pa. tit. vlir. dat.

[s] l. 1. C. T. de metall. & metallæ.

[t] l. 4. C. Theo. de bon. vacan.

[u] l. 1. C. de his, qui se defer.

[v] l. 1. C. de oo. largit. ut.

Digitized by Google

1 PRAEPOSITVS Thesaurorum Salonitarum Dalmatiæ. Hic degebat Salonæ, quæ est vrbs ad mare Hadriaticum Ab Asinio Pollione, imperante Augusto expugnata, vbi deposito imperio Diocletianus in hortis á se consitis consenuit, vt Eusebius Victor & Eutropius tradunt. Hic erat etiam fabrica armorum, & purpuræ baphium, & aliquot iura ibi sunt condita. [a]

a l.2.C.de pōdetat. & aur. illat.

2 PRAEPOSITVS Thesaurorum Sisciano rum Sauiæ, hic morabatur Siseis. Alij scribunt Sisciæ ubi etiam moneta cudebatur, & est propè Albanum mōtem, citra Sauum in regione Pannoniæ superioris, quam Notitia Sauiam uocat.

3 PRAEPOSITVS Thesaurorum Sabariensium Pannoniæ primæ; pro Sabaria alij scribunt Sauaria; est oppidum inter Danubium, & Sauarium flumen, vbi erat alius thesaurus. Ibi Constantius & Valentinianus aliquot iura scripserunt. [b]

b ll.6.C.The.de pet. & vitt.dat l. 25. C.The.de susicep. & arcar.l.3. C.Th.de auro co ro.

4 PRAEPOSITVS Thesaurorum per Italiam Aquileiæ. Hæc fuit prima vrbs post Romam in Italia, vbi Maximinus Cæsar est occisus: Eam Attila anno salutis 453. euertit. [c] Hic etiam plura iura condita fuere. [d] Secunda Roma est appellata, [e] Alij Romanam seu Romaotianam [f] vocant.

c Paulus Diaco. Cassiodo. D. Prosper.
d l.7.C.de anno. & tribut. lib. 25. C. de decurio.li. 4. C. de malefic. l.7.& 9.C.de mu tilegul. l.pen. C. de dilat.l. 12. C. qui dat. tut poss.
e Leādri Cosmographus
f Martyrologiū. 22.Iunij.

5 PRAEPOSITVS Thesaurorum Mediolanensiū Liguriæ. Mediolanum inter vrbes Galliæ Cisalpinæ Insubrum opulentissimum, olim in Liguria fuit, nunc caput Longobardiæ, vbi plura iura fuere scripta. [g]

6 PRAEPOSITVS Thesaurorum vrbis Romæ.

7 PRAEPOSITVS Thesaurorum Augustæ Vindelicienfis Rhetiæ secundæ Augusta Vindeliciorum vocatur prope Lycum amnem in Vindelicia posita.

8 PRAEPOSITVS Thesaurorum per Gallias Lugdunenses.

9 PRAEPOSITVS Thesaurorum Arelatensium, Arles nunc dicitur, vrbs opulentissima in prouincia ad ripam Rhodani sita. Hic cudebatur moneta, argentum armis inducebatur, & procurator Gyneciorum degebat. Aliquot etiam iura ibi condita reperiuntur [h] eius & Iureconsulti meminerunt. [i]

g l.2. C.de bon. vacan.l 3. C.de assessor. li. 7. C.de defensorib.ciuit. l.1.C.de sportul. l.5.C. de iurisdi. om.iud.l.9.C.de pig.act.l.2.C.de tuto. uel curat.il lustr. person. l.2. C quan.mul tut. offic.fung. & alia multa.
h l.5.& 6.C.Th. de appellat.
i l.34. de vsufru. leg. l.13. de institor.

10 PRAEPOSITVS Thesaurorum Nemausensium. Namausum, nunc Nimes uocatur, est in Narbonensi inter Ararim & Monobnum flumina. Nemasia à Valentiniano appellatur, [k] sed mendosè, ut puto.

k in l.ult. C.Th. de ponde. & aur. illat.

11 PRAEPOSITVS Thesaurorum Triberorum; sunt in Gallia Belgica, ut in fabricis Galliarum est dictum. Hic etiam moneta cudebatur, fabrica exercebatur, argento arma ornabantur, & Gynæciorum procurator degebat, pluraque iura ibi condita fuere. [l]

l vt supra in fabricis Galliarum dixi.

12 PRAEPOSITVS Thesaurorum Augustensium in Britannia Hi Præpositi cum ministris a Valentiniano A. appellantur Thesaurenses, [m] qui nauibus necessarias ad Largitiones species transuexisse creduntur, quia Thesaurensium classis à Leone appellatur. [n] Sed ego uereor, nè ibi Thesaurensium oumerus ob multitudinem hominum classis uocetur, qui sine probatoria Principis, quæ ea scrinio epistolarum emanabat, creari non poterant. Nunc ad alios largitionum ministros, idest, Procuratores est transeundum.

m l.2.C. de pala. sactar.largit.
n In l.vlt.§.item scrinij sactatum epistolarū. C.de diuer.offic.

DE PROCVRATORIBVS Monetæ. Cap. XXXVII.

TRIGINTA duo procuratores eidem Comiti parebant, nēpe VI. monetæ, X V. Gynæciorum, & IX. baphyorum. Monetam non ciuitates, non Præsides, Vicarijve, aut P.P. cudebant, sed hæc facultas à Principe Magistro largitionum demādabatur, vt qui Principis pecuniam tractabat, eam quoque percuti curaret. In Occidente VI. tantum in locis moneta signabatur, quibus totidem procuratores præerant, videlicet.

1 PROCVRATOR monetæ Sciscianæ. Sisciam vrbem Sauiæ in Pannonia secunda, seu inferiore Notitia in eius Duce collocat, vbi degebat Tribunus cohortis III. Alpinorum, & ibidem stationem classis Aegentensium habebat.

2 PROCVRATOR monetæ Aquileiensis; Aquileiæ enim tantum moneta in Italia imprimebatur, & Romæ. Aquileia, inquit Herodianus, [o] vrbs magna populo abundabat, ac uelut Italiæ quoddam emporium ad mare sita, quasique terminus Illyriæ copiā rerum è continente per terram, fluuiosque conuectam nauigantibus suggerebat. Ex quo factum, ut semper ingentem ciuium numerum, etiam magna vis hospitum ac mercatorum eam vrbem frequentaret. Hæc ille. Ad ipsam Flumine aduerso onerarijs nauibus, per Natisonem Fluuium plus stadiis LX. nauigabatur, vinum, oleum, mancipia, pelles, iumentaque eo ab illyricis gentibus subuehebantur, inquit Strabo in quinto.

o in 8.

3 PROCVRATOR monetæ vrbis Romæ. In æde Iunonis monetæ, quæ est in tertia vrbis regione, pecuniam Romæ percussam fuisse auctor est Suidas, [p] cum Romani, inquit, pecunia indigerent in bello cōtra Pyrrhum & Tarentinos, Iunoni supplicarunt, quæ respondit, non defuturam illis pecuniam, si armis instè vterentur, quod cum illis ea voto successisset, iunonem monetam sunt venerati, & ob consilium in eius templo monetam cudi voluerunt. Hæc Suidas: Liuius, [q] & Cicero [r] aliam Iunonis monetæ originem tradunt.

p Lber. μονῆτα.
q li. 2.
r in 2. diuin.

4 PROCVRATOR monetæ Lugdunensis.

5 PROCVRATOR monetæ Arelatensis, de qua vrbe supra. Imperante Iustiniano hic non vultus Principis, ut alibi, monetæ imprimebatur, sed ipsorum Arelatensium insigne. Procopius, [s] vt Gallias, inquit, Germani haberent, Iustinianus permisit. ex quo tempore Principes Germanorum Massyliam, & cetera circa id mare, loca tenuerant, vnde & Arelate resident. Aureum numum natiuo è Galliarum metallo hi cudunt, non Romani Imperatoris, vt ceteri solent, imagine, sed sua impressa, qui erat genius forma hominis alati percussus. Hæc ille.

s lib. 3. de bello Gothic.

DE PROCVRATORIBVS Cynegiorum, aut Gynæciorum. Cap. XXXVIII.

CYNEGIVM locum esse ait Suidas, in quo feræ conficiebātur, vt erat Amphitheatrum vel leporarium a κυνὸς, quod canem significat. Hanc κυνηγ᾽ια, Iustinianus appellat, [t] si ita legamus, venatio intelligeretur; qua feræ capiebantur ad Principis comitatum & mensam transmittendæ, & aliæ ad spectacula populo in Amphitheatro exhibendæ. Verum Cynegij lectionem non probo; Nam huic studio non certi procuratores, sed Duces in limitib. vacabant, qui vrsos, leones, aliasque feras viuas ad Principem mittebant, nec vltra septem dies ta ciuitatibus, per quas meabant, retineri poterant, nè ciues, qui illis cibaria ministrabant, nimis onerarentur. [u] Deinde stultum, ut puto, fuisset tot procuratores in prouincijs venandi causa aluisse, qui nec Comiti largitionum, sed potius castrēsi obsequi debuissent. His accedit, quod in Oriente nulli Cynegiorum procuratores leguntur. Quare scriptorum culpa impressum exemplar deprauatum fuisse non dubito, & pro CYNEGIO GYNAECIVM reponendum, ut habent manuscripti, & Notitia Orientis. Postremò nulli in Occidente Gynæciorum procuratores inuenirētur, qui tædis tot Principis, militumve vestibus,

t in Nouell. 105. §. 1. seu Auth. de consulibus.
u l.2.C.Theo.de venat.fera.

vestibus, nauium uelis, stragulis, linteis, & alijs ad instruendas mansiones erant necessarij. Quot essent in Oriente, non exprimitur: sed in Occidente XV. diuersis in prouincijs Gynæcia procurabant; duo in Illyrico, quatuor in Italia, vnus in Africa, duo in Gallijs, quinque in Belgis, & vnus in Britannijs, præter alios duos linificij procuratores. Erant autem sequentes.

1 PROCVRATOR Gynæcij Bassianensis Pannoniæ secundæ translati Salonis. Hæc textrina consueuerat esse Salonæ, quam diximus esse in Dalmatia, ad littus maris Hadriatici: Inde, ut credo, propter Barbarorum excursiones Bassianam est translata, quæ urbs est in Pannonia inferiore, siue secunda, prope Sauum flumen ad radices montis Tharsij, vbi hic procurator telas texi curabat.

2 PROCVRATOR Gynæcij Sirmiensis Pannoniæ item secundæ. Sirmium Danubium versus propius Septentrionem non longe distat a Bassiana, de quo supra in Fabricis.

3 PROCVRATOR Gynæcij Iouensis Dalmatiæ a Spalato. Hic fuit palatium Diocletiani propè Salonam, inquit Volaterranus, & quoniam se Iouem, vel Iouium appellabat, præter milites quos Iouianos dixit, etiam hanc regionem Spalato proximiorem à se Iouiam nominauit, vbi hoc tempore à Spalato propter vicinos hostes remotum Gynæcium exercebatur.

4 PROCVRATOR Gynæcij Aquileiensis Venetiæ inferioris: superior enim Venetia est ultra Tilauentum flumen, alij dicunt Natisonem.

5 PROCVRATOR Gynæcij Mediolanensis Liguriæ.

6 PROCVRATOR Gynæcij vrbis Romæ, vbi præcipuè rerum pretiosarum textrina erat.

7 PROCVRATOR Gynæcij Canusini, & Venusini in Apulia; Canusium est iuxta Aufidum amnem propè Cannas, vbi memorabilem eladem ab Hannibale Romani acceperunt, non longè abest a Venusia patria Horatij poetæ.

8 PROCVRATOR Gynæcij Carthaginensis Africæ. Hoc solum Gynæcium erat in Africa.

9 PROCVRATOR Gynæcij Arelatensis prouinciæ Viennensis. olim Vienna erat caput Allobrogum, vnde Viennensis ad Rhodanum vsque extendebatur, ac Arelate continebat. Hic erat etiam locus thesauri, & brambacariorum, vbi & iura Constantinus condidit, [a] & moneta cudebatur. Eiusque meminerunt iurecosulti. [b]

a l. 6. C. T. de appellat.
b l. 13. de insti. l. 34. de usufr. leg.

10 PROCVRATOR Gynæcij Lugdunensis. Hic etiam erat thesaurus Principis, & moneta percutiebatur.

11 PROCVRATOR Gynæcij Remensis Belgicę secundæ Remi non longè absunt Parisijs ultra Sequanam fluuium in Belgica secunda apud itinerarium, ibi quoque erat fabrica spataria, præpositus brambacariorum, ibi idem Valentinianos quandoque iura scripsit. [c]

c l. 1. C. de can. frum. urb. Rom. l. 2. C. d posthum.

12 PROCVRATOR Gynæcij Tornacensis Belgicæ secundæ, vulgo Tornac. itinerarium legit Turracum.

13 PROCVRATOR Gynæcij Triberorum Belgicæ primæ. Triberi aliàs Treuirenses dicûtur: apud quos & Comes priuatarum suum gynæcium priuatum habebat.

14 PROCVRATOR Gynæcij Augustoduni transl lati Metis. Augustodunum est in montibus Cemenorum in Burgundia, quo Metis translatum est gynæcium: Metis autem non longè est à Triberis.

15 PROCVRATOR Gynæcij in Britannijs Drẽtensis.

PRAETER hos erant & Procuratores Linificij ad comparandum linum instituti duobus in locis. in quibus magna colligebatur lini copia. Primus erat Biennensis Galliarum; puto legendum Biernensis, prope montes Pyreneos in Gallijs, vel Viennensis, quæ est metropolis Delphinatus in Allobrogibus inter Isaram & Rhodanum flumina: Galliæ, inquit Plinius, loquens de lino, hoc reditu censentur: In Aemilia uero Italiæ Fauentinum linum laudat. Alius erat in Italia Procurator linificij Rauennatium etiam nunc lini prouentu celebratorum, qui linum ad linea, mantilia, mensa, aliasque ueiles ad vsum Principis & aulæ excoli, conficique curabat. Rauennam, vt auctor est Zosimus, [d] Imperij sedem Honorius transtulit, vbi plura ipse iura, & alij sequentes Principes condiderunt. [e] Rauenna, inquit, est metropolis Flaminię, prisca ciuitas, colonia Thessalorum Rhene dicta, quòd eam aquæ ab omni parte circumfluunt, non autem, velut Olympiodorus Thebanus ait, quòd Rhemus Romuli frater huius vrbis conditor fuerit. Hoc enim Quadrato relinquere debuerat, qui de hac vrbe in historia Marci Principis id commemorauit: Hæc Zosimus. Iornandes [f] eam ad ostia Eridani amœnissimum portum habuisse scribit, CCL. naues tutissima statione continentem: is tum Iostiniano imperante, in spaciosissimos, & speciosissimos hortos cõuersus erat; Vrbs ipsa Trigemina tribus etiam nominibus appellabatur, prima Rauenna, vltima Classis, media Cęsarea, inter urbem & mare plena mollitie, arenaque munita, & vectationibus apta. Hæc Iornandes.

d In 5.
e l. 10. C. de iure fisc. l. 4. C. de bo. vacã. l. 2. C. ut lit. cert. temp. crim. act. l. fi. C. de reg. reis. l. 35. C ff adult. l. vlti. C. de his qui accu. pos. l. 9. C. de reuoc. donat. l. fin. C de posthum. reuers.
f de reb. Geticis.

DE PROCVRATORIBVS Baphiorum. Cap. XXXIX.

NOVEM alij sub eodem Comite Largitionum Occidentis erãt Procuratores Baphiorũ, in quibus totidem in locis purpura ad vsum Principis, lana, & sericum tingebantur, [g] quod a priuatis fieri primus Nero prohibuit, ut auctor est Tranquillus, [h] post quem alij Principes id capitali pœna imposita districtius uetarunt. Gratianus [i] ad Faustum Comitem largitionum, fucandæ, inquit, aut distrahendæ purpuræ vel in serico, vel in lana facultatem nullam habere posiit priuatus: sin autem aliquis supradicti muricis vellus vendiderit, fortunarum & capitis sciat se subiturum discrimen: Cum ergo vsus purpuræ ad solum Principem spectaret, pluribus in locis coquebatur, & eius uestes tingebãtur. Baphiorum autem erant hi procuratores.

g l. 5. C. quæ res ven. poss. l. 3. & seq. C. de vestib. holob.
h cap. 32.
i in l. 5. C. quæ res ven. non poss.

PROCVRATOR Baphij Tarentini Calabriæ; nota est ciuitas, ubi purpura excoquebatur.

PROCVRATOR Baphij Salonitani Dalmatiæ, de quo supra.

PROCVRATOR Baphij Cissensis Venetiæ, & Histriæ, pro Cissensis, lego Cittensis, genus est tincturæ; florem cisti rosaceum uel puniceum imitans, auctore Plinio, & Dioscoride. Rhodinum iura appelant, [k] colorem cisntes gemmæ intelligit, quæ, inquit Plinius, [l] in candido collucet. hederæ folijs similis. Hoc Baphium per totam ferè Venetiam Histriamque exercebatur: vnde Cissensis loci nomen esse non potest.

k l. 3 C. de uestibus holober.
l lib. 37. c. 15.

4 PROCVRATOR Baphii Syracusani Siciliæ. Siracusis in Sicilia tingebatur lana & sericum.

5 PROCVRATOR Baphiorum omnium per Africam; quæ plura erant, sed eorum loca reticentur.

6 PROCVRATOR Baphij Girbitani prouinciæ Tripolitanæ.

7 PROCVRATOR Baphij insularum Balearium in Hispania, nunc Maiorica & Minorica appellantur.

8 PROCVRATOR Baphii Telonensis Galliarum; lego Tollonensis, à Tollona prope Massiliam ad littus maris.

9 PROCVRATOR Baphii Narbonensis in Gallijs.

DE PRAEPOSITIS BRAMBAricanorum, seu Argentariorum. Cap. XL.

a l. 1. C. de excusat. artific.
b in l. scrinijs. 7. in fin. C. de pal. sacr. largit.
c in l. 5. C. de agent. in reb. alias est l. 2. C. de præpos. agent. in reb. et sequen.
d in l. pen. ff. de aur. & arg. leg.
e in l. vlti. C. de pign. l. pen. & vlt. C. de const. pecu.
f in 7. Aeneidos.
g in 2. Aeneid.

ARGENTARIOS à Barbaricaris, tam Constantinus [a] quàm Gratianus, [b] de officio Comitis largitionum agens distinguit. Notitia vero fere pro ijsdem ponit & Brambaricarios uocat. Leo A. [c] Barbarios mendose, vt puto, pro Barbaricariis appellat. Hic Argentarii sunt qui vasa argentea fabricant, quos Iauolenus, [d] fabros argentarios nominat. Iustinianus [e] argenti distractores. Barbaricarii uero sunt, qui, ut ait Poeta, [f] thoracas ahenos, aut leues ocreas lento ducunt argento. Donatus, [g] Barbaricarii, inquit, dicuntur, qui ex auro coloratis filis exprimunt hominum formas, animalium, & aliarum speciesi imitatam subtilitate veritatē. Quod a Barbaris hęc opera emanarint barbarica sunt appellata, & Barbaricarii eorum operatores. Valentinianus ad Tacianum Comitem largitionum scribit, [h] Antiochiæ octo cassides totidemque buculas auro tectas deauratasque singulis XXX. diebus solitas fabricari. Sub his ergo tam, qui aurea argenteaque vasa quam qui vestes auratas signis conspicuas & alia huiusmodi faciebant. Hi in Oriente sub hoc Comite non inueniuntur, fortè quia in fabricis hæc ars sub Magistro officiorum exercebatur. [i] Tribus uero in locis Occidentis pro Principe uasa & arma deaurata elaborabant, quibus sub Comite Largitionum tres sequentes imperabant.

h in l. 2. C. Th. de fabricensib.
i l. 5. C. de agen. in reb.

1. PRAEPOSITVS Brambaricariorum, siue Argentariorum Arelatensium.
2. PRAEPOSITVS Brambaricariorum siue Argētariorum Remensium.
3. PRAEPOSITVS Brambaricariorum, siue argētariorum Triberorum, de quibus suis locis supra dictum fuit.

DE PRAEPOSITIS BASTAGArum. Cap. XLI.

BASTAGAM onus esse transferendi res Principis, uel arma cōmeatumve ad milites in Orientali imperio diximus: Hæc plaustris, equis, nauibusq; vehebantur. Sed hic fortè de nauticis tātum intelligit, ubi octo nominātur bastagæ, quarum quatuor diuersis uicibus in Orientem; aliæ quatuor in Occidentem ibant, singulæque a suis Prępositis sollicitabantur, qui erant cohortales. Nam Valentinianus apparitoribus Syriæ bastagæ curam remittit, quod aliorum cohortalium id onus fuisse indicat. [k] Bastaga ad milites spectans a Præfecto Prætorio, [l] seu eius officio, uel proximo Pręside indicebatur, ut arma, annona, sarcinę & similia transferrentur. Militares vero vestes, vel pecunia transferenda, & alia huiusmodi, ad Comitem Largitionum pertinebant, Tertiocerius; eius officii, quemadmodum in Oriente, rerum transuectarum tempus, numerum, & qualitates in codices referebat. At Bastagę, quibus vestes Principis & eius argentum, supellex, & alia huiusmodi transferebantur, ad Comitem priuatarum spectabant. Vt uero tutius irent, Bastagas pars legionis III. Italicæ sub duobus Pręfectis comitabatur, qui singuli peditibus circiter mille imperabāt. Alię tres partes huius legionis sub aliis tribus Pręfectis, limitem Reticum custodiebāt, quemadmodum sub eius Duce videbitur. Pręposit autem bastagarum erant sequentes.

k l. 3. C. de cohor.
l l. 2. C. de quib. mun. uel præst. nem. lic. se excus.

PRAEPOSITVS Bastagę primę Orientalis, & quartę. Hę traosuectiones erant specierum, quę ex Oriente quater quolibet anno nauibus aduehebantur, vt lana, sericum, byssus, purpura, & fortè frumentum ex Alexandria, saccarum, cinnamomum, & cetera, quę à Marciano recensentur. [m] Is Prępositus primam, & quartam trāsuectionem curabat, sed uerendum ne delendum sit Quartæ: Nam alius legitur infra Quartę Orientali bastagę pręfuisse.

m in l. vlt. §. species. ff. de publi.

ALIVS Prępositus curam habebat secundę & tertię bastagę, seu transuectionis Orientalis, id est, rerum ex Oriente aduehendarum. Hic etiam uereor ne superfluum sit uerbum, tertię, cui infra alius datur Pręfectus.

TERTIVS igitur fuit Prępositus bastagę tertię Orientalis.

PRAEPOSITVS Bastagę quartę Orientalis: Hęc uitio librariorum bis repetitur, sicut & tertia. Itaq; quęlibet bastaga suum habuit Prępositum. Hi erant Prępositi Orientali bastagę: Sequentes uero Occidentali, quę tendebant in Occidentem, & Gallicana appellatur.

PRAEPOSITVS Bastagę primę Gallicanorum, & quartę. Hic erat Pręfectus transuehendis rebus ex Gallis, aut per Gallias. Sed cum quarta nominetur bastaga Gallicana, oportuit esse secundam & tertiam quę hic reticentur: vnde mendosum hunc codicem fuisse oportet; & secundæ tertiæque bastagæ præpositum desiderari. In Oriente Præpositi bastagarum generaliter nominantur, nulla primæ, aut secundæ tertiæve facta distinctione.

Præter hos Comes unus commerciorum per Illyricum in Occidente, & non in alijs prouinciis, sub generali Comite largitionum reperiebatur, cū quatuor essent in diuersis Orientis prouinciis, quorum officium ibi est declaratum.

Comes Largitionum Occidentis eadem habebat insignia, quæ Comes largitionum Orientis, idemq; planè officium, in quo mendosè ibi scriptum est, ab anularensibus, hic rectè, à milliarēsibus, qui sunt genus monetæ, ut ibi est explicatum. Hic etiam primis quinque primiceriis, & cuique plura scrinia tribuuntur, in Oriente singula singulis. Item in codice impresso, mendosè legitur Primicerius numerorum pro numerariorum, ut habent manuscripti. in ceteris conueniunt. Vrsini codex in insignibus præter grande scrinium claustris, ac ferreis laminis firmatū, aliud rotundum armarium ostendit rotundo hemisphęrio tectum, & tres fibulas ad saccos claudendos & transfigendos. Madrucianus quoque duas arcas, luteam & cœruleam claustris firmatas habet, & quatuor fiscos operculo obserratos, & quintum aureos effundentem. Loculos præterea & fibulas, aliaque in Orientis largitione ostensa, & ibi declarata. Hæc de largitionibus sufficiant: nunc ad Comitem rerum priuatarum est ueniendum, cuius ministrorum breuiarium subieci.

- *Comes rerum priuatarum Occidentis imperat.*
  - *Comitibus II.*
    - *Largitionum priuatarum.*
    - *Gildoniaci patrimonij.*
  - *Rationalibus XI.*
    - *Rerum priuatarum per Illyricum.*
    - *Priuatarum per Italiam.*
    - *Priuatarum per Italiam.*
    - *Rei priuatæ per vrbem Romanam, & suburbicarias regiones cum parte Faustinæ.*
    - *Rei priuatæ per Siciliam.*
    - *Rei priuatæ per Africam.*
    - *Rei priuatæ per Hispanias.*
    - *Rei priuatæ per Gallias.*
    - *Rei priuatæ per V. prouinci*
    - *Rei priuatæ per Britannias.*
    - *Rei priuatæ fundorum domus dominicæ per Africam.*
  - *Procuratoribus XI.*
    - *Rei priuatæ per Siciliam.*
    - *Rei priuatæ per Apuliam, & Calabriam, siue saltus Carminianenses.*
    - *Rei priuatæ per Sequanicum, & Germaniam primam.*
    - *Rei priuatæ per Dalmatiam.*
    - *Rei priuatæ per Sauiam.*
    - *Rei priuatæ per Italiam.*
    - *Rei priuatæ per vrbem Romam.*
    - *Rei priuatæ per vrbicarias regiones rerum Iuliani.*
    - *Rei priuatæ per Mauritaniam Sitifensem.*
    - *Rei priuatæ Cynegiorum Triberorum.*
    - *Cynegij Iuuarensis rei priuatæ Mati translatæ anhelas.*
  - *Præpositis II.*
    - *Bastagæ rei priuatæ Orientalis inferioris.*
    - *Bastagæ priuatarum Galliarum.*

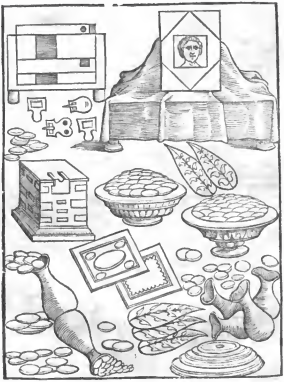
NOTITIA

Digitized by Google

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS

Comitis Priuatarum.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione viri illuſtris Comitis rerum Priuatarum.

COMES *Largitionum priuatarum.*

COMES *Gildoniaci patrimonij.*

RATIONALIS *rerũ priuatarum per Illyricum.*

RATIONALIS *rerũ priuatarum per Italiam.*

RATIONALIS *rei priuatæ per Italiam.*

RATIONALIS *rei priuatæ per Vrbem Romam, & ſuburbicarias regiones cum parte Fauſtinæ.*

RATIONALIS *rei priuatæ per Siciliam.*

RATIONALIS *rei priuatæ per Africam.*

RATIONALIS *rei priuatæ per Hiſpanias.*

RATIONALIS *rei priuatæ per Gallias.*

RATIONALIS *rei priuatæ per quinque prouincias.*

RATIONALIS *rei priuatæ per Britannias.*

RATIO-

RATIONALIS *rei priuatæ fundorum domus diuinæ per Africam.*

RATION. *aliàs.*

PROCVRATOR *rei priuatæ per Siciliam.*

PROCVRAT. *rei priuatæ per Apuliam, & Calabriam, siue saltus Carminianenses.*

PRAEPOSITVS *rei priuatæ per Sequanicum & Germaniam primam.*

PROCVRAT. *rei priuatæ per Dalmatiam.*

PROCVRAT. *rei priuatæ per Sauiam.*

PROCVRAT. *rei priuatæ per Italiam.*

PROCVRAT. *rei priuatæ per vrbem Romam.*

PROCVRAT. *rei priuatæ per Vrbicarias regiones rerum Iuliani.*

PROCVRAT. *rei priuatæ per Mauritaniam Sitifensem.*

PROCVRAT. *rei priuatæ Cynegiorum Triberorum.*

PROCVRAT. *Cynegei iunarensis rei priuatæ. Meti translatæ Anbelas.*

PRAEPOSIT. *Bastaga rei priuatæ Orientalis inferioris.*

PRAEPOSITVS *Bastaga priuatarum Galliarum.*

OFFICIVM *autem suprascripti viri illustris Comitis rerum priuatarum habet.*

PRIMICERIVM *totius officij.*

Primiscrinium Beneficiorum.

Primiscrinium rationum.

Primiscrinium securitatum.

Primiscrinium largitionum priuatarum.

Scriniarios etiam reliquos suprascriptorum Scriniorum.

Secundicerium totius officij, qui tractat chartas officij.

Cæteros etiam Palatinos. Sed in manuscriptis.

Comes Gildoniaci patrimonij habet procuratores, præpositos, & rationales per diuersas prouincias, vt Comes rerum priuatarum, & Secundocerium totius officij, qui tractat chartas officij.

DE ILLVSTRI COMITE RERVM priuatarum. Cap. XLII.

COMMENTARIVM.

COMITIS Largitionum æmulus Comes rerum priuatarum fuit, qui suos & ipse Comites priuatarum II. Rationales XI. & Procuratores XI. atque duos Præpositos habuit. Primus Comes fuit priuatarum largitionum, sicut alij erant per Illyricum, Italiam, & Africam sub Comite largitionum, qui salaria aulicis, & alijs quibusdam soluebant. Adfuit Comes Gildoniaci patrimonij, quod Gildo in Africa Comes possederat. Is circa annum salutis 395. vtriusque militiæ Magister in Africa fuerat, vt epistola Theodosij Magni ad eum scripta indicat.[a] Post cuius mortem tyrannide arrepta à fratre iussu Honorij profligatus, & necatus est, eiusque bona publicata, quæ Gildonis patrimonium sunt dicta. Paulus Diaconus,[b] interea, inquit, Gildo Comes Africæ cognita Theodosij morte, arbitratus minimã in paruulis spem fore, Africam iure proprio cœpit vsurpare. Huius frater Mescelzer Germani perfidiã perhorrescens, in Italiam rediit. Gildo duos eius filios, quos pater reliquerat, dolo circumuentos occidit. Ad hûc iam hostem insequendum Mescelzer frater missus est. Is iam à Theodosio sciens quantum viribus desperatissimis oratio hominis, per fidem Christi, clementiam Dei impetraret, Caprariam insulam adiit, inde secum sanctos viros adducens, cũ quibus, orationibus, & ieiunijs dies aliquot continuauit, & noctes: ante triduum quoque quam hosti contiguus foret, cernit noctu Beatum Ambrosium defunctum, quo Victoriam caperet, diem sibi indicantem, ac locum, & tertio demum die post noctem orationibus, hymnisque peruigilem, cum quinque solummodo millibus, aduersus octoginta millia hostium pergens, eos Dei nutu sine bello in deditionem accepit. Quo viso auxiliares Gildonis Barbari illico terga dedere, Gildo & ipse fugam arripiens, ascensa naui cum in Africam rediisset, post aliquot dies strangulatus interiit. Hæc Paulus Diaconus. Idẽ Claudianus Marcellinus Comes, & Zosimus, Gildo gentilis seu paganus Saluinam filiam reliquit Nefridio ex sorore Placillæ Augustæ nato nuptam, quam viro amisso D. Hieronymus[c] ad viduitatem hortans solatur. Gildonis bona sunt in Principis ærariũ relata: Fuit is annus humanæ salutis CCCCI. quo Honorius tum ea bona Peregrino Comiti & Procuratori diuinæ domus per Africam commisit,[d] quibus alia eius Satellitum accessere.[e] Tandem cum peramplum hoc esset patrimonium, & plures in regiones dispersum, proprius ei datus est Procurator, Gildonis appellatus, qui rationales, Procuratores, & Præpositos illi præfecit, propriumque officium velut ipse Comes priuatarum habebat. Vnde in manuscriptis additur hæc clausula, quæ in impressis desideratur. Comes Gildoniaci patrimonij, habet Procuratores, Præpositos, & rationales per diuersas prouincias, vt Comes rerum priuatarum, & Secundocerium totius officij, qui tractat chartas officij. Hunc esse arbitror, qui in indice Præfecti Italiæ Præfectus fundorum patrimonialium appellatur.

Rationales quoque XI. Comes priuatarum habebat, qui rationes redituum bonorum Principis scribebant: quandoque rationales summæ rei appellantur, scilicet priuatæ. Sic Constantinus Bulephorum vocat,[f] sed plurimũ rationales rei priuatæ dicũtur, vt Constantinus Aemilium appellat.[g] Hi erant XI.

1 Vnus priuatarum per Illyricum, qui bonorum ibi publicatorum, & aliarum principis rerum curam habebat.

2 RATIONALIS rerum priuatarum, per Italiam, qui rationes ibi Principis redituum scribebat.

3 RATIONALIS rei priuatæ per Italiam: quemadmodum enim plures erant in Italia rei priuatæ Procuratores, vnus per Italiam, alius per apuliam & Calabriam; & tertius per vrbicarias regiones rerũ Iuliani, præter eum, qui res Romæ curabat, ita duo in Italia erant rationales rerum priuatarum rationes in Codices referentes; Procuratores vero bona ipsa administrabant, & reditus exigebant. Madrucianum exemplar hic vnum rationalem ponit, quem infra repetit.

4 RATIONALIS per vrbem Romam, & suburbicarias regiones cũ parte Faustinæ. Pars hic pro substantia ponitur. D. Gregorius,[h] ornamenta, ait, de Antonini parte vel substantia tecum defer. Quinque verò Faustinas fuisse inuenio. Rupiliam Faustinam, auiam paternam M. Aurelij Antonini. Galleriam Faustinam Augustam, vxorem Pij Antonini, Anniã Faustinam, eius filiam, & vxorem M. Aurelij Antonini, & aliam vxorem Maxentij, quæ D. Catharinæ martyrio, & prodigijs commota, & ipsa Christiana facta, martyrque Alexandriæ fuit. Vltima fuit Faustina Cõstantij Principis filij Magni Constantini vxor. Marcellinus,[i] Constantius, inquit, eodem tempore, Faustinam nomine sortitus est coniugem, amissa iam pridem

[a] Constantinopoli scripta est l. vlt. C. ad l. Iul. de adulter.

[b] lib. 13. in princip.

[c] in epist. 9.

[d] l. 16. C. T. de bon. proscripto.

[e] d. l. 16.

[f] in l. 2. C. vbi caus. fiscal.

[g] in l. 2. C. de bon. vacantib.

[h] lib. 11. epi. 50.

[i] lib. 22.

Digitized by Google

XXXII. legionibus palatinis, de eorum nomine tractatum fuit in Oriente, vbi hi reperiuntur sub primo Magistro præsentali.

3 GARRONENSES, fortè legendum Garumnenses, à Garumna magno Galliæ fluuio, apud quẽ castrametabantur.

4 ANDERENICIANI, ab Anderedo Aquitaniç oppido, rectius vocarentur Anderediani.

5 ACINCENSES, ab Acinco, vnde sunt contracti, nomen habent. Acincum vero est ciuitas Valeriç in Illyrico, vbi sub Magistro officiorum in Occidente fabricam fuisse Notitia scribit, quam Acincensem Scutariam vocat. ibidem legio secunda adiutrix eacubabat.

6 CVRSARIENSES IVNIORES, lego Vrsarienses ab Vrso Hispaniæ oppido; Iuniores autem sunt appellati ad differentiam aliorum Vrsariensium inter XXXII. legiones Comitatenses: si legamus, Cursarienses, à currendo deriuabuntur, quod currendo fugientes hostes insequerentur. Constantinus Porphyrogenneta [a] cursores nominat.

[a] de thematib. ad fin.

7 NVSMAGENSES, Vrsini codex habet Rusmagenses, quos ea Barbaris populis fuisse arbitror.

8 INSIDIATORES. Hos Constantinus Porphyrogenneta [b] ἐνέδρους appellat, qui in locis absconditis insidias hostibus tendebant.

[b] de themat. ad fin.

9 TRICESIMANI, à tricesima legione dicti.

10 ABVLCI. ex gentibus ignotis deriuati.

11 EXPLORATORES, qui res hostium explorabant, & Duci exercitus renuociabant, inquit Constãtinus Porphyrogenneta, [c] quos etiam Sculcatores, pro auscultatores vocant. Hi erant proprij Magistri equitum per Gallias numeri. Qui sequuntur, a Magistro peditum præsentali accipiebantur, & erant.

[c] de thematib. ad fin.

Ea XII. legionibus palatinis, vna scilicet.

LANCEARII SABARIENSES.

Ea XXXII. Comitatensibus XI. legiones.

ARMIGERI DEFENSORES SENIORES. LANCEARII HONORIANI GALLICANI. MENAPII SENIORES. SEPTIMANI IVNIORES. SECVNDANI. VRSARIENSES. PRAESIDIANTES, aut Præsidienses. GERMANICIACENSES. CORTORIACENSES. HONORIANI FELICES GALLICANI.

Ex XVIII. Pseudo Comitatensibus, IX. Legiones sequentes.

PRIMA FLAVIA GALLICANA. MARTENSES. ABRINCATENI. DEFENSORES SENIORES. MAVROSISMIACI. PRIMA FLAVIA METIS. SVPERVENTORES IVNIORES. CORNIACENSES. ROMANENSES. quorum nomina supra sunt exposita. Legiones tempore Notitiæ in præfecturas diuidebantur, quæ ea mille aut quingentis capitibus constabant, inquit Cõstantinus Porphyrogenneta. [d] Vnde hæ XXI. legionum præfecturæ colligerent minimum decem millia & quingentos pedites.

[d] de themate Anatolico.

Ea auxilijs verò LXV. ab eodem Magistro XVII. accipiebat, quæ sequuntur.

MATTIACI IVNIORES. LEONES SENIORES. BRACHATI IVNIORES. SALII SENIORES. GRATIANENSES. BRVCTERI. AMPSIVARII. VALENTINIANENSES. BATAVI. BATAVI IVNIORES. BRITONES. ATECOTTI HONORIANI SENIORES. SAGITTARII NERVI GALLICANI. IOVII IVNIORES GALLICANI. MATTIACI IVNIORES GALLICANI. ATECOTTI IVNIORES GALLICANI. ASCARII HONORIANI SENIORES. Statuendo ducẽtos pedites, pro auxilio, hi essent 3400. Alia huius Magistri auxilia XI. constituerent duo mille ducentos milites, qui simul omnes essent. 16100. sed plures fuisse existimo, quia plerunque legionis præfectura mille capiebat.

Pedites. 16100.

Vexillationes XII. habebat, duas à se, decem à Magistro equitum præsentali, videlicet tres palatinas, & septem Comitatenses. Ab ipso pendebant. BRACHATI IVNIORES, & PRIMI GALLICANI.

Ex IX. Palatinis vexillationibus accipiebat à Magistro equitum tres sequentes.

BATAVOS SENIORES. CORNVTOS SENIORES. BATAVOS IVNIORES.

Ex XXXII. Comitatensibus VII. vexillationes habebat scilicet.

HONORIANOS SENIORES. HONORIANOS IVNIORES. ARMIGEROS SENIORES. OCTAVO DALMATAS. DALMATAS PASSERENTIACOS. MAVROSALITES. CONSTANTIACOS FEROCES. Constituendo autem vexillationem CC. equitum duo millia & quadringenta equites habuisset hoc tempore, quo in angusta Galliarum parte hic Magister claudebatur. Nũc ad alios illustres, id est Palatinos est veniendum, inter quos primus est præpositus sacri cubiculi, cuius ministrorum breuiarium præfixi.

Equites 2400.

ILLVSTRIS PRAEPOSITVS SACRI Cubiculi.

Præposito sacri cubiculi parebat.

- *Primicerius, cui parebant.*
  - *Decani.*
- *Comes Castrensis mensam & palatium curabat, sub quo.*
  - *Primicerius mensorum.*
  - *Primicerius cellariorum.*
  - *Primicerius pedagogi.*
  - *Primicerius Lampadariorum quorum aliqui erant.*
  - *Forma prima.*
  - *Forma secunda.*
  - *Forma tertia.*
- *Decuriones III.*
  - *Silentiariorum XXX.*
- *Chartularij sacri cubiculi III. scribebant.*
- *Comes domorum.*

NOTITIA:

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS

Magiſtri officiorum.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione uiri illuſtris Magiſtri Officiorum.

SCHOLA *Scutariorum prima.*
SCHOLA *Scutariorũ ſecunda.*
SCHOLA *Armaturarum Seniorum.*
SCHOLA *Gentilium Seniorum.*
SCHOLA *Scutariorum tertia.*
SCHOLA *Agentum in rebus, & deputati eiuſdem ſcholæ.*
Scrinium memoriæ.
Scrinium diſpoſitionum.
Scrinium Epiſtolarum.
Scrinium libellorum.
Admiſsionales.
Cancellarij.

Fabricæ infraſcriptæ in Illyrico.

SYRMIENSIS *Scutorum, Baliſtarum, & Armorum.*
ACINCENSIS *Scutaria.*

CORNVTENSIS Scutaria.
LAVRIACENSIS Scutaria.
SALONITANA Armorum.

Italiæ.

CONCORDIENSIS Sagittaria.
VERONENSIS Scutorum, & Armorum.
MANTVANA Loricaria.
CREMONENSIS Scutaria.
TICINENSIS Arcuaria.
LVCENSIS Spataria.

In Gallijs.

ARGENTORATENSIS Armorū omnium.
MATISCONENSIS Sagittaria.
AVGVSTODVNENSIS Loricaria.
SVESSIONENTIS Scutaria, Balistaria, & Clibanaria.
REMENSIS Spataria.
TRIBERORVM Scutaria.
TRIBERORVM Balistaria.
AMBIANENSIS Spataria & Scutaria.
OFFICIVM autem infrascripti viri illustris Magistri officiorum de Schola Agentum in rebus habetur hoc modo.
Adiutor.
Subadiuua Adiutoris.
Subadiuua Fabricarum diuersarum.
Curiosus cursus publici in præsenti.
Curiosi omnium prouinciarum.
Interpretes omnium gentium.

DE MAGISTRO OFFICIORVM Occidentis. Cap. XXX.

COMMENTARIVM.

MAGISTRI Officiorum Occidentis officium est idem, quod alterius in Oriente, & eadem fermè insignia, videlicet liber eodē modo erectus; nisi qđ hic vnius habet Principis vultū libri dorso insculptum, ille duorum, infra verò tres thoraces cum brachiali visuntur, quorum duo aureos habent limbos, bullis aureis distinctos, item scota duo, quorum alterum inflexum, aureum orbem in vmbone ostendit aureis quernis frondibus circundatum, cuius marginem limbus aureus, aureis item bullis distinctus ambit. Alterum oblongum, & ipsum aureum oualem globum tenet, nigris lineis diuisum, & luteo limbo circundatum, à quo vndique acuta spicula exeunt; quernæ verò frondes id circundant, illa feriendorū Rom. Imperij hostium, hæ conseruandorum ciuium sunt indices. Tertius est clypeus aureum orbem circulo luteo cinctum in medio continens, quem XIV. columellæ siue balaustij fulciunt. Subtus aquas simulantes nigræ apparent lineæ. Triplex circulus luteus marginem cingit. Vtriusque connexi Romani Imperij terra, mari que firmitatem, & robur insinuant. Est & cœrulea buccula, cui quadrupes serpens pro crista insidet, duo acinaces, totidem enses, spicula, hastis præfixæ secures, fuscina ferrea ferreis thoracibus immissa, tuba, cuspis, & alia armorum genera, quæ internosci nequeunt, & pro vsu militum fabricabantur. Hæc omnia insinuant fabricis, idest fabricandis armis hunc Magistrum præfuisse, quæ præcipua eius cura erat. Manuscripti clypeos fermè eosdem ostendunt, qui in Magistro officiorum Orientis impressi reperiuntur, aut parum differentes, in quo ibi dicta sufficiant. Hic Magister ijsdem, quibus magister Orientis præerat. In primis scholaribus palatium custodientibus imperabat, sicut & ille. Sed huius tantum quinque erant scholæ, illius septem, quarum etiam nomina sunt mutata. Hic enim scholam armaturarum seniorum, & scutariorum tertiam habebat, quę apud illum nō inueniuntur. Item hic adduntur cancellarij in Oriente omissi, ubi quæ de illis dicta sunt, hic non repetuntur.

DE FABRICIS OCCIDENTIS. Cap. XXXI.

FABRICIS quinque hic Magister in Illyrico imperabat, sex in Italia, octo in Gallijs, erantque omnes numero XIX. cum fabricæ Orientis essent tantum XV. Sirmij in Illyrico fabrica scutorum, balistarum, & armorum exercebatur. Sirmiensis nuncupata. Est hoc oppidum in Pannonia inferiore, inter Sauum & Danubium, propè Mysiam superiorem, nunc Simade vocatum, vbi etiam procurator Gynæcij degebat, & Præfectus Prætorio Illyrici, cuius erat metropolis, vt ex Synodo Aquileiensi, Gratiano imperante, celebrata constat. Eam vrbem maximam omnium eius regionis Herodianus, [a] appellat. Sed ea prouincia ab Attila Hunnorum rege deuastata, & capta, eius metropolis facta est Thessalonica, demū prima Iustiniana. Valentinianum Sirmij palatinos, cum fratre Valente partitum fuisse Ammianus [b] scribit. Hic etiam multa iura à Diocletiano, Constantinoque, & Gratiano condita fuere. [c] Non omittam, quod Io. Baptista Fulgosius [d] scribit Sirmij in vitibus interdum capreolos vere aureos inuentos fuisse, ex quibus aurea moneta est percussa, quæ eius tēporibus circumferebatur. In manuscriptis pro Sermiensis scutorum balistarum, est fabrica scutorum, scordiscorum, qui sunt Pannonię popul, apud quos arma fabricata fuisse innuitur. Itaque secundū hanc lectionem VI. in Illyrico fabricæ fuissent, sed non discedo ab impresso exemplari. Erat & in eadem regione Acinensis scutaria id est scuta fabricabantur Acinci, quod est oppidum Illyrici, vbi, & excubabat legio secunda adiutrix sub Duce Valeriæ. Hinc veniunt Acincenses milites, qui in Gallijs sub Magistro equitum merebant.

a in 7.

b lib. 26.

c l.1. C. si contr. ius vel vtil. pub. l.19 l.22. l.23. cū seqq C. de pact. l.4. C. de palatin. sacr. larg. l.7. C. de iur. fisc. l.5 C. de vi bo. rapto. l.7. C. de iniur. l.12 C de quæstio. cū infinitis alijs, præsertim sub titulis restitutionum in c. positis.

d lib. 1 c.6. de dictis, & fact. memorabil.

Tertia erat fabrica Cornutensis scutaria: legitur oppidum Cornutum sub Duce Pannoniæ primæ, vnde milites cornuti.

Quarta Lauriacensis scutaria erat Lauriaci, ubi scuta fabricabantur, & inde ueniunt milites Lauriacenses, una ex XVIII. legionibus Pseudocomitatensibus. Ibidem Constantius aliquot condidit iura. [e] Est in Pannonia ad ostia Anasi fluminis, cuius & Itinerarium meminit.

e l.1. C. de tabular. quæ est l.1. C. T. eod.

Quinta Salonitana armorum. Ptolomęus Salonianam appellat inter flumen Briuum & montem Sardonium. Notitia infra in Comite largitionum hanc ciuitatem Dalmatiæ fuisse significat, vbi Præpositū thesaurorum locat. Præpositus, inquit, thesaurorum Salonitarum Dalmatię, ibidem purpura tingebatur. Nam sub eodem Comite procurator Baphij Salonitani Dalmatiæ ponitur. In ea vrbe Iulianus Apostata quandoque iura condidit. [f] Hanc Iustiniani patriam fuisse multi autumant, [g] de qua supra in P.P. Illyrici. Armorum autem nomine hic non gladij vt aliàs continentur, [h] sed cassides, cataphractæ pectus tegentes, ocreæ, manicæ ferreæ, & similia.

f l. 2. C. de ponderator. & aur. illat.

g gl. in c. scripsit in vet. primæ 7. q. 1.

h l. armorum. de verb. sig.

FABRICAE IN ITALIA VI. Cap. XXXII.

IN Italia verò hæ fabricæ exercebantur. Concordiensis Sagittaria. Concordia erat opulentum Venetiæ oppidum, vbi Valentinianus,[a] & Theodosius[b] aliquot iura scripserunt. Id postea ab Attila Hunnorum Rege circa annũ salutis 453. solo æquatum. De eo loquens Paulus Diaconus.[c] Plura, preterea, inquit, eiusdem regionis castella, immanis hostis, vel captiuatis ciuibus succensit, ac diruit concordiam, Altinum, & Patauium vicinas Aquileiæ ciuitates, fulminis instar demolitionis solo æquauit: unde patet hanc Notitiam, ante prædictum tempus scriptam fuisse.

Secunda Italiæ fabrica erat Veronensis scutorũ & armorum. Verona opulentissima Cenomannorũ ciuitas fuit, vbi scuta, & arma fabricabantur. Eam, & Ticinum, ab igne & ferro abstinens Attila diripuit, inquit Paulus Diaconus. Hic à Constantino, & alijs Principibus plurima condita repertuntur iura:[d] ibidem erat præsidium Sarmatarum gentilium, de quo infra post Duces. Hic arma à Scutis separantur, & sunt Cassides ac cataphractæ, vt supra.

Tertia fuit fabrica Mantuana Loricaria, insignis est Italiæ ciuitas, & nobilis natalibus Virgilij.

Quarta Cremonensis scutaria, cuius meminit Ammianus.[e] Ad tribunum, inquit, miserat fabricæ Cremonensis nomine Syluani. Hic etiam stabat præsidiũ Sarmatarum gentilium.

Quinta Ticinensis arcuaria. Ticini quandoque Valentinianus iura condidit.[f]

Sexta Lucensis spataria, vbi spatę seu enses fabricabantur. Sunt omnes insignes Galliæ Cisalpinæ ciuitates, & notissimę.

IN GALLIIS FABRICAE VIII. Cap. XXXIII.

IN Gallijs quoque erat Argentoratensis armorum omnium, nunc Argentinam vocant. Vrbs est secundum Rhenum clarissima, in Germania prima. Hic armorum nomine non tantum Cassides cataphractasq; cõtineri puto, sed & enses, hastasque & iacta,[g] quia dicit cium.

Secunda Marisconensis Sagittaria. Matiscona Cęsari Hæduorum ciuitas ad Ararim. Matisconense castrum uocatur in itinerario, vbi legio X. vulgo Mascon dicitur.

Tertia Augustodunensis Loricaria: Augustodunũ est oppidum Hæduorum celeberrimum, olim Hędua dictum in Cemenis situm montibus in prouincia Lugdunensi, nunc Augustunch dictum. Marcellinus[h] magni ambitus ciuitatem olim fuisse scribit, loquens enim de Constantio Imperatore, comperit, inquit, Augustoduni ciuitatis antiquę muros, spaciosi quidem ambitus, sed carie vetustatis inualidos. Hęc ille. Residebat hac in vrbe etiam procurator Gynæciorum.

Quarta Suessionensis Scutaria, Balistaria & Clibanaria. Suessi sunt Heluetiorum populi, Cęsari: Augusta est Vessonum Ptolomęo, vbi legio XXV. apud Itinerarium; nunc Suillerij dicuntur.

Quinta Remensis Spataria. Remi vel Remenses sunt iuxta Sequanam fluuium in Belgica secunda. vbi Remus metropolis, ait itinerarium. Ibidem iura quędam à Valentiniano A. condita sunt.[i] Degebat ibi Prępositus argentariorum, qui auro argentoque arma ornabat.

Sexta erat Triberorum scutaria. Vrbem Triueris Transalpinarum gentium maximam Zosimus[k] appellat. Hic etiam degebant Prępositi thesaurorũ, & brambaricariorum, seu argentariorum, & procuratores Gynæciorum, ac monetarum, quę ibi cudebantur. Hic quoque multa condita sunt iura.[l]

Septima Triberorum balistaria. Itaque duę erant Triberis fabricę, altera scutorum, altera balistarum.

Octaua Ambianensis spataria, & scutaria, Ambiani & ipsi sunt in Belgica Cęsari, & Ptolomęo, vbi legio XXIII. Itinerario, vulgo Amens dicitur. Inde Valentinianus ad Prętextatum P. V. scripsit.[m] Hæ sunt Occidentis fabricæ, sub Magistri officiorum cura.

DE QVAESTORE. Cap. XXXIIII.

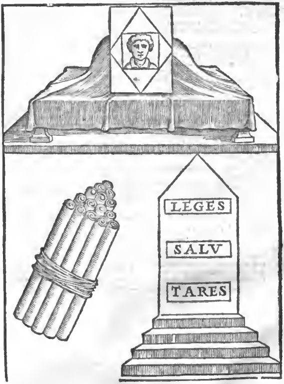
SEQVITVR Quæstor, qui & ipse eadem habet insignia, quę in Oriẽte sunt expressa, exceptis quibusdam chartis conuolutis, quas hic addunt manuscripti. Iisdem etiam vtitur adiutoribus, quibus Quæstor Orientis, de quibus cum ibi latis dictum sit, non repetentur.

a l. 11. C. T. de fid. test. & instr.
b l. 3. C. de apostat.
c lib. 15.
d l. 3. C. fini. regun. l. 2 C. communia de succes. l. 3. C. ad l. Iul. de vi pub. & alia quamplura.
e lib. 15.
f l. 11. C. Th. de sugit.
g l. armorum, de ver. s.
h lib. 16.
i l. 2. C. de can. frum. vrb. Ro. l. 2. C. Th. de pistoribus.
k In 3.
l l. 5. C. de fid. & iur. hast. fisca l. 2. C. de his, qui ex pub ration. mut. pec. accep. l. 9 C. de excus. mun. l. 9 C. de profess. & medic. l. 20 C. de admin. tuto. l. vnic. C. quando ciuil. act. crimi nal prætud. l. 1. C. T. de priuileg. eor. qui in sacr. palat. milit. l. 7. C. T. de re milit. cũ multis alijs ll.
m l. 1. C. Th. de inge. lib.

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS

Quæstoris.

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Quæstoris.

Leges dictandæ. Preces.

Habet Subadiuuantes. Adiutores, memoriales de scrinijs diuersis.

Vetus codex pro, Subadiuuantes, legit, subaudientes.

ILLVSTRIS Comitis sacrarum largitionum, prius quam narrationem ineamus, explicare breui tabella placuit, quibus ille imperaret, singula deinde etiam de nostro more prosequemur.

Comes

Comes largitionum Occidentis imperabat.

- Comitibus VI.
  - Comiti largitionum per Illyricum.
  - Comiti vestiarij.
  - Comiti auri.
  - Comiti largitionum Italicianarum.
  - Comiti titulorum largitionalium per Africam.
  - Comiti commerciorum per Illyricum.
- Rationalib. XI.
  - Summarum Pannoniæ secundæ Dalmatiæ, & Sauiæ,
  - Summarum Pannoniæ primæ Valeriæ, & Norici.
  - Summarum Italiæ.
  - Summarũ vrbis Romæ.
  - Summarum trium prouinciarum, Siciliæ, Sardiniæ, & Corsicæ.
  - Summarum Africæ.
  - Summarum Numidiæ.
  - Summarum Hispaniæ.
  - Summarum quinq; prouinciarum.
  - Summarum Galliarum.
  - Summarum Britanniarum.
- Præpositis Thesaurorum XII.
  - Thesaurorum salonitarũ Dalmatiæ.
  - Thesau. Sciscianorũ sauiæ
  - Thesaur. Sabariensium Pannoniæ primæ.
  - Thesau. per Italiam Aquileiæ.
  - Thesau. Mediolanensium Liguriæ.
  - Thesau. vrbis Romæ.
  - Thesau. Augustæ Vindelicẽsis Rhetiæ secũdæ.
  - Thesau. per Gallias Lugdunenses.
  - Thesau. Arelatensium.
  - Thesau. Hommasensiũ.
  - Thesau. Triberorum.
  - Thesau. Augustensium in Britannis.
- Præpositis brambaricariorum siue argentariorum. III.
  - Argentariorum Arelatensium.
  - Argẽtariorũ Rhemẽsiũ.
  - Argẽtariorũ Triberorũ.
- Præpositis Bastagarum. V.
  - Bastagæ primæ Orientalis, & quartæ.
  - Bastagæ secundæ Orientalis, & tertiæ.
  - Bastagæ tertiæ Oriẽtalis.
  - Bastagę quartę Oriẽtalis
  - Bastagæ primæ Gallicanorum, & quartæ.

Comes largitionum Occidentis imperabat etiã.

- Procuratoribus monetarum. VI.
  - Monetæ Sciscianæ.
  - Monetæ Aquileiensis.
  - Monetæ vrbis Romæ.
  - Monetæ Lugdunensis.
  - Monetæ Arelatensis.
  - Monetæ Triberorum.
- Procuratoribus Gynegij. XV.
  - Gynegij Bassianẽsis Pannoniæ secundæ.
  - Gynegij Sirmiẽsis Dalmatiæ à Spalato.
  - Gynegij Aquilensis Venetiæ inferioris.
  - Gynegij Mediolanensis Liguriæ.
  - Gynegij vrbis Romæ.
  - Gynegij Canusini, & Venusini in Apulia.
  - Gynegij Carthaginensis Africæ.
  - Gynegij Arelatensis prouinciæ Viennensis.
  - Gynegij Lugdunensis.
  - Gynegij Remensis Belgicæ secundæ.
  - Gynegij Tornacensis Belgicæ secundæ.
  - Gynegij Triberorum Belgicæ primæ.
  - Gynegij Augustoduni.
  - Gynegij in Britannis Bentensis.
- Procuratoribus linificij. II.
  - Linificij Bienensis Galliarum.
  - Linificij Rauennalium Italiæ.
- Procuratoribus Baphiorum. IX.
  - Baphij Tarentini Calabriæ.
  - Baphij Salonitani Dalmatiæ.
  - Baphij Cissensis Venetię, & Histriæ.
  - Baphij Siracusani Siciliæ.
  - Baphiorum omnium per Africam.
  - Baphij Girbitani prouinciæ Tripolitanæ.
  - Baphij insularum balearium in Hispania.
  - Baphij Telonensis Galliarum.
  - Baphij Narbonensis.

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS

Comitis ſacrarum largitionum.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione uiri illuſtris Comitis Sacrarum largitionum.

COMES Largitionum per Illyricum.
COMES Veſtiarij.
COMES Auri.
COMES Largitionum Italicianorum.
COMES Titulorum largitionalium per Africam.

Rationales.

RATIONALES ſummarum Pannoniæ ſecundæ, Dalmatiæ, & Sauiæ.
RATIONALIS ſummarum Papponiæ primę, Valeriæ, Norici Mediterranei & Ripenſis.
RATIONALIS ſummarum Italiæ.
RATIONALIS ſummarum vrbis Romæ.
RATIONALIS ſummarum trium Prouinciarum, ideſt Siciliæ, Sardinię, & Corſicæ.
RATIONALIS ſummarum Africæ.
RATION. ſummarum Numidiæ.
RATIONALIS ſummarum Hiſpaniæ.
RATION. ſummarum quinque prouinciarum.

RATIO-

RATIONALIS summarum Galliarum.
RATIONALIS summarum Britanniarum.
PRAEPOSITVS Thesaurorum Salonitarum Dalmatiæ.
PRAEPOSITVS Thesaurorum SisciANorum Sauiæ.
PRAEPOS. Thesaurorum Sabariensium Pannoniæ primæ.
PRAEPOSITVS Thesaurorum per Italiam Aquileiæ.
PRAEPOSITVS Thesaurorum Mediolanensium Liguriæ.
PRAEPOSITVS Thesaurorum Vrbis Romæ.
PRAEPOSITVS Thesaurorum Augustæ Vindelicensis, Retiæ secundæ.
PRAEPOS. Thesaurorum per Gallias Lugdunenses.
PRAEPOSITVS Thesaurorum Arelatensium.
PRAEPOSITVS Thesaurorum Nemausensium.
PRAEPOSITVS Thesaurorum Triberorum.
PRAEPOS. Thesaurorum Augustensium in Britannis.

Procuratores Monetæ.

PROCVRATOR Monetæ Siscianæ.
PROCVRAT. monetæ Aquileiensis.
PROCVRATOR monetæ Vrbis Romæ.
PROCVRAT. monetæ Lugdunensis.
PROCVRAT. monetæ Arelatensis.
PROCVRAT. monetæ Triberorum.

Procuratores Cynegiorum.

PROCVRATOR Cynegii Bassianensis Pannoniæ secundæ translati Salonis.
PROCVRAT. Cynegij Sirmiensis Pannoniæ secundæ.
PROCVRAT. Cynegij Iouiensis Dalmatiæ à Spalato.
PROCVRAT. Cynegij Aquileiensis Venetiæ inferioris.
PROCVRATOR Cynegij Mediolanensis Liguriæ.
PROCVRAT. Cynegii Vrbis Romæ.
PROCVR. Cynegij Canusini & Venusini in Apulia.
PROCVRAT. Cynegij Carthaginensis Africæ.
PROCVRAT. Cynegij Arelatensis Prouinciæ Viennensis.
PROCVR. Cynegij Lugdunensis.
PROCVRAT. Cynegij Remensis Belgicæ secundæ.
PROCVRAT. Cynegij Tornacensis Belgicæ secundæ.
PROCVRAT. Cynegij Triberorum Belgicæ primæ.
PROCVRAT. Cynegij Augustoduni translati Metis.

PROCVR. Cynegij in Britannis Bentensis.
PROCVRAT. Linificij Biennensis Galliarum.
PROCVRAT. Rauennatium Italiæ.

Procuratores Baphiorum.

PROCVRATOR Baphij Tarentini Calabriæ.
PROCVRATOR. Baphij Salonitani Dalmatiæ.
PROCVRATOR Baphij Cissensis Venetiæ & Histriæ.
PROCVRATOR Baphij Siracusani Siciliæ.
PROCVRATOR Baphiorum omnium per Africam.
PROCVRATOR Baphij Girbitani Prouinciæ Tripolitanæ.
PROCVRATOR Baphij insularum Balearium in Hispania.
PROCVRATOR Baphii Telonensis Galliarum.
PROCVRAT. Baphii Narbonensis.

Præpositi Brambaricariorum siue Argentariorum.

PRAEPOSITVS Branbaricariorum siue Argentariorum Arelatensium.
PRAEPOSITVS Brambaricariorum siue Argentariorum Rhemensium.
PRAEPOSITVS Brambaricarior. siue Argentariorum Triberorum.

Præpositi Bastagarum.

PRAEPOSITVS Bastagæ primæ Orientalis & quartæ.
PRAEPOSITVS Bastagæ secundæ Orientalis & tertiæ.
PRAEPOSITVS Bastagæ tertiæ Orientalis.
PRAEPOSITVS Bastagæ quartæ Orientalis.
PRAEPOSITVS Bastagæ primæ Gallicanarum & quartæ.
COMES Commerciorum per Illyricum.
OFFICIVM autem viri illustris suprascripti Comitis sacrarum Largitionum habet.
PRIMICERIVM totius Officij.
PRIMICERIVM Scriniorum Canonum.
PRIMICERIVM Scriniorum Tabulariorum.
PRIMICERIVM Scriniorum Numerariorum.
PRIMICERIVM Scriniorum Aureæ Massæ.
PRIMICERIVM Scriniorum Auri ad responsum.
PRIMICERIVM Scrinij Vestiarij Sacri.
PRIMICERIVM Scrinij ab Argento.
PRIMICERIVM Scrinij a Miliarensibus.
PRIMICERIVM Scrinij apecunijs, & cæteros

ros Scriniarios.

Secundicerium officijs, qui Primicerius est exceptorum.

TERTIOCERIVM Officij, qui tractat Bastagas.

DE ILLVSTRI COMITE SACRArum largitionum. Cap. XXXV.

COMMENTARIVM.

COMES Largitionum Occidentis ferè eodem modo se habet, quo Orientis, exceptis ministris quibus hic quandoque pluribus vtitur, & hic in Notitia latius clariusque distinguuntur, sigillatim enim inferiores Comites largitionum, Rationales, Procuratores diuersorum negociorum, Præpositosque recceset, quod in Oriente non est obseruatum.

Comites Largitionum inferiores in Oriente sex erant, quot & diœceses; hic verò quinque tantùm, ex quibus tres in totidem diœcesibus pluribus stipēdia soluendo largitionum officium exercebant, videlicet in Illyrico, Italia, & Africa. In Gallijs, & Hispania nullus largitiones procurasse inuenitur, quod, vt puto, hoc tempore hæ diœceses à Barbaris vexarentur aut detinerentur; quidam tamen in his Præfecti & Procuratores, qui antè ibi esse consueuerant, infra referuntur. Itaque duobus largitionum Comitibus, qui in Hispanijs, & Gallijs esse solebant, prætermissis, alios referemus. Primus per Illyricum largitiones tractabat, eiusque diœceseos tributa, ac vectigalia exigi, ac militibus ibi degentibus, magistratibus, alijsque stipendia persolui procurabat. Secundus Comes Largitionum erat in Italia. Sed inter hunc & præcedentem à Notitia duo Comites interferuntur, scilicet vestiarij & auri, ille vestes Principis, lintea stragulas, mantilia, aulæa, & huiusmodi alia custodiebat. In Oriente pro hoc Magister linea vestis, & priuatæ ponitur, vnde vtriusque officio hic fungebatur. Ne verò vlla harum vestium subtrahi, vel petire posset, in officio Comitis largitionum scrinium sacri uestiarij erat, in quo numerus omnium vestium sub Primicerio erat descriptus.[a]

Alter Comes auri dicebatur, forsan qui argentum auro permutari, & in massam conflari curabat, vnde in officio largitionum erat scrinium aureæ massæ, in quo huius negocij rationes scribebātur. Fortè intelligitur, qui auri fodinis, & metallis præerat, aut qui tractabat aurum ad respōsum, cuius scrinij scribas Gratianus Perfectissimorum titulo honestat.[b] Quia verò vestiarij Comiti hic comungitur, fortè is intelligitur, qui anulos aureos, coronas, torques, & alia principis ornamenta custodiebat. In Oriente hic non legitur. Sed fortè eius officio Præfectus thesaurorum, aut Comes metallorū fungebatur in Occidente omissi, quorum vices hic auri Comes implere poterat.

Secundus Comes largitionum Italicianarum, sed quartus in numero Comitum, largitionibus in Italia faciendis præerat, vbi stipendia militibus, alijsque persolui curabat.

Vltimus sequitur Comes titulorum largitionaliū per Africam, qui dona & salaria in ea prouincia facienda tractabat. Hi omnes locum Comitis primi largitionum tenebant, eiusque mandata exequebantur.

Rationales quoque vndecim in diuersis prouincijs canones arcæ largitionum debitos, & tributa, vectigaliaque exacta, & exigenda scribebant, eorūq; rationes quisque in sua prouincia notabat, qui Rationales summarum, idest pecuniæ vocabantur. Id enim hic summa significat, vt sæpe in iure accipitur.[c] Quandoque Rationales, aut procuratores summæ rei appellantur,[d] sic Iulianus Apostata verecundum Rationalem summarum nominat,[e] idest, pecuniarū Principis. officium seu cohortales habebant, qui bona non soluentium tributa sub hasta vendebant. Cōstantinus Faustino Præsidi Beticæ,[f] siquis, inquit, fundum, aliamvè rem ob cessationem tributorum, vel vestium, auri, argentique debitum, quæ annua exactione soluuntur, sub hasta distracta comparauerit, perpetuam emptionis obtineat firmitatem, nihil interfit, verum officium summæ rei procuratoris, an rectoris prouinciæ, id quod debitum fuerit, proposuerit. Hæc ille. Hi etiam officiales Rationales vocantur,[g] quod etiam de omnibus rationes tractantibus, potest intelligi. Ijdem procuratores appellabantur, Lampridius,[h] vbi aliquis, inquit, voluisset, procuratores, idest rationales ordinare, nomina eorum proponebat, & si quandoque pro diuersis ponuntur, prædicti vero Rationales erant sequentes, viri perfectissimi nūcupati,[i] ita enim Symmachus[k] ad Theodosiū scribens Balsanū Rationalem appellat. Hoc nomine eos, & imperator ita honestabat.[l] GRAVITAS TVA.

RATIONALIS summarum Pannoniæ secundæ Dalmatiæ, & Sauiæ.

RATIONALIS summarum Pannoniæ primæ, & Valeriæ, Norici mediterranei & Ripensis.

RATIONALIS summarum Italiæ, vrbis Romæ, cuius sub Constantio Rationalis Victor fuit,[m] qui, vt alij Rationales de causis fiscalibus cognoscebat.[n]

RATIONALIS trium prouinciarum, idest, Siciliæ, Sardiniæ, & Corsicæ, quarum Constantino imperante Eustaxius Rationalis fuit.[o] Cui Gerulus successit,[p] mox Callepius.[q] Ob vicinitatem his tribus insulis vnus sufficiebat rationalis.

RATIONALIS summarum Africæ, quo officio sub Constantino Maximus fungebatur.[r] Huius Rationalis meminit in Gordianis Capitolinus.

RATIONALIS summarum Numidiæ, cuius sub eodem Constantino Rationalis erat Iuuenalis.[s]

RATIONALIS summarum Hispaniæ, qui proprium officium, quemadmodum alij Rationales, habebat.[t] Constantinus rationali Hispaniarum, is, inquit, cuius tacitè fidei commissa est hæreditas, officio grauitatis tuæ nunciet.

RATIONALIS summarum quinque prouinciarum, videlicet Hispaniæ vlterioris, trans Iberum, scilicet Carthaginensis, Lusitaniæ, Galliciæ, Beticæ Transfretanæ seu Tingitanæ, vt diuidit Sext. Ruffus.

RATIONALIS summarum Galliarum, & RATIONALIS Britanniarum, quæ regiones, & si eo tempore magna ex parte a Barbaris occupatæ, suos tamen retinuere Rationales, qui vbi poterant, officiū exercebant. In Oriente vnus nominatur Rationalis, & Comes summarum Aegypti. In alijs eius prouincijs Comites largitionum per omnes diœceses eorū fungebantur officio. In Occidente verò per XI. regiones erant dispositi, de quorum auctoritate, & officio in Oriente est dictum.

DE PRAEPOSITIS THESAVRORum. Cap. XXXVI.

EXACTA ex oppidorum vectigalibus pecunia in munitū prouinciæ locum deferebatur, inde ad Comitatum mittenda.[u] Locus ille Thesaurus vocabatur, eius custodes thesaurēses, & qui præcipuam eorum curam habebāt, Thesaurorū præpositi, qui XII. hic recitantur, quot erant thesauri, seu loca, in quibus summa pecuniæ ex prouincia exactæ conseruabatur. Nullus verò Africæ aut Hispaniarum thesaurus nominatur, etsi supra earum Rationales sint descripti. Quod occupatis tum his prouincijs à Barbaris, sola prioris status vestigia permanebāt. Præpositi igitur in prouincijs thesaurorum erant sequentes.

PRAE-

---

a l. 2. C. de milita. veste.
b in l. serioijs, C. de palatin. sacra. largit.
c l. scire debemus 29 ff. de ver. obli.
d l. 7. C. vbi caus. fiscal.
e in l. 7. C. T. de iur. fisc.
f in l. ulti. C. si propt. publ. pēsi.
g l. officiales rationales, C. de episco. & cler.
h in Alexandro.
i l. 2. C. de bon. vacan.
k lib. 1. epistola.
l l. 2. C. de his, qui se defer.
m in l. 14. C. T. de appella.
n d. l. 14.
o l. 1. C. de susce. & arcar. l. 2. C. T. eo. l. 2. C. de pōd. & auri illat.
p l. 11. C. T. com. diuiduod.
q l. 5. C. T. de petit. vltr. dat.
r l. 2. C. T. de metall. & metallar.
s l. 4. C. Theo. de bon. vacan.
t l. 2. C. de his, qui se defer.
u l. 2. C. de sac. largit. tit.

1 PRAEPOSITVS Thesaurorum Salonitarum Dalmatiæ. Hic degebat Salonæ, quæ est vrbs ad mare Hadriaticum. Ab Asinio Pollione, imperante Augusto expugnata, vbi deposito imperio Diocletianus in hortis à se consitis consenuit, vt Eusebius Victor & Eutropius tradunt. Hic erat etiam fabrica armorum, & purpuræ baphium, & aliquot iura ibi sunt condita. [a]

2 PRAEPOSITVS Thesaurorum Siscianorum Sauiæ, hic morabatur Siscis. Alij scribunt Sisciæ vbi etiam moneta cudebatur, & est propè Albanum montem, citra Sauum in regione Pannoniæ superioris, quam Notitia Sauiam vocat.

3 PRAEPOSITVS Thesaurorum Sabariensium Pannoniæ primæ; pro Sabaria alij scribunt Sauaria; est oppidum inter Danubium, & Sauarium flumen, vbi erat alius thesaurus. Ibi Constantius & Valentinianus aliquot iura scripserunt. [b]

4 PRAEPOSITVS Thesaurorum per Italiam Aquileiæ. Hæc fuit prima vrbs post Romam in Italia, vbi Maximinus Cæsar est occisus: Eam Attila anno salutis 453. euertit. [c] Hic etiam plura iura condita fuere. [d] Secunda Roma est appellata, [e] Alij Romanam seu Romantianam [f] vocant.

5 PRAEPOSITVS Thesaurorum Mediolanensium Liguriæ. Mediolanum inter vrbes Galliæ Cisalpinæ Insubrum opulentissimum, olim in Liguria fuit, nunc caput Longobardiæ, vbi plura iura fuere scripta. [g]

6 PRAEPOSITVS Thesaurorum vrbis Romæ.

7 PRAEPOSITVS Thesaurorum Augustæ Vindelicensis Rhetiæ secundæ Augusta Vindelicorum vocatur prope Lycum amnem in Vindelicia posita.

8 PRAEPOSITVS Thesaurorum per Gallias Lugdunenses.

9 PRAEPOSITVS Thesaurorum Arelatensium, Arles nunc dicitur, vrbs opulentissima in prouincia ad ripam Rhodani sita. Hic cudebatur moneta, argentum armis inducebatur, & procurator Gynæciorum degebat. Aliquot etiam iura ibi condita reperiuntur [h] eius & Iuroconsulti meminerunt. [i]

10 PRAEPOSITVS Thesaurorum Nemausensium. Namausium, nunc Nimes uocatur, est in Narbonensi inter Ararim & Monobium flumina. Nemasia à Valentiniano appellatur, [k] sed mendosè, vt puto.

11 PRAEPOSITVS Thesaurorum Triberorum; sunt in Gallia Belgica, ut in fabricis Galliarum est dictum. Hic etiam moneta cudebatur, fabrica exercebatur, argento arma ornabantur, & Gynæciorum procurator degebat, pluraque iura ibi condita fuere. [l]

12 PRAEPOSITVS Thesaurorum Augustensium in Britannia IIi Præpositi cum ministris a Valentiniano A. appellantur Thesaurenses, [m] qui nauibus necessarias ad Largitiones species transuexisse creduntur, quia Thesaurensium classis à Leone appellatur. [n] Sed ego uereor, nè ibi Thesaurensium numerus ob multitudinem hominum classis uocetur, qui sine probatoria Principis, quæ ex scrinio epistolarum emanabat, creari non poterant. Nunc ad alios largitionum ministros, idest, Procuratores est transeundum.

a l. 1. C. de pōdere. & aur. illat.

b l. 6. C. Thé. de pet. & ultr. dat. l. 25. C. The. de fals. ep. & accar. l. 3. C. Th. de auro co ro.

c Paulus Diaco. Cassiodo. D. Prosper.

d l. 9. C. de anno. & tribut. lib. 15. C. de decurio. li. 4. C. de malefic. l. 7. & 9. C. de mu nileg. l. l. pen. C. de dilat. l. 11. C. qui dar. tut poss.

e Leādri Cosmographus.

f Martyrologiū. 21. Iunij.

g l. 2. C. de bon. vacan. l. 3. C. de as sessor. li. 7. C. de defensorib. ciuit.

h l. 1. C. de spectac. l. 5. C. de iurisdi. om. iud. l. 9. C. de pig. act. l. 2. C. de tuto. uel curat. il lustr. person. l. 2.

i C quan. mul. tut. offic. fung. & alia multa.

k l. 5. & 6. C. Th. de appellat.

l l. 34. de vsufru. leg. l. 19. de indicio.

l In l. ult. C. Th. de ponde. & aur. illat.

l vt supra in fabricis Galliarum dixi.

m l. 2. C. de pala. sacrar. largit.

n in l. ult. §. item scrinij sacrarum epistolarū. C. de diuer. offic.

DE PROCVRATORIBVS Monetæ. Cap. XXXVII.

TRIGINTA duo procuratores eidem Comiti parebant, nempe VI. monetæ, X V. Gynæciorum, & IX. baphyorum. Monetam non ciuitates, non Præsides, Vicariÿve, aut P.P. cudebant, sed hæc facultas à Principe Magistro largitionum demādabatur, vt qui Principis pecuniam tractabat, eam quoque percuti curaret. In Occidente VI. tantum in locis moneta signabatur, quibus totidem procuratores præerant, videlicet.

1 PROCVRATOR monetæ Sisciane. Sisciam vrbem Sauiæ in Pannonia secunda, seu inferiore Notitia in eius Duce collocat, vbi degebat Tribunus cohortis III. Alpinorum, & ibidem stationem classis Aegenfensium habebat.

2 PROCVRATOR monetæ Aquileiensis; Aquileiæ enim tantum moneta in Italia imprimebatur, & Romæ. Aquileia, inquit Herodianus, [o] vrbs magna populo abundabat, ac uelut Italiæ quoddam emporium ad mare sita, quasique terminus Illyriæ copiā rerum è continente per terram, fluuiosque conuectam nauigantibus suggerebat. Ex quo factum, ut semper ingentem ciuium numerum, etiam magna vis hospitum ac mercatorum eam vrbem frequentaret. Hæc ille. Ad ipsam Flumine aduerso onerarijs nauibus, per Natisonem Fluuium plus stadiis LX. nauigabatur, vinum, oleum, mancipia, pelles, iumentaque eo ab illyricis gentibus subuehebantur, inquit Strabo in quinto.

3 PROCVRATOR monetæ vrbis Romæ. In æde Iunonis monetæ, quæ est in tertia vrbis regione, pecuniam Romæ percussam fuisse auctor est Suidas, [p] cum Romani, inopi, pecunia indigerent in bello cōtra Pyrrhum & Tarentinos, Iunoni supplicarunt, quæ respondit, non defuturam illis pecuniam, si armis iustè vterentur, quod cum illis ex voto successisset, iunonem monetam sunt venerati, & ob consilium in eius templo monetam cudi voluerunt. Hæc Suidas: Liuius, [q] & Cicero [r] aliam Iunonis monetæ originem tradunt.

4 PROCVRATOR monetæ Lugdunensis.

5 PROCVRATOR monetæ Arelatensis, de qua vrbe supra. Imperante Iustiniano hic non vultus Principis, ut alibi, monetæ imprimebatur, sed ipsorum Arelatensium insigne. Procopius, [s] vt Gallias, inquit, Germani haberent, Iustinianus permisit. ex quo tempore Principes Germanorum Massyliam, & cetera circa id mare, loca tenuerunt, vnde & Arelate resident. Aureum numum natiuo è Galliarum metallo hi cudunt, non Romani Imperatoris, vt ceteri solent, imagine, sed sua impressa, qui erat genius forma hominis alati percussus. Hæc ille.

o in 8.

p l uer. μονῆτα.

q lib. 7.

r in 2. diuin.

s lib. 3. de bello Gottho.

DE PROCVRATORIBVS Cynegiorum, aut Gynæciorum. Cap. XXXVIII.

CYNEGIVM locum esse ait Suidas, in quo feræ conficiebātur, vt erat Amphitheatrum vel leporarium a κυνὸς, quod canem significat. Hanc κυνηγίαν, Iustinianus appellat, [t] si ita legamus, venatio intelligeretur, qua feræ capiebantur ad Principis comitatum & mensam transmittendæ, & aliæ ad spectacula populo in Amphitheatro exhibendæ. Verum Cynegij lectionem non probo; Nam huic studio non certi procuratores, sed Duces in limitib. vacabant, qui vrsos, leones, aliasque feras uiuas ad Principem mittebant, nec vltra septem dies in ciuitatibus, per quas meabant, retineri poterant, nè ciues, qui illis cibaria ministrabant, nimis onerarentur. [u] Deinde stultum, ut puto, fuisset tot procuratores in prouincijs venandi causa aluisse, qui nec Comiti largitionum, sed potius castrēsi obsequi debuissent. His accedit, quòd in Oriente nulli C negiorum procuratores leguntur. Quare scriptorum culpa impressum exemplar deprauatum fuisse non dubito, & pro CYNEGIO GYNAECIVM reponendum, ut habent manuscripti, & Notitia Orientis. Postremò nulli in Occidente Gynæciorum procuratores inueniretur, qui texēdis tot Principis, militumve vestibus,

t in Nouell. 105. §. 2. seu Auth. de consulibus.

u l. 1. C. Theo. de venat. fera.

Digitized by Google

vestibus, nauium uelis, stragulis, linteis, & alijs ad instruendas mansiones erant necessarij. Quot essent in Oriente, non exprimitur: sed in Occidente XV. diuersis in prouincijs Gynæcia procurabant; duo in Illyrico, quatuor in Italia, vnus in Africa, duo in Gallijs, quinque in Belgis, & vnus in Britannijs, præter alios duos linificij procuratores. Erant autem sequentes.

1 PROCVRATOR Gynæcij Bassianensis Pannoniæ secundæ translati Salonis. Hæc textrina consueuerat esse Salonæ, quam diximus esse in Dalmatia, ad littus maris Hadriatici: Inde, ut credo, propter Barbarorum excursiones Bassianam est translata, quæ urbs est in Pannonia inferiore, siue secunda, prope Sauum flumen ad radices montis Tharsij, vbi hic procurator telas texi curabat.

2 PROCVRATOR Gynæcij Sirmiensis Panoniæ item secundæ. Sirmium Danubium versus propius Septentrionem non longe distat a Bassiana, de quo supra in Fabricis.

3 PROCVRATOR Gynæcij Ionensis Dalmatiæ à Spalato. Hic fuit palatium Diocletiani propè Salonam, inquit Volaterranus, & quoniam se Iouem, vel Iouium appellabat, præter milites quos Iouianos dixit, etiam hanc regionem Spalato proximiorem à se Iouiam nominauit, vbi hoc tempore à Spalato propter vicinos hostes remotum Gynæcium exercebatur.

4 PROCVRATOR Gynæcij Aquileiensis Venetiæ inferioris: superior enim Venetia est ultra Tilauentum flumen, alij dicunt Natiionem.

5 PROCVRATOR Gynæcij Mediolanensis Liguriæ.

6 PROCVRATOR Gynæcij vrbis Romæ, vbi præcipuè rerum pretiosarum textrina erat.

7 PROCVRATOR Gynæcij Canusini, & Venusini in Apulia; Canusium est iuxta Aufidum amnem propè Cannas, vbi memorabilem cladem ab Hannibale Romani acceperunt, non longè abest a Venusia patria Horatij poetæ.

8 PROCVRATOR Gynæcij Carthaginensis Africæ. Hoc solum Gynæcium erat in Africa.

9 PROCVRATOR Gynæcij Arelatensis prouinciæ Viennensis. olim Vienna erat caput Allobrogum, vnde Viennensis ad Rhodanum vsque extendebatur, ac Arelate continebat. Hic erat etiam locus thesauri, & brambacariorum, vbi & iura Constantinus condidit, [a] & moneta cudebatur. Eiusque meminerunt iureconsulti. [b]

a l.6. C.T. de appellat.
b l.13. de insti. l. 34. de usufr. leg.

10 PROCVRATOR Gynæcij Lugdunensis. Hic etiam erat thesaurus Principis, & moneta percutiebatur.

11 PROCVRATOR Gynæcij Remensis Belgicę secundæ Remi non longè absunt Parisijs ultra Sequanam flumium in Belgica secunda apud itinerarium, ibi quoque erat fabrica spataria, præpositus brambacariorum, ibi idem Valentinianus quandoque iura scripsit. [c]

c l.2. C. de can. frum. urb. Rom. l.2. C. d postlim.

12 PROCVRATOR Gynæcij Tornacensis Belgicæ secundæ, vulgo Tornac. itinerarium legit Turracum.

13 PROCVRATOR Gynæcij Triberorum Belgicæ primæ. Triberi aliàs Treuirenses dicūtur: apud quos & Comes priuatarum suum gynæcium priuatum habebat.

14 PROCVRATOR Gynæcij Augustoduni translati Metis. Augustodunum est in montibus Cemenorum in Burgundia, quo Metis translatum est gynæcium: Metis autem non longè est à Triberis.

15 PROCVRATOR Gynæcij in Britannijs Drētensis.

PRAETER hos erant & Procuratores Linificij ad comparandum linum instituti duobus in locis. in quibus magna colligebatur lini copia. Primus erat Biennensis Galliarum; puto legendum Biernensis, prope montes Pyreneos in Gallijs, vel Viennensis, quæ est metropolis Delphinatus in Allobrogibus inter Isaram & Rhodanum flumina: Galliæ, inquit Plinius, loquens de lino, hoc reditu censentur: In Aemilia uero Italiæ Fauentinum linum laudat. Alius erat in Italia Procurator linificij Rauennatium etiam nunc lini prouentu celebratorum, qui linum ad lintea, mantilia, indusia, aliasque uestes ad vsum Principis & aulæ excoli, conficique curabat. Rauennam, vt auctor est Zosimus, [d] Imperij sedem Honorius transtulit, vbi plura ipse iura, & alij sequentes Principes condiderunt. [e] Rauenna, inquit, est metropolis Flaminię, prisca ciuitas, colonia Thessalorum Rhene dicta, quòd eam aquæ ab omni parte circumfluunt, non autem, velut Olympiodorus Thebanus ait, quòd Rhemus Romuli frater huius vrbis conditor fuerit. Hoc enim Quadrato relinquere debuerat, qui de hac vrbe in historia Marci Principis id enmmemorauit: Hæc Zosimus. Iornandes [f] eam ad ostia Eridani amoenissimum portum habuisse scribit, CCL. naues tutissima statione continentem: is tum Iustiniano imperante, in spaciosissimos, & speciosissimos hortos cōuersus erat; Vrbs ipsa Trigemina tribus etiam nominibus appellabatur, prima Rauenna, vltima Classis, media Cęsarea, inter urbem & mare plena mollitie, arenaque munita, & vectationibus apta. Hæc Iornandes.

d in 5.
e l. 10. C. de iure fisc. l. 4. C. de bo. vacā. l. 2. C. ut intr. cert. temp. crim. act. l. fi. C. de rerg. reia. l. 35. C d adult. l. vlti. C. de his qui accu. pos. l. 9. C. de reuoc. donat. l. fin. C de postlim. reuers.
f de reb. Geticis.

DE PROCVRATORIBVS Baphiorum. Cap. XXXIX.

NOVEM alij sub eodem Comite Largitionum Occidentis erāt Procuratores Baphiorū, in quibus totidem in locis purpura ad vsum Principis, lana, & sericum tingebantur, [g] quod a priuatis fieri primus Nero prohibuit, ut auctor est Tranquillus, [h] post quem alij Principes id capitali pœna imposita districtius uetarunt. Gratianus [i] ad Faustum Comitem largitionum, fucandæ, inquit, aut distrahendæ purpuræ vel in serico, vel in lana facultatem nullam habere posset priuatus: sin autem aliquis supradicti muricis vellus vendiderit, fortunarum & capitis sciat se subiturum discrimen: Cum ergo vsus purpuræ ad solum Principem spectaret, pluribus in locis coquebatur, & eius uestes tingebātur. Baphiorum autem erant hi procuratores.

g l.2. C. quæ res ven. poss. l. 3. & seq. C. de vestib. holob.
h cap. 32.
i in l. 1. C. quæ res ven. non poss.

PROCVRATOR Baphij Tarentini Calabriæ; nota est ciuitas, ubi purpura excoquebatur.

PROCVRATOR Baphij Salonitani Dalmatiæ, de quo supra.

PROCVRATOR Baphij Cissensis Venetiæ, & Histriæ, pro Cissensis, lego Cistensis, genus est tincturæ; florem cisti rosaceum uel puniceum imitans, auctore Plinio, & Dioscoride. Rhodinum iura appellant, [k] colorem cissites gemmæ intelligit, quæ, inquit Plinius, [l] in candido collucet, hederæ folijs similis. Hoc Baphium per totam ferè Venetiam Histriamque exercebatur: vnde Cissensis loci nomen esse non potest.

k l.3 C. de uestibus holober.
l lib. 37. c. 25.

4 PROCVRATOR Baphii Syracusani Siciliæ. Siracusis in Sicilia tingebatur lana & sericum.

5 PROCVRATOR Baphiorum omnium per Africam; quæ plura erant, sed eorum loca reticentur.

6 PROCVRATOR Baphij Girbitani prouinciæ Tripolitanæ.

7 PROCVRATOR Baphii insularum Balearium in Hispania, nunc Maiorica & Minorica appellantur.

8 PROCVRATOR Baphii Telonensis Galliarum; lego Tollonensis, à Tollona prope Massiliam ad littus maris.

9 PROCVRATOR Baphii Narbonensis in Gallijs.

DE

Digitized by Google

DE PRAEPOSITIS BRAMBARICANORUM, seu Argentariorum. Cap. XL.

ARGENTARIOS à Barbaricariis, tam Constantinus [a] quam Gratianus, [b] de officio Comitis largitionum agens distinguit. Nomina vero ferè pro iisdem ponit & Brambaricarios uocat. Leo A.[c] Barbarios mendosè, vt puto, pro Barbaricariis appellat. Hic Argentarii sunt qui vasa argentea fabricant, quos Iauolenus.[d] fabros argentarios nominat. Iustinianus [e] argenti distractores. Barbaricarii uero sunt, qui, ut ait Poeta, [f] thoracas ahenos, aut leues ocreas lento ducunt argento. Donatus, [g] Barbaricarii, inquit, dicuntur, qui ex auro coloratis filis exprimunt hominum formas, animalium, & aliarum specierũ imitatam subtilitate veritatẽ. Quod a Barbaris hęc opera emanarint barbarica sunt appellata, & Barbaricarii eorum operatores. Valentinianus ad Tacianum Comitem largitionum scribit, [h] Antiochiæ octo cassides totidemque buculas auro tectas deauratasque singulis XXX. diebus solitas fabricari. Sub his ergo tam, qui aurea argenteaque vasa quam qui vestes auratas signis conspicuas & alia huiusmodi faciebant. Hi in Oriente sub hoc Comite non inueniuntur, fortè quia in fabricis hæc ars sub Magistro officiorum exercebatur. [i] Tribus uero in locis Occidentis pro Principe uasa & arma deaurata elaborabant, quibus sub Comite Largitionum tres sequentes imperabant.

1 PRAEPOSITVS Brambaricariorum, siue Argentariorum Arelatensium.

2 PRAEPOSITVS Brambaricariorum siue Argẽtariorum Remensium.

3 PRAEPOSITVS Brambaricariorum, siue argẽtariorum Triberorum, de quibus suis locis supra dictum fuit.

[a] l. 1. C. de excu sat. artific.
[b] in l. scrinijs. 7. in fin. C. de pal. sacr. largit.
[c] in l. 5. C. de agẽtib. in reb. alias est l. 1. C. de prępos. agent. in reb. erit. sequen.
[d] in l. pen. ff. de aur. & arg. leg.
[e] in l. vlti. C. de pign. l. pen. § vlt. C. de const. pecu.
[f] in 7. Aeneidos.
[g] in 2. Aeneid.
[h] in l. 1 C. Th. de fabricensib.
[i] l. 5. C. de agen. in reb.

DE PRAEPOSITIS BASTAGARUM. Cap. XLI.

BASTAGAM onus esse transferendi res Principis, uel arma cõmeatumve ad milites in Orientali imperio diximus: Hæc plaustris, equis, nauibusq; vehebantur. Sed hic fortè de nauticis tãtum intelligit, ubi octo nominãtur bastagæ, quarum quatuor diuersis uicibus in Orientem; aliæ quatuor in Occidentem ibant, singulæque a suis Prępositis sollicitabantur, qui erant cohortales. Nam Valentinianus apparitoribus Syriæ bastagæ curam remittit, quod aliorum cohortalium id onus fuisse indicat. [k] Bastaga ad milites spectans a Præfecto Prætorio, [l] seu eius officio, uel proximo Pręside indicebatur, ut arma, annona, sarcinę & similia transferrentur. Militares vero vestes, vel pecunia transferenda, & alia huiusmodi, ad Comitem Largitionum pertinebant, Tertiocerriusq; eius officii, quemadmodum in Oriente, rerum transuectarum tempus, numerum, & qualitates in codices referebat. At Bastagę, quibus vestes Principis & eius argentum, supellex, & alia huiusmodi transferebantur, ad Comitem priuatarum spectabant. Vt uero tutius irent, Bastagas pars legionis III. Italicæ sub duobus Pręfectis comitabatur, qui singuli peditibus circiter mille imperabãt. Alię tres partes huius legionis sub aliis tribus Pręfectis, limitem Reticum custodiebãt, quemadmodum sub eius Duce videbitur. Prępositi autem bastagarum erant sequentes.

[k] l. 3. C. de cohor.
[l] l. 2. C. de quib. mun. uel præst. nem. lic. se excus.

PRAEPOSITVS Bastagę primę Orientalis, & quartę. Hę transuectiones erant specierum, quę ex Oriente quater quolibet anno nauibus aduehebantur, vt lana, sericum, byssus, purpura, & fortè frumentum ex Alexandria, saccarum, cinnamomum, & cetera, quę a Marciano recensentur. [m] Is Prępositus primam, & quartam trãsuectionem curabat, sed uerendum ne delendum sit Quartæ: Nam alius legitur infra Quartę Orientali bastagę pręfuisse.

[m] in l. vlt. § species. ff. de publi.

ALIVS Prępositus curam habebat secundę & tertię bastagę, seu transuectionis Orientalis, id est, rerum ex Oriente aduehendarum. Hic etiam uereor ne superfluum sit uerbum, tertię, cui infra alius datur Pręfectus.

TERTIVS igitur fuit Prępositus bastagę tertię Orientalis.

PRAEPOSITVS Bastagę quartę Orientalis: Hęc uitio librariorum bis repetitur, sicut & tertia. Itaq; quęlibet bastaga suum habuit Prepositum. Hi erant Prępositi Orientali bastagę: Sequentes uero Occidentali, quę tendebant in Occidentem, & Gallicana appellatur.

PRAEPOSITVS Bastagę primę Gallicanorum, & quartę. Hic erat Pręfectus transuehendis rebus ex Galliis, aut per Gallias. Sed cum quarta nominetur bastaga Gallicana, oportuit esse secundam & tertiam quę hic reticentur: vnde mendosum hunc codicem fuisse oportet; & secundæ tertiæque bastagæ præpositum desiderari. In Oriente Præpositi bastagarum generaliter nominantur, nulla primæ, aut secundæ tertiæ ve facta distinctione

Præter hos Comes unus commerciorum per Illyricum in Occidente, & non in alijs prouinciis, sub generali Comite largitionum reperiebatur, cũ quatuor essent in diuersis Orientis prouinciis, quorum officium ibi est declaratum.

Comes Largitionum Occidentis eadem habebat insignia, quæ Comes largitionum Orientis, idemq; planè officium, in quo mendosè ibi scriptum est, ab anularensibus, hic rectè, á milliarẽsibus, qui sunt genus monetæ, ut ibi est explicatum. Hic etiam primis quinque primiceriis, & cuique plura scrinia tribuuntur, in Oriente singula singulis. Item in codice impresso, mendosè legitur Primicerius numerorum pro numerariorum, ut habent manuscripti, in ceteris conueniunt. Vrsini codex in insignibus præter grande scrinium claustris, ac ferreis laminis firmatũ, aliud rotundum armarium ostendit rotundo hemisphęrio rectum, & tres fibulas ad saccos claudendos & transfigendus. Madrucianus quoque duas arcas, luteam & cœruleam claustris firmatas habet, & quatuor fiscos operculo obserratos, & quintum aureos effundentem. Loculos præterea & fibulas, aliaque in Orientis largitione ostensa, & ibi declarata. Hæc de largitionibus sufficiant: nunc ad Comitem rerum priuatarum est ueniendum, cuius ministrorum breuiarium subieci.

Comes rerum priuatarum Occidentis imperat.

- *Comitibus II.*
  - *Largitionum priuatarum.*
  - *Gildoniaci patrimonij.*
- *Rationalibus XI.*
  - *Rerum priuatarum per Illyricum.*
  - *Priuatarum per Italiam.*
  - *Priuatarum per Italiam.*
  - *Rei priuatæ per vrbem Romanam, & suburbicarias regiones cum parte Faustinæ.*
  - *Rei priuatæ per Siciliam.*
  - *Rei priuatæ per Africam.*
  - *Rei priuatæ per Hispanias.*
  - *Rei priuatæ per Gallias.*
  - *Rei priuatæ per V. prouinci*
  - *Rei priuatæ per Britannias.*
  - *Rei priuatæ fundorum domus dominicæ per Africam.*
- *Procuratoribus XI.*
  - *Rei priuatæ per Siciliam.*
  - *Rei priuatæ per Apuliam, & Calabriam, siue saltus Carminianenses.*
  - *Rei priuatæ per Sequanicum, & Germaniam primam.*
  - *Rei priuatæ per Dalmatiam.*
  - *Rei priuatæ per Sauiam.*
  - *Rei priuatæ per Italiam.*
  - *Rei priuatæ per vrbem Romam.*
  - *Rei priuatæ per vrbicarias regiones rerum Iuliani.*
  - *Rei priuatæ per Mauritaniam Sitifensem.*
  - *Rei priuatæ Cynegiorum Triberorum.*
  - *Cynegij Iuuarensis rei priuatæ Mati translatæ anhelas.*
- *Præpositis II.*
  - *Bastagæ rei priuatæ Orientalis inferioris.*
  - *Bastagæ priuatarum Galliarum.*

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS

Comitis Priuatarum.

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Comitis rerum Priuatarum.

COMES *Largitionum priuatarum.*

COMES *Gildoniaci patrimonij.*

RATIONALIS *rerũ priuatarum per Illyricum.*

RATIONALIS *rerũ priuatarum per Italiam.*

RATIONALIS *rei priuatæ per Italiam.*

RATIONALIS *rei priuatæ per Vrbem Romam, & suburbicarias regiones cum parte Faustinæ.*

RATIONALIS *rei priuatæ per Siciliam.*

RATIONALIS *rei priuatæ per Africam.*

RATIONALIS *rei priuatæ per Hispanias.*

RATIONALIS *rei priuatæ per Gallias.*

RATIONALIS *rei priuatæ per quinque prouincias.*

RATIONALIS *rei priuatæ per Britannias.*

RATIO-

RATIONALIS *rei priuatæ fundorum domus diuinæ per Africam.*

RATION. *aliàs.*

PROCVRATOR *rei priuatæ per Siciliam.*

PROCVRAT. *rei priuatæ per Apuliam, & Calabriam, siue saltus Carminianenses.*

PRAEPOSITVS *rei priuatæ per Sequanicum & Germaniam primam.*

PROCVRAT. *rei priuatæ per Dalmatiam.*

PROCVRAT. *rei priuatæ per Sauiam.*

PROCVRAT. *rei priuatæ per Italiam.*

PROCVRAT. *rei priuatæ per vrbem Romam.*

PROCVRAT. *rei priuatæ per Vrbicarias regiones rerum Iuliani.*

PROCVRAT. *rei priuatæ per Mauritaniam Sitifensem.*

PROCVRAT. *rei priuatæ Cynegiorum Triberorum.*

PROCVRAT. *Cynegei iuuarensis rei priuatæ. Meti translata Anbelas.*

PRAEPOSIT. *Bastaga rei priuatæ Orientalis inferioris.*

PRAEPOSITVS *Bastaga priuatarum Galliarum.*

OFFICIVM *autem suprascripti viri illustris Comitis rerum priuatarum habet.*

PRIMICARIVM *totius officij.*

Primiscrinium Beneficiorum.

Primiscrinium rationum.

Primiscrinium securitatum.

Primiscrinium largitionum priuatarum.

Scriniarios etiam reliquos suprascriptorum Scriniorum.

Secundicerium totius officij, qui tractat chartas officij.

Cæteros etiam Palatinos. Sed in manuscriptis.

Comes Gildoniaci patrimonij habet procuratores, præpositos, & rationales per diuersas prouincias, vt Comes rerum priuatarum. & Secundocerium totius officij, qui tractat chartas officij.

DE ILLVSTRI COMITE RERVM priuatarum. Cap. XLII.

COMMENTARIVM.

COMITIS Largitionum æmulus Comes rerum priuatarum fuit, qui suos & ipse Comites priuatarum II. Rationales XI. & Procuratores XI. atque duos Præpositos habuit. Primus Comes fuit priuatarum largitionum, sicut alij erant per Illyricum, Italiam, & Africam sub Comite largitionum, qui salaria aulicis, & alijs quibusdam soluebant. Alter fuit Comes Gildoniaci patrimonij, quod Gildo in Africa Comes possederat. Is circa annum salutis 395. vtriusque militiæ Magister in Africa fuerat, vt epistola Theodosij Magni ad eum scripta indicat.[a] Post cuius mortem tyrannide arrepta à fratre iussu Honorij profligatus, & necatus est, eiusque bona publicata, quæ Gildonis patrimonium sunt dicta. Paulus Diaconus,[b] interea, inquit, Gildo Comes Africæ cognita Theodosij morte, arbitratus minimã in paruulis spem fore, Africam iure proprio cœpit vsurpare. Huius frater Mescelzer Germani perfidiã perhorrescens, in Italiam rediјt. Gildo duos eius filios, quos pater reliquerat, dolo circumuentos occidit. Ad hũc iam hostem insequendum Mescelzer frater missus est. Is iam a Theodosio sciens quantum viribus desperatissimis oratio hominis, per fidem Christi, clementiam Dei impetraret, Caprariam insulam adijt, inde secum sanctos viros adducens, cũ quibus, orationibus, & ieiunijs dies aliquot continuauit, & noctes: ante triduum quoque quam hosti contiguus foret, cernit noctu Beatum Ambrosium defunctum, qui Victoriam caperet, diem sibi indicantem, ac locum, & tertio demum die post noctem orationibus, hymnisque peruigilem, cum quinque solum modo millibus, aduersus octoginta millia hostium pergens, eos Dei nutu sine bello in deditionem accepit. Quo viso auxiliares Gildonis Barbari illico terga dedere, Gildo & ipse fugam arripiens, ascensa naui cum in Africam rediјsset, post aliquot dies strangulatus interijt. Hæc Paulus Diaconus. Idẽ Claudianus Marcellinus Comes, & Zosimus, Gildo gentilis seu paganus Saluinam filiam reliquit Nefridio ex sorore Placillæ Augustæ nato nuptam, quam viro amisso D. Hieronymus[c] ad viduitatem hortans solatur. Gildonis bona sunt in Principis ærariũ relata: Fuit is annus humanæ salutis CCCCI. quo Honorius tum ea bona Peregrino Comiti & Procuratori diuinæ domus per Africam commisit,[d] quibus alia eius Satellitum accessere.[e] Tandem cum peramplum hoc esset patrimonium, & plures in regiones dispersum, proprius ei datus est Procurator, Gildonis appellatus, qui rationales, Procuratores, & Præpositos illi præfecit, propriumque officium velut ipse Comes priuatarum habebat. Vnde in manuscriptis additur hæc clausula, quæ in impressia desideratur. Comes Gildoniaci patrimonij, habet Procuratores. Præpositos, & rationales per diuersas prouincias, vt Comes rerum priuatarum, & Secundocerium totius officij, qui tractat chartas officij. Hunc esse arbitror, qui in indice Præfecti Italiæ Præfectus fundorum patrimonialium appellatur.

Rationales quoque XI. Comes priuatarum habebat, qui rationes redituum bonorum Principis scribebant: quandoque rationales summæ rei appellantur, scilicet priuatæ. Sic Constantinus Bulephorum vocat,[f] sed plurimũ rationales rei priuatæ dicũtur, vt Constantinus Aemilium appellat.[g] Hi erant XI.

1 Vnus priuatarum per Illyricum, qui bonorum ibi publicatorum, & aliarum principis rerum curam habebat.

2 RATIONALIS rerum priuatarum, per Italiam, qui rationes ibi Principis redituum scribebat.

3 RATIONALIS rei priuatæ per Italiam: quemadmodum enim plures erant in Italia rei priuatæ Procuratores, vnus per Italiam, alius per apuliam & Calabriam; & tertius per vrbicarias regiones rerũ Iuliani, præter eum, qui res Romæ curabat, ita duo in Italia erant rationales rerum priuatarum rationes in Codices referentes; Procuratores vero bona ipsa administrabant, & reditus exigebant. Madrucianum exemplar hic vnum rationalem ponit, quem infra repetit.

4 RATIONALIS per vrbem Romam, & suburbicarias regiones cũ parte Faustinæ. Pars hic pro substantia ponitur. D. Gregorius,[h] ornamenta, ait, de Antonini parte vel substantia tecum defer. Quinque verò Faustinas fuisse inuenio. Rupiliam Faustinam, auiam paternam M. Aurelij Antonini. Galleriam Faustinam Augustam, vxorem Pij Antonini, Anniã Faustinam, eius filiam, & vxorem M. Aurelij Antonini, & aliam vxorem Maxentij, quæ D. Catharinæ martyrio, & prodigijs commota, & ipsa Christiana facta, martyrque Alexandriæ fuit. Vltima fuit Faustina Cõstantij Principis filij Magni Constantini vxor. Marcellinus,[i] Constantius, inquit, eodem tempore, Faustinam nomine sortitus est coniugem, amissa iam pridem

[a] Constantinopoli scripta est l. vlt. C. ad l. Iul. de adulter.

[b] lib. 13. in princip.

[c] in episto. 9.

[d] l. 1d. C. T. de bon. proscriptio.

[e] d. l. 56.

[f] in l. 9. C. vbi caus. fiscal.

[g] in l. 2. C. de bon. vacantib.

[h] lib. 11. epi. 30.

[i] lib. 21.

pridem Eusebiæ, cuius fratres erant Eusebius, & Hypatius viri Consulares, corporis, morumque pulchritudine pluribus ante stâtes. Hæc ille. Vnam de prioribus Faustinis intelligit, postrema enim Romæ habitasse non legitur. Hæc prædia per manus in posteriores Principes transierunt, quæ pars Faustinæ appellantur. Suburbicariæ autem regiones Picenum, & Tuscia significantur. Honorius, & Theodosius, [a] Picenum, inquiunt, & Tusciam suburbicarias regiones septimam tributorum iubemus agnoscere. Valẽtinianus etiam Picenum suburbicarium nominat, [b] Rufinus quoq; suburbicarias ecclesias, vt puto, Tusciam & Picenum nuncupat. [c] Fortè quod deficientibus vrbicarijs regionibus, de quibus infra, annonã vrbi subministrarent.

a in l.12. C.Th. de indulgen. debitor.
b in l.9. C.T. de annon. & tribut.
c lib. historiar. 1. cap. 1.

5 RATIONALIS rei priuatæ per Siciliam.

6 RATIONALIS rei priuatæ per Africam. Constantino imperante Seuerus rationalis Africæ erat, [d] cui Maximus successit. [e] Hic eius prouinciæ reditus in Codices referebat. Alius Magister rei priuatæ per Africã dictus, prædia Principis administrabat: qualis fuit Domitius Bracuntius Magister rei priuatæ per Africam nuncupatus, [f] qui etiam Procurator vocabatur: ferè enim omnes prouinciæ vbi priuatum erat Principis patrimonium, Rationalem & Procuratorem habebant.

d l.4. C. Theo. de iure fisci.
e l.1. C.T. de metallis.
f l.4. C.Theo. de iu. fisci.

7 RATIONALIS rei priuatæ per Hispanias. Citeriorem Hispaniam intelligit: nam alius erat rationalis quinque prouinciarum ultra Iberum, ad quos Constantinus quandoque scripsit. [g]

g l.1. C.T. de his qui se defer.

8 RATIONALIS rei priuatæ per Gallias.

9 RATIONALIS rei priuatæ per quinq; prouincias in vlteriore Hispania, de quibus supra.

10 RATIONALIS rei priuatæ per Britannias.

11 RATIONALIS rei priuatæ fundorum domus diuinæ per Africam. Hæc erant prædia Tamiaca nũcupata, [h] ad impensas in domo Principis faciendas destinata, quæ latifundia ob amplitudinem propriũ habuere rationalem, & proprium administratorem; qui Comes ac Procurator diuinæ domus uocabatur. Fungebatur autem hoc officio Peregrinus, Honorio imperante. [i]

h tot. tit. C. de præd. tamiac.
i l.16 C.Theo. de bon. proscript.

RATIONALIS rei priuatæ per Siciliam: qui per errorem hic est repertus: aut dum in Sicilia erant rationales, quod non puto. Quare forte pro rationali, legendum est Procurator. Alius fuit rationalis trium prouinciarum, idest, Siciliç, Sardiniç, & Corsiec, qui publicorum tributorum, & aliorum ad largitiones pertinentium rationes tractabat, nec ad res priuatas spectabat. Et quia trium insularum bona publicata omnia cum rebus Siciliæ computabantur, & forsan in Sicilia tantum, & non in alijs duabus insulis prędia Princeps possidebat, solum Sicania rei priuatæ rationalem & procuratorem habuit. Qui bona emphyteutica, aliasq; res Principis curabant, generaliter palatini vocabantur. [k] Cum verò in prouincijs rationales exactæ pecuniç rationes scriberent, procuratores verò reditus Principis, & bona administrarent, hi pari numero XI. illis subnectuntur.

k l.1. C. de offic. com. sac. patrim.

1 PROCVRATOR rei priuatæ per Siciliam.

2 PROCVRATOR rei priuatæ per Apuliam & Calabriam, siue saltus Carminiacensis: nomen proprium illius nemoris, quod erat in Calabria seu Apulia.

PRÆPOSITVS rei priuatæ per Sequanicum, & Germaniam primam, idem est qui & Procurator, in Oriẽtali [l] etiam Notitia appellatur, Præpositus gregum & stabulorum, qui erat procurator saltuum.

l l.14. C. Theo. de indulg. debitor.

3 PROCVRATOR rei priuatç per Dalmatiam.

4 PROCVRATOR rei priuatæ per Sauiam.

5 PROCVRATOR rei priuatç per Italiam.

7 PROCVRATOR rei priuatç per vrbem Romã.

7 PROCVRATOR rei priuatæ per vrbicarias regiones rerum Iuliani. Vrbicarias regiones nõ XIIII. Romæ, quæ vrbanç appellãtur, significari puto, sed alias, quç certam annonam ad vrbem conferebant, & videntur in Africa fuisse. Constantius, [m] non per Italiam, inquit, tantum, sed etiam per vrbicarias regiones, & Siciliam patrimonialium fundorum vires seruandas esse perspeximus. Item Gratianus. [n] Sinceritas tua idipsum per omnem Italiam, tum etiã per vrbicarias Africanasque regiones, ac per omne Illyricum prçclara oraculi huius auctoritate firmauit. Ita etiam Arcadius, & Honorius in quodam rescripto intelligunt. Didium credo Iulianum intelligit, qui creatus Imperator Didiç Clarç filiæ emancipatç patrimonium, quod habebat opulentum dedit, & Augustam appellauit, sed ipso occiso, & Seuero Imperatore declarato, ei cum nomine Augustç patrimonium est ademptum, & in fiscum relatum, vt in eo auctor est Spartianus: & quia amplum fuit id patrimonium proprium habuit Procuratorem. Fuit & Iulianus Licinius, ab Opilio Vlpiano in insulam deportatus, & ab Antonino Caracallo honoribus quidem ordinique restitutus, sed bona nunquam recepit, [o] de quo via potest intelligi, cum non appareat eum tot bona possedisse, vt proprium procuratorem habere meruerint.

m l.9. C.Theo. de extraor. seu sordid. mun.
n in l.1. C.Th. si per obreptio.
o l.1. & 5. C. de sentent. pass.

8 PROCVRATOR rei priuatç per Mauritaniam Sitifensem, de qua in eius Pręside.

9 PROCVRATOR rei priuatç Gynęciorum Triberorum, qui sunt in Belgica prima, in priuatis saltibus Principis, in quibus venationes exercebantur, & hoc si legamus Cynegiorum, sed manuscripti rectius habent Gynçciorum, loca vbi mulieres lanificia exercebant, & uestes texebant: neque enim opus fuit Comiti priuatarum Triberis venationi aliquem pręficere. Hic etiam Gynæcium Comes largitionum ad vsum militum & publicum exercebat, & Comes priuatarum aliud ad usum proprium Principis.

10 PROCVRATOR Cynegij Iuuarensis rei priuatæ Meti translati Anhelas; & hic legendum Gynęcij. Iuuarensis autem nomen est loci Iuuara dicti, in Belgica prope Anhelas, quo Gynæcium Meti uelut in locum opportuniorem fuerat translatum. Exemplar Vrsini legit Viuatensis. Iouense oppidũ in Pannonia Notitia infra statuit, de quo non puto hic intelligi. Beatus Rhenanus lib. 1. de Francia, c. 7 Iuuariam ea itinerario Augustano appellat, & vulgo Salteburgum.

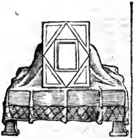
11 PRÆPOSITVS Bastagæ rei priuatæ Orientalis inferioris, hæc erat pro transuehendis rebus priuatis Principis, ut pecunia ea priuato patrimonio exacta, & alijs huiusmodi, quæ hic Comes ære Principis priuato, in eius & Augustæ atque aulicorum vsum emebat. Quemadmodum & alia ad vsum publicum, & militum transuehi curabat Comes sacrarum largitionum. Inferiorem verò Bastagam hanc Orientalem fortè appellat, tanquam minorem, ad aliarum differentiam, quas Comes largitionum procurabat, quç erant maiores.

PRAEPOSITVS Bastagç priuatarum Galliarum, quç ex prędijs Principis inde transuehebantur, aut species priuata eius pecunia emptæ conducebantur.

Officium verò Comes rerum priuatarũ Occidentis, & insignia habet, quemadmodum dictum est in Orientali. Hi sunt duo magistratus, ad quos vniuersa tributa, & quicquid à populis, vel aliunde exigebatur, deferri consueuerat. Codex Vrsini clausulam addit huiusmodi. Habet Comes iste & Rationales, & Præpositos, ac Procuratores, ut supra scripti, scilicet rerum priuatarum per diuersas prouincias, & vltimo Secundocerũ totius officij, qui tractat chartas officij, & subdit. Multa desunt vsque ad hoc signum • quod est infra sub Primicerio Notariorum, vnde multa videntur desiderari. Quæcunque tamen sunt in impresso, in eo reperiuntur.

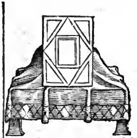
NOTITIA

COMES DOMESTICORVM PEDITVM. — COMES DOMESTICORVM EQVITVM.

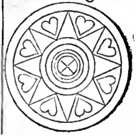

DOMESTICI PEDITES.

DOMESTICI EQVITES.

NOTITIA.

Sub dispositione virorum Illustrium Comitum domesticorum equitum siue peditum.

DOmestici Equites.
Domestici Pedites.
Deputati eorum.
Sub dispositione viri Spectabilis Primicerij sacri cubiculi.

De Comitibus domesticorum Peditum, & Equitum. Cap. XLIII.

COMMENTARIVM.

EODEM modo se habēt Comites domesticorum peditum, & equitum Occidentis, quo Orientis. Insignia uerò hæc habet Comes domesticorum peditum. In rubra parma vmbilicum decussatum, cuius partes superior & inferior albæ sunt, reliquę purpureæ, & tribus circulis rubro, alboque, & ultimo latiore, luteo, cinguntur. Inde octo acutę cuspides luteæ emanant, inter quas octo lutea corda prominent; Rubeus limbus marginem ambit. Alter Comes Equitum idem ferè gestat insigne, nisi quod quattuor circuli, duo albi, & alii lutei globum amplectuntur, ad indicandam arctissimam vtriusque Imperii coniunctionem, quod bini duplicatique circuli insinuant. Luteus item limbus clypeum ambit Portendit utrumque symbolum orbem Rom. qui uidetur diuisus, esse vnum, & ad feriendos atrociter hostes munitum. Mucro enim cladem minatur, cor animum ad inuadendum, aut consilium prudentiamque, ut Pierius docet Manuscripti cœruleam parmā habent. In Madruciano equitum corda flammas emittunt, quæ ardentes esse ad pugnandum animos militum pro Principe innuunt. Peditum flammæ in duas partes scindunt, vt ardentem in duos Principes amorem indicent. In cæteris quæ dicta sunt de Comitibus domesticorum Orientis, hic repetita intelliguntur. Huc usque illustres dignitates Occidentis, nunc spectabiles sequuntur.

NOTITIA CASTRENSIS SACRI PALATII.

NOTITIA.

Sub disputatione viri spectabilis Castrensis.

PAEDAGOGIA Ministeriales Dominici. curæ Palatinorum.
Officium autem uiri spectabilis Castrensis habet
Tabularium Dominicum.
Tabularium Dominæ Augustæ.
Adiutorem.
Cartularium, & Scrinium ipsius, & cęteros Palatinos officiorum.

De Primicerio sacri Cubiculi, & Castrensi palatij Occidentis. Cap. XLIIII.

COMMENTARIVM.

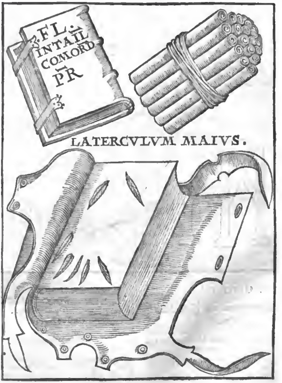
INTER spectabiles primus est sacri cubiculi. Primicerius, qui in impresso exemplari omittitur, in manuscriptis verò hæc leguntur. SVB DISPOSITIONE PRIMICERII VIRI SPECTABILIS SACRI CVBICVLI, nec aliud sequitur, unde aliqua necesse est desiderari, quemadmodum & in Oriente.

Secundum ſpectabiliũ eſt Caſtrenſis ſacri palatij qui menſam Principis, & totum palatium curabat Notitia impreſſa eadem huius refert inſignia, quæ ſunt Caſtrenſis Oriẽtis. Manuſcripti codices altum & cœruleum armarium oſtendunt, in ſummo lagenis plenum, quemadmodum eſt in impreſſis. Duas præterea menſas panibus onuſtas; inſuper verò duo repoſitoria vaſa cibis plena ſuſtinent, ea Madruciaous tecta oſtendit, Vrſini exemplar aperta, & epulis referta. prope aſtat liber mandatorum auro terga tectus, & ſuper abaco cœruleo, ſurrectoque tapeto inſtrato erectus, in cuius dorſo inſcriptæ ſunt notę, quas habent Comites & Duces limitanei. Huic alter iunctus eſt liber, quem rationum de impenſis in familiam factis eſſe puto. Parebant Caſtrenſi palatij pædagogia, miniſteriales dominici, & curę palatij, quemadmodum in Caſtrenſi Orientis eſt dictũ, idemque, quod ille habebat officium.

NOTITIA.

PRIMICERIVS

NOTARIORVM.

NOTI-

NOTITIA.

Sub cura uiri Spectabilis Primicerij Notariorum.

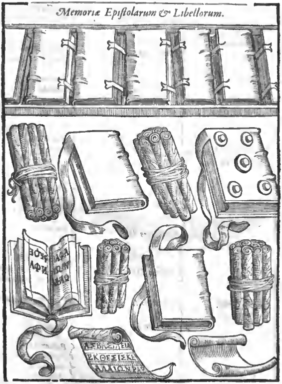
Notitia omnium dignitatum, & administrationum tam ciuilium quam militarium.
Officium autem non habet, sed Adiutores.

DE PRIMICERIO NOTARIORVM Occidentis. Cap. XLIIII.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA Primicerii Notariorum Occidentis in impressa Notitia in nullo ab Orientalibus differunt. Manuscriptus librum mandatorum viridi corio tectum, iisdemque notis inscriptum habent, vt Comites Limitanei & Duces, nempe F. L. IN TALL. COM. OR. PR. Non est autem hic codex mandatorum, qui ipsi detur, sed quem ipse magistratibus tradit, quem ad iudicandum præcipuum suum officium præfert. Sequuntur alii spectabiles palatii.

NOTITIA MAGISTER SCRINIORVM CVM INSIGNIBVS.

Memoriæ Epistolarum & Libellorum.

NOTITIA.

Magister Memoriæ annotationes omoes dictat, & emittit. Respondet tamen & precibus.

Magister Epistolarum legationes Ciuitatum, & consultationes, & preces tractat.

Magister Libellorum cognitiones & preces tractat.

DE MAGISTRIS SCRNIORVM Occidentis. Cap. XLV.

COMMENTARIVM.

MAGISTRI quoque scriniorum Occidentis eodem modo se habent, quo & Orientales: Sed hic Magister epistolarum (Græcarum) deest, quod pro more suo Romanus Princeps omnia Latinè scriberet. Quin olim iure cautum erat, vt Latine tãtum decreta interponerentur, [a] quæ sicut & sententias Cręci Imperatores Græcè ferri posse, postmodum sanxerunt. [b] Impressa Notitia eadem in hoc repræsentat insignia, quæ in Oriente posuit Manuscripti verò codices sea librorum terga, alternatim cœrulea, & lutea ordine disponunt, alternis item notis inscripta. cœruleorum hæ notę sunt, F. L. INTALL. COMOR. PR: Luteorum istę F. L. VALE MAG. E. P. IVSSI. D. quas ita interpretor. Fœlis liber veniens à laterculo, Magistri epistolarum iussione diuina. Hę notę in Oriente omittuntur. Sunt verò hi codices exempla librorum mandatorum, qui ipsis Magistris Scriniorum, a Primicerio notariorum tradebantur, sed memoriæ & libellorum, libris omissis, epistolarum tantum pro exemplo demonstrantur. Infra hos codices alij quattuor eum loris rubro tecti cernuntur, quorum vnus est apertus, alij clausi, quaterni item spectantur colligati chartarum fasciculi, qui libellos supplices, epistolas, probatoriasque referunt, quemadmodum in scriniis Orientis est dictum. Hæc de spectabilibus Palatinorum dignitatibus: Nunc spectabiles prouinciarum magistratus sequuntur, quos secundum Notitiæ ordinem explicaturi, a Proconsule Africę incipiemus: Sed prius breuiarium magistratuum, qui Pręfecto Prætorio parebant, pręmittemus, vt omnes simul repręsentati clarius conspiciantur.

[a] *l. decreta. 48. ff. de re iud.*

[b] *l. indicet. 12. C. de sent. & interloc. omn. iud.*

Præfectus Prætorio Italiæ prouinciis 29. Vicariis 4. imperat. sub quo

- *Proconsul.*
  - *Africa.*
- *Vicarius Romæ habet sub se prouincias X.*
  - *Consulares IIII.*
    - *Campania.*
    - *Tuscia, & Vmbria.*
    - *Picenum suburbicarium.*
    - *Sicilia.*
  - *Correctores II.*
    - *Apulia Calabriaque.*
    - *Brutij & Lucania.*
  - *Præsides IIII.*
    - *Samnium.*
    - *Sardinia.*
    - *Corsica.*
    - *Valeria.*
- *Vicarius Italiæ habet prouincias VII.*
  - *Consulares IIII.*
    - *Venetia & Histria.*
    - *Aemilia.*
    - *Liguria.*
    - *Flaminia, & Piceni annonarij.*
  - *Præsides III.*
    - *Alpes Cotiæ.*
    - *Rhetia prima.*
    - *Rhetia secunda.*
- *Vicarius Africæ V.*
  - *Consulares II.*
    - *Byzantium.*
    - *Numidia.*
  - *Præsides III.*
    - *Tripolitana.*
    - *Mauritania Sitifensis.*
    - *Mauritania Cæsarea.*
- *Vicarius Illyrici.*
  - *Consularis I.*
    - *Pannonia secunda.*
  - *Correctior I.*
    - *Sauia.*
  - *Præsides IIII.*
    - *Pannonia prima.*
    - *Noricum Mediterraneum.*
    - *Noricum Ripense.*
    - *Dalmatia.*

Classis Africana à Commodo instituta. Lamprid.

DE

DE PROCONSVLE AFRICAE, & eius insignibus. Cap. XLVII.

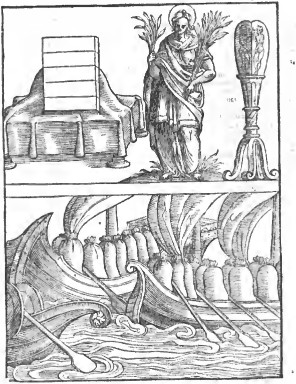
Capta à Scipione minore, atque incensa per xvii. dies Carthagine, Decemuiri eo missi, Africam in prouinciæ formam redegerunt, ut Appianus ait; Decretumque est ut eo Prætor quotannis mitteretur, qui postea Proconsul fuit, [a] ac primo ea prouincia facta est proconsularis. auctores Sext. Ruffus, & Iustinianus, [b] statutumque vt Proconsulem semper haberet. Vnde cum Proconsularis prouincia alio non adiecto, uel Proconsul simpliciter nominatur, Africæ intelligitur [c] Primus Marcellus Claudius in Africam missus est Proconsul. Nam Scipio antea non vt magistratus, sed Dux militum ibi bellum gessit, [d] Carthaginem postea Augustus instaurauit, sed submissiorem quã antea fuerat, vt Appianus [e] & Tertullianus [f] memorant. Quare hic proconsul Carthagini, & tractui ubi propriè Africa dicitur, imperans, sub se Consularem habuit, qui præerat regioni ultra Bagradam fluuium, ubi est Vticensis: & ideo in Notitia imp. esse legitur, sub dispositione spectabilis Proconsulis Africæ prouinciæ Consularis, scilicet est. In manuscriptis legitur, prouincia, & Consularis. Duos hic legatos ducebat propter amplam prouinciam & Auctoritatem illi datam: Sed Sext. Ruffus suo tempore totam eam, sub Consularibus fuisse refert, qui omnes cum Procõsule Præf Præt. Italiæ parebant. olim Proconsul Africæ legionem cum auxilijs regebat, sed C. Caligula eum ti mens proprium legioni Legatum præfecit; Tacitus [g] Legio, loquit in Africa auxiliaque tutandis imperij finibus sub D. Augusto, Tiberioque Principibus Proconsuli parebant. Mox C. Cæsar, turbidus animo, M. Syllanum obtinentem Africam, metuẽs ablatam Procõsuli legionem, misso in eam rem Legato tradidit: Aequatus inter duos beneficiorum numerus, & mixtis vtriusque mandatis, discordia quæsita auctaque: prauo certamine Legatorum ius adoleuit diuturnitate officij, vel quia minoribus maior æmulandi cura Proconsulum splẽdidissimus quisque securitati magis quam potentiæ consulebant: Hactenus Tacitus. Qui pro mandatis libros mandatorum vtriusque traditos intelligit; quod uerò ait æquatum inter eos fuisse beneficiorum numerum, legendum est beneficiorum, idest cohortalium & apparitorum, vt appellant iura. [h] Verum Aureliano imperante Proconsul Africæ etiam Dux limitis Africani fuit. Spartianus in Firmo tyranno eo tempore tres Firmos fuisse plerique Græcorum ignorant, vnum Præfectum Aegypti, alterum Ducem limitis Africani, eundemque Proconsulem. Hic P. P. Italiæ tantum parebat, non illius Vicario in Africa, sicut nec Proconsul Asiæ vel Achaiæ Orientis Vicarijs. Africa præter Proconsulem quinque Rectores habuit, duos Consulares, & tres præsidales. Constantinus enim in quinque prouincias Africam diuisit, Numidiam, Byzatium, quæ Consulares fuere, Mauritaniam Cæsariensem, & Tripolim præsidales, sed Proconsul Carthagini tantum, & illi prouinciæ, quæ ut dixi speciali nomine Africa dicebatur, imperabat, inquit Sext. Ruffus, fœcundissima vero hominum est Africa ait Herodianus [i] quæ plurimos agrorum cultores habebat.

a l. 1. § Deo itaque, C. de offic. P. P. Africa.
b § 2. Nouel. 30. de proconsule Cappadociæ.
c vt in l. debitoribus, 31 ff. de re iud.
d Liuius lib. 38.
e in fine belli Libyci.
f de pallio, paulo post princ.
g lib. 20.
h l. 4 C. de episc. & cler. l. 17 C. T. de cohortalib.
i in septimo.

NOTITIA

PROCONSVL AFRICAE,

CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Proconsulis Africæ.

PROVINCIÆ Consularis (aliàs Prouincia) & Consularis, & Legati eius duo.
Officium autem habet ita.
Principem de schola Agentum in rebus Ducenarium.
Cornicularium.
Numerarios duos.
Primiscrinium.
Commentariensem.
Adiutorem.
Ab actis.
Subadiuuas.
Exceptores.
Siogulares, & reliquum Officium.

COMMEMTARIVM.

MVLIERIS Africam simulantis effigies pro insigni Proconsuli præferebatur, quam de spica loquens Pierius, ita describit, [a] Mulier quædam inspicitur pileo in primis cooperta caput, cœrulea palla hinc inde ab vtraque parte reiecta, eaque ad humum vsque fusa; Interiore verò tunica rubra,

bra', imolimbo ad vnius pedis altitudinem albo, cuius superiorem inferioremque aureæ fibræ duæ circumeunt: Brachia nuda utrinque exporriguntur, binas utraque manu spicas sustentantia; sub pedibus naues duæ frumento onustæ depictę sunt litteræ supernę sunt PROC. AFRICAE. Hęc Pierius, qui aliter vestes, earumque colores exprimit, atque in meo, & alijs exemplaribus reperiantur. Vbi mulier purpureum pallium supra dextrum humerum reiicit: subtus prassina, brevioreque tunica, supra auream pallam ad nudos pedes demissam indura. In Madruciano sub albo pallio cœruleam, talaremque tunicam gestat. Vrsini codici Pierii descriptio conuenit, sed quem ipse imum limbum vestis esse credit, est longior palla interior, quę sub breuiore tunica ad pedes descendit. Alia insignia sunt à sinistra duo Principes in summo auratæ pilæ dextrarum indices simul attollentes, quod mutuæ fidei indicium est. Ad dextram est liber ferrugineo colore tectus, & supra abacum albo tapero instratum erectus. Item tres naues frumento onustæ velis, remisq; actæ, curam significant, quam habet Proconsul frumenti ex Africa Romam mittendi: Nam propter hoc potissimum Carthago restaurata fuit, ad quod alludit Prudentius.[a]

Respice num Libycis desistat ruris arator
Frumentis onerare rates, & ad ostia Tibris
Mittere triticeos, in pastum plebis aceruos.

Et titulus est in Codice Theodosiano, de frumento Carthaginensi. Horatius quoque de Africæ fertilitate ait. Quicquid de Libycis uertitur areis, quod ex Pyndaro desumptum est, qui πυροφόρον λιβύαν in Isthmiis dixit. Propter magnū commodum, quod ex frumento Africæ percipiebatur, grauius[b] ibi messium incensores quam alibi plectebantur.

Proconsul Africæ officium habebat, ut Proconsul Asiæ, & Achaię, apparitorum aliqui nomine tātum differunt: Nam qui vocatur Scriniarius Proconsulis Asię, & Questor Proconsulis Achaię, Primiscrinius Proconsulis Africæ dicitur, qui re sunt iidem, de quo in subadiuua præfecti prætorio Orientis est dictum. Nunc ad alios spectabiles prouinciarum magistratus, inter quos Romæ Vicarius primum locum tenet, est transeundum.

a lib. 2. ad Symmachum.

b l. aut facta. §. vlt. ff. de pœnis.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Vicarij vrbis Romæ Prouincię infrascriptę.

Consulares.

Campaniæ.
Tusciæ, & Vmbriæ.
Piceni Suburbicarij.
Siciliæ.

Correctores.

Apuliæ, & Calabrię.
Brutiorum & Lucaniæ.

Præsides.

Samnij.
Sardinię.
Corsicę.
Valeriæ.

Officium autem supradictus uir spectabilis Vicarius habet ita.

Principem de schola Agentum in rebus Ducenarium, alias ex Ducenarija.
Cornicularium.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Adiutorem.
Ab actis.
Curam Epistolarum.
Subadiuuas.
Exceptores.
Singulares & reliquos Officiales.

DE VICARIO VRBIS ROMAE. Cap. XLVIII.

COMMENTARIVM.

SEX in Occidente erant Vicarij, quorum tres P. P. Ital ę vices agebant. Reliqui P.P. Galliarum: Notitia impressa in Indice est mendosa, in qua legitur, Proconsul Africæ, cuius Vicarij sex: delenda est enim dictio, cuius, quæ in codicibus manuscriptis rectè deest: Vicarij enim vices præfectorum gerebant non Proconsulum, qui in Notitia etiā ante illos recensentur. Tres ergo P. P. Italiæ Vicarij fuere, unus Vrbis, alius Italiæ, tertius Africę. Primus Romæ Vicarius appellabatur, qui causas in X. Italiæ prouinciis appellatione suspensas audiebat, Principisque iussu iudicabat, & si præfecti prętorio Vicarius uocabatur, ut ait Cassiodorus,[c] qui etiam Prætorianos aduocatos coram eo patrocinatos fuisse dicit: Causas itaque ciuiles & criminales vice sacra, idest, iussu Principis iudicabat nō tantū in urbe, sed ēt extra intra quadragesimum lapidē.[d] Quare cum in marmoribus legitur, vice sacra iudicans, Vicarius fuisse significatur. Idem Senatoria dignitate honestatus chlamyde militari induebatur, & carpento vehebatur. Cassiodorus.[e] uices, inquit, agentiū mos est, sic iudicum voluntatibus obedire, ut suas nō habeant dignitates, splendent mutuo lumine, nituntur viribus alienis, & quædā imago in illis uidetur esse veritatis, qui proprii non habēt iura fulgoris. Tu autē Vicarius diceris, & tua priuilegia non relinquis, quando propria est iurisdictio, quæ datur à Principe. Habes enim cum Præfectis aliquā portionem, partes apud te sub Prętoriana aduocatione confligunt, uice sacra sententiā dicis, & quod maximę fidei signum est, in inscriptionibus uita tibi committitur hominum, quod inter mortales constat esse pretiosum. Additur, quod nec salutari te sine chlamyde iura uoluerūt, scilicet, ut sub ueste militari semper uisus nunquam crederetis esse priuatus: sed hæc omnia ad præfecturę gloriam iudicamus esse concessa, ut qui tantæ sedis Vicarium dicerent, umbratile nihil uiderent: Ad similitudinem summorum carpento veheris; Intra quadragesimum sanctissimę vrbis iura custodis, Prænette ludos ædis, in uicem Consulis in honore positus, dignitatemque Senatoris acquiris, & illa tibi panduntur atria, quę summatibus probantur esse collata: Hęc ille. Ammianus sæpè & ipse Vicarii Romę meminit. Nam[f] Artemius, loquit curans Vicariam præfecturam pro Basso quoque agebat, qui recens promotus vrbis Præfectus, fatali decesserat sorte. Et alibi,[g] Maximus regens quondam Romę Vicariam prefecturam Vicarii Romę Claudio iuniore imperante fuisse leguntur, si quidem in actis martyrum Museranus sub eo Romam Vicarius rexisse dicitur,[h] & sub Diocler. Flauinianus.[i] Sub Constantio post Volusianum, Artemius Vicariam urbis prefecturam administrauit,[k] cui Iuliano imperante Hymetius successit,[l] huic Probus sub Valentiniano:

c in formula Vicarij Vrbis.

d Cassiod. in for. Præf. urb.

e lib. 6. in form. Vicar. vrb. Rom.

f lib. 17. & 22.

g initio lib. 28.

h apud Suriū 24 Februar.

i apud Cæsarem Baro. an. 298. in anno.

k l. 2. C. T. de incest. nupt.

l l. 19. C. T. de appellat.

niano: [a] deindè Benignus. [b] mox sub Valentiniano Z.Oruntus. [c] Sed præter ditionem, quam in vrbe habebat, ex XVII. Italiæ prouincijs, ipse X. imperabat, nempe quatuor consularibus, scilicet Campaniæ, Tusciæ, Vmbriæque, Piceno suburbicano, ac Siciliç, & duobus Correctoribus, Apuliæ, Calabriæque Bruttioru m. & Lucaniæ; & quatuor Præsidibus, Samnij, Sardiniæ, Corsicæ, & Valeriæ: Reliqua Vicario Italiæ parebant. Eius desiderantur insignia nescio qua ratione omissa. Officium habebat ut alij Vicarij Principem de schola agentium in rebus, Ducenarium, Cornicularium, numerarios duos, & reliquos, eademque insignia. Primiscrinij numerarii vocabantur, [d] ad quorum curam spectabat præter alia munera exigere mil lenos denarios, à Campanis, Lucanis, Brutijs, pro lardo debito populo Romano pendendos, quod munus pariter ad Primiscrinium præfecti urbis spectabat. [e] Romæ quandoque iudicabat cum præfecto urbi, & quandoq; per se cognoscebat. Credo fuisse in arbitrio litigantium, apud quem agere mallent, & locum præuentioni factum. Nunc Italiæ Magistratus, qui huic Vicario parebant, ordine recensebimus, cum de his pauca præmiserimus.

a l.77. C.T. de decurion.
b l. 11. C. de susep. & arcar lo. 16. C.T. eod lib. 162. C. T. de decurionib.
c l.6. C.T. ad l. Iul de adult. collatio legum Romana, cum Mosa. legib. tit. 5.
d in offic. præf. vrb.
e ut l. ult. C.T. de suarijs.

DE ITALIAE MAGISTRATIBUS. Cap. XLIX.

OLIM Italia Aesi fluuio in Senonib. ad Mare superum: Macra verò ad inferum terminabatur: postmodum uictis Gallis Senonibus, usque ad Rubiconem processit. Demum Triumuiri Reipublicæ constituendæ nè ullus proconsul intra Alpes cum exercitu esset, totam Galliam Cisalpinam Italiam fecerunt, & usque ad Alpes protulerunt, [f] eam Augustus, a C. Mœcenate persuasus, in X I. regiones diuisam [g] ad Polam usque extendit, singulisq; prætorem præfecit, quibus uir Consularis imperabat. Romæ uerò intra stadia 570. Præfectus urbi iudicabat. [h] Cæterum Hadrianus noua magistratuum forma inuentà, Italiam quatuor Consularibus regendam commisit. Spartianus, Quatuor inquit, Consulares per omnem Italiam Iudices constituit. Iulius Capitolinus. [i] Ab Hadriano, ait, inter quatuor Consulares, quibus Italia committebatur Antoninus Pius electus est ad eam partem Italiæ regendam, in qua plurimum possidebat. Et alibi, [k] Datis, inquit, Iuridicis Italiæ consuluit ad exemplum, quo Hadrianus Consulares uiros reddere iura præceperat, postmodum unus totius Italiæ corrector usque ad Constantinum fuit. Tetricus enim ab Aureliano Italiç corrector factus est, & à Diocletiano Numidius. [l] quē Iulianæ scribēs, amicum suum nominat. [m] Sed & sub Constantino Rufius Volusianus, annis octo Italiam Corrector rexit. [n] Demum in decem & septē prouincias ab eo Principe diuisa Italia totidem Rectores accepit, quorum otto consulares, duo correctores, septem Præsides fuerunt consulares quatuor Vicario Romę parebant; videlicet, Campaniç Tusciç, & Vmbriç, Piceni suburbicarijs, & Siciliç, quę & ipsa pars Italię censebatur. [o] Correctores primus tres fuerunt, duo Apuliç & Calabriç, Brutiorum & Lucaniç: Tertius Venetiarum, & Histriç quarum Cęcilianus Placidus [p] Corrector fuisse legitur. Is est qui sub Constantio, etiam vrbi pręfuit: [q] sed hę prouinciç postea consularem habuerunt, unde duo Correctores in Italia permanserunt: pręsides vero quatuor Samnij, Sardiniç, Corsicę, & Vmbriç: De his igitur sigillatim, & primo de consulari Campaniç tanquam digniore est dicēdum.

f Dion. lib. 87.
g Strabo lib. 4. Dion. li. 49. Plin. lib. 3. cap. 5.
h Dion. lib. 52.
i in Pio.
K in Marco.
l l. 5. C. quib. nō abijcit. long. tēp. præscript.
m in l. 4. C. de in. & fact. ignor.
n in marmore Romæ apud Massæos.
o l. nationē. lib. 1. de uerb. sig.
p in marmore Neapoli.
q l. 37. C. Th. de decurionibus.

DE CONSVLARI CAMPANIAE. Cap. L.

CAMPANIA inter Lirim fluuiū, nunc Garilianum dictum & Sarnum continetur, ubi est Capua eius metropolis, & Neapolis: Nunc terra laboris dicitur a campis laborinis, vel quod ille ager ob fertilitatem sit elaborandus. De hoc ita Cicero. [r] Campani semper superbi bonitate agrorum & magnitudine fructuum, salubritate aeris, & pulchritudine regionis. Eam cunctis terris Dionysius Halicarnaseus [s] Plinius cum Liuio, Polybius, [t] Virgiliusq; pręferunt, quod vini, frumenti olcique copia ceteris antecellat, unde Felix est cognominata. Omnium, inquit Iornandes, [u] non modo Italiæ, sed pene toto orbe terrarum pulcherrima Campaniæ plaga est, nihil mollius cœlo, bis floribus uernat, nihil uberius solo, ideo liberi Cererisque certamen dicitur. Hęc ille. idem L. Florus, & plura Strabo. Itaque assignata cuiq; oppido certa frumenti quantitate pro alimentis reliquum Romanis horreia inferebatur. Symmachus, [x] Puteolanis, ait municipibus D. Constantinus C L M. modiorum in alimoniam ciuitatis indulsit, quę summa a D. Constante regente Rempublicam media parte mutilata est: post quem Constantius annonam Puteolani populi X X V. M. modiorum adiectione cumulauit, atque ita factum est, ut C. M modiorum eiusdem populi uictus acciperet: sed Iuliano moderante Rempublicam, cum Lupus Consulari tunc Campaniæ præsidens Terracinensium contemplaretur angustias V. M. & D C C. mod. Puteolanis municipibus derogans, Terracinensium usui deputauit. addit Symmachus, Terracinenses lauacris publicis Romæ ligna, & calcem reparandis mœnibus subministrasse; magnam quoque suum copiam forte duas decimas Campani quotannis Romanis debebant [y] pro quibus tandem mille nongentos quinquaginta solidos soluerunt: [z] Hanc pecuniam primo Consularis Campaniç postea P. P. exigit [a] Nec poterant ludum equorum curulium Campani exercere, nisi prius duo millia modiorum fabę pro singulis factionibus ad alendos equos currentes Romę contulissent [b] sub Domitiano Memmius Rufus Consularis Campaniç, in pios sęuit. [c] Constantino imperante Pompeianus Consularis Campaniæ fuit; [d] mox Lupus, ut ait Symmachus, deinde Bulephorus [e] huic Felix successit, [f] deinde Amphilocius, [g] & alij.

Notitia in Consulati Cāpaniç hęc insignia ostendit: Imaginem mulieris pro tribunali sedentis, à cuius dextro humero cingulum suspensum ad sinistrum latus obliquè descendit; sinistra scutum dextra hastam tenet, in cuius summo pręfixa est tabella, ubi scriptum est CAMPANIA. Ipsa in capite titulum cum prominentibus pinnis gerit Nuda pedes, Albaque palla succinctā. Viride pallium, à parte sinistra brachio retenta ad genua fluere permittit. Ad dextram abacus albo tapeto, ut in alijs, instratus, librum luteo tegmine tectum sustinet. In Codice Vrsini supra rubram pallā albo pallio induitur. Madrucianus pro muliere, virum eodem modo indutum, & pro tribunali sedentē ostendit. Ad dextram liber mandatorum luteo tectus, albo ac furiecto tapeto abaco instrato inhęret, Vnde apparet ius dicentes prope se hunc librum semper habuisse. Tribunalis, seu ut tunc appellabant Secretarij forma hęc visitur: Locus amplus sellam in medio continet, cui ius dicens insidet: supra purpureæ cortinæ annulis suspensæ, & à lateribus conuoluię tribunalia faciem aperiunt, id ita deductum & complicatum, velum leuatum vocabatur; [h] Cum uerò de causis decidendis, vel reis torquendis, aut

con-

r de lege Agraria contra Rullum.
s lib. 1.
t lib. 3. cap. 5.
u de regnor. & temp. success.
x lib. 1. epist. 37.
y l. 3. cap ult. de suarijs.
z nouel Valent. de suarijs. tit. 37.
a l. 3. C. Theo. de suarijs.
b d. nouel Valē.
c l. ult. C.T. de equis curulib.
d Martyrolog. 7. & 12. Maij.
e l. 4. C. si contra ius uel util. pub.
f l. 1. C. ut armor. usus sit interd.
g l. 10. C.T. de cōber. causa.
h l. 181. C. Th. de decurionib.

Digitized by Google

condemnan lis consultabant, illud ob lucebant. Clemens. [a] Aspicite inquit mundana iudicia. quorum potestati videmus tradi homicidas, adulteros, veneficos, sepulchrorum perfossores, latrones, de quibus cum quæsiuerunt, Præfecti iudicio interrogātreos, an illa ita se habeant, quibus affirmantibus non continuo eos ad supplicium mittunt, sed per plures dies quæstiones exercent, cum multo consilio & velo interiecto. Hoc idem in actis martyrum apparet. [b] Lysias, inquiunt, introgressus obduxit velum, postea exiens ex tabella recitauit sententiam. Et in alijs actis S. Euplij, cum esset, aiunt, extra velum secretarij Euplius, Caluisianus Consularis intra velum interius ingrediens, sententiam dictauit, & foras egressus afferens tabellam legit: Euplium Christianum edicta Principum contemnentem, & Deos blasphemātem, gladio animaduerti iubeo. idem ferme D. Basilius, [c] Qui rerum, ait in hoc mundo potiuntur, quando facinorosum hominem morti sunt adiudicaturi, cortinas obducunt, & expertissimos quosque ad causæ transactionem aduocant: Hæc ille. Securos etiam cum fascibus, & vultus Principum Consularis præmittebat, curruque argentato vehebatur, vt ait Cassiodorus. [d]

a Constit. lib. 2. cap 56.
b apud Suri. 23. Augusti.
c epist. 79.
d in 6 in formula cōsularis.

Clarissimus est, officiumque habet huiusmodi. Principem de officio P. P. Italiæ, quem solum ex eius apparitoribus accipiebat, item cornicularium, Tabularios duos pro Numerario, Adiutorem, Commentariensem, ab actis, Subadiuuam, Exceptores, & reliquos cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam, sine annotatione clementiæ principalis. Cæteri omnes Consulares ad similitudinem Consularium Campaniæ officium habebant, inquit Notitia.

Officina Consulariū ac præsidem Orientis in hoc ab Occidentalibus differebant, quod in illis unus erat Numerarius, in his pro uno Numerario duo erāt tabularij; Valentinianus enim & Valens, eos primis nominibus mutatis instituerunt. [e] qui inquiunt, Numerarij appellari consueuerant, Consularium atque præsidum duntaxat tabularij post hanc nostram sanctionem vocabantur. Mox Gratianus eos duos esse voluit, quorū alterum fisci res, alterum largitiones tractare iussit, His verbis. [f] In prouincijs duo numerarij qui & tabularij collocentur, quo ad vnū fiscalis arcæ ratiocinium, Ad alterum largitionales pertinere tituli iubeantur. Hæc ille. Idem Arcadius confirmauit duobus susceptoribus additis: [g] Duos inquit, tabularios seu numerarios, & susceptores totidem per vniuersas prouincias oportere constitui clementia nostra præcepit. Hæc iura in Occidente recepta, in Oriente nunquam obseruata fuisse videntur. Grauis verò pœna his tabularijs ac susceptoribus imminebat, si quis suæ arcæ rationes in alterius scrinium transtulisset, [h] M. Antoninus tabularios & ipse in prouinciis instituerat, apud quos nomina natorum ingenuorum scriberentur, vt ait Capitolinus qui à prædictis sunt diuersi. Ab hoc Consulari & cæteris Consularibus, Correctoribus, & Præsidibus Italiæ ad P. P. appellabatur. [i] Cassiodorus [k] Comitem Neapolis, qui illam Vrbem regebat, Consulari obsecutum fuisse scribit. Alii Italiæ Consulares sequuntur.

e in l. 2. C. de Numer.
f in l. 4.
g in l. duos. C. de susceptor.
h d. l. 4. & d. l. duos.
i l. 27. C. Th. de appell.
k lib. 6. variar.

DE CONSVLARE ANNONAria Tusciæ Vmbriaque. Cap. LI.

HETRVRIA seu Tuscia ab Oriente fluuio Tibri a Latio, ab Occidente Macro flumine à Liguribus separatur. Ad Septentrionem Appennino, ad Meridiem mari Thyrreno clauditur. Vmbria verò à Meridie Hetruscos, ab Occidente Picenos, ab Oriente Sabinos & Picentes; ac Mare Hadriaticum à Septentrione habet. Trecenta eius oppida fuisse Plinius memorat, quorum Metropolis fuit Spoletum. His duabus regionibus vnus præerat Tusciæ Consularis. [l] Vnde non abre hæ duæ prouinciæ a Scæuola connectuntur, ac proximo Piceno aggregantur. [m] Epistola, inquit, testator ab hæredibus petiit, ut regionem Vmbriæ Tusciæ in Piceno, cohæredi vxori suæ restituerent, cum omnibus, quæ ibi essent, & mancipiis rusticis, & vrbanis: quęsitum est, cum Eros & Stichus serui in diem uitæ testatoris in Vmbria, in Piceno actum administrauerint: Sint autem Damæ, quem testator viuus manumiserat, filii naturales, utrum eidem Romæ ex codicillis præstandi sint, & respōdit esse. Hic Vmbriæ Tuscia connexa, ob vicinitatem Piceno adiungitur, & vtraque ab eodē Rectore administrabatur, qui prius corrector fuit. Sub Constantino enim Iouius Iulianus Tusciam, & Vmbriam Corrector rexit; [n] Iuliano Apostata imperante, solius Tusciæ Aulonius, [o] sub Iouiano Terentius, [p] sub Valentiniano Maximinus, [q] sed paulo post Tusciæ Consularis Olybrius fuit: [r] in quo statu pluribus annis permansit; Valentiniano enim secundo, & Theodosio imperantibus Claudius Tusciam Consularis rexit. [s] qua postea Vmbriæ iuncta, vtraque ab uno Consulari est administrata. Tuscia, adiacensque regio a copia tritici, vini, casei, & carnium, quas producit, & Romæ suppeditabat, annonaria est appellata: Spartianus [t] Aurelianus, inquit, Tetricum, quem triumphauerat, Correctorem totius Italię fecit, idest Campaniæ, Samnii, Lucanię, Brutiorum, Apulię, Calabriæ, Hetrurię, atque Vmbrię, Piceni, & Flaminię, omnisque annonarię regionis. Ammianus quoque [u] Hetruriam annonariam appellat: Hoc tempore, inquit, vel paulo ante noua portenti species per annonariam apparuit Tusciam. Nec solum ad victum necessaria, sed & nongentas vehas calcis ad formas aquęductuum reparandas in vrbem mittebat: [x] Quod & Symmachus prodit. [y] Vmbrię quoque magna fuit fertilitas. Aristoteles enim [z] scribit in Vmbria ter animalia parere, arbores bis anno fructus, eosque laudatissimos producere, & mulieres plerumque geminos parere. [a] De hac regione sensisse fertur Poeta, cum dixit,

Bis grauida pecudes, bis pomis vtilis arbor.

Auctor quoque est Plinius [b] Cęsarem Vopiscum cum apud Censores causam ageret, dixisse, Campos Rosię, qui sunt in Vmbria, Italię sumen esse, in quibus perticas pridiè relictas gramen operiret. Polybius, [c] hanc regionem & Galliam Cisalpinam in omnia frugum genera fœcundam esse scribit, vt sępenumero modius frumenti Siculus nō amplius quattuor obolis uenierit; hordei non amplius duobus. dolium vini tantundem, mellis, & farris tantam fuisse copiam, ut hominum opinionem superaret: Infinitam verò pecudum multitudinem Italici generis homines aluisse, & ad priuatos vsus, & ad necessarium exercitibus apparatum abunde alimenta administrasse: Hospites viatoribus honorificè exceptis, & omnibus ad uictum necessariis abunde subministratis, non amplius quam siliquam, idest, tertiam oboli partem accepisse. Quare cum populo Rom. affatim annonam exhiberent, iure annonarię hę regiones sunt appellatę. In indice verò XXII. Cōsularium, ubi habetur annonarii Tuscię, & Vmbrię, lego annonarię, Consularis enim ipse annonarius non uocabatur, sed prouincię.

l l. 5. C. T. de denunc. & edit. rescript.
m in l uxorem. 41. §. codicillis. ff. de leg 3.
n ex marmore.
o l. 6. C. T. de numerar.
p l. 61. 65. C. T. de decurion l. 4. C. T. de tursld.
q l. 8. C. T. de accusat.
r l. 72. C. T. de decur.
s l. 5. C. T. de denunc. uel edit. rescript.
t in Tetrico tyranno.
u lib 17.
x vel l. 7. C. Th. de calc. coctor.
y epist. 39. lib 1.
z lib. de admirabilib. auditionibus si is liber nō est insititius.
a Idem & Stephanus.
b in 17. cap. 4.
c lib. 2.

Digitized by Google

DE CONSVLARI PICENI SVBurbicarij. Cap. LII.

PICENVM vulgo Marchia Anconitana dicti Pentapolis prouincia uocatur à Synodo VI. Constantinopoli habita sub Cõstantino Pogonato. hanc Piceni denominationem Festus tradit: Picena, loquit regio, in qua est Asculum, dicta quod Sabini, cum Asculum proficiscerentur, in uexillo eorum Picus consederit. Duplex Picenum fuisse Notitia significat, Annonarium, & Suburbicarium, vtrumque à suo Consulari rectum. Valentinianus; [a] Per suburbicarias, inquit, regiones vir Clarissimus Anatolius pabula ad mutationes, mansionesq; singulas animalibus cursui publico deputatis, pro longinquitate itineris ab vnoquoque oppido certo ac denunciato tempore deuehi ordinabit. Anatolio Valentinus Consularis Piceni successit, [b] aliàs Valentinianus, [c] mox Sophernius. [d] Ante hos sub Constantio Patruinus Piceni Consularis fuerat, vt Ammianus [e] scribit. In porta Arimini Actæus V. C. Flaminię & Piceni Corrector, Augusto imperante fuisse legitur quod falsum fuisse supra redarguimus. Codex Vrsini habet suburbicanum, quam lectionem non improbo, quia dicitur suburbicanum sicut rusticanum: Cicero [f] Tusculanos, Aricinates, Arpinates, aliosque vicinos, municipes Romæ Suburbanos uocat. Quod tẽpore belli Punici cum Annibale Piceni sensissent, illos uicatim habitare Romani coegerunt, & militię loco tabellariorum, ac viatorum officio fungi, uti Strabo [g] memorat, legemque a C. Flaminio Tribuno pleb. latam fuisse de eorum agro viritim diuidendo, Cicero [h] refert. Quia ergo in formam suburbiorum redactum est Picenum, & mœnibus desolatum, suburbicanum potuit appellari. Alii ita dictum voluot quod ea pars Romę propior esset, ac fere vrbis suburbijs coniungeretur; Nam Plinius [i] scribit Romam per directum efficere passuum triginta millia DCCLXV. Ad extrema uerò tectorum cum castris prætoriis à milliario, quæ erat columna aurata in foro, ut auctor est Plutarchus, per uicos omniũ uiarum mensuram colligere paulo amplius LXX. millium passuum. Quod si quis altitudinem tectorũ addas, dignam profectò æstimationem concipiat, fateaturque nullius vrbis magnitudinem in toto orbe potuisse ei comparari. Hęc Plinius. Postea cum Traianus, deinde Aurelianus vrbis pomerium protulissẽt, vt Vopiscus, Eutropius, & Zosimus referũt, cõstat vsque ad Tiberis ostium suburbia peruenisse, quod & Aristides Smyrnæus [k] affirmat: Descendit hęc, inquit, vsque ad mare, vbi commune emporium, communisque omnium, quæ terra proueniũt, dispensatio. Quicquid nunc Italiæ restat, complectũ rum uniuersa mihi videtur, unaque futura vrbs perpetua in Ionium mare protensa. Hæc ille. Itaque tã longe se extendentibus suburbiis, non mirum, si Piceni pars suburbicaria dici potuit. His concinit Symmachus [l] tum P. V. Spoletum, inquit, suburbanitas nostra est. A suburbanis enim prouinciis ad P. V. appellabatur. Valens A. [m] Referant, ait iudices de suburbanis prouinciis ad pręfecturam sedis urbanæ, de cęteris ad Pręfecturam Prætorianam. His in locis multa prædia Princeps possidebat; inter quæ & bona Faustinæ, vnde cõstitutus erat Rationalis rei priuatæ per vrbem Romam, & suburbicarias regiones, cum parte Faustinę sub Comite rerum priuatarum. Picenum verò erat, quod inter Aesim & Aternum fluuium continebatur. Exceptis decurionibus & his maioribus, per Picenum olim nemo uti equo poterat. [n]

a in l. 9. C. T. de anno. & tribut.
b l. 5. C. de exhib reis. l. pen. C. T. quib. equo. vs. conceß.
c l. 17. C. T. de oper. publ. l. 5. C. T. de pact.
d l. 71. C. Th. de decurion.
e lib. 25.
f pro Cn. Plancio.
g in fi. 5. Geographic.
h in Catone.
i lib. 3. cap. 5.
k in Panegyrico verbis.
l epist. 80. lib. 2.
m in l. 13. C. Th. de accus.
n l. 1. & ult. C. Th. quib. equor. vsus conce.

DE CONSVLARIS SICILIAE. Cap. LIII.

INSVLÆ Italię adiacẽtes, eius pars esse censentur, sicut & alię prouincię, inquit Vlpianus. [o] Sed & prouinciam idem ait, Siciliam magis inter continentes accipere nos oportet, quę modico freto ab Italia diuiditur. [p] Addunt Iurium Interpretes, [q] insulas modo non vltra centum millia passuum ab Italia & prouinciis distent, earum partes censeri. Sicilia itaque modico freto separata ab Italia eius pars erit. Item Corsica quę & ipsa non plus centum millibus passuum ab ora Ligustica distat, illius pars censetur: Sic & Sardinia, quę angusto freto quinque millium passuum à Corsica distinguitur, Italiæ attribuetur, quę nunc Hispanię adscribitur. Sicilia ergo tanquam pars Italię, Consularem habet Vicario Romę parentem.

Hanc primam Romanorum prouinciam factam Cicero, Sex. Ruffus, & alii uolunt: aliqui Sardiniam fuisse malunt, vt Pomponius. [r] Primumque in eam C. Flaminium Pretorem missum Solinus memorat. Verum tamen est partem Sicilię primo prouinciam factam, totam uerò post Sardiniam fuisse subactam; Tam sub Repub. quam Principibus diu Pretoria mansit. Inter alios Sext. Biduceus Quęstore M. Tullio Cicerone ibi Prætor ius dixit, mox C. Sacerdos, deinde C. Verres eam per triennium tenuit, quod Arrhenius, cui ea prouincia decreta erat, eo non uenisset. Verri Metellus successit: Deinde Proconsulem Sicilia obtinuit: Seuerus enim Imperator, ut auctor est Spartianus, Siciliam Proconsularem sorte meruit. Deinde à posterioribus Principibus commissa est Præsidibus, ait Sex. Ruffus: Et nunc, inquit, à Consularibus administratur. Eo enim tempore sub Valentiniano Donous Siciliæ Consularis erat. [s] ultimo uerò Iustinianus illi pretorem dedit, [t] qui etiã impensarum, quæ in milites fiebant, curam habebat. eiusdem decreto defensores & partes ciuitatum Siciliæ confirmabantur. [u]

Vigente Repub. duo Quęstores vnus Lilibetanus, alter Syracusanus eius insulę tributa exigebant. [x] sub posterioribus Principibus ad Comitẽ priuatarum Italię hoc onus est deuolutum. Vnus verò triũ prouinciarum scilicet Siciliæ, Corsicæ, & Sardiniæ Rationalis vectigalium rationes scribebat. [y] Ab hoc Consulari ad P. P. Italiæ olim appellabatur. [z] postea ad Quæstorem palatii ab eo est prouocatũ. [a] Aratores Sicilię, idest, qui ibi agros possidebant, decimam frumenti quod colligebant, Romanis pensitarunt: rursusque alteram decimam ternis H S. in singulos modios uendebant. [b] Hæc erat summa DCCC. millium modiorum, qui efficiunt plus sexagintasex millibus nostrorum saccorum tritici. Cũ Ternos itaque H-S. in modios pro hac decima Respublica, ex vectigalibus vel grano solueret, penderetque modius libras 20. efficiebat hæc summa circiter libras quattuor solidos XI. nostræ monetę, in saccum; Verum quia hoc frumentum populo Romano, aut militibus non sufficiebat, æqualiter omnibus Siculis tertiadecima imperabatur, datis in modium H S. quattuor, erat fermè summa librarum sex cum dimidia in nostrum saccum. Cicero [c] loquens de hoc frumento à Sicilia pręstando, Emũdi, inquit, duo genera fuerunt, unum certarum decumarum: alterum quòd prętereà ciuitatibus æqualiter esset distributum. Illius decumani tantum, quantum ex primis decumis fuisset, tritici mod. DCCC. millia, pretium autem constitutum decumano in modios singulos H-S. ternos Imperato H-S. IIII. ita in frumentum imperatum H S. duo de tricies in annos singulos Verri decernebantur, quod aratoribus solueret

o in l. insula 9. ff. de iudi.
p l. natione. 99. ff. § 1 ff. de uerb. signif.
q Paul. Castren. & alij in d. l. insula 9. Bar. de insula.
r in l. 2. §. capta. ff. de orig. iur.
s l. 29. C. T. de curs publ.
t ut indicat eius Nouel. 104. quæ non extat, sed id est, argumentũ Latinè conscriptũ indicat.
u Nou. 75. quæ deest.
x auctores Cic. in Verrem & Asconius.
y l. 1. C. de suscep. & arcar. l. 1. C. Th. commun. diuidun.
z l. 27. C. Th. de appell.
a d. Nouel. 104.
b Cic. in 5. actione in Verrem & Asconius in diuinatione. Cassiod. in 6. de Comite qui milit. ib. praerat. Plin. in Panegyrico.
c in 5. in Verrẽ actione.

ret. In alteras decumas ferme ad nonagies, sic per triennium ad hanc frumenti emptionem Siciliensē propè centies & tricies erogatum est. Ex verbis Ciceronis tres decumæ uidentur à Siculis solutæ, prima sine pretio, altera empta tribus HS. in modium; tertia quattuor. Prætori uerò Siciliæ concedebatur, ut frumentum in cellam, id est, in suum & familiæ uictum sumere posset. quod æstimabatur quaternis HS. in modios tritici, binis in hordei, & ea ratio hæc pecunia numerabatur: postea uerò non decima ab aratoribus, sed quinquagesima, aut quadragesima, ut ab aliis prouinciis exigi cœpit. [a] Naues præterea suo ære instructas, nautas, & milites, Siculi præstabant Ciceto, [b] Nauem inquit, imperare ex fœdere debuisti, remisisti in triennium: Militem nullū unquam poposcisti per tot annos. & alibi. [c] Superiorum prætorum consuetudo cum hæc fuisset, ut naues ciuitatibus, certusque numerus nautarum, militumque imperaretur, maximæ & locupletissimæ ciuitati Mamertinę, nihil horum imperauisti: & rursus Sumptū omnem in classem frumento, stipendio cæterisque rebus suo quæque nauarcho ciuitas semper dare solebat. & paulò post. Erat hoc ut dico factitatum semper non solum in Sicilia, sed in omnibus prouincijs, etiam in Sociorum, & Latinorum stipendio, ac sumptu, cum eum illorum auxilijs uti solebamus; Hæc ille. Septendecim populos Siciliæ fuisse idem Cicero [d] scribit, cuius metropolis fuere Syracusæ, ubi Prætor, seu Præses per hyemem degebat, quod ea esset maxima pulcherrimaque omnium Græcarum urbium. Cicero, [e] Vrbem, inquit Syracusas maximam esse Græcarum urbium pulcherrimamque omnium sæpe audistis. Est Iudices ita, ut dicitur, easque quattuor maximis urbibus cōstitisse scribit. Hic erat Baphium Syracusanum Siciliæ appellatum, ubi uestes Principis purpura tingebantur: Vere autem prætores insulam circūibāt cuius, inquit Cicero, hic situs, atque hæc natura esse loci cælique dicitur, & nullus unquam dies, tam magna turbulentaq; tempestate fuerit, quin aliquo tempore Solem eius diei homines viderent: Deinde æstate summa, inquit, cæteri prætores obire prouinciam, & circumcursare consueuerunt, aut etiam in tanto prædonum metu, & periculo ipsi nauigare: Hæc ille. Siculis ius Latij C. Iulius Cæsar dedit. M. Antonius Consul ciuitatem. [f] Hi sunt quattuor Italiæ Consulates, qui Vicario Romæ suberant; Nunc ad duos Correctores, qui eidē parebant veniemus.

a l. modios. 9 C. de susceptoribus & arcarijs.
b in actione 6. in Verrem.
c in 7 actione.
d in 7. actione.
e in 6. actione.
f Cicero in 4. ad Atticum.

DE CORRECTORIBVS APVLIAE & Calabriæ, item Bruttiorum & Lucaniæ. Cap. LIIII.

A Silari flumine vltra Campaniam vsque ad Laum flumen tenuere Lucani, ut Plinius refert, nunc Basilicatam uocāt; inde usque ad Leucopetram promontorium sequūtur Brutij, a Brutia regione, inquit Iornandes, olim nominati, nunc Calabri dicuntur. Antiquitus hæc regio Oenotria nuncupata, ubi Græci resederunt, quæ peninsulam efficiens Tarentum vsq; eius Calabria, mox usque ad Garganum montem Apulia, sed nunc tota à Lao flumine Tarentum usq; est Calabria, cuius illa ciuitas erat metropolis; ubi purpura vestes Principis tingebantur. His quattuor regionibus duo dati sunt Correctores; alter Apuliæ & Calabriæ; alter Lucaniæ & Bruttiorum. Constantino imperante Claudius Plotianus harum corrector extitit, [g] mox Mechilius Hilarianus, [h] deinde Octauianus, [i] sub Valentiniano Symmachus. [k] Correctoris Apuliæ & Calabriæ insignia in calce operis à Notitia ostēduntur, ut inde velut in simulachro aliorum correctorum insignia & officium conspiciantur. Sunt autem in summo auratæ columnę, duo auersi, sed ita connexi Principes, ut in vnū desinant: Ingeniosum inuentum ad miram duorum Imper. concordiam ostendendam; Nigra tenuisque linea utriusque caput & corpus diuidit, ut fermè ex inuisibili hac diuisione ipsorum unitas minime tolli posse videatur. Prope est abacus albo tapeto instratus, qui librum rubro corio tectum sustinet, infra imago est oppidi cum hac inscriptione PROVINCIA APVLIA ET CALABRIA. Vnus enim corrector utrique præerat regioni. In manuscriptis vultus tantum duorum principum apparent. Liber auro tectus cœruleo sottectoque tapeto nititur, in cuius dorso hæ notæ leguntur, FL. VAL. CORR. IVSS. DD. quas ita interpretor, Fœlix liber uendicandus a laterculo correctori iussu dominorum. Impressi notis carent. Meus codex tergum libri purpura tectū ostendit. Officium habebat ut Consulatiū, excepto Principe, qui ex eodē officio accipiebatur videlicet ipsum Principem, Cornicularium, Tabularios duos pro Numerarijs, Commentariensem, Adiutorem, ab actis, Subadiuuam, Exceptores, & cęteros cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clemētię principalis. Cæteri Correctores ad similitudinem Correctorum Apuliæ & Calabriæ officium habent. Ab his ad P.P. appellabatur Constantius ad Taurum P.P. [l] De Sardinia, inquit, Sicilia, Campania, Calabria, Bruttijs, & Piceno, Aemilia, & Venetia, cęterasq; interpositas appellationes laudabilis sublimitas tua more solēni debebit audire, competenti appellatione terminandas. Præfectus. n. Vrbi nostra responsione prædictis cognitionibus sibi temperādum esse cognouit. Symmachus vero [m] refert a Correctore Apuliæ, quem Moderatorē appellat, ad Pręfectum vrbi prouocari. Lucani Romanis sues pendebant: unde Lucanica. Brutij dabant boues, sicut [n] Strabo scribit. Dimidias quoque decimas suum & pecorum quæ alebant, & aliquot millia amphorarū vini tradidisse videntur. [o] Cassiodorus, [p] Hinc, inquit, montuosa Lucania sues, pendet: hinc Brutij Boū, pecus indigena ubertate pręstant. Fuit omnium utrunque mirabile, ut prouinciæ tantæ ciuitati sufficerent, & ampla ciuitas earum beneficijs victualium indigentiam non haberet. & subijcit. cultum his statutum fuisse pretium: Hæc ille. Inde Princeps plebi & prætorianis militibus carnes suillas elargiebatur, certo viro ad hoc munus destinato. Zosimus, [q] Maxentius, ait, adminiltris Marcelliano & Marcello tribunis militum, & Luciano suillæ carnis prebitore, quam fiscus populo Romano largiebatur, & aulicis pręterea militibus, quos prętorianos vocant, in regium ab his solium collocatus est. Vopiscus. [r] Statuerat, inquit, uinū gratuitum populo Romano dare, quemadmodum oleum & panis & porcina gratuita præberentur, sic etiam vinum daretur, quod tamen nō fecit. Lucani ad eas tādas difficultates, quæ oriebantur, 6400. solidorum nomine suum permittente principe soluerunt. (Nouel. Valentiniani. tit. 37. de suarijs) Vicarij Romę pręsides sequuntur.

g l. 1. C. T. de relat. l. 1. C. T. de appellat.
h l. si quis Decurio. 21. C. de falsis. l. uniuersos. 15. C. de Decurionib. l. 1. C. T. ad l. Flauiam.
i l. 3. C. T. de episco. & cler.
K l. 25. C. T. de cursu publico.
l in l. 27. C. T. de appel.
m epist 37. li. 1.
n in quarto.
o l. 4. C. Theo. de suarijs.
p lib. 11. ad Vitalianum Cancellarium, Lucaniæ & Bruttiorum.
q lib. 4.
r in Aureliano.

DE PRAESIDIBVS SAMNII & Valeriæ. Cap. LV.

SAMNITES ab Occidente, Truento, ab Oriēte Aterno fluminibus a meridie Apennino, Campanisq; clauduntur, a Septentrione mari Hadriatico, nūc Aprutios vocāt. Hos quinquaginta annis, inquit Iornandes, Fabij, ac Papirij patres ac liberi ita domuerunt, atq; urbes diruerūt, ut hodie Sānium in ipso Sānio requiratur, nec facile appareat materia XXIIII. triumphorum: Hæc ille. Iuxta

hos

Digitized by Google

hos est Valeria regio, á via, & ciuitate Valeria dicta, quæ vt tradit Strabo, á Tiburtinis initium capiens, ad Marsos, & Corfinium Pelignorum Metropolim extenditur, & partem Latij continet. In ea Latij vrbes sunt, Valeria, Bonifacij IIII. Pontificis Patria, nunc extincta, Arscoli, & Alba, propé quam, est ciuitas Cuculum. In Romæ vero conspectu sunt Tibur, Præneste, & Tusculum. Valeriæ Metropolis erat Amiternum, hodie Aquila dicta: Harum Præsides Vicario Romæ parebant, sicut & sequentes.

DE PRAESIDIBVS Sardiniæ, & Corsicæ. Cap. LVI.

SARDINIAM á Sardo Herculis filio, qui primus eam occupauit, vocatam ferunt. Prima populi Romani prouincia á M Pomponio est facta anno Vrbis DXXI. & biennio post Corsica á C. Papirio, sed vtraque ab vno Prętore regebatur, primusque M. Valerius vtranque administrauit, sub posterioribus verò Augustis sunt diuisę, & singulæ singulis Pręsidibus commissæ: Nunc, inquit Sex. Ruffus a suis Præsidibus reguntur; Cōstantino enim imperante Festus Sardiniæ pręses fuit, [a] cum Felix esset Corsicæ [b] sub Constantino etiam Constantini successore Bibulenius Restitutus solam Sardiniam Præses rexit: [c] sub Valentiniano, & Valente Laodiceus: [d] sub Gratiano Matronianus: [e] & id vsque ad Notitiæ tempora permansit. Postremo recepta a Vandalis Africa, Iustinianus illas Præfecto Prætorio Sardiniam tribuit: Itaque non amplius Italię, sed postea Africæ prouincia est habita: [f] Nunc verò Hispaniæ annectitur. Frumentum & ipse Romæ pendebat, Hircius de bello Africo, item Liuius, Iulius Cæsar præ decumis octauas frumenti imperauit: [g] Prudentis.

> *Nec det vela fretis Romana, nec horrea rumpat,*
> *Sardorum, congesta vehens granaria classis.*

Symmachus, [h] Benignus, inquit, rei frumentariæ negociū peruigili animo executus, nihil de Sardinia reportauit, nisi bonam cōscientiam, & malam valetudinem. Horreis autem tantum frugis inuexit, quantum illi prouincię anni fortuna contulerat. Corsica verò modico freto á Sardinia discreta, & aliquanto minor 390. milliaria circumit, prius Cirna, á Cirno Herculis filio dicta. Vinum producit optimum, alumen, & ferrum. Et ipsa suum habebat Præsidem, [i] Ab his Rectoribus ad P.P. Italiæ appellabatur, [k] quod Constantinus statuit, cum antea ad P.V. prouocaretur.

Horum Præsidum insignia erant, duorum Principum velut vnius viri effigies duos vultus, & pectora exprimens, nigra enim linea vtriusque caput, & totum corpus diuidit: Vnum esse ob communem consensum duorum Principum Imperium, melius exprimi non poterat. Abacus purpureo tapeto tectus, erectum librum sustinet, infra oppidi effigiem habet, supra nomine suæ prouinciæ inscripto, vt apud Notitiam in Pręside Dalmatię visitur. Officium habebant vt Correctores. Vnus Rationalis trium prouinciarum tributa exigebat, Siciliæ, Sardinię, & Corsicæ, vti apud iura legitur, [l] & Notitia interpretatur. Hi sunt Italiæ Magistratus, qui Romæ Vicario obtemperabant: Nunc de aliis, qui Vicario Italiæ suberant est disserendum, & si á Notitia sint omissi.

a l.3. C.T. de pænis.
b l.2. C.T. de tempor. cursu.
c l.2. C. de canōd. & distrah. pignorib. tribut. causa.
d l. antepe C. de his qui accus. nō poss. l.12. C. T. de accusat.
e l.1. C. ad l. Iul. repetundar l.2. C.T. eodem.
f l.1. §. Deo itaque C. de offic. P.P. Africa.
g lib.2. ad Symmachum.
h lib.2. epi. 114.
i l.2. C. T. de tēpor. curs.
k l. 27. C. T. de appell.
l in l.1. C de susscep et arcar l.2. C.T. commu diuidun.

DE VICARIO ITALIAE. Cap. LVII.

PRAETER Vicarium Romę, alium habebat P.P. Italię, cui quattuor parebant Consulares, vnus Venetię, Istriæque, alij Aemilię Liguriæ, & Flaminię, cum Piceno. Tres verò Pręsides, Alpium Cottiarum, Rhetiæ primæ, & Rhetię secundę. Vicario enim Romę regiones ad Orientem velut annonę Italiæ committebantur. Huic aliæ ad Occidentem, quę ante Triumuiros Reipub. cōstituendę extra Italiam censebantur, scilicet, Gallię Cisalpinę, & Liguriæ. á quibus omnibus ad hunc Vicarium prouocabatur. Reperitur Romę quoddam epigramma, quo Cranio Eusebio Vicario Italiæ ob singularem eius virtutem addita est Aemilia, quę prius Vicarij Romę fuerant. Constantino imperante Iulius Verus Italię Vicar. extitit, [m] cui Septimus Bassus successit: [n] huic sub Valētin. Fauentius: [o] mox Catafronius: [p] deinde Italicus. [q] Hic Vicarius in primo indice Notitiæ recensetur, nulla postea eius insignium, officij, aut magistratuum fit mentio, vel quod aliqua folia sint deperdita, uel quod tunc a Barbaris hæc regio vexabatur: Aemiliam enim & adiacentes prouincias sed deuastatas vidisse, & ciuitates semidirutas D. Ambrosius deplorat. Hanc cladem prius Alaricus, deinde Attila Hunnorum Reges intulerunt. Verum insignia & officium, vt alij Vicarij, habebat. Eius verò Magistratus ex iuribus collectos explicabimus, a Consulari Venetię, & Istriæ, auspicati.

m l.4. C.T. de priuil. eor. qui in sacr. palat. mil.
n l.1. C. si quis eam cuius tut.
o l.3. C. de agricol & censit.
p l.3. C. T. de cursu publico.
q l.10. C. T. de instr. collat.

DE CONSVLARI VENETIAE, & Istriæ. Cap. LVIII.

VENETIA á flumine Athesi vsque ad Timauum extenditur, vulgo Marchiam Triuisanam vocant, quæ á Longobardis Marchionibus Taruisij sedem habentibus nomen habuit, quemadmodum alius in Piceno Anconæ degens, Marchiæ Anconitanę nomen dedit. Venetię Metropolis erat Aquileia, prima post Romam Italiæ ciuitas, vbi prouincię thesaurus conseruabatur, & si imperāte Augusto, extra Venetiæ fines censebatur, vt lib. 5. auctor est Strabo. A Timauo autem vsque ad Arsiam fluuium non longe á Pola est Istria, cuius caput est Iustinopolis. His duabus regionibus vnus Consularis sub Vicario Italię, pręerat. Imperante Constantino hę prouinciæ Correctorem habuere Cæcilianum Placidum, vt ex marmore Neapoli constat, quod est sequens.

M. MÆCIO MEMMIO BALBANO CÆCILIANO PLACIDO C. V. PONTIFICI MAIORI AVGVRI XV. VIRO SACRIS FACIVNDIS CORRECTORI VENETIARVM, ET ISTRIÆ, PRÆFECTO ANNONÆ VRBIS SACRÆ CVM IVRE GLADII, COMITI ORDINIS PRIMI, COMITI ORIENTIS, AEGYPTI, ET MESOPOTAMIAE, IVDICI SACRARVM COGNITIONVM TERTIVM CONSVLI ORDINARIO PATRONO PRAESTANTISSIMO REGIO PALATINA POSVIT.

Postea hę prouincię Consularem habuere, vt sub Valentiniano Florianum.

In Venetia, & Istria erat Cissense baphium vbi sericum & lana Principis tingebantur.

r l.1. C.T. de exact. quæ repetita est in l.10. C.T. de execut. & exact.
s Notitia sub com. larg.

DE

DE CONSVLARIBVS AEMILIAE, Flaminiæ, & Piceni. Cap. LIX.

GALLIA togata, erat tota ea regio, quę est intra Padum, Apenninum, Rubiconem, ac Trebiam vt Plinius, Ptolemæusque refert, ita dicta, quod ciuitate donati, toga Romana eius incolę uterentur. Totus hic tractus in duas regiones diuiditur, Flaminiam, & Aemiliam. Nam M. Aemilius Lepidus, & C. Flaminius Coss. deuictis Liguribus Apuanis, ne in ocio milites tenerent, alter Roma per Thusciā & Vmbriam Ariminum vsq; uiam à se Flaminiam dictā strauit: [a] Alter Placentia ad Ariminum, Aemiliam; itaque Flaminia est appellata, quę Ariminum, ducit cuius metropolis fuit Rauenna. Aemilia verò est, quæ inde Placentiam tendit. Nos tamen ita diuidemus, vt quod est ab Aesi ad Aternum fluuium, sit Picenum, seu Marchia Anconitana: ab Aesi ad Rubiconem Flaminia, quam Romandiolam appellant: Inde Placentiam vsque, aut ad flumen Trebiam Aemilia. M. enim Aemilius Lepidus ibi Proconsul, totam eam prouinciam reformauit; inter alias ciuitates Regium dirutum instaurauit; quod etiam ostendit hęc antiqua inscriptio, M. LEP. CIV. REG. INST. quam Valerius Probus ita interpretatur, M. Lepidus ciuitatem Regij instaurauit, ibique forum causarum habuit; vnde Regium Lepdi forum appellatur. Hęc regio ab ipso Aemilia est dicta, quę prius Aurelia vocabatur, sed hodie tota Longobardia Bononiam vsque censetur. Flaminiam vero Carolus Magnus Ecclesię tradens, tanquam territorium ad Romam spectans Romandiolam appellauit. His duabus regionibus duo pręfuerē Consulares, alter Aemilię; alter Piceni, & Flaminię. Aemilia post Diocletianum semper Consularem habuit: Constantino enim imperāte, eius Consularis Rufinus fuit: [b] deinde sub Constantio Dulcitius, [c] Reperitur tamen Aemilia cum Liguria quandoque Cōsulari commissa. Constantinus enim Vlpio Flauiano utramq; regendam tradidit. [d] Valentinianus secundus & Theodosius Romulo. [e] pro arbitrio namque Principum uarij statuebantur magistratus.

a Strabo lib. 5.

b l. 1. C. T. de vectig. & commiss.
c l. 2. C. de agricol. & censit.
d l. 2. C. T. de extraor. siue sord. muner.
e l. 4. C. T. de denunc. vel edit. rescr.

DE CONSVLARI LIGVRIAE. Cap. LXI.

DVBIVM non est Ligures nunc eos esse, qui ab Apennino inter Macram, & Varum, & mare Tyrrhenum continentur, quorum caput est Genua, sed olim ulterius etiam per Apenninum ad eos Subalpinos, qui vulgò Pedemontani vocantur, & Vercellas protendebantur, Astamque Coloniam, Dertonam, Statellamque complexi vsque ad montem Balistam in Regiensi agro nunc mōtem Valestrum nominatum, ac montem Lętum seu Sancti Peregrini perueniebant, & Pisas usque extensi fuisse videntur. [f] His ergo populis, ut numerosis, latamque regionem tenentibus proprius datus est Consularis, qui sub Arcadio Arrianus fuisse legitur: [g] Quandoque tamen Æmiliā, & Liguriam unum Consularem rexisse, supra diximus: [h] Ligurię caput tum erat Mediolanum, vbi romus prouincię pecunia publica condebatur, cui Pręfectus thesaurorum Mediolanensium Ligurię uocatus sub Comite Largitionum residebat. Hi sunt quatuor Consulares, qui Vicario Italię parebant, nunc de eius Pręsidibus est tractandum.

f Liuius lib. 10. de bello Macedonico et Asiatico seu Dec. ad. 4.
g l. 4. C. T. unde vi.
h l. 2. C. T. de extraord. siue sord. muner.

DE PRAESIDIBVS AMPLIVM COttiarum Retiæ I. & II. Cap. LXI.

COTIÆ alpes sunt, vbi nunc mōs Cinesius dicitur, a Cotio Rege appellatę, qui XII. ibi ciuitates condidit, uti Plinius [i] memorat. Is Marcellino teste, [k] Cęsari Augusto amicissimus fuit, sed eo, & filijs extinctis, hæc regio à Nerone in potestatem Imperij Romani redacta, & Latij iure donata, [l] proprium Pręsidem accepit. [m] Incipiunt hę Alpes, ut ait Marcellinus, à Segouione oppido, quod nunc Susam uocant, vbi Cotij ipsius sepulchrum memorabile visebatur, aliaque oppida vsque ad Nonalessam continebāt. Alpes Gallicum vocabulum, & pro altis mōtibus accipi Seruius scribit: Goropius lib. 1. Gallicorum glaciem montium significari sua lingua affirmat. Retia verò ut Stephanus, & Ptolemæus [n] referunt, etiā ipsa est in Alpibus, quę Galliam Cisalpinam, à Germanis diuidunt, ab Occasu montē Adulam fonteśque Danubij habet, ab Oriēte Lycum flumen, quod Danubium influit, Retiamque a Vindelicia separat: ad Septentrionem Danubio, ad Meridiem Alpibus clauditur, & hæc Retia prima seu superior uocatur. Vltra Lycum vsque ad Oenum fluuium Orientem versus, & Vindeliciam, Retia secunda, seu inferior est dicta. Hodie hunc tractum Sueuiam nominant: Huius metropolis fuit Augusta Vindelicorum, vbi pecunia Principis à Procuratore thesaurorum Augustę Vindelicensis Retię secundæ nuncupato seruabatur. Hæ duę regiones à duobus Pręsidibus administrabantur, & Italiæ Vicario parebant: Olim utraque regio ab vno Prætore regebatur. Tacitus, [o] Infesta Retia, cui Pactius Septimius Prętor erat incorruptę erga Vitellium fidei. P. quoque Aelius Pertinax, qui postea imperauit, sub M. Antonino Prętor Retias gubernasse fertur; sed idem Tacitus eas quandoque a procuratoribus administratas fuisse scribit. [p] Cassiodorus [q] ipsas munimina Italię, & claustra prouinciæ uocat, quę, inquit, non immeritò sic appellata esse indicamus, quando contra feras, & agrestissimas gentes sunt uelut quædam plagarum obstacula, Retia Italiæ eas esse significat; Alij à Retio Duce deriuant: In his limiti Rom. Imperij erecto, Dux cum militantibus copijs præerat. Hi sunt Magistratus prouinciarum, qui Vicario Italiæ eiusq; Præfecto obtemperabant. Præter hos Comes rei militaris cum X V I. fermè præsidiis Italiā custodiebat. Nunc ad Illyrici prouincias est ueniendum.

i lib. 3. cap. 15.
k lib. 15.
l Tacit. lib. 3.
m Eutrop lib. 7. cap 6 Vopiscus in Aureliano.
n lib. 2.
o in 20.
p lib. 17.
q lib. 7. uariar in formula Ducatus Retiarum.

DE VICARIO ILLYRICI OCCIDENTali. Cap. LXII.

TERTIVS in Occidente fuit Vicarius Illyricanæ Diœceseos & si a Notitia omissus, quod ea regio tum à Barbaris teneretur. Illyricum prius C. Iulio Cæsari cum Gallia Cisalpina est demandatum, [r] deinde sub posterioribus Principibus Italiæ annexum. id ol m Claudio iuniore imperāte Thracas, Mysos, Dalmatas, Pannonios, & Dacos, continebat, vt Pollio scribit, [s] postea quicquid est circa Danubium vsque ad Pontum Euxinum Illyricum est dictum, inquit Zonaras Duplex Arcadio & Honorio imperantibus est factum, ut in P. P. Orientalis Illyrici exposuimus, alterum Orientale, alterum Occidentale. quod Herodianus [t] dicit Italiam a Germania diuidere, ad Pręfectumque Prætorio Italię, pertinebat, cuius sex prouincias Notitia recenset.

r Tranquill. in C. Iulio cap. 22.
s in Claudio.
t in Alexandro.

Duas

Duas Pannonias primam, & secundam, Noricum Mediterraneum, & Ripense, Sauiam, & Dalmatas, ex quibus sola Pannonia secunda Cōsularem habebat. Quare cum ad Elpidium Pannoniç Consularē Constantinus scribit,[a] de secunda est intelligendum. Sauia Correctorem, reliquę Pręsides habuere. Huic Illyrico & Africę P.P. Italiæ imperabat. Marcellinus,[b] Valentinianus inquit, Mediolanum, valens Constantinopolim discessit, & Orientem quidē regebat potestate Præfecti Salustius, Italiam uerò cū Africa & Illyrico Mamertinus. Hæc ille Illyrici regiones ita se habebant, vltra Oenum fluuium, à quo Retiam secundam terminari diximus, Orientem versus erat Noricum, quod vsque ad Cecium montē perueniebat, à Meridie & Alpibus vsque ad Danubij ripas versus Septentrionem extendebatur, & ob id huius regionis pars Ripense Noricum vocabatur, hodie Bauaria dicitur. Aliud Noricum mediterraneum dicebatur, cuius Pręses Constantino imperante, erat perfectissimus, vt apparet ex sequenti inscriptione apud Celciam Stiriæ in pariete templi Franciscanorum. D. N. FL. CONSTANTINO CLEMENTISSATQVE VICTORI AVG. MARTINIANVS V.[c] P. PRÆSES PROVINCIAE NORICI MEDITERRANEI.

Vltra montem Cecium ad Orientem vsque ad fluuium Aenonem inter Alpes Liburniæ, & Danubium est Pannonia prima seu superior, nunc Austria vocata, quæ à Præside regebatur.

Vltra Aenonem Draua, & Danubio, Pannonia inferior clauditur, vbi Ister Draua miscetur. Nūc Bossina & Seruia nominatur, cui Consularis præerat. Inter Sauum verò & Drauam Sauia est, nunc Croatia dicta, cui pręerat Corrector. Aliqui existimant, vbi nunc est Seruia & Bossina, Sauiam fuisse, quod ego non affirmo. Præsidis Valeriæ, quę nunc Stiria dicitur, ijsdem finibus clausæ. Notitia non meminit, cum tamen proprium infra illi Ducem assignet, fortè à Consulari Pannoniæ secundæ regebatur. Tres ergo diœceses P. P. Italiæ parebāt, Italia, Illyricum & Africa, cuius solius Vicarij insignia, cum suis Consularibus, correctoribusque, & Pręsidibus, eorumq; imaginibus Notitia ostendit, Illyrici verò Consularem vnum, & Correctorem, quattuorque Pręsides in Indice tantum recēset, sed nullum eius Vicarium nominat, aut Pręsidum insignia, vel officia reprę-sentat, quæ tamen quemadmodum Vicarij Africę, & aliorum olim cum suis magistratibus exercitata fuisse constat. Sub Valētiniano enim III. & Theodosio, ea regione ab Hunnis deuastata, vt auctores sunt D. Prosper & alij, Rectores eo mitti desiere. Paulus Diaconus.[d] Per hæc tempora, inquit, scilicet Theodosij Iunioris Hunnis Thracias, & Illyricum populatione vastantibus, exercitus qui Siciliæ morabatur, ad defensionem Orientalium prouinciarum reuertitur: & alibi,[e] sub Marciano, & Valentiniano Iuniore, Rex, ait, Hunnorum Attila, dum regnum intra Pannonias, Daciamque gereret, Macedoniam, Mysiam, & Achaiam, vtrasque etiam Thracias, immanissima rabię deuastabat. Alij[f] volunt Valentinianum Placidiæ Theodosio socero Illyricum cessisse, vt Eudoxiam eius filiam vxorem haberet. Nullus ergo ibi tum Occidentis Vicarius, aut Præses. Sed nec vllus Comes aut Dux rei militaris fuit. Antea verò Vicario Illyrici sex prouinciæ paruerunt, quas, à Consulari Pannoniæ secundæ vt diginiore incipiens, pro uiribus restituere conabor.

a l. 6. C. T. de veteran.

b lib. 26.

Noricum.

c vir perfectissimus.

Pannonia I.

Pannonia II.

Sauia.

d lib. 14.

e lib. 15.

f Iornandes.

DE CONSVLARI PANNONIAE secunda, & correctore Sauiæ, ac præside Pannoniæ primæ, & vtriusque Norici. Cap. LXIII.

PANNONIA intra Sauum fluuium & Danubium clausa, à Tiberio Cæsare uiuente Augusto biennio est subacta. Peonian appellari Appianus scribit, quā Zonaras, & aliqui diuersam faciunt, & in Macedonia ad Axiū flumen constituūt. Ptolemæus in duas Pannoniam diuidit, superiorem seu primam vbi nunc est Austria, & inferiorem, seu secundam, Narbone fluuio à prima separatam, nunc Vngaria dicitur. Prius Proconsularis fuit, siquidem Seuerus A. vt scribit Spartianus, Pannonias proconsulari Imperio rexit. Mox hæc diu Consularis fuit. Eius enim Constantio imperante, Africanus,[g] mox Elpidius. Consulares extitere,[h] cui sub Iuliano Apostata Sex. Victor Historiographus successit, qui postea etiā vrbi pręfuit, ut Marcellinus[i] scribit. Hunc Fortunatus sub Valētiniano in eodem magistratu secutus est[k].

Superior verò seu Pannonia prima præsidem habebat. Huius metropolis erat Sabaria, vbi prouinciæ thesaurus sub præpositum thesaurorum Sabariēsiū seruabatur. Pannoniæ annis 50. ab Hunnis retentæ, anno salutis 429. sub Valentiniano secundo sunt receptæ, ac rursus amissæ.[l] Ostrogothi enim, qui Hunnis superatis circa Danubium resederant, cum Illyricum vastare cœpissent, eas à Leone primo A. cum Mysia acceperunt, & illi Theodoricum[m] Theodomitis ex Assilona concubina filium, obsidem dederunt.

Sauia citra Sauum, à quo nomen accepit, sita, vbi est Liburnia, Correctorem habuit, cuius sub Constātio Rectorem fuisse Africanum Marcellinus[n] scribit, sed Correctorē intelligi. Huius metropolis erat Scisciana, vbi prouinciæ thesaurus reponebatur, cui præerat præpositus thesaurorum Scuscianorum Sauiæ nuncupatus. Hic etiam Procurator monetæ Scuscianæ sub Comite largitionum monetam percuti curabat. Sauiam & Pannoniam secundam limites Rom. Imperij vnus Dux cum pluribus numeris tuebatur, & alius Pannoniam primam.

Noricum Cecio monte ad Orientem à Pannonia diuidebatur, ab Occidente Oeno fluuio à Vindelicia & vsque ad Danubium Septentrionem versus extendebatur. Duplex erat Noricum, Ripense vltra Narabonem, secundum Danubij ripam tendens, & illud quod est citra, Mediterraneum vocatum, vtrumque suum pręsidem habebat. Prius a Procuratoribus, Galba imperante administrabatur. Tacitus.[o] Duæ, inquit, Mauritaniæ, Retiæ, Noricum, Thraciæ, & quę aliæ procuratoribus cohibentur. Dalmatię præses sequitur.

g Marcel. lib. 16.

h l. 6. C. Tho. de veteran.

i lib. 21.

k l. 7. C. Th. de cursu pub. ic.

Pannonia I.

l auctor Marcellinus Comes.

m Blond. prima Decad. lib. 1.

Sauia.

n lib. 15.

Noricum.

o lib. 7.

DE PERFECTISSIMO PRAESIDE Dalmatia. Cap. LXIIII.

DALMATIA à monte Sardonio versus Septētrionem ad mare Hadriaticum, & Meridiem contra Apuliam protenditur: ab occasu habet Liburniam, ab Orientē Macedoniam, à qua Drilone fluuio diuisa, antiquum nomen retinet. Quattuor habebat metropoles, Iadram, Salonam, quę alio nomine Spalatum dicitur, vbi erat præpositus thesaurorum Salonitarum, Dalmatæ, sub Comite largitionum, & Baphium Salonitarum Dalmatiæ vocatum, vbi sericum, & lanæ Principis purpura tingebantur. Hic

etiam

etiam arma fabricabantur. Aliæ metropoles fuere Antibarus, & Ragusa, latinum habentes idioma; reliquæ Sclauono sermone, & habitu vtebantur, vt ait Guilhelmus Tiri Archiepiscopus. [a] Dalmatia olim Proconsuli Macedoniæ paruisse aliquibus videtur. Vlpianus enim scribit se ab Herennio Modestino Proconsule de Dalmatia consultum, [b] sed illa dictio, proconsule, in Florentina lectione deest: Et certum est Præsidem imperasse, non clarissimum, vt alij, sed Perfectissimum; neque enim ex Senatoribus, sed ex inferioribus eligebatur, aut equitibus, quos dignitate perfectissimi antéibant, vt Constantinus ad Verrinum Præfectum vrbi significat. [c] Senatores, inquit, qui ueniam ætatis impetrant, apud P. V. officium de suis moribus, & honestate perdoceant; Perfectissimi apud Vicarium Præfecturam; equites Romani apud Præfectum Vigilum, quæ uerba in Codice Iustiniani [d] sunt immutata. Itaque positi sunt perfectissimi supra equites, qui non primum, sed secundum post Clarissimos locum habebant, & in iure á Perfectissimis separatis tractatibus distinguuntur, [e] & post eos locantur.

a lib. belli sacri 2. cap. 17.
b in l. si quis vxori. §. 4. si quis asinum. ff. de furt.
c in l. 2. C. T. de his, qui veniam ætatis impetr.
d in l. 2. C. de his, qui veni. ata. impetra.
e tit C. de perfectissimatus dignitate. & C. de equestri dignitate.

Insignia Magistratus perfectissimi sunt duo Principes in summo aureæ pilæ, in unum uterum desinentes, vt supra in Correctore Apuliæ, & Præside Cappadociæ exposui; item abacus rubro tapeto instratus, qui librum viridi corio tectum regit; infra est forma oppidi cum hac inscriptione PROVINCIA DALMATIA; In manuscriptis dorso libri insunt hæ notæ. LFLG. P. PRVM. IVSSV DD. quas ita sum interpretatus. Liber fœlix legendus Præsidibus prouinciarum iussu dominorum. In Madruciano littera G. est minuscula.

Officium habet Principem ex eodem officio, Cornicularium, Tabularios duos, Commentariensem, adiutorem, Abactis, Subadiuuam, Exceptores, & ceteros cohortalinos, quibus ad aliam non licet transire militiam sine annotatione clementiæ Principalis. Ceteri Præsides, ad similitudinem Præsidis Dalmatiæ, officium habent. Hæc sunt, quæ de Vicario Illyrici & eius Magistratibus, scribere necessaria existimaui. Nunc ad Vicarium Africanæ diœceseos, & eius iudices est ueniendum, quod de nouis Africæ magistratibus disserendi occasionem dabit.

DE VICARIO AFRICAE ET EIVS Consularibus, ac præsidibus. Cap. LXV.

PRAETER Romæ, Italiæque, atque Illyrici Vicarium; Quartum Africæ P. P. Italiæ habuit, vt sub Diocletiano Aurelium Agricolaum, vt ex actis D. Marcelli martyris, constat, [f] sub Constantino Eubulidem, [g] Constantio Aconium Catulinum, [h] mox Anatolium; [i] deinde Petronium, [k] & Maximianum: [l] sub Iuliano Apostata Vitianum: [m] sub Valentiniano Dracontium, [n] & crescentem. [o] Gratiano Comenium. [p] Arcadio Dominatorem. [q] Quinque regebat prouincias, duas consulares Byzatium & Numidiam, Tres Præsidum, Tripolitanam, Mauritaniam Sitifensem, & Mauritaniam Cæsaream, quam in indice Notitia tanquam a Duce rectam prætermittit: sed insignia repræsentando, eam quintam prouinciam Vicarij ponit. Sext. verò Ruffus sex prouincias, inter quas & Tripolitanam consularem facit, & Africam propriè dictam, qui est tractus Carthaginensis, cui proconsul præerat, sextam prouinciam ponit. Vniuersam igitur Africam in sex prouincias ita diuidit. Proconsularem in qua, inquit, est Carthago. Numidiam, Byzatium, Tripolitanam consulares, ac duas Mauritanias, Cæsariensem, & Sitifensem Præsidales. Aliter Ptolomæus diuidit, sed nos Notitiam sequimur.

f apud Surium, 30. octobr.
g l. 2. C. de lustris aduocator.
h l. 24. 26. C. T. de decurionib.
i l. 28. C. T. eod. de decurionib.
k l. pen. C. de dilationib.
l l. 44. C. T. eod. tit.
m l. 7. C. de ædific. priuat.
n l. 10. 11. 13. & 26. C. T de anno. & tribut. l. 6. C. eod. tit. l. 5. C. de iure fisci. l. 9. C. T. de susceptoribus.
o l. 17. C. T. de anno. & tribut.
p l. 84. C. T. de decurionib.
q l. 55. C. T. de haeret.
Africæ status.

Numidia ab Ampsaca ad Ortum tendens, usque ad Sisaram fluuium peruenit, cuius caput est Cirtha, Antonino Pio imperante, Legatum seu Præsidem habuit Tuscium Fuscianum, [r] sub Diocletiano Concordium Proconsulem. [s] Postea sub Constantino Valentinum consularem, [t] sub Arcadio Ianuarium. [u] In hac prouincia Rationalis summarum Numidiæ appellatus, sub Comite Largitionum residebat.

Numidia.
r nam secundũ, 7. C. de lega. præstan. contr. tab.
s l. 28. C. The. de adult. l. ita nobis 28. C. eo. tit.
t l. 7. C. Theo. de episco.
u l. 17. C. Th. de lustra. collat.

In mediterraneis inter Bragadam, & Tritonem fluuios, est Byzatij regio consularis omnium fertilissima. Plinius. [x] E medio, inquit, in Byzatio Africæ campo centeni quinquageni modij redduntur. Misit ex eo loco D. Augusto Procurator eius ex uno grano, (vix credibile dictu) quadringenta paucis minus germina, extantque de ea re epistolę. Misit & Neroni similiter CCCLX. stipulas ex vno grano. Hæc ille.

Byzatium.
x lib. 18. c. 10.

In Byzatio est vrbs Adrametum, quam olim magnam & metropolim Iustinianus muro muniuit, & a se Iustinianam appellauit, [y] nunc Macomedia dicitur. Adrimetinam coloniam D. Cyprianus appellat, [z] de qua in actis Apostolorum; [a] Iuliano Apostata imperante, Aginatius Byzacenæ consularis fuit, [b] sub Valentiniano Honoratus. [c] Ad Byzacenos est Valentiniani rescriptum, [d] Byzancenos legit Stephanus.

y Procop. lib. 6. de ædific. Iustiniani.
z epist 45.
a cap. 25.
b l. 1. C. The. de colla. don. vel relat.
c l. 2. C. de off. com. rer. priuat.
d l. curialis. 25. C. de decur.

A Mauritania, quæ vltima pars Africæ ad Oceanum vergit, & ab Hispanijs freto Herculeo, seu Gaditano diuiditur, ab ortu Ampsaco fluuio á Numidia secernitur. Eam C. Iulius Cæsar, Iuba Rege victo in prouinciam redegit, vbi Crispum Salustium Proconsulem reliquit, [e] Appianus, [f] Cæsar, inquit, Iubæ regnum Romanis sub tributo contulit, cui Crispus Salustius Proconsul præfuit. Ac Romanis usque ad annum humanę salutis CCCCXLI. paruit, quo Gensericus Vandalorum Rex, á Bonifacio magistro militum accitus, eam cum tota Africa occupauit: [g] & cum per triennium vario præliorum euentu pugnatum esset, tandem inter eum, & Valentinianum III. pax firmata est, & certis spacijs Africa inter vtrunque diuisa, vt auctor est D. Prosper, [h] sed quæ partes utrique obuenérint, non aperit. Verum ex eiusdem Valentiniani constitutione ad Albinum [i] P. P. apparet, Numidiam, & vtramque Mauritaniam, & Tripolitanam ipsum habuisse, & cum eos populos a Barbaris attritos inuenisset, octaua soluti tributi parte contentus, reliquum remisit, vt scilicet Numidæ, si mendosa non est constitutio, ex XXXIII. millibus aureorum & DC. pendi consuetis, IIII. millia tantum & CC. soluerent, & nulle ducentos militates annonas, quæ antea erant IX. millia & DC. & CC. capita, idest equorum pabula, quæ prius MDC. fuerant, singulasque annonas solidis quatuor, per annum iussit ęstimari. Iustinianus tanti & ipse capitationem, sed solidis quinis singulas annonas adęrari seu compensari [k] mandat. Alia pręterea Numidæ tribuebant, vt salem, alumen, linum maceratum, siliquas, pro quibus duo millia solidorum pendebant, [l] herbam Rubiam, & alia, quæ ob corruptum Codicem legi nequeunt, & hæc pro numero hominum, & cuiusque facultate largitionibus inferri præcepit. Rubia á Græcis Erythrodanum dicta, ad ringendas lanas maximum vendentibus quæstum præstabat, vt Dioscorides scribit. Plinius, [m] in primis, inquit, Rubia tingendis lanis, & corijs necessaria. Cum verò diminuto in hac diœcesi imperio, nullus amplius ibi Vicarius iudicaret, sanxit Valentinianus, vt ab illius Præsidibus, qui sub Romanis Principibus remanserant, ad Præf. vrb. prouocaretur. [n] In hoc statu Africa vsque ad annum CCCLVII. mansit, quo occiso Valentiniano, Gensericus non modo Numidiam cum Mauritania recepit, sed Roma etiam

NVMIDIA.
e Cæsar lib. 5. de bello ciuil.
f lib. 2. belli ciuilis.
g Marcellinus. Comes l. 1. in princ. C. de off. præf. præto. Africæ.
h in chronicis.
i Nouell. 2. The. de tributis fiscalib. tit. 23. & Nouel. Valentini de prædijs pistorum tit. 38.
k in l. 1. & 2. C. de off. præf præto. Afr. in Notitia.
l Nouell. Theodosij tit. 38 de prædijs pisto.
m lib. 19. c. 3.
n d. Nouell.

V omnibus

omnibus ornamentis spoliata, Eudoxiam Valentiniani vxorem cum duabus filiabus abduxit. Occidentaleque occidit imperium. Verum Iustinianus post annos XCV. quam à Vandalis occupata fuerat, Africam recepit.

MAVRITANIAE.

Mauritaniam, C. Caligula, inquit Plinius, in duas diuisit, Mauritaniam Tingitanam, quæ alluitur Oceano, & antea Sitifensis à loco nominabatur, & Cæsariensem ita à se dictam. Ipsas interfluens Malua diuidit. Dion vero [a] id à Claudio factum scribit, & vtranque prouinciam à duobus equitibus administrari iussam. Sub Galba à procuratoribus regebantur. Tacitus, [b] duæ, inquit, Mauritaniæ, & quę aliæ procuratoribus, cohibentur: Tingitana a Tingi ciuitate appellata, nunc regnum Fessæ & Marochi nuncupatur, vbi limite Rom. Imperij constituto Comes VIII. oppida custodiebat.

Mauri Sitifenses Valentiniano à Genserico ex pacto relicti, pro XL. millibus solidorum, quos annui tributi nomine pendere solebant, octauam & ipsi, idest, quinque millia soluerunt, præter annonas & capita, quæ ducibus, ac militibus præstabant. [c] Ad Mauros Sitifenses est Valentiniani epistola. [d]

Cæsariensis uero Mauritania est regnum Tremiscenæ siue Telesin. Tempore Notitiæ Mauritaniæ Cęsariensis Prętes, idem & Dux militibus imperabat. Is Iustiniano imperante insignia à ceteris diuersa gerebat, nempe sceptrum argenteum, pileum loris, & calceos auro ornatos. Procopius. [e] Lex, inquit, Mauritanis erat, pręfectum nullum esse oportere, qui Romanis sit aduersus, quivè non insignia prius magistratus a Romanorum ferat Imperatore. Sunt autem insignia hęc, baculus argenteus, supraque auratus, pileus argenteus non totum obtegens caput, sed veluti corona loris argenteis circumpendentibus ornatus, vestis vilis admodum, & alba, varieque distincta. Arbyta (genus idest soleę) aurata. Hęc Procopius. A Tritone vsque ad aras Phyleniorum, inter duas syrtes est Tripolitana, à tribus vrbibus nominata, quę sunt Lepris magna, eadem Neapolis vocatur, ortu Seueri Imperatoris nobilis, teste Procopio, quam desertam Iustinianus restaurauit. Taphra, & Abrotana, vt vult Solinus. Tripolitanam Notitia Pręsidialem facit. Hic erat Baphium Girbitanum, à loco appellatum, vbi sericum Principis, & lanæ purpura tingebantur. Proprius quoque Comes XIIII. limites Africæ cum totidem castrorum Præpositis tuebatur: tum in Numidia vtraque Mauritania, & Tripolitana Vicarius esse desijsset ab earum rectoribus ad P. V. appellari Valentinianus concessit. [f]

TRIPOLITANA.

a lib. 58.
b lib. 19.
c d. Nouell. 2. tit. 12.
d priuilegio. 17. C. 8 decurionib.
e lib. 2. de bello vandal.
f Nouell. Valentinia. 2. tit. 12.

NOTITIA.

NOTITIA.

VICARIVS AFRICÆ.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Vicarij Africæ.

Consulares.

BYZACII. NVMIDIAE.

Præsides.

TRIPOLITANAE.
MAVRITANIAE *Sitifensis*.
MAVRITANIAE *Cæsariensis*.
OFFICIVM *autem habet, idem vir spectabilis hoc modo*.

PRINCIPEM *de schola Agentum in rebus Ducenarium*.
Cornicularium.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Ab actis.
Curam Epistolarum.
Adiutorem.
Subadiuuas.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

Digitized by Google

COMMENTARIVM.

INSIGNIA habet hic Vicarius, Librum & imagines Principum, vt alij Vicarij; Io manuscriptis codex auro tectus notas habet, quæ in alijs Vicarijs tam Orientis quàm Occidentis repræsentantur; Principum quoque vultus auratæ pilæ præsiaos præfert: Infra quinque mulierum effigies vasa aureis plena gestant, coronis capita, & colla monilibus circundatæ: Quinque prouincias huic Vicario subiectas simulant: His supra inscriptum est. BYZACIVM, NVMIDIA, TRIPOLITANA, MAVRITANIA SITIFENSIS, MAVRITANIA CAESARIENSIS. Tripolitanæ Honorio imperante Simplicius Præses fuit (l.59.c.Theo. de appella.) Cæterùm Theodosio iuniore & Valentiniano III. imperantibus, cùm Africam Aetius & Bonifacius Comites tenerent, contra hunc ab illo proditionis accusatum, aliquot missi Duces sunt profligati: Demum Bonifacius Africam se tueri posse diffisus, an. salutis CCCCXXXIX. Vandales uocauit, qui eam per annos 95. occuparunt, [a] donec Iustinianus per Belisarium illis profligatis Africam recepit, [b] cui, Vicario abolito, proprium Præfectum constituit. Hic Vicarius officium, vt alij Vicarij habuit, & duobos Præfectis annonæ & fundorum patrimonialium imperauit, qui nullam in prouincijs ditionem exercebant: Sed quia in Iodice sub Præfecto Italiæ instar duorum præsidum ponuntur, de ipsis aliquid est dicendum.

a l.2.in princ. C. de offi. P.P. Afri.
b d.l.1. in princ. Nicephor. li.14. c.16 & lib.17.c. 21.& Procopius.

DE PRAEFECTIS ANNONAE Africæ, & patrimonialium fundorum. Cap. LXVI.

C. Iulius Cæsar XX. myriades, id est, CC. millia medimnorum Atticorū frumenti, & olei librarum myriades CCC. id est, ter decies trecentena millia ad alendum populum Romanum aduehi iussit, [c] duosque Prætores, & totidem ædiles instituit, qui eius rei curam haberent. [d] Sed & ex Alexandria Romam frumenta vehebantur, quæ cùm maris tempestate quandoque retardarentur, Commodus Imperator, inquit Lampridius, Classem Africanam instituit, quæ subsidio esset, si forte Alexandriæ frumenta cessarent, & hanc classem Commodianam Herculeam appellauit, vt ea Africa annonam in Vrbem transferret: cuius rei gratia, præter eum, qui Romæ erat, alius in Africa annonæ Præfectus creabatur, qui frumenti illic colligendi, & Romam transmittendi curam haberet. Huius minister vel adiutor fuit, quem Symmachus [e] Notarium appellat: Oro, inquit, perennitatis vestræ salubre præsidium, vt iudices Africanos, & notarium, cui æternitas uestra mandauit frumentarios commeatus, seueriora scripta stimulent: Idem curam habebat, olei ex Africa Romam mittendi: Symmachus ad eundem: [f] Olei, inquit, species victum plebis reouiter inuecta sollicitat: quare oramus, vt quamprimum iudices Africanos super hac specie Romanis horreis inferenda diuinus sermo stimulet.

c Plutarchus in C. Iulio Cæsare.
d l.2. §. deinde Cornelius Sylla, ff. de orig. iur.
e episto. 27. li. 2. ad Theodosium.
f episto. 34. li. 2.

Alius sub eo Præfectus fundos patrimoniales Principis, quos plurimos habebat, in Africa curabat, olim, Africæ Procurator uocatus, ita enim Constantinus Proculum appellat. [g] qui res Africæ procurans, Præfectus patrimonialium est dictus; Gildonis enim amplum patrimonium, aliaque Principis latifundia administrabat, & Comitis titulo honestatus, officium instar Comitis rerum priuatarum habebat, vt in eo est declaratum: & de hoc in Indice sub P. P. Italiæ intelligi arbitror, Hic etiam prædia, quæ alendis militibus non erant addicta, uendebat, vel locabat, aut in emphyteusim dabat, [h] & precium Comiti rerum priuatarum repræsentabat, Tanti verò erant hi Præfecti, vt in Indice Præfecti Italiæ pars diœceseos Africæ habeantur Præsidibus æquati: In hac diœcesi residebat & Rationalis summarum Africæ, qui Comiti Largitionum parebat. Hæc Notitiæ nostræ tempore sic se habebant. Postea verò recepta a Vandalis Africa, eius proprius præfectus prætorio est creatus. Hic longe antea à Constantino aliquibus institutus fuisse videtur, cum ad Catulinum P.P. Africæ scribat: [i] sed suspecta est ea lectio: In Codice enim Thedosiano [k] habetur ad Catulinum P. V. Africæ, quas notas interpretor, prouinciæ Vicarium Africæ, quam ipse Eubulide Vicario illi dato, [l] diœcesim P P. Italiæ fecit: antea enim nullus Africæ P.P. fuisse apparet; sed ea a Barbaris cum Italia occupata, eum eius Præfectus esse desijsset, demum Iustinianus circiter annum salutis DXXXIII. Africæ receptæ proprium Præfectum constituit, qui abolitis Vicario, & Proconsule, Carthagini sedem habuit, [m] primoque Archelao ad eū honorem prouecto, pristinos magistratus renouauit: duabus tantum ex Præsidalibus in Consulares mutatis, & una ex consulari Præsidali facta. Mauritania enim Tingitana, & Africa, vbi degebat Proconsul, Byzacium, & Tripolitana, Consulares dictæ, Numidia & Mauritania Cæsariensis præsidales; quibus Sardinia [n] & ipsa Præsidalis est addita, quæ prius iuris Italici fuerat. Horum singuli apparitores quinquaginta habuere: Pro codicillisque magistratus Laterculensibus solidos sex, scrinio P. P. XII. soluebant; [o] salarium quoque illis præstitutum in Notitia quadam seu breuibus Iustinianus explicat; [p] sed ob mendas vix aliqois sensus inde percipi potest: Ego tamen eam constitutionem pro uirium tenuitate restituere conatus, alibi sum interpretatus, quam hic tanquàm Notitiæ minus necessariam omisi.

g in l.1.C. de col lat. fund. patrim. & emphyteut.
h l.1.4 & seqq. C. de fund. rei priuatæ.
i l.2.C. de colla. fundo. patrimo.
k lib. 11. tit. 16. l.1.
l l.2.C. de lucris aduocat. l.26 C. T. de decurio.
m l.1. §. Deo itaque. C. de offic. P. P. Africæ.
n d. §. Deo itaque
o d. l. §. penul.
p d. l. 2. in fi.

Officiū eiusdē Præfecti erat uirorū CCCXCVI. [q] sed forte legendum CCCLXXXVIII. Ipse laterculensibus pro expediendis codicillis magistratus XII. solidos seu aureos pendebat: [r] Illi verò libræ centum auri, id est, vltra decē millia & DCCC. nostri aurei sunt præstituti: Cancellario auri libræ septem quæ fermè 750. nostros aureos efficiunt. Nunc ad Præfecti Prætorio Galliarum Vicarios est veniendum, quibus ante summarium eorum magistratuum præfixi.

q d. §. Deo itaque
r l.2. §. fi. C. eod.

Digitized by Google

Præfect. P. Galliarum prouinciæ XXIX. parent. Vicarij. III.

- *Vicarius Hispaniarum cuius prouincia VII.*
  - *Consulares III.*
    - *Betica.*
    - *Lusitania.*
    - *Gallecia.*
  - *Præsidum IIII.*
    - *Tarraconensis.*
    - *Carthaginensis.*
    - *Tingitania.*
    - *Insula Balleares.*
- *Vicarius XVII. prouinciarum, cuius sunt.*
  - *Consulares VI.*
    - *Viennensis.*
    - *Lugdunensis.*
    - *Germania prima.*
    - *Germania secunda.*
    - *Belgica prima.*
    - *Belgica secunda.*
  - *Præsidum XI.*
    - *Alpes maritimæ.*
    - *Alpes Pænnoniæ & Graiæ.*
    - *Maxima Sequanorum.*
    - *Aquitanica prima.*
    - *Aquitanica secunda.*
    - *Nouem populi.*
    - *Narbonensis prima.*
    - *Narbonensis secunda.*
    - *Lugdunensis secunda.*
    - *Lugdunensis tertia.*
    - *Lugdunensis Sinonia.*
- *Vicarius Britanniarũ V.*
  - *Consulares II.*
    - *Maxima Cæsariensis.*
    - *Valentia.*
  - *Præsidum III.*
    - *Britannia prima.*
    - *Britannia secunda.*
    - *Flauia Cæsariensis.*

DE VICARIO HISPANIARVM *& earum magistratibus.* Cap. LXVII.

TRES Præfecti Galliarum erant diœceses, Hispaniarum, Galliarum, & Britanniæ, quibus singulis singuli præerant Vicarij, præmittitur autem qui Hispaniam regebat, vt puto, quia hæc prima continentis populi Roma. facta est prouincia, vt ait Sext. Ruffus. Nam antea duæ solæ insulæ Sicilia, & Sardinia prouinciæ factæ fuerant. [a] Verum Q. Aelio, & M. Iunio Coss. quemadmodum [b] Liuius recitat, Hispania in duas prouincias est diuisa, citeriorem cis Iberum, & vlteriorem, & si quandoque ultra id flumen multæ vrbes citerioris fuisse videntur. Citerior prætorem habuit, Liuius. [c] Prætorum sortes fuere Gn. Fuluij Hispania citerior, vlterior autem à Procoosule regebatur, Liuius, [d] L. Manlius, inquit, proconsul ex Hispania redierat, Cæsar, [e] litteras, ait, ad Marcellum lepidum proconsulem in Hispaniam vlteriorem mittit. Augustus verò totam Hispaniam à se sub iugum missam, in tres prouincias diuisit, Beticam Lusitaniam, & Tarraconensem. Beticam populo Romano reliquit, in quam Prætor mittebatur, in alias legati. Strabo Betica, inquit, populo Romano attribuitur, ad quam Prætor mittitur, qui legatum habet, & Quæstorem. Reliqua Hispania est Cæsaris, qui duos mittit legatos, Prætorium, & Consularem, Prætorius legatum habet, qui Lusitanis, vicinis ius dicit. Hæc ille. Sed Tiberius Cæsar Beticam cum alijs prouincijs in se transtulit, [f] & illi Proconsulem Vibium Serenum præfecit, quem postmodum damnauit. Tacitus, [g] Vibius, inquit, Serenus proconsul vlterioris Hispaniæ de vi publica damnatus in insulam Amorgum deportatur. Is magistratus vsque ad M. Antoninum cootinuauit, [h] postea Hispaniam Præsides rexerunt, & [i] Seuero imperante, à solo Mæcio Probo præside est administrata. [k] Ceterum Constantinus septem prouincias, Hispaniæ fecit; Lusitaniam, Beticam, Galleciam, Carthaginensem, Tarraconensem, Tingitanam, & Balearem. Sextus Ruffus in sex prouincias diuidit, Tarraconensem, Carthaginensem, Lusitaniam, Galleciam, Beticam, Transfretanam Insulam terræ Africæ, seu Tingitaniam. Notitia addit insulas Baleares, à Sexto Ruffo omissas.

[a] l. 2. §. capta. ff. de orig. iur.
[b] lib. 55.
[c] lib. 5. deca. 5.
[d] lib. 9. deca. 4.
[e] lib. 4. ciuilis belli.
[f] Tacitus in 2.
[g] lib. 4.
[h] l. 4. §. 1. ff. de ficar. l. 2. ff. de his, qui sunt sui vel alien. iur.
[i] l. fin. C. si propter public. pensitat.
[k] l. relegatorum 7. §. interdicere. ff. de interdic. & relegat.

omissas. Itaque factæ sunt septem prouinciæ, quarũ Betica, Lusitania, & Gallecia erant consulares, reliquæ præsidales, inter quas Ruffus etiam Galleciam ponit. Sulpitius verò Seuerus vult eam a Proconsule rectam fuisse, qui inquit, sub Gratiano esse desijt, vltimusque fuit Voluentius, qui donis corruptus, Gnosticis hæreticis fauit, postmodum solum Vicarium, & Præsides habuit. Hæc ille. Id sub Gallieno euenisse puto, quo imperante Franci Hispaniã sunt ingressi [a] postea uero à Diocletiano Viator [b] Hispanijs Vicarius est datus. Constantinus titulo Comitis illi cõcesso, modo Vicarium, modò Comitem vocat, Octauianum enim Comitem Hispaniarum anno salutis 318. creauit, [c] mox Tiberianum, quem Comitem, [d] eũdemque Vicarium Hispaniarum appellat. [e] Huic ab eodem, non Diocletiano, vt malè scriptum est, suffectus est Seuerus. [f] Sub Valẽtiniano Valerianus, [g] mox Arthemius, [h] deinde Arcadio & Honorio imperantibus Petronius Vicarij Hispaniam rexerunt. [i] Demum irruentibus in eam prouinciam Barbaris, ijdem principes, circa annum humanæ salutis CCCXCIX. Macrobium præfectum Prętorio Hispaniarum, & Prochianum Vicarium quinque prouinciarum coostituerunt. [k]

Erant hi loco Magistri militum, ibi ad hostiũ uim arcendam collocati.

BETICA.

Betica mari Ibero ad Meridiem cingitur, à Septentrione Assa fluuio à Lusitania separatur, illi Betus fluuius interfluens nomen dedit. Nunc à Cocco, quod ibi plurimum nascitur, Granata nominatur, Domitiano imperante Bebium Massam, [l] mox Cæcilium classicum vtrunque repetundarum damnatos, proconsules habuit. Deinde Callestrium Tironenem, [m] sub Hadriano Ignatium Taurinum, [n] sub Pio Aelium Marcianum Iureconsultum, [o] sub Constantino vero Præsidem Egnatium Faustinum, [p] & sub Constãtio Cęlestinum, [q] Hæc postea consularis est facta.

LVSITANIA.

Lusitania Ana & Buria fluuijs, Oceanoque clauditur, nunc Portugaliam nominant, cuius caput est Vlisipone, vulgo Lisbona dicta. Hæc quoque consularis fuit. Vltra Buriam vsque ad Neriam promontorium, quod nunc est caput S. Mariæ finisterræ, tertia est prouincia Gallecia, nunc Gallicia vocata, cuius metropolis est Flauium Brigantinum, hodie Cõpostella nuncupatum. Quidam volũt hanc olim vocatam Brachariam Augustam. Hæ tres prouinciæ erant consulares.

GALLECIA.

TARRACONENSIS.

Tarraconensis verò est vlterior, & quarta Hispania, cui quiota Carthaginensis additur, quæ duos Præsides etiam Constantino imperãte habuere, sub quo Iulianus præses Tarraconensem rexit. [r]

CARTHAGINENSIS.

TINCITANA.

Sexta Hispaniæ prouincia a Ruffo Transfretana insula recensetur, à Notitia Tingitana dicta. Hæc est insula Gadira, sub qua Tingus Mauritaniæ pars continebatur.

BALEARES.

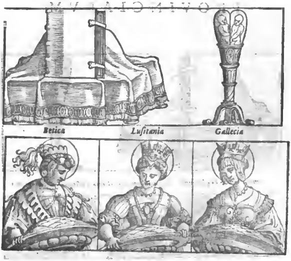
Septima Hispaniæ prouincia sunt insulæ Baleares nunc Maiorica & Minorica appellatæ, ad quas Præfectum missum fuisse [s] Liuius scribit. Hæ quatuor vltimæ prouinciæ pręsidales cum alijs tribus consularibus Vicario Hispaniarum parebant. Sed cum Vandali & Alani Hispanias inuasissent, Arcadio Honorioque imperantibus, proprius, vt dixi Hispaniarum Præfectus Macrobius, cũ Prochiano Vicario est creatus, [t] cui cum quinque tantum prouinciæ essent relictę, quinque prouinciarum Vicarius dicebatur. [u] Orosius & Marcellinus Comes, Barbari, inquit, ad aratra conuersi, diuisis sedibus, residuos Romanos, ut socios, & amicos fouent. Sed missus eo Constantius citeriorem Hispaniam recepit, vlteriorem inter se Barbari diuiserunt. Vandalis, & Sueuis Gallecia, Alanis Lusitania, Turcilingis Betica sub diuersis Regibus euenit, quod fuit circiter an. salutis CCCCXIII. Mox Honorius consensit, ut Vandali, & Gothi in Hispania habitarent. Cassitarides insulas, quarum nulla hic fit mentio, ab ijsdem occupatas fuisse puto. Eas P. Crassus auiditate metallorum subegerat. [x] Vicesimas frumenti pop. Rom. Hispanos tributi nomine soluisse Liuius scribit, M. Marcellus tributum ex Celtiberia exegit C. talentorum. [y]

a Aurelius Victor & Eutropius.
b Martyrolo. 29. octobr.
c l. 1. C. vbi Senato. vel clariss. l. 4. C. Theo. de decu rio.
d l. eum seruum. C. de ser. fugit.
e l. 16. si a spõso. C. de donat. ante nupt.
f l. 14. scripturæ. C. de fid. instr. ita emendanda hæc l. ex C. T. l. 2. eo.
l. 27. data. C. de donat.
g l. 3. C. T. de eff. recto prouin.
h l. 1. C. de discuss. l. 2. C. T. de tabu.
i l. vlt. C. quor. bonor.
k l. 3. C. de pagan.
l Plini. epist. 23. lib. 9. episto. vlt. lib. 4.
m Plini. episto. 26. lib. 7.
n l. 4. in princ. ff. de feat.
o l. 2. ff. de his, qui sunt sui vel alien. iur.
p l. vlt. C. si pro pr. publ. pensit. l. 2. C. Theo. de distrac. pignor.
q l 3. C. Theo. de bon. proscripto.
r l. 2. C. Theo. de cursu temp.
s de bello Philippico.
t l. 3. C. de paga. l. 25. C. Th. eo.
u d. l. 3. & 25.
x strabo lib. 3.
y strabo lib. 3.

NOTITIA

NOTITIA.

VICARIVS HISPANIÆ.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Vicarij Hispaniarum.

Consulares.

BETICAE. LVSITANIAE. GALLECIAE.

Præsides.

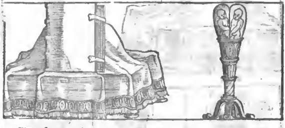
TARRACONENSIS.
Carthaginensis.
Tingitaniæ.
Insularum Balearium.
OFFICIVM autem habet idem vir spectabilis hoc modo.
PRINCIPEM de schola Agentum in rebus ex Ducenarijs.
Cornicularium.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Ab actis.
Adiutorem.
Subadiuuas.
Exceptores.
Singulares, & reliquum officium.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA Vicarij Hispaniarum sunt: duo Principes inuicem complexi. Abacus alba mappa instratus, qui librum viridi corio tectum sustinet, ut in alijs Vicarijs est dictum. Continebat hic codex ad huius Vicarij officium spectantia. Trium mulierum imagines infra visuntur, reticulo & coronis aureis caput ornatæ, quod quamlibet earum regnum continere insinuat, vasaque aureis plena gestant. Referunt tres prouincias consulares Hispaniarum tributum Imperatori pendentium. Inscriptum est, BETICA, LVSITANIA, GALLECIA. Reliquarum quatuor præsidalium nulla apparet imago, fortè quod tum Imperatori non parerent. In manuscriptis codicilli magistratus libro mãdatorum auro tecto inhærent, cui inscriptæ sunt notę, quę in alijs Vicariorum codicibus cernuntur. F.L. IN TALL. COM. ORD. PR. Mulieres supra tunicas pallijs indutę, capillos post terga spargunt, ut tum moris fortè fuit.

Officium habebat Principem de schola agentium in rebus ex Ducenarijs, Cornicularium, & reliquos, vt ceteri Vicarij.

NOTITIA.
VICARII SEPTEM
PROVINCIARVM.

Viennensis Lugdunensis Germania prima Germania secunda Belgica prima

Belgica secunda Alpiũ Maritimarũ Alpiũ Pœninarũ Maxima sequanorũ Aquitanica prima

Aquitanica secũda Nouẽ populorum Narbonensis prima Narbon. secunda Lugdunens. secũda

Lugdunensis tertia

Lugdunensis Senonia

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Vicarij Septem Prouinciarum.

Consulares.

VIENNENSIS.
LVGDVNENSIS.
GERMANIAE *prima*.
GERMANIAE *secunda*.
BELGICAE *prima*.
BELGICAE *secunda*.

Præsides.

Alpium Maritimarum.
Alpium Penninarum & Graiarum.
Maximæ Sequanorum.
Aquitanicæ prima.
Aquitanicæ secunda.
Nouem Populorum.
Narbonensis prima.
Narbonensis secunda.
Lugdunensis secunda.
Lugdunensis tertia.
Lugdunensis Senoniæ.

Officium autem habet idem vir spectabilis Vicarius hoc modo.

Principem de schola Agentum in rebus ex Ducenariis.
Cornicularium.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Ab actis.
Curam Epistolarum.
Adiutorem.
Subadiuuas.
Exceptores.
Singulares, & reliquum officium.

DE VICARIO GALLIARVM seu XVII. Prouinciarum, earumque Magistratibus. Cap. LXVIII.

COMMENTARIVM.

SECVNDVS Præfecti Galliarum Vicarius XVII. prouincias, in quot Gallia scindebatur, regebat. Gallia a Pyrenæis montibus usque ad Rhenum fluuiū extenditur, & nostris alpibus Oceanoque clauditur. Galliam Cæsar in tres partes diuisit, Aquitaniam, Lugdunensem, & Belgicam. Augustus in quatuor his addita Narbonensi, quæ diu Proconsulem habuit, ut auctor est Tacitus, [a] qui T. Iunium pro consulatu Galliam Narbonensem seuerè, integrè rexisse scribit, & Capitolinus de Maximo Augusto loquens, ita scribit. Inde Proconsulatum Bitiniæ egit, ac deinceps Græciæ, ac tertio Narbonæ: Constantinus verè Galliam in XVII. regiones partitus est. Hæc diuisio nostræ Notitiæ tempore obseruabatur, quæ tamen tam hic quàm in indice semper VII. prouincias pro Gallijs nominat, vt tunc uocari videbantur, & li re essent XVII. Nam Lugdunensibus, Germanijs, Belgicis, Alpibus, Aquitanijs, tum Nouempopulana, & Narbonensibus, quibus Viennensis adscribebatur, pro unis positis, ad numerum VII. prouinciarum rediguntur. Quædam etiam ad Agricolaum PP. Galliarum FL. Constantini constitutio, qui Honorio imperante, ibi tyrannidem exercebat, Arelate, vbi ipse residebat, VII. Galliarum Præfectos quotannis conuenire iussit. Verùm Sextus Ruffus XVIII. prouincias fecit. Alpes maritimas, Aquitaniam, Ambianensem, Viennensem, Narbonensem, Nouem populanam, Aquitanias duas primam & secúdam, Alpes Graias. Maximam Sequanorum, Germanias duas primam & secúdam, Lugdunenses duas, & Belgicas duas, & his addidit Britanias duas primam & secundam. Notitia in XII. diuidit, scilicet Viennensem, Lugdunensem primā, Germaniam primam, & secundam, Belgicas duas: Alpes maritimas, Penninas, Maximam Sequanorum, Aquitanias duas, Nouem populos, Narbonensem primam & secundam, alias Lugdunenses duas, & quartā Senoniam. Ex his Viennensis, & Lugdunensis prima, duæque Germaniæ, & duæ Belgicæ sunt Consulares, aliæ præsidiales. Viennensis in Prouincia apud Allobroges inter fluuios Hisaram & Rhodanum sita est, cuius caput est vienna, nunc Delphinatus vocatur. Eius vrbes XIIII. Itinerarium recenset: Metropolim Viennensium, Gennauensium, Gratianopolitanorum, Albensium ciuitas seu viuario. Orcensium, Valentinorum, Auenicorum, Arelatensium, Carpentoracensis, Massiliensium, Ricartinorum, Vasionensium, Arausinorum, Cabellicorum. [VIENNENSIS.]

Vniuersa Lugdunensis à Lugduno metropoli est appellata: ad Occasum Ligeri fluuio, vel ut alij uolunt, Garumna diuiditur, ab Ortu Sequana à Germania superiore separatur; ad Meridiem Titara fluuio à Narbonensi: ad Septentrionem Oceanum Britannicum habet. Hadriano imperante, huic Vitrasius Pollio præfuit, [b] qui M. Antoninum grammaticam docuit, & Cos. iterum vrbem Præfectus rexit. Cum uerò Constantinus plures Lugdunenses fecisset, prima Præsidem habuit, inter alios Antoninum Marcellinum: [c] Sed postea consularis est facta. Ab Ortu Iura monte, ab alijs partibus Gebeno & Arari fluuio cingitur, ubi Præfectus Araricæ classis degebat. Ciuitates V. habebat, inquit Itinerarium Lugdunum metropolim, ciuitatem Eduorum, Lingonum, Castrum Gaballionense, & Matisconense. [LVGDVNENSIS] [b l. Spadonem 15. in si aliàs incipit si quis ff. de excus. tuto.] [LVGDVNENSIS I. anno salu. 310.] [c l. 1. C. T. sine censu vel reliq.]

Germania antiquitus duplex fuit, Aemilius Macer, [d] si eadem inquit, prouincia postea diuisa sub duobus Præsidibus constituta est, uelut Germania Mysia, ex altera ortus, in altera adsidebit: Hæc ille. Domitiano imperante Antoninus superiorem Germaniam administrabat, Tranquillus, [e] bellum ciuile, inquit, motum a L. Antonio superioris Germaniæ Præside confecit absens felicitate mira. Demum consularis fuit. Altera Germania superior seu prima super Rhenum sita, vbi est Maguntia, à Meridie habet Burgundos, & montem Iuram, ab Ortu Rhenum; ab Occasu Lugdunenses Senones. Ciuitates quatuor continet, vt refert Itinerarium. Metropolim ciuitatem Maguntiacensium, quos Dux cum ualido præsidio tuebatur. [d in l. 9 ff. de off. adsesso.] [GERMANIA.] [e in Domitiano. c. 6.] [GERMANIA I.]

Argentoratensium, in quorum tractu comes rei militaris castrametabatur, Nemetum, id est, Spiram, Vangionensium; id est, VVormensium.

Inferior seu secunda Germania, vbi est Agrippina, inter Mosam & Rhenum, ad Germanicum Oceanum porrigitur. Duas tantùm eius urbes Itinerarium ponit. Metropolim Agrippinensem, id est, Coloniam, & Tungrorum ciuitatem. Inter Mosam verò & Sequanam est Belgica, & ipsa Consularis, quæ à flumine Fritudo diuiditur, & Belgica prima dicitur: Ciuitates quatuor continet, inquit Itinerarium: Metropolim Treuerorum ciuitatem, Mediomatricorum. [GERMANIA II.] [BELGICA II.]

[a lib. 19.]

matricorum, idest Metis, Leucorum, idest Tullo, & Veredunensium.

BELGICA II.

Belgica secunda siue inferior, ubi nunc est Flandriæ pars ad Oceanum pertinens, & transitus ad Britanniã & Remus XII. ciuitates continet, secundum Itinerarium. Metropolim ciuitatem Remorum. Suessianum, Catalaunorum, Veromannorum, Atrauatum Camaracensium, Turnacensium, Siluanectum, Bellòuacorum, Ambiauensium, Morinum, idest Ponticũ Bononiensium. Hic Dux cum tribus præsidijs castrametabatur. Hæ sunt sex Galliarum prouinciæ Cõsulares, reliquæ uero Præsidales sunt XI. inter quas est Lugdunensis secunda, tertia, & quarta, à quibus auspicabimur, ne contiguę & eiusdem nominis prouinciæ iungi non quærantur.

LVGDVNENSIS II.

Secunda Lugdunensis Præsidalis vergit ad Oceanum Britannicum, vbi est Rotomagus metropolis in Hormandia, habet ciuitates VII. inquit Itinerarium, Rotomagum Metropolim, Bonocasium, Abricantũ, unde Abricanti milites, Ebroicorum, Salarum, idest Saiorum, Loxouiorum, Constantiam, unde Constantiaci milites.

LVGDVNENSIS III.

Tertia Lugdunensis uersus Occidentem, ubi est Turonis in Britannia, inter Argenain & Ligerim fluuios, Præsidalis. IX. continebat ciuitates secundum Itinerarium Metropolim ciuitatem Turonum, Cenomanorum, Redonum, Andiuacorum, Namnetum, Corisopitum, Cianctium, idest Venetum, Oisismorum, unde Oisismij milites, Diablintum.

LVGDVNENSIS IIII.

Vltra Gemenum est Lugdunensis IIII. seu Senonia, inter Sequanã & Ligerim, ubi nũc est Lutetia & morabatur Præfectus classis Anderetianorum, quæ statione habebat Parisijs. Huius prouinciæ caput erat Senis, & septẽ habebat ciuitates secundũ Itinerariũ: Metropolim Ciuitatẽ Senonũ, Carnorũ, Altisiodorũ, Tricasiũ, Aurelianorũ, Parisiorũ, Melduorũ.

ALPES MARITIMAE.
ALPES LIGVSTICAE.

Alpes Maritimæ, ubi est mons Adula, inter Genuenses, & Prouinciam, & ipsæ Præsidem habebant. Alpes uero Ligusticę dicuntur propè Niciam, & Villam francam. Harum apud Itinerarium VIII. sunt vrbes. Metropolis ciuitas Ebreduno, Diniensium, idest Dina, Rigomagensium, Sollinensium, Sanicensium, idest Sanicio, Glannatenna. Cemelenensium, Vensiciensium, idest Ventio.

ALPES PENNINAE, & GRAIAE.

Post has sunt Alpes Penninæ & Graiæ ultrà montes Cottos seu montem Cinisium, ubi sunt Allobruges, siue Sabaudi, & Tarantasia, ac pars Heluetiorũ. Itinerarium duas harum ciuitates ponit. Metropolim Centronum: idest Tarantasiam, & Valensium, idest Octodorum, quibus Præses tus dicebat.

MAXIMA SEQVANORVM.

Sexta Præsidalis est Maxima Sequanorum, in qua est Vesontiensis. Hæc & Maxima Cæsariẽsis in Britãnia à Clemente Maximo tyranno sunt denominatæ quemadmodum Arcadia in Aegypto ab Arcadio & Valeria a filia Diocletiani. Fuit Maximus genere Hispanus, & Theodosij Magni commilito, qui copiarũ Comes in Britannia an. salut. 383. Augustus est appellatus, in Galliasque irrupens per Andragathium Gratianum A. interfecit, ac consors imperij cum Valentiniano, II. & Theodosio factus, per quinquennium imperauit. Sed cum rupto fœdere Hispanias, & Africam inuasisset, in Italiam quoque irruit, inde in Pannoniam traijciens a Theodosio profligatus, & occisus est. [a] Cum diu igitur in Britannia, & Gallijs, Maximus imperasset, duas utrobique prouincias à se Maximas appellauit. Maximæ Sequanorum Sext. Ruffus meminit, qui à C. Iulio Cæsare latius extẽduntur. Hi sunt Burgundi, quorum caput est Visontium vulgo Bisanzonum dictum. Habent a Meridie Ararim: ab ortu Heluenos, ab occasu Lugdunenses, a Septentrione Germaniam superiorem, & montem Iuram. IX. oppida secundum Itinerarium continet. Metropolim Visonticensem, ciuitatem Equestrium, idest Neuiduno, Elunciorum, idest Auenticum, Nordenolex Auenticum, Basiliensium, idest Basileam, Castrum Vindonisse, Ebrodunense, Argentariense, Rauracinse, idest portum Abucinæ. Hic limite Romani Imperij posito Dux cum militibus excubabat.

a ... et D. Prosper, Paulus Diaconus, Sulpitius, Seuerus, & alij.

ARMORICVM.

Aquitania & ipsa præsidalis, olim auctore Plinio, Aremorica nuncupabatur, ab Occidente cingitur Oceano, à septentrione & Oriente Ligeri fluuio, vbi à Lugdunensibus separatur; à Meridie Pyrenæo, & Gallia Narbonensi. Sed ipsa quoque in duas regiones diuiditur, in primam, & secundam Aquitaniam; Quæ inter Garumnam & Pyrenæos montes clauditur, Aquitania prima uocatur, in qua est Bituricum.

AQVITANIA 1.

VIII. ciuitates apud Itinerarium habet. Metropolim Bituricum alias Beturicum, Aruernorum, Rotenorũ, Albigensium, Cadurcorum, Lemauicum, Gabalum, Vellauorum. Imperante Anthemio in Aquitania prima, solum Aruernum, sub imperio Romano retinebatur. Sidonius, [b] De urbibus, inquit, Aquitaniæ I. solum oppidum Aruernum Romanis rel quum partibus bellum fecit. Eius Episcopus erat Sidonius Apollinaris, qui [c] deplorat Euaricem Regem Gotorum plurimas occupasse ciuitates, quæ desolatis ecclesijs pastore carebant.

b epist. 5. lib. 7.

c in seq. epistol.

AQVITANIA 2.

Inter Ligerim uerò & Garumnam est secunda Aquitania, nunc Guasconia dicta, & ipsa Præsidalis, in qua est Burdegala, & VI. ciuitates continet, Burdegalensium, Agennensium, Ecolisnensium, Santonum, Pictauorum, Petrogoriorũ. Tota Aquitania et antequã diuideretur a Præsidibus regebatur. [d] Hic Armoricano, & Neruicano limitibus Dux præerat.

d l. milites. ss. ff. de custo. reor.

Nouem populi sunt prope Aquitaniam, aut in Aquitania, vbi degunt Auscij, Marcellinus: [e] Nouẽ, ait populos Ausci commendant, & Eliusa. D. Hieronymus, [f] Aquitaniæ, inquit, Nouemque populorũ Lugdunensis, & Narbonensis prouinciæ præter paucas urbes populata sunt cuncta. Regio est, ubi sunt Vibisci, Vasates, Medoli, Boij, Auscij, Conueni, Consuarani, Bigerriones, Terbelli, qui nouem sunt populi in tertia Aquitania. Itinerarium XII. eius vrbes recenset. Metropolim Ausciorum. Aquensium, Lassoracium, Conuenarum, Consuaranorum, Boatũ quod est Bor, Beranensium, idest Benarnas, Aturensium, Vasaticam, Turraubicam, Tralingorram, Elloronensium, Elleranicum. sed quædam ex his oppida postea sunt adiecta. IX. enim tantum populi erant.

e lib. 15. ad fin. vbi Galliæ prouincias describit.

f in 11. epistola ad Ageruchiam.

NOVEM POPVLI.

AQVITANIA III.

NARBONENSIS I.

Duę quoque Narbonenses fuere præsidales, prior quæ a Varo flumine incipiens, usque ad Rhodanum ab ortu in occasũ, Meridiẽ uersus ab mare Gallicũ extenditur: Huic Itinerariũ VIII. ciuitates attribuit. Metrop. Narbonensium, Tolosatium, idest Tolosam Beterrensium, Agatensium, Nemausensium, Magalonensium, Lutuensium, idest Lutauam Castrum, Vcetiense. Narbonensis Gallia prius Braccata, [g] a Braccis dicta, in prouinciæ vero formam a Q. Fabio redacta, & deducta Narbone colonia Narbonensis est uocata [h] cetera Gallia trãs alpes comata est appellata. [i]

g Plin. lib. 3. c. 4.

h Patercul. & Eutrop.

i Plin. li. 4. c. 17.

NARBONENSIS II.

Secunda usque ad Pyrenæos montes, & Gemenũ montem extenditur, à quo ad Septentrionem cingitur, & Tolosam complectitur, mare Gallicum ad Meridiem habet. Hæc Alexandro imperante a Iuliano Proconsule administrabatur, [k] & postea præsidalis est facta. Hãc ultimam Galliarum prouinciã Roma. Imperiũ amisit, quã primã Q. Fabius prouinciã fecerat. Geruãdus a Valentiniano illi præfectus vrq; ad Anthemij Augusti tẽpora defendit, donec tyrãnus effectus, & ... fusus in exiliũ actus est. Fuit is annus salutis 468. [l] Balimer Visigotus ei suffectus dũ Anthemio opẽ laturus it, qt, à Ricimero est occisus. Itinerariũ huic VII. ciuitates adscribit. Metrop. Aquẽsiũ, ciuitatẽ Aptẽsiũ, Retẽsiũ, i. Reias, Forojuliẽsiũ, Appẽsiũ, Segesteriorũ, Antipolitanã. Oẽs uero Galliarũ ciuitates ab Itinerario numerantur CXXVI. quibus forte plures eo tempore non reperiebantur.

k l. Gracchus 4. C. ad l. Iul. de adult.

l Blon. lib. 2. decad. prima.

Hæ prouinciæ numero XVII. Vicario Galliarum parebant, & in Notitia mendose scriptum est, VII, prouinciarum pro XVII. Hæ erant ante Notitiam, anno enim salutis CCCCVIII. Vãdali & Alani Rheno traiecto intrarũt Gallias, & sexennio post exactio Gothi sub Rege Ataulpho, à quibus Honorius, Aquitaniam

Aquitaniam concessit:[a] Hos secuti sunt Burgundiones; demum Franci, quorum Dux Feramundus primus se Franciæ Regem appellauit, anno CCCCXX. Tãdem Clodoueus Syagrio Egidij filio P. P. occiso, imperij Romani milites, & magistratus, è Gallijs penitus expulit, quibus subactis quadringenties sextertium C. Iulius Cæsar imposuerat, inquit Eutropius: Tantum ab Augusto Pop. Rom. legatum fuisse Trãquillus scribit, Diô interpretatur fuisse CCCC. millia aureorum. Sed hæc summa postmodum est aucta. Cum verò tractaretur de imponendo superindicto Gallis, Florentius P. P. Iuliano imponendi oneris auctori restitit, factumq; est, inquit Marcellinus,[b] ut præter solita nemo Gallis exprimere conaretur.

[a] auctore D. Prospero.

[b] lib. 17.

Insignia Vicarij Galliarum erant, ut aliorum, aureæ Principum effigies: Abacus albo tapeto instratus, qui rubro corio tectum librum sustinet. Infrà sunt XVII. mulierum effigies, reticula, coronasque in capite, & uasa aureis referta gestantes, quæ memoratas Prouincias referunt. Ex his Germania secunda, & Lugdunensis tertia sunt uelatæ, sola Aquitania secunda togam gerit. In manuscriptis liber auro tectus notis inscriptus est, quemadmodum in Vicario Hispaniarum, & alijs est dictum, codicillique magistratus libro adhærent. Mulieres omnes pallijs suprà tunicas, aut prasinis, aut coeruleis sunt indutæ. Hic Vicarius, & ipse spectabilis, officiumque habebat, quemadmodum, & alij Vicarij.

NOTITIA:

VICARII BRITANNIARVM, EORVMQVE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis Vicarij BRITANNIARVM.

Consulares.

MAXIMÆ Cæsariensis.
VALENTIA.

Præsides.

BRITANNIÆ primæ.
BRITANNIÆ secundæ.
FLAVIÆ Cæsariensis.

OFFICIVM autem habet idem uir spectabilis Vicarius hoc modo.

PRINCIPEM de schola Agentum in rebus ex Ducenarijs.
Cornicularium.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Ab actis.
Curam Epistolarum.
Adiutorem.
Subadiuuas.
Exceptores.
Singulares & reliquos Officiales.

DE VICARIO BRITANNIAE, & eius Magistratibus. Cap. LXIX.

COMMENTARIVM.

SVPEREST Vicarius Britanniæ insulæ, quæ a Notitia repræsentatur oblonga, & forma uelut triangulari, lateribus inæqualibus, ac tribus erecta promontorijs, Caotio Heleno, & Orcha, & ob id in tria regna secundum tres angulos olim fuit diuisa. Primus eam C. Iulius Cæsar ingressus, posteris ostendisse potius, quam tradidisse dicitur. Claudius Cæsar proximam continenti partem imperio subiecit, quam consularium primus A. Plancius administrauit. [a] Tacitus [b] eandem sub Vitellio consularem habuisse scribit, loquens enim de Britannia, quies, inquit, prouinciæ, quanquam remoto consulari mansit, & in Agricola, Breui deinde, Britannia consularem Petilium cerealem accepit, postea Præsides eam rexerunt ut sub Alexandro, Virius Lupus, [c] Hadrianus illius insulæ partem, quæ nunc Scotia dicitur, muro exclusit, auctor post Dionem & Eusebiũ Spartianus, Murum, inquit, per octoginta millia passuum primus duxit, qui Romanos Barbarosque diuideret, neque enim Caledonia seu Scotia Romanis parebat. Hunc murum uetustate collapsum Seuerus restituit. Idem Spartianus, Britanniam, inquit, maximum eius imperij decus, muro per transuersã insulam deducto, ad finem Oceani muniuit: unde et Britannici nomen accepet: Hæc ille. Hoc fuit uallũ ex cespitibus extructum non muris: Beda, [d] Seuerus, ait, genere Afer Tripolitanus receptam partem insulæ, a ceteris indomitis gentibus, non muro, ut quidam existimant, sed uallo distinguendam putauit. Murus enim de lapidibus: Vallum uerò, quo ad repellendam uim hostium castra muniuntur; fit de cespitibus quibus circumcisis, è terra uelut murus extruitur altus super terrã, ita ut ante fiat fossa, de qua leuati sunt cespites, supra quam sudes de lignis fortissimis præfiguntur. Itaque Seuerus magnam fossã firmissimumque uallum, crebris insuper turribus cõmunitum, à mari ad mare duxit; Hæc ille. Constantinus uero Magnus, quinque eius prouincias fecisse dicitur; Eam, quæ postea Maxima Cæsariensis est dicta, Valentiam, Britanniam primam, Britanniam secũdam quæ antea fuerant, & Flauiam Cæsariensem, à se qui Flauius Constantinus uocabatur, appellatã prima uero dicitur, uel quod prius subiecta, aut prima uenientibus ex Gallijs occurrat, Sext. Ruffus, In Britannia, inquit, est Maxima Cæsariensis, Britannia prima, Britannia secunda: ea olim Caledonia, nunc Scotia dicitur, & a reliqua Britannia seu Anglia, arduis montibus; & duobus Euripis maris est diuisa. Alij [e] Britanniam minorem appellant quam Sext. Ruffus Britanniam II. uocat, sed uerius est Britanniã minorem Hiberniam esse, ut Ptolomęus in secundo operis magni nominat, Præter I. & II. Britanniã Tertia pars uersus Hyberniam Vicalia uocatur, ubi est Helenum promontorium, ab Helena Constantini matre nuncupatum, ibi olim Brigantes populi fuere. Sabrinã fluuio à reliquis Anglis ab Ortu diuiditur, & quasi peninsula Oceano circundatur: Hanc esse arbitror quam Notitia Valẽtiam appellat. Theodosius dum Britannias corrigeret in honore Valẽtis Principis ita hanc prouinciam nominasse uidetur Marcellinus lib. 28. recuperatam, inquit, prouinciam quæ in ditiones concesserat hostium, Theodosius ita reddiderat statui pristino, ut rectorem haberet legitimum, ut Valentia deinde uocaretur arbitrio Principis.

Quarta pars Cornubia dicitur, & est uelut Chersonessus, brachium in mare extẽdens, cornuque formam habet, quæ in undas protensa latius excurrit. Hanc esse arbitror, quæ Flauia Cæsariensis a Notitia nuncupatur.

Quinta circa Humbrum flunium Gallias spectat, ubi est Condidum, quam Maximam Cęsariensem uocari puto. Hęc à Clemente Maximo, qui in Britãnia Comes Augustus est appellatus, nomen habuit sicut & Maxima Sequanorum in Gallijs, ut supra est dictum. His quinq; prouincijs sub Vicario Britanniarum, totidem præerant Rectores, duo Consulares, & tres Præsides. Consulares prouinciæ erant, Maxima Cæsariensis, & Valentia seu VVestphalia. Præsidales Britannia I. Britannia II. quæ est pars Scotiæ, & Flauia Cęsariẽsis, quam puto esse Cornubiam. Sub Cõstantino Paratianus, forte primus, Vicarius Britanniarum fuit, [f] sub Constantio Martinus, qui casu se ipse interfecit. [g] Imperante Valentiniano, Ciuilem Britanniæ Vicarium, & Dulcitium scientia rei militaris insignem, Ducem fuisse Marcellinus scribit. [h] Officium habebat Principem de schola agentium in rebus ex Ducenarijs, Cornicularium, Numerarios duos, Commentariensem, Ab actis. Curam epistolarum, adiutorem, Subadiuuas, Exceptores, singulares & reliquos officiales. Insignia uerò præfert librum clausum, & uiridi corio tectum: Manuscripti aureũ codicillis eius tegumentum ostendunt, notas dorso inscriptas habet, ut Comites & Duces, quibus in exẽplari impresso alij carent Vicarij. Nullos Principum uultus, nec mulierum imagines, ut alij uicarij præfert, sed quinque oppidorũ typis prouincias sibi cõmissas indicat, his inscriptum est, MAXIMA CAESARIENSIS. VALENTIA, BRITANNIA PRIMA, BRITANNIA SECVNDA, FLAVIA CAESARIENSIS. Insulam duo Comites, & unus Dux à Barbaris tuebantur. Hi sunt spectabiles eiusdes Magistratus in Roma. Occidentalis imperij prouincias missi: Nunc reliquos spectabiles, qui in imperij limitibus excubabant, ordine referemus.

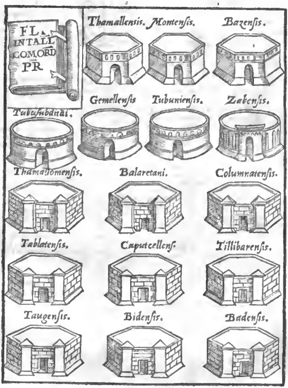
a Tacit. li. 13. & in Agricola.
b Lib. 17.
c l. 2. 6. prius. ff. de uulg.
d Il. ecclesiastic. histor. gent. Anglo. 1. cap.
e Volaterranus, ex Ptolomæo, & Sex. Rufo.
f l. 9. C. T. de exact orib.
g Marcell. li. 14.
h lib. 17.

NOTITIA

NOTITIA.

COMES AFRICAE

AC EIVS INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis comitis Africæ Limitanei.

PRÆPOSITVS *Limitis Thamallensis.*

PRAPOSITVS *Limitis Mõtensis in castris Leptitanis.*

PRAPOSITVS *Limitis Bazensis.*

PRÆPOSITVS *Limitis Gemellensis.*

PRAPOSITVS *Limitis Tubuniensis.*

PRÆPOSITVS *Limitis Zabensis.*

PRAPOSITVS *Limitis Tubusubditani.*

PRÆPOSITVS *Limitis Thamallomensis.*

PRÆPOSITVS *Limitis Balaretani.*

PRÆPOSITVS *Limitis Columnatensis.*

PPAEPOSITVS *Limitis Tablatensis.*

PRAEPOSITVS *Limitis caput Cellensis.*

PRAEPOSITVS *Limitis secundanorum in Castris Tillibarensibus.*

PRAEPOSITVS *Limitis Taugensis.*

PRAEPOSITVS *Limitis Bidensis.*

PRASPOSITVS *Limitis Badensis.*

OFFICIVM *autem habet idem uir spectabilis Comes hoc modo.*

PRINCIPEM *ex officio Magistri militum præ*

sentalium

Digitized by Google

sentalium uno anno a parte peditum, alio anno à parte equitum.
Cornicularium.
Adiutorem.
Commẽtariensem ex officio Magistri militum præsentalium alternis annis.
Numerarios duos ex utrisque officijs Magistri militum præsentalium, singulos.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

DE COMITE AFRICAE. Cap. LXX.

COMMENTARIVM.

QVEMADMODVM in Oriente, ita hic quoque Ducibus Comites preponũtur, qui octo fuere, Italiæ, Africę, Tingitanę, Tractus Argentoratensis, Britanniarũ, Littoris Saxonici per Britanniam, Illyrici & Hispaniarũ. Sed his duabus prouincijs a Barbaris occupatis, sex tantum Comites permansere. Aliorum nomina duntaxat, non insignia, nec officium à Notitia repræsentantur: nec illorum quicquam aliud, apparet, præter quorundam militum numeros, qui apud eos esse consueuerant. Vandali enim, & Alani, sub Honorio Hispanias, circa annum salutis 409. inuaserant. [a] de inde Theodosio iuniore, Valentinianoque III. imperantibus, Attila Illyricum occupauerat, ut Paulus Diaconus, [b] & D. Prosper tradunt. Itaque duabus his prouincijs Imperio Romano ablatis, sex tantum aliarum regionum relicti sunt Comites, inter quos primum Italiæ Comitem Notitia in indice nominat. postmodum in ipsis explicandis, omisso eius officio solo, insignia inter ultimos Comites ostendit. Primusque inter limitaneos Comes Africæ recensetur cum XVI. Præpositis, ita uocabãtur, qui singulis munitionibus aut castris præerant, ut Diocletianus ad Pompeianum Francum P.P. significat. [c] Non putamus, inquit, Viatorẽ Præpositum ab excubijs limitis reuocandum. Castri Præfectum Præpositum nominat, ut & Theodosius ad Salustium Quæstorem. [d] Valentinianus ad Seuerum Magistrum militum. [e] scribens, & Leo, A. ad Joannem Magistrorum, [f] quod latius in Oriente est demonstratum.

a Possidonius in uita D. Augustin.
b li. 7. cap. 40.
c in l. quamuis. 19. C. de adulter.
d in l. 1. C. de off. Quæstor.
e l. 1. C. de diuer. offi.
f in l. uitos. 8. C. eo. tit.

IN OCCIDENTE ERANT PRAEsidia CCLXIX. cum totidem Præpositis seu Præfectis hoc modo.

In Africa	*XVI.*
Tingitana	*VIII.*
Litore Saxonico per Britanniam	*IX.*
Italia	*XVI.*
Argentorato	*I.*
Mauritania	*VIII.*
Tripolitana	*XIIII.*
Pannonijs	*XXVI.*
Valeria	*XXXV.*
Pannonia I.	*XXVII.*
Retia	*XIX.*
Sequanico	*I.*
Armorica	*X.*
Belgica II.	*III.*
Britannia	*XXXVII.*
Maguntiarensis	*XI.*
Gallijs, & Belgica I.	*XXI.*
Hispanijs.	*VI.*

INSIGNIA gestabat Comes Africæ, librum, quemadmodũ alij Comites, cum ijsdem notis libri dorso inscriptis, ac Magistratus codicillis. Preterea XVI. munitiones, quæ exceptis quatuor rotundis, formam exagonam ostendunt. Portæ duabus turribus hic inde muniuntur: in manuscriptis alia forma repræsentantur. Spectabilis appellabatur hic comes.

Ita uero officium habebat, Principem ex officio Magistri militum præsentalium, uno anno à parte peditum, altero a parte equitum. In manuscriptis legatur, ex officijs Magistrorum, & rectius. Item Cornicularium, Adiutorem, qui loco Cornicularij plerisque Ducibus erat, Commentariensem ex officio Magistrorum militum præsentalium, ita legendum ex manuscriptis, alternis annis, idest uno ab eo qui est peditum, altero ab eo qui est equitum. Numerarios duos, ex utrisque officijs Magistri militum præsentalium singulos, idest unum illorum à singulo officio extrahebat. In manuscriptis pro Magistri legitur Magistrorum, Item Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, singulares & ceteros officiales, qui supra sunt declarati. Sexdecim præsidiorum Præpositis imperabat, qui quot numeris præessent, sciri non potest: sed dando CC. pedites cuique limiti, fuissent 4800. ijsdem 50. equites tribuendo efficerent 800. A. Magistro uero peditum præsentali accipiebant auxilium unum, Legiones Palatinas tres, Comitatẽses VII. Pseudocomitatensem unam. Item a Magistro equitum præsentali vexillationes Comitatenses 19. sed ipsum ut ceteros comites alias copias habuisse credendum est. Nunc XVI. eius Præpositos explicabimus, quorum primus erat.

Presidia. 59.
Pedites. 4800.
Equites. 500.

1 PRAEPOSITVS limitis Thamallẽsis à Thamalla oppido, forte legendum, Thamissensis, qui non lõge abest a sequenti limite. In itinerario legitur. Turre Tamalleni, ubi erat mansio. Infra alius limes Thamallomensis, simile nomen habet.

2 MONTENSIS in castri Leptitanis, erant in propria Africæ regione, ubi erat Carthago, & Leptis montana, seu parua: sed credo significari limitem, à monte, quem occupabat, Montensem appellatum, quem scheda Volseri Montem vocat. Præter hęc alia erant castra Leptitana, quæ sub Duce Tripolitanæ a Fortensibus defendebantur prope Leptim magnam in Tripolitana eundo ad aras Philenorum, de quibus infra. Forte hæc sunt, quę in scheda posteriore Volseri castra alio non adiecto uocantur.

3 BAZENSIS limitis in Marmarica ubi est Baziũ promontorium, & Bazenum oppidum.

4 GEMELLENSIS limitis Præpositus Gemellis degebat, quod oppidum nomẽ dedit limiti, ubi quoque mansio erat cursus publici. Itinerarium Lemelẽse castellum appellat. Martyrolog. [g] In Africa, inquit, in castello Lemelẽte S. Martyrum Primi, & Donati diaconorũ, qui cum altare in ecclesia tutarentur a Donatistis occisi sunt, sed credo legẽdum Gemellẽse. Erat Gemelle urbs Africæ propriæ, inquit D. Augustinus.

g S. Id. Februar.

5 TVBVNENSIS ab oppido Tubanis Africæ proprię, de quo etiam D. Augustinus.

6 ZABENSIS Herodotus in Melpomene ad finẽ, Zabeces in Africa inter Mexyes & Ziguncespolit. unde legendum esset Zabecensis.

7 TVBVSVBDITANI limitis, Tubusuptũ, appellat Sitifensis Mauritaniæ oppidum Marcellinus, [h] loquens

h lib. 29.

loquens de Theodosio, ad Tubusuptum, inquit, progressus oppidum. Ferrato contiguum mõti. In Mauritania Cæsariensi collocat Ptolomeus. Eius meminit & Plinius. inde limes nomen habuit.

8 THAMALLOMENSIS, à Thamallomo oppido in Africa propria. Itinerarium Themellamum appellat, quod est diuersum à Thamalla, de qua supra. vetus codex habet, Thamallonensis.

9 BALARETANI, ab oppido Balareto in Africa propria.

10 COLVMNATENSIS, à colũnato oppido. Hic limes & sequens, longius se extendentes, duos habebant Præpositos. Hunc scilicet, & alium sub Duce Mauritaniæ Cæsariensis, qui forte ad eundem locum castra iungebant.

11 TABLATENSIS, à Tablata oppido. Tablata legit itinerarium, ubi mãsio cursus publici fuit. Thasbalum D. Cyprianus, & Augustinus appellant. Africæ propriæ urbs fuit.

12 CAPVT CELLENSIS, alias Celamensis. Cęlama Ptolomęo est oppidum Africæ. Itinerarium Celasuicum nominat, & caput Cillanum Mauritaniæ Cæsariensis oppidum, unde limes nomen habet.

13 SECVNDANORVM in castris Tilliharensibus à loco ita uocatis. Tillaburum oppidum Africæ propriç itinerarium ponit, unde castra nomẽ habent Sub Duce Tripolitanæ, alius præpositus limitẽ Tillibarẽsẽ tuebatur. Equites Secundani Italiciani supra inter numeros Africæ à notitia recẽsẽtur: Secundanos populos in Gallia Plinius locat. Italiciani equites in secundis oppido Pannoniæ II. insta sub eius Duce ponuntur, unde hi deriuati uidentur. Vetus codex legit, secundum forum.

14 TAVGENSIS, à Tauga urbe hic limes deducit.

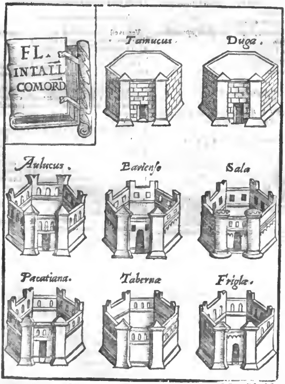
15 BIDENSIS, Bidil municipiũ Itinerariũ in Mauritania Cæsariẽsi ponit, unde Bidilẽsis limes esset uocãdus: quod esset lõgior hic limes aliũ sub Duce Mauritaniæ Præpositũ habuit Vidẽsẽ uocatũ, pro Bidẽsẽ.

16 BADENSIS, à Bada Mauritaniæ Cæsariẽsis oppido de quo apud D. Cyprianũ,[a] caput Bada Procopius uocat. Multa ex præfatis nominibus, uel noua sũt, vel postea mutata. Hic limites, nõ oppida nominant ubi hi numeri degebãt, quod secus ĩ aliis Comitibus & Ducib⁹ ẽ actũ, forte quia in castris hi statiua habebãt.

[a] in Concilio Carthaginensi.

NOTITIA.

COMES TINGITANIAE EIVSQVAE INSIGNIA.

NOTITIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis, Comitis Tingitanæ limitanei.

PRAEFECTVS *Alæ Herculeæ Tamuco.*

TRIBVNVS *cohortis secundæ Hispanorum Duga.*

TRIBVNVS *cohortis primæ Herculeæ Aulucco.*

TRIBVNVS *cohortis primæ Ityreorum Castrobariensi.*

TRIBVNVS *cohortis Pacatianensis. Pacatiana.*

TRIBVNVS *cohortis tertiæ Hastatorum, aliàs Hastorum Tabernis.*

TRIBVNVS *cohortis Friglensis Friglis.*

OFFICIVM *autem habet idem vir spectabilis Comes hoc modo.*

PRINCIPEM *ex officio Magistri militum præsentalium vno anno à parte peditum, alio anno à parte equitum.*

Commentariensem ut supra.

Numerarios duos, singulos ex officio supradicto.

Cornicularium.

Adiutorem.

Subadiuuam.

Regerendarium.

Exceptores.

Singulares, & reliquos officiales.

DE COMITE TINGITANAE. Cap. LXXI.

COMMENTARIVM.

TINGITANA vltima est Africæ pars, vltra Numidiam, Oceanum versus, vt supra in eius Præside est declaratum: vbi Limitaneus Comes cum VIII Præpositis excubabat. Idē officium, eademque insignia, quæ superior gerebat, scilicet librum, codicillos, & VIII. castra. [Præsidia 8.] Sed VII. tantum Præfecti, aut Tribuni recensentur, vnde aliquid desit, necesse est. Erāt autem locis præsidio ala equitum vna, cohortes VI. quæ efficiebant circiter 3000. peditum, & Equites. 100. [Pedites 300. Equites 100.] Præter hos hic Comes duo auxilia Magistri peditum præsentalis regebat, scilicet Mauritoantes Seniores, & Mauritonates Iuniores; item duas legiones ex XXXII. Comitatensibus, nempe Constantinianos, & Septimanos Iuniores; item Magistri equitum præsentalis vexillationes III. ex XXXII. Comitatensibus, videlicet equites Scutarios Seniores, sagittarios Seniores, & Cordueuos, quemadmodū Notitia infrà explicat. Hic verò non recensentur, quia proprij huius Comitis milites non erant, sed velut commodati. Præfecti sont sequentes.

1 PRAEFECTVS Alæ Herculeæ Tamuco præsidebat, quod erat nomen vici. Thamudat appellat Itinerarium. Ala verò Herculea ab Herculeo Maximiano est dicta. Videntur autem qui alæ, idest maiori turmæ equorum præerant, Præfecti dicti. Qui verò cohorti Tribuni. Sed & legionis præfecti quandoque Tribuni vocabantur.[a] [a l. 2. in prin. ff. de his, qui not. infa. l. Titius 25. ff. de testa. milit.]

2 TRIBVNVS cohortis secundæ Hispanorum Dugæ degebat. Dugam in Africa Ptolomæus ponit.

3 TRIBVNVS cohortis primæ Herculeæ in Aulucco morabatur, Mauritaniæ Tingitanæ oppido.

4 TRIBVNVS cohortis primæ Ityreorum in castro Bariensi excubabat. Barin oppidum Tingitanæ fuisse Stephanus scribit, vnde castrum Bariense. Ityreos in Syria Plinius, & Iosephus collocant, quibus & Strabo[b] ad stipulari videtur. [b lib. 17.] Probus Scythas esse dicit, Seruius Parthos in illud carmen poetæ.

Ityreos taxi curuantur in arcus.

Verius est regionem Iudeæ conterminam fuisse.[c] [c ex Iosepho Luc. c. 3. Tacit. 12.] Hi milites ex illis populis constabant.

5 TRIBVNVS cohortis Pacatianensis, Pacatianæ residebat, à quo loco nomē habuit, aut forte à Phrygia Pacatiana est dicta. Procopius[d] scribit Maurusios Pacatos vocari, quia cum Romanis fœdera inuiolata semper tenuerunt. [d lib 6 de ædific. Iustin.]

6 TRIBVNVS secundæ scilicet cohortis Hastatorum, Tabernis manebat. Hæc erat mansio cursus publici apud Itinerarium. Hastati hi milites sunt dicti, qđ hastis pugnarent. In manoscriptis legitur Hastorum ex Hasta ciuitate, quod magis placet.

7 TRIBVNVS cohortis Friglensis residebat Priglis, à quo loco nomen hęc cohors habuit. Frigilos Itinerarium in Mauritania Tingitana, inter Baccatā & Lixum ponit. Hę sunt copię Comitis Tingitanæ, qui non diu permansit, anno enim salutis 447, Bonifacius Africæ Comes apud Placidiam Valentiniani III. matrem proditionis insimulatus, Gensericum Vandalorum Regem ex Hispania in Mauritaniā Tingitanam uocauit, qui cum 80. millibus hominum totam eam prouinciam, mox Cæsariensem, ac deinde Numidiam, reliquasque Africę prouincias tenuit. Reliqua Africæ in eius regionis Ducib. infra exponētur. Nunc alios Comites percurremus.

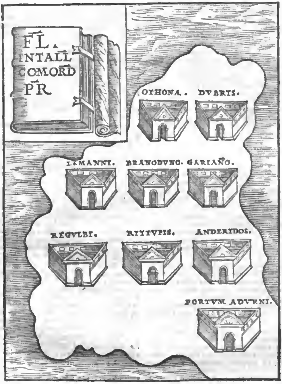
Digitized by Google

NOTITIA.

COMES LITORIS

SAXONICI PER BRITANNIAM

eiusque insignia.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Comitis litoris Saxonici per Britanniam.

PRAEPOSITVS *numeri Fortensium Othona.*

PREPOSITVS *militũ Tangricanorum Dubris.*

PRAEPOSITVS *numeri Turnacensium Lemannis.*

PRAEPOSITVS *equitum Dalmatarum Branodunensis. Branoduno.*

PRAEPOSITVS *equitum Stablesiani Garíannonensis Gariannono.*

Tribunus cobortis primæ Vetasiorum Regulbio.

PRAEPOSITVS *Legionis 2. Aug. Rutupis.*

PRAEPOSITVS *numeri Abulcorum Anderida.*

PRAEPOSITVS *numeri Exploratorum portu Adurni.*

OFFICIVM *autem babet idem vir spectabilis Comes boc modo.*

PRINCIPEM *ex officio Magistri Præsentalium à parte peditum.*

Numerarios duos ut supra ex officio supradicto.

Commentariensem ex officio supradicto.

Cornicularium.

Adiutorem.

Subadiuuam.

Regerendarium.

Exceptores.

Singulares & reliquos Officiales.

DE COMITE LIMITIS *Saxanici per Britanniam.* *Cap. LXXII.*

COMMENTARIVM.

PICTI assumptis ex Hybernia Scotis, cum sæpe Britanniam uexassent, eâdem auxilio Romanorum destitutam inuenientes, subactam extremam insulæ partem inhabitarunt, nec vltra eainde, inquit, Paulus Diaconus, [a] valuerunt expelli. Idem Beda [b] tradit. Quare Britanni Anglos Saxones Germaniæ populos cum Rege Vertergeno, ad defendendam insulam vocauerunt, qui cum hostes abegissent, in Britannos arma conuerterunt, stipendia sibi promissa non solui causati: Itaq; aliam insulæ partem & ipsi occuparūt, vnde limes contra eos a Comite creato erectus Saxonicus est dictus. Hinc apparet non ita primum ab Anglis Saxonibus totam insulam, vt multi credunt, occupatam, quam postea cum Scotis diuisam tenuerunt. Hi Aquilonari parte potiti, Scotiam: Illi, reliquam tenentes Anglicam appellarunt. Verum Saxones ab Anglis Beda diuidit. Polyd. Virgilius [c] Orientalem Britanniæ partem circiter annum salutis CCCCL. vbi est Londinum, eos occupasse autumat: quod si sequimur. Valentiniano III. & Martiano imperantibus, hanc Notitiam scriptam fuisse oportet, quo tempore Barbaris insulæ parte capta, limiti Saxonico iam nomen dederant. Sed Beda aliud sentit, & Marcellinus [d] qui hunc Comitem maritimi tractus appellat. scribit Nectaridum Comitem & Bulchobaudem ducem Valentiniano I. imperante a Britannis occisos. Itaque longè ante Comes maritimi tractus fuisse videtur. Præter hūc Comitem, erat & alius Comes Britanniæ dictus, cuius nullæ propriæ apparent copiæ. Item Dux Britanniarum qui pluribus præsidijs, ac Tribunis, Præfectisque præerat.

a lib. 14. ad fin.
b de ecclesiast. histor. lib. j. c. 11.
c lib. 4. Anglic. histor.
d lib. 27.

Hic Comes eadem, quæ & alij Comites, gestabat insignia, scilicet, librum purpureum, vel luteum, vt habent manuscripti, cum notis sæpe relatis aliorum Comitum inscriptum, & codicillos, insulamq; cum nouem oppidis, quæ infra referentur.

Præsidia 9.

Officium habet hoc modo Principem ex officio Magistri præsentalium ex parte peditum, ex Officijs Magistrorum legunt manuscripti. Item Numerarios duos ex officio supradicto, Commentariensem ex officio supradicto, Cornicularium, Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & reliquos Officiales. Sub eius dispositione erant VIII. Præpositi, & Tribunus vnus, infrascripti.

1 PRAEPOSITVS Numeri Fortensium Othonæ degebat. Hæc legio inter Comitatenses Magistri peditum recensetur, ea qua Numerū Præpositus Othonæ tenebat. Cohortem à Latinis Numerum vocari auctor est D. Chrysostomus, [e] Cohors, inquit, erat quæ vocatur Numerus; quod & Oecumenius [f] recitat, & Tripartit: [g] innuere videtur. Sed quandoque pro quibuscunque militum copijs numeri accipiuntur.

e homilis. 55. in act. apost.
f in cap. 10. act. apost.
g lib. 1. capit. 9. sentit l. vlt. C. de testam. milit.

2 PRAEPOSITVS militum Tungricanorum Dubris excubabat. Hic portus erat: nam Itinerarium ad portum Dubris hunc locum appellat. Tungri sunt Germaniæ secundæ apud Itinerarium populi, nunc Brabanti vocati, ex quibus constabant cohortes, prius Tungræ, postea Tungricanæ dictæ. Tacitus, [h] Duas, inquit, Tungrorum cohortes, quatuor equitum Turmas; Vniuersam Treuirorum alam cum Iulio Classico Præfecto misit. Idem [i] Tres Batauorum cohortes, ac Tungrorum duas cohortatus est. Tungricanorum & Marcellinus [k] meminit.

h de Fabio Valente Vitellij legato loquens, libro 18.
i in vita Agricolæ.
k lib. 26. & 27.

3 PRAEPOSITVS Numeri Turnacensium Lemanis manebat. Ad portum Lemanis, hunc locum vocat Itinerarium. lemauio legitur, in quibusdam schedis Augustæ inuentis, & à clariss. viro Marco Velsero in lucem emissis. Est Tornacum vrbs eiusdem Galliæ Belgicæ secundæ, nunc Tornay dictum, vnde hi milites sunt desumpti.

4 PRAEPOSITVS equitum Dalmatarum Branodunensis, Branoduno præsidebat; ita ipse à loco vbi degebat, vocabatur. Branogenium in Britannia oppidum Ptolemæus ponit, & Dunum sinum, quod forte huic loco nomen dedit.

5 PRAEPOSITVS equitum Stablesianorum Gariannonensis, in Gariannono residebat: De his equitibus supra in copijs Orientis dixi. Præcedentes putto auxilijs & equitibus præfectos fuisse: Sequens cohortis Tribunus inter equites legionarios postponitur.

TRIBVNVS cohortis primæ Vetasiorum Regulbio insidebat; forte legendum Verarasiorum, a Vetarasia Galliæ Belgicæ urbe, aut Verusiorum, qui sunt Plinio Italiæ Alpini populi. [l] Sequentes sunt legiones, aut pars earum.

l lib. 3. cap. 20.

6 PRAEPOSITVS legionis secundæ Augustæ, Rutupis excubabat. Rutupiæ est oppidum Britanniæ, & Rutupe portus, vulgo Sandouiæ dictus, de quo Ptolomæus. Marcellinus. [m] Lupicinus, inquit, Bononiam venit, quæsitisque nauigijs, & omni imposito milite ad Rutupias sitas ex aduerso defertur, Londinium versus. Idem lib. 27. Rutupias stationem Britanniæ tranquillam vocat. Hunc portum nominat etiam Tacitus, [n] & simul, inquit, classis secunda tempestate ac fama Rutupēsem portum tenuit. Ad portum Rutupis vocat Itinerarium eius meminit Lucanus, [o] Rutupinaue littora feruent, Antonius, [p] Iuuenalis [q] & alij. Locus est superioris Britanniæ Nam Dion [r] recensens legiones Imperij, ait; Secundam Augustalem vocatam in superiore Britannia hyemasse, & partem secundæ Victricis in inferiore. Hæc legio secunda Britannica est vocata, & erat vna Comitatensium. Vetustus codex legit, Præfectus legionis, & rectius.

m lib. 20. paulo post principium.
n in vita Agricolæ.
o in 6.
p Iurem. 8. 28. de urbib. 6.
q Satir. 4.
r Lib. 55.

7 PRAEPOSITVS numeri Abulcorum, Anderidæ. Anderido aliud oppidum eiusdem nominis in Celto gallica Ptolomæus nominat. Abulcorum Zosimus [s] meminit. Arcadius, inquit, Dua ordinis Abulcorum cecidit.

s in fin. lib. 2.

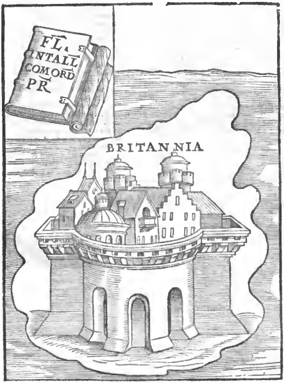
8 PRAEPOSITVS Numeri Exploratorum portu Adurni; Madurnum habet codex manuscriptus, ita etiam se legisse in membranis scripsit Ortellius. Exploratores hi sunt appellati, quod explorādi res hostium officium haberent, ut Constantinus Porphyrogenneta tradit [t] Sub hoc Comite erat una legio fortè 1000. peditum, & seni Numeri, forte 1200. & duo ordines equitum ferme 200. Summa est peditum ferme 2200. & equitum 200. præfecturâ enim mille peditum hoc tempore fuisse Constantinus Porphyrogenneta scribit. [u]

t de thematibus.
Peditum 2200.
Equitum 200.
u de thematib.

NOTITIA.

COMES BRITANNIÆ

EIVSQVE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Comitis Britanniæ.

PROVINCIA BRITANNIAE.

OFFICIVM *autem habet idem vir spectabilis Comes hoc modo.*

PRINCIPEM *ex officio Magistri militum præsentalium alternis annis.*

Commentariensem vt supra.

Numerarios duos singulos ex vtroque officio supradicto.

Adiutorem.

Subadiuuam.

Exceptores.

Singulares, & reliquos Officiales.

DE COMITE BRITANNIAE. Cap. LXXXIII.

COMMENTARIVM.

Valentiniano primo imperante, duo scilicet Comes Britanniæ, & Dux, ille maritima tuebatur, hic mediterranea, Marcellinus,[a] Britãnias, inquit, indicabat Barbarica cõspiratione ad ultimam uexatas inopiam. Nectaridumque Comitem maritimi tractus occisum, & Bulchonaudem Ducem hostilibus, insidijs circumuentum. & alibi scribit [b] Theodosiũ, qui postea imperauit, ibidẽ Ducẽ fuisse; sed tota fere insula in Barbarorum potestatem redacta, sine præsidijs, & copijs hic Comes cum sola insulæ imagine repræsentatur. Tranrhenanis enim populis insulam inuadentibus circa annum salutis 411. Britanni eiectis Romanis præsidibus & Comite, in

[a] lib. 27.

[b] lib. 28.

libertatem se vendicaront, Zosimus. [a] Transrhenani, inquit, Barbari cuncta pro libitu inuadentes, cò tum incolas insulæ Britanniæ, tum quasdam Celticas nationes redegerũt, vt ab imperio Romano deficerent, & Romanorum legibus non amplius obedientes, arbitratu suo viuerent. Itaq; Britanni sumptis armis, & pro salute sua periclitati, ciuitates suas a Barbaris imminẽtibus liberarunt, eiectis Romanis præsidibus, & propria quadam Republica ex arbitratu suo constituta. Hæc Britanniæ rebellio, quo tempore Constantinus regnum vsurpabat, accidit. Hæc ille. Non tamen omnes tum simul defecerunt, sed aliqui in fide Romani imperij remanserunt, vt ex Beda liquet. Demum cum prius Aquilonaris insulæ pars a Scotis, & magna Orientalis occupata esset, postmodum Australis ab Anglis & Saxonibus subacta, tota insula est amissa. Interea alius Comes limitis Saxonici in suis munitionibus se tuebatur, & Dux Britanniæ reliquam Roman. imperio parentem insulæ partem cum suis militum copijs retinebat. Comes Britanniæ in inferiori, & secunda Britannia olim degebat cum sexta legione, quam ab Augusto in Syria locatam, deinde in duas diuisam, & alteram in Britanniã missam fuisse Dion scribit, [b] Altera, inquit, Victrix appellata in inferiore Britannia excubabat. Hi sunt qui a Notitia Victores iuniores Britannicani inter LXV. auxilia palatina Magistri peditum in præsenti uocantur, & supra post Catalogum vexillationum sub hoc Comite militasse dicuntur. Merebant sub eodem Comite aliæ duæ legiones, prima Iunior, siue primani iuniores, qui nullibi in Catalogo militum Magistri peditum reperiuntur, nisi sint prima Flauia, aut prima Maxima à Maximo Clemente ibi Augusto creato appellata. Altera legio erat secunda Britannica, siue Secundani, una ex legionibus Comitatensibus XXXII. sub Magistro peditum. Aliam Pictis Britannos infestantibus legionem militum ab Honorio missam hostes repulisse Paulus Diaconus scribit, quæ ibi non mansit. Equitum quoque VI. Vexillationes hic Comes regebat, videlicet equites Cataphractarios iuniores, qui non reperiuntur in albo Vexillationum Magistri æquitum in præsenti. Equites scutarios Aureliacos, qui erant una ex XXXII. Vexillationibus Comitatensibus eiusdem Magistri, sicut & sequentes, videlicet Honoriani seniores Stablesiani & Syri, qui in Catalogo Vexillationũ Magistri equitum nõ leguntur, & suprà sub hoc comite meruisse scribuntur. poterant esse equites 600. peditum 3000.

Peditum 3000. Equites 600.

Eadem plane insignia habebat, quæ & alij Comites, scilicet librum cum codicillis magistratus inscriptum, & insulam vnius tantum vrbis effigiem tenentem. Præsidia enim, quæ amiserat, omittuntur: supra scriptum est BRITANNIA.

Hic Officium, ut Africæ & Tingitanæ Comes habebat. cornicularius tamen & regerendarius, qui apud alios Comites erant, incuria forte librarij, hic desunt. in Oriente nullus Comes aut Dux eum habebat.

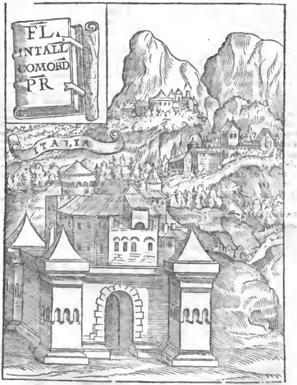
[a] lib. 6.

[b] lib. 55.

NOTITIA

N O T I T I A.

C O M E S I T A L I AE,

Sub diſpoſitione viri ſpectabilis Comitis Italiæ tractus Italiæ circa Alpes.

De Comite limitum Italiæ. Cap. LXXIIII.

C O M M E N T A R I V M

HIC Comes in Notitiæ indice ceteris præmiſsis in inſignibus repręſentãdis poſt Comitẽ Britanniæ, & ferme omnes alios collocatur, quia, vt puto, nullæ ipſius militum copię, aut præfecturæ, officiumve oſteditur, quòd cũ vires imperij vniuerſæ cõtra hoſtes in Gallijs eſſent conuerſæ, Italia vndiq; mari & alpibus cincta, alios limites quàm ipſas alpes nõ habebat, quibus cũ militibus hic ſpectabilis [a] comes pręerat. Pro inſignoi librũ erectũ in tergo notis inſcriptũ habebat, vt alij Comites. His Madrucianus errore ſcriptoris caret. Sub libro depictæ ſunt alpes cũ tribus oppidis, inſcriptũq; eſt ITALIA, & infra ſubſcriptũ, SVB DISPOSITIONE VIRI SPECTABILIS COMITIS ITALIAE. TRACTVS ITALIAE CIRCA ALPES. Eius officium non ſcribitur, quod fortè ſuis limitibus ab inſurgentibus Barbaris, Valentiniano III. imperante eſſet expulſus. Quot copias haberet, nõ exprimitur; ſed legiones XIIII. intra Italiam merebãt. Peditum auxilia XXII. erant ferme peditum 16200. Equitum Vexillationes VII. poterant conſtare 700. equitibus. Imperante Galba, Mennius Rufinus cum ala equitum Hadriæ præſidebat, ut Tacitus [b] recitat, Baſſus, inquit, Liburnicis nauibus Hadriã profectus a Præfecto alæ Mennio Rufino præſidiũ illic agitante uincitur. Ex prædictis XIIII. Legionibus, VIII. erant ex numero XII. Legionum palatinarum, nempe Iouiani Seniores, Herculiani Seniores, Diuitenſes Seniores, Tungricani Seniores, Pãnoniaci Seniores, Mœſiaci Seniores ex Mœſia, ſed in Catalogo Magiſtri peditũ uocantur Mœſiciani, corruptè, vt puto, Octauiani ex Legione VIII. Auguſta in Pannonia ab Auguſto olim cõſtituta, & Thebæi. Nona Legio erat Pontinẽſium vna ex XVIII. Pſeudo Comitatẽſibus. Reliquæ ſequẽtes quinq; erãt ex 32. Legionibus Comitatenſibus, videlicet Mattiaci iuniores, qui in Catal. Magiſtri peditũ vocantur Mattiarij iuniores, ſed mẽdoſe, quia infra ſunt Mattiaci ſeniores, Septimani iuniores a Septima Gemina Pia fœlici, in Dalmatia ab Auguſto locata, Regij Germaniciani, Prima Iulia. Secunda Iulia, ab Auguſto ita vocatæ, á quo illa ĩ Germania inferiore, hęc in Numidia eſt collocata. Prima Iulia non legitur in Catal. Magiſtri peditum.

[a] l. vlt. C. de ſilentiar. l. 2. C. de caſtrenſiano. l. 2. C. de priuileg. ſchola.

[b] lib. 19.

Digitized by Google

Quæ uerò sequuntur auxilia XXII. *erant ex* LXV. *auxilys palatinis sub eodem Magistro in Italia militantia, scilicet.*

CORNVTI *Seniores.*
BRACCHATI *Seniores.*
PETVLANTES *Seniores.*
CELTAE *Seniores.*
HERVLI *Seniores.*
BATAVI *Seniores.*
MATTIACI *Seniores.*
IOVII *Seniores.*
VICTORES *Seniores.*
CORNVTI *Iuniores.*
LEONES *Iuniores.*
EXCVLCATORES *Seniores.*
GRATI.
SABINI.
FORLICES *Iuniores.*
ATECOTI, HONORIANI *Iuniores.*
BRISIGAVI *Iuniores.*
MAVRI HONORIANI *Iuniores.*
GALLI VICTORES.
PLACIDI VALENTINIANICI *Falices, à Placida matre Valentiniani* III. *dicti.*
GRATIANENSES *Iuniores.*
MARCOMANI. *Notitia legiones, & auxilia commiscet.*

Ex VII. *verò Vexillationibus Italiæ, sex erant ex palatinis, scilicet.*

Comites CORNVTI *Seniores.*
EQVITES PROMOTI *Seniores.*
EQVITES BRACCHATI *Seniores.*
EQVITES CORNVTI *Seniores.*
COMITES ALANI CONSTANTES
VALENTINIANENSES *Seniores.*

Item Vexillario una comitatensis, idest, MAVRI FEROCES Itaque erant fermè omnes simul peditum sexdecim milia CC. & equites circiter 700. Præter hos erant in Italia XVI. præsidia aliquot Legionum preter Classes; Præfectus enim iuniorum Italicorum Rauennam custodiebat. Præfectus Sarmatarum Gentilium Apuliæ & Calabriæ oram tuebatur. Alius eorundem Sarmatarum Gentiliū aliam regionem per Brutios, & Lucaniam Præfectus Sarmatarum Gentilium Forofuliuensi, seu Valentiæ propè Padum præerat. Alij Præfecti Sarmatarum Gentilium Opitergio, Patauio, Veronæ, Cremonæ, Taurinis, Aquis, siue Tertonæ, Nouariæ, Vercellis, regioni Samniti, Bononiæ in Aemilia, Quadratis seu Eporizio, Polentiæ in Liguria. Hæ legiones Sarmatarum per tot loca dispersæ, continebant fortè 12. millia peditum. In Flaminia quoq; Rauennam tuebatur Præfectus militum iuniorum Italicorum fortè 2000. Erant, & quatuor classes in Italia, Venetum Aquileię, Comensis, Misenatium, & Rauennatium, de quibus infra tractabitur.

Peditum. 16200.
Equitum. 700.

NOTITIA

NOTITIA.

COMES ARGENTO-RATENSIS.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis comitis Argentoratensis tractus Argentoratensis.

DE COMITE ARGENTORATENSIS. Cap. LXXV.

COMMENTARIVM.

ARGENTORATVM ciuitas est in Germania prima, inquit Itinerarium, secnudum Chenum, nunc Argentina dicta Marcellinus, Aurelius uictor, cum Paulo Diacono, Argentariam uocant. Habet Germania prima Magūtium metropolim, & Argentoratum, quibus præter Ducem prouinciæ, datus est huic comes, illi Dux, ut plures irruentibus in agrum Rom. hostibus cū suis copijs occurrerent. Huic igitur urbi, & eius tractui proprius Comes cum manu militum præerat, Argētoratensis nuncupatus. Nulli sub eo Numeri recensentur: sed legionem VIII. Sebastam, id est Augustā Ptolomęus hic collocat, quæ minimū cōtinet 1000. pedites. Eius insignia sunt liber eodem modo dorso inscript⁹, & codicilli, ut in alijs Comitibus est dictū. Munitionem magnificè extructā habet, supra scriptum est ARGENTORATENSIS. & infra, SVB DISPOSITIONE VIRI; SPECTABILIS COMITIS ARGENTORATENSIS TRACTVS ARGENTORATENSIS: In quo erant Vagiones & Trieri secundum Rhenum siti. In indice hic Comes quartum locum tenet hic postremum. officij etiam illius aut militum nulla fit mentio, quod ea loca tum ab hostibus tenerentur. Gothi enim antea Gallias ingressi, rursus ab Ataulpho Rege circiter annū salutis 413. eas repetierunt; Ac biennio post Burgundiones partem Galliæ Rheno coniunctam tenuerunt, quæ ab illis nomen accepit; circiter annum uero 430. Aetius Comes Belgicæ partem Rheno proximam, quam Franci occupauerant, recepit: sed illi rursus irruētes post multa & varia prælia, tandem eam obtinuerūt.[a]

[a] auctores Cassiodorus, D Prosper, & Paulus Diaconus.

DE COMITE ILLYRICI. Cap. LXXVI.

DEFVNCTO Theodosio Magno, relictis Arcadio & Honorio adolescétubus, Barbari à Stilicone noua moliente acciti Illyricum inuasserunt, D. Hieronymus. [a] Viginti inquit, & eo amplius anni sunt, cum Scythiã Thraciam, Macedoniam, Dardaniã, Daciam, Thessaliam, Achaiam, Epirum, Dalmatiam, cunctasque Pannonias, Gothus, Sarmata, Quadus, Alanus, Hunni, Vandali, Marcomani inllant, rapiunt. Hæc D. Hieronymus. Alaricus enim circa annum 400. mulia in Illyrico occupauit. Demum Valentiniano III. in Occidente, & Martiano in Oriente imperantibus, circa annum salutis 412. Attila Hunnorum Rex illyricum deuestauit, Daciaq;, Macedonia, Achaia, Mysia, ac Pannonijs occupatis, utrasque etiam Thracias fœde deformauit. [b] Itaque tempore huius notitię amissis Illyrico & Hispanijs, eorum Comites esse desijsse arbitror. Nam etsi in numerorum catalogo eorum pluribus præfuisse dicantur, in indice tamen aut insignibus Comitum repręsentandis, nulla illorum fit mentio, quod & in ciuilibus Illyrici magistratibus actum fuit. Iornandes verò auctor est, Valétinianum Placidię, vt Eudoxiam Theodosij filiam vxorem haberet, Illyricum socero cessisse. Ego tamen quantum licuit, eius Comitem restituere sum conatus.

a epistola. 3.

b vt Paulus Diaconus & alij scribunt.

Insignia & officium, vt alij Comites habuisse censendus est. Equitum, quos secum aliquot habuisse verisimile est, hic nulla habetur mentio. Peditum verò aliquot millia sub eo meruisse, inueniuntur. Nam ex auxilijs palatinis LXV. sub Comite Illyrici auxilia XV. sequentia, Notitia post Magistri equitum copias recenset. Et sunt.

Sagittarij Tungri, & Iouij Iuniores.
Sequani, & Rhetij.
Sagittarij Venatores, & Latini.
Honoriani Mauri.

Seniores.

Mattiaci.
Honoriani Gallicani.
Valentinianenses fœlices.
Honoriani victores Iuniores.
Tungri.
Seguntienses.
Valentinianenses Iuniores.
Caterianenses, hi non reperiuntur sub Magistro peditum forte legendum.
Gratianenses, aut.
Catarienses, vt in Codice Vrsini.

Ex legionibus Comitatensibus XXXII. sub eodem Comite sunt legiones V.

Tertiani, siue tertia, & Italica.
Tertia Herculea, Tacatianenses.
Mauri Cetrati, & Propugnatores Iuniores.

Ex Pseudo Comitatensibus XVIII. Legiones III.

Lancearij Lauriacenses.
Lancearij Comaginenses.
Secunda Iulia Alpina. De quibus supra in Magistris peditum est dictum. Poterant efficere circiter decem millia peditum, de quibus supra dictum fuit

DE COMITE HISPANIARVM. Cap. LXXVII.

HONORIO & Theodosio iuniore imperantibus, circa annũ salutis CCCCXI. ut dixi. Vandali Hispanias occuparunt, ab Honoriacis militibus acciti, & pdita Pyrenei custodia intromissi, eas, multis commissis prælijs, tandem obtinuerunt. [c] Hanc itaque ob causam, vt puto, Notitia in catalogo Comitum Hispanias prætermittit, nec aliqua earum Comitis insignia, aut officium ponit, quem tamen certũ est extitisse. Constantinus enim circiter annum CCCXVIII. ad Octauianum, [d] Seuerum, [e] & Tyberianum [f] Comites Hispaniarum scribit, in catalogo quoque copiarum Magistri equitum Præsentalis Notitia Comitis Hispaniarum & Tinguanæ omissis insignibus, & officijs numeros recenset, scilicet XI. auxilia, ex LXV. palatinorum Magistri peditum Præsentalis. Legionum Præfectos V. ııé 8V. cohortium. Tribunos, & præsidia VI. quæ infra post Duces ponentur. Efficere poterant circiter septem millia peditum. Numeri equitum non apparent. Auxilia vero erant sequentia.

c vt Cassiodorus, D. Prosper Paulus Diaconus, & Orosius memorant.

d l. 4. C. T. de decurionib.

e l. 14 C. de fid. instru. l. 27. C. de donatio.

f l. 6. C. de seru. fugitiuis.

g infra post Duces limitaneos.

ASCARII *Seniores.*
ASCARII *Iuniores.*
SAGITTARII.
NERVII.
EXCVLCATORES *Iuniores.*
TVBANTES.
FELICES *Seniores.*
INVICTI *Seniores.*
VICTORES *Iuniores.*
INVICTI *Iuniores Britones.*
BRISIGAVI *Seniores.*
SALII *Iuniores Gallicani.*
Legiones vero V. erant ex XXXII. Comitatensibus scilicet.
FORTENSES.
PROPVGNATORES *Seniores.*
SEPTIMANI *Seniores.*
VESONTES, &.
VNDECIMANI *Septimani Seniores.*

Hi sunt legio septima, Gemina, Pia, Fęlia ab Augusto in Dalmatia locata. [h] Hæc legio infra in Notitia in catalogo copiarum post Duces locatur in Hispania Gallecia.

h Dion lib. 55.

Vesontes à Visuntio oppido sunt nuncupati. Vndecimani, legio XI. postea Claudiana, Pia, Fęlix nuncupata ab Augusto in Mœsia constituta fuerat. Ex Mœsia in Dalmatiam a Claudio, inde in Italiam pro Othone trãducta, & suis sedibus restituta. Demum in Hispanias venit.

Præter has in Gallecia erat præfectus legionis septimæ geminæ: legione TRIBVNVS cohortis secundæ Flauię Pacarianę Pætaonio præfectus. TRIBVNVS cohortis secundæ Gallicæ ad cohortem Gallicam, degens, ita castra uocabantur, TRIBVNVS cohortis Lucensis Luco præsidens, TRIBVNVS cohortis celtiberæ, Brigantiæ, nunc Iuliobrigę eacubans. In prouincia Tarraconẽsi TRIBVNVS cohortis primæ Gallicę Veleię, manebat, quę loca cum tribunis recitantur infra post Ducum explicationem, de his ibi tractabitur.

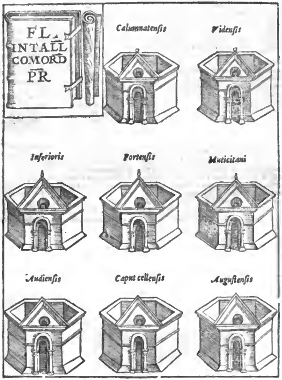
Hæc de VIII. Comitibus Occidentis, nunc de XII. Ducibus sub Magistro peditum præsentali dicturi, a Duce Mauritaniæ exordium sumemus.

NOTITIA.

Digitized by Google

NOTITIA

DVCIS ET PRÆSIDIS PROVINCIAE MAVRITANIAE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis, & Præsidis prouinciæ Mauritaniæ Cæsariensis.

PRÆPOSITVS limitis Columnatensis.
PRÆPOSITVS limitis Videnfis.
PRÆPOSITVS limitis inferioris.
PRÆPOSITVS limitis fortensis.
PRÆPOSITVS limitis Muticitani.
PRÆPOSITVS limitis Audiensis.
PRÆPOSITVS limitis caput Cellensis.
PRÆPOSITVS limitis Augustensis.
OFFICIVM autem habet idem vir spectabilis Dux, & Præses hoc modo.
PRINCIPEM ex officio magistri militum præsentalium alternis annis.
Numerarios duos, singulos ex officijs supra singulis.
Commentariensem ex officijs supra singulis alternis annis.
Cornicularium.

Adiuto rem.

Adiutorem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

DE DVCE ET PRAESIDE MAVritaniæ Cæsariensis. Cap. LXXVIII.

COMMENTARIVM.

DVAE erant Mauritaniæ, inquit Ptolomæus, Tingitana, quæ Comitem, & Cæsariensis, quæ Ducẽ habebat, & a Malua fluuio diuidebatur. Itinerarium, flumen Malua, inquit, dirimit Mauritaniæ Duces. Sed Tingitanæ postea Comes factus est. Spectabiles, vterque erant. [a] Primus autem inter Duces, qui præerat Mauritaniæ, recensetur, quia idem Præses, populis ius dicebat, & ideo ab hoc ad præfecturam prouocabatur, [b] non ad magistrum officiorum, & Quæstorem palatij, vt in simplici Duce iussum est obseruari. [c] Eadem quæ & Comites insignia habebat, scilicet librũ ijsdem notis porpureo tegumento inscriptum, cum codicillis magistratus, & VIII. castra, quæ totidem præsidiorum præfecturas referunt. Et quoniam non tantum pedites, sed & equites hic Dux regebat, officium hoc modo habebat, vno anno Principem ex officio Magistri peditum, alio ex Magistri equitum accipiebat, quemadmodum & sequentes Duces. Vnde Principem non nisi vno anno in officio fuisse patet. Habebat & Numerarios duos, singulos ex officijs Magistrorum alternatim vt supra acceptos, sicut & Commentariensem. Cornicularium uero, Adiutorẽ, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & ceteros officiales ipse statuebat. Præpositi itaque limitibus VIII. quibus imperabat, sunt hi.

[a] l. pen. C. de appella. l. viros. 8. C. de diu. offic.
[b] l. præcipimus, §. quod si, C. de appellat.
[c] l. pen. C. de appellatio.

1 PRAEPOSITVS Limitis Columnatensis, forte ab aliquibus columnis, vel a loco ita appellatus. Hic limes cum latius se extenderet, alium sub Comite Africæ Præpositum habuit, sicut & caput Cellensis, & Bidensis, de quibus infra.

2 PRAEPOSITVS Limitis Vidensis. Hic limes, in longum protensus, alium & ipse sub Comite Africæ præpositum habuit, vbi Bidensis pro Vidensis appellatur, forte ab aliquo eius nominis oppido ita vocatus. Vetustus Codex habet, ındensis.

3 PRAEPOSITVS Limitis inferioris Oceanum versus.

4 PRAEPOSITVS Limitis Fortensis, quem milites Fortenses cognominati, tuebantur.

5 PRAEPOSITVS Limitis Muticitani, quod nomen non inuenio, Codex membraneus Ortellij, & alter uetustus habent Mauricitani, ut puto, rectius.

6 PRAEPOSITVS Limitis Audiensis, est in Mauritaniæ Cæsariensi. Audum promontorium, & Audus flumus, nunc Balasla dictus, vnde Audiense castellũ, & Audiensis limes nomen habuere. Marcellinus, [d] Duces, inquit, suos incolumes reducit ad Audiense castellũ, sed idem lib. eod. lib. Addense municipium appellat. Eiusdem etiam nominis est mons in Africa, qui ad hunc locum non pertinet.

[d] lib. 29.

7 PRAEPOSITVS Limitis caput Cellensis, fortè vbi Celaniam ponit Ptolomæus, vt pro Celaniensi dictũ sit Cellensis. Alius Præfectus sub Comite Africæ hunc limitem longius se extendentem tuebatur, vt in Columnatensi & centum cellensi limitibus fiebat.

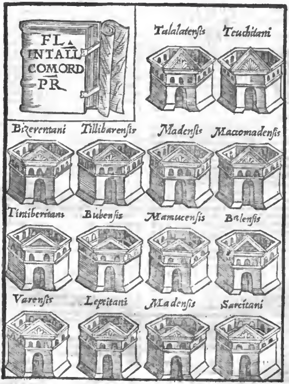
8 PRAEPOSITVS Limitis Augustensis, forte hic limes à tertia legione Augusta denominatus est, quã Dion [e] in tres diuisam fuisse memorat, Gallicã, quæ in Phoenicia: Cyrenaicam, quæ in Arabia; & Augustalem, quę in Numidia degebat, inde in Mauritaniã est translata. Est & Augustum oppidum in Africa, sed ab hoc limite distans. Hæc sunt VIII. præsidia Ducis Mauritaniæ, quot numeros haberet, non constat, sed ponendo 200. pedites pro præsidio, & equites 50. essent pedites 1600. Equites uero 400.

[e] lib. 55.

Præsidia 8.
Pedit. 1600.
Equit. 400.

NOTITIA:

DVX PROVINCIÆ TRIPOLITANAE EIVSQVE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis Ducis Prouinciæ Tripolitanæ.

PRÆPOSITVS *Limitis Talalatensis.*

PRAEPOSITVS *Limitis Teuchitani.*

PRAEPOSITVS *Limitis Bizerentani.*

PRASPOSITVS *Limitis Tillibarensis.*

PRASPOSITVS *Limitis Madensis.*

PRAEPOSITVS *Limitis Maccomadensis.*

PRAEPOSITVS *Limitis Tintiberitani.*

PRAEPOSITVS *Limitis Bubensis.*

PRAEPOSITVS *Limitis Mamucensis.*

PRASPOSITVS *Limitis Balensis.*

PRAEPOSITVS *Limitis Varensis.*

MILITES *Fortenses in castris Leptitanis.*

MILITES *Munifices in castris Madensibus.*

PRAEPOSITVS *Limitis Sarcitani.*

OFFICIVM *autem habet idem vir spectabilis Dux hoc modo.*

PRIN-

PRINCIPEM *ex officijs Magiſtrorum militum præſentalium alternis annis.*
Numerarios vtroſque.
Commentarienſem vtrunque.
Cornicularium.
Adiutorem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares,& reliquos officiales.

DE DVCE TRIPOLITANÆ Prouinciæ. Cap. LXXIX.

COMMENTARIVM.

TRIPOLITANA regio, vt ſupra dictum eſt, ab Africa minore Tritone fluuio diuiſa, vſq; ad aras Phileniorum extenditur à tribuſque vrbibus, Lepti magna ſeu Neapoli, Taphra, & Abrotana, Tripolis ideſt triplex ciuitas vocatur, cui cũ XIIII. præſidijs Dux præerat, & eadem inſignia, quæ Dux Britanniæ, geſtabat, nempè librum ijſdem notis tergo inſcriptum, & XIIII. munitiones, totidem præſidia repræſentantes. Officium etiam fermè eodem modo, quo Duces alij habebat. Principem ex officijs Magiſtrorum militum præſentalium alternis annis. Numerarios vtroſq;, ex vtriuſque Magiſtri officijs, nempè ſingulos ex ſingulis, & vtrunque Commentarienſem. Lego vtrinque ideſt ex vtroque Magiſtrorum militum officio alternis annis, vt apud alios Duces, neque enim vnquam duos Commentarienſes inueni. Cornicularium vero, Adiutorem, Subadiuuã, Regerendarium, Exceptores, & ſingulares, ac reliquos officiales ipſe conſtituebat. Præter hunc & precedentem Ducem & alium Belgicæ ſecundę nullus in occidente nec Oriente Dux Cornicularium habuit, ſed alius officialis eius vice fungebatur. Huius limitis Siluanus Dux & corrector fuiſſe inuenitur. (l.6. C. Theo. de dom. & protector.) Vnde idem Ducis, & Præſidis officio functus eſſe uidetur. XIIII. eius limitum præpoſiti ſunt ſequentes.

1 PRAEPOSITVS Limitis Talalatenſis, quod nomen à Tala fluuio, quem in Marmaria proxima regione Ptolomæus ponit, poteſt deriuari. Hic limes latius, ſe extendens, alium ſub Comite Africæ præpoſitum habuit.

2 PRAEPOSITVS Limitis Teuchitani, vel Tenchirani à Teuchura oppido, quod etiam Arſinoe dicebatur, vulgò Trochera. A Ptolomæo in Cyrenaica ponitur.

3 PRAEPOSITVS Limitis Bizerentani, forte Bizacenani à Bizacena prouincia: Bizacia Procopio & Valentiniano dicta,[a] vel à Berereo Africæ loco, vt apud Itinerarium.

a l. 2. C. de offic. com. sac. priuat.

4 PRAEPOSITVS Limitis Tillibarenſis. Etiã ſub Comite Africæ in caſtris Tillibarenſibus Secundanorum alius præpoſitus reſidebat, latius enim hic limes ſe extendebat.

5 PRAEPOSITVS Limitis Madenſis, vel Madienſis à Madia huius regionis oppido. Madiam Libyæ inſulam fuiſſe Stephanus ſcribit. Milites Munifices extra oppidum in Madenſibus caſtris, infra fuiſſe dicuntur.

6 PRAEPOSITVS Limitis Maccomadenſis, à Maccomada Africæ oppido, nunc Macres nominato: ad Syrtim maiorem Itinerarium ponit, Maccodamam, ad Syrtim minorem Ptolomæus in propria Africa, cuius D. Auguſtinus meminit, ſed in caſtris Madenſibus hic præpoſitus degebat.

7 PRAEPOSITVS Limitis Tintiberitani, quod nomen inuentum fuiſſe nouiter exiſtimo.

8 PRAEPOSITVS Limitis Bubenſis, fortè legendum Buttenſis à Butta oppido, quod in hac regione Ptolomæus collocat; aut dicti ſunt à Bubeijs Africæ interioris populis, à Corn. Balbo ſuperatis.

9 PRAEPOSITVS Limitis Mamucenſis, quod nomen non inuenio.

10 PRAEPOSITVS Limitis Balenſis. Balim Libyę ciuitatem prope Cyrenem eſſe Stephanus ſcribit, à Baleo nominatam, cuius etiam ibi erat templum, de quo ſæpe in ſacris litteris.

11 PRAEPOSITVS Limitis Varenſis, à Vari oppido vel Bari, cuius Stephanus meminit.

12 MILITES Fortenſes in caſtris Leptitanis. Tripolitanam regionem Leptim magnam habuiſſe dixi, vbi militum caſtra à Fortenſis legionis militibus cuſtodiebantur: alijs caſtris Leptitanis in montibus, alius ſub Comite Africæ præpoſitus præerat.

13 MILITES Munifices in caſtris Madenſibus, prope Madam oppidum, non enim in ipſo oppido manebant. Munifices autem vocabantur, qui nullo fulti priuilegio, omnia neceſſaria munera exequebãtur, nec tantum vigilias agebant, ſed ligna, aquam, & alia huiuſmodi in caſtra portabant. Vegetius,[b] Faſcicularia tamen, inquit, id eſt, ligna, fœnum, aquam, ſtramen, & legitimi milites in caſtra portabant. Munifices enim ea eo appellantur, quod hæc omnia munera faciunt. Hæc ille. Alij verò ab his immunes principales milites candidati uocabantur. Idem Veget.[c] Candidati, ait, hi ſunt milites principales, qui priuilegijs muniuntur, reliqui Munifices appellantur, qui propter munera militiam facere coguntur. Hactenus ille. Hi milites fortè quòd nunquam immunes eſſent Munifices ſunt uocati.

b lib. 2. c. 19.

c eod. lib. 2. c. 7. in fin.

14 Vltimus eſt PRAEPOSITVS Limitis Sarcitani. Erant hæc omnia XIIII. Limitanea præſidia ſub hoc Duce. Quot uerò ea equites aut pedites tuerentur non apparet, ſtatuendo tamen CC. milites in ſingulis præſidijs, eſſent peditum. 2800.

Præſidia 14

Pedit. 2800.

Verum Imperante in Occidente Valentiniano, anno ſalut. CCCCXLI.[d] Vandali à Bonifacio ex Hiſpania in Africam acciti, eam plus centum annis tenuerunt. Tandè Valentinianus I.I. diu à Genterico uocatus an. ſalu. CCCCXLIIII. ut auctor eſt D. Proſper, pace mira barbaro Africæ partem reliquit. Sed eo extincto rupto fœdere illi omnia occuparunt, donec Beliſarius Barbaris attritis eandem recepit; cuius antiquis limitibus renouatis, Iuſtinianus quatuor Duces conſtituit.[e] Vnum in Tripolitana prouincia, & in Lepti magna, Lepti Magnenſi uocata; alium in Bizacena. Tertium in Numidia in urbe Conſtantinatenſi. Quartum in Cæſarienſi Mauritania.[f] In traiectu quoque freti Gaditani prope Abilam in loco, qui ſepta dicitur, Tribunum cum cohorte, ac dromones, ideſt leuia nauigia, fregatas uulgò dictas collocauit, qui exploraret, quid Barbari in Hiſpanijs, quidue in Gallijs agitarent. Quintum præterea Ducem in Sardinia creauit, qui eam ab hoſtibus tueretur.[g] In his limitibus clauſuras, ſeu burgos muniri præcepit. Duces uerò eos appellat, qui limites cuſtodiunt, Comitatenſes, qui longiùs à limitibus in caſtris degunt non multum tamen ab ipſis diſtant.[h] His eorumque officijs ſtipendia pro annonis, & capitibus Calendis Septembris ea tributis Africanis perſolui iuſſit: hac in ea ratione, ut pro ſingulis annonis ſolidi quinque, & pro ſingulis capitibus 4. ſoluerentur, etſi codex ubique mendis ſcateat. Singulis igitur Ducibus pro ipſis, & officij hominibus loco annonarum CXC: ſoluebantur ſolidi 956. Item pro capitationibus ſeu pabulis equorum 158. ſolid. 632. qui alijs iuncti efficiunt ſolidos eius temporis 1585. Ex his annonæ 107. erant Ducis, pro quibus percipiebat ſolidos DXXXV. & CVI. capitationes, ſeu ſolid. 440. quæ tota ſumma efficiebat ſolidos 959. 8. annonæ ſeu ſolidi 40. & capitationes, quatuor ſeu ſolidi ſexdecim dabantur aſſeſſori, ſi codex eſt integer, qui ad ſolidus quinquaginta ſex aſcendunt.

d Marcellinus Comes, l. 1. in prin. C. de offi. præf. præt. Afric.

e l. 2. §. 1. & ſeq. C. de offic. P. P. Afric.

f d. l. 2. §. 2.

g d. l. 2. §. iubemus.

h d. l. 2. §. pro limitaneis.

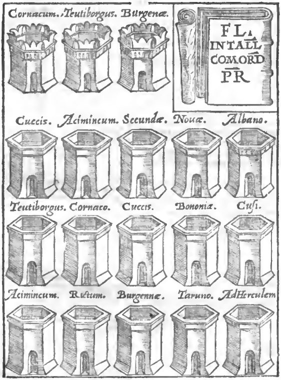
Reliquum

Reliquum erat officii apparitorum. Singuli uerò Duces habebant Asseſſorem iuriſperitum, qui erat extra officium. In ſingulis officiis erant uiri XL. Hoc modo, Primicerius ſeu Princeps dictus, Numerarius unus, Ducenarii quatuor, qui antea Commentarienſi parebant. Centenarij ſex, qui ſub adiutore eſſe ſolebant. Biarchi VIII. pro Regerendariis. Circitores IX. ſeu exceptores, & reliqui homines XI. Singulares, qui efficiunt homines XL.

NOTITIA.

DVX PANNONIAE,

ET EIVS INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione uiri ſpectabilis Ducis Prouinciæ Pannoniæ ſecundæ Ripariensis ſiue Sauiæ.

CVNEVS equitum Scutariorum Cornaco.
CVNEVS equitum Dalmatarum Teutiborgio.
CVNEVS equitum Conſtantianorum Burgenæ.
CVNEVS equitum promotorum Cuccis.
CVNEVS equitum Conſtantium Acimincі.
CVNEVS equitum Italicianorum Secundis.
EQVITES Dalmatæ Nouis.
EQVITES Dalmatæ Albano.
EQVITES promoti Teutiburgio.
EQVITES Dalmatæ Cornaco.
EQVITES Sagittarij Cuccis.
EQVITES Dalmatæ Bononiæ.

EQVITES

EQVITES *Dalmata Cusi.*
EQVITES *Sagittarij Aciminci.*
EQVITES *Dalmata Ricti.*
EQVITES *Dalmata Burgena.*
EQVITES *promoti Tauruno.*
AVXILIA *Herculia ad Herculem.*
AVXILIA *Nouensia Arsaciana siue Nouis.*
AVXILIA *Augustensia contra Bononiam in Barbarico in Castello Onagrino.*
AVXILIA *præsidentia in castris Herculis.*
AVXILIA *Ascarij Tauruno siue Marsonia.*
PRAEFECTVS *Legionis quintæ Iouiæ cohortis quintæ partis superioris Bononia.*
PRAEFECTVS *Legionis Sextæ Herculeæ cohortis quintæ partis superioris Aureo monte.*
PRAEFECTVS *Legionis quintæ Iouiæ Burgenis.*
PRAEFECTVS *Legionis sextæ Herculeæ Teutiborgio.*
PRAEFECTVS *Legionis, quintæ Iouiæ sextæ Herculeæ in castello Onagrino.*
PRAEFECTVS *milit. Calcariensium Sirmij.*
PRAEFECTVS *Classis primæ Flauiæ Augustæ Sirmij.*
PRAEFECTVS *Classis secundæ Flauiæ Graio.*
PRAEFECTVS *Classis Istricæ Mursa.*
TRIBVNVS *cohortis tertiæ Alpinorum Dardanorum Ala Sirmiensis, Sirmij.*
PRAEFECTVS *Classis primę Pannoniæ seruitij Classis Aegetensium, siue secundæ Pannonię nunc Sisciæ.*
TRIBVNVS *cohortis tertiæ Alpinorum, Sisciæ.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Iouiæ Leonatæ.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Thracum ciuium Romanorum caput Baseusis.*
OFFICIVM *autem habet idem uir spectabilis hoc modo.*
PRINCIPEM *de eodem officio.*
Numerarium.
Adiutorem.
Commentariensem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

DE DVCE PANNONIAE Secundæ Riparensis siue Sauia. *Cap. LXXXI.*

COMMENTARIVM.

PANNONIA secunda seu inferior ultrà Aemonem fluuium, ab Oriente Drana & Dannbio clauditur, ubi Drauæ Ister miscetur, nunc Bosſina & Semia uocatur. Inter Sauum uero & Drauam flumioa Sauia est, nunc Croatia, eademque olim Riparensis dicta, quia ad ripam Danubii & inter ipsa flumina est sita. Hadrianus Aelium verum, quem adoptauit, Pannoniis Ducem & Rectorem imposuit, ut in eo auctor est Spartianus. Huic Dux, cũ cuneis VI. & alis equitum XI. auxiliis V. Præfectis legionum V. alijs Classium IIII. Tribunis cohortium item IIII. præerat, præsidijs 26. quorum 18. tantum repręsentantur. Eadem insignia ferebat, quæ alij Duces, scilicet, librum vt supra inscriptum, & XVIII. munitiones, cum tamen XXVI. tueretur, quarum VIII. non apparent. Officium habebat, Principem ex eodem ufficio. Numerarium, Adiutorem, Commentariensem, Subadiuuam, Regerendarium, Excepeures, Singulares, & reliquos officiales, qui gradu carent Corniculario, quemadmodum & alij Duces paucis exceptis, carebant. Hi numeri ab illo regebantur.

1 Cuneus equitum Scutariorum Cornaco præsidebat, quod Ptolomæo est oppidum prope Teutiborgium, nunc quinque ecclesias vocant, cuius meminit & Itinerarium & sequentium. Hic etiam equites Dalmatæ sub hoc Duce degebant.

2 CVNEVS equitum Dalmatarum Teutoborgium incolebat, quod est ad ripam Danubij; olim hic erat saltus, Tacitus, [a] Ductum, inquit, agmen ad vltimos Bructerorum, quantumque Amisiam, & Luppiam amnes, inter vastatum haud procul Teutoburgiensi saltu, in quo reliquiæ Vari legionumque insepultæ dicebantur. Hæc ille. Eodem in loco alij sub hoc Duce, promoti nuncupati excubabant, & legio sexta Herculea.

a In 2.

3 CVNEVS equitum Constantianorum Burgenæ manebat, à Constantio uel Constantia oppido sunt denominati. Burginatium in Germania ponit Itinerarium, ubi legio VI. Hic etiam erant equites Dalmatæ sub hoc Duce.

4 CVNEVS equitum promotorum, Cuccis statiua habebat: apud Itinerarium Cucci legitur. Hic alij equites sagittarij sub hoc Duce degebant.

5 CVNEVS equitum Constantium Aciminci morabatur: ita & Itinerarium. Acumincium uocat Ptolomæus, infra Cornacum, ad Danubij ripam, vbi legionem olim fuisse dicit. Acamincium est apud Marcellinum. [b] Hic & alij equites Sagittarij sub hoc Duce residebant, de quibus infra.

b lib. 29.

6 CVNEVS equitum Italicianorum Secundis: vnde forté Secundani milites, supra sub Comite Africæ.

1 EQVITES Dalmatæ Nouis statiua habebant, Nouæ sunt etiam non longè hinc in Mœsia prima & secunda sub eius Ducibus in Oriente.

2 EQVITES Dalmatæ Albano insidebant, qui est mons diuidens Pannoniam ab Illyrico.

3 EQVITES promoti manebant apud Teutoborgium vltra Danubium in eius ripa. Hunc locum etiã Cuneum equitum Dalmatarum, sub hoc Duce tuebatum. Fuisse supra vidimus. Est secundum Danubium apud Ptolomæum.

4 EQVITES Dalmatæ Cornaco præerant, in ripa Saui non longè à Teutiborgio. Hic & Cuneus Scutariorum manebat sub hoc Duce.

5 EQVITES Sagittarij, Cuccis præsidebant, ubi alius Cuneus equitum Promotorum sub hoc Duce morabatur.

6 EQVITES Dalmatæ Bononiæ manebant, quam Ptolomæus in Pannonia inferiore collocat. Notitia Orientis in Dacia, vltra Danubium eam Marcellinus [c] ponit, loquens enim de Valente, permeato, inquit, Danubio delatus Bononiam, & Sirmium introijt. Hæc ille. Forté duo utriusque imperij duces, hic propè castrametabantur. Constantinus Bononiæ ad Italicum scripsit. [d] Hic etiam cohors VI. Legionis VII. Iouiæ sub eodem Duce residebat.

c lib. 31.

d l.1.C. de priuileg. dom. Aug.

7 EQVITES Dalmatæ Cusi residebant.

8 EQVITES Sagittarij Aciminci manebant. In huius oppidi medio mansionem Itinerarium collocat. Hoc oppidum bis Notitia repræsentat. Quare id diuersum est a superiore Aciminco, ubi Cuneus equitum Constantiorum sub hoc Duce morabatur, nisi idem bis dicamus per errorem repetitum.

9 EQVITES Dalmatæ Ricti degebant, Ptolomeus legit

Digitized by Google

legit Rictij, qui est locus propè Acimincum, uulgo dicitur Oriaus.

10 EQVITES Dalmatæ Burgenæ præerant. Hic etiam erat, Legio V. Iouia, de qua infra, & Cuneus equitum Constantianorum sub hoc Duce.

11 EQVITES Promoti Taurono præsidebant, est propè Ritium, vbi Drinus in Sauum confluit. Ptolomæus Taururum appellat, Plinius Albam Græcam, vulgò Belgradum dicunt.

Hi sunt VI. Cunei & XI. turmæ equitum, quæ in XII. munitionibus excubabant. Nunc sequuntur quinque eiusdem Ducis Auxilia.

Item Auxilia.

1 AVXILIA Herculis, ad Herculem excubabant, vnde nomen habuerunt. Hæc & sequētia plura eiusdem nominis auxilia fuisse videntur. Erat & tertia legio, vel cohors cum Comite Illyrici, ad castrum Herculis. Equites Dalmatæ sub Duce Valeriæ, & ipsi ad Herculem residebant. Fortè limites ad illum locū coniungebantur, vel erant diuersa eiusdem nominis oppida. Iornandes castrum Herculis prope villam Vlpianam in Pannonia locat. Huc vsque sub hoc Duce in Notitia depictæ præsidiorum munitiones repe riuntur, quæ sunt XVIII. Sequentium nulla oppida repræsentantur.

2 AVXILIA Nouensia Arsaciana siue Nouis, quod in hoc oppido residerent Nouensia sunt dicta, quia verò ea oppido Arsacia sunt contracta, Arsaciana vocantur. Arsacia Ptolomæo, & Ammiano, est vrbs Mediæ vnde Arsacidæ.

3 AVXILIA Augustensia habitabant contra Bononiam in Barbarico, in castello Onagrino. Hæc ab Augusto nomen habent, in agroque Barbarorum id est hostibus excubabant, quod Barbaricum uocabatur. Gratianus A.[a] Si aurum, inquit, ad Barbaricum fuerit translatum à mercatoribus supplicijs subiugātur. Lamprid.[b] Expeditio Barbarica est nunciata. Valens A.[c] Ad Barbaricum transferendi vini, olei, & liquaminis nullam quisquam habeat facultatem. Castellum verò Onagrinum situm erat è regione Bononiæ, ab asinis agrestibus quibus abundabat, vocatum. Ibidem degebat legio V Iouia, & VI. Herculea, de qua infra.

4 AVXILIA Præsidentia in castris Herculis; à præsidio oppido unde extracta, nomen habent: sunt autem plura oppida *Præsidia* nuncupata, in Sardinia, Hispania, & alibi. Castra Herculis ciuitatem à Iuliano apostata in Germania occupatam. Marcellinus scribit.[d]

5 AVXILIA Ascarij præfecta Tauruno siue Marsonia, fortè legendum Ascanij, qui sunt populi Ponti, propè Ascanium flumen, & Ascaniam paludem. Nomē hoc erat auxiliariorum. Marsouiam pro Marsonia Ptolomæus in Pannonia inferiore locat. Idem Dux præter equites memoratos, & auxilia, etiam X. legionum Præfectos, & III. cohortium Tribunos regebat, qui sequuntur.

a In l. 2. C. de cōmerc. & mercat.

b In Alexandro.

c in l. 1. C. quæ res expor. non deb.

d lib. 18. post princip.

Item Præfecti.

1 PRAEFECTVS Legionis quintæ Iouiæ cohortis quintæ partis superioris Bononiæ; ita à Diocletiano, qui se Iouem nominabat, est uocata; vel à Iouia ciuitate Valeriæ, quæ & ipsa ab illo nomen habuit. Hic Præfectus legionis vocabatur, etsi non amplius quam vni cohorti idest quintæ imperaret. Præerat uerò superiori parti Bononiæ, vbi etiam equites Dalmatæ, statiua habuisse diximus.

2 PRAEFECTVS cohortis quintæ legionis sextæ Herculeæ, à Maximiano, qui Herculem se faciebat, denominatæ. Hæc superiorem partem Aurei montis tuebatur, quod erat oppidum Mœsiæ primæ, vbi vtriusque imperij Duces ad fines propè castra habuisse uidentur. Diuisa hæc legio Nouioduni, & Teutoburgi castrametabatur.

3 PRAEFECTVS Legionis quintæ Ioniæ Burgenis degebat, supra Burgenam: ibi etiam equites Dalmatæ, & Cuneus equitum Constantianorum morabantur. Huius legionis quinta cohors, in superiori parte Bononię excubabat: partem huius legionis hic præfectus regebat, aliam alius.

4 PRAEFECTVS Legionis sextæ Herculeæ, Teutoborgio præerat, vbi Cuneum equitum Dalmatarū fuisse vidimus, & equites Promotos sub hoc Duce. Huius legionis quinta cohors degebat in Aureo monte.

5 PRAEFECTVS Legionis, quintæ Iouiæ sextæ Herculeæ in castello Onagrino, vbi etiam erant auxilia Augustensia. Hic duæ legiones congeruntur, Iouia & Herculea, quos diuersos præfectos habuisset vidimus, vnde corruptum codicem esse puto, & pro Herculeæ substituendum cohortis. Aut duos legionum præfectos cum earum partibus, eidem loco præfuisse oportet, quod rarò legitur.

6 PRAEFECTVS Militum Calcariensium Sirmij statiua habebat. Calcaria Itinerario est locus inter Massimiliam, & Fossam Marconam: est etiam oppidum in Britannia.

Sirmium est ciuitas Probi Imp. natalibus nobilis, vulgò Simadi dicitur, est prope Tarsium inter Rimū & Cornacum apud Danubium. Pœonum ciuitatem esse Stephanus scribit, aliquot iura ibi scripta extant.[e] Sequentibus etiam IIII. Classibus hic Dux imperabat, quibus infrascripti præerant.

7 PRAEFECTVS Classis primæ Flauiæ Augustæ Sirmij stationem habebat. Strabo[f] scribit, Augustū, Cæsarem in bello contra Dacos suscepto, duas in Sauo Classes instruxisse, alteram ad Segestam, ad Sirmium alteram. Posteriores vero Principes Classes quatuor in Danubio tenuerunt, quæ fuere Flauia Augusta fortè a Flauio Vespasiano, aut Constantino cognominata, quæ apud Sirmium manebat, ubi etiam ala Iormiensis degebat. Aliæ tres in Danubio Classes cum suis Præfectis sequuntur.

8 PRAEFECTVS Classis secundæ Flauiæ ad Graium residebat. Graiam alij appellant.

9 PRAEFECTVS Classis Istricæ Mursæ applicabat, vrbs est secundum Danubium, ubi Constantius quandoque iura condidit,[g] ita etiam Itinerarium appellat, Coloniam Ptolomæus facit, aliàs Musia Colonia, nunc Mutrouiza dicitur. Est secundum ripam Drauæ Istrum influentis. Istrica uerò Classis uocatur, quia per Istrum nauigabat. Tribunum cohortis, & alam equitum classibus Notitia hic interserit, ego infra aptius locandos censui.

10 PRAEFECTVS Classis primæ Pannoniæ seruitij Classis Aegetensium, siue secundæ Pannoniæ, nunc Sisciæ stationem habet. Supra sub Comite largitionum à Procuratore monetas Sisciæ percussas fuisse vidimus. Vrbs est non longè à Sauo, in quo hæc Classis nauigabat, in superiore Pannonia, ut tamen deseruiret Aegetensium Classi, siue secundæ Pannoniæ. Aegetenses credo accolas Saui fuisse, de quibus Itinerarium. Fortè est, quā Ptolomæus mendosè Etetam, pro Aegeta uocat.

ALA SIRMIENSIS quæ Sirmij morabatur infra post sequentem Tribunum ponitur, sed ne Tribunis intermitteretur hic aptius locandam censuimus. Tribunis etiam IIII. sequentibus idem Dux præerat, qui sunt.

1 TRIBVNVS cohortis tertiæ Alpinorum Dardanorum: hi sunt populi Mœsiæ superiori contigui secundum Orosium & Volaterranum, nunc Seruiam & Rusciam appellant, ex quorum alpibus extracta est hæc cohors. Eidem Duci suberat ALA Sirmiensis Sirmij, à loco ubi residebat, appellata, hic ponitur, quę supra ante hunc Tribunum magis congruè nisa est locari. XII. Cohortis Alpinorum Antoninus A. meminit.[h]

2 TRIBVNVS cohortis tertiæ Alpinorum degebat Sisciæ, quę est propè Albanum montem, & ideo cohors Alpina uocatur.

e l. 15. cum §. II. seqq & l. 17. C. de iure dot. l. 7. C. de iur. fisci.

f lib. 7.

g l. 46. C. T. de decurionib.

h In l. 1. C. de restit. milit.

3 TRI-

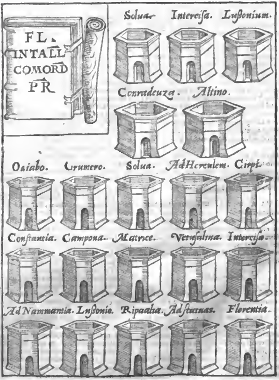
5 TRIBVNVS cohortis primę Iouię Leonatę morabatur, quę Sauię urbs est Itinerario, ubi hęc cohors degebat.

4 TRIBVNVS cohortis primę Thracum ciuium Romanorum caput Baiensis; fortè legendum Baisinensis, siquidem Baisina est oppidum Panoonię inferioris, Ptolomęo apud Tarsium, uulgo Bachia dictũ. Vocabatur autem locus, ubi residebat hic Tribunus, caput Baisinensis, sicut caput Cellensis, forte quòd ea loca in limitibus Sauiæ essent pręcipua. Hęc cohors erat ea colonia ciuium Romanorum, quemadmodum Apulenses in Dacia, quorum cohòrs Apuleia ciuium Romanorum sub Duce Armenię merebat. Plinius in Thracia quatuor nominat Colonias, Philippos, Fluuiopolim, ubi antica zeta fuit, Apros, & Parium, ex quarum aliqua hęc cohors Thracum forte est extracta. Huius Ducis erãt pręsidia XXVI. Equitum Cunei VI. Ala I. Turmę XI. Peditum Auxilia V. Legiones III. in VI. pręfecturas diuisę. Tribunatus IIII. Erant equites fermè 18 o. Peditum 5000. & Classes 4. Nunc ad Ducem Valerię ueniemus.

Pręsidia 26.
Equites 1800.
Peditum 500.
Classes 4.

NOTITIA.

DVX PROVINCIÆ VALERIAE. ET EIVS INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis Ducis Prouinciæ Valeriæ Ripensis.

CVNEVS equitum Scutariorum Solua.
CVNEVS equitum Dalmatarum Intercisa.
CVNEVS equitum Constantianorum Lusionio, nunc Intercisa.
CVNEVS equitum Stablesianorum Ripa alta nunc Conradeuza.
CVNEVS equitum Fortensium Altino.
EQVITES Dalmatæ Odiabo.
EQVITES Promoti Crumero.
EQVITES Mauri Solua.
EQVIT. Dalmatæ ad Herculem.
EQVITES Dalmatæ Cirpi.
EQVITES Dalmatæ Constantia.
EQVITES Dalmatæ Campona.
EQVITES Promoti Matrica.
EQVIT. Dalmatæ Vetussalinæ.
EQVIT. Sagittarij Intercisa.
EQVIT. Dalmatæ ad Nammantia.
EQVITES Dalmatæ Lussonio.
EQVITES Dalmatæ Ripa alta.
EQVITES Dalmatæ ad Statuas.
EQVITES Dalmatæ Florentiæ.
EQVITES Sagittarij Altino nunc in Borgo contra Florentiam.
EQVITES Flauianenses ad Militare.
AVXILIA Herculensia ad Herculem.
AVXILIA Vrsarensia pone Nauata nunc ad statuas.
AVXILIA Vigilum contra Acinco trans in Barbarico.
AVXILIA Fortensia Cirpi.
AVXILIA Insidiatorum Cardabianca.
PRÆFECTVS Legionis primæ adiutricis cohortis quintæ partis superioris Bregetione.
PRÆFECTVS Legionis secundæ adiutricis cohortis partis superioris Alisca.
PRÆFECTVS Legionis secundæ adiutricis partis inferioris Florentiæ.
PRÆFECTVS Legionis secundæ adiutricis tertiæ partis superioris Acinco.
PRÆFECTVS Legionis secundæ adiutricis in castello contra Tautantum.
PRÆFECTVS mil secundæ adiutricis Cirpi.
PRÆFECTVS Legionis secundæ adiutricis Lussonio.
PRÆFECTVS Classis Histricæ Florentiæ.
TRIBVNVS cohortis Vincentia.
TRIBVNVS cohortis Quadriborgio.
TRIBVNVS cohortis Iouia.
TRIBVNVS cohortis ad Borgum Centenariū.
TRIBVNVS cohortis Alesca.
TRIBVNVS cohortis Marinianæ.
PRÆFECTVS Legionis Transacinco.
OFFICIVM autem habet idem vir spectabilis Dux hoc modo.

PRINCIPEM de eodem corpore.
Numerarium.
Commentariensem.
Adiutorem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

DE DVCE VALERIAE RIPENSIS. Cap. LXXXII.

COMMENTARIVM.

DVPLEX est Valeria, altera in Italia apud Abrutios, altera Panoniæ, de qua Ruffus ita scribit, Marcomanni & Quadi de locis Valeriæ, quæ sunt inter Danubium, & Drauum, pulsi à Tiberio sunt, & limes ab Augusto inter Romanos, & Barbaros, per Vindeliciam, Noricum, Pannoniam, & Mœsiam est constitutus. Idem Iornandes. Hanc partem hodie Croatiam aliqui esse uolunt. Aeneas Syluius [a] Striā esse autumat. Valeriam à Valeria Diocletiani filia: Galerio Cæsari nupta dictam fuisse Marcellinus [b] tradit. Huic limitaneus Dux præerat, vir spectabilis, qui sub Valentiniano primo fuit Marcellianus Maximini P. P. filius. [c] Eadem quæ & alij Duces gestabat insignia, cum typo XX. castrorum. XV. etiam alia tuebatur, quorum nulla extat imago.

Officium habebat, vt alij, nempè Principem de eodem corpore, Numerarium, & alios. Quinque equitum Cuneos regebat, XVII. alas aut turmas, quina auxilia, nouem Præfectos, & sex Tribunos, & erāt sequentes.

1 CVNEVS equitum Scutariorum Soluæ habitātium, alias Solæ. Soluene oppidum in Norico collocat Plinius, [d] propè Clandiam fluuium; Itinerarium habet Salua mansio, ibi enim erant animalia cursus publici cum hospitio. Hic etiam erant Mauri equites, de quibus infra.

2 CVNEVS equitum Dalmatarum Intercisæ stativa habebat. Huius, & sequentium meminit Itinerarium, quod Intercisam in Pannonia inferiore locat.

3 CVNEVS equitum Constantianorum, olim Lussonio, nunc intercisæ præest. Hic Cuneus equitum Lussonio Intercisam translatus fuit. Est autem Lussonium Ptolomæo in Pannonia inferiore. Hic etiam erant Dalmatæ proximè nominat equites, & alij.

4 CVNEVS equitum Stablesianorum, in Ripa alta degebat, nunc Conradeuzam est translatus. Equites etiam Dalmatæ sub hoc Duce Ripam altam tenuerunt, ut infra dicetur.

5 CVNEVS equitum Fortensium Altino insidebat; oppidum est in foro Iulij huius nominis. Sed hic aliud intelligit, quod erat in Valeria. Hoc fortè est Altinum vbi Valentinianus, & valens, defuncto Ioniano degentes, plura iura mense Octobri condiderunt. [e]

1 EQVITES Dalmatæ Odiabo loco Valeriæ præerant.

2 EQVITES Promoti Crumero præsidebant. Crumerum ad Sauum in Pannonia inferiori Itinerarium locat, vbi etiam legio prima adiutrix manebat, cuius iura meminerunt. [f]

3 EQVITES Mauri Soluæ, ubi etiam Cuneus equitum Scutariorum degebat, de quibus supra.

4 EQVITES Dalmatæ ad Herculem. Viginti noīe

a in Europam c. 2. in princ.
b lib. 19.
c Ammianus, li. 29.
d lib. 3. c. 24.
e l. 2. C. vt armor. vsus insci. Princ. l. 1. & 2. C. T. quib. equor. vsus concess. l. 7. C. T. de pœnis.
f l. vlt. C. de castr. pecul. l. ult. C. de appar. præf. prætor.

Herculis urbes, Stephanus recenset, quarum una erat, in Thessalia, aliam in Pannonia inferiore, supra posuit Notitia, vbi sub eius Duce degebant auxilia, ab eo loco Herculis appellata.

5 EQVITES Dalmatæ Cirpi statiua habebant. Cirpi castra in Pannonia locat Itinerarium, fortè Carpi, quod oppidum apud Istrum Ammianus, & Ptolomæus ponunt; a Diocletiano subactum Eutropius scribit: eius etiam Capitolinus,[a] & Vopiscus,[b] meminerunt. Hic erant, & Auxilia Fortensia sub hoc Duce.

a in Balbino.
b in Aureliano.

6 EQVITES Dalmatæ Constantiæ manebant; a Constantio id oppidum est nominatum.

7 EQVITES Dalmatæ Campenæ statiua habebant, Camponiam vocat Itinerarium; Camponia, inquit, in medio à Quinquo leg. 2. Legionem secũdam adiutricem hunc locum tutatam, & Camponiam in medio itinere, à Quinquo discedentibus fuisse significat.

8 EQVITES Promoti Matricæ morabantur: ita & Itinerarium.

9 EQVITES Dalmatæ Vetussalinæ excubabant. Aliter Itinerarium Vetussalinus. In medio, inquit à Matrica, scilicet itinere. Disiungenda ergo est hæc dictio, & legendum Vetus Salinæ.

10 EQVITES Sagittarij Intercisæ residebant, de qua supra, ibi erat alius Cuneus equitum Dalmatarum sub hoc Duce.

11 EQVITES Dalmatæ ad Nammantia, scilicet castra habitabant.

12 EQVITES Dalmatæ Lussonio: hinc Cuneus equitum Constantianorum sub hoc Duce Intercisam est translatus, & fortè eorum loco hi sunt substituti. Legionis secundæ adiutricis pars sub eodem Duce hic excubabat.

13 EQVITES Dalmatæ Ripam altam loco Cunei Stablesianorum tenuerunt, quos inde Conradeuzam transmissos fuisse supra sub hoc Duce vidimus. De Ripa alta, loco ad statuas, & Alisca, ita apud Itinerarium scriptum reperitur, ad statuas, in medio Alisca, ad latus Ripa alta. Deinde, ad muros & ad statuas, in medio ad Robona.

14 EQVITES Dalmatæ ad statuas degebant, locus ita vocabatur, quòd forte ibi aliquæ statuæ essent, de quibus supra.

15 EQVITES Dalmatæ Florentiæ morabantur. Diuersa est à Florentia Italiæ; vnde Valentinianus, ad Maximinum Tusciæ correctorem scribit.[c] Hic etiam pars legionis adiutricis sub hoc Duce excubabat. Hucusque Notitia huius Ducis munitiones alijs omissis depingit quòd fortè charta omnibus describendis non sufficeret, vel quòd hæc ad insignia huius Ducis satis esse crediderit.

c l. 8. C. T. de accusat.

16 EQVITES Sagittarij Altino præsidebant; nunc sunt in Borgo contra Florentiam, id est, ex aduerso seu è regione Florentiæ, sed antea Altini esse consueuerant.

17 EQVITES Flauianenses ad Militare, ita locus uocabatur. Hæ sunt turmæ equitum: Auxilia sequuntur, quæ non singula, sed plura eiusdem nominis simul iuncta erant.

1 AVXILIA Herculensia ad Herculem, ubi etiam equites Dalmatæ sub hoc Duce excubabant, & alia Auxilia sub Duce Pannoniæ secundæ. In Itinerario legitur, ad Herculem castra. credo illa esse quæ castra Herculis sub Duce Pannoniæ secundæ appellantur.

2 AVXILIA Vrsarensia pone Nauata, nunc ad Statuas. Vrso est oppidum Hispaniæ Plinio, & Vrsentini populi Lusitaniæ, unde hæc auxilia desumpta erant, quæ antea degebant ad locum Nauata dictum, nunc ad Statuas sunt translata, de quibus supra sub hoc Duce. Vetustus codex legit, pone Vata.

3 AVXILIA Vigilum contra Acinco, vel è regione Acinci degebant trans, in Barbarico scilicet trans Istrum fluuium in solo Barbarorum & hostili. Est autem Acincum oppidum Illyrici ad Danubium, Marcellinus,[d] Valentinianus, inquit, Acincum propè castra commouit, nauigijsque ad repentinum casum coniunctis, & contabulato celeri studio ponte, per partem aliam transijt in Quados, & subditum eum ibi moratum per Autumnum. Hinc Acincenses milites, qui sub magistro equitum per Gallias merebant. Acinci erat fabrica Scutaria, ut in Magistro officiorum est visum. Sub hoc Duce erat, & cohors tertia legionis secundæ adiutricis in superiori Acinci parte. Vetus codex habet, Acincotras, infra reperitur, Transacinco.

d lib. 30.

4 AVXILIA Fortensia Cirpi manebant, vbi etiam equites Dalmatæ sub hoc Duce, & pars legionis secundę adiutricis, de qua infra. Itinerarium, Cirpi, inquit, mansio seu locus publici cursus.

5 AVXILIA Insidiatorum Cardabiancam incolebant. forte legendum Cannabiaco, qui est locus Pannoniæ primę, vbi etiam cohors excubabat. Insidiatores verò, quòd insidias clam hostibus tenderent, sunt dicti. ἐνεδρευε Cõstantinus Porphyrogenneta appellat, (in thematibus.) Hæc erant sub Duce Valerię auxilia.

Sequuntur Præfecti X. Legionum, aut earum cohortium.

1 PRAEFECTVS Legionis primę adiutricis, cohortis quintę partis superioris Bregetione. ita etiam Itinerarium, & Aurelius Victor. Bregetium vocat Ptolomæus, Bregetionem Ammianus; Paulus Diaconus Brigionem, Valentinianus, inquit, anno imperij sui. XI. dum apud Brigionem oppidum Quadorum legationi responderet, anno eius LV. subita effusione sanguinis, quę Gręcè ἀποπληξις vocatur, voce amissa, sensu integer expirauit. Id Ptolomęus in Pannonia superiore cum legione prima adiutrice collocat, quam interpres auxiliariam vertit, sed Notitię tempore tantum cohors quinta ipsius legionis hic manebat.

PRAEFECTI appellabantur, qui toti, aut parti legionis pręerant, qui cohortem regebant TRIBVNI. Hic verò Pręfectus vocatur tanquam legionis partem regeret, etsi verè non nisi quintæ legionis cohorti imperabat. Hanc legionem ab Othone Cęsare institutam fuisse Tacitus[e] memorat; fortè adiutrix est dicta quod alteri, vt illi opem ferret, sit adiuncta, huius legionis meminit, & Theodosius,[f] in iure ciuili.

e lib 17.
f in l. fin. C. de castr. pecul. & l. ult. C. de apparitor. P. P.

2 PRAEFECTVS Legionis secundę adiutricis cohortis partis superioris. In codice impresso deest nomen oppidi, sed ex manuscripto reponendum est, Aliscę. In cuius superiore parte vna cohors huius legionis excubabat, cuius etiam numerus deest, sicut & sequentis. Hic locus infra repetitur. Eius meminit & Itinerarium. Huius legionis tribunus fuit Hadrianus, qui postea imperauit, vt auctor est Spartianus, eiusque mentionem Antoninus Caracalla facit.[g]

g l. 1. C. de professor. & medic.

3 PRAEFECTVS Legionis secundæ adiutricis partis inferioris Florentię: hic pars legionis degebat, quam ea pręcedentibus, sequentibusque per uaria loca dispersam fuisse apparet. forte cohortis, hic locandę nomen, & numerus desideratur. Eodem in loco degebant, & equites Dalmatę sub hoc Duce.

4 PRAEFECTVS Legionis secundę adiutricis tertię partis superioris Acinco pręerat, & hic fortè deest dictio, cohortis, quia hic erat Pręfectus tertiæ cohortis, secundę legionis adiutricis, sicut alius supra quintæ cohortis, primæ adiutricis, hic in superiori parte Acinci morabatur, vbi erant, & Auxilia vigilum, & equites Dalmatæ sub hoc Duce. Itinerarium quater Acinci meminit. Marcellinus[h] hoc opidum ad ripam Histri locat, Valentinianus, inquit, Acincum prope castra commouit, nauigijsque ad repentinum casum coniunctis, & contabulato celeri studio ponte, per partem aliam transijt in Quados: & subdit, eũdem apud Acincum autumno mortuum fuisse.

h lib. 30.

PRAE-

5 PRAEFECTVS Legionis ſecundæ adiutricis in Caſtello contra Tautantum. & hic arbitror vocem cohortis deeſſe, in ſex enim præſidia hæc legio diuiſa reperitur. Pro Tautanio, fortè legendum Taurunum, quod eſt Ptolomæo ſecundum Sauum.

6 PRAEFECTVS militum ſecundæ adiutricis Cirpi excubabat. & hic aliquid deſideratur, quia non exprimitur, quot hic eſſent milites, nec cuius cohortis. Hunc locum etiam auxilia Fortenſia, & equites Dalmatæ ſub hoc Duce tuebantur.

7 PRAEFECTVS Legionis ſecundæ adiutricis Luſſonio præerat, vbi etiam equites Dalmatæ reſidebant. Hic quoque cohortis nomen omiſſum fuiſſe cenſeo.

8 PRAEFECTVS Claſsis Hiſtricæ Florentiæ nauigabat per Iſtrum, & Florentiæ degebat. In Notitia hic Tribuni commiſcentur Præfectis; ſed ad euitandam confuſionem eos ſeparatim expediam.

9 PRAEFECTVS Legionis trans Acinco, ideſt ultra Acincum caſtrametabatur, quod trans Iſtrum in Barbarico eſſe vidimus. hic & legionis nomen deſideratur, & fortè cohortis. Hunc præfectum Notitia poſt Tribunos ab alijs Præfectis diſiunctum locat, nos alijs Præfectis commodius adiungendum, cenſuimus. Hi legionum Præfectorum titulum ferebãt, etſi ſolam legionis cohortem regerent.

Sequuntur cohortium Tribuni.

1 TRIBVNVS cohortis Vincentiæ reſidebat. cohortis nomen deſideratur. Vincentiæ aliquot iura condita fuere,[a] neſcio an Vincentiæ Valeriæ vel Venetiæ in Italia.

2 TRIBVNVS cohortis Quadriborgio præerat: ita vocatur oppidum, quod quatuor burgis conſtabat. Quadriburgum in Germania inferiore Ammianus ponit, [b] neque hic cohortis nomen exprimitur.

3 TRIBVNVS cohortis, Iouiæ ſtatiua habebat, quæ erat ciuitas Valeriæ, á Diocletiano, qui ſe Iouẽ nuncupabat, appellata, quæ cohors hæc fuerit non ſcribitur.

4 TRIBVNVS cohortis ad Borgum Centenariũ, fortè legendum Burgum centenarium. Eſt enim burgum, vicus, aut caſtrum. [c] Centenarius autem fortè vocatus eſt, á centum militibus ibi morãtibus. Nam Centenarij vocabantur centum militibus præfecti, ait Vegetius. [d] Neque huius cohortis nomen apparet.

5 TRIBVNVS cohortis Aleſcæ excubabat, vbi etiam Præfectus legionis ſecundę adiutricis ſub eodem Duce morabatur. Huius quoque cohortis nomen deſideratur.

6 TRIBVNVS cohortis Marinanæ excubabat, locus erat Valeriæ, de quo Itinerarium; cohortis nomen deeſt, vt & ſuperiorum. Hi ſunt Præfecti pręſidiorum Ducis Valeriæ, in qua erant præſidia 35. equitum cunei VI. Turmæ XVII. Auxilia peditum V. Legiones III. quarum una in VI. præfecturas ſcindebatur, & omnes erant VIII. præfecturæ, ſingulæ fortè millenos pedites continentes. Cohortes VI. Claſsis I. credo fuiſſe minimum equitum, 2000. peditum 6000. Sequitur Dux Pannoniæ primæ.

a l. 11. C. de iuris, & fact. ignor.

b libro 18. poſt princip.

c l. 2. §. 1. C. de offic. P. P. Afric.

d lib. 2. c. 13. & Modeſtus in lib. de vocabul. rei militar.

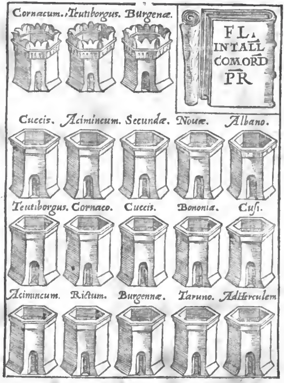
Præſidia 35.

Equites 2000. Pedites 6000. Claſſis. 1.

Digitized by Google

NOTITIA.

DVX PANNONIAE PRIMAE ET EIVS INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis Ducis Pannoniæ primæ & Norici Ripensis.

CVNEVS *equitum Dalmatarum Flexo.*
CVNEVS *equitum Stablesianorum Arrabonæ.*
EQVIT. *promoti Arrabonæ.*
EQVIT. *Sagittarij Quadriburgio.*
EQVITES *Dalmatæ ala Noua.*
EQVITES *Dalmatæ aquinoctia.*
EQVITES *Dalmatæ ad Herculem.*
EQVITES *Sagittarij Gerolatæ.*
EQVITES *promoti Flexo.*
EQVITES *Mauri Quadrato.*
TRIBVNVS *gentis Marcomannorum.*
PRÆFECTVS *Legionis decimæ Vindomanæ.*
PRAEFECTVS *Legionis quartæ decimæ Geminæ militum Liburnariorum cohortis partis superioris Carnunto.*
PRAEFECTVS *Legionis decimæ, & quartæ decimæ Geminatæ militum Liburnariorum Arrabonæ.*
PRAEFECTVS *Classis Histricæ Carnunto, siue Vindomanæ*

Vindomana à Carnunto translata.
TRIB. *Cohortis Arrianis.*
TRIBVNVS *Cohortis Caratensis.*
EQVITES *promoti ad Mauros.*
EQVITES *Sagittarij Lentiæ.*
EQVITES *Sagittarij Lacufelicis.*
EQVITES *Dalmatæ Ariape.*
EQVITES *Dalmatæ Augustianis.*
EQVITES *promoti Comagenis.*
PRÆFECTVS *secundæ Italicæ militum Liburnariorum Ioviaco.*
PRÆFECTVS *Legionis Italicæ partis inferioris Lentiæ.*
PRÆFECTVS *Legionis secundæ Lauriaco.*
PRÆFECTVS *Legionis primæ Noricorum militum Liburnariorum Cohortis quintæ partis ad Iuuense.*
PRÆFECTVS *Legionis Liburnariorum primorum Noricorum Fasiana.*
PRÆFECTVS *Classis Arlapensis & Maginensis.*
PRÆFECTVS *Classis Lauriacensis.*
TRIBVNVS *Cohortis Boiodoro.*
TRIBVNVS *Cohortis Austuris.*
TRIBVNVS *Cohortis Cannabiaca.*
OFFICIVM *autem habet idem uir spectabilis Dux hoc modo.*
PRINCIPEM *de eodem corpore.*
Numerarium.
Commentariensem.
Adiutorem.
Subaudiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

DE DVCE PANNONIAE PRIMAE & Norici ripensis. Cap. LXXXIII.

COMMENTARIVM.

DVAS Pannonias Ptolomæus ponit, superiorem seu primam, & inferiorem siue secundam, de qua supra dictum fuit. Prima terminatur ab Occasu monte Cetio; a Meridie parte Istriæ & Illyridis, a Septentrione Danubio, ab Ortu Pannonia inferiore, Nunc Austria dicitur. Noricum autem est secundum Danubium; ab Occasu Oenum fluuium, a Meridie Aemũ montem habet, ab Ortu Cetium, a Septentrione Danubium, vulgò Baueriam uocant. aliqui addunt Stiriam Carinthiamque. His regionibus præerat Dux, qui aliorum Ducum habebat insignia, scilicet librum purpureo tegumento notis inscriptum, cum codicillis magistratus, & typo castrorum decem; Idemque quod alij Duces officium tenebat, videlicet Principem officij de eodem corpore, Numerarium, & alios officiales. Præsidia habebat XXVII. quorum decẽ tantum repræsentantur. Equitum cuneos duos. Turmas XIIII. cohortes VI. Legiones IIII. classes IIII. efficere poterant equites 1500. peditum 7000. quos Hunnis opponere oportuit. Equites erant sequentes,

Præsidia 27. Classes 4. Equites 1500. Pedites 7000.

1 CVNEVS equitum Dalmatarum Flexo præsidebat; Ptolomæi Interpres scribit Phlexum, vbi ponit legionem Germanicam XIII. Itinerarium Flexum vocat. est secundum ripam Danubij citra.

2 CVNEVS equitum Stablesianorũ Arrabonæ manebat. Huius loci meminit & Itinerarium; ab Arrabone fluuio est dictus. Narabo est apud Ptolomæũ.

1 EQVITES Promoti in eodem Arrabonæ loco excubabant.

2 EQVITES Sagittarij Quadriburgio præerãt, vbi etiam Dux Valeriæ cohortem habebat.

3 EQVITES Dalmatæ Alam Nouam incolebãt, nomen Oppidi in Notitia & Itinerario: non autem intelligẽdum est, hos equites Alam nouam fuisse, quia huius nominis oppidum hic repræsentatur.

4 EQVITES Dalmatæ Aequinoctiæ præerant: in Itinerario legitur Aequinoctio, ala noua, inquit, dein de duobus attritis asteriscis in medio Vindebona, Legio X. Gen. Hactenus Itinerarium. Hanc legionem Notitia Arrabonæ locat.

5 EQVITES Dalmatæ ad Herculem: Herculeam vocat. Itinerarium. Hoc in loco & Dux Pannoniæ secundæ auxilia habebat, & Dux Valeriæ alios equites: Vterque enim ad sui limitis fines castra iuncta habebat, non longè ab hoc oppido, & ideo semper scriptũ est ad Herculem idest prope Herculem eos castrametatos fuisse.

6 EQVITES Sagittarij Gerolatæ degebant: Gerulatam uocat Itinerarium; vbi, inquit, legio XIIII. GG. id est Gemina, quam Notitia Carnunti locat.

7 EQVITES Promoti Flexo præerant, vbi idẽ Dux cuneum equitum habebat: In Itinerario legitur, Quadratis in medio Flexo.

8 EQVITES Mauri Quadrato præsidebant. Quadrata legit Itinerarium, ubi hi equites ex Mauritania contracti morabantur.

1 TRIBVNVS gentis Marcomannorum, quos nũc Morauios uocant, sub eodẽ Duce merebat: sed deest nomen loci vbi residebat; vnde aliquid desiderari oportet. Hic Tribunus etiam ab alijs est seiunctus. Sequuntur enim Præfecti legionum & classium, quibus alij Tribuni & equites intermiscentur, prout in limitibus, ut puto, reperiebantur, dispositi.

PRAEFECTVS legionis decimæ Vindomanæ preerat Vindomanam uetus codex: Vindomonam Itinerarium appellat. Aurelius Victor Vendobonam, & oppidi inscriptio uocat. Vulgo Viennam esse putant. Dion [a] auctor est legionem decimam Geminam esse cognominatam, quod ex duobus connexis, & confusis exercitibus conflata esset, & in superiore Pannonia, quam Poconiam uocat locatam. Ptolomæus uero legionem decimam Germanicam nuncupat, apud quem forte legendum Geminam.

a lib. 55.

2 PRAEFECTVS legionis quartædecimæ Geminæ militum Liburnariorum cohortis in parte superiori Carnunti statiua habebat; ita etiam appellat Itinerarium, Ptolomæus Carnus. Carnunti meminit Paterculus, Ammianus, Plinius, [b] Paulus Diaconus; Carnuntum, inquit, corruptè Carantanum uocant, vnde numus Carantanus. Ptolomæus legionẽ quartamdecimam Germanicam in Pannonia superiore statuit, & Dion qui [c] eam duplicem idest geminam nominat. Pars huius legionis, & aliquot sequentis X. cohortes ex liburnarijs militibus constabant, unam titulo Præfecti legionis XIIII. hic Præfectus regebat: Ipsa uerò quod esset ex Liburnia contracta, Liburnaria est nominata, aut a Liburna, ciuitate Italiæ vbi primum liburnas inuentas & a loco nominatas fuisse Zosimus [d] scribit; uel fortè quod in liburnis triremibus pugnare consueuissent. Cum enim Augustus liburnarum præcipue auxilio M. Antonium superasset, ad earum similitudinem plures triremes fabricauit. Liburnas D. Hieronymus [e] & Vegetius, [f] naues longas uocant: quarum forma, in libro de rebus bellicis huic Notitiæ adiecto, ostenditur; quam tamen ab antiquis diuersam esse puto.

b lib. 37. cap. 3.
c lib. 55.
d in quinto.
e in 11. Daniel.
f lib. 4. cap. 35.

3 PRAEFECTUS Liburnariorum militum legionis X. & XIIII. Geminatæ, seu Geminæ, manebat Arrabonæ, ubi etiam equites Promoti sub hoc Duce degebant. Superior Præfectus cohortem tantum Liburnariorum legionis XIIII. regebat. Hic reliquos eiusdem legionis Liburnarios, & alios legionis X. itē Liburnarios dictos qui circa Arrabonam castrametabantur. Hic ergo militibus ex duabus legionibus extractis veluti uni cohorti imperabat: legiones enim hoc tempore in præfecturas, quæ ex mille aut 500. militibus constabant, diuisas fuisse Constantinus porphyrogenneta scribit (de thematibus.) Ego præfecturas mille peditum, Tribunatus 500. fuisse puto. Itinerarium Geminas oppidum ponit in Hispania, sed inde hanc legionem non deriuo.

4 PRAEFECTUS Classis Histricæ Carnunto siue Vindomanæ Carnunto translatæ præsidebat. Cum enim prius Carnunti stationem haberet, postea Vindomanæ resedit. Carnuntum Illyriorum erat oppidum. Marcellinus.[a] Exinde, inquit, cum Carnuntum Illyriorum oppidum Valentinianus introisset, deiectum quidem nunc, & squalens, sed ductori exercitus per quam opportunum, è statione proxima reprimebat Barbaricos appetitus. Hæc ille. Ibi Diocletianus deposito imperio mansit. Zosimus,[b] Maximianus, ait, ad Diocletianum, id temporis Carnunti (oppidū id Celticum est) degentem venit, eique persuadere nititur imperium resumat. Hactenus Zosimus. Ibi ēt tribus mensibus æstiuis Valentinianus moratus, pridie id. Augusti legem ad Laodicium Sardiniæ Præsidem[c] scripsit. Nunc ad alios Tribunos, & equites transeamus.

a lib. 30.

b lib. 2.

c l. 12. C.Th. de accusat.

2 TRIBUNUS cohortis Arrianis statiuā habebat, locus est Pannoniæ superioris ab Arrianis hæreticis deriuans, nomen cohortis non legitur.

3 TRIBUNUS cohortis, Caratensis: à loco vnde sumpta, nomen est sortita. Catarianenses leguntur sub Comite Illyrici Occidentalis. Locus vbi resideret hæc cohors desideratur.

9 EQUITES Promoti ad Mauros scilicet morabantur, Norici oppidum est: ad Muros apud Itinerarium legitur.

10 EQUITES Sagittarij Lentiæ degebant. Lentudum appellat Ptolomæus. Loncium Itinerarium, vulgò Lentz: uetus codex legit, lantiæ. In parte inferiori huius loci erat legio Italica sub hoc Duce.

11 EQUITES Sagittarij Lacu felicis manebant. Lacofelice uocat Itinerarium: alio in loco Lacofelicis.

12 EQUITES. Dalmatæ excubabant Arlapæ, ita & Itinerarium. Hic etiam degebat Classis sub hoc Duce Arlapensis nuncupata.

13 EQUITES Dalmatæ Augustianis scilicet castris præsidebant. Itinerarium habet Augustis Norici, ubi hodie Aurifodinæ. Augustam Vindeliciorum intelligit in Retia, ubi etiam equites Stablesiani castrametabantur: Augustanis uidetur legendum pro Augustianis.

14 EQUITES Promoti statiua habebant Comagenis: Comagenum habet Itinerarium, Norici oppidū ubi legio, inquit, decima Gemina. Hic Notitia ab equitibus ad præfectos legionum reuertitur.

5 PRAEFECTUS legionis secundę Italicæ militū Liburnariorum Iouiaco pręerat. In Itinerario Iouauicum cum asterisco uocatur. Inter huius legionis milites Liburnarij reperiebantur, & ideo appellat legionem Italicam Liburnariorum.

6 PRAEFECTUS legionis Italicę partis inferioris Lentię excubabat, ubi sub hoc Duce degebant, & equites Sagittarij. Hęc legio inter hunc, & pręcedētem Pręfectum uidetur fuisse diuisa, ut & alię in plures pręfecturas erant dispertitę.

7 PRAEFECTUS legionis secundę Lauriaci manebat, cuius Itinerarium meminit. Oppidum est ad ostia Anasi fluminis. Hęc legio nomen nō habet, sed puto Italicam secundam fuisse, quę in tria pręsidia sub totidem pręfectis diuidebatur, & legio secunda Italica militum Liburnariorum nuncupabatur. Classis quoque Lauriacensis sub hoc Duce hoc in loco residebat: & Lauriacensis legio Pseudo Comitatensis. In Illyrico Lauriaci erat fabrica scutaria, in quo oppido Constantius quandoque iura condidit.[d]

d vel l. 7. C. de tabul. fertioggrap.

8 PRAEFECTUS legionis primę Noricorum militum Liburnariorum cohortis quintę partis superioris ad Iuuense statiua habuit. Hęc legio inter hūc & sequentem Pręfectum erat diuisa, iste titulo Pręfecti tantum cohorti quintę pręerat, & in parte superiori propè Iuuense excubabat, forte legendum Iouense, ubi erat Gynęcium in Dalmatia. Vetus codex legit, ad Iuuense.

9 PRAEFECTUS legionis Liburnariorum primorum Noricorum Fasianę manebat: uel Liburnis triremibus pęgerant hi milites; uel ex his constabant, qui ex Liburnia & Noricis populis erant delecti: sunt pars legionis pręcedentis. Vnus codex pro Fasianę habet Fasienę.

10 PRAEFECTUS Classis Arlapensis & Maginensis: Arlapę etiam equites Dalmatę sub hoc Duce degebant, ubi & hęc Classis stationem habebat, alia Maginis. Stephanus Magiam Illyrici ciuitatem esse tradit, & fortè legendum Magiensis, aut Comaginēsis, Comagena enim erat urbs Pannoniæ, ubi sub hoc Duce equites Promoti merebant.

11 PRAEFECTUS Classis Lauriacensis, quæ Lauriaci, de quo supra stationem habebat: sunt hęc loca secundum Danubium. Nunc ad Tribunos Notitia reuertitur.

4 TRIBUNUS cohortis Boiodoro pręerat: nomē huius cohortis desideratur. Bolodero in Itinerario, Boiodurum est Ptolomæo, urbs Vindelicię ad ostiū Oeni fluuij, ubi Danubio miscetur.

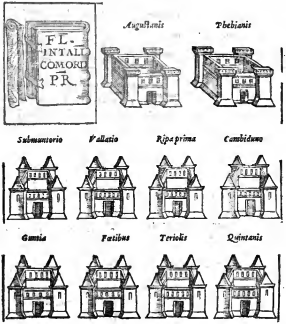
5 TRIBUNUS cohortis Austuris residebat, Mysię est oppidum: Asturas Stephanus uocat; & hic cohortis nomen reticetur.

6 TRIBUNUS cohortis Cannabiacę manebat, forte Cardabianca, ubi erant auxilia insidiatorum sub Duce Valerię. Neque huius cohortis nomen apparet; fortè pręcedenti legioni est adscribenda. Vnde multa desiderantur in Notitia. Sequitur Dux Retię.

NOTITIA

NOTITIA.

DVX RETIÆ PRIMÆ ET SECVNDAE EIVSQVE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis prouinciæ Retiæ primæ & secundæ.

EQVITES *Stablesiani Seniores Augustanis;*

EQVITES *Stablesiani Iuniores Ponteœni nũc Febianis.*

EQVITES *Stablesiani Iuniores Submontorio.*

PRAEFECTVS *Legionis tertiæ Italicæ partis superioris castra regina nunc Vallato.*

PRAEFECTVS *Legionis tertiæ Italicæ partis superioris deputatæ Ripæ primæ Submontorio.*

PRAEFECTVS *Legionis tertiæ Italicæ pro parte media prætendentis à Vimania Cassiliacum vsque Cambiduno.*

PRAEFECTVS *militum Vrsariensium Guntiæ.*

PRAEFECTVS *legionis tertiæ Italicæ transuectioni specierum deputatæ Fœtibus.*

PRAEFECTVS *legionis tertiæ Italicæ transuectioni specierum deputatæ Teriolis.*

PRAEFECTVS *Alæ primæ Flauiæ Retorum Quintanis.*

TRIBVNVS *cohortis Nonæ Batauorum Batauis.*

TRIB. *cohortis tertiæ Brittorum Abusina.*

PRAEFECTVS *Alæ secundæ Valeriæ singularis Vallato.*

TRIBVNVS *cohortis sextæ Valeriæ Rhetorum Venaxamodoro.*

TRIBVNVS *cohortis primæ Herculeæ Rhetorum Parrodumo.*

TRIBVNVS *cohortis quintæ Valeriæ Frigum Pinianis.*

TRIBVNVS *cohortis tertiæ Herculeæ Pannoniorum Cælio.*

TRIBVNVS *Gentis per Retias deputatæ Teriolis.*

PRAEFECTVS *Numeri Barbaricariorum confluentibus siue Brecantiæ.*

PRAEFECTVS *Alæ secundæ Valeriæ Sequanorum Vimania.*

TRIBVNVS *cohortis Herculeæ Pannoniorum Arbore.*

OFFICIVM *autem habet idem uir spectabilis Dux hoc modo.*

PRINCIPEM *ex officijs Magistrorum militum præsentalium alternis annis.*

Numerarios duos ex vtrisque officijs præsentalibus singulos.

Commentariensem ex vtrisque officijs alternis annis.

Adiutorem.

Subadiuuam.

Regerendarium.

Exceptores.

Singulares, & reliquos officiales.

DE DVCE RETIAE PRIMAE ET Secundæ. Cap. LXXXIIII.

COMMENTARIVM.

RETIAE sitæ in Alpibus Italiam à Germania diuidunt, quibus Dux præfuit, inter quos Fuluius Bonus sub Valeriano,[a] & Bonosus vnus ex XXX. tyrannis Aureliano imperante[b] recc olentior. Annonam, quæ e[ ]uis huius limitis militibus deportabatur, Reticam vocatam fuisse, quia ad Retios ferebatur, D. Augustinus tradit.[c] Hic Dux præsidia XIX. tuebatur quorum X. tantum delineãtur, cum alis III. equitum, Turmis item III. præfecturis peditum VII. cohortibus VIII. Qui minimum efficiebant equites circiter 500. peditum circiter octo millia.

a Vopiscus in Aureliano.
b Spartianus in eo. De eo Cassiodorus in 7.
c de ciuit. Dei lib. 15. c. 18.
Præsidia 19.
Equites 500.
Peditum 8000.

Eadem insignia, quæ alij Duces, gerebat, librum eodem modo inscriptum cum X. castris, alia IX. non sunt descripta. Ita verò habet officium, Principem ex officio Magistrorum militum præsentalium alternis annis, vno anno ex officio Magistri equitũ; alio ex officio Magistri peditum; Numerarios duos ex vtrisque officijs præsentalibus singulos, vnum ex vno, alterum ex alio. Commentariensem ex vtrisque officijs alternis annis, Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & ceteros officiales; vt habent Comites Occidentis, & Duces Mauritaniæ, & Tripolitanæ. Eius milites ita erant dispositi.

1 EQVITES Stablesiani Seniores, qui degebant in castris Augustanis. De his supra in præcedenti Duce. Itinerarium habet, Augustis, Augustam Vindeliciorum intelligit, quæ est in Retia; Augustana verò appellat castra, sicut & Febiana infra.

2 EQVITES Stablesiani Iuniores olim Pontecceni, nunc Febianis degunt. Hi in Oeni fluminis, quod Sallam uocant, Ponte habitabant, ubi nunc est Oenopos, uulgò Isprucheu dictus, postea ad Febiana castra sunt translati. Ptolomæus Pheniana, nunc Laubianum appellant. Sunt inter Danubium, & Lycum fluuium. Oenus, ait Tacitus, Rhetos Noricosque interfluit.

3 EQVITES Stablesiani Iuniores Submontorio præsunt, itinerarium legit Sumuntorio. Nunc ad præfectos legionum Notitia transit.

1 PRAEFECTVS Legionis tertiæ Italicæ partis superioris olim castra Regina, nunc Vallato inhabitat, cuius meminit & Itinerarium, & pro Regina habet Regia. Hæc legio in quinque præfecturas erat diuisa, tres tuebantur castra, duæ ad transuehendas species erant destinatæ, vt subijcietur.

2 PRAEFECTVS Legionis tertiæ Italicæ partis superioris deputatę Ripæ primæ Submuntorio prę-erat. Hæc tuebatur primam ripam Danubij, apud Submuntorium in parte superiori, & erat pars præcedentis legionis.

3 PRAEFECTVS Legionis tertiæ Italicæ pro parte media prætendentis à Vimania Cassiliacum usq; Cambiduno insidebat, nunc Munchen uocant. Campodunum legũt Strabo, Itinerarium, & Ptolomæus. A Duno Moesiæ secundæ oppido nomen est compositum, sicut Nouiodunum & Parrodunum infra sub hoc Duce. Sunt hæc loca inter Lycum & Oenum flumina, non longè à Pęonijs Alpibus. Excubabat hæc legio in castris à media parte itineris a Vimania Cassiliacum usque.

4 PRAEFECTVS militum Vrsariensium Guntiæ degebat. De qua Itinerarium. Hęc erat pars legionis, non tota legio quæ hoc tempore in plures præfecturas diuidebatur, & ideo hic dicit Pręfectus militum. Vrsa uerò Picenorum est ciuitas; & urbs in Hispania, unde hi milites sunt extracti.

5 PRAEFECTVS Legionis tertiæ Italicę transuectioni specierum deputatę Foetibus degebat. Hęc legio comitabatur annonarias species, idest frumentum, uinum, uestem, laridum, aeramque, & similia quę pro alendis militibus transuehebantur in castra, hæ enim species uocabantur.[d] Continebantur in his & sericum, purpura, gemmæ, & alia Principum ornamenta. Id onus publicum appellatur,[e] & Bastaga.[f] Qui uerò Bastagas transuehi curabant, Præpositi Bastagarum, sub Comite largitionum, dicebantur.

d l. r. C. de nauicular. seu naucle. publi. spec. transpor.
e in l. vnic. C. ne quid oneri publico.
f in l. 3. C. de cohort. princib.

6 PRAEFECTVS Legionis tertiæ Italicæ & ipsius transuectioni specierum deputatę Teriolis manebat. legionem in præfecturas, quæ ex mille aut 500 militibus constabat, diuisam fuisse sępe diximus. Hic & Tribunus Gentis dispositę per Retias sub hoc Duce morabatur.

7 PRAEFECTVS Alę primę Flauiæ Retorum Quintanis scilicet castris, pręerat. Quintana uia erat Festo & Vegetio[g] in castris ubi forum rerum uenalium, & in qua milites exercebantur ad palũ. Hinc ludus Quintanę prodijt, quo hasta equites exercentur:[h] & hodie frequens est in Gallijs, & Italia. Inde fortè hic locus est denominatus. Quintanis legit Itinerarium. A Retijs, ubi excubabat hęc ala est denominata. Sequentes non habent depicta castra.

g lib. 2. c. 23.
h l. vlt. Græca. & l. r. C. de aleator.

1 TRIBVNVS cohortis Nouę Batauorum Batauis pręsidebat. Constat Batauiam esse insulam, quam in Oceanum fluens Rhenus efficit, nunc Hollandia uocatur, unde erat hęc cohors delecta, quę loco ubi residebat nomen dedit. Batauos enim tanquam Batauorum stationem appellarunt; uel forte ipsa ab hoc loco est denominata.

2 TRI-

Digitized by Google

2 TRIBVNVS cohortis tertiæ Brittorũ Abusina: Huius etiam Itinerarium meminit. Pro Brittorum lego Britonum, qui sunt populi Galliæ, aut insulæ Britanniæ seu Angliæ.

8 PRAEFECTVS Alæ secundæ Valeriæ singularis Vallato præerat, quod ea Valeria regione esset contracta. Valeria ala est dicta & singularis, forte quia erat insignis, vel quia sola, & nulli permixta, per se militabat. Hic etiam residebat pars legionis tertiæ Italicæ sub hoc Duce.

3 TRIBVNVS cohortis sextæ Valeriæ Retorum Venaxamodoro præsidebat.

4 TRIBVNVS cohortis primę Herculeę Retorum Parroduno præerat.

5 TRIBVNVS cohortis quintæ Valeriæ Frigum Pinianis degebat. Ex Frigibus Valeriam incolentibus erat hæc cohors contracta. Hos credo esse vnde Frisij descendunt.

6 TRIBVNVS cohortis tertiæ Herculeæ Pannoniorum Cœlio immorabatur. Cęliam vocat Ptolomæus, vulgo Ciliam dicunt quæ est in Norico.

7 TRIBVNVS Gẽtis per Retias deputatæ Teriolis præsidebat. Hi erant gentiles seu pagani, & idolatræ, id. n. significat vox gentis, & [a] prout opus erat locis per Retios succurrebant: sed Teriolis Tribunus commorabatur. Præfectus legionis III. Italicæ ad transuehendas species deputatæ, & ipse hic degebat, vt supra vidimus.

9 PRAEFECTVS numeri Barbaricariorum, Confluentibus, siue Brecantiæ excubabat. In Rheni ripa inter lacum Aeronium & Basileam Bricantium Strabo, & Ptolomæus locant. Brigantiam vocat Marcellinus, [b] Rhenus, inquit, lacum inuadit rotundum & uastum, quem Brigãtiam accola Rheni appellãt, perque quadringenta, & sexaginta stadia longum, parique penè spacio latè diffusum horrore syluarum squalentium inaccessũ in Barbaris, & natura locorum, & cœli inclementia refragante: Hæc ille. Barbaricarij vero sunt [c] qui ex auro colo ratis filis hominum, aut brutorum, aliarumve rerũ imaginem, veritatem imitari exprimunt: ita hos appellauit Constantinus. [d] Alias sunt milites qui cassides, vel buculas eodem modo auro, uel argento exornãt. Valentinianus ad Taurum Comitem sacrarum largitionum. [e] Octonæ, inquit, singulis mensibus cassides, totidem buculæ, à Barbaricarijs argento tectæ deaurantur, & auro argentoq; condecorantur. Ab armis quæ hoc modo ornata gestabant hi milites Barbaricarij potuerunt vocari, vel forte quod ex Barbarico loco Romanis minime subiecto essent collecti; cum vero instar legionis essent, eis imperans Præfectus est appellatus, qui etiam legionis partem regentis est titulus.

10 PRAEFECTVS Alæ secundæ Valeriæ Sequanorum, Vimaniæ castra tuebatur. Hæc ala erat equitum Sequanorum, qui nunc sunt pars Burgundiæ, & ala ipsa Valeria vocabatur, forte quod diu in Valeria esset morata. De Vimania sub hoc Duce in Præfecto legionis tertiæ Italicæ est dictum.

8 TRIBVNVS cohortis Herculeę Pannoniorum, in Arbore oppido manebat. Vna ex Pannonum legione erat hæc cohors, a Maximiano Herculea vocata, ut sæpe dictum fuit. Arborem Felicem Ammianus & Itinerarium vocant Heluetiæ oppidũ ad Bricantium. Arborem Illyrici oppidum esse Stephanus scribit. Sequitur Dux Sequanici.

[a] l. vlt. C. de offic. milit. iudic. l. vlt. C. de offi. Magist. milit. l. 5. C. de vect. & commiss. l. cum anterioribus. ff. C. de temp. appel.

[b] lib. 15.

[c] Donatus in II. Aeneid.

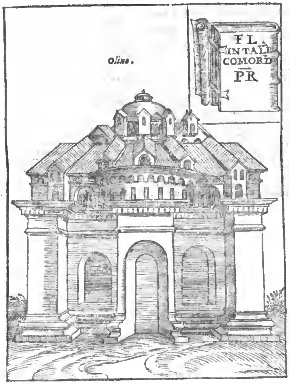
[d] in l. 1. C. de excusat. artific.

[e] l. 1. C. T. de fabricensib.

NOTITIA.

N O T I T I A.

D V X P R O V I N C I Æ
S E Q V A N I C I.

N O T I T I A.
Sub dispositione uiri spectabilis Ducis Prouinciæ Sequanici.

MILITES LATAVIENSES,
OLINONE.

O*FFICIVM autem habet idem vir spectabilis Dux hoc modo.*
PRINCIPEM ex officiis Magistrorum militum præsentalium à parte peditum.
Numerarium vtrunque.
Commenntariensem vt supra.
Adiutorem.
Subadiuuam,
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

DE DVCE PROVINCIAE Sequanici. Cap. LXXXV.

COMMENTARIVM.

SEQVANI à Meridie Arari fluuio, à Septentrione Iurasso monte, ab Occasu Lugdunensi, ab Ortu Rheno clauduntur. Hic Dux limitaneis præerat militibus, qui LATAVIENSES, à Latauia Bithyniæ ciuitate apud Stephanum. Hi, ut puto, treceuti Olinoni degebant: Olinam fluuium Ptolomæus in alia parte Galliæ statuit. Hic Olino est nomen vici prope Basileam cum nemusculo.

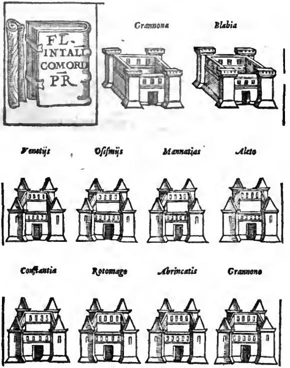
Insignia

Insignia habet librum eodem modo inscriptum, vt alij Duces, & castrum magnificè extructum; supra scriptum est Olino. In manuscriptis Ohnone.

Officium habebat, Principem ex officijs Magistrorum militum præsentalium à parte peditum. Si a Magistro peditum Principem accipiebat, legendum est ex officio Magistri militum: & cum pedites tantum haberet, verisimile est a Magistro equitum neminem accepisse; sed si legimus ex officijs Magistrorum, subaudiendum est, & alternis annis, & delenda essent uerba, à parte peditũ; anno enim vno ex officio Magistri peditum, altero ex officio Magistri equitum, Principem, Numerarios, & Commentariensem accipiebat, quemadmodum & Dux sequens, qui eodem modo peditibus tantum imperabat. Adiutorem uerò, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & reliquos officiales ipse constituebat. Dux Tractus Armoricani sequitur.

NOTITIA.

DVX TRACTVS ARMORICANI EIVSQVE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Tractus Armoricani, & Neruicani.

TRIBVNVS *cohortis primæ nouæ Armonicæ Grannona in Littore Saxonico.*

PRÆFECTVS *militum Carronensium Blabia.*

PRAEFECTVS *militum Maurorum Venetorum Venetis.*

PRAEFECTVS *militum Maurorum Osismiacorum Osismiis.*

PRAEFECTVS *militum superuentorum Mannatias.*

PRAEFECTVS *militum Martensium Aleto.*

PRAEFECTVS *militum primæ Flauiæ Constantia.*

PRAEFECTVS *militum Vrsariensium Rotomago.*

PRAEFECTVS *militum Dalmatarum Abrincatis.*

PRAEFECTVS *militum Grannonensium Grannono.*

Extenditur tamen tractus ARMORICANI, ET NERVICANI LIMITIS PER PROVINCIAS QVINQVE.

Per Aquitanicam primam & secundam, Senoniam, secundam Lugdunensem, & tertiam.

OFFICIVM *autem habet idem vir spectabilis Dux hoc modo.*

PRINCIPEM *ex officijs Magistrorum militum Præsentalium alternis annis.*

Numerarium à parte peditum vno anno.

Commentariensem de officijs alternis annis.

Adiutorem.

Subadiuuam.

Regerendarium.

Exceptores.

Singulares, & reliquos officiales.

DE DVCE TRACTVS Armoricani, & Neruicani. Cap. LXXXVI.

COMMENTARIVM.

ARMORICVS tractus in Gallijs, nunc Normandia, ac Britannia dicitur. Cæsar Baro in Codice Vaticanæ Bibliothecæ de rebus Britanois se legisse scribit, Maximum tyrannum, cum Gallias inuasisset, ac vicinos Britanniæ Armoricos expulisset, vacuã prouinciam inter Britannos milites nouos colonos factos diuisisse. Vnde illa prouincia minor Britannia est dicta (a Baro in martyro. 21. Octobr.) ea est inter Sequanam & Ligerim. Hic est Maximus Clemens, qui Maximam Sequanorum, & Maximam Cæsariensem a se denominauit. Sed tempore huius Notitiæ iam Maximo extincto, hæc regio Britannia minor erat appellanda. Forte cum latius extenderetur, antiquo nomine Armorici est nuncupata. Apud Ptolomæum legitur etiam Aquitaniam olim Aremaricam vocatam, continet Lexouicos, & Turones ad mare Britannicum; extenditurque, inquit Notitia, in alias quinque prouincias, Aquitaniam primam & secundam, quæ ab Occasu clauduntur Oceano: à Septentrione, & Ortu Ligeri fluuio; a Meridie Pyrenæo, & Gallia Narbonensi. Eam Garumna interfluit. Quæ ab ea, & Ligeri clauditur, est prima Aquitania. Vltra Ligerim vero est Senonia, quæ & Lugdunensis quarta vocatur, cuius metropolitæ sunt Senones, inter eos sunt Parisij, apud Itinerarium. Hæc citra Sequanam fluuium, & ad secundam tertiamque Lugdunensem porrigitur. Secunda Lugdunensis est ad Oceanum Britannicum vltra Sequanam, vbi est Picardia, cuius caput est Rotomagum. Tertia versus Occidentem, vbi est Britannia, seu Britones & Normandi, inter Argenam & Ligerim fluuios extenditur, quorum metropolitæ sunt Turones. Neruij autem sunt populi inter Belgas Atrebatibus vicini, nunc Tornacenses vocant, quorum tractus Neruicanus appellatur.

Habet Dux harum regionum insignia, quæ alij Duces, scilicet decem oppida, cum earum præfectis. Officium vero hoc modo; Principem ex officijs Magistrorum militum præsentalium alternis annis, Numerarium a parte equitum uno anno intelligo, & alio a parte peditum: Commentariensem de officijs alternis, sequentes ex suo officio ipse eligit, scilicet Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & ceteros officiales. Imperat præsidijs decem, scilicet Tribuno vnius cohortis, & IX. Præfectis legionum, quæ non erant integræ: poterant omnes esse ad 9000. peditum. Equitibus vero carebat. Tribunos, & Præfecti sequuntur.

Præsidia 10. Peditum circiter 9000.

1 TRIBVNVS cohortis primæ Nouæ Armoricæ nuncupatæ, & ea in prouincia contractæ, Grannonæ in littore Saxonico degebat, quod est contra Britanniam, quia id littus Saxones occuparant, quemadmodum & Britannicum. Sub eodem Duce erant, & hi Præfecti.

1 PRAEFECTVS militum Carronensium Blabiæ excubabat: Hi ex Carronio[a] Hispaniæ vrbe erant contracti. Blauiam locum Aquitaniæ Ausonius[b] ponit in Garumnæ ripa, non longe ab eius ostio, vulgo Blau dicitur: Blauittum est Itinerario. Blauia in scheda posteriore Volsem.

2 PRAEFECTVS militum Maurorum Venetorum in Venetis statioa habebat, prope Aenum flumen ad Oceanum Aquitanicum. Sunt Veneti apud Cæsarem in Gallia Lugdunensi, de quibus ita Ptolomæus; Occidentalem autem littorale latus ab Osismijs tenent Veneti. Hi ergo milites genere Mauri, Veneti sunt appellati, quia in Venetis morabantur, sicut & sequentes Mauri Osismiaci sunt nuncupati, quia apud Osismios habitabant. Hos & Venetos in tertia Lugdunensi Itinerarium locat, quam regionem sub Neruicana Notitia complecti videtur.

3 PRAEFECTVS militum Maurorum Osismiacorum degebat Osismijs. Id erat Galliæ oppidum ad mare Britannicum, ita vocat Strabo; Osismos Cæsar, Osismios Plinius & Mela.

4 PRAEFECTVS militum Superuentorum Mannatias incolebat. Is erat globus militum hostibus cœpto iam prælio repente superueniens. Superuentum incursiones appellat Vegetius.[c] Horum meminit Marcellinus,[d] & Præuentorum.

5 PRAEFECTVS militum Martensium, Aleto in Neruicano littore manebat. alij Alethum scribunt.

[a] apud Plinium.

[b] in epistolis.

[c] lib. 3 cap. 19.

[d] lib. 19.

6 PRAE-

Digitized by Google

6 PRAEFECTVS militum Flauiæ primæ scilicet legionis à Flauio Vespasiano, vel Constantino vocatę, Constantiæ excubabat. Cōstantia itinerario vrbs erat Lugdunensis secundæ apud Lixouios in littore e regione Britanniæ. Constantia castra in Normandia Ammianus vocat.

7 PRAEFECTVS militum Vrsariensium, de quibus supra Rotomagi insidebat, quod est oppidū celebre in Belgica, nunc Roan dictum. Aliud est in Normandia eodem nomine appellatum, non longè a Sequana fluuio prope Lexubios, de quo hic intelligit. Ritumagum vocat Itinerarium in Lugdunensi inter Iuliobonam, & Luteriam. Multa in magus, oppidorū nomina desinunt, vt Nouio magus infra, quę cognationis peritum significat.[a]

a Coropius lib. 5. Gallicanorum.

8 PRAEFECTVS militum Dalmatarum, Abrincatis præsidebat, fortè locus est Abrigiatus apud Ptolomæum dictus, in Nantibus. Abrincatui Plinio sunt Lugdunensis populi. Itinerarium in secunda Lugdunensi ponit. Hinc Abrincateni pseudo Comitatenses milites.

9 PRAEFECTVS militum Grannonensium, Grannono præerat. Milites ab hoc loco nomen habuerūt, de quo supra dictum fuit.

NOTITIA.

EXTENDITVR, inquit Notitia, TRACTVS ARMORICANI, ET NERVICANI LIMITIS PER PROVINCIAS QVINQVE supra memoratas, scilicet, Aquitanicam primam & secundam, Senoniam, secundam Lugdunensem & tertiam.

COMMENTARIVM.

Horum præsidia Notitia non recenset, quia totus hic tractus Britanniam respiciens à Transrhenanis, Barbaris vexatus, Romanorum iugo excusso, in libertatem se receperat. Zosimus,[b] Transrhenani, inquit, Barbari cuncta pro libito inuadentes, eo tum incolas insulę Britannię, tum quasdam Celticas nationes redegerunt, vt ab imperio Romano deficerent, & Romanis legibus non amplius obedientes arbitratu suo uiuerent. Itaque Britanni sumptis armis, & pro salute sua periclitati, ciuitates suas à Barbaris imminentibus liberarunt. Itidem totus ille tractus Armoricus, ceteræque Gallorum prouinciæ Britannos imitatæ, consimili se modo liberarunt, eiectis Romanis præsidibus, & propria quadam Republica ex arbitratu suo constituta. Hæc ille. Id fuit circa annum, salutis CCCCXI. Vnde cum in hoc tractu non amplius essent Duces Romani, nec Prępositi, his omissis satis fuit quinque prouincias in Armorico tractu & Neruicano nominasse. Iosephus Scaliger[c] monet pro Neruicano legendum Eburicano. In duabus, inquit, Belgicis erat unus Dux Saxonici littoris ad Sequanę ostia. Ab illis ad Garumnam Dux erat tractus Eburicani & Armorici, per Eburicanos intellige Aulercos, nam in Notitia Imperij perperam legitur Neruicanos. Hæc ille: cui Volferus in prioris schedæ interpretatione c. 5. non assentitur: & forte rectè. Nam & si Neruij ab Armoricis distent, vtrisque tamen aliqui Duces præfuerunt, vt Diocletiano imperante, Charausius, quemadmodum Eutropius libro 9. memorat.

b in 6.

c in Ausonium.

Hic etsi nullus iudicetur Pręfectus, in fine tamen operis, fortè nè corū intercideret memoria, aliquot Galliarum Pręfectus, Notitia recenset. In Aquitania prima Pręfectum Lętorum Gentilium Sueuorum Auernis collocat, vel Auerni, vulgo Auergne dicti. In Aquitania secunda statuit Pręfectum Sarmatarum & Taifalorum Pictauis. In Senonia uerò Lugdunensi seu quarta Pręfectum Lętorum Teutonicianorum, Carnuti locat, & Pręfectum Classis Andericianorum Parisijs, Pręfectum Sarmatarum Gentilium in castris a Chora Parisios usque. In prima Lugdunēsi Præfectum Classis Araricæ Caballaduni, vel Cabilumni, vt in Itinerario. Præfectum Sarmatarum Gentilium Lingonis, inter Eduos. Præfectum Sarmatarū Gentilium Augustoduni. Præfectum Sarmatarum Gentilium per tractum Segolaunorum, Segnuellanos appellat Plinius,[d] in Narbonensi: & Præfectum Muscularioium Massiliæ. Præfectum Lætorum Batauorum & Gentilium Sueuorum Baiocis, & Constantiæ Lugdunensis secundæ, pręfectum Lætorum Gentilium Cenomannis Lugdunensis tertiæ, præfectum Lætorum Francorum Rhedonis Lugdunensis tertię. Hæ erant Legionès XI. in Gallijs eo tempore à Barbaris deuastatis, sub totidem præfectis ibidem præerāt & Tribuni duo alter cohortis primæ Flauiæ Sapaudiæ Calaronæ degens; alter cohortis Nouem populanæ Lapurdi morans. Eodem in tractu excubabant, & XII. præsidia videlicet peditum circiter 6000. præter Classes 4. primam in Rodano, quam 24. nauium fuisse Tacitus[e] scribit, secundam in Sapaudia, tertiā in Ararica Caballoduno, quartam Parisijs. Hæ cum suprascriptis non sunt connumerandæ, sed infra post Duces separatim statuentur.

d lib. 3. c. 4.

Præsidia 12. Peditum 6000. Classes 4.

e lib. 20.

NOTITIA.

NOTITIA.
DVX BELGICAE SECVNDAE.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Belgicæ secundæ.

EQVITES *Dalmatæ Marcis in littore Saxonico.*

PRAEFECTVS *Classis Sambricæ in loco Quartensi siue Hornensi.*

TRIBVNVS *militum Nerniorum Portu æpatiaci.*

OFFICIVM *autem habet idem vir spectabilis hoc modo.*

PRINCIPEM *ex eodem corpore.*

Cornicularium.

Numerarium.

Commentariensem.

Adiutorem.

Subadiuuam.

Regerendarium.

Exceptores.

Singulares, & reliquos officiales.

DE DVCE BELGICAE SEcunda. Cap. LXXXVII.

COMMETARIVM.

BELGICAE regio inter Mosam & Sequanam flumina clauditur, quam Phrudis interfluit. A Mosa vsque ad eum fluuium est Belgica prima seu superior, nunc Brabantia dicta, cuius metropolis est Triueris: inde ad Sequanã est Belgica secunda nunc Flandria vocata, cuius metropolitę erant Remi, quibus sub Galba Valentinus Dux pręfuit. [a] Alius Dux Belgicę primę fortè cùm à Barbaris detentę non nominatur. Hic Dux librum vt supra inscriptum cum tribus oppidis pro insignibus pręferebat, quorum vni inscriptum est LITVS SAXONICVM. Alij QVARTENSIS. Tertio. PORTVAE PATIACI. Officiumque hoc modo habebat, Principem ex eodem corpore, Cornicularium, Commentariensem, Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & reliquos officiales. Loco Numerarij, qui hic desiderator, habebat Cornicularium, quo ferè omnes alij Duces carebant. Sequentes milites ei parebant.

[a] Tacitus in 20.

Præsidia 3.

1 EQVITES Dalmatæ Marcis statiua habebant. Hi litus Saxonicum & Marcis quod erat oppidum, è regione

regione Britannorum tuebantur. Erat hoc aliud littus Saxonicum ab illo diuerso, quod supra in comite littoris Saxonici in Britannia fuisse vidimus, hoc in Belgica e regione illius iacebat. Sequitur in impressa Notitia, SAMBRICAE in loco Quartensi, siue Hornensi, vbi Lacuna interiecta, quæ ex manuscriptis ita est implenda, & restituendum.

PRAEFECTVS Classis Sambricæ in loco Quartensi siue Hornensi. Quarteosis etiam in scriptum est munitioni. Pro Sambrica Samarobrigam Ptolomæus legit, quod est oppidum apud Phrudim fluuium. Cæsar in Commentarijs, Cicero ad Trebatium[a] & itinerarium Samarobrinā, Scheda Vulserij Sammarobrinam appellant, vulgo, vt aliqui volunt dicitur Cambray, seu Cameraceosis. Tertium oppidum Portu æ Patiaci, quid esset, non apparet. Tres legiones Tricesimā Vlpiam, & primam siue Traianam, & Octauam Augustam in Belgica fuisse Ptolomæus scribit: Sed hic Dux solam alam equitum Dalmatarū in oppido litoris Saxonici Mercis vocato, & sub Tribuno Neruios pedites, atque vnam classem regebat, præter V. Præfectos, qui infra[b] recitantur: Esse poterant circiter centum equites, & 500. pedites. Primi ergo sub eo erant.

[a] lib. 7. epist. 11. & 12.

[b] post Ducem limitãtes Classis. Equites 100. Peditum 3000.

EQVITES DALMATAE Marcis in Littore Saxonico, de quo supra.

PRAEFECTVS Classis Sambricæ in loco Quartensi, siue Hornensi.

TRIBVNVS militum Neruiorum, qui sunt populi Galliæ Belgicæ, prope Atrebates, vbi nunc sunt Picardi, Portum Aepatiacum tuebatur. Forte locus est, quem Petrumuiaco Scheda Volserij appellat. Hic desunt V. Præfecti cum totidem præsidijs, qui infra post Ducem Moguntiacensem, cum alijs recensentur, videlicet, PRAEFECTVS Lætorum Neruiorum Fanomantis Belgicæ secundæ Scheda Volserij Fanomartem vocat non longe a litore contra Britanniam. PRAEFECTVS Lætorum Batauorum Nemetacensium Atrabatis. PRAEFECTVS Batauorum Contraginensium Nouiomago ad Rhenum in Scheda Volseri. Reginea vero castrum est prope Fannorum in præfata Scheda, inde hi milites possent deriuari. PRAEFECTVS Lætorum Gentilium Remos & Siluanectas. PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium, inter Remos & Ambianos; qui infra explicabuntur. Belgicam secundam primo Clodius Francorum Rex inuasit, mox eo ab Actio repulso, Meroueus eius filius vniuersam eam regionem, & Galliam interiorem, permittente Valentiniano III. circiter annum salut. 448. tenuit. Sequente anno Attila Hunnorum Rex in Belgica prima pridie Paschatis Metis, & in Belgica secunda Atrabatum succendit, quod postea Vedastus Episcopus restituit. Germaniæ quoq; secundæ oppida Tungros, Coloniamque metropolim, & alia deleuit. Vnde nulla eius Ducis, sicut nec Germaniæ primę apparent uestigia.

Belgicæ item primæ, cuius metropolitæ sunt Triueri, nullus in tota Notitia Dux apparet, quod illa prouincia ab hostibus esset detenta. Tantum post Ducū ostensa insignia duæ Legiones, seu præfecturæ in ea fuisse dicuntur, scilicet PRAEFECTVRA Lætorum Lingonensium per diuersa dispersorum, & PRAEFECTVRA Lætorum Actorum Epuso, de quibus illo in loco agetur. Hi erant ferme 2000. peditum.

DE DVCE GERMANIAE primæ. Cap. LXXXVIII.

QVATVOR Germaniæ primę ciuitates Itinerariū recitat, Maguntium, cuius tractui Comes præerat, Argentoratum, quod Dux tuebatur, Nemetum nunc Spiram, & Vangiones, nunc VVormensienses, quibus præfectus erat hic Dux quem in indice Notitiæ prænominatis annectit; Sed eius insignia, officium, milite[s]que prætermittit. Prius enim Franci eam regionem vastauerant: itaque cessante hoc Duce, vix Dux tractus Maguntiacensis, & Comes Argentoratensis in ea prouincia hostibus resistebant. Demum circa annum salutis 450. succenso ab Attila Hunnorum Rege Maguntio Germaniæ primæ metropoli, atque Argentorato, etiam eorum Comes & Dux esse desierunt. Quare huius quoq; prouinciæ Ducis cum insignibus, officia, & numeri omittuntur.

Germaniam superiorem, seu primam Ptolomæus a fontibus Rheni ad Vangiones, seu VVormatienses vsque extendit, inde ad Oceanum inferiorem Germaniam vltra Rhenum statuit.

Augustus in Germania superiore ad Danubium quatuor legiones locauerat XI. Augustam, XIIII. Geminam, Piam, Fidelem, XIIII. Geminam Martiam Victricem, & XVI. Claudius XI. Augustam in Britanniam a se subactam transtulit, quæ cum bello ciuili Vitellio adhæsisset, à Vespasiano per Illyricū est dispersa, XIII. Gemina in Pannoniam traducta, primò & ipsa pro Vitellio pugnauit, deinde pro Vespasiano contra Vitellium, demum in sua castra remissa, postremò a Traiano in Daciam transmissa fuit. XIIII. Gemina Martia, & ipsa a Claudio in Britanniam ducta fœliciter pugnauit: Exinde a Nerone in Dalmatiam deducta, pro Othone in Italiam venit; quo occiso in Britanniam reuersa, demum in superiorem Germaniam redijt. XVI. cum pro Vitellio pugnasset, tandem in sua castra est remissa:[c] Harū forte pars vsque ad Notitiæ tempora in Germania prima permansit; sed ea à Barbaris tota pene occupata, eius Dux cum militibus esse desijt. Quatuor Legiones sub Augusto[d] minimum XXIIII. millia peditum, & fere 3000. equitum continebant, sed postea exhaustæ Legiones fuerunt.[e] Germaniæ secundæ nullus Dux in vniuersa Notitia nominatur: vel quod vnus Dux vtranque Germaniā tueri olim consueuisset, vel quod tota ea prouincia a Barbaris detineretur. Tantum in fine post explicatos Duces Notitia PRAEFECTVRAM Lætorum Lagentium prope Tungros in Germania secunda locat, de qua ibi tractabitur. Huius metropolis fuit Agrippinensis Colonia, & Tungri apud Itinerarium quos Attila deleuit.

[c] Dion. lib. 55.

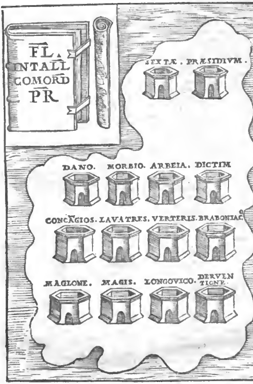
[d] Veget. lib. 2. c. 26.

[e] Veget. lib. 2. cap. 3.

Præsidium 1. Pedites. 500.

NOTITIA.

DVX BRITANNIARVM.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Britanniarum.

PRAEFECTVS *Legionis sextæ.*

PRAEFECTVS *equitum Dalmatarum Præsidio.*

PRAEFECTVS *equitum Crispianorum Dano.*

PRAEFECTVS *equitum Catafractariorum Morbio.*

PRAEFECTVS *Numeri Barcariorum Tigrisiensium Arbeia.*

PRAEFECTVS *Numeri Neruiorum Dictensium Dicti.*

PRAEFECTVS *Numeri vigilum Concãgios.*

PRAEFEC. *Numeri exploratorum Lauatres.*

PRÆFECTVS *Numeri Directorum veterum alias Veneris.*

PRAEFECTVS *Numeri Defensorum Braboniaco.*

PRAEFECTVS *Numeri Solẽsium Maglouæ.*

PRAEFECTVS *Numeri Pacensium Magis.*

PRAEFECTVS *Numeri Longouicariorum Longouico.*

PRAEFECTVS *Numeri Deruentionsis Deruentione.*

Item per lineam Valli.

TRIBVNVS *cohortis quartæ Lergorum Segeduno.*

TRIBVNVS *cohortis Cornouiorũ põte Aelij.*

PRAEFECTVS *Alæ primæ Astorũ Cõderco.*

TRI-

TRIB. *cohortis primæ Prixagorum Vindobala.*
PRAEFECTVS *Alæ Sauiniana Hunno.*
PRAEFECT. *Alæ secundæ Astorum Cilurno.*
TRIB. *cohortis primæ Batauorum Procolitia.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Tungrorum Borcomico.*
TRIBVNVS *cohortis quartæ Gallorum Vindolana.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Astorum Aesica.*
TRIBVN. *cohortis secūdæ Dalmatarū Magnis.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Aelia Dacorum Amboglanna.*
PRAEFECTVS *Alæ Petrianæ Petrianis.*
PRAEFECT. *Numeri Maurorum Aurelianorum Aballaba.*
TRIBVNVS *cohortis secundæ Lergorum Congauata.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Hispanorum Axeloduno.*
TRIBVNVS *cohortis secundæ Thracum Gabrosenti.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Aeliç Classicç Tunnocelo.*
TRIBVNVS *cohortis primç Morinorum Glannibanta.*
TRIB. *cohortis tertiç Neruiorum Alione.*
CVNEVS *Armaturarum Bremetenraco.*
PRAEFECTVS *Alç primç Herculeç Olenaco.*
TRIB. *cohortis sextç Neruiorum Virosido.*
OFFICIVM *autem habet idem uir spectabilis Dux hoc modo.*
PRINCIPEM *ex officijs Magistrorum militum prçsentalium alternis annis.*
Commentariensem vtrunque.
Numerarios ex vtrisque officijs omni anno.
Adiutorem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

DE DVCE BRITANNIARVM. Cap. LXXXIX.

COMMENTARIVM.

PRAETER duos Comites rei militaris, quos in Britānia fuisse diximus erat & Dux, qui pluribus, quam illi, equitibus ac peditibus imperabat, pluresque munitiones, & latiorem regionem tenebat. Eadem, quæ alij Duces, insignia gerebat, videlicet librum purpureo tegumento inscriptum, cum XIIII. munitionibus.

Hoc modo habebat officium, Principē ex officijs Magistrorum militum præsentalium alternis annis, Commentariensem vtrunq;. Numerarium ex vtrisq; officijs omni anno. Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & reliquos officiales. Item præfectos XIIII. per Britanniæ limites dispositos, qui sequuntur.

1 PRAEFECTVS Legionis sextç: locus deest, vbi hçc legio excubabat. Ptolomæus eā apud Eboracos collocat. Eboracum, inquit, legio sexta Victrix. Alij codices habent sexta Nicephori, quod grece est idē. Dion. [a] scribit sextā legionē postea in duas diuisam, quarum altera Victrix appellata, erat in interiore Britānia: altera Ferrea in Iudęa, vnde hçc legio Victrix dimidia permansit. Ptolomęus alias duas legionēs in Britannia ponit, Vicesimam Victricem, & II. Augustam, quarum Notitia non meminit, forte alio translatę, aut in cohortes erant transfusæ.

a lib. 55.

2 PRAEFECTVS equitum Dalmatarum, pręerat pręsidio, oppido Britannię ita dicto. Alia erat huius nominis in Hispania, Palæstina, & Corsica, a præsidijs, quæ ibi tenebantur ita appellata.

3 PRAEFECTVS equitum Crispianorum Dano præsidebat. Crispiana, est Pannoniæ oppidum apud Itinerarium, à quo hi potuerant denominari. Sed forte legendum, crepstinorum, qui in scheda volseri populi sunt è regione Dorilantæ in Belgica secundum Rhenum, ex quibus hi facile contrahi poterant. Dano penes Vallum itinerarium collocat, vulgo Dancaster dictum.

4 PRAEFECTVS equitum Catafractariorum, Morbio imperabat.

5 PRAEFECTVS Numeri Barcariorū Tigrisiēsiū Arbeiæ residebat, fortè legēdū Barcariorū, qui sunt populi Hircanis contermini Stephano & Q. Curtio: vel Bracariorū, q sunt gētes Hispanię, Tigrisusā verò oppidū apud Tigrim Plinius [b] cōmemorat, vñ fortè hi milites Tigrisiēses, vel Tigrisusiēses sūt vocati.

b lib. 6. c. 25.

6 PRAEFECTVS Numeri Neruiorum Dictensiū, Dicti statiua habebat. vnde Dictenses vocati. Neruios Belgicæ secundæ populos fuisse diximus, ex quibus hi milites sunt contracti.

7 PRAEFECTVS Numeri vigilū, incolebat Cōcāgios, quod vigilias obire consueuissent sunt denominati. Congos interiorem Vualliæ partem ad Occidentem incoluisse Tacitus refert, & Polydorus, [c] a quibus concangios oppidum deriuatur.

c lib. Angli. histor. 2.

8 PRAEFECTVS Numeri explorator ū incolebat lauatres, ita Itinerarium, q hostium consilia, & itinera explorarent hoc nomē habuere. Zosimus. [d] Mille quingentos, inquit, præmittēdos statuit, Lucilliano Duce, qui explorent an hostile aliquod agmen, vel palā, vel p insidias irrueret: & paulò post, Misso Lucilliano cum exploratoribus mille, quibus præerat, castellum obsedit: & infra. Statuit mille quingentis, qui sub Lucilliano militabant, & explorabant itinera, significandū esse; hostes a tergo adorirentur. Hec ille. Hanc ob causam ceteros anteibant. Nam idem Zosimus subijcit, Surenas, Romani exercitus exploratores, qui ceteros anteibant, imprudenter aggressus, vnum de Tribunis tribus interemit: & infra, exploratores, inquit, exercitum præcedebant. De ijs idem Constantinus Porphyrogenneta, [e] tradit. Speculatores Marcellinus appellat. [f]

d in 3.

e de thematibus ad fin.

f lib. 14. & 16.

9 PRAEFECTVS Numeri Directorum Veterum, legendum Verteris, quemadmodum inscriptum est oppido, & habent manuscripti, & Itinerarium. Durōctorum legionem in Mœsia inferiore ponit Ptolomæus, cuius partem esse puto huc translatam. Ab oppido sunt denominati, quod Durocortum vocat Cęsar, vnde sumpta est hæc legio.

10 PRAEFECTVS Numeri defensorum Braboniaco præsidebat, Brouonacis, & Brocouonacis, Britanniæ oppida Itinerarium ponit.

11 PRAEFECTVS Numeri Solensium, à Sole Ciliciæ oppido. Maglonæ degebat.

12 PRAEFECTVS Numeri Pacensiū, à Pace Iulia vrbe Lusitaniæ dicti, nunc Badaior vocatur, vel à Foro Iulio Octauianorum. Colonia Pacensi dicta, quā Plinius [g] in Gallia Narbonensi collocat. Hi Magis morabantur. Itinerarium Magium Vinium Britannię vrbem esse dicit.

g lib. 3. c. 4.

13 PRAEFECTVS Numeri Longouicariorum, Longouico præsidebat, rectius Lōgouicio, vt habēt emendati codices, vnde hi appellati sunt milites.

14 PRAEFECTVS Numeri Deruentiensis Deruētioni degebat. Inter Vallum, & Prętoriū, Deruētionē Itinerarium ponit. In manuscripto Vrsini legitur, Numeri Bonensiū, Peturiense Deuersione, sed legēdum Deruentio, quæ Itinerario, & Bedę, est ciuitas Britannię, vbi milites castrametabantur, & inde nomen

habuerunt: Forte hi numeri Bonenses a Bonio Britanniæ oppido apud Itinerarium, sunt appellati. Petuaria vero est vrbs Albionis Ptolomæo. Hos ergo numeros Bonenses in oppido Deuerſione Peturiensi degisse significatur. Hæ sunt munitiones XIIII. quibus præerant Præfecti sub Duce Britanniæ. Omnes sunt legio I. numeri X. equitum ordines III. efficiebant circiter 52. millia peditum, Equites 300. prout computat Constantinus porphyrogenneta.[a]

a de thematib.

Item per lineam valli excubabant sequentes.

Subacta a Claudio Cæsare Britannia, plures Legati, procuratoresque in eam insulam ab Imperatoribus missi fuere, qui illam in officio continerent, vt Tacitus[b] late explicat; Cumque sæpe Britanni defecissent, Agricola penitus eos pacauit, postea imperante Hadriano cum rursus rebellassent, ipse eo profectus multa correxit, & neglecta Transmedana regione, quæ est Scotia, vallum; er 8000. passuum primus duxit, qui Barbaros a Romanis diuideret: Eundem collapsum a Seuero Imperatore restitutum fuisse Spartianus memorat; Britanniā, inquit, quod maximum eius imperij decus est, muro per transuersam insulam ducto, vtrinque ad finem Oceani muniuit, vnde etiam Britannici nomen cœpit: Hactenus ille. Hic autem murus a Tinæ fluminis ostio ad alterum amnem, qui Esca appellatur, vsque ad Hibernicum Oceanum est perductus, vt ait Polydorus Virgil.[c] & ex Goldæ annalibus subdit; Id vallum primo non tam ea lapidibus, quam cespitibus factū, & propterea parum aduersus incursus Barbarorum profuisse, quare hortatu legionis eo missæ postea lapidibus extructum, & turribus æquis spacijs interpositis munitum fuit: nam prius maceries potius fuit, quam murus. Quod factum est Scotis & Pictis Angliam inuadentibus; sed quia totam hanc historiā Beda[d] exacte recitat, eius verba hic apposui. Ob harum ergo infestationem gentium, Britones legatos Romā cum epistolis mittentes, lachrymosis precibus auxilia flagitabant, subiectionemque continuam, dummodo hostis imminens longius arceretur, promittebant. Quibus mox legio destinatur armata, quæ vbi in insulam aduecta, & congressa est cum hostibus, magnam eorum multitudinem sternens, ceteros sociorum finibus expulit, eosque interim a dirissima depressione liberatos, hortata est instruere inter duo maria trans insulam murum, qui arcendis hostibus posset esse præsidio: sicque demum cum triumpho magno reuersa est. At insulani, murum, quem iussi fuerant, non tā lapidibus, quam cespitibus construentes, vtpote nullum tanti operis artificem habētes, ad nihil vtilem statuunt. Fecerunt autem eum inter duo freta, vel sinus (de quibus diximus) maris per millia passuum plurima, vt vbi aquarum munitio deerat, ibi præsidio valli fines suos ab hostiū irruptione defenderent. Cuius operis ibidem facti, idest valli latissimi & altissimi vsque hodie certissima uestigia cernere licet. Incipit autem duorum ferme milliū spacio a monasterio Aebercurnig ad Occidentem, in loco qui sermone Pictorum Peanuahel, lingua autem Anglorum Penueltum appellatur, & tendens cōtra Occidentem terminatur iuxta vrbem Alcluith. Verum priores inimici, vt Romanorum militem abijsse conspexerant, mox aduecti nauibus irrumpunt terminos, cæduntque omnia, & quasi maturam segetē obuia quæque metunt, calcant, transeunt. Vnde rursum mittuntur Romam legati, flebili voce auxilium implorantes, ne penitus misera patria deleretur, ne nomen Romanæ prouinciæ, quod apud eos tamdiu claruerat, exterarum gentium improbitate obrutum vilesceret. Rursum mittitur legio, quæ inopinata tempore autumni aduenies magnas hostium strages dedit, eosque qui euadere poterant, omnes trans maria fugauit, qui prius anniuersarias prædas trans maria milite nullo obsistente cogere solebant. Tum Romani denunciauere Britonibus, non se vltra ob eorum defensionem tam laboriosis expeditionibus posse fatigare, ipsos potius monent arma corripere, & certandi cum hostibus studium subire, qui non ob aliā causam, quam si ipsi inertia soluerentur, eis possent esse fortiores: quinetiam quia & hoc socijs, quos derelinquere cogebantur, aliquid commodi allaturum putabant, murum a mari ad mare recto tramite inter vrbes quæ ibidem ob metum hostium factæ fuerant, (vbi & Seuerus quondam vallum fecerat) firmo de lapide locauent. Quem videlicet murum hactenus famosum atque conspicuum, sumptu publico priuatoq; adiuncta secum Britannorum manu construebant, octo pedes latum, & duodecim altum, recta ab Oriente in Occasum linea, vt vsque hodie intuentibus clarum est. Quo mox condito, dant fortia segni populo monita, præbent instruendorum exemplaria armorum, sed & in litore Oceani ad Meridiem, quo naues eorum habebantur, quia & inde Barbarorum irruptio timebatur, turres per interualla ad prospectum maris collocant, & vale dicunt socijs tanquam vltra non reuersuri. Quibus ad sua remeantibus, cognita Scoti Pictique reditus denegatione, redeunt confestim ipsi, & solito confidentiores facti, omnem Aquilonarem, extremamque insulæ partem pro indigenis ad murum vsque capessunt. Hæc Beda.

c lib. historiæ Anglicæ I I.

d lib. 1. ecclesiastic. histor. gent. Anglic.

Denique circiter annum salut. 455. Martiano imperante, cum amplius hostium impetum Britanni sustinere nequirent, Anglos & Saxones ad sui tutelam vocauerunt, qui Vites secum adducentes, cum tribus longis nauibus uecti Orientalem insulæ partē tenuerunt, cumq; feliciter contra Pictos Scotosq; pugnassent, in socios Britanos[e] arma sumpserunt, & insulā tenuerunt. Itaque electis præsidibus & militibus Romanis tota insula est amissa post quingentos annos, quam eam C. Cæsar adijt. Vallum autem per cuius lineam infrascripti milites excubabant, etiam nūc vestigia extare memorantur. Itinerarium Vallum imperij limitē appellat, in cuius linea excubabant XXIII. tum cohortium Tribuni, tum legionum Præfecti, cum equitum Cuneo, videlicet.

e Beda lib. 1. eccles. histor. gent. Anglic. cap. 15. & Zosimus.

1 TRIBVNVS cohortis quartæ Lergorū præerat Segeduno: Præter hoc aliud duplex est Segedunū, alterum in Celtogallia, alterum in Germania. Dorotheus lib. 5. Gallicorum scribit, Dunum lingua imbrica collem significare. Lergones vero qui sint non constat. Infra nominatur cohors Lergorum; forte legendum aut Lertorum, a Lerso oppido Iberiæ apud Appiano[f] aut Lernorum a Lerna Laconicæ vrbe Ptolemæo. Est & secunda Lergorum cohors sub hoc Duce infra.

f in Ibericis.

2 TRIBVNVS cohortis Cornouiorum, pontem Aelij tuebatur: legendum Cornubiorum. Est enim Cornubia una ex quatuor partibus Britanniæ, quæ Hispaniam versus extenditur, ac uelut peninsula mari circumdatur, instar cornu, primo anguste, postea latius se extendit, iccirco Cornubia est vocata, vulgo Cornoualha, a quo loco nomen milites acceperunt. Excubabant autem ad partem pontis Aelij, quem super Tinam, aut Escam amnes fuisse verisimile est, & ab Aelio Hadriano, qui multa in Britannia correxit est ædificatus. Pontem, Itinerarium inter Londinum, & Lindum, collocat, & vocat ad Pōtem. Tribunis Præfectos Notitia intermiscet, prout per valli longitudinem dispositi reperiebantur.

1 PRAEFECTVS Alæ primæ Astorum Conderco præerat. ab Asta colonia ligurum ciuitate deriuātur.

3 TRIBVNVS cohortis primæ Frixagorum Vindobalæ degebat. Vindoladiam vocat Itinerarium, Angliæ oppidum: aliqui legunt Vindolana, vt infra.

2 PRAEFECTVS Alæ Sauinianæ Hunno præsidebat. A Sauiensi regione in Pannonia interiore forte hæc ala est denominata: aut legendum Sabinianæ a Sabinis. Hunnum uero ab Hunnis insulam ingressis dici potuit.

3 PRAEFECTVS Alæ secundæ Asturum Cilurno insidebat.

4 TRIBVNVS cohortis primæ Batauorum Procolitiam tuebatur.

5 TRI-

Digitized by Google

5 TRIBVNVS cohortis primę Tungrorum, præsidebat Borcouico, qui est quasi vicus Borci, vulgo Barnuyck, Tungri in Belgica secunda erant.

6 TRIBVNVS cohortis quartæ Gallorum, Vindolanam custodiebat.

7 TRIBVNVS cohortis primæ Astorum Aesica, forte legendum Aesea, qui est fluuius tendens Hiberniam versus in Oceanum.

8 TRIBVNVS cohortis secundę Dalmatarum, Magnis excubabat: Locum esse arbitror, qui a Ptolomęo Magnus portus dicitur; Inter Muridonum, & Viroconiorum hunc locum Itinerarium locat. Multi vero ordines peditum Dalmatarum esse consueuerant, qui robur erant exercitus Romani, fere omnes ab Alarico Hunnorum Rege sunt occisi, vt via centum euaserint. Zosimus [a] Visum est, inquit, Honorio quinque Dalmaticos militum ordines de suis excitos sedibus, ad vrbis custodiam arcessere. In his ordinibus erant hominum sex millia, qui tum audacia tum robore corporum exercitus Romani, quasi caput erant: & paulo post. Eorum Dux, Valens cunctos in hostium manus sua culpa coniecit, vix centū fuga dilapsi sunt, quorū in numero & ipse Dux erat: Hæc ille. Alijs ergo extinctis hęc sola peditum cohors postea aucta permansit, cum tamen plurimi equites Dalmatę superfuerint.

a in 19.

9 TRIBVNVS cohortis primę Aelię Dacorum Amboglannę residebat. Ab Aelio Hadriano ex Dacis extracta fuit.

4 PRAEFECTVS Alę Petrianę, Petrianis morabatur: a loco ubi manebat hęc ala est denominata, nunc Penul vocatur.

5 PRAEFECTVS Numeri Maurorum Aurelianorum, Aballabę pręerat. Hi ab Aureliano Imperatore cognominantur.

10 TRIBVNVS cohortis secundę Lergorū, Congauatę statiua habebat: Erat & quarta cohors Lergorum sub hoc Duce supra.

11 TRIBVNVS cohortis primę Hispanorum, Axeloduno insidebat.

12 TRIBVNVS cohortis secundę Thracum Gabrosenti degebat, Gabrantanicum in hac insula Ptolomęus collocat.

13 TRIBVNVS cohortis primę Aelię Classicę Tunnocelo: Ab Aelio Hadriano forte hęc cohors restituta Aelia est nuncupata. Nero ex classe legionem conscripsit, classicam dictam. Tacitus [b] Inducta, inquit, legione Hispanica, remanente ea, quam è classe Nero conscripserat. Hęc tum erat Romę, quam idem Tacitus deinde classicam his uerbis nominat. Legio classica, nihil cūctata pretorianis adiungitur. Vel classica hęc cohors est dicta, quia classem Britannicam comitabatur, cuius meminit Iauolenus, [c] Seius ait, Saturninus Archicubernus ex classe Britannica filio Scio Oceano restitui iussit hereditatē: Hęc ille. Reperitur & legio prima classicorum, de qua ita Tacitus. [d] Prima, inquit, Classicorum legio in Hispaniam missa, vt pace & ocio mitesceret, cuius pars forte hęc cohors fuit. Idem [e] Legioni, ait, Classicę diffidebat, & alibi, [f] acie ita instructa, vt pars Classicorum permixtis paganis in colles mari propinquos exurgeret. rursus Intercepti centum equites, ac mille classici. Classiarios milites vocat Lampridius, [g] qui vela comitabantur, cum illi, inquit, sępe pugnanti, ut Deo populus fauisset, irrisum se credens Populum Romanum a militibus classiarijs, qui vela ducebant, in amphiteatro interfici iussit. A Classica etiam Galliæ Narbonensis colonia hæc cohors posset deriuari.

b eodem libro.

c in l. Seius Saturninus. 46. ad S. C. Trebell.

d lib. 18.

e lib. 16.

f lib. 18.

g in commodo.

14 TRIBVNVS cohortis primæ Morinorum, qui Ptolomæo, Cæsari, & Straboni sunt populi Belgarum, Glannibantę excubabat.

15 TRIBVNVS cohortis tertiæ Neruiorū, Alionę manebat: Lancaster nunc dicitur.

CVNEVS Armaturarum Bremetenraco pręerat. Bremetonaci est in Itinerario. Bremenium oppidum Britāniæ nominat Ptolomæus, vnde hoc nomen deriuatur: Armaturarum equites sunt toti armis tecti etiam Armigeri uocati, de quibus supra.

6 PRAEFECTVS Alæ primæ Herculeę, Olenaco insidebat.

16 TRIBVNVS cohortis sextæ Neruiorum in Virosido oppido excubabat. Hæc sunt præsidia 37. cohortes 16. quę cum unis Numeris Maurorum continent ferme peditum 8000. Alæ vero quinque & Cuneus clibanariorum minimum sunt equites 600. Extra lineam Valli per Britanniam erat Legio 6. continens milites circiter 1000. Numeri 10. quos interpretor fuisse partes Legionum sub præfecturis, omnes poterant esse 6000. peditum. Tres equitum ordines ferme 300. Pedites omnes sunt ferme 14000. Equites 900. qui merebant sub Duce in Britannia, præter eos, qui in eadem insula regebantur a Comitibus, & erant circiter peditum 9000. & mille equites, qui simul iuncti efficiunt ferme 23000. peditum, & equitum 1900. qui uniuersam Britanniam tuebantur. Hic nulla classis Britannica nominatur, cuius Iureconsultus [h] & Tacitus [i] meminerunt.

præsidia 37.

ped. 14000. equit. 900.

peditum 23000.

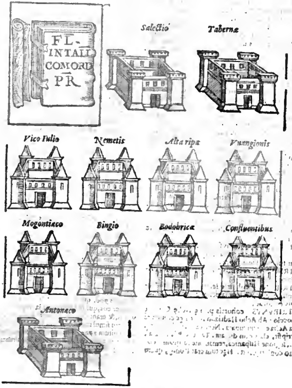
equitum. 1900.

h in d. l. Seius. 46. ad Trebell.

i in secundo.

NOTITIA.

DVX MOGONTIACENSIS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Mogontiacensis.

PRAEFECTVS *militum Pacensium Saletione.*
PRAEFECTVS *militum Menapiorum Tabernis.*
PRAEFECTVS *militum Anderecianorum Vico Iulio.*
PRAEFECTVS *militum Vindicum Nemetes.*
PRAEFECTVS *militum Martensium alta Ripa.*
PRAEFECTVS *militum secundæ Flauia; Vangiones.*
PRAEFECTVS *militum Armigerorum Mogontiaco.*
PRAEFECTVS *militum Bingensium Bing*
PRAEFECTVS *militum Balistariorum Bobrica.*
PRAEFECTVS *militum Defensorum Confluentibus.*
PRAEFECTVS *militũ Acincensiũ Antonaco.*
OFFICIVM *autem habet idem spectabilis Dux hoc modo.*
PRINCIPEM *ex officiis Magistrorum militum præsentalium alternis annis.*
Numerarium à parte peditum semper.
Commentariensem à parte peditum semper.
Adiutorem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

DE

DE DVCE MOGONTIACENSI. Cap. XC.

COMMENTARIVM.

MOGONTIACVM nūc Magūtia nuncupata, Itinerario metropolis est Germaniæ primæ secundum Rhenum, cui & eius tractui præerat Dux Mogontiacensis. Reliquæ Germaniæ primæ alius Dux præfuit, & alius Argentorato, quæ & ipsa eiusdē prouinciæ erat vrbs clarissima. Ob incursum Hunnorum tot in eadem prouincia copiarum Duces esse oportuit, vt hostium furori facilius occurrerēt, cum vnus tam multis in locis sufficere non posset. Marcellinus.[a] Sub Constantio principe Gerantium, quem in exilium egit, sub Valentiniano Florentium Magontiaci Ducē fuisse scribit.[b] Huius tractus postea Duces sunt nominati.

a lib. 14.

b lib. 29.

præsidia 11.

Insignia habet eadem, quæ & alij Duces, cum XI. oppidis, quot erant & Præfecti. Officium verò hoc modo Principem ex officijs Magistrorum militum præsentalium alternis annis. Numerarium a parte peditum semper, Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & reliquos officiales.

Itinerarium in hoc tractu VII. alas, & III. legiones locat. Sed Notitia XI. legionum Præfectos, sine equitibus recenset, & sunt sequentes.

1 PRAEFECTVS militum Pacensium Saletione residebat. Sallissonæ in Itinerario. Est propè Argentoratum; Salisonem Marcellinus vocat, de quo & sequentibus ita scribit.[c] Audiens Argentoratum, Brisomagum, Tabernas, Salisonem, Nemetas, & Maguntiacum ciuitates Barbaros possidere, primum omnium Briromagum occupauit. Hæc vna est ex legionibus XXXII. Comitatensibus.

c lib. 16.

2 PRAEFECTVS militum Menapiorum Tabernis habitabat. Huius loci Itinerarium meminit, vulgo Tabern: in agro Argentoratensi Tabernas, & tres tabernas Marcellinus [d] nominat, quas dirutas à Iuliano Apostata restauratas fuisse scribit, Iulianus, inquit, ad reparandas tres tabernas munimentum ita cognominatum haud ita dudum obstinatione subuersum hostili, quo ædificato constabat ad intima Galliarum, vt consueuerant adire, Germanos arceri, & opus spe celerius consummauit. Hæc ille. Menapij sunt populi Galliæ Belgicæ, vulgò Geldrenses dicti. Hæc una est ex XXXII. legionibus Comitatensibus.

lib. 16.

3 PRAEFECTVS militum Anderecianorum, Vico Iulio præsidebat. Andes Celtarum populi, a Cæsare Andegauenses appellantur, ex quibus & Renijs hos milites constare arbitror. Vico Iulium verò est Vicus Iulij oppidi in Belgis vulgò Iulach dicti, propè Maguntiam. Itinerarium legit Iuliacum.

4 PRAEFECTVS militū Vindicum Nemetes incolebat. Nemetes non longè sunt à Maguntia ad Rhenum siti, vbi est Spira. Nemetacum corruptè est in Itinerario. Vindices a Caio Iulio Vindice Gallo dicti, qui Galbam Imperatorem creauit cū Gallijs præesset, [e] à Virginio verò Rufo profligatus se ipse interfecit.[f]

e Dion in Nerone.

f Tranquill. in Nerone. & Calba. Plutarch. Plinius epist. 24. li. 8. Tacit. lib. 15. & 17.

5 PRAEFECTVS militum Martensium altam Ripam incolebat. Erat etiam Ripa alta in Valeria, vbi equites Dalmatæ excubabant. Martenses verò ex Martia oppido Belgicæ, videntur deducti. & sunt vna ex XVIII. Pseudo Comitatensibus Occidentis.

6 PRAEFECTVS militum secundæ Flauiæ Vangiones tuebatur: nunc Vormatium dictum; & ipsi sunt ad Rhenum propè Treuiros. Hi milites tunc pars legionis Flauiæ secundæ virtutis, quæ est una ex XXXII. Comitatensibus: hę omnes erant sub prefectis legionumque partes.

7 PRAEFECTVS militum Armigerorum, Mogontiaco præerat. Tacitus & Ammianus Magontiacum, Ptolomæus Mocontiacum, Magontiam Eutropius, & Itinerarium appellant, quo nomine nūc vocatur. Ea est sedes Archiepiscopi ad Rhenum, vbi ostia Moeni fluminis. Armigeri, vna erat ex XII. legionibus palatinis.

8 PRAEFECTVS militum Bingensium, Bingio præsidebat, a quo milites nomen tulerunt. Itinerariū legit Vingio. Eius Tacitus, & Marcellinus [g] meminerunt, vulgo Bing dicitur. hanc Iulianus apostata acquisiuit, Marcell. ciuitates, inquit, occupatę sunt septē. Castra Herculis, Quadriburgum, Tricensiū, Nemesium, Bonna, Antennacum, Borgin.

g lib. 18.

9 PRAEFECTVS militum Balistariorum Bodobricam incolebat, Baudobrieo legit Itinerarium, Germaniæ oppidum est ad Rhenum.

10 PRAEFECTVS militum defensorum confluētibus, vbi, inquit Ammianus, Mosella Rhenū influit, vnde confluentes nomen habuerunt. Huius loci meminit Itinerarium. Legionem primam seu Traianam ibi olim collocatam Ptolomæus scribit. Defensorum Armigerorum legio una ex XXXII. Comitatensibus.

11 PRAEFECTVS militum Acincensium, Antonaco preerat. Antunaco in Itinerario. Antonaco apud Ammianum.[h] Antenocēse castellum nominat Fortunatus,[i] oppidum est ad Rhenum, vulgo Andernach dictum. Ab Acineo verò, quod oppidum Valeriæ Notitia supra ascribit, Acinentes hi milites sunt appellati. Sicut & Acincensis fabrica ibi sita.

h lib. 10 de nauigio suo.

i lib. 18.

Horum militum numerus non ponitur, sed legionibus in prefecturas diuisis, singulę millenos, & quandoque quingenos, secundum Constantinū Porphyrogennetam capiebant, neque enim hoc tempore legiones, vt olim, erant sex & septem milliū, quas etiam suo seculo exhaustas fuisse Vegetius [k] conqueritur. Poterant omnes milites esse sex millia.

k lib. 2. cap. 3. Peditum 600.

Hęc sunt quę ad Comites, & Duces limitaneos Occidentis pertinent. Sequuntur alię peditum prępositurę, quas nulli Duci aut Comiti, sed soli Magistro militum in pręsenti, ut docet inscriptio, paruisse puto. De his igitur tractabimus, ab Italia auspicati quemadmodum in Notitia recensentur.

NOTITIA.

Item præpositurae Magistri militum præsentalium à parte peditum In Italia.

In prouincia Venetia inferiore.

PRAEFECTVS *Classis Venetum Aquileiæ.*

In prouincia Flaminia.

PRAEFECTVS *militum Iuniorum Italicorum Rauennæ.*

PRAEFECTVS. *Classis Rauennatium cum curis eius de ciuitate Rauenna.*

In prouincia Liguria.

PRAEFECTVS *Classis Comensis cū curis eiusdem ciuitatis Comi.*

In prouincia Campania.

PRAEFECTVS *Classis Misenatium Miseno.*

In Prouincia Gallia Riparensi.

PRAEFECTVS *Classis fluminis Rodani Viennæ, siue Arelati.*

PRAEFECTVS *Classis Barcariorum Ebruduni Sapaudiæ.*

PRAEFECTVS *militum Muscularíorum Massiliæ Græcorum.*

TRIBVNVS *cohortis primæ Flauiæ Sapaudiæ Calarone.*

In Prouincia Nouempopulana.

TRIBVNVS *cohortis Nouempopulanæ Lapurdo.*

In Prouincia Lugdunensi prima.

PRÆFECTVS *Classis Araricæ Caballoduno.*

In Prouincia Lugdunensi Senonia.

PRÆFECTVS *Classis Anderetianorum Parisiis.*

In Prouincia Hispaniæ Gallecia.

PRÆFECTVS *Legionis septimæ geminæ Legione.*

TRIBVNVS *cohortis secundæ Flauiæ Pacatianæ Pætaonio.*

TRIBVNVS *cohortis secundæ Gallicæ ad cohortem Gallicam.*

TRIBVNVS *cohortis Lucensis Luco.*

TRIBVNVS *Cohortis Celtiberæ Brigantiæ, nunc Iuliobriga.*

In Prouincia Tarraconensi.

TRIBVNVS *cohortis primæ Gallicæ Veleia.*

PRÆFECTVS *Latorum Teutonicianorum Carnunto Senoniæ Lugdunensis.*

PRAEFECTVS *Latorum Batauorum & Gentilium Sueuorum Baiocas, & Constantiæ Lugdunensis secundæ.*

PRÆFECTVS *Latorum Gentilium Sueuorum Cenomannos Lugdunensis tertiæ.*

PRÆFECTVS *Latorum Francorum Redonas Lugdunensis tertiæ.*

PRAEFECTVS *Latorum Lingonensium per diuersa dispersorum Belgicæ primæ.*

PRÆFECTVS *Latorum Actorum Epuso Belgicæ primæ.*

PRAEFECTVS *Latorum Neruiorum Fanomantis Belgicæ secundæ.*

PRAEFECTVS *Latorum Batauorum Nemetacensium Atrabatis Belgicæ secundæ.*

PRÆFECTVS *Latorum Batauorum Contraginensium Nouiomago Belgicæ secundæ.*

PRAEFECTVS *Latorum gentilium Remos, & Siluanectas Belgicæ secundæ.*

PRAEFECTVS *Latorum Lagensium prope Tungros Germaniæ secundæ.*

PRAEFECTVS *Latorum Gentilium Sueuorum Aruernos Aquitaniæ primæ.*

Item in Prouincia Italia.

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium Apuliæ & Calabriæ.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium per Brutios, & Lucaniam.*

Item in Prouincia Italia Mediterranea.

PRÆFECTVS *Sarmatarum gentilium Forofuliuiensi.*

PRÆFECTVS *Sarmatarũ gentiliũ Opitergio.*

PRAEFECTVS *Sarmatarũ gẽtilium Patauio.*

PRAEFECTVS *Sarmatarũ gentilium Verona.*

PRÆFECTVS *Sarmatarũ gentiliũ Cremona.*

PRÆFECTVS *Sarmatarũ gentiliũ Taurinis.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium aquis siue Tertonæ.*

PRAEFECTVS *Sarmatarũ gẽtiliũ Nouariæ.*

PRAEFEC. *Sarmatarium gentiliũ Vercellis.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium regionis Samnitis.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium Bononiæ in Aemilia.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium Quadratis & Eporizio.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium in Liguria Pollentia.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum, & Taifalorum gentilium Pictauis in Gallia.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium a Chora Parisios usque.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium inter Remos, & Ambianos Prouinciæ Belgicæ secundæ.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium per tractum Segolaunorum.*

PRAEFECTVS *Sarmatarũ gentiliũ Lingonas.*

PRAEFEC. *Sarmatarũ gentiliũ Augustodunũ.*

COMMENTARIVM.

POST Comitum & Ducum Limitaneorũ copias, Notitia quasdam Italiæ, Galliarum, & Hispaniæ præpositoras, hic summatim colligit; quibus nec Comites Italiæ, aut Hispaniarum, sed solus, vt videtur, Magister peditum imperabat, & ideo vltimo loco hic explicandæ sunt reseruatæ. Sunt autem Præfecturæ Classium VIII. militum XXXVI. Tribunatus VII. Præfecturæ, inquit, Constantinus Porphyrogenneta, [a] erant mille, & aliquando 500. milites, vnde cum tribunatibus forte efficiebant circiter millia peditum 30. His aliæ Lætorum & Sarmatarum præfecturæ subnectuntur. Videntur autem prima fronte confuse & sine ordine disponi, cũ primo Italiæ, deinde Galliarum, mox Hispaniarum rursus Galliarum, Belgicæque atque Italiæ, ac denuo Galliarum præfecturæ recitentur. Verum nihil temere, sed cuncta suo ordine narrantur. Italiæ enim vt dignioris quatuor classiũ præfecturæ præcedũt, & vna militum Italicorũ Rauennæ, vbi Imperator residebat, degentiũ. His subnectuntur q̃ in Gallijs, & Hispanijs merebãt,

[a] de thematib.

demum

demum Lætorum & st. Sarmatarum legiones latè per præfatas prouincias dispositæ, nè separentur, vnico recensentur contextu. Prius igitur Lætorum, prout in Gallijs. Belgicaque prima & secunda & Germania prima dispositæ erant; deinde Sarmatarum prout per Italiam, & Gallias, Belgatque & ipsæ diuisæ reperiebantur, præfecturæ explicantur. Non ergo per saltus, sed hoc ordine cuncta traduntur. Læti ex Lætis Galliæ populis contracta in sua prouincia merebant. Zosimus,[a] Magnentius, inquit, nix erat apud Lætos, quæ Gallica natio est: Hæc ille. Sarmatas notum est Polonos, & his proximas gentes esse: Hæ copiæ nullibi suprà sunt nominatæ, ibi enim sub magistris legiones, auxiliaresque, atque equitum turmæ in Occidentis prouincijs extra præsidia militantes recitantur. Hic presidiorum aut legionum præfecturæ sub solo Magistro peditum, non cum Comitibus, aut Ducibus merentes numerantur, quæ omnes erant numero XLIIII. & Tribunatus VII. Hoc modo, Præfecturæ Italiæ XX, Galliarum XXIII. & Tribuni cohortium II. Hispaniarum præfectura I. & Tribuni cohortium V. qui omnes sunt, Præfecti XLIIII. & Tribuni VII, Ac simul LI. præposituras constituebant, Ex XX. uerò Italiæ Præfectis, quatuor totidem Classibus præerant; itaque XVI. ibi præsidiorum Præfecti remanebant, Ex XXIII. quoque Galliæ Præfectis itidem quatuor totidem Classes regebant; vnde XIX. Præfecti præsidiarijs legionibus, seu earum partibus imperabant: Quare præter octo Classes quatuor Italiæ, & Galliarum quatuor, in Italia erant XVI. præsidiorum Præfecturæ; in Gallijs & Hispania XX. quæ iunctis tribunis VII. faciunt præsidia XLIII. & circiter XXX. millia peditum effecisse diximus; Ita uerò hæ copiæ erant dispositæ.

a lib. 2. ad finem.

Classes 8. peditum 3000.

Præsidia 43.

In Prouincia Venetia inferiore

1 PRAEFECTVS Classis Venetum Aquileiæ stationem habebat. Venetiæ regio ab Athesi vsque ad Timauum extenditur, & hæc in superiorem & inferiorem diuiditur; a Natisone, uel, ut alij volunt, Tilia uentu citrà superior uocatur, ultra inferior Venetia, ubi classis cum Præfecto Aquileiæ morabatur, quam Augustus victu apud Actium promontorium M. Antonio instituit. Eius enim triremes captas, cum valido remige ad forum Iuliense misit, ut Tacitus [b] scribit. Præter has, centum & amplius nauium erat Classis in Danubio seu Limite Mysiaco & Scythico,[c] & alia in Britannia: Aquileia verò ciuitas, vbi Venetum classis morabatur, est in foro Iulij, olim post Romam prima in Italia, nunc diruta, de qua Plinius, Ptolomæus, Strabo, & alij. Aculeiam uocat Stephanus, colonia est in Vespasiani numo.

b lib. 4.

c L. 1. C. Theo. de lus. Danub.

In Prouincia Flaminia.

2 PRAEFECTVS Militum iuniorum Italicorum Rauennæ degebat. erant pars legionis Italicæ.

3 PRAEFECTVS Classis Rauennatium cum curis eius de ciuitate Rauennę. Augustus præter Venetam alias duas classes, alteram apud Misenum, alteram apud Rauennam instituit, ut ea maria tuerentur, præter rostratas naues, quæ Galliæ litus defendebant. Tranquillus,[d] classem, ait, Miseni & alteram Rauennæ ad tutelam superi & inferi maris collocauit: idem Tacitus latius ijs uerbis explicat.[e] Italiam, utroque mari duæ classes Misenum apud & Rauennam, proximumque Gallijs litus rostratæ naues præsidebant, quas Actiaca victoria captas Augustus in opidum Forojuliense miserat valido cum remige. Hæc ille. Hanc illustrem Forojulensium coloniam idem alibi appellat;[f] unde ortum scribit Iulium Agricolam, & Valerium Paulinum [g] Flaminiæ consularem,[h] sed impios sæuum. Eam coloniam à C. Iulio Cæsare deductam tam eius nomen, quam numi indicant.

d in August. c. 49

e in ...

f in uita Iulij Agricolæ.

g Tacit. lib. 19.

h Martyrolog. 28. April. 19 Iulij.

Quod uerò Notitia subijcit, 'Cum curis de ciuitate Rauennę. intelligit ueredarios, quibus ad classem necessaria ex ciuitate Rauennę celeriter extrahebantur. curas enim cursum publicum uocat Constantinus.[i] Ad curas, inquit, agendas, & cursum illi exeant, quos ordo militiæ uocat. Idem A. ad Taurum P. P.[k] Agentes, ait, in rebus in curis agendis, & euectionibus publici cursus inspiciendis, nostrorum memores preceptorum esse credimus. Hic igitur curæ pro cursu publico accipiuntur. Huius enim classis Prefectus equis & rhedis cursus publici ciuitatis Rauennę ad expedienda classis necessaria utebatur. unde curiosi uocantur qui presunt cursui publico.[l] posset etiam curas appellare curatores, qui commeatum, & necessaria ad classem procurabant, uel ipsas classis necessitates prout accipiuntur in actis martyrum sub Diocletiano Imperatore[m] uincire inquiunt ferro manus ac pedes illius, nec dimittatis aliquem curam ei apponere, id est, ad uictum necessaria. De hac classe & altera in portu Misseno ita vegetius.[n] Apud Missenum, inquit, & Rauennam singulæ legiones Romani nominis cũ classibus stabant, nè longè à tutela urbis abscederent, & cum ratio postulasset, sine mora, sine circuitu ad omnes mundi partes nauigio peruenirent. Nã Missenatium classis Galliam, Hispanias, Mauritaniam, Africam, Aegyptum, Sardiniam, atque Siciliam habebat in proximo, classis autem Rauennatium epirum, Macedoniam, Achaiam, Propontidem, Pontum. Orientem petere directa nauigatione consueuerat; quia in rebus bellicis celeritas plus solet prodesse quam uirtus. idem alibi.[o] liburnis autem, quæ in campania stabant, Prefectus classis Missenatium preerat. eæ uerò, quę in Ionio mari locatę erant, ad Prefectum classis Rauennatium pertinebant, sub quibus erant deni Tribuni per cohortes singulas constituti. Hęc uegetius. Ex quibus uerbis liquet liburnas à classibus diuisas in Campania & Ionio mari nauigasse.

i in l. 1. C. de offi. magi. officio.

k in l. 2. C. de curiosis.

l toto ti. C. de curiosis, lib. 12.

m apud cæsarem baronium an. 290

n lib. 4. cap. 33.

o cap. 3.

In Prouincia Liguria.

4 PRAEFECTVS Classis Comensis cum curis eiusdem ciuitatis Como presidet. Hęc classis per lacum larium uulgò Comi uocatum nauigabat. Nouum comum a Tranquillo nominatur: Colonia Romanorum est apud Strabonem: Curę ciuitatis Comi sunt, equi, & rhedę currentes in ea urbe dispositę, uel alia ad classem necessaria, ut supra de curis Rauennę est dictum.[p] Huius ergo classis Prefectos prę est in Comi ciuitate, quę cum erat in liguria.

p in l. 2. C. de curiosis.

In prouincia Campania.

5 PREFECTVS Classis Misenatium Miseno qui est mõs circa Neapolim, in cuius magnifico portu tunc classis stationẽ habebat. Misenum oppidum uocat Ioseph.[q]

q lib. 19. antiqui. cap. 1.

In prouincia Gallia Riparensi.

6 PRAEFECTVS Classis in flumine Rhodani Viennę siue Arelati residebat; hoc dicit quia utrobique stationem habebat: Viẽna est in superiori parte Rhodani, non longe Lugduno: à Croteusibus, inquit Stephanus, ędificata, est a uirgine Vienna, quę ibi saltãs obijt, appellata. Legitur in Neronis numo VIENNA LEG. VII CLAVDIA. Viennensem Galliam vocat Ammianus, in qua Massilia est & Arelate urbs, uulgò Arles uocata, in ostio fluminis Rhodani, ubi mare ingreditur: iure nominata Colonia [r] Romanorum est Ptolomeo; Arelatensis Sextanorum Plinio. Vetus est inscriptio COL. IVLIA PIA ARELATE. A ripis uero horum fluminũ ubi classes stabant, Gallia Riparensis est appellata, unde Ripenses milites.[s]

r in l. habebat. ff. de instit. l. patronus § 2. ff. de leg. 3. l. 3. & 6 C. Th. de appell.

s in l. 4. C. T. de ueteranis.

7 PRAEFECTVS classis Barcariorum forte legendum Braccariorum, à Bracca vrbe Lusitaniæ, residebat Eorudum Sapaudiæ: Eborodunum Ptolomæus, Catarigum oppidum in Alpibus Grais appellat. Ebredunum Itinerarium. Hæc classis Eburoduni, vel vt hic scribitur Ebruduni stationem habebat, & per Rhodanum, & lacum Lemannum excurrebat, qui nunc Losanæ vocatur, & est in Sabaudia, ubi olim Allobroges. Si legimus Barcariorum, hanc classem ex barcis constitisse dicemus. Est autē barca genus minoris nauigij, quod oneratijs nauibus inseruit. Isidorus.[a] Barca est, inquit, quæ cuncta nauis commercia ad littus portat. Hæc merces in pelago propter nimias vndas suo suscipit gremio. Vbi autem appropinquauerit portui, reddit vicem barca naui, quam accepit in pelago. De hac ita Paulinus[b] his versibus. Vt mox salubri barca perfugio foret, Puppi superstes obrutæ. In actis S. Afræ rogauerunt descendentes de barca, vt se transferrent, vbi hæc Velserus annotauit.

8 PRAEFECTVS militum Muscularioru degebat Massiliæ Græcorum, Muscularij dicti sunt a Musculo machina, qua tecti, fossas oppidorū complanabant, cuius sæpè Cæsar meminit. Hi pedites Massiliæ morabantur, quæ vrbs est citra ostiū Rhodani in ora maris. Massilia Græcorum Phoceosium a Plinio appellatur, quia ab his condita fuit. D. Hieronymus,[c] Massiliam & ipse a Phocensibus conditam scribit, quos trilingues fuisse, idest Græcè, Latinè, & Gallicè locutos, M. Varro refert. Gymnasiū Græcarum litterarum nobile secundum Athenas ibi floruisse Strabo memorat. Nomen vrbi nauis gubernator, inquit Stephanus, dedit; qui eo appellens, piscatori iussit, vt funem nauis ligaret, μάσσαι enim Aeoles dicunt ligare, & ἁλιεὺς est piscator. Massaliam verò pro Massilia, Ptolomæus & Eustachius nominant.

2 TRIBVNVS cohortis primæ Flauiæ, Sapaudiæ Calarone statiua habebat.

In prouincia Nouempopularia.

2 TRIBVNVS cohortis Nouempopulanæ Lapurdo præsidebat. De Nouempopulis Pyrenæi radices incolentibus, supra dixi.

In prouincia Lugdunensi prima.

9 PRAEFECTVS classis Araricæ, Ararim Sone vulgo dicunt. Is supra Allobroges ad Occidentem fluens Rhodano, vbi est Lugdunum, coniungitur, Classis Caballoduni stationem habebat: Ptolomæus Caballinum ponit in Lugdunensi oppidum Cæsar[d] Cabilonum, & Caullonum, vulgo Cublon. Itinerarium hic legionem XIIII. locat.

In prouincia Lugdunensi Senonia.

10 PRAEFECTVS classis Anderetianorum Parisijs. Hæc prouincia est ultra Hemenum, montem inter Sequanam, & Ligerim. Classem uerò Parisijs stationem habētem, Anderetiani milites tuebantur, de quibus supra dixi: ipsa per Sequanam fluuium Seine vulgo nuncupatum nauigabat.

In prouincia Hispaniæ Gallecia.

11 PRAEFECTVS Legionis septimę Geminę Legione: itinerarium habet ad Gallicias ad Legionē VII. Geminam Gallecia est vltra Durium amnem, vsque ad Nerium Promontorium, quod caput finis terræ vulgo vocatur, vbi Septima Gemina legio cū suo Præfecto residebat. Ptolomæus Geminicam legionem septimam pro Gemina appellat: Vnde vrbs legio dicitur prope Augustam Asturicā, vulgo Leonem appellāt, quasi Legionē. Legisa est Itinerario,

3 TRIBVNVS cohortis secundæ Flauiæ Pacatianæ, à Pacatia vrbe Mauritaniæ appellata, Pætaonij morabatur. Ptolomæus & Itinerarium Petauonium vocant, vrbem in Hispania Tarraconensi.

4 TRIBVNVS cohortis II. Gallicæ, ad cohortem Gallicam, ita locus ab ipsa cohorte est dictus.

5 TRIBVNVS cohortis Lucēsis, Luco pręsidebat, prope Flauiū Brigantiū Lucus Augusti vrbs est opulenta, nunc Lucensis dicta, vnde hæc cohors denominatur. Est etiā Lucus Asturū Oceano propinquior.

6 TRIBVNVS cohortis Celtiberæ, ex Celtiberis conflatæ, statiua habebat Brigantiæ nunc Iulio brigæ Coloniam Ptolomæus & Plinius appellant. Celtiberi Hispaniæ populi, quasi ex Celtis, & Iberis commixti, nunc Bucaini vocantur.

In prouincia Tarraconensi.

7 TRIBVNVS cohortis primæ Gallicæ degebat Veleiæ, Veliam nominat Ptolomæus. Itinerariū Beleiam, Stephanus Belonem, olim Ilia, nunc Belia dicitur Carisliorum oppidum, Helia Plinio: Situm est ad mare Balearicum prope Cordubam. Notitia præsidijs Hispaniarū expositis, ad Gallias reuertitur ne duas legiones disiungat, Lætorū scilicet & Sarmatarum, qui cum plurimi essent proprium catalogum meruerunt. Lætos verò prius recenset.

In prouincia Lugdunensi secunda, & tertia.

12 PRAEFECTVS Lætorum Teutonicianorum præerat Carnuto Senoniæ, seu IIII. Lugdunensis. Ex Lætis Galliæ populis Lætos milites extractos fuisse diximus. Teutoniciani vero sunt nuncupati, quia Teutonicis mixti erant, vt & sequentes Læti Bataui, & alij huiusmodi. Zosimus[e] scribit Valentinianum maximam iuuenum multitudinem, tum de Barbaris Retiæ accolis, tum de subiectari in imperio Romano gentium agricolis collegisse, & Numeris militaribus adscripsisse.

13 PRAEFECTVS Lætorum Batauorum, & Gentilium Sueuorum Baiocas, & Constantiæ Lugdunensis secundæ excubabat. Baiocensium ciuitas a Ptolomæo statuitur ad Sequanam: Baiocasses vocat Ausonius, Baiocas Sidonius,[f] vulgo Baieus, nec longe ab ea est Constantia, a Constantio cognominata in secunda Lugdunensi. Constantia castra in Gallijs ponunt Marcellinus & Itinerarium. Duobus his in locis ex diuersis gentibus collecti hi milites sub vno Præfecto statiua habebant. Gentiles vero dicebantur Barbari, qui non erāt imperio Romano subiecti, & Idolatræ. & Theodosius A.[h] Duces, inquit, militum, & præcipuè quibus gentes, quæ maxime cauendæ sunt, appropinquant, in ipsis limitibus commorari præcipimus. & Valentinianus.[i] Nulli, inquit, prouincialium cum Barbara sit uxore coniugium, nec vlli Gentilium prouincialis fœmina copuletur.

14 PRAEFECTVS Lætorum Gentilium Sueuorum Cenomannos Lugdunensis tertiæ incolebat, Cenomannos in Lugdunensi Gallia Plinius, & Ptolomæus ponunt, apud quos hi milites degebant. Vetus codex legit, Sueuorum & cenomannos, forte cenomannorum.

15 PRAEFECTVS Lætorum Francorū Redonas Lugdunensis III. tuebatur, a Cæsare & Ptolomæo inter Armoricos iuxta Ligerim fluuium Redonæ ponuntur. Franci erant, Germaniæ populi, qui Retiam incolebant, & demum Gallias occuparunt, ex quibus hi milites sunt lecti, Auctor est Tacitus,[k] cohortem Lugduni præsidio fuisse, cuius nulla in Notitia mentio habetur. Ambegaunx, inquit, Acilius Auiola excita coborte, quæ Lugduni præsidium agitabat, coercuit, & alibi[l] Italicam legionem cū ala Taurina in Lugdunensi Fabius scribit. & cohortes 18. Lugduni hyberna habuisse. Legio, ait, Italica, & ala Taurina abductæ cohortes XVIII. Lugduni solitis ibi hybernis relinqui placuit.

a lib. 19. etymo. cap 1.

b Cyter. Giral. de re nauti.

c in epistol. ad Galatas.

d in 7. belli ciuil.

e lib. 4.

f 4. epist. ad Luconium.

h in l. 4 ferè in 1 C de ... gal & commiss.

i in l. fin. C. de ... milit. indic.

j in l. 1 C.T. de nupt. Gentil.

k in tertio.

l lib. 19.

In

Digitized by Google

In prouincia Belgica prima & secunda.

16 PRAEFECTVS Lætorum Lingonensium per diuersa dispersorum Belgicæ primæ. Lingones olim ligones nominabantur, populi Belgicæ primæ quemadmodum scribit Ptolomæus, qui Longones appellat. Cæsar inter Celtas locat. Itinerarium in prima Lugdunensi.

17 PRAEFECTVS Lætorum Aftorum Epuso Belgicæ primæ præerat. Hi ex Gallijs, & Aftorum Hispaniæ oppido, quod nunc Haudix dicitur, erant collecti, & in loco Belgicæ primæ Epuso dicto, habitabant. Epussius vicus est Itinerario. Astæ Plutarcho.[a] est nomen regionis in Peloponnesso; vnde hi possent esse contracti.

a in Demetrio.

18 PRAEFECTVS Lætorum Neruiorum Fanomartis Belgicæ secundæ degebat. De his militibus supra est visum. Fanomartis est apud Itinerarium, schedam Volteri, & alios, ad Scaldim fluuium, ita vt hanc lectionem veriorem putem.

19 PRAEFECTVS Lætorum Batauorum Nemetacensium Atrabatis Belgicæ secundæ residebat. Bataui seu Hollandi erant cum Nemetanis ex Germania prima delectis militibus permixti. Vnde Bataui Nemetacenses vocabantur, Atrebatum verò regio, nunc Artoijs dicitur.

20 PRAEFECTVS Lętorum Batauorum Contraginensium, Nouiomago Belgicæ secūdæ præsidebat. Aginum Ptolomęo, Itinerario, & Ausonio est in Belgis oppidum. Contra Aginum habet Itinerarium, sed credo legendum contra Aginum; vnde milites Contragienses sunt appellati. A Reginea etiā oppido Belgici in scheda Velseri possent deriuari. Nouiomagus verò est oppidum Belgicæ inter Suessam, & Ambianos Itinerario, quod hic legionem XVIII. locat. Scheda Volteri ad Rhenum ponit.

21 PRAEFECTVS Lætorum Gentilium Remos, & Siluanectas Belgicæ secundæ, seu Remos Belgas, iuxta fluuium Sequanam tuebatur.

22 PRAEFECTVS Lætorum Lagensium propè Tungros Germaniæ secundæ degebat. Lagæ sunt populi Mysiæ inferioris, ex quibus, & lætis hi milites sunt contracti, apud Tungros excubabant, qui sunt in Belgica Ptolemæo. Sed Itinerarium locat eos in Germania secūda, vt Notitia, quæ ab his ad reliquos lætos in Aquitania degentes digreditur.

23 PRAEFECTVS Lætorum Gentilium Sueuorū Aruernos Aquitaniæ primæ tuebatur. Aruernos inter Aquitaniæ populos Plinius recenset. Cæsar, & alij inter Garumnam, & Pyreneos mōtes. Ptolemęus legit Auernos. Stephanus Aruernos, vulgo Auergne. Sueui maximam Germaniæ partem obtinent, auctore Tacito & Strabone, Suibos Ptolomæus vocat, & Sueuiam eorum regionem Eutropius. Tacitus,[b] Gens, inquit, magna in plures populos diuisa.

b de moribus Germanorum.

Explicans Lætorum copijs, & præsidijs, Notitia Sarmatas Gentiles recenset, ab Italiæque tanquam dignioris præsidijs auspicatur, & primo à maritimis.

In prouincia Italia.

24 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Apuliæ & Calabriæ. Hic Præfectus certum non habens locum, per totam Apuliam, & Calabriam versabatur.

25 PRAEFECTVS aliorum Sarmatarum Gentilium & ipse per Brutios, & Lucaniam agebat, nullo certo loco ei destinato.

In prouincia Italia Mediterranea.

26 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium præerat Foro fuluiensi. Forum fuluij est vicus ad Padū, quem Plinius Valentinum nominat, hodie est Valentia, vbi hi milites degebant.

27 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium præsidebat Opitergio, vulgus Oderzum vocat; est in Taruisinis seu Venetia, de quo Ptolomæus. Ab Attila dirutum postea est instauratum.

28 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Patauio præerat. Notissima est vrbs prope Venetias & omnium disciplinarum gymnasio nobilissima.

29 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Veronæ statiua habebat: est vrbs opulentissima, quam Athesis interfluit, & Venetiam è Longobardia diuidit; ibi scutorum & armorum erat fabrica. Audio esse antiquam de ea inscriptionem, COLONIA AVGVSTA VERONA NOVA GALLIENIANA, eo à Gallieno deducta.

30 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Cremonę excubabat: est vrbs splendidissima ad Padum, & notissima, vbi scuta fabricata fuisse Notitia tradit. Cenomanum vrbem appellat Ptolomæus.

31 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium Taurinis pręsidebat: est Augusta Taurinorum Ptolomęo propè Padum, nunc Serenis. Sabaudiæ Ducis sedes. Taurasium Appianus,[c] appellat. Alani Taurinatam in Lugdunensi fuisse Tacitus[d] refert, quam ex Taurinis contractam puto.

c in Punicis.
d in 9.

32 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium Aquis, seu Tertonæ residebat. Ptolomæus Dertonam Taurinorum appellat. Legitur ibi, COLONIA IVLIA TERTONA. Hic Aquas Statyellas, non procul à Tanaro flumine intelligit, vulgo Aiqui dictas. Præfectus vtrique oppido præerat.

33 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Nouariæ morabatur, quæ est vrbs notissima in ditione Mediolani, nunc Serenis. Ducibus Farnesijs subiecta.

34 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Vercellis residebat, quę & ipsa Serenis. Sabaudiæ Duci paret, & est prope Nouariam. Opulentissimam olim Liguriæ ciuitatem fuisse D. Hieronym.[e] testatur.

e de muliere septies icta.

35 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium regionis Samnitis, vbi nunc sunt Abrutij.

36 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium Bononiæ; Aemiliæ vrbs est opulentissima, vbi vetustum disciplinarum omnium Gymnasium.

37 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium præsidebat Quadratis & Eporizio, credo Eporediam intelligi, nunc Iuream dictam, quam à Romanis iussu carminum Sybillinorum conditam fuisse Plinius memorat; & ita appellatam, quod optimi essent equorum domitores, quos illi sua lingua Eporedios vocabant. Colonia Romanorum est apud Paterculum. Quadratis millibus passuum XVI. Taurino distat apud Itinerarium.

Itinerarium.

38 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium in Liguria Pollentiæ præerat, vbi Cn. Plancus à M. Antonio est occisus. XVI. millibus hodie XL. passuum Nouaria distabat, ouoe est paruum castrum.

In Gallia.

39 PRAEFECTVS Sarmatarum & Taifalorum gētilium Pictauis in Gallia, seu apud Pictauenses degebat, qui sunt Aquitaniæ secundæ populi prope Canenessum fluuium ad Oceanum, olim Pictones dicti Plinio, Straboni, & Ptolomæo, Pictaui sunt Marcellino, hodie Poictours. Sarmatæ verò seu Poloni Taifalis erant commixti, vt de alijs est dictum.

40 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium à chora Parisios vsque choram paruum flumen in Belgis propè Rhenum Plinius[f] ponit. Hic ergo præfectus ab hoc flumine Parisios vsque per longa castra milites dispositos habebat.

f lib. 4. c. 15.

41 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium inter Remos & Ambianos prouinciæ Belgicæ secundę statiua habebat. Hi sunt in Belgis propè Morinos inter Tamudam & Phrudim fluuina, hodie sunt Flandri & Piccardi.

42 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium per tractum Segolaunorum castrametabatur. Segouela-

nos

Digitized by Google

a lib. 3.c.4.

nos Plinius, [a] in Narbonensi Gallia statuit propè Allobroges.

43 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium Lingonas tuebatur, de quibus supra.

44 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium Augustodunum custodiebat; est oppidum propè Lugdunum in Comenis situm montibus, hodie Austunt dictum. Itinerarium Augustudum vocat. Hoc præsidium erat in Lugdunensi.

præsidia 43. Classis 8. Peditum 3000.

Hi sunt Comites Duces, Tribuni, prefectique limitanei Occidētalis imperij supra in Ducibus pretermissi. Erant hec vltimo loco recitata presidia XLIII. Classes VIII. Numerus horum militū circiter 3000. Vt verò omnium summam colligamus in toto Occidente, que in Notitia nominantur, erant præsidia CCLXIX. quæ custodiebantur, à peditum 109700. & equitum 8300. Classes quoque XVIII. per diuersa Occidentis loca nauigabant, que vix minus sexaginta millibus hominum capere poterant. Inter predicta. Sub Magistro verò peditum erant legiones LXII. Auxilia LXV. que circiter 68000. fuisse conijcio. Equitū vexillationes XLI. quas octo millia equitum excelsisse puto. Reliquum est vt ad Clarissimorum insignia vltimo loco representata veniamus, que etsi supra in suis magistratibus sunt explicata, cum hic pro omnium exemplo ostendantur, pretermittenda non esse existimaui.

Totius Occidētis præsidia erant 269. In quibus peditum 109700. Equitum. 8300. Classis 18.

NOTITIA.
CONSVLARIS
CAMPANIAE.

NOTITIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri clarissimi Consularis Campaniæ.

Prouincia Campaniæ.

OFFICIVM *autem habet ita,*

PRINCIPEM *de officio præfecti prætorio Italiæ.*

Cornicularium.

Tabularios duos pro Numerario.

Adiutorem.

Commentariensem.

Ab actis.

Subadiuuam,

Exceptores, & reliquos cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis ceteri omnes Consulares ad similitudinem Consularium Campaniæ Officium habent.

DE INSIGNIBVS CONSVLARIVM. Cap. XCI.

COMMENTARIVM.

EXPLICITIS Spectabilibus, Notitia ad Clarissimos digreditur, inter quos primum locũ Consulares tenent, quorum insignia in Campaniæ consularis exemplari repręsentantur, aliorum enim symbola cõsularium eodem modo se habent. Hęc autem sunt amplum tribunal, in cuius medio mulier prouinciam referens, solio insidet, Virum habet Madrucianus codex, vt supra in Consulari Campaniæ explicui. Hic vero vt dignior, pro aliorum exemplari est positus, quod inter Consulares emineat: est enim Campania omnium Italiæ, & totius ferè Orbis fertilissima & opulentissima, vt supra est dictum. Romani Capuam, quod a se ad Annibalem Pœnum defecisset, iure curię priuarunt, præfectumq; eo loco duum virum ius dicturum mittebant, vt auctor est Festus,[a] sed postea principes illi decuriones cum magistratibus municipalibus restituerunt, Vlpianus[b] Labeo scribit, si mihi bibliothecã ita uendideris, si decuriones Campani mihi locum uendidissent, in quo eam ponerem, & per te stet, quominus id à Campanis impetrem, pręscriptis verbis, & ex uendito agere potero.

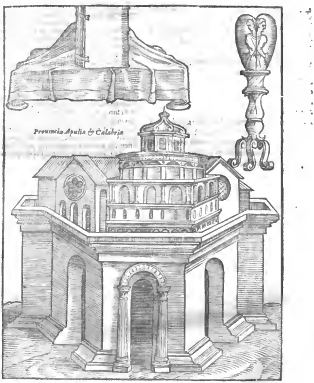
a in uer. præfecturæ.

b in l. Labeo scribit, de cont. emp.

Digitized by Google

N O T I T I A.

CORRECTOR APVLIÆ ET CALABRIAE.

N O T I T I A.

Sub iurisdictione viri Clarissimi Correctoris Apuliæ & Calabriæ.

Prouincia Apuliæ & Calabriæ.

PRINCIPEM ex eodem officio.

Cornicularium.

Tabularios duos.

Commentariensem.

Adiutorem.

Ab actis.

Subadiuuam.

Exceptores, & ceteros cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis.

Ceteri correctores ad similitudinem Correctorum Apuliæ & Calabriæ officium habent.

DE

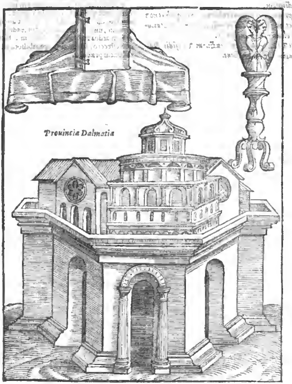
DE INSIGNIBVS CORRECTORVM. Cap. XCII.

COMMENTARIVM.

POST consulares inter Clarissimo sequũtur Correctores, qui nullum tribunal, aut prouinciæ imaginem habent, sed oppidũ tantum eam referentis effigiem. Librum quoque mandatorũ, & vultus Principum præferunt, queadmodũ supra in correctore Apuliæ & Calabriæ exposui, cuius insigniũ formã cæteri omnes correctores retinent. Hic enim corrector, qui solus est in Occidente tanquam dignior pro aliorum Correctorum exemplari ponitur: cum Apulia & Calabria solo fertilitate, & populorum frequentia nobilior habeatur. Liber mandatorum notas inscriptas habet, quibus Consulares carent.

NOTITIA.

PRÆSES DALMATIÆ.

NOTITIA.

Sub iurisdictione viri Perfectissimi præsidis Dalmatiæ.

Prouincia Dalmatia.

OFFICIVM autem habet hoc modo.

PRINCIPEM ex eodem officio.

Cornicularium.

Tabularios duos.

Commentariensem.

Adiutorem.

Ab actis.

Subadiuuam.

Exceptores, & ceteros cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis.

Ceteri Præsides ad similitudinem Præsidis Dalmatiæ officium habent.

DE INSIGNIBVS PRAESIDVM. Cap. XCIII.

COMMENTARIVM.

PRAESIDVM insignia se habent, ut Correctorum. Meum exemplar horum Codicem mandatorum viridi tectum sine notia ostendit. Manuscripti dorsum auratum cum illis habent, quas in Præside Dalmatiæ sum interpretatus; nec in alio à Correctoribus, quàm in notis Præsides differre videntur. Credo autem insignia Præsidum à Dalmatiæ præside desumi, quià is est perfectissimus, & clarissimis inferior. Si ergo Correctorum insignia gerunt perfectissimi, magis alij præsides Clarissimi gestabunt.

His Notitiam imperij Romani pro ingenij mei tenuitate interpretari sum conatus, quod opus cùm sit omnium obscurissimum, & ignotis antiquitatibus plenum, mihi forte erranti ignoscendum erit, nec votum ardua audendi damnandum. Nam si aliud non effecero, saltem alijs probabiliora dicendi occasionem præbebo.

Digitized by Google

Magister peditum in præsenti Occidentis imperabat.
- Legionibus palatinis XII.
- Auxiliis LXV.
- Legionibus Comitatēsibus XXXI.
- Pseudocomitatensibus XVIII.

Quæ omnia simul possunt efficere numerum. $\frac{68}{M}$ D. i. 68500.
His accedunt XXXVI. Præfecturæ & VII. Tribunatus, qui efficiunt. $\frac{39}{M}$ D. i. 39500.

Et omnes simul iuncti constituerent peditum. $\frac{108}{M}$ 108000.

Magister equitū per Gallias habet.
- Legiones XXI.
- Auxilia XVII. seu.
- Peditum. $\frac{16}{M}$ C i. 16100.
- Equitum. $\frac{2}{M}$ CCCC. i. 2400.

Comes Africæ limitan.
- Præsidia XVI. seu.
- Peditum $\frac{4}{M}$ i. 4000.
- Equites DCCC.

Comes Tingitaniæ, limitan.
- Præsidia VIII. seu.
- Peditum. $\frac{3}{M}$ i. 3000.
- Equites. C.

Comes Litoris Saxonici.
- Præsidia IX. seu.
- Peditum. $\frac{2}{M}$ CC. i. 2200.
- Equites. CC.

Comes Britanniæ.
- Peditum. $\frac{3}{M}$ i. 3000.
- Equites DC. i. 600.
- Equitum vexillatio, & legio non est sub Magistris.

Comes limitum Italiæ.
- Pedit.
- Equit.

} supra relati.

Comes Argentoratensis.
- Præsidium I. seu.
- Pedites M. i. 1000.

Comes Illyrici.
- Pedites. $\frac{10}{M}$ i. 10000.
- de quibus suprà.

Comes Hispaniarū.
- Præsidia
- Pedites

} infrà ponentur.

Dux, & Præses Mauritaniæ.
- Præsidia VIII. seu.
- Peditum. $\frac{1}{M}$ DI. i. 1600.
- Equites CCCC.

Dux Prouinciæ Tripolitanæ.
- Præsidia XIIII. seu.
- Peditum. $\frac{2}{M}$ DCCC. i. 2800.

Dux Pannoniæ II.
- Præsidia XXVI. seu.
- Equit. MDCCC. i. 1800.
- Peditum. $\frac{5}{M}$ i. 5000.
- Classes IIII.

Dux Valeriæ Ripensis.
- Præsidia XXXV. seu.
- Equitum MM. i. 2000.
- Peditum. $\frac{6}{M}$ i. 6000.
- Classis I.

Dux Pannoniæ primæ, & Norici Ripensis.
- Præsidia XXVII.
- Classes IIII.
- Equitum. MD. i. 1500.
- Peditum. $\frac{7}{M}$ i. 7000.

Dux Retiæ primæ, & secundæ.
- Præsidia XVIIII. seu.
- Equites D. i. 500.
- Peditum. $\frac{8}{M}$ i. 8000.

Dux Prouinciæ Sequanici.
- Præsidium I. seu.
- Pedites CCC.

Dux Tractus Armoricani.
- Præsidia X. seu.
- Peditum. $\frac{9}{M}$ i. 9000.

Dux Belgicæ Secundæ.
- Præsidia III. seu.
- Equites C.
- Pedites D.
- Classis I.

Dux Germaniæ primæ.
- Præsidium I. seu.
- Pedites D.

Dux Britanniarum.
- Præsidia XXXVII. seu.
- Peditum. $\frac{14}{M}$ i. 14000.
- Equites DCCCC. i. 900.

Dux Mogontiacensis.
- Præsidia XI. seu.
- Peditum. $\frac{6}{M}$ i. 6000.

Præpositura Magistri militum præsentalis à parte peditum in Italia.
- Classes VIII.
- Præsidia XLIII. quæ sunt infrascripta.

In Italia.
- Præsidia XVII. seu.
- Peditum. $\frac{8}{M}$ i. 8000.

In Gallia Ripariensi.
- Præsidia II. seu.
- Pedites C.

In Prouincia Nouempopulana.
- Præsidium I. seu.
- Pedites CCCC.

In prouincia Lugdunēsi
- Præsidia XVII. seu.
- Peditum $\frac{9}{M}$ i. 9000.

In Hispania.
- Præsidia VI. { Præfectura I. Tribunatus. V.
- Peditum. $\frac{7}{M}$ i. 7000.

De

De rebus bellicis præfatio.

POST Notitiam incerti auctoris libellus fortè ad Valentinianum & Theodosium Principes dirigitur, in quo in primis augendi ærarij, & conseruandæ a furto monetæ ratio exponitur: illud in primis fore promittitur si ab immoderatis largitatibus Princeps abstinuerit, à qua etiam Tacitus cauendum monet. Postquam enim Othonem vt liberalem commendauit, hæc virtus, inquit, in Principe laudanda est, sed si modum non habeat, affert exitium. Milites, quoque vbi ad quinque vel plures annonas peruenerint, idest quintuplex stipendium obtinuerint, honesta missione dimitti suadet, vt Principis, ait, ærariû immoderatis sumptibus subleuatum, alijs impensis faciendis sufficiat. Ad prohibendam verò pecuniæ subtractionem, monetas in insulis procul à continenti vetat percuti; ita enim vẽdendi auri-opificibus adimetur occasio. Exemplumque cudendæ pecuniæ tribus numismatis expressum Principis vultum habentibus repræsentat. Horum vnum in aduersa parte hominem flagro asinum cædentem habet. Is est Imperator, qui se Barbaros verberibus ad deditionem, & seruiendum compulsurum significat. Aliud simili argumento virum thorace indutum ostendit: qui sinistra hominis nudi supplices manus tendentis mentum apprehendere, & dextra alapis cędere videtur. Alio Princeps solio insidens, dextra sceptrum gerit, læuamque velut oppressos subleuaturus porrigit. Hæc monetarum argumenta pro aliarum exemplo ponuntur. Monet denique, vt viri integri prouinciarum administrationi præficiantur, qui subiectos populos non diripiant, quemadmodum de hoc extat Theodosij & Valentiniani AA. rescriptum.[a] Quasdam deinde bellicas machinas, & tormenta ostẽdit, quibus acies hostium facilius profligentur; inter quę est Balista quadrirotis, latè à Marcellino[b] descripta, de qua supra disserui.[c] Demonstrat & Currodrepani exemplar. His nouum addit pontem, ex inflatis vtribus consuendum, & ad flumina paludesque traijciendas commodum, quem iumenta quinquaginta quocunque facile ferrent. Scogefron appellat, sed legendum, ascogephyra idest pons vtrum. Postremò adijcit velocissimum Liburnarum genus, quas nauibus decem præualere affirmat Zosimus,[d] Liburnas, inquit, vocant ab oppido quodam in Italia sito nominatas, vbi primum ad eam formam factæ fuerunt. Videntur autem non minus veloces esse, quàm quæ quinquaginta remis aguntur, sed multum a triremibus superari, quæ longo iam tempore conficĩ desierunt. Hæc ille. Hæ prælijs aptiores visæ, quòd bello Actiaco Victoriam Augusto dederint. Vegetius,[e] Augusto, inquit, dimicante, Actiaco bello, cũ Liburnarum auxilio pręcipuè victus esset Antonius, experimento tanti certaminis patuit Liburnarum naues ceteris aptiores. Ergo similitudine, & nomine vsurpato earũdem instar classem Romani Principes texuerunt. Liburnia namque Dalmatiæ pars est Andecrinæ subiacens ciuitati, cuius exemplo nunc naues bellicæ fabricantur, & appellantur Liburnę. Earum verò magnitudinem infra[f] describit, minimę, inquit, Liburnę remorum habent singulos ordines, Maiores, binos; idoneę mensurę ternos: vel quaternos, interdum quinos sortiuntur remigum gradus. Nec hoc cuiquam enorme videatur, cum in Actiaco bello longe maiora referantur concurrisse nauigia, vt senorum etiam & vltra ordinum fuerint. Ea quibus patet has Liburnas bobus versatiles rotas agentibus impulsas ab illis remis actas longè diuersas fuisse. Post hęc balista fulminalis ostenditur; Deniq; bellico apparatu demonstrato, erigendi limitis formam tradit, in Notitia explicatam. Postremo cum contraria essent iura & confusa, ad ea expurganda, in decentemque consonantiam redigenda Principẽ excitat, quod Iustinianus postea pręstitit, & ante Theodosius in rescriptis Principum in codice Theodosiano ordine compositis egerat. Hęc omnia in scrinium memorię relata, & diu conseruata fuisse puto, vt cum opus fuisset, in promptu ad manum haberentur, nec facilè amitti possent. Quare huic libro Notitię sunt adiecta, cuius pars ex eodem scrinio prodibat. Sed alijs nunc tormentis bellicis inuentis, cum hęc minus vtilia videantur, in his interpretandis immorandum non esse censui.

F I N I S.

[a] In l. 6. C. ad L. Iuliam repetundar.

[b] lib. 23. & Vegetio lib. 4. c. 24.

[c] in Balistariis, sub Magistro militum per Orientem.

[d] lib. 5.

[e] lib. 4. c. 33.

[f] cap. 39.

D E
MAGISTRATIBVS
M V N I C I P A L I B V S,

Et corporibus artificum

L I B E L L V S.

E O D E M P R AE S T A N T I S S I M O
I V R E C O N S V L T O.

GVIDO PANCIROLO AVCTORE.

A D S E R E N I S S I M V M P A R M AE,
& Placentiæ Principem
R A I N V C I V M F A R N E S I V M.

V E N E T I I S,
Apud Franciſcum de Franciſcis Senenſem. 1593.

SERENISSIMO PARMÆ, ET PLACENTIAE PRINCIPI

RAINVCIO FARNESIO

Domino quàm maximè colendo.

CIVITATES humano generi ſemper neceſſarias fuiſſe conſtat, Sereniſſime Princeps; cum enim ſoli ſine Imperio & Lege per ſyluas more ferarum homines vagarentur, à nullo cohibiti per omne ſcelus impunè in obuios craſſabantur; ipſi quoque multarum rerum indigi, plura incommoda, pluresque calamitates ſuſtinebant. Cainus, vt ſacræ narrant litteræ[a] primus eos ad communem vitæ ſocietatem hortatus, certo loco coactos mœnibus cinxit, iiſdemque vti Legibus & Præfecti iuſſibus parere ſuaſit. Hoc modo multi ex propinquitate noti, ac familiares facti, ſibi inuicem opem tulerunt, ac neceſſarijs ſubminiſtratis ab externorum etiam violentia ſe tutos fecerunt. Itaque vrbium cognita vtilitate, Reſpublicæ quaſi res populi ſunt appellatæ, quemadmodum Scipio apud Ciceronem in libro de Republica deſcribit, & D. Auguſtinus de Ciuitate Dei recitat.[b] Et ciues definiti ſunt, eſſe cœtus multitudinis iuris conſenſu, & vtilitate communionis ſociatus. Iuris autem conſenſus exigitur, quia ſine iuſtitia, quæ à iure pendet, non poteſt eſſe Reſpublica. Id aliarum regionum ſapientes conſpicati, proximos & ipſi ad eandem ſocietatem ſunt adhortati, inter quos duo celebrantur, Orpheus & Amphion, qui dulci teſtudinis ſono alter feras ad ſe traxiſſe, hoc eſt agreſtes homines demulſiſſe, & ad ciuilem cultum traduxiſſe, alter ſaxa mouiſſe, & Thebas ædificaſſe, ideſt duros, rudeſque ciues mores docuiſſe fertur, quod Poeta[c] hoc carmine ſignificauit.

a Geneſ.4.

b lib.19.cap.21.

c Horat. in poetica.

Syluestres homines ſacer interpreſque Deorum
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidoſque Leones,
Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet.

Ceterum, quia, vt ait Pomponius,[d] fruſtra iura populis dicerentur, niſi eſſent in ciuitatibus, qui ea cuſtodirent, & in officio ciues continerent, magiſtratus creari oportuit, qui præcipuam huius rei curam haberent. Porro hi pro locorum, & populorum conſuetudine varij fuerunt. Alibi enim reges[e] alibi à populo, vel curia electi hoc munus obiuere. Romæ expulſis regibus, populus conſules, prætores, aliosque ius dicentes creauit, quod Athenis, aliiſque in vrbibus liberis obſeruabatur. Plurimæ vero ciuitates à Romanis ſubactæ, eorum exemplum ſecutæ, quædam Romæ facta ſunt ſimulacbra, quemadmodum enim ibi Senatus vrbem regebat, ſic illæ ſuam curiam habuere, quæ magiſtratus, curatoreſque publica

d l.2.§. poſt originem, de orig.iur.

e d.l.2.§.qd ad magiſtratus.

Digitized by Google

In Prouincia Gallia Riparensi.

PRAEFECTVS *Classis fluminis Rodani Viennæ, siue Arelati.*

PRAEFECTVS *Classis Barcariorum Ebruduni Sapandiæ.*

PRÆFECTVS *militum Musculariorum Massiliæ Græcorum.*

TRIBVNVS *cohortis primæ Flauiæ Sapaudiæ Calaronæ.*

In Prouincia Nouempopulana.

TRIBVNVS *cohortis Nouempopulanæ Lapurdo.*

In Prouincia Lugdunensi prima.

PRÆFECTVS *Classis Araricæ Caballoduno.*

In Prouincia Lugdunensi Senonia.

PRÆFECTVS *Classis Anderetianorum Parisiis.*

In Prouincia Hispaniæ Gallecia.

PRÆFECTVS *Legionis septimæ geminæ Legione.*

TRIBVNVS *cohortis secundæ Flauiæ Pacatianæ Pætaonio.*

TRIBVNVS *cohortis secundæ Gallicæ ad cohortem Gallicam.*

TRIBVNVS *cohortis Lucensis Luco.*

TRIBVNVS *Cohortis Celtiberæ Brigantiæ, nunc Iuliobriga.*

In Prouincia Tarraconensi.

TRIBVNVS *cohortis primæ Gallicæ Veleia.*

PRÆFECTVS *Lætorum Teutonicianorum Carnunto Senoniæ Lugdunensis.*

PRAEFECTVS *Lætorum Batauorum & Gentilium Sueuorum Baiocas, & Constantia Lugdunensis secundæ.*

PRÆFECTVS *Lætorum Gentilium Sueuorum Cenomannos Lugdunensis tertiæ.*

PRÆFECTVS *Lætorum Francorum Redonas Lugdunensis tertiæ.*

PRAEFECTVS *Lætorum Lingonensium per diuersa dispersorum Belgicæ primæ.*

PRÆFECTVS *Lætorum Actorum Epuso Belgicæ primæ.*

PRAEFECTVS *Lætorum Neruiorum Fanomantis Belgicæ secundæ.*

PRAEFECTVS *Lætorum Batauorum Nemetacensium Atrabatis Belgicæ secundæ.*

PRÆFECTVS *Lætorum Batauorum Contraginensium Nouiomago Belgicæ secundæ.*

PRAEFECTVS *Lætorum gentilium Remos, & Siluanectas Belgicæ secundæ.*

PRAEFECTVS *Lætorum Lagensium prope Tungros Germaniæ secundæ.*

PRAEFECTVS *Lætorum Gentilium Sueuorum Aruernos Aquitaniæ primæ.*

Item in Prouincia Italia.

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium Apuliæ & Calabriæ.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium per Brutios, & Lucaniam.*

Item in Prouincia Italia Mediterranea.

PRÆFECTVS *Sarmatarum gentilium Forofuluiensi.*

PRÆFECTVS *Sarmatarũ gentiliũ Opitergio.*

PRÆFECTVS *Sarmatarũ gẽtilium Patauio.*

PRÆFECTVS *Sarmatarũ gentilium Veronæ.*

PRÆFECTVS *Sarmatarũ gentiliũ Cremonæ.*

PRÆFECTVS *Sarmatarũ gentiliũ Taurinis.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium aquis siue Tertonæ.*

PRAEFECTVS *Sarmatarũ gẽtiliũ Nouariæ.*

PRAEFEC. *Sarmatarium gentiliũ Vercellis.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium regionis Samnitis.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium Bononiæ in Aemilia.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium Quadratis & Eporizio.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium in Liguria Pollentiæ.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum, & Taifalorum gentilium Pictauis in Gallia.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium a Chora Parisios usque.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium inter Remos, & Ambianos Prouinciæ Belgicæ secundæ.*

PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium per tractum Segolaunorum.*

PRAEFECTVS *Sarmatarũ gentiliũ Lingonas.*

PRAEFEC. *Sarmatarũ gentiliũ Augustodunũ.*

COMMENTARIVM.

POST Comitum & Ducum Limitaneorũ copias, Notitia quasdam Italiæ, Galliarum, & Hispaniæ præposituras, hic summatim colligit; quibus nec Comites Italiæ, aut Hispaniarum, sed solus, vt videtur, Magister peditum imperabat, & ideo vltimo loco hic explicandæ fuere reseruatæ. Sunt autem Præfecturæ Classium VIII. militum XXXVI. Tribunatus VII. Præfecturæ, inquit, Constantinus Porphyrogenneta, ª erant mille, & aliquando 500. milites, vnde cum tribunatibus forte efficiebant circiter mullia peditum 30. His aliæ Lætorum & Sarmatarum præfecturæ subnectuntur. Videntur autem prima fronte confuse & sine ordine disponi, cũ primo Italiæ, deinde Galliarum, mox Hispaniarum rursus Galliarum, Belgicæque atque Italiæ, ac denuo Galliarum præfecturæ recitentur. Verum nihil temere, sed cuncta suo ordine narrantur. Italiæ enim vt dignioris quatuor classiũ præfecturæ præcedũt, & vna militũ Italicorũ Rauennæ, vbi Imperator residebat, degentiũ. His subnectuntur q̃ in Gallijs, & Hispanijs merebãt, demum

ª de thematib.

demum Lætorum & 52. Sarmatarum legiones latè per præfatas prouincias dispositæ, nè separentur, vnico recensentur contextu. Prius igitur Lætorum, prout in Gallijs. Belgicaque prima & secunda & Germania prima dispositæ erant; deindè Sarmatarum prout per Italiam, & Gallias, Belgasque & ipsæ diuisæ reperiebantur, præfecturæ explicantur. Non ergo per saltus, sed hoc ordine cuncta traduntur. Læti ex Lætis Galliæ populis contracta in sua prouincia merebant. Zosimus, [a] Magnentius, inquit uix erat apud Lætos, quæ Gallica natio est: Hæc ille. Sarmatas notum est Polonos, & his proximas gentes esse;. Hæ copiæ nullibi supra sunt nominatæ, ibi enim sub magistris legiones, auxiliaresque, atque equitum turmæ in Occidentis prouincijs extra præsidia militantes recitantur. Hic præsidiorum aut legionum præfecturæ sub solo Magistro peditum, non cum Comitibus, aut Ducibus merentes numerantur, quæ omnes erant numero XLIIII. & Tribunatus VII. Hoc modo. Præfecturæ Italiæ XX. Galliarum XXIII. & Tribuni cohortium II. Hispaniarum præfectura I. & Tribuni cohortium V. qui omnes sunt, Præfecti XLIIII. & Tribuni VII. Ac simul LI. præposituras constituebant. Ex XX. uerò Italiæ Præfectis, quatuor totidem Classibus præerant; itaque XVI. ibi præsidiorum Præfecti remanebant. Ex XXIII. quoque Galliæ Præfectis itidem quatuor totidem Classes regebant; vnde XIX Præfecti præsidiarijs legionibus, seu earum partibus imperabant: Quare præter octo Classes quatuor Italiæ, & Galliarum quatuor, in Italia erant XVI. præsidiorum Præfecturæ; in Gallijs & Hispania XX. quæ iunctis tribunis VII. faciunt præsidia XLIII. & circiter XXX. millia peditum effecisse diximus, ita uerò hæ copiæ erant dispositæ.

a lib. 3. ad finem.

Classes 8. peditum 3000.

Præsidia 43.

In Prouincia Venetia inferiore

1 PRAEFECTVS Classis Venetum Aquileiæ stationem habebat. Venetiæ regio ab Athesi vsque ad Timauum extenditur, & hæc in superiorem & inferiorem diuiditur; à Natisone, uel, ut alij volunt, Tilia uento citrà superior uocatur; ultra inferior Venetia, ubi classis cum Præfecto Aquileiæ morabatur, quam Augustus victo apud Actium promontorium M. Antonio instituit. Eius enim triremes captas, cum valido remige ad forum Iuliense misit, ut Tacitus [b] scribit. Præter has, centum & amplius nauium erat Classis in Danubio seu Limite Mysiaco & Scythico, [c] & alia in Britannia: Aquileia verò ciuitas, vbi Venetum classis morabatur, est in foro Iulij, olim post Romam prima in Italia, nunc diruta, de qua Plinius, Ptolomæus, Strabo, & alij. Aculeiam uocat Stephanus, colonia est in Vespasiani numo.

b lib. 4.

c l. 1. C. Theo. de lus. Danub.

In Prouincia Flaminia.

2 PRAEFECTVS Militum iuniorum Italicorum Rauennæ degebat. erant pars legionis Italicæ.

3 PRAEFECTVS Classis Rauennatium cum curis eius de ciuitate Rauennę. Augustus præter Venetam alias duas classes, alteram apud Misenum, alteram apud Rauennam instituit, ut ea maria tuerentur, præter rostratas naues, quæ Galliæ litus defendebant. Tranquillus, [d] classem, ait, Miseni & alteram Rauennæ ad tutelam superi & inferi maris collocauit: idem Tacitus latius ijs uerbis esplicat. [e] Italiam, utroque mari duæ classes Misenum apud & Rauennam, proximumque Gallijs litus rostratæ naues præsidebant, quas Actiaca victoria captas Augustus in opidum Forouliense miserat valido cum remige. Hæc ille. Hanc illustrem Foroiulensium coloniam idem alibi appellat; [f] unde ortum scribit Iulium Agricolam, & Valerium Paulinum [g] Flaminiæ consularem, [h] sed impios sæuum. Eam coloniam à C. Iulio Cæsare deductam tam eius nomen, quàm numi indicant.

d in August. c. 49

e in [illegible]

f in uita Iulij Agricolæ.

g Tacit. lib. 19.

h Martyrolog. 28. April. 19. Iulij.

Quod uerò Notitia subijcit, 'Cum curis de ciuitate Rauennę. intelligit veredarios, quibus ad classem necessaria ex ciuitate Rauennę celeriter extrahebantur, curas enim cursum publicum uocat Constantinus. [i] Ad curas, inquit, agendas, & cursum illi exeant, quos ordo militię uocat. Idem A. ad Taurum P. P. [k] Agentes, ait, in rebus in curis agendis, & euectionibus publici cursus inspiciendis, nostrorum memores preceptorum esse credimus. Hic igitur curæ pro cursu publico accipiuntur. Huius enim classis Prefectus equis & rhedis cursus publici ciuitatis Rauennę ad expedienda classis necessaria utebatur. unde curiosi uocantur qui presunt cursui publico. [l] posset etiam curas appellare curatores, qui commeatum, & necessaria ad classem procurabant, uel ipsas classis necessitates prout accipiuntur in actis martyrum sub Diocletiano Imperatore [m] uincite inquiūt ferro manus ac pedes illius, nec dimittatis aliquem curam ei apponere, id est, ad uictum necessaria. De hac classe & altera in portu Misseno ita vegetius. [n] Apud Misenum, inquit, & Rauennam singulæ legiones Romani nominis cū classibus stabant, nè longè a tutela urbis abscederent, & cum ratio postulasset, sine mora, sine circuitu ad omnes mundi partes nauigio peruenirent. Nā Misenatium classis Galliam, Hispanias, Mauritaniam, Africam, Aegyptum, Sardiniam, atque Siciliam habebat in proximo. classis autem Rauennatium epirum, Macedoniam, Achaiam, Propontidem, Pontum. Orientem petere directa nauigatione consueuerat; quia in rebus bellicis celeritas plus solet prodesse quam uirtus. idem alibi. [o] liburnis autem, quæ in campania stabant, Prefectus classis Missentium preerat. eæ uerò, quę in Ionio mari locatę erant, ad Prefectum classis Rauennatium pertinebant, sub quibus erant deni Tribuni per cohortes singulas constituti. Hęc uegetius. Ex quibus uerbis liquet liburnas à classibus diuisas in Campania & Ionio mari nauigasse.

i in l. 1. C. de offi. magi. officio.

k in l. 2. C. de curiosis.

l toto ti. C. de curiosis, lib. 12.

m apud cæsarem baronum an. 290

n lib. 4. cap. 33.

o cap. 3.

In Prouincia Liguria.

4 PRAEFECTVS Classis Comensis cum curis eiusdem ciuitatis Como presidet. Hęc classis per lacum larium uulgò Comi uocatum nauigabat. Nouum comum a Tranquillo nominatur: Colonia Romanorum est apud Straboem: Curę ciuitatis Comi sunt; equi, & rhedę currentes in ea urbe dispositę, uel alia ad classem necessaria, ut supra de curis Rauennę est dictum. [p] Huius ergo classis Prefectus presest in Comi ciuitate, quę tum erat in liguria.

p in l. 2. C. de curiosis.

In prouincia Campania.

5 PREFECTVS Classis Misenatium Miseno qui est mós circa Neapolim, in cuius magnifico portu tunc classis statione habebat. Misenum oppidum uocat Ioseph. [q]

q lib. 19. antiqui cap. 1.

In prouincia Gallia Riparensi.

6 PRAEFECTVS Classis in flumine Rhodani Viennę siue Arelati residebat; hoc dicit quia utrobique stationem habebat: Viēna est in superiori parte Rhodani, non longe Lugduno: à Cretensibus, inquit Stephanus, ędificata, est a uirgine Vienna, quę ibi salrâs obijt, appellata. Legitur in Neronis numo VIENNA LEG. VII CLAVDIA. Viennensem Galliam vocat Ammianus, in qua Massilia est & Arelate urbs, uulgò Arles uocata, in ostio fluminis Rhodani, ubi mare ingreditur: iure nominata. Colonia [r] Romanorum est Ptolomęo. Arelatena Sextanorum Plinio. Vetus est inscriptio COL IVLIA PIA ARELATE. A ripis uero horum fluminū ubi classes stabant, Gallia Ripariensis est appellata, unde Ripenses milites. [s]

r in l. habebat. ff. de instit. l. patronus §. 2 ff. de leg. 3. l. 5. & 6 C. Th. de appell.

s in l. 4. C. T. de ueteranis.

7 PRAEFECTVS classis Barcariorum forte legendum Braccariorum, à Bracca vrbe Lusitaniæ, residebat Eorudum Sapaudiæ: Eborodunum Ptolomæus, Caturigum oppidum in Alpibus Grais appellat. Ebredunum Itinerarium. Hæc classis Eburoduni, vel vt hic scribitur Ebruduni stationem habebat, & per Rhodanum, & lacum Lemannum excurrebat, qui nunc Losanæ vocatur, & est in Sabaudia, ubi olim Allobroges. Si legimus Barcariorum, hanc classem ex barcis constitisse dicemus. Est autè barca genus minoris nauigij, quod onerarijs nauibus inseruit. Isidorus. [a] Barca est, inquit, quæ cuncta nauis commercia ad littus portat. Hæc merces in pelago propter nimias vndas suo suscipit gremio. Vbi autem appropinquauerit portui, reddit vicem barca naui, quam accepit in pelago. De hac ita Paulinus [b] his verbibus. Vt mox salubri barca perfugio foret, Puppi superstes obrutæ. In actis S. Afræ rogauerunt descendentes de barca, vt se transferrent, vbi hæc Velserus annotauit.

a lib. 19. etymo. cap. 1.

b Cyter. Giral. de re nauti.

8 PRAEFECTVS militum Muscularioru degebat Massiliæ Græcorum, Musculatij dicti sunt a Musculo machina, qua tecti, fossas oppidorũ complanabant, cuius sæpe Cæsar meminit. Hi pedites Massiliæ morabantur, quæ vrbs est citra ostiũ Rhodani in ora maris. Massilia Græcorum Phocensium a Plinio appellatur, quia ab his condita fuit. D. Hieronymus, [c] Massiliam & ipse à Phocensibus conditam scribit, quos trilingues fuisse, idest Græcè, Latinè, & Gallice locutos, M. Varro refert. Gymnasiũ Græcarum litterarum nobile secundum Athenas ibi floruisse Strabo memorat. Nomen vrbi nauis gubernator, inquit Stephanus, dedit; qui eo appellens, piscatori iussit, vt funem nauis ligaret, μάσσαι enim Aeoles dicunt ligare, & ἁλιεὺς est piscator. Massaliam verò pro Massilia, Ptolomæus & Eustachius nominant.

c in epistol. ad Galatas.

1 TRIBVNVS cohortis primæ Flauiæ, Sapaudiæ Caiarone statina habebat.

In prouincia Nouempopularia.

2 TRIBVNVS cohortis Nouempopulanæ Lapurdo præsidebat. De Nouempopulis Pyrenæi radices incolentibus, supra dixi.

In prouincia Lugdunensi prima.

9 PRAEFECTVS classis Araricæ, Ararim Sone vulgo dicunt. Is supra Allobroges ad Occidentem fluens Rhodano, vbi est Lugdunum, commiscitur, Classis Caballoduni stationem habebat: Ptolomæus Caballinum ponit in Lugdunensi oppidum Cæsar [d] Cabilonum, & Cauillonum, vulgo Cublon. Itinerarium hic legionem XIIII. locat.

d in 7. belli ciuil.

In prouincia Lugdunensi Senonia.

10 PRAEFECTVS classis Andereciarorum Parisijs. Hæc prouincia est ultra Hemenum, montem inter Sequanam, & Ligerim. Classem uerò Parisijs stationem habētem, Andereciani milites tuebantur, de quibus supra dixi: ipsa per Sequanam fluuium Seine vulgo nuncupatum nauigabat.

In prouincia Hispaniæ Gallecia.

11 PRAEFECTVS Legionis septimę Geminę Legione: itinerarium habet ad Gallicias ad Legionē VII. Geminam Gallecia est vltra Duriam amnem, vsque ad Nerium Promontorium, quod caput finis terræ vulgo vocatur, vbi Septima Gemina legio cũ suo Præfecto residebat. Ptolomæus Geminicam legionem septimam pro Gemina appellat. Vnde vrbs legio dicitur prope Augustam Asturicã, vulgo Leonem appellãt, quasi Legionē. Legisa est Itinerario.

3 TRIBVNVS cohortis secundæ Flauiæ Pacatianæ, à Pacatia vrbe Mauritaniæ appellata, Pætaonij morabatur. Ptolomæus & Itinerarium Petauonium vocant, vrbem in Hispania Tarraconensi.

4 TRIBVNVS cohortis II. Gallicæ ad cohortem Gallicam, ita locus ab ipsa cohorte est dictus.

5 TRIBVNVS cohortis Lucēsis, Luco pręsidebat, prope Flauiũ Brigantiũ. Lucus Augusti vrbs est e pulenta, nunc Lucensis dicta, vnde hæc cohors denominatur. Est etiã Lucus Asturũ Oceano propinquus.

6 TRIBVNVS cohortis Celtiberæ, ex Celtiberis conflatæ, statina habebat Brigantiæ nunc Iulio brigæ Coleniam Ptolomæus & Plinius appellant. Celtiberi Hispaniæ populi, quasi ex Celtis, & Iberis commixti, nunc Bucaini vocantur.

In prouincia Tarraconensi.

7 TRIBVNVS cohortis primæ Gallicæ degebat Veleiæ, Veliam nominat Ptolomæus. Itinerariũ Beleiam, Stephanus Belonem, olim Iulia, nunc Belia dicitur Caristorum oppidum, Helia Plinio: Situm est ad mare Balearicum prope Cordubam. Notitia præsidijs Hispaniarũ expositis, ad Gallias reuertitur ne duas legiones disiungat, Lætorũ scilicet & Sarmatarum, qui cum plurimi essent proprium catalogum meruerunt. Lætos verò prius recenset.

In prouincia Lugdunensi secunda, & tertia.

15 PRAEFECTVS Lætorum Teutoniciarorum præerat Carnuntio Senoniæ, seu IIII. Lugdunensis. Ex Lætis Galliæ populis Lætos milites extractos fuisse diximus. Teutoniciani vero sunt nuncupati, quia Teutonicis mixti erant, vt & sequentes Læti Batauí, & alij huiusmodi. Zosimus [e] scribit Valentinianum maximam iuuenum multitudinem, tum de Barbaris Retiæ accolis, tum de subiectarum imperio Romano gentium agricolis collegisse, & Numeris militaribus adscripsisse.

e lib. 4.

13 PRAEFECTVS Lætorum Batauorum, & Gentilium Sueuorum Baiocas, & Constantiæ Lugdunensis secundæ excubabat. Baiocensium ciuitas a Ptolomæo statuitur ad Sequanam; Baiocasses vocat Ausonius, Baiocas Sidonius, [f] vulgo Baicus, nec longe ab ea est Constantia, a Constantio cognominata in secunda Lugdunensi. Constantia castra in Gallijs ponunt Marcellinus & Itinerarium. Duobus his in locis ex diuersis gentibus collecti hi milites sub vno Præfecto statina habebant. Gentiles verò dicebantur Barbari, qui non erãt imperio Romano subiecti, & Idolatræ. & Theodosius A. [h] Duces, inquit, militum, & præcipuè quibus gentes, quæ maxime cauendæ sunt, appropinquant, in ipsis limitibus commorari præcipimus. & Valentinianus. [i] Nulli, inquit, prouincialium cum Barbara sit uxore coniugium, nec vlli Gentilium prouincialis fœmina copuletur.

f 4. epist. ad Luconium.

g in l. a leg. tis f. C de uect. gal & commiss.

h in l. fin. C. de esf. milit. indic.

i in l. 1 C.T. de nupt. Gentil.

14 PRAEFECTVS Lætorum Gentilium Sueuorum Cenomannos Lugdunensis tertiæ incolebat, Cenomannos in Lugdunensi Gallia Plinius, & Ptolomæus ponunt, apud quos hi milites degebant. Vetus codex legit, Sueuorum & cenomannos, forte cenomannorum.

15 PRAEFECTVS Lætorum Francorũ Redonas Lugdunensis III. tuebatur, a Cæsare & Ptolomæo inter Armoricos iuxta Ligerim fluuium Redones ponuntur. Franci erant, Germaniæ populi, qui Retiam incolebant, & demum Gallias occuparunt, ex quibus hi milites sunt lecti. Auctor est Tacitus [k] cohortem Lugduni præsidio fuisse, cuius nulla in Notitia memoria habetur. Ansegaunus, inquit, Acilius Auiola excita cohorte, quæ Lugduni præsidium agitabat, coercuit, & alibi [l] Italicam legionem cũ ala Taurina in Lugdunensi sede scribit. & cohortes 18. Lugduni hyberna habuisse. Legio, ait, Italica, & ala Taurina abductæ cohortes XVIII. Lugduni solitis ibi hybernis relinqui placuit.

k in tertio.

l lib. 19.

In

In prouincia Belgica prima & secunda.

16 PRAEFECTVS Lætorum Lingonensium per diuersa dispersorum Belgicæ primæ Ligones olim ligones nominabantur, populi Belgicæ primæ quemadmodum scribit Ptolomæus, qui Longones appellat. Cæsar inter Celtas locat. Itinerarium in prima Lugdunensi.

17 PRAEFECTVS Lætorum Astorum Epuso Belgicæ primæ præerat. Hi ex Gallijs, & Astorum Hispaniæ oppido, quod nunc Handix dicitur, erant collecti, & in loco Belgicæ primæ Epuso dicto, habitabant. Epusius vicus est Itinerario. Astæ Plutarcho.[a] est nomen regionis in Peloponnesso; vnde hi possent esse contracti.

a in Demetrio.

18 PRAEFECTVS Lætorum Neruiorum Fanomantis Belgicæ secundæ degebat. De his militibus supra est visum. Fanomartis est apud Itinerarium, schedam Volseri, & alios, ad Scaldim fluuium, ita vt hanc lectionem veriorem putem.

19 PRAEFECTVS Lætorum Batauorum Nemetacensium Atrabatis Belgicæ secundæ residebat. Bataui seu Hollandi erant cum Nemetanis ex Germania prima delectis militibus permixti. Vnde Bataui Nemetacenses vocabantur, Atrebatum verò regio, nunc Artoijs dicitur.

20 PRAEFECTVS Lętorum Batauorum Contraginensium, Nouiomago Belgicæ secũdæ præsidebat. Aginum Ptolomęo, Itinerario, & Ausonio est in Belgis oppidum. Contra Aginum habet Itinerarium, sed credo legendum contra Aginum; vnde milites Contraginenses sunt appellati. A Reginea etiã oppido Belgici in scheda Volseri possent denotari. Nouiomagus verò est oppidum Belgicæ inter Suessam, & Ambianos Itinerario, quod hic leginnem XVIII. locat. Scheda Volseri ad Rhenum ponit.

21 PRAEFECTVS Lætorum Gentilium Remos, & Siluanectas Belgicæ secundæ, seu Remos Belgas, iuxta fluuium Sequanam tuebatur.

22 PRAEFECTVS Lætorum Lagensium propè Tungros Germaniæ secundæ degebat. Lagæ sunt populi Mysiæ inferioris, ex quibus, & lætis hi milites sunt contracti, apud Tungros excubabant, qui sunt in Belgica Ptolomæo. Sed Itinerarium locat eos in Germania secũdæ, vt Notitia, quæ ab his ad reliquos lætos in Aquitania degentes digreditur.

23 PRAEFECTVS Lætorum Gentilium Sueuorũ Aruernos Aquitaniæ primæ tuebatur. Aruernos inter Aquitaniæ populos Plinius recenset. Cæsar, & alij inter Garumnam, & Pyreneos mõtes. Ptolomęus legit Auernos. Stephanus Aroernos, vulgo Auergne. Sueui maximam Germaniæ partem obtinent, auctore Tacito & Strabone, Suibos Ptolomæus vocat, & Sueuiam eorum regionem Eutropius. Tacitus,[b] Gens, inquit, magna in plures populos diuisa.

b de moribus Germanorum.

Explicatis Lætorum copijs, & præsidijs, Notitia Sarmatas Gentiles recenset, ab Italiæque tanquam dignioris præsidijs auspicatur, & primo à maritimis.

In prouincia Italia.

24 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Apuliæ & Calabriæ. Hic Præfectus certum non habens locum, per totam Apuliam, & Calabriam versabatur.

25 PRAEFECTVS aliorum Sarmatarum Gentilium & ipse per Brutios, & Lucaniam agebat, nullo certo loco ei destinato.

In prouincia Italia Mediterranea.

26 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium præerat Foro fuluiensi. Forum fuluij est vicus ad Padũ, quem Plinius Valentinum nominat, hodie est Valentia, vbi hi milites degebant.

27 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium præsidebat Opitergio, vulgus Oderzum vocat; est in Taruisinis seu Venetia, de quo Ptolomæus. Ab Attila dirutum postea est instauratum.

28 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Patauio præerat. Notissima est vrbs prope Venetias & omnium disciplinarum gymnasio nobilissima.

29 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Veronæ statiua habebat: est vrbs opulentissima, quam Athesis interfluit, & Venetiam è Longobardia diuidit; ibi scutorum & armorum erat fabrica. Audio esse antiquam de ea inscriptionem, COLONIA AVGVSTA VERONA NOVA GALLIENIANA. eo à Gallieno deducta.

30 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Cremonę excubabat: est vrbs splendidissima ad Padum, & notissima, vbi scuta fabricata fuisse Notitia tradit. Cenumanum vrbem appellat Ptolomæus.

31 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium Taurinis pręsidebat: est Augusta Taurinorum Ptolomęo propè Padum, nunc Serenifs. Sabaudiæ Ducis sedes. Taurasium Appianus,[c] appellat. Alam Taurinam in Lugdunensi fuisse Tacitus[d] refert, quam ex Taurinis contractam puto.

c in Punicis.
d in 9.

32 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium Aquis, seu Tertonæ residebat. Ptolomæus Dertonam Taurinorum appellat. Legitur ibi, COLONIA IVLIA TERTONA. Hic Aquas Statyellas, non procul à Tanaro flumine intelligit, vulgo Aqui dictas. Præfectus vtrique oppido præerat.

33 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Nouariæ morabatur, quæ est vrbs notissima in ditione Mediolani, nunc Serenifs. Ducibus Farnesijs subiecta.

34 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Vercellis residebat, quę & ipsa Serenifs. Sabaudiæ Duci paret, & est prope Nouariam. Opulentissimam olim Liguriæ ciuitatem fuisse D. Hieronym.[e] testatur.

e de muliere septies icta.

35 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium regionis Samnitis, vbi nunc sunt Abrutij.

36 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium Bononiæ; Aemiliæ vrbs est opulentissima, vbi vetustum disciplinarum omnium Gymnasium.

37 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium præsidebat Quadratis & Eporizio, credo Eporediam intelligi, nunc Iuream dictam, quam a Romanis iussu carminum Sybillinorum conditam fuisse Plinius memorat; & ita appellatum, quod optimi essent equorum domitores, quos illi sua lingua Eporedios vocabant. Colonia Romanorum est apud Paterculum. Quadratis millibus passuum XVI. Taurino distat apud Itinerarium.

Itinerarium.

38 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium in Liguria Pollentiæ præerat, vbi Gn. Plancus a M. Antonio est occisus. XVI. millibus hodie XL. passuum Nouaria distabat, nunc est paruum castrum.

In Gallia.

39 PRAEFECTVS Sarmatarum & Taifalorum gẽtilium Pictauis in Gallia seu apud Pictauenses degebat, qui sunt Aquitaniæ secundæ populi prope Canentellum fluuium ad Oceanum, olim Pictones dicti Plinio, Straboni, & Ptolomæo, Pictaui sunt Marcellino, hodie Poictours. Sarmatæ verò seu Poloni Taifalis erant commixti, vt de alijs est dictum.

40 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium à chora Parisios vsque churam paruum flumen in Belgis propè Rhenum Plinius[f] ponit. Hic ergo præfectus ab hoc flumine Parisios vsque per longa castra milites dispositos habebat.

f lib. 4. c. 15.

41 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium inter Remos & Ambianos prouinciæ Belgicæ secundę statiua habebat. Hi sunt in Belgis propè Morinos inter Tamudam & Phrudim flumina, hodie sunt Flandri & Piccardi.

42 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium per tractum Segolaunorum castrametabatur. Segouela-

nos

Digitized by Google

nos Plinius, [a] in Narbonensi Gallia statuit propè Allobroges.

[a] lib. 3. c. 4.

43 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium Lingonas tuebatur, de quibus supra.

44 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium Augustodunum custodiebat; est oppidum propè Lugdunum in Comenis situm montibus, hodie Austunt dictum. Itinerarium Augustudum vocat. Hoc præsidium erat in Lugdunensi.

Hi sunt Comites Duces, Tribuni, præfectique limitanei Occidētalis imperij supra in Ducibus prætermissi. Erant hęc vltimo loco recitata pręsidia XLIII. Classes VIII. Numerus horum militū circiter 3000. Vt verò omnium summam colligamus in toto Occidente, quę in Notitia nominantur, erant præsidia CCLXIX. quæ custodiebantur, à peditum 109700. & equitum 8300. Classes quoque XVIII. per diuersa Occidentis loca nauigabant, quę vix minus sexaginta millibus hominum capere poterant. Inter prędicta. Sub Magistro verò peditum erant legiones LXII. Auxilia LXV. quę circiter 68000. fuisse conijcio. Equitū vexillationes XLI. quas octo millia equitum excessisse puto. Reliquum est vt ad Clarissimorum insignia vltimo loco repręsentata veniamus, quę etsi supra in suis magistratibus sunt explicata, cum hic pro omnium exemplo ostendantur, prętermittenda non esse existimaui.

præsidia 43. Classis 8. Peditum 3000.

Totius Occidētis præsidia erant. 369. In quibus peditum 109700. Equitum. 8300. Classis 18.

NOTITIA.
CONSVLARIS
CAMPANIAE.

NOTITIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri clarissimi Consularis Campaniæ.

Prouincia Campaniæ.

OFFICIVM autem habet ita.

PRINCIPEM de officio præfecti prætorio Italiæ.

Cornicularium.

Tabularios duos pro Numerario.

Adiutorem.

Commentariensem.

Ab actis.

Subadiuuam,

Exceptores, & reliquos cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis ceteri omnes Consulares ad similitudinem Consularium Campaniæ Officium habent.

DE INSIGNIBVS CONSVLARIVM. Cap. XCI.

COMMENTARIVM,

EXPLICITIS Spectabilibus, Notitia ad Clarissimos digreditur, inter quos primum locū Consulares tenent, quorum insignia in Campaniæ consularis exemplari repręsentantur, aliorum enim symbola cōsularium eodem modo se habent. Hęc autem sunt amplum tribunal, in cuius medio mulier prouinciam referens, solio insidet, Virum habet Madrucianus codex, vt supra in Consulari Campaniæ explicui. Hic vero vt dignior, pro aliorum exemplari est positus, quod inter Consulares emineat: est enim Campania omnium Italiæ, & totius fere Orbis fertilissima & opulentissima, vt supra est dictum. Romani Capuam, quod a se ad Annibalem Pœnum defecisset, iure curię priuarunt, præfectumq; eo loco duum virum ius dicturum mittebant, vt auctor est Festus, [a] sed postea principes illi decuriones cum magistratibus municipalibus restituerunt. Vlpianus [b] Labeo scribit, si mihi bibliothecā ita uendideris, si decuriones Campani mihi locum uendidissent, in quo eam ponerem, & per te stet, quominus id à Campanis impetrem, pręscriptis verbis, & ex uendito agere potero.

[a] in uer. præfecturæ.
[b] in l. Labeo scribit, de cont. emp.

Digitized by Google

NOTITIA.

CORRECTOR APVLIÆ ET CALABRIAE.

NOTITIA.

Sub iurisdictione viri Clarissimi Correctoris Apuliæ & Calabriæ.

Prouincia Apuliæ & Calabriæ.

OFFICIVM *autem habet ita.*

PRINCIPEM *ex eodem officio.*

Cornicularium.

Tabularios duos.

Commentariensem.

Adiutorem.

Ab actis.

Subadiuuam.

Exceptores, & ceteros cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis.

Ceteri correctores ad similitudinem Correctorum Apuliæ & Calabriæ officium habent.

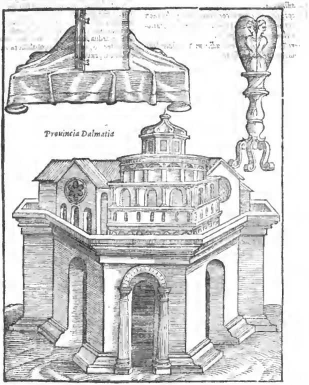
DE INSIGNIBVS CORRECTORVM. Cap. XCII.

COMMENTARIVM.

POST consulares inter Clarissimo sequũtur Correctores, qui nullum tribunal, aut prouinciæ imaginem habent, sed oppidũ tantum eam referentis effigiem. Librum quoque mandatorũ, & vultus Principum pręferunt, quẽadmodũ supra in correctore Apulię & Calabrię exposui, cuius insignũ formã cęteri omnes correctores retinent. Hic enim corrector, qui solus est in Occidente tanquam dignior pro aliorum Correctorum exemplari ponitur: cum Apulia & Calabria soli fertilitate, & populorum frequentia nobilior habeatur. Liber mandatorum notas inscriptas habet, quibus Consulares carent.

NOTITIA.

PRÆSES DALMATIÆ.

NOTITIA.

Sub iurisdictione viri Perfectissimi præsidis Dalmatiæ.

Prouincia Dalmatia.

Officivm autem habet hoc modo.

Principem ex eodem officio.

Cornicularium.

Tabularios duos.

Commentariensem.

Adiutorem.

Ab actis.

Subadiuuam.

Exceptores, & ceteros cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis.

Ceteri Præsides ad similitudinem Præsidis Dalmatiæ officium habent.

DE INSIGNIBVS PRAESIDVM. Cap. XCIII.

COMMENTARIVM.

PRAESIDVM insignia se habent, ut Correctorum. Meum exemplar horum Codicem mandatorum viridi tectum sine notis ostendit. Manuscripti dorsum auratum cum illis habent, quas in Præside Dalmatiæ sum interpretatus; nec in alio à Correctoribus, quàm in notis Præsides differre videntur. Credo autem insignia Præsidum à Dalmatiæ præside desumi, quia is est perfectissimus, & clarissimis inferior. Si ergo Correctorum insignia gerunt perfectissimi, magis alij præsides Clarissimi gestabunt.

His Notitiam imperij Romani pro ingenij mei tenuitate interpretari sum conatus, quod opus cùm sit omnium obscurissimum, & ignotis antiquitatibus plenum, mihi forte erranti ignoscendum erit, nec votum ardua audendi damnandum. Nam si aliud non effecero, saltem alijs probabiliora dicendi occasionem præbebo.

Digitized by Google

Magister peditum in præsenti Occidentis imperabat.
- *Legionibus palatinis XII.*
- *Auxilus LXV.*
- *Legionibus Comitatẽsibus XXXI.*
- *Pseudocomitatensibus XVIII.*

Quæ omnia simul possunt efficere numerum. $\frac{68}{M}$ D. i. 68500.
His accedunt XXXVI. Præfecturæ & VII. Tribunatus, qui efficiunt. $\frac{39}{M}$ D. i. 39500.
Et omnes simul iuncti constituerent peditum. $\frac{108}{M}$ 108000.

Magister equitũ per Gallias habet.
- *Legiones XXI.*
- *Auxilia XVII. seu.*
- *Peditum.* $\frac{16}{M}$ C i. 16100.
- *Equitum.* $\frac{2}{M}$ CCCC. i. 2400.

Comes Africæ limitan.
- *Præsidia XVI. seu.*
- *Peditum.* $\frac{4}{M}$ i. 4000.
- *Equites DCCC.*

Comes Tingitaniæ, limitan.
- *Præsidia VIII. seu.*
- *Peditum.* $\frac{3}{M}$ i. 3000.
- *Equites. C.*

Comes Litoris Saxonici.
- *Præsidia IX. seu.*
- *Peditum.* $\frac{2}{M}$ CC. i. 2200.
- *Equites. CC.*

Comes Britanniæ.
- *Peditum.* $\frac{3}{M}$ i. 3000.
- *Equites DC. i. 600.*
- *Equitum vexillatio, & legio non est sub Magistris.*

Comes limitum Italiæ.
- *Pedit.*
- *Equit.* } *supra relati.*

Comes Argentoratensis.
- *Præsidium I. seu.*
- *Pedites M. i. 1000.*

Comes Illyrici.
- *Pedites.* $\frac{10}{M}$ i. 10000. *de quibus suprà.*

Comes Hispaniarũ.
- *Præsidia*
- *Pedites* } *infrà ponentur.*

Dux, & Præses Mauritaniæ.
- *Præsidia VIII. seu.*
- *Peditum.* $\frac{1}{M}$ DI. i. 1600.
- *Equites CCCC.*

Dux Prouinciæ Tripolitanæ.
- *Præsidia XIIII. seu.*
- *Peditum.* $\frac{2}{M}$ DCCC. i. 2800.

Dux Pannoniæ II.
- *Præsidia XXVI. seu.*
- *Equit. MDCCC. i. 1800.*
- *Peditum.* $\frac{5}{M}$ i. 5000.
- *Classes IIII.*

Dux Valeriæ Ripensis.
- *Præsidia XXXV. seu.*
- *Equitum MM. i. 2000.*
- *Peditum.* $\frac{6}{M}$ i. 6000.
- *Classis I.*

Dux Pannoniæ primæ, & Norici Ripensis.
- *Præsidia XXVII.*
- *Classes IIII.*
- *Equitum. MD. i. 1500.*
- *Peditum.* $\frac{7}{M}$ i. 7000.

Dux Retiæ primæ, & secundæ.
- *Præsidia XVIIII. seu.*
- *Equites D. i. 500.*
- *Peditum.* $\frac{8}{M}$ i. 8000.

Dux Prouinciæ Sequanici.
- *Præsidium I. seu.*
- *Pedites CCC.*

Dux Tractus Armoricani.
- *Præsidia X. seu.*
- *Peditum.* $\frac{9}{M}$ i. 9000.

Dux Belgicæ Secundæ.
- *Præsidia III. seu.*
- *Equites C.*
- *Pedites D.*
- *Classis I.*

Dux Germaniæ primæ.
- *Præsidium I. seu.*
- *Pedites D.*

Dux Britanniarum.
- *Præsidia XXXVII. seu.*
- *Peditum.* $\frac{14}{M}$ i. 14000.
- *Equites DCCCC. i. 900.*

Dux Mogontiacensis.
- *Præsidia XI. seu.*
- *Peditum.* $\frac{6}{M}$ i. 6000.

Præpositura Magistri militum præsentalis à parte peditum in Italia.
- *Classes VIII.*
- *Præsidia XLIII. quæ sunt infrascripta.*

In Italia.
- *Præsidia XVII. seu.*
- *Peditum.* $\frac{8}{M}$ i. 8000.

In Gallia Ripariensi.
- *Præsidia II. seu.*
- *Pedites C.*

In Prouincia Nouempopulana.
- *Præsidium I. seu.*
- *Pedites CCCC.*

In prouincia Lugdunẽsi.
- *Præsidia XVII. seu.*
- *Peditum* $\frac{9}{M}$ i. 9000.

In Hispania.
- *Præsidia VI.* { *Præfectura I.* *Tribunatus. V.*
- *Peditum.* $\frac{7}{M}$ i. 7000.

De

De rebus bellicis præfatio.

POST Notitiam incerti auctoris libellus fortè ad Valentinianum & Theodosium Principes dirigitur, in quo in primis augendi ærarij, & conseruandæ a furto monetæ ratio exponitur: illud in primis fore promittitur si ab immoderatis largitatibus Princeps abstinuerit, à qua etiam Tacitus cauendum monet. Postquam enim Othonem vt liberalem commendauit, hæc virtus, inquit, in Principe laudanda est, sed si modum non habeat, affert exitium. Milites, quoque vbi ad quinque vel plures annonas peruenerint, idest quintuplex stipendium obtinuerint, honesta missione dimitti suadet, vt Principis, ait, ærariũ immoderatis sumptibus subleuatum, alijs impensis faciendis sufficiat. Ad prohibendam verò pecuniæ subtractionem, monetas in insulis procul à continenti vetat percuti; ita enim vèdeodi auri opificibus adimetur occasio. Exemplumque cudendæ pecuniæ tribus nummismatis expressum Principis vultum habentibus repræsentat. Horum vnum in aduersa parte hominem flagro asinum cædentem habet. Is est Imperator, qui se Barbaros verberibus ad deditionem, & seruiendum compulsurum significat. Aliud simili argumento virum thorace indutum ostendit: qui sinistra hominis nudi supplices manus tendentis mentum apprehendere, & dextra alapis cędere videtur. Alio Princeps solio insidens, dextra sceptrum gerit, læuamque velut oppressos subleuaturus porrigit. Hæc monetarum argumenta pro aliarum exemplo ponuntur. Monet denique, vt viri integri prouinciarum administrationi præficiantur, qui subiectos populos non diripiant, quemadmodum de hoc extat Theodosij & Valentiniani AA. rescriptum. [a] Quasdam deinde bellicas machinas, & tormenta ostẽdit, quibus acies hostium facilius profligentur; inter quę est Balista quadrirotis, larè à Marcellino[b] descripta, de qua supra disserui. [c] Demonstrat & Currodrepani exemplar. His nouum addit pontem, ex inflatis vtribus consuendum, & ad flumina paludesque traijciendas commodum, quem iumenta quinquaginta quocunque facile ferrent. Scogefron appellat, sed legendum, ascogephyra idest pons vtrum. Postremò adijcit velocissimum Liburnarum genus, quas nauibus decem præualere affirmat Zosimus, [d] Liburnas, inquit, vocant ab oppido quodam in Italia sito nominatas, vbi primum ad eam formam factæ fuerunt. Videntur autem non minus veloces esse, quàm quæ quinquaginta remis aguntur, sed multùm a triremibus superari, quæ longo iam tempore confici desierunt. Hæc ille. Hæ prælijs aptiores visæ, quòd bello Actiaco Victoriam Augusto dederint. Vegetius, [e] Augustô, inquit, dimicante, Actiaco bello, cũ Liburnarum auxilio precipuè victus esset Antonius, experimento tanti certaminis patuit Liburnarum naues ceteris aptiores. Ergo similitudine, & nomine vsurpato earũdem instar classem Romani Principes texuerunt. Liburnia namque Dalmatiæ pars est Andecrinæ subiacens ciuitati, cuius exemplo nunc naues bellicæ fabricantur, & appellantur Liburnę. Earum verò magnitudinem infrà [f] describit, minimę, inquit, Liburnę remorum habent singulos ordines, Maiores, binos; idoneę mensurę ternos: vel quaternos, interdum quinos sortiuntur remigum gradus. Nec hoc cuiquam enorme videatur, cum in Actiaco bello longe maiora referantur concurrisse nauigia, vt senorum etiam & vltra ordinum fuerint. Ea quibus patet has Liburnas bobus versatiles rotas agentibus impulsas ab illis remis actas longè diuersas fuisse. Post hęc balista fulminalis ostenditur. Deniq; bellico apparatu demonstrato, erigendi limitis formam tradit, in Notitia explicatam. Postremo cum contraria essent iura & confusa, ad ea expurganda, in decentemque consonantiam redigenda Principẽ excitat, quod Iustinianus postea pręstitit, & antè Theodosius in rescriptis Principum in codice Theodosiano ordine compositis egerat. Hęc omnia in scriniorum memorię relata, & diu conseruata fuisse puto, vt cum opus fuisset, in promptu ad manum haberentur, nec facilè amitti possent. Quare huic libro Notitię sunt adiecta, cuius pars ex eodem scrinio prodibat. Sed alijs nunc tormentis bellicis inuentis, cum hęc minus vtilia videantur, in his interpretandis immorandum non esse censui.

a In l. 6. C ad L. Iuliam repetundar.

b lib. 23. & Vegetio lib. 4. c. 24.

c in Balistariis, sub Magistro militum per Orientem.

d lib. 5.

e lib. 4. c. 35.

f cap. 39.

FINIS.

DE MAGISTRATIBVS MVNICIPALIBVS,

Et corporibus artificum

LIBELLVS.

EODEM PRAESTANTISSIMO IVRECONSVLTO.

GVIDO PANCIROLO AVCTORE.

AD SERENISSIMVM PARMAE, & Placentiæ Principem

RAINVCIVM FARNESIVM.

VENETIIS,

Apud Franciſcum de Franciſcis Senenſem. 1593.

Digitized by Google

SERENISSIMO PARMÆ, ET PLACENTIAE PRINCIPI

RAINVCIO FARNESIO

Domino quàm maximè colendo.

CIVITATES humano generi ſemper neceſſarias fuiſſe conſtat, Sereniſſime Princeps; cum enim ſoli ſine Imperio & Lege per ſyluas more ferarum homines vagarentur, à nullo cohibiti per omne ſcelus impunè in obuios craſſabantur; ipſi quoque multarum rerum indigi, plura incommoda, pluresque calamitates ſuſtinebant. Cainus, vt ſacræ narrant litteræ, [a] primus eos ad communem vitæ ſocietatem hortatus, certo loco coactos mœnibus cinxit, iiſdemque vti Legibus & Præfecti iuſſibus parere ſuaſit. Hoc modo multi ex propinquitate noti, ac familiares facti, ſibi inuicem opem tulerunt, ac neceſſarijs ſubminiſtratis ab externorum etiam violentia ſe tutos fecerunt. Itaque vrbium cognita vtilitate, Reſpublicæ quaſi res populi ſunt appellatæ, quemadmodum Scipio apud Ciceronem in libro de Republica deſcribit, & D. Auguſtinus de Ciuitate Dei recitat. [b] Et ciues definiti ſunt, eſſe cœtus multitudinis iuris conſenſu, & vtilitate communionis ſociatus. Iuris autem conſenſus exigitur, quia ſine iuſtitia, quæ à iure pendet, non poteſt eſſe Reſpublica. Id aliarum regionum ſapientes conſpicati, proximos & ipſi ad eandem ſocietatem ſunt adhortati, inter quos duo celebrantur, Orpheus & Amphion, qui dulci teſtudinis ſono alter feras ad ſe traxiſſe, hoc eſt agreſtes homines demulſiſſe, & ad ciuilem cultum traduxiſſe, alter ſaxa mouiſſe, & Thebas ædificaſſe, id eſt duros, rudeſque mites mores docuiſſe fertur, quod Poeta [c] hoc carmine ſignificauit.

a Geneſ.4.

b lib.19.cap. 21.

c Horat. in poetica.

Syluestres homines ſacer interpreſque Deorum
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidoſque Leones,
Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet.

Ceterum, quia, vt ait Pomponius, [d] fruſtra iura populis dicerentur, niſi eſſent in ciuitatibus, qui ea cuſtodirent, & in officio ciues continerent, magiſtratus creari oportuit, qui præcipuam huius rei curam haberent. Porro hi pro locorum, & populorum conſuetudine varij fuerunt. Alibi enim reges [e] alibi à populo, vel curia electi hoc munus obiuere. Romæ expulſis regibus, populus conſules, prætores, alioſque ius dicentes creauit, quod Athenis, aliiſque in vrbibus liberis obſeruabatur. Plurimæ vero ciuitates à Romanis ſubactæ, eorum exemplum ſecutæ, quædam Romæ facta ſunt ſimulachra, quemadmodum enim ibi Senatus vrbem regebat, ſic illæ ſuam curiam habuere, quæ magiſtratus, curatoreſque publica

d l.2.§.poſt originem, de orig.iur.

e d.l.2.§.qd ad magiſtratus.

munera administraturos constituebat. Nam penes Decuriones, qui patres populi vocantur, totum Reipublicæ pondus manebat; Princeps vero Rom. vniuersum prouinciarum statum, non singularum negocia ciuitatum curabat, cui satis fuit iurisdictionem & imperium in populos exercuisse, ac tributa ab illis exegisse. Quæ autem ad ciuium politiam pertinent, eorum curialibus reliquit. Itaque creati ad hoc fuere Duumuiri, qui necessaria ciuibus procurarent, vt populo annona suppeteret, bona Reipub. rectè administrarentur, balnea curarentur, publicæ ædes sarcirentur, viæ, ac fora nitescerent, tributa æqualiter persoluerentur, sine tumultu spectacula fierent, denique cuncta ad bonum publicum pertinentia rectè gererẽtur; ceterum nonnullis ciuitatibus, quæ a Romana Rep. defecerant, in pœnam hæc iura sunt adempta; Duæ ob Principis præsentiam ab hac cura subleuatæ; In regijs enim vrbibus, idest Roma & Constantinopoli ipsarum præfectis hæc onera sunt demandata, qui inferiorum magistratuum aut curatorum opera Reipub. necessaria expediebant. Et cum ibi Senatus, patricijque Principis residerent, nullis opus erat Decurionibus. Illa autem ciuitates, quæ Annibale Carthaginensi in Italiam veniente a Rep. Rom. defecerant, vt Capua, Puteoli, Attela, Fundi, Formia; & aliæ, curiæ bonore multatæ magistratibus municipalibus caruerunt; Sed vel a populo Rom. vel prætore quosdam præfectos acceperunt per multa secula, [a] *Demum & ipsæ a Principibus in pristinum ius restitutæ suas curias, & ius dicentes habuerunt; Quorum iura & auctoritatem a nemine (quod sciam) explicatam breui opusculo complecti volui; vt quemadmodum vtriusque Rom. imperij dignitates superiore commentario sunt exposita, ita hic ciuitatũ magistratus pro virium mearum tenuitate elucidarentur, vt plenior notitia & integra, omnium res publicas gerentium cognitio haberetur. Hoc vero opus Serenissime Princeps, splendidissimo tuo nomini pro mea erga ipsum obseruantia consecrare volui, vt duarum Opulentissimarum Galliæ Cisalpinæ ciuitatum Parmæ & Placentiæ, quas non sine omnium admiratione tua Celsitudo ab adolescentia singulari auctoritate & gratia rexit, curias & earum magistratus, cum antiquis conferre possit, & si quid illis deerit, ex vetustis, quæ hic se offerunt, tuo prudentissimo consilio valeat supplere.*

a Festus in ver. Præfecturæ.

Celf. V.

Addictiss. cliens

Guidus Panciroluſ.

Digitized by Google

INDEX CAPITVM EORVM, QVAE CONTINENTVR IN LIBELLO

DE MAGISTRATIBVS Municipalibus.

DE MAGISTRATIBVS MVNICIPALIBVS.

DE DECVRIONIBVS. Cap. I.

ff. & Cod. de Decurionib.

IMPERII Romani, ac Palatij Principis Magistratibus officijsque explicitis, his Decuriones, & ciuitatum Iuridicos atq; Curatores addere volui, qui & si a Principe nō crearentur, neque a Notitia dignitatum referantur; vt tamen non tantum Prouinciarum, sed & Vrbium administratio intelligeretur, eos proprio libro sum complexus. A Decurionibus vero, quibus totius ciuitatis onus & officia incumbebant, exordiemur. Hi suæ patriæ velut Romæ Senatores publica negocia tractabant, dictiq; sunt Decuriones, quod initio cum colonia in aliquem locum deducebantur, earum decima pars consilij publici causa describebatur. [a] Hanc ob causam ciuitatum patres vocantur; [b] & curiales à curia, in qua consulunt: [c] vel Possessores non ob id solum, quod inopes creari non poterant, [d] sed etiam quia Reipublicæ prædia possidebant, quo nomine in iure sæpe appellantur. Vlpianus, [e] Medicorum, inquit, constituendorum arbitrium non Præsidi commissum est, sed ordini & possessoribus cuiusq; ciuitatis. Ita quoque eos Valentinianus [f] interpretatur. Si conductor ait, non inueniatur, ad possessores antiquos, idest decuriones loca reuertantur. Cassiodorus [g] Honoratos possessores curiales Tridentinæ ciuitatis, & Forojulienses appellat. Quandoq; simpliciter honorati nuncupantur, de quibus forte intelligit Arcadius, [h] cum ait, Honorati, qui litem habere noscuntur, his horis, vel temporibus, quibus causarum merita panduntur, residēdi non habeant facultatem: ita etiam appellat D. Ambrosius, [i] Honoratis ait, multa minabantur grauissima, nisi basilicam traderent. Hæc ille. Græci βουλευτὰς nominant, velut consilium rebus publicis præstantes, & quia primi ciuitatum, & nobiliores curiales fiebant, ceteri plebeij dicebantur. Paulus. [k] Is, inquit, qui non sit Decurio, duumiratu vel alijs honoribus fungi non potest, quia decurionum honoribus plebeij fungi prohibentur. Eorum cætus ordo dicitur, [l] & curia. [m] Vnde Accursij, & aliorū error deprehenditur. [n] qui curiam pro aula Principis interpretantur, existimantque spuriū curiæ oblatum legitimum effici, si Imperatori tradatur aut etiam Præsidi, vt illis seruiat: sic & Theodosius A. [o] curiam, decuriones, & curiales ciuitatis pro iisdem ponit. Hi in municipijs ad exemplum Senatus Romani erant instituti. Iustinianus, [p] Veteres, inquit, qui Rempubl. ordinarunt ad exemplum Regiæ vrbis in qualibet ciuitate nobiles congregandos, senatumque constituendum esse censuerunt, qui publica negocia tractaret, ac recte cuncta disponeret. Quæ res ita excreuit, ad eumq; splendorem peruenit, vt magna virorum multitudine refertæ decurionum familiæ inuenirentur: Hactenus Nouella. Quare Decuriones municipiorum Senatores vocantur. [q] & Cassiodorus, [r] eos minorem Senatum, ac neruos viresque ciuitatum esse dicit: [s] In pluribus enim Romanum Senatum imitātur, cuius exemplo decurionum filij patris originem sequuntur, [t] ipsorumq; nomina, quemadmodum, & Senatorum in tabula scribebantur, quæ album appellabatur: [u] Vnde sicut illi Romæ, ita hi patres ciuitatum nuncupabantur; [x] Primi, autem, qui dignitate praecellebant, deinde alij prout prius in decurionum numerum erant relati, scribebantur. [y] & qui filios susceperāt, prole carentibus præferebantur. [z] Præterea quemadmodum Romę Senatus Princeps legebatur, qui vt [a] Plutarchus scribit, auctoritate, & rerum gestarum gloria præstabat: sic & qui vniuersa ciuitatis munera expleuisset, primus curiæ creabatur. Denique sicut Romæ prius duplex senatorum ordo fuit, Illustrium, qui dignitate præstabant, & Clarissimorum; [b] ita inter decuriones, qui honoribus functi fuerant, Summates dicti primi ordinis statuebantur. [c] Hi etiam principales, [d] & Græcè protostasiæ vocabantur, [e] quasi ceteris præstantes. Pro magnitudine verò ciuitatis, plures, aut pauciores erāt: aliquando septem; [f] quandoque X. vnde decemprimatus, [g] Græcè δεκαπρῶτοι dicuntur. [h] Nonnunquam viginti fiebant Icosaproti nuncupati, unde honor icosaprotiæ. [i] Alexandriæ quinque tantum erāt Summates, quibus nullibi pauciores fuisse puto. [k] Sententiam uero suam prius quisq; decurio, prout honore præcedebat, rogatus dicebat. [l] Quemadmodum & in Senatu Romano obseruabatur. [m]

QVI CREARI DECVRIONES possent. Cap. II.

DECVRIONES aut nascebantur, aut fiebant. Ex ipsis decurionibus geniti, patris conditionem sequi, & inuiti curiales esse cogebantur. [n] Quod de his intelligendum est, qui uel adoptabantur, [o] vel ex legitimo

a l. pupillus. 239. §. decuriones. ff. de verb. sign.
b l. vnic. C. de ratiocin. oper. pub. & de patrib. ciuit.
c l. curiales. 21. & l. 39. l. fi. C. de decur.
d l. eos 12. in fi. ff. eod.
e in l. 1. ff de decret. ab ord. faciend.
f in l. vt quisquis. 6. C. de om. agr. deser.
g 2. & 4. var.
h in l. 1. C. de offi. ciuil. iud.
i episto. 33. ad Marcellinā sororem.
k in l. honores 5. §. 2. eo. ti.
l l. 1. 3. & pen. ff. de decre. ab ord. faciend. l. generaliter. 3. §. spurios. eo. de decurio. l. 5. in princ. ff. de magist. conu.
m l. nemo 14. l. 17. l. 27. l. 33. cū multis alijs ll. C. de decur.
n in §. vlt. instit. de nupt. & in l. si quis 3. C. de natu. lib.
o in d. l. si quis 3.
p Nouell. 38. ὧν βουλευτῶν. latine versa.
q in l. omnes 33. C. de decu.
r lib. 9. var.
s idem & Maiorani Nouella de decurion.
t l. exēplo 36. C. eo. l. senatoris. 5. & l. seq. ff. de senato.
u toto titu. ff. de albo scrib.
x l. unic. C. de ratioc. op. pub. & patrib. ciuit.
y l. 1. & 2. ff. de alb. scrib.
z l. in albo. 9. C. de decur.
a in Africano.
b l. vlt. ff. de senatorib.
c l. quinq; 57. C. de decur. l. si quis i archiatri. 10. C. de professor. & med.
d l. militarib. 42. C. de decu.
e l. nec protostasiæ. 8. C. de munerib. patrimon. & C. T. de protostasia.
f d. l. si quis in archiatri. 10. C. de prof. & medic. l. 52. C. T. de hæret.
g l. 1. ff. de muner. & hono. l. 54. C. T. de hæret.
h l. 3. §. decaprotos. l. fi. §. mixta. ff. d. tit. d. l. nec protostasię. 8. C. de mun. patrim. l. Septima. 10. ff. de pollicit.
i d. l. fi. §. mixta. ff. de munerib. & honor.
K d. l. quinque 57. C. de decu.
l d. l. 1. ff. de albo scribendo. l. Spurij 6. in fi. ff. e. de decur.
m Aul. Gellius lib. 4. cap. 10.
n l. in filijs 35. l. seq. & l. decreto. 31. C. eo. ti.
o l. 4. C. eo.

Digitized by Google

gitimo matrimonio nascebantur: Spurij enim sicut nec in alijs, ità nec io hoc patris conditioni obligabantur.[a] Non tamen ad Rempub. administrandam antè XXV. annum accedere poterant, ut anctor est Vlpianus,[b] qui annum cœptum pro completo vult computari. & si quo ad alia publica munera obeũda vigesimusquintus annus completus esse debeat. Quod Vlpiani consilium[c] secutus Michael Hospitalius nomine, Franciæ Cancellarius, anno 1563. Rothomagi, probauit Carolum IX. Gallorum regem anno 14. ætatis suæ incipiente, puberem esse.

Ex decurionibus nati etiamsi religionis prætextu mnnasticam vitam elegissent, ad publica munera subeunda retrahebantur,[d] quod de his Bart. & alij intelligunt, qui se monachos fingunt.

Fiebãt verò decuriones, à curia senatoribus orbata in curiales allecti, quod munus ciuibus etiam inuitis probabilem excusationem non habentibus deferebatur.[e] Si verò extranei, quod raro fiebat, decuriones declarati consensissent, semel susceptum munus deserere non poterãt,[f] & eius loci ciuitatem consequebantur. i. ciues fiebant. Diocletianus A.[g] Ciues, inquit, origine, manumissione, & allectione, uel adoptione fiunt. Allectionem; ubi quis in curiam legitur, uocat: quod Vlpianus in ordinem allegi dixit.[h] Lex tamen Pompeia ex aliena Ciuitate decurionem legi prohibebat, quam desuetudine antiquatam Traianus restituit, ut[i] Plinius nepos est auctor. Aliqui verò decuriones creari prohibebantur, ut libertini, qui ad decurionatum aspirare non poterant, & minus serui. Diocletianus,[k] Si libertus, inquit, uel ius aureorum anulorum adeptus non est, uel natalibus suis non restitutus; præses prouinciæ, non tantùm curiæ participare non permittat, sed iuxta legis seueritatem congruenti pœna ulciscatur. Sed nec minor annis 25. nisi ex causa decurio creabatur, vel creatus suffragium non ferebat.[l] Nec maior annis 55. inuitus curialis eligebatur.[m] Nec infames,[n] neque inopes;[o] meritis enim & facultatibus dignissimi eligebantur.[p] Artifices verò, & qui negociabantur, modo facultatibus abundarent, etsi expertes literarum decuriones creari poterant.[q]

Census decurionum erat centum millium numum, quæ summa efficit circiter mille aureos illius temporis. Plinius.[r] Esse autẽ, inquit, tibi cẽtum millium censum satis indicat, quod apud nos decurio es: igitur ut te non decurione solum, verùm etiam equite Romano perfruamur, offero tibi ad implendas equitis facultates trecenta millia numum. Census enim equestris erat quadringentorum millium.

Decuriones nec militiam, nec præfecturam, tabellionisuè officium exercere,[s] non uectigalia, nec prædia etiam ciuitatis conducere, procuratorisuè officio fungi poterant.[t] Quæ & Romæ Hadrianus senatoribus interdixerat.

Multi tamen ad hoc munus uocari se excusabant, ut milites,[u] aut veterani, nauicularij,[x] fabricenses[y] & alij, qui à curiæ fortuna, etiam curiales nati liberabantur, de quibus infrà suo loco dicetur.

QVANDO ET QVOMODO DECVriones eligerentur. Cap. III.

CALENDIS Martijs noui decuriones nominari cõsueuerant,[z] curia à duum uiris solemniter, idest, pro ciuitatis more, & per publicum nũcium conuocata.[a] Nec enim placet quod de tuba & campana Accursius tradit, quæ eo tempore nondum inuenta fuerat: et si hodie hunc morem usu plerisque in locis receptum obseruari non inficior. Duas quoq; saltem partes curiæ adesse oportebat,[b] & Præses prouinciæ nominationibus seu electionibus adhibebatur.[c] Tum Duumuiri, aut censores[d] pro more ciuitatis nominabant, quem decurionem creari uolebant, & ob id nominationes huiusmodi electiones vocantur:[e] Hoc acto, suffragijs nominatum comprobari oportebat,[f] qui receptus intelligebatur, si maior curialiũ pars io eum consensisset:[g] Demũm à Præside cõfirmabatur,[h] qui per nuncium publicum nominato electionem factam significabat,[i] ille verò, si nominari se non potuisse prætẽdebat, ad Præsidem appellabat, & nominator iniuste nominasse conuictus in litis sumptibus cõdemnabatur.[k] Nominati qui alios suffragijs superassent, aut plures liberos habuissent, ceteris in dicendis sententijs præferebantur.[l] Papinianus; eorum, inquit, potior causa habetur in sententijs ferendis; qui pluribus eodem tempore suffragijs, iure decurionis decorati sunt: sed & qui pluros liberos habet in suo collegio primus sententiam rogatur, ceterosq; honoris ordine præcellit. Postremò in albo decurionum nominati scribebãtur.[m] Herennius,[n] sola, ait, albi proscriptione decurionem minimè factum respondi, qui secundum legem creatus non sit; ita enim legendum, non salarij perceptione.

Tenebatur creatus decurio pro introitu alijs curialibus honorariũ quoddã soluere. Plinius nepos ex Ponto & Bythinia, quibus ipse cũ Imperio præerat, ita ad Traianũ scribit,[o] Decuriones qui supra legitimum numerum, Cæsaris indulgentia adiecti fuerãt, singula millia denariorũ, & quãdoq; bina millia curiæ pro introitu intulisse: quæ summa ferè ccxx. nostros aureos efficit, posteà subijcit ab Anicio Maximo procos. eos, qui à censoribus legerẽtur aliud alijs iussos fuisse inferre: Consulit itaq; Traianũ, an in omnibus ciuitatibus, qui decuriones legũtur, certã quantitatẽ pro introitu dare debeant: ille locorũ seruandã esse consuetudinẽ rescribit. Nummi a nouis curialibus pro curiæ ingressu soluti, & inter decuriones diuisi, sportulæ appellabãtur.

a l. 1. ad fi. ff. ad municipalem l. nam. 29. C. eo. l. ex libera. 6. c. de suis, & legit. hæred.
b l. ad rẽpublicam. 8. ff. de muneribus & hono.
c in d. l. ad rempublicam. 8.
d l. quidam. 26. C. de decurionibus.
e l. 2. §. ult. ff. eo.
f l. 3. C. eo. ti.
g in l. ciues. 7. C. de incolis, & ubi quis domicilium hab. vid.
h in l. generaliter. 3. §. spurios. ff. eo.
i in ult. lib. epi. 80. & seq.
k in l. 1. C. si seruus, aut libert. ad decurion. aspirauer.
l l. spurij. 6. §. 1. l. non tantũ. 11. ff. eo. d. l. ad rempublicam. 8. de muner. & hon.
m l. 2. §. fi. & d. l. non tantum. 11. ff. eo.
n d. l. spurij. 6. §. qui iudicij.
o l. ad subeunda 45. & l. eos. 12. in fi. ff. e.
p d. l. ad subeunda 45. & l. eos. 12. in fi. ff. eo.
q d. l. eos. 12. § expertes. 6. C. e.
r in primo epistol. ad Romanũ
s l. oẽs. 50. l. si quis decurio. 55 l. vniuersos. 15. C. eo.
t l. 2. §. 1. ff. de administ. rer. ad ciuit. peri. l. curiales. 31. l. si qs procurationem. 34. C. h. t. d. l. spurij. 6. §. de cura. ff. eo.
u l. 1. C. de his, qui sponte pub. mu. sub l. militares. 15. C. de re milit.
x l. pen. §. fi. ff. de iure immun.
y l. fabricenses. 32. C. h. t.
z l. 28. C. T. eo.
a l. 2. C. eo.
b l. 3. ff. de decret. ab ord. faciend. l. nominationũ. 46. C. h. t.
c l. 1. §. sed etsi præses. ff. quãd. appel. sit.
d Plini. epi. 78. ad Traianũ. & epi. 80.
e l. 2. & d. l. nominationum. 46 C. eo. l. 4. l. his 7. l. ciues. 11. l. nominationes. 27. C. de appellationib.
f l. spurij. 6. §. fi. ff. eo.
g d. l. nominationum. 46. C. eo. l. quod maior. 9. ff. ad municip. l. 3. & seq. ff. qd cuiusq; vniuers. nom.
h l. si quos. 59. C. h. t.
i d. l. 2. C. eo.
k d. l. 2.
l d. l. spurij. 6. §. vlt. ff. eo.
m l. 1. & 2. ff. de albo scribendo.
n l. Herennius. 10. ff. h. t.
o Epist. 78.

Vlpianus. [a] Minores, inquit, vigintiquinque annis decuriones facti, sportulas decurionum accipiunt, ideſt honorarium illud, quod inter curiales diſtribuitur, capiunt: ſed interim ſuffragium inter ceteros ferre nõ poſſunt. Idem [b] ſi mulier ait, acceptam a marito pecuniam in ſportulas pro cognato ſuo ordini erogauerit, an donatio valeat, & ait valere. Aliquando etiam pecunia inter decuriones diuidenda, decurionibus legabatur. Marcianus. [c] Decurionibus, inquit, diuiſiones dari voluit, die natalis ſui. Diuiſiones appellat pecuniam inter curiales diuidendam.

a in d.l. Spurij. 6. §. fi. ff. eo.

b in l. 5. §. ſi mulier, quæ alias eſt lex. ff. de donat. inter vir. & vxor.

c in l. cum quidam. 23. ff. de annuis legat.

DE OFFICIO DECVRIONVM. Cap. IIII.

De adminiſtratione rerũ ad ciuit. pertin.

TOTIVS ciuitatis cura ſibi commiſſa, decuriones in primis prædia publica ciuitatis adminiſtrabant, quorum redituum tertiã partem in mœnia vrbis, & balnea inſtauranda impendebant: [d] reliquos in alendos profeſſores, & alios vſus publicos erogabant. Medicos quoque, qui ægrotantes curarent, certo ipſis ſalario præſtituto conducebant, neque in hoc Præſes prouinciæ interueniebat, ſed curiales ipſi, quos morum probitate, & artis peritia ſpectatos cognouiſſent, eligebant, quibus ſuam ipſi, & liberorum vitam committebãt: [e] Hi ſunt qui archiatri, ideſt principes medicorum vocantur. [f] Grammaticos etiam & Rhetores, ac Sophiſtas, ſeu Philoſophos, qui iuuentutẽ erudirent publico ſalario alebant, [g] quos etiam quandoque immunitate promiſſa inuitabant. [h] Quælibet enim ciuitas deſtinatam profeſſoribus liberalium artium pecuniam habebat, quam Iuſtinianus Imperator, cum ei ad plurium templorum ædificia pecunia non ſufficeret omnibus vrbibus ademit: vnde diſcipli nis homines deſtituti rudes permanſerunt, vt in eo Zonaras ſcribit. Minores ciuitates non niſi quinque Medicos, & ternos docentes habebant. Maiores ſeptem tantum, qui curarent: & quatuor qui vtranque doctrinam docerent. Maximæ vero decem Medicos, & Rhetores, aut Grammaticos quinque tenebant. [i] His centena ſextertia Veſpaſianus conſtituit, vt in eo auctor eſt Tranquillus, quæ ſumma bis mille, & quingentos noſtros aureos efficit. Ciuitates Rhetoribus annonas 24. Grammaticis 12. & quandoque plus ſoluebant. & fiſcus, vbi ciuitates reditibus carebant, è ſuo docentes conducebat. Valens & Gratianus ad Antoniũ P.P. Galliarũ [k] Oratoribus, inquiunt, 24. annonarum, è fiſco emolumenta donentur; Grammaticis Latino vel Græco 12. annonarum deductior paulo numerus ex more præſtetur. Triberorũ clariſſimæ ciuitati vberius aliquid putauimus deferendum. Rhetori ut 30. item 20. Grammatico Latino & Græco 12. præbeantur annonæ. Erat autem annona impenſa ad victũ vnius hominis, quam Iuſtinianus cohortalibus, qui aliunde lucrabantur aureis quinq; taxat. [l] Conſtantius Eunomio, vt Auguſtoduni profiteretur, ſexcenta millia nummum præſtiuit; efficit ea ſumma ſex millia aureorum, ſed uereor ne legendum ſit 60. millia, qui faciunt aureos DC. Hoc ſalariũ medico aut profeſſori decreto ordinis conſtituebatur. [m] Quicquid enim a curialibus fiebat, in ſcripta redigebatur, & ex tabella recitabatur, atque ob id decretũ vocatum fuit. Zeno [n] loquẽs de prædiorum curialium alienatione; Non ex tabella, inquit, decretum recitari decernimus. Alijs uero quàm ſupradictis honorarium ex publico conſtitui nõ poterat. [o] & ſi decernebatur, decretum tamquam ambitioſum, aut in gratiam alicuius factum reſcindebatur, [p] aut irritum fiebat. Legum uero profeſſores alibi, quam Romæ in Capitolio, aut Conſtantinopoli, & Beryti docere non poterant; [q] Curſus quoque publici, ſeu ueredariorum curã quandoque decuriones habuerunt, [r] ſed præcipue frumenti cauſa annonæ comparandi, [s] aquæductuũ, & circenſium ſolicitudinem gerebant, ſpectacula, publicæ uiæ, munitiones, arcæ frumentariæ, calefactiones thermarum, annonæ diuiſio, ſyndici creatio, legationes, patrimoniorum deſcriptio ad decuriones pertinebant. [t] Vniuerſæ denique ciuitatis tranquillitati, ac commodis ſtudebant. Vectigalia decemprimarij exigebant: [u] & quod deerat de ſuo ſarcire compellebãtur, ob quæ onera ipſis ruri habitare non licebat. [x] pecuniã quoq; ciuitati, aut ad certamina, opuſue publicum relictam adminiſtrabant, [y] prædia Reipublicæ, aut opera publica per curatores locabant. [z] Ciuitatis tamen prædia ſine decreto alienare non poterant, [a] nec ad Principem Legatum ſine præſidis conſenſu mittere. [b] In eo præterea onerabantur, ut qui ſine prole decederent, quartam bonorum partem curiæ relinquerent: [c] Quare plerique patrimonia effundebant, rebuſq; ſuis abutendo, facultates diſſipare malebant, quam aliquid ordini relinquere: coniugijs etiam aliqui abſtinebant, ne liberos curiæ obnoxios relinquerent, pauciſſimique Reipubl. curam ſuſcipiebant. [d] Propterea multis beneficijs ciues ad curiæ honorem ſunt inuitati, de quibus infra dicetur.

d l. ne ſplendidiſsimæ, 11. C. de oper. publ.

e l. j. ff. de decr. ab ord. faciend.

f l. archiatri. 9. C. de profeſ. & medic. l. archiatros. 8. C. de metatis.

g l. 2. l. magiſtros. 7. C. de profeſ. & medic. l. 4. in fi. ff. de decret. ab ord. faciend.

h l. nec intra. 5. & l. ſeq. C. de prof. & med.

i l. ſi duas. 6. §. 1. & ſeq. ff. de excuſ. tut. d. l. 1. de decre. ab ordine faciend.

k l. 11. C. T. de med. & profeſ.

l in l. 1. ad fin. C. de offic. P.P. Afric.

m toto ti. ff. de decr. ab or. fac.

n in l. fin. C. de præd. decu. ſine decr. non alien.

o l. unic. C. de præb. ſalar.

p l. 4. ff. de dec. ab ord. fac.

q in proœ. Digeſtorũ, §. hæc autem tria. l. unica. C. de ſtud. liber. Vrb. Rom.

r l. publici. 14. C. de curſ. pub.

ſ l. 2. §. 2. et ſeq. l. 5. ff. de admin. rei ad ciu. pert.

t l. 1. ff. de muner. & hon.

u l. 1. l. 3. §. decaprotos. l. fi. §. mixta. ff. de muner. & honor. l. nec protoſtaſiæ. 8. C. de mun. patrimon.

x l. uni. C. ſi curial. relicta ciuit. rur. habit. mal.

y l. 1. & 2. §. penul. l. 4. & ult. §. pen. ff. de admi. rer. ad ciu. pert.

z d. l. 2. in prin. & §. antepen.

a l. 1. C. de præd. dec. ſine decre. nonalie.

b l. ſi quis 16. C. eod.

c l. 1. & 2. C. quand. & quib. quarta pars.

d Nouel. 38.

DE MODO TRACTANDI negotia inter Decuriones. Cap. V.

DEcuriones negocia publica eo fere ordine tractabant, quo Romæ Senatores. In primis enim ſicut Senatus a Coſ. aut Prætore vocabatur, ita & curia a Duumuiris: [e] Romæ per præconem cogebatur Senatus. Appianus, [f] Eos, inquit, alter Opimius nomine ut in trepidatione mos eſt, nõnullos cũ armis in Capitolium

e l. 2. C. de decurion.

f in 1. de bello ciuili.

lium

liũ festinare iubet, Senatũq, per preconẽ cõuocari. Eadẽ solemnitas in decurionibus obseruabatur, quã intelligere arbitror Diocl.[a] scribentem, obseruare oportebit magistratus, vt decurionibus solẽniter in curiã cõuocatis nominationẽ ad certa munera faciãt; Hæc ille. Coacta verò curia, quisq; prout dignior erat, altiore loco sedebat: [b] Plinius iunior nõ deniq; inqt, dignitas custodiebatur. Duas autem partes ex tribus curiæ adesse oportebat [c] vt de reliqua re posset deliberari: Tum de eo quod agẽdum erat, unus ex Duumuiris proponebat, & ubi res difficilior occurrebat, nominatim curialiũ sententias, a digniori semper incipiẽs inquirebat. Vlpianus, [d] In sentẽtijs quoq; dicendis, inquit, idem ordo seruandus est, quem in albo scribendo diximus. [e] In eo autem digniores præmittebantur, inter quos erat qui plures liberos habuisset, [f] is enim in collegio primus sententiam rogabatur, cæterosque honoris ordine præcellebat, quod tamen Syracusis nõ obseruabatur Cicero. [g] Mos est, ait, Syracusanis, vt si qua de re ad Senatum referatur, dicat sententiam qui uelit, nominatim nemo rogatur, & tamen ut quisque honore & ætate antecedit, is primus solet sua sponte dicere, idque a cæteris ei conceditur, si quando taceãt omnes, tunc sorte coguntur dicere. Hæc ille. Rogatis sententijs suffragia dabantur: [h] non calculis, ut quidam putant, sed viua voce, aut tabellis, sicut Romæ Senatores faciebant, uti cẽset Budæus, [i] Zeno. [k] Decernimus, inquit, non ex tabella decretum recitarĩ, sed curialiũ, uel maioris partis curiæ relatione currente, sine vlla malignitate referentium. Sententiã soli summates dicebant, sicut soli illustres inter Romæ senatores, [l] quibus dictis cæteri decuriones discessionem faciebant, & quisque ad eam partem se conferebat, quam sequebatur, & quod maiori parti placuisset, in tabulas referebat: [m] & hoc decretum ordinis uocabatur. Cicero [n] atque adeo, ait, cum iam non solum discessio facta esset, sed etiã præscriptũ atq; in tabulas relatũ. Hæc ille. Id autẽ obseruatũ fuit, donec lege Tabellaria introductũ est, ne amplius discessio fieret, sed scripto tacitè uota ferrẽtur, quod malo exemplo introductum Plinius [o] queritur. cum uerò saltẽ duas ex tribus partes conuenire oportere diximus, quod præsentium pars maior statuisset, id obseruabatur. [p]

a in l. 2. c. eo.
b Plini. lib. 5. episto. 2.
c l. nominationum 46. C. eo. l. nulli 3. & l. seq. ff. quod cuiusq; vniuer. nomine.
d in l. 1. in 6. ff. de albo scriben.
e l. 1. §. restitutus ff. de decur.
f vt suprà dixi.
g in 6. actio. in Verrem.
h l. spurij 6. in fin. ff. eo.
i l. in posterioribus annotationibus in Pandæctas.
k in l. fin. C. de pręd. decur. sine decret. non alie.
l l. fi. in fin. ff. de senato.
m toto tit. de albo scriben.
n in 6. actio. in Verrem.
o lib. 3. epist. ad Messiũ Maxim. & li. 4. ad eund.
p ut suprà dictum est.

DE PRIVILEGIIS DECVRIONUM. Cap. VI.

CVM totius ciuitatis curam decuriones subirent, ac multis oneribus premerentur, æquum fuit aliquibus eos priuilegijs frui; quorũ præcipuum erat, ne ipsi aut eorũ filij a Præsidibus prouinciarum, plebeorũ tormentis subijcerentur, ueluti eculeo, vngulis & fidiculis. [q] Publicam tamen pecuniam intervertentes, aut aliàs grauiter delinquẽtes plumbatarum ictibus uerberabãtur, id est plumbeis pilis in tergo feriebantur, [r] quas plumbatas Vegetius [s] uocat: ob alia uero delicta his non affligebantur, Gratianus [t] omnis inquit, ordo curialis à tormentis his, quæ debita reis sunt, & ab ictibus plumbatarum habeantur immunes. Hæc illæ. Falsam etiam instrumentum fabricãtes quæstioni subijciebantur. [u] Alio præterea priuilegio decuriones gaudebant, ut ad inopiã redacti ex publico alerẽtur; quod potissimum fiebat, si propter munificentiam in Rempublicam peractã pauperes facti fuissent: [x] cũ quis magistratum inibat, uel togam uirilem accipiebat, uel nuptias celebrabat, decuriones inuitare consueuerat, & singulos uel binos denarios cuique dare. [y] Aliqui etiam omnibus ciuitatis muneribus functi, cum ad summum ordinis gradum peruenissent, primi ordinis comitum dignitate honestabantur: [z] Præterea spurius a patre curiæ oblatus, legitimus efficiebatur, uel si spuria decurioni in matrimonio fuisset collocata. [a] Proprijs etiam insignibus a cæteris distinguebãtur, ut ex marmore, quod est Veronæ in ædibus D. Georgij vallis Pollicellæ deprahenditur. P. FALERIVS TROPHIMVS ORNAMENTIS DECVRIONALIBVS RESTITVTOR R. VER. I. Reipublicæ Veronensis. & in Transyluania ad ripam Marusij Fluminis MINERVAE AVG. VLP. DOMIT. ORNATVS ORNAMEN. DECVR. Sed quænã hæc fuerint, non constat. limbo aut aliquo prætextæ genere ij a ceteris fortè secernebantur. certè uestium ornatu a plebeijs distinctos fuisse hæsitandum non est, quemadmodum Romæ senatores ab alijs lato clauo discernebantur. Bigis in vrbe usi fuisse uidentur, cum in quodam marmore Vrbini apud D. Franciscum legatur BIGA DECVRIONVM, quo priuilegio omnes honorati potiebantur: [b] Verùm de hoc nihil certi statui potest, constat ob lætitiam publicam ueluti nunciatam uictoriam, uel natalem Principis, eos coronatos incessisse. Tertullianus [c] coronãt, inquit, & publicos ordines laureis publicæ causæ. Magistratus uerò insuper aureis, ut Athenis & Romæ. Hæc ille. sine speciali Principis iussu decuriones nec Romam, aut Constantinopolim vel in aliam prouinciam litis causa uocari poterãt. [d] nec eorum prædia sine decreto alienari. [e] Erãt & penes aliquos populos collegia quædam synedria appellata, in quibus causæ decidebantur, nec extra illa determinari poterant Scæuola. [f] Municipij, inquit, lege ita cautum erat, si quis extra synedrium iudicauerit, ordine seu synedrio moueatur, & luat adhæc drachmas mille. Huiusmodi collegium in singulis ciuitatibus habebant Iudæi ut Theodosius significat. [g] Iudæorum aũt primates, qui in utriusq; Palestinæ synedrijs dominãtur, uel in alijs prouincijs degunt, periculo suo anniuersarium canonem de synagogis omnibus, Palatinis compellentibus

q l. Diuo 11. l. decuriones 16 C. de quæstion. l. 2. §. in filijs & l. fi. ff. hoc tit.
r l. quilibet. 40. C. eo.
s lib. de re mili. 1. cap. 17.
t in l. 80. C. T. de decurio.
u l. si quis decurio. 21. C. de falsis, quę uidetur pars l. vniuersoa 15. C. eo.
x l. decurionib. 8. ff. eo.
y Plin. ad Traia. episto. 82.
z l. Alexãdrinis 56. C. eo.
a l. si quia 3. C. de natural. libr. §. fi. inst. de nup.
b tit. cod. de honorator. uehic.
c l. de corona milit.
d l. 1. & vlti. c. de præd. decur. sine decr. non ali.
e Nouelli. 131.
f in l. fin. ff. de decret. ab ord. facien.
g in l. Iudeorũ 17. C. de iudęis.

Digitized by Google

pellentibus exigant ad eam formam, quam patriarchæ quondam coronarij auri nomine postulabant. Hactenus Theodosius. Vnde hi vidẽtur decuriones fuisse, qui simul sine duumuiris iudicabant, & res publicas decernebant. Neque enim sub tractatu ordinis decurionum, de synedrijs actum esset, nisi decuriones fuissent. Hi autem apud Hebræos a Deo per Moysem 70. instituti esse vidẽtur,[a] qui de lege, ac summis rebus statuerent, quibus additi sunt alij duo, & facti sunt 72. & in utraque Palestina, eos decurionum locum tenuisse puto, in aliorum populorum ciuitatibus erat simplex collegium.

QVO MODO DESINANT ESse decuriones. Cap. VII.

DESINEBANT autem esse decuriones pena, nimirum si deportabantur, uel relegabantur. Vlpianus.[b] Qui ad tẽpus, inquit, relegatus est, si decurio sit, desinet esse decurio. contra noua superueniens dignitas a nexu curiæ liberabat, ueluti si patritius uel ordinarius consul, non autem honorarius factus fuisset.[c] Honorarius autem dicitur, qui nudam consulis dignitatem non administrationem consequitur. Iustinianus.[d] Nouimus, ait, olim quandam præfecturæ speciem fuisse, quam honorariam uocant: & a codicillis a Principe obtẽtis prouenit, ita autẽ appellabant, quia nihil aliud quàm nudum honorem tribuebat: hæc ergo a curiali fortuna decuriones non liberabat, nisi re vera eam dignitatem administrarent. Hęc ille. Hæ honorariæ dignitates primũ a C. Cæsare inuentæ, posteà ab Augusto & alijs Principibus sunt ampliatæ. Magistri etiã militum, seu exercitus, Imperatores, Præfecti prætorio, patroni fisci, & Principes agentium in rebus facti, a curiæ nexu eximebantur. Item proximi scriniorum id est qui primum post magistros in quatuor scrinijs locum tenebant;[e] quod a Iustiniano est introductum.

DE DVVMVIRIS, ET ALEXANdriæ iuridico. Cap. VIII.

SINGVLAE ciuitates suos magistratus aliquam iurisdictionem exercentes habebant, & ex hoc potissimum urbes a castris & vicis iuridicis carentibus discernebantur: præterea basilicam & forum habebãt, quibus castra carebant, ita enim Modestinus[f] a minoribus ciuitatibus metropoles distinguit. Pausanias[g] addit theatrum gymnasium seu stadium, & balneũ. Procopius[h] porticum seu basilicam. Erant autem hi magistratus, alicubi unus, alibi duo Duumuiri dicti: quandoque

- a numeri. 11.
- b in l. 5. in princip. ff. eo.
- c l. ult. C. eo.
- d Nouell. 70. περὶ ἰδιωτευόντων.
- e vt in d. Nouell. 70.
- C. de magistratibus munic. ff. de magistratib. conueniendis.
- f in l. si duas. 6 §. decet autem. ff. de excus. tut.
- g lib. 10.
- h lib. 2. de ędif. Iustin.

quinqueuiri uocati, varijsque nominibus appellabantur. Athenis ἄρχοντες[i] qui mortuo Codro Rege 9. sunt creati D. August. de ciuitate Dei. lib. 18. capit. 20. Neapoli Demarchi id est populi principes, in Latio dictatores, aut ædiles uocabãtur.[k] Spartianus: In Hetruria, inquit, præturam egit, per Latina oppida dictator, & ædilis, & duumuir fuit. apud Neapolim Demarchus, in patria sua quinquenalis. Hæc ille. Erant & quatuor uiri, sed ut[l] plurimum duumuiri creabãtur. Summus decurionum & ciuitatis hic erat Magistratus, nisi alia alicuius loci fuisset consuetudo. Vlpianus.[m] Scribantur ait, decuriones eo ordine, quo quisque eorum maximo honore in municipio functus est, ut puta, qui duumuiratum gesserunt, si hic honor pręcellat: Hæc ille. Nec alij quàm decuriones duũuiri creari poterãt. Paulus.[n] Is, inquit, qui non sit decurio duũuiratu, uel alijs honoribus fungi non potest: quia decurionum honoribus plebeij fungi prohibentur. Vlpianus.[o] si filiusfamilias, ait, duumuir, rem pupilli saluam fore caueri non curauit, de peculio pater tenetur, nec quicquam refert uoluntate patris decurio factus sit. Nec ea omnibus decurionibus, sed ex potioribus tantum eligebantur. Paulus,[p] Honores, inquit, & munera, non ordinationi, sed potioribus quibuscunque iniungẽda sunt, Ordinationem uocat inferiores, sicut in ordinem redigi dicuntur, qui deprimuntur. Cum igitur ex decurionibus duumuiri eligerentur, Alexandrini sub Regibus viuere soliti Decurionibus carebant, nec duumuiros creabant: sed ius dicentem a Cæsare accipiebant, qui Iuridicus Alexandriæ uocabatur,[q] & erat pro aliarum ciuitatum duumuiris; nam sæpè comparantur: & ideò vtrisque, certis casibus, tutores dandi facultas pariter tribuitur.[r] In hoc tamen differebant, quod de omnibus causis ciuilibus etiam maximis Iuridicus cognoscebat, Duumuiri minimas tantum iudicabant, Strabo[s] enim scribit, qui Alexandriam mittitur, pręfectus Augustalis Regis ordinem gerit, sub eo est δικαιοδότης id est Iuridicus, qui maximã in iudicijs potestatem habet. Nam uelut is, qui a Cæsare creabatur de omnibus ciuilibus cognoscebat quod Duumuiris non tribuebatur, qui ab ordine fiebant: hactenus Strabo. Seuerus uero Imperator Alexandrinis decuriones constituit. Spartianus.[t] Deinde, inquit, Alexandrinis ius bulentarum id est curialium dedit, qui sine publico consilio, ità ut sub Regibus anteà uiuebant, uno iudice contenti, quem Cæsar dedisset: Iuridicum intelligit, quem unum ad differẽtiam Duumuirorum uocat. Curia itaque Alexandrinis concessa, quinq; summates haberet cępit, qui cunctis ciuitatis honoribus functi, cęteros dignitate pręcellebãt.[u] Quædam quoq; ciuitates in Italia, quæ ueniente in Italiam Annibale a Romanis defecerant, iure curiæ priuatæ, duumuiros creare non poterant: sed aliquæ à populo Rom. quotannis

Præfectos

- i l. pars literarum. 48. ff. de iudic.
- k in Hadriano.
- l l. unic. C. de solut. & liber. debit. ciuitatis.
- m in l. 1. ff. de albo scriben.
- n in l. honores. 7. §. is qui. ff. de decret.
- o l. 3. in fi. ff. de peculio. & in l. 1. §. ul. ff. de magistrat. conueniend.
- p in d. l. honores. 7. ff. eo.
- q tit. C. de offi. Iuridici. Alex.
- r l. sancimus in curationib. 30. C. de episcopali audien. §. nos autem. Instit. de Atiliano.
- s libr. 17. Geograph.
- t in Seuero.
- u l. quinq; summates. 57. C. h. t. & l. 56. C. e.

Digitized by Google

Præfectos suffragijs creatos accipiebant, quæ erant X. Capua, Cumæ, Casilinum, Vulturinũ, Liternum, Puteoli, Axetræ, Sueſſala, Attela, Calena. Aliæ a Prætore vrbano, vt Fundi, Formiæ, Cære, & alia relata à Festo. [a] Sed vt ad Duumuiros reuertamur, hi sunt qui in Iure magistratus municipales vocantur. [b] Io quo grauiter errauit Accursius, magistratus municipales castrorum, aut villarum, vt appellat, præfectos esse existimans; [c] ita magistratuũ municipalium tractatũ interpretatus, sed hallucinatur. nullus enim olim in pagis magistratus reperiebatur: cum solę ciuitates forum haberent, vt ex Pausania, & alijs supra retuli. & Constantinus in ciuitatibus tantum duumuiralitatem fuisse scribit. [d] Hi etiam simpliciter magistratus appellãtur, [e] vt Theophilus tradit, [f] ita etiam D. Lucas [g] magistratus Philippensium nominat, quandoque ἄρχοντες [h] dicuntur. Solum Arpinum pro duumuiris habuit ædilem. Cicero [i] ædilem filium meum fieri volui: Is enim magistratus in nostro municipio, nec alius vllus creari solet. Lanuuium dictatores habebat, [k] Spartianus, [l] per Latina oppida, dictator, ædilis, & duumuir fuit. Capua, & Constantinopolis prætorem, quem populi prætorem Iustinianus appellat. Pro vsu enim locorum, diuersa nomina, & officia nanciscebantur: omnes tamen communi vocabulo magistratus appellabantur; quod nomen ijs etiam qui imperium habent tribuebatur. [m]

Eadem forma in eligendis duumuiris, quæ in creandis decurionibus obseruabatur; hoc excepto, quod duumuiri tribus ante, aut pluribus mensibus, quàm magistratum inirent, nominabantur: vt si forte iustam recusandi honoris causam habuissent, alij eorum loco cõgruo tempore substitui possent. [o] Calendis vero Martijs magistratum nominabant, inquit Constantius, [o] vt splendidiorum honorum, munerumq; principia, primo tempore curentur. Tenebanturque electi fide iubere se rempub. recte, & ex bona fide administraturos, [p] & inuiti magistratum subire cogebantur. [q] Vnde Arcadius Charesius, [r] iudicandi, inquit, munus personale est, ad quod vel nolens compellitur. Et si ad magistratum vocatus fugisset, amissione bonorum plectebatur, præterea biennio officio fungi compellebatur. [s]

Duumuiri a numero duorũ dicti, exemplo duorum Rom. Coss. creabantur, quos olim intra propriæ ciuitatis territorium, lictores, non cũ fascibus, vt Coss. sed virgis aut bacillis præibant. Cicero, [t] Nam primum ait, cum ceteris in colonijs duumuiri appellentur, hi se prætores appellari volebant. & infra, anteibant lictores non cum bacillis: sed vt hic, prætoribus anteeunt cum fascibus duobus: Hæc Cicero. D. quoque Lucas, [u] magistratus Philippensium prætores nuncupatos lictores cum fascibus habuisse scribit. Postea omnes fascibus uti cœperũt. Theodosius, [x] Duumuirum, inquit, impune nõ licet extollere potestatem fascium extra metas territorij propriæ ciuitatis. Duumuirum autem dicit in singulari, non Duumuiros, quia & si duo erant, vnum tamẽ magistratum administrabant, seu vnius iudicis vicem sustinebant: [y] aut quia sicut Coss. singuli alternis diebus 12. fascibus vtebãtur, ita duumuiri alternatim duos fasces præmittebant. Prætexta quoque, idest, limbo purpureo circundata toga induebantur. Liuius, [z] Purpora, ait, viri vtuntur prætextati in magistratibus, in sacerdotijs, liberi nostri prætextis purpura togis vtuntur. Magistratus in colonijs municipijsque togæ prætextæ habendæ ius est: nec id vt viui secum habebant id insigne, sed etiam, vt cum eo crementur mortui. Hæc ille. Creati Duumuiri olim populo munus gladiatorum edebãt, idest aliquot paria gladiatorum ad certamen committebant, vt ex infrascripto Apuleij loco, & marmoribus constat. Plinius ad Traianum [a] scribens auctor est, cum inibant magistratus solitos fuisse singulos, aut binos decurionibus denarios elargiri, qui ineunt, inquit, magistratum, solent totam buleo, atque etiam ex plebe non exiguum numerum vocare, binosque denarios vel singulos dare. Hæc ille. Olim Duumuiri ob dignitatis splendorem cum uili abiectaque muliere matrimoniũ contrahese non poterant; [b] quod hodie est abrogatum, [c] vsque ad certam vero summam iudicabant, [d] nec ea, quæ magis imperij sunt, quam iurisdictionis, exercere poterãt, [e] veluti in integrum restituere, aut bona rei seruandæ causa iubere possideri, aut dotis seruandæ causa, vel legatorum seruandorum [f] conuenire tamen inter litigantes poterat, vt de re maiori apud magistratus municipales agi posset. [g] constat etiam [h] eos conficiendarum actorum potestatem habuisse: acta autem nihil aliud suor, quam quę apud Iudicem, vel causa litium, vel probandi scribuntur, [i] quæ olim astantibus tribus curialibus fiebant, [k] quod Iustinianus suo Codici inseri noluit, [l] Pignora etiam capi ob rei iudicatæ executionẽ Duumuiri iubebant. [m] Hoc autem iudicandi munere quandoq; quinquennio fungebantur, qui quinquennales in marmoribus vocãtur, in quibus sæpissime legitur, II. VIR. I. D. id est, Duumuir iuri dicẽdo, vt Tergesti, L. VARIO PAPIRIO PAPIRIANO VII. IR. I. D. Q.Q. PRAEF. ET TERGESTE FLAM. HADR. PONT. AVGVR. COLLEGIVM FABRVM PATRONO MERENTI. L. Papirius Duumuir quinqueonalis, idest, integro quinquennio iudicasse, & Flamen seu sacerdos Hadriani fuisse significatur. Idem Corinthi obseruatum fuisse Apuleius [n] tradit. Thyalis, inquit, oriundus patria Corintho gradatim per mentis honoribus quinquẽnali magistratu fuerat destinatus, & vt splendori capescendorum responderet fascium, munus gladiatorum triduanis

a in verb. præfecturæ.
b l. si. C. de iud. l. in honorarijs, 35. in fi. ff. de oblig. & action. l. magistratus. 25. & l. seq. ff. ad municip.
c in rubr. C. de magist. munic.
d l. 1. C. de natu. lib.
e l. 1. & 2. C. de magistr. munic. l. si duas. 6. alias incipit, Athletę. §. remittũtur. l. spadonem. 15. §. si ciuitatis. ff. de excus. tut.
f in §. sed hoc iure. & 6. fi. Inst. de Atiliano tut.
g 16. Act. Apostolor.
h d. l. pars litterarum. 48. ff. de iudic.
i 13. epist.
k Cic. pro Milone.
l in Hadriano.
m l. eũ qui. 13. ff. de iur. om. iu.
n l. 1. C. de magist. mun. l. 28. C. T. de decur.
o d. l. 28. C. T. decur.
p l. fi. ff. ad mu.
q l. si ad magistratũ. 18. C. h. t.
r in l. fin. §. iudicandi. ff. de muner. & hon.
s d. l. si ad magistratum. 18. C. e.
t in Rullum.
u 16. Act. Ap.
x l. duumuirũ. 53. C. e.
y l. magistratus 25. ff. ad mun.
z lib. 4. deca. 4.
a epist. 82.
b l. 1. C. de natur. lib.
c in auth. quib. mod. natu. effi. sui, seu Nouell. 89. in fin.
d l. 4. §. si forte. ff. de dam. infec. l. 28. ad mun.
e l. ea quæ. 26. ff. ad munic.
f d. l. 26.
g l. inter 28. ff. d. t.
h in l. 2. C. de magistr. mun. l. curent. ff. de testib. l. iubemus. c. de defen. ciu. l. 1. c. de off. iur. Ales.
i glo. in l. acta. 45. ff. de re iud.
k l. 151. C. Th. de decur.
l l. 2. C. de magistr. mun.
m l. queadmodum 19. §. pen. ff. ad l. Aquil.
n in 10.

domis spectaculis pollicitus, latius munificentiam suam protendebat. Hec ille. alibi legitur PRAE. I. D. id est, Præfectus iuri dicendo. In quibusdam uerò municipiis IIII. viri iudicabant, ad quos quandoque Alexāder Imp. rescripsit.[a] Et in uetusto saxo Bergomi legitur. C. CORNELIO C. F. VOT. MVNICIANO PRAEF. COH. PRIM. DAMASC. TRIB. MIL. LEG. III. AVG. PRAEF. FAB. CVRATORI REIP. OTESIMORVM IIII. VIR. I. D. PONTIFICI FLAMINI IN DIVI CLAVDII BERGOMI PATRONO PLEBS VRBANA.

a in l. unic. C. de foro & lib. debi. cium.

Seruos etiam Duumuiri modicè tamen castigabant; liberos uerò puniēdi nullum ius habebant ut aliquis uolunt sed Accursius[b] aliud censuit, virgis enim delinquentes cedere, & in vincula duci iubere poterant nam D. Lucas[c] a magistratibus Philippensium D. Paulū & Silam virgis cæsos, & in vincula coniectos scribit, & mane dimissos. Itaque carceribus manci pandi, & innocentes dimittendi facultatem habebant. Vlpianus,[d] si fugitiuum, inquit, uectum quis quasi suum a Duumuiro, uel ab aliis, qui potestatem habent de carcere uel custodia dimittendi acceperit, an is furti teneatur,[e] & placet, si fideiussores dederit, in eos domino actionem dandam. In actis quoque martyrum legitur magistratus municipales christiānos in vincula coniecisse,[f] Lysias, inquiunt, sedens pro tribunali, dixit. Adducatur examini meo christiani, qui huius vrbis magistratibus traditi sunt ab officio. Eulalius Commentariensis dixit, iuxta præceptum tuum domine, quos huius urbis magistratus comprehendere potuit, christianos offert tres pueros fratres, & duas fœminas: hactenus acta. Præterea tutores Duūuiri dare poterant, si pupilli facultates quingētos solidos non excedebant.[g] ditioribus uerò pupillis tutoribus a Præsidibus datis, satisdationes suo periculo exigebant.[h] si enim minus idonei fideiussores fuissent de suo damnū pupillis resarciebant.[i] In quibusdam etiam ciuitatibus uindicta manumittebant, ut manumissos ciues Romanos facerent: Nam alio modo manumissi latini liberti fiebant.[k] pro ciuitate præterea Duumuiri contrahebant. Paulus.[l] In duumuiros, inquit, & rempublicam etiam post annum actio datur ex cōtractu magistratuum municipalium. Iidem pecuniam ciuitati relictam exigebant,[m] quod si neglexissent, de suo resarcire tenebantur. Cum itaque omnibus ciuitatis negocijs impliciti reperirentur, si alicui minori tutores, aut curatores dati fuissent excusabantur.[n] Dum uerò magistratu fungebantur, nec contrà alios agere, nec ipsi ab alijs conueniri poterant, ut Græcè Hadrianus rescripsit,[o] qui non de solis Atheniensiū magistratibus loquitur, ut Alciatus[p] credidit, nec de prætoribus, aut præsidibus, ut alij opinantur, sed de omnibus magistratibus municipalibus, qui a Græcis ἄρχοντες nominabantur. Duumuiri & si alicubi quinquennales fiebant plurimum tamen uno tantum anno magistratum exercebant, sicut & alij qui munera publica obibant, ut susceptores.[q] Quod etiam significat præfatum Hadriani rescriptum, ἄρχοντες, inquit, quoad cum imperio sunt, neque propriam, neque eorum quorum tutelam uel curam gerunt, causam in iudicio, uel agendo, uel defendendo, sustinento. Duumuiris infimos ciuitatum iudices comparare possumus, etiamsi non eandem plerique in locis auctoritatem habeant.

b l. magistratibus 12. ff. de iurisd. omn. iud. l. si priuatus. 17. §. 1. ff. qui & a quib. man. l. itē apud labeonem 15. §. adijcitur, & l. sed si unius 17. §. 2. ff. de iniu. Nouella 15. cap. 5. l. 17. ff. ad l. Aquil.

c in d. l. magistratibus. & aliis supra citatis.

d in d. cap. 16. actu. apostolo.

e in l. si quis uxore 52. §. si fugitiu. ff. de fur.

f apud curium 23. Augu.

g §. pen. insti de Atil. tut. l. 3. ff. de tuto. & cura. dat. ab his, l. sancimus in curationibus 30. C. de epis. audien.

h §. ult. de satis. dat. tutor.

i ff. & C. de magistr. cōuenien.

k l. ult. C. de manumiss. uind.

l in l. in honorarijs 35 in fi. ff. de oblig. & actionib.

m l. ul. §. 2. ff. ad municipal. l. fin. C. ut in posses. legatur.

n l. si duas. 6. alias icipit. a ble tr. 6. remunantur. ff. de excus. tuto.

o in l. pars literarum. 48. ff. de iudic.

p in quarto dispunct. li. c. 6.

q l. neminem 4. C. de susceptor. præpos. & arcar.

r in d. l. 48. ff. de iudic.

DE DEFENSORIBVS CIVITAtum. Cap. IX.

PRIMVS post Duumuiros in urbe erat defensor ciuitatis, a Iustiniano[s] & Theophilo[t] Græcè ἔκδικος appellatus. Hermogenianus[u] syndicum interpretatur. Defensio ciuitatis, inquit, id est ut syndicus fiat, munus est personale. Ita etiam nominat Arcadius,[x] defensores atque quos Græci syndicos appellant pro repub. agebant & conueniebantur, Oecumenius[y] in Asia agoræos dictos fuisse scribit. Hi quādam antiquorum Tribunorum plebis imaginem referebant, quemadmodum & Duumuiri, cōsulum. Ex decurionibus enim creari non poterant. Valentinianus.[z] Defensores, inquit, ciuitatum non ex decurionum seu cohortalium corpore, sed alijs idoneis personis huic officio deputentur. Ob idque defensor plebis quandoque nominatur:[a] Nam in primis plebem ipsam, ac totam etiam ciuitatem ab iniurijs, & oneribus defendere tenebantur, prout eius nomen indicabat,[b] Sed uidendum est qui eligerentur defensores, a quibus, quam auctoritatem haberent, deinum quanto tempore in hoc officio permanerent. Ex nobilioribus & ditioribus urbis ciuibus a decurionibus unus post alium defensores eligebantur ita ut singuli in orbem sua uice officio fungerentur. Quod et si olim obseruatum fuit, cum postea infimi creari cœpissent, renouauit Iustinianus,[c] ut rursus grauiores ciues crearentur.

Ad eligendos defensores ciuitatis Antistes clerici, curiales, aliique nobiliores conueniebāt, & eorum iudicio orthodoxus nominatus defensor à Præfecto prætorio cōprobabatur. Theodosius A.[d] Defensores, ait, ita præcipimus ordinari, ut sacris orthodoxæ religionis imbuti mysteriis, reuerendissimorum Episcoporum, nec non clericorum & honoratorum, ac possessorum & curialium decreto constituantur: de quorum ordinatione referendum est ad illustrissimam prætorianam potestatem, ut litteris eiusdem magnificæ sedis eorum solidetur auctoritas. Honoratos autem nominat uiros,

C. de defensoribus ciuitatum.

s in Nouell. 15.

t de hoc iure, §. Iulius de Aul. cut

u in l. 1. §. 4. ff. de mun. & honor.

x in l. fin. §. defensores. ff. d. t.

x in 10. act. apostol.

y in l. 2 C. de defensor. ciuit.

z in l. unic. C. de offic. iurid. Alexan.

a l. 4. C. eod. ti. & in Auth. eod. in princ.

b d. l. 2. & §. ult. Auth. eo.

c Nouella. 15.

d in l. defensores ita præcipimus 8. C. e. et in §. inferi. Auc. e.

uiros, qui honorem aliquem consecuti fuerãt. Possessores, ditiores ciues. Electus defensor ciuitatis primum iurabat se omnia secundum iura acturum: [a] deinde a Præfecto prætorio confirmabatur, cui pro codicillis confirmationis, ciuitas, si ex maioribus erat, quatuor solidos soluebat. si ex minoribus treX, Ipse verò nihil pendebat: quia nullam mercedem officij accipiebat, nisi aliquid ei ciuitas donare consueuisset. [b]

Pecuniarias causas in primis inter rusticos iudicabat. Valẽtinianus; [c] vtili ratione, inquit, prospectum est ut innocens & quieta rusticitas peculiaris patrocinii, id est, defensoris locorum beneficio perfruatur, & apud eum in pecuniarijs causis litigandi habeat facultatem sed & pauperum aliarumque vilium personarum in ciuitate lites dirimebat, vt D. Io. Chrysostomus, [d] & Oecumenius testantur, εἶδος, inquit, ἦν δικαστῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ εὐτελῶν, οἱ ἀγοραῖοι οἵ τινες ἐδίκαζον τοῖς πένησι, καὶ ἀγοραίοις ἀνθρώποις, διὸ καὶ ἀγοραῖοι ἐκαλοῦντο, ὥσπερ νῦν οἱ ἔκδικοι κατὰ πόλεις τινάς, οἱ δὲ ἀνθύπατοι τὰς τῶν πλουσίων, ἢ τῶν ἐγκλημάτων δίκας ἤκουον, hoc est, Agoræi sunt genus uilium iudicum in Asia qui pauperes, & uiles iudicabant, quemadmodum sunt defensores in quibusdam ciuitatibus: Proconsules autem diuitum, & criminales causas audiunt. Hæc illi. Aliorum etiam ciuium causas, olim usque ad quinquaginta aureos cognoscebant: [e] Nec pro hac summa licebat adire Præsidem prouinciæ, sed prius apud defensorem agendum erat, & ab eo ad Præsidem appellandum. [f] Leuiora etiam crimina audire, & punire, sed grauius delinquentem tãtum in carcerem detrudere poterat, & eum accusatoris nomine plectendum ad Præsidẽ prouinciæ mittere. [g] Iustinianus ad Menam P.P. [h] Neminem volumus, inquit, in custodiam conijci absque iussu illustrium vel clarissimorum magistratuum prouinciarum aut defensorum ciuitatum. Apud eundem testamenta, & instrumenta, donationesque insinuabantur, & iudiciorum acta fiebant, quæ ad eius iurisdictionẽ spectabant. [i] Hæc ab exceptore scribebantur, qui ex officio Præsidis prouinciæ in urbẽ mittebatur: peractoque iudicio acta in publicum tabularium deferebantur, archiuum uocatum, cuius Præfectus eorum curam habebat, ne carie exesa, uel alio modo corrupta perirent. [k] Duo uerò apparitores, defensoris iussa exequebantur. [l] Præterea sedandi ciuium tumultus, & defendendæ plebis illi cura incumbebat. [m] Cassiodorus [n] ait ad eundem spectare curam, ne res carius quàm æquum sit uendantur. Tributorum denique exactoribus aduersus eos, qui negligentius soluebant, opitulabatur, & uelut Præsidis prouinciæ in urbe uices gerebat. [o] Mancipia quoque reipub. atque adeo aliorum perquirere, & reuocare tenebatur. [p] Olim defensores integro quinquennio magistratu fungebantur. [q] sed postea statutũ est, ut solo biennio in eo officio permanerent, quo finito; alij honestiores ciues singuli ordine suo biennio, hoc munus subibant. [r] Hodiè antiquorum magistratuum forma sublata, hi non sunt in usu, illis tamen quarundam urbium syndicos, aut minores iudices, qui vsque ad certam summam cognoscunt, comparare possumus.

a §. iusiurandũ. Auct. eod.
b §. quia uerò. in auth. eod.
c in l. 3. C. eod.
d in 20. c. act. apost.
e l. 1. C. eod.
f §. & iudicare, in auth. eod.
g l. defensores. 7. C. eod. §. aud. auth. eod.
h in l. neminem 22. C. de episc. audien. quæ est pars l. ult. C. de custo. reor.
i l. penul. 5. e. §. nulla. in auth. e.
k §. precepta, in auth. eod.
l §. & agi. uersi. ex prouinciali. d. auth.
m §. deinde. d. auth.
n lib. 3. uariar.
o d. §. deinde.
p l. mancipia. 5. C. de seruis fug. l. 1. C. eo.
q l. in defensori bus. 4. C. eod.
r §. quæ agitur. in d. auth.

DE SVSCEPTORIBVS VINDICE & breuibus quadrimestribus. Cap. X.

PRAECIPVA decurionum cura in exigendis tributis uersabatur: & ideò ciuem eligebant qui tributa exigeret, susceptorẽ vocatum, quòd debita publica susciperet. Is creabatur in curia ciuitatis, eo fere modo, quo & Decuriones: unus enim aut plures suo periculo eum nominabant, in quem si curiales cõsensissent, acta a tabulario curiæ scribebantur, eaque cum nomine susceptoris, & nominantis, qui pro illo tenebatur, ad Præsidem prouinciæ mittebantur. Gratianus A. [s] Exactores, inquit, vel susceptores in celeberrimo cœtu curiæ, cõsensu & iudicio omnium subactorum testificatione firmentur: prouinciarumque rectoribus eorum nomina qui ad publicum munus officij editi atque obligati fuerint, innotescant: & animaduertant quicunque nominauerint, ad discrimen suum vniuersa quæ illi gesserint redũdare: Hæc ille. Illo igitur soluendo non existẽte, curiales qui eum probauerant, pro illo tenebantur. [t] Susceptor autem aut ex Decurionibus, aut ex plebe eligebatur. Papinianus; [u] Exigendi, ait, tributi munus, inter sordida munera non habetur: & ideò decurionibus quoque mandatur, quasi dicat, id non est necesse, tamẽ & ipsi solent creari. Primũ autem susceptoris officium est, vt præsente defensore ciuitatis, cuiusque iugera & debitum describat. [x] Deinde a quocunque frumenti quinquagesimam, hordei quadragesimam, uini & laridi uicesimam exigat; [y] quæ in fisci horreis condebantur: [z] ac præpositis horreorum seruanda committebantur. id munus erat personale; Arcadius, [a] Qui annonam, inquit, suscipit, uel exigit, uel erogat, & exactores pecuniæ pro capitibus, personalis muneris solicitudinem sustinent. Exigebat enim & quod pro capitibus a singulis soluebatur, & alia quæ pro prædijs soluebantur. [b] Quotannis etiam a Principe imperata pecunia hoc modo ab eo capiebatur. In primis Tabularij ciuitatum qui ciuium, & possidentium nomina in pyctatio descripta tenebant, inspiciebant, quis, & quantum soluere tenerentur, & contra negligentes apparitores decurionum debitum exacturi mittebantur, [c] qui exacta susceptori dabãt: sed etsi uariè tributa pro diuersitate prouinciarum pẽdebantur, omnes tamen in tribus pensionibus hoc à principe indictum præstabant, nempè Cal. Ianuarij. Maij. & sub principium mensis Septembris, quo incipiebat

s in l. exactores. C. de susceptor. præp. & arcar.
t l. prouidendũ. 23. C. de decurionib. l. 54. C. T. eod.
u in l. libertus, 17. §. exigendi. ff. ad municip.
x susceptores. 10. C. de susceptorib. præp. & arc.
y l. modios 9. C. d. t.
z l. frumenta. 6. C. eo.
a in l. fin. §. qui annonam. ff. de muner. & hono.
b l. cum possess. 5. in fi. ff. de censibus.
c l. 5. C. de exact. tribut. l. missi opinatores. 7. C. eo.

cipiebat indictio, vt cauetur constitutione Græca Codici inserta, [a] Tripertito, ait, omnia fiscalia inferantur, ea etiam quæ Armeniaca nocant, uidelicet Kalendis Ianuarijs, & Kalendis Maijs, & ad finem indictionis in tres æquas partes diuisa. Hæc ille. Susceptor accepto tributo chirographum soluenti faciebat, in quo summa datæ pecuniæ, causa solutionis, nomen soluentis, consul, mensis, & dies præstiti tributi continebatur. Honorius A. [b] Sed & aurum, inquit, quod ex huiusmodi contributione redigitur, ita debet susceptori aurario consignari, ut securitatibus nomen inferentis, dies, consul, mensis, causa, & summa comprehendantur. Hæc illa. Securitas uocatur apocha, & ipsa solutio plerunque collatio appellatur. [c] Prædia uero tributa pendere negligentium tanquã iure pignoris principi obligata uendebantur. Papinianus, [d] Pro pecunia tributi, ait, quod sua die non est redditum, quo minus prædium iure pignoris distrahatur, oblata moratoriæ cautio non admittitur. & licet debitor caueat se soluturum, non ob id retardatur prædij uenditio. Facta tributorum, aut debitarum functionum solutione pecunia arcario committebatur, [e] qui eo modo, quo susceptor eligebatur. D. Paulus [f] Erastum Corinthi arcarium fuisse scribit. Sed in Græco exemplari œconomus, a Iureconsultis administrator uocatur, quales erant curatores, de quibus infrà dicetur. Exacta uerò pecunia non diu apud arcarium manebat, sed statim ad Præfectum thesaurorum, qui unus in singulis prouincijs residebat, transmittebatur; [g] Indè ad comitem largitionum dirigebatur, Gratianus, [h] Diu, inquit, minimè penes ipsos susceptores maneat facta collatio: sed statim quodcunque a prouincialibus fuerit exsolutum, sacris thesauris inferatur. Itã Gratianus [i] omnem ait, summam auri uel argenti, & reliquarum specierum, quæ sacris largitionibus ex more penduntur, statim ut exactio fuerit celebrata, ad thesauros vniuscuiusque prouinciæ, uel ad proximos referri sub obsignatione tabularij, cæterorumque quos solicitos esse debere præcedentia iussa decreuerunt, & thesaurorum præpositis cõsignari præcipimus: vt exindè ad sacrum comitatum integer omnium titulorum numerus dirigatur: Hæc ille. Nec uerò semper aurum in pecunia numerata ad thesauros transmittebatur; sed plerumque in massam conflatum, [k] cuius singula libra LXXII. aureis respondebat. Valentinianus. [l] Quotienscũque, inquit, certa summa solidorũ pro tituli qualitate debetur aut auri massa trãsmittitur, in septuaginta duos solidos libra feratur accepta. Vestes verò, quas singulas, prouinciales pro singulis XXX. quandoque pro XX. iugis terræ militibus persoluebant, [m] susceptor non exigebat, sed proconsul. [n] In annũ tantum creabantur susceptores, nisi consuetudo, aut hominum penuria in biennium hoc officium continuare fecisset. [o] Nec adhoc munus

a l. fin. C. de annon. & trib.
b in l. 1. C. de apoch. public.
c l. diu. 7. C. de suscept. & arca.
d in d. l. cũ possessor. 5. §. fin. de censibus.
e l. vlt. C. de suscept. præpos. & arcar.
f in fi. ad Romanos.
g l. 1. C. de canone largit. tit.
h in d. l. dici. 7. C. de suscept.
i in d. l. 1. C. de can. larg. tit.
k l. 12. & 13. C. T. eod.
l in l. quotiescũque. 5. C. de suscept.
m l. 1. C. de milit. uest.
n l. humiliorib. 14. C. de suscep.

reuerti poterant, nisi prius rationem antè gestorum reddidissent. [p] Noui vero susceptores, non solum anni quo creabantur, sed & reliqua præcedentis debita tributa exigere tenebãtur. [q] Demũ hoc colligendorũ tributorũ onere Anastasius Imperator decuriones liberauit: In qualibet enim ciuitate exigendis tributis quosdã præposuit quos Vindices vocabãt; [r] quod officium vsque ad Iustinianum perseuerauit. [s] Susceptor aliquam Quæstoris Romani imaginẽ habebat, hodie paucis in locis ciuitatum decuriones tributorum exactores creant; sed ubiq; a Principe quæstores constituuntur, vulgò camerlenghi, aut alio homine appellati.

o l. neminem. 4. C. d. t.
p d. l. nemiñ. 4.
q l. susceptores. 3. C. eo.
r Euagr. li. sacr. histor. 3. cap. 42. Niceph. libr. 16. cap. 44.
s Edicto. 8. §. ταυτῶν τον.

DE CVRATORE REIPVB. Cap. XI.

HABEBANT ciuitates fundos, ędes, aut pecuniã, quã in tuto, aut apud negociatores collocabant, [t] quibus aliquem administratorẽ præfici oportebat: & ideò ob hanc causam a decurionibus creabatur reipub. curator, aut procurator uocatus, qui non fisci, aut Principis pecuniam, vt susceptor, sed ipsius ciuitatis res administrabat, quod & ipsum munus publicum erat. Hic alio nomine logistæ dicebatur, Gordianus A. [u] Curator, inquit, reipublicæ (qui Græco vocabulo logista nuncupatur) mulctandi ius non habet. Hoc autem nomen sortitus est, auctore Suida, [x] quia rerum ciuitatis arbiter erat, & æstimator, seu censor: vel potius quia cum res ciuitatis administret, supputãdi rationẽ tenere debebat. Plinius epi. 15. lib. 7. actorẽ publicũ appellat: agrũ, inquit, ex meis actori publico publicè mancipaui, eundẽ uectigali imposito recepi. Is quemadmodũ & alij ex decurionibus eligebatur. cuius præcipua cura erat, prędiorum ciuitatis reditus colligere. Arcadius Iurisc. [y] Sed & curatores, ait, qui ad colligendos ciuitatum publicos reditus eligi solent, personali munere subiguntur: publicorum enim prædiorum cura inter personalia munera connumeratur. [z] Idem prædia ciuitatis locabat, quod in quinquennium fieri consueuerat. [a] Res quoque reipub. a priuatis occupatas vendicare tenebatur [b] & ædes publicas & balnea quę restauratione indigebant redemptoribus faciẽda locabat [c] aut ipse refici iubebat. [d] Damnum enim sua culpa reipublicæ illatum, de suo resarcire tenebatur. Idem iustum pretium rebus uenalibus statuebat, ut Cassiodorus memorat. [e] curabat & commeatum exercitui suppeditari quem copias appellari Duarenus autumat. [f] Prospiciebat etiam ne urbs ædificijs deformaretur, collapsa enim ciuium ędificia restitui iubebat. Paulus [g] ad curatoris, inquit, reipublicæ officium spectat, ut dirutæ domus à dominis extruãtur: Domum [h] sumptu publico extructam, si dominus ad rem

t l. 1. §. 1. ff. quod cuiusque vniuers. nom.
u in l. 3. C. de mod. multar.
x in verb. λογιστα.
y C. epi. 18. li. 7.
z in l. fin. §. qui annonam. ff. de mun. & honori.
a l. 1. §. 2. ff. eo.
b l. 3. §. 1. ff. de admin. rer. ad ciuit. pertin.
c l. ulti. §. 2. ff. eo. n.
d l. vlt. §. hi quoque. ff. de mun. & honorib.
e l. 2. §. ad frumenn. ff. de administ. rer. ad ciuit. pert.
f lib. 3. uaria. in formula curatoris ciuitatis.
g lib. 1. disput. c. 16. & in l. ob negotium. 20. ff. de compensat.
h in l. ad curatoris. 46. ff. de damn. infect.

pus

Digitized by Google

pns pecuniam impensam cum usuris restituere noluerit, iure eam respublica distrahit. Hæc ille. Prohibebat prætereà ne publica loca occuparentur, aut deuastarentur, ipse uerò nemini concedere poterat,[a] nisi lex municipalis id illi permisisset.[b] In omnibus denique locis, ita totam ciuitatem referebat, vt in publico ædificantis, si hoc procuratori denunciasset, ipsi reipublicæ denunciasse censeretur.[c] Nam quod ei interdicitur, reipublicæ interdictum esse uidetur. Sed ob hæc procuranda plerisque in locis proprius magistratus creabatur, ædilis a Papiniano uocatus.[d] Reipublicæ quoque creditoribus debitum soluebat. Vlpianus,[e] Grani, ait, æstimationem per iniuriam post emptionē ablati, quæ rationibus publicis refertur, curator reipublicæ domino restitui iubeat. Ex quibus uerbis aliquam iurisdictionem habuisse uidetur, pecuniam denique publicam ipse collocabat, aut exigebat, non etiam fœnerabatur: quia id præfecti Kalendarij munus erat.[f] is & alij curatores quotannis administrationis suæ rationem reddere tenebantur, & factas impensas ostendere, actis publicis in nuare,[g] & eo modo tutus a molestia reddendæ rationis fiebat. Plures quandoque curatores creabantur, cum Papirius Iustus[h] scribat, curatorem reipublicæ collegæ nomine teneri, si eum malè agentem prohibere potuit, & non fecit. In expediendis publicis difficultatibus reipub. curator, assessores & Iureconsul. vocabat, quorum consilio utebatur, ne aliquid fortè cōtrà ius, uel temerè faceret: & ut aliorum etiam opinionem audiret: & istud est consilium curatoris reipub. cuius Papinianus meminit,[i] In consilium, inquit, curatoris reipublicæ uir eiusdē ciuitatis adsidere non prohibetur. Sed fortè intelligit de cōsilio ciuium adhoc electorum, cū seruus reip. erat manumittendus. Curatoris Reip. in vetustis marmoribus frequens est mētio, legitur enim Brixiæ, P. CLODIO P. F. FAB. SVRAE. Q. FLAMINI. DIVI TRAIANI PONTIFIC. II. VIR. QVINQ. TRIB. LEG. II. ADIVTRIC. PIAE FIDELIS CVRATOR. REIP. BERGOM. DATVS AB IMP. TRAIANO CVRATOR REIPVB. COMENS. DATVS AB IMP. ADRIANO COLLEGIA FABROR. ET CENT. Perusii quoq; C. VRBIO. C. F. L. N. TROGALLO PROCVLEIANO PATRONO ET CVRATORI R. P. VERONENSIVM.

Alexandrum Imperatorem XIIII. Romæ vrbis curatores fecisse Lampridius scribit. Fecit, inquit, Romæ curatores vrbis XIIII. Sed ex coss. viros, quos audire negocia urbana cū Præfecto vrbis iussit, ita vt omnes, aut magna pars adesset cum acta fierent. Curatoris reipublicæ munera hodie in plura sunt diuisa, ideo nullus facile ei conferri potest. Apud nos iudex viarum, & thesaurarius, & syndicus, eius officio funguntur.

a l. prohibere. 3 §. plane. ff. quod ui aut clā.
b d. §. plane.
c l. aut qui aliter. § §. item ait. ff. quod ui aut clam.
d lib. quem de ædificio Græcē composuit, l. 1. ff. de uia publi. l. qui insulam. 30. §. 10. ff. locati. l. vl. §. Irenarchæ. ff. de munerib. & honorib.
e l. 2. §. grani. ff. de administr. rer. ad ciui. pertinēt.
f l. fin. §. 2. ff. de mun. & honor. l. ul. §. 7. ff. de administr. rer. ad ciuit. pert.
g in d. l. ult. §. 8. de admin. rer. ad ciuit. pert.
h l. ult. ff. de offic. assessor.
i l. de his. C. de episc. aud.

DE CVRATORIBVS ANNONAE. Cap XII.

CVM victus causa velut ciuitati perquam necessaria; in primis esset procurāda, a decurionibus olim annonę curator creabatur qui eius solicitudinem haberet, pecuniamque publicam adhunc usum emendumque frumentum reponebat, quod æquo pretio inter egētes diuidebatur. Papirius Iustus,[k] Pecuniam, inquit, ad annonam destinatam, distractis rebus curator exigere debet. Nec modo frumenti, sed & olei emendi curam habebat Hos Græci σιτῶνας καὶ ἐλαιωνάς vel vt in Pandectis Florentinis legitur ἐλαιῶνας appellant. Papirius[l] Sitonas uocat, quos ioquit indemnes esse oportet, qui nō segniter officio functi sunt. De his Alexāder intelligit.[m] cum ait, ex frumenti uel olei publica pecunia nō fit compensatio cum his quæ Respub. debet. Latinè frumētatores dici possunt. Hoc munus Modestinus[n] sitoniam & eleoniam id est frumenti oleique emendi curam appellat; Ita & Vlpianus[o] cum scribit, sextum decimum ætatis annum agentem ad munus sitoniæ uocari non oportere. Inter munera quoque personalia sitoniam Arcadius Iurisconsul.[p] recenset. Hi curatores officium appatitorū habebant, cui præerat centurio vehendi, condendique frumenti curam habens, & si cullei ad vsum frumenti defuissent, eos etiam inuitis ciuibus auferebat. Scæuola[q] culleos, inquit, cum Seius in horreo haberet, missus ex officio annonæ centurio, culleos ad annonam sustulit, ac postea instantia creditoris recuperati sunt. Hæc ille. Vnde annonæ pręfectos aliquam ditionem & officium habuisse constat, quod de Præfecto annonæ Romæ intelligo, qui etsi anteà magistratus nō esset,[r] postea tamen aucta eius auctoritate, in negotiatores annonæ & tritici, hordei uel similium ius dixit.[s] Quod & ad aliarum ciuitatum curatores est trahendum. Empto frumento decuriones quosdam ędiles dictos eligebant, qui illud inter plebem diuiderent. Papinianus,[t] condemnatus, inquit, quod arctiorem annonā ædilitatis tempore præbuit, frumentariæ pecuniæ debitor nō videtur. Hæc ille. Istud munus personale erat, in quo nulla propriæ pecuniæ impensa facta, personæ tantum laborem curatores sustinebant. Arcadius,[u] qui, inquit, annonam suscipit, uel exigit, uel erogat, & exactores pecuniæ pro capitibus, personalis muneris solicitudinem sustinent. Sed & Hermogenianus[x] annonæ diuisionem inter personalia munera recenset. Distracto frumento pecunia statim ciuitati restituebatur. Vlpianus[y] ad frumenti, inquit, comparationem pecunia data re-

stitui

k in l. ult. §. item rescripserunt. §. ff. de admin rer. ad ciuit. pertin.
l in d. l. vlt. §. itē rescripserūt. 6. l. final. §. cura quoque. ff. de mun. & hon.
m in l. 3 C. de compensatio.
n in l. si duas. 6. §. est autem. Imperatoris. ff. de excus. tuto.
o in l. 2. ff. de uacat. & excusat. mun. et est rubrica & l. ult. græca C. ut nemin. liceat in emptio. specier. se excu. & de munere sitoniæ.
p in d. l. fi. §. cura quoq; de muner. & honor.
q in l. 1 lr. §. Titius. ff. de pign. actio.
r l. 2. §. hęc omnia. ff. de ori. iur.
s l. ult. ff. quod cum eo qui in aliena pot.
t in l. iden 17. de compensat.
u in d. l. fi. §. qui annonā, de mune. & honor.
x in l. 1. §. C. de mun. & hon.
y l. 2. §. ad frumenti. ff. de admin. rer. ad ciuita. pertin.

ſtitui ciuitati nō compenſari in erogata deber. Nec frumentum vilius, quàm tempus annonæ exigebat, vendi poterat. Paulus. [a] Decuriones ait, pretio viliori frumentum, quàm annona tēporalis exigit patriæ ſuæ præſtare non ſunt cogendi, & ſi carius, quàm temporis conditio poſtulat curator vendidiſſet, multabatur. [b] ſi aliqua furtè magna inopia opprimebatur ciuitas, alias vrbes iuſto pretio illi frumentum conferre Princeps cogebat. [c] Minor annis 25. ad hoc munus non eſt eligendus. Vlpianus, [d] Sextum decimum, ait, ætatis annum agērem ad munus ſitoniæ vocari nō oportet; Sed ſi nihil propriè in patria ſeruatur, de minoribus quoque annis vigintiquinque ad munera ſiue honores creandis iuſta ętas ſeruanda eſt. Sentit his verbis nulla ratione agentem an. XVI. ad id munus vocandum, ſed vbi non eſt contrarium ius, vel cōſuetudo, nec minorem annis XXV. annonæ eſſe præficiendum. Diu a decurionibus hic curator eſt electus, poſteà placuit, vnum ex officio apparitorū Præſidis, iudicio epiſcopi, & primatum ciuitatis adhoc munus creati. [e] Hoc officium in pluribus ciuitatibus minus frequentatur, niſi vbi magnæ penuriæ tempus ingruit.

a in l. decuriones §. de admin. rer. ad ciuit. pertin. l. vlt. ff. de l. Iulia. de annona l. 8. non debere. ad municip.
b l. 2. ff. de annona.
c l. 1. & 2. C. vt nemi. lice. in coempt. ſpecier.
d l. 3. de vaca. & excul. mun.
e l. vlt. C. ut nemin. lice. in emptic. ſpecier. ſe excul. quæ grę ca eſt cōlluutio.

DE EPISCOPIS.
Cap. XIII.

NON minima in vrbe cura erat, vt panis, aliæque res ad victum quotidianum neceſſariæ non adulterarentur, & iuſto pondere aut menſura venirent, & ideò huic muneri ab ordine Decurionum ciuis præficiebatur, quem epiſcopum id eſt inſpectorem appellabant. Arcadius [f] Epiſcopi, inquit, qui præſunt pani, & cęteris venalibus rebus, quę ciuitatum populis ad quotidianū victum vſui ſunt, perſonalibus muneribus funguntur. Alij erant epiſcopi quos ſolebāt Atheniēſes ad ſubditas ciuitates mittere, ut auctor eſt Suidas, qui quid apud quēq; populū ageretur, obſeruarent, ac diligēter inſpicerent; apud quos ſummum rerum arbitrium erat. Cic. [g] Ego negotio præſum, non turbulento, vult enim Pompeius eſſe, quem tota hæc Campania, & maritima ora habeat ἐπίσκοπον, ad quem delectus, & negotij ſumma referatur: Hæc ille. Hinc noſtri antiſtites & ipſi epiſcopi tanquàm omnium ſpeculatores ſunt vocati. Romæ venialium rerum cura ad ędiles pertinebat, quorum munus erat etiam alia inſpicere & curare, id eſt ne res mobiles, ſiuè ſoli, vitioſæ diſtraherentur. [h] Nos hodiè hunc præfectum, Iudicem victualium nominamus.

f l. fi. §. item epiſcopi ff. de mun. & honor.
g ad atticum. lib. 5.
h l. 1. in prin. ff. de ædilit. edict.

DE CVRATORE CALENDARII, & diuerſorum negociorum. Cap. XIIII.

PRAETER prædia habebāt & pecuniam publicam ſingulæ ciuitates, quam fœnori locabant. Gaius, [i] Collegijs, inquit, permiſsū eſt, ad exemplum Reip. habere res communes, arcam communem, & actorem. Eam autem pecuniam cum opus erat, in vſus publicos conuertebant, & ſæpe, ne ocioſa eſſet, fœnori dabant, cui negociationi proprius ciuis præficiebatur, Calendarij curator dictus. Arcadius Iureconſ. [k] Kalendarij, ait, curatio, & quæſtura, in aliqua ciuitate inter honores non habetur: ſed perſonale munus eſt. Quoniam huic negocio præfecti iniunctum munus recuſare non poſſunt. Calendarij autem nomine hic aliud non intelligitur, quàm pecuniæ publicæ ſub fœnore locandi officium. Veteres enim Calendarij exercitationem pro nominibus faciendis accipiebant. Africanus, [l] Cum quis, inquit Calendarium præſtari alicui voluerit, vtrumne nomina duntaxat debitorum præſtari voluiſſe intelligendus eſt, an vero etiam pecuniam ſi qua ab his exacta, eidem tamen Calendario deſtinata fuerit, & magis puto: quemadmodum ſi exactæ pecuniæ, & rurſus cullocatæ eſſent, permutatio nominum nō perimeret, vel minueret fideicōmiſſum: ita ipſæ quoque pecuniæ, ſi adhuc Calendario, id eſt nominibus faciendis, deſtinatæ eſſent; eidem fideicommiſſo cedere debeant. Calendarium ergo pro nominibus faciendis, hoc eſt debitoribus comparandis accipitur. [m] Vnde ſeruus dicitur debitor domini ex ratione Calendarij, [n] id eſt cauſa pecuniæ fœnori datæ, cuius rei frequens in iure eſt mentio; ubi Calendario præponi dicitur, qui huic negociationi præficitur. Idem Africanus, [o] Eius, ait, qui in prouincia Stichū ſeruum Calendario præpoſuerat, Romæ teſtamentum recitatum eſt, & Scæuola [p] Calendarium exerceri dicit ab eo, qui hanc artem profitetur, alij librum rationum interpretantur. [q]

Dictum eſt autem Calendarium: quia debitores ſingulis Calendis pro retēta pecunia uſuras ſoluebant. Hinc in rationum, & chirographorum exemplis, mutuo accepta pecunia, ferè ſemper Calendis reſtitui promittitur [r]. Hæ et menſtruæ uſuræ uocabantur. [s] Calendarij curator non ab ordine decurionum, ſed à Preſide prouinciæ, facta eius morum, & facultatum inquiſitione creabatur: & ob id nullam cautionem, ut alij, præſtat. Papirius, [t] A curatore, inquit, Calendarij cautionem exigi non oportet, cum ex inquiſitione à Præſide eligatur. Plinius quoque Bithyniæ Præfect. ſe id ex officio ſuo facturum Traiano indicat, [u] pecuniæ, inquit, publicæ miniſterio noſtro exactę ſunt, & exiguntur, quas uereor, ne ocioſæ iaceant: nam & prædiorum comparandorum, aut nulla,

i l. 1. ff. quod cu iuſque uniuerſ. nom. l. Gaius. 12. ff. de uſuris.
k l. ult. §. 2. de mun. & honor.
l in l. qui filiū. 64. de legat. 3.
m ut d. l. ul. §. 2
n l. fi. ff. de peculio.
o in l. eius qui in prouincia. 41. ff. ſi certum petat.
p l. uxorem. 41. §. legauerat. de legat. 3.
q ut Alciatus li. 3. diſp. c. 1.
r l. lecta. 40. ſi cert. pet. & ex multis ll. ſub ti. de uerb. obliga. conſtat.
ſ d. l. lecta. 40.
t in l. ult. §. item reſcripſerunt. 7. de adm. rer. ad ciu. pert.
u epiſtol. 14.

Digitized by Google

la, aut rarissima occasio est, nec inueniũtur, qoi velint debere Reip. præsertim duodenis assibos, quanti a priuatis mutuantur, rescribit Traianos Plinio vt sub minoribus vsuris pecuniã collocet. [a] Sed hodie cum iure diuino improbatum sit fœnus, ac pro infamia id quæstus genus vulgò habeatur, hoc munus omnino in ciuitatibus cessat.

Alij prærer hos curatores, extra ordinẽ pro ut vsus exigebat, a duumoiris creabantur, uelu ti si alicuius debitoris bonorum possessionem reipub. iussu præsidis obtinuisset, eorum curator fiebat. Paulus, [b] Sempronij, inquit, qui ex pollicitatione debitor patriæ suæ extiterat, bona respublica iusso Præsidis possedit, quotum bonorum magistratus reipublicæ tres curatores constituerunt qui apud Græcos ἐπιμεληταὶ vocantur: Hæc ille. Si quando opus extruendum, vel reficiendum erat in ciuitate, eius Curator creabatur, quod & hodiè fieri consueuit. Vlpianus, [c] Cura, air, extruendi vel reficiendi operis in ciuitate munus publicum est. & idem si aliud publicè agendum contigisset, obseruabatur. Hi omnes operum curatores uocabãtur. Arcadius Iurisconf. [d] Curatores, inquit, ad extruenda vel reficienda ędificia publica, siue palatia, siue naualia, vel mansiones destinantur, si tamen pecuniam publicam in operis fabricã erogent, & qui faciẽdis vel reficiẽdis nauibus vbi vsus exigit, præponuntur, muneribus personalibus adstringuntur. Hæc ille. Mansiones autem erant hospitia poblica in quibus veredi manebant, vt alibi est declaratum. Hi quoq; curatores non a decurionibus, sed a Præside prooinciæ creabantur. Vlpianus [e] de proconsule loquens, Aedes, inquit, sacras, & opera publica circumire inspiciẽdi gratia, an sarta, tectaque sint, uel an aliqua refectione indigeant, & si qua cœpta sint, ut consummentur, prout vires eius reipublicæ permittunt, curare debet: Curatoresque operum diligentes, solemniter præponere. Hi curatores etiam hodie, cum opus est, fiunt. Erant & qui balnea publica calefieri curabant, quibus ex publico adhunc usum pecunia dabatur. Arcadius, [f] Inter personalia, inquit, munera in quibusdam ciuitatibus numeratur & calefactio publica balnei, si ex reditibus alicuius ciuitatis curatori pecunia subministretur. Hęc ille. Tertia pars redituum ciuitatis, quæ in fundis consistebant, ad mœnium, & thermarum restaurationem destinata earũ curatori committebatur. Arcadius. [g] Ne splendidissimæ, inquit, vrbes vel oppida vetustate labantur, de reditibus fundorum iuris Reip. tertiam partem reparationi publicorum mœnium & thermarum restitutioni deputamus, Hactenus Arcadius. Curator ergo ædificia balneorum hac pecunia resarciebat, ligna ad ignẽ accendendum, & oleum ad lumen prębendum parabat. Ante Alexandrum Imperatorem post auroram tantum, inquit Lampridius, balnea aperiebantur, & ante solis occasum claudebantur, ipse oleum eorum luminibus assignauit, vt nocte etiam paterent, & Syluas ad accendendum in illis ignem deputauit. Hoc curatore opus non erat, quum thermas publicas Respub. locabat; conductor enim ipse hanc operã præstabat. Labeo. [h] Quidam, inquit, in municipio balneum præstandum annuis uiginti numis cõduxerat, & ad refectionem fornacis fistularũ, similiumque rerum centum numi ut præstarentur ei conuenerat, conductor centum numos petebat, ita ei deberi dico, si in earum rerum refectionem eam pecuniam impendi satisdaret. Hęc Labeo. valde autem necessarius olim erat thermarum usus, quia cum antiquitus caligarum vsus intra ciuitates non esset, [i] & ob id nudis pedibus incedentes ex puluere aut luto sordes contraherent, quotidie balnea frequentabant. Seneca [k] enim scribit ueteres quotidie brachia & crura nundinis se totos lauisse, & ideo in quocũque oppido publicum balneum reperiebatur, quod vrbis insigne fuisse Procopius tradit. [l] & ubi eorum erar penuria, a testatoribus populo exhibenda legabãtur, ut Tiburtibus relicta fuisse Scæuola scribit. [m] codicillis inquit, ita leganit, Tiburtibus municipibus meis, amantissimisque Sciatis balneum Iulianum iunctum domui meæ, ita ut publico sumptu hæredum meorum & diligentia decem mensibus totius anni præbeatur gratis: Quæsitum est, an sumptibus refectionibus necessarios hæredes præstare debeant. Respondi, uideri testatorem super calefactionis & prębitionis onus, de his quoq; sensisse, qui ad cottidianam tutelam pertineanr, quibus balneæ aut instruantur, aut denique solitas cessationum uices parari purgarique ut habiles ad lauandum fierent, sint solitæ. Ex quibus verbis apparet quanta impensa & labores in balnea fierent, & quàm frequens eorum usus esset: Vnde & hodie nonnulla castra & uillæ balnea uel balneola appellantur, in quibus publicè populus lauari consoeuerat. Comitibus ac magistris militum a curijs ciuitatum lauacra gratuito præbebantur, quod cum etiam rei militaris comites & tribuni poscerent, id illis ab Arcadio & Honoriò est negatum, ne tot sumptibus ciuitates oneratentur. [n] Pistrinis quoque publicis curatores dari solebant. [o] Er al ij ad compellendos pecuniæ publicæ debitores ut soluerent, alij vt uias sternerent aut aquæductus curarent [p] aut alia opera publica facerent, [q] uel reficerent, quibus ædiles aut Reip. curatores sufficere non poterant.

Erat & quibusdam in locis quæstor, nam etsi reipublicæ curãtor eius publicam pecuniam administrabat, quibusdam tamen in locis proprius minister creabatur, qui illi ad vsum publicum conseruandę præficiebatur, & eius qui olim Romę fiebat exẽplo quęstor dicebatur, quod & ipsum munus publicum fuit. Romani quæstotis officiũ erat pecuniã publicam inquirere, & exactam conseruare. [r] Id aliqoę ciuita

a episto. 15.

b l. Lucius. 46. §. Sempronij. de admin. tutor.

c in l. 4. in prin. de mun. & hon.

d in l. vlti. §. hi quoq; de mun. & hon. & l. cum quidã. 17. §. cos ff. de usur.

e l. si in aliam. 7. de offi. procons. & legat.

f d. l. ult. §. cura quoq; de mune. & hon.

g in l. ne splendidissimæ 11. C. de oper. publ.

h in l. insulam. 58. §. vlt. locati.

i l. 23. & 4. C. Theo. de habit. quo intra vrb. vti. oport.

k in episto. 56.

l in lib. 3 de ædific. Iustinia.

m in l. patronus 35. §. vlt. de leg. 30.

n l. 2. C. ne rei milita. comitib. vel tribun. lauacra præstentur.

o d. l. vlt. §. legati.

p d. l. 1. & d. l. vlti. §. cura.

q d. l. ulti. §. hi quoque.

r l. 2. §. deinde cum æranum de orig. iur.

DE IRENARCHIS ET LIMENARchis. Cap. XVIII.

Cod. de Irenarchis.

SOLEBANT & ueteres in certis vrbis, aut territorij locis milites collocare, qui ortos tumultus sedarent, latrocinia prohiberent, & factiosos, criminaque patrata præsidi indicarent, & à statione in qua degebat stationarij dicebatur. [a] Id primus Romæ & in Italia Augustus inuenit. Tranquillus de eo loquens grassatores inquit, dispositis per loca opportuna stationibus inhibuit (c. 32.) Vlpian. [b] Quies quoque inquit, popularium & disciplina spectaculorum ad Præfecti vrbi curam pertinere videtur, & sanè debet etiam dispositos milites stationarios habere ad tuendam popularium quietem, & ad referendũ sibi quid vbi agatur: Hos frequentiores in Italia Tiberius locauit. Tranquillus, [c] in primis, inquit, tuẽdæ pacis a grassaturibus, ac latrociniis, seditionũque licentia, curam habuit; stationes militum per Italiam solito frequentiores disposuit. Idẽ in prouincijs actitatum fuisse tum ex alijs tum ex Tertulliani apologetico constat; Latronibus air, inuestigandis per uniuersas prouincias militaris statio sortitur. Idem asserit Constantinus [d] his verbis curiosi, & stationarij, vel qui cunque funguntur hoc munere, crimina iudicibus nuncianda meminerint: & sibi necessitatẽ probationis incumbere, nec citra periculũ sui, si insontibus eos calumnias nexuisse constiterit, cesset ergo praua consuetudo, per quam carceri aliquos immittebant. Hęc ille. Tantum enim denunciandi, non etiam custodiæ reos tradendi facultatem habebant. Fugitiuos tamen deprehensos in carcerem detrudere poterant, quod & Paulus [e] comprobat. Limenarchæ, air, & stationarij fugitiuos deprehensos rectè in custodiam retinent. Horum præfecti. Irenarchæ sunt appellati, qui a decurionibus eligebantur, & a Præside probabantur, Latine quasi pacis auctores dicti. Honorius A. [f] Irenarchæ, inquit, qui ad prouinciarum tutelam quietis ac pacis per singula territoria faciunt stare concordiam, a decurionibus iudicio præsidum prouinciarum idonei nominentur.

Quandoque curiosi vocantur: quorum præcipuum officium erat delinquentes capere, & captos de socijs, & receptatoribus diligenter interrogare, & interrogationes responsaque cum indicijs & probationibus ad Præsidẽ mittere, vel ipsi perducere; Sed eorum litteris sine legitimis probationibus non credebatur. Marcianus, [g] Hadrianus, ait, Iulio secundo ita scripsit; & alias rescriptum est, non esse utique epistolis eorum credendum, qui quasi damnatos ad Præsidem remiserint. idẽ de Irenarchis præceptum est, quia non omnes ex fide bona elogia scribere compertum est: Sed & caput mandatorum extat, quo Diuus Pius cum prouinciæ Asiæ præerat, sub edicto proposuit, vt Irenarchę cum apprehenderint latrones, inter rogẽt eos de socijs, & receptatoribus, & inter rogationes litteris inclusas, atque obsignatas ad cognitionem magistratus mittãt. Igitur qui cum elogio mittuntur, ex integro audiendi sunt, & si per litteras missi fuerint, uel etiã per Irenarchas perducti. Et ideo cum quis *ἀνάκρισιν*, id est quæstionem seu inquisitionem fecerit, iuberi oportet uenire Irenarchen, & quod scripserit exequi, & si diligenter ac fideliter hoc fecerit collaudandum eum, si parum prudenter non exquisitis argumentis, simpliciter denotare, Irenarchen minus retulisse: Sed si quid malignè interrogasse, aut non dicta retulisse, pro dictis eum compererit, ut uindicet, in exemplum, nequid & aliud postea tale facere moliatur. Hactenus ille. Cum ergo hi grassatores prohiberent, non abs re dictum est [h] Irenarchas disciplinę publicę, & corrigendis moribus pręfici: quorum munus est personale. Hi etiam vectigalia ex mercibus aliundè aduectis exigebant: Cõstantinus, [i] prouinciales inquit, pro rebus, quas ad vsum proprium uel ad fiscũ inferunt, aut exercendi ruris gratia reuehunt, nullum vectigal a stationarijs exigatur. Ea verò quę extra prędictas causas, uel negotiationis causa portantur, solitæ præstationi uel pensitationi subiugamus, capitali pœna proposita stationarijs, & vrbanis militibus, & cæteris personis, quorum auaritia idtẽtari firmatur. Hęc ille. Quare his ex publico annonę pro ipsis alẽdis, & capita seu pabula pro equis secundum locorum consuetudinem præstabantur. (l. super. 9. C. de iur. fisci.) Verum postea Irenarchę tanquam pacis turbatores, & moribus corrupti ab Honorio & Theodosio aboliti fuerũt. [k] Sed eorum verbis in contrariam sententiam detortis, a Iustiniano [l] restituti sunt. His hodie successerunt pręfecti satellitum, qui per ciuitatum territoria ad perquirendos reus obequitant, & qui in ciuitatibus commissa crimina denunciant.

Quemadmodum uerò in plerisque ciuitatibus & earum finibus, qua iter frequẽtius erat, stationarij milites constituebãtur, ita & in portubus, ad quos frequentius naues commeabãt, custodes locabantur, qui eius loci curam haberent, & ab hostium, aut piratarum incursionibus naues tuerentur, fugientes latrones caperent: uleum, vinum, aut liquamina, uel ferrum ad Barbaros Imperij hostes perferri non paterentur, [m] ac tumultus prohiberent. His Limenarcha pręponebatur, quasi portus pręfectus, quem Greci *λιμένα* uocant, & muneribus personalibus astringi Arcadius scribit. [n] Hi seruos fugientes retinebant. Paulus, [o] Limenarchę, inquit, & statiõnarij, fugitiuos deprehensos rectè in custodia retinent. Idem ab ordine decurionum quemadmodum Irenarchæ, nec

a l. 8. si quis. C. de accusat.

b in l. 1. §. quies. 12. ff. de offic. præf. vrb.

c in Tiberio. c. 36.

d in l. 1. C. de curiosis.

e l. 4. ff. de seru. fugitiui.

f in l. vni. C. de Irenarchis.

g l. Diuus 6. ff. de custo. reor.

h in l. vlt. §. Irenarchæ 7. de mun. & hono.

i in l. vniuersi. 5. C. de vectig. & commiss.

k l. 1. C. Theo. de Irenarch.

l qui mandauit compilatoribus vt suam sententiam in l. vni. C. de Irenarch. ponerent, abrogata d. l. unic. C. T. eod.

m l. 1. & 2. C. quæ res export. non deb.

n d. l. vlti. §. hi quoque. de muner. & hon.

o l. 4. ff. de ser. fugit.

nisi liberi creabantur. Diocletianus, [a] Non idcircò minus, ait, quod te limenarcha creato, nemo contradixit reipublicæ nomine, moueti tibi status quęstio potest. Dubium autẽ ibi erat, quia limenarcha creatus a republica, illum honorem, qui liberorum hominum proprius est, cõsecutus fuerat: liber esse uidebatur. Sed quoniam hominis fortè statum ignorans respublica eum limenarcham creauerat, nõ ob id eum vel ingenuũ iudicasse, vel seruum manumisisse censetur. Malè autem Accursius [b] limenarcham pro eo, qui imperĩj limitibus pręerat, interpretatur: Hi enim Comites aut Duces cum imperio a Cęsare creabantur. [c] limenarchę vero a decurionibus portus custodes eligebãtur. Rarum præterea est, ut idem vocabulum ex Græco & Latino cõponatur, inquit Budæus. [d] vnde quasi limitis archus non rectè diceretur. Deinde a limite, non limenarcha, sed limitarcha vocaretur. Portus autem in iure nominati, olim insignes, & frequentati erant Capua, uel Cassiopa, in Campania, Dyrrachium in Epiro, & Brundusium in Calabria, quo vltrò citroq; nauigabatur. [e] Item Aquileia, quæ nunc est mediterannea, vnde in Cyrenensem oram trãsmittebatur: [f] & in Syria Berytum, unde Brundusium nauigabatur. [g] Alexandriæ quoq; portus celebratur [h] vbi erat orbis emporium, & portus Romę, seu Hostiæ. [i]

a l. non idcirco. 38. C. de libera. caus.

b in d. l. 4. & l. non idcirco. 38.

c l. 2. §. pro limitaneis. C. de offic. P. P. Africæ.

d in d. §. hi quoque.

e l. 1. §. igitur. de exercitoria.

f l. pen. §. vlt. locati.

g l. qui Romæ. 122. § Callimachus. de uerb. obligat.

h l. 1. C. de frumento Alexan.

i l. 1. C. de can. frumen. vrb. Romæ.

DE AEDILIBVS. Cap. XIX.

PRIMVM Romę ædiles curules creati sunt, vt plebiscita in Cereris ædem deferri curarent. [k] Sed Theophilus [l] eos ædium sacrarum curam habuisse scribit: & inde ædiles appellatos: postmodum rebus venalibus præpositi, tam mobilibus, quam soli, cũ vitio venditis ius dicebant. [m] Ob id edictum ædilitium nuncupatum proponebãt, quo iusto pretio annonam vendi iubebant. [n] Mensuras quoque vt æquę essent, prospiciebant & quas iniquas deprehẽdissent frangebãt. Vlpianus. [o] Si quis inquit, mensuras conduxerit, easque magistratus frangi iusserit: si ęquę sunt, ita demum eum teneri, si culpa eius id fecit ędilis: Hęc ille. Mox alij ędiles Romę sternẽdis reparandisque vijs a censoribus sunt pręfecti, qui cum alijs negotijs occupati, huic muneri sufficere oon possent, ex S C. Quatuor viri viarum curandarum sunt creati. [p] Rursus cum neque hi sufficerent: duabus tribusuè vijs singuli curatores sunt pręfecti: qui earum curatores vocabantur: sed cum is magistratus incertus esset, & ad tempus prout res exigebat constitutus, eum ordinarium Cæsar Augustus fecit. Hęc Romę, cuius exemplo etiam in municipijs ędiles ędibus vijsq; restaurãdis sunt prępositi: q etsi edicendi ius non habuere, res tamen venales curabant, & in vendendis vtensilibus delinquentes flagellis cædebant. [q] Quorum officiũ latè Papinianus in astynomici libro singulari Græcè scripto explicat: [r] sed ita Latinè versus est. Aediles curam gerãt per vrbem viarum, vt complaneotur; neuè flumina damnum dẽt ædibus, & vt pontes sint quocunque loco opus fuerit. curent etiam, vt priuati muri, vel alij, vel ædium, qui in viam publicam ferũtur si ruinosi sint, ædium domini eos vt oportet, demoliãtur, ac reparent: Quòd si non demoliantur, neque reparent, eos multent, donec vitium emendauerint. Prouideant quoque ne quis uias publicas effodiat, aut aggeribus obstruat, neuè quid in via exędificet: Quòd si contra factum fuerit, seruus a quocunque qui eum deprehenderit, cædatur: liber verò ædilibus indicetur, qui in eum lege animaduertent, & factũ opus destruent. Præterea vt antè suas quisque ædes, vias publicas reficiat, & aquæductus qui sub dio sunt, purget, ne quid euntem currũ impediat. Et qui conductas ædes inhabitant, si earũ dominus non reparet, ipsi reparent, & impensam in pẽsionem imputabunt. Procurent etiã, ne quid ante officinas ponatur, nisi fullo vestimenta ad auram reciet, vel faber rotas exponat; ita tamen & hi collocẽt, ne euntem currũ impediant. Neque etiam quenquam in via rixari, aut stercora eijcere, vel morticina, pellesue proijcere permittant. Hæc ille. Ex quibus apparet ædiles ius multandi, & viarum, quæ in vrbe erãt, curam habuisse. Sed & ea quæ in via reposita inueniebant, perdere, & cõcidere poterãt. Paulus. [s] Lectos, inquit, emptos ædilis, cum in via publica positi essent, concidit. si traditi essent emptori, aut per eum stetisset, quo minus traderentur, emptoris periculum esse placet. Hæc ille. Cum verò maximam curam viarum extra vrbem sternendarum, veteres haberent, tanta eas magnificẽtia sternebant, vt tria in fabricis Roman. se admirari Dionysius diceret, vias nempe, aquęductus & cloacas; Lapides.n. siliceos quadratos, ad sternẽdas vias ab Appio cæsos fuisse Procopius [t] scribit, qui tãta firmitate connexi erant, ut non compositi, sed natura sic editi uiderentur.

Publicorum etiam balneorum in quibusdã municipijs curam habuisse ædiles vidẽtur, quæ ipsi quandoque municipibus, vt gratuitò lauarentur præstabãt. Alfenus. [u] Aedilis, inquit, in municipio balneas conduxerat, ut eo anno municipes gratis lauarentur. post tres menses incẽodio facto, respõdit posse agi cum balneatore: Hæc ille. Id officium inter personalia Arcadius [x] recenset, quæ illos subire dicit, qui ad reficiendas uias eligi solẽt, cum nihil de proprio patrimonio in hoc munus conferãt. Hęc munera plerisque in ciuitatibus erant curatoris reipublicæ, qui ædilis alijs in locis creabatur. In quibusdam vterq; magistratus cõstituebatur, cum vnus omnibus his curis superesse non posset.

k l. 2. §. item cũ essent. ubi Zasius. de ori. iur.

l in §. proponebant. Institu. de iur. nat. gent. & ciuil.

m l. 1. in princ. de ædil. edit.

n l. ideo. 17. ff. de compensat.

o l. item quæritur. 13. §. si quis mensuras. locat.

p d. l. 2. §. deinde cum esset necessarium deo- rig. iur.

q l. eos. 12. ff. de decurionib.

r & in l. 1. de via publica.

s l. lectos. 12. de peric. & com. rei uend.

t li. 2. belli Gotici.

u in l. qui insulam. 30. §. 1. locati.

x l. vlt. §. Irenarchæ. de mun. & honorib.

Digitized by Google

fet. Arpinates ſolum creabant ædilem, qui omnium magiſtratuum munere fungebatur. Cicero [a] ædilem filium meum fieri volui. is enim magiſtratus in noſtro municipio, nec alius vllus creari ſolet. Aufidenates, Gabij & Aretin. ædilem & ipſi habebant, Iuuenalis [b] & Perſ. [c] Spartianus. [d] per Latina oppida dictator, ædilis, & duũuir fuit. Aediles Græci ἀγορανόμους vocant, a quo munere immunes fuiſſe philoſophos Rhetores, Grãmaticos, & Medicos, Modeſtinus ſcripſit [e] qui a Latino interprete malè vertitur: immunes enim dicuntur, eſſe ab ἀγορανομιῶν id eſt ædilitijs curis, pro quibus alia verba ineptè ſcripta reperiuntur. Hunc magiſtratum eſſe opinor, quem D. Paulus in fine epiſtolæ ad Rom. œconomum appellat: ſalutat, inquit, vos eraſtus œconomus ciuitatis ſcilicet Corinthi. D. Hieronymus vertit Arcarius, D. Ambroſius diſpenſator: erat autem, quaſi curator, qui dictante iuſtitia, gubernabat ciuitatem, maximè in pretijs moderandis.

a epiſt. 13.
b Satyr. 10.
c Prima.
d In Hadriario.
e L. ſi duas. 6. alias incipit. l. Sed & reprobari. §. eſt autem imperatoris, de excuſat. tutor.

DE ARCHEOTIS ET AEDIVM cuſtodibus. Cap. XX.

TABVLARIVM locus erat, in quo ſcripturas publicas reponebant. Græce ἀρχεῖον dictum, vt ait Suidas. id eſt antiquarium in quo vetuſtæ memoriæ res conſeruabantur. aliqui chartophylacium ſeu grammatophilacium, uel archiuum vocant. [f] Qui vero huic loco, & ſcripturis præficiebatur, archeota ab ipſo archiuo nuncupabatur. [g] Latini antiquarium appellant. Leo A. [h] antiquarios, inquit, qui habentur in ſcrinio memoriæ nunquam minus eſſe, quàm quatuor volumus. Hi codices ciuitatis conſeruabant, & vetuſtate corruptos deſcribebant. Valentinianus [i] Antiquarios, ait, ad bibliothecę codices componendos, & pro vetuſtate reparandos quatuor Græcos, & tres Latinos ſcribendi peritos legi iubemus. Diuus Gregorius. [k] Antiquarios, ait, librarios reperij. His ſucceſſere qui magiſtri archiui, alibi cancellarij ciuitatum appellantur. Aedes vbi magiſtratus iudicabant, & ipſæ archia dicebantur, vt Suidas & Budæus tradunt, quas proprij curabant miniſtri. [l] Latinè prætoria vocantur. [m]

f L. moris 9. de pœnis, §. 1. nouell. 14. ſeu aut. de defenſ. ciu. §. pen. nouell. 50. ſeu aut. de his, qui ingrede ad appell.
g L. vltim. §. hi quoq; de mun. & honor.
h L. hac parte. 10. C. de prox. ſacr. ſcrin.
i l. 2. C. The. de ſtud. libera. vrb. Rom.
k In 1. dialog. cap. 4.
l d. l. vlt. §. hi quoque.
m l. omnes, §. 1. C. de epiſ. & clerie. l. lecta. ff. ſi cer. pet.

DE TABVLARIIS LOGOGRAPHIS & cenſualibus. Cap. XXI.

Cod. de tabularijs, ſcribis logographis, & cenſualibus.

ERANT & plures ſcriptores in ciuitate, quorum aliqui tabularij, quidam ſcribę, nonnulli logographi, alij cenſuales vocabantur: ſed omnes generali vocabulo ſcribæ, & tabularij. illorum uero qui propriè Tabularij dicebantur munus erat, eorum qui tributa ſoluiſſent, nomina in codicem referre. Conſtantinus. [n] Ducenarij, inquit, & centenarij, ſiue ſexagenarij, non prius debent aliquem ex debitoribus conuenire: quàm a tabulario ciuitatis nominatim breues accipiant debitorum. Breues pro ſcriptura debitorum nomina continente accipiuntur. Arcadius A. [o] Tabularios, ait, oportet fideliter prouidere nomina debitorum. Conſtantinus quoque probibet, [p] nè ciuitatum tabularij, tributa, quæ a potentioribus ſoluenda ſunt, inferioribus iniungant. Hi & eorum filij, huic oneri erant obnoxij. [q]

n l. 1. C. de exact. tributor.
o l. miſſi opinatores. 7. C. eo. ti.
p in l. 1. C. de cenſib.
q l. 1. C. de tabular. l. vltim. §. hi quoque. ff. de mun. & hon.

Scribæ vero dicebantur, qui magiſtratuum, ſeu duumuirorum, aut defenſorum ciuitatum acta notabant: quod & ipſum munus erat perſonale. Arcadius Iuriſconſ. [r] Scribæ, inquit, magiſtratuum perſonali muneri ſeruiunt. In eodem ſenſu ſcribas accepiſſe Conſtantius A. videtur [s] dum ait, Nulli omninò ex tabularijs, vel ſcribis, vel logographis, eorumque filijs, in quocunque officio militent, ſed ex omnibus officijs, nec non etiam ſi intra noſtrum palatium militant, necdum impleto quinquennio reperti & retracti, protinus officijs municipalibus reddantur: Hæc ille. Eorum officium ſcribatus vocabatur. [t] Logiſtas verò reipublicæ curatores vocatos fuiſſe ſuprà diximus; a quibus logographi differunt: Hi enim rationes tributorum ſcribebant, [u] illi negocia Reipub. Quanquam logographos Suidas pro his accipiat, qui iudiciorum acta conſcribunt.

r in d. l. ult. §. maſtigophori. de mun. & hon.
s d. l. 1. C. de tabular. ſac. l. pen. C. de defenſorib. ciuit.
t l. 4. C. de appellat. l. 1. §. 2. de mun. & hon.
u l. 1. & vlt. C. de tabular.

Cenſuales vero erant qui ſub magiſtro cenſus publica monumenta ſcribebant, apud quē teſtamenta aperiebantur, & publicabantur: [x] ſed in primis patrimonium cuiuſque deſcribebant. [y] Arcadius. [z] Pari modo, inquit, qui acceptandis, ſiue ſuſcipiendis cenſualibus profeſſionibus deſtinantur, ad perſonalis muneris ſolicitudinem animum intendunt. Cæterum decuriones ipſi inuiti cenſuales non creabantur: ſed ſponte hoc onus ſuſceptum, poſtea relinquere non poterant. [a] Hi generali vocabulo tabularij vocati, olim ſerui erant; [b] vnde ſerui publici vocantur, [c] & ſerui ciuitatis. [d] Itaque errant Accurſius, & alij, qui ſeruos publicos pro hodiernis tabellionibus interpretantur, quorum auctoritas olim nulla fuit. Nec extraneis, vt vulgò creditor, ſtipulari poterant, id enim tantum ſeruis publicis id eſt reipublicæ licebat, tanquàm ciuium mancipijs, non alijs perſonis liberis. Sed poſteà cautum eſt, vt prædicti tabularij liberi tantum ordinarentur. [e]

x l. teſtamenta. 18. l. conſulta. 23. C. de teſtam.
y d. l. 1. §. 2. de mun. & honor.
z in d. l. vlt. §. pari modo. ff. e.
a d. l. 1. C. de tabular.
b l. vltim. C. de ſeru. reip. manum.
c l. non aliter, 18. de adoptionib. l. mutus. 43. §. ſi procurator. de procuratoribus. l. 2. rem pupilli ſalu. fore. §. cum autē Inſtit. de adoptionib.
d l. fin. quod cuiuſque vniuerſ. nomine.
e l. generali. 3. C. de tabular.

DE GYMNASIARCHIS. Cap. XXII.

SOLEBANT Græci in stadijs seu amplis spacijs porticibus circundatis in palæstra, aut alio modo exerceri. In interioribus verò cubiculis vngebantur, & lauabãtur, & in ex hædris propè sitis philosophi disputabant, cum enim nondum esset copia librorum, ipsi disputando se exercebant, vt ait Suidas.[a] His locis præfecti Gymnasiarchi vocabantur, qui prædictas exercitationes ordinabant, & eorum curam gerebant. ab eo munere Philosophos, Rhetores, Grammaticos, Medicosque immunes esse Modestinus scribit.[b] Cicero.[c] Demoliendum, inquit, curauit Demetrius Gymnasiarchus, quod is ei loco præerat. Quia uero in his gymnasiis, & Philosophi versabantur, & rei litterariæ gymnasium, diatriba est appellatum, de quo Ant. August.[d]

a in uerb. γυμνασία.
b in l. si duas. 6. alias l. sedet reprobari. §. cõsimiliter. de excusat. tut.
c in Verrem, loquens de signis.
d in d. l. si duas. 6. §. philosophos.

DE XENOPAROCHIS ET CAMELARIJS. Cap. XXIII.

LEGATIS in vrbem uenientibus, sal, ligna, cætera quoque ad vsum, & victum necessaria ex publico subministrabãtur, cui muneri præfectus Xenoparochus vocabatur, vt Acron, Budæus, & alij tradiderunt, quod & ipsum munus personale censebatur.[e] Onus uero hospitem in domibus recipiendi, munus non personæ, sed patrimonij est.[f]

Erant & Camelarij, qui camelorum curam habebant: Nam si exercitus impedimenta ob expeditiones publicas comportanda erant, camelis utebantur, quibus & Camelarijs, ex publico cibaria præstabantur. Sed camelorum curam habentes, plurimi in albo descripti erant, qui ordine singuli sua uice citabantur, vt hoc personale munus subirent: Nec nisi corporis infirmitate excusari poterãt. Arcadius,[g] Camelasia, inquit, similiter personale munus est, nam ratione habita & alimentorum, & camelorũ, certa pecunia camelarijs dari debet, vt solo corporis ministerio, obligentur. vnde constat camelorum curam, quæ καμηλασία[h] seu camelasia appellatur, inter personalia munera connumerari. Qui hæc curabat, camelarius dicebatur.[i]

Erat aliud huic simile personale onus, Tyrones uel equos ad exercitium perducendi, vel res alio modo quam per camelos peruehendi, ut annonam, uel pecuniam fiscalem, aut uestem militarem persequẽdi. Arcadius,[k] Tyronum, inquit, siue equorum productio, & si qua alia animalia necessario producenda, uel res peruehendæ siue persequendæ sunt, uel pecuniæ fiscales, siue annona, uel uestis, personæ munus est: cursus vehicularis sollicitudo, item angariarum præbitio personale munus est: Hæc ille. Vbi enim arma, aut aliæ res ad exercitum erant transmittendæ, magister officiorum præfectum prætorio monebat, ut singulas ciuitates, naues, equos, aut plaustra, prout usus exigebat ex publico exhibere iuberet,[l] quod oneris genus angaria uocabatur, & pro locorum proximitate res transmittebantur.[m] Conferebant autem prouinciales buccellatum panem, uinum, acetum, laridum, carnem ueruecinam, & paleas, quas ultra viginti milliaria uehere non cogebãtur.[n] Idem erat in uestibus militibus exhibendis,[o] quibus singulis unus præficiebatur, qui eas exciperet. Arcadius quoque[p] uehicularis cursus sollicitudinem munus personale esse scribit. intelligendum est, cum quis uehicula publica ad currendum destinata curabat: ut pabula equis præberentur, & mansiones restaurarentur: quæ omnia sunt munera personalia, ob utilitatem publicam excogitata.

e d. l. ulti. §. hi quoq;. de mun. & hon.
f l. & qui originem. 3. §. munus. dict. tt.
g d. l. ult. §. camelasia. ff. d. t.
h d. l. i §. 2. de mun. & honor.
i d. l. 1. §. 2. & l. vlt. §. carmelasia.
k in d. l. ult. §. s.
l l. ult. C. de fabricensib.
m l. pro locis. 6. l. mediterraneæ. 9. C. de annon. & tribut. l. sicut. 4. C. de erogat. milit. annon.
n l. 1. 2. & seqq. imo tot. ti. C. de erogat. mil. ann.
o l. 1. C. de mil. veste.
p in d. l. ult. §. 1. de mun. & honor.

DE NYCTOSTRATEGIS. Cap. XXIIII.

ARCENDIS incendijs, quæ plurimum nocte oriri solent, olim cum familia publica Triumuiri præerãt nocturni vocati. Paulus,[q] apud uetustiores, inquit, incendijs arcendis præerant, qui ab eo quòd excubias agebant, nocturni dicti sunt, hos Græci νυκτοστρατηγοὺς appellant, quod & ipsum munus personale fuit, in municipijs frequentatum. Arcadius,[r] Sed & Nyctostrategi, & pistrinorum curatores personale munus ineunt. Legendum enim est nyctostrategi, ut Florentiæ, non nycostrategi. Romę verò præfectus vigilum fuit, nam pluribus vno die ortis incendijs, Augustus septem cohortibus opportunis locis constitutis his septem tribunos, & omnibus præfectum vigilum præfecit.[s] Postea Constantinopoli antiquo uocabulo abolito, Prætorem populi Iustinianus instituit,[t] de quo supra latius dixi.

q l. 1. ff. de offi. præf. vig.
r in d. l. ulti. §. legati. de mun. & hono.
s l. 1. & 3. de offic. præf. uigil.
t l. Nouella 13.

DE AGONOTHETIS ET MASTIGOPHORIS. Cap. XXV.

SACRIS certaminibus Agonothetæ præerant:[u] qui aliquando βραβευταὶ, Latinis, & Vlpiano designatores vocantur; hos comitabantur lictores, a Græcis μαστιγόφοροι, nominati, qui ad submouendam turbam flagra gerebant, & inde nomen habuerant, quasi flagriferi.

u l. septicia. 10. de pollicitat.

feti dicti, qui & ipſi inuiti hoc munus ſubire compellebantur. Arcadius,[a] Maſtigophori quoque; inquit, qui agonothetas in certaminibus comitantur, & ſcribæ magiſtratus, perſonali muneri ſeruiunt: ità legitur Florentiæ. Alij codices habent ſacris certaminibus, quæ in Græcia erant quatuor Nemæa, Pythia, Iſtmia, & Olympica, de quibus alibi dixi. Sed ego hic malo de certaminibus, quæ in diuerſis ciuitatibus fiebant, intelligere: & licet Suidas Agonothetas propriè uelit eſſe, qui ſcenicis ludis præſunt, de alijs tamen certaminibus, quæ in circo fiebant, aut pugillatu, Arcadius ſentit. Currentium equorum ſpectaculis ijdem præficiebantur, de quibus alibi legitur.[b]

a d.l. ult. §. maſtigophori. de mun. & honor.
b in l. 1. eo. tit.

DE LEGATIS. Cap. XXVI.

Cod. de legatis.

AB ordine Decurionum Legati plerumque ad Principem etiam inuiti mittebantur hi, qui trium ſuperſtitum filiorum numero excuſati non fuiſſent,[c] vel qui biennio poſt aliam ſuſceptam legationem non uacauiſſent.[d] ob leues cauſas olim legati ad Principem mittebantur; Nam Byſantij quotannis ad ſalutandum Traianum cum viatico ſeu legatiuo duodecim millium numum deſtinabant, quod Princeps prohibuit. Plinius,[e] requirenti, inquit, mihi Byſantiorum Reipub. impendia indicatum eſt legatum ad te ſalutandum omnibus annis cum pſephiſmate mitti, eique dari numum duodena millia. erant eius temporis C X X. auteri, ex noſtris plus C L X X X. Hæ legationes vt ſuperfluæ ſunt arctaræ, & ſtatutum, vt non niſi ex neceſſaria cauſa mitteretur ad Principem, & cauſam comprobaret Præſes, qui ſuis litteris legatum comitabatur, ut Honorij & Theodoſij reſcripto cauetur,[f] quod etſi de Alexandrinis loquitur, Iuris tamen Interpretes ad alias ciuitates extendunt. Idem eſt ſi prouincia ad Imperatorem Legatum deſtinare uelit.

c l. 1. C. de legatio lib. 19.
d l. 3. C. eod.
e epiſto. 3. ad Traian.
f l. ult. C. eod.

Nam Præfectis Prætorio, cui illa ſubeſt, cauſam examinare debet, an ſit mittendus,[g] ciuitas verò in primis legatum eligere, & decretum de eo mittendo ſcribere, cui decuriones ſubſcribunt,[h] & hoc græcè pſephiſma uocatur.[i] Nemo verò proprio ære legationem ſuſcipere cogitur, ſed a Repub. viaticum vel legatiuum conſtituitur,[k] Arcadius,[l] Legati, inquit, qui ad ſacrarium Principis mittuntur, quia viaticum, quod legatiuum dicitur, ſolent accipere, perſonale munus ineunt. Huius legatiui & Vlpianus meminit.[m] Legationes quomodo ordinarētur, Honorius ad Monaxium P. P. ſcribens his verbis explicat.[n] Quoties legatio deſtinatur, vniuerſos curiales præcipimus, qui intra vrbem conſiſtunt, ſi nō ægritudine vel alia excuſabili neceſſitate impediuntur, in locum curiæ conuenire, & decreta ſua propria ſubſcriptione firmata uiro ſpectabili Præfecto Auguſtali inſinuare, ut eius relatione tuis virtutibus intimata, & ſub examine tuo perpenſa venire necnè legati debeant, ordinetur, nulli penitus legatione libera committenda. Creabantur & ad cenſus accipiendos legati, quod & ipſum munus perſonale erat, Hermogenianus,[o] Ad cenſus, inquit, accipiendos legati creari, videbantur, quum ad debita Reipub. vectigalia accipienda mittebantur. In eligendis Legatis hic etiam ordo ſeruabatur, vt prius his, qui ætate, dignitate, & loco præcedebant, hoc munus demandaretur, & ordine ſequentes per vices vocarentur, niſi fortè rei magnitudo primores eligi deſideraret, tunc enim ab hoc ordine receditur.[p] Quo tempore quis fungitur legatione, neque alienis, neque proprijs negotijs interponere ſe debet.[q] Numerus quoque legatorum eſt præfinitus, ne plures quàm tres mittantur.[r] Proprium uero & perſonale munus eſt legationis, quod per alium quàm filiū perfici non poteſt.[s] Priuilegium habent Legati, ne conueniantur in cauſis ciuilibus tempore, quo legatione funguntur, nè a miniſterio & officio ſibi iniuncto auocentur,[t] ſi tamen in legatione deliquerint, uel ipſi vel eorum ſerui, Romæ puniuntur.[u] Debitores Reipub. aut infames legati fieri non poſſunt.[x] Veredis curſus publici legati etiam ciuitatum vehebantur, ſiquidem Valentinianus, eos qui ex cauſis minus neceſſarijs venerint, cum iniuria animalibus proprijs ad prouinciam reuerti iuſſit.[y] Gratianus cum vniuerſa diœceſis vnum vel duos legatos ad Principem mittēdos elegerit, vnius rheda curſus publici illis euectionem concedit. Prouinciatum vero Legatis ſingulas angarias permittit.[z] id eſt ſingulos equos. Cum vniuerſa diœceſis de legato ad comitatum Imperatoris mittendo conueniebat, nullum requirebatur decretum, nec alicuius iudicis negociorum examinatio, ſed quod maiori parti primatum ciuitatum placuiſſet, obtinebat.[a] Si vero prouincia Legatum deſtinare volebat, cuiuſque prouinciæ curiarum primates in metropolim conueniebant, in cuius loco publico de occurrentibus negotijs tractabant, & quod maior pars probaſſet, fiebat,[b] modò P. P. aſſenſus interueniſſet,[c] Cū ad Principis comitatum Legati perueniſſent, prius in Præfecti prætorio auditorio eorum petitiones, nulla tamen facta determinatione examinabantur, deinde in Principis conſiſtorio ab epiſtolaribus recitabantur, qui ex ſententia Principis reſponſum ſcribebant.[d]

g l. pen. C. eo.
h d. l. ult.
i epiſto. 3. & Cicero pro Flacco.
k l. 2. in fin. l. filio. ff. eo.
l in l. ult. §. legati. ff. de mun. & honor.
m in l. 2. ff. de legati.
n in l. quoties 15. C. Theo. eo.
o in l. 1. de legati.
p l. 3. §. preſes. ff. de mun. & hono. l. 4. §. pen. ff. eod.
q l. Paulus in fin. ff. eo.
r l. 4. in fi. ff. eo.
s d. l. 4. §. legati.
t l. ſi quis in legatione l. non alias §. 1. & 2. cum l. ſeq. ff. de iud. l. non diſtinguemus §. item ſi quis. ff. de arbitr. l. cum qui §. 1. ff. de conſti. pecun. l. 3. & 5. ff. eod.
u d. l. non alias.
x l. 4. in prin. & §. 1. ff. eo.
y l. 6. C. Th. de legat.
z l. 9. C. The. de legat.
a d. l. ſiue 9. C. Theo. eod.
b l. ſi quod 12. & ſeq. C. Theo. eod.
c l. 14. C. Theo. eod.
d l. quotieſcunque. 10. C. The. eod.

Soliū uerò, in quo Legatos Princeps audiebat, Corippus Africanus[e] ita deſcribit.

Atria prælargis extant altiſſima tectis.
Sole met illorum ſplendentia, mira paratu.

e lib. 3. in laudem Iuſtini minoris.

Bb 4 *Et facie*

Google

Et facie plus mira loci, cultuque superba.
Nobilitat melios sedes Augusta penates,
Quattuor eximiis circumuallata columnis.
Quas super ex liquido præfulgens cymbius auro.
Immodico similans conuexi elimata cæli,
Immortale caput. soliumque sedentis obūbrat
Ornatum gemmis, auroq;, ostroque superbum.
Quattuor in sese nexos curuauerat arcus
Per læuam dextramque tenens victoria partem,
Altius erectis pendebat in aere pennis,
Laurigeram gestans dextra fulgente coronam.
Mira pauimentis, stratisq; tapetibus ampla
Planicies, longoque sedilia compta tenore.
Vt lætus Princeps solio consedit in alto,
Membraque purpurea præcelsus sede locauit.
Legatos Auarum iussos intrare Magister
Ante fores primus diuina nunciat aula.

Orantes sese vestigia sacra videre.
Clementis domini, quos voce & mente benignus.
Imperat admitti.
Verum vt contracto patuerunt intima velo
Ostia, & aurati micuerunt atria tecti.
Cæsareumque caput diademate fulgere sacro
Tergazis suspexit Auar, ter poplite flexo
Pronus adorauit, terræque affixus inhæsit.
Hunc Auares alij simili terrore secuti
In facies cecidere suas, stratosque tapetos.
Frōte terunt, longisq; implent spaciosa capillis
Atria, & Augustam membris immanibus aulam.
Vt clemens Princeps legatos surgere iussit,
Officij stratos iussu monituque iubentis,
Erexere viros. Quod poscitis ore sereno,
Clementer regnator, ait, memorate, docete.
Et vestri regis, quæ sit legatio, ferte.

DB

Digitized by Google

DE CORPORIBVS ARTIFICVM.

PRAETER magistratus, & alios diuersa officia obeuntes, erant & corpora artificum, quæ personalium onerum immunitate gaudebāt, & hos numero XXXII. Taruntenus Paternus recenset.[a] Constantinus vero ad Maximum XXXV. nominat,[b] sunt autem sequentes.

a in l.vlti. C.de iur.immu.
b in l.2.C.Theodos. de excusa. artif.l.1.C.eo.

1 ARCHITECTI. Hi sunt, qui ædificiorum membra disponūt, & eorum formam describunt. Constantius ad Leontium P.P.[c] Architectos, inquit, qui diuisiones partium omnium, incisionesque seruant, mensurisque & institutis operam fabricationi stringunt, immunitatibus gaudeant, & suscipiant docendos, qui docere sufficiunt. Hi prius liberalibus litteris imbuebantur, quàm hanc artem discerent. Constantinus ad Felicem Proconsul. Africæ,[d] Architectis, inquit, quàm plurimis opus est, sed quia non sunt, sublimitas tua in prouincijs Africanis ad hoc studium eos impellat, qui ad annos fermè duodeuiginti nati, liberales litteras degustauerint, quibus vt hoc gratum sit, tam ipsos quàm eorum parentes ab his, quæ personis iniungi solent, volumus esse immunes, ipsisque qui discent, salarium competens statui. De Architectura libros x. ad Augustum M. Vitruuius scripsit, in quorū initio sic scribit, Architectura est sciētia pluribus disciplinis, & varijs eruditionibus ornata, cuius iudicio probantur omnia, quæ a cæteris artibus perficiuntur opera. & subdit Architectum, litteratum esse oportere, peritum graphidos, eruditum geometrię, optices, arithmeticæ, philosophiæ, & musicæ, historias plures, & responsa iurisconsultorum nosse, & astrologiam, cœlique rationes cognitas habere. Quare non mirum, si cæteris architecti ut digniores præponuntur.

c in l.3.C.Theodos.eod.
d in l.1.C.Theodos. eod. & in l. vlt.C.eo.

2 MEDICI. Hi quarto loco in codice Theodosiano locantur. Accursius legit, mulomedici, pro medicis omnium brutorum, neque enim de medicis hominum loquitur, qui non sunt artifices. In codice Theodosiano separatim medici locantur, & post alios mulomedici. In basilicis scriptum est, medici, & equorum medici. Medicos hic Cuiacius chirurgos esse putat. Hos Paternus veterinarios vocat.[e]

e in d.l.vlt.

3 PICTORES. Isti censum capitis etiam serui non pendebant,[f] hospites recipere non cogebantur.[g] pergulas & officinas in locis publicis sine pensione tenebant, in ciuitate, quam elegerant morabantur, alijsque priuilegijs gaudebant.[h]

f d.l.vlt. C.Theod.eod.
g l. archiatros. C.de metatis, d. l.ult.C.T.eo.
h d.l.vlt.

4 STATVARII. Qui hominum marmoreas effigies formabant, vt omnibus est notum.

5 MARMORARII. Qui non statuas, vt præcedentes, sed alia marmora secant, expoliunt, & exculpunt.

6 LECTICARII seu ARCARII. Ita Accursius & Alciatus. Lecticarij sunt, qui faciunt lecticas, ita hos Pōponius,[i] & Martianus[k] appellant. Alij legūt Lectarij, qui lectos faciūt, seu Laccari, qui puteos fodiunt. Sed hi inter se longe distant, cum tamen eos pro affinibus illa dictio, seu, ponere videatur. In codice Theodosiano,[l] omissis lectarijs, legitur, laquearij, qui laquearia fabricant, & ita fortè reponendum, Tectorij seu Laquearij.

i in l. si ex toto, 8.§.2. de leg.1.
k in l.legatis.§.1.de leg.3.
l in d.l.2.

7 CLAVICARII. Qui claues efficiunt. In codice Theodosiano omittuntur.

8 QVADRATARII. ita etiam legitur in codice Theodosiano, non Quadrigarij: illi sunt, qui marmora ad amussim quadrant, quos Græci λιθοξόκτας appellant: & ex vitis quatuor coronatorum Accursius & Alciatus Quadratarios vocari arguunt.

9 STRVCTORES. id est, ædificatores seu Fabri murarij; vnde canales structiles à Vitruuio lib.8. cap.7. & Palladio lib. 9.cap. 11. appellantur, qui calce ligatis lateribus fabricant. A Paterno[m] bucularum structores vocantur.

m in d.l.vlt. de iur.immu.

10 SCVLPTORES ligni, qui in ligno imagines hominum & brutorum effingunt. In codice Theodosiano hi simpliciter sculptores nominantur.

11 MVSARII. In codice Theodosiano legitur Musiuarij. sunt qui emblemata seu opus vermiculatum ex tessellis marmoris varij coloris in homines, & varias animalium formas effingunt, vulgò musaicum vocant. Spartianus in Pescēnio Nigro. Nunc, inquit, in Cōmodianis hortis in porticu curua pictum de musiuo inter Commodi amicissimos videmus sacra Isidis ferentem.

12 DEAVRATORES. Qui vasa, arma, aliaque inaurant, ita & in codice Theodosiano nominantur.

13 ALBINI. quos Græci κονιάτας appellant. In codice Theodosiano Albarij dicuntur, & fortè rectius. Sunt qui incrustant & dealbant parietes, tectores ab Vlpiano dicti:[n] ita

n in l. si seruus seruum 27.§.vl. ad l.aquil.

etiam

tis vchebatur, quemadmodum in cius numismatis cernitur. Messalinæ quoque vxori Claudij coocessum fuisse Diou.scribit, vt carpento vchi posset. Carpenta fabricantes a Constantino [a] & Paterno [b] carpẽtarij sunt appellati Vegetius lib.a.cap.1t. Habet, inquit, legio fabros tignarios, instructores, carpentarios, ferrarios, pictores, reliquosque artifices ad hibernorum ædificia fabricanda. Greci videantur interpretari, qui clitellas camelorum faciunt.

a in d.l. 1. C. de excus. artifi.
b in d.l. vlti. de iur. immu.

31 SCVLPTORES. qui animalia in marmore aliasque effigies formant.

32 DEALBATORES a Paterno in codice Theodo. omittuntur. Ab Albinis vel Albarijs differre possunt, quòd illi parietes, isti vasa figulina vel quid aliud dealbant.

33 CVSORES liuarij, qui lina cudunt. In Cod. Theo. pro cusores, perperam scriptum est casores.

34 TIGNARII. qui tigna dolant, & tectis imponunt. Paulus [c] Fabros, inquit, tignarios dicimus non cos duntaxat, qui tigna dolarent, sed omnes qui ædificarent. Tigni vero appellatione in lege 12. tabular. omnis materia continetur, ex qua ædificia constaot. Sed hic de ijs, qui trabes proceresue dolant, & ædificijs imponunt, intelligi arbitror, cum alij propria habeant vocabula. Hos aliqui putant esse, qui a Constantino [d] & Valentiniano [e] fabri centonarij appellantur, quorum corpori Constantinus iubet dendrophoros inseri; [f] Hos esse puto quos Paternus syluam infindere scribit, [g] & cæsas arbores ad centonarios dolaturos deferre. Proprium templum, in quod conueniebant, quemadmodum & alij corporati habebant, propriumque patronum cooptabãt, qui eorum causas tueretur, & quæ ad suos artifices spectabant, procuraret. Tabula ænea de ijs Regij inuenta est, quam hic inserendam esse censui. Aliæque de centonariis plures alibi extant inscriptiooes, sed hanc cæteris antecellere existimo.

c in l. ferri. 235. in fin. de uerb. signific.
d in l. 1. C. Theo. de centonarijs, & dendroph.
e in l. 2. C. Th. eod.
f in l. 1. C. The. de centonar.
g in l. vlt. de iur. immu.

INSCRIPTIO.

IMP. CÆS. M. AVRELIO.

ANTONINO AVG. PIO.

FELICE VIM PETRONIO SEPTIMI
ANO COS[a]
X KAL. APRIL. IN TEMPLO COLLEGI FABRVM ET
CENTONARIORVM REGIENSIVM.
QVOD REFERENTIB. P. SÆNIO MARCELLINO ET C. AVFIDIO
DIALOGO QVÆSTORIB. V F[b].
IV SILIVM IVLIANVM VIRVM ET VITA ET MODESTIA ET
INGENITA VERECVNDIA ORNATVM ET LIBERALEM O-
PORTERE COLLEGI NOSTRI PATRONVM COOPTARI. VT
SIT CÆTERIS EXEMPLO IVDICI NOSTRI TESTIMONIVM.
Q F P D E R I C[c].
SALVBRI CONSILIO TAM HONESTA RELATIONE A QVAE-
STORIB. ET MAGISTRIS COLLEGI NOSTRI FACTAM ET
SINGVLI ET VNIVERSI SENTIMVS ET IDEO EXCVSANDAM
POTIVS HONESTO VIRO IVLIANO HVIVS TAROÆ COGI-
TATIONIS NOSTRÆ NECESSITAT. PETENDVMQVE AB EO
LIBENTER SVSCIPIAT COLLEGI N[d] PATRONAL HONO-
REM TABVLAMQVE AEREAM CVM INSCRIPTIONE HVIVS
DECRE N[e] DOMO EIVS PONI CENSVERVNT.

a Circa an. Domini. 191.
b Verba fecerunt.
c Quid fieri placeret de ea re ita censuerunt.
d Collegij nostri Patronalem.
e Nostri.

BRACTEARII, idest πεταλουργοὶ auri laminas ad inaurandum attenuabant. D.Hieronymus ad Fabiolã, auri laminæ, idest, bracteæ mira tenuitate tunduntur. Hi à Paterno & Cod.Theod.prętermittuntur.

Alij quidam à Paterno[f] à personalibus muneribus immunes nominantur, quorum aliqui sunt artifices, aliqui non: inter eos sunt gubernatores nauium. Vnde apud Iabolenum[g] Archigubernus pro eo, qui totam classem regit, ponitur. Ex artificibus Naupegi, nauium ædificatores, ballistarii, scandularii, qui scandulas tecta tegentes fabricant. Gladiatores pro his, qui gladios faciunt. Tubarii tubarum artifices, cornuarii, arcuarii, item qui calcem coquunt, & syluam infindunt, carbonem cædunt ac torrent, idest ligna ad parandum carbonem sternunt, & postea in carbones torrent, quemadmodum alibi Vlpianus declarat. Lanii, venatores, victimarii, præco, buccinator. Alii præterea à Paterno nominãtur, quos pro artificibus non habeo, & eos recenset, qui militiæ inseruiebant. eius enim lex ex lib. 1. militarium est decerpta.

f in d.l. vlt. de iur. immu.
g In l. Seius Saturninus ad Trebellia.

36 INTESTINARII in Cod. Theo. adduntur, qui intestina fabricant. Est autem intestinum opus ex ligno ad ornatum ædium Varro lib. 3. de re rustica, cum villas haberes opere tectorio & intestino, ac pauimentis nobilibus Lithostrotis spectandam, parum putares esse, nisi tuis quoque litteris exornati parietes essent.

TESSELLARI, qui tessellas, idest parua quadra pauimentis insigunt. Scribit Tranquillus in C.Cæsare cap. 45. ipsum in expeditionibus tessellata & sectilia pauimenta circumtulisse. Pauimentorum quoque tessellatorum atque sectilium Vitruuius meminit. Hi sunt in iure nominati artifices, quorum, prout distinctæ erant artes, ita propria separataque erant collegia corpora nuncupata; quæ cum maximam plebis partem, & fermè totam continerent, & ciuitatibus essent necessaria, prætermittenda non esse duxi.

Hæc erant municipiorum sub imperio Romano munera, ex quibus scire licet, quanta industria ciuitates regerentur. Ego hoc breuiariũ magistratuum officiorumq; municipaliũ Notitię dignitatum vtriusq; imperij addendũ putaui, vt quemadmodum ibi prouinciarum, & palatii gradus, ita hic ciuitatum munera cognoscerentur.

F I N I S.

AVCTORES IN COMMENTARIO NOTITIAE CITATI.

A

ACRON.
Aelianus.
Aelius.
Aelius Lampridius.
Aelius Spartianus.
Aelius Donatus Grammaticus.
Aenas syluius.
Agathius.
Aetius.
Aimonius.
Albertus Magnus.
Ammianus Marcellinus.
D. Ambrosius Episcopus Mediolanens.
Ambrosius de Vignate.
Andreas Tiraquellus.
Andreas Alciatus.
Angelus Clauasius.
Angelus Politianus.
Antonius Augustinus.
Appianus Alexandrinus.
Apolonius.
Apuleius.
Aristides Smyrnaus.
Aristophanes.
Aristoteles Stagyrita.
Asconius Padianus.
Atheneus.
Aulus Gellius.
Aulus Persius.
D. Aurelius Augustinus Hipponensis Episcopus.
Ausonius.

B

BAlsamon.
Bartholomeus de Casiaro.
D. Basilius.
Beda.
Bernardinus Rutilius.
Benedictus de Plumbino.
Bernardus Iustinianus.
Boccacius de claris fœminis.
Blondus.
Budaeus.

C

CAius Plinius secundus.
Callistus.
Cassianus.
Claudianus.
Candaules.
Cassianus de institutis renunciantium.
Cassiodorus.
Cattellianus Cotta.
Cedrenus.
Cęlius Calcagninus.
Cęsar.
Cęsaris commentarij.
Cęsaris Baronij annales.
Chrysippus.
Claudius Galenus.
Clemens in lib. constitutionum.
Clemens Alexandrinus.
Codex Theodosianus.
Cœlius Rhodiginus.
Collatio legum Romanarum cum legibus Moysis.
Collumella.
Constantinus Imp. de thematibus.
Constantinus Porphyrogenneta.
Corippus Africanus.
Cornelius Tacitus.
D. Cyprianus.

D

DAmasus.
Demosthenes orator Gracus.
Diodorus Siculus.
Diomedes Grammaticus.
Dion Cassius cognomento coccius.
Dionysius Halicarnasseus.
Dionysius Areopagita.
Dioscorides.
Dorotheus Gracus.

E

EPiphanius.
Euagrius.
Eucherius.
Euerardus.
Eusebius Cęsariensis.
Eusebij historia ecclesiastica.
Eutropius presbyter.

F

FEstus.
Flacus Verius.
Flauius Vegetius Renatus.
Flauius Vopiscus.
Franciscus Duarenus.
Franciscus Maturantius.
Franciscus Curtius Papiensis.
Franciscus de Ripa.
Franciscus Porcellinus.
Franciscus Petrarcha.
Fortunatus in lib. de nauigio suo.
Froisardus Gallus.

F I N I S.

Digitized by Google